

Ley saa ni
nacoo Jesucristu

Southern Puebla Mixtec New Testament

Contents

Ñà-ndùá Nì Tiaa San Mateo sàhà Jesucristu	1
Ñà-ndùá Nì Tiaa San Marcos sàhà Jesucristu	62
Ñà-ndùá Nì Tiaa San Lucas sàhà Jesucristu	100
Ñà-ndùá Nì Tiaa San Juan sàhà Jesucristu	165
Chuun Nsiha Nì Caquida Nècuàchì Nì Nìhì Chuun Ìì nùù Jesús	213
Tutu Nì Tiaa San Pablo nùù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Roma	275
Tutu Nuu Nì Tiaa San Pablo nùù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Corinto	303
Tutu Ùì Nì Tiaa San Pablo nùù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Corinto	329
Tutu Nì Tiaa San Pablo nùù Nèhivì xí Dios Ndoó Ladu Galacia	346
Tutu Nì Tiaa San Pablo nùù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Éfeso	356
Tutu Nì Tiaa San Pablo nùù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Filipos	366
Tutu Nì Tiaa San Pablo nùù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Colosas	373
Tutu Nuu Nì Tiaa San Pablo nùù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Tesalónica	380
Tutu Ùì Nì Tiaa San Pablo nùù Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Tesalónica	386
Tutu Nuu Nì Tiaa San Pablo nùù Timoteo	389
Tutu Ùì Nì Tiaa San Pablo nùù Timoteo	397
Tutu Nì Tiaa San Pablo nùù Tito	402
Tutu Nì Tiaa San Pablo nùù Filemón	406
Tutu Nì Tiaa Iin Nèhivì xí Dios nùù Nècuàchì Hebreu	408
Tutu Nì Tiaa Santiago nùù Nèhivì xí Dios	428
Tutu Nuu Nì Tiaa San Pedro nùù Nèhivì xí Dios	435
Tutu Ùì Nì Tiaa San Pedro nùù Nèhivì xí Dios	443
Tutu Nuu Nì Tiaa San Juan nùù Nsidaa Nèhivì xí Dios	448
Tutu Ùì Nì Tiaa San Juan	455
Tutu Ùnì Nì Tiaa San Juan	456
Tutu Nì Tiaa San Judas Tadeo nùù Nsidaa Nèhivì xí Dios	457
Ndudu Ìì Nì Dàcùnì Dios San Juan	460

Ley saa ni nacoo Jesucristu

**New Testament in Mixtec, Southern Puebla
(MX:mit:Mixtec, Southern Puebla)**

Language: Mixtec, Southern Puebla
Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 1978 Wycliffe Bible Translators, Inc.
Copyright © 1978 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.
d00bbc3c-443b-57c4-a03f-4ac85e0f4c4c
ISBN: 978-1-5313-0422-5

Nà-nduá Nì Tíaa San Mateo sàhà Jesucristu

Nansa nìsa nani xii Jesucristu

1 Nà-yòhó nduú tutu nacání sàhà ana nduú xii Jesucristu. Iin yohòtéhè-yá David, te iin yohòtéhè David mà nduú Abraham. ²Te Abraham yucán, nì ìa iin dèhe-ne nani Isaac. Te Isaac mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Jacob. Te Jacob mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Judá, xi stná cuàhà ñani-nè. ³Te Judá mà, nì cacu ùì dèhe-ne, iin-ne nani Fares, te inga-nè nani Zara. Te Tamar nani dihi Zara mà. Daaní, Fares ma, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Esrom. Te Esrom mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Aram. ⁴Te Aram mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Aminadab. Te Aminadab mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Naasón. Te Naasón mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Salmón. ⁵Te Salmón mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Booz. Te Rahab nani dihi Booz. Daaní, nì nandàhà Booz mà xì Rut, te iin dèhe-ne nani Obed. Daaní, Obed mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Isaí. ⁶Te Isaí mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nì sanduu rey David. Daaní, David mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Salomón. Te dihi Salomón mà nduú nècuàchì ñaha nì sanduu ñahàdìhí Urías antes.

⁷Daaní, nì ìa stná iin dèhe Salomón mà nani Roboam. Te Roboam mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Abías. Te Abías mà, nì ìa stna iin dèhe-ne nani Asa. ⁸Te Asa mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Josafat. Te Josafat mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Joram. Te Joram mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Uzías. ⁹Te Uzías mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Jotam. Te Jotam mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Acáz. Te Acáz mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Ezequías. ¹⁰Te Ezequías mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Manasés.

Te Manasés mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Amón. Te Amón mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Josías. ¹¹Te Josías mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Jeconías, xi stná dava ga ñani-nè. Te divi tiempu yucán nì catavà tè-ñuu Babilonia nèhivì raza-ndà cuàhàn-nè presu ndè ñuù-te.

¹²Daaní, na ndoó-né ñuu Babilonia yucán, dandu nì ìa stná iin dèhe Jeconías mà nani Salatiel. Te Salatiel mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Zorobabel. ¹³Te Zorobabel mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Abiud. Te Abiud mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Eliaquim. Te Eliaquim mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Azor. ¹⁴Te Azor mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Sadoc. Te Sadoc mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Aquim. Te Aquim mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Eliud. ¹⁵Te Eliud mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Eleazar. Te Eleazar mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani Matán. Te Matán mà, nì ìa stna iin dèhe-ne nani Jacob. ¹⁶Te Jacob mà, nì ìa stná iin dèhe-ne nani José. Te divi José mà nduú ìi María dihi Jesucristu.

¹⁷Ñàyùcànduá, nsidaa xii-yá yucán, ùxin cùmi ní sanduu-ne dècuèndè tiempu xi Abraham xì dècuèndè tiempu xi David. Daaní, ndoó ùxin cùmi gá-nè dècuèndè tiempu xi David xì dècuèndè quivì cuàhàn-nè presu ñuu Babilonia. Daaní, después ndoó ùxin cùmi gá-nè dècuèndè tiempu xi Cristu.

Nansa nì tìinuù Jesucristu ñuhiví yohó

¹⁸Cunaha-nsiá, dohó nì cuu na nì tìinuù Jesucristu. Sàni ndiadi tñuhu nandàhà dihi-yá María xì José. Doco tãñaha ga coo-ne xì nècuàchìmà, te nì sàcùñuhu mée xi-ne nì quida Espíritu ìì xí Dios. ¹⁹Ñàyùcànduá, nì nacani ini José ñà-chicá vaha tãhndè tñuhu xi-ne cahan-né, doco mà cáchí vate-néà, vachi nècuàchì vaha nduú-né, te có-cùnì-nè cuitnùhu nèhivì María.

²⁰ Doco na nacání ñi ini-nè quida-ne ducán, ni sání-nè ni ndecunu iin ángel xi Stoho-ndà Señor nù-né, te dohó ni cachi ángel mà xi-né:

—Cunini-ní, José, descendencia xi David; màsà yúhí-ní nandàhà-ní xi María. Våtùni cunduu-ne ñahàdihí-ní, vachi mée xi-ne ñuhu-ma, mée sàhà Espíritu Ì xí Dios nduú-vé. ²¹ Te icúmí-vé tùinuù-vé, cunduu-ve iin mée tiàa, te Jesús cunani-vé, vachi icúmí-yà dacácu-ya nèhivì xí-yà nù cuàchi-ne —ni cachi ángel.

²² Pues divi ducán ni cuu nsidaájàn sàhà-ñá ni cùù ndisa ñà-nduá ni cachitnùhu Stoho-ndà Señor antes na ní càhàn iin ana càhàn cuenta xi-ya, te ni cachi-nè:

²³ Cunaha-nsiá, icúmí coo mée xi iin ñahà chii nduú señorita; te nú sàni tùinuù-vé, dandu cunani-vé Emanuel, vachi cumí cachà mà ñà-sàni quesaa Dios cutnahá-yà xi-ndà nduá.

²⁴ Daaní, ni nsicuihnú ini José, te nacua ni cachi ángel mà xi-né, divi ducán ni quida-ne, ni nandàhà-né xi María ñà-cunduu nècuàchimà ñahàdihí-nè. ²⁵ Doco cóni ía-ne xi nècuàchimà dècuèndè ni tùinuù mée mà. Te Jesús ni sàcùnani-vé.

Nansa ni casaà rey nchichí nùu Jesús, te ni cahvi-néyà

2 Tiempu xi rey Herodes ni sandua na ní tùinuù Jesús ñuu tii Belén iá ladu Judea. Dandu ni casaà nècuàchì nchichí ñuu Jerusalén; ladu ndé caná orá ni quixi-ne. ² Te ni ndàcàtnùhù-nè:

—¿Índù iá mée ni tùinuù-xí, divi mée cunduu rey xi nècuàchì Judea? Vachi ndé caná orá sàni xini-nsi sít-núu cachitnùhu sàhà-yá; te vichi vaxi-nsi cahvi-nsiyà —ni cachi-nè.

³ Dandu rey Herodes, na ní xinitnùhu-tè ñà-nduá ndàcàtnùhù

nècuàchimà, ni ndulocó-te, mii-té xi nsidaa gá stná nèhivì ñuu Jerusalén. ⁴ Ñàyùcànduá, ni cana-tè dùtù chicá xí-idònùù, xi stná nècuàchì dacuahá ley ì, te ni xicàn tnùhù-té nù-né índù ñuu cuàhàn tùinuù Cristu. ⁵ Te ni naxiconihí-né nù-té, cachi-ladu:

—Divi ñuu tii Belén iá ladu Judea. Vachi ducán ni tíaa iin nècuàchì ni càhàn cuenta xi Dios sàhana ndé cachí-yà:

⁶ Cunaha mii-nsiá nècuàchì ñuu Belén iá ladu Judea: màdì ñuu chicá có-ndiáá nduú ndé ndoó-nsiá; còó, divi ñà-chicá ndiáá nduá nù nsidaa ñuu nahnú ladu xi-nsia, vachi divi ñuu mii-nsiá icúmí tùinuù mii-yà ana cusahnú, te icúmí-yà cunuù-yà nèhivì xí, divi nèhivì raza-nsià Israel.

⁷ Daaní, ni cana dèhé Herodes nècuàchì nchichí mà, te ni ndàcàtnùhù váha stná-te nù-né índù tiempu meru ni tui sít-núu mà. ⁸ Dandu ni techuún-tené cùhùn-nè ñuu Belén, cachí-te xi-né:

—Cuahán-nsià ñuu mà, te ndàcàtnùhù váha-nsia nansa ndisa iá sàhà mée mà, dandu nacachitnùhu-nsia xí, vachi yùhù, cumí stnáì cùhìn cahvi stnáì-vé —ni cachi-te.

⁹ Daaní, na ní nsihi ni sàcùnaha nècuàchì nchichí mà nù-té ñà-jaàn, dandu ni quihin-ne ichi cuàhàn-nè. Te cunaha-nsiá, yucán ni natùu tu sít-núu ni xini-nè antes ladu xínu orá. Te ni sàcòdònù-sí nù-né ni sà-si ni ndòò-si diquì-xí nacua ndé iá mée mà. ¹⁰ Ñàyùcànduá, yáha ga ni cudii ini-nè na ní xini tu-ne sít-núu mà. ¹¹ Dandu ni caquihvi-ne vehe, te ni xini-nè mée mà xi dihi-vé nani María. Te ni tutuyuhu-né ñuhù nù-vé, te ni cahvi-névè. Dandu ni nacuna-ne ñà-ñùhù ñà-cuicà-né, te ni dàcútâhvi-néyà, divi oro xi inciensu xi tàtnà nani mirra. ¹² Doco después ni sání-nè ni cachitnùhu Dios xi-né

ñà-íá peligrú: màsà náyàha-ne ndé íá rey Herodes. Ñàyùcàndùá, inga ichì nì naquihin-ne mànuhù-né ñuu-nè.

Nansa nì xinudèhé José xì María xì mèe Jesús cuàhàn-nè ñuu Egipto

¹³Dandu, na sámànuhù nècuàchì nchichí, nì sàní stná José, nì xini-nè iin ángel nì quixi nùu Stoho-ndà Señor. Te dohó nì cachi ángel mà:

—Ndacuiin-ní, tnií-ní mèe, te cundaca-nívé xì mamá xi-ve cuahán-nsià ñuu Egipto cunudèhé-nsià. Te divi ñuu mà icúmí-nsià cundoo-nsià ndè cachi sàì cachitnùhì xì-nsià. Vàchi icúmí Herodes nanducu-tévê ñà-cahni-tévê —nì cachi ángel mà.

¹⁴Ñàyùcàndùá, mate ñuu nduá, doco nì ndacuiin José nì saca-ne mèe mà xì dihi-vé, te nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè ñuu Egipto. ¹⁵Te ñuu mà nì sandoo-ne dècuèndè nì xihì Herodes. Te divi ducán nì cuu sàhà-ñá ni cuú ndísá palabra yohó nì cachitnùhu Stoho-ndà Señor antes na ní càhàn iin ana càhàn cuenta xi-ya: “Dècuèndè ñuu Egipto nì caní Dèhe-maní ñà-ndixi-ya”.

Nansa nì dandàcú rey Herodes ñà-cui nsidaa mèe tiàa ladu ñuu Belén

¹⁶Daaní, na ní xini Herodes cóni ndúlócò nècuàchì nchichí sàhà ñà-nduá nì cachi-te, dandu yáha ga nì xidà inì-te. Ñàyùcàndùá, nì techuún-te soldadu nì sàhàn nì casahni xì nsidaa mèe tiàa ndoó ñuu Belén xì inicutu stná ladu yucán, nsidaa luchì cuati xicá ùì cuàì cuàhàn tìxi-xi, nì casahni-tévê, vachì ñà-jaàn nduú tiempu nì cachi nècuàchì nchichí na ní ndàcàtnùhù Herodes nùu-né. ¹⁷Ñàyùcàndùá, quivì jaàn nì cuu ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu Jeremías sàhana na ní càhàn-nè cuenta xi Dios, te dohó nì cachi-nè:

¹⁸Tiacú tnaná cuàhà-né ladu ñuu Ramá. Sacú nècuàchì ñàhà, te cána-ne, divi

nècuàchì descendencia xi Raquel. Sàhà mèe xi-ne sacú-né; nì mà cùì cahnde ini-nè, vachì còd cá-vè.

¹⁹Daaní, José, íá va-ne ñuu Egipto. Dandu nì sàà quivì nì xihì rey Herodes. Te nì sàní tu José inga xichi, nì xini-nè iin iin ángel nì quixi nùu Stoho-ndà Señor, ²⁰te cachi ángel mà xì-né:

—Ndacuiin-ní, cuaca-ní mèe xì dihi-vé, te naxicocufin-nsià ñuu Israel, vachì sàní xihì nèhivì cuní cahni xì-vé.

²¹Ñàyùcàndùá, nì ndacuiin José, nì saca-nevè xì dihi-vé mànuhù tú-né ñuu Israel. ²²Doco nì xinitnùhu-ne sàdàndàcú dèhe Herodes mà nani Arquelao, cusáhnú-te lugar xi nsì-yua-té ladu Judea. Ñàyùcàndùá, nì yùhí-nè nùhù-nè ladu mà. Daaní, inga xichi nì sàní-nè, nì cachitnùhu Dios ñà-ndisa íá peligrú. Ñàyùcàndùá, nì yàha-ne chicá nùu-xí dècuèndè ladu Galilea, ²³nì sàà-nè iin ñuu tii nani Nazaret, te yucán nì candòo-ne. Pues, divi ducán nì cuu sàhà ñà-nì cùù ndisa palabra nì cacachitnùhu profeta xi Dios sàhana ñà-divi ñuu Nazaret cunduu ñuu-yà, cachi nèhivì.

Nansa nì càhàn Juan Bautista sàhù ndé nduú yucù

3 Daaní, después nì quixi Juan Bautista yucù íá ladu Judea. Te nì quesaha-né càhàn-nè sàhù yucán, ²cachí-nè xì nèhivì ñà-nì nàxícócufin ini-nè sàhà cuàchi-ne, vachì sà-ítúú cuni-nè cusahnú mii-yá íá ansivì.

³Pues divi Juan mà nduú ana nì cachitnùhu Isaías sàhà-xí na ní càhàn-nè cuenta xi Dios, te nì tiàa-ne dohó:

Tiacú càhàn fuerte ana càhàn yucù, te cachí-nè xì-ndà ñà-nsidandoo-nda (anima-ndà) na ian nduvì ichì ndé yàha Stoho-ndà Señor, te ichì ndáà cundua.

(Ducán nì cachi Isaías sàhana.)

⁴Te Juan mà, dòd idì sicamellu nì sandixi-ne, te iin quísi nì cuyucun

siuhma tìxi-ne. Te sica xì ndudi ñũñũ yucù nduá ñisa itiacu-nè.

⁵Daaní, cuàhà nèhivì ñuu Jerusalén xì cuàhà stná nèhivì ladu Judea, xì stná nèhivì ndoó yatni yùte Jordán, nsidaa-né nì casaà-nè nùu Juan yucán. ⁶Te nì cuhii-né nì quida nècuàchimà ini yùte mà na ní dàtúu-ne cuàchi-ne.

⁷Doco nì xini Juan ñà-vàxi stná cuàhà nècuàchì fariseu xì cuàhà stná nècuàchì saduceu, cuní-nè cuhii stná-nè. Ñàyùcàndùá nì cachi-nè xì nècuàchimà:

—Mii-nsiá, na quidá còò, ducán quidá-nsiá, vaxi-nsia yohó xinúdèhé-nsià nùu castigu icúmí quixi. ¿Ana divi nì cachi xì-nsiá ñà-quida-nsia ducán? ⁸Cunaha-nsiá, xiñuhu quida ndisa-nsia cumplir nacua ndiá icà quida-nda na naxícócuñin ndisa ini-ndà sàhà cuàchi-nda. ⁹Ni màsà cáhàn cuadú-nsià cachi-nsià inì-ni mii-nsiá ñà-divi Abraham nduú yohòtéhè stná-nsiá, te ñàyùcàndùá còò ni-ñàha cuu xi-nsiá. Vàchi cunaha-nsiá, dècuèndè stná yùu ndoó yohó, vátùnì nanduu stná nahi descendencia xi Abraham, nú cuní Dios. ¹⁰Te vichi sà-íá cuàhàn (cachi-yà índù nèhivì ñihì-xì castigu), na ian cuàhàn-ndà nacàxin-nda yutnù có-càná fruta, te ñihì-nda hacha cahnde-ndànú coco-nù. Pues ducán icúmí cuu stná xì nèhivì có-quidá víi. ¹¹Vàchi yùhù, tècuí quidá ñí mii-nsiá na cuú-nsiá arrepentir; doco nchícùn gà vaxi ana chicá cahnú poder-xi nùu yùhù: te ni có-nàtùu (cundui nahi mozo xi-ya) ñà-chindeí quee ndisàn-yá. Doco mii-yá, tìxi Espíritu ìi xí Dios icúmí-yà quida ìi-yá anima-nsià. Te na quidá ñuhu, ducán icúmí-yà quida stná-yà xì-nsiá (dandáñuhú stná-yà ñà-có-ndiáá). ¹²Te vichi sà-íá cuàhàn-yà quida-ya na ian quida-nda xi trigu, dandiachi-ndañá xì yutnù chipála dècuèndè ndiachi nsihí trigu ndoó nùu ñuhù, dandu nùniá,

chivàha-ndañá, doco mihì-ñá, coca. Te divi ducán icúmí-yà quida stná-yà (xì nèhivì ñuhivì: nèhivì xí mii-yá, càcu-ne; doco nèhivì dava ga), nicanicuàhàn icúmí-nè coco-ne —nì cachi Juan.

Nansa nì cuhii Jesús

¹³Daaní, nì quee Jesús ladu Galilea, cuàhàn-yà yùte Jordán ndé iá Juan, vachi cuní-yà quida ìi nècuàchimà-yà.

¹⁴Doco nècuàchimà, có-cuní-nè, vachi cachí-nè xì-yà:

—Yùhù xiñuhí cuhii' quida mii-ní, màdiá mii-ní quixi-ní nùu yùhù, (te cuhii-ní).

¹⁵Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ducanicoó vichi, vachi ducán xiñuhu quida-nda sàhà-ñá quida ndisa-nda nsidaa ñà-ndúá ndiá icà-ndà.

Dandu nì candisá Juan, te nì quida ìi-néyà.

¹⁶Daaní, nì nsihì nì cuhii-yá, te nì quee-ya nùu tècuí, dandu nì nuna ansivi, te nì xini-yà mànau Espíritu ìi xí Dios vaxi-ya na iin sì-lomá, meru dìquì Jesús mànau-ya vaxi-ya. ¹⁷Dandu nì tiacu nì cáhàn iin ana cáhàn ansivi, cachí-yà:

—Dèhemaní' nduú ana yohó, te cudí cuàhà inì sàhà-yá.

Nansa nì cuni ñà-malu dacà-sí Jesús ñà-quida-ya iin cuàchi

4 Daaní, ñihí Espíritu ìi Jesús nì sàhàn ñà-coo-ya yucù dãná, vachi yucán cuàhàn ñà-malu quida-sì lucha dacà-síyà. Ñàyùcàndùá, nì quihin-ya ichì cuàhàn-yà, ²te yucán iá-yà ùi dico quivì ndui te ñuú; te iníñi-yá, iá dòcò-yà. Ñàyùcàndùá, cuàhà doco xíhì-yà. ³Dandu nì tnàtuu ñà-malu, vachi cuní-si dacà-síyá, te nì cachì-si xi-yá:

—Nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, dandu cachì-ní xì yùu jaàn ñà-nì nándúá pan cuxi-ní.

⁴ Doco nì cachi-yà xì-sí:

—Còó, vèchi dohó cachí nùù tutu ìì: “Màdì cuisì pan cutiacu nèhivì; còó, vèchi xiñuhu cucumi stná-nè nsidaa palabra ìì cachí Dios”.

⁵ Daaní, nì saca-siyá cuàhàn-si xi-yá ñuu ìì Jerusalén, te nì chicoo-siyá ndè dìni veheñuhu cahnú, ⁶ te nì cachi-si xi-yá:

—Nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, dandu dandiachi-ní mii-ní, vèchi ducán cachí nùù tutu ìì:

Icúmí Dios dandacú-yá nùù ángel xi-yá ñà-cundiaa-nè mii-ní.

Te cachí stná tutu mà:

Icúmí ángel natnii ndahà-né mii-ní ñà-màsà máquihì sàhà-ní ni-iin yùù.

⁷ Dandu nì cachi Jesús xì-sí:

—Cachí stná tutu ìì: “Màsà quidá cánúú-ndá ñà-có-cùnì Stoho-ndà Señor”.

⁸ Daaní, nì saca-siyá cuàhàn-si xi-yá dìni iin yucù ducún sàstnùhù, te nì dácùnì-siyá nsidanicuú ñuu iá ñuhiví xì nsidaa ñà-vico iá yucán. ⁹ Dandu nì cachi-si xi-yá:

—Yùhù dacútâhvi´ mii-ní nsidaa ñuu jaàn nú ni mácuìn sisi-ní nùù, te cahvi-ní yùhù.

¹⁰ Doco nì cachi-yà xì-sí:

—Cuahán-ní, Satanás, vèchi dohó cachí stná nùù tutu ìì: “Cuisì mii Stoho-ndà Dios ndiá icà-ndà cahvi-nda, te cunucuachi-nda nùù-xí”.

¹¹ Dandu nì nacoo-siyá cuàhàn-si, te nì caquesaa ángel nì nacuañandee ini xì-yá.

Nansa nì quesaha Jesús quidá-yá chuun ndiaha xí-yá ladu Galilea

¹² Daaní, na ní xinitnùhu Jesús ndiadí Juan (Bautista) vehecàa, dandu mànùhù-yá ñuu-yá Nazaret iá ladu Galilea. ¹³ Doco cónì cuèé-yá yucán. Còó, nì quihin-ya ichì cuàhàn-yá ñuu Capernaum iá yuhù mar ladu ndé cachí xì-né ladu Zabulón xì Neftalí. ¹⁴ Yucán

cuàhàn-yá coo-ya sàhà ñá-nì cùú ndisa palabra nì cachitnùhu Isaías sàhana na ní càhàn-nè cuenta xi Dios, cachí-nè:

¹⁵ Ladu Zabulón xì ladu Neftalí ndé yáha ichì yatni mar, yucán sàni dàtnùù fuerte Dios ini anima nèhivì. Stná inga ladu yùte Jordán, xì inicutu stná ladu Galilea ndé ndoó nèhivì có-ínahá xí-yá, ¹⁶ pues yucán sàni dàtnùù ndiaha stná-yá anima-nè; vèchi nèhivì nsidaa lugar mà, nisa xica-ne ichì ñáa, te cuàhàn-nè ndañuhu dahuun-ne nì cùí, doco vichi sàni dàtnùù-yá sàxìntnùnì-nè na ian nì natùù nuù-né, nì cachi Isaías.

¹⁷ Dandu divi tiempu mà nì quesaha Jesús càhàn-yá sàhù xì nèhivì, cachí-yà: —Naxicocufin inì-nsia sàhà cuàchi-nsia, vèchi sà-ítúú tiempu cuni-nsià cusahnú mii-yá iá ansivi.

Nansa nì cana Jesús cùmi nècuàchì tavá xi siaca

¹⁸ Xicá Jesús yuhù mar iá Galilea, te nì xini-yá ùì ñàní nani Simón Pedro xì Andrés, dacaná-né ñunù xì-né mahì tècuí, vèchi nècuàchì tavá siaca nduú-né. ¹⁹ Te nì cachi-yà xì-né:

—Cunchicùn-nsià yùhù, vèchi mà cùndúú gá-nsià nècuàchì tavá xi siaca. Còó, vèchi icúmí dacuahí mii-nsiá ñà-cunduu-nsia nècuàchì tavá xì nèhivì (ichì malu).

²⁰ Dandu nècuàchimà, vichi vichi nì nacoo-ne ñunù xì-né, te cuàhàn-nè nchícùn-nèyà.

²¹ Daaní, nì sàà-yá chicá nùù-xí, te nì xini-yá inga ùì ñàní nani Jacobo xì Juan; dèhe iin tiàa nani Zebedeo xinduu-ne, te ndoó-né nùù lancha xi-ne, cutnàhâ-né xì yua-né nácàhmá-nè ñunù xì-né. Te nì cana stná-yá ndùì-nè. ²² Te hora mà nì nacoo-ne yua-né nùù lancha mà, te nì tenchicùn-nèyà cuàhàn-nè.

Cuàhà gá nêhivì nì chinaha Jesús

²³ Daaní, nì xìcanuu Jesús inii ladu Galilea, te nì chinaha-yà nêhivì ini iin iin veheñuhu, nì càhàn-yà xì-né ñà-ndúú razón ndiaha sàhà ñuhivì ì xí Yua-nda Dios. Te nì dándúvaha stná-yà nêhivì ndohó nsidanuu clase cuèhè. ²⁴ Ñàyùcàndüá, ndè inii ladu Siria ni xitià fama-yà. Sàhà ñà-jaàn cuàhà gá nècuàchì cuhí ndacá nêhivì nì quixi nù-yá, xínduu-ne nêhivì ndohó quidá iin cuèhè, ò iin dolor, te xínduu stná-nè ana ñuhú ñà-malu anima-xi, xì stná nêhivì xíhì ìhí, ò nêhivì sàni nduyutnu. Doco nsidaa-né, nì dándúvaha-yanè. ²⁵ Ñàyùcàndüá, yáha ga cuàhà nêhivì nì tenchicùn xì-yá, xínduu-ne nêhivì nì quixi ladu Decápolis, xì stná ñuu Jerusalén, xì stná ladu Judea, xì stná inga ladu yùte Jordán.

Ñà-ndüá nì cachi Jesús na ní nana-ya yucù, te nì càhàn-yà sàhù

5 Dandu nì xini Jesús ndoó cuàhà gá nêhivì. Ñàyùcàndüá, nì nana-ya iin yucù, te nì sàcòo-ya yucán. Dandu nì tnàtuu nsidaa nècuàchì dacuahá-yá nù-yá, ² te nì quesaha-yá chináhá-yànè; te dohó nì cachi-yà xì-né:

³—Nansicáhán nècuàchì ndahví inì-xi, vèchi sàni nihitáhvi-né ñuhivì ì xí mii-yá iá ansivi.

⁴ Nansicáhán nècuàchì ndoó tnùn sí ini vichi, vèchi contentu icúmí-né nàcùndoo-ne después.

⁵ Nansicáhán nècuàchì nihnú máni inì-xi, vèchi ñuhivì ndutahví-né.

⁶ Nansicáhán nècuàchì yáha ga cuní quida vii, vèchi icúmí Dios chindee-yánè ñà-quida vii ndisa-ne.

⁷ Nansicáhán nècuàchì tùha cundehè ndàhvì xì ñanìtnaha-xi, vèchi icúmí Dios cundehè ndàhvì stná-yà mii-né.

⁸ Nansicáhán nècuàchì iá ndoo anima-xi, vèchi icúmí-né cuni-né nùú Dios.

⁹ Nansicáhán nècuàchì nachíndóó víi xì ñanìtnaha-xi, vèchi icúmí-né cunduu ndisa-ne dèhe Dios.

¹⁰ Nansicáhán nècuàchì nú icúmí-né ndoho-ne sàhà iin chuun vii nì quida-ne, vèchi sàni nihitáhvi-né ñuhivì ì xí Dios.

¹¹ Nansicáhán stná mii-nsiá na cánahá nêhivì xì-nsiá sàhí, te ò quidá quini-ne xì-nsiá, te ò dacuidádiquí stná-né mii-nsiá. ¹² Vèchi quivì quida-ne ducán, dandu ni cúdñ inì-nsia, te cundoo-nsia contentu, vèchi iin ñà-vàha cahnú cucumi-nsiá ndè ansivi. Vèchi ducán nisa quida quini stná nêhivì sàhana xi nècuàchì nisa càhàn cuenta xi Dios.

Nahi iin cuhádi ñà-xixi-ndà, ducán nduú stná chuun quidá nêhivì xí Jesús ñuhivì yohó

¹³ Mii-nsiá, nahi chuun quidá iin, ducán quidá stná-nsiá ñuhivì yohó. Doco nú sàni ndañuhu ñà-ádi xán, dandu mà cúí nduhadi gá-ñà. Vèchi còò cá chuan, ñàyùcàndüá saté uun nêhivì-ñá, te sánihni-neà.

¹⁴ Na quidá stná orá datnúú, ducán quidá stná mii-nsiá ñuhivì yohó. Te ducán nduú stná-nsiá na iin ñuu tuí ònì iin yucù, vèchi mà cúí coo dèhá nùú nêhivì. ¹⁵ Stná iin lámpara, có-nàcuicun-ndañá ñà-coo dèhá` tixi iin ìcà; còò. Sácùnùú ducún-ñà sàhà-ñá cutnuà, te cutùu nùú nsidaa nêhivì quihvi vehe. ¹⁶ Ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá: quida-nsia obra vaha sàhà-ñá cundehè nêhivì, dandu naquimanì-né Yuandiáhá-nsiá iá ansivi, vèchi na ian datnúú-nsiá nùú nècuàchimà nduá.

Nansa nì cachi Jesús sàhà ley xi Moisés

¹⁷ Màsà cùcáhán-nsiâ vâxi dacúxíóé ley nì sàhà Moisés. Mà dacúxíóé ley mà, ni mà dacúxíóé stnâi palabra nì cachi profeta nì sacahàn cuenta xi Dios. Còó, yùhù vâxi sàhà ñà-nì cùú ndisa nsidaa ñà-ndùá cachí palabra mà. ¹⁸ Te ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá yohó, mate nsihi ansivi xi ñuhiví, doco mà nunca ndañuhu ni-iin palabra xi ley mà, te ni-iin xaan tii xán dècuèndè cuu ndisa nsidaa ñà-ndùá cachá. ¹⁹ Ñâyùcàndùá, nú cò-quidá iin tiàa cumplir mate iin ley chicá tii nduá, te ducán chináhá-nè nèhivì, pues divi tiàa-ma cunduu ana chicá có-ndiáá na sàà quivì cusahnú mii-yá iá ansivi. Doco nú ni quidá ndisa-ne cumplir ñà-ndùá cachí ley xi-ya, te ducán chináhá-nè ñanìtnaha-ne, dandu cunduu-ne ana chicá ndiáá na sàà quivì cusahnú-yá ñuhiví yohó. ²⁰ Vâchi yùhù cachí xì-nsiá, chicá viì xiñuhu quida-nsia nùù nècuàchì ley xi veheñùhu, xì nùù stná nècuàchì fariseu, vâchi nú coó, mà nunca sàà-nsià cuni-nsià ñuhiví ìi xí mii-yá iá ansivi.

Cundoo manì-ndà xì ñanìtnaha-nda, nì cachi Jesús

²¹ Mii-nsiá, sàni inini-nsia palabra nì cachi nècuàchì sàhana ñà-màsà cáhni stnaha-nda; doco te nú ni quida-nda ducán, dandu icúmí ndundaà sàhámà. ²² Doco yùhù cachí, mate cuísi ni cuída ini-nsià sàhà ñanìtnaha-nsia, doco icúmí ndundaà sàhà stnámà. Te nú ni cachí-nsià xì ñanìtnaha-nsia neciu-nè, dandu icúmí ndundaà stná sàhájàn nùù juez chicá cusáhnú; doco nú ni cachí-nsià xì ñanìtnaha-nsia tonto-nè, dandu cuidadu cundoo-nsia, vâchi dècuèndè ñuhu andea ndiatu-xi-nsiá.

²³ Ni cachí-ndà cuàhàn iin nèhivì veheñùhu, nihí-né promesa nacuahatahvì-né Dios lugar ndé cahvi nèhivì mii-yá. Doco te nú sàni sàà-nè yucán, te nì nsinuu ini-nè iá cuàchi-ne nùù ñanìtnaha-ne, ²⁴ dandu (màsà cuáha-ne) promesa mà; yucan ni ndóá, te ni cùhùn-nè nùù ñanìtnaha-nemà, te cuicahnú stnahá ini-nè sàhà-né. Cuisi nú ducán, dandu vâtuni naxicocuñin-nè veheñùhu mà ñà-cuàha-ne promesa mà.

Nansa nì cachi Jesús ñà-yàchì xiñuhu nàcùndoo vâha stnaha-nda

²⁵ Nú sàni sanicuàchi iin tiàa sàhà iin-nsia, te ndacá-te mii-nsiá cuàhàn nùù tè-nihí chuun, dandu chicá vâha nacòvòvâha yachì-nsià xì-té na cuàhàn-nsià ichì, còtó sàà-te xì-nsiá nùù juez, te dayáha juez mà-nsiá ndahà comandante ñà-cundiadi-nsià vehecà. ²⁶ Vâchi ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá yohó, nú ducan ni cuu-xi-nsiá, dandu mà queé-nsiá dècuèndè nú sàni dànàá nsihí-nsiá nsidaa ñà-ndùá inhíicá-nsiá.

Màsà cóó-ndá xí inga nècuàchì ñahà, cachi ley xi Jesús

²⁷ Sà-ináhá-nsiâ nansa nì cachi nècuàchì sàhana ñà-màsà cáhàn-ndà xí inga ana có-ndùú nècuàchì vehe-nda, nì cachi-nè. ²⁸ Doco yùhù, (màs gà) cachí xì-nsiá vichì, vâchi nú cuisì indéhe iin tiàa iin nècuàchì ñahà, te xího-téné, dandu dava-ni queámà na ian sàni quida-tè cuàchi xi nècuàchimà, vâchi iá cuàchi ma anima-te. ²⁹ Ñâyùcàndùá, nú nduchinúù-nsiá, cuníà quida-nsia iin cuàchi, dandu chicá vâha tavà-nsiáñà, dacaná-nsiáñà, vâchi chicá vâha ni ndáñúhú iyuhu iin xaan xí-nsiá, te màdiá sàà inii cuerpu xi-nsia andea. ³⁰ Te ni cachí-ndà nú ndahàcuàhá-nsià cuníà quida-nsia iin cuàchi, dandu chicá vâha ni táhndèà dacaná-nsiáñà, vâchi chicá vâha ni ndáñúhú iyuhu iin xaan

xí-nsiá, te màdiá sàà inii iquicúnũ-nsià andea.

**Màsà caté stnàhà-ndà,
cachí ley xi Jesús**

³¹ Nisa cachi stná nêhivì (sàhana): “Nú cuàhàn-nsià cate stnàhà-nsiá, dandu xiñuhu cuyucun iin tutu índù itúámà”, nisa cachi-nè. ³² Doco yùhù cachí, nú ni caté iin tiàa ñahàdihí-te, te màdiá ni cáhàn-ña xi inga tiàa nduá, dandu cuàchi cundua nú ni nándàhà tú-ña, vâchi (còá disáhà-xí) cate nècuàchì primeru mà-ña. Te iin nècuàchì nandàhà xì ñahà ni xitià mà, divi-ni nsidá cuàchi stná-nè.

**Cachí ley xi Jesús, màsà nunca
chinaha-nda Dios sàhà iin chuun**

³³ Sà-ináhá stná-nsià nì cachi nècuàchì sàhana: “Nú ni chináhá-ndá Stoho-ndà Dios ñà-quida-nda iñaha, dandu fuerza icúmí-ndá quida ndisa-ndañá cumplir”. ³⁴ Doco yùhù cachí, màsà nunca chinaha-nsià Dios sàhà iin chuun: ni màsà ndácùcahan-nsià ansivi, te chinaha-nsià mii-yá sàhà ni-iñaha, vâchi meru lugar ndé dandacú-yá nduá (te solo mii-yá dandacú-yá nùá). ³⁵ Ni màsà ndácùcahan stná-nsià quivì ñuhiví yohó, vâchi nahi lugar ndé ndetátú sàhà-yá nduá. Ni màsà ndácùcahan stná-nsià quivì ñuu Jerusalén, vâchi divi ñuu mii-yá nduá, te rey fuerte nduú stná-yà. ³⁶ Ni màsà ndácùcahan stná-nsià dinì-nsiá, vâchi có-dàndàcú-nsiá sàhà dinì-nsiá ñà-chicata-nsia idi ndehí, te ò idi cuxín, (mii-yá cachi-yà). ³⁷ Nú cuní-nsià cachi-nsià iin ñà-ndácuisì, dandu jaan, ò á coó cachi-nsià, vâchi nú más gà ni cachí-nsià, dandu ñà-vàxi nùù ñà-malu nduá.

**Màsà nâchítacùhá-ndà sàhà
ñà-nduá nì quida nêhivì xì-ndà**

³⁸ Sà-ináhá stná-nsià nisa cachi-nè: “Nú ni tavá nêhivì iin nduchinúù-ndà, dandu xiñuhu quee stná iin nduchinúù mii-né. Te ò nú iin nùhu-nda ni tavá-né, dandu ni quee stná iin nùhu mii-né”. ³⁹ Doco yùhù cachí, màsà dúcun ndahà tnàhà-ndà xì nècuàchì quidá quíní xí-ndá. Vâchi nú ni caní-né nùù-ndà ladu cuàhá-ndà, dandu ni cuáha stná-ndà inga ladu-ndà. ⁴⁰ Te nú sanícuàchi-ne sàhà-ndà, te candiáá-nè dùhnù-ndà, dandu ni cuáha stná-ndané dòò-ndà. ⁴¹ Te nú ni tnií-nèndó ñà-fuerza cunsida-nda carga xi-ne iin dava hora, dandu inga dava hora gà ni cúnsidá-ndañá. ⁴² Te nú xîcàn iin nêhivì iñaha nùù-ndà, dandu ni cuáha-ndané; te nú cuní toó-né iñaha, dandu màsà cuídáhán-ndañá nùù-né.

**Ndiá icà-ndà cuu ini-ndà sàhà
ana xiní ùhì xì-ndà**

⁴³ Sà-ináhá stná-nsià dohó nisa cachi nêhivì sàhana: “Icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà nècuàchì cutnàhá vâha xi-nda, doco nêhivì xiní ùhì xì-ndà, ni cuní ùhì stná-ndané”, nisa cachi-nè. ⁴⁴ Doco yùhù cachí, xiñuhu cuu ini-ndà sàhà nêhivì xiní ùhì xì-ndà te casàhú vii-ndà xì nêhivì xîcàn chihán diqui-ndà; te obra vâha ni quidá stná-ndà sàhà nêhivì có-xiñùhù xì-ndà; te nú cânàhá-nè xì-ndà, te quidá quini-ne xì-ndà, dandu ni câcàn tâhvi-ndà nùù Dios sàhà-né. ⁴⁵ Cunaha-nsiá, nú ni quidá-nsià ducán, dandu cunduu ndisa-nsia dèhe Yuandiaha-nsiá iá ansivi, vâchi mii-yá, dandacú-yá ñà-xinu orá nùù nsidanicuú nêhivì, vâha-ne ò malu-nè. Te dacuún stná-yà dàvì nùù nsidaa nêhivì, a quidá víi-né, ò có-quidá víi-né. ⁴⁶ Vâchi nú cuisì nêhivì cuú ini xì sàhà-nsiá cuú stná inì-nsia sàhà-xí, dandu mà níhì-nsiá

premiu sàhájàn. Dècuèndè nècuàchì iá cuàchi-xi nahi tè-dàchíyàhvi (ñuu-ndà yohó), quidá stná-nè ducán. ⁴⁷Te nú cuisì tnaha-nsia cásàhú xì-nsiá, pues màdì obra ndiaha nduájàn, vèchi divi ducán quidá stná nèhivì có-ináhá xí Dios. ⁴⁸Ñàyùcàndùá, xiñuhu quida viì ndisa-nsia nacua quidá Yuandiaha-nsiá iá ansivi.

Ñà-ndùá nì cachi Jesús sàhà nansa quida-nda obra

6 ¹Màsà quidá-nsiá obra xi-nsia sàhà-ñá cundehè nèhivì, vèchi nú sàhà ñà-jaàn nduá, dandu còò ñà-vàha nihì-nsiá sàhámà nùu Yuandiaha-nsiá iá ansivi. ²Ñàyùcàndùá, nú cuàhàn-nsiá dacútàhvi-nsiá nècuàchì ndahví, màsà cátétnùhu-nsia ñà-jaàn. Vèchi ducán quidá nèhivì datiaá uun nduú nèhivì vaha, quidá váté-nè obra xi-ne veheñùhu ò calle sàhà-ñá cuní-nè ndee vaha-ne nùu nèhivì. Te ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá yohó: cuisì ñà-jaàn cunduu ñà-vàha nihì-né. ³⁻⁴Doco mii-nsiá, na quidá-nsiá iin obra, quida dèhé-nsiàñà, dandu coo dèhá` nùu nèhivì. Doco nùu Yua-nda Dios, còò, vèchi indéhe-yá, te nùu mii-yá icúmí-nsiá nihì-nsiá ñà-vàha xi-nsia.

Ñà-ndùá nì cachi Jesús na ní chinaha-yàndó nansa càcàn tàhvi-ndà nùu Dios

⁵Na xicàn tàhvi-nsiá nùu Dios, màsà quidá-nsiá na quidá nècuàchì datiaá uun nduú nèhivì vaha. Vèchi mii-né, cudî ini-nè cuita-ne nacuatu-ne veheñùhu ò esquina sàhà-ñá cundehè nèhivì-né. Doco ñà-ndàcuisì nduá yohó cachí: cuisì ñà-cundehè nècuàchimàné cunduu ñà-vàha xi-ne. ⁶Doco ndohó, na xicàn tàhvi-ndà nùu Yua-nda Dios, ni nànsihvi-nda ini vehe-nda,

te nacadi-ndà yehè; dandu miiní-yá iníni-yá na cáhàn-ndà xì-yá. Te indéhe-yá, mate nèhivì, còò, có-xiní-nè ñà-ndùá quidà-ndà. Dandísá nihì-ndà iin ñà-vàha xi-nda nùu-yá.

⁷Na cáhàn-ndà xì-yá, màsà cáchí-ndà iin-ni iñaha cuàhà xichi na quidá nècuàchì có-ináhá xí Dios, vèchi mà chindéámà. Mii-né, tuxí ini-nè icúmí Dios cunini-yanè ñà-cuàhà guá cáhàn-nè, doco còò. ⁸Ñàyùcàndùá, màsà quidá-nsiá na quidá mii-né. Vèchi Yuandiaha-nsiá, mate tãñaha ga cachi-nsiá xì-yá índu necesidad icúmí-nsiá, doco sà-ináhá-yá. ⁹Ñàyùcàndùá, nahi palabra yohó cachi-nsiá na xicàn tàhvi-nsiá nùu-yá:

Yua-nsí Dios iá ansivi, ni ndàcùcahan tñùñuhu nèhivì quivì-ní. ¹⁰Te yàchì ni sàà stná tiempu cusahnu-ní ñuhivì yohó, xicàn tàhvi-nsí. Te nacua quidá ana ndoó ansivi ñà-ndùá dandacu-ní, divi ducan ni quidá stná nèhivì ñuhivì yohó. ¹¹Pan xi-nsi iin quivì iin quivì, taxi tahvi-níà nùu-nsí vichi. ¹²Te cuicahnú inì-ní sàhà cuàchi iníhíca-nsí, nacua xicáhnú stná ini nsiùhù sàhà nèhivì iníhíca nùu-nsí. ¹³Te chindee-ní nsiùhù ñà-màsà dáca nèhivì nsiùhù; te dacácu stná-ní nsiùhù nùu ñà-malu nicanicuahàn. Vèchi cuisì mii-ní nduu-ní rey ndiaha cusáhnú dandacu inicutu, te cuisì mii-ní ndiaha-ní nicanicuahàn. Amén. (Ducán cachi-nsiá.)

¹⁴Vèchi nú ni cuicáhnú inì-nsia sàhà nèhivì nì quida quini xi-nsiá, dandu stná Yuandiaha-nsiá iá ansivi, cuicahnú stná ini-yà sàhà cuàchi mii-nsiá. ¹⁵Doco nú màsà cuicáhnú ini-nsiá sàhà nèhivì dava ga, dandu mà cuicáhnú stná ini-yà sàhà cuàchi mii-nsiá.

Nansa quida-nda na iníhí-nda ndoó dòcò-nda

¹⁶'Na iníhí-nsiá ndoó dòcò-nsià, màsà datíáá-nsiá cuhúún ini-nsià. Vàchi ducán xíquida stná nècuàchì datiaá uun nduú nèhivì vaha, quidá cánúú-nè ndoó-né tnúnsí ini sàhà-ñá cundaà ini nèhivì iníhí-né. Te ñà-ndàcuisi nduá cachí xì-nsiá vichi: cuisì ñà-jaàn cunduu ñà-vaha ñihì-né. ¹⁷Doco mii-nsiá (màsà quidá-nsiá ducán). Na iníhí-nsiá nùu Dios, quisi-nsia, te nduvì dínì-nsiá ¹⁸sàhà màsà cundáà ini nèhivì iníhí-nsiá; cuisì Yua-nda Dios cundaà inì-xi, vachi indéhe-yá, mate có-túí-yá nùu nèhivì; doco indéhe-yá, te cuàhatahvì stná-yànsià ñà-vaha xi-nsia (sàhámà).

Ndè gloria xiñuhu càyà ñà-cuicà-nda

¹⁹Màsà dácâyà-nsià ñà-cuicà-nsiá ñuhivì yohó, vachi icúmíá cusiquidi-ñá, te ò nana ditnu-ña, te ò quíhvi tècuìhnà quida cuìhna xán. ²⁰Còó, dècuèndè gloria ni càyà-ñà, vachi yucán mà nunca cusiquidiá, ni mà náná dítnú-ñá, ni mà quíhvi stná tècuìhnà quida cuìhna xán. ²¹Ducán quida-nsia, vachi ndé quida-nda cuenta íá ñà-cuicà-nda, divi lugar yucán cuàhàn-nda cunihnu cuahà ini anima-nda.

Ejemplu sàhà nduchinúu nèhivì

²²'Nduchinúu-nda nduú ñà-túnúu iquicúñú-nda. Ñàyùcàndùá, nú íá vaha ma, dandu vátùnì cutuì nuù-nda ñà-quida-nda nsidanicuú inàha. ²³Doco nú cuhíà, dandu inicutu nácuìnn tnùu. Te ducán stná xì anima nèhivì, nú ín tnúú ndé xiñuhu datnúu mii-yá, dandu ñdahví-nè! Vàchi tnùndoho nduá, nú ducán.

Mà cúí cundoo ùi patrón xi-nda

²⁴'Iin peón, mà cúí cundoo ùi patrón xi-tè, vachi nú ducán, dandu iin-ne coo manì nùu-té, te inga-nè cundehè úhì-te. Te ò ni cachí-nda, iin-ne cahíhì inì-te, te inga-nèmà coo vaha xi-té. Te ducán íá stná xì mii-nsiá, nú cuú inì-nsia sàhà dihùn, dandu mà cúí cunucuachi stná-nsià nùu Dios.

Nansa ndiaá Dios nècuàchì xínduu dèhe-ya

²⁵'Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xì-nsiá, màsà nácánì ini-nsià sàhà vida xi-nsia nansa ñihì-nsià ñà-cuxi-nsia coho-nsia, te cundixi-nsia. Còó, vachi màdì cuísi ñà-cuxi-nda nduá xiñuhu sàhà-ñá cucumi-nda iin vida ndiaha; te cuerpu xi-nda, chicá ndiaá nùu sìcoto ndixi-nda. ²⁶Cundehè-nsiá laa ndavá ansivi, có-xítú-si, ni có-chìvaha-sì nùnì, vachi còó cosecha ndaníhì-si. Còó, cuisì nùu Yuandiaha-nda íá ansivi ñihì-sí ñà-ìtiácù-si. Pues nàhà xicà, chicá ndiaá mii-nsiá nùu quisi mà. ²⁷Ñàyùcàndùá, mate yáha ga ni cahní-nsiá dínì-nsiá, te nacánì ini-nsià, uun-ni queámà, vachi mà ñihì-nsiá cuahnu ga-nsià ni-inga dava metro.

²⁸'Ni màsà nácánì stná inì-nsia sàhà ñà-nduá cundixi-nsia. Cundehè-nsiá nansa sahnú ita yucù. Có-quidáchúñ-yá, ni có-quidá vaha stná-yà sìcoto. ²⁹Doco chicá ndiaha nàhà ita mà nùu rey Salomón (nìsa là sàna), mate yáha ga vico nì sandixi-ne. ³⁰Iin ita, yùcù-ni nduá (có-ndiàà ndisa); quivì vitni íá campu, te tnaa sàni ìchà, vihini quèa xitnù coca. Doco mate ducán nduá, ndiaha gá nì quidavàha Dios ita-ñà. Ñàyùcàndùá, vihi gá icúmí-yá cuàhatahvì stná-yà ndohó (ñà-nduá xiñuhu). Doco mii-nsiá, iyuhu gá xiníndisà-nsiá mii-yá.

³¹ Pues yùhù cachí, màsà nácání ini-nsià, te màsà cáchí-nsià: “¿Índù tùi ñà-cuxi-nsi coho-nsi, te cundixi-nsi?”
³² Vàchi nèhivì nsidaa raza gà ndoó ñuhiví, divi ñà-jaàn nduá nandúcu-nè. Doco mii-nsiá, iá Yuandiaha-nsiá ansivi, te sà-ináhá-yâ xiñuhu nsidaájàn nùu-nsiá. ³³ Ñàyùcàndùá, xiñuhu nanducu-nsiá (nansa chivàha vii-nsiá ley xi), ñuhiví ìi xí-yá, te quida-nsia cumplir ñà-vàha cuní-yà quida-nda, dandísá nihì stná-nsià nsidaa gá ñà-ndùá quidámànì nùu-nsiá. ³⁴ Te màsà nácání ini-nsia sàhà ñà-ndùá cui yàha-nsia tnaa idá, vâchi nú sàni sàà quivì mà, dandu (nsidaámà icúmíá quee viá), mate ni nácání cuàhà ini-nsià. Nsiquívi iá cuàhà ñà-ndùá yàha-nsia, ñàyùcàndùá có-xiñùhù nacani stná ini-nsià sàhà tnaa idá —ni cachi Jesús.

Màsà dácuidá cuàchi stnaha-nda

7 (Dandu ni cachi stná Jesús:)
 —Màsà dácuidá cuàchi stnahá-nsiá, dandu mà dácuidá cuàchi stná Dios mii-nsiá. ² Vâchi nacua quidá mii-nsiá dacuidá cuàchi stnahá-nsiá, divi ducán icúmí stná-yà quida-ya xi-nsiá. Vâchi vara chitácùhá-nsià, divi icúmí stná-nsià cuitacùhá-nsià.

³ Iin nèhivì, ¿índù chuun (indéhe-né falta xi ñanìtnaha-ne, te xífnùhu-ne nècuàchimà)? Vâchi ducán queámà na ian cuní-nè cundehè-né iin mihi tii inácaa ini nduchinùu nècuàchimà, te nduchinùu mii-né, iin yutnù cahnú nduá inácaa. ⁴ Te nú ducán, ¿índù chuun cachí-nè xi ñanìtnaha-nemà: “Nacoo-ní yùhù ni tàví mihi tii inácaa cucuífn nduchinùu-ní”? ⁵ Nècuàchì cachí ducán, datiaá úun-né ndiaá ndisa-ne. Vâchi dihna xiñuhu quee yutnù cahnú nduchinùu mii-né, dandu vâtùnì cutùu vii núu-né ñà-tavà-né mihi tii inácaa nduchinùu ñanìtnaha-nemà.

⁶ (Mà váha ndatnuhu-nda xi nèhivì nansa ni ni cui sàhà) yà-ìi, còtò quida-ne xi-ndà na quidá sihina cuehé. (Uun-ni queá ñà-cachi-ndà palabra ndiaha xi nèhivì síquini mà), vâchi na quidá cochí quidá stná-nè, vâchi mate sìdiqui yàha ga ndiaá ni chíndóo-ndá nùu-sí, doco cuànihni sàhà-síá.

Nansa cundiatú anima-ndà

⁷ Càcàn tàhvi-nsiá, te nihì-nsiá. Nanducu-nsiá (ñà-vàha nùu-yá), te icúmíá tùia. Càhàn-nsià, te nuna yehè-yá. ⁸ Vâchi nsidaa ana xícàn tàhvi, icúmí-nè nihitáhvi ndisa-ne, te nsidaa ana nandúcu xí ñà-vàha, icúmí-nè nihì-néà; te nsidaa ana xícàn tàhvi yehè-yá, icúmí-yâ nacuna-ya nùu-né.

⁹ Nú ni càcàn iin dèhe-nsia pan cuxan, divi pan cuàha-nsiañà, màdì yúu. ¹⁰ Te nú cuñu siaca xícàn, pues divi cuñu quisì mà cuàha-nsiañà, màdì còò. ¹¹ Cunaha-nsiá, mate nèhivì cuàchi nduú-nsiá, doco tùha-nsia cuàha-nsia dèhe-nsia ñà-ìá vii. Ñàyùcàndùá, vihi gá icúmí Yuandiaha-nsiá iá ansivi cuàha-yansià ñà-vàha nú ni càcàn tàhvi-nsiá nùu-yá.

¹² Ñàyùcàndùá, nacua cuní mii-nsiá quida nèhivì xi-nsiá, divi ducán quida stná-nsià xi mii-né. Vâchi ñà-jaàn nduá cachí nùu nsidaa tutu nduú ley xi Dios, xi nùu stná tutu ni tiaa profeta nisa cahàn cuenta xi-ya.

¹³ Quìhvi-nsia yehè cuiín sàà (gloria), vâchi xica yehè ichì cahnú cuàhàn ndé ndañuhu-nda, te cuàhà gá nèhivì quìhvi yucán. ¹⁴ Doco sitnìhì yehè, te cuiín ichì cuàhàn ndé cutiacu ndiaha-nda; te sàhà-ñá nduá ichì cuiín, ñàyùcàndùá sacu nèhivì ndácùhun xán.

Nansa cundaà ini-ndà índù nèhivì cáhàn ndisa cuenta xi Dios

¹⁵ Cuidadu cundoo-nsia xi nèhivì tnùhù dananí úun cáhàn cuenta xi Dios,

vàchi cutu vaxi-ne (datiaá úún-né màni ini-nè) nahi riì mansu, doco anima-nè, còò, nahi lobu dana, ducán iá. ¹⁶ Doco cuisì cundehè-ndà ñà-ndúá quidá-né, dandu cundaà ini-ndà nansa ndisa iá anima-nè. Te ducání iá stná xì-né na iá xì yutnú fruta, mà cuáha yutnú ñù ni-iin sì-uva, te mà cuáha stná yucù ñù ni-iin stná sihigu. ¹⁷ Mà cúí, vachi nsidaa yutnú vaha, puru fruta vaha sáha-nù. Te yutnú còò chuun xi, cutu ñà-chicuéhè sáha-nù. ¹⁸ Doco iin yutnú vaha, mà cúí cuàha-nù iin fruta chicuéhè. Ni-iin stná yutnú còò chuun-xi, mà cuáha-nù ni-iin quisì vídì. ¹⁹ Te nsidaa yutnú có-sáha xi ñà-íá viì, icúmí-nù tãhndè-nu, te quèe-nù ñuhu coco-nù. ²⁰ Ñàyùcàndúá, na quida-nda xi iin yutnú, nacúní-ndànú sàhà fruta-nu, ducán nacúní stná-ndà nèhivì sàhà ñà-ndúá quidá-né.

Màdi nsidaa nèhivì càcu-ne, nì cachi Jesús

²¹ 'Cuàhà nèhivì cachí-nè xì: "Stoho-nsì Señor nduu-ní". Doco màdi nsidaa nècuàchìmà sàà-nè cundoo-ne ñuhivì ì xì Yuamání' iá ansivì; cuisì nèhivì quidá ndisa xi ñà-ndúá cuní-yà, divi sàà yucán. ²² Te cunaha-nsiá, na sàà quivì (xìnu tiempu), dandu icúmí cuàhà nèhivì cachi-nè xì: "Stoho-nsì Señor, sàni càhàn-nsì cuenta xi-ní, te nì ndacùcahan-nsì quivì-ní; dècuèndè nì tavà stná-nsì ñà-malu ñuhú ini nèhivì, te cuàhà gá stná milagru nì quida-nsì na ní ndacùcahan-nsì quivì-ní", cachi-nè. ²³ Dandu yùhù naxiconihí nù-né, te cachi: "Tàcùní nsiohó; cuahán-ndá iladu, vachi cuàhà ñà-chicuéhè sàni quida-ndá".

Nansa nì nacani Jesús ejemplu sàhà ùi vehe

²⁴ Ñàyùcàndúá, nsidaa nèhivì iníní xì ñà-ndúá cachí, te quidá ndisa-neà

cumplir, nduú-né na iin tiàa nchichí nì nanducu xi iin xaan ndé iá cavà fuerte, te yucán nì chinduhù-né vehe-ne. ²⁵ Daaní, nì quesaha nì cuun dana dàvi, te nì xìnu tènuhu cuàhà. Dandu nì dàñà stná tàchì fuerte, te nì ducùn nsidaámà ìcà vehe ma. Doco cónì ndúá, vachi nùù cavà fuerte indúhá.

²⁶ 'Doco cunaha-nsiá, nèhivì iníní uun xi ñà-ndúá cachí, te có-quihín casu-nè, na iin tiàa ndañuhu nduú-né, divi na iin tiàa nì quidavàha xi vehe-xi diquì ñusi-ní. ²⁷ Vachi na ní quesaha nì cuun dana dàvi, te nì dàñà stná tàchì fuerte, dandu nì xìnu tènuhu cuàhà yucán. Te nì ducùn nsidaámà ìcà vehe ma. Te nì ndua iá nì chàhmà dahuan —nì cachi Jesús.

²⁸ Daaní, na ní nsihì nì càhàn-yà xì nèhivì ducán, dandu nì ndulocó-nè sàhà ñà-ndúá chináhá-yà. ²⁹ Vachi na iin nèhivì tùha dandacú, ducán nì chinaha-yànè, màdi nahi modo chináhá nècuàchì ley xi veheñuhu.

Nansa nì dándúvaha Jesús iin tiàa icúmí cuèhè lepra

8 Daaní, nì nuu Jesús yucù yucán, te cuàhà gá nèhivì nì tenchicùn xì-yá. ² Te cunaha-nsiá, yucán nì tnà-tuu stná iin tiàa icúmí cuèhè lepra, te nì tutuyuhu-né ñuhù sàhà-yá, cachí-nè xì-yá:

—Señor, nú cuní-ní, vátuni dándúvaha-ní yùhù.

³ Dandu nì chituu Jesús ndahà-yà nù-né, te nì cachi-yà:

—Juùn. Vichi duha ni ndúvaha-ní, cachí xì-ní.

Dandu divi hora nì cachi-yà xì-né ducán, nì ndañuhu cuèhè xi-ne. ⁴ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-ní, màsà cáchì-ní ni-ìñàha xi nèhivì. Cuisì cuahán-ní nùù dùtù dacúndèhe-nínè ìcà-ní, dandu nacuaà-ní promesa xi Dios nacua cachí

ley xi Moisés sàhà-ñá cundaà ini nèhivi ñà-sàni nduvàha-ní —nì cachi-yà.

Nansa ni dandúvaha Jesús mozo xi iin capitán ni quixi ladu Roma

⁵Daaní, ni nasaa Jesús ñuu Capernaum, te yucán ni tnàtuu iin capitán romanu, ni sacundahví-nè nùu-yá, ⁶cachí-nè:

—Señor, íá iin mozo xi cuhí, indúhu-né cama vehi; sàni dàña ñi cuerpu-nè, te yáha ga ndohó-né.

⁷Dandu ni cachi Jesús xi capitán mà:

—Jaàn másàì dandúvahi-nè.

⁸Te ni naxiconihí capitán mà nùu-yá, cachí-nè:

—Señor, có-nâtui yàha-ní vehi. Cuisi dandacu-ní xi palabra xi-ní, te nduvàha mozo xi. ⁹Vàchi yùhù, ndoo stná ana dandacu-xi nùí, te mií, dandacú stnáì nùu soldadu xi. Nú ni cachí xi iin-tè: “Cuahán”, dandu cùhùn-te; te ò nú ni cachí xi ingà-te: “Naha”, dandu quixi-tè; te na cachí stnáì xi iin mozo xi: “Dohó quido”, dandu ducán quida-te —nì cachi capitán mà.

¹⁰Nì nsihí ni inini Jesús ñà-jaàn, dandu ni ndulocó-yà, te ni cachi-yà xi nèhivi xínchicùn xi-yá:

—Cunaha-nsiá, tãñáha ga cunì ni-iin nèhivi ñuu-ndà Israel yohó ndudává xí capitán yohó, vachi cuàhà gá xiníndísâ-né. ¹¹Te cachí stnáì xi-nsiá, icúmí nataca cuàhà gá nèhivi quixi inicutu ñuhíví dècuèndè ndé xínu orá xi ndé quécahnu-ya, te nataca-nè cutnahá-né xi Abraham xi Isaac xi Jacob ñà-cundoo-ne (vicò) ñuhíví ñi xí Dios. ¹²Doco nèhivi dava ga cuàhàn cundoo ñuhíví ñi mà ni cùí, icúmí-nè ndiachi-né fuera ndé iín tnúú; te yucán icúmí-nè cuacu fuerte-nè, te càna nùhu-ne.

¹³Daaní, ni cachi Jesús xi capitán mà:

—Vàtùni nùhù-ní vichí, te nacua sàni xinindisa-ní, divi ducán icúmí coo —nì cachi-yà.

Dandu divi hora yucán ni nduvàha mozo xi nècuàchìmà.

Nansa ni dandúvaha Jesús dido Pedro

¹⁴Daaní, ni sàà Jesús vehe Pedro, te yucán ni xini-yà cuhí dido-ne ñahà; indúhu-né, nácuàha yocá-nè. ¹⁵Ñàyùcàndùá, ni tñii-ya ndahà-né, te ni cuxio cuèhè mà. Dandu ni ndacuiin-nè ni quesaha-né ni xinucuachi-né nùu-yá xi compañeru-yà.

Nansa ni nduvàha cuàhà gá nèhivi ni quida Jesús

¹⁶Daaní, ni cuñaà, te yucán ni sàà stná cuàhà gá nèhivi, ndacá-né cuàhà nècuàchì inácaa ñà-malu inì-xi. Te cuisì-ní ni càhàn-yà xi iin iin nècuàchìmà ni dandàcú-yá nùu-sí, te ni quee dahuun-sì nùu-né. Te nsidaa gá stná nècuàchì cuhí ni casaà yucán, ni dandúvaha stná-yànè. ¹⁷Ducán ni quida-ya sàhà ñà-nì cùú ndisa ñà-ndùá ni cachitnùhu nèhivi xí Dios nani Isaías na ní cachi-nè palabra yohó: “Mii-yá ni dàcúxíó-yá cuèhè xi-nda, vachi ni nacuida-ya ñà-ndùá dandoho xi-nda”.

Nansa ni cachi Jesús xi nèhivi cuní cunchicùn xi-yá

¹⁸Na ní xini Jesús sàni tnàtuu cuàhà gá nèhivi nùu-yá, dandu ni cachi-yà xi nècuàchì dacuahá-yá ñà-nì cùhùn-nè xi-yá ndè inga ladu mar. ¹⁹Te daa ni tnàtuu stná iin nècuàchì ley xi veheñùhu, cachí-nè xi-yá:

—Maestro, dispuestu ié` cunchicùn mii-ní ndéni ni cui ni cùhùn-ní.

²⁰Doco ni cachi-yà xi-né:

—Lusu, íá nchihò-sí; te laa ndavá an-sivi, íá stná tacà-si; doco yùhù ana nduú Tnaha Nèhivi Ñuhíví, còò ni-iin lugar ndé cunduhí cùdì.

²¹Daaní, inga nèhivi nduú iin ana dacuahá-yá, ni cachi stná-nè xi-yá:

—Señor mío, dihna ni núhì vehi coo guè dècuèndè nú sàni ndùxin yué (dandu cunchicuìn mii-ní).

²² Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Còó. Cunchicùn dahuun-ní yùhù. Nècuàchì còó vida (ndiaha nùu anima-xi), divi ni cúxin xi nsii xi.

Nansa nì quida Jesús iin milagru, te nì cucuìn tàchì, te nì nàcũñuhu dadí tècuif mar

²³⁻²⁴ Daaní, nì nana Jesús lancha, mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, te cuàhàn-yà xì-né nùu mar. Doco nì quesaha caná ndéé tàchì, te nì nacuahnu todò tècuif, te cuàhà gá-te nì quèe stná ini lancha. Doco mii-yá, quídi naà-yá. ²⁵ Ñàyùcàndúá, nì nataca nècuàchì dacuahá-yá ndé indúhu-yá, te nì dànsicũihnu ini-nèyà, cachí-nè xì-yá:

—¡Stoho-nsì Señor! ¡Dacácu-ní nsiùhù, vàchi cuàhàn-ndà càhà-ndà!

²⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun yúhì guâ-nsià, te có-càhvì-nsiá xì Dios?

Dandu nì ndacuiin-yà nì càhàn-yà nì sadi-yà nùu tàchì xì nùu tècuif mar mà. Te (vichi vichi) nì nàcuìn dàdí uun ini-cutu. ²⁷ Dandu nì candulocó nècuàchìmà nì cachi-nè:

—¿Índù clase tiàa nduú ana yohó ñà-dècuèndè tàchì xì mar iníni xí-né?

Nansa nì tavà Jesús cuàhà ñà-malu ñuhú ini iin tiàa ñuu Gadara

²⁸ Daaní, nì sàa Jesús inga ladu mar yucán ndé nduú ñuu Gadara. Te yucán nì caquee ùi nèhivì mahì cueva ndé xí-indùxin nsii, te nì tnàtuu-ne nùu-yá. Ndúì-nè, ñuhú ñà-malu ini-nè, te dana sàstnùhù-né, mà cùì yáha ni-iin nèhivì ichì yucán ndé ndoó-né. ²⁹ Te nì càna ndee-né, cachí-nè xì-yá:

—Mii-ní, Dèhemani Dios nduu-ní. ¿Ndíà cunduu-ní nsiùhù? ¿A váxi-ní

dandoho-ní nsiùhù, mate tá sàa hora ndoho-nsi? —nì cachi-nè.

³⁰ Te xica yucán ndoó cuàhà stná cochi xixáhan-sì. ³¹ Ñàyùcàndúá, nì sacundahví nsidaa ñà-malu mà nùu-yá, cachá:

—Nú cuàhàn-ní tavà-ní nsiùhù, dandu dayáha-ní nsiùhù ini cochi cuàhà yucán.

³² Dandu nì cachi-yà xán:

—Cuahán-ndâ, cachí.

Dandu nì caquee nsiha nì sàcũñuha ini cochi yucán. Ñàyùcàndúá, carrera nì canuu nsihi-sì candiaa yucán, te nì còyo-sì ndè mar nì càhà-si.

³³ Dandu tè-ndiàá xì cochi mà, yáha ga nì yúhì-te; te mànuhù-té carrera ndé nduú ñuu yucán, nì cachitnùhu-tè xì nèhivì ñuu mà ñà-ndúá nì cuu, xì sàhà stná nècuàchì nisa ñuhu ñà-malu ini-xi.

³⁴ Ñàyùcàndúá, nì caquee nsihi nèhivì ñuu mà nì casaà-nè ndé iá Jesús; te na ní xini-nèyà nì sacundahví-nè nùu-yá ñà-nì quèe dahuun-ya ladu xi-ne.

Nansa nì dàndúvaha Jesús iin nèhivì nì dàñà ñi cuerpu-xi

9 Daaní, nì nana tu Jesús lancha, te nì yáha-ya mar mànuhù-yá inga ladu ndé nduú ñuu-yà. ² Te yucán nì tnàtuu nèhivì nsida-xi iin nècuàchì cuhí nì dàñà ñi cuerpu-xi, indúhu-né camilla. Ñàyùcàndúá, na ní xini-yà ñà-cuàhà guá xíxinindisá nèhivì yucán mii-yá, nì cachi-yà xì nècuàchì cuhí mà:

—Màsà cúhúún ini-ní, hijo, vàchi yùhù xicáhnù inì sàhà cuàchi-ní.

³ Doco cunaha-nsiá, yucán ndoó stná dava maestru xi ley xi veheñùhu, te nacání ini-nè: “¡Mà ndóo ini Dios sàhà ñà-ndúá nì cachi Jesús mà!”

⁴ Doco mii-yá, ináhá-yâ nansa nacání ini nècuàchìmà, ñàyùcàndúá nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun có-nàcání víi ini-nsià?

⁵ Cachi-nsià xí: ¿Índù milagru nduú ñà-chicá ùhì quida-nda: a ñà-cachi

uun-nda (xi nècuàchì cuhí) ñà-xicáhnú ini-ndà sàhà cuàchi-ne, te ò ñá-cachi-ndà xì-né ni ndácuíín-nè, te nacaca-ne? ⁶ Pues yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cuàhin quide iñàha sàhà-ñá cundaà ini-nsià íá ndisa derechu cuicahnú ini sàhà cuàchi nèhivì ñuhiví.

Dandu nì cachi-yà xi nècuàchì cuhí mà:

—Ndacuiín-ní, ndanihi-ní camilla xì-ní, te xuhun-ní vehe-ní.

⁷ Dandu, nì ndacuiin nècuàchìmà, mànuhù-né vehe-ne.

⁸ Na ní xini nèhivì cuáhà itá yucán ñà-nduá nì cuu, dandu nì yùhí-nè, te nì naquimanì stná-nè Dios; vèchi nì xini-nè íá ndisa ana nì nihítàhvì cuáhà nù-yá.

Nansa nì cana Jesús iin nècuàchì dachíyàhvi nani Mateo

⁹ Daaní, nì quee Jesús lugar yucán cuàhàn-yà. Te nì xini-yà yucán íá iin tiàa nani Mateo, íá-nè nù mesa ndé dachíyàhvi-ne. Te nì cachi-yà xì-né:

—Nahà-ní cunchicùn-ní yùhù.

Dandu nì ndacuiin nècuàchìmà cuàhàn stná-nè xì-yá.

¹⁰ Daaní, después íá-yà iin vehe xixí-yá, te cutnáhà stná-yà xì cuàhà nècuàchì dachíyàhvi, xì cuàhà gá stná inga nèhivì cachí-nè íá cuàchi-xi; xíndoo nsidaa-né xixí-né xì-yá xì nècuàchì dacuahá-yá. ¹¹ Te nì caxini nècuàchì fariseu nansa quidá-yá (xixí-yá xì nècuàchìmà), te nì càhàn-nè xì nècuàchì dacuahá-yà mà, cachí-nè:

—¿Índù chuun cutnáhà maestru xi-nsia xixí-né xì cuàhà tè-dachíyàhvi, xì dava ga stná nèhivì cuàchi?

¹² Doco nì tiacu Jesús ñà-càchí-nè ducán; ñàyùcànduá nì cachi-yà xì-né:

—Màdì nècuàchì ndáa vaha xiñuhu xi ana quidatatna xi-né. Còó, nècuàchì cuhí xiñuhu xi ana quidatatna

xi-né. ¹³ Ñàyùcànduá, cuahán-nsià dacuahá-nsiá nansa cuní cachi Dios nù tutu ì ndé cachí-yà: “Chicá cudí ini ñà-cundehè ndahví stnahá-nsiá, te màdìá cuàha-nsiá yùhù iin promesa”, cachí-yà. Vèchi yùhù, màdì nèhivì nihnú ndàcuisi ini-xì vaxì càhàn xí ñà-naxicocufin ini-nè. Còó, nèhivì cuàchi vaxì nanduquí àma naxicocufin ini-nè sàhà cuàchi-ne —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá disáhà-xí cónisà ínhî nècuàchì dacuahá Jesús na íá va-ya ñuhiví yohó

¹⁴ Dandu nì catnàtnuu nècuàchì nchícùn xì Juan Bautista, te nì ndàcàtnùhù-nè nù-yá, cachí-nè:

—Nsiùhù xì stná nècuàchì fariseu, ínhî cuáhà-nsí ndoó dòcò-nsì, doco nècuàchì dacuahá mii-ní, còó, có-ínhî-né. ¿Índù chuun?

¹⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nècuàchì ndoó vicò nándàhà, ¿a cúí cundoo-ne tnùnsí ini na meru ndoó-né cutnáhà-né xì noviu? Còó. Doco vaxì iin quivì mà cóó gá noviu nù-né; dandísá tiempu yucán icúmí-nè cunihì-nè cundoo dòcò-nè.

Ñà-nduá disáhà-xí icúmí ndañuhu estilu sàhana, divi sàhà estilu saa nì nacoó Jesús

¹⁶ Sicoto saa, màsà nácàhmá-ndañá nù ñá-tùhú, vèchi nú ducán, dandu dandánsiá ndé nì nacàhmá, te chicá ndatá sicoto tuhú mà. Dandu ñà-sàni ndàtà dahuun sicoto-mà cundua. ¹⁷ Stná vinu, nú vinu saa nduá, dandu mà dáquèe nèhivì-ñá ini itni iin tuhú, vèchi nú ducán, dandu ndàtà-ñá, te cuitià vinu, te cuchicuehe stná iin mà. Ñàyùcànduá, nú vinu saa nduá, dandu itni iin sàà ni quèa, te ducán còó ni-íñàha cuu xán, ni stná iin mà.

**Nansa ni dãnátíacú Jesús dèhe Jairo,
te ni dandúvaha stná-yà iin nècuàchì
ñahà ndohó iin cuèhè ùxìn ùi cuìa**

¹⁸ Na cáhàn va Jesús ducán xì nèhivì, dandu ni sàà stná iin nècuàchì dandacú, te ni tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá, cachí-nè xì-yá:

—Làcà ní quesaha xíhì nihni dèheyoquí; doco nú ni cùhùn-ní, te chitándòò-ní ndahà-ní ñiquiá, dandu nanihitáhviá ñuhivì —ni cachí-nè.

¹⁹ Ñàyùcàndüá, ni ndacuiin-yà cuàhàn-yà xì-né. Te cutnáhà stná-nè xì nsidaa nècuàchì dacuahá-yá. ²⁰ Doco nisa ia stná iin nècuàchì ñahà cuhí cuèhè ni. Sàcuàhàn-nè ùxìn ùi cuìa ndohó-né ducán. Ñàyùcàndüá, ni quixi-ne ladu yàtà-yá, te ni dàcùhùn canúú-nè ñìnindáhà-nè nùù sícoto xi-ya. ²¹ Vàchi nihnú ini-nè: “Nú ni dúcùn ndahí mate sícotò-ni xi-ya, dandu nduvàhi”. ²² Dandu mii-yá, ni nacuíco-yá yàtà-yá, te ni xini-yà nècuàchì ñahà mà, te ni cachí-yà xì-né:

—Màsà cùhúún inì-ní, hija, vachi sàni nduvàhà-ní ñà-nì xinindisa-ní.

Dandu divi momentu mà ni nduvàhà nècuàchimà.

²³ Daaní, ni sàà-yà vehe nècuàchì dandacu-ma, te ni xini-yà yucán ndoó cuàhà nèhivì xì stná tè-síví, sacú ndéé-né, te tnaná-né. ²⁴ Ñàyùcàndüá, ni cachí-yà xì-né:

—Quee-nsia fuera, vachi ñahà chiì yohó, cóni xíhì ndisa-ñà, quídi uun ni-ñà.

Doco nèhivì mà, ni sàcùndiaa uun-neyà.

²⁵ Dandu mii-yá, ni dàcùhùn-yà nsidaa-né fuera, te ni quihvi-ya ndé indúhu ñahà chiì mà. Dandu ni tnii-ya ndahà-ñá, te ni dandácòo-yàña (vachi sàni natiacù-ñà). ²⁶ Daaní, inicutu ladu yucán ni xitià palabra nansa ni quida-ya milagru mà.

**Nansa ni dandúvaha
Jesús ùi nècuàchì cuaá**

²⁷ Na ní quee-ya lugar mà, dandu yucán ni tenchicùn stná ùi nècuàchì cuaá mii-yá, cána-ne, cachí-nè xì-yá:

—Mii-ní descendencia ìi xí David, cun-dehè ndahví-ní nsiùhù.

²⁸ Dandu ni yàha-ya ini vehe, te ndè yucán ni casaà stná nècuàchimà, nchícùn-nèyà. Dandu ni cachí-yà xì-né:

—¿A xiníndísà ndisa-nsia ñà-vàtùni dandúvahi mii-nsiá?

—Jaan, Señor —ni cachí-nè.

²⁹ Dandu ni chituu-ya ñìnindáhà-yà nduchinúù-né, te ni cachí-yà:

—Nacua sàni xinindisá-nsiá, divi ducán ni coo-xi-nsiá, cachí.

³⁰ Dandu ni natùì nùù-né. Te ni chinaha-yánè, cachí-yà xì-né ñà-màsà cúnítnùhu nèhivì sàhà ñà-ndüá ni quida-ya.

³¹ Doco mii-né, ni caquee-ne ni nacani-ne sàhà-yá xì nsidaa nèhivì ndoó inicutu ladu yucán.

**Nansa ni nihì iin nècuàchì ihìn ni
nacahàn-nè ni quida Jesús**

³² Meru queé nècuàchì cuaá mà, te ni quesaa stná itnii nèhivì ndaca-xi iin nècuàchì ihìn inácaa stná iin ñà-malu inì-xi. ³³ Dandu ni tavà Jesús ñà-malu mà, te ni nihì-né ni nacahàn vii-né. Ñàyùcàndüá, ni ndulocó nèhivì, cachí-nè:

—Cò-xini-ndà ni-iin ñà-ndiaha jaàn ñuu-ndà Israel yohó.

³⁴ Doco nècuàchì fariseu, ni cacachí-nè sàhà-yá:

—Còó. Sàhà-ñá chindéé jefe xi ñà-malu-nè, ñàyùcàndüá vátùni tavà-né dava ga ñà-malu.

Nansa cuhí ini Jesús nèhivì

³⁵ Daaní, chicá más ni xicanuu Jesús ladu yucán ni nacàhin-ya nsidaa

ñuu nahnú xì ñuu cuati, dacuahá-yá nêhivì sáhàn veheñùhu iin iin ñuu, te cachítñùhu-ya razón ndiaha sàhà ñuhìví ìì xí Dios. Te nì dandúvaha stná-yà nêhivì ndohó nsidanuu clase cuèhè. ³⁶Te na ní xini-yà yáha ga cuàhà nêhivì ndoó, dandu nì cuhi gà ini-yànè, vâchi ndoó-nè nahi rìi còò stohò-xi.

³⁷Dandu nì cachi-yà xì nêcuàchì dacuahá-yá:

—Ñà-ndàà nduá (cuàhà nêhivì tàñáha ga cunindisá); te na iin cosecha cahnú ndaníhí-ndá nduú-né, doco sacú nêhivì nduú ana (chindéé xí-ndá) ndanchítóá. ³⁸Ñâyùcàndüá, càcàn tàhvi-nsiá nùù Lamú dandacú sàhà chuun yohó ñà-nì téchúûm gá-yà nêhivì cùhùn quida xi chuun (ìì xí-yà mà), vâchi na ian ndaníhí-ndá iin cosecha ndiaha nduá —nì cachi Jesús.

Nansa nì nacàxin Jesús ùxin ùi tiàa ñà-cunduu-ne apóstol xi-ya

10 Dandu nì cana Jesús ùxin ùi nêcuàchì dacuahá-yá, te nì sàhatahvi-yànè ñà-tavà-né ñà-malu ñuhú ini nêhivì. Te nì nihítáhvi stná-nè dandúvaha-ne nêcuàchì cuhí ndohó nsidanuu clase cuèhè. ²Cunaha-nsiá, dohó nani ùxin ùi nêcuàchì dacuahá-yà mà: primeru iá Simón; te Pedro nani stná-nè; daaní, iá stná ñani-nè Andrés, xì stná dèhe Zebedeo nani Jacobo, xì ñani Jacobo mà nani Juan. ³Te iá stná Felipe, xì Bartolomé, xì Tomás, xì tè-dàchíyáhvi nani Mateo, xì stná dèhe Alfeo nani Jacobo, xì stná Lebeo; te Tadeo nduú inga quivì Lebeo mà. ⁴Daaní, iá stná Simón nì sanduu iin nêcuàchì partidu cachí-nè nêcuàchì Canaán, te nì ìa stná Judas Iscariote, divi nêcuàchì nì cahin xì-yà nùù tè-xídandacú.

Nansa nì techuún Jesús nêcuàchì dacuahá-yá ñà-dacútià-nè palabra ìì xí-yà

⁵Pues divi ùxin ùi nêhivì yucán nì techuún Jesús (cùhùn-nè cacanu-ne). Te dohó nì cachi-yà xì-né quida-ne:

—Màsà cùhùn-nsiá ladu ndé ndoó nêcuàchì inga raza, ni màsà cùhùn stná-nsiá ndé ndoó nêcuàchì samaritanu. ⁶Còò, cuisì-ní ndé ndoó nêhivì raza-ndá Israel ni cùhùn-nsiá, vâchi nahi rìi nì tucù xínduu-ne.

⁷Cuahán-nsiá cachitñùhu-nsia xì-né ñà-sà-ítúú tiempu cusahnú mii-yá iá ansivi. ⁸Dandúvaha-nsia nêcuàchì cuhí, te danátíacú-nsiá nêcuàchì nsii. Te nêcuàchì icúmí cuèhè xíhì cuñù-xi, dacúxíó-nsiá cuèhè quini ma, te tavà-nsiá ñà-malu nùù nêhivì inácàa-si inì-xi. Te màsà quídá-nsiá cobrar nùù nêhivì, vâchi uun-ni sàni nihítáhvi stná-nsiá ñà-quida-nsia ducán.

⁹Ni dîhùn oro, ni dîhùn plata, ni dîhùn yahá màsà cúníhí-nsiá cùhùn ini itni xi-nsia. ¹⁰Ni morral màsà cúníhí-nsiá cùhùn ichì. Cuisì-ní iin-ni dùhnù-nsiá cunihí-nsia, xì ndisàn sà-ínái-nsiá, xì stná bastón xi-nsia. Cuisì ñà-jaàn-ní cunihí-nsia cùhùn, vâchi iin nêhivì quidáchúûn, xiñuhu cuàha nêhivì-né raya xi-ne.

¹¹Daaní, nú sàni sàà-nsiá iin ñuu, ò iin ranchu, dandu nanducu-nsiá vehe iin nêcuàchì vâha, te iin-ni cundoo-nsia yucán ndé cachi sàà quivì quee-nsia ñuu mà. ¹²Te nú sàni sàà-nsiá vehe iin nêhivì, casáhú vii-nsiá xì-né ñà-nì cúndóó cueé-nè. ¹³Te nú nduú-né nêhivì vâha, dandísá, ducán icúmí cuu xi-né, doco nú mà váha-ne, dandu ni cúnàhá ñà-ndüá nì cachi-nsiá xì-né. ¹⁴Te nú có-cùnì-nè dayáha-ne mii-nsiá, te ò có-cùnì-nè cunini-ne palabra nihí-nsiá, dandu quee-nsia vehe ma, te ò ñuu mà, te nacatù-nsiá sàhà-nsiá ñà-nì cóyo

yacá xi lugar mà. ¹⁵Vàchi cunaha-nsiá, chicá cuàhà castigu icúmí nèhivì ñuu mà ñihì-né na sàà quivì juicio, te chicá menos icúmí ñihì nèhivì malu ñuu Sodoma xi ñuu Gomorra.

**Nansa icúmí nèhivì quida
quini-ne xì nècuàchì dacuahá-yá**

¹⁶Cunaha-nsiá, dana ga nèhivì ndé techúin mii-nsiá cacanu-nsia, nahi quisì ìhì nduú-né, te mii-nsiá nduú-nsiá nahi riì. Ñàyucàndüá, xiñuhu ñà-cunchito tùha-nsia, te coo mansu stná-nsià na iin loma. ¹⁷Cuidadu gà cundoo-nsia sàhà nèhivì, vachi dava-ne icúmí-né quida-ne mii-nsiá entregar nùu tè-ñihì chuun, te yucán ñàhni cuií-nsià ini veheñùhu xi-nsia. ¹⁸Te sàhà-ñá nchícùn-nsià yùhù, ñàyucàndüá icúmí-né datnátuu-ne mii-nsiá nùu gobiernu xì nùu rey, dandu datúi-nsia nùu nècuàchimà ñà-ndüá xiníndísá-nsiá, te cunini stná cuàhà gá nèhivì inga raza. ¹⁹Doco na sàà-nsià nùu tè-xidandacu-ma, màsà nácánì inì-nsia índü palabra naxiconihí-nsiá nùu-té, vachi divi hora mà icúmí-nsiá ñihitáhvi-nsiá nansa cachi-nsià xì-té. ²⁰Vàchi màdì mii-nsiá cunduu ana cuàhàn càhàn; còó, mii Espíritu ìi xí Yuandiaha-nsiá cuàhàn dachítùnì xì ini-nsià nansa cachi-nsià.

²¹Te tiempu yucán, dècuèndè tnahà nèhivì icúmí quida xi-né entregar (nùu autoridad) ñà-cui-nè, mate ñánì-nè, ò déhe-ne nduú nècuàchimà. Ndè stná yuadhí-né icúmí-né nacuni ùhì-nè, te canicuàchi stnahá-né sàhà-né ñà-cui-nè. Ducán icúmí-né quida-ne (quivì yucán). ²²Te mii-nsiá, sàhà-ñá ndácùcahan-nsiá yùhù, ñàyucàndüá icúmí nsidaa nèhivì cuni ùhì-nènsià. Doco nú iin-ni ni cúnìhnú vaha inì-nsia dècuèndè cachi sàà xìnu tiempu, dandísá icúmí-nsiá càcu-nsia nùu Dios. ²³Te nú quidá quínì nèhivì xì-nsiá iin ñuu, dandu

cunudèhé-nsià ndè inga ñuu. Vachi cunaha-nsiá, tàñaha ga nacàhin-nsia nsidanicuú ñuu raza-ndà Israel, te sàni naxicocuñn yùhù ana nduú Tnahà Nèhivì Ñuhivì.

**Nú dandohó nèhivì-ndó, dandu divi
nduú nacua nì yàha stná Jesús, te
xì ñá-jaàn ni cúdñì ini-ndà**

²⁴Cunaha-nsiá, màdiá chicá tùha iin nècuàchì làcà dacuahá nuu iin maestru; te ò iin peón, màdiá chicá ndiaá-te nùu lamú xi-tè. ²⁵Cuisì nú sàni sàà iin nècuàchì dacuahá cunduu-ne nahi maestru xi-ne, dandu cudñì ini-nè sàhájàn. Stná iin peón, nú sàni sàà stná-te cunduu-tè nahi lamú xi-tè, dandu cudñì stná inì-te sàhájàn. Doco nú cachí nèhivì sàhà iin nècuàchì sahnú ñà-ndüú-né ñà-malu Beelzebú, dandu chicá mà úhì càhàn quini stná-nè sàhà nèhivì vehe-ne.

**Màsà yúhì-ndà nèhivì, ni
màsà yúhì stná-ndà ñà-malu**

²⁶Ñàyucàndüá, màsà yúhì-nsià nèhivì. Cunaha-nsiá, còò ni-ñàha cui coo dèhé nicanicuahàn; icúmíá tùia, te icúmí nèhivì cunitnùhu stná-nè sàhà-ñá. ²⁷Doco mii-nsiá, ñà-ndüá cachí xì-nsiá (na ndoó cuaán-nda) ndé iin tnúú, ñà-jaàn cachitnùhu-nsia inicutu ndé tuí. Te nú nì càhàn cayí xì-nsiá ñàha, dandu mii-nsiá, nana-nsia òinì vèhé, te càhàn vate ndee-nsiá ñà-ndüá nì cachì. ²⁸Te màsà yúhì-nsià nèhivì cuni cahni xì-nsiá, vachi cuisì iquicúñü-nsiá cunduu ñà-cui, doco anima-nsià, mà cúí cahni-néa. Ñàyucàndüá, mii-yá nduú ana xiñuhu yúhì-nsiá, vachi icúmí ndisa-ya poder daquée-ya nèhivì nùu andea ndé ndañuhu dahuun anima-nè xì stná iquicúñü-nè.

²⁹Sà-ínahá-nsiá ñà-ùì chòlìhì dicó-né cùmì tunì, doco mate ducán iyuhu ndiaá-si, ni-iin-sì mà sàà cui nú

có-chîtnùní ini Yuandiaha-nsiá Dios ducán. ³⁰Te divi ducán stná mii-nsiá (inútu stná-yà mii-nsiá), dècuèndè ináhá-yâ nadaa ididíni iin iin-nsiá. ³¹Ñâyùcàndüá, màsà yúhí-nsiá, vâchi chicá ndiaá-nsiá nùu laa cuati ma.

**Màsà chídèhé-ndà
ñà-nchícùn-ndà Jesucristu**

³²'Nú cachí vate nêhivì ñà-ndùú-né nêhivì xí, dandu yùhù cachi stnáì xì Yuamání' iá ansivi ñà-divi nêhivì xí nduú stná-nè. ³³Doco nú ni chídèhé-nè ñà-ndùú-né nêhivì xí, dandu yùhù stná, icúmí nacuaà stnáì mii-né nùu Yuamání'.

**Sàhà Jesús icúmí tãhndè
dava nêhivì ñuhiví**

³⁴'Màsà cúcáhán-nsiá a vâxi yùhù ñuhiví yohó ñà-cucumi nêhivì paz. Còó. Mà cúndóó mánì-né; icúmí-nè cundoo-ne náâ stnàhá-né. ³⁵Vâchi ñà-nì quesai ñuhiví yohó, icúmí cuni ùhì iin tiàa yua-té, te cuni ùhì stná iin ñahà chii dihi-ñá, te ò iin nêcuàchì ñahà, cuni ùhì stná-nè dïdo-ne. ³⁶Vâchi dècuèndè tnaha-ne cuni ùhì xì-né.

³⁷'Doco nú chicá cuú ini iin nêhivì sàhà yua-né, ò dihi-né, te màdì yúhù, dandu có-nâtùì-ne cunduu-ne nêhivì xí. Te ò nú chicá cuú ini-nè sàhà dèhe-ne, te màdì yúhù, dandu có-nâtùì stná-nè cunduu-ne nêhivì xí. ³⁸Te nú màsà cóó-né dispuestu cunchicùn-nè yùhù mate icúmí-nè cunsida stná-nè cruz xi-ne (te sàà-nè cui stná-nè), dandu có-nâtùì-ne cunduu-ne nêhivì xí. ³⁹Nsi-daa ana cuní dacácu xi vida-xi, cutu ñà-dandáñuhú-nêmà quea. Doco nú sàhà yùhù ndañuhu vida xi-ne, dandu ñà-sànì càcu ndisa-ne nduá.

⁴⁰'Nú cudfì ini nêhivì xì palabra cachí mii-nsiá, dandu davani queá na ian sàni xinindisá stná-nè yùhù. Te nú sàni xinindisá-né yùhù, dandu ñà-sànì xinindisá stná-nè mii-yá ana nì

techuun-xí nduú stná. ⁴¹Te nú quixi iin nêcuàchì profeta cáhàn cuenta xi Dios, te cudfì ini nêhivì xì palabra cachí-nè, dandu dava-ni nihítáhvi stná nêhivì mà nùu-yá na ian nduú stná-nè iin profeta. Te divi ducánì stná xì ndéni tiàa nì cui vâha inì-xi, nú cudfì ini nêhivì xì ñà-ndüá cachí-nè, dandu davani nihítáhvi stná-nè nahi nêcuàchimà. ⁴²Dècuèndè, stná nêhivì chicá nduú nêhivì úún, nú ni cuáha-nsianè chii tècuí coho-ne sàhà-ñá nchícùn-nè yùhù, dandu seguru nihítáhvi stná-nsiá sàhàmà nùu Dios —nì cachi Jesús.

**Nansa nì naxiconihí Jesús
nùu nêhivì nì techuún Juan
Bautista nì quixi nùu-yá**

11 Nì nsihi nì sàcùnaha nêhivì dacuahá-yá nansa quida-ne, dandu cuàhàn mii-yá ñà-cacanuu-ya ñuu te ñuu chinaha-yà nêhivì, cáhàn-yà xì-né ñà-ndùú razón ndiaha xí Dios.

²Daaní, Juan, iá-nè vehecàa, te nì xinitnùhu-ne ñà-ndiaha guá milagru quidá Cristu. Ñâyùcàndüá, nì techuún-né iin ùì nêhivì dacuahá-né ñà-nì cùhùn-nè nùu-yá. ³Ñâyùcàndüá, nì sàà nêcuàchimà nì ndàcàtnùhù-nè nùu-yá, cachí-nè:

—¿A ndísá mii-ní nduú ana ndiaha icúmí quesaa, te ò inga ana vâxi cundiatu-nsí?

⁴Dandu nì cachi-yà xi nêhivì mà:

—Cuahán-nsiá cachitnùhu-nsia xì Juan sàhà ñà-ndüá inínì-nsiá, xì ñà-ndüá indèhe-nsiá yohó, ⁵nansa cuú xi nêcuàchì cuaá, níhì-né natùinuù-né, te nêhivì xicá cuéhê, níhì stná-nè nacaca vii-né; te nêhivì nì xihì cuù-xi, níhì-né nduvàha-ne; te nêhivì dòhò, níhì-né natiacu-nè; te nêhivì nì xihì, ndanchító stná-nè natiácú-nè; te nêhivì ndahví, níhítáhvi stná-nè cunini-ne razón ndiaha xí Dios. ⁶Ñâyùcàndüá, nú cudfì

ini nèhivì modo xi, dandu contentu icúmí-nê cundoo-ne —nì cachi-yà.

⁷Daaní, na sámànuhù nèhivì nì quixi ma, dandu nì quesaha Jesús cáhàn-yà xì nèhivì sàhà Juan, te dohó nì cachi-yà:

—Na ní caquee-nsia ñuu-nsià cuàhàn-nsià yucù cundehè-nsià Juan, ¿a cuàhàn-nsià cundehè-nsià iin nèhivì (tùha dàma òmì-xí) na iin yutnù ndóyo quidá tàchì? (Còò.) ⁸Doco nú coó, dandu ¿nansa iá-nè cahan-nsià? ¿A nduú-né iin nèhivì ndixí vico? Còò, vèchi nèhivì ndixí vico, vehe rey ndoo-né. ⁹Pues nú màdì ducán, dandu ¿nansa iá nècuàchìmà cahan-nsià? ¿A iin profeta cáhàn cuenta xi Dios nduú-né? Pues ñà-ndàà nduá. Doco màdì cuísi profeta nduú-né, vèchi chicá más ndiaá-nè. ¹⁰Vèchi divi nècuàchìmà nduú ana cáhàn tutu ì sàhà-xí ndé (cachí Dios palabra yohó):

Cunaha-ní, cuàhìn techuín iin tiàa, te dihna-ne yàha-ne càhàn-nè xì nèhivì ñà-nduú razón xi, te ducán (nsida vii-né anima-nè), na ian nduviì iin ichì, dandu después yàha stná mii-ní (Cristu), cachí Dios nù tutu mà.

¹¹Te yùhù cachí xì-nsià, nù nsidaa nèhivì nì tùinuù-xí ñuhiví, còò inga-nè chicá nì quidá ndiaha nù Juan Bautista. Doco cachí stnàì xì-nsià, chicá ndi-aha coo xi ana cuàhàn cuni tiempu cusáhnù mii-yá iá ansivi, mate nèhivì tùn nduú-né.

¹²Cunaha-nsià, dècuèndè quivì nì quesaha Juan Bautista cáhàn-nè sàhù xì dècuèndè vichi, cuàhà gá nèhivì sàhandee fuerte ini-nè ñà-nihì-né cundoo-ne ñuhiví ì xí mii-yá iá ansivi. Yàha ga sàhandee ini-nè, te vètùnì sàcuàhàn cuàhà-né ñihitáhvi-né cundoo-ne yucán. ¹³Vèchi antes cuàhà nècuàchì profeta nisa càhàn cuenta xi Dios, nì cachitnùhu-ne (sàhà tiempu dandacú-yá). Stná ley (xi Moisés), nì cachitnùhu stná sàhàmà. Te ducán nisa

ìa ndè cachi nì quesaa Juan (Bautista). ¹⁴Te cunaha-nsià, divi Juan mà nduú Elías (nì cachi nècuàchì sàhana) icúmí naxicocuín. Te nú cuní-nsià, vètùnì mànihì inì-nsia sàhà ñà-jaàn. ¹⁵Nì cúninì vàha nsidaa-nsià ñà-nduá cachí xì-nsià —nì cachi Jesús.

¹⁶⁻¹⁷Dandu nì cachi tu-ya:

—Cuàhìn cachì xì-nsià nansa quidá nèhivì tiempu vichi. Cunaha-nsià, dohó quidá-né na ian quidá ñà-cuati ndoo idádiquí ini iin ñuu, dava cána xì tnaha, cachá: “Siví-nsi, doco nsiohó, có-itásáhà-ndà; daaní, xitó tàsi-nsi, doco nsiohó, có-sàcù-ndá”. ¹⁸Te ducán iá stná xì Juan xì yùhù, vèchi nì quixi nècuàchìmà nisa ìa-ne yohó, cóni sàxíxí-né comida vàha, nì cóni sàxíhí stná-nè (vinu), ñàyùcànduá nì cachi nèhivì sàhà-né: “(Tè-locó nduú-te), sàni cundee ñà-malu nù-té”. ¹⁹Daaní, nì quesaa stná yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, te tùha stnàì cuxi comida vàha, te xihí (vinu), doco cachí stná nèhivì xì ñà-yàha ga ndadí, te cachí stná-nè ñà-tùhe coho cuahí, dècuèndè iá vàha stnàì xì tè-dàchíyàhvi, xì stná nsidaa gá nèhivì cuáchi, cachí-nè. Doco cunaha-nsià, nú ndisa ñà-nchichí ndiaha nduá quidà-ndà, dandu icúmí sàà-mà cunahà claruá después.

Nansa icúmí cuu xi nèhivì ñuu cóni cùu arrepentir, icúmí-nè ndoho-ne

²⁰Daaní, nì quesaha Jesús chináhà-yà nèhivì ñuu ndé nì quida guá-yà cuàhà milagru xi-ya, doco cóni nàxícocuín ini-nè.

²¹Dohó nì cachi-yà:

—¿Ndahví nècuàchì ñuu Corazín! Te ¿ndahví stná nècuàchì ñuu Betsaida! Vèchi cuàhà milagru fuerte sàni xini-nè (te cóni ndúlócò-nè). Doco cunaha-nsià, nú ducánì nì coó stná milagru mà ñuu Tiro ò ñuu Sidón nì cùí, dandísá, yèchì naxicocuín ini nècuàchì ñuu mà

sàhà cuàchi-ne, te nàcùndixi ndahví-nè, te nàcùndoo stná-nè mahì yàà tutnù, cunduamà seña ñà-ndisa cuhí ini-nè mii-né sàhà cuàchi-ne. ²²Doco yùhù cachí xì-nsiá, chicá iyuhu castigu icúmí nihì nèhivì ñuu Tiro mà xì nèhivì ñuu Sidón mà na sàà quivì juiciu, te chicá fuerte coo castigu xi ñuu Corazín xi ñuu Betsaida. ²³Daaní, stná nècuàchi ñuu Capernaum, mate tuxí ini-nè nana ducún-nè ndè gloria, doco còó, ndè andea icúmí-nè nuu-ne. Vàchi cuàhà milagru fuerte nì quida Dios ñuu-nè (te cóni ndúlócò-nè). Doco nú ducán nì quida-ya milagru mà ñuu (malu) Sodoma, dandu iá ì ñuu mà ñuhivì yohó nì cùí. ²⁴Doco yùhù cachí xì-nsiá, chicá iyuhu castigu icúmí nihì nècuàchi ñuu Sodoma-mà na sàà quivì juiciu, te chicá fuerte coo castigu xi nècuàchi ñuu Capernaum —nì cachi-yà.

Nùu Jesús vátuni nàcùndoo-nda contentu

²⁵Daaní, quivì yucán nì (naquimanì) Jesús Yua-yá Dios, cachí-yà:

—Yùhù ndenlhi vahi mii-ní, Yuamání; mii-ní nduu-ní Stoho ansivi xi ñuhivì, te palabra (ìì xí-ní), sàni chitnùnì inì-ní ndòo dèhá` nùu nècuàchi nchichí, doco nùu nècuàchi (nihnú ndáhvì inì-xi) nahi ñà-cuati, sàni dàtnùu-ní sàxinífnùnì-nè. ²⁶Ducán iá, vachi ñà-jaàn nduá nì chitnùnì ini mii-ní —nì cachi-yà xi Yuamání-yá.

²⁷Dandu nì cachi stná-yà (xì nèhivì):

—Nùu Yuamání sàni nihitáhvì dandacuí nùu nsidanicuú inàha. Te còó ni-iin nèhivì ináhà ndisa ana nduú yùhù, cuisì Yuamání Dios. Te mii-yá, cuisì yùhù ináhí ana ndisa nduú-yá, cuisì yùhù xì stná nèhivì cuní cundaà inì-xi sàhà-yá.

²⁸Nahà-nsia nùí, nsidaa mii-nsiá nècuàchi cuhúun inì-xi, te có-cùndéé gá inì-xi, dandu nihì-nsiá ndòo dadí ndiaha

inì-nsia quide. ²⁹(Quida-nsia ñà-nduá cachí xì-nsiá) na ian nsidá-nsiá yugu-xi quidáchúun-nsiá. Daaní, dacuahá stná-nsiá palabra vaha xi, vachi yùhù, màni inì, te ndahvi inì, vátuni ndòo dadí ndiaha anima-nsiá quide. ³⁰Te mate na ian nsidá-nsiá yugu-xi quidáchúun-nsiá nùí nduá, doco yugu ñama nduú-nu, te chuun sáhi-nsiá, ñà-mà úhi nduá.

Nansa nì xitnùhu nèhivì nècuàchi dacuahá-yá na ní sàhnù-nè sicàyòcò trigu quivì descansu

12 Daaní, iin quivì descansu nì quihvi Jesús iin itu, te nì yaha-ya yucán, cutnáhá stná-yà xi nècuàchi dacuahá-yá. Dandu nì xihì-nè doco. Ñàyùcànduá, nì quesaha-né nì casahnù-nè sicàyòcò nùnì trigu itá yucán, te nì saxì-néa. ²Doco nècuàchi fariseu, nì xini-nè ñà-nduá quidá nècuàchimà, ñàyùcànduá nì cachi-nè xì-yá:

—Cundehè-ní nansa quidá nècuàchi dacuahá-ní, quidá-né iin chuun có-sàha ley xi-nda quida-nda quivì descansu.

³Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A cóni càhvì-nsiá (nùu tutu ìì) ndè cachá` nansa nì quida David na ní xihì stná-nè doco xi compañeru-nè? ⁴Vàchi nì quihvi-ne ini veheñuhu xi Dios, te nì xixi-ne dità vídì ìì yucán, mate ni mii-né ni compañeru-nè, có-sàha ley mà cuxi-neà, cuisì nècuàchi dùtù. ⁵Te ò inga casu, ¿a cóni càhvì stná-nsiá nùu ley ìì nansa quidá dùtù quivì descansu, quidá-né (chuun ìì) ini veheñuhu, có-chívaha ndisa-ne quivì mà, doco màdì cuàchi nduá nùu-né? ⁶Doco yùhù cachí xì-nsiá, yohó iá ana chicá ndiaá nùu veheñuhu xi Dios. ⁷(Náhà xicà) cumáni gá cundaà inì-nsiá sàhà ñà-nduá cachí Dios nùu tutu ìì. Vachi dohó cachí-yà: “Yùhù chicá cudí inì ñà-cundehè ndahví stnahá-nsiá, te màdì ñà-cuàha guá-nsiá yùhù promesa”, cachí-yà. Nú ni sàà-nsiá

cundaà ini-nsià sàhájàn nì cùí, dandu mà dácuidá cuàchi-nsia nèhivì còò falta xi. ⁸ Cunaha-nsiá, yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, dandacú stnái sàhà nansa quida nèhivì quìvì descansu —nì cachi-yà.

**Nansa nì nduvàha iin tiàa nì
ichì dahuun iin ndahà-xí**

⁹ Daaní, nì quihin Jesús ichì cuàhàn-yà veheñùhu, te nì quihvi-ya yucán. ¹⁰ Te yucán iá stnái iin tiàa nì ichì dahuun iin ndahà-xí. Doco veheñùhu ma ndoó stnái nèhivì cuní daquée cuàchi ñiquì-yá, te sàháyùcàndùá nì cachi-nè xì-né:

—¿Amádi cuàchi nduú dandúvaha-nda nèhivì nú quìvì descansu nduá?

¹¹ Te nì cachi-yà xì-né:

—Ni cachí-ndà iá iin riì xì-nsiá, te sàni nacava-sì xìchi, pues ¿amádi cùhùn-nsià tavà-nsiási xìchi ma, mate quívì descansu nduá? ¹² Cunaha-nsiá chicá ndiaá iin tiàa nùù iin riì. Ñàyùcàndùá cundáa ini-ndà, vètùni iá ñà-quida-nda chuun vù quìvì descansu.

¹³ Dandu nì cachi-yà xì tiàa ma:

—Chitanini-ní ndahà-nì.

Dandu nì chitanini nècuàchìmà ndahà-né, te momentu mà nì nduvàha dahuan nahi ñà-inga mà.

¹⁴ Ñàyùcàndùá, nì caquee nècuàchì fariseu yucán, nì candatnuhu-né nansa cui dandáñùhú-nèyà.

¹⁵⁻¹⁶ Doco ináhá-yà ñà-ndúá ndatnúhú-né, ñàyùcàndùá nì quee-ya lugar mà cuàhàn-yà. Te nì tenchicùn stnái cuàhà gá nèhivì. Te nì dandúvaha-ya nsidaa nècuàchì cuhí xi-ne, doco nì chinaha-yá nècuàchìmà ñà-màsà cáchì-nè xì nèhivì ana divi nduú-yá. ¹⁷ Ducán nì cachi-yà xì-né sàhà ñà-nì cùú ndisa ñà-ndúá nì cachitnùhu Isaiás sàhana na ní nacani-ne palabra yohó nì (cachi Dios sàhà Dèhemanì-yá):

¹⁸ Ana yohó nduú ana xinúcuáchi nùí, vèchi sàni nacàxin mii-yá. Cuú ìni sàhà-yá, te cudí ìni sàhà nansa quidá-yá. Nùù anima-yà cuàhìn caquin Espíritu Ìlì xí, dandu cachitnùhu-ya xì nèhivì nsidaa ñuu nansa iá modo ndiaha xí. ¹⁹ Mà náà-yà xì nèhivì, ni mà cacánúú-yá calle ndàhì ndee-yá. ²⁰ Te nèhivì (yáha ndahví) na iin ndòò cuàhàn ndañuhu, mà cúcúú dana-ya xì-né. Còò. (Mànì gá) quida-ya xì-né na ian quidá nèhivì ni mà dándàhvà xì ñà-có-tnùù vaha. Te ducán icúmí cunduu modo xi-ya dècuèndè cundee palabra vaha xi-ya, te sàà-yà cundee dahuun-ya. ²¹ Dècuèndè stnái nèhivì inga raza, tnùndé ini xi mii stnái-né cunduu-ya, te divi quìvì mii-yá icúmí-né ndacùcahan-né.

**Nansa nì dàquée cuàchi nèhivì ñiquì
Jesús, te nì cachi-nè màdì
Dios chindéé xì-yà, cachí-né**

²² Daaní, ndacá-né iin tiàa inácaa ñà-malu anima-xi vèxi nùù-yá, te cuaá stnái nècuàchìmà, te ihin stnái-né. Dandu nì dandúvaha-ya nècuàchìmà, te nì ñihì-né nì nacahàn-né, te nì natùì stnái nùù-né. ²³ Ñàyùcàndùá, nì ndulocó nèhivì cuàhà yucán, te nì ndàcàtnùhù-né nùù-né, cachí-né:

—¿A víhínì nduú Jesús (nècuàchì ndiaha) descendencia xi David (icúmì ndecunu)?

²⁴ Doco inínì nècuàchì fariseu nansa cachí nèhivì mà, ñàyùcàndùá nì cachi-né:

—Còò, vèchi ñà-malu cusáhnù nani Beelzebú, divi nduú ana chindéé, te ducán tavà Jesús ñà-malu.

²⁵ Doco ináhá-yà nansa nacánì ini nècuàchìmà, ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—Nú ni táhndè dava nècuàchì xídan-dacú nùu iin ñuu, te nâá stnâhá-né, dandu mà cúí dandacú gá-nè nùu ñuu mà. Stná nèhivì ndoo ñuu mà, nú ni táhndè dava-ne, mà cóó gá stná ñuu mà. Te ò nèhivì ndoo iin vehe, nú nâá stnâhá-né, dandu mà cúí cundoo tàcá gá-nè vehe ma. ²⁶ Te nú ducán ni cúndúú stná nacua cachí mii-nsiá, ñà-tává stnahá ñà-malu xi Satanás, dandu ñà-sàni táhndè dava stná-si cundujàn nì cùí, mà cúí dandacú gá quisì cusáhnú má nùu tnaha-sì, nú ducán.

²⁷ Mii-nsiá, cachí-nsiá ñà-chindéé si-Beelzebú yùhù na taví ñà-malu. Doco cóó, vâchi nèhivì xí mii stná-nsiá, tùha stná-nè tavà-né ñà-malu. Te ¿ana dipódèr-xi quidá-neàmà? (Amádi poder xi Dios chindéé xí-nê.) Ñàyùcàndúá, vâtùni cachi mii-né xi-nsiá ñà-cóni càchí vii-nsiá sàhí. ²⁸ Cunaha-nsiá, Espiritu ìlì xí Dios nduú ana chindéé xí taví-si, ñàyùcàndúá nâhá xicà, vichi sàni sàa tiempu cuni-nsiá nansa dandacú ndiaha mii-yá.

²⁹ Ìin tiàa ndacuì, mà cúí quihvi nde-vâha nèhivì vehe-tè nansa-ni nì cui ñà-tavà-né ñà-icúmí-tê. Còó, vâchi dihna icúmí-nê chicuhni-nète, dandu vâtùni quida-neàmà.

³⁰ Nsidaa ana có-íá favor xi, contra xi nduú-né. Te nsidaa ana có-chindéé xí danátáqui nèhivì xí, ducán nduá na ian taxi-né nècuàchimà.

³¹ Ñàyùcàndúá, yùhù cachí xi-nsiá, vâtùni cuicahnú ini Dios sâhá nsidan-icuú cuàchi nèhivì, xi nsidanicuú modo càhàn ùhí-nè dìqui-yá; doco nú ni càhàn ùhí-nè dìqui Espiritu ìlì xí-yá, dandu mà ñhì-né cuicahnú ini-yà sâhá-né. ³² Mate ni càhàn ùhí nèhivì dìqui yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, doco vâtùni ñhì-né cuicahnú ini Dios sâhá-né. Doco nú dìqui Espiritu ìlì ni càhàn ùhí-né, dandu mà nunca sâà-yà cuicahnú ini-yà sâhá-né, ni tiempu ndoo-nda ñuhivì

yohó, te ni stná tiempu cundoo-nda inga ñuhivì nicanicuahàn.

Na ian nacuní-ndà yutnù fruta, ducán nacuni stná-ndà nèhivì a vâha-ne, ò á coó, cachí Jesús

³³ Nú ni cachí-ndà vâha iin yutnù fruta, dandu cuní cachàmà vâha stná fruta sâha-nù. Te nú ni cachí-ndà còò chuun yutnù fruta mà, dandu cuní cachàmà ñà-còò chuun stná fruta-nu, vâchi sâhá fruta-nu cundáa ini-ndà a yútnu vâha nduú-nu, ò á coó.

³⁴ Cunaha-nsiá, nahi anima còò, ducán iá anima mii-nsiá (nècuàchì fariseu), vâchi malu sàstnùhù-nsiá. Ñàyùcàndúá, mà cùí càhàn-nsiá ñà-íá vii. Vâchi cuisì ñà-ñùhú chitu ini anima-ndà nduá càhàn-ndà sâhá-xí. ³⁵ Ìin nècuàchì vâha, cuàhà ñà-vâha ñuhú ini anima-nè, te ñàyùcàndúá divi palabra vâha ma nduá cachí-nè. Doco iin nècuàchì malu, cuàhà ñà-chìcuéhè ñuhú ini anima-nè, ñàyùcàndúá, ñà-chìcuéhè mà nduá cachí stná-nè. ³⁶ Te yùhù cachí xi-nsiá, na sâá quivì juiciu, dandu icúmí nsidaa nèhivì nacuàha-ne cuenta índu chuun nì cachi-ne nsidaa palabra chicuéhè mà. ³⁷ Vâchi nacua nì cachi-nè yuhù-né, divi ducán icúmí ndundaà sâhá-né (nùu Dios), a cuàhàn-nè càcu-ne, te ò cuàhàn-nè ndañuhu-né —nì cachi Jesús.

Nansa nì xicàn nèhivì quida Jesús iin milagru cundehè-né, dandu cunindisá-néyà, cachí-nè

³⁸ Daaní, (nì sàà) dava maestru ley xi veheñuhu, xi stná dava nècuàchì fariseu, te nì cachi-nè xi-yá:

—Maestro, cuní-nsi quida-ní iin milagru fuerte cundehè-nsí.

³⁹ Dandu nì cachi-yà xi-né:

—Cuisì nèhivì malu te siquini xicàn coo iin milagru cundehè-né, a ndísá icúmí yùhù poder cahan-né. Doco mà ñhì-né cundehè-né inga milagru, cuisì

ñà-nduá (nì xini nèhivì sàhana) na ní cuu milagru xi Jonás, iin profeta nìsa cahàn cuenta xi Dios. ⁴⁰ Vàchi na ian nì ndòo Jonás mà ini tìxi iin siaca cahnú ùni ndui te ùni ñuú, divi ducán icúmí cuu stná xì yuhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, cunaca stnáì tìxi ñuhù ùni ndui te ùni ñuú.

⁴¹ Na quívì cuu juiciu, te màcuíta nsidaa yucán tiempu vichi (nùu Dios), dandu yucán icúmí màcuíta stná nèhivì ñuu sàhana nani Nínive, te daquéé cuàchi-ne dìquì nèhivì tiempu vichi, vachi nèhivì ñuu mà, nì naxicocufin ini-nè na ní cahàn Jonás xì-né. Doco nèhivì vichi, còó, mate sàni quesaa ana chicá ndiaá nùu Jonás mà. ⁴² Daaní, yucán icúmí nàcuìn stná nècuàchi ñahà reina nìsa dandacú nùu ladu sur sàhana. Te daquéé cuàchi stná-nè dìquì nèhivì tiempu vichi, vachi dècuèndè iin ñuu chicá xica ní quixi-ne ñà-cunini-ne cahàn nchichí rey Salomón. Doco cunaha-nsiá, vichi sàni quesaa ana chicá ndiaá nùu Salomón mà, (doco có-ndùlócò nèhivì).

Nansa cuú xi iin nèhivì nú sàni naxicocufin iin ñà-malu nì quee antes nùu-né

⁴³ Nú sàni quee iin ñà-malu ini iin nèhivì, dandu xicánúu-sì yáha-sì lugar ìchí, nandúcú-sì ndé coo dadí-sì. Te nú nì cundaà inì-sì mà cùì, ⁴⁴ dandu cachí-sì: “Còó, chicá vaha nùhì ini anima ndé nìsa ìe antes, vachi vehi nduá”. Ñàyùcàndùá, mànuhù-sì anima nèhivì mà, doco nú nì xini-sì còò inga ana in-ácáá, dandu quidá-sì cuenta na ian sàni ndundoa, te nì nducutá. ⁴⁵ Ñàyùcàndùá, cuàhàn-sì nàcuàca-sì inga ùsà tnaha-sì chicá tùha quini, te quíhvi nsihi-sì ini anima nècuàchìma ñà-cuñuhu-sì yucán. Sáhàjàn, chicá pesadu nácòo-ne nùu antes. Te cunaha-nsiá, divi ducán icúmí cuu stná xì nèhivì malu tiempu vichi —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà dihi-yá xì sàhà ñani-yà na ní casaà-nè caná-néya

⁴⁶ Cahàn va Jesús xì nèhivì, te yucán nì sàhà dihi-yá xì stná ñani-yà. Itá-né tùvèhé, cuní-nè cahàn-nè xì-yá. ⁴⁷ Dandu nì cachtinùhu iin nèhivì xì-yá:

—Cunaha-ní, tùvèhècà' iin mamá xi-ní, xì stná ñani-ní; cuní-nè cahàn-nè xì-ní.

⁴⁸ Dandu nì cachi Jesús xì nèhivì nì cachtinùhu ma:

—¿Ana divi nduú mamá xi (cahan-ní)? Te ò ¿ana divi xínduu ñani?

⁴⁹ Dandu nì chitanini-ya ndahá-yá, nì quida-ya señalar nsidaa nèhivì dacuahá-yá mà, te nì cachi-yà:

—Divi nècuàchì yohó xínduu nahi mamá xi, ò nahi ñani. ⁵⁰ Vachi nsidanicuú ana quidà-xì ñà-nduá cuní Yuamáni' iá ansivi, divi mii-né xínduu-ne nahi ñani, nahi cùhe, te nahi dihi stnáì.

Ejemplu sàhà iin nècuàchì xítú

13 Daaní, divi quívì yucán, nì quee Jesús vehe ma cuàhàn-yà ndè yuhù mar. ² Te yucán nì nataca cuàhà gá nèhivì nùu-yá: ñàyùcàndùá nì quècahnu-ya ini iin lancha, te yucán nì sàcòo-ya. Te nèhivì cuàhà mà, yuhù mar nì sàcùndoo-ne. ³ Dandu nì dàcuahá-yànè cuàhà inàha, nì nacani-ya xì-né cuàhà historia nduú nahi ejemplu. Te dohó nì cachi-yà:

—Cunaha-nsiá, nìsa ìa iin nècuàchì xítú, te nì quee-ne cuàhàn-nè chihi-ne. ⁴ Te nì sate uun-ne tata mà. Te dava-ña nì còya nùu ichì. Dandu nì quixi laa nì saxi-siá. ⁵ Te dava stná tata mà nì còya nùu cavà ndé còò cuàhà ñuhù. Te yàchì nì xitiá, vachi có-ndòò cucún ñuhù yucán. ⁶ Doco na ní ducàn orá, dandu nì xixàn nì quida cahni, te nì ìchà, vachi cóni ñihà' yohá. ⁷ Daaní, dava stná tata

mà, mahì iñù nì còya; te na ní sahnù iñù mà, dandu nì dàdáhvia viú cuati yucán. ⁸ Doco dava stná tata mà, nùù ñuhù vaha nì còya, te nì cuàha viá, ùhùn dico gà tantu nì cana, te ò dava ga-ñà, ùnì dico ga tantu, te ò dava gà, òcò ùxin gà tantu nì cuàha. ⁹ Nì cúníní vaha nsidaa-nsiá ñà-ndùá cachí —nì cachi Jesús.

Ñà-ndùá dìsàhà-xí nì nacani Jesús ejemplu xi-ya

¹⁰ Daaní, nì catnàtuu nècuàchi dacuahá-yá nùù-yá, te nì cachi-nè:

—¿Índù chuun puru ejemplu nacaní-ní xì nèhivì?

¹¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, sàni nìhitàhvi-nsiá cundaa inì-nsia nansa cuní cachi palabra sàhà ñuhivì ìì xí mii-yá iá ansivi, mate antes nisa ìa dèhé palabra mà. Doco nèhivì dava ga, cónì níhitàhvi-né mànihì ini-nè. ¹² Vàchi nècuàchi sàñùhú (ñà-vaha) inì-xi, chicá más icúmí-nè níhitàhvi-né sàhà-ñá cucumi-né más gà. Doco nèhivì có-ñùhú ndisa (ñà-vaha) inì-xi, dècuènde iyuhu (ñà-vaha) sàñùhú ini-nè, icúmíá cuxio dahuan. ¹³ Ñàyùcàndùá, puru ejemplu cáhìn xì nèhivì yohó, vachi mate indéhe cuáhà-né, doco quidámáxiní-nè; te mate iníní cuáhà stná-nè, doco có-sànihì ini-nè na ian doho-né. ¹⁴ Ducán quidá-né, te ducán sàni cuu ndisa stná ñà-ndùá nì cachitnùhu Isaiás sàhana (na ní ttaa-ne palabra yohó nì cachi Dios): Mii-nsiá, cuàhà gá icúmí-nsiá cunini-nsia, doco mà sàa-nsiá mànihì inì-nsia. Te cuàhà gá icúmí-nsiá cundehè-nsiá, doco mà cundáa ndisa inì-nsia. ¹⁵ Vachi nsidaa nèhivì raza-nsiá yohó, quidámáxiní-nè na ian ùhì tiacú-nè. Te quidá-né na ian danácuáni-nè nùù-né. Vachi có-cúní-nè cundehè-né (ichì yùhù), nì có-cúní stná-nè cunini-ne, nì

có-cúní stná-nè mànihì ini-nè, nì có-cúní stná-nè natnahnù-nè ichì yùhù, te ducán nsida vií' anima-nè, nì cachi Dios.

¹⁶ Doco mii-nsiá, ndiaha gá iá xì-nsiá vichi, vachi cundáa inì-nsia sàhà ñà-ndùá indéhe-nsiá; sànihì inì-nsia sàhà ñà-ndùá iníní-nsiá. ¹⁷ Vachi cunaha-nsiá, cuàhà gá nècuàchi profeta sàhana, xì cuàhà gá más nèhivì xí Dios, nsidaa-né nisa cuni sàstnùhù-né cundehè-né ñà-ndiaha ìì sàni xininù-nsiá vichi, doco cónì níhitàhvi-né ducán. Yáha ga nisa cuni-nè cunini-ne palabra ndiaha sàni inini-nsia vichi, doco cónì níhitàhvi-né ducán.

Ñà-ndùá cuní cachi ejemplu sàhà nècuàchi xitù

¹⁸ Vachi cunini vaha-nsia, vachi cuàhìn quide explicar nansa cuní cachi ejemplu sàhà nècuàchi xitù-mà. ¹⁹ Cunaha-nsiá, nú sàni xitià ley xi ñuhivì ìì xí Dios, te iníní iin nèhivì, doco có-cundáa vaha ini-nè sàhà-ñá, dandu vaxì ñà-malu, te dacúxió-si palabra xi Dios iá ini anima nècuàchimà. Ñàyùcàndùá nacua nì cuu xì tata nì còyo yuhù íchì, ducán-ní cuú xi stná nècuàchimà. ²⁰ Daaní, nahi tata nì còyo nùù cavà nduú nèhivì iníní xí palabra ìì, te vichi vichi cudí gá ini-nè sàhà-ñá. ²¹ Doco na ian cuú xi viú còò yohò-xí, ducán cuú stná xì-né; iyuhu gá quidándéé ini-nè. Vachi nú sàni yàha-ne iin tnùndoho, ò nú sàni quida quini nèhivì xì-né, dandu luegu naxícocuñin ini-nè, te nacóó-né palabra mà. ²² Daaní, nahi tata nì còyo mahì iñù nduú nèhivì iníní xí palabra xi Dios, doco cuàhà gá nacaní ini-nè sàhà vida xi-ne ñuhivì yohó; cuàhà gá xího-né coo cuica-né; ñàyùcàndùá, dandahviamané, te sadíamà nùù palabra xi-ya ini-nè, mà cùì níhindèè palabra mà chindeá-nè.

²³Daaní, nahi tata nì còyo nùù ñuhù vaha nduú nèhivì iníní xí palabra xi-ya, te cundáà ini-nè, te quidá ndisa-neà cumprir; quidá-né na iin viú nì cana viì, a sea cunduu-ne nahi viú nì cana ùhùn dico tantu, te ò viú nì cana ùnì dico tantu, te ò ñá-nì cana òcò ùxìn tantu.

Ejemplu sàhà yùcù chicuéhè nì sahnu mahì viú trigu

²⁴Daaní, nì nacani Jesús xì-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Ley xi ñuhiví ìì xí mii-yá iá ansivi, ducán iá nacua nì cuu na ní chihi iin tiàa ñà-nduú tata vaha trigu itu-nè. ²⁵Doco iá iin tè-xiní ùhì xì-né, te na quidí-nè, mii-né xì nsidaa compañeru-nè, dandu nì sàà tèmà nì chihi stná-te tata yùcù chicuéhè mahì itu-nèmà, te cuàhàn-te.

²⁶Daaní, nì xitià viú cuati ma, nì sah-nua, te nì cana sicàyòcò-ñà. Dandu nì natùì stná ñà-nduú yùcù chicuéhè mà.

²⁷Te na ní caxini peón nansa iá, nì sàhàn-te nì cachitnùhu-tè xì lamú xi-tè, cachi-te: “Señor, amádi tata vaha nduá nì chihi-ní itù-nímà. Te ¿índù chuun nì xitià guá yùcù chicuéhè?” ²⁸Dandu nì cachi lamú mà xì-té: “Divi tè-xiní ùhì-xí nì quida xán”. Dandu nì cachi peón mà xì-né: “¿A cuní-ní cùhùn-nsì tnuhu-nsì yùcù mà?” ²⁹⁻³⁰“Còó”, cachi-nè, “Còtó tnuhu stná-nsià viú. Chicá vaha ducání nì coá dècuèndè nú sàni sahnu ndùìà, te sà-íà ndanchito cosecha. Dandu quivì mà cuàhìn cachi xì-nsià ñà-dihna yùcù chicuéhè datacá-nsià, cunuhnià manjojo, te coca. Daaní después, (tàhndè viì) trigu, te nàcòovàha nùniá”.

Ejemplu sàhà tata yutnù mostaza

³¹Daaní, nì nacani tu-ya xì-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Ley xi ñuhiví ìì xí mii-yá iá ansivi, ducán iá nacua nì quida iin tiàa na ní chihi-ne iin tata yutnù mostaza itu-nè. ³²Tata mà nduú tata chicá cuati

iá ñuhiví, doco nú sàni sahnu, yutnù nàhnú nduú-nu, dècuèndè laa ndavá ansivi vaxi stná quidávàha tacà-xi mahì-nú.

Ejemplu sàhà ñà-nsidátáchí xí yusàn pan, divi nduú levadura

³³Ñuhiví ìì xí mii-yá iá ansivi, ducán nduá nahi tàtnà nsidátáchí xí yusàn pan, vachi divia nì quihin iin nècuàchì ñahà nì dàquée-ne mahì ùnì maquila yusàn harina, te nì ndutachi nsihá —nì cachi Jesús.

³⁴Nsidaa palabra jaàn nì nacani-ya xì nèhivì cuáhà yucán, vachi cuisì-ní ejemplu nì nacani-ya xì-né. ³⁵Ñàyùcànduá, ducán nì cuu ndisa palabra nì cachitnùhu iin profeta sàhana na ní càhàn-nè nì quida Dios, te dohó nì cachi-nè:

(Cachí Dios): cuàhà ejemplu cuàhìn nacani xì nèhivì. Cuàhìn datúì cuàhà iñaha nùù-né, cuàhà palabra nì la dèhé dècuèndè nì sàcòò ñuhiví, nì cachi-yà.

Nansa cuní cachi ejemplu sàhà yùcù chicuéhè

³⁶Daaní, nì ndaquindèè Jesús xì nèhivì cuáhà yucán, te nì nansihvi-ya vehe. Te nì catnàtuu nèhivì dacuahá-yá, cachi-nè xì-yá:

—Cachi-ní xì-nsí nansa cuní cachi ejemplu sàhà yùcù chicuéhè iá itu mà.

³⁷Dandu nì cachi-yà xì-nè:

—Nècuàchì nì chihi xi tata vaha ma nduú yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. ³⁸Te itu mà nduú ñuhiví yohó. Te tata vaha ma nduú nèhivì cusáhnù Dios nùù-xí, doco tata chicuéhè mà nduú nèhivì xí ñà-malu. ³⁹Te tiàa nì chihi tata chicuéhè mà, divi nduú ñà-malu xiní ùhì xí. Daaní, quivì nì ndanchito cosecha mà, divi quivì xinu tiempu yohó nduá. Te peón nì ndanihi xi cosecha mà, divi nduú ángel xi Dios. ⁴⁰Te nacua nì cuu xi yùcù chicuéhè mà, nì sàcùnuhnià, te nì xixàn, ducán icúmí cuu stná (xì nèhivì

malu) na xínu tiempu yohó. ⁴¹ Vàchi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí techuín ángel xi cùhùn-nè tavà-nè nsidaa ana dàtúcù xì ñanitnaha-xi, xì nsidaa gá stná ana quidà-xì ñà-có-ndiáá, te mà cúndóó gá-nè ñuhiví xi, ⁴² vàchi icúmí-nè ndiachi-né ini xìtnù ndé xìxìn ñuhu, te yucán icúmí-nè cuacu fuerte-nè, te càna nùhu-ne. ⁴³ Dandu icúmí sàà meru tiempu xi nèhivì ndàcuisi inì-xi; ndiaha gá icúmí coo xi-né, na ian ndiaha gá orá, ducán ndiaha coo xi-né quivì sàà Yua-nda Dios cusahnú-yá ñuhiví yohó. Ni cúníní vaha nsidaa-nsiá ñà-ndúá cachí xì-nsiá yohó.

Ejemplu sàhà dihùn índuxin

⁴⁴ Ñuhiví ì xì mii-yá iá ansivi, ducán iá nahi dihùn cuáhà índuxin dèhé nùu iin ñuhù, te nì ndacùhun iin tiàa-ña. Ñàyùcàndúá nì nachidèhé-nèà, cudí gá ini-nè. Dandu mànuhù-né nì dicò nsihí-né ñà-icúmí-nè, te nì sàhàn-nè nì xiin-ne ñuhù mà.

Ejemplu sàhà sì-diqui yáha ga ndiaá

⁴⁵ Inga ejemplu. Ducán iá ñuhiví ì xì-yá nacua nì quida iin nècuàchì dicò te nacuín, nducú-né sì-diqui perla chicá vico cuiin-ne. ⁴⁶ Por fin nì tui iin sì-diqui chicá nsiaha. Ñàyùcàndúá nì sàhàn-nè nì dicò nsihí-né ñà-icúmí-nè, te nì xiin-ne sì-diqui nsiaha ma.

Ejemplu sàhà ñunù tavá-nda siaca

⁴⁷ Inga ejemplu. Ducán iá ñuhiví ì xì mii-yá iá ansivi na iin ñunù chicáá-nè mahì mar, te quíhvi nsidanuu clase siaca inià. ⁴⁸ Dandu nú sàni chituá, tavá-nèà yuhù mar, te nácúndoo-ne nacàxin-ne siaca ma. Siaca viì, nácòvaha-sì ìcà sicàté, te siaca chicuèhè, xítìà-si. ⁴⁹ Te divi ducán icúmí coo stná quivì xínu tiempu yohó. Icúmí caquesaa ángel xi Dios, te nacàxin-ne nèhivì, cuaán cuita nèhivì malu, te cuaán cuita nèhivì

vàha. ⁵⁰ Dandu icúmí nèhivì malu mà ndiachi-né ini xìtnù ndé xìxìn ñuhu, te yucán icúmí-nè cuacu fuerte-ne, te càna nùhu-ne.

Ejemplu sàhà ñà-cuica

⁵¹ Dandu nì ndàcàtnùhù Jesús nùu nèhivì yucán:

—¿A sàni cundaà ini-nsiá sàhà nsidaájàn?

—Jaan, Stoho-nsì Señor —nì cachi-nè.

⁵² Dandu nì cachi-yà:

—Ìin nècuàchì cuáhàn chinaha xì ley ì, nú sàni dàcuahá vaha-ne sàhà ñuhiví ì xì mii-yá iá ansivi, dandu (cuaha-ni iá, vàchi ináhà-nè ley sàhana, te ináhà stná-nè ley saa), te ducán queé stnámà na iin tiàa ndoó vaha cuáhà traste xi, vátuni tavà-né iin ñà-saa, te tavà stná-nè iin ñà-sàhana.

Nansa nì quida nèhivì ñuu

Nazaret na ní nùhù Jesús yucán

⁵³ Nì nsihi nì nacani Jesús ejemplu jaàn, dandu nì quihin-ya ichì mànuhù-yá. ⁵⁴ Te na sàni nasaa-yá ñuu-yà, dandu cuáhàn-yà veheñuhu, te nì quesaha-yá dacuahá-yá nèhivì yucán. Ñàyùcàndúá, nì ndulocó nècuàchìmà, cachí-nè:

—¿Índù nì xini-ndà nì cunchichí guà nècuàchì yohó, te quidá stná-nè milagru? ⁵⁵ ¿Amádi déhe nècuàchì tùha yàcún yutnù nduú-né, te dihi-né nduú María, te ñani-nè nduú Jacobo, xì José, xì Simón, xì Judas? ⁵⁶ Te cùha-ne, yohó xíndoo stná-nè ndé ndoo-nda. Pues nú ducán, dandu ¿índù nì nihítàhvì guá-nè quidá-né ducán?

Ñà-jaàn nduá nì cacachi nèhivì, ⁵⁷ vàchi nì cuduchi ini-nè sàhà-yá. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ìin ana cáhàn cuenta xi Dios, nú inga ñuu ni cáhàn-nè, dandu siempre quidáñuhú nèhivì-né yucán; doco nú ñuu mii-né, ò vehe-ne, còò,

có-quidáñúhú nècuàchìmà-né —nì cachi-yà.

⁵⁸ Ñàyùcàndüá, mànicüí quida-ya milagru fuerte ñuu-yàmà, vächì có-xiníndísa-néyà.

Nansa nì xihì Juan Bautista

14 Daaní, tiempu yucán nì xinit-nùhu rey Herodes ñà-cuàhà guá quidá Jesús. ² Te nì cachì-te xì nèhivì xí-te:

—Ádi nsi-Juan Bautista nduú Jesús, te sàni natiacu-nè vichi, te ñàyùcàndüá quidá-né cuàhà milagru —nì cachì-te.

³ Vächì Herodes mà nduú ana nì chicadi xì Juan vehecàa. Ducán nì quida-tè sàhà ñahàdìhì ñani-te Felipe nani Herodías. ⁴ Vächì nì cachi Juan xì-té ñà-có-sàha Dios lugar coo-tè xì ñahà mà. ⁵ Ñàyùcàndüá, cuní-te cahni-ténê, doco yúhì-te nèhivì ñuù-te, vächì quidá-né cuenta ñà-iin nèhivì yuhù núú Dios nduú nècuàchìmà.

⁶ Doco nì sàà quivì nì naxìnu-tè cuà, te nì quida-tè vicò. Te vicò mà nì itasaha dèhe Herodías mà nùù nèhivì (nì casaà) yucán, te cuàhà gá nì cudìi ini Herodes. ⁷ Ñàyùcàndüá, nì chinaha-té Dios dacútáhvi-téñã ndéni iñaha nì cui nì cacán-ña. ⁸ Dandu (nì sàhàn-ña) nùù dihi-ñá, te nì sàcùnaha-ñá (nansa cacán-ña), te ñàyùcàndüá nì cachì-ña xì rey mà:

—Dinì Juan Bautista cuní taxi-ní, cunacaà ini iin charola quixi.

⁹ Dandu nì cuhuun ini rey mà, doco sàhà-ñã sàni chinaha guá-te Dios, te sàhà stná compañeru-te ndoo indéhe yucán, ñàyùcàndüá nì dándacú-te ñà-nì còo nacua nì xicàn ñahà chii mà, ¹⁰ nì sàha-tè orden, te nì quendodò dínì ndómà vehecàa. ¹¹ Te nihì nèhivì dinì-ndà nì nansihvi ndé iá-te, inácàa ini iin charola. Ñàyùcàndüá, nì tñii ñahà chii mà-ñã nì sàhàn nì sàha-ñã dihi-ñá. ¹² Dandu

nì quixi nècuàchì nisa dacuahá Juan nì ndanihi-ne nsii ma nì sùxin-ne. Dandu cuàhàn-nè cachitnùhu-ne xì Jesús.

Nansa nì dácùxí Jesús ùhùn mil tiàa

¹³ Na ní nsihi nì inini Jesús, dandu nì quècahnu-ya ini iin lancha, cuàhàn cuaán-yá ini-nu dècuèndè iin xaan ndé có-ndòò nèhivì. Doco nì xinitnùhu nèhivì cuàhàn-yà, te ñàyùcàndüá nì caquee stná-nè ñuu-nè nì tenchicùn-nèyà ñuhù íchì. ¹⁴ Sàhámà (na ní sàà-yà yucán), te nì quee-ya nùù lancha mà, dandu nì xini-yà ndoo cuàhà gá nèhivì. Te nì cuhi ini-yànè; ñàyùcàndüá nì dándúvaha-ya cuàhà nècuàchì cuhí xi-ne. ¹⁵ Te na ní cuaà, dandu nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá, cachì-nè:

—Vichi sàcuàhàn nì cuaà, te lugar yohó, còò ni-iin vehe. Ñàyùcàndüá ndaquindèè-ní xì nèhivì ni cùhùn-nè ñuu cuati yatni cuiin-ne ñà-cutiacu-nè.

¹⁶ Doco nì cachi-yà xì-né:

—Còò necesidad cùhùn-nè inga xaan; mii-nsiá dácuxí-nsiánè.

¹⁷ Dandu nì cachì-nè:

—Cuisì ùhùn pan nihí-nsí, xì ùi siaca.

¹⁸ Te nì cachi-yà:

—Cunihi-nsiañã quixi.

¹⁹ Dandu nì dándacú-yá ni mácùn-doo nsidaa nèhivì yucán nùù yùcù cuati. Te nì tñii-ya ùhùn pan mà xì ùi siaca, te nì ndacoto ndiá-yà dìquì-xí, nì naquimanì-yá Dios sàhà-ñá. Dandu nì dácuaquí-yañã nì sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te mii-né, nì dasàn-néa nùù nsidaa nèhivì ndoo yucán. ²⁰ Te nsidaa-né nì xixi-ne nì ndenuu ini-nè. Te pedazu nì ndòò ga nì chitu ùxìn ùi ìcà. ²¹ Pues cunaha-nsiá, nsidaa nèhivì nì xixi ma, nahi ùhùn mil tiàa nì sanduu-ne, te cuaán nduú stná nècuàchì ñahà xì ñà-cuati.

**Nansa ni xicandodò
Jesús nùu tècuif mar**

²² Vichi duha ni cachi Jesús xi nècuàchì dacuahá-yá ñà-ni macùñuhu-ne ini lancha te cùhùn cuèè-nè nùu-xí yàha-ne inga ladu mar, doco mii-yá, cuàhàn-yá danácuítì-yá nèhivì cuàhà yucán. ²³ Te na sání ndaquindèè-yá xi nsidaa nèhivì mà, dandu ni nana cuaán-yá iin yucù ni càhàn-yá xi Yuamáni-yá Dios. Daaní, na ní cuñaà, iá mindaa-yá yucù yucán. ²⁴ Doco lancha mà, sàcuàhàn-nu dava mahì mar, te cuàhà gá sàni nacuahnu todò tècuif. Ñàyùcàndüá ndé ndiàchì nihni-nu, vèchi yàha ga ndee caná tàchì ladu nùu-nú. ²⁵ Daaní, sinduhá ni sàà-yá yucán xicándódo-yá nùu tècuif. ²⁶ Doco na ní caxini-nè vèxi-ya, ni cayùhí cuàhà-né, te ni càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Duma nduá!

²⁷ Doco vichi vichi ni cachi-yá xi-né:

—Nacuàhandee inì-nsia, vèchi yùhù nduí. Màsà yúhí-nsià.

²⁸ Dandu ni cachi Pedro xi-yá:

—Stoho-nsì Señor, nú divi nduu-ní, cachí-ní xí caqui nùu tècuif sài ndé vèxi-ní.

²⁹ Dandu ni cachi-yá xi-né:

—Nahà-ní.

Ñàyùcàndüá, ni nuu Pedro nùu lancha mà ni quesaha-né ni xicandodò stná-nè nùu tècuif cuàhàn-nè ndé vèxi Jesús. ³⁰ Doco na ní xini-nè ñà-ndee guá caná tàchì, dandu ni yùhí-nè, te ni quesaha-né cuàhàn-nè càhà-nè ini tècuif mà ni cùf. Ñàyùcàndüá, ni ndàhì ndee-né, cachí-nè:

—¡Stoho-nsì Señor, dacácu-ní yùhù!

³¹ Dandu vichi duha ni chitanini-ya ndahà-yá ni tni-yanè, te ni cachi-yá xi-né:

—Iyuhu gá xiníndísá-ní. Chicá vaha màsà cóo-ní xi duda.

³² Dandu ni nana-ya lancha, mii-yá xi stná Pedro. Te vichi duha ni cucuifin

tàchì. ³³ Te ni tnàtuu nsidaa nècuàchì ñuhú ini lancha mà ni sàcuítasisi-nè nùu-yá, cachí-nè:

—¡Ndisa, Dèhemanì Dios nduu-ní!

**Nansa ni dàndúvaha Jesús cuàhà
nècuàchì cuhí ñuu Genesaret**

³⁴ Daaní, na sání yàha-ya xi-né mar mà, dandu ni sàà-yá ñuhù íchí iin ñuu nani Genesaret. ³⁵ Te ni nacuni nèhivì ñuu mà-yá, te ni cachitnùhu-ne xi nsidaa gá nèhivì ladu yucán. Ñàyùcàndüá, yucán ni casaà cuàhà-nè nùu-yá ndacá-né nsidaa nècuàchì cuhí xi-ne. ³⁶ Te ni sacundahví-nè nùu-yá áma cuàha-ya dùcùn ndahà úun-né siquiera orilla sìcoto xi-ya. Te nsidaa nèhivì ni dùcùn ndahà-xí ducán, ni nduvàha-ne.

**Ñà-ndüá dacuidá cuàchì
ndisa xi anima-ndà**

15 Daaní, ñuu Jerusalén ni caquee dava nècuàchì fariseu, xi dava stná nècuàchì ley xi veheñùhu vèxi-ne, te ni casaà-nè nùu Jesús. Te ni cachi-nè xi-yá:

²—Nècuàchì dacuahá mii-ní, ¿índù chuun có-quidá-né estilu xi xi-ndà? Vèchi na cuàhàn-nè cuxi-ne, có-ndàhá-né (nacua cachí estilu xi-nda).

³ Dandu ni cachi-yá xi nècuàchì mà:

—Te mii-nsiá tu, ¿índù chuun có-quidá stná-nsià ñà-ndüá ni dàndàcú Dios? Vèchi iladu nacóo-nsiá ley xi-ya, te chívàha-nsia ñà-ndüú estilu xi mii-nsiá. ⁴ Vèchi dohó ni cachi-yá: ni cóo tnùñuhu xi-nda nùu yuadífí-ndá. Te nú ni càhàn ùhì iin nèhivì dìquì iin yuadífí-nè, dandu icúmí-nè cui-nè. ⁵ Doco mii-nsiá, tucu quidá-nsiá, vèchi cachí-nsià vètùnì cachi iin nèhivì xi yuadífí-nè: “Mà cùf chindeí mii-nsiá xi ñà-ndüá icúmí, vèchi sàni cachí sàhà nsidaámà ñà-ndüá dihùn ìi”. ⁶ Te nú ducán sàni cachi

nècuàchìmà, dandu còò cá obligaciòn icúmí-nê ñà-chindee-né yuadíhí-nê, cachí-nsià. Ñàyùcàndùá, sàhà estilu xi-nsiamà iladu sàni nacoo-nsia ley nì cachi Dios, te cuiisè estilu xi mii-nsiá chívàha-nsia. ⁷ ¡Ndahví-nsià! ¡Vàha ga-nsià cahan-nsiá, doco dananí úún-nsiá! (Nàhà xicà) ñà-ndácuisi nduá nì cachtitùhu Isaiás sàhà-nsiá sàhana na ní tìaa-ne ñà-ndùá nì cachi Dios, te dohó nì cachi-yà:

⁸ Nèhivì yohó, yuhù-né quidáñúhú-né yùhù. Doco ini anima-nè, còò, vèchi xica ié cahan-né. ⁹ Cahvi-né yùhù tuxí-né, doco có-ndiàá, vèchi nèhivì úún nduú ana nì quidavàha xi ley chináhà-nè nèhivì.

¹⁰ Dandu nì cana Jesús nèhivì cuáhà mà ñà-tnàtuu-ne nùù-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunini vaha-nsia, te cundaà ini-nsià.

¹¹ Mà cúnsidá cuàchi nèhivì sàhà ni-iin ñà-xixí-né; còò. Doco palabra queé yuhù-né na cachí-nè inàha, ñà-jaàn ndisa dacuidá cuàchi xi-né.

¹² Dandu nì nataca nècuàchì dacuahá-yá nùù-ya, te nì cachi-nè:

—Cunaha-ní, cudúchí ini nècuàchì fariseu sàhà ñà-ndùá nì cachi-ní.

¹³ Dandu nì naxiconihí-yá nùù-né, cachí-yà:

—(Cò-quidámà), vèchi nú iá inàha ñuhivì yohó có-ndúú ñà-nì chitnùnì ini Yuamánì iá ansivi, dandu icúmíá ndañuhá na ian ndañuhu yùcù tnuhu-nda itu. ¹⁴ Nacóó-nsiá nècuàchì fariseu mà, vèchi quidá-né na ian quidá iin nècuàchì cuaá cuní dacúndéhe xi inga nècuàchì cuaá ichì. Te (ináhà-ndá) nú ducán nì quida-nda, cutu sàà-ndá dacóyo nihni stnaha-nda xìchì.

¹⁵ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Nacani-ní xì-nsí nansa cuní cachi ejemplu nì cachì-ní (xì nècuàchìmà).

¹⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A có-cùndáà stná ini mii-nsiá? ¹⁷ ¿A có-ináhà-nsiá nansa cuu-xi comida xixi-nda, quea yuhù-ndà, dandu yáha ndè tixi-nda, te después quea? ¹⁸ Doco palabra queé yuhù-ndà, divi ñà-ñùhú ini anima-ndà nduá. Te divi ñà-jaàn ndisa dacuidá cuàchi xi anima nèhivì. ¹⁹ Vèchi ini anima-nè ñuhú cuàhà cuàchi, te divi sàhámà nacání quini guá ini-nè, te sahní stnahá-né, te ò cáhàn-nè xì inga nècuàchì có-ndúú nècuàchì vehe-ne, te ò iá-nè xì ndéni nèhivì ní cui mate tà nándàhà-né. Te divi sàhà ñà-ndùá ñuhú ini anima-ne, ñàyùcàndùá xího stná-nè quida cuihna-né, te cuní-nè dandahví stnahá stná-nè, ò cáhàn quini-ne. ²⁰ Divi cuàchi jaàn nduá dacuidá cuàchi xi anima nèhivì, doco ñà-có-ndàhà-ndà na xixi-nda, có-dàcuídá cuàcha-ndó.

Nansa nì xinindisá iin nècuàchì ñahà inga ñuu

²¹ Dandu nì quee Jesús ladu yucán cuàhàn-yà ladu ñuu Tiro xì ñuu Sidón.

²² Te yucán nì tnàtuu iin nècuàchì ñahà raza cananeu nùù-yá, ndáhi-nè, cachí-nè xì-yá:

—Señor, mii-ní nècuàchì descendencia xi David, cundehè ndahví-ní yùhù, vèchi yáha ga fuerte dandohó iin ñà-malu dèheyoquí.

²³ Doco Jesús, cóni náxícónihí-yá nùù nècuàchìmà. Dandu nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá, cachí-nè xì-yá:

—(Quida-ní favor xicàn-nè), dandu taxi-nínè, vèchi ndé cuñáñá-nsí ñà-ndáhi guá-nè.

²⁴ Dandu nì cachi-yà (xì nècuàchì dacuahá-yá):

—Cuisì nùù nècuàchì raza-ndá Israel nì techuún Dios yùhù cáhàn xí, vèchi nahì riì nì tucù xínduu-ne.

²⁵ Dandu nì tnàtuu nècuàchì ñahà mà nì sàcuiin sisi-né nùù-yá, cachí-nè xì-yá:

—Chindee-ní yùhù, Señor mío.

²⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—(Ùhì quide ñà-nduá xícàn-ní, vàchi) có-nduá ducán dacúxió-ndá dità nùù dèhe-nda, te cuàha-nda sìhina cuati.

²⁷ Doco nì cachi-nè xì-yá:

—Ñà-ndáa nduá Señor. Doco cunaha-ní, dècuèndè stná sìhina cuati, níhì stná-sì iyuhu xèhè dità cóyo tìxi mesa sì stohò-sì. (Ñàyùcàndùá, chindee sacu stná-ní yùhù.)

²⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuàhà gá xiníndísá-ní. Ñàyùcàndùá, ducán nì cóo nacua xícàn-ní.

Ñàyùcàndùá, divi hora jaàn nì ndu-vàha dèheyoco-né.

Nansa nì nduvaha cuàhà gá nèhivì

²⁹ Dandu nì quee Jesús ladu yucán cuàhàn-yà ichì mar de Galilea. Te na nchícùn-yà ichì mà, nì nana-ya iin yucù nì sàcòo-ya. ³⁰ Te cuàhà ga nèhivì nì nataca nùù-yá yucán, ndacá-né nècuàchì cuhí xi-ne, xínduu-ne nècuàchì xicá cuéhê, xì nècuàchì cuaá, xì nècuàchì ihìn, xì nècuàchì cuhí ndahà-xí, vàchi cuàhà gá cuèhè ndohó-né. Te nì chitànduhù-ñánè nùù-yá, te nì dándúvaha-yanè.

³¹ Ñàyùcàndùá, nì ndulocó nèhivì cuàhà mà na ní xini-nè nansa nì cuu nì nacahàn nècuàchì ihìn, te nì nduvità ndahà nècuàchì cuhí ndahà-xí; stná nècuàchì xicá cuéhê, nì nacaca vii stná-nè, te nì natùinuù stná nècuàchì cuaá. Te nèhivì nì xini mà, cuàhà gá nì naquimani-né Dios ñà-cuàhà guá sàni chindee-yá nèhivì ñuu-nè Israel.

Nansa nì dàcùxí Jesús cùmì mil nèhivì

³² Daaní, nì cana-ya nècuàchì dacuahá-yá ñà-tnàtuu-ne nùù-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cuhí inì nèhivì yohó, vàchi vichi sàcuàhàn-ndà ùmì quivì ndoó-né cutnàhá-né xì-ndá yohó, te còò cá ñà-cuxi-ne. Te có-cùmí nacuitià-nè

nùhù-nè nú tàñaha ga cuxi-ne, vàchi vihini cuitá-nè ichì núhù-nè.

³³ Dandu nì cacachi nècuàchì dacuahá-yá:

—Doco ¿índù nihì-ndà ñà-cutiacu-nè ñà-cuàhà guá-nè? vàchi yucù nduá yohó.

³⁴ Te nì ndàcàtnùhù-yá nùù-né:

—¿Nadaa pan nihí-nsiá?

—Ùsà-ñà xì iin ùì siaca cuati —cachi-nè.

³⁵ Dandu nì dándacù-yá nì mácùndoo vii nsidaa nèhivì mà ñuhù. ³⁶ Te nì tnii-ya ùsà pan xì stná siaca ma, te nì naquimani-yá Dios sàhà-ñá, dandu nì dàcuàchí-yáñà nì sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te mii-né, nì dasàn-néa nùù nèhivì cuàhà mà. ³⁷ Te nì xixi nsidaa-né nì ndenuu ini-nè. Dandu después nì dàtácá-nè ùsà canasta nì chitu ñá-nì cuyodò gá. ³⁸ Cunaha-nsiá, nsidaa nècuàchì tiàa nì xixi ma, cùmì mil nì sanduu-ne, te cuaán nduú nècuàchì ñahà xì stná ñà-cuati. ³⁹ Daaní, nì dancúutià-yá nèhivì mà, te nì nana tu-ya iin lancha cuàhàn-yà dècuèndè ladu ñuu Magdala.

Nansa nì xicàn nècuàchì fariseu ñà-quida Jesús iin milagru cundehè-né

16 Dandu nì quixi nècuàchì fariseu xì nècuàchì saduceu, te nì xicàn-nè ñà-nì quidá-yá iin milagru cundehè-né, te cundua seña cudfi ndisa ini Dios sàhà-yá. Ducán nì xicàn-nè, áma níhìndèè-né daquéè cuàchi-ne dìquì-yá. ² Doco mii-yá, nì cachi-yá xì-né:

—Nú nì cuaà, te cuahá laa ansivi, dandu cachí-nsiá: “Seña nduá ñà-icúmí cuun dàvì”. ³ Daaní, dàtnàà tu, nú color cuahá iá ansivi, te ndi-aha gá itá vico, dandu cachí-nsiá: “Vàxi dàvì vitní”. ¡Ndahví-nsiá! Dananí uun-nsia nchichí-nsiá, vàchi mate vètùni

nacuni-nsià seña iá ansivi, doco mà cùì nacuni stná-nsià índù tiempu nduá vichi.

⁴Nèhivi tiempu vichi, malu cuàhà-né, vàchi có-càhvi sàhnú víi gá-nè Dios, cutu milagru-ni xicàn-nè cundehè-né. Doco mà níhi-né cundehè-né milagru cuní-nè, cuisì milagru nì cuu xi Jonás sàhana —nì cachi Jesús.

Dandu nì nacoo-yanè cuàhàn-yà.

**Nansa nì cachi Jesús xì nèhivi xí-yá
ñà-nì cúndóó-né cuidadu sàhà
ñà-nduá chináhá nècuàchì fariseu**

⁵Dandu nì caquee nècuàchì dacuahá-yá, cuàhàn-nè (xì-yá) inga ladu mar yucán. Doco nì nandòdó-né cunihi-ne pan cùhùn. ⁶Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cundehè-nsiá, cuidadu gà nì cúndóó-nsiá sàhà tàtnà nsidátáchí xí pan xi nècuàchì fariseu xì stná nècuàchì saduceu.

⁷Dandu nì quesaha-né ndatnúhú-nè, cachí-nè:

—Ádi sàhà ñà-còò pan nihi-nda vaxi, ñàyucànduá cachí-yà xì-ndà ducán.

⁸Dandu nì cundaà ini-yà ñà-nduá ndatnúhú-nè, ñàyucànduá nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, iyuhu gá xiníndísa-nsiá. Có-xíñhù ndatnuhu-nsiá sàhà-ñá còò pan nihí-nsiá vaxi. ⁹Yùhù xinf tãñáha ga cundaà inì-nsia. ¿A có-nsinúú inì-nsia sàhà ùhùn pan (nì xixi) ùhùn mil tiàa, te nadaa ga icà pedazu pan nì ndòò nì dàtácá-nsià? ¹⁰Te ¿a có-nsinúú gá stná inì-nsia sàhà ùsà pan nì xixi cùmi mil nèhivì, te nadaa ga icà pedazu pan nì ndòò stná? ¹¹Xíñuhu cundaà ini-nsià ñà-màdì pan ndisa cáhìn sàhà-xí na ní cachì xì-nsiá ñà-nì càquín-nsià cuidadu sàhà ñà-nsidátáchí xí pan xi nècuàchimà.

¹²Dandu nì sàà nècuàchì dacuahá-yá nì cundaà ini-nè sàhà ñà-nduá nì cachi-yà, màdì ñà-nsidátáchí xí pan

ndisa nduá cáhàn-yà sàhà-xí. Còò, sàhà ley chináhá nècuàchì fariseu xì nècuàchì saduceu, divi nduá cáhàn-yà sàhà-xí.

**Nansa nì cachi Pedro
ñà-xiníndísa-né Jesús ñà-nduú
ndisa-ya Cristu nì quixi nùò Dios**

¹³Daaní, cuàhàn Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá ndè ladu ñuu Cesarea de Filipo. Te nì ndàcàtnùhù-yá nùò-né, cachí-yà:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivi Ñuhiví, ¿índù nècuàchì nduí cachì nèhivi?

¹⁴Te nì cachi-nè xì-yá:

—Dava-ne cachí-nè Juan Bautista nduu-ní, te dava-ne, Elías nduu-ní, cachí-nè. Daní, dava tu-ne cachí-nè ñà-nduú-ní Jeremías, te ò inga profeta sàhana nì sacahàn cuenta xi Dios.

¹⁵Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Doco mii-nsiá, ¿ana nduí cachí-nsià?

¹⁶Dandu nì cachi Simón Pedro xì-yá:

—Divi Cristu Dèhemanì Dios iá nicanicuahàn nduu-ní.

¹⁷Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¡Nansicáhàn mii-ní, Simón dèhe Jonás! vàchi màdì nèhivi ñuhiví yohó nì dàtnúú ini xì-ní ñà-nì cundaà inì-ní ducán. Còò, divi Yuamání iá ansivi nduú ana nì dàtnúú xì sàxinítnùní-ní. ¹⁸Te yùhù cachí xì mii-ní, Pedro, ñà-icúmí-ní cunduu-ní na iin cavà fuerte ndé cuàha iin vehe. Te vehe-ma cundua nahi nèhivi-xí icúmí danátáquì. Te mate (nì queé) nsihi ñà-malu yehè andea (quixa), doco mà sàà cundeá nùò ana xínduu tàcá nèhivi xí. ¹⁹Vàchi cuàhìn daníhítáhví mii-ní (ñà-sàhà palabra cachí-ní) icúmí yàha nèhivi ndè ñuhiví ìì xí Dios, na ian cucumi-ní ndahà cáa xán. Te nú cachí-ní xì-né ñà-nsidá cuàchi ndisa-ne, dandu cundiaa stná palabra mà ndé (iá Dios) ansivi. Te ò nú ni cachí-ní xì-né

ñà-màdì cuáchi nduá sàni quida-ne, dandu divi cundiaa stná mà ndè ansivi —nì cachi-yà.

²⁰ Dandu nì sàcùnaha nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mà ñà-màsà cáchí-nè xì nèhivì ñà-ndùú-yá Cristu (nì quixi diquì-xí).

**Nansa nì cachitnùhu
Jesús icúmí-yá cui-yà**

²¹ Daaní, quivì yucán nì quesaha-yá cachitnùhu-ya xì nècuàchì dacuahá-yá nansa icúmí cuu xi-yá na sàà-yà ñuu Jerusalén. Icúmí-yá ndoho cuahà-yá, nì cachi-yà xì-né, vàchi ducán icúmí quida nècuàchì sahnú dandacú, xì stná dùtù xí-cusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu. Te nú sàni xihì-yà, dandu icúmí-yá natiacu-yà tixi ùni quivì. ²² Dandu nì tavà cuaán Pedro-yà, te nì càhàn duchi ini-nè xì-yá, cachí-nè:

—Cahnú gà Dios, màsà nunca cuu xi-ní ducán.

²³ Doco nì naxiconihí-yá nùù-né, cachí-yà:

—¡Cuxio-ní nùì, vàchi nahi ñà-malu Satanás nduu-ní, te quidá quíni-ní xí! Cuisì chuun xi nèhivì ñuhiví yohó nduá nihnú ini-ní, màdì chuun xi Dios.

²⁴ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Nsidaa ana cuní cunchicùn xí, xiñuhu naco-ne ñà-nduá cuní ini-ní mii-né quida-ne, te quida-ne cuenta na ian nsidá stná-nè cruz xi-ne cutnáhâ-né xí ñà-cui stná-nè. ²⁵ Vàchi nsidaa ana cuní dacácu xi vida xi, ñà-dandañúhú dahuun-ne mii-né nduá. Doco nú ni cuí-nè sàhí, dandu ñà-sàni càcu ndisa vida xi-ne nduá. ²⁶ Vàchi mate ni ñhì iin nèhivì nsidaa ñà-lá ñuhiví, doco ni mà sàà-mà cundua ñà-vàha xi-ne nú màsà sàà stná anima-nè càcua nùù Dios. Còó. Te ò nú ni cuní stná iin nèhivì nacuiin-ne anima-nè, còó, mà cúní.

²⁷ Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí naxicocufin, cutnahá stnáì xì cuahà ángel xi. Te ndiaha gà icúmí coo tnùñuhu xí, nahi tnùñuhu xí Yuamání. Dandu nsidandaì sàhà nsidaa nèhivì ñuhiví, según nansa nì quida iin iin-ne. ²⁸ Te cunaha-nsiá, dava mii-nsiá nècuàchì itá yohó, mà cúní-nsiá dècuèndè cuni-nsiá nansa coo quivì naxicocufin yùhù ñuhiví yohó cusahnú.

**Nansa nì nadama Jesús mii-yá,
nì natnuù nihni ndiaha-yá**

17 Daaní, na ní yàha ñnù quivì, dandu nì saca Jesús Pedro xì Jacobo, xì ñani Jacobo nani Juan, cuahàn cuaán-yá xì-né ndè dìni iin yucù ducún. ² Te yucán nì nadàma-ya, tucu nì nàcùnahà-yà nì xini nècuàchìmà, vàchi nì natnuù nihni fuerte nùù-yá nahi orá, te nì nanchiì cuxín yaa stná sì-coto xi-ya nahi nduà orá. ³ Dandu nanàà nì xini stná-nè jaàn sàni ndecoyo stná nèhivì (sànaha) nani Moisés xì Elías, ndatnúhú-nè xì-yá.

⁴ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, ¡nansicáhàn-ndá ndoo-nda yohó! Chicá vaha quidavàha-nsi ùni siahva, nú cuní-ní; ian coo mii-ní, ingà coo Moisés, te ingà coo stná Elías.

⁵ Meru càhàn Pedro ducán, te nì dàhvi nsidaa-né mahì iin vicò nchií ndiaha. Dandu nì tiacu-nè càhàn iin ana càhàn mahì vicò mà, cachí-yà:

—Dèhemaní nduú ana yohó, te cudfí ini sàhà-yá. Ñàyúcandúá cunini-nsia ñà-nduá cachí-yá.

⁶ Daaní, na ní inini nècuàchì dacuahá-yá palabra mà, dandu nì tutuyuhu nsidaa-né ñuhù, vàchi nì yùhí cuàà-nè. ⁷ Dandu nì tnàtuu Jesús nùù-né, te nì chituu-ya ndahà-yá ìcà-né, cachí-yà:

—Vàtùni ndacuìta-nsia; màsà yúhí gà-nsià.

⁸Dandu nì ndacoto-ne inicutu, te nì xini-nè, còò cá iin, ndé làcà mii Jesús iá yucán.

⁹Daaní, nì naquihin-ya ichì mànuu-ya xì-né yucù yucán. Te ichì mà nì chinaha-yánè, cachí-yà xì-né:

—Màsà nácání-nsiá xì nèhivì ñà-ndúá nì xini-nsiá vichi dècuèndè nú sàni natiacu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì.

¹⁰Dandu cachí-nè xì-yá:

—Nú ducán, dandu ¿índù chuun cachí nècuàchì ley xi veheñùhu ñà-dihna icúmí naxicocufìn Elías?

¹¹Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-ndàà nduá, dihna icúmí Elías naxicocufìn-nè, te nsidavii-né nsidaa chuun có-íá viì. ¹²Doco cunaha-nsiá, sàni quixi nècuàchìmà, doco nì nacuaà nèhivì-né, nì quida ndevàha-ne xì nècuàchìmà nacua cudî ini-nè. Te ducán icúmí-nè dandohó stná-nè yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì.

¹³Dandu nì sàà nècuàchì dacuahá-yá nì cundaà ini-nè ñà-divi Juan Bautista cáhàn-yà sàhà-xí.

Nansa nì tavà Jesús iin ñà-malu inácaá ini iin tèchii

¹⁴Nì nsihi nì nasaa-yà xì-né ndé ndoó cuàhà nèhivì, dandu ndacá nècuàchìmà iin tiàa nì quesaa nù-yá. Te nì sàcuìn sìsì tiàa ma nù-yà, ¹⁵cachí-nè:

—Señor, cundehè ndahví sacù-ní dèhi, vàchi cuàhà gá xichi xíhi íhí-te. Yáha ga ndohó-te, vàchi cuàhà xichi nduá-te mahì ñuhu xì mahì tècuí.

¹⁶Ñàyùcàndúá, ndaquí-te nì quixi nù nècuàchì dacuaha-ní, doco màni cù dandúvaha-nète.

¹⁷Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, mà túha-nsia cunindisá-nsiá; nì có-sàà-nsia cundaà inì-nsia. ¿Nadaa ga quivì icúmí coi xì-nsiá, te quidandee gá stná inì

sàhà-nsiá? Pues cundaca-nsiàte quixi nùí.

¹⁸Dandu (nì saca-nète vaxi nù-yá), te nì dandàcú-yá nì sadi-yà nù ñà-malu mà, te nì quea cuàhàn. Te nì nduvàha nchito-tè.

¹⁹Daaní, después na iá cuaán-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, dandu nì catnàtuu-ne nù-yá, cachí-nè xì-yá:

—¿Índù chuun mànicùí tavà nsiùhù ñà-malu mà?

²⁰Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Sàhà-ñá iyuhu guá xiníndísà-nsiá, ñàyùcàndúá mànicùí. Vàchi ñà-ndàà nduú palabra cachí xì-nsiá yohó: nú xiníndísà ndisa-nsia, mate (iyuhu nduá) nahi tata cuati yutnù mostaza, dandu vátuni dandacú-nsiá nù yucù jaàn, te cachi-nsiá xán: “Cuxio iladu”, te se-guru icúmí cuu ducán, vàchi nsidanicuú iñàha cui quida-nsia, nú xiníndísà-nsiá.

²¹Doco ñà-malu tnaha quisì nìsa inacaa ini tèchii ma, có-queè yáchà, cuisì nú ni cacán tàhvi-nsiá nù Dios, te cunihii dócô-nsiá.

Nansa nì cachitnùhu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yà cui-yà

²²Na iá va-ya ladu Galilea, nì cachi-yà xì nèhivì xicánúú xí-yá:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, icúmí yàhi ndahà nèhivì (malu), vàchi iá iin tiàa cuàhàn cahin xí nù-né. ²³Dandu cahni-né yùhù; doco tixi ùni quivì icúmí natiacuí —nì cachi-yà.

Te nèhivì dacuahá-yá, cuàhà gá nì nàcùndoo-ne tnùnsí ini sàhámà.

Nansa nì nihì Jesús dihùn ñà-chiyàhvi-ya cuota xi-ya

²⁴Daaní, na ní sàà-yà xì-né ñuu Capernaum, dandu nì tnàtuu tè-xicàn xì cuota nù Pedro, cachí-te:

—¿A có-chiyàhvi maestru xi-nsia cuota xi-ne?

25—Jaan —cachí Pedro.

Dandu nì quìhvi-ne ini vehe (ndé iá-yà). Te dihna-ya nì càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—¿Nansa tuxí inì-ní, Simón? ¿Nansa quidá rey ñuhíví yohó? ¿A núú nêhiví xí mii-té tavá-te cuota xi-tè, te ò núú nêhiví tucù (dandacú-te nùù-xí)?

26 Dandu nì cachi Pedro:

—Divi nùù nêhiví tucù.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú ducán nduá, dandu nêhiví xínduu nêhiví xí rey, còò obligacón icúmí-nê, ¿á ma ndisá? 27 Doco sàhà-ñá có-cùní-ndà cuduchi ini ni-iin nêhiví sàhà-ndà, ñàyùcàndúá cuahán-ní mar yucù siaca, te quisi primeru nihì-ní, nacuna-ní yuhù-sí, te tavà-ní dihùn inácaá mà. Dandu cunihi-níà cùhùn chiyàhvi-ní nùù nêcuàchìmà, vèchi vètùnì sàà mà sàhà ndúì-ndà —nì cachi-yà.

Nansa nì cachi Jesús ana chicá ndiaá

18 Daaní, hora yucán nì tnàtuu nêcuàchì dacuahá-yá nùù-yá, te nì ndàcàtnùhù-né:

—¿Ana chicá ndiaá nùù nsidaa nêhiví ñuhíví ìl xí mii-yá iá ansivi?

2 Dandu Jesús, nì cana-ya iin tètii, te nì chicani-yàte mahì nsidaa-né, cachí-yà xì-né:

3—Palabra ndàcuisì nduá cachí xì-nsiá yohó; nú màsà nàxícócuñin ini-nsiá, te nàcùnihnu vil inì-nsiá na iin ñà-cuati, dandu mà sàà-nsiá ñuhíví ìl xí mii-yá iá ansivi. 4 Ñàyùcàndúá, iin nêhiví, nú nihnú ndáhví ini-nè nahi tètii yohó, pues divi-ne nduú ana chicá ndiaá ndé nduú ñuhíví ìl xí Dios. 5 Te nú sàhà yùhù quidáñúhú nêhiví iin tètii nahi tàyòhó, dandu davani queá na ian yùhù quidáñúhú-nê.

6 Nú ni datúcù iin nêhiví iin ñà-cuati xiníndísá-xí, ¡ndahví-nè! Vèchi chicá

vàha màcùndiacu iin yùù yódò dùcùn-né, te ndiachi-né mahì mar cunú sàhà-ñá màsà dátúcù gà-nè iin ñà-cuati. 7 ¡Ndahví nêhiví ñuhíví datúcù xì ñanìtnaha-xi! Vèchi mate fuerza cuàhàn tucù dava-ne, doco yáha ga ndahví tiàa disàhà-xí tucù-nè.

8 Te ò nú sàhà ndahà-nsiá ò sàhà-nsiá xidá cuàchi-nsia, dandu chicá vaha nì táhndèà, te dacaná-nsiáñà, vèchi chicá nsiaha (sàà-nsiá nùù Dios), te cutiacu-nsiá nicanicuahàn, mate sání ndañuhu iin ndahà-nsiá, ò iin sàhà-nsiá, te màdiá coo nsihi-nsia, te ndiachi-nsiá ndé xìxìn ñuhu nicanicuahàn. 9 Te nú sàhà nduchínúù-nsiá quidá-nsiá cuàchi, dandu chicá vaha tavà-nsiáñà dacaná-nsiá, vèchi chicá nsiaha (sàà-nsiá nùù Dios) xì mindaa nduchínúù-nsiá, te cutiacu-nsiá nicanicuahàn, te màdiá xì ndúìà, dandu después icúmí-nsiá ndiachi-nsiá ndé xìxìn ñuhu andea.

Ejemplu sàhà riì nì tucù

10 Màsà nunca cahíchi inì-nsia iin ñà-cuati nahi tàyòhó, vèchi cachí ndài xì-nsiá, ndè ansivi ndoó ángel (ndiaá) xán, te nicanicuahàn ndoó tùha-ne nùù Yuamáni. 11 Vèchi yùhù ana nduú Tnaha Nêhiví Ñuhíví, nì quesaì ñuhíví yohó ñà-dacácuì ana cuàhàn ndañuhu ni cúí.

12 ¿Nansa tuxí inì-nsia quida iin tiàa nú ndoó iin cientu riì xí-né, te nì tucù iin-sì? ¿Amádi nácóó-né 99 quisi dava ga mà yucán ndé (xixáhan-sì) yucù yucán, te cùhùn-nè nanducu-né quisi nì ndañuhu ma? 13 Te nú sàni natùì-sì, dandu cudí gá ini-nè. Ndé chicá cudí ini-nè sàhà quisi yucán nùù nsidaa gá quisi cóni tucù mà. 14 Pues ducán iá stná xì nêhiví nahi ñà-cuati yohó, có-cùnì Yuandiaha-nsiá iá ansivi ndañuhu ni-iin-ne.

Nansa quida-nda nú sàni quida iin ñanitnaha-nda iin cuàchi nù-ndà

¹⁵ Nú ni quidá iin ñanitnaha-nsia iin cuàchi nù-nsia, dandu nècuàchi nì quida quini-ne nù-xí, xiñuhu tavà cuaán-ñánê iladu, te ndatnuhu ví-né xí nècuàchìmà. Te nú ni quihín casu nècuàchìmà, dandu ñà-sànì dácacu tnahá-né nduá. ¹⁶ Doco nú có-quihín casu nècuàchìmà, dandu xiñuhu cuaca-ne iin ò úi gà nèhivì sàhà ñà-cunduu-ne testigu cundaà vaha inì-xi nansa ndisa íá chuun. ¹⁷ Doco nú ni-xi ñà-jaàn có-cùnì-nè, dandu ni cúhùn-nsià nù-nsidaa nèhivì natácá càhvi xí Dios. Te nú iin-ni có-cùnì-nè quihín casu-nè nsidaa nèhivì mà, dandu ni cùnàhá chuun ma, te quida-nsia cuenta na ian nècuàchi siùmí nduú-né, te ò iin ana nì cuchicuehe dahuun anima-xi.

¹⁸ Ñà-ndáa nduá cachí xí-nsiá yohó: nú cachí-nsiá xí nèhivì ñà-nsidá cuàchi ndisa-ne, dandu cundiaa stná palabra mà ndé (íá Dios) ansivi. Stná palabra cachí-nsiá xí-né ñà-màdi cuàchi nduá sàni quida-ne, divi cundiaa stná mà ndè ansivi.

¹⁹ Te cachí stnài xí-nsiá, mate cuísi ù-nsià ndoó, doco nú iin-ni sàni cachí ndúi-nsià cuàhàn-nsià càcàn tàhvi-nsiá iñaha nù- Yuamáni íá ansivi, dandu ícúmí-yá quida-yañà, ndéni chuun nì cui nì cundúá. ²⁰ Vàchi nú sàni nataca-nsià mate úi ò únì-nsià iin-ni xaan, te ndácùcahan-nsiá quiví, dandu yucán ícúmí coo stnài cutnahí xí-nsiá —nì cachí Jesús.

Xiñuhu cuicahnú stnahá inì-ndà sàhà-ndà; màsà quidá-ndá na ian nì quida peón cóni cùnì cuicahnú inì-xi sàhà ñanitnaha-xi

²¹ Dandu nì tnàtuu Pedro nù-yá, cachí-nè:

—Stoho-nsì Señor, ¿nadaa xichi ícúmí cuicahnú inì sàhà iin ñanitnahi nú nì quida-ne cuàchi nù? ¿A ndé` usà xichi, ò nadaa xichi?

²² —Còò —cachí Jesús xí-né— màdi cuísi usà xichi, cachí. Dècuèndè (yáha ga cuàhà tantu) ñà-jaàn xiñuhu cuicahnú inì-ní sàhà-né, mate 70 tantu gà nù- usà xichi nì cundúá.

²³ Ñàyùcàndúá, ducán íá stná ñuhivì ì xí mii-yá íá ansivi nacua nì cuu na ní dányàha iin rey nsidaa cuenta xí nèhivì nduú peón xi-ne. ²⁴ Nì natavà ví-né cuenta, te nì cana-ne iin peón inhíca cuàhà millón pesu nù-né. ²⁵ Doco còò ni-iñaha ícúmí-tè ñà-danáa-tè. Ñàyùcàndúá, nì dandàcú rey mà ñà-nì cúyàhvi-tè, mii-tè, xí ñahàdihí-te, xí dèhe-tè, xí nsidanicuú stná traste xi-tè sàhà-ñá tui dihùn danáa-tè. ²⁶ Doco nì tutuyuhu-tè ñuhù nù sàhà rey mà nì sacundahví-te nù-né, cachí-te: “¡Señor! Quida sacù-ní favor xí, cundiatu tahvi gá-ní yùhù, dandu danáa nsihí”. ²⁷ Ñàyùcàndúá, nì cuhi ini rey mà-tè, te nì nacoo-nète, nì dandùtù nsihí-né ñà-ndúá inhíca-tè.

²⁸ Doco nì quee cuísi-tè nù- rey mà, te nì sàhàn-te nì nanducu-tè inga peón nduú compañeru-te, vàchi inhíca stná nècuàchìmà iin cientu dihùn plata nù-tè. Te nì tniì nihni tnuu tehe-tè dùcùn-né nì cachí-te xí-né: “Danáa dahuun ñà-ndúá inhíco nù”. ²⁹ Dandu nì tutuyuhu stná nècuàchìmà ñuhù nù sàhà-tè nì sacundahví-nè nù-tè, cachí-nè: “Quida sacù-ní favor xí cundiatu tahvi gá-ní yùhù, dandu danáa nsihí”. ³⁰ Doco còò, cóni cùnì-te. Nì sanicuàchi-tè sàhà-né nì chicadi-tené dècuèndè danáa nsihí-né ñà-ndúá inhíca-nè. ³¹ Doco na ní xini dava ga peón nduú compañeru-te, cuàhà gá nì cuduchi ini-nè. Ñàyùcàndúá, nì sàhàn-nè nì nacani-ne xí rey mà ñà-ndúá nì quida-tè. ³² Sàhàmà tucutu

nì cana rey mà-té nì cachi-nè xì-té: “¡Peón malu ndùù-yó! Vàchi yùhù, nì xicahnú inì sàhù; nì dándùtù nsihí ñà-ndùá nì iníhíco, vachi ducán nì sacundahvú nùí. ³³ ¿A có-ndiá icà stnáu cuhi inù compañeru nacua nì quide xì miun?” nì cachi rey mà. ³⁴ Cunaha-nsiá, yáha ga nì xidà ini-nè, ñàyùcándùá nì dáyáha-nète ndahà tè-dàndòhò-xì nèhivi ñà-coo-tè ndahà-témà ndè cachi danàà nsihí-te.

³⁵ Pues ducán icúmí quida stná Yuamáni' íá ansivi xì mii-nsiá nú có-cuní-nsià cuicahnú ndisa ini-nsià sàhà ñanìtnaha-nsia —nì cachi Jesús.

Màsà caté stnàhà-ndà

19 Daaní, na ní nsihi nì cachi Jesús ducán, nì quee-ya ladu Galilea cuàhàn-yà ndè inga ladu yùte Jordán ndé nduú stná ladu Judea. ² Te cuàhà gá stná nèhivi nì tenchicùn xì-yá nì sàà stná-nè yucán. Ñàyùcándùá nì dándùvaha-ya nècuàchì cuhí xì-ne.

³ Dandu nì catnàtuu nècuàchì fariseu nùù-yá nì càhàn-nè xì-yá áma níhìndèè-né daquée cuàchi-ne ñiquì-yá. Te dohó nì cachi-nè xì-yá:

—(¿Nansa cachí-ní?) ¿A vátùnì cate-ndà ñahàdihí-ndà nansa ni nì cui?

⁴ Te nì cachi-yà xì-né:

—Ádi sàni cahvi-nsia nùù tutu ì ndé cachá nansa nì quidayucun Dios nèhivi primeru, iin-ne nì sàcùnduu tiàa, te inga-nè ñahà. ⁵ Te nì cachi stná-yà ñà-jaàn nduá disàhà-xí nándàhà iin nècuàchì tiàa xì iin nècuàchì ñahà, te quecuàân-né nùù yuadifí-né. Ñàyùcándùá, mate diín diín nì sanduu-ne antes, doco vichi na imindaa nèhivi sàni nanduu-ne. ⁶ Sàhámà có-ndùú gá-nè diín diín nèhivi; còó, vachi quida-nda cuenta na ian imindaa nèhivi nduú-né. Ñàyùcándùá, nú ducán sàni dàcuàcátnáhà Dios-nè, dandu ni-iin nèhivi màsà caté stnàhà-né.

⁷ Dandu nì cachi nècuàchì fariseu xì-yá:

—Pues nú ducán, dandu ¿índù chuun nì cachi Moisés íá permisú, vátùnì cuàhà-nda ñahàdihí-ndà iin tutu cachí cuàhàn-ndà cate-ndàñá, dandu naco-ndañá? —nì cachi-nè.

⁸ —Còó —cachí-yà—; sàhà ñà-có-cuní-nsià cunini vii-nsiá, ñàyùcándùá nì sàha Moisés permisú cate stnàhà-nsiá. Doco na ní quesaha ñuhiví, còó, màdì ducàn nìsá ía. ⁹ Te yùhù cachí stnáì xì-nsiá, cuàchi ndisa nduá nú ni caté iin nècuàchì tiàa ñahàdihí-nè, te coo-ne xì inga nècuàchì ñahà. Doco nú sàni càhàn ñahàdihí-nè xì inga tiàa, dandu màdì cuàchi cunduu ñà-cate-nè ñahàdihí-nèmà. Te nú ni nándàhà stná iin nècuàchì tiàa xì iin nècuàchì ñahà nì sate stnàhà, divini cuàchi cunduu stná mà.

¹⁰ Dandu nì cachi nècuàchì dacuahá-yá xì-yá:

—Nú ducán (ùhì) íá chuun sàhà iin ñahàdihí-ndà, dandu chicá vaha màsà nándàhà-ndà.

¹¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, màdì nsidaa nèhivi sàa mànihì ini-xì sàhà ñà-ndùá nì cachì jaàn, cuisì nèhivi sàni nihìtáhvi mànihì ini-xì.

¹² Dava nèhivi, có-íá nsihi iquicúnú-nè, vachi ducán nì cacu-ne, ñàyùcándùá, có-nándàhà-né. Daaní, dava nèhivi, có-íá nsihi-ne sàhà-ñá ducán nì quida nèhivi xì-né. Daaní, dava stná-nè cuisì sàhà-ñá (cudfi ini-nè quida-ne) chuun xì ñuhiví ì xí Dios, ñàyùcándùá có-cuní-nè nandàhà-né. Nú ni sàa-nsià mànihì ini-nsià palabra yohó, vátùnì, (te nú còó, pues mà cundàà ini-nsia).

Nansa nì chitandòò Jesús ndahà-yá ñà-cuati ñà-cundiátúa

¹³ Daaní, ndacá nèhivi ñà-cuati vaxì nùù-yá ñà-chitandòò-yá ndahà-yá

dinì-vé, te càcàn tàhvì-yá nùu Dios sàhà-vé. Doco nècuàchì dacuahá-yá, nì sadi-nè nùu nècuàchìmà. ¹⁴ Ñàyùcàndüá nì cachi-yà xì-né:

—Nacoo-nsia ñà-cuati ni quixá nùu. Màsà cádí-nsià nùá, vèchi nsidaa ana nihnú inì-xi nahi ñà-cuati, divi cunduu ana sàà ñuhiví ì xí mii-yá iá ansivi —nì cachi-yà.

¹⁵ Dandu nì chitandóo-yá ndahà-yá diníá, te cuàhàn-yà.

Nansa nì cachi Jesús xì iin tèchii cuica

¹⁶ Daaní, nì sàà iin tèchii nùu-yá, te nì cachi-te xi-yá:

—Maestro, mii-ní vaha ndisa-ní. Cachi-ní xí índu obra vaha quide, te nihitáhví vida ndiaha nicanicuahàn.

¹⁷ Dandu nì cachi-yà xì-té:

—¿A ndísá (cuní-ní) càhàn-ní xì yùhù sàhà índu iñàha nduú ñà-vàha? Vèchi còò ni-iin nèhivì ùun vaha ndisa, cuisì nú nduú Dios, dandu vaha ndisa inì. Doco nú cuní-ní nihitáhvì-ní vida ndiaha, dandu chivàha-ní ñà-ndüá dandacú-yá.

¹⁸ Dandu nì cachi tèmà:

—¿Índù ñà-càchí-yà icúmí chivàhi?

Te nì cachi Jesús:

—Divi ñà-màsà cáhni stnaha-nda, ni màsà càhàn-ndà xì inga ana có-nduú nècuàchì vehe-nda, ni màsà quídá cuíhná-ndá, ni màsà cáchí stná-ndà ni-iin tñùhu sàhà ñanìtnaha-nda. ¹⁹ Te nì coó tñùuhu xi-nda nùu yuadfhí-ndá; te nacua cuú íní-ndà sàhà mii-nda, divi ducán icúmí-ndá cuu stná ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda.

²⁰ Dandu nì cachi tèchii ma xi-yá:

—Cunaha-ní, nsidaájàn sàni chivàhi dècuèndè na tñí. ¿Índù iñàha cumáni gá quide?

²¹ Dandu nì cachi-yà xì-té:

—Nú ndisa cuní-ní cunduu-ní iin ana vaha ndisa, dandu cuahán-ní dicò nsìhì-ní ñà-ndüá icúmí-ní, te dasàn-ní òhùn mà nùu nècuàchì ndahví; dandísá

nihitáhvì-ní cucumi-ní cuàhà ñà-cuicà iá ansivi. Te quixi-ní cunichicùn stná-ní yùhù —nì cachi-yà.

²² Daaní, na ní inini-tè ñà-jaàn, dandu yáha ga nì cuhuun inì-te, vèchi cuica cuàhà-té. Ñàyùcàndüá nì quihin-tè ichi mànuhù-té.

²³ Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Ñà-ndácuisì nduá cachí xì-nsiá: ùhì sàstnùhù sàà iin tècuicà ñuhiví ì xí mii-yá iá ansivi. ²⁴ Te ùhì gá stná dayáha-nda iin camellu nùu chicòhò ndúhu íqui, doco ñà-chicá ùhì nduú ñà-yàha iin tècuicà ndè ñuhiví ì xí Dios —nì cachi-yà.

²⁵ Na ní inini nècuàchì dacuahá-yá ñà-jaàn, dandu yáha ga nì ndulocó-nè, te nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—Pues nú ducán nduá, dandu ùhì ndisa càcu anima iin nèhivì.

²⁶ Dandu nì indehè vaha Jesús-nè, te nì cachi-yà:

—Nèhivì ñuhiví, mà cúí quida-neàmà. Doco Dios, vätùni, vèchi nsidaa iñàha, mà ùhì quida-yañà.

²⁷ Dandu nì cachi Pedro xi-yá:

—Nsiùhù, sàni nacoo-nsi nsidaa ñà-ndüá icúmí-nsí, te vèxi-nsi nchícùn-nsì mii-ní, Stoho-nsì Señor. Ñàyùcàndüá, ¿Índù iin ñà-vàha icúmí-nsí nihì-nsí?

²⁸ Dandu nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—Cunini-nsia palabra ndácuisì yohó: na sàà tiempu ndusaa nsidaa ley ñuhiví, dandu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí nàcòì nùu silla ndiaha xí. Te daa cunduu quivì nihitáhvì stná nsì-úxin ùi mii-nsiá, màcùndoo stná-nsià nùu iin silla vico ma, te dandacú-nsià nùu nsidaa descendencia xi nsì-úxin ùi dèhe Israel. ²⁹ Daaní, nú sàhà yùhù sàni nacoo iin nèhivì iñàha, dandu iin cientu gá tantu ñà-jaàn icúmí-nè nihitáhvì-né. Mate icúmí-nè nacoo-ne vehe-ne, ò ñani-nè, ò cúha-ne,

ò yua-né, ò dihi-né, ò ñahàdihí-nè, ò déhe-ne, ò ñuhù xí-né sàhà yùhù, có-quidámà, vàchi iin cientu gà tantu icúmí stná-nè ñihítáhvi-né, te ñihí stná-nè vida ndiaha nicanicuahàn. ³⁰Doco cuàhà ñèhivì idónuu vichi, icúmí-nê sàà-nè natenchicùn-nè ndè cahà-xí quivì yucán. Te cuàhà ana nchícùn cahà-xí vichi, icúmí-nê nàcòdònù-né nùu-xí.

Ejemplu ni nacani Jesús sàhà peón xíquidachuún xì sì-úvã

20 ¹Ducán iá ñuhivì ìì xí mii-yá iá ansivi nacua ni quida iin lamú, naha ni quee-ne cuàhàn-nè nducu-né peón caquidachuún nùu-né. ²(Te na ní tùi-tè), dandu ni ndòo-ne ñà-chiyàhvi-ne iin dihùn plata quivì, ñàyùcàndüá ni techuún-nète ñà-cacuhùn-te quidachuún-te itu-nè. ³Daaní, nahi cãhîin ni quee tu-ne cuàhàn-nè yàhvi, te yucán ni xini-nè itá uun itnii gá tiàa. ⁴Ñàyùcàndüá ni cãhàn-nè xì-té áma cùhùn stná-te quidachuún-te itu-nè, te quiyàhvi stná-te iyuhu nacua ndiá icà. Ñàyùcàndüá, ni dandáa stná-te cuàhàn-te. ⁵Daaní, tucu tu ni quee-ne nahi cãxihúi, te yucán ni ñihí tú-né iin ùì gà peón; stná cãhùnì ni cuaà, ducán ni quida stná-nè. ⁶Daaní, nahi cãhúhùn tucu tu ni quee-ne ni xini tu-ne itá úun más gà tiàa yucán, ñàyùcàndüá, ni cachi-nè xì-té: “¿Índù chuun ndui yacá itá úun-nsiá?” ⁷Te ni cacachì-te xì-né: “Divi sàhá còò iin taxi xì chuun quida-nsi”. Dandu ni cachi-nè xì-té: “Pues cuahán stná-nsià quidachuún stná-nsià itui, te quiyàhvi stná-nsià nacua ndiá icà”.

⁸Daaní, na ní cuaà dahuun, dandu ni cachi lamú mà xì tiàa dandacú nùu nsidaa peón mà: “Cana-ní nsidaa-té ni quixì-te quiyàhvi-tè; doco dihna peón ni quihvi último ni càyàha, dandu ducán cunchicùn tnahá-te quihvi-tè

dècuèndè stná nùu peón ni quihvi primeru”. ⁹Ñàyùcàndüá, dihna tiàa ni caquihvi nahi cãhúhùn ni yàha, te iin iin-tè ni ñihí-té iin iin dihùn plata. ¹⁰Daaní, ni cayàha stná peón ni quihvi naha, te chicá más cuàhàn-te ñihí-té cahan-té, doco còò. Iin-ni ni canihì nsidaa-té. ¹¹Ñàyùcàndüá ni quesaha-té daquée cuàchi-tè diquì lamú mà, ¹²cachì-te xì-né: “Cuisì iin hora-ni ni caquidachuún nècuachì último jaàn, te quida-ní cuenta na ian dava-ni ni quidachuún-né xì nsìhù, mate ndui yacá ni quidachuún ndee-nsí nùu cahni”. ¹³Dandu ni cachi lamú mà xì iin tiàa mahì peón mà: “Còò, amigo, màdì cuàchi nduá quidé. ¿Amádi sáni ndòo sahnun-da ñà-quiyàhvi iin iin-nsia iin-ni dihùn plata? ¹⁴Tnii-ní yàhvi-ní, te cuahán-ní, vàchi yùhù cunî ñà-dava-ni quiyàhvi stná nècuachì último yohó nacua quiyàhvi mii-nsiá. ¹⁵¿Á coo derechu xì ñà-quide xì dihùn xí nacua chítñunì inì? ¿ò cumbídiá inì-ní ñà-ni quide iin ñà-vàha (sàhà nècuachimà?”), ni cachi lamú mà). ¹⁶Sàháyùcàndüá, nècuachì chicá idónuu vichi, icúmí-nê sàà-nè natenchicùn-nè ndè cahà-xí, te nècuachì nchícùn cahà-xí vichi, icúmí-nê sàà-nè nàcòdònù-né nùu-xí. Vàchi mate cuàhà ñèhivì canà (cundoo nùu Dios), doco sacu-nè cunduu ana nacàxin-ya.

Nansa ni cachi tu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yã cui-yã

¹⁷Daaní, meru xicá Jesús ichi mànana-ya cuàhàn-yà ñuu Jerusalén, te ni tavà cuàán-yã nsì-úxin ùì tiàa dacuahá-yã, te ni cachi-yà xì-né:

¹⁸—Cunaha-nsiá, icúmí-ndá sàà-ndá ñuu Jerusalén, te yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, icúmí yàhi ndahà dùtù xícusahnú yucán, xì ndahà stná nècuachì ley xì veheñuhu, te icúmí-nê cachi-nè ñà-fuerza icúmí cui. ¹⁹Dandu

dayáha-ne yùhù ndahà tè-inga raza ñà-cuàcùndiaà-te yùhù, te cahni cuif-te yùhù, dandu chituu-tè yùhù nchìca cruz, doco tixi ùni quivì icúmí natiacuì.

**Ñà-nduá ni xicàn dihi
Jacobo xi Juan nùu Jesús**

²⁰ Daaní, vaxi ñahàdihí Zebedeo nùu-yá, ndacá-né dèhe-ne, te ni sàcuìn sisi-né nùu-yá, cuní-né càcàn-nè iin favor nùu-yá. ²¹ Te ni cachi-yà xi-né:

—¿Índù inàha cuní-ní?

Te ni cachi-nè xi-yá:

—Cuní nihitáhvì ndúu dèhi yohó ñà-cundoo iin iin-tè ladu-ní quivì sàà-ní cusahnu-ní ñuhiví, iin-tè coo ladu cuàhá-ní, te ingà-te ladu itnì-ní.

²² Dandu ni cachi-yà xi ndúu tiàa ma:

—Mii-nsiá, có-sànìhì ini-nsiá ñà-nduá xicàn tàhvì-nsiá nùu. ¿A vátùnì cundee inì-nsiá ndoho-nsiá nacua icúmí ndohi te yàha stná-nsiá tnùndoho nacua icúmí yàhi?

—Jaan —ni cachi-nè— vátùnì stná nsiùhù.

²³ Dandu ni cachi-yà xi-né:

—Ñà-ndáa nduá, icúmí-nsiá ndoho-nsiá nahi yùhù, te icúmí-nsiá yàha stná-nsiá tnùndoho nahi yùhù; doco ñà-danìhìtáhvì mii-nsiá cundoo iin iin-nsiá iin iin ladúu, mà cufí, vachì có-quidá tocar yùhù quide ñà-jaàn. Yuamáni' nduá ana chítùnì inì-xi índù nèhivì nihitáhvì cundoo iin iin ladúu.

²⁴ Daaní, na ní xinitnùhu ùxìn gá nècuàchì dacuahá-yá, ni cuduchi gá ini-nè sàhà ùi ñàní mà. ²⁵ Doco ni cana-ya nsidaa-né ni nátacá-nè nùu-yá, te ni cachi-yà xi-né:

—Sà-ínahá-nsiá nansa xíquida tè-cùsáhnù inga ñuu, fuerte cusáhnù-te nùu nèhivì ñuu-te; vachì nsidaa tè-nìhí chuun ñuu yucán, ndee dandacú-te nùu nècuàchì ñuu-te. ²⁶ Doco mii-nsiá, màsà quidá-nsiá ducán. Còó, vachì nú iá ana cuní cunduu ana dandacú

nùu-nsiá, dandu icúmí-nè cunduu-ne ana xinúcuachí nùu nsidaa-nsiá. ²⁷ Vachì nècuàchì cuní codònnùu nùu-xí, icúmí-nè cunduu-ne nahi peón chindéé xí nècuàchì dava ga. ²⁸ Dècuèndè stná yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cóni quésái ñuhiví yohó ñà-cunucuachi nèhivì nùu. Còó, sàhà-ñá cunucuachi mií nùu-né ni quesai, dandu después cuàhi vida-xi cui cuenta xi-ne, te ducán nàcùndoo cuàhà-né libre.

**Nansa ni natùinuù ùi nècuàchì
cuaá ni quida Jesús**

²⁹ Daaní, mii-yá xi compañeru-yà, ni quihin-ya ichì ni quee-ya ñuu Jericó, te nchìcùn cuàhà gá stná nèhivì dava ga. ³⁰ Te yuhù ichí yucán ndoó ùi nècuàchì cuaá. Te na ní tiacu-nè cuàhàn yàha Jesús, dandu ni quesaha-né cána ndee-né, cachí-nè:

—¡Stoho-nsi Señor! ¡Mii-ní descendencia ùi xí David! ¡Cuhì inì-ní nsiùhù!

³¹ Dandu nèhivì cuàhà yucán, ni canàhá-nè xi nècuàchì cuaá mà:

—Màsà cána ga-nsiá —cachí-nè.

Doco nècuàchì mà, chicá ndee ní càna-ne, cachí-nè:

—¡Stoho-nsi Señor! ¡Mii-ní descendencia ùi xí David! ¡Cuhì inì-ní nsiùhù!

³² Dandu ni cucuìn-yà, te ni cana-ya nècuàchì cuaá mà ni cachi-yà xi-né:

—¿Ndíà nduá cuní-nsiá quide sàhà-nsiá?

³³ Te ni cachi-nè xi-yá:

—Stoho-nsi Señor, cuní-nsi natùinuù-nsí.

³⁴ Ñàyùcànduá ni cuhi ini-yànè, te ni chituu-ya ndahà-yá nùu-né. Te vichì vichì ni natùinuù-né. Dandu ni tenchìcùn stná-nè mii-yá cuàhàn-nè.

**Nansa ni tui iin burru ñà-cuindànùu
Jesús quihvi-ya ñuu Jerusalén**

21 Daaní, ni sàà-yà xi-né yatni ñuu Jerusalén ndé iá iin ñuu tii nani

Betfagé, yatni dinì yucù Olivo. Dandu nì càhàn-yà xì ùi nècuàchì dacuahá-yá ñà-nì cùhùn cueé-nè nùù-xí. ²Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià ñuu tii chicá nùù-xí. Te yucán icúmí-nsià cuni-nsià nuhní iin burru xì dèhe-sì. Quisì yucán ndaxin-nsiá, cundaca-nsia quixi. ³Te nú càhàn nèhivì xì-nsiá sàhà-sí, dandu cachi-nsiá xì-né ñà-Stoho-ndà Señor xiñuhu xi-sí, doco luegu naxicocufin-si —nì cachi Jesús.

⁴Cunaha-nsiá, ducán (nì cachi-yà xì-né) sàhà ñà-nì cùù ndisa ñà-ndúá nì cachitnùhu iin nèhivì xí Dios sàhana na ní cachi-nè palabra yohó:

⁵Dohó cachitnùhu-nsia xì nèhivì ñuu Sión, (divi nduú ñuu Jerusalén): “Cundehè-nsiá, yucán vaxi rey xi-nsia, nihnú ndáhví ínì-yà, te indánuú-yá iin burru chii nduú dèhe iin quisì (sànsidá)”.

(Ducan nì cachitnùhu nècuàchì sàhana ma.)

⁶Daaní, nì caquihin ùi nècuàchimà ichì cuàhàn-nè chuun ma, nì caquida-ne nacua nì dándàcú Jesús nùù-né. ⁷Nì saca-ne burru mà vaxi xì dèhe-sì. Dandu nì chitándòò-né sìcoto xi-ne dìqui-sí, te nì sàcùnùú-yàsi.

**Nansa nì quidañuhu nèhivì
Jesús na ní quihvi-ya ñuu
Jerusalén, nì chitánduhù-né
dòò-né ichì según estilu xi-ne**

⁸Daaní, dava nècuàchì cuàhà yucán, nì chitánduhù-né dòò-né ichì ndé icúmí-yà yàha-ya, te dava-ne, nì sahnde-nè ndahà yutnù nì chindoo stná-nè ichì mà, (te ducán nì nducutá). ⁹Te nèhivì idónuu, xì stná nècuàchì nchícùn cahà-xí, cána ndee-né, cachí-né:

—¡Viva ana sahnú yohó! ¡Descendencia ì xì rey David nduú-né! ¡Ndiaha

gá ndeníhí vaha-ndané, vachi cuenta xi Stoho-ndà Señor vaxi-ne! ¡Ansivéhé cahnú mii-yá iá ansivi!

¹⁰Daaní, na sání quihvi-ya ñuu Jerusalén mà, dandu nì ndulocó gà nsidaa nèhivì ndoo yucán, cachí-né:

—¿Ana divi nduú nècuàchì yohó?

¹¹Te nì naxiconihí nèhivì cuàhà mà:

—Jesús nani-né, te nduú-né iin nècuàchì càhàn cuenta xi Dios. Te meru ñuu-nè nduú ñuu Nazaret iá ladu Galilea.

**Nansa nì tavà Jesús tè-dìcò xi tè-xiín
fuera patiu veheñuhu cahnú**

¹²Dandu cuàhàn-yà veheñuhu cahnú xí Dios, te nì taxi-yá nsidaa tè-dìcò xi tè-xiín yucán, te nì ducùn nsihí-yá mesa xi tiàa damá dihùn inga ñuu, te nì ducùn stná-yà silla xi tè-dìcò loma, ¹³cachí-yà xì nsidaa témà:

—Dohó cachí (Dios) nùù tutu ìi: “Veheñuhu xi cunduu iin vehe ndé nat-aca nèhivì càcàn tàhvi-né nùù”, cachí-yà. Doco sàhà mii-nsiá sàni nandua na iin lugar ndé ndoo cuàhà tècuihnà —nì cachi Jesús.

**Nansa nì cuduchi ini nècuàchì
veheñuhu sàhà Jesús**

¹⁴Dandu nì catnàtuu cuàhà nècuàchì cuhí nùù-yá, dava-ne cuaá-nè, te dava-ne xicá cuéhè-nè; te nì dándúvaha-yanè. ¹⁵Doco dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñuhu, nì cuduchi ini-nè na ní xini-nè ñà-cuàhà guá milagru quidá-yá. Te nì tiacu stná-nè cána ndee ñà-cuati ini veheñuhu, cachá sàhà-yá: “¡Ndiaha gá ana sahnú yohó; descendencia ì xì rey David nduú-né!” ¹⁶Ñàyùcàndúá, nì candudana nècuàchimà, cachí-nè xì-yá:

—¿A có-íníní-ní nansa cachí ñà-cuati jaàn?

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Jaana, iníni. Doco mii-nsiá, a táñaha ga cahvi-nsia (ndé cãhãn nêhiví xî Dios, cachí-nê palabra yohó):

Ndê stná ñà-cuati xi mée tíquìn sãni dàtnúu stná-ní sãxínítnùnî-xi, te ni ñihî-vé naquimanî ndiaha-vé mii-ní. (Ducán ni cachi Jesús xi nècuàchimà.)

¹⁷ Dandu ni nacoo-yanè, te ni quee-ya ñuu mà cuahàn-ya ñuu tii Betania, te yucán ni quidí-ya.

Nansa ni sadi Jesús nùu nù-higu còni càná quisi vídî-nu

¹⁸ Na ní tùinuù, ni quihin-ya ichi màndixi-ya ñuu cahnú, dandu ni xihî-ya doco. ¹⁹ Te ni xini-ya jaan yatni ichi mà ín iin nù-higu. Nàyùcàndùá, ni tnàtuu-ya ndé ín-nu, doco còò quisi vídî caá, cutu ndahà cuií-ni-nù iá. Nàyùcàndùá ni cachi-ya xî-nú:

—Màsà nunca cana ga quisi vídî yohó.

Dandu luegu ni ìchì dahuun-nù. ²⁰ Te na ní xini nècuàchì dacuahá-yá ñà-ndùá ni cuu, ni ndulocó-nè, te ni cachi-nè:

—¿Índù chuun yàchì guá ni ìchì nù-higu jaan?

²¹ Dandu ni cachi-ya xî-né:

—Ñà-ndáá ndùá cachí xî-nsiá yohó; nú ni cúníndísá vaha-nsia, te có-ndòó-nsiá xî duda, dandu vátùni quida stná-nsiá milagru, doco màdì cuiisí milagru na ian ni cuu xi nù-higu yohó. Còó, dècuèndè vátùni cachi stná-nsiá xî yucú jaan ñà-ni cúxíóá, te quècahnua ini mar, te divi ducán ndisa icúmí cuu. ²² Vàchi nú ni cúníndísá víi-nsiá, dandu ñihítáhvi-nsiá nsidaa ñà-ndùá ni cãcàn tàhvi-nsiá nùu Dios.

Nansa ni cachi tè-xídandacú ñà-còò derechu xi Jesús quida-ya ñà-ndùá quidá-yá

²³ Daaní, ni nansihvi-ya veheñuhu cahnú, te ni quesaha-yá chináhá-yá nêhiví. Doco ni catnàtuu stná dùtù xî-

cusahnú, xî stná nècuàchì xídandacú nùu ñuu mà, cachí-nè xî-yá:

—¿Índù ni ñihî-ní derechu quida-ní ñà-ndùá quidá-ní? ¿Ana divi ni dandacú nùu-ní ñà-quida-ní ducán?

²⁴ Dandu ni cachi-ya xî-né:

—Yùhù cuní stnáì ndacàtnùhí nùu mii-nsiá, te nú ni nãxícóníhî-nsiá nùí, dandu cachtinùhu stnáì xî-nsiá ana divi ni dandacú-xî nùí. ²⁵ Cachi-nsiá xí ana divi ni dandacú-xî nùu Juan (Bautista) ñà-quida ñ-né nêhiví. ¿A Dios ni cachi xî-né, te ò nêhiví ñuhiví?

Dandu nècuàchimà, ni candatnuhu tnahá nsidaa-ní mii-né, cachí-nè:

—Nú ni cachí-ndà Dios ni dandacú-xî nùu Juan, dandu cachi Jesús xî-ndà: “¿Índù chuun còni xíníndísá-nsiá nècuàchimà, nú ducán?” ²⁶ Doco nú ni cachí-ndà ñà-divi nêhiví tùun ni cachi xî nècuàchimà, dandu yúhî-ndà ndiá ndùá quida nêhiví xî-ndà, vâchi nsidaa-né quidá-né cuenta iin ana ni cãhãn cuenta xi Dios ni sanduu ndisa Juan mà.

²⁷ Nàyùcàndùá, ni cacachi nècuàchimà xî-yá:

—Cò-cùndáá ini-nsi ana divi ni dandacú-xî nùu Juan.

Dandu ni cachi-ya xî-né:

—Ni yùhù, mà cachí stnáì xî-nsiá ana divi ni dandacú-xî nùí ñà-quide ñà-ndùá quidé.

Ejemplu sãhà tiãa ndoó ùi dèhe-xi

²⁸ (Dandu ni cachi Jesús xî-né):

—¿Nansa tuxí inì-nsia (sãhà ejemplu yohó)? Nisa ìa iin tiãa ndoó ùi dèhe-xi. Te ni cachi-nè xî iin-tè: “Cuahán vichi duha, quidachuun itu-ndà ndé iá sî-uva xi-nda”. ²⁹ Te ni cachi dèhe-ne mà: “Còó, vâchi có-cãhín cùhín”. Doco después ni naxicocufin inì-te, te ni sãhãn-te ni quidachuún-te. ³⁰ Dandu ni sãhãn yua ma ní cãhãn tu-ne xî inga dèhe-ne, cachí-nè xî-té nacua ni cachi-nè xî tè-primeru mà (ñà-ni

cúhùn-te quidachuún-te). Te nì cachi tèchii úi mà: “Juùn, yohó cúhìn, papá”. Doco cóni sáhàn-te. ³¹ Pues, vichi cachi-nsià xí índù tèchii ma nì quida ndisa ñà-ndùá nì dándàcú yua-té.

Te nì cachi nèhivì iníní má:

—Divi tè-primeru mà.

Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—(Cachí vâha-nsia.) Te palabra ndâcusì nduá cachí xì-nsiá yohó: chicá mà ùhì càcu tè-dàchíyâhvi (cahíchi guá ini-nsiá), ò iin nècuàchì ñahà quidá ndevâha, te sàà-nè ñuhivì ìì xí Dios, mientras mii-nsiá, ùhì gà càcu-nsia ducán. ³² Vâchi na ní quixi Juan Bautista cóni xiníndísâ-nsiá (na ní càhàn-nè sâhù) sâhà ichi váha Dios. Doco tè-dàchíyâhvi, xì stná nècuàchì ñahà iá cuàchi xi, nì xinindisá-né nècuàchimâ. Te nú sàni xini-nsiá (nì xinindisá cuàhà nècuàchimâ), dandu ¿índù chuun cóni nâxícócuíin stná ini-nsiá ñà-cunindisá-nsiá?

Ejemplu sâhà medieru malu

³³ Cunini-nsia, vâchi cuâhìn nacani inga ejemplu. Nì ìa iin lamú nì dânándèe nducu yòhò sì-uva nùù ñuhù xí-né, te nì quida-ne corra-ñà. Dandu nì quidavâha stná-nè iin pilá cahnú ndé cuñuhu ndudi quisì mà. Te nì quidavâha stná-nè iin torre ndé cundiaa peón inii itu mà. Dandu nì tatu-nè itnii medieru, te cuâhàn-nè inga ñuu xicà. ³⁴ Daaní, na ní sàà tiempu cùchi quisì vídì mà, dandu nì techuún-né iin ùì peón xi-ne nùhù naquihìn xi fruta nùù medieru mà. ³⁵ Doco na ní canasaa nècuàchimâ yucán, nì catnii medieru mà nsidaa-né, te nì sahnì cuí-te iin-ne, inga-nè nì sahnì dahuun-tè, te inga-nè nì canì yuu-té. ³⁶ Daaní, inga tu nì techuún lamú mà más gà peón xi-ne nùhù tu, te chicá más nduú-né nùù nècuàchì nì nùhù primeru. Doco divi nì ducán nì quida quini medieru mà xì nècuàchimâ. ³⁷ Dandu último nì techuún

lamú mà dèhemanì-né nùhù, vâchi ádi quidañuhu-té dèhe-ne nì cahan-né. ³⁸ Doco na ní xini-te vâxi dèhe lamú mà, dandu nì candatnuhu tnahâ-te, cachí-te: “Tè-yòhó nduú tè-icúmí ndutahví (xì ñuhù yohó). Vichi cahnì-ndàtè chicá vâha, dandu mii-nda nanduu-nda stoho ñuhù”, nì cacachì-te. ³⁹ Ñâyücândùá, nì catnii-tè nècuàchimâ nì tavâ-ténê iladu nùù ñuhù mà, te nì casahnì-ténê.

⁴⁰ Pues, vichi ¿ndíà nduá icúmí quida stoho itu mà xì medieru mà nú sàni nasaa-nè yucán? —nì cachi Jesús.

⁴¹ Dandu nècuàchì iníní, nì cachi-nè xì-yá:

—Icúmí-né dandáñuhú dahuun-ne tè-malu mà. Ni-iyuhu mà cúhí ini-nète. Dandu después nanducu gà-nè medieru tûha quida víì, divi nècuàchì tûha nacuâha xi-né quisì vídì tiempu iá-si.

⁴² Dandu nì cachi-yâ xì-né:

—¿A táñâha ga cahvi-nsia nùù tutu ìì ndé cachá` palabra yohó?:

Nì ìa iin cavà, te nì cahíchi ini albañil-ñà, doco vichi sàni sàà mà nì sâcùndua yùù vícò esquina vehe. Divi Stoho-ndâ Señor nduú ana nì quida ducán, te ndulócò-nsì ñà-ndiaha guá nì quida-ya.

(Ducan nacání nùù tutu ìì.)

⁴³ Ñâyücândùá, yùhù cachí xì-nsiá, mà níhì gà nèhivì ñuu yohó derechu cundoo-ne ñuhivì ìì xí Dios; còò, nèhivì inga ñuu icúmí nìhítâhvi xán, te mii-né, ndisa, icúmí-né quida víì-né na iin medieru vâha tûha nacuâha víì xì cosecha. ⁴⁴ Te (cunaha-nsiá, yohó iá gà stná inga ejemplu sâhà cavà mà): nsidaa ana caquihì sahâ-xí cavà ma, icúmí-né nacuèhè-nè. Te nsidaa ana nacava mà òìquì-xí, tàdì nchìhì-nè quida —nì cachi Jesús.

⁴⁵ Te (cunaha-nsiá, yucán itá stná) dùtù xícusahnú, xì nècuàchì fariseu, te iníní stná-nè ejemplu nì nacani-ya, te nì cundaà ini-nè, divi mii-né càhàn-yâ

sàhà-xí. ⁴⁶Ñàyùcàndùá, nì cuni-nè tñii-neyà, doco yúhí-nè nèhivì cuáhà ndoo yucán, vèchi ndeníhí nècuàchìmà mii-yá ñà-ndùú-yá iin ana càhàn cuenta xi Dios.

Ejemplu sàhà vicò nándàhà

22 Daaní, nì quesaha Jesús nì nacani tu-ya xi-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

²—Dohó iá ñuhivì ìl xí Dios nacua nì quida iin rey na ní nandàhà dèhe ii-né; nì quida-ne iin vicò cahnú. ³Te nì techuún-né peón xi-ne ñà-cacanu-tè cachitnùhu-tè xì nsidaa nèhivì sàni càna. Doco cóni cùnì nècuàchìmà quixi-ne. ⁴Ñàyùcàndùá, nì techuún rey mà más gà peón xi-ne cacanu-tè cachitnùhu-tè. Te dohó nì cachi-nè xì-té: “Cachì-ndá xì nèhivì càna mà ñà-sà-lá quixi-ne vicò, vèchi sàni cuyucun comida; sàni xihì buey xì nsidaa gá quisi ndatnù. Sà-lá nsidaa ndiatúá-nè”, nì cachi rey mà. ⁵Doco nèhivì càna mà, cóni quihín casu-nè, nì caquee nsidaa-né cuàhàn-nè nùu chuun xi-ne. Iin-ne cuàhàn-nè nùu itú, inga-nè cuàhàn-nè ndé iá venta xi-ne. ⁶Te dava ga-nè nì tñii xi peón xi rey mà nì quida quini-ne xì-té, nì sahnì-néte. ⁷Ñàyùcàndùá na ní inini rey mà, cuàhà gá nì xidà ini-nè, te nì techuún-né soldadu xi-ne nì dàndáñúhú-tè nèhivì mà, te nì sahnì-tè ñuu-nè. ⁸Dandu nì cachi rey mà xì peón xi-ne: “Sà-lá listu vicò-xí, doco nèhivì nì cachì quixi primeru, cóni nátui-ne nihítàhvi-né. ⁹Ñàyùcàndùá, vichi cuahán-ndá ndé ichì nahnú, te quida-ndá invitar nsidanicuú nèhivì ndácùhun stnaha-xi-ndá, te cachì-ndá xì-né ñà-nì quixí-né vicò xí”. ¹⁰Ñàyùcàndùá, nì caquee peón mà inga xichi nì nacàhin-tè calle ñuu mà nì dånátácà-te nsidanicuú ana nì ndacùhun stnaha-xi-té, vaha-ne ò malu-nè, te ducán nì chitu vehe rey mà nèhivì.

¹¹’Daaní, nì quihvi rey mà ndé iá vicò, te nì xini-nè jaàn iá iin tiàa có-ndixí vícò nacua ndiá icà-ndà na ndoo-nda vicò nándàhà. ¹²Ñàyùcàndùá, nì cachi-nè xì nècuàchìmà: “Amigo, ¿índù chuun nì yaha-ní vicò yohó, te có-ndixí-ní sicoto nacua ndiá icà-ní?” Doco nècuàchìmà, mànicùì naxiconihí-nè nùu rey mà. ¹³Dandu nì cachi rey mà xì peón xi-ne: “Chicuhni-ndá ndahàsàhà nècuàchì jaàn, te dacana-ndànè fuera ndé iín tnúú; (ndahví-nè), vèchi yucán nduú lugar ndé yaha ga cuacu nèhivì, te càna stná nùhu-ne”, nì cachi rey mà. ¹⁴Pues sàhà (ejemplu yohó vátuni cundaà ini-nsià) ñà-cuàhà nèhivì càna (cundoo nùu Dios), doco sacu-nè cunduu ana nacàxin-ya.

Ñà-ndùá nì cachi Jesús sàhà renta xi ñuu-ndá

¹⁵Daaní, nì caquee nècuàchì fariseu nì ndatnuhu tnahá-né nansa cui quida-ne, te dadaná-né mii-yá na càhàn-yà (xì nèhivì). ¹⁶Ñàyùcàndùá, nì techuún-né itnii nèhivì nchícùn xì-né nùu-yá, te cut-náhà stná iin ùì nècuàchì partidu xi Herodes, te dohó nì cacachi-nè xì-yá:

—Maestro, ináhá-nsì nduu-ní iin nèhivì ndàcuisì inì-xi, te chináhà vii-ní nansa ndisa iá ichì váha Dios. Có-quihín casu-ní nansa cachí nèhivì, te ni có-yùhí stná-ní ni-iin-ne. ¹⁷Ñàyùcàndùá, cuní-nsì cachì-ní xì-nsí nansa tuxí inì-ní, ¿a vátuni sáha Dios lugar chiyàhvi-nda renta nùu rey cahnú César, á coó?

¹⁸Doco Jesús, sàni cundaà ini-yà có-xícàn tnùhu sahnú ndisa-ne nùu-yá. Ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—(Ndahví-nsià, vèchi) danani uun-nsià vaha guá-nsià. ¿Índù chuun cuní-nsià quida-nsià maña nùí? ¹⁹Dacuní-nsià yùhù iin dihùn xí-nsià chiyàhvi-nsià sàhà renta, cundehí.

Dandu nì sàha-neyà dihùn plata mà.
²⁰Te na ní indehè-yáñà, dandu nì cachi-yà:

—¿Ana ònùú-xí, te ana ònùú-xí itúú ìcà dihùn yohó?

²¹—Divi rey cahnú César —nì cachi-nè.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú ducán nduá, dandu nacuaaha-nsia César ñà-nduá icúmí-nsià cuàha-nsiàte, te cuàha stná-nsià Dios ñà-nduá ndiá ìcà-nsià cuàha-nsiàyà —nì cachi Jesús.

²²Dandu nèhivì mà, nì ndulocó-nè sàhà palabra jaàn, te nì nacoo-neyà cuàhàn-nè.

Nansa nì cachi Jesús íá nansa natiacu-ndà

²³Daaní, quivì yucán nì tnàtuu itnii nècuàchì saduceu nùù-yá, nì càhàn-nè xì-yá. Nècuàchì yucán, có-xiníndísà-né ñà-ìcúmí-ndá natiacu-ndà. Ñàyùcànduá, dohó nì cachi-nè xì-yá:

²⁴—Maestro, ñà-yòhó nduá nì tìaa Moisés quida-nda: nú sàni xihì iin tiàa, te còò déhe-ne nì ndóo (xì ñahàdihí-nè), dandu icúmí ñani nsii ma nandàhà-né xì ñahàcuàán nì ndòo ma, áma cóó iin déhe-ne; dandu quida-nda cuenta na ian déhe nsii ma nduú mée mà.

²⁵'Pues cunaha-ní, nì sandoo ùsà ñàní ñuu-ndà yohó, te nì nandàhà nècuàchì primeru, doco nì xihì-nè, te còò déhe-ne. Ñàyùcànduá, nì ndòo ñahàdihí-nè nùù ñani-nè nchìcùn gà. ²⁶Daaní, divi ducán nì cuu stná xì nècuàchì ùì, nì xihì stná-nè, te còò stná déhe-ne, te nì ndòo ñahàdihí-nè nùù inga ñani nchìcùn gà; te iin-ni nì quida-ne seguir ducán dècuèndè (nì xihì stná) nècuàchì ùsà. ²⁷Dandu por último nì xihì stná nècuàchì ñahà. ²⁸Ñàyùcànduá, na sàà quivì (cachí-nsià) natiacu nsii, ¿índù tiàa ma nacuaa xì nècuàchì ñahà mà? vèchi antes nsì-ùsà-nè nìsà ìa xì-ñà.

²⁹Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Còò; có-càchí vii-nsiá, vèchi có-cùndàà inì-nsia nansa cachí tutu ìì xì Dios, nì có-cùndàà stná inì-nsia ñà-càhnù-guá poder xi-ya. ³⁰Cunaha-nsiá, na sàà quivì natiacu nèhivì, mà nandàhà gá-nè, vèchi nahi ángel ndoó ansivi (xinúcuáchí) nùù Dios, ducán icúmí nanduu nècuàchì nsii. ³¹Pues vichi cuàhin càhin xì-nsiá sàhà nansa íá ndisa natiacu nsii. Ádi sàni cahvi-nsia nansa nì cachi Dios xì-nsiá palabra yohó: ³²“Yùhù nduí Dios cahvi nsì-Abraham, xì nsì-Isaac, xì nsì-Jacob”, cachí-yà. (Ñàyùcànduá, itiácu ìì nècuàchì nsii ma), vèchi nècuàchì sàni xihì dahuun ndisa, mà cúí cahvi gá-nè Dios; cuisì ana itiácu càhvi xì-yá ³³—nì cachi Jesús. Te na ní inini nèhivì cuáhà mà ñà-nduá nì cachi-yà, dandu yáha ga nì ndulocó-nè.

Nansa nì cachi Jesús índù ley xi Dios nduú ley chicá ndiaá

³⁴Dandu nì xinitnùhu nècuàchì fariseu ñà-sàni cundee-yá nùù nècuàchì saduceu, mànicúí nanihì tnùnì ini-nè nansa naxiconihí-né nùù-yá. Ñàyùcànduá nì nataca nècuàchì fariseu mà; ³⁵te iin-ne nduú nècuàchì ley xi veheñùhu, te nì tnàtuu-ne nùù-yá nì ndàcàtnùhù-né ìñàha nùù-yá, a ver nansa naxiconihí-yá. Te dohó nì cachi-nè xì-yá:

³⁶—Maestro, nùù nsidaa ñà-nduá nì dandàcú Dios nùù ley xi-ya, ¿índù-ñà chicá ndiaá?

³⁷Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà Stoho-ndà Dios xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú vol-untad xi-nda, xì nsidanicuú stná sàxìnitnùnì-ndà. ³⁸Ñà-jaàn nduá chicá ndiaá dandacú-yá, te chicá chuun cahnú nduú stná. ³⁹Daaní, nacua cachí ley primeru mà, ducán cachí stná ley ùì nì dandàcú-yá, (vèchi dohó cachá):

“Nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda, ducán icúmí stná-ndà cuu ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda”.⁴⁰ Cunaha-nsiá divi ley jaàn nduú yohò nsidanicuú ley xi Moisés xi nsidaa gá stná palabra ni cachi profeta ñisa cahàn cuenta xi-ya.

¿Ana divi nduú yohòtéhè Cristu?

⁴¹ Ndoó ñi nècuàchì fariseu yucán, te ni cachi Jesús xi-né:

⁴² —¿Nansa cachi mii-nsiá sàhà ana nduú Cristu? ¿Índù descendencia nduú-yá (cahan-nsiá)?

Te ni cachi-nè xi-yá:

—Divi David nduú yohòtéhè-yá.

⁴³ Dandu ni cachi-yà xi-né:

—Pues, nú ducán, dandu ¿índù chuun ni cachi David ñà-stoho-nè nduú-yá na ní cahàn-nè sàhà-yá tixi poder xi Espíritu ñi xí Dios? Vàchi dohó ni cachi nècuàchì mà nù tutu ñi:

⁴⁴ Ñi cahàn Yua-nda Dios xi Stohì, (divi Cristu), te ni cachi-yà: “Yohó coo-ní ladu cuahí ndè cachi sàà cundeí nù nsidaa ana xiní ùhì xi-ní, dandu cusahnú fuerte-ní nù-né”.

⁴⁵ Cundehe-nsiá, ni cachi David ñà-Stoho-nè nduú Cristu, doco nú ducán nduú-yá, dandu ¿índù modo cunduu stná-yà iin descendencia xi-ne? (Doco ñà-ndáá nduá.) —ni cachi Jesús.

⁴⁶ Doco còò ni-iin nèhivì ni nánfhi tnùnì gá ini-nè naxiconihí-né nù-yá ni-iin palabra. Ñàyùcànduá, quivì nù-xí cónì sáha ga-nè valor dadavátnáhâ-né xi-yá.

Ñà-nduá ni cachi Jesús sàhà nècuàchì fariseu xi sàhà nècuàchì ley xi veheñuhu

23 Dandu ni cahàn tu-ya xi nèhivì cuáhà yucán, xínduu-ne nècuàchì dacuahá-yá, xi stná nècuàchì inínì úun.

² Te dohó ni cachi-yà xi-né:

—Nècuàchì fariseu xi nècuàchì ley xi veheñuhu, iá derechu xi-ne chinaha-nè

ley ñi xí Moisés.³ Ñàyùcànduá, nsidaa ñà-nduá cachi-nè, chivàha-nsiañà. Doco màsà quídá-nsiá nacua quídá mii-né, còò, vachi diín iñàha chináhà-nè, te diín iñàha quídá-né. Nù mii-né, mà úhì cachi-nè xi nèhivì ñà-chivàha-ne cuáhà iñàha, doco mii-né, có-chivàha-neà.⁴ Doco nèhivì, mà cúndéé ini-nè chivàha nsihi-ne ñà-nduá cachi nècuàchì mà, vachi na iin carga vèe nduá nù-né, te mate úhì cunsida-neà, doco ndacuú nù-né. Doco nècuàchì ley mà, còò; ni-iyuhu mà ndánfhi-nèà, ni có-dùcùn ni-iin dìndàhà-nèà.

⁵ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nduá quídá nècuàchì mà, cui si sàhà-ñà cundehe nèhivì-né nduá. Ndahà-né te tnaa-nè nuhní itni ndé ñuhú tutu ñi, doco puru itni nahnú cuní-nè cundua (na ian vaha guá-nè). Te divi sàhà ñà-yucán nduá nsidá naní stná-nè ñà-vico iá nù sáhà sicoto xi-ne.⁶ Te na sàhàn-nè vicò, ò veheñuhu, dandu nandúcú-nè lugar ndé chicá ndiaha cundoo-ne.⁷ Te cudí stná ini-nè ñà-cásàhú tnùñuhu nèhivì xi-né yàhvi, te cachi nèhivì xi-né maestro.

⁸ Doco mii-nsiá, màsà nandúcú-nsiá ñà-cachi nèhivì xi-nsiá maestro, vachi imindaa maestru icúmí-nsiá, divi nduú yùhù Cristu, te iin-ni ñanì nduú nsidaa-nsiá.⁹ Ni màsà cachi-nsiá “padre” xi ni-iin nèhivì ñuhivì yohó, vachi imindaa ana nduú yua ndisa-nsia, divi nduú mii-yá iá ansivi.¹⁰ Ni màsà cachi stnàhá stná-nsiá “jefe”, vachi imindaa jefe icúmí-nsiá, divi nduú yùhù Cristu.¹¹ Te nècuàchì cuní cunduu ana chicá idónuu, divi icúmí cunduu ana xinúcuáchì.¹² Vachi nsidaa ana datiaá chicá ndiaá, icúmí-nè sàà-nè nducahan-ne. Doco nsidaa ana ndaníhì ndáhvi xi mii-xí, divi nduú ana chicá icúmí ñihì xi tnùñuhu.

¹³ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñuhu! Te ¡ndahví stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Vachi datiaá uun-nsia

vàha-nsia. Cutu estorbu quidá-nsiá nùu nèhivì cuní quìhvi ñuhivì ìì xí Dios: ni có-quìhvi mii-nsiá, te nèhivì cuní quìhvi, sadí-nsiá nùu-né.

¹⁴ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Datiaá uun-nsia vàha-nsia. Vàchi túha-nsia (tnii diqui uun-nsia ley, te) xidándiáá-nsiá vehe nècuàchì nì xihì ìì-xí, te después sácuita-nsia nacuatú cuáhà-nsiá na ian vàha guá-nsiá. Sàháyucàndúá, iin castigu chicá fuerte icúmí-nsiá ñihì-nsiá.

¹⁵ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Vàchi datiaá uun-nsia vàha-nsia. Ndè inicutu ñuhivì nácàhin-nsia, te yáha stná-nsiá mar nducu-nsiá ana dayáha-nsia nùu religión xi-nsia. Te nú sàni yàha-ne, dandu sàhà (ley) xi-nsia sàà stná-nè nanduu-ne ana malu, ndè ùi tantu gà más malu nanduu-ne nùu mii-nsiá, te sàhájàn chicá yàchì sàà-nè andea.

¹⁶ ¡Ndahví-nsiá! vàchi mate nahi nècuàchì cuaá nduú-nsiá, doco cuní-nsiá dacúndéhe-nsiá nèhivì índù íá ichì. Vàchi cachí-nsiá xì-né ñà-màdi obligaciòn nduá nú ni caquín-ndà compromisu, te chináhá-ndá veheñùhu. Doco ñà-ndúu compromisu ndisa nduú ñà-chinaha-nda oro íá veheñùhu, cachí-nsiá. ¹⁷ (¡Ndahví-nsiá!) ¿Índù chuun có-sàà-nsiá cundaà ini-nsiá, te quidámáxiní-nsiá? ¿A có-ináhá-nsiá ñà-chicá ndiaá veheñùhu nùu oro mà? vàchi cuisì sàhà-ñá íá ini veheñùhu, ñàyucàndúá nduá oro ìì. ¹⁸ Daaní, cachí stná-nsiá ñà-màdi obligaciòn ndisa nduá nú ni caquín-ndà iin compromisu, te chináhá-ndá mesa ìì xí Dios. Doco ñà-ndúu compromisu ndisa nduú ñà-chinaha-nda promesa íá nùu mesa mà, cachí-nsiá. ¹⁹ Pues ¿índù chuun có-sàà-nsiá cundaà ini-nsia, te quidámáxiní guá-nsia? ¿A

có-ináhá-nsiá chicá ndiaá mesa ìì mà nùu nsidaa promesa? Vàchi divi sàhà mesa-mà ñihì stná promesa mà ndu-iiá.

²⁰ Ñàyucàndúá, nsidaa nècuàchì saquín compromisu, te chináhá-né mesa ìì, pues davani queámà na ian chináhá stná-nè promesa íá nùu mesa mà.

²¹ Daaní, stná iin nècuàchì saquín compromisu, te chináhá-né veheñùhu, pues iin-ni nduú stná na ian chináhá stná-nè mii-yá íá ini veheñùhu ma.

²² Te nècuàchì saquín compromisu, te chináhá-né ansivi, davani queé stná mà na ian chináhá stná-nè silla ìì xí Dios, xì stná mii-yá íá nùu silla mà.

²³ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Vàchi datiaá uun-nsia vàha-nsia, mate túha-nsia cuàha-nsia diezmu xi (yùcù cuatilúhá nahi) ndua ndòò, xì anís, xì cominu. Doco ñà-ndúu ley ìì chicá ndiaá, ni có-quihín casu-nsiáña, mate nacáníamà sàhà nansa cunihnu ndàcuisì ini-ndà, te cundehè ndàhvì stnahá stná-ndà, xì stná ñà-cunihnu vàha ini-ndà mii-yá. Pues ñà-jaàn ndisa ndiá ìcà-nsiá quida-nsia cumplir, te ni có-xiñùhù nacoò stná-nsiá diezmu mà. ²⁴ Doco nahi nècuàchì cuaá cuní dacúndéhe xi inga nèhivì índù íá ichì, ducán nduú-nsiá. Mate daxíxin-nsia nsidaa ndutè xihí-nsiá sàhà-ñá màsà cócò-nsiá ni-iin quisi tìi, doco iin chuun ndiaá ndisa, ni có-ndùlócò-nsiá sàhámà. Ñàyucàndúá, ducán queámà na ian sàni coco-nsiá (iin quisi cahnú) na iin camellu.

²⁵ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Pues nàhà xìcà datiaá uun-nsia vàha-nsia, vàchi dohó íá estilu xi-nsia na ian nacáté-ndá iin pocillu, ò iin còhò, te cuisì yàtà-ñá nacáté-ndá, doco (inià, quini íá. Te divi ducán íá stná) anima-nsiá, chitu stná cuàchi ñà-xího-nsiá cuáhà iñàha,

te quidá ndévàha-nsia. ²⁶ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì fariseu! Cutu quidámáxiní-nsià. Vàchi (nú icúmí-ndá) iin pocillu ò iin cóhò, amádi primeru inià ndundoo, dandu vátuni coo ndoo (inià xì) stná yàtà-ñá. (Pues ducáni xiñuhu ndoo stná anima-nsià.)

²⁷ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñuhu, xì stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! Vàchi datiaá uun-nsia vaha-nsia, doco còó. Nahi monumentu (ndé índùxin nsii), ducán nduú-nsiá; vachi cuaha-ni iámà nú sàni ndanuu cuxán, doco inì-xi ñuhú chitu iquì nsí xi cuàhà ñà-siquini. ²⁸ Ducán iá stná mii-nsiá, indéhe nèhivì mii-nsiá na ian nèhivì vaha nduú-nsiá, doco danani uun-nsia, vachi anima-nsià, chituá ñà-có-ndiáá.

²⁹ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñuhu, xi stná mii-nsiá nècuàchì fariseu! vachi datiaá uun-nsia vaha-nsia. Pues mii-nsiá nduú ana quidávàha monumentu nù ñaña xí nècuàchì profeta nisa cahàn cuenta xi Dios sà-naha, te nsidácútú stná-nsià lugar ndé xí-índùxin nsii nì sanduu nèhivì vaha. ³⁰ Dandu cachí-nsià: “Nú nì cúndóó nsiùhù tiempu sà-naha ni cuí, dandu mà cáhni-nsí nèhivì cáhàn cuenta xi Dios nacua nì quida xì-ndà”. ³¹ Pues cunaha-nsiá, sàhà palabra jaàn claru cachí-nsià ñà-mii-nsiá nduú-nsiá meru descendencia xi nècuàchì nì casahni xì nèhivì xí-yá sà-naha. ³² Ñàyùcàndüá, nú yohòtéhè-nsiá nduú nècuàchìmà, dandu mà úhi quida stná-nsià divi nacua nì quida mii-né.

³³ ¡Mii-nsiá, nahi anima còó nduú anima-nsià, nacua xì-nsiá sà-naha ma, te ducán stná mii-nsiá vichi! Còó ni-iyuhu modo nansa càcu-nsia nù andea, vachi icúmí-nsià ndoho-nsia. ³⁴ Sàháyùcàndüá, icúmí techuín nèhivì cáhàn xì-nsiá, divi nècuàchì profeta, xì stná nècuàchì nchichí,

xì cuàhà stná maestru. Doco ináhì mii-nsiá, ñà-ìcúmí-nsiá quida quini-nsia xì-né. Dava-ne cahni-nsiá; te dava-ne chituu-nsia nchìca cruz, te dava ga-nè cahni cuí-nsià ini veheñuhu xi-nsia, te dava ga-nè taxi-nsiá ñuu te ñuu. ³⁵ Ñàyùcàndüá, fuerza icúmí mii-nsiá nacuida-nsia cuàchì sàhà nsidanicuú nècuàchì vaha sàni sahnì nèhivì ñuhivì yohó. Dihna Abel nì xihì nù nsidaa gá nècuàchì vaha, dandu iin-ni vaxi-nda duha dècuèndè nì xihì stná dèhe Berequías nani Zacarías, vachi divi (nèhivì nihnú inì-xi nahi) mii-nsiá nì sahnì xì nècuàchìmà na iín-né mahì veheñuhu cahnú xì mesa ì ndé sahmí-né ñà-càmàni-ndà Dios. ³⁶ Ñàyùcàndüá, yùhù cachí xì nsidaa mii-nsiá nèhivì tiempu vichi, fuerza icúmí-nsiá cunsida-nsia cuàchì sàhà nsidanicuú nsii ma.

Nansa nì sacu Jesús sàhà nèhivì ñuu Jerusalén

³⁷ ¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ñuu Jerusalén! vachi tùha-nsia cahni-nsiá nècuàchì cáhàn cuenta xi Dios, vachi na techúñ-yánè sà-nè nù-nsiá, dandu caníyútú-nsiànè ñà-cui-nè. Na cuahà guá xichi nì cuni danátáquì mii-nsiá nùí, na ian danátácá sùn plù xi-sì ñà-nàcùñuhu quisì mà tixi ndìxin-sí; doco còó, cóni cùní-nsià. ³⁸ Ñàyùcàndüá, icúmí lugar xi-nsia yohó ndòo nihnia. ³⁹ Te cachí stnáì xì-nsiá, mà cúnì gà-nsià yùhù ndé cachi sà quivì cachi-nsià xì: “Ndiaha gá mii-ní, vachi divi ana vaxì cuenta xi Stoho-ndà Señor nduu-ní”.

Ñà-ndüá nì cachitnùhu Jesús icúmí cuu xi veheñuhu cahnú nisa ìa ñuu Jerusalén tiempu yucán

24 Daaní, nì quee Jesús veheñuhu cahnu-ma cuàhàn-yá. Te nì catnàtuu nècuàchì dacuahá-yá nù-yá, cuní-nè dacuní-nèyà nansa ndáa vehe

nahnú ndoó yatni yucán. ²Doco ni cachi-yà xì-né:

—¿A xiní-nsià nsidaa vehe yohó? Yùhù cachí xì-nsiá, vèxi iin quivì, dandu mà còdotnahá gá ni-iin yùù yohó. Vèchi icúmíà caà nsihá quida nèhivì.

Ñà-nduá icúmí cuu ñà-cundaà ini-ndà sà-ítúú xinu tiempu yohó

³Daaní, cuàhàn cuaán-yá xì-né ndè yucù Olivo, te ni catnàtuu nècuàchi dacuahá-yá, cachi-nè xì-yá:

—Cachì-ní xì-nsí ¿indù quivì cuu nsi-daa ñà-nì cachì-ní jaàn? ¿Índù milagru coo ñà-cundaà ini-nsi ñà-sà-ítúú naxicocuñ-ní, te xinu tiempu yohó?

⁴Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Cuidadu cundoo-nsia ñà-màsà dándahví ni-iin nèhivì mii-nsiá. ⁵Vèchi cuàhà ana icúmí quixi dananí uun-tè nduú-te yùhù, te cachi iin iin-tè xì nèhivì ñà-Cristu nduú-te. Te sàhájàn cuàhà nèhivì ñhì-té dandahví-te. ⁶Daaní, icúmí cunitnùhu stná-nsià iá cuàhà guerra yohó te yucán. Doco màsà yúhì-nsià, vèchi fuerza icúmí coo ducán. Doco tãháha ga sàà xinu tiempu yohó cunduumà: iá gá ñà-vèxi cuu. ⁷Vèchi ñuu xì ñuu icúmíà nàá stnahá. Te cuàhà rey icúmí-tè dandacú-te ñà-coo guerra xì inga ñuu. Te icúmí coo stná tnama, te caca cuàhà stná cuèhè dana. Te yohó te yucán ñuhivì icúmí tnàa stná. ⁸Doco ñà-jaàn làcà cuàhàn quesaha tnùndoho nduá.

⁹Daaní, tiempu yucán icúmí nèhivì tnii-ne mii-nsiá, te quida quini-ne xì-nsiá. Te dava-nsia icúmí-nè cahni-né. Vèchi sàhà yùhù icúmí nsidaa nèhivì cuni ùhì-nè mii-nsiá. ¹⁰Te cuàhà-né cuàhàn stná-nè nacuaà-né Dios. Ni mà cuññúhú gá stnâ-nè ñanìtnaha-ne; mà úhì cahin-nè ñanìtnaha-ne nùù tè-xídandacú. ¹¹Daaní, icúmí ndecoyo cuàhà stná tètñhù. Cuenta xi Dios càhàn-te, cachì-te, te mà úhì ñhì-té

dandahví-te cuàhà nèhivì. ¹²Te ñà-cuàhà guá cuàchi icúmí coo ñuhivì, ñàyùcànduá mà cúú stnahá gá ini nèhivì sàhà-né. ¹³Doco nèhivì iin-ni cunihnu vaha inì-xi dècuèndè xinu tiempu, icúmí-nè càcu-ne. ¹⁴Te tiempu ma icúmí cuitià stná razón ndiaha sàhà ñuhivì ì xì Dios; inicuù ñuhivì icúmíà cuitià, te cunitnùhu nèhivì ndoó nsidaa ñuu. Dandísá, ñà-sànì sàà quivì xinu tiempu yohó cundua.

¹⁵Sànaha ni cachitnùhu Daniel iin palabra xi Dios sàhà nansa icúmí coo iin figura dana có-xiñhù dahuun-ya. Cunaha-nsiá, quivì cuni-nsià sàni sàcuìn figura mà ini lugar chicá ì, (dandu seña cundua). Te vichi xiñuhu cundaà ini nsidaa ana càhvi-xì tutu yohó. ¹⁶Te na sàà quivì yucán, dandu ni cunúdhé nsidaa nèhivì ndoó ladu Judea yohó, te cùhùn-nè yucù. ¹⁷Te nú ndoó nèhivì quetátú dìnivèhé-xi, dandu yàchì ni nuú-né, te cunudèhé stná-nè; doco màsà (nànsihvi-ne) vehe nsiquihin-ne ñà-nduá icúmí-nè. Còò. ¹⁸Te nú ndoó-né nùù itú, dandu màsà nándúcú-nè ni cotón-nè. ¹⁹Te ñdahví stná nècuàchi ñahà kuhì cuàhàn tùinuù mèè-xi quivì yucán! Te ñdahví stná nècuàchi icúmí xì mèè chichi! ²⁰Te càcàn tàhvi stná-nsià nùù Dios ñà-màsà cúvixin tiempu cunudèhé-nsià mà, te màsà cundúú stná iin quivì descansu. ²¹Vèchi quivì yucán yáha ga icúmí nèhivì ndoho-ne. Còò gá tnùndoho chicá cahnú ni ía ndè quivì ni cuyucun ñuhivì xì ndé` quivì coamà; te ni quivì después, mà sàà coo ga tnùndoho ndu-dava xi ñà-jaàn. ²²Te nú màsà cundéhe ndahví Dios, te dacúxió yàchì-yà tnùndoho ma, dandu ndutu nsihì nèhivì ñuhivì ni cùí. Doco sàhà nèhivì xì-yá sàni nacàxin-ya, ñàyùcànduá chicá yàchì icúmí-yà dacúxió-yà tnùndoho ma.

²³Quivì yucán màsà cúnindísá-nsiá yuhù nèhivì cachì xì-nsiá:

“Cundehè-nsiá, yohó iá ana nduú Cristu”, te ò nú cachí-nè: “Cundehè-nsiá, yucán iá-yà”. ²⁴Vàchi icúmí quixi cuàhà tètñhù, te iin iin-tè cachì-te ñà-divi Cristu nduú-te. Te tiempu-mà quixi stná cuàhà ana dananí uun cáhàn cuenta xi Dios. Ndè quida stná-te cuàhà milagru fuerte ñà-ndulocó nèhivì, áma níhì-te dandahví-te nèhivì ni nacàxin-ya cahan-té; doco mà cufí. ²⁵Cunaha-nsiá, sàni cachitnùhi xì-nsiá nsidaa ñà-ndùá icúmí cuu. ²⁶Ñàyùcàndùá, nú cachí nèhivì xì-nsiá: “Yucán iá-yà yucù”, màsà cùhùn-nsià yucán. Te ò nú ni cachí stná-nè: “Ini vehe yohó iá-yà”, màsà cúníndísá-nsiá. ²⁷Vàchi na ian tása, te xiní nèhivì natnúu fuerte ndè iin ladu ansivi xi ndè inga ladùá, ducán icúmí (natùì vate) stná yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì quivì naxicocufín. ²⁸(Doco nèhivì malu, ducán icúmí cuu xi-né nahi dichu cachí:) “Ndé indúhu ñà-ndùá ni xihì, yucán icúmí nataca stná longo”.

Nansa icúmí coo quivì naxicocufín Jesús

²⁹Nú sàni yàha tiempu tnùndoho ma, dandu mà cúnchíí gá ni orá ni yoo. Te sìnsivì itándiaa ansivi, icúmí-sí còyo nihni-sì nùù ñuhivì. Te sìtnùù nahnú, icúmí stná-sì ndacùchí ndee-sí. ³⁰Dandu después icúmí natùì seña ansivi (ñà-cundaà ini-nsià sà-íá naxicocufín) yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì. Dandu nèhivì nsidaa ñuu, icúmí-nè cuacu-ne na cundehè-né mànuì mahì vicò xì poder cahnú xí, te ndiaha gá coo inicutu ndé mànuì. ³¹Dandu icúmí sivi stná corneta, te techuín ángel xi cùhùn-nè inicutu ñuhivì ñà-danátácá-nè ana nduú nèhivì sàni nacàxin, mate lugar chicá xica ñuhivì ni cùndóó-né.

³²Vichi cuàhìn nacani iin ejemplu sàhà nù-higu sàhà-ñá cundaà ini-nsià. Nú sàni ndunsidi-nú, te ni quesaha

naná ditù yuté-nu, dandu ñà-yùcàn cùndàà ini-ndà sà-ítúú tiempu ihni. ³³Te divi ducání stná xì ñà-ndùá icúmí cuu; quivì cuni-nsià cuú ñà-ndùá sàni cachì xì-nsiá, dandu vátùnì cundaà stná ini-nsià ñà-sà-ítúú tiempu naxicocufín ndùá; sà-ítúú nihni. ³⁴Cunaha-nsiá, mà sàà cui nsihì nèhivì itiacú vichi dècuèndè cachì sàni cuu ndisa nsidaa ñà-ndùá sàni cachì xì-nsiá. ³⁵Cunaha-nsiá, icúmí sàà ansivi xi ñuhivì ndañuhá, doco palabra ni cachì yùhù, còó, mà nunca sàà ndañuhá.

³⁶⁻³⁷Doco ni quivì, te ni hora naxicocufín, ni-iin nèhivì có-ináhá-nè. Ni ángel ndoó ansivi, có-ináhá stná-nè; ni yùhù ana nduú Dèhemani Dios, có-ináhá stnài, cuisì Yuamánì Dios ináhá. Vachi nacua ni cuu tiempu xi Noé, ducán icúmí cuu stná na sàà meru quivì naxicocufín yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì. ³⁸Vàchi na tãñaha ga cuun dàvì dàhvi ñuhivì, dandu (ndoó cuéyàà nèhivì ñuhivì), xixí-né, xihí-né, nándàhà-né; te ducán nisa quida-ne dècuèndè ni sàà quivì ni quihvi Noé ini barcu cahnú. ³⁹Te ni cónì sàà mànihì tnùnì ini nèhivì mà dècuèndè ni quixi dàvì, te ni càhà nsihì-ne. Te divi ducán icúmí coo stná tiempu naxicocufín yùhù. ⁴⁰Ndé ndoó ùi nèhivì nùù ítú, icúmí iin-ne cuxio-ne, te iin-ne ndòo. ⁴¹Te ndé ndoó ùi nècuàchì ñahà cutnàhà nchicó, iin-ne cuxio, te inga-nè ndòo.

⁴²Ñàyùcàndùá, cundoo tùha-nsia, vachi có-ináhá-nsiá índù quivì icúmí naxicocufín yùhù ana nduú Stoho-nsià Señor. ⁴³Doco nsinuu ini-nsià nansa quidá iin stoho vehe: nú sàni xinitnùhu-ne índù hora quixi tècuihnà ñuu, dandu cundiatu tùha-ne; mà cuàha-ne quihvi-tè ni cufí. ⁴⁴Ñàyùcàndùá, stná mii-nsiá, nicanicuahàn cundoo tùha-nsia, vachi iin quivì có-nìhnú ini-nsià, divi quivì jaàn icúmí naxicocufín.

Ejemplu sàhà peón xíndiaa xì vehe lamú cuàhàn xicà

⁴⁵ ¿Ana tuxí inì-nsia nduú nahi peón nùu ejemplu yohó? Nì ìa iin peón tùha quida vil; nicanicuahàn quidá sahnú-te. Nàyùcàndùá, nì nihì-té chuun nùu lamú xi-tè ñà-dandacú-te nùu peón dava ga, te dasàn stná-te ñà-cutiacu nsidaa gá peón mà quivì xiñuhá. Dandu cuàhàn xicà lamú mà. ⁴⁶ Pues nansicáhàn peón dandacu-ma nú iin-ni nì quidá víi-té dècuèndè nsiaa lamú xi-tè. ⁴⁷ Vàchi cunaha-nsiá, icúmí nècuàchìmà cuàha-nète chuun chicá ndiaá ñà-dandacú-te sàhà nsidanicuú ñà-cuicà-né. ⁴⁸ Doco nú peón malu nduú-te, dandu quesaha-té nacání chicuehè inì-te, te cachì-te: “Còó, cucueè-va lamú xi, dandu nsiaa-nè”. ⁴⁹ Dandu quesaha-té cahnì cuìi-te peón dava ga mà, te cuisì-ní ñà-cuxi-tè, coho-tè, xini-tè cuni-te. ⁵⁰ Pues nú ducán nì quidá-te, dandu iin quivì có-nihnú inì-te nsiaa lamú. ⁵¹ Dandu nihì-té iin castigu cahnú sàstnùhù, te sàhámà cuacu ndee-té, te càna fuerte nùhu-tè, vachi ducán icúmí ndoho nsidaa nèhivì dananí úun vaha inì-xi.

Ejemplu sàhà ùxin ñahà cuàchì nduú nahi madrina

25 Ducán iá ley xi ñuhivì ìì xí Dios na ian nì cuu xi ùxin ñahà cuàchì cuàhàn ndé cundiatuà quesaa noviu (xì novia), te iin iàn nihá lámpara xi-ñà. ²⁻⁴ Ùhùn-ña, listu-ña, nihí-ña sìquii ndutè xixìn cuàhàn xì lámpara. Doco inga ùhùn-ña, cóni nácání inia, ñàyùcàndùá còò ndúte xixìn nisá níhí-ña cùhùn. ⁵ Daaní, sàhà-ñá nì cuee guá ana nándàhà, ñàyùcàndùá nì tniì vahná nsì-ùxin-ña nì quidìa. ⁶ Te nahi dava ñuu, dandu nì tiacu ndáhi iin nèhivì, cachì-nè: “¿Cunaha-nsiá, sàmàndixi noviu! ¿Naha-nsià casàhú-nsià xì-né!”

⁷ Nàyùcàndùá, nì ndacuìta nsidaa ñahà cuàchì mà nì nacucùn-ñá lámpara xi-ñà. ⁸ Dandu ñahà cuàchì mà-tùha nacani inì-xi, nì cachà xi ñahà cuàchì listu mà: “Taxi toó sacu-nsià chii ndutè xixìn xi-nsia nùu-nsí, vachi meru cuàhàn ndàhvà lámpara xi-nsi”. ⁹ Doco nì cachi compañeru-ña ma: “Còó, vachi vihini mà sàà-té sàhà nsidaa-nda; chicá vaha cuahán-nsià cuiin-nsiàte ndé cùyàhvi-tè, dandu cucumi-nsiàte”. ¹⁰ (Nàyùcàndùá, cuàhàn-ña cuiin-ñà.) Te na sání yàha-ñà cuàhàn-ña, dandu nì nsiaa noviu, te nì cayàha nècuàchì ndiatu-ma ndé iá vicò, te nì nandiadi yehè. ¹¹ Daaní, después nì nsiaa tu ùhùn ñahà cuàchì nì sàhàn mà, te nì càhàn-ña yehè, cachì-ña: “¿Señor! ¿Señor! ¿Nacuna sacù-ní yehè!” ¹² Doco nì naxiconihì nècuàchì nduú noviu mà, cachì-nè: “Yùhù, de plano, có-ínáhi ana nduú-nsiá”. ¹³ (Ducán nì cuu xi ñahà cuàchì mà. Nàyùcàndùá cachì stnáì xì mii-nsiá:) nì cúnihnú vaha ini-nsià, vachi có-ínáhi-nsiá índù quivì, te nì índù hora naxicocuñ yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì.

Ejemplu sàhà lamú nì dasàn tòò xì ùhùn nùu peón-xi, áma níhì-té nsida cuahà-téá

¹⁴ Ducán iá stná ley xi ñuhivì ìì xí Dios nacua nì quida iin lamú na cuàhàn-nè quee-ne cùhùn-nè inga ñuu; nì cana-ne nsidaa peón xi-ne, te nì dasàn tòó-né ñà-cuicà-né nùu-té. ¹⁵ Iin-tè nì nihì ùhùn mil ùhùn plata; inga-te nì nihì ù mil, te inga stná-te nì nihì iin mil-ni, según nansa tiacu ini iin iin-tè, ducán nì nihì-té. Dandu nì quihin lamú mà ichì cuàhàn-nè.

¹⁶ Daaní, peón nì nihì ùhùn mil mà, nì quesaha-té nì quida-tè negociu xì ùhùn mà, te nì nihì-té nì nandua inga ùhùn mil. ¹⁷ Te ducán nì quida stná peón nì nihì ù mil, nì sàà nì nàcùnduu stná

inga ùi mil. ¹⁸ Doco tè-nì nihì iin mil-ni, nì sate-tè tìxi ñuhù, te nì sùxin-tèá. ¹⁹ Daaní, na sání yàha caní tiempu, dandu nì nsiaa lamú mà, te nì natnii-ne cuenta ñà-cundaà ini-nè nansa nì quida iin iin peón xi-ne. ²⁰ Te nì tnàtuu peón nì nihì ùhùn mil, nì nacuaàha-tènèà xì stná inga ùhùn mil, te nì cachì-te: “Señor, ùhùn mil nì nacoo-ní nùí, te vichi yohó iá gà stná inga ùhùn mil nì quide ganar”. ²¹ Ñàyùcàndùá, nì cachi lamú mà xì peón mà: “Vàtùni nì quida-ní. Peón vaha nduu-ní. Sàni quida vii-ní mate chuun cuatilúhá nì sandua. Ñàyùcàndùá, icúmí cuàhi mii-ní ñà-dandacu-ní nùu cuàhà chuun nahnú. Yàha-ní yohó, cundoo-nda cudiì ini-ndà”.

²² Daaní, nì tnàtuu peón nì nihì ùi mil, te nì nacuaàha-tènèà xì stná inga ùi mil, te nì cachì-te: “Señor, ùi mil nì nacoo-ní nùí, doco cunaha-ní, yohó iá gà stná inga ùi mil nì quide ganar”. ²³ Dandu nì cachi lamú mà: “Vàtùni nì quida stná mii-ní. Peón vaha nduú stná-ní. Sàni quida vii-ní mate chuun cuatilúhá nì sandua. Ñàyùcàndùá, icúmí cuàhi mii-ní ñà-dandacu-ní nùu cuàhà chuun nahnú. Yàha-ní yohó, cundoo-nda cudiì ini-ndà”.

²⁴ Dandu nì tnàtuu stná peón nì nihì iin mil-ni ma, te nì cachì-te xì lamú mà: “Yùhù ináhí mii-ní ñà-dana gà-ní; mà úhì quihin-ní cosecha ndé có-xitù-ní, te mà úhì quindiaà-ní iñàha mate cóni quida-ní. ²⁵ Ñàyùcàndùá, nì yùhí, te nì sùxin dihùn xí-ní tìxi ñuhù. Yohó iá; naquihin-ní”. ²⁶ Dandu nì cachi lamú mà xì-té: “¡Peón malu nduu-yó! ¡Dusan-yó! Nú sà-ináhú ñà-quindiaì cosecha ndé có-xitúí, te xidándiaì iñàha ndé có-quidáchúin, ²⁷ pues, nú ducán, dandu ndiá icò cuàhu nècuàchì bancu dihùn xí, dandu quivì nsiaì vátùni nihì stnáì diquía nì cùí”, nì cachi lamú mà. ²⁸ Dandu (nì càhàn stná-nè) xì peón itá yucán,

cachì-nè: “Quindiaa-nsià mil dihùn jaàn nùu tè-yòhó, te cuàha-nsia nècuàchì sà-icúmí ùxin mil. ²⁹ Váchì nècuàchì sà-icúmí algu vichi, icúmí-nè nihì gà-nè más, dandu vihi gà cucumi-né; doco ana có-icúmí vichi, icúmí cuxio nsihi nsidaa iyuhu gà ñà-icúmí-nè. ³⁰ Cunaha-nsiá, còò chuun peón yohó. Ñàyùcàndùá, dandiachi-nsiáte fuera ndé iín tnúú ndúchí, te yucán icúmí-tè cuacu ndee-té, te càna fuerte stná nùhu-tè”.

Nansa coo juiciu xi nsidaa ñuu ñuhiví

³¹ Ndiaha gà coo quivì naxicocufin yùhù ana nduú Tnaha Nèhiví Ñuhiví. Quivì naxicocufin icúmí cutnahá stnáì xì nsidaa ángel ìi xí quixi. Dandu nàcòì nùu silla ndiaha xí (ndé cùsáhnúí), ³² te (cani) nèhiví nsidanicuú ñuu ñà-nataca-nè nùí. Dandu icúmí tavà cuàfn nèhiví (vaha nùu nèhiví malu) na quidá pastor na nácàxin-ne quisi xí-né, iladu ndoó riì, te inga ladu ndoó simbee. ³³ Ladu cuahí icúmí màcuíta (nèhiví vaha na ian nduú-né) riì, te ladu itnì icúmí màcuíta (nèhiví malu na ian nduú-né) simbee. ³⁴ Dandu (yùhù) ana cusáhnú, icúmí cachì xì nèhiví ladu cuahí: “Naha-nsiá, cundoo-nsia ñuhiví ìi xí Yuamání, váchì dècuèndè tiempu nì cuyucun ñuhiví sàni chitnùnì ini-yà cundiatú anima-nsiá ducán. ³⁵ Váchì na ní xihì güé doco, nì dàcùxí-nsiá yùhù; te na ní xihì stnáì tècuíí, nì dàcútàhvì-nsiá yùhù chii-té. Daaní, na ní xicanuu ndahví stnáì, dandu nì dàyáha-nsia yùhù vehe-nsia. ³⁶ Còò dúhnú, doco nì taxi-nsia ñà-nì sàcùndixi. Nì cuhi stnáì, te nì nàcòtò-nsiá yùhù. Te na ní sandiadì vehecà, nì sàà stná-nsiá visita yucán”. ³⁷ Dandu nsidaa nèhiví vaha yucán, icúmí-nè cachi-nè xí: “Stoho-nsì Señor, (còni cùndàà ini-nsì nì chindee-nsí mii-ní ducán). ¿Índù nì xini-nsì mii-ní ñà-xihì-ní doco, te nì dàcùxí-nsí mii-ní, te ò xihì-ní tècuíí,

te nì taxi-nsi tècuí nì xihí-ní? ³⁸ ¿Índù nì xini-nsi xicánúú ndahví-ní, te nì dáyáha-nsi mii-ní vehe? Ni-iin xichi cóni xini-nsi ñà-còò dúhnú-ní, te nì sàha-nsi mii-ní ñà-nì sàcùndixi-ní. ³⁹ Ni có-ínáhá stnâ-nsi nì cuhì-ní, ò ní sandiadi-ní, te nì sàà-nsi visita ndé iá-ní”. ⁴⁰ Dandu yùhù ana cusáhnú, icúmí cachì xì nècuàchì: “Cunaha-nsiá, nahi ñani xínduu nèhivì itá yohó. Ñàyùcàndúá na cada nì quida-nsia favor sàhà iin-ne, mate nduú-né iin ana chicá cahíchi ini nèhivì, doco davani queámà na ian nì quida stná-nsià favor xì yùhù”.

⁴¹ Daaní icúmí càhàn stnâi xì nèhivì itá ladu itnî, te cachì xì-né: “¡Cuxio-nsia nùí! Còò cá nansa càcu-nsia. Cuahán-nsià ndé iá ñuhu xíxìn nicanicuahàn, divi lugar nì quidayucun Dios ñà-coo ñà-malu xì nsidaa ángel (malu) xi-si. ⁴² Vàchi yùhù, na ní xihì doco, nì xidahan-nsiá ñà-cuxi. Nì xihì stnâi tècuí, te ni-iyuhu-té cóni sàha-nsia yùhù cohi. ⁴³ Xicánúú ndahví stnâi, doco cóni dáyáha-nsia yùhù vehe-nsia; còò dúhnúí, doco còò ni-iin sicoto nì sàha-nsia yùhù. Nì cuhì vâhi, te nì sandiadi stnâi, doco cóni sàà-nsià nàcòtò-nsia yùhù”. ⁴⁴ Dandu nèhivì mà, icúmí-né cachì-né xí: “Señor, mà nunca nì xini-nsi mii-ní na xihì-ní doco, ò xihì-ní tècuí, ò xicánúú ndahví-ní, ò còò sícoto vâha xi-ní, ò cùhí-ní, ò ndiàdí-ní. ¿Índù nì xini-ní nsiùhù nì xidahan-nsi nsidaámà nù-ní?” ⁴⁵ Dandu yùhù, icúmí cachì xì-né: “Cunaha-nsiá, ñà-cóni chindéé-nsiá nèhivì ndahví yohó, ñàyùcàndúá davani queámà na ian sàni cahíchi stná inì-nsia yùhù”. (Ñà-jaàn nduá icúmí cachì xì nècuàchì malu mà.) ⁴⁶ Ñàyùcàndúá icúmí nsidaa-né yàha-ne ndé ndoho-ne nicanicuahàn. Doco nèhivì vâha, còò. Vida ndiaha nicanicuahàn icúmí-né nìhítáhvì-né —nì cachì Jesús.

Nansa nì ndatnuhu tnahá nèhivì, nandúcú-né nansa tnii-ne Jesús

26 Daaní, nì nsihi nì nacani Jesús nsidaa ñà-jaàn xì nècuàchì dacuahá-yá, dandu nì cachì-yà xì-né:

²—Sà-ínáhá-nsiá ñà-tixi ùi quivì icúmí nacava vicò pascua, dandu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, icúmí yàhi ndahà nèhivì, te cahni-né yùhù nchica cruz.

³Daaní, nì nataca dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì sahnú dandacú ñuu yucán, nì sàà nsidaa-né patiu vehe cahnú dùtù chicá cusáhnú nani Caifás. ⁴Te nì ndatnuhu tnahá-né nansa tnii dèhè-né Jesús, te cahni-néyà. ⁵Te nì cachì stná-né:

—Chicá vâha màdì mahì vicò tnii-nda nècuàchì mà, vâchi nú ducán, dandu vi-hini nacuidà nèhivì.

Nansa nì sòdò iin nècuàchì ñahà ndutè tnàmì itnu dìni Jesús

⁶Iá-yà vehe iin nècuàchì ñuu Betania nani Simón. Nècuàchì mà nduú iin nèhivì nì sandoho cuèhè lepra antes. ⁷Te yucán nì sàà stná iin nècuàchì ñahà, nihí-né iin quidi iá dùcùn-xí. Yùù nì cuyucàn, te ñuhú ndutè tnàmì ndiáá sàstnùhù. Te divi ndutè mà nì sòdò-nè itnu dìni Jesús na iá-yà xixí-yá. ⁸Doco na ní xini nècuàchì dacuahá-yá, nì cuduchi ini-né, cachì-né (iin-ne xì inga-né):

—¿Índù chuun nì sate uun-ne ndutè jaàn? ⁹Chicá vâha dicò-néte ni cuí, dandu tui cuahà dihùn dasàn-ndà nùù nècuàchì ndahví.

¹⁰Doco Jesús, ináhá-yâ nansa cachì-né, ñàyùcàndúá nì cachì-yà xì-né:

—¿Índù chuun cànáhá-nsià xì nècuàchì jaàn? Vâchi iin ñà-vâha nduá quidá-né xí. ¹¹Vâchi nècuàchì ndahví, nicanicuahàn ndoó-né xì-nsiá; doco yùhù, còò, sacù-ni quivì ié xì-nsiá. ¹²Cunaha-nsiá, ñà-nì sòdò nècuàchì

yohó ndutè tnàmì diní, divi sàhà-ñá cutatna cuerpu yùhù na ndúxan nduá. ¹³Te ñà-ndáà nduá yohó cachítñùhi xì-nsiá: nsidanicuú ñuu ndé icúmí sàà razón ndiaha xí Dios inicutu ñuhiví, yucán icúmí sàà stná palabra sàhà ñà-vàha nì quida nècuàchì ñahà yohó, te ducán mà nunca sàà nèhivì ñuhivì nandódó-né nècuàchì mà.

**Nansa nì saquin Judas
compromisu cahin-nè Jesús
nùu nècuàchì xídandacú**

¹⁴Nùu ùxin ùì compañeru Jesús, iin-ne nani Judas Iscariote. Pues divi nècuàchì mà nì sàhàn nùu dùtù xí-cusahnú, ¹⁵te nì cachi-nè xì nècuàchì mà:

—¿Nadaa cuàha-nsia yùhù, te quide Jesús entregar nùu-nsiá?

Dandu nì sàha dùtù mà-né òcò ùxin dīhùn plata. ¹⁶Ñàyùcàndùá, dècuèndè quivì yucán nì quesaha Judas mà nandúcu-nè índù tiempu chicá mà úhi dayáha-ne Jesús nùu ndahà nècuàchì mà.

**Nansa nì cutnahá Jesús xì
compañeru-yà nì xixi-ya Cena ìì**

¹⁷Daaní, nì sàà tu quivì primeru xì vicò xixí-né pan có-ndùtáchí. Te nì tnà-tuu nèhivì dacuahá-yá nùu-yá, cachí-nè:

—¿Índù divi cuní-ní cùhùn-nsì quidayucun-nsì ñà-cuxi-nda comida vicò pascua?

¹⁸Te nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsiá ini ñuu ndè vehe iin tal nèhivì, te cachi-nsiá xì-né ñà-càchí maestru sà-ítúu meru quivì xí-yá, ñàyùcàndùá vehe mii-ní icúmí-yá chivàha-ya vicò pascua, mii-yá xì nsidaa nècuàchì dacuahá-yá. Ducán cachi-nsiá xì-né —nì cachi Jesús.

¹⁹Ñàyùcàndùá, ducán nì quida nècuàchì dacuahá-yá nacua nì sàcùnaha-né nùu-yá, nì nsidayucun-nè comida pascua. ²⁰⁻²¹Daaní, na ní cuaà,

dandu (nì sàà stná) mii-yá yucán, te nì sàcòo-ya nùu mesa xì nsì-ùxin ùì nècuàchì dacuahá-yá. Te na iá-yà xixí-yá, dandu nì cachi-yà (xì-né):

—Cunaha-nsiá, iá iin-nsia cuàhàn cahin xì.

²²Dandu nsidaa nècuàchì mà, nì nàcùndoo-ne tnùnsí ini, te nì cachi iin iin-ne xì-yà:

—¿A víhíní yùhù, Señor mío?

²³Te nì cachi-yà xì-né:

—Ìin mii-nsiá nècuàchì iin-nì xixi-xi-nda nùu còhò yohó nduú ana icúmí cahin xì. ²⁴Vàchi ñà-ndáà nduá, icúmí cuu ndisa ñà-nduá nì cachitñùhu nùu tutu ì ñà-icúmí cui yùhù ana nduú Tnahá Nèhivì Ñuhivì. Doco tiàa cuàhàn cahin xì, ¡ndahví-nè! Chicá vaha màsà túinuù-né ñuhivì nì cùì —nì cachi-yà.

²⁵Dandu nì càhàn Judas, divi tiàa cuàhàn quida xì-yá entregar, te nì cachi-nè:

—Maestro, ¿a víhíní yùhù nduí?

Te nì cachi-yà xì-né:

—Ducán nduá nacua nì cachi-ní.

²⁶Na meru xixí nsidaa-né, nì tnii-ya iin pan, te nì naquimanì-yá Dios sàhà-ñá. Dandu nì dàcuàchí-yáñà, te nì dasàn-yá nùu nècuàchì dacuahá-yá yucán, te nì cachi-yà:

—Cuxi-nsia, vachi pan yohó, nahi iquicúnú yùhù nduá.

²⁷Dandu nì tnii stná-yà pocillu, nì naquimanì-yá Dios sàhà-ñá, te nì sàha-yanè, cachí-yà:

—Nsidaa-nsiá coho-nsia chichii ndutè yohó. ²⁸Vàchi nahi nì mií nduú-te. Te cunaha-nsiá, sàhà nì icúmí nacoi iin ichì sàà cunchicùn nèhivì, vachi nú sàni xitià ní, dandu sàhájàn icúmí ndutu cuàchì cuàhà-né. ²⁹Te vichi, mà cóhò guè ndutè sì-uva yohó ndè cachi sàà coho saa-túu-te xì-nsiá quivì cusahnú Yuamáni inicutu ñuhivì yohó.

**Nansa ni cachi Jesús sà-ináhá-yá
icúmí Pedro nacuaà-néyá**

³⁰ Daaní, na ní nsihi nì xito nsidaa-né iin alabanza, dandu nì quee-ne cuàhàn-nè xì-yá ndè yucù Olivo. ³¹ Te nì cachi-yà xì-né:

—Ñuú vichi, icúmí nsidaa-nsiá nacoo nihni-nsia yùhù; vèchi ducán cachí nùu tutu ì: “Cuàhìn dacúxíóé pastor, dandu cuitià nihni riì”, cachá. ³² Doco nú sàni natiacuí, dandu icúmí codònuí nùu-nsiá nùhù ndè ladu Galilea.

³³ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Mate ni sàà nsidaa nèhivì nacoo nihni-ne mii-ní, doco yùhù, còó, mà nunca.

³⁴ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-ní, divi ñuú vichi icúmí-ní nacuaà-ní yùhù. Tãñáha ga coto lehe sinduhá, te sàni nacuaà-ní yùhù ùni xichi.

³⁵ Doco nì cachi-nè xì-yá:

—Còó, mate ni cahní-nèndó, doco mà nunca sàì nacuaí mii-ní —nì cachi-nè. Te divi ducání nì cachi gà stná nsidaa nècuàchì dacuahá-yá.

**Nansa ni sàà Jesús huerta
nani Getsemaní, te nì xicàn
tàhvì-yá nùu Yuamáni-yá**

³⁶ Dandu nì sàà-yà xì-né ndè iin xaan nani Getsemaní. Te nì cachi-yà xì-né:

—Yohó ndòo-nsia, vèchi yùhù cuahìn chicá nùu-xí càcàn tàhvì nùu Dios.

³⁷ Dandu nì saca-ya Pedro xì ùi ñàní dèhe Zebedeo, cuàhàn-yà xì-né. Te nì nàcòo cuahà-yá tñùnsí ini; nì quesaha-yá yáha ga nacání cuàhà ini-yá. ³⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Yáha ga ié tñùnsí ini, na ian cuníah cahni dáhúan yùhù. Ñàyùcàndùá, yohó ni ndóo-nsia, te cunchito tùha-nsia.

³⁹ Dandu cuàhàn-yà chicá nùu-xí, nì sàcùnduhù ndèé-yá, te nì xicàn tàhvì-yá nùu Yuamáni-yá, cachí-yá:

—Yuamáni, xicàn tàhvì nùu-ní, áma dacúxíó-ní (tñùndoho icúmí yáhi), vèchi nahi (ñà-ùá ñuhú iin) taza nduá nùí. Doco màdi ñá-ndúá cuní yùhù nì cùndúá; còó, ñá-ndúá cuní mii-ní.

⁴⁰ Dandu nì naxicocufin-yà vèxi-ya ndé nì ndòo nècuàchì dacuahá-yá, te nì xini-yà sàquídi-nè. Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì Pedro:

—¿Áma cúí cunchito stná-nsiá xì yùhù siquiera iin hora-ni? ⁴¹ Cundoo tùha-nsia, te càcàn tàhvì-nsiá nùu Dios sàhá màsà dándáhvì ñà-malu mii-nsiá, vèchi mate iá voluntad xi-nsia, doco iyuhu gá valor icúmí cuerpu-nsiá ñà-quadandee inì-nsia.

⁴² Daaní, tucu tu cuàhàn-yà càcàn tàhvì-yá nùu Dios, te nì cachi-yà:

—Yuamáni, nú icúmí yáhi tñùndoho fuerte, te mà cúí cuxioa, dandu ducani-coó nacua cuní mii-ní.

⁴³ Dandu vèxi tu-ya (ndé ndòo nècuàchimà), te nì xini-yà tucu tu quídi-nè, vèchi sádi vahná-nè. ⁴⁴ Dandu nì nacoo-yanè inga tu, te cuàhàn-yà ñà-ùni, te davani nì xicàn tàhvì-yá (nani antes). ⁴⁵ Dandu nì naxicocufin-yà, te nì cachi-yà xì-né:

—Cùdù cuéyàà-nsiá, te quetatu-nsiá vichi, vèchi sà-íá. Sàni sàà meru hora xi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, divi hora icúmí yáhi ndahà nèhivì cuáchi. ⁴⁶ Ndacuita-nsia, cúhùn-ndà, vèchi sà-itúú quesaa ana cuàhàn cahin xí.

Nansa ni tñii-tè Jesús, te nì suhni-teyá

⁴⁷ Daaní, cáhàn ìi-yá xì nècuàchimà, te nì quesaa Judas, divi tiàa nisa cutnaha-xi ùxin iin ga nècuàchì dacuahá-yá, te ndacá stná-nè cuàhà gá tiàa xinihi xi espada xì garroti. Cuenta xi dùtù xícusahnú vèxi-tè, xì cuenta xi stná nècuàchì xídandacú nùu ñuu mà. ⁴⁸ Te sàni ndatnuhu Judas xì nsidaa ana ndacá-némà ñà-coo iin seña ana tñii-tè,

divi ana chítú-nè cunduu meru ana tnii cùhùn presu. ⁴⁹ Ñàyùcàndüá, nì tnàttuu Judas ndé iín Jesús, te vichi vichi nì casàhú-nè xì-yá, cachí-nè:

—¡Cuñaàvâha-ní, maestro!

Te nì chítú-nè nùù-yá. ⁵⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Amigo, ¿índù chuun nihi-ní vâxi yohó?

Dandu nì tnàttuu tèt-dava ga mà nì tnii-tèyá nì ndòo-ya ndahà-té.

⁵¹ Dandu iin nêhivì xì-yá, nì tavà-né espada xi-ne nì cani-ne iin tiàa quidáchúfn nùù dùtù cusáhnú, nì sahnde-nè iin tùtnù-té. ⁵² Doco nì cachi-yà xì-né:

—Nachinacaà-ní espada xi-ní dòá, vâchi nsidaa ana caní xì espada, divi espada icúmí-nê cui stná-nè. ⁵³ ¿A có-cùndàà inì-ní ñà-vàttùni càcàn tàhvì nùù Yuamáni', te vichi duha techuún-yá cuàhà mil ángel chindee xí? ⁵⁴ Doco nú nì cáquin ducán, dandu mà cúí cuu ndisa ñà-ndüá nì cachitnùhu tutu iì ñà-dúcán icúmí cuu.

⁵⁵ Daaní, nì cachi stná-yà xì nsidaa nêhivì cuàhà mà:

—A ducán nduú modo tníí-nsiá yùhù, vâxi-nsia nihí-nsiá espada xì garroti na ian tètculhà nduí, mate nsiquívì nisa ìe xì-nsiá veheñùhu cahnú dacuahí nêhivì, te cónì tníí-nsiá yùhù. ⁵⁶ Doco cunaha-nsiá, dohó quidá-nsiá vichi sàhà ñà-nì cuú ndisa ñà-ndüá nì tiaa nêhivì xí Dios sàhana —nì cachi-yà.

Dandu nì nacoo nihni nsidaa nêcuàchì dacuahá-yá mii-yá, nì xinudèhè-nè.

Ñà-ndüá nì cachi Jesús na nì sàà-yà nùù Junta Cahnú

⁵⁷ Nêhivì nì tnii xi-yá, ndacá-néyà cuàhàn nùù dùtù cusáhnú nani Caifás. Te divi vehe nêcuàchì mà sàni nataca stná nêcuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nêcuàchì sahnú xídandacú nùù ñuu mà. ⁵⁸ Te Pedro, nchícùn xìcà-níne mii-yá

cuàhàn-nè. Te nì yàha stná-nè patiu íá vehe dùtù cusáhnú má, te nì sàcòo stná-nè xì policia ndoó yucán, ndiatú-nè cundaà ini-nè índù fin cucumi-yá.

⁵⁹ Daaní, dùtù xícusahnú, xì nsidaa tèt-xídandacú, xì nsidaa stná nêcuàchì Junta Cahnú, nì nducu-né ana daquée cuàchì diquì-yá sàhà-ñá cui-yà, mate tèt-tnùhù nduú-te. ⁶⁰ Doco còò iin nì túi (cunduu testigu nacua cuní-nè), mate cuàhà nêhivì nì càhàn trùhù diquì-yá. Doco por fin nì quixi ùi-te, ⁶¹ te nì cachi-tè:

—Nì cachi Jesús yohó ñà-vàttùni dacaá-né veheñùhu xi Dios, dandu tìxi ùni quívì naquidavàha saa-néa.

⁶² Dandu nì ndacuiin dùtù cusáhnú, te nì cachi-nè xì-yá:

—¿Áma nâxícónihí-ní ni-ñàha? ¿Nansa íá ñà-càchí guá nêcuàchì yohó sàhà-ní?

⁶³ Doco Jesús, dadí úún nì ndòo-ya. Dandu nì cachi dùtù mà:

—Fuerza icúmí-ní chinaha-ní Dios íá nicanicuahàn, te cachì-ní xì-nsí a díví Dêhemani-yá nani Cristu nduu-ní, ò á coó.

⁶⁴ Dandu nì cachi Jesús xì nêcuàchì mà:

—Nacua nì cachì-ní, ducán nduá. Te yùhù cachí stnáì xì-nsiá, icúmí-nsiá cuni-nsiá yùhù ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhivì na nui quixi mahì vicò nahnú an-sivi, te coi ladu cuahá mii-yá ana cahnú poder xi.

⁶⁵ Dandu dùtù cusáhnú-má, (nì xidà ini-nè), ñàyùcàndüá nì ndata canúú-nè iyuhu sìcoto ndixí-né, te nì cachi-nè xì nêhivì cuàhà mà:

—¡Cuní nêcuàchì yohó ndudava-ne xì Dios! ¡Cò-xiñhù gá-ndà ni-iin testigu quixi! Vâchi vichi sàni inini-nsia ñà-quini guá nì càhàn-nè. ⁶⁶ ¿Nansa quida-nda xi-né, cachí mii-nsiá?

Dandu nì cacachi nêcuàchì Junta Cahnú-ma:

—Icúmí nècuàchì jaàn cui-nè, vèchi iá cuàchi-ne.

⁶⁷ Dandu nì caquesaha nècuàchìmà nì sivi díi-nè nùu-yá, te nì cani-neyà sicátú, te dava ga-nè, cahmá uun nì cani-ne nùu-yá, ⁶⁸ cachí-nè xì-yá:

—¡Cachi cuàá-ní ana nì cani xi-ní, vèchi ádi Cristu (nì quixi ansivi) nduu-ní!

Nansa nì quida Pedro nì nacuaà-né Jesús

⁶⁹ Te Pedro, patiu tùvèhé iá-nè. Te yucán nì tnàtuu iin ñahà chii, cachí-ña xì-né:

—Amádi mii-ní nìsa cutnahá stná-ní xì Jesús de Galilea.

⁷⁰ Doco nì nacuaà-né mii-yá, iníní nsidaa nèhivi yucán, te nì cachi-nè xì ñahà chii mà:

—Có-ínáhi ñà-ndúá cachí-ní.

⁷¹ Dandu cuàhàn-nè quee-ne yehè, doco nì xini inga ñahà chii-né, te nì cachà xì nèhivi dava ga itá yucán:

—Nècuàchì jaàn nìsa cutnahá stná xì Jesús de Nazaret.

⁷² Dandu tucutu nì nacuaà-neyà, nì chinaha-né Dios ñà-tàcùnì-nè Jesús, cachí-nè.

⁷³ Daaní, inga ratu gà nì tnàtuu stná iin ùi nèhivi itá yatni yucán, te nì cachi-nè xì Pedro:

—Ndisa, iin compañeru Jesús nduu-ní, vèchi sàhà modo cáhàn-ní, ducán cundáá ini-nsi.

⁷⁴ Dandu nì cachi Pedro xì-né:

—Yùhù chináhi Dios, có-ínáhi nècuàchìmà. Te nú tètñhù ndúí, nì daquixí-yá castigu dìquí.

Dandu momentu mà nì xito lehe.

⁷⁵ Te ñà-yùcán nì nsinuu ini-nè nansa nì cachi-yà xì-né daa ñà-tàñáha ga coto lehe, te sàni nacuaà-neyà ùni xichi. Ñàyùcàndúá, nì quee-ne iladu patiu, iá-nè sacú cuàhà-né.

Nansa nì dàyáha-ne Jesús ndahà gobernador Pilatu

27 Daaní, na ní tùinuù, dandu nì cáhàn dùtù xícusahnú xì tè-dàndàcú nùu ñuu mà, nì candatnuhu tnahá-né nansa quida-ne, te cui Jesús. ² Dandu nì nachicuhni-nè ndahà-yá, te cuàhàn-nè xì-yá nùu gobernador Poncio Pilato, te yucán nì ndòo-ya ndahà témà.

Nansa nì xihì Judas

³ Daaní, Judas, divi ana nì cahin xì-yá, nì cundaà ini-nè ñà-ndisa icúmí Jesús cui-yà. Ñàyùcàndúá, nì naxicocufin ini-nè, nì sàhàn-nè nì naxiconihí-né òcò ùxin dìhùn plata nùu dùtù xícusahnú, xì nùu stná nècuàchì sahnú xídandacú, cachí-nè xì nècuàchìmà:

⁴—Cuàchi nduá nì quide, vèchi còò falta xì nècuàchì nì dàyáhi ndahà-nsiá.

Doco nì naxiconihí nècuàchìmà, cachí-nè:

—Có-dàndòhájàn nsiùhù; chuun xì mii-ní nduá.

⁵ Ñàyùcàndúá, nì ducùn Judas nsidaa dìhùn mà pìsu veheñùhu, te nì quee-ne nì dàcuáhnà-nè mii-né xì yohò.

⁶ Daaní, después nì dàtácà dùtù mà dìhùn mà, te nì cachi-nè:

—Có-sáha ley xi-nda permisú daquéé-nda dìhùn yohó alcancía xì Dios, vèchi sàhà ñà-yòhó nì xihì iin nèhivi.

⁷ Ñàyùcàndúá, nì ndatnuhu tnahá-né (nansa quida-ne xì) dìhùn mà, te nì xiin-ne iin ñuhù nani Itu Alfareru ñà-cundua panteón ndé cundùxin nècuàchì inga ñuu. ⁸ Ñàyùcàndúá dísàhà-xí nì sàcùnani ñuhù mà Ñuhù Ní, te dècuèndè vichi ducán cachí-nè xán. ⁹ Pues divi ducán nì cuu nsidaámà sàhà ñà-nì cùu ndisa ñà-ndúá nì cachitnùhu iin nècuàchì sàhaha nani Jeremías, vèchi dohó nì tiaa-ne: “Cutu ócò ùxin dìhùn plata ndiáá-yà, nì cachi

nècuàchì raza Israel. Dandu después nì natnii-ne dihùn mà ¹⁰ nì xiin-ne Itu Alfareru, nacua nì cachi Stoho-ndà Señor xì”.

Nansa nì cachi Jesús na iín-yá nùu gobernador Pilatu

¹¹ Pues (hora yucán sàni sàa-yà) nùu gobernador, te iín-yá nùu-té. Dandu nì ndàcàtnùhù-té nùu-yá, cachí-te:

—¿A ndísá rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, á coó?

Dandu nì cachi-yà:

—Nacua cachí-ní, divi ducán ndúa.

¹² Dandu dùtù xícusahnú, xì nècuàchì xídandacú, nì càhàn tnùhù-né sàhà-yá, doco còò ni-iñàha ni cachí-yà. ¹³ Dandu nì cachi Pilatu xì-yá:

—¿A có-tiàcú-ní ñà-cuàhà guá càhàn tnùhù-né diqui-ní?

¹⁴ Doco mii-yá, còò ni-iñàha ni nàxícónihí-yá. Ñàyùcàndùá, nì ndulocó gobernador mà.

Nansa nì cachi stná Pilatu ñà-icúmí Jesús cui-yá

¹⁵ Cunaha-nsiá, cada nacává vicò pas-cua mà, tùha Pilatu dañà-té iin tè-ndiàdí, ndéni-te nì cui ndiàdí ni càyàn nèhivì.

¹⁶ Te quivì yucán ndiàdí iin tiàa íá cuàhà fama-xi nani Barrabás. ¹⁷ Ñàyùcàndùá, na sàni nataca nèhivì cuàhà mà nùu Pilatu, dandu nì xicàn tnùhù-té nùu-né, cachí-te:

—¿Ana cuní-nsià dàñà? ¿A divi Barrabás, te ò Jesús, ana cachí nduú Cristu?

¹⁸ Ducán nì cachì-te xi-né, vèchi sà-ináhà-té ñà-cuisi sàhà envidia xi dùtù sàni yàha Jesús ndahà-té.

¹⁹ Daaní, íá ìi-té nùu silla ndé nsidándàa-te chuun, te nì quesaa iin razón xi ñahàdihí-te, cachí-nè: “Màsà quídá-ní ni-iñàha xi Jesús, vèchi nècuàchì vàha nduú-né. Cunaha-ní, cuàhà gá nì sàñ ñuú ndùvèhè nì quida

nècuàchimà, te nì nacani cuaá inì”, cachí razón mà.

²⁰ Doco dùtù mà xì nècuàchì xídandacú, nì chiyuhù-né nèhivì cuàhà mà ñà-nì càyàn-nè dàñà Barrabás, te cui Jesús. ²¹ Ñàyùcàndùá, nì càhàn gobernador xì nsidaa nèhivì mà, cachí-te:

—Nùu ùi nècuàchì yohó, ¿índù nècuàchì cuní-nsià dàñà?

Dandu nì cachi nèhivì mà:

—¿Divi Barrabás!

²² Dandu nì cachì-te xi-né:

—Pues, nú ducán, dandu ¿nansa quide xì Jesús, divi ana cachí nduú Cristu?

Te nì naxiconihí nsidaa-né, cachí-nè:

—¿Ni cui-nè nchìca cruz!

²³ Dandu cachí gobernador mà:

—¿Índù chuun cui-nè ñà-còò falta xi-ne íá?

Doco chicá ndee ní càna nèhivì cuàhà mà, cachí-nè:

—¿Ni cui-nè nchìca cruz!

²⁴ Dandu nì xini Pilatu còò ni-iñàha ñhìndèè-té, cuisì quesáhá nacuídà fuerte nèhivì mà. Ñàyùcàndùá, nì xicàn-te tècuí, te nì ndaha-tè, indéhe nsidaa nèhivì mà, te nì cachì-te xi-né:

—Yùhù, mà cún sídà cuàchi nú ni cui nècuàchì yohó, vèchi còò ni-iñàha ñhìcá-nè. Chuun xi mii-nsiá ndúa.

²⁵ Dandu nì cachi nsidaa nèhivì mà:

—Nsiùhù xì dèhe-nsi ni cún sídà cuàchi-nsi sàhà nècuàchì jaàn.

²⁶ Dandu nì dàñà Pilatu Barrabás mà nùu nèhivì mà, doco Jesús, còò; nì dandàcú-te ñà-nì ñàhni cui-yà, te después cùhùn-yà màcùtuu-ya nchìca cruz cui-yà.

Nansa nì sàcùndiaa soldadu Jesús

²⁷ Dandu soldadu xi gobernador mà, nì saca-tèyá cuàhàn-te xi-yá vehechuún. Te nì cana-tè nsidaa compañeru-te ñà-tnàtuu-tè ndé íá-yà. ²⁸ Dandu nì tavà-té sìcoto xi-ya, te nì chindixi-tèyá iin capa cuahá. ²⁹ Te nì cava stná-te

iin corona inù nì chicaà-te dìni-yá, te nì dàcùnindáha stná-teyá iin nù-iin ndahà cuàhá-yà. Dandu nì sàcuita sisi-té nùu-yá, sàcùndiaà-teyá, cachí-te:

—¡Viva! Vàchi ¡rey xi tè-raza Judea nduu-ní (vichi)!

³⁰Te nì casivi díf-teyá. Dandu nì ditá-te nù-iin ma ndahà-yá nì cani fuerte-te dìni-yá. ³¹Te na ní nsihi nì sàcùndiaà-teyá ducán, dandu nì tavà-té capa mà, te nì nachindixi-tèyá sicoto xi mii-yá. Dandu nì saca-tèyá cuàhàn-te chituu-tèyá nchìca cruz.

Nansa nì chituu-tè Jesús nchìca cruz

³²Na ní caquee-tè xi-yá nì ndacùhun tnahá-te xi iin tiàa ñuu Cirene nani Simón. Te divi nècuàchìmà nì catnii-tè nì dàcuídá-tené cruz xi-ya cuàhàn.

³³Dandu nì casaà-te xi-yá iin xaan nani Gólgota. Quivì jaàn cachí dàhàn yucán, Nùu Iquì Dìni. ³⁴Dandu nì cuni-te dacohó-teyá vinu ia dácà tnahá xi ñà-ùà, doco na ní tuiyáá-yàñà, cóni cùnì gá-yà coho-yañà.

³⁵Daaní, nì chituu-tèyá nchìca cruz. Te sicoto xi-ya, nì dasàn-téá según nansa nì ñhì iin iin-tè na ní idàdiquí-te sàhà-ñá. Pues ducán nì quida-tè sàhà ñà-nì cùu ndisa palabra nì cachitnùhu nèhivi xí Dios sàhana na ní cachi-nè: “Nì dasàn-té sicoto xi entre mii-té, te nì idàdiquí-te sàhà-ñá”.

³⁶Daaní, nì sàcùndoo soldadu mà ñà-cundiaà-teyá. ³⁷Te dìquì-xí dìni cruz xi-ya nì sàcùtuu iin ñà-càchítnùhu índù-ñá disáhà-xí dandohó-teyá. Te dohó cachá: “Ana yohó nduú Jesús, rey xi tè-raza Judea”.

³⁸Cunaha-nsiá, yucán nì sàcùitandiaa stná ùi tècuìhnà nchìca cruz, iin-tè ladu cuahá-yà, te ingà-te ladu itní-yà. ³⁹Te nèhivi yáha yucán, nì canàhá stná-nè xi-yá, dacuico díni-né, cahíchì ini-nèyà, cachí-nè xi-yá:

⁴⁰—¡Ndahví-ní! vàchi cuàhàn-ní dacaá-ní veheñùhu cahnú, te tixi ùni quivì nsidavàha saa-nià, cachí-ní. Nú ducán fuerte guá-ní, dandu dacácu-ní mii-ní, nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, te danuu-ní mii-ní nùu cruz jaàn cundehè-nsí —nì cachi-nè.

⁴¹Te divi-ni ducán nì sàcùndiaa stná dùtù xícusahnú, te cutnáhà stná nècuàchì ley xi veheñùhu, xi stná nècuàchì xídandacú; nsidaa-né nì sàcùndiaa stná-nè, cachí-nè iin-ne xi inga-nè (sàhà-yá):

⁴²—Nècuàchì jaàn, nisa dacácu-ne nècuàchì dava ga, doco mà cùu dacácu-ne mii-né. Nú ndisa rey xi nècuàchì raza-ndà Israel nduú-né, dandu ni danuú-né mii-né nùu cruz jaàn cundehè-ndà, dandu cunindisa-ndané.

⁴³Dios cundéé ñí-nè, (cachí-nè): pues nú ducán nduá, dandu ni dacácu-yanè vichi, nú cuní-yà, te nú ndisa Dèhemanì-yá nduú-né nacua cachí-nè —nì cachi tè-xícusahnu-ma.

⁴⁴Te dècuèndè stná tècuìhnà itándiaa stná nchìca cruz yucán, nì canàhá stná-te xi-yá.

Nansa nì xihì Jesús nì dānāà-yá sàhà cuàchi-nda

⁴⁵Daaní, dècuèndè càxíhùì xi ndé càhùni nì nàcuìin tnùu inicutu ñuu yucán. ⁴⁶Te nahi càhùni nì ndàhì ndee-yá, cachí-yà:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —te dohó cuní cachàma: ¡Dios mío, Dios mío! ¿A ñà-sàni ndò nihni nduá yohó?

⁴⁷Te dava nècuàchì itá yucán, nì tiacu-nè ndàhì-yà ducán, ñàyùcànduá nì cachi-nè:

—Elías caná-né.

⁴⁸Ñàyùcànduá, nì dàyàà iin-tè nì quihin-tè iin ñà-ñàhmá uun nani esponja, te nì chindaxin-téá xi vinu nì xiò, nì chihi-téá dìni iin vara yutnù, te

nì quesaha tnáa fuerte, vâchi ndè an-sivi nì nuu iin ángel xi Stoho-ndà Señor, nì dâcúxió-né cavà cahnú ndiadí yuhù cueva mà, te nì sâcòo-ne diquîá. ³Tnúù nihni-ne na ian tása; te cuxín yaa sì-coto xi-ne nahi yùhà. ⁴Te soldadu ndoó ndiaá yucán, nì cayùhí cuaá-te, te nì quesaha-té quidí fuerte-te, ndè nì xihì nihni-tè. ⁵Doco nì cachi ángel mà xì nècuàchì ñahà mà:

—Màsà yúhí-nsià. Ináhí nandúci-nsià Jesús, divi ana nì xihì nchica cruz. ⁶Doco cunaha-nsiá, còò cá-yà yohó; sàni natiacu-yà nacua nì cachitnùhu-ya antes. Naha-nsiá cundehè-nsiá lugar ndé nì sanduhù-yá. ⁷Te cuahán-nsià vichi duha ndé ndoó nècuàchì dacuahá-yá, te cachitnùhu-nsia xì-né ñà-sàni natiacu-yà, te icúmí-yâ codònnù-yá nùù-nsiá nùhù-yà ndè ladu Galilea. Yucán icúmí-nsiá cuni-nsiâyà. Pues vichi sàni cachitnùhì xì-nsiá —nì cachi ángel.

⁸Dandu yâchì nì caquee nsihi nècuàchì ñahà mà cueva mà, te nì dâyâà-nè cuàhàn-nè cachitnùhu-ne xì nècuàchì dacuahá-yá: chii yúhí-nè, te chii cudñi stná ini-nè. ⁹Doco ichì ndé cuàhàn-nè yucán nì ndacùhun stnahá-né xì-yá, te nì casàhù-yà xì-né. Ñâyùcàndùá nì tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá, te nì tnii-ne sàhà-yá nì cahvi-néyà. ¹⁰Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màsà yúhí-nsià. Cuahán-nsià ndé ndoó nèhivì xínduu nahi ñani, te cachi-nsià xì-né ñà-nì núhù-nè ndè ladu Galilea, vâchi yucán icúmí-nè cuni-nè yùhù.

Nansa nì dândacú dùtù nùù soldadu nì sandiaa sepultura

¹¹Daaní, na sàmànùhù nècuàchì ñahà mà, dandu nì caquee stná dava soldadu nì sandiaa yucán, mànuhù stná-te ñuu

Jerusalén. Te nì nacani-tè xì dùtù xí-cusahnú nansa nì cuu. ¹²Ñâyùcàndùá, nì nataca dùtù mà xì nècuàchì xídandacú nùù ñuu mà, te nì ndatnuhu tnahá-né nansa quida-ne. Dandu nì sàha-ne soldadu mà vihi dihùn, ¹³te nì cachi-nè xì-té:

—Dohó cachi-nsià xì nèhivì: na hora quídí naà-nsiá ñuú, dandu nì casaà nècuàchì dacuahá Jesús, nì xidacuihna-né cuerpu nsii ma, cachi-nsià. ¹⁴Te nú nì cunfñtùhu gobernador sàhà chuun yohó, dandu càhàn-nsi sàhà-nsiá nùù-té, te còò ni-ñàhà cuu xi-nsiá —nì cachi-nè.

¹⁵Ñâyùcàndùá, nì catnii soldadu mà dihùn mà, te nì cachi-te xi nèhivì nacua nì sàcùnaha-té. Te divi sàhà ñà-jaàn nduá ducán xicá cuentu mà nùù nèhivì raza Judea dècuèndè quìvì vichi.

Ñà-nduá nì dândacú Jesús nùù nèhivì xí-yá ñà-quida-ne na sàmànùhù-yá

¹⁶Daaní, nì quihin nsì-úxin iin nècuàchì dacuahá-yá ichì cuàhàn-nè ndè iin xaan nì cachi-yà xì-né, divi nduú iin yucù iá ladu Galilea. ¹⁷Te na ní xini-nè mii-yá nì tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá, te nì cahvi-néyà. Doco dava-ne, ndoó-né xì duda. ¹⁸Dandu chicá nì cuyatni-ya, te nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù nì nihítáhví dandacuí sàhà nsidanicuú ñàhà iá ñuhiví xì an-sivi. ¹⁹Ñâyùcàndùá, cuahán-nsià inicutu ñuhiví, te dacuahá-nsiá nèhivì nansa iá ichì váha, te quida ì stná-nsiànè, ndacùcahan-nsiá Yuamáni, xì stná yùhù ana nduú Dèhemanì-yá, xì stná Espiritu ì xi-yá. ²⁰Te chinaha stná-nsiànè nansa quida-ne chivàha-ne nsidanicuú ñà-nduá sàni dândacuí nùù-nsiá. Te cunaha-nsiá, nicanicuahàn icúmí cutnahí xì-nsiá ndè cachi nsihi ñuhiví.

Yohó nì nsihi historia.

Nà-nduá Nì Tiaa San Marcos sàhà Jesucristu

1 Ñà-yòhó nduá quesáhá nacání razón ndiaha xí Dios sàhà Dèhemanì-yá Jesucristu.

²Sànaha nisa cahàn Isafás cuenta xi Dios. Te nì tiaa stná-nè (palabra yohó nì cachi-yà):

Cunaha-ní, cuàhìn techuín iin tiàa, te dihna-ne yàha-ne càhàn-nè xì nèhivì ñà-ndùú razón xi, te ducán (nsida viì-né anima-nè), na ian nduvií iin ichì, dandu después yàha stná mii-ní (Cristu).

³Tiacú cáhàn fuerte ana cáhàn sàhù yucù, te (cachí-nè xì nèhivì ñà-nsida viì-né anima-nè) na ian nduvií ichì ndé yàha Stoho-ndà Señor, nandua ichì ndáà ndé quixi-ya.

(Ducán cachí tutu mà.)

⁴Ñàyùcàndùá, nì quixi nècuàchìmà. Juan Bautista nani-né, te yucù nì càhàn-nè sàhù xì nèhivì, nì cachitnùhu-ne nansa xiñuhu quida-ne ñà-naxicocuín ini-nè sàhà-ñá cuicahnú ini Dios sàhà cuàchi-ne, dandu cuhì-nè.

⁵Ñàyùcàndùá cuàhà nèhivì ñuu Jerusalén xì nsidaa gá stná nèhivì ladu Judea, nì casaà-nè nùù Juan mà, nì dàtúí-ne cuàchi-ne nùù Dios, te nì cuhì stná-nè nùù yùte Jordán nì quida nècuàchìmà.

⁶Dòò idi sì-camellu nì sandixi nècuàchìmà. Te iin quisi nduú siuhma tìxi-ne. Te sìca xi ndudi ñùñù yucù nduá nisa itiacu-nè. ⁷Te nì càhàn-nè xì nèhivì, cachí-nè:

—Nú sàni yàha yùhù, dandu vaxì mii-yá ana chicá icúmí poder cahnú nùí. Ni có-nàtùì (cundi ni mozo xi-ya) ndaxin correa ndisàn-yá. ⁸Yùhù, tècuí quidá í' mii-nsiá. Doco mii-yá, còó; tìxi Espíritu Ìl xí Dios icúmí-yá quida iì-yánsiá.

Nansa nì cuhì Jesús

⁹Quìvì yucán nì quee-ya ñuu Nazaret íá Galilea, te nì quida ì Juan-yà nùù yùte Jordán. ¹⁰Te na ní quee-ya nùù tècuí mà, dandu nì xini-yà nì nuna ansivi, te nì nuu Espíritu Ìl xí Dios dìquì-yá na iin loma. ¹¹Te nì tiacu cáhàn iin ana cáhàn ansivi, cachí-yà:

—Mii-ní, Dèhemanì nduu-ní, te cudí cuàhà inì sàhà-ní.

Nansa nì cuni ñà-malu dacà-sí Jesús

¹²Daaní, nì nsihi nì cuhì-yá, dandu vichi vichi nihí Espíritu Ìl xí Dios-yà nì sàhàn ñà-coo-ya yucù daná. ¹³Te yucán nisa ìa-ya ùù dico quìvì ndé ndoó quisi yucù. Te nì sàà Satanás, nì cuni-si dacà-síyá, (doco mànicuí). Daaní, después nì casaà stná ángel xi Dios nì chindee-néyà.

Nansa nì quesaha Jesús quidá-yá chuun ì ladu Galilea

¹⁴Daaní, na ní sàcùndiadi Juan Bautista vehecàa, dandu mànuhù Jesús ladu Galilea. Te nì quesaha-yá cáhàn-yà xì nèhivì inicutu ñà-ndùú razón ndiaha sàhà ñuhiví ìl xí Dios. ¹⁵Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Sàni sàà hora, sà-ítúú tiempu cusahnú Dios ñuhiví yohó. Ñàyùcàndùá naxicocuín ini-nsia sàhà cuàchi-nsia, te cunindisá-nsiá ñà-ndùú razón ndiaha xí-yá.

Nansa nì cana Jesús cùmì nècuàchì tavá siaca

¹⁶Xicá Jesús yuhù mar íá Galilea, te nì xini-yà Simón xì ñani-nè Andrés, dacaná-né ñunù xí-né mahì tècuí, vachi nècuàchì tavá siaca xínduu-ne. ¹⁷Te nì cachi-yà xì-né:

—Cunchicùn-nsiá yùhù, vachi mà cùndúú gá-nsiá nècuàchì tavá xi siaca; yùhù icúmì dacuahí mii-nsiá

ñà-cunduu-nsia nècuàchì tavá xi nèhivì (nùù ichì malu).

¹⁸ Dandu nècuàchìmà, vichi vichi nì nacoo-ne ñunù xí-né yucán, te nì tenchicùn-nè mii-yá cuàhàn.

¹⁹ Dandu nì sàà-yà chicá nùù-xí, te nì xini tu-ya ùì dèhe iin tiàa nani Zebedeo, Jacobo nani iin-ne, te Juan nani ñani-nè, ndoó-né nùù lancha xi-ne, nácàhmá-nè ñunù xí-né. ²⁰ Te nì cana stná-yà ndúù-nè. Ñàyùcàndùá nì nacoo-ne yua-né ini lancha mà xi tètátú, te nì catenchicùn stná-nèyà cuàhàn.

Nansa nì tavá Jesús iin ñà-malu inácaa ini iin tiàa

²¹ Dandu nì casaà-nè xi-yá iin ñuu nani Capernaum. Te na ní sàà quìvì descansu, dandu cuàhàn-yà veheñùhu, te nì dàcuàhá-yá nèhivì yucán. ²² Te nì ndulocó-nè sàhà ñà-ndùá dàcuàhá-yánè, vàchi nì chinaha-yà nahi ana cusáhnú, màdíá nahi nècuàchì ley xi veheñùhu. ²³ Daaní, ini veheñùhu ma íá stná iin tiàa inácaa iin ñà-malu inì-xi. Te nì ndàhì-nè, cachí-nè:

²⁴ —Jesús de Nazaret, ¿ndíà cunduu-ní nsiùhù? ¿A váxi-ní dandáñúhú-ní nsiùhù? Yùhù ináhi mii-ní: ana ìì nì quixi nùù Dios ndùù-ní —cachá`.

²⁵ Doco Jesús, ndee ní dandàcú-yá nùá, cachí-yà:

—¡Màsà cáhàn, te quee cuahán! ¡Nacoo tiàa jaàn!

²⁶ Dandu ñà-malu mà, nì dàquídí fuerteà nècuàchìmà, te nì ndàhì ndeá, dandu nì quea cuàhàn. ²⁷ Ñàyùcàndùá, nsidaa nèhivì yucán, nì ndulocó sàstnùhù-né sàhá yucán, te nì ndàcàtnùhù tnàhá-né nùù-né, cachí-nè:

—¿Ndíà nduá cuú jaàn? ¿Índù ley saa nduá? Vàchi na iin nècuàchì cusáhnú, ducán cáhàn nècuàchì jaàn. Mà úhi dandàcú-né nùù ñà-malu, te iníniá-nè.

²⁸ Dandu nì xitià fama xi-ya inicutu ladu Galilea yucán.

Nansa nì dandúvaha Jesús dido Simón Pedro

²⁹ Daaní, na sàni caquee nsidaa-né veheñùhu yucán, dandu cuàhàn-yà xi Jacobo xi ñani-nè Juan, nì yàha-ne vehe Simón xi Andrés. ³⁰ Te yucán indúhu dido Simón, nècuàchì ñahà, quidá yócò xi-né. Te vichi vichi nì cachitnùhu nèhivì vehe ma xi-yá sàhà nècuàchì cuhí mà. ³¹ Ñàyùcàndùá, nì tnàtuu-ya ndé indúhu-né, te nì tnii-ya ndahà-né, nì dandàcòo-yanè. Dandu vichi duha nì cuxio cuèhè yócò mà-né, te nì quesaha-né nì xinucuachi-né nùù-yá xi compañeru-yà.

Nansa nì dandúvaha Jesús cuàhà gá nècuàchì cuhí

³² Daaní, nì quècahnu orá, te nì cuñaà. Dandu nì casaca nèhivì nsidaa nècuàchì cuhí xi-ne, xi stná nècuàchì inácaa ñà-malu inì-xi nì quixi nùù-yá. ³³ Te nsidaa-né, nì nataca chitu-né yehè vehe ndé íá-yà. ³⁴ Te nì dandúvaha-ya nsidaa nècuàchì cuhí mà, nsidanuu cuèhè quidà-xi-né. Te nì tavá stná-yà cuàhà ñà-malu. Doco cóni sàha-ya cáhàn gà-si, vàchi ináhá-sí ana nduú-yá.

Nansa nì càhàn Jesús sàhù inicutu ladu Galilea

³⁵ Daaní, itnúú gá dàtnàà nì ndacòo-ya, nì quee cuaán-yá cuàhàn-yà iin xaan ndé còò nèhivì, te yucán nì xicàn tàhvì-yá nùù Yuamáni-yá. ³⁶ Daaní, después, nì caquee stná Simón xi compañeru-nè cuàhàn-nè nanducu-néyà. ³⁷ Te na ní ndacùhun-neyà, nì cachi-nè xi-yá:

—Cunaha-ní, nsidaa nèhivì, nanducu-né mii-ní.

³⁸ Doco nì cachi-yà xi-né:

—Ni cùhùn-ndà ndè ñuu chicá nùù-xí, cachitnùhu stnái xì nèhivì yucán ñà-ndùú ndudu ìì, vàchi divi chuun jaàn vaxi —nì cachi-yà.

³⁹ Ñàyùcàndùá, ducán nì xìcanuu-ya inicutu ladu Galilea yucán, nì cachitnùhu-ya ndudu ìì xí-yá xì nèhivì nsidaa veheñùhu yucán, te nì tavà stná-yà ñà-malu ñuhú ini nèhivì.

Nansa nì dándúvaha Jesús iin tiàa icúmí cuèhè lepra

⁴⁰ Dandu nì sàà stná iin tiàa icúmí cuèhè lepra, nì tnàtuu-ne nùù-yá, nì sàcuìn sísì-né nùù-yá xícàn tàhvi-né nùù-yá, cachí-nè:

—Nú cuní-ní, vètùnì dandúvaha-ní yùhù.

⁴¹ Dandu nì cuhi ini Jesús nècuàchìmà, te nì chituu-ya ndahà-yá nùù-né, cachí-yà xì-né:

—Juùn. Vichi duha ni ndúvaha-ní, cachí xì-ní.

⁴² Dandu na momentu nì cachi-yà ducán nì quee cuèhè quidà-xì-né, te nì nduvàha-ne. ⁴³ Dandu na cuàhàn-yà techuún-yánè nùhù-né, dandu cuàhà gá nì chinaha-yánè, cachí-yà xì-né:

⁴⁴ —Cunaha-ní, màsà cáchì-ní ni-ìñàha xi nèhivì. Cuisi cuahán-ní nùù dùtù ñà-cundehè-né icà-ní (ñà-sàni nduvàha-ní), te nacùaha-ní promesa xi Dios, vàchi ducán cachí ley xi Moisés, dandu vètùnì cundaà ini nèhivì ñà-sàni nduvàha-ní nduá —nì cachi-yà.

⁴⁵ Doco nècuàchìmà, nì quee-ne nì quesaha-né nacánì-né xì cuàhà nèhivì, te sàhámà nì xitià cuentu inicutu. Ñàyùcàndùá mànicùí gá quìhvi vate Jesús ini ni-iin ñuu. Puru campu xicánúú-yá. Doco nsidanicuú xaan nì caquee nèhivì nì nataca-nè nùù-yá.

Nansa nì dándúvaha Jesús iin tiàa nì dàñà ñi cuerpu xi

2 Nì yàha itnii quìvì, dandu mànuhù Jesús ñuu Capernaum. Te nì xinitnùhu nèhivì iá-yà vehe. ² Ñàyùcàndùá luegu nì nataca cuàhà-né, ni có-nùnà gá ìndù cundoo-ne, ni siquiera nùù yehè. Te nì càhàn-yà xì-né ñà-ndùú palabra xi-ya. ³ Dandu yucán nì sàà stná itnii gá nèhivì, cùmì-né nsidà-xì iin nècuàchì cuhí nì dàñà ñi cuerpu xi. ⁴ Doco ñà-cuàhà guá nèhivì ndoo yucán, mànicùí quìhvi-ne dècuèndè ndé iá-yà. Ñàyùcàndùá nì nana-ne ònìvèhé nì nacani-nè iyuhu ònìyá meru ndé indéhe ndàà iá-yà ini vehe. Te na sàni nacuna-nemà, dandu nì dandúú-né nècuàchì cuhí xi-ne nùù camilla. ⁵ Ñàyùcàndùá, na ní xini-yà ñà-cuàhà guá xíxinindisá-néyà, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì cuhí:

—Hijo, xicáhnù inì sàhà cuàchi-ní.

⁶ Doco yucán ndoo stná itnii nècuàchì nduú nècuàchì ley xi veheñùhu, te nì nacani ini-nè: ⁷ “¿Índù chuun càhàn Jesús ducán? ¡Mà ndoo ini Dios sàhà ñà-nduá cachí-nè! Vàchi còò inga ana cui cuicahnú inì-xi sàhà-ndà, cuisì mii-yá”.

⁸ Doco Jesús, nì cundaà ini anima-yà ñà-nduá nacánì guá ini nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun nacánì inì-nsia ducán? ⁹ ¿Índù milagru nduú ñà-chicá ùhì quida-nda: a ñà-cachi uun-nda xi nècuàchì cuhí yohó ñà-xicáhnù ini-ndà sàhà cuàchi-ne, te ò ñà-cachi-ndà xì-né ni ndácuín-nè ndanihi-ne camilla xi-ne, te nacaca-ne? ¹⁰ Pues yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, cuàhìn quide ìñàha ñà-cundaà inì-nsia ñà-ndisa icúmí derechu cuicahnú inì sàhà cuàchi nèhivì ñuhivì.

Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì cuhí mà:

¹¹—Mii-ní cachí xí', ndacuiin-ní, ndanihi-ní camilla xi-ní, te xuhun-ní vehe-ní.

¹²Dandu nì ndacuiin nècuàchì cuhí mà, te vichi vichi nì ndanihi-ne camilla xi-ne, nì quee-ne, mànuhù-né vehe-ne, indéhe nsidaa nèhivì yucán. Ñàyùcàndùá nsidaa-né, nì ndulocò-nè, te nì ndenihi vaha-ne Dios, cachí-nè:

—Ni-iin xichi, có-xini-ndá cuu (ndiaha guá) nahi ña-yohó.

**Nansa nì cana Jesús
iin tè-dachíyàhvi nani Leví**

¹³Daaní, nì quee-ya inga xichi cuàhàn-yà dècuèndè mar. Te nì nataca cuàhà gá nèhivì nù-yá, te nì dàcuàhá-yánè. ¹⁴Dandu nì yaha-ya (inga xaan), te nì xini-yà iin dèhe Alfeo nani Leví, iá-nè nù mesa ndé dachíyàhvi-ne. Te nì cachi-yà xì-né:

—Nahà-ní, cunchicùn-ní yùhù.

Dandu nì ndacuiin nècuàchìmà cuàhàn stná-nè xì-yá.

¹⁵Daaní, después dohó nì cuu na ní ìa-ya vehe Leví mà. Iá-yà xixí-yá, te ndoó stná cuàhà nècuàchì dachíyàhvi, xì cuàhà gá más nècuàchì cachí-nè iá cuàchì-xì, xixí-né xì Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá, vachi cuàhà gá nèhivì nchícùn xì-yá. ¹⁶Te nècuàchì ley xì veheñuhu, xì stná nècuàchì fariseu, nì xini-nè nansa quidá-yá xixí-yá xì nèhivì mà. Ñàyùcàndùá nì cachi-nè xì nècuàchì dacuahá-yá:

—¿Índù chuun cutnáhà maestru xi-nsia xixí-né xì cuàhà tè-dachíyàhvi, xì dava gá stná nèhivì cuáchi?

¹⁷Na ní tiacu Jesús cachí-nè ducán, dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màdì nècuàchì ndáa vaha xiñuhu xì ana quidatatna xi-né. Nècuàchì cuhí xiñuhu xì ana quidatatna xi-né. Te divi ducání stná yùhù, màdì nèhivì nihnú ndàcuisì inì-xì vaxì càhàn xí'. Còó, nèhivì

cuáchi vaxì nanduquí, áma naxicocuñ ini-nè sàhà cuàchi-ne.

**Ndiá disáhà-xí cónisá iníhù dócò
nècuàchì dacuahá Jesús na
iá ì-yá ñuhivì yohó**

¹⁸Daaní, iin xichi na iníhù nècuàchì dacuahá Juan Bautista xì stná nècuàchì fariseu, dandu nì tnàtuu itnii nèhivì nù Jesús, te nì ndàcàtnùhù-né nù-yá cachí-nè:

—¿Índù chuun iníhù dócò nècuàchì dacuahá Juan xì stná nècuàchì xì-dacuahá ley xì tè-fariseu, doco nècuàchì dacuahá mii-ní, còó?

¹⁹Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nècuàchì ndoó vicò nándàhà, ¿a vátuni iá ñà-cunihii-né na hora ndoó-né cutnáhà-né xì noviu? Còó, vachi na ndoó-né xì noviu, mà cúí cunihii dócò-nè. ²⁰Doco vaxì iin quivì, dandu mà cóó gá noviu nù-né, dandísá, tiempu yucán icúmí-nè cunihii dócò-nè.

**Ndiá disáhà-xí sàni dàma
estilu sàhana, te estilu saa
nduá nì nacoó Jesús**

²¹'Sicoto saa, màsà nácàhmá-ndàñá nù ñà-tùhù. Vachi nú ducán, dandu dandánsiá ndé nì nacàhmá, te chicá icúmí ndàtà sicoto tuhù mà. Dandu ñà-sàni ndàtà dahuun sicoto-mà cundua. ²²Stná vinu, nú vinu saa nduá, mà dáquèe stná nèhivì-ñá ini itni iin tuhù, vachi nú ducán, ndàtà-ñá, vachi cahnsiá quida vinu saa ma, te cuitià-ñà, te cuchicuehe stná iin mà. Ñàyùcàndùá, nú vinu saa nduá, dandu ini itni iin saa covàha.

**Nansa nì xitnùhu nèhivì nècuàchì
dacuahá-yá na ní sàhnù-nè
sicàyòcò trigu quivì descansu**

²³Iin quivì descansu nì sandua, te yáha Jesús nù iin itu ndé iá trigu, te cutnáhà stná-yà xì nècuàchì dacuahá-yá. Te

nacua yáha-ne ducán sáhnù-nè sicàyòcò trigu mà saxí-né. ²⁴Ñàyùcàndùá, nì cachi nècuàchì fariseu xì-yá:

—Cundehè-ní nansa quidá nècuàchì dacuaha-ní, quidá-né iin chuun có-sáha ley xi-nda quida-nda quivì descansu.

²⁵⁻²⁶Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A cóni càhví-nsiá (nùu tutu ì) ndé nacánía nansa nì quida David sàhana na xicánúu ndahví-nè xì compañeru-nè tiempu xì jefe xì dùtù nani Abiatar, te xíhi-nè doco? Nì quíhvi-ne ini veheñùhu xì Dios, te nì xixi-ne dità vídí ì, mate còò permisu cuxi-neà, cuisì-ní dùtù iá permisu cuxi xì ñá-yùcán. Doco David, ndè stná compañeru-nè nì sàha-ne, nì caxixi stná nècuàchìmà.

²⁷Dandu nì cachi stná-yà xì nèhivì yucán:

—Sàhà ñà-cunduu ñà-vàha xì nèhivì, ñàyùcàndùá nì sàcòò iin quivì descansu, màdiá nì cùyúcùn nèhivì sàhà-ñá (chicá nducahnú) quivì mà. ²⁸Ñàyùcàndùá, yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, dandacú stnáì sàhà nansa quida nèhivì quivì mà.

Nansa nì nduvàha iin tiàa nì ìchì dahuun iin ndahà-xí

3 Dandu cuàhàn Jesús veheñùhu. Te na sání quíhvi-ya yucán, (nì xini-yà) jaàn iá iin tiàa nì ìchì dahuun iin ndahà-xí. ²Doco ndoó stná nècuàchì fariseu yucán, indéhe váha-neyà, áma dándùvaha-ya nècuàchì cuhí-mà cahan-né, te ducán nihìndèè-né daquéé cuàchi-ne dìquì-yá sàhà ñà-ndùá quivì descansu.

³Dandu nì cachi-yà xì tiàa cuhí ndahà-xì mà:

—Ndacuiìn-ní, cuiin-ní dava mahì nèhivì yohò.

⁴Dandu nì càhàn-yà xì nèhivì nání xì-yá yucán, cachí-yà:

—¿Nansa ndiá ìcà-ndà quida-nda quivì descansu? ¿Amádi chicá iá

vàha quida-nda ñà-íá viì, te màdiá ñà-có-ndiáá? ¿Amádi chicá iá vaha dacácu-nda nèhivì quivì mà, te màdiá cahni stnàhà-ndà?

Doco nècuàchì yucán, còò ni-iñàha nì náxicónihí-né nùu-yá. ⁵Ñàyùcàndùá, nì xiconúu-yá nùu nsidaa-né, te nì cuduchi ini-yà sàhà-né, vachi caxin sàst-nùhù anima-nè. Dandu nì cachi-yà xì tiàa ma:

—Chitanini-ní ndahà-ní.

Dandu nì chitanini nècuàchìmà ndahà-né, te nì nduvàha dahuan. ⁶Ñàyùcàndùá nì caquee nècuàchì fariseu mà nì càhàn-nè xì nècuàchì partidu herodianu, nì ndatnuhu-né nansa cui dandáñúhú-nèyà.

Nansa nì nataca cuàhà nèhivì nùu mar

⁷⁻⁸Daaní, cuàhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá nùu mar, te cuàhà sàstnùhù nèhivì ladu Galilea nì catenchicùn stná xì-yá. Te na ní xitià cuentu ñà-ndiaha guá quidá-yá, dandu más nèhivì nì ndecoyo: nècuàchì ñuu Jerusalén, xì más gà nèhivì ladu Judea xì stná nèhivì ladu Idumea, xì nèhivì ladu duha yùte Jordán, xì nèhivì ladu ñuu Tiro xì ñuu Sidón, nsidaa-né vaxi-ne ndé iá-yà. ⁹Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ñà-cundiatu tùha-ne xì iin lancha ndé coo-ya sàhá màsà ndútnúu guà-yà mahì nèhivì cuàhà mà. ¹⁰Vachi cuàhà-né nì dándùvaha-ya, ñàyùcàndùá nsidaa nècuàchì cuhí, nì nachitu-né nùu-yá, cuní-nè dacácuñun-ne ndahà-né ìcà-yá, te nduvàha-ne. ¹¹Stná ñà-malu, na ní xinià-yà, nì sàcùitasisiá nùu-yá, cachá:

—Dèhemanì Dios nduu-ní.

¹²Doco mii-yá, vihi gá cuàhà nì dandacú ndee-yá nùá ñà-màsà cáhà ana divi nduú-yá.

Nansa ni nacàxin Jesús ùxin ù tiàa ñà-cunduu-ne apóstol xi-ya

¹³Dandu ni nana-ya yucù, te ni cana-ya nècuàchì tuxí-yá ñà-ni cáquixí-né nùù-yá. ¹⁴Te ni nacàxin-ya ùxin ù-nè ñà-cunduu-ne nèhivì cutnahá xi-yá cacanu, dandu después techuún stná-yànè cùhùn-nè càhàn-nè xì nèhivì palabra xi-ya. ¹⁵Te ni sàhatahvi-yánè ñà-dandúvaha-ne nècuàchì cuhí, te tavà stná-nè ñà-malu ñuhú anima nèhivì. ¹⁶Te divi nècuàchì yohó xínduu nècuàchì ni nacàxin-ya: iin-ne nani Simón, te divi-ne ni dānāni stná-yà Pedro; ¹⁷daaní, iá stná dèhe Zebedeo nani Jacobo xì ñani-nè Juan, ndúì nècuàchìmà ni dānāni stná-yà Boanerges, te cuní cachāmà na càhàn dāvì càhàn-nè. ¹⁸Daaní iá stná Andrés, xì Felipe, xì Bartolomé, xì Mateo, xì Tomás, xì dèhe Alfeo nani Jacobo, xì stná Tadeo, xì Simón ni sanduu partidu cachí-nè nècuàchì Canaán; ¹⁹te ni ìa stná Judas Iscariote, divi nècuàchì icúmí cahin xi-yá.

Daaní, ni yàha-ya xì compañeru-yà ini iin vehe. ²⁰Te yucán ni nataca cuàhà gá tu nèhivì nùù-yá. Ñàyùcàndùá, cónì cúsáá gá-yà cuxi-ya, ni mii-yá ni nècuàchì dacuahá-yá. ²¹Dandu nècuàchì xínduu nèhivì vehe-ya, ni xinitnùhu-ne nansa cachí nèhivì sàhà-yá ñà-sàni ndañuhu sàxinítnùnì-yá, cachí-nè. Ñàyùcàndùá, cuàhàn-nè ndé iá-yà ñà-cùnì-nè cundaca-neyà nùhù.

Nansa ni dàquée cuàchi nèhivì òiquì Jesús, ñà-malu chindéé xí-yá, cachí-nè

²²Daaní, nècuàchì ley xi veheñùhu, ni caquee-ne ñuu Jerusalén, ni casaà-nè ndé iá-yà, te ni càhàn cuàchi-ne òiquì-yá, cachí-nè xì nèhivì:

—Nècuàchì jaàn, icúmì-nè ñà-malu nani Beelzebú ini-nè, divi quìsì cusáhnù.

Ñàyùcàndùá, vātùnì tavá-né dava ga ñà-malu anima nèhivì, vāchi quìsì mà chindéé xí-nè —ni cachi-ne.

²³Ñàyùcàndùá ni cana Jesús nèhivì, te ni nacani-ya historia nduú ejemplu, cachí-yà xì-né:

—Ñà-malu, ¿nansa cui tavà stnahá nsi-daa mián? Mà cúí. ²⁴Vāchi ducán iá xán na iá xì nèhivì dandacú nùù iin ñuu, nú ni táhndè dava-ne, te nāá stnahá-né, dandu mà cúí dandacú gá-nè nùù ñuu mà. ²⁵Te nèhivì ndoó iin vehe, nú xiní ùhì stnahá-né, dandu mà cúí cundoo tàcá gá-nè. ²⁶Stná ñà-malu xi Satanás, nú ni táhndè dava, te cuni ùhì stnahá, dandu mà cuèà, te yāchì nsiha, nú ducán.

²⁷Vehe iin tiàa ndacuì, mà cúí quihvi ndevàha nèhivì, te tavá-né ñà-icúmì-tè. Còó, vāchi dihna icúmì-nè chichuhni-nète, dandu vātùnì quida-ne ducán.

²⁸Ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá, mate nadaa ga cuàchi nèhivì iá nùù Dios, te ò nadaa ga xichi càhàn ùhì-nè òiquì-yá, vātùnì cuicahnú ini-yà sàhà-né. ²⁹Doco nú ni càhàn ùhì-nè òiquì Espiritu Ìì xì Dios, dandísá, mà cúí cuicahnú ini-yà, sàhà-né, vāchi nicanicuahàn icúmì-nè cunsida-ne cuàchi ma.

³⁰Ducán ni cachi-yà xì nèhivì yucán sàhà nècuàchì càhàn tnùhù òiquì-yá, vāchi cachí-nè ñà-ínacáá iin ñà-malu ini-yà.

Ñà-nduá ni cachi Jesús sàhà dihi-yá xì sàhà ñani-yà na ní casaà-nè caná-neyà

³¹Daaní, ni sàà stná dihi-yá xì ñani-yà tùvèhé, te ni techuún-né iin razón caná-neyà. ³²Ñàyùcàndùá, nèhivì ndoó nùù-yá, ni cachi-nè xì-yá:

—Cunaha-ní, tùvèhè c'á iín dihi-ní xì stná ñani-ní, caná-né mii-ní.

³³Dandu ni cachi-yà xì nèhivì mà:

—¿Ana divi nduú mamá xi cahan-nsiá? Te ò ¿ana divi xínduu ñani?

³⁴Dandu nì xiconúù-yá nì indehè-yá nsidaa nèhivì ndoó nùù-yá, te nì cachi-yà:

—Divi nècuàchì yohó xínduu nahi mamá xi, ò nahi ñani. ³⁵Vàchi nsidan-icuú ana quidà-xì ñà-ndúá cuní Dios, divi xínduu nahi ñani, nahi cùhe, te nahi dihi stnáì.

Iin ejemplu sàhà iin nècuàchì xitú

4 Daaní, inga xichi nì quesaha Jesús dacuahá-yá nèhivì nùù mar. Te yucán nì nataca cuàhà gá-nè nùù-yá. Ñàyùcàndùá, nì nana-ya iin lancha íin yuhù mar mà, te nì sàcòo-ya inì-nu. Te nèhivì cuàhà mà, yuhù mar mà nì sàcùndoo-ne. ²Dandu nì dàcuahá-yánè cuàhà iñàha, nì nacani-ya xì-né cuàhà historia nduú ejemplu. Te dohó nì cachi-yà:

³—Cunini-nsia. Nìsa ìa iin nècuàchì xitú, nì quee-ne cuàhàn-ne chihi-ne. ⁴Te nì sate uun-ne tata mà. Te dava-ña, nì còya nùù ichì. Dandu nì quixi laa, nì saxì-síá. ⁵Te dava stná mà, nì còya nùù cavà ndé còò cuàhà ñuhù. Te yàchì nì xitià, vèchi có-ndóò cucún ñuhù yucán. ⁶Doco na ní ducàn orá, nì ìchà, vèchi cónì níhì yohá. ⁷Daaní, dava stná tata mà, mahì iñù nì còya. Te na ní sahnú iñù mà, dandu nì dàdáhvia viu cuati ma, ñàyùcàndùá cónì cuàha. ⁸Daaní, dava stná tata mà, nì còya nùù ñuhù vaha, te nì xitià, nì sahnua, te nì cuàha; dava-ña, òcò ùxin gà tantu nì cuàha; te dava-ña, ùnì dico gà tantu, te dava-ña, ùhùn dico gà tantu nì cuàha.

⁹Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nì cúninì vaha nsidaa-nsiá ñà-ndúá cachí.

Ñà-ndúá disàhà-xì nì nacani Jesús ejemplu, divi sàhà màsà cundáa ini nècuàchì cahìchì inì-xì

¹⁰Na ní ndòò mii Jesús xì ùxin ùì nècuàchì dacuahá-yá xì stná

nècuàchì ndoó yatni, dandu nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá sàhà ejemplu mà. ¹¹Ñàyùcàndùá, dohó nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, sàni nihitáhvi-nsiá cundàa inì-nsia nansa iá ñuhivì ìi xì Dios, mate nìsa ìa dehé palabra sàhàmà antes. Doco nècuàchì dava ga, còò. Puru ejemplu icúmì nacani xì-né. ¹²Ducán iá sàhà-ñá màsà cúnitnùhu-ne, mate indèhe-né, te màsà cundáa ini-nè, mate inínì-né. Pues ducán icúmì cuu xì-né sàhà-ñá màsà ndédúmá ini-nè, te cuicahnú ini Dios sàhà cuàchi-ne.

Ñà-ndúá cuní cachi ejemplu sàhà nècuàchì xitú

¹³Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—¿A ñá-cò-cùndáa inì-nsia sàhà ejemplu jaàn nduá? Pues nú coó, dandu ¿nansa cui cundàa stná inì-nsia sàhà nsi-daa ejemplu dava ga?

¹⁴Pues cunaha-nsia, na ian quidá nècuàchì nì dandiàchì uun xi tata mà, ducán quidá stná nècuàchì chihì xì Palabra xi Dios ini anima nèhivì. ¹⁵Tata nì còyo nùù ichì mà nduú nahi nèhivì inínì xì palabra xi Dios, doco yàchì vaxì ñà-malu dacúxió-sì palabra nì ndòò ini anima-nè mà. ¹⁶Daaní, nahi tata nì còyo nùù cavà nduú nèhivì inínì xì palabra ìi, te luegu cudí ini-nè sàhà-ñá. ¹⁷Doco na ian cùù xì viu còò yohò-xì, ducán cuú stná xì-né. Iyuhu gá quidándéé ini-nè nchìcùn vii-né. Daaní, nú ni yàha-ne iin tnùndoho, ò nú quidáquinì nèhivì xì-né ñà-nchìcùn-nè palabra xi-ya, dandu luegu naxícócuñ inì-nè, te nacóò-né.

¹⁸Daaní, nahi tata nì còyo mahì iñù nduú nèhivì inínì xì palabra ìi, ¹⁹doco cuàhà gá nacánì ini-nè sàhà vida xi-ne ñuhivì yohó. Te cudí stná ini-nè dacáyà-nè ñà-cuicà-né, vèchi xího sàstnùhù-né cucumi-né cuàhà iñàha. Ñàyùcàn nduá sadí xì núù palabra xi

Dios ñà-mà cùì nìhìndèá chindeá-nè.
²⁰Daaní, nahi tata nì còyo nùù ñuhù vaha nduú nèhivì iníní xí palabra ì, te xiníndísá-néà. Ñàyùcàndùá, queámà ñà-ndùù-né na iin viù nì cana viì, a sea nduú-né nahi viù nì cana òcò ùxìn tantu, te ò ñà-nì cana ùnì dico tantu, te ò ñà-nì cana ùhùn dico tantu.

Iin ejemplu sàhà iin lámpara

²¹Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Nú xícàn-ndà quixi iin lámpara, dandu mà chícánì dèhé-ndàñá tixi iin canasta, ò tixi iin cama. Còò, cuiin vateá iin xaan ndé cutnuá icicutu.
²²Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-nì ia dèhé, icumíâ tui vateá. Te nsidaa ñà-ndúá quidá dèhé nèhivì, icumíâ natui clarúà.
²³Nì cúnínì vaha nsidaa-nsiá palabra jaàn.

²⁴Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Cunini vaha-nsia na sáha xi-nsiá (ichì váha). Vachi divi vara chítacùhá-nsià icúmí stná mii-nsiá nacuitacùhá-nsià. Doco nú inínì vaha-nsia, dandu chicá nìhítáhvi-nsiá cundaà vaha inì-nsia. ²⁵Vachi nècuàchì sàñùhú (ñà-vàha) inì-xi, chicá más icúmí-nè nìhítáhvi-né; doco nèhivì có-ñùhú ndisa (ñà-vàha) inì-xi, ndè iyuhu (ñà-vàha) ñuhú ini-nè, icúmíâ cuxio siha.

Iin ejemplu sàhà tata sahnú nama

²⁶Dandu nì cachi stná Jesús:

—Na historia yohó, ducán iá stná ñuhivì ì xí Dios. Nì chihi iin tiàa tata mahì itù-te. ²⁷Na túinuù, dandu ndácòò-tè (nácòò-teá); daaní sàñàà quídì-te. Doco tata mà, xítìà te sahnúá, mate có-cùndàà inì-te índù modo sahnúá. ²⁸Vachi iin itu, miá cuàha. Dihna viù xítìà, dandu después caná sicàyòcò-ñà, te nachitu nùniá. ²⁹Te nú sàni sisa vaha, dandu yàchì icúmí ndanchito cosecha, vachi sà-íá.

Ejemplu sàhà tata yutnù mostaza

³⁰Dandu nì cachi stná Jesús:

—¿Índù iñàha cui cachì sàhà-ñá cundaà vaha inì-nsia nansa iá ñuhivì ì xí Dios? ¿Índù ejemplu cui nacani sàhà ñà-cundaà inì-nsia nansa iá tiempu mà? ³¹⁻³²Pues, cunaha-nsiá, nahi tata yutnù mostaza, ducán iá tiempu mà. Vachi tata mà, mate tata chicá cuati iá ñuhivì nduá, doco nú sàni chihi-ndañá, dandu sahnúá. Queé nahnú ndahà-nú, te vihi gá nducáhnúá nùù nsidaa gá ñà-tàtá. Dècuèndè laa ndavá ansivi vaxi sácuitàndòò casi mahì ndahà-nú —nì cachi-yà.

³³Cunaha-nsiá, cuàhà gá ejemplu nahi ñà-jaàn nì nacani-ya xì nèhivì na dacuahá-yánè, según nansa nì sàà-nè cundaà ini-nè. ³⁴Puru historia nduú nahi ejemplu nì nacani-ya xì-né, doco na ní ndòò mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, dandu nì dàtúi nsihi-ya sàhàmà nùù-né.

Nansa nì dàcúcuñ Jesús tàchì, te nì nàcũñuhu dadì tècuí mar

³⁵Na ní cuñaà quivì yucán, nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Cùhùn-ndà yàha-nda ladu mar.

³⁶Dandu nì dànàcútià compañeru-yà nèhivì cuàhà mà. Te mii-yá, nacua iá-yà ini lancha, ducán nì saca-neyà cuàhàn-nè yàha-ne mar. Te cuàhàn stná iin ùì gá lancha ndoó stná yucán. ³⁷Doco después nì dàñà iin tàchì dàná, te nì nacuahnu todò tècuí, nì xinu-tè ndè ini lancha mà, sàdaaní chitu-nú. ³⁸Doco mii-yá, indúhu-yá quídì-yà cahà-nú, ihí almohada dìni-yá. Dandu nì dànsicùihnu ini-nèyà, cachì-nè xì-yà:

—¡Ay! ¡Maestro! ¿A có-ndùlòcò-nì ñà-vihini cui-ndà?

³⁹Dandu nì ndacuiin-yà, nì càhàn-yà nì sadi-yà nùù tàchì mà, te nì cachi-yà xì tècuí mar:

—Ihî-ní ni coó, te ni ndúdádí.

Dandu luegu ni cucuiin tàchì, te ni nàcùñuhu dadí tècuíí.

⁴⁰Dandu ni cachi-yà xì nècuàchì yucán:

—¿Índù chuun yúhî guâ-nsià? ¿A có-càhvî-nsiá xì Dios?

⁴¹Dandu ni yúhî sàstnùhù nècuàchìmà, te ni cachi-nè iin-ne xì inga-nè (sàhà-yá):

—¿Índù clase nèhivì nduú nècuàchì yohó, te dècuèndè tàchì xì mar íníní xí-né?

Nansa ni tavà Jesús ñà-malu ñuhú ini iin nècuàchì ñuu Gadara

5 Daaní, ni sàà-nè xì-yá inga ladu mar nùu ñuu nècuàchì Gadareno.

²Te na ní quee-ya nùu lancha, luegu ni ndacùhun tnahá-yá xì iin tiàa ñuhú ñà-malu ini-xi, vaxi-ne dècuèndè mahì cueva ndé xí-indùxin nsii. ³Vàchi de por sí, yucán iá dahuun-ne. Te còò ni-iin cui chicuhni xì-né, mate cadena ni cùndúá. ⁴Cuàhà xichi ni sàcùnuhni-nè xì manilla càa, xì stná cadena. Doco siempre sahdé-nèà, te dacuachí stná-nè manilla mà. Còò ni-iin cui nsida viì xì sàxínítnùnì-nè. ⁵Nicanicuahàn ndui te ñuú ndáhi loco-nè, xicánúú-né yucù xì mahì cueva mà, danácuèhè-nè mii-né xì yùu. ⁶Doco na ní xini xicà-né Jesús, ni dáyàa-nè ni sàà-nè nùu-yá, te ni sàcuiin sisi-né nùu-yá, ⁷ndáhi ndee-né quidá ñà-malu, te ni cachi-nè:

—Jesús, ¿ndíà cunduu-ní yùhù? (Yùhù ináhi mii-ní), Dèhemani Dios iá diqui-xí ansivi nduu-ní. Sàhà Dios sacúndáhvî nùu-ní, ¡màsà dándóhó-ní yùhù!

⁸Pues ducán ni cachi nècuàchìmà, vachi làcà ni cachi-yà xì-ñá:

—¡Cuxio yohó ñà-malu nùu tiàa yohó!

⁹Dandu ni ndacàtnùhù stná-yà nùá:

—¿Nansa nanu?

Te ni cachà:

—Ejército nani, vachi cuàhà nduú-nsí.

¹⁰Dandu cuàhà gá ni sacundahví tiàa ma nùu-yá ñà-màsà téchúùn-yáñà cùhàn inga ñuu. ¹¹Te yatni yucù yucán ni sandoo cuàhà cochi, xixáhan-si. ¹²Ñàyùcàndúá, ni sacundahvíà nùu-yá, cachá:

—Dayáha-ní nsiùhù ni cùhùn-nsi màcùñuhu-nsi ini cochi yucán.

¹³Dandu ni dándàa-yàñà. Ñàyùcàndúá ni caquea nùu tiàa ma cuàhàn, ni sàcùñuha ini cochi yucán. Nahi ùù mil ni sanduu-si. Daaní, carrera ni nuu nsidaa-sí candiaa yucán, te ni còyo-si ini mar ni càhà-si.

¹⁴Daaní, tè-xíndiaa xì cochi mà, ni yúhí-te; carrera mànuhù-té ni cachitnùhu-tè xì nècuàchì ini ñuu mà xì stná nècuàchì ndoó ranchu. Dandu nèhivì ndoó yucán, vaxi-ne cundehè-né ñà-ndúá ni cuu. ¹⁵Ni quesaa nsidaa-né ndé iá-yà, te ni caxini-nè nècuàchì nisa ñuhu cuàhà ñà-malu ini-xi, iá-nè, ndixí-né sìcoto, sàni nàcòò nsihi sàxínítnùnì-nè. Dandu nèhivì yucán, ni cayúhí-nè. ¹⁶Te nècuàchì ni caxini nansa ni cuu, ni nacani-ne xì nsidaa nèhivì mà sàhà cochi xì sàhà stná tiàa ma. ¹⁷Dandu nèhivì cuàhà mà, ni quesaha-né ni sacundahví-nè nùu-yá ñà-ni quèé dahuun-ya ñuu-nè.

¹⁸Daaní, na sàni nana tu-ya lancha yucán, dandu ni càhàn nècuàchì nisa ñuhu ñà-malu ini-xi, ni xicàn-nè áma cui cutnahá stná-nè xì-yá cùhùn. ¹⁹Doco cóni sáha-ya cùhùn-nè:

—Còò —cachí-yà—, xuhun-ní vehe-ni, te cachitnùhu-ní xì tnahá-ní ñà-cuàhà guá ni quida Stohò-ní Dios xì-ní, te ni cuhi ini-yà mii-ní.

²⁰Ñàyùcàndúá, ni quee tiàa ma cuàhàn-nè inicutu ladu mà nani Decápolis, ni cachitnùhu-ne ñà-ndiaha guá ni quida Jesús xì-né. Te nsidaa nèhivì yucán, ni ndulocó-nè.

**Nansa ni dānātiácú Jesús
dèhe Jairo, te ni dāndúvaha
stná-yà iin nècuàchì ñahà**

²¹ Dandu ni nayàha-ya ini lancha cuàhàn-yà inga ladu mar. Te yucán yuhù mar mà ni nataca cuàhà sàstnùhù nèhivì nùù-yá. ²² Dandu yucán ni sàà stná iin nècuàchì cusáhnù nùù iin veheñùhu, Jairo nani-né. Te ni tnàtuu-ne nùù-yá, ni tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá, ²³ te ni sacundahví cuàhà-né nùù-yá, cachí-nè:

—Meru cucáhvì dèheyoquí. Cúhùn-ndà, chindàndòò-ní ndahà-ní ñiquì-ñá sàhà-ñá nduvàha-ñà, te màsà cùù-ñà.

²⁴ Ñàyùcàndùá, cuàhàn-yà xì-né. Te cuàhà gá stná nèhivì cutnáhà xí-yá nchícùn stná-nè cuàhàn, dècuèndè tnuu cuàhàn-nè xì-yá ñà-cuàhà guá-nè. ²⁵ Te cunaha-nsiá, mahì nèhivì mà cuàhàn stná iin nècuàchì ñahà cuhí. Ûxin ùì cuà sàcuàhàn-nè ndohó-né cuèhè nì. ²⁶ Te cuàhà gá sàni ndoho-ne ni quida nècuàchì quidátátná, doco cóni níhi nècuàchimà chindee-ñáné. Còó, chicá ni quida yaa cuèhè xi-ne, dècuèndè sàni dānsihí-né ñihùn xí-né sàhà. ²⁷ Doco na ní xinitnùhu-ne sàhà Jesús, ni quixi-ne ladu yàtà-yá mahì nèhivì cuàhà mà, te ni dàcúhùn ndahà-né nùù sìcoto xi-ya, ²⁸ vèchi ni nacani ini-nè: “Nú ni dúcùn ndahí mate sìcoto-ni xi-ya, vātùnì nduvàhi”. ²⁹ Te (ñà-ndáà nduá), luegu ni cucuìn nì-né, te ni cuu ini-nè sàni nduvàha-ne cuèhè dana ma. ³⁰ Daaní, momentu mà ni cundaà stná ini-yà sàni dāndúvaha iin nèhivì xì poder xi-ya. Ñàyùcàndùá, ni naxicocuñ duma-yá yàtà-xí mahì nèhivì cuàhà mà, te ni cachi-yà:

—¿Ana divi ni dúcùn ndahà-xí ìcà sìcoto xi?

³¹ Dandu nècuàchì dacuahá-yá, ni cachi-nè xì-yá:

—¿A có-xiní-ní ñà-cuàhà guá nèhivì ndoó yohó, te yáha ga tnuu cuàhàn-ndà? Te nú ducán, dandu ¿índù chuun cachí-ní: “¿Ana ni dúcùn ndahà-xí ìcà sìcoto xi?”?

³² Dandu ni xiconúù-yá ni indehè-yá, áma nátùì nècuàchì ni quida mà. ³³ Te nècuàchì ñahà mà, ndé quidí cuisì-né ñà-yúhí-nè, vèchi ináhà-né ñà-ndúá ni cuu xi ini-nè. Dandu ni tnàtuu-ne, ni sàcuìn sisi-né nùù-yá, te ni cachi ndàà-nè xì-yá nsidaa ñà-ndúá ni cuu xi-né. ³⁴ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Hija, sàni nduvàha-ní ñà-ni xinindisa-ní. Vātùnì nùhù-ní contentu vichi. Iin-ni ni cúxíó cuèhè dana nisa quida xi-ní.

³⁵ Na meru cachí-yà ducán, dandu ni caquesaa nèhivì vèxi vehe presidente xi veheñùhu ma, te ni cacachi-nè xì nècuàchimà:

—Sàni xihì dèhe yoco-ní. Có-xinùhù cuàhachuún gà-ní maestru.

³⁶ Doco Jesús, cóni ndúlócò-yà sàhà ñà-ndúá ni cachi-nè, cuisì-ní ni cachi-yà xì presidente mà:

—Màsà yúhí-ní. Cuisì cunihnu vaha inì-ní.

³⁷ Dandu ni cachi-yà ñà-màsà cútnáhà gá nèhivì xì-yá, cuisì-ní Pedro, xì Jacobo, xì ñani Jacobo nani Juan. ³⁸ Te ni sàà-yà xì-né ndè vehe presidente mà, te ni xini-yà ndoó chitu nèhivì, yáha ga quidácuàhà-né, sacú ndee-né, te cána fuerte-nè. ³⁹ Dandu ni nsihvi-ya vehe, te ni cachi-yà:

—¿Índù chuun cána guá-nsia, te sacú guá-nsia? vèchi cóni xihí ñahà chii yohó. Quídì uun ni-ñà.

⁴⁰ Doco nècuàchimà, ni sàcùndiaa uun-neyà. Ñàyùcàndùá, ni tavà nsihí-yánè fuera, te ni saca-ya yuadíhà xì nècuàchì cutnáhà xí-yá, ni yàha-ne ndé indúhu ñahà chii ma. ⁴¹ Dandu ni tnii-ya ndahà-ñá, cachí-yá:

—Talita cumi —te cuní cachàmà dâhàn ñuu yucán: Yohó cachí xí, ndacuiin xá.

⁴² Dandu vichi vichi ni ndacuiin-ña ni nacacanu-ñà, vâchi nahi ùxin ùi cuà à xicá-ña. Te nècuàchì cutnâhâ xí-yâ, ni candulocò sâstnùhù-né sâhâ ñà-ndúá ni cuu. ⁴³ Doco mii-yá, ni chinaha-yánè ñà-màsà cachí-nè xì nèhivì ñà-ndúá ni xini-nè. Dandu ni cachi-yà xì-né ni dácúxí-nèña.

Ñà-ndúá ni quida nèhivì ñuu Nazaret na ní nùhù Jesús ñuu-yà mà

6 Dandu ni quee Jesús yucán mànuhù-yá ñuu-yà, te nchìcùn stnâ nècuàchì dacuahá-yá, ndacá tnâhâ-né xì-yá cuàhàn. ² Te na ní sâà quivì descansu ñuu yucán, ni sâhàn-yà veheñùhu, te ni quesaha-yá dacuahá-yá nèhivì. Te na ní inini-ne ñà-ndúá ni cachi-yà, ni ndulocó-nè, cachí-nè:

—¿Índù ni xini-ndâ ni nihitâhvi guá nècuàchì yohó? Te ¿índù ni xini-ndâ ni cunchichí guâ-nè? ¿Te nansa iá stnâ milagru quidá-né? ³ Vâchi iin ana tûha yâcún yutnù nduú-né. Te dihi-né nani María, te ñani-nè nduú Jacobo, xì José, xì Judas, xì Simón. Te ñahâcúha-ne, ¿a có-ndòò stnâ-nè yohó ndé ndòò-ndâ?

Ducání ni cachi-nè ñà-ni cuduchi ini-nè sâhâ-yá. ⁴ Doco ni cachi-yà xì-né:

—Íin ana cáhàn cuenta xì Dios, nú inga ñuu ni cáhàn-nè, dandu siempre quidáñuhú nèhivì ñuu mà-né, doco nèhivì ñuu mii-né, ò tnaha-ne, ò nèhivì vehe-ne, cóò, có-quidáñuhú-ñané —ni cachi-yà.

⁵ Ñâyùcândúá, mànicúí quida-ya milagru ñuu-yà mà, cuisì iin ùi nècuàchì cuhí, ni chitândòò-yá ndahâ-yá dìquì-né, te ni nduvâha-ne. ⁶ Te ni ndulocó-yà ñà-có-cùnì nècuàchì ñuu mà cunindisá-né.

Nansa ni techuún Jesús nècuàchì dacuahá-yá ñà-dacuítì-nè palabra ìì

Dandu ni nacâhin-ya vuelta cuàhâ ñuu cuati, ni dâcuahá-yá nècuàchì ñuu yucán. ⁷ Dandu ni cana-ya ùxin ùi nècuàchì dâcuahá-yá, te ni dândâcú-yá ñà-cutnahá ùi ùi-nè cùhùn. Te ni sâhatahvi-yánè ñà-tavâ-né ñà-malu. ⁸ Te ni cachi stnâ-yà xì-né ñà-còò ni-iñâha cunihi-ne cùhùn ichì mà, cuisì-ní bastón xì-ne; còò morral, còò pan, còò dihùn cunihi-ne ini siuhmatixi-ne, ⁹ te ndisàn uun ni cúnâi-né. Te cuisì imindaa dùhnù cundixi-ne cùhùn. ¹⁰ Te ni cachi stnâ-yà xì-né:

—Nú cuàhàn-nsiâ cundoo-nsia iin vehe, dandu iin-ni cundoo-nsia yucán ndè cachi sâà quivì quee-nsia ñuu mà. ¹¹ Te nú có-cùnì nèhivì quihin casú-nè cunini-ne, dandu quee-nsia ñuu-nemâ, te catù-nsiâ sâhâ-nsiâ ñà-còyo yàcá ñuu mà. Vâchi ñà-jaàn cunduu testigu dìquì-né quivì coo juicio xì-ne. Te yùhù cachí xì-nsiâ, na sâà quivì ndâcàn Dios cuenta sâhâ cuàchì, dandu chicá cuàhâ castigu icúmì nècuàchimâ nihì-né nùù nècuàchì (malu) ni sandoo ñuu Sodoma xì ñuu Gomorra sâna.

¹² Dandu nècuàchì dacuahá-yá mà, ni caquihin-ne ichì cuàhàn-nè, ni càhàn-nè xì nèhivì ñà-ndiâ icâ-né naxicocufin ini-nè sâhâ cuàchì-ne. ¹³ Te ni tavâ stnâ-nè cuàhâ ñà-malu ñuhú ini nèhivì, te ni saquin stnâ-nè seña xì aceite dìni cuàhâ nècuàchì cuhí, te ni dândúvâha-ñané.

Nansa ni xihì Juan Bautista

¹⁴ Ñà-cuàhâ guá ni xitiâ fama xì Jesús, ñâyùcândúá, ni xinitnùhu stnâ rey nani Herodes. Te sâhâmâ ni cachi tèmâ:

—Sànì natiacu Juan Bautista, te ñâyùcândúá quidá-né milagru.

¹⁵ Ducán ni cachi tèmâ. Doco dava ga nèhivì, ni cacachi-nè sâhâ-yá ñà-divi

Elías nisa ìa sàhaha nduú-yá. Te dava ga-nè, nì cachi-nè ñà-iin nècuàchì cáhàn cuenta xi Dios nduú-yá, nahi nècuàchì profeta sàhaha.

¹⁶ Doco Herodes mà, dohó nì cachi-te na ní xinitnùhu-tè sàhà-yá:

—Còó, divi Juan nduú-né, vèchi sàni natiacu-nè, mate ní quendodò dìni-né nì quide.

¹⁷ Ducán nì cachi tèmà, vèchi antes nì chicadi-te Juan, nì dandàcú-te nùù soldadu xi-tè, te nì tniì tèmàné. Ñàyùcàndùá nì sàcùnuhni-nè cadena, te nì sàcundiadi-nè vehecàa. Pues nsidaa ñà-jaàn nì quida Herodes mà sàhà-ñá cuní-te ndòò vaha-tè nùù iin ñahà nani Herodías. Vèchi sàni nandàhà-té xí-ñà mate ñahàdihí ñani-te Felipe nduú-ña.

¹⁸ Ñàyùcàndùá nì cachi Juan xi-té:

—Cò-sàha Dios lugar coo-ní xì ñahàdihí ñani-ní.

¹⁹ Pues divi sàhà ñà-jaàn nì xini ùhì Herodías mà Juan, te cuní-ña cahnì-ñánê, doco mànicuí. ²⁰ Vèchi Herodes mà, ináhà-té Juan ñà-ndùú-né iin nècuàchì nihnú ndàà inì-xi, te ì stná inì-nè. Ñàyùcàndùá, yúhì-tené. Te divi sàhàjàn nì xidahan stná-te nècuàchimà nùù ñahà mà. Te cudfi stná inì-te cunini-tè ñà-ndùá cachí nècuàchimà, mate cónì sàà-te cundaà vaha inì-te.

²¹ Doco nì sàà iin quivì nì cuu ofrecer nansa dandáñúhú ñahà màné, vèchi nì naxinu rey mà cuà, te nì quida-tè iin vicò cahnú nì casaà cuàhà tè-cùsáhnú ñuu mà, xì cuàhà stná comandante capitán, xì stná cuàhà tècuicà ndoó ladu Galilea yucán. ²² Dandu nì quìhvi dèhey-oco Herodías mà ndé iá vicò, te nì itasaha sàstnùhù-ñá, nì dàcúdfi inì-ña rey mà xì stná tè-xínduu visita xi-tè. Ñàyùcàndùá, nì cachi-te xi-ñá:

—Ndéni ìnhà nì cui cunú, cəcùn-ñá nùù, te nihùn-ñá.

²³ Te nì chinaha-té Dios ñà-ndéni ìnhà nì cui nì cəcàn-ña, cuàhà-tèñá,

mate nì cundúá iin davatahvi ñuu ndé cusáhnú-te, cuàhà-tèñá. ²⁴ Ñàyùcàndùá nì quee-ñà cuàhàn-ña ndàcàtnùhù-ñá nùù dihi-ñá:

—¿Ndíá nduá cəcùn?

Te nì cachi dihi-ñá:

—Dìni Juan Bautista cəcùn —nì cacha.

²⁵ Ñàyùcàndùá, yèchì nì nansihvi ñahà chii mà ndé iá rey mà, te nì xicàn-ña, cachí-ña:

—Dìni Juan Bautista taxi-ní luegu, cunacaà ini iin charola cahnú —cachá.

²⁶ Dandu rey mà, cuàhà gá nì cuhuun inì-te, doco sàhà-ñá sàni dandàà-te, te sàhà stná visita ndoó yucán, ñàyùcàndùá có-cuní-te dama-tè ñà-ndùá nì cachi-te xi-ñá. ²⁷ Sàhàjàn vichi vichi nì techuún-te iin tè-cùhùn cahnì xì Juan, te cunihi tèmà dìni-né ndixi. ²⁸ Ñàyùcàndùá, nì sàhàn tèmà vehecàa, nì quendodò-té dìni-né, te nihí-teá ini iin charola nì nansihvi nì sàhà-tè ñahà chii mà, dandu mii-ñá, nì sàhà-ña dihi-ñá.

²⁹ Daaní, na ní caxinitnùhu nècuàchì nisa dacuahá Juan, dandu nì casahàn itnii-né nì naquihìn-ne iquicúnú nsii ma nì sùxin-ne nì chicao-nèà ndé nduú cueva xi nsii.

Nansa nì dàcùxí Jesús ùhùn mil nèhivì

³⁰ Daaní, nì cansiaa nècuàchì nì techuún Jesús cacanu, te nì canataca-nè nùù-yá, nì nacani-ne xì-yá nsidaa ñà-ndùá nì quida-ne xì ñá-ndùá nì chinaha-nè. ³¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Naha-nsià cùhùn cuaán-nda iin xaan ndé có-ndòò nèhivì, quetatu chii-nsiá.

Ducán nì cachi-yà, vèchi nì có-cùsáá gá-nè cuxi-ne, ñà-cuàhà guá nèhivì queé nsihvi nùù-né. ³² Ñàyùcàndùá nì nana-ya xì-né ini iin lancha ñà-cùhùn cuaán-yá xì-né iin xaan ndé còò iin. ³³ Doco nì xini nèhivì cuàhàn-yà, te cuàhà-né nì

nacuni-nèyà, ñàyùcàndùá nì caquee-ne nsidaa ñuu nì dáyàà-nè, te dihna-ne nì sàà-nè nùù-yá. ³⁴ Ñàyùcàndùá, na ní quee-ya nùù lancha mà, nì xini-yà cuàhà gá-nè ndoó, te nì cuhi ini-yànè, vèchi nahi riì còò stohò-xi, ducán nduú-né. Ñàyùcàndùá, nì dàcuàhá-yànè cuàhà ñàhà.

³⁵ Daaní, na ní cuaà nì catnàtuu nèhivì siempre nchícùn xì-yá nùù-yá, cachí-nè:

—Vichi sàcuàhàn nì cuaà, te lugar yohó, còò ni-iin vehe. ³⁶ Ñàyùcàndùá, ndaquindèè-ní xì nèhivì yohó ñà-nì cuítìà-nè cùhùn-nè ndè ranchu ò ñuu cuati ndoó yatni, te cuiin-ne ñà-cutiacu-nè, vèchi còò ñá-cuxi-ne lugar yohó.

³⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá dacuxí-nsiánè.

Te nì cachi-nè xì-yá:

—¿A cùhùn-nsì xì ùì cientu dihùn plata, te cuiin-nsi pan dacuxí-nsínè?

³⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Nadaa pan icúmí-nsiá? Cuahán-nsià cundehè-nsiá.

Ñàyùcàndùá, (nì ndàcàtnùhù-né), te na ní cundaà ini-nè, nì cachi-nè:

—Ùhàn, xì ùì siaca.

³⁹ Dandu nì dandàcú-yá nì mácùndoo nsidaa nèhivì mà, cuaán cuaán iin iin grupu-nè nùù yùcù cuíí. ⁴⁰ Te ducán nì quida-ne nì sàcùndoo yucùn-né, cientu cientu-ne, te dava cientu dava cientu-nè nùù iin iin grupu-nè. ⁴¹ Dandu nì tniì-ya ùhùn pan mà xì ùì siaca ma, nì ndacoto ndiáá-yà diquì-xí, te nì naquimani-yá Dios sàhà-ñá. Dandu nì dàcuàchí-yá pan mà nì sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te mii-né, nì dasàn-nèà nùù nèhivì cuàhà mà; daaní, divi-ni ducán nì quida stná-yà xì ùì siaca, nì dàcuàchì stná-yàsi nùù-né. ⁴² Te nì xixi nsidaa-né nì ndenuu ini-nè.

⁴³ Dandu nì chivàha-ne ñà-nì cuyodò gá, pedazu siaca xì stná pedazu pan, te nì chitu ùxin ùì icà-ñá. ⁴⁴ Te cunaha-nsiá,

ùhùn mil tiàa nì sanduu nèhivì nì xixi xi pan mà.

Nansa nì xica ndodò

Jesús nùù tècuíí mar

⁴⁵ Daaní, vichi duha nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ñà-nì mácùnuhu-ne ini lancha, te codòntù cueé-nè nùù-yá cùhùn-nè inga ladu mar dècuèndè ñuu Betsaida. Doco mii-yá, cuàhàn-yà danácuítìà-yà nèhivì cuàhà mà. ⁴⁶ Te nì nsihì nì ndaquindèè-yá xì-né, dandu nì nana-ya iin yucù nì xicàn tàhvi-yá nùù Dios.

⁴⁷ Daaní, na ní cuñaà, xicá fì lancha mà mahì mar. Doco mii-yá, mindaa-yá iá-yà ñuhù íchí. ⁴⁸ Dandu nì xini xicà-yànè ñà-ùhì gá dacacá-nènu xi yutnù iá nahi pala, vèchi caná tàchì ladu nùù-né. Ñàyùcàndùá, sinduhá nì sàà-yà nùù-né, xicándódo-yá nùù tècuíí mar, te ni-hnú ini-yà yàha-ya iin ladu. ⁴⁹ Doco na ní caxini-nè nansa xicá-yá nùù tècuíí ducán, dandu nì càna ndee-né, vèchi duma nduá càhàn-né. ⁵⁰ Vèchi nsidaa-né, nì xini-nèyà, te nì ndulocò-né, yúhí cuàhà-né. Doco nì càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—Nacuàhandee inì-nsia, vèchi yùhù nduf; màsà yúhí-nsiá.

⁵¹ Dandu nì quècahnu-ya ini lancha ndé ndoó-né, te nì cucuín tàchì mà. Ñàyùcàndùá, cuàhà sàstnùhù nì ndulocò gà-nè. ⁵² Vèchi cóni sánihì váha ini-nè sàhà milagru nì nducuahà pan mà, vèchi ùhì mànihì ini-nè.

Nansa nì dandúvaha Jesús cuàhà

nècuàchì cuhí ñuu Genesaret

⁵³ Daaní, na sání yàha-ya xì-né mar mà, dandu nì sàà-yà ñuhù íchí iin ñuu nani Genesaret. ⁵⁴ Te na ní quecoyo-ne xì-yá nùù barcu mà, dandu vichi vichi nì nacuni nèhivì ñuu mà-yá. ⁵⁵ Ñàyùcàndùá, nì cadayàà-nè cuàhàn-nè inicutu ladu yucán, nì

sàquihin-ne nècuàchì cuhí xi-ne, te nihí-né nècuàchimà vaxi nùu-yá itánduhù-né nùu camilla. Te ndéni nì cui nì xinitnùhu-ne iá-yà, divi yucán nì sàà-nè xì nècuàchì mà. ⁵⁶Te na yàha-ya ñuu cuatí, ò ñuu nahnú, te ò iin ranchu, o ndéni nì cui, yucán nì cachitánduhù-né nècuàchì cuhí xi-ne ichì, te nì xicàn-nè ñà-siquiera nùu sàhà sicoto xi-ya nì dúcùn ndahà nècuàchì cuhí mà. Te nsidaa ana nì dúcùn ndahà-xí ducán, nì nduvàha-ne.

Ñà-nduá dacuidá cuàchì ndisa xi anima-ndà

7 Daaní, ñuu Jerusalén nì caquee dava nècuàchì fariseu xì stná nècuàchì ley xi veheñuhu vaxi-ne, nì quesaa-nè nùu Jesús. ²Te nì caxini-nè nansa quidá nècuàchì dacuahá-yá, xixí-né comida xi-ne, te cóni ndáhá-né. Ñàyùcànduá, nì caxitnùhu-ne nècuàchimà. Vàchi modo jaàn nduhí ndahà-ndà (càhàn-né). ³Vàchi nècuàchì fariseu mà, xì nsidaa gá nècuàchì raza Judea, nú màsà ndáhá-né, mà cúxí-né, vachì ducán iá estilu xi xìl-né chivàha-ne. ⁴Te nú nì sàhàn-nè yàhvi, dècuèndè ndaha-ne, dandu cuxi-ne. Te cuàhà sàstnùhù gá estilu icúmí-nè chivàha-ne, vachì icúmí-nè nacate stná-nè taza, quidi, yoo, càa, cama. ⁵Ñàyùcànduá, nècuàchì fariseu mà, xì stná nècuàchì ley xi veheñuhu, nì xicàn tnùhù-né nùu Jesús, cachí-nè:

—Nècuàchì dacuaha-ní, ¿índù chuun có-nchícùn-nè estilu xi xìl-ndà? vachì có-ndùhí ndahà-né na xixí-né.

⁶Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-ndàà nduá nì cachitnùhu Isaías sàhà mii-nsiá sàhana, vachì dananí uun-nsia vaha-nsia. Pues ñà-yòhó nduá nì cachi Dios, te nì tiaa Isaías yucán:

Nèhivì yohó, cuisì-ní yuhù-né quidáñùhù-nè yùhù, màdì ini anima-nè, vachì xica ié cahan-né.

⁷Cahvi-né yùhù tuxí-né, doco có-ndiáá, vachì nèhivì úun nduú ana nì quidavàha xi ley chináhá-nè nèhivì, cachí Dios.

⁸Vàchi mii-nsiá, mà úhì nacóo nihni-nsia ñà-nduá nì dándacú Dios, doco ñà-nduú ley xi nèhivì úun, ñà-jaàn ndisa quidá-nsiá cumplir. Costumbre xi-nsia nduú ñà-nacaté-nsiá quidi, xì taza, te cuàhà gá costumbre icúmí stná-nsiá nahi ñà-jaàn.

⁹Dandu nì cachi gá-yà xi-né:

—Mii-nsiá, tuxí ini-nsia vátuni naco-nsia ñà-nduá nì dándacú Dios, te cuisì estilu xi mii-nsiá chivàha-nsia.

¹⁰(Cundehè-nsiá casu yohó): sàhana nì cachi Moisés ñà-icúmí coo tnùñuhu xi-nda nùu yuadhí-ndá, te nú ni càhàn ùhì iin nèhivì dìqui iin yuadhí-nè, dandu icúmí-nè cui-nè. (Ducán nì cachi Dios.) ¹¹Doco tucu cachí mii-nsiá, vachì cachí-nsiá vátuni cachi iin nèhivì xì yuadhí (ndahví-né): “Mà cúf chindeí mii-nsiá xì ñà-nduá icúmí, vachì sàni cachì sàhà nsidaámà ñà-nduá dihùn ñ; vachì sàni cachì: Corbán nduá, te cuní cachàmà, dihùn xí Dios nduá”. ¹²Te nú ducán ni cachí nècuàchimà, dandu có-sàha ga-nsiá chindee gá-nè yuadhí-nè (xì dihùn mà). ¹³Ñàyùcànduá, sàhà estilu xi-nsiamà, iladu sàni ndòo ley ì mà, te cuisì estilu nì ndòo nùu-nsiá chivàha-nsia. Te cuàhà gá estilu tnaha ñà-yucán icúmí stná-nsiá —nì cachi Jesús.

¹⁴Dandu nì cana-ya nèhivì cuàhà mà ñà-tnàtuu-ne nùu-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunini nsidaa-nsiá, te cundaà vaha ini-nsia: ¹⁵mà cúnsidá cuàchì ni-iin nèhivì sàhà ñà-nduá xixí-né. Còo. Ñà-nìhnú ini anima-nè, te quidá-néa, divi ñà-jaàn nduá dacuidá cuàchì xì anima-nè. ¹⁶Nì cúníní vaha nsidaa-nsiá.

¹⁷Dandu nì yàha-ya ini vehe, te nì ndòo nèhivì cuàhà mà tùvèhé. Dandu

nì ndàcàtnùhù nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá ndià ndúá cuní cachi ejemplu mà. ¹⁸ Te nì cachi-yà xì-né:

—¿A có-sànìhì stná ini mii-nsiá? Cunaha-nsiá, ñà-íá fuera iquicúñú-ndà, nú ni queá yuhù-ndà, mà cúí dacuidá cuàcha-ndó nùù Dios. ¹⁹ Vàchi màdì ini anima-ndà quíhvia. Còò, tìxi-nda cuàhàn, dandu después queá.

Ducán nì cachi-yà sàhà-ñá cundaà ini-ndà comida vii nduú nsidaa clase ñà-cutiacu-ndà, màdì cuáchi nduá cuxi-ndañá.

²⁰ Dandu nì cachi stná-yà:

—Ñà-ndúá nihnú ini nèhivì, te queá anima-nè, divi nduá dacuidá cuàchi xì-né. ²¹ Vàchi anima nèhivì ñuhú cuàchi-ne, te sàhà ñà-ñùhámà ini-nè, ñà-yùcàndùá quidá stná-nè cuàhà ñà-có-ndiáá; vachì nacání quini ini-nè, te ò cáhàn-nè xì nècuàchì cónì nándàhà xì-né, te ò dava-ne, uun-ni ndoó-né xì ndé ni nèhivì ní cui; te dava-ne, sahnì stnahá-né, ²² ò xidá cuíhñá-né; te xího stná-nè ñà-ìcúmi ñanìtnaha-ne; quini quidá stná-nè xì ñanìtnaha-ne, te dandahví stnàhà stná-nè; tùha quini stná-nè, te có-cùcáhàn nùù-né; te cuàhà-né, cúmbìdia stnahá stná ini-nè, te cáhàn quini-ne dìquì ñanìtnaha-ne; cuadú stná-nè, te nacání ndévàha ini-nè. ²³ Pues ducán quidá-né, vachì ñuhú nsidaájàn ini anima-nè, te na quidá-néá, dandu dacuidá cuàcha-nè —nì cachi-yà.

Nansa nì xinindisá iin nècuàchì ñahà inga ñuu icúmi xí inga religión

²⁴ Dandu nì quee Jesús ladu yucán cuàhàn-yà ladu ñuu Tiro xì ñuu Sidón. Te yucán nì sàà-yà visita iin vehe, doco có-cùnì-yà cundaà ini nèhivì ñà-íá-yà yucán; doco mànicúì coo dèhé-yà. ²⁵⁻²⁶ Vachì vichi vichi nì xinitnùhu iin nècuàchì ñahà inácaá iin ñà-malu ini dèheyoco-xí. Iin nècuàchì inga ñuu nduú-né, iin ñuu nani Sirofenicia. Te

na ní sàà-nè ndé íá-yà, nì sàcuiìn sisi-né nùù-yá, nì sacundahví-nè nùù-yá áma táva-yá ñà-malu anima dèhe-ne. ²⁷ Doco nì cachi-yà xì-né:

—Dihna icúmi cutahví dèhe (ñuu nsiùhù, dandu después nèhivì inga ñuu), vachì ducán íá na ian xixí ñà-cuati. Dihna cuxi mii-vé, te ndenuu ini-vè, dandu después cuxi sihina cuati. Vachì mà váha cuxio dità-vé, te cuxi-siá.

²⁸ Doco nì cachi tu nècuàchimà xì-yà:

—Ñà-ndàà nduá, Señor. Doco cunaha-ní, dècuèndè stná sihina xicánúú tìxi mesa, níhì stná-si iyuhu xèhè dità cóyo ndé xixí dèhe-nda. (Ñàyùcàndùá, chindee sacu stná-ní yùhù.)

²⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Vàtùni cachí-ní. Ñàyùcàndùá, xuhun-ní vehe-ní, vachì sàni quee ñà-malu nùù dèhe-ní.

³⁰ Daaní, mànuhù nècuàchimà vehe-ne, te nì xini-nè indúhu víi dèhe-ne cama, vachì sàni cuxio ñà-malu nìsa dandoho-xi-ñá.

Nansa nì nduvàha iin nècuàchì dòhò, te ihin stná-né

³¹ Dandu nì quee Jesús ñuu Tiro mà, nì yàha-ya ñuu Sidón, xì stná ladu Decápolis, te nì nasaa-yà mar íá Galilea. ³² Te nèhivì yucán, nì saca-ne iin nècuàchì dòhò có-cáhàn vii stná, te nì casaà-nè nùù-yá, nì sacundahví-nè ñà-nì chindánuú-yá ndahà-yá dìni nècuàchimà, te nduvàha-ne. ³³ Dandu nì tavà cuaán-yà nècuàchimà, te nì dàquíhvi-ya dìnindàhà-yà ini tùtnù-né. Te nì dàcóyo-ya tédìí-yà dìnindàhà-yà nì chituu-ya nùù yàá-nè. ³⁴ Dandu nì ndacoto ndiaá-yà dìquì-xí, te nì sàcàn ini-yà, cachí-yà xì tiàa mà dàhàn ñuu mà:

—¿Efata! —ñà-ndúá cuní cachà: Ni nuná tùtnù-ní.

³⁵ Dandu ni nuna tùtnù-né, te ni ndu-
vâha stná yàá-nè, vâtùni càhàn vii-né.
³⁶ Te ni cachi-yà xi nsidaa nèhivì ndoó
yucán ñà-màsà cächí-nè ni-iñàha xi
nèhivì, doco entre más cachí-yà xi-né
ducán, vihi gá cuàhà ni sate tnùhu-ne
sàhà-yá. ³⁷ Te yáha ga ni ndulocó nsidaa
nèhivì, cachí-nè:

—Vii gá quidá-yá nsidanicuú iñàha.
Dècuèndè tèdòhò natiácú quidá-yá, xi
stná tè-ìhìn dànácàhàn-yà.

Nansa ni dàcùxí Jesús cùmì mil nèhivì

8 Quivì yucán ni nataca tu cuàhà
sàstnùhù nèhivì, doco còò ni-iñàha
cuxi-ne. Ñàyùcàndüá, ni cana Jesús
nècuàchì dacuahá-yá, te ni cachi-yà
xi-né:

²—Yùhù cuhí inì nèhivì yohó,
vâchi sàcuàhàn-ndà ùni quivì ndoó-né
cutnâhâ-né xi-ndà yohó, te còò cá
ñà-cuxi-ne. ³ Te nú ni dánacúitiè-nè
nùhù-nè vehe-ne, vihini cuitá-nè ichì,
vâchi có-xixí-né, te xica ní caquixi
dava-ne.

⁴ Dandu ni naxiconihí nècuàchì
dacuahá-yá nùu-yá:

—Doco ¿índù nihì-ndà
ñà-dacuxi-ndané? vâchi yucù nduá
yohó.

⁵ Dandu ni xicàn tnùhù-yá nùu-né:

—¿Nadaa pan nihí-nsiá?

—Ûsà-ñà íá —ni cachi-nè.

⁶ Dandu ni dàndàcú-yá ni mácùn-
doo vii nsidaa nèhivì mà ñuhù. Te ni
tnii-ya ùsà pan mà, ni naquimanì-yá
Dios sàhà, te ni dàcuàchí-yáñà. Dandu ni
sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te mii-né,
ni dasàn-nèà nùu nèhivì cuàhà mà. ⁷ Te
ni ìa stná iin ùi siaca cuati; ñàyùcàndüá
ni naquimanì stná-yà Dios sàhà-sí, te
ni cachi-yà xi nècuàchìmà ñà-dasàn
stná-nèsi nùu nèhivì. ⁸ Dandu nèhivì
cuàhà mà, ni caxixi nsidaa-né, te ni
ndenuu ini-nè. Te después, ni dàtácá-nè
ñà-ndüá ni cuyodó gá, te ni chitu ùsà

canasta-ñà. ⁹ Te nèhivì ni caxixi ma,
nahi cùmì mil ni sanduu-ne. Daaní, na
sàni dànacúitià-yà nsidaa nèhivì mà,
¹⁰ dandu ni nana tu-ya iin lancha xi
nècuàchì dacuahá-yá cuàhàn-yà xi-né
ndè ladu ñuu Dalmanuta.

Nansa ni xicàn nècuàchì fariseu ñà-quida Jesús iin milagru cundehè-né

¹¹ Daaní, ni casaà nècuàchì fariseu
nùu-yá, te ni quesaha-né cuàà-nè xi-yá,
dasaá-nèyà xicàn-nè ñà-quida-ya iin mi-
lagru xi Dios cundehè-né. ¹² Dandu ni
sàcàn cuàhà ini-yà, te ni cachi-yà xi-né:

—Mii-nsiá xi dava ga nècuàchì ñuu
yohó, ¿índù chuun xicàn guá-nsià quide
iin milagru cundehè-nsiá? Yùhù cachí
xi-nsiá, mà sàà coo ni-iin milagru
cundehè-nsiá.

¹³ Dandu ni nacoò uun-yanè, ni
ndècahnu-ya ini lancha inga xichi, te ni
quihin-ya ichì cuàhàn-yà inga ladu mar.

Nansa ni dànsínúú ini Jesús nècuàchì dacuahá-yá milagru sàhà pan ñà-màsà nácání gá ini-nè sàhà nansa nihì-né ñà-cutiacu-né

¹⁴ Cunaha-nsiá, sàni nandòdó
nècuàchì dacuahá-yá cunihì ga-nè pan
cùhùn ini lancha mà. Cuisì iin-nia
nihí-né cuàhàn. ¹⁵ Dandu ni cachi-yà
xi-né:

—Cundehè-nsiá, cuidadu ga ni
cúndóó-nsiá sàhà tàtnà nsidátáchí xí
pan xi nècuàchì fariseu xi stná Herodes.

¹⁶ Dandu ni quesaha-né ni
ndatnuhu-né, cachí-nè:

—Ádi ñà-còò pan nihi-nda vâxi,
ñàyùcàndüá cachí-yà xi-ndà ducán
—cachí-nè.

¹⁷ Sàhájàn na ní cundaà ini-yà ñà-ndüá
ndatnúhú-nè, dandu ni cachi-yà xi-né:

—Có-xiñùhù ndatnuhu-nsiá sàhà-ñà
còò pan nihí-nsiá vâxi. ¿A có-nsinúú
inì-nsia (ñà-ndüá ni xini-nsiá)? Yùhù

xiní tãñáha ga cundaà inì-nsia. ¡Na cueé guá sáníhì inì-nsia! ¹⁸ Íá nduchínúù-nsiá, ñàyúcàndúá xiñuhu cundehè-nsiá. Te íá stná tütñù-nsiá; xiñuhu cunini-nsia. ¿A có-nsinúú inì-nsia nansa nì cuu daa? ¹⁹ Na ní dasín ùhùn pan, te nì xixi ùhùn mil tiàa, ¿nadaa ga ìcà pedazu pan nì ndòò nì dàtàcá-nsià?

— Ùxin ùià — cachí-nè.

²⁰ Dandu nì cachi tu-ya:

— Na ní dasín ùsà pan nì caxixi cùmi mil nèhivì, ¿nadaa ìcà pedazu pan nì dàtàcá-nsià?

— Ùsà — cachí-nè.

²¹ Dandu nì cachi tu-ya xì-né:

— ¿A tãñáha ga mànihì inì-nsia?

Nansa nì dándúvaha Jesús iin nècuàchì cuaá ñuu Betsaida

²² Dandu nì sàà-yà xì-né ñuu Betsaida, te nèhivì ndoó yucán, ndacá-né iin nècuàchì cuaá nì quesaa nùù-yá, sacúndáhvî-nè ñà-nì chítúú-yá ndahà-yá nùù-né, te nì ndúvaha-ne.

²³ Ñàyúcàndúá, nì tnii-ya ndahà nècuàchìmà, te nì tavà-yànè fuera ñuu tii ma. Dandu nì dàcùchí-yà tèdífí-yà nduchínúù-né, te nì chituu-ya ndahà-yá ndé cuhí nùù-né. Dandu nì ndacàtnùhù-yá nùù-né, a sání natùinuù-né, á coó. ²⁴ Dandu nì ndacoto-ne, te nì cachi-nè:

— Vátùni indéhí nèhivì, xicánúú-né, doco na íá yutnù, ducán ndáa-ne.

²⁵ Dandu, nì nachituu-ya ndahà-yá nduchínúù-né, te nì indehè nsíi-né. Te momentu yucán nì nduvaha nduchínúù-né, te nì natùì nina.

²⁶ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà ñà-nì nùhù-nè vehe-ne, doco màsà yáha-ne ñuu tii ma, ni màsà cáchí-nè xì nèhivì ndoó yucán.

Nansa nì cachi Pedro ñà-xiníndísâ-né divi Cristu nduú Jesús

²⁷ Daaní, cuàhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ndè ñuu cuati ndoó yatni ñuu Cesarea de Filipino. Te na cuàhàn-nè ichì, dandu nì xìcàn tnùhù-yá nùù-né, cachí-yà:

— ¿Ana nduú yùhù, cachí nèhivì?

²⁸ Te nì cachi-nè xì-yá:

— Dava-ne cachí-nè Juan Bautista nduu-ní. Te dava-ne cachí-nè Elías nduu-ní, te dava ga-nè cachí-nè ñà-ndùù-ní nahi profeta sàhana.

²⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

— Doco mii-nsiá, ¿ana nduí cachí-nsià?

Dandu nì cachi Pedro:

— Divi Cristu (nì quixi dìquì-xí) nduu-ní.

³⁰ Dandu nì sàcùnaha nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mà ñà-màsà cáchí-nè xì nèhivì dava ga ni-iin palabra mà.

Nansa nì cachitnùhu Jesús icúmí-yà cui-yà

³¹ Dandu nì dàtúí-ya nùù-né nansa icúmí cuu xi-yá después. Nì cachi-yà xì-né ñà-mii-yá ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí-yà ndoho cuahà-yá. Vàchi tè-sàhnú xídandacú, xì stná dùttù xícusahnú, xì stná nècuàchì ley xi veheñuhu, nsidaa-né icúmí-nè cahíchì ini-nèyà, dandu (càcàn-nè) cahni nèhivì-yá. Doco tixi ùni quivì icúmí-yà natiacu-yà, ³² nì cachi-yà, cáhàn vate-yà xì-né ducán. Ñàyúcàndúá, nì tavà cuaán Pedro-yà, nì cachi-nè xì-yá ñà-màsà cáchí-yà ducán. ³³ Doco nì nacuíco-yà ladu yàtà-yá, nì indehè-yá dava ga nècuàchì dacuahá-yá, te nì càhàn duchi ini-yà xì Pedro, cachí-yà:

— Cuxio-ní nùí, vachi nahi ñà-malu Satanás nduu-ní. Có-nìhnú vaha inì-ní Dios. Cuisi chuun xi nèhivì ñuhiví nihnú inì-ní.

³⁴Dandu nì cana-ya nècuàchi dacuahá-yá xì dava ga nèhivì ndoo yucán, te nì cachi-yà xì-né:

—Nsidaa ana cuní cunchicùn xí, xiñuhu nacoo-ne ñà-ndúá cuní ini-ni mii-né quida-ne, te cunchicùn-nè yùhù, quida-ne cuenta na ian nsidá stná-nè cruz xi-ne ñà-cui stná-nè xí. ³⁵Vàchi nú cuní iin nèhivì dacácu-ne vida xi-ne, cutu ñà-dandáñuhú-nèàmà cundua. Doco nú ni cuí-nè sàhà yùhù ò sàhà razón ndiaha xí, dandu ñà-sàni càcu ndisa vida xi-ne nduá. ³⁶Vàchi mate ni nìhì iin nèhivì nsidaa ñà-lá ñuhiví, doco ni mà sàà-mà cundua ñà-vàha xi-ne nú màsà sàà stná anima-nè càcua nùù Dios. Còó, mà cúí. ³⁷Te ò nú ni cuní stná iin nèhivì nacuiin-ne anima-nè, còó, mà cúí. ³⁸Vàchi nèhivì tiempu vichi, nacóó-né Dios, te xidá cuàchi-ne. Ñàyùcàndúá, iin nècuàchi iá mahì nèhivì malu ndoo vichi, te cucáhàn nùù-né yàha-ne ladu xi, te ò cucáhàn nùù-né cunini-ne palabra xi, ndahví-nè, vachi nú ducán, dandu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí stnáí nacuai' mii-né quivì naxicocufin. Vàchi icúmí naxicocufin ñuhiví yohó, cutnahí xì ángel ì-xí quixi, te ndiaha gá icúmí nanchií quida Yuamáni'.

9 Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Palabra ndàcuisi nduá yohó cachitnùhì xì-nsiá, ñà-dava mii-nsiá nècuàchi itá yohó, antes cui-nsiá icúmí-nsiá cuni-nsiá cusahnú fuerte Dios xì poder xi-ya —nì cachi-yà.

Nansa nì nadama Jesús mii-yá nì natnuù nihni ndiaha-yá

²Daaní, nì yàha ñhù quivì, dandu nì saca-ya Pedro, xì Jacobo, xì Juan, cuàhàn cuaán-yá xì-né ndè dìni iin yucù ducún, te yucán nì nadama-ya mii-yá; tucu nì nàcùnahà-yà nì xini nècuàchìmà. ³Nì nducuxín yaa sìcoto xi-ya, te nì nanchií yéhà. Na cuxín yaa ñà-ndùù

yùhà (dìni yucù), ducán nì nducuxán. Còò ni-iin nèhivì ñuhiví cui nsida cuxín xán ducán. ⁴Daaní, yucán nì ndecoyo stná nèhivì (sàhana) nani Elías xì Moisés, ndatnúhù-nè xì-yá. ⁵Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Maestro, ñansicáhàn-ndá ndoo-nda yohó! Chicá vàha quida vàha-nsi ùni siahva, ian coo mii-ní, te inga coo Moisés yohó, te inga coo stná Elías yohó —nì cachi-nè.

⁶Doco ñà-yàha guá yúhì nsidaa-né, ñàyùcàndúá ni cóni cundáa ini Pedro nansa cachi-nè. ⁷Daaní, nì nuu iin vècò yucán, te nì dàhvi nsidaa-né vècò mà. Dandu nì tiacu-nè càhàn iin ana càhàn mahiá, cachí-yà:

—Dèhemaní' nduú ana yohó. Cunini-nsia ñà-ndúá cachí-yà.

⁸Daaní, nì ndacoto nècuàchi dacuahá-yá, doco na iin cachí còò cá iin ni xiní-nè, ndé làcà mii-yá iá yucán.

⁹Daaní, nì naquihin-ya ichì mànuy-ya xì-né yucù yucán. Te ichì mà nì dandàcú-yá nùù-né, cachí-yà:

—Màsà nácání-nsiá xì nèhivì ñà-ndúá nì xiní-nsia dècuèndè nú sàni natiacu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví.

¹⁰Ñàyùcàndúá, nì chivàha nècuàchìmà chuun jaàn ini anima-nè, doco nacání cuáhà ini-nè nansa coo ñà-natiacu-yà. ¹¹Dandu nì xicàn tnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—¿Índu chuun cachí nècuàchi ley xi veheñùhu ñà-dihna icúmí Elías naxicocufin-nè?

¹²Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-ndáa nduá, dihna icúmí Elías naxicocufin-nè, te nsida vii-né nsidaa chuun có-lá vii. Doco ¿nansa cachí stná tutu ì sàhà yùhù? Pues nacáníamà nansa icúmí ndohi xì nansa icúmí nèhivì cahíchi ini-nè yùhù. ¹³Doco cunaha-nsiá, sàni quixi Elías mà. Doco nèhivì, nì quida ndevàha-ne xì

nècuàchìmà nacua nì cudìi ini-nè, vèchi ducán sàni cachitnùhu tutu ìi.

Nansa nì tavà Jesús iin ñà-malu inácaa ini iin tèchii

¹⁴ Dandu nì nasaa-yà xì compañeru-yà ndé nì ndòo dava ga nècuàchì dacuahá-yá. Te yucán nì xini-yà ndóo cuàhà nèhivì sàni nataca nùu nècuàchìmà. Te ndóo stná nècuàchì ley xì veheñùhu, nàá tnahá-né xì nèhivì xí-yá mà. ¹⁵ Te na ní xini nèhivì cuáhà mà mii-yá, luegu nì ndulocó nsidaa-né, te nì cadayáa-nè vaxi-ne, nì casáhú-nè xí-yá. ¹⁶ Dandu nì ndàcàtnùhù-yà nùu-né:

—¿Ndíà ndatnúhú guá-nsià xì nècuàchì yohó?

¹⁷ Dandu nì càhàn iin ana iín mahì nèhivì cuáhà mà, cachí-nè:

—Maestro, yohó ndaquí dèhi vaxì nùu-ní, vèchi inácaa iin ñà-malu inì-te, te sadíà nùu-té, mà cùì càhàn-te. ¹⁸ Te ndéni nì cui iá-te, vaxa sahní ihá-te, ducán-te, dandu queé chihìñù yuhù-té, saxíndiáá tnahá nùhu-tè, te nduyútnú tehe-té. Te sàni xicàn tàhví nùu nècuàchì dacuaha-ní ñà-tavà-néà, doco mànicúí.

¹⁹ Dandu nì cachi Jesús:

—Mii-nsiá, mà túha-nsià cunindisá-nsiá. ¿Nadaa ga quivì icúmí coi xì-nsiá, te quidandee gá stná ini sàhà-nsiá? Pues cundaca-nsiàte quixi nùu.

²⁰ Dandu nì saca-ne tèchii ma vaxì nùu-yá. Doco na ní xini ñà-malu mà mii-yá, luegu nì sahní ihá-te, ñàyùcàndùá nì sàcasàn-té, natùu nihní-te, te caná chihìñù yuhù-té. ²¹ Dandu nì xicàn tnùhù-yá nùu yua-té, cachí-yà:

—¿Nadaa tiempu sàcuàhàn-ndà ndohó-te ducán?

Dandu cachí yua-té:

—Ndè tii-té. ²² Te cuáhà xichi nduá-te mahì ñuhu quidá ñà-malu. Ndè stná ini

yùte sàcasàn-té, vèchi cuníà cahniá-te. Ñàyùcàndùá, nú vátùni chindee-ní nsiùhù, dandu cundehè ndahví-ní nsiùhù, te quida manì-ní xì-nsí.

²³ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cuisì cuníà cunindisa-ní, te vátùni. Vèchi iin nècuàchì xiníndísá, vátùni nihítàhvi-né nsidaa ñà-vàha xicàn-nè.

²⁴ Dandu luegu nì sacu yua-té, te nì càhàn fuerte-nè, cachí-nè:

—Yùhù, xiníndísè vichi; te nú cò-sài cunindisá vahi, dandu chindee-ní yùhù ñà-nì cúníndísá gué.

²⁵ Dandu nì xini Jesús ñà-vihì gá cuáhà nèhivì natáca. Ñàyùcàndùá, nì dandácú-yá nì sadi-yà nùu ñà-malu mà, cachí-yà:

—Yohó ñà-malu quidá quini xì téchii yohó ñà-mà cùì càhàn-te, te có-tiàcú-te, nacoo dahuun-tè, te màsà náxícócuñì gò nansihvu inì-te.

²⁶ Dandu yáha ga ndee ní ndàhìà, nì dandácùchá-te, te nì quea cuáhàn. Doco nahi ana nì xihì nì ndòo-tè. Ñàyùcàndùá, cuáhà nèhivì nì cachi-nè:

—Sàni xihì dahuun-tè.

²⁷ Doco nì tnii-ya ndahà-té nì ditá-yà, te nì dandácúíñ-yàte.

²⁸ Daaní, nì quìhvi cuaán-yá xì nècuàchì dacuahá-yá ini iin vehe, te yucán nì xicàn tnùhù-né nùu-yá, cachí-nè:

—¿Índù chuun mànicúí tavà nsiùhù ñà-malu mà (nùu-te)?

²⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mànicúí, vèchi ñà-malu tnaha quisi mà, có-queá nansa ni nì cui, cuisì nú ni cacán tàhvi-nsiá nùu Dios, te cunihii stná-nsià cundoo dòcò-nsià.

Nansa nì cachitnùhu Jesús inga xichi ñà-icúmí-yá cui-yà

³⁰ Dandu ndacá-yá nècuàchì dacuahá-yá cuáhàn-yà xì-né ndè ladu Galilea. Doco cuáhàn dèhé-yà, vèchi có-cùnì-yà cundaà ini nèhivì índù

xicánúú-yá. ³¹ Te tiempu mà chináhá stná-yà nècuàchì dacuahá-yá mà (sàhà nansa icúmí-yá cui-yà), te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, icúmí yàhi ndahà nèhivì (malu), vàchi iá iin tiàa icúmí quida xí entregar ñà-cahni nèhivì yùhù; doco tixi ùni quivì icúmí natiacuì.

³² Pues divi nduá nì cachi-yà, doco cóni sàà nècuàchimà mànihì ini-nè ñà-ndùá cuní cachàmà. Te yúhì stná-nè ndàcàtnùhù-né nùu-yá sàhà-ñà.

Nansa nì cachi Jesús ana chicá ndiaá

³³ Dandu nì sàà-yà xì-né ndè ñuu Capernaum. Te na iá-yà ini iin vehe yucán, dandu nì xicàn tnùhù-yá nùu-né, cachí-yà:

—¿Ndíà ndúá ndàcàtnùhù tnahá guá-nsià ichì vaxi-nda?

³⁴ Doco dadí úún nì ndòo-ne, vàchi ichì mà nì cuàà-nè ndàcàtnùhù tnahá-né índù nècuàchì chicá ndiaá.

³⁵ Ñàyùcàndùá, nì sàcòo-ya, te nì cana-ya nsi-úxin ù-nè, te nì cachi-yà xì-né:

—Iin ana cuní cunduu ana chicá ndiaá, xiñuhu cunihnu ini-nè nduú-né ana chicá có-dàndàcú, te cunucuchi stná-nè nùu nsidaa nècuàchì dava ga.

³⁶ Dandu nì cana-ya iin tètii nì chicani-ya mahì nsidaa-né, te nì numi nihni-yàte, cachí-yà xì-né:

³⁷ —Nú sàhà yùhù quidáñúhú nèhivì iin tètii nahi tè-yòhó, dandu davani queá na ian yùhù quidáñúhú-nè. Te nú yùhù quidáñúhú-nè, dandu iin-ni quee stná ñà-quidáñúhú stná-nè ana nì techuun-xí vaxi.

Nècuàchì có-xinì ùhì xì-ndà, favor xi-nda iá-nè

³⁸ Dandu nì cachi Juan xì-yá:

—Maestro, nì xini-nsì iin tiàa tavá xi ñà-malu nùu nèhivì, te ndàcùcahan-né

quivì mii-ní. Doco có-ndùú-né iin ana cutnàhà xí-ndá xicánúú. Ñàyùcàndùá, nì sadi-nsì nùu-né ñà-màsà quidá gá-nè ducán.

³⁹ Doco nì cachì Jesús xì-né:

—Còó, màsà cádí-nsià nùu-né, vàchi iin nècuàchì ndàcùcahan xi quivì, te quidá-né milagru ducán, ùhì càhàn quini stná-nè dìquí. ⁴⁰ Vàchi nsidaa ana có-xinì ùhì xì-ndà, favor xi-nda iá-nè. ⁴¹ Te nú ináhá nèhivì nduú-nsià nèhivì xí, te sàhàmà quidá víi-né xì-nsià, dandu seguru icúmí-nè nihì-né ñà-vàha xi-ne nùu Dios, mate iyuhu tècuì-ni nduá nì sàha-nensià nì xihì-nsia.

Cuidadu cundoo-nda ñà-màsà quidá-ndá cuàchì

⁴² Dandu nì cachi tu Jesús:

—Iin ñà-cuati xiníndísá-xí, nú ni dátúcù nèhivì-ñá, dandu ñdahví-nè! Vàchi chicá vaha màcùndiacu iin yùu yódò dùcùn-né, te ndiachi-né mahì mar sàhà-ñá màsà dátúcù gá-nè ñà-cuati. ⁴³ Te nú sàhà ndahà-nsià xidá cuàchì-nsia, dandu chicá vaha ni táhndèà. Vachi chicá nsiaha (sàà-nsià nùu Dios) xì iin-ni ndahà-nsià, te cutiacu-nsià nicanicuahàn, te màdliá coo ndùùà, te ndiachi-nsià andea, vàchi yucán, mà cúí ndàhvà ñuhu. ⁴⁴ Te sicùdì ñuhú yucán, mà nunca cuì-si, te ñuhu yucán, mà sàà ndàhvà. ⁴⁵ Te nú sàhà sàhà-nsià xidá cuàchì-nsia, dandu chicá vaha ni táhndè stná, vàchi chicá nsiaha (sàà-nsià nùu Dios) xì iin-ni sàhà-nsià, te cutiacu-nsià nicanicuahàn, te màdliá coo ndùùà, te ndiachi-nsià andea, vàchi yucán, mà cúí ndàhvà ñuhu. ⁴⁶ Te sicùdì ñuhú yucán, mà nunca cuì-si, te ñuhu yucán, mà sàà ndàhvà. ⁴⁷ Te nú sàhà nduchinúú-nsià xidá cuàchì-nsia, dandu chicá vaha ni tavá-nsiàñà. Vachi chicá nsiaha sàà-nsià xì imindaa nùu-nsià, te màdliá coo ndùùà, te ndiachi-nsià andea.

⁴⁸Vàchi sicùdì ñuhú yucán, mà nunca cuì-si, te ñuhu yucán, mà sàà ndàhvà.

⁴⁹Nsidanicuú nèhivì, icúmí-nê (yàha-ne tnùndoho) na ian nsí yadí-né yoho te yucán; (doco bien xi-ne cunduamà, na ian nduhadí comida) ñà-quéa iin. ⁵⁰Vàha ga iin, vachi nsidá ádíá ñà-xìxì-ndà; doco nú sàni ndañuhu ñà-ádi xán, dandu mà cúí gá nduhadí. Te na ian quidá iin (iá vaha), ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá xi anima-nsiá, te cundoo màni stná-nsiá.

Màsà caté stnàhà-ndà xì nècuàchì vehe-nda

10 Dandu ni quee Jesús ñuu yucán, cuàhàn-yà ladu Judea, divi iin ladu Judea iá ndè inga ladu yùte Jordán. Te yucán ni nataca tu cuàhà gá nèhivì nùù-yá. Te ni quesaha-yá dacuahá-yáne nacua quidá-yá siempre. ²Te yucán ni casaà stná nècuàchì fariseu, te ni càhàn-nè xì-yá áma níhìndèè-né coo nansa daquéé cuàchi-ne diquì-yá. Te dohó ni cachi-nè xì-yá:

—¿A vátùnì iá ñà-cate stnàhà-ndà xì ñàhàdihí-ndà?

³Dandu ni cachi-yà xì-né:

—¿Ndífà nduá ni dàndàcú Moisés quida-nsiá?

⁴Te ni cacachi nècuàchì yucán:

—Nì sàha Moisés lugar ñà-cuyucun iin tutu nùù juez, dandu vátùnì cate stnàhà-ndà.

⁵Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, cuisì sàhà ñà-cò-cùnì-nsiá cunini vìì-nsiá, ñàyùcànduá ni tìaa Moisés ley jaàn.

⁶Doco na ní sàcòò ñuhivì, còò. Vachi na ní quidayucun Dios ñuhivì, dandu ni quidayucun stná-yà nèhivì, iin-ne ni sàcùnduu tiàa, te inga-nè ñàhà.

⁷Ñà-jaàn nduá disáhà-xí nándàhà iin nècuàchì tiàa xi iin nècuàchì ñàhà, te quecuàân-né nùù yuadìhí-nê.

⁸Ñàyùcànduá, mate díin díin ni

sanduu-ne antes, doco na imindaa nèhivì sàni nanduu-ne vitni. Te sàhàmà, có-ndùú gá-nè díin díin nèhivì; quida-nda cuenta na ian iin-ni nèhivì nduú-né. ⁹Ñàyùcànduá, nú ducán sàni dàcuàcá stnàhà Dios-nè, dandu ni-iin nèhivì màsà caté stnàhà-né —ni cachi Jesús.

¹⁰Daaní, na sàni nansihvi-ya ini vehe, dandu ni ndacàtnùhù gá nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá sàhà chuun jaàn.

¹¹Te ni cachi-yà xì-né:

—Nú ni caté iin tiàa ñàhàdihí-nè, te coo-ne xì inga nècuàchì ñàhà, dandu cuàchì ndisa nduá nùù Dios, te cuàchì nduú stná nùù ñàhàdihí-nè primeru.

¹²Stná nècuàchì ñàhà, nú ni caté-nè iin-né, te nandàhà tú-né xì inga tiàa, cuàchì nduú stná.

Nansa ni chitandóò Jesús ndahà-yá dìni ñà-cuati sàhà-ñá cundiatú anima-vè

¹³Daaní, ndacá nèhivì ñà-cuati xì-né vaxì nùù-yá ñà-chitandóò-yá ndahà-yá dìniá. Doco nècuàchì dacuahá-yá, ni sadi-nè nùù nècuàchimà. ¹⁴Te na ní xini-yà ñà-nduá quidá-né, ni cuduchi ini-yà, cachí-yà:

—Nacoo-nsiá ñà-cuati ni quixá nùù. Màsà cadí-nsiá nùá, vachi ana nihnú inì-xì nahi ñà-cuati, divi cunduu ana sàà ñuhivì ìì xí Dios. ¹⁵Te yùhù cachí xì-nsiá, nú màsà cóó (vità ini nèhivì) nahi ñà-cuati, te ducán quihvi-ne ichi ñuhivì ìì xí mii-yá, dandu mà nunca sàà-nè yucán —ni cachi-yà.

¹⁶Dandu ni numi nihni-yañà, ni chitandóò-yá ndahà-yá dìniá, te ni xicàn tãhvì-yá ñà-ndiaha nùù Dios sàhà-ñá.

Nansa ni cachi Jesús xì iin tèchii cuica

¹⁷Daaní, na lácà ni quihin Jesús ichi cuàhàn-yà, dandu ni xini-yà yucán vaxì iin tèchii carrera. Te na ní quesaa-te nùù-yá, ni sàcuìin sisi-té, cachí-te:

—Maestro, vâha ndisa-ní. Cachì-ní xí ndíà ndúá quide, te nihítáhví vida ndi-aha nicanicuahàn.

¹⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndíà nduá òsáhà-xí cachí-ní xí: “Mii-ní vâha-ní”? Vâchi còò ni-iin nèhivì úún vâha ndisa, cui sí nú nduí Dios, dandu vâha ndise. ¹⁹ Pues vichi, ináhà-ní nansa nì dândàcú-yá quida-nda: màsà cáhni stnaha-nda, ni màsà cáhàn-ndà xí inga ana có-ndúú nècuàchì vehe-nda, te màsà quídá cuihna-nda, ni màsà cáhí-ndà ni-iin tnùhu sàhà ñanìtnaha-nda; te màsà dándáhví stnàhà-ndà. Te icúmí stnà-ndà quidañuhu-nda yuadíhí-ndá.

²⁰ Dandu nì cachi tu tèmà xì-yá:

—Maestro, nsidaájàn sàni chivàhià dècuèndè na tíí.

²¹ Dandu màni màni nì indehè-yáte, vâchi cuú ini-yà sàhà-té, te nì cachi-yà:

—Cumáni gá inga inàha quida-ní. Dicò nsihì-ní ñà-ndúá icúmí-ní, te dasàn-ní òhùn mà nùù nècuàchì ndahví, dandísá, nihítáhvì-ní sàà-ní ansivi, te yucán cucumi ndisa-ní cuàhà ñà-cuicà. Dandu quixi stnà-ní, cunchicùn-ní yùhù; te dispuestu coo-ní cui-ní sàhí, mate ni cui-ní nchìca cruz.

²² Doco tèchii ma, na ní inini-tè ñà-ndúá nì cachi-yà, nì ndulocó-te, te nì cuhuun cuahà inì-te, vâchi yáha ga cuicà-té. Ñàyùcàndúá, nì quihin-tè ichi cuàhàn-te.

²³ Dandu Jesús, nì xiconúù-yá nùù nècuàchì dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—¡Na ùhì guá sàà iin tècuicà ndè ñuhiví ì xì Dios!

²⁴ Doco na ní inini nècuàchìmà, yáha ga nì ndulocó-nè. Ñàyùcàndúá, inga xichì nì càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—Hijos, na ùhì guá nihítáhvì iin nècuàchì càhvì xì ñà-cuicà-xí yàha-ne ñuhiví ì xì Dios. ²⁵ Ñà-ndáà nduá, ùhì dayáha-nda iin camellu nùù chìcòhò

nduhù iquì; doco chicá ùhì yàha iin tècuicà ndè ñuhiví ì xì Dios.

²⁶ Na ní inini nècuàchì dacuahá-yá ñà-jaàn, dandu yáha ga nì ndulocó-nè, te nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—Pues nú ducán, ¿nansa cui càcu anima iin nèhivì?

²⁷ Dandu nì indehè váha-yanè, te nì cachi-yà:

—Nèhivì ñuhiví, mà cúí quida-neàmà. Doco Dios, vátuni, vâchi nsidaa inàha, mà úhì quida-yañà.

²⁸ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Nsiùhù, sàni nacoo-nsi nsidaa ñà-icúmí-nsí, te vâxi-nsi nchìcùn-nsi mii-ní, Stoho-nsi Senór.

²⁹⁻³⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Yùhù cachí xì-nsiá, nú sàhà yùhù icúmí iin nèhivì nacoo-ne inàha, dandu iin cientu gà tantu icúmí-nè nihítáhvì-né. Mate icúmí-nè nacoo-ne vehe-ne, ò ñani-nè, ò cúha-ne, ò yua-né, ò dihi-né, ò ñahàdihí-nè, ò déhe-ne, ò ñuhù xì-né sàhà yùhù, ò sàhà razón ndiaha, có-quídá, vâchi iin cientu gà tantu ñà-jaàn nihítáhvì-né mientras íá-nè ñuhiví yohó, mate icúmí-nè ndoho stnà-nè quida nèhivì ñuhiví. Doco na sàà-nè inga ñuhiví vâxi xi-nda, dandu nihì stnà-nè vida ndiaha nicanicuahàn.

³¹ Doco cuàhà nèhivì idónuu vichi, icúmí-nè sàà-nè natenchicùn-nè cahà-xí quivì yucán; te cuàhà ana nchìcùn cahà-xí vichi, icúmí-nè sàà-nè nàcòdòndù-né.

Nansa nì cachi tu Jesús inga xichì ñà-icúmí-yà cui-yà

³² Daaní, ndacá Jesús nècuàchì dacuahá-yá cuàhàn-yà xì-né ichi mànana ndè ñuu Jerusalén, te idónuu-yá nùù-né. Doco mii-né, yáha ga nacání ini-nè, te yúhí-nè. Dandu nì tavà cuàán-yá nsi-úxin ùi-nè, te nì nacani-ya xì-né ñà-ndúá sà-ítúú cuu xi-yá, ³³ cachí-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, icúmí-ndá sàà-ndà ñuu Jerusalén. Te yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí yàhi ndahà dùtù xícusahnú yucán, xì ndahà stná nècuàchì ley xì veheñuhu. Te icúmí nècuàchìmà cachi-nè ñà-fuerza icúmí cuí. Dandu dayàha-ne yùhù ndahà tè-inga raza. ³⁴Te mii-té, cuàcùndiaà-te yùhù, te cahni cuí-te yùhù; te sivi dif-te nùf, dandu después cahni-té yùhù. Doco tixi ùni quivì icúmí natiacuì —nì cachi-yà.

**Ñà-ndùá nì xicàn Jacobo xì
Juan nùu Jesús**

³⁵Daaní, nì tnàtuu dèhe Zebedeo nani Jacobo xì Juan nùu-yá, cachí-nè xì-yá:

—Maestro, cuní-nsì quidamani-ní xì-nsí iin favor ñà-ndùá xicàn-nsì.

³⁶Dandu nì cachi-yà:

—¿Índù inàha cuní-nsià quide?

³⁷Te nì cachi-nè xì-yá:

—Na sáa tiempu ndiaha na cusáhnú-ní, cuàha-ní lugar ñà-cundoo iin iin-nsi iin iin ladu-ní; iin-nsi coo ladu cuàhá-ní, te inga-nsi coo ladu itní-ní.

³⁸Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, có-sánihì ini-nsià ñà-ndùá xicàn tàhvi-nsiá nùf. ¿A vátuni cundee ini-nsià ndoho-nsia nacua icúmí ndohi, te yàha stná-nsià tnùndoho nacua icúmí yàhi?

³⁹—Jaan —nì cachi-nè—, vátuni stná nsiùhù.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ndisa, icúmí-nsià ndoho-nsia nahi yùhù; te icúmí stná-nsià yàha-nsia tnùndoho nahi yùhù. ⁴⁰Doco ñà-danfhitáhvì mii-nsiá cundoo iin iin-nsia iin iin ladúì, mà cúf, vàchi có-quidá yùhù to-car quide ñà-jaàn. Nècuàchì nihitáhvì cundoo ladúì, cui-sì nèhivì señaladu cunduu-ne, vàchi divi sàhà mii-né icúmí lugar mà cuyucàn.

⁴¹Daaní, na ní xinitnùhu ùxin gà nècuàchì dacuahá-yá, dandu nì cud-

uchi gà ini-nè sàhà Jacobo xì Juan mà. ⁴²Doco Jesús, nì cana-ya nsidaa-né ñà-nì nátácá-nè nùu-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Ináhá-nsià sàhà tè-cùsáhnú inga ñuu, xínduu-tè autoridad cahan nèhivì, te fuerte cusáhnú-te nùu-né. Vàchi nsidaa tè-nihí chuun ñuu yucán, ndee dandacú-te nùu nèhivì yucán. ⁴³Doco mii-nsiá, màsà quidá-nsiá ducán. Còó, vàchi nú iá ana cuní cunduu ana dandacú nùu-nsiá, dandu icúmí-né cunduu-ne ana xinúcuáchì nùu nsidaa-nsiá. ⁴⁴Vàchi nècuàchì cuní codònùu nùu-nsiá, icúmí-né cunduu-ne nahi peón chindéé xì nèhivì dava ga. ⁴⁵Dècuèndè stná yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cóni quésái ñuhivì yohó ñà-cunucuachi nèhivì nùf. Còó, sàhà-ñá cunucuachi míf nùu-né nì quesaì, dandu después cuàhi vida xì cuì cuenta xi-ne, te ducán nàcùndoo cuàhà-né libre —nì cachi-yà.

**Nansa nì quida Jesús milagru, te
nì natùinuù iin nècuàchì
cuaá nani Bartimeo**

⁴⁶Daaní, nì sàà-yà xì compañeru-yà iin ñuu nani Jericó. Te na xicá-yá ichì queé-yá ñuu mà, dandu nchícùn stná cuàhà gà nèhivì. Te yuhù ìchí yucán iá iin nècuàchì cuaá xicàn caridad. Bartimeo nani-né, vàchi dèhe Timeo nduú-né. ⁴⁷Te nì tiacu-nè sà-cùyátní Jesús de Nazaret. Ñàyùcàndùá nì quesaha-né ndàhì-nè, cachí-nè:

—¡Jesús! ¡Mii-ní descendencia ì xì David! ¡Cuhì inì-ní yùhù!

⁴⁸Doco cuàhà nèhivì cuàhàn yucán, nì canàhá-nè xì nècuàchìmà:

—Màsà ndàhì gà-ní —cachí-nè.

Doco nècuàchì cuaá mà, chicá ndee ní ndàhì-nè, cachí-nè:

—¡Jesús! ¡Mii-ní descendencia ì xì David! ¡Cuhì inì-ní yùhù!

⁴⁹Dandu nì cucuiin-yà, te nì cachi-yà xì compañeru-yà:

—Cana-nsianè ni quixí-né.

Dandu ni cana-ne nècuàchì cuaá mà, cachí-nè xì nècuàchìmà:

—Màsà cùhúún inì-ní; ndacuiìn-ní, vèchi caná-yá mii-ní.

⁵⁰ Ñàyùcàndùá, ni tavà-né dòò-né, ni dàndiàchì-né iladú. Te yàchì ni ndacuiìn-nè cuàhàn-nè ndé iá-yà.

⁵¹ Dandu ni xicàn tñùhù-yá nùù-né, cachí-yá:

—¿Ndíá nduá cuní-ní quide?

Te ni cachi-nè xì-yá:

—Cunf natùinuú, maestro.

⁵² Dandu ni cachi-yá xì-né:

—Cuahán cuéyàà-ní, vèchi sàni nduvàha-ní ñà-nì xinindisa-ní.

Dandu luegu ni natùinuù-né, te ni tenchicùn stná-nèyà ichì cuàhàn-yà.

Nansa ni cuu na ní sàà Jesús ñuu Jerusalén

11 Daaní, ni sàà-yá xì-né yatni ñuu Jerusalén ndé nduú ñuu cuati nani Betfagé xì Betania, yatni dìni yucù Olivo. Dandu ni càhàn-yá xì úi nècuàchì dacuahá-yá ñà-cùhùn cuèé-nè nùù-xí.

² Te dohó ni cachi-yá xì-né:

—Cuahán-nsià ñuu tii chicá nùù-xí; te yucán icúmí-nsià cuni-nsià ndé iín iin burru nuhní. Quisì tãñáha ga cuida nduú-si. Quisì yucán ndaxin-nsià cundaca-nsiàsi quixi. ³ Te nú ndácàtnùhù nèhivì nùù-nsià índù chuun ndaxin-nsiàsi, dandu cachi-nsià xì-né ñà-Stoho-ndà Señor xiñuhu xì-sí, doco luegu naxicocufin-si —ni cachi-yá.

⁴ Daaní, luegu ni quihin ùi nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè, te ni xini-nè yucán iín burru ni cachi-yá, nuhní-si yuhù ìchí yatni yehè iin vehe. Ñàyùcàndùá ni ndaxin-nési. ⁵ Doco dava nècuàchì itá yucán, ni cachi-nè:

—¿Índù chuun ndaxin-nsià burru jaàn?

⁶ Dandu ni naxiconihí nècuàchìmà nacua ni cachi-yá xì-né. Dandu ni sàha

nèhivì mà permisú ñà-cundaca-nèsi cùhùn. ⁷ Ñàyùcàndùá luegu ni saca-nèsi cuàhàn-nè ndé iá-yà, te ni chitàndòó-né sicoto xi-ne dìquì-sí. Dandu ni sàcùnùú-yàsi. ⁸ Te cuàhà nècuàchì yucán, ni chitànduhù-né dòò-né ichì nacua cuàhàn yàha-ya. Te dava-ne, ni sahn-de-nè ndahà yutnú ni chindoo stná-nè ichì. ⁹ Te nèhivì idónuu, xì stná nècuàchì nchícùn cahà-xí, cánandee-né, cachí-nè:

—¡Viva ana sahnú yohó! ¡Ndiaha gá ndeníhí vaha-ndané, vèchi cuenta xi Stoho-ndà Señor vaxi-ne! ¹⁰ Ndiaha gá coo, vèchi vaxi-ne cunduu-ne rey, cusahnú-né na ian nisa cusahnú xii-ndà David. ¡Ansivéhé mii-yá iá ansivi! —ni cachi-nè.

¹¹ Cunaha-nsiá, ducán ni sàà Jesús ñuu Jerusalén. Dandu cuàhàn-yà veheñùhu cahnú, te ni xini-yá nansa iá nsidaa iñàha yucán. Dandu ni quee-ya ñuu mà cuàhàn-yá xì úxin ùi compañeru-yá ndé ñuu tii Betania, vèchi sàni cuaà.

Nansa ni sadi Jesús nùù nù-higu cònì caná quisi vídì-nu

¹² Dandu dàtnàà inga quivì ni quee-ya xì-né ñuu Betania mà vaxi-ya. Te xíhì-yá doco. ¹³ Te ni xini xicà-yá iín iin yutnú nani nù-higu, te iá ndahà cuií-nu. Ñàyùcàndùá, cuàhàn-yá cundehè-yá a có-càà si-higu caxì-yá. Doco na ní tñàtuu-ya ni xini-yá micuísì ndahà-nú iá. Còò quisi vídì, vèchi tãñáha ga sàà tiempu cana-si. ¹⁴ Dandu ni cachi-yá xì yutnú mà:

—Màsà nunca cana ga quisi vídì-yó caxì nèhivì.

Te ni inini stná nècuàchì dacuahá-yá ni cachi-yá ducán.

Nansa ni tavà Jesús tè-dicó xi tè-xiín fuera patiu veheñùhu

¹⁵ Nì nsihì ñà-yucán, dandu ni sàà-yá xì nècuàchìmà ñuu Jerusalén. Dandu

cuàhàn-yà veheñùhu cahnú, te nì taxi nsihí-yá tè-dìcò xi tè-xiín yucán. Nì naxiconihí-yá mesa xi tiàa dama-xi díhùn inga ñuu, te nì ducùn stná-yà silla xi tè-dìcò xi loma. ¹⁶ Te cóni sáha stná-yà lugar nacuíco ni-iin nēhivì carga xi-ne yàha-ne patiu veheñùhu cahnu-ma. ¹⁷ Te nì càhàn fuerte-yà xì nēhivì yucán, cachí-yà:

—Dohó cachí Dios nùu tutu ì: “Veheñùhu xi cunduu iin vehe ndé nataca nēhivì vāxi nsidanicuú ñuu càcàn tǎhvì-né nùf”, cachí-yà. Doco sàhà mii-nsiá sàni nandua na iin lugar ndé ndoó cuàhà tècuìhnà.

¹⁸ Doco dùtù xícusahnú, xì nēcuàchì ley xi veheñùhu, inínì stná-nè ñà-ndùá nì cachi-yà. Te vichi yúhí-nèyà, vāchi ináhá-nē ndulócò nsidaa nēhivì sàhà ñà-ndùá dacuahá-yá. Ñàyùcàndùá nì quesaha-né nandúcu-nē nansa cui cahnì-néyà.

¹⁹ Daaní, na ní cusinsiquin, dandu nì quee-ya ñuu mà mànuhù-yá (ñuu tii Betania).

Nansa nì ìchì dahuun nù-higu mà

²⁰ Daaní, dàtnàà inga quivì vāxi tu-ya xì nēcuàchì dacuahá-yá, te nì nayàha-ne xì-yá (ndé iín yutnù mà), te nì xini-nè sàni ìchì dahuun-nù ndé yohò-nú. ²¹ Dandu nì nsinuu ini Pedro, te nì cachi-nè xì-yá:

—Cundehè-ní, Maestro, yutnù nì càhàn xì-ní, te nì sadi-ní nùu-xí icu, jsàni ìchì-nu!

²² Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Xiñuhu cunindisá vāha-nsia Dios.

²³ Vāchi palabra seguru nduá cachí xì-nsiá yohó: nsidaa nēhivì có-íá xì duda, dēcuèndè vātùni dandacú stná-nè nùu yucù jaàn ñà-cuxioa, te quècahnua ini mar, te divi ducán ndisa icúmí cuu, nú nihnú ndisa ini-nè cuu nacua nì cachi-nè. ²⁴ Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xì-nsiá, nsidaa inàha ni càcàn tǎhvì-nsiá nùu Dios,

nú xiníndisá-nsiá ñà-sà-íá ñà-ndùá nì xicàn-nsiá, dandu nihì-nsiáñà. ²⁵ Doco dava xichi xicàn tǎhvì-nsiá nùu-yá, te xiní ùhì-nsiá iin ñanitnaha-nsia. Nú ducán nduá, dandu dihna icúmí-nsiá cuicahnú stnahá ini-nsiá, dandu vātùni cuicahnú stná ini Yuandiáhá-nsiá íá ansivi sàhà cuàchi-nsia. ²⁶ Vāchi nú có-xicáhnù ini-nsiá sàhà ñanitnaha-nsia, dandu mà cuicáhnù stná ini mii-yá sàhà cuàchi-nsia.

Nansa nì cachi tè-xídandacú còò derechu xi Jesús quida-ya ñà-ndùá quidá-yá

²⁷ Daaní, nì sàà tu-ya xì-né ñuu Jerusalén. Te na xicánúú-yá ini veheñùhu cahnú yucán, dandu yucán nì casaà stná dùtù xícusahnú, xì nēcuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nēcuàchì xídandacú nùu ñuu mà, nì tnàtuu-ne nùu-yá, ²⁸ cachí-nè:

—¿Índù nì nihì-ní derechu quida-ní ñà-ndùá quidá-ní? ¿Ana divi nì dāndacù nùu-ní ñà-quida-ní ducán?

²⁹ Te nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù cuní stnái ndàcàtnùhí nùu mii-nsiá, te nú nì nāxícónihí-nsiá nùf, dandu cachitnùhu stnái xì-nsiá ana divi nì dāndacù-xì nùf. ³⁰ Cachi-nsiá xí ana divi nì dāndacù-xì nùu Juan (Bautista) ñà-quida ì-né nēhivì. ¿A Dios nì cachi xì-né, te ò nēhivì ñuhiví? Naxiconihí-nsiá nùf.

³¹ Dandu nēcuàchì mà, nì candatnuhu tnahá nsidaa ní míf-né, cachí-né:

—Nú nì cachí-ndà Dios nì dāndacù-xì nùu Juan, dandu cachi Jesús xì-ndà ¿índù chuun cóni xiníndisá-ndà nēcuàchì mà? ³² Te nú nì cachí-ndà divi nēhivì ùun nì cachi xì-né, (dandu ni mà quée ví stná mà).

Ducán nì cacachi nēcuàchì mà, vāchi yúhí-nè ndiá ndùá cachi nēhivì xì-né, vāchi nsidaa nēhivì, quidá-né cuenta iin nēcuàchì yuhù nùu Dios nì sanduu Juan.

³³ Ñàyùcàndüá, nì cacachi nècuàchìmà xì-yá:

—Cò-cùndàà ini-nsì ana divi nì dāndàcù-xì nùú Juan.

Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ni yùhù, mà cáhí stnái xì-nsiá ana divi nì dāndàcù-xì nùú ñà-quide ñà-ndüá quidé.

Ejemplu sàhà medieru malu

12 Daaní, nì quesaha Jesús nacání-yá xì-né puru ejemplu. Te dohò nì cachi-yà xì-né:

—Nì ìa iin lamú, nì dānāndèe-ne nducu yòhò si-uva nùú ñuhù xì-né. Te nì quida-ne corra-ñà, xì stnái iin pila cahnú ndé cuñuhu ndudi quisì mà; te nì quidavàha stnà-nè iin torre ndé cundiaa peón inii itu-nè. Dandu nì tatu-nè itnii medieru, te cuàhàn-nè inga ñuu xicà. ² Daaní, na sání sàà tiempu cùchi quisì vídì mà, dandu nì techuún-né iin peón xi-ne nùhù naquihin chii fruta mà nùú medieru xi-ne. ³ Doco na ní sàà peón mà, nì catnii medieru mà-né, nì sahnì cuí-tené, te nì taxi-téné, còò ni-ìñàha níhí-né nì násáá. ⁴ Daaní, inga tu nì techuún lamú mà inga peón xi-ne, doco divi-ni nì cacani yuu-téné, ndè nì dānācuèhè-te dìni-né, te nì canàhá-te xì-né. ⁵ Daaní, tucutu nì techuún lamú mà inga peón nùú-té. Doco tēmà, nì sahnì dahuun-téné. Dandu cuàhà gá xì-chi nì techuún lamú mà más gá peón nùú-té. Doco divi ducán-ní nì cuu, vāchi dava-ne nì sahnì cuí-tené, te dava ga-nè nì sahnì dahuun-tè.

⁶ Ndé làcà mindaa dèhemanì lamú mà ndóo ga. Ñàyùcàndüá último nì techuún stnà-nè dèhe-ne cuàhàn, vāchi ádi quidañuhu-té dèhe-ne, nì cahan-né. ⁷ Doco medieru mà, nì candatnuhu tnahá-te, cachí-te: “Tè-yòhó nduú tè-icúmí ndutahvì xì nsidaa ñuhù yohó. Vichi cahnì-ndáté chicá vāha, dandu mii-nda nanduu-nda stohà”, nì cachi-te.

⁸ Ñàyùcàndüá nì catnii-tè dèhe lamú mà, nì sahnì-téné, te nì dācānà-te nsii ma yàtà corra.

⁹ Pues vichi, ¿ndíá ndüá icúmí lamú mà quida-ne xì medieru mà? Icúmí-nè nùhù-nè yucán, te cahnì nsihí-nète, dandu nanducu saa-né inga ana quidachuún ñuhù xì-né.

¹⁰ Dandu nì cachi gà-yà xì nèhivì mà:

—A tñàha ga cahvi-nsia nùú tutu ìi xì Dios ndé cachá palabra yohó:

Nì ìa iin cavà, te nì cahíchi ini albañil-ñà.

Doco vichi sàni sàà mà nì sàcùndua yùú vicò esquina vehe. ¹¹ Divi Stoho-ndà Señor nduú ana nì quida ducán. Te ndulócò-ndà ñà-ndiaha guá nì quida-ya.

(Ducán nacání nùú tutu ìi, nì cachi Jesús.)

¹² Daaní, nècuàchì xícusahnú sàhà religión ñuu mà, nì cundaà ini-nè divi mii-né cāhàn-yà sàhà-xì na ní nacani-ya ejemplu mà. Ñàyùcàndüá, nì cuni-nè tnii-neyà, te chicadi-neyà. Doco ñà-yúhí-nè nèhivì cuàhà yucán, ñàyùcàndüá, nì naco-neyà, cuàhàn-nè.

Nansa nì cachi Jesús sàhà renta xi ñuu-ndà

¹³ Dandu nì techuún-né iin ùi nècuàchì fariseu quixi xi iin ùi nècuàchì partidú xi rey Herodes, cuni-nè dadaná-neyà na cāhàn-yà. ¹⁴ Ñàyùcàndüá, nì tnàtuu-ne nùú-yà, cachí-nè xì-yá:

—Maestro, ináhà-nsì mii-ní, ana ndàà cuisì inì-xi nduu-ní. Cò-quihín casu-ní nansa cachí nèhivì, ni có-yúhí stnà-ní ni-iin nèhivì, vāchi chináhà víi-ní ñà-ndüú ichì váha Dios. Cachí-ní xì-nsí: ¿A vátùni sáha Dios lugar ñà-chiyàhvi-nda renta nùú rey cahnú César, á coó? ¿A ndiá icà-ndà chiyàhvi-nda, á coó?

¹⁵ Doco Jesús, sàni cundaà ini-yà có-xìcàn tnùhù sahnú ndisa-ne nùú-yà; ñàyùcàndüá, nì cachi-yà:

—¿Índù chuun cuní-nsià quida-nsia maña nùf? Cunihi-nsia iin dihùn quixi, cundehíá nansa iá`.

¹⁶ Dandu na ní quesaa dihùn plata mà, nì indehè-yáñà, te nì cachi-yà xì-né:

—¿Bueno, ana ònùú-xí, te ana ònùú-xì itúú ícà dihùn yohó?

Te nì cachi-nè:

—Divi rey cahnù César.

¹⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú ducán nduá, dandu nacuaaha-nsia César ñà-nduá icúmí-nsià cuaha-nsiàte, te cuaha stná-nsià Dios ñà-nduá ndiá ícà-nsià cuaha-nsiayà —nì cachi-yà.

Dandu nèhivì iníní, nì ndulocó-nè ñà-nchichí guá nì naxiconihí-yá nùu nècuàchimà.

Nansa nì cachi Jesús iá nansa natiacu-ndá

¹⁸ Dandu nì catnàtuu itnii nècuàchì saduceu nùu-yá nì càhàn-nè xì-yá. Nècuàchì yucán, có-xiníndísá-né icúmí natiacu nsii. Ñàyùcàndùá, dohó nì cachi-nè xì-yá:

¹⁹ —Maestro, ñà-yòhó nduá nì tìaa Moisés quida-nda: “Nú sàni xihì iin tiàa, te còò dèhe-ne nì ndóo xì ñahàdihí-nè, dandu icúmí ñani nsii ma nandàhà-né xì ñahà mà, áma cóó iin dèhe-ne; dandu quida-nda cuenta na ian dèhe nsii-ma cunduu mée mà”. ²⁰ Cunaha-ní, nì sandoo ùsà ñaní. Te nècuàchì chicá sahnú, nì nandàhà-né xì iin nècuàchì ñahà, doco nì xihì-nè, te còò dèhe-ne. ²¹ Dandu ñani-nè chicá nchìcùn gà, nì nandàhà stná-nè xì ñahà cuaán ma, doco nì xihì stná nècuàchì ùi mà, te còò stná dèhe-ne. Te divi ducán nì cuu stná xì nècuàchì ùni. ²² Dècuèndè nì sàà nsì-úsà-nè nì nandàhà iin iin-ne xì ñahà mà, (te iin iin-ne nì xihì-nè), doco còò ni-iin dèhe-ne nì ía (xì ñahà mà). Daaní, último nì xihì stná nècuàchimà. ²³ Ñàyùcàndùá, na sàà quivì (cachí-nsià) natiacu nsii, ¿índù tiàa ma nacuaaca xì nècuàchì ñahà

mà? vèchi antes nsì-úsà-nè nìsa ía xì-ñá —nì cachi-nè.

²⁴ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Còó, có-càchí vii-nsiá, vèchi có-cùndáa inì-nsia nansa cachí tutu ìi xí Dios, ni có-cùndáa stná inì-nsia ñà-càhnù-guá poder xi-ya. ²⁵ Cunaha-nsiá, na sàà quivì natiacu nèhivì, mà nándàhà gá-nè, vèchi nahi ángel ndoó nsivi icúmí-nè nanduu-ne.

²⁶ Te vichi cuahìn càhìn xì-nsiá sàhà nansa ía ñà-natiacu nsii. Ádi sàni cahvi-nsia nùu tutu nì tìaa Moisés ndé cachá` sàhà yutnù tii (xìxìn), te ía Dios mahi-nú, te nì cachi-yà xì Moisés: “Yùhù nduí Dios càhvi nsì-Abraham, xì nsì-Isaac, xì nsì-Jacob”, cachí-yà. ²⁷ (Ñàyùcàndùá, itiácú ìi nècuàchì sàna ma), vèchi nècuàchì ní xihì dahuun ndisa, mà cúí cahvi-né Dios, cuisì nèhivì itiácú càhvi xì-yá. Ñàyùcàndùá, ni-iyuhu có-lá vii ñà-nduá cachí mii-nsiá —nì cachi Jesús.

Nansa nì cachi Jesús índù ley xi Dios chicá ndiaá

²⁸ Daaní, iin nècuàchì ley xi veheñuhu, nì inini-ne nansa nì ndatnuhu stnahá-né, te nì cundaà ini-nè yáha ga nì naxiconihí víi Jesús nùu nècuàchì yucán. Ñàyùcàndùá, chicá nì ntàtuu-ne, te nì ndàcàtnùhù-né nùu-yá, cachí-nè:

—Nùu nsidaa ñà-nduá nì dándàcú Dios, ¿índù ñà-chicá ndiaá?

²⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-dándàcú Dios chicá ndiaá nduá yohó: “Cunini vaha-nsia, nèhivì Israel, vèchi Stoho-ndà Dios, imindaa-yá. ³⁰ Te icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà-yá xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú voluntad xi-nda, xì nsidanicuú sàxìnítnùní-ndà, te nsidanicuú stná valor xi-nda”. Ñà-jaàn nduá dandacú Dios chicá ndiaá chivàha nèhivì.

³¹ Daaní, nacua cachí ley primeru mà, ducán cachí stná ley ùi dándàcú-yá:

“Nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda, ducán icúmí stná-ndà cuu ini-ndà sàhà ñànitnaha-nda”. Còò cá ñà-nì dandàcú Dios chicá ndiaá nùu ùì ñà-jaàn.

³² Dandu nì cachi nècuàchì ley xi veheñùhu ma:

—Cachí vàha ndisa-ní, maestro; ñà-ndáà nduá, vàchi imindaa Dios íá, còò cá ana nduú Dios, cuiisì mii-yá. ³³ Te icúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà-yá xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú sàxinítnùnì-ndà, xì nsidaa voluntad xi-nda, xì nsidaa stná valor xi-nda; te icúmí stná-ndà cuu ini-ndà sàhà ñànitnaha-nda nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda. Vàchi ñà-jaàn chicá ndiaá nùu nsidanicuú promesa cuàha-ndayá, a sea nduá iin quisi coco nùu-yá; te ò ndéni promesa nì cùí —nì cachi-nè.

³⁴ Dandu Jesús, nì xini-yà nì naxiconihí víi nècuàchì mà nùu-yá; ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—Làcà iyuhu-ni cumánì, te sàà-ní cunduu-ní iin nèhivì ñuhivì ùì xí Dios.

Daaní, (na ní nsihì nì cachi-yà ñà-jaàn), dandu ni-iin nèhivì, cónì sáha ndee gá ini-nè dadavátnáhà-né xì-yá.

Ana divi nduú yohòtéhè Cristu

³⁵ Daaní, iin quivì íá-yà veheñùhu cahnú, dacuahá-yá nèhivì, te nì cachi-yà xì-né:

—Cachí nècuàchì ley xi veheñùhu: “Descendencia xi xii-ndà David nduú Cristu”. Ducán cachí nècuàchì mà, doco ùìndùví cuní cachàmà? ³⁶ Vàchi divi xii-ndà David nì tiaa stná-nè sàhà Cristu tìxi poder xi Espiritu ùì xí Dios, te dohò nì cachi-nè:

Nì càhàn Yua-nda Dios xì Stohì (divi Cristu), nì cachi-yà: “Yohó coo-ní ladu cuàhí ndè cachi sàà cundef nùu nsidaa tè-xìní ùhì xì-ní, dandu cusahnú fuerte-ní nùu-né”, nì cachi Dios.

³⁷ Cundehè-nsiá, nì cachi David ñà-Stoho-nè nduú Cristu. Doco nú ducán nduú-yá, dandu ùìndù modo cui cunduu stná-yà iin descendencia xi-ne? (Doco ñà-ndáà nduá) —nì cachi Jesús.

Te nsidaa nèhivì cuàhà yucán, cudfì ini-nè xì ñà-ndùá cachí-yà.

Ñà-ndùá nì cachi Jesús sàhà nècuàchì ley xi veheñùhu ñà-cò-quidá-né cumplir, cachí-yà

³⁸ Dandu nì dàcuahá gá-yà nèhivì, cachí-yà:

—Còtó quida-nsia na xíquida nècuàchì ley xi veheñùhu. Vàchi ñà-diì xí-né nduá cacanu-ne cundixi-ne sìcoto quihín vico, te casàhú tnùñuhu nsidaa nèhivì xì-né yàhvi. ³⁹ Te na sàhàn-nè veheñùhu, ò ndoó-né iin vicò, dandu nandúcu-nè lugar ndé chicá ndiaha cundoo-ne. ⁴⁰ Te tùha stná-nè (tnii diqui-né ley, te) xidándiáá stná-nè vehe nècuàchì nì xihì ùì-xí, dandu después sácuíta-ne nacuatú cuàhà-né na ian ndisa guá vàha-ne. Sàháyùcàndùá, iin castigu chicá fuerte icúmí-nè ñihì-né —nì cachi Jesús.

Nansa nì nacuni Jesús cuàhà gá ndiaá promesa tii nì sàha ñahàcuàán ndahví

⁴¹ Iin xichi íá-yà veheñùhu cahnú yatni ndé itá alcancía xì Dios, te indéhe-yá nèhivì daquée-ne ùìhùn ini alcancía mà. Tècuicà, cuàhà gá ùìhùn nì dàquée-tè. ⁴² Dandu nì quixì stná iin nècuàchì ñahà ndahví nì xihì ùì-xí; te nì dàquée-ne ùì ùìhùn cuàtì ndiaá nahi ùìxìn centavu. ⁴³ Ñàyùcàndùá, nì cana Jesús nècuàchì dacuahá-yá nataca-nè nùu-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, chicá más nduá nì sàha nècuàchì viuda ndahví yohó nùu ñà-nì sàha nsidaa gá nèhivì yucán. ⁴⁴ Vàchi nsidaa gá-nè, cuiisì ñà-cùyódo nùu-né nduá nì sàha-ne. Doco nècuàchì ñahà yohó, mate ndahví dahuun-ne,

doco nì sàha-ne nsidanicuú dihùn sàhà ñà-cuiin-ne ñà-cutiacu-nè.

**Ñà-nduá nì cachitnùhu Jesús
cuu xi veheñùhu cahnú íá
ñuu Jerusalén tiempu xi-ya**

13 Daaní, na ní quee-ya veheñùhu cahnú, dandu nì cachi iin nècuàchì dacuahá-yá xì-yá:

—Cundehè-ní, Maestro. ¡Na vico guá íá yùu nahnú nì cuàha veheñùhu yohó, te na cuaha guá ndáa stná vehe yohó!

²Doco nì naxiconihí Jesús nù-né:

—¿A xiní-nsiá vehe nahnú yohó? Cunaha-nsiá, vaxi iin quivì, dandu ni mà códotnahá gá ní-iin yùu yohó, vaxi icúmíá caà nsihá quida nèhivì.

**Ñà-nduá icúmí cuu ñà-cundaà
ini-ndà sà-itúú xinu tiempu yohó**

³Daaní, cuàhàn cuaán-yá xì-né ndé yucù Olivo íá frente veheñùhu cahnú, te yucán nì sàcòo-ya. Te na ndoó-né xì-yá yucán, dandu nì càhàn ùnì-nè xì-yá, divi Pedro, xì Jacobo, xì Juan, nì ndàcàtnùhù-né nùu-yá, cachí-nè:

⁴—Cachì-ní xì-nsí índù quivì cuu nsidaa ñà-nì cachì-ní jaàn. ¿Índù milagru coo ñà-cundaà ini-nsì ñà-sà-itúú quivì cuu nsidaájàn?

⁵Dandu nì cachi-yá xì-né:

—Cuidadu cundoo-nsia ñà-màsà dándàhvì ni-iin nèhivì mii-nsiá. ⁶Vàchi cuàhà ana icúmí quixi danani úun-né nduú-né yùhù, te cachi iin iin-ne xì nèhivì ñà-Cristu nduú-né. Te sàhàjàn cuàhà nèhivì nihì-né dandahví-nè.

⁷Doco mii-nsiá, na cunitnùhu-nsia íá cuàhà guerra yoho te yucán, màsà yúhí-nsiá, vaxi fuerza icúmí coo ducán. Doco tãñáha ga xinu tiempu yohó nduájàn, íá gá ñà-vaxi cuu. ⁸Daaní, ñuu xì ñuu, icúmíá nàá stnahá. Vaxi cuàhà rey, icúmí-tè dandacú-te coo guerra xì inga ñuu. Te icúmí tnaa stná yoho te yucán ñuhivì, te coo stná tnama.

Doco ñà-làcà cuàhàn quesaha tnùndoho cunduumà.

⁹Doco mii-nsiá, cundoo tùha-nsia, vaxi icúmí nèhivì tnii-ne mii-nsiá cundaca-nensiá cùhùn nùu tè-xícusahnú. Te icúmí-nsiá ñàhni cuií-nsiá ini veheñùhu. Te sàhà-ñà càhvì-nsiá yùhù, ñàyùcànduá, icúmí-nè datnátuu stná-nè mii-nsiá nùu gobernador xì nùu rey (ñà-càhàn tnùhù-né dìqui-nsiá). Dandu ñà-jaàn cunduu tiempu vaha cachi vate-nsiá ñà-nduá xiníndísa-nsiá cunini-temà.

¹⁰Te dècuèndè inicutu ñuhivì icúmí cuitiá stná razón ndiaha xí Dios, dandu después xinu (tiempu yohó).

¹¹Doco icúmí nèhivì canicuàchi-ne sàhà-nsiá, te cundaca-nensiá cùhùn nùu tè-xícusahnú. Doco màsà nácánì ini-nsiá ni-iyuhu índù palabra naxiconihí-nsiá nùu-té. Còò, cuisì nacua dachitnùnì ini Dios mii-nsiá hora yucán, divi cachi-nsiá xì-té. Vaxi màdì mii-nsiá cunduu ana càhàn; còò, divi Espíritu Ì í Dios icúmí dacàhàn xì-nsiá.

¹²Doco dava nèhivì, dècuèndè ñani-nè icúmí-nè cahin-nè nùu autoridad ñà-cui nècuàchimà. Te dava stná-nè, dècuèndè dèhe-ne cahin stná-nè ñà-cuià. Te dava stná-nè, dècuèndè yuadfhí-nè cuni ùhì-nè, te canicuàchi stnahá-né ñà-cui-nè. ¹³Te mii-nsiá, sàhà yùhù icúmí nsidaa nèhivì cuni ùhì-nènsiá. Doco nú iin-ni cunihnu vaha ini-nsia dècuèndè sàa xinu tiempu, dandu càcu-nsia nùu Dios.

¹⁴Sànaha nì cachitnùhu Daniel iin palabra xi Dios sàhà nansa icúmí coo iin figura dana có-xiñùhù dahuun-ya. Cunaha-nsiá, quivì cuni-nsiá sàni sàcuiìn figura mà iin xaan ndé còò permisú cuian, (dandu seña cundua). Te vichi xiñuhu cundaà ini nsidaa ana càhvì-xì tutu yohó. Pues na sáa quivì yucán, dandu ni cunúdhé nsidaa nèhivì ndoó ladu Judea yohó

cùhùn-nè yucù. ¹⁵Te nú dìnivèhé ndoó-né (quetátú-nè), dandu (yàchì ni nuú-né cunudèhé stnà-nè), doco màsà nànsihvi ga-nè vehe nsiquihin-ne ñà-ndùá icúmí-nê. ¹⁶Te nú ndoó-né nùù itú, dandu màsà nándúcú-né ni cotón-nè. ¹⁷Te ñdahví nècuàchì ñahà cuhí cuàhàn tùinuù mèè-xi quìvì yucán! Te ñdahví stnà nècuàchì icúmí xí mèè chíchì! ¹⁸Te càcàn tàhvi stnà-nsià nùù Dios ñà-màsà cùvixin na sàá tiempu cunudèhé-nsià mà. ¹⁹Vàchi yáha ga icúmí nèhivì ndoho-ne quìvì yucán. Còò cá tnùndoho chicá cahnú ni ía ndé quìvì nì cuyucun ñuhiví xì ndé quìvì coamà. Ni quìvì después, mà sàá gà coo tnùndoho ndudava xán. ²⁰Te nú màsà cúndéhe ndahví Dios, dacúxíó yàchì-yà tnùndoho ma, dandu ndùtù nsihí nèhivì ñuhiví nì cùf. Doco sàhà nèhivì sàni nacàxin-ya, ñàyùcàndùá sàni chitnùní ini-yà ñà-chicá yàchì dacúxíó-yà tnùndoho.

²¹Quìvì yucán màsà cúníndisâ-nsià yuhù nèhivì cachí xì-nsiá: “Cundehè-nsiá, yohó ía ana nduú Cristu”, te ò: “Yucán ía-yà”. ²²Vàchi icúmí quixi cuàhà tètñuhù, te iin iin-tè cachì-te ñà-divi Cristu nduú-te. Te icúmí quixi cuàhà stnà ana danani úun càhàn cuenta xì Dios. Ndè quida stnà-te cuàhà milagru sàhà-ñá ndulocó nèhivì, áma ñhì stnà-te dandahví-te nèhivì nì nacàxin-ya cahan-té, doco mà cùf. ²³Ñàyùcàndùá, mii-nsiá, cundoo tùha-nsia, vàchi sàni cachitnùhi xì-nsiá nsidaa ñà-ndùá icúmí cuu.

Nansa icúmí cuu quìvì naxicocuñ Jesús

²⁴Nú sàni yàha tiempu tnùndoho quìvì yucán, dandu mà cúnchíí gà ni orá ni yoo. ²⁵Te sìnsiví itándiáá ansivi, icúmí-sí còyo nihni-sì nùù ñuhiví. Te sìtnùù nahnú, icúmí stnà-si ndacùchí ndee-sí. ²⁶Dandu natùì yùhù ana nduú

Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cundehè nèhivì ñuhiví yùhù sàmànui mahì vicò xì poder cahnú xí. Te ndiaha gà coo incututu ndé mànuì. ²⁷Dandu luegu icúmí techuín àngel xì cùhùn-nè incututu ñuhiví ñà-danátácá-nè ana nduú nèhivì sàni nacàxin, mate ndoó-né iin xaan ndé vihi gà xica ñuhiví xì ansivi, doco icúmí-nè nataca-nè quixi-ne quida àngel xì.

²⁸Vìchi cuàhàn nacani xì-nsiá iin ejemplu sàhà nù-higu sàhà ñà-cundaà inì-nsia iñàha. Nú sàni ndunsidi-nú nì quesaha naná òitù yuté-nu, dandu ñà-yucán cundaà ini-ndà sà-itúú tiempu ihni. ²⁹Pues ducání stnà xì mii-nsiá; quìvì cuni-nsiá cuú ñà-ndùá sàni cachì xì-nsiá, dandu vátùni cundaà stnà inì-nsia ñà-sàni cuyatni tiempu naxicocuñ nduá; sà-itúú nihni. ³⁰Te mà sàa cui nsihì nèhivì itiácú vichi dècuèndè cachì sàni cuu ndisa nsidaa ñà-ndùá sàni cachì xì-nsiá vichi. ³¹Cunaha-nsiá, icúmí sàa ansivi xì ñuhiví ndañuhá, doco palabra xì, còò, mà nunca sàa ndañuhá.

³²Doco ni quìvì, te ni hora naxicocuñ, ni-iin nèhivì có-ínahá-nè, ni àngel ndoó ansivi, có-ínahá stnà-nè. Ni stnà yùhù ana nduú Dèhemanì Dios, có-ínahá stnà; cuisì Yuamáni nduú ana inahá.

³³Ñàyùcàndùá, cundoo tùha-nsia, te cunihnu vàha ini-nsiá, vàchi có-ínahá-nsiá índù hora divi cuu nsidaájàn. ³⁴Ducán ía na ian quidá iin lamú na cuyúcùn-nè cùhùn xicà-né, dandacú-né nùù mozo xì-ne sàhà biene xì-ne. Iin iin mozo mà, nihí-te chuun quida-tè. Te mozo ndiaá yehè, ndacú núù stnà-te ñà-cundiaa tùha-tè yucán. ³⁵Pues divi ducán stnà mii-nsiá, xiñuhu cundoo tùha-nsia, vàchi có-ínahá-nsiá índù hora divi naxicocuñ yùhù ana nduú Lamú xì-nsia, sea cuñaà, ò dava ñùu, ò sinduhá cundua, te ò naha. ³⁶Vàchi nanàá icúmí naxicocuñ, ñàyùcàndùá còtó (nandòdó-nsiá

ñà-jaàn), te na ian quídi-nsià cundua. ³⁷Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xì-nsiá nacua cachí xì nsidaa nêhivì xí, ni cùndóó tùha-nsia —ni cachi Jesús.

Nansa ni ndatnuhu tnahá nêhivì ñà-nàndúcú-nê nansa tni-ne Jesús

14 Daaní, cumánì gá ùi quivì cundu vicò pascua xì stná vicò xixí-né pan có-ndútáchí. Te dùtù xí-cusahnú, xì nêcuàchì ley xì veheñùhu, ni nanducu-né nansa tni dèhé-nè Jesús ñà-cui-yà. ²Doco ni cachi-nè:

—Còó, màdì mahì vicò (quida-nda ducán), vâchi te nú còó, vihini nacuidà nêhivì.

Nansa ni sòdò iin nêcuàchì ñahà ndutè tnamì itnu dìni Jesús

³Iá-yà vehe iin nêcuàchì ñuu Beta-nia nani Simón, iin nêhivì ni sandoho cuèhè lepra antes. Te iá-yà xixí-yá, te yucán ni sàà stná iin nêcuàchì ñahà, nihí-né iin quídi iá dùcùn-xí. Yùù ni cuyucàn mà, te ñuhá ndutè tnamì finu nani nardo; te ndiaá sàstnùhù-té. Dandu ni sàhnù nêcuàchì mà dùcùn quídi ma ni sòdò-nète itnu dìni-yá. ⁴Doco dava nêcuàchì xixí yucán, ni cuduchi gá ini-nè, cachí-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Índù chuun ni sate uun-ne ndutè jaàn, te ndiaá guâ-te? ⁵Chicá vâha dicò-nète ni cuí, te mà úhì quee iin ùni cientu dihùn plata dasàn-ndà nù nêcuàchì ndahví.

Ducán cachí-nè, cánahá-nè xì nêcuàchì mà.

⁶Doco ni cachi Jesús xì nêhivì mà:

—Nacoo-nsia nêcuàchì jaàn. ¿Índù chuun cánahá-nsià xì-né? Vâchi iin ñà-vâha nduá sàni quida-ne xí. ⁷Vâchi nêcuàchì ndahví, nicanicuahàn ndoó-né xì-nsiá, te mà úhì chindee-nsiànè nú cahan-nsiá. Doco yùhù, còó, sacù-ni quivì ié xì-nsiá. ⁸Ñàyùcàndùá, nêcuàchì ñahà yohó, ñà-ndùá sàà-nè quida-ne,

divi nduá sàni quida-ne sàhí, na ian sàni quidatna-né cuerpu xì sàhà-ñà cundùxan, ducán nduá. ⁹Te yùhù cachít-nùhì xì-nsiá, nsidanicuú ñuu ndé sàà razón ndiaha xí Dios inicutu ñuhivì, yucán icúmí sàà stná palabra sàhà ñà-vâha ni quida nêcuàchì ñahà yohó, te ducán mà nunca sàà nêhivì nandòdó-né nêcuàchì mà.

Nansa ni saquin Judas compromisu cahin-nè Jesús nù nêcuàchì xídandacú

¹⁰Nù ùxin ùi compañeru Jesús, iin-ne nani Judas Iscariote. Nêcuàchì yohó, ni sàhàn-nè nù dùtù xícusahnú, ni ndatnuhu-né xì nêcuàchì mà ñà-cahin-nèyà. ¹¹Te ni cacudii ini nêcuàchì mà na ní cundaà ini-nè. Te ni saquin-nè compromisu chiyàhvi-ne. Ñàyùcàndùá, ni quesaha Judas mà nandúcú-nè índù modo dayáha-neyà ndahà nêcuàchì yucán.

Nansa ni cutnahá Jesús xì compañeru-yà ni xixí-ya Cena ì

¹²Daní, ni sàà tu quivì primeru xì vicò xixí-né pan có-ndútáchí. Te quivì yucán xihì stná lelù nduú promesa siempre sàha-ne vicò pascua mà. Ñàyùcàndùá, ni cachi nêcuàchì dacuahá-yà xì-yá:

—¿Índù divi cuní-ní cùhùn-nsi quidayucun-nsi ñà-cuxi-ní comida vicò pascua?

¹³Dandu ni dândacú-yà nù ùi compañeru-yà, cachí-yà:

—Cuahán-nsià ini ñuu. Te yucán icúmí-nsià ndacùhun tnahá-nsià xì iin tiàa idádócó xì iin yoo têuí. Nêcuàchì yucán cunchicùn-nsià cùhùn. ¹⁴Te divi vehe ndé quihvi-ne, yucán cànàn-nsià xì nêcuàchì divéhé-xímá, cachi-nsià xì-né ñà-dòhó cachí maestru: ¿Índù iá cuarto cahnú ndé cuxi-ya comida pascua xì nêcuàchì dacuahá-yá? ¹⁵Dandu icúmí

nècuàchìmà dacuní-nè mii-nsiá índù iá iin vehe cahnú pisu dìquì-xí ndé sà-íá nsidaa ñà-ndùá xiñuhu. Yucán quidayucun-nsiá ñà-cudiní-nda.

¹⁶ Dandu nì quihin ùi nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè. Te nì sàà-nè ini ñuu mà, te nacua nì cachi-yà, ducán ndisa nì cuu. Ñàyùcàndùá divi yucán nì quidayucun-nè comida pascua.

¹⁷ Daaní, na ní cuñaà, dandu nì sàà stná-yà xì nsi-úxin ùi nècuàchì dacuahá-yá. ¹⁸ Te na ndoó-né xixí-né, dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, iá iin-nsia cuàhàn cahin xí. Te yohó iá-nè xixí-né xì-ndà.

¹⁹ Dandu nì nàcùndoo nsidaa nècuàchìmà tnùnsí ini, te nì cachi iin iin-ne xì-yá:

—¿A víhíní yùhù?

—¿Te ò yùhù? —cachí inga-nè.

²⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nùù nsi-úxin ùi-nsiá, iin-nsia cuàhàn cahin xí, mate iin-ni xixí-né xì-ndà, te tavá stná-nè pan nùù cazuela yohó. ²¹ Ñà-ndàá nduá, icúmí cuu ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu nùù tutu ìi ñà-icúmí cui yùhù ana nduu Tnaha Nèhivì Ñuhívì. Doco tiàa cuàhàn cahin xí, ¡ndahví-nè! Chicá vaha màsà túinuù-né ñuhívì nì cùf —nì cachi-yà.

²² Na meru xixí nsidaa-né, nì tnií-ya iin pan, te nì naquimaní-yá Dios sàhà-ñá, te nì dàcuàchí-yáñà, nì dasàn-yá nùù nècuàchì dacuahá-yá mà, cachí-yà:

—Tnii iin iin-nsia pan yohó, vàchi nahi iquicúñú yùhù nduá.

²³ Dandu nì tnií stná-yà pocillu, nì naquimaní stná-yá Dios sàhà ñà-ñùhú, te nì sàha-ya nì caxihi nsidaa-né. ²⁴ Dandu nì cachi-yà:

—Ndutè sì-uva yohó, nahi níf nduú-te, vàchi divi sàhà níf icúmí nacoí iin ichì sàà cunchicùn nèhivì nú sàni xitià-ñà sàhà cuàhà-né. ²⁵ Doco cunaha-nsiá, mà cóhó gué ndutè sì-uva yohó dècuèndè

cachi sàà nacoho saa túi-te quivì sàà cusahnú Dios inicutu ñuhívì yohó.

Nansa nì cachi Jesús xì Pedro ñà-ínahá-yá icúmí-né nacuaà-néyà

²⁶ Daaní, nì xito nsidaa-né alabanza, te nì quee-ne cuàhàn-nè xì-yá ndè yucú Olivo. ²⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñuú vichi icúmí nsidaa-nsiá naco níhni-nsia yùhù, vàchi ducán cachí tutu ìi: “Cuàhìn dacúxíóé pastor, dandu icúmí rii cuitià níhni-sí”, cachá. ²⁸ Doco nú sàni natiacuí, dandu icúmí codònú nùù-nsiá cùhùn ndè ladu Galilea.

²⁹ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Mate ni sàà nsidaa nèhivì naco níhni-ne mii-ní, doco yùhù, còò, mà nunca.

³⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-ní, divi ñuú vichi icúmí-ñi nacuaà-ní yùhù. Tàñáha ga coto lehe ùi xichi sinduhá, te sàni nacuaà-ní yùhù ùni xichi.

³¹ Doco Pedro, yáha ga ndee ní càhàn-nè, cachí-nè:

—Còò. Mate ni cahní-nèndó, doco mà nunca sàì nacuaí mii-ní —nì cachi-nè.

Te divi ducání nì cachi gà stná nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mà.

Nansa nì sàhàn Jesús huertu nani Getsemaní, te nì xicàn tàhvì-yá nùù Yuamánì-yá

³² Dandu nì sàà-yà xì-né iin xaan nani Getsemaní. Te nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, yohó ndòo-nsia. Te yùhù, cùhìn chicá nùù-xí càcàn tàhvì nùù Dios.

³³ Dandu nì saca-ya Pedro xì Jacobo xì Juan, cuàhàn-yà xì-né. Te nì sàcòo-ya na ian yúhí-yà, te nì quesaha-yá yáha ga nacání cuàhà ini-yà. ³⁴ Te nì cachi-yà xì-né:

—Yáha ga ié tnùnsí ini, na ian cuníà cahní dahuan yùhù. Ñàyùcàndùá, yohó ni ndòo-nsia, te cunchito túha-nsia.

³⁵ Dandu cuàhàn-yà chicá nùù-xí, te nì sàcùnduhù ndèé-yá nì xicàn tàhvì-yá nùù Dios, áma cui cuxio tnùndoho icúmí-yá yàha-ya. ³⁶ Te dohó nì cachi-yà:

—Yuamání, nsidaa iñàha vátùni quida-ní. Ñàyùcàndúá, xicàn tàhvì nùù-ní áma cúxíó tnùndoho icúmí yàhi, vàchi na iin (ñà-ùá ñuhú iin) taza nduá nùí, te ùhì cohìà. Doco màdì ñà-ndúá cuní yùhù nì cúndúá, cuisì ñà-ndúá cuní mii-ní.

³⁷ Dandu vaxi tu-ya ndé nì ndòo nècuàchì dacuahá-yá, te nì xini-yá xíquidì-nè. Ñàyùcàndúá, nì cachi-yá xì Pedro:

—Simón, ¿índù chuun quídi-ní? ¿Áma cui cunchito-ní ducán iin hora ni?

³⁸ Cundoo tùha-nsia, te càcàn tàhvì-nsiá nùù Dios sàhá màsà dándáhvì ñà-malu mii-nsiá, vàchi mate iá voluntad xi-nsia, doco iyuhu gá valor icúmí cuerpu-nsiá ñà-quadandee íni-nsia.

³⁹ Dandu nì sàhàn-yà inga xichi, te divi ducán-ní nì cachi tu-ya xì Yua-yá Dios. ⁴⁰ Dandu vaxi tu-ya, te nì xini-yá tucutu quídi-nè, vàchi sádì vahná-nè. Ni có-nàníhì tnùnì ini-nè nansa naxiconihí-né nùù-yá. ⁴¹ Dandu tucu tu nì sàhàn-yà ñà-úni, te nì nsiaa tu-ya nùù-né, cachí-yà:

—Cùdù cuéyàà-nsiá, te quetatu-nsiá vichi, vàchi sà-íá, sàni sàà hora xi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, divi hora icúmí yàhi ndahà nèhivì cuáchi. ⁴² Ndacuita-nsia, cùhùn-ndà, vàchi sà-ítúú quesaa ana nì cahin xí.

Nansa nì tniì nèhivì Jesús, te nì suhni-nèyà

⁴³ Daaní, na càhàn ìi-yá xì nècuàchìmà, dandu nì quesaa Judas, divi iin nècuàchì nùù ùxin ùì nècuàchì dacuahá-yá. Te ndacá stná-nè cuàhà gá tiàa xínihì xi espada xì garroti. Cuenta xi dùtù xícusahnú vaxi-tè, xì cuenta

xi stná nècuàchì ley xi veheñùhu, xì stná nècuàchì xídandacú nùù ñuu mà.

⁴⁴ Te sàni ndatnuhu Judas xì nsidaa tiàa xícutnahá xi-né ñà-coo iin seña ana tniì-tè. Divi ana chítú-nè cunduu meru ana tniì cùhùn presu.

⁴⁵ Dandu na sàni quesaa-nè, dandu vichi vichi nì tnàtuu-ne nùù Jesús, cachí-nè:

—¡Maestro, maestro!

Dandu nì chítú-nè nùù-yá.

⁴⁶ Dandu compañeru-nètà, nì tniì-tè Jesús, nì ndòo-ya ndahá-tè. ⁴⁷ Doco iin nèhivì xí-yá, nì tavà-né espada xi-ne, nì cani-ne iin tiàa quidáchúùn nùù dùtù cusáhnù, nì sahnde-nè iin tùtnù-tè.

⁴⁸ Dandu nì cachi-yá xì nsidaa nèhivì cuàhà mà:

—A ducán nduú modo tnií-nsiá yùhù, vaxi-nsia nihí-nsiá espada xì garroti ñà-tniì-nsia yùhù, na ian təcuihnà nduú, ⁴⁹ mate nsìquívì nìsa ìe xì-nsiá veheñùhu cahnú dacuahí nèhivì, doco cóni tnií-nsiá yùhù. Doco cunaha-nsiá, dohó quidá-nsiá xí vichi sàhà-ñá cuu ndisa ñà-ndúá cachí nùù tutu ìì —nì cachi Jesús.

⁵⁰ Dandu nì nacoo nihni nsidaa nècuàchì dacuahá-yá mii-yá, nì xinudèhé-nè.

Iin tèchii nì xinudèhé stná

⁵¹ Daaní, nchícùn stná iin tèchii ndixi-xi iin dahmà. Te nì tniì stná-te. ⁵² Doco nì ndòo sìcoto xi-tè, te nì xinu-tè cuàhàn-te iá chaa-tè.

Ñà-ndúá nì cachi Jesús na nì sàa-yà nùù Junta Cahnú

⁵³ Daaní, ndacá tiàa ma-yá nì sàà dècuèndè ndé iá dùtù chicá cusáhnù. Te yucán sàni nataca nsidaa gá dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì sahnú xídandacú nùù ñuu mà, xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu. ⁵⁴ Te Pedro, nchícùn xicà ní-né mii-yá cuàhàn-nè. Te nì yàha

stná-nè patiu xi vehe dùtù cusáhnú má, te nì sàcòo stná-nè xì policia ndoo nadáa nùù ñuhu.

⁵⁵ Daaní, dùtù xícusahnú, xì nsidaa Junta Cahnúmà, nì nducu-né ana daquéé cuàchi dìquì Jesús, (te cundua iin cuàchi pesadu) sàhà-ñá cui-yà. Doco còò iin nì túi cànhan ducán. ⁵⁶ Vàchi cuàhà tèt-nùhù nì cànhan trùhù dìquì-yá, doco cóni ndúdává ñà-ndùá nì cachi iin iin-tè. ⁵⁷ Vàchi dava-tè, nì ndacuita-tè nì cànhan trùhù-té dìquì-yá, cachí-te:

⁵⁸ —Nècuàchi yohó, nì inini-nsi nì cachi-nè cuàhàn-nè dacaá-né veheñùhu nì quidavàha nèhivì (ñuu-ndà). Dandu tìxi ùnì quivì cuàhàn-nè quidavàha saa-né inga-ñà, doco màdì xì ndahà nèhivì cuyucàn, cachí-nè —nì cachi tèt-nùhù mà.

⁵⁹ Doco ni ñà-jaàn, cóni ndúdává xí ñà-ndùá nì cachi ingà-te.

⁶⁰ Dandu nì ndacuiin dùtù cusáhnú, cachí-nè xì-yá:

—¿Áma nácíconíhí-ní ni-iñàha? ¿Nansa iá ñà-càchí guá nècuàchì yohó sàhà-ní?

⁶¹ Doco mii-yá, dadí uun iín-yá; còò ni-iñàha ni cachí-yà. Dandu tucutu nì cànhan dùtù mà, cachí-nè:

—¿A divi Cristu Dèhemanì Yua-nda Dios ndùù-ní cànhan-ní?

⁶² Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—Jaàn, divi nduí. Te icúmí-nsià cuni-nsià yùhù ana nduí Tnaha Nèhivì Ñuhivì na naxicocufín, ié` ladu cuahá mii-yá cahnú poder-xi mànuì mahì vícò cahnú ansivi.

⁶³ Dandu dùtù cusáhnú má, (nì xidà ini-nè, ñayucàndùá) nì ndata canúú-né iyuhu sìcoto ndixí-né, te nì cachi-nè xì nèhivì cuàhà mà:

—¿Cò-xiñùhù gá-ndà ni-iin ana quixi cunduu testigu! ⁶⁴ Vàchi vichi sàni inini-nsià ñà-quini guá nì cànhan nècuàchì yohó. ¿Nansa quida-nda xi-né, cachí mii-nsiá?

Dandu nsidaa-né, nì cachi-nè ñà-icúmí-yà cui-yà.

⁶⁵ Dandu nì caquesaha dava tiàa ma nì sivi díí-teyá, te nì chidàhvi stná-te nùù-yá, sahní cuií-teyá xì sìcátú, cachí-te:

—¿Cachi cuàá-ní ana nì cani xi-ní!

Daaní, stná policia yucán, ndee ní cani-ne nùù-yá.

Nansa nì quida Pedro nì nacuaà-né Jesús

⁶⁶ Doco Pedro, tìxi-xi iá-nè patiu. Dandu nì quixi iin ñahà chii quidáchúfún vehe dùtù mà. ⁶⁷ Te na ní xinìa Pedro iín-né nadáa stná-nè nùù ñuhu, dandu nì indehè váha-ñà nùù-né, te nì cacha xi-né:

—¿Amádi mii-ní nisa cutnahá stná-ní xì Jesús de Nazaret?

⁶⁸ Doco nì nacuaà-né mii-yá, cachí-nè:

—Còò, tàcùní nècuàchìmà, ni có-cundáa inì ñà-ndùá cachú.

Dandu nì quee-ne cuàhàn-nè corredor yucán. Te daa ní xito iin lehe. ⁶⁹ Te ñahà chii mà, nì indehè tú-ñané, te nì cachi-ña xi nècuàchì itá yucán:

—Compañeru Jesús nduí stná nècuàchì jaàn.

⁷⁰ Doco divi-ni nì nacuaà tú Pedro-yà.

Daaní, tìxi inga ratu gà, tucutu nì cànhan nècuàchì itá yucán xi-né, cachí-nè:

—Ndisa, iin compañeru nècuàchìmà nduu-ní, vachi nècuàchì ladu Galilea nduu-ní, te nacua cànhan nèhivì ladu yucán, ducán cànhan stná-ní.

⁷¹ Dandu nì cachi-nè:

—Nú tèt-nùhù nduí, ni quixí castigu xi nùù Dios. Yùhù, chináhí Dios, tàcùní nècuàchì cachí-nsiàmà.

⁷² Dandu momentu yucán nì xito lehe ñà-ù; te nì nsinuu ini Pedro nansa nì cachi Jesús xi-né daa, ñà-tàñàha ga coto lehe ùi xichi, te ùnì xichi sàni nacuaà-né mii-yá. Pues divi palabra mà (ní nsinuu

ini-nè), te na ní nacani ini-nè sàhámà, nì quesaha-né nì sacu-ne.

Nansa nì dáyáha-ne Jesús ndahà gobernador Pilatu

15 Na ní tùinuù, dandu nì ndatnuhu dùtù xícusahnú xì tè-cùsáhnú nùù ñuu mà, xì stnà nècuàchì ley xi ve-heñùhu, xì nsidaa gá stnà Junta Cahnú. Ñàyùcàndüá, nì nacuhni-nè ndahà Jesús, cuàhàn-nè xì-yá nùù gobernador nani Pilatu, te yucán ni ndòo-ya ndahà témà. ²Dandu nì xicàn tñhù-té nùù-yá, cachí-te:

—¿A ndísá rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, á coó?

—Nacua cachí-ní, divi ducán ndúa —cachí-yà.

³Dandu dùtù xícusahnú, cuàhà ní càhàn tñhù-né sàhà-yá. ⁴Dandu nì ndàcàtñhù Pilatu nùù-yá inga xichi, cachí-te:

—¿Áma náxícónihí-ní sàhà ñà-cuàhà guá càhàn-nè diqui-ní?

⁵Doco Jesús, còò ni-iñàha ni náxícónihí-yá. Ñàyùcàndüá, nì ndulocó Pilatu.

Nansa nì cachi stnà Pilatu icúmí Jesús cui-yà

⁶Cunaha-nsiá, cada nacává vicò pas-cua mà, tùha gobernador mà dañà-té iin tè-ndiadí, ndéni-te nì cui ndiadí cudfi ini nèhivì cuàhà. ⁷Te quivì yucán ndoó itnii tiàa vehècà. Vàchi nì casahàn-te revolución dìqui gobiernu, te nì sahnì stnàhá-te. Te iin tèmà nani Barrabás. ⁸Ñàyùcàndüá nì caquixi tu nèhivì cuàhà mà nì quesaha-né nì xicàn-nè nùù Pilatu ñà-nì quidá tú-te ñà-ndùú costumbre xi-tè cada vicò mà. ⁹Te nì naxiconihí-te nùù-né, cachí-te:

—¿A vátùni dañí Jesús yohó, divi nècuàchì cachí nduú rey xi nècuàchì raza-nsià Judea?

¹⁰Ducán nì cachì-te xi-né, vàchi ináhà-té ñà-sàhà mbidiá xi dùtù xícusahnú, ñàyùcàndüá nì dáyáha-ne Jesús ndahà-té. ¹¹Doco dùtù mà, nì chiyuhù-né nèhivì cuàhà mà ñà-nì cícàn-nè dàñà Barrabás mà, te màdìá Jesús. ¹²Dandu nì càhàn tu Pilatu xì nèhivì mà, cachí-te:

—¿Ndíà ndüá cuní-nsià quide xì nècuàchì yohó? Vàchi rey xi mii-nsiá nècuàchì raza Judea nduú-né, cachí-nsià.

¹³Dandu ndee ní càna nsidaa nèhivì yucán, cachí-nè:

—¿Ni cui-nè nchìca cruz!

¹⁴Dandu nì cachi tu Pilatu:

—¿Índü chuun cui-nè ñà-còò falta xi-ne iá?

Doco chicá ndee ní càna nèhivì mà, cachí-nè:

—¿Ni cui-nè nchìca cruz!

¹⁵Te sàhà ñà-cùnì Pilatu ndòo vaha-tè xì nèhivì mà, ñàyùcàndüá nì dañà-té Barrabás. Te nì dándàcú-te ñàhnì cuí Jesús xì chirrión. Dandu nì dándàcú stnà-te nùù soldadu xi-tè ñà-cundaca-temàyá cùhùn chituu-tèyá nchìca cruz.

¹⁶Doco primeru, nì casaca-tèyá ndè patiu vehèchuún, te nì cana-tè nsidaa compañeru-te ñà-tnàtuu-tè. ¹⁷Dandu nì chindixi-tèyá iin sìcoto moradu. Te nì cavà-té iin corona iñù nì chicaà-te dìni-yá. ¹⁸Dandu nì sàcùndiaà-teyá, càna-tè, cachí-te:

—¡Viva! ¡Ádi rey xi tè-raza Judea nduu-ní!

¹⁹Te nì cani fuerte-te dìni-yá xì iin nù-yòò. Dandu nì casivi díi-teyá, te nì sàcùitasisi-té nùù-yá, na ian quidáñúhù-tèyá. ²⁰Daaní, na ní nsihi nì sàcùndiaà-teyá ducán, dandu nì tavà-té sìcoto moradu mà, te nì nachindixi-tèyá sìcoto xi mii-yá. Dandu nì saca-tèyá cuàhàn-te ñà-chituu-tèyá nchìca cruz.

Nansa ni chituu-tè Jesús nchìca cruz

²¹ Ichì yucán ni ndacùhun tnahá-te xi iin tiàa nani Simón, màndixi-ne ni sàhàn-nè nùù itú. Iin nècuàchì ñuu Cirene nduú-né, te yua Alejandro xi Rufo nduú stná-nè. Te divi nècuàchì mà ni tñii soldadu, te ni dàcuídá-tené cruz xi Jesús cuàhàn-nè.

²² Dandu ni casaà-te xi-yá iin xaan nani Gólgota. Quivì jaàn cachí dàhàn yucán, Nùù Iquidini. ²³ Dandu ni cuni-te dacohó-teyá vinu dácà xi iin dùsa tatna nani mirra, doco cóni cùnì-yà. ²⁴ Daaní, ni chituu-tèyá nchìca cruz. Te ni dasàn-té sìcoto xi-ya según nansa ni nihì iin iin-tè na ní idíquì-te sàhà-ñá.

²⁵ Nahi cà-ñin dàtnàà nduá ni chituu-tèyá nchìca cruz mà. ²⁶ Te yucán ni cachituu stná-te iin ñà-càchítnùhu índù-ñá disáhà-xí dandohó-teyá. Te dohó cachá: “Rey xi tè-raza Judea”.

²⁷ Cunaha-nsiá, yucán ni sàcùtundiaa stná ùi tècuìhnà nchìca cruz, iin-tè ladu cuàhá-yà, te ingà-te ladu itní-yà. ²⁸ Te ducán ni cuu ndisa ñà-nduá ni cachit-nùhu tutu ìi ndé cachá: “Ñi quida nèhivì cuenta na ian tiàa malu nduú-yá”.

²⁹ Dandu nèhivì yáha yucán, ni canàhá-nè xi-yá, dacuico dñí-né, cahíchì ini-nèyà, te ndacótó dana-ne nùù-yá, cachí-nè:

—¡Ndahví-ní! ¡Cuàhàn-ní dacao-ní veheñùhu cahnú, te tixi ùni quivì naquidavàha saa-ní inga-ñà cahan-ní!

³⁰ Pues nú ducán fuerte guá-ní, dandu dacácu-ní mii-ní. Danuu-ní mii-ní nùù cruz cundehè-nsí —ni cachi-nè.

³¹ Ndè stná dùtù xícusahnú, xi nècuàchì ley xi veheñùhu, divi-ni ducán ni sàcùndiaa stná-nèyà, cachí-nè iin-ne xi inga-nè:

—Nècuàchì jaàn, nisa dacácu-ne nècuàchì dava ga, doco mà cùì dacácu-ne mii-né. ³² Doco nú ndisa Cristu rey xi nècuàchì raza-ndà Israel

nduú-né, dandu ni dánúù-né mii-né nùù cruz jaàn cundehè-ndà, dandísá cunindisa-ndané.

Ducán ni cachi-nè. Te dècuèndè stná tiàa itándiáá stná nchìca cruz yucán, ni canàhá stná-te xi-yá.

Nansa ni xihì Jesús, ni dànáá-yá sàhà cuàchi-nda

³³ Daaní, càxíhùì xi ndé càhùni, ni nàcuìin tnùù inicutu ñuhivì. ³⁴ Dandu càhùni ni ndàhì ndee-yá, cachí-yá:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —te dohó cuní cachàmà: Dios mío, Dios mío, ¿a ñá-sàni ndòo nihni nduá yohó?

³⁵ Te dava nècuàchì itá yucán, ni tiacu-nè ndàhì-yà ducán, ñàyùcànduá ni cachi-nè:

—Cunini-nsia, caná-né Elías.

³⁶ Dandu ni dàyáà iin-tè ni quihin-tè iin ñà-ñàhmá uun nani esponja, te ni chindaxin-tèà xi vinu ni xiò, ni chihi-tèà dìni iin vara yutnù, te ni sàha-tèyá ni sihvi-yá, cachí-te:

—Vichi naco-ndané cundiatu-nda, áma quíxí Elías nanihi xi-né.

³⁷ Dandu ni ndàhì ndee-yá, te ni xihì-yà.

³⁸ Daaní, yucán ini veheñùhu cahnú (ñuu mà) ni quedava ìi cortina cahnú (sadí nihni cuarto xan). Iin-ni ni ndàtà-ñá ndè dìni-xí xi ndé tixi-xi.

³⁹ Te iín iin capitán nùù-yá, te ni xinì-te nansa ni ndàhì-yà, te ni xihì-yà. Ñàyùcànduá ni cachì-te:

—Ñà-ndàà nduá, Dèhemani Dios ni sanduu nècuàchì yohó.

⁴⁰ Daaní, yucán itá xica stná itnii nècuàchì ñahà, indéhe stná-nè (nansa cuú). Iin-ne nduú María Magdalena, te inga-nè nduú María dihi José xi Jacobo chii. Te inga-nè nduú Salomé.

⁴¹ Nècuàchì ladu Galilea xínduu nsi-daa nècuàchì mà, te na ní xicanuu-ya ladu yucán, ni cutnahá stná-nè xi-yá ni chindee-nèyà. Te vichi itá xica-né,

(indéhe-ne), cutnáhâ-né xî cuàhà gá stná nècuàchì ñahà nì quixi stná xî-yá ndé ñuu Jerusalén.

Nansa nì ndùxin Jesús ini cueva

⁴²Te sàdaaní quècahnu orá quìvì yucán. Te quìvì mà nduú stná quìvì icúmí-nê nsidayucun-nè sàhà quìvì descansu cunduu inga quìvì mà. ⁴³Ñàyùcàndüá nì sàà stná iin nècuàchì ñuu tii Arimatea nani José, nì xicàn-nè cuerpu xî Jesús. Iin nècuàchì dandacú nùù Junta Cahnú nduú-né, te nihnú stná ini-nè sàà tiempu cusahnú Dios ñuhíví yohó. Divi-ne nì sàhàn nùù Pilatu; cóni yúhí-nè, nì xicàn-nè cuerpu xi-ya. ⁴⁴Te nì ndulocó-te, a ndísá yàchì gá sàni xihí-yà, á coó. Ñàyùcàndüá, nì cana-tè iin capitán, nì xicàn tñuhù-té nùù témà a ndísá sàni xihí-yà, á coó.

⁴⁵—Jaan —nì cachi capitán mà.

Ñàyùcàndüá, nì sàha Pilatu lugar naquihin José mà cuerpu xi-ya. ⁴⁶Sàháyùcàndüá, nì xiin nècuàchìmà iin dahmà finu, te nihí-néà cuàhàn nì nanihi-ne cuerpu xi-ya, nì chidúcùn-néyà, te nì chinacaa-néyà ini cueva xî nsii sàni cààn canúú icà cavà. Dandu nì dàtùí-né iin cavà cahnú yuhù cueva mà nì sàcùndiadià. ⁴⁷Te María Magdalena, xî María dihi José, nì caxini stná-nè lugar ndé nì sàcùnacaa-yà.

Nansa nì natiacu Jesús

16 Daaní, na sání cuñàà quìvì descansu, dandu nì sàhàn María Magdalena, xî Salomé, xî María dihi Jacobo, nì xiin-ne tàtnà tñàmì ñà-cunihi-ne cùhùn dacuchí-né cuerpu xî Jesús. ²Dandu naha quìvì primeru semana nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè cueva ndé iá-yà. Te nì xinu orá. ³Te cachí-nè, iin-ne xî inga-nè:

—¿Ana chindee xi-nda dacúxíó xí cavà cahnú ndiadi yuhù cueva mà?

⁴Doco nì candacoto-ne, te nì xini-nè sàni cuxio cavà mà, mate cahnú sàst-nùhá. ⁵Dandu nì quihvi-ne ini cueva mà, te nì xini-nè iá iin ana nduú na iin nècuàchì chii, iá-nè ladu cuàhá cueva mà, ndixí-né iin sìcoto quihín cuxín yaa. Ñàyùcàndüá nì candulocó gá nècuàchì ñahà mà. ⁶Doco nì càhàn nècuàchì iá yucán, cachí-nè xî nècuàchìmà:

—Màsà yúhí-nsià; Jesús de Nazaret nandúcú-nsià, divi ana nì xihí nchìca cruz. Doco cunaha-nsià, sàni natiacu-yà. Còò cá-yà yohó. Cundehè-nsià lugar ndé nì sanduhù-yà. ⁷Ñàyùcàndüá, cuahán-nsià cachitnùhu-nsia xî Pedro xî nècuàchì dava ga nisa dacuahá-yà, te cachi-nsià xî-né ñà-icúmí-yà codònùù-yà nùù-nsià nùhù-yà ladu Galilea. Yucán icúmí-nsià cuni-nsiayà, vàchi ducán nì cachi-yà xî-nsià —nì cachi ángel.

⁸Daaní, nì caquee nècuàchìmà cueva mà, nì dàyáà-nè cuàhàn-nè. Vàchi nì quesaha-né quidí-né, te ndulócó gá-nè. Doco sàhà ñà-nì yúhí guà-nè, cóni càchí-nè ni-iñàha xî nèhivì.

Nansa nì xini María Magdalena Jesús

⁹Ducán nì natiacu Jesús naha quìvì primeru semana. Te María Magdalena nduú nècuàchì primeru nì ndecunu-ya nùù-xí. Nècuàchìmà, ùsà ñà-malu nì sañuhu ini-nè antes, doco nì tavà-yà nsidaámà anima-nè. ¹⁰Pues divi nècuàchìmà nì xini xî-yà primeru, dandu nì sàhàn-nè nì cachitnùhu-ne xî compañeru-yà, divi nècuàchì nisa xicanuu xi-yà antes. Vàchi ndoó-né tñùnsí ini, te sacú-né. ¹¹Dandu nì nacani María mà xî-né ñà-sàni natiacu-yà, te nì ndecunu-ya nùù-né. Doco cóni xiníndísá nècuàchìmà.

**Nansa nì ndecunu Jesús nùù ùì
nècuàchì dacuahá-yá**

¹²Daaní, después cuàhàn ùì nèhivì xí-yá nùù campu, te yucán nì ndecunu tu-ya nùù-né, doco tucu nì nàcùnahà-yà.

¹³Dandu nì naxicocuñin nècuàchìmà nì cachitnùhu-ne xì compañeru-nè. Doco cóni xiníndísà stná nècuàchì dava ga mà yuhù-né.

**Ñà-ndúá nì dandàcú Jesús
nùù nècuàchì dacuahá-yá
quida-ne nú sàmànuhù-yá**

¹⁴Chicá después nì ndecunu tu-ya nì natùì-ya nùù nsihúxin iin nècuàchì dacuahá-yá na meru ndoó-né xixí-né. Te nì càhàn duchi ini-yà xì-né sàhà ñà-caxin guá anima-nè, vèchi cóni xiníndísà-né yuhù nècuàchì nì xini xí-yá primeru ñà-sànì natiacu-yà. ¹⁵Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià inicutu ñuhiví, te cachitnùhu vate-nsiá razón ndiaha xí ñà-cunini nsidanicuú nèhivì. ¹⁶Nècuàchì cunindisa-xán, te cuhii-né, icúmí-nê càcu-ne nùù

Dios. Doco nècuàchì mà cúníndísà-xán, nicanicuahàn icúmí-nê cunsida-ne cuàchi-ne. ¹⁷Te nú sàni xiníndísà nèhivì, dandu icúmí stná-nè quida-ne milagru. Sàhà yuhù icúmí-nê tavà-né ñà-malu ñuhú anima nèhivì, te càhàn stná-nè dàhàn sàà. ¹⁸Te nú ni tñíí-né iin còò dānā, te ò nú ni cohó-né ndutè dānā, dandu còò ni-iñāha cuu xi-né. Te icúmí stná-nè chitandóo-né ndahà-né ònì nècuàchì cuhí, te nduvàha nècuàchìmà —nì cachi-yà.

**Nansa mánuhù Jesús
ansivi cuàhàn-yà**

¹⁹Daaní, na ní nsihi nì càhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá ducán, dandu mánana cuisì-yá ansivi cuàhàn-yà, te nì sàcòo-ya ladu cuàhá Dios. ²⁰Dandu nècuàchìmà, nì caquihin-ne ichì cuàhàn-nè, nì cachitnùhu vate-né inicutu ñà-ndùú razón ndiaha xí-yá. Te Stoho-ndà Señor, nì chindee stná-yànè nì sàha-ya milagru ñà-cucumi-nda seguru divi palabra ndàcuisì nduá cachí-nè.

Yohó nì nsihi historia.

Nà-ndúá Nì Tíaa San Lucas sàhà Jesucristu

Nansa nì nacani ini San Lucas nì tíaa-ne tutu yohó ñà-cahvi iin amigo xi-ne nani Teófilo

1¹⁻² Cuàhà nēhivì sàni quida lucha tíaa-ne iin tutu ndé nachutnahá ví-né historia nacání xí ñà-ndúá nì xini nēhivì xí-nsí nì cuu, nì tíaa-ne nacua nì cachitnùhu nēcuàchì nì xininùu mà, vāchi ináhà nēcuàchì mà nansa nì cuu dēcuèndè quivì primeru, dandu nì dàcuítia stná-nè palabra mà, te ducán nì xinitnùhu stná nsiùhù. ³⁻⁴ Ñàyùcàndúá, stná yùhù nì nacani stná ini tiai iin tutu ñà-nàcání víi xi-ní sàhà nsi-daa ñà-ndúá nì ìa. Vāchi yùhù, sàni sàì nì cundaà vāha ini sàhà nsidaa chuun yohó dēcuèndè quivì primeru na ní quesaha-ñá. (Ñàyùcàndúá, tiaí tutu yohó) nùù mii-ní don Teófilo, sàhà-ñá vātùnì cundaà vāha ini-ní divi ñà-ndáà ndúá sàni nacani nēhivì xì-ní sàhà-ñá.

Nansa nì cachitnùhu iin ángel ñà-icúmí tùinuù Juan Bautista ñuhivì

⁵ Tiempu dandacú rey Herodes nùù ñuu Judea nì sandua, te ñuu yucán nisa ìa stná iin dùtù nani Zacarías. Turnu nì saquidachuún-né chuun xi dùtù. Te mii-né xì dùtù compañeru-nè, nsidaa-né nani-né turnu xì Abías. Te ñahàdihí-nè nani Elisabet. Descendencia xi dùtù Aarón sàhana xínduu ndúì nēcuàchì mà. ⁶ Te nihnú ndàcuìsì ini-nè Yua-nda Dios; chívāha ndisa-ne nsidaa ñà-ndúá dandacú-yá, nsidaa ñà-ndúá cachí-yà. ⁷ Doco còò déhe-ne, vāchi de por sí, còò mēè xi Elisabet, te vichi ndúì-nè sàni sahnu cuahà-nè.

⁸⁻⁹ Daaní, iin quivì nì sàà nì quida tocar Zacarías mà turnu xi-ne ñà-quida-ne chuun xi dùtù nùù Dios.

Te estilu nisa icumi dùtù mà ndúá ñà-quidá-né iin sorteu (índù chuun divi quida cada iin iin-ne). Te Zacarías nì quida tocar ñà-quihvi-ne veheñùhu cahnú ñà-chiñùhmá-nè inciensu. ¹⁰ Te nsidaa nēhivì dava ga sàhàn veheñùhu yucán, ndoó-né tūvēhé nacuatú-né na hora chíñùhmá dùtù mà inciensu. ¹¹ Dandu ini veheñùhu ma nì ndecunu iin ángel xi Stoho-ndà Señor, te nì xini Zacarías-nè, íin-né ladu cuahá mesa ndiaha ndé sàhmi-xi inciensu. ¹² Te nì yùhí Zacarías mà, yáha ga nacání ini-nè. ¹³ Dandu nì cāhàn ángel mà xì-né, cachí-nè:

—Màsà yúhí-ní, Zacarías, vāchi cunaha-ní, sàni tiacu Dios ñà-ndúá nì xicàn tǎhvi-ní nùù-yá; ñàyùcàndúá, cuahàn coo iin dēhe-ní, vāchi cuahàn coo iin mēè xi nēcuàchì vehe-ní Elisabet; mēè tíaa cunduu-ve, te Juan dacúnání-nsiāvè. ¹⁴ Cuàhà gá icúmí-nsiá cudìì ini-nsia, te naquimanì stná-nsiá mii-yá; te cuahà gá stná nēhivì icúmí cudìì ini-xi na quesaa-vè. ¹⁵ Te na cuahnu-ve, icúmí-vè nihì-vé iin chuun cahnú nùù Yua-nda Dios. Te ni vinu te ni ndutè ìhni, mà nunca sàà-nè coho-ne ndutè mà. Mate tǎñāha ga tùinuù-né ñuhivì, doco sàchitu anima-nè Espíritu Ìì xí Dios. ¹⁶ Te sàhà palabra cachí-nè icúmí cuahà nēcuàchì raza-ní Israel naxicocuñ ini-nè, te natenchicùn-nè Stoho-ndà Dios. ¹⁷ Dihna dēhe-ní icúmí codònuù quesaa, dandu mii-yá. Icúmí-nè quida-ne nacua nisa quida Elías sàhana, iin-ni cumihnu ini-nè Dios nacua nisa quida nēcuàchì yucán, te iin-ni chindee stná Dios-nè. Te icúmí-nè cāhàn stná-nè xì ana xínduu nēcuàchì sahnú ñuù-ní, dandu nsinuu ini nēcuàchì mà dēhe-ne, te nàcùndoo vii nsidaa-né. Te cāhàn stná dēhe-ní xì cuahà nēhivì có-ndúlócò xì Dios sàhà-ñá nihì nēcuàchì mà nàcùnihnu vāha stná ini-nè, dandu nsidavii-né anima-nè, te

cundoo tũha-ne na quesaa Stoho-ndà Señor —nì cachi ángel mà.

¹⁸ Dandu nì cachi Zacarías xì ángel:

—¿Índù iin milagru coo sàhà-ñá cundaà ndisa inì ñà-ndáa nduá cachí-ní? Vàchi yùhù, sàsàhnú cuáhí, te ducán stná ñahàdihí, sàsàhnú stná-nè.

¹⁹ Te nì cachi ángel mà:

—Yùhù nduí Gabriel, te nùù Dios iin tũhe nicanicuahàn. Te divi-ya nì techuún-yá yùhù vaxi cachitnùhi xì-ní ñà-ndùá sàni cachi xì-ní. ²⁰ Doco vichi icúmí-ní nduhihin-ní, mà cúí gá càhàn-ní ni-iin palabra dècuèndè quivì cuu ndisa ñà-ndùá nì cachi xì-ní, vachi có-xiníndísá-ní. Doco seguru icúmí cuu ñà-ndùá nì cachi xì-ní —nì cachi ángel.

²¹ Daaní, nècuàchì xíndiatu tùvèhèmà, nacání gá ini-nè, ¿índù chuun nì cuee guá Zacarías ini veheñùhu? ²² Dandu nì quee nècuàchìmà, doco mà cùì gá càhàn-nè. Ñàyùcàndùá, nì cundaà ini nèhivì mà sàni dàcùnì Dios nècuàchìmà iñàha na iá-nè veheñùhu, vachi sàni nduhihin-né, te vichi cuisì-ní ndahà-né cuú quidá-né seña.

Nansa nì cuu ndisa ñà-ndùá nì cachitnùhu ángel

²³ Daaní, después nì cuee Zacarías nì ìa-ne ñuu yucán dècuèndè nì xinu quivì xinúcuáchí-nè yucán, dandu nì naquihin-ne ichì mànuhù-né vehe-ne. ²⁴⁻²⁵ Te nì yàha iin tiempu, dandu nì cundaà ini-nè sàñùhú mèè xì ñahàdihí-nè Elisabet. Ñàyùcàndùá, ùhùn yòò nì ndòò Elisabet mà vehe-ne, cudfì ini-nè, cachí-nè: “(Ansvéhé) Dios, sàni chindee-yá yùhù, vachi ináhá-yá sácùndiaa nèhivì yùhù; ñàyùcàndùá nì indehè ndahví-yá yùhù, te vichi mà càhíchì gá ini-nè yùhù”.

Nansa nì cachitnùhu iin ángel icúmí tùinuù Jesús ñuhivì

²⁶ Daaní, nì sàà iñù yòò, te nì techuún Dios ángel Gabriel mà inga xichi vaxi-ne iin ñuu tii nani Nazaret iá ladu Galilea, ²⁷ vaxi-ne cachitnùhu-ne xì iin nècuàchì ñahà chii nani María. Señorita nduú nècuàchìmà; te sàni ndiadi tñuhu xi-ne ñà-cuàhàn-nè nandàhà-né xì iin tiàa nani José, iin nècuàchì descendencia xì rey David. ²⁸ Te nì sàà ángel mà ndé iá María mà, nì yàha-ne ini vehe, te nì cachi-nè:

—Cuaaváha-ní. Cunaha-ní, sàni nihì cuáhà-ní gracia nùù Stoho-ndà Dios, te cutnáhà-yá xì-ní. Chicá ndiaha sàni nihítàhvì-ní nùù nsidanicuú gá nècuàchì ñahà.

²⁹ Dandu María, indéhe-né ángel mà, te nì ndulocó-nè: ¿índù chuun cásàhù nècuàchìmà xì-né ducán? càhàn-nè.

³⁰ Dandu cachí ángel mà:

—Màsà yúhí-ní, María, vachi ndiaha gá sàni nihítàhvì-ní nùù Dios ñà-quida-ya gracia sàhà-ní.

³¹ Cunaha-ní, icúmí coo iin mèè xì-ní, tùinuù-vé ñuhivì; mèè tiàa cunduu-ve, te Jesús cunani-vé quida-ní.

³² Cahnú chuun icúmí-yá nihì-yá, vachi Dèhemani Stoho-ndà Dios iá ansivi cunduu-ya. Te chuun cucumi-yá nùù Yuamáni-yá cunduu ñà-dandacú-yá nacua nisa dandacú yohòtéhè-yá David.

³³ Te nicanicuahàn icúmí-yá cusahnú-yá nùù nsidaa nèhivì raza-ní Israel, te mà nunca sàà iin quivì mà dándacú gá-yà.

³⁴ Dandu nì cachi María xì ángel mà:

—Doco ¿índù modo cuu xí ducán, como tàyóo ì yúhù?

³⁵ Dandu nì cachi tu ángel mà xì-né:

—Fuerte icúmí quixi Espíritu ìi xì Dios ini anima-ní xì poder ìi xí-yá; vachi iin milagru cundua quida Yua-nda Dios iá ansivi. Ñàyùcàndùá, ìi sástnùhù icúmí coo mèè xì-ní, vachi Dèhemani Dios cunduu-ve. ³⁶⁻³⁷ Cunaha-ní, tnahà

stná-ní Elisabet, cuàhàn coo stná iin mée xi-ne, mate sàsàhnú cuáhà-né. Te vichi sàcuàhàn-ndà ìñù yòò ñuhú mée xi-ne, mate antes nisa cachi nèhivì mà cúí coo ni-iin dèhe-ne. Ducán nì ñihitáhvi-né nùù Dios, vàchi mà úhì quida-ya nsidan-icuí ìñàha.

³⁸ Dandu nì cachi María:

—Còó, vátùni; yùhù icúmí quide ñà-ndúá cachí mii-yá. Vátùni nì quidá-yá xí nacua cachí-ní —nì cachi-nè.

Dandu nì quee ángel mà cuàhàn-nè.

Nansa nì cachi María na ní sàhàn-nè visita vehe Elisabet

³⁹⁻⁴⁰ Quivì yucán nì quihin María ichi cuàhàn ndee-né iin ñuu íá ladu Judea ndé íá puru yucú cuàchì. Te na ní sàà-nè ñuu yucán, nì sàhàn-nè vehe Zacarías, nì casàhú-nè xì Elisabet. ⁴¹ Na ní tiacu nècuàchimà casàhú María xì-né, dandu nì cundaà ini-nè nì ndacùchí fuerte mée xi-ne tìxi-ne. Dandu fuerte nì quixi Espíritu Ì xí Dios ini anima-nè. ⁴² Te ndee ní càhàn-nè, cachí-nè xì María:

—Ndiaha gá sàni quida Yua-nda Dios xì mii-ní nùù nsidaa gá nècuàchì ñahà, te ndiaha gá coo stná mée xi-ní.

⁴³ Mii-ní, dihi Stoho-ndà Señor nduu-ní, doco vichi sàni quesaa-ní ndé íé, mate có-nâtùì (quixi-ní vehi). ⁴⁴ Vàchi cunaha-ní, na ní tiacuí casàhú-ní xí, dandu nì ndacùchí fuerte mée-xi tìxi ñà-cùdñì guá ini-vè. ⁴⁵ Vàchi, ndiaha gá sàni cundiatú anima-ní, ñà-nì xinindisa-ní; te vichi seguru icúmí cuu ndisa razón xi Dios nì inini-ní.

⁴⁶ Dandu nì cachi María:

Yùhù, cuàhà gá naquímánì Stoho-ndà Señor vichi, ⁴⁷ te cuàhà gá cudñì ini anímè sàhà-yá, divi mii-yá nì dácácu xí. ⁴⁸ Vàchi sàni xinimànì-yá yùhù, mate nècuàchì ndahví ndúí. Ináhî, dècuèndè vichi xì ndé nicanicuahàn icúmí nèhivì cundaà ini-nè ndiaha gá nì quida Dios xí.

⁴⁹ Fuerte sàstnùhù-yá, te cuàhà gá obra sàni quida-ya xí; ì ndisa-ya sàni cundaà ini. ⁵⁰ Nicanicuahàn icúmí-yá cundehe ndahví-yá nèhivì càhvi xì-yá. ⁵¹⁻⁵² Te ndiaha gá obra nahnú quidá-yá, ñàyùcàndúá nsidaa nècuàchì cuadú, sàni cundee dahuun-ya nùù-né, xì nsidaa stná tètè-xídandacú, sàni dácúxíó stná-yàte nùù chuun xi-tè, te nì chidòntù-yá nècuàchì ndahví. ⁵³ Stná nècuàchì xíhì guá doco, sàni sàha-yanè ñà-vàha xi-ne, te nì ndòò vaha ini-nè. Doco nècuàchì cuicà, còò ni-ìñàha ni ñhì-né nùù-yá, te cuàhàn-nè. ⁵⁴⁻⁵⁵ Sàhana nì càhàn-yá xì xii-ndà Abraham, te nì quida-ya comprometer ñà-nicanicuahàn icúmí-yá chindee-yá mii-né xì descendencia xi-ne. Ñàyùcàndúá, vichi sàni quida-yañà-mà cumplir, sàni chindee-yá raza-ndà Israel, vàchi cóni nándodó-yá ñà-ndúá nì cachi-yá daa, nì cachi María.

⁵⁶ Daaní, ùni yòò nisa ìa ga nècuàchimà xì Elisabet, dandu mànuhù-né vehe-ne.

Nansa nì cuu quivì nì tùinuù Juan Bautista ñuhivì

⁵⁷ Daaní, nì sàà quivì quesaa mée xi Elisabet, te nì tùinuù-vé, mée tiàa nduú-vé. ⁵⁸ Te nsidaa vecinu xi-ne, xì nsidaa stná tnaha-ne, nì xinitnùhu-ne nansa nì indehè ndahví Stoho-ndà Señor nècuàchimà. Ñàyùcàndúá, nì cudii gá ini nsidaa-né. ⁵⁹ Te na ní xinu ùnà quivì, nì casaà nsidaa nèhivì mà (vehe Elisabet), vàchi cuàhàn màcùtuu seña xi Dios ìcà-vé; te cuní nèhivì mà dácúnánì-nèvé Zacarías, nacua nani yua-vé. ⁶⁰ Doco nì cachi dihi-vé:

—Còó, Juan cunduu quivì-vé.

⁶¹ Te nì cacachi nècuàchimà:

—¿Ìndù chuun? vàchi còò ni-iin tnaha-nda nani Juan.

⁶² Dandu nì caquida nècuàchimà seña nì ndacàtnùhù-né nùù yua-vé, a ver nansa cuní mii-né cunani-vé. ⁶³ Ñàyùcàndüá, nì xicàn nècuàchimà iin tabla tii nì tiaa-ne ñà-Juan cunduu quivì-vé. Dandu nsidaa nècuàchì yucán, nì candulocó-nè. ⁶⁴ Te divi momentu mà nì quesaha nì nacahàn fuerte Zacarías, vätùni nì nacahàn vii-né vichi. Te nì ndenihì vaha-ne Dios. ⁶⁵ Daaní, nsidaa nèhivì ndoó yucù ladu Judea mà, nì ndatnuhu cuahà-né sàhà ñà-ndüá nì cuu ma. ⁶⁶ Te nsidaa ana nì xinitnùhu sàhà-ñá, nì chivàha nsihì-neà ini anima-nè, cachí-nè:

—¿Índù iin clase nèhivì cunduu mée yohó?

Ducán nì cachi-nè, vèchi cuàhà gá nì chindee Dios-vè.

Ñà-ndüá nì cachi Zacarías na ní càmàn ndiaha-né nì cachitnùhu-ne nansa cuàhàn quida dèhe-ne Juan

⁶⁷ Daaní, yua-vé Zacarías, fuerte nì quixi Espíritu ìlì xí Dios ini anima-nè, te ndiaha gá nì càmàn-nè nì quida-ya, cachí-nè:

⁶⁸ Cuàhà gá naquímànì-ndà Stoho-ndà Dios, divi mii-yá ana càmàn nsidaa raza-ndà Israel, vèchi sàni indehè ndàhvì-yà ndohó nècuàchì nduú nèhivì xí-yá, te sàni dácàcu-yàndó. ⁶⁹ Sàni techuún-yá iin ana chicá fuerte dacácu xi-nda, divi iin descendencia xi nèhivì xí-yá nani David. ⁷⁰ Vèchi dècuèndè chicá sàhana sàni quida-ya comprometer ñà-quixi ana dacácu xi-nda, vèchi ducán nì cachi-yà xi nèhivì xí-yá (sàhana), te nì cachitnùhu nècuàchì ìlì mà ⁷¹ ñà-icúmí-yá dacácu-yàndó nùù nsidaa ana xiní ùhì xì-ndà, xi nùù stná ana dava ga có-xiñùhù xì-ndà, ⁷² te cundehè ndàhvì-yà nsidaa yohòtéhè-ndà. Mà nándodó-yá tratu ìlì nì saquin-yà

xì xì-ndà. ⁷³⁻⁷⁵ Vèchi fuerte nì càmàn-yà ñà-seguru quida-ya ñà-ndüá nì cachi-yà xi xì-ndà Abraham, icúmí-yá cuidahan-yàndó nùù ndahà nsidaa tè-xiní ùhì xì-ndà, te mà yúhì gà-ndà. Dandu vätùni cunucuachi víi-nda nùù-yá nicanicuahàn, cunduu-nda nèhivì ìlì xí-yá, nèhivì nihnú ndàcuisi inì-xi. ⁷⁶ Te miun xu, icúmú cunduu ana càmàn sàhà Yua-nda Dios íá dìquì-xí ansivi, vèchi dihna miun icúmú càmàn xi nèhivì sàhà-ñá natenchicùn-nè ichì váha, dandu na quívì quesaa Stoho-ndà Señor, sànddó tùha-ne. ⁷⁷ Vèchi icúmú cachitnùhu xi nèhivì xí-yá nansa cui càcu anima-nè, te nandutu cuàchi-ne. ⁷⁸ Vèchi vichi, sàni cuhi ini Dios ndohó. Ndè dìquì-xí ansivi nì quee-ya nì quesaa-yà ñà-datnúù-yà sàxinítnùnì-ndà, ⁷⁹ xi stná sàxinítnùnì nèhivì có-sàa cundaà inì-xi, divi nèhivì sà-itúú ndañuhu anima-xi. Te vichi vätùni cundaca-yàndó iin ichì víi ndé cundoo vii-ndà nùù-yá, te cudíi gá ini-ndà, nì cachi Zacarías.

⁸⁰ Daaní, nì sahnu mée Juan mà, te nì sàcòo fuerte anima-nè. Te iin-ni nì ìa-ne yucù dècuèndè nì sàa quivì nì quesaha-né cacanu-ne càmàn-nè sàhù sàhà mii-yá xi nèhivì raza-nè Israel.

Nansa nì cuu quivì nì tùinuù Jesús ñuhiví

2 Daaní, quivì yucán nì dandàcú tè-cùsáhnú César Augusto ñà-icúmí nandiahvi nsidaa nèhivì cusáhnú-te nùù-xí. ² Ñà-yúcán nì sanduu censu primeru nì quida-tè na tiempu dandacú Cirenio nùù ladu Siria. ³ Ñàyùcàndüá, nsidanicuú nèhivì, mànuhù-né ñuu-nè ñà-nayàha-ne nùù lista, ⁴ xi stná José, nì quee stná-nè ñuu Nazaret íá ladu Galilea mànuhù-né ladu Judea

ndé nduú ñuu-nè nani Belén, vâchi descendencia xi David nduú stná-nè, ñâyùcàndüá, mànuhù-né ñuu tii ma ndé ñisa ia David sàna, ⁵cuàhàn-nè dayáha-ne quivì-né nùu lista mà. Te cutnâhâ stná-nè xì María nècuàchì cuàhàn nandàhà xì-né, te ñuhú mée xì nècuàchimà. ⁶Daaní, ndoó ñi-né ñuu yucán, te nì sàà quivì tùinuù mée mà. ⁷Ñâyùcàndüá, yucán nì quesaa-vè ñuhiví; mée nuu xí-né nduú-vé, te nì chidùcún-névè sícoto ndahví, te nì chinduhù-névè ini iin canoa, vâchi có-sàà gà vehe ndé quídì nècuàchì xicá ichì.

Nansa nì ndecunu ángel ndé ndoó nècuàchì xíndiaa xì rii

⁸Cunaha-ní, yatni ñuu yucán ndoó stná nèhivì quídì ndiaa xì rii xí. ⁹Te na íin cachí nì ndecunu iin ángel xi Stoho-ndà Señor, nì sàcuùin-nè nùu nècuàchimà, te ndiaha gá nì natnuù in-icutu ndé ndoó-né nì quida Stoho-ndà Señor. Ñâyùcàndüá, nì cayùhí cuaá-nè.

¹⁰Dandu nì cachí ángel mà xì-né:

—Màsà yúhí-nsià, vâchi cunaha-nsiá, yohó vâxi nihí iin razón vâha cunini-nsià, iin razón cudì ini nsidaa nèhivì ñuhiví nduá. ¹¹Vâchi vichi ndé ñuu xì-nsiá David sàni tùinuù iin ana dácácu xi-nsiá, divi Stoho-ndà Cristu. ¹²Te na sàà-nsià yucán, icúmí-nsiâ cuni-nsiâyà, idádúcún-yá sícoto, indúhu-yá ini iin canoa. Ñà-jaàn cunduu seña cundaà vâha ini-nsià divi ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá —nì cachí ángel.

¹³Daaní, na íin cachí nì ndecoyo cuàhà gá ángel nì caquixi ansivi, cutnâhâ-né xì ángel nì quesaa primeru mà. Te ndeníhí vâha nsidaa-né Dios, cachí-nè:

¹⁴Diquì-xí ansivi ni queé cuàhà tñùñuhu xí Yua-nda Dios, te ñuhiví yohó ni cúndóó víi nsidaa nèhivì cudí ini-yà sàhà-xí.

¹⁵Daaní, nì ndanchito nsidaa ángel mà mànuhù-né gloria. Dandu nì cachí nècuàchì xíndiaa xì rii mà:

—Cúhùn-ndà vichi duha ñuu tii Belén, cundehe-ndà ñà-ndüá nì cuu nì cachit-nùhu Stoho-ndà Señor xì-ndà.

¹⁶Ñâyùcàndüá, ndee ní quihin-ne ichì cuàhàn-nè, te nì casaà-nè yucán, nì xini-nè yucán iá María xì José xì stná mée, indúhu-vé ini canoa. ¹⁷Dandu nì nsihì nì xini-nè mée mà, dandu nì cachitnùhu-ne xì nèhivì ñà-ndüá nì cachí ángel xì-né sàhà-vé. ¹⁸Te nsidaa nèhivì nì inini xi ñà-ndüá nacání pastor mà, nì ndulocó-nè. ¹⁹Te María, cóni nándodó stná-nè ñà-ndüá nì cachí ángel xì-né, iin-ni nacání ini-nè sàhámà. ²⁰Daaní, nì caquihin pastor mà ichì mànuhù-né, ndeníhí vâha-ne Dios, naquímání cuàhà-né mii-yá sàhà nsidaa ñà-ndüá nì xinitnùhu-ne, xì ñà-ndüá nì xini-nè, vâchi nacua nì cachitnùhu ángel mà xì-né, divi ducán nì cuu.

Nansa nì quida José xì María na ní quida-ne Jesús presentar nùu Yua-nda Dios ini veheñuhu cahnú

²¹Na ní yâha ùnà quivì, dandu nì sàcùtuu seña xì Dios icà mée Jesús mà, te nì nihì stná-yà quivì-yá; nì sàcùnani-yá Jesús, vâchi ñà-jaàn cunduu quivì-yá nì cachí ángel na táñâha ga nacùhun ndiaha-yá tixi dihi-yá. ²²Daaní, nì yâha quivì kuhí quihmi María, vâchi nì quida-ne cumplir nacua iá ley xi Moisés sàhà nadaa quivì coo quihmi-né. Dandu mii-né xì José, nihí-névè cuàhàn ñuu Jerusalén ñà-chitanini-nevè nùu Yua-nda Dios, ²³vâchi dohó cachí tutu ì nduú ley xi Dios: “Tiàa primeru quesaa ñuhiví, nsidaa-vé cunduu-ve mée ndiaha xí Dios”. ²⁴Te cachí stná ley mà ñà-icúmí-né cuàha-ne ùì lungu, te nú coó, ùì loma cuachi. Ñâyùcàndüá, nì sàhàn-nè nì sàha stná-nè quisi mà ñà-cuì-si cunduu-sì promesa nùu Dios.

²⁵ Cunaha-ní, ñuu Jerusalén yucán nisa ìa iin tiàa nani Simeón. Nècuàchì nihnú ndàcuisi ini xì Dios nduú stná-nè, vàchi cahvi víi-néyà, te nihnú vàha ini-nè ñà-quixi ana cuàhàn chindee xi raza-nè Israel, te icúmí stná-nè Espíritu ìi xí-yá. ²⁶ Te divi Espíritu ìi mà sàni cachitnúhu-ya xì-né antes ñà-mà cufí-nè dècuèndè cachi cuninùu-né ana nduú Cristu nì quixi nùu Stoho-ndà Señor.

²⁷ Ñàyùcàndùá, quivì yucán nì càhàn Espíritu ìi xì-né, te nì sàà-nè veheñùhu cahnú na meru quíhvi stná yuadíhí-vé nihí-névè vàxi quida-ne nacua cachí ley ìi. ²⁸ Dandu nècuàchì sàhnù-mà, nì sàcùnindiaa-nèvé, te nì naquimani-né Dios, cachí-nè:

²⁹⁻³⁰ Sà-ìá vichi, Señor mío, vátùni nacuaca-ní yùhù vichi, vàchi contentu ié, vàchi nacua nì cachí-ní xí, divi ducán nì cuu ndisa, sàni xinì ana nì techuun-ní ñà-dacácu xi-nsí. ³¹ Mii-ní, nì chitnùnì inì-ní quesaa-yà, dandu nihì nèhivì nsidanicuú ñuu cundaà ini-nè nansa cui càcu anima-nè quida-ya. ³² Vàchi icúmí-yâ datnúù-yà sàxínitnùnì nsidaa nèhivì mà; te divi ducání stná nècuàchì raza-nsi Israel, cuàhà gá tñùñúhú ndiaha icúmí-nsí nihì-nsí sàhà-yá, nì cachi Simeón.

³³ Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nì ndulocó José xi María sàhà ñà-ndùá nì cachi nècuàchimà sàhà mée mà. ³⁴ Dandu nì xicàn tàhvi Simeón gracia xi Dios sàhà yuadíhí-vé, te nì cachi stná-nè xì dihi-vé:

—Cunaha-ní, sàhà mée yohó icúmí cundiatú anima cuàhà gá nècuàchì ñuu-ndà Israel. Doco dava ga stná-nè, quixi tñundoho cahnú dìquì-né, según nansa indéhe-né mii-yá nduú mée yohó. Te icúmí-yâ cachitnúhu-ya sàhà ichì Yua-nda Dios, doco cuàhà stná nèhivì cahíchì ini xì-yá. ³⁵ Te sàhámà icúmí cundaà inì-xi ñà-ndùá nihnú ini-nè ini

anima-nè. Daaní, mii-ní, icúmí stná-ní (cuní-ní tñundoho), na ian xída iin càa anima-ní —nì cachi Simeón.

³⁶⁻³⁷ Daaní, yucán nisa ìa stná iin nècuàchì ñahà nani Ana, te sàni nihitáhvi-né càhàn-nè cuenta xi Dios. Dèhe iin tiàa nani Fanuel nduú-né, te Aser nani yohòtéhè-né. Sàsàhnú cuàhà-né vichi. Nì nandàhà-né na chii-né, te ùsà cuà nì ìa-ne xì ìi-né, dandu nì xihì nècuàchimà. Te vichi sàcuàhàn-ndà 84 cuà ìá mii-né. Te có-quèè-né veheñùhu cahnú, vàchi ndui te ñuu ìá-nè yucán, xinúcuáchí-né nùu Dios, infhí-né, te xicàn tàhvi-né nùu-yá. ³⁸ Ñàyùcàndùá, divi momentu mà nì tñàtuu nècuàchimà (ndé ìin María xi José), te nì naquimani stná-nè Dios (sàhà mée Jesús), dandu nì quesaha-né nì càhàn-nè xì nèhivì ñuu Jerusalén sàhà-vé, nì cachitnúhu-ne xì nèhivì xíndiatu ñà-quesaa mii-yá quida-xi obra, te càcu-nda.

³⁹ Daaní, José xi María, nì nsihi nì quida-ne nsidaa ñà-ndùá dandacú ley xi Dios, dandu nì naquihin-ne ichì mànuhù-né ladu Galilea, nì nasaa-nè ñuu-nè Nazaret ndé ndoó-né. ⁴⁰ Te mée nduú mii-yá, nì sahnu-ya, nì cufuerté anima-yà, te chicá nì cunchichí-yà, cuàhà gá gracia xi Dios icúmí-yâ.

Nansa nì quida Jesús na chii-yá, te nì sàhàn-yà iin vicò ñuu Jerusalén

⁴¹ Cunaha-ní, cuà cuà nì sasàhàn yuadíhí-yâ ñuu Jerusalén quivì nacávà vicò pascua. ⁴² (Te nì cuu iin xichi) na sàxìcá-yá ùxìn ùi cuà, dandu cuàhàn tu-ya xì-né vicò ñuu mà, vàchi ñà-jaàn nì sanduu estilu xi-ne. ⁴³ Daaní, nì nsihi vicò mà, te nì naquihin-ne ichì mànuhù-né; doco nì ndòò Jesús ñuu Jerusalén mà, te cóni xiní José xi María, ⁴⁴ vàchi ádi váxi-ya cutnáhà-yá xì nèhivì dava ga càhàn-né. Ñàyùcàndùá, iin quivì sàxìcá-né mànuhù-né, dandu nì

quesaha-né xicánúú-né nandúcu-nêyà, ndácàtnùhù-né nùù tñaha-ne xì stná amigo xi-ne.

⁴⁵⁻⁴⁶ Doco còò, cónì nátùì-ya. Ñàyùcàndùá, nì naxicocuñ-nè ñuu Jerusalén, áma ndácùhun-neyà càhàn-né. Te tìxi ùnì quìvì nì natùì-ya, veheñuhu cahnú íá-yà, dava mahi maestra xi ley ìì, iníí-yá ñà-ndúá cachí nècuàchimà, te ndácàtnùhù stná-yà nùù-né. ⁴⁷ Te nsidaa ana iníí má, nì ndulocó-nè ñà-nchìchí guâ-yà, te naxícóníhì nchìchí-yà nùù-né. ⁴⁸ Te na ní xini José xì María íá-yà yucán, dandu nì ndulocó-nè, te nì cachi dihi-yá:

—Hijo, ¿índù chuun nì quido xi-nsí ducán? vàchi yùhù xì yuo, cuàhà gá nì xicanuu-nsi nandúcu-nsí yohó, nacání cuàhà ini-nsí.

⁴⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Còò, có-ndúá fuerza nanducu-nsiá yùhù, vàchi xiñuhu ñà-cundaà inì-nsia íá chuun nì nihí nùù Yua míí, te icúmí quideà.

⁵⁰ Doco José xì María, cónì sánihì ini-nè ñà-ndúá nì cachi-yà xì-né. ⁵¹⁻⁵² Dandu nì nacua-neyà mànùhù-né xì-yá ñuu Nazaret. Te nsidaa ñà-ndúá nì cuu ma, nì chivàha María-ñà ini anima-nè. Te mii-yá, nisa inini-ya nsidaa ñà-ndúá nì cachi yuadíhí-yá. Te chicá nì cunchichí-yà, te chicá nì sahnu-ya, te nicanicuàhàn ndeé vàha-ya nùù Dios, te nsidaa stná nèhivì, nì cudii stná ini-nè sàhà-yá.

Nansa nì quida Juan Bautista nì càhàn-nè sàhù yucù

3 Daaní, nì yàha tiempu, te nì sàà sàhùn cuìà cusáhnù rey cahnú Tiberio. Mismo cuìà yucán dandacú stná Poncio Pilatu nùù ladu Judea, nduú-te gobernador. Te ladu Galilea dandacú rey Herodes. Te ñani-te Felipe dandacú ndé nduú ladu Iturea xì ladu Traconite. Daaní, ndè ladu Abilinia

dandacú iin gobernador nani Lisantias.

² Te dùtù chicá xícusahnú xínduu Anás xì Caifás. Te divi tiempu yucán nì quesaha Dios datnúù-yà ini sàxinítùnì Juan (Bautista) ndé íá-nè yucù.

³ Ñàyùcàndùá nì quee-ne cuàhàn-nè inicutu ladu yatni yùte Jordán, te yucán nì càhàn-nè sàhù xì nèhivì ñà-icúmí-nè cuu-ne arrepentir sàhà ñà-cuicahnú ini Dios sàhà cuàchi-ne, dandu cuhii-né.

⁴ Vàchi ducán cachí stná nùù tutu ìì nì tiaa profeta Isaías, divi nècuàchì nì sacahàn cuenta xi Dios; dohó nì tiaa-ne: Tiacú càhàn fuerte ana càhàn yucù, te

cachí-nè xì-ndà ñà-nsida vii-ndà (anima-ndà) na ian nduviì ichì ndé yàha Stoho-ndà Señor, te ichì ndàà cundua. ⁵ Te ducán íá stná na ian cuàhàn chitu stná nsidaa yui, te ndundaà stná nsidaa yucù, xì nsidaa lùnsi, xì nsidaa stná ichì cávà, icúmíá ndundaà, te ndé íá ichì chicuèhè, nduviì stná yucán. (Ducán icúmí nduviì stná anima nèhivì), ⁶ dandu nsidanicuú-né, icúmí-nè sàà-nè cuni-nè nansa sáhatahvì Dios salvación xi-ya.

(Ducán nì cachitnùhu tiàa ma nùù li-bru mà.) ⁷ Ñàyùcàndùá nì caquee cuàhà nèhivì inii ladu yucán, cuàhàn-nè nùù Juan, vàchi cuní-nè cuhii stná-nè. Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Mii-nsiá, na quidá còò, ducán quidá-nsiá, vàxi-nsia yohó xinúdèhé-nsiá nùù castigu cahnú icúmí quixi. ¿Ana divi nì cachi xì-nsiá quida-nsia ducán? ⁸ Pues, ñà-ndúá xiñuhu nduá quida ndisa-nsia cumplir nacua ndiá ìcà-ndà nú sàni cuu ndisa-nda arrepentir. Ni màsà càchì-nsia: “Divi Abraham nduú yohòtéhè-ndà, còò ni-ìñàha cuu xi-nda”. Vàchi cunaha-nsiá, dècuèndè stná yùù ndoó yohó, vátùnì nanduu stná nahi nèhivì raza-ndà Abraham nú cuní mii-yá. ⁹ Te vichi sà-íá cuàhàn cachi-yà

índù nêhivì nîhì xì castigu, te ducán iá na ian nácàxin-nda yutnú có-càná fruta, te sà-íníndáhá-ndá hacha tãhndè-nu coco-nù. Pues ducán icúmí cuu stná xì nêhivì có-quidá víi —nì cachi Juan.

¹⁰ Dandu nì cachi nêhivì cuáhà yucán:

—Nú ducán iá, ¿nansa ndiá ìcà-nsí quida-nsi, maestro?

¹¹ Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Nú ndoó nêcuàchì còò òhñù-xí, dandu nì dácútãhvi-ndané ian, nú icúmí-ndá ùià. Te nêcuàchì xíhì doco, nì dácúxí stná-ndané nú iá ñà-cutiacu-ndà.

¹² Daaní, yucán nì casaà stná nêcuàchì dachíyãhvi, te nì cuhiì stná-nè. Dandu nì xicàn tnùhù stná-nè nùù Juan, cachí-nè:

—Te nsiùhù, ¿nansa ndiá ìcà-nsí quida stná-nsi, maestro?

¹³ Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Nacua cachí ley, divi ducán dachíyãhvi-nsia nêhivì, màdiá chicá más.

¹⁴ Daaní, stná soldadu, nì caxicàn tnùhù stná-nè nùù nêcuàchìmà, cachí-nè:

—Nsiùhù, ¿nansa ndiá ìcà-nsí quida stná-nsi?

Dandu nì cachi Juan:

—Màsà dáyũhí-nsià ni-iin nêhivì, te tavà-nsiá òhñùn nùù-né; nì màsà quídáyúcùn uun stná-nsià tnùhu. Te cundoo stná-nsià conforme xì ñà-ndúá quíyãhvi-nsia —nì cachi Juan.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, nsidaa nêhivì, nacání ini-nè sàhà Juan mà, a Cristu (icúmí quixi nùù Dios) nduú-né cahan-né.

¹⁶ Dandú nì càhàn Juan xì nsidaa nêhivì yucán, cachí-nè:

—Yùhù, tècuí quidá íí mii-nsiá, doco nchícùn gà vaxì mii-yá ana chicá cahnú poder xi nùù yùhù. Ni có-nâtùi cundui iin mozo xi-ya ñà-taví ndisàn-yá. Te icúmí-yá quida ìl-yá anima-nsià tìxi Espíritu ìl xí Dios, te na ian quidá ñuhu, ducán quida stná-yá xì-nsiá (dandãnúhú stná-yá ñà-có-ndiáá). ¹⁷ Vãchi vichi

sà-íá cuáhàn-yá quida-ya na quida-nda xi trigu, yutnú chipála dandiachi-ndañá, dècuèndè ndiachi nsihí trigu ndoó ñuhù, dandu chivãha-nda nùù mà, doco mihi-ñá, icúmíá coca. Pues ducan icúmí stná-yá quida-ya (xì nêhivì, nêhivì xí mii-yá dacácu-ya, doco nêhivì dava ga), còò, nicanicuahàn icúmí-né coco-ne.

¹⁸ Ducán nì cachi Juan na ní càhàn-nè sàhù, te cuáhà gá stná ñà-vãha nì cachi-nè xì nêhivì yucán, áma nãnsídá vîl-né modo xi-ne. ¹⁹ Daaní, rey Herodes, nì càhàn stná Juan mà xì-té sàhà cuñada xi-tè nani Herodías, vãchi iá-te xi ñahà mà, te ñahãdihí ñani-te Felipe nduú-ña. Te nì càhàn stná-nè xì-té sàhà nsidaa gá ñà-có-íá vîl quidá-te. ²⁰ Doco tèmà, chicá más nì quida chicuéhè-te, dècuèndè nì sadi stná-te Juan vehecàa.

Nansa nì quida ì Juan Jesús na tãñãha ga cundiadi-nè

²¹ Na ní nsihì nì cuhiì nsidaa nêhivì dava ga, dandu nì cuhiì stná Jesús. Te iin-yá yucán xicàn tãhvi-yá, dandu ní nuna ansivi, ²² te nì nuu Espíritu ìl xí Dios òquì-yá; na iá loma, ducán iá-yá mànui-ya. Te nì tiacu stná tàchì Dios càhàn-yá ansivi, cachí-yá (xì Jesús):

—Mii-ní, Dêhemaní nduú-ní. Te cudíi cuáhà inì sàhà-ní.

Ana xínduu yohòtéhè Jesucristu

²³ Cunaha-ní, xicá Jesús nahi òcò ùxin cuà na ní quesaha-yá (quidá-yá chuun ndiaha xí-yá), te tuxí ini nêhivì dèhe José nduú-yá. Te iin tiàa nani Elí nì sanduu velú xi-ya.

²⁴ Te yua Elí mà ní sanduu Matat; te yua Matat nì sanduu Leví; te yua Leví nì sanduu Melqui; te yua Melqui nì sanduu Jana; te yua Jana nì sanduu inga José; ²⁵ te yua José mà ní sanduu Matatías; te yua Matatías nì sanduu Amós; te yua Amós nì sanduu Nahum; te yua Nahum

nì sanduu Esli; te yua Esli nì sanduu Nagai; ²⁶ te yua Nagai nì sanduu Maat; te yua Maat nì sanduu inga Matatías; te yua Matatías mà nì sanduu Semei; te yua Semei nì sanduu inga José; te yua José mà ní sanduu Judá; ²⁷ te yua Judá nì sanduu Joana; te yua Joana nì sanduu Resa; te yua Resa nì sanduu Zorobabel; te yua Zorobabel nì sanduu Salatiel; te yua Salatiel nì sanduu Neri; ²⁸ te yua Neri nì sanduu inga Melqui; te yua Melqui mà ní sanduu Adi; te yua Adi nì sanduu Cosam; te yua Cosam nì sanduu Elmodam; te yua Elmodam nì sanduu Er; ²⁹ te yua Er nì sanduu Josué; te yua Josué nì sanduu Eliezer; te yua Eliezer nì sanduu Jorim; te yua Jorim nì sanduu inga Matat; ³⁰ te yua Matat mà ní sanduu inga Leví; te yua Leví mà ní sanduu Simeón; te yua Simeón nì sanduu inga Judá; te yua inga Judá mà ní sanduu inga José; te yua inga José mà ní sanduu Jonán; te yua Jonán nì sanduu Eliaquim; ³¹ te yua Eliaquim nì sanduu Melea; te yua Melea nì sanuu Mainán; te yua Mainán nì sanduu Matata; te yua Matata nì sanduu Natán; ³² te yua Natán nì sanduu David; te yua David nì sanduu Isaí; te yua Isaí nì sanduu Obed; te yua Obed nì sanduu Booz; te yua Booz nì sanduu Salmón; te yua Salmón nì sanduu Naasón; ³³ te yua Naasón nì sanduu Aminadab; te yua Aminadab nì sanduu Aram; te yua Aram nì sanduu Esrom; te yua Esrom nì sanduu Fares; te yua Fares nì sanduu inga Judá; ³⁴ te yua Judá mà ní sanduu Jacob; te yua Jacob nì sanduu Isaac; te yua Isaac nì sanduu Abraham; te yua Abraham nì sanduu Taré; te yua Taré nì sanduu Nacor; ³⁵ te yua Nacor nì sanduu Serug; te yua Serug nì sanduu Ragau; te yua Ragau nì sanduu Peleg; te yua Peleg nì sanduu Heber; te yua Heber nì sanduu Sala; ³⁶ te yua Sala nì sanduu Cainán; te yua Cainán nì sanduu Arfaxad; te yua Ar-

faxad nì sanduu Sem; te yua Sem nì sanduu Noé; te yua Noé nì sanduu Lamec; ³⁷ te yua Lamec nì sanduu Matusalén; te yua Matusalén nì sanduu Enoc; te yua Enoc nì sanduu Jared; te yua Jared nì sanduu Mahalaleel; te yua Mahalaleel nì sanduu inga Cainán; ³⁸ te yua Cainan mà ní sanduu Enós; te yua Enós nì sanduu Set; te yua Set nì sanduu Adán; te yua Adán nduú Dios.

Nansa nì cuni ñà-malu dacà-sí Jesús ñà-quida-ya iin cuàchi

4 Daaní, (nì nsihì nì cuhii Jesús) nì quee-ya ladu yùte Jordán, chitu anima-yà Espíritu ìl xí Dios. Dandu nihí Espíritu ìl mà-yá nì sàhàn ñà-coo-ya yucù dàná. ² Ùl dico quivì nisa ìa-ya yucán, te nì cuni ñà-malu dacà-siyâ, (doco cóni cùndéé-sí). Te inii tiempu mà nì ìa dòcò-yà.

Daaní, na ní yàha quivì mà, dandú nì xihì-yà doco. ³ Te nì cachi ñà-malu xì-yá: —Nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, dandu cachì-ní xì yùù yohó ni nándúá pan cuxi-ní.

⁴ Dandú nì cachi Jesús xì-sí:

—Còó, vàchi dohó cachí nùù tutu ì: “Màdì cuisì pan cutiacu nèhivì; còó, vàchi xiñuhu cucumi stná-nè nsidaa palabra ìl cachí Dios”.

⁵ Daaní, nì saca-siyá cuàhàn-si xì-yá ònì iin yucù ducún, te nì dàcùnì-siyá nsidanicuú ñuu iá ñuhivì; iin ratu tii, te sàni dàcùnì-siyá nsidaámà.

⁶ Dandu cachí-si xì-yá:

—Vàtùni dacútâhvì mii-ní nsidaa ñuu yucán ñà-dandacu-ní nùá, te nihì stná-ní nsidaa ñà-vico icúmîâ, vàchi ndahí sà-ìá nsidaájàn, te dandacuí nùá, te anà-ni nì cui cudfi inì dacútâhvì ñà-dandacú-né nùá. ⁷ Ñàyùcàndúá nú ni mácuìin sisi-ní nùí, te cahvi-ní yùhù, dandu dacútâhvì mii-ní nsidaájàn.

⁸ Dandu nì cachi Jesús xì-sí:

—Còó, vèchi dohó cachí nùu tutu ìi: “Cuisì mii Stoho-ndà Dios ndiá ìcà-ndà cahvi-nda, te cunucuachi-nda nùu-xí”.

⁹Daaní, nì saca-siyá cuàhàn-si xi-yá ndé ñuu Jerusalén. Yucán nì chicoo-siyá ndé ìnì veheñùhu cahnú, te nì cachi-si xi-yá:

—Nú ndisa Dèhemanì Dios nduu-ní, dandu dandiachi-ní mii-ní, ¹⁰vèchi ducán cachí nùu tutu ìi:

Icúmí Dios dandacú-yá nùu ángel xi-ya ñà-cundiaa-nè mii-ní.

¹¹Te cachí stná tutu mà:

Icúmí ángel mà natnii ndahà-né mii-ní ñà-màsà máquìhi sahà-ní ni-iin yùu.

¹²Dandu nì cachi Jesús xi-sí:

—Cachí stná tutu ìi: “Màsà quidá canúú-ndá ñà-có-cùnì Stoho-ndà Señor”.

¹³Dandu na ní nsihi ñà-nì cunì-si dacà-siyá, dandu nì nacoó chii-siyá cuàhàn-si.

Nansa nì quesaha Jesús quidá-yá chuun ndiaha xi-yá ladu Galilea

¹⁴Daaní, mànuhù-yá ladu Galilea, chitu-yá poder xi Espíritu ìi xí Dios. Te nì xinitnùhu nèhivì sahà-yá ini-cutu ladu yucán. ¹⁵Te nì xicanuu-ya nì nacàhin-ya nsidaa veheñùhu ñuu ladu yucán, dacuahá-yá nèhivì. Te nsidaa-né, nì ndenihi vaha-neyà.

Nansa nì quida nèhivì na ní nùhù Jesús ñuu-yà Nazaret

¹⁶⁻¹⁷Dandu nì nasaa-yá ñuu Nazaret ndé nì sahnú-ya. Te na ní sàà quivì descansu, dandu nì sahàn-yà veheñùhu yucán, vèchi ducán nduú estilu xi-ya. Te nì ndacuuiin-yà ini veheñùhu ma cuàhàn-yà cahvi-ya (tutu ìi) cunini nèhivì mà. Te nì sàha iin nèhivì-yá tutu nì tiaa profeta Isaías nì sacahàn cuenta xí Dios sàhana. Dandu nì nacuna-ya tutu mà nì nanducu-yá iin lugar, te dohó cachí ndé nì ndacùhun-ya:

¹⁸Fuerte inácaá Espíritu ìi xí Dios ini animè, vèchi sàni sàha-ya yùhù chuun ìi cachitnùhi ñà-vàha ndi-aha xi nècuàchì ndahví, daaní, vèxi stnáì ñà-càhin xì ana xíndoo tnùnsí ini, dandu cahnde ini-nè sàhámà. Te vèxi stnáì cachitnùhi xì ana có-ndòó libre ñà-vàtùni caquee-ne libre quide; te nècuàchì cuaá, vátùni natùì stná nùu-né quide, xì nècuàchì yáha tnùndoho, vátùni càcu ndisa-ne nùàmà quide. ¹⁹Te vèxi stnáì cachi xì nsidaa nèhivì (ñà-vitni nduú) meru tiempu nàcùndoo vaha-ne xì Stoho-ndà Señor.

²⁰Daaní, nì nacadi Jesús tutu mà, te nì naxiconihí-yáñà nùu tiàa xinúcuáchí yucán. Dandu nì sàcòo-ya, te nsi-daa nèhivì ndoó veheñùhu yucán, indéhe vaha-neyà. ²¹Dandu nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—Vichi na meru nì inini-nsia palabra nì cahvi nùu-nsià jaàn, ñà-sàni cuu ndisa nduá, (te quidé nacua cachá).

²²Te nsidaa nèhivì yucán, nì ndenihi vaha-neyà, te nì ndulocó-nè, vèchi yáha ga ndiaha cáhàn-yà. Doco cachí stná-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Amádi dèhe José nduú nècuàchì yohó?

²³Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ádi cuàhàn-nsià cachi-nsià xí nacua cachí dichu: “Nú cuhí-ní, te nduu-ní doctor, dandu ¿índù chuun có-dàndúvaha-ní mii-ní?” Vèchi sàni xinitnùhu-nsia nansa nì quide milagru ñuu Capernaum, ñàyùcàndúá ádi cuàhàn-nsià cachi-nsià xí ñà-xiñùhù quida stnáì milagru mà ñuu-ndà yohó nacua nì quide yucán.

²⁴Dandu nì cachi tu-ya:

—Ñà-ndáa nduá, ni-iin tiàa nì nihì chuun cáhàn cuenta xí Dios, có-quidáñúhù nècuàchì ñuu-nè mii-né.

²⁵Doco cunini-nsia palabra ndàcuisì

yohó: na ní sanduu tiempu xi Elías sánaha, te cóni cùun dàvì ùni cuà dàva, dandu fuerte nì quixi tnama inicutu ñuu-ndà Israel yohó, te ndoó cuàhà nècuàchì ñahà nì xihì ì-xí ladu xi-nda, 26-27 doco ni-iin-ne cóni ñihitáhvi-né sàà Elías vehe-ne. Còó, iin nècuàchì cuaán inga ñuu nani Sarepta yatni ñuu Sidón, divi nì nihitáhvi sàà nècuàchimà vehe-xi. Daaní, stná tiempu xi profeta Eliseo, mate ndoó cuàhà ana cuhí cuèhè lepra ñuu-ndà Israel yohó, doco ni-iin-ne cóni dándùvaha Eliseo-nè, cuisì iin nècuàchì inga ñuu Siria nani Naamán —nì cachi Jesús.

²⁸ Daaní, nsidaa nèhivì ndoó veheñuhu yucán, yáha ga nì caxidà ini-nè ñà-nì cachi-yà ducán. ²⁹ Ñàyùcàndùá, nì ndacuita nsihi-ne, nì tavà-néyà iladu ñuu mà. Te sàhà-ñá òdìni yucù indúhá, ñàyùcàndùá nihí-néyà nì casaà ndé iá tahvì, cuàhàn-nè dandiachi-néyà nì cùí. ³⁰ Doco nì yàha uun-ya mahì nsidaa-né cuàhàn-yà.

Nansa nì tavà Jesús iin ñà-malu inácaá ini iin tiàa

³¹ Dandú nì sàà-yà ñuu Capernaum iá ladu Galilea, te yucán nì dàcuahá-yà nèhivì sàhàn veheñuhu quivì descansu.

³² Te nècuàchimà, nì ndulocó-nè sàhà ñà-ndùá dacuahá-yánè, vèchi chináhá-yà nahi ana cusáhnú.

³³ Te mahì nèhivì ndoó ini veheñuhu yucán nìsa ia iin tiàa inácaá iin ñà-malu anima-xi. Te fuerte nì ndàhì ndee-né, ³⁴ cachí-nè:

—¡Nacoo-ní nsiùhù! ¿Ndíà cunduu-ní nsiùhù, Jesús de Nazaret? ¿A váxi-ní dandáñúhú-ní nsiùhù nduá? ¡Yùhù ináhí mii-ní! ¡Ana ì nì quixi nùù Dios nduu-ní!

³⁵ Dandu ní sadi Jesús nùá, cachí-yà:

—¡Màsà cáhùn, te quee cuahán! ¡Nacoo tiàa yohó!

Dandu indéhe nsidaa nèhivì yucán, te nì nàcasàn tiàa ma nì quida

ñà-malu, te nì quee-sì cuàhàn-si, cóni dánacuèhè-siné. ³⁶ Ñàyùcàndùá nì ndulocó sàstnùhù nèhivì ndoó yucán, cachí-nè iin-ne xi inga-nè:

—¡Yáha ga fuerte palabra xi nècuàchì yohó! Vèchi na dandacú iin ana nì nihì chuun cahnú, ducán dandacú-né nùù ñà-malu, te fuerza queá cuàhàn.

³⁷ Ñàyùcàndùá, nì xitià razón sàhà-yá inicutu ladu yucán.

Nansa nì dándùvaha Jesús dido Simón Pedro

³⁸ Daaní, na sání quee-ya veheñuhu yucán, dandu cuàhàn-yà vehe Simón. Te yucán indúhu dido-ne ñahà; cuhí vaha-ne, fuerte quidá yòcò xi-né. Dandu nì sacundahví nèhivì yucán ñà-nì quidá-yá favor chindee-yá nècuàchimà.

³⁹ Ñàyùcàndùá nì nacahnù ndee-ya ladu òdìni-né, te nì dándacú-yá nùù yòcò mà ñà-nì cúcuían luegu. Te divi ducán nì cuu. Vichi vichi nì ndacuiin nècuàchimà nì quesaha-né nì xinucuachi-né nùù mii-yá xi compañeru-yà.

Nansa nì dándùvaha Jesús cuàhà gá nècuàchì cuhí

⁴⁰ Daaní, na ní quècahnu orá, dandu nì casaca cuàhà nèhivì nècuàchì cuhí xi-ne, nihí-né nècuàchimà nì sàà nùù-yá, nsidanuu cuèhè ndohó-né, ñàyùcàndùá nì chitándòó-yá ndahà-yá òdìni iin iin-ne, te ducán nì canduvaha-ne. ⁴¹ Nùù cuàhà nècuàchì cuhí nì caquee stná ñà-malu, cána-sì, cachí-si xi-yá:

—Dèhemanì Dios nduu-ní.

Dandu nì sadi-yà nùù-sí, cóni sáha-ya càhàn gà-si, vèchi ináhá-sí Cristu nì quixi nùù Dios nduú-yá.

Nansa nì càhàn Jesús sàhù inicutu ladu Galilea

⁴² Daaní, na ní tùinuù (inga quivì), nì quee cuaán-yá cuàhàn-yà iin xaan ndé còò nèhivì. Te nandúcú nèhivì-yá

nì casaà-nè ndé iá-yà, te nì xicàn-nè ñà-màsà nácóó-yánè, te cùhùn-yà.
⁴³ Doco nì cachi-yà xì-né:

—Ndè cuàhà stná inga ñuu icúmí cùhìn cachitnùhì xì nèhivì razón ndiaha sàhà ñuhìvì ìì xí Dios, vèchi sàhà chuun jaàn nì techuún Yuamáni' yùhù vèxi —nì cachi-yà.

⁴⁴ Ñàyùcàndùá, ducán nì xicanuu-ya ladu Galilea nì nacàhin-ya iin iin ve-heñùhu, te nì càhàn-yà sàhù (xì nèhivì xínataca yucán).

Nansa nì cuu iin milagru nì tavà nèhivì xí Jesús cuàhà siaca

5 Iin xichi nì nataca cuàhà sàstnùhù nèhivì (nùù-yá), te yáha ga ndutnúú-yá quídá-né, vèchi cuní-nè cunini-ne palabra xí Dios. Yuhù mar de Genesaret iín-yá; ² te nì xini-yà yucán itá ùì lancha (mahì tècuíí mà), doco sàni caquee stohò-nu, nacáté-né ñunù xí-né, vèchi tè-tává siaca xínduu-ne. ³ Ñàyùcàndùá, nì nana-ya nì quècahnu stná-yà ini iin lancha yucán, Simón nani stohò-nu. Dandu nì càhàn-yà xì nècuàchìmà áma dácúxícá tii gá-nènu cùhùn mahì tècuíí, te ducán nì quida-ne. Dandu nì sàcòo-ya ini lancha mà, te nì quesaha-yá nì dàcuàhá-yá nèhivì cuáhà mà.

⁴ Daaní, nì nsihi nì dàcuàhá-yánè, dandu nì cachi-yà xì Simón:

—Vichi dacaca-ní lancha xi-ní dècuèndè ndé chicá cunú ñuhú tècuíí, te danuú-nsiá ñunù xí-nsiá, te tñii-nsia siaca.

⁵ Doco nì cachi Simón xì-yá:

—Niùyacà sàni quidachuún-nsí, te còò ni-iin-sì nì níhì-nsí, Maestro. Doco vichi vètùnì danuú tú-nsí ñunù xí-nsí nacua cachí-ní.

⁶ Daaní, na ní dànùú tú-né ñunù xí-né, nì tui cuàhà siaca, dècuèndè nì quesaha ndátá ñunù xí-né ñà-cuàhà guá-si.

⁷ Ñàyùcàndùá nì quida-ne seña nùù

compañeru-nè ndoó inga lancha ñà-nì tnátuu stná nècuàchìmà chindee stná-nè. Doco na ní caquesaa-nè, nì chitu ndúì lancha mà puru siaca, sàmèrù càhà-nu ni cuí. ⁸ Na ní xini Simón Pedro nì cuu ducán, dandu nì sàcuiìn sisi-né nùù-yá, cachí-nè:

—Nacoo-ní yùhù, por favor, vèchi iin nèhivì cuáchi nduí, Señor mío —nì cachi-nè. ⁹ Vèchi mii-né xì nsi-daa nècuàchì cutnàhá xí-nè, yáha ga nì ndulocó-nè sàhà ñà-cuàhà guá siaca nì catavà-né. ¹⁰ Te ducán stná dèhe Zebedeo nani Jacobo xì Juan, cuàhà gá nì ndulocó stná-nè, vèchi iin-ni compañeru xínduu-ne xì Simón nùù chuun xi-ne. Dandu nì cachi Jesús xì Simón:

—Màsà yúhí-ní, vèchi quívì nùù-xí màdì gá siaca tavà-ní; nèhivì icúmí-ní tavà-ní ñà-quee-ne (ichì malu).

¹¹ Ñàyùcàndùá, nì dàtnátuu-ne lancha xi-ne nùù ñuhù íchí, te nsidaa-né nì nacoo ìì-né ñà-ndùá icúmí-nè, te nì tenchicùn-nè mii-yá.

Nansa nì cuu nì dándúvaha Jesús iin nèhivì ndoho-xi cuèhè lepra

¹² Daaní, nì cuu iin xichi iá-yà iin ñuu, te yucán iá stná iin tiàa ndoho-xi cuèhè lepra. Te nècuàchìmà, nì xini-nè yucán iín Jesús, ñàyùcàndùá nì sàcuiìn sisi-né nùù-yá nì tutuyuhu-né nùù sàhà-yá, te nì xicàn tàhvi-né nùù-yá, cachí-nè:

—Señor mío, nú cuní-ní, vètùnì dándúvaha-ní yùhù.

¹³ Dandu nì dácúhùn Jesús ndahà-yá òmì-né, te nì cachi-yà:

—Juùn. Vichi duha ni ndúvaha-ní, cachí xì-ní.

Dandu na momentu nì cachi-yà ducán, nì quee cuèhè quida-xi-né. ¹⁴ Dandú nì sàcùnaha-né nùù-yá ñà-màsà cachí-nè xì nèhivì, cuisì-ní ni cùhùn-nè nùù dùtù dacuní-nè nècuàchìmà ìcà-né (ñà-sàni nduvàha-ne), dandu nacuaàha-ne promesa nùù Dios, vèchi ducán cachí

ley xi Moisés, te ducán cundaà stná ini nêhivì ñà-sàni nduvàha-ne.

¹⁵ Doco còó, vihi gá más ni xitià palabra sàhà-yá, te cuàhà gá nêhivì ni nachitu nùù-yá, cuní-nè cunini-ne cáhàn-yà, te cuní stná-nè nduvàha-ne sàhà cuèhè quida-xi-né. ¹⁶ Doco mii-ya, nisa quecuaán-yá iladu ndé còó nêhivì, te yucán ni xicàn tàhvì-yá.

Nansa ni dándúvaha Jesús iin tiàa ni dàña fi cuerpu xi

¹⁷ Daaní, iin quivì iá-yà dacuahá-yá nêhivì. Te yucán ndoó stná nêcuàchì fariseu xi stná nêcuàchì ley xi veheñùhu; nduú-né nêhivì ni caquixi cuàhà ñuu ladu Galilea, xi stná ñuu cuachi ladu Judea xi stná ñuu Jerusalén. Te fuerte ni chindee Dios ni dándúvaha Jesús cuàhà nêhivì. ¹⁸ Daaní, yucán ni casaà gá stná itnii nêhivì nsida-xi iin camilla indúhu iin nêcuàchì ni dàña fi cuerpu-xi. Te nandúcu nêcuàchimà nansa dayáha-ne nêcuàchì cuhí xi-ne ini vehe, te chinduhù-né nêcuàchimà nùù-yá. ¹⁹ Doco cóni níhì-né nansa quida-ne ducán ñà-chitu guá nêhivì ndoó. Ñàyùcàndúá, ni canana-ne dinivèhé, ni nacani-nè teja, te ni dānùú-né camilla mà dècuèndè ndé iín Jesús mahì nêhivì mà. ²⁰ Te na ní xini-yà ñà-cuàhà guá xíxinindisá nêcuàchimà mii-yá, dandu ni cachi-yà xi nêcuàchì cuhí mà:

—Mii-ní nêcuàchì tiàa jaàn, xicáhnú ini sàhà cuàchi-ní.

²¹ Dandu nêcuàchì ley xi veheñùhu, xi stná nêcuàchì fariseu, ni quesaha-né nacání ini-nè, te cachí-nè entre mii-né: “¿Índù chuun cachí guá tè-yòhó ducán? Mà ndóo ini Dios sàhà palabra cachí-te, vachi còó inga ana cui cuicahnú ini-xi sàhà-ndà, cuisì Dios”.

²²⁻²³ Doco Jesús, ni cundaà ini anima-yà ñà-ndúá nacání guá ini cada

iin iin nêcuàchimà, ñàyùcàndúá ni cachi-yà xi-né:

—¿Índù chuun nacání ini-nsià ducán? Vichi cachi-nsià xí índù milagru nduú ñà-chicá ùhì quida-nda: a ñà-cachi uun-nda xi nêcuàchì cuhí ñà-xicáhnú ini-ndà sàhà cuàchi-ne, te ò ñà-cachi-ndà xi-né ni ndácuífn-nè, te nacaca-ne. ²⁴ Pues yùhù ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhiví, cuàhìn quide inàha ñà-cundaà ini-nsià ñà-ícúmí ndise derechu cuicahnú ini sàhà cuàchi nêhivì ñuhiví.

Dandu ni cachi-yà xi nêcuàchì cuhí mà:

—Vichi cachí xi-ní, ndacuiin-ní ndanihi-ní camilla xi-ní, te xuhun-ní vehe-ní.

²⁵ Vichi vichi ni ndacuiin nêcuàchì cuhí mà, indéhe nsidaa nêhivì yucán; te ni ndanihi-ne camilla xi-ne, mànuhù-né vehe-ne ndeníhí vaha-ne Dios. ²⁶ Dandu yáha ga ni ndulocó nsidaa nêhivì mà, te ni ndenihi vaha stná-nè mii-yá, te yúhí stná-nè, cachí-nè:

—Mà cándísá ini-ndà ñà-ndúá ni xini-ndà vichi.

Nansa ni cana Jesús iin nêcuàchì dachíyàhvi nani Mateo Leví ñà-cunchicùn-nè mii-yá

²⁷ Daaní, ni quee-ya cuàhàn-yà, te ni xini-yà iin nêcuàchì dachíyàhvi renta nani Leví, iá-nè lugar ndé naquífín-né renta. Te ni cachi-yà xi-né:

—Nahà-ní cunchicùn-ní yùhù.

²⁸ Dandu ni ndacuiin-nè ni nacoo nsihi-ne nsidaamà, te cuàhàn stná-nè xi-yá.

²⁹ Daaní, después ni quida-ne iin vicò cahnú vehe-ne ñà-cañúhu-né Jesús. Te yucán ni casaà stná cuàhà nêcuàchì dachíyàhvi, xi cuàhà stná nêhivì úun, te ndoó nsidaa-né (xixí-né) yucán. ³⁰ Doco nêcuàchì ley xi veheñùhu xi stná nêcuàchì fariseu, ni xitnùhu-ne nêcuàchì dacuahá-yá, cachí-nè:

—¿Índù chuun cutnâhâ-nsiá xì nècuàchì dachíyâhvi jaàn xì stná dava ga nècuàchì cuáchi, te ndoó-nsiá xixí tàcá-nsiá xì-né?

³¹ Dandu nì naxiconihí Jesús nùù nècuàchìmà, cachí-yà:

—Màdì nècuàchì ndáa vâha xiñuhu xi ana quidatatna xi-né. Còó; divi nècuàchì cuhí xiñuhu xi ana quidatatna xi-né.

³² Yùhù, màdì nèhivì nihnú ndàcuisi inì-xi vâxi càhàn xí. Còó; nèhivì cuáchi vâxi nanduquí, áma naxicocuñin ini-nè sâhà cuàchi-ne.

Ndíà disáhà-xí cónisá ínhí nècuàchì dacuahá Jesús na íá ìi-yá ñuhiví yohó

³³ Daaní, nì cachi nèhivì xì-yá:

—Nècuàchì dacuahá Juan xì stná nècuàchì xídacuahá tè-fariseu, xí-inihii nsidaa-né ndoó dòcò-nè, te nacuatú cuáhà-né, doco nècuàchì dacuahá mii-ní, còó. Cò-nàcòó-né ñà-ìtiácú-nè.

³⁴ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nècuàchì ndoó vicò nandâhà, ¿a cúí cunihii-né cundoo dòcò-nè nú ndoó-né cutnâhâ-né xì noviu? Còó.

³⁵ Doco vâxi iin quivì mà còó gá noviu nùù-né, dandísá, tiempu yucán icúmí-nè cunihii-né cundoo dòcò-nè.

Iin ejemplu nì nacani Jesús sâhà-ñá cundaà ini-ndà ùhì dàcàstnâhá ley saa xì estilu sâhana

³⁶ Dandu nì nacani stná-yà xì-né inga ejemplu, cachí-yà:

—Sìcoto saa, mà ndátá-ndánâ quee iin pedazu tii ñà-nacâhmá-ndà ñà-tùhú. Nú ducán ni quida-nda, ñà-sàni ndàtà sìcoto saa nduá, te ni mà ndúdává stná pedazu saa ma xi sìcoto tùhú, vâchi nâhà-ñà. ³⁷ Stná vinu, nú vinu saa nduá, dandu mà dáquêe nèhivì-ñá ini itni iin tuhú, vâchi nú ducán, cahnsiá quida vinu saa ma, te ndàtà-ñá, dandu cuitià vinu mà, te cuchicuéhè stná itni iin mà.

³⁸ Ñâyùcàndùá, nú vinu saa nduá, dandu

itni iin sàà chívâha nèhivì-ñá, te còó ni-ìñâha cuu xán, te ni stná itni mà. ³⁹ Iin tiàa tùha coho vinu tuhú, có-cùnì-te vinu saa, vâchi cachí-te: “Ñà-tùhú chicá vâha”.

Nansa nì xitnùhu nèhivì Jesús iin quivì descansu

6 Daaní, iin quivì descansu nì yâha Jesús mahí iin itu. Te nì que-saha nècuàchì dacuahá-yá sâhnù-nè sicâyòcò trigu mà, te dacóyo-ne nùniá ini ndahà-né, te saxí-néa. ² Doco nì cachi nècuàchì fariseu xì-yá:

—¿Índù chuun quidá-nsiá iin chuun có-sâha ley xi-nda quida-nda quivì descansu?

³ Dandu nì naxiconihí Jesús nùù-nè, cachí-yà:

—¿A cóni càhví-nsiá (nùù tutu ìi) ndé cachá` nansa nì quida David sâhana quivì nì xihí cuáhà-né doco, mii-né xì stná compañeru-nè? ⁴ Ndè ini veheñùhu xi Dios nì quihvi-ne, nì tniì-ne dìtà vídì ìi íá nùù Dios, te nì xixi-neà, dècuèndè compañeru-nè nì sâha stná-nè, mate còó permisú cuxi-nda dìtà mà, cuisì dùtù xixi xi ñà-yùcán.

⁵ Te nì cachi stná-yà xì-né:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, dandacú stnáì sâhà nansa quida nèhivì quivì descansu.

Nansa nì nduvâha iin nèhivì nì ìchì iin ndahà-xí

⁶ Daaní, inga quivì descansu nì quihvi-ya ini veheñùhu, te nì dàcuahá-yá nèhivì; te yucán íá stná iin tiàa sàni ìchì ndahà cuáhà-xi. ⁷ Te yucán xíndoo stná nècuàchì fariseu xì stná nècuàchì ley xi veheñùhu, xínàní-nè mii-yá, a cuáhàn-yà dandúvâha-ya tiàa ma, mate quivì descansu nduá, vâchi nú ducán, dandu nihí ndèè-né daquêe cuàchi-ne dìquì-yá cahan-né. ⁸ Doco mii-yá, ináhà-yá nansa nacání ini-nè.

Ñàyùcànduá, nì cachi-yà xì tiàa nì ìchì iin ndahà-ximà:

—Ndacuiin-ní, cuiin-ní mahì nèhivì yohó.

Te ducán nì quida nècuàchìmà.

⁹Dandu nì cachi Jesús xì nsidaa-né:

—Yùhù cuní cachi-nsià xí nansa ndfá ìcà-ndà quida-nda quivì descansu. ¿Amádi chicá iá vaha quida-nda ñà-iá vii, te màdiá ñà-có-iá vaha? ¿Amádi chicá nsiha dacácu-nda nèhivì quivì mà, te màdiá cahnì stnàhà-ndà?

¹⁰Dandu nì xiconúú-yá nùù nsidaa-né, te nì cachi-yà xì tiàa ma:

Chitanini-ní ndahà-ní.

Te ducán nì quida-ne, te nì nduvàha dahuan. ¹¹Dandu nècuàchì nì xitnùhu yucán, yáha ga nì caxidà ini-nè, te nì candatnuhu-né índù modo cadì-nè nùù Jesús.

Nansa nani ùxìn ùi nèhivì nì cana Jesús ñà-dacuahá-yánè

¹²Daaní, quivì yucán nì quecuáan-yá cuàhàn-yà yucù, te niùyacà nì ìa-ya yucán cáhàn-yà xì Dios. ¹³Na ní tùinuù nì cana-ya nèhivì dacuahá-yá, te nì nacàxin-ya ùxìn ùi-nè; nècuàchì apóstol cucumi chuun nùù-yá cunduu-ne nì cachi-yà xì-né. ¹⁴Iin nècuàchìmà nani Simón, doco Pedro nì dàcúnání-yânè; daaní, inga-nè nani Andrés, divi ñani Pedro; te iá stná Jacobo, xì Juan, xì Felipe, xì Bartolomé, ¹⁵xì Mateo, xì Tomás, xì Jacobo nduú dèhe Alfeo, xì stná inga Simón. El Celador cachí stná-nè xì Simón mà. ¹⁶Daaní, iá stná ñani Jacobo nani Judas, xì stná Judas Iscariote, divi tiàa icúmí cahin xì-yá.

Nansa nì chinaha Jesús cuàhà nèhivì; te nì dandúvaha stná-yá nècuàchì cuhí xi-ne

¹⁷Daaní, nì nuu-ya dècuèndè iin xaan ndé chicá ndàà, te nì nataca nsidaa nècuàchì dacuahá-yá nùù-yá, mii-né xì

cuàhà gá stná nèhivì, xínduu-ne nèhivì ladu Judea, xì nèhivì ñuu Jerusalén, xì nèhivì ñuu Tiro xì ñuu Sidón ndoó yuhù mar. Pues nsidaa nèhivì mà, nì casaà-nè yucán, cuní-nè cunini-ne càhàn-yà, te cuní stná-nè nduvàha nècuàchì cuhí xi-ne. ¹⁸Stná nèhivì xíndoho quidá ñà-malu, nì canduvàha stná nsidaa-né nì quida-ya. ¹⁹Te nsidaa nèhivì cuàhà mà, cuní-nè dùcùn ndahà-né ìcà-yá, te nduvàha-ne, vèchi fuerte iá milagru xi-ya, vètùni dandúvaha nsihi-yanè.

Nansa quida-nda, te cundoo-nda contentu ñuhiví

²⁰Daaní, nì indehè-yá nsidaa nèhivì xínchicùn xì-yá ndoó yucán, te nì cachi-yà:

—Nansicáhán mii-nsiá nècuàchì ndahví, vèchi sàni nìhítáhvi-nsiá ñuhiví ìi xí Dios.

²¹'Nansicáhán mii-nsiá nècuàchì xíhì doco vichi, vèchi icúmí-nsiá sàà-nsiá ndenuu ini-nsiá.

'Nansicáhán mii-nsiá nècuàchì sacú, (te ndoó-nsiá tnùnsí ini) vichi, vèchi icúmí-nsiá sàà-nsiá cudìi cuàhà ini-nsiá.

²²'Nansicáhán stná-nsiá na cahíhì ini nèhivì-nsiá, te nacóó dahuun-ne mii-nsiá, te ò cánàhá-nè daquée cuàchì-ne diquì-nsiá sàhà yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. ²³Quivì cuu xi-nsiá ducán, dandu contentu nì cúndóó-nsiá, te cudìi ini-nsiá, vèchi iin ñà-vàha cahnú cucumi-nsiá ndè gloria. Te nú quidá quini nèhivì xì-nsiá vichi, dandu nsinuu inì-nsiá ñà-divi ducán nìsa quida stná xì-né xì nècuàchì nìsa càhàn cuenta xì Dios sàhana.

²⁴'Doco mii-nsiá nècuàchì cuicà, ñndahví-nsiá! vèchi mate iin vida vaha icúmí-nsiá vichi, doco después mà níhi gá-nsiá ni-ìñàha.

²⁵'Te ñndahví stná mii-nsiá nècuàchì xixí tnaha guá vichi! vèchi icúmí sàà iin quivì tnaha inì-nsiá. Te mii-nsiá

nècuàchì cudfì guá inì-xi sàhà vida-xi vichi, icúmí-nsiá cundoo-nsia tnùnsí ini, te cuhuun ga inì-nsia.

²⁶Te ìndahví stná mii-nsiá nú ndeníhí vaha nsidanicuú nèhivì mii-nsiá! vachi divi ducán nisa quida stná yohòtéhè nèhivì vichi, nisa ndeníhi vaha stná nsidaa-né tètñhù cachí cáhàn cuenta xi Dios.

Ndiá icà-ndà cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà

²⁷Yùhù cachí xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì inínì vichi, xiñuhu-ñá cuu inì-nsia sàhà nèhivì xiní ùhì xì-nsiá, te obra vaha quida stná-nsià sàhà ana cahíchì ini xì-nsiá. ²⁸Te cáhàn vì stná-nsià xì nèhivì xícàn chihán dìquì-nsiá; te càcàn tàhvì stná-nsià nùù Dios sàhà nèhivì quidá quini xì-nsiá. ²⁹Te nú ni caní iin tiàa iin ladu nùù-nsiá, dandu danácuíco stná-nsià inga ladu nùù-nsiá; te nú candiáá iin tiàa sacú ndixí-nsiá, te cuní stná-te candiaa-tè dùhnù-nsiá, dandu màsà cuídáhàn-nsiãñà nùù-té. ³⁰Nsidaa ana xícàn iñàha nùù-nsiá, cuàha-nsia nècuàchimà, te nú ni cándiáá-né iñàha xì-nsia, màsà nándácàn gà-nsiãñà. ³¹Nacua cuní mii-nsiá quida nèhivì xì-nsiá, divi ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá xì-né.

³²Vachi nú cuisì nèhivì cuú inì-xi sàhà-ndà cuú stná ini-ndà sàhà-xí, dandu mà cuáha Dios premiu sàhájàn, vachi ducán quidá stná ndéni nèhivì cuáchi nì cuí, cuú ini-nè sàhà nècuàchì cuú inì-xi sàhà mii-né. ³³Te nú cuisì quida-nda obra xì nèhivì quidá stná obra xì-ndà, dandu mà cuáha Dios premiu sàhájàn, vachi divi ducán xíquida stná ndéni nècuàchì cuáchi nì cui. ³⁴Te nú cuisì sáha too-nda ðihùn nùù nèhivì ndiatu-nda danáà xì nùù-ndà, dandu mà cuáha Dios premiu sàhájàn, vachi ndè stná nèhivì

cuáchi, ducán xíquida stná-nè, sáha too stnahá stná-nè ðihùn, te naquíhìn tú-néa. ³⁵Ñàyùcàndüá, (cachí xì-nsiá), xiñuhu-ñá cuu ini-nsià sàhà nèhivì xiní ùhì xì-nsiá, te quida stná-nsià obra xì-né, te cuàha too stná-nsiànè iñàha, te màsà cúníhnú ini-nsià naquihìn-nsia ðihùn mà, dandu cahnú coo premiu xì-nsia, te cunduu ndisa-nsia ðèhe Yua-nda Dios iá ðiquí-xí ansivi, vachi mii-yá, quidá stná-yà favor xì nèhivì mà túha naquimanì xì-yá, xì stná nèhivì malu. ³⁶Ñàyùcàndüá, nacua cuhí ini Yuandiaha-nsiá nsidaa nèhivì, divi ducán ndiá icà stná mii-nsiá quida-nsia, cuhi stná ini-nsià nsidaa nèhivì.

³⁷Màsà dácuídà cuáchi tnahá-nsiá, dandú mà dácuídà cuáchi stná Dios mii-nsiá. Màsà dáquèe cuáchi stnahá-nsiá ðiquì-nsiá, dandu mà dáquèe cuáchi stná Dios ðiquì mii-nsiá. Te cuicahnú stnahá stná ini-nsià sàhà-nsiá, dandu cuicahnú stná ini mii-yá sàhà-nsiá.

³⁸Nú dacútàhvì stnahá-nsiá iñàha, dandu icúmí stná-nsià nìhitàhvì-nsiá (nùù mii-yá), te ñà-ndüá cuàha-yansià cundua na ian xiin-nda nùni, te itácùha vì medida mà, ndè quidíñíhí-teá ñà-quèe tnua, te sádi vaha-tèá, ðècuèndè chiyódo gá stná-teá nùù-ndà. Pues, ducán iá stná na nìhitàhvì-nsiá nùù mii-yá. Vachi divi vara chitácùhá-nsià icúmí stná-nsià nacuitacùhá-nsià.

³⁹Dandu nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Nècuàchì cuáa, ¿a vátùni dacúndéhe stnahá-né ichi? ¿Amadí dacôyo nihni stnahá-né ini xìchi?

⁴⁰Cunaha-nsiá, ni-iin tiàa làcà ðàcuàhá nùù iin maestru, màdiá chicá ndiáá-nè nùù maestru xi-ne mà. Còó. Doco nú sàni nsihi nì cutùha vaha-ne, dandísá, nahi maestru-mà cunduu stná-nè.

⁴¹ Màsà (cuítnùhu tnahá-nsiá), vèchi nú jaan, dandu queámà na ian nandúcu iin tiàa iin xèhè tii inácaa nduchínúù ñanìtnaha-ne. Doco ini nduchínúù mii-né inácaa stná iin ñà-chicá cahnú na iin sì-ndùhú yutnú, te có-quihín casu-nè. ⁴² Màsà (cuítnùhu tnahá-nsiá, cachí), vèchi ducán queámà na ian cachí iin-nsia xì iin ñanìtnaha-nsia: “Nacoo-ní yùhù tavi xèhè tii inácaa dacúcuífn nduchínúù-ní”. Doco nècuàchì cachí ducán, dananí uun-ne ndiaá ndisa-ne, vèchi inácaa stná iin ñà-càhnú nduchínúù mii-né, te có-quihín casu-nè. Dihna xiñuhu tavà-né ñà-jaàn nùù mii-né, dandu vètùnì cutùì vùù nùù-né ñà-tavà-né xèhè tii inácaa nduchínúù ñanìtnaha-nemà.

Nansa nacuni-ndà ana nduú nèhivì vaha, te ana nduú nèhivì malu

⁴³ Nú iá vaha iin yutnú fruta, mà cuáha-nù fruta chicuéhè. Te iin yutnú iá cuèhè-xi, mà cuáha stná-nu fruta vaha. ⁴⁴ Vèchi sàhà fruta-numa cundáa ini-ndà, a yútnu vaha nduú-nu, ò á coó. Na iin yutnú iñù, de por sí, có-càná sì-higu nùù-nú. Stná sì-uva, mà cuídá-ndá quisì mà nùù iin nducu yòhò iñù. ⁴⁵ (Te ducán iá stná xì mii-nsiá.) Iin nècuàchì vaha, cuàhà ñà-vaha ñuhú ini anima-nè; te ñàyùcàndùá, divi palabra vaha ma nduá cachí-nè. Doco iin nècuàchì malu, cuàhà ñà-chicuéhè ñuhú ini anima-nè, ñàyùcàndùá ñà-chicuéhè nduá cachí stná-nè. Vèchi ñà-ñuhú chitu ini anima-ndà, divi nduá càhàn-ndà sàhà-xí.

Ejemplu sàhà ùì vehe

⁴⁶ Mii-nsiá, “Stoho-nsì Señor” cachí-nsià xí, doco ¿índù chuun có-càhvì-nsiá ñà-ndúá cachí xì-nsiá?

⁴⁷⁻⁴⁸ Vichi cuàhìn nacani xì-nsiá sàhà nèhivì quíhvi ichì yùhù, te inínì víí-né palabra xi, quidá-nèa cumplir. Nècuàchì

xíquida ducán, queámà na ian nì quida iin tiàa na ní quidayucun-nè vehe-ne, cunú nì sate-ne ndè nì natùì cavà, dandu nì chicao-nè cimientu xan. Daaní, después nì quixi tēñuhu cuáhà, nì xìnu-tè nì dùcùn-te ndè icà vehe ma, doco cóni ndúá, vèchi nùù cavà indúhá.

⁴⁹ Doco nèhivì inínì uun xi ñà-ndúá cachí, te có-quihín casu-nè sàhà-ñá, ducán cuu stná xì-né na ian nì quida inga tiàa, nì quidayucun-nè vehe-ne nùù ñuhù ùún, còò cimientu xan. Dandu nì xìnu stná tēñuhu nì dùcùn-te ndè icà vehe ma, te vichi vichi nì ndua iá; nì chàhmà dahuan —nì cachi Jesús.

Nansa nì dándúvaha Jesús iin tiàa quidáchúfn nùù iin capitán

7 Daaní, nì nsihi nì càhàn-yà nì inini nsidaa nèhivì yucán, dandu cuàhàn-yà ñuu Capernaum. ² Te yucan iá iin tiàa nduú capitán dandacú, te icúmí-nè iin mozo màni cuáhà nùù-né, doco sàni quicuehè nècuàchimà, meru cucáhvì-nè. ³ Ñàyùcàndùá, na ní xinitnùhu capitán mà sàhà-yá, dandu nì cana-ne itnii nècuàchì sahnú dandacú nùù nècuàchì raza Judea, te nì techuún-né nècuàchimà ñà-cùhùn-nè cuacundahví-nè nùù-yá ñà-quixi-ya dándúvaha-ya mozo mà. ⁴ Ñàyùcàndùá, nì casaà nècuàchì sàhnumà nùù-yá, te nì casacundahví-nè nùù-yá, cachí-nè:

—Quida sacù-ní favor xì capitán mà, vèchi vaha ndisa ini-nè. ⁵ Cuú ini-nè sàhà nèhivì raza-ndà. Te nì chindee stná-nè nì cuyucun iin veheñuhu xi-nsi.

⁶ Daaní, nì sacatnahá-yá xì nècuàchimà cuàhàn-yà. Te na sá-ítúú-yá sàà-yà vehe capitán mà, dandu vaxi iin ùì amigo xi-ne, nihí-né razón xi nècuàchimà vaxi nùù-yá, te dohò cachá:

—Señor mío, màsà dándóhò gà-nì mii-ní sàhí, vèchi có-nàtùì yàha-ní vehi. ⁷ Ni có-nàtùì stnáì tnàtùì ndé iá mii-ní.

Cuisì icúmí-ní cachì-ní, dandu nduvàha mozo xi. ⁸ (Ináhí), vèchi íá inga nèhivì dandacú nùù yùhù, te yùhù dandacú stnáì nùù tè-xínduu soldadu xi; te nú cachí xì iin-tè: “¡Cuahán!” dandu cùhùn-te; te ò nú cachí xì ingà-te: “¡Naha!” dandu quidá stná-teá; te ò nú cachí xì mozo xi: “Dohó quido”, dandu quidá stná-teá. Ducán cachí razón xi capitán mà.

⁹ Na ní nsìhi nì inini Jesús razón mà, dandu nì ndulocó-yà sàhà nècuàchìmà, te nì nacuíco-yà yàtà-yá nì indehè-yà nècuàchì nchícùn mà, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, có-xínf ni-iin nèhivì raza-ndà Israel xiníndísá vàha guá nahi capitán yohó.

¹⁰ Dandu amigo xi capitán mà, mànuhù-né vehe nècuàchìmà, te nì xini-nè sàni nduvàha mozo cuhí mà.

Nansa nì dānātiácú Jesús dèhe iin nècuàchì cuaán

¹¹ Daaní, nì yàha iin tiempu, te cuàhàn-yà inga ñuu nani Naín, te cuàhà nècuàchì dacuahá-yá xínchicùn xì-yá, te cuàhà stná nèhivì dava ga. ¹² Te sà-itúú-yá sàà-yà yehè cahnú ndé quíhvi-nda ñuu mà, te nì xini-yà yucán vaxì nèhivì xínsida xi iin nsii. Vaxì stná dihi nsii ma, cutnáhà-né xì cuàhà nèhivì. Sàni xihì stná ì nècuàchì ñahà mà, te mindaa dèhe-ne nduú nsii cuàhàn cundúxin vichi. ¹³ Doco na ní xini Stoho-ndà Señor nècuàchìmà, nì cuhi ini-yànè, te nì cachi-yà xì-né:

—Màsà cuácú gà-ní.

¹⁴ Dandu nì tnatuu-ya nùù caja mà, te nì chituu-ya dìnìndàhá-yà ìcà-nú. Ñàyùcàndùá, nì cucuìta tiàa xínsida xì-nú. Dandu nì cachi-yà xì nsii ma:

—Ndacuiìn-ní, cachí xì-ní, xu.

¹⁵ Dandu nsii ma, nì ndacòo-ne nì quesaha-né nì nacahàn-nè. Dandu nì cachi Jesús xì dihi-né:

—Yohó íá dèhe-ní.

¹⁶ Dandu nì cayùhì nsidaa nèhivì mà, te nì candenihi vàha-ne Dios, cachí-nè:

—Vichi ndisa, yohó sàni ndecunu ana vaxì cáhàn razón ndiaha xí Dios, te cuàhà sàstnùhù ñà-ndùá quidá-yá.

Te dava ga-nè xícachi stná-nè:

—Sàni indehè ndahví Dios ndohó tè-ndùú nèhivì xì-yá.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, nì xitià palabra sàhà Jesús inicutu ladu Judea yucán, xì inicutu stná ñuu chicá xica.

Nansa nì naxiconihí Jesús nùù nèhivì nì techuún Juan Bautista nì quixi nùù-yá

¹⁸ Daaní, nècuàchì dacuahá Juan, nì nacani-ne xì nècuàchìmà nsidaa ñà-ndùá quidá Jesús. ¹⁹ Ñàyùcàndùá, nì cana Juan mà ùi tiàa dacuahá-né, te nì techuún-né nècuàchìmà ñà-cùhùn-nè nùù-yá ndàcàtnùhù-né nùù-yá a ndísá mii-yá nduú ana ndiaha icúmí quesaa, te ò inga ana vaxì cundiatu-ne. ²⁰ Ñàyùcàndùá, cuàhàn nècuàchìmà ndé íá-yà, te nì cachi-nè xì-yá:

—Juan Bautista nì techuun-xi-nsí vaxì-nsi yohó ñà-ndàcàtnùhù-nsí nùù-ní, ¿a divi mii-ni nduú ndisa ana ndiaha icúmí quesaa, te ò inga ana vaxì cundiatu-nsí?

²¹ Daaní, divi hora xíndoo nècuàchìmà yucán nì dāndúvàha-ya cuàhà nècuàchì cuhí. Te nì nduvàha stná cuàhà nècuàchì ñuhú ñà-malu inì-xi, xì cuàhà stná nècuàchì cuaá nì dānátui-ya nùù-xí. ²² Dandu nì cachi-yà xì tiàa nì caquesaa mà:

—Cuahán-nsià cachitnùhu-nsia xì Juan sàhà ñà-ndùá nì xini-nsia yohó, xì ñà-ndùá nì inini-nsia, te cachi-nsià xì-né nansa nì cuu nì natùinuù nècuàchì cuaá, te nì nacaca stná nècuàchì xicácuéhê, te nì nduvàha stná nècuàchì ndohó cuèhè lepra, te nì nihì stná nècuàchì dòhò nì natiacu tùtnù-né; stná nèhivì nì xihì, nì

natiacu stná-nè. Te nècuàchì ndahví, sàni ñihitáhvi stná-nè cunini-ne razón ndiaha xí Dios. ²³ Ñàyùcàndüá, nú cudí ini ñèhivì modo xi, dandu contentu ni cùndóó-né —ni cachi-yà.

²⁴ Daaní, na sàmànühù ñèhivì ni caquixi nùu Juan mà, dandu ni càhàn-yà xi ñèhivì cuáhà ndoó yucán; dohó ni cachi-yà xi-né sàhà Juan:

—Na ní caquee-nsia ñuu-nsià cuàhàn-nsià yucù cundehè-nsià Juan, ¿a cuàhàn-nsià cundehè-nsià iin ñèhivì (tùha dàma ñini-xí) na iin yutnù ndóyo quidá tàchì? (Còó.) ²⁵ Te nú cóo, dandu ¿nansa iá-nè cahan-nsià? ¿A iin ñèhivì ndixí vico nduú-né cahan-nsià? Còó, vèchi ñèhivì ndixí vico, te xíndoo-ne vicò nsiquívì, puru vehe rey xíndoo-ne. ²⁶ Pues nú màdì ducán, dandu ¿nansa iá nècuàchì cuàhàn-nsià cundehè-nsià? ¿A iin profeta càhàn cuenta xi Dios nduú-né? Pues jaan. Doco màdì cuiisì profeta nduú-né, chicá más ndiaá-nè, ²⁷ vèchi divi nècuàchimà càhàn tutu ì sàhà-xí ndé cachí Dios:

Cuàhìn techuín iin tiàa cùhùn, te dihna-ne yàha-ne càhàn-nè xi ñèhivì ñà-ndùu razón xi, te ducán nsida vii nècuàchimà anima-nè, na ian ndu-vii iin ichì, dandu después yàha stná mii-ní (Cristu), cachí Dios nùu tutu ì mà.

²⁸ Te yùhù, cachí xi-nsià, nùu nsidaa ñèhivì ni tùnuu ñuhiví, còò inga profeta chicá ni quida ndiaha nùu Juan Bautista. Còò ana inga ndudává xí-nè. Doco cachí stnái xi-nsià, chicá ndiaha coo xi ana cuàhàn cuni tiempu cusahnú Dios ñuhiví yohó, mate ñèhivì ùun nduú-né —ni cachi Jesús.

²⁹ Daaní, nècuàchì dachíyàhvi, xi nsidaa stná ñèhivì, ni naquimanì-né Dios sàhà ñà-ndüá ni cachi-yà, vèchi cuàhà-né sàni quida ì Juan-nè. ³⁰ Doco nècuàchì fariseu xi nècuàchì ley xi veheñuhu, ni cahíchì ini-nè palabra ni

cachi Dios sàhà-né, vèchi cóni sàha-ne cuhii-né quida Juan. ³¹⁻³² Daaní, ni cachi tu Stoho-ndà Señor:

—Cuàhìn cachì xi-nsià nansa quidá ñèhivì tiempu vichi. Dohó quidá-nè na quidá ñà-cuati ndoó idáduquí ini iin ñuu, dava caná xi tñaha, cachá: “Sívì-nsí, doco nsiohó, có-itásáhà-ndà; daaní, xitó tàsì-nsí, doco nsiohó, có-sàcù-ndá”. ³³ (Te ducán iá sàhà Juan Bautista xi yùhù), vèchi ni quixi Juan mà, nisa ìa-ne yohó, cóni sáxíxí-né comida vàha, ni cóni sáxíhí stná-nè (vinu); ñàyùcàndüá, ni cachì-nsia sàhà-né: “(Tè-loco nduú-te), ádi sáni cundee ñà-malu nùu-té”. ³⁴ Daaní, ni quesaa stná yùhù ana nduú Tñaha Ñèhivì Ñuhiví, te tùha stnái cuxi comida vàha, te xihí stnái (vinu), doco cachí-nsià sàhí ñà-yàha ga ndadí, te cachí stná-nsià ñà-tùhe coho cuahí, dècuèndè iá vàha stnái xi nècuàchì dachíyàhvi, xi stná nsidaa gá ñèhivì cuáchi, cachí-nsià. ³⁵ Doco cunaha-nsià, nú ndisa ñà-nchíchì ndiaha nduá quidé, te xiní stná inga ana quidá stná ducán, dandu quidáñùhú stná-nè yùhù.

Nansa ni quida Jesús na iá-yà vehe iin nècuàchì fariseu nani Simón

³⁶ Daaní, ni càna-yá cùhùn-yà vehe iin nècuàchì fariseu ñà-cutnahá-yá xi-né cuxi-ne xi-yá. (Ñàyùcàndüá, cuàhàn-yà yucán), te ni yàha-ya ini vehe ni sàcòo-ya. ³⁷ Te ñuu yucán iá iin nècuàchì ñahà có-quidá sahnú. Te ni xinitnùhu nècuàchimà sà-cuàhàn Jesús vehe nècuàchì fariseu-mà cuxi-ya. Ñàyùcàndüá ni tnii-ne iin quidi tii ni cuyucun yùu finu nani alabastro; ñuhú tàtnà tnàmì quidi ma, ³⁸ te ñihí-néa cuàhàn ndé iá-yà. Te ni sàcuiìn-nè yàtà-yá yatni nùu sàhà-yá, te sacú cuàhà-né. Te ndutènúu-némà ni dàndàxín-né sàhà-yá, dandu ni nsida ìchí-nèa xi idídini-né. Ni tutuyuhu

stná-nè sàhà-yá, te nì dácánúú-né ñà-tnami ma ìcà sàhà-yá. ³⁹Doco nècuàchì fariseu nì cana xi-yá mà, inì-nì mii-né nì nacani ini-nè, cachí-nè: “Nú ndisa iin nèhivì vaxi cuenta xi Dios nduú Jesús, dandu mà úhì cundaà ini-nè sàhà nècuàchì ñahà tñí xi (sàhà-né) ñà-ndúú nècuàchì mà iin nèhivì cuáchi”. Ducán nì nacani ini nècuàchì fariseu mà. ⁴⁰Doco Jesús, nì cachi-yà xì-né:

—Íá ñà-ndúú cunf cachi xì-ní, Simón.

—Juún, Maestro, cachi-ní xí —nì cachi Simón mà.

⁴¹Dandu nì cachi-yà:

—Nì sandoo ùì tiàa, te ndúú-nè, xí-inihica-né òhùn nùù inga iin tiàa. Iin nècuàchì mà, iníhíca-né ùhùn cientu pesu, te inga-nè, cutu ùì dico ùxin pesu iníhíca-né. ⁴²Doco ni-iin-ne, còò ni-ìñàha icúmí-né ñà-danáa-né. Ñàyùcàndúá, tiàa iníhíca-né nùù-xì mà, nì dándùtù-né cuenta xi ndúú nècuàchì mà. Ñàyùcàndúá, vichi cachi-ní xí, ¿índù tiàa ma chicá cuàhàn cuu inì-xi sàhà nècuàchì mà cahan-ní?

⁴³Dandu nì cachi Simón mà:

—Yùhù tuxí inì, nècuàchì chicá nì sanihica cuàhà mà, divì cunduu ana chicá cuú inì-xi sàhà nècuàchì mà.

Dandu cachí Jesús xì-né:

—Sànì cachi vaha-ní.

⁴⁴Dandu nì ndacoto-ya yàtà-yá ndé íá nècuàchì ñahà mà, te nì cachi-yà xì Simón mà:

—¿A xiní-ní nècuàchì ñahà yohó? Na ní quesai, te nì quíhvi vehe-ní, còò tècuí nì chindánuu-ní ñà-ndoo sàhí; doco nècuàchì yohó, ndutènúú-né nì dándàxín-né sàhí, te nì nsida íchí-nèà xì idídíní-né. ⁴⁵Te mii-ní, cónì tütúyúhú-ní yùhù na ní casáhú-ní xí, doco nècuàchì yohó, dècuèndè hora nì quesai, có-nàcòó-né ñà-tütúyúhú-né sàhí. ⁴⁶Te mii-ní, cónì (quidáñúhú-ní yùhù) ñà-dacánúú-ní aceite díní. Doco nècuàchì yohó, tàtnà tñàmì sàni

dácánúú-né sàhí. ⁴⁷Ñàyùcàndúá, mate cuàhà cuàchi-ne íá, doco ñà-sàni nihì-né perdón sàhámà nduá, (náhà xìcà), vàchi cuàhà gá cuú ini-nè (sàhí). Doco nú iyuhu cuàchi íá sàni nihì nèhivì perdón sàhà-xí, dandu chicá iyuhu cuú ini-nè (sàhí).

⁴⁸Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì ñahà mà:

—Sànì xicahnú inì sàhà cuàchi-ní.

⁴⁹Doco nèhivì dava ga ndoo xixí xí-yá yucán, nì nacani ini-nè, cachí-nè (entre mii-né):

—¿Cò-ndúá ducán cachi Jesús ñà-jaàn, vàchi mà cúí cuicahnú ini-nè sàhà cuàchi-nda!

⁵⁰Doco Jesús, nì cachi-yà xì nècuàchì ñahà mà:

—Sànì càcu-ní ñà-nì xinindisa-ní. Vàtùni cùhùn-ní, te contentu ni coo-ní.

Nansa nani itnii nècuàchì ñahà nì chindee xi Jesús

8 Daaní, nì quíhin-ya ichì cuàhàn-yà nì nacàhin-ya ñuu nahnú te ñuu cuati, cáhàn-yà sàhù, cachítnùhu-ya xì nèhivì ñà-ndúú razón ndiaha sàhà ñuhiví ì xì Dios. Te cutnáhà stná-yà xì nsì-úxin ùì nècuàchì dacuahá-yá, ²xì dava stná nècuàchì ñahà nì dándúvaha-ya. Dava-ne, nisa ñuhu ñà-malu ini-nè, te dava ga-nè, cuèhè nì sandoho-ne, doco nì dándúvaha-ya nsidaa-né. Iin nècuàchì ñahà mà nani María Magdalena. Ùsà ñà-malu nì tavà-yá nùù-né. ³Te inga-nè nani Juana, ñahàdihí Chuza, iin nècuàchì dandacú nùù biene xì rey Herodes. Te inga nècuàchì ñahà mà nani Susana, te cuàhà gá stná nècuàchì ñahà dava ga cutnáhà xí-yà cuàhàn-nè, chindéé-nèya, te quidá stná-nè cooperar.

Ejemplu sàhà iin nècuàchì xitú

⁴Daaní, nì quesaa cuàhà nèhivì nì caquixi iin iin ñuu, nì nataca-nè nùù-yá.

Te nì càhàn-yà xì-né, nì nacani-ya xì-né iin historia nduú ejemplu. Te dohó nì cachi-yà:

⁵—Nì ìa iin tiàa, te cuàhàn-nè chihi-ne. Te nì sate uun-ne tata mà. Ducán nì quida-ne, te dava-ña nì còya mahì ichì. Te yucán nì sànihni nèhivì-ñá; stná laa ndavá ansivì, nì saxì-sfá. ⁶Te dava stná tata mà, nì còya nùu cavà. Te yucán nì xitìa, doco nì ìchà, vàchi còò ndèhì. ⁷Te dava stná tata mà, nì còya mahì inùu, te iin-ni nì sahnua xì-ñá mà. Doco nì dàdàhviàmà-ñá. ⁸Doco dava stná tata mà, nùu ñuhù vaha nì còya, te nì xitià viá; ndè ùhùn dico tantu nì cana —nì cachi Jesús.

Dandu fuerte nì cachi-yà:

—¡Nì cúnínì vaha nsidaa-nsiá ñà-ndùá cachí!

Ñà-ndùá disáhà-xì nì nacani Jesús cuàhà ejemplu

⁹Después nì xicàn tnùhù nècuàchì dacuahá-yá nùu-yá, cachì-nè:

—¿Ndíá ndùá cuní cachi ejemplu nì nacani-ní mà?

¹⁰Dandu nì cachi-yà:

—Sàni sàhatahvì Dios mii-nsiá ñà-cundaà ini-nsiá sàhà ñuhivì ì xì-yá, mate antes nisa ìa dèhámà. Doco nècuàchì dava ga, còò. Puru ejemplu nacánì xì-né sàhà-ñá màsà cúnítnùhu-ne, mate indéhe-né, te màsà cundàà ini-nè, mate inínì-né.

Ñà-ndùá cuní cachi ejemplu sàhà nècuàchì xitú

¹¹Cunaha-nsiá, ñà-yòhó nduá cuní cachi ejemplu mà: Tata mà nduú nahi Palabra xi Dios. ¹²Te tata nì còyo mahì ichì mà nduú nahi nèhivì inínì palabra (xi-ya), dandu vaxì ñà-malu, te dacúxió-si palabra mà ini anima-nè sàhá màsà cúníndisá-né, te càcu anima-nè. ¹³Daaní, tata nì còyo nùu

cavà mà nduú nèhivì inínì xì palabra ì, te luegu cudfì ini-nè sàhámà. Doco nahi viu còò yohò-xì nduú-né, iin ratu tii xiníndisá-né, dandu na yáha-ne tnùndoho, luegu nacóó-né palabra mà. ¹⁴Daaní, tata nì còyo mahì inùu mà nduú nèhivì inínì xì palabra xi-ya, doco cuàhà gá nacánì ini-nè sàhà vida xi-ne ñuhivì yohó; cuú cuàhà ini-nè sàhà biene xi-ne, te cuàhà gá diversión có-ìá vii nandúcu-nè. Ñàyúcàndùá, ducán queá xì-né na ian nì cuu xi viu mà, nì dàhvia nì quida inùu, vàchi có-sàà-nè quida-ne ñà-vaha nacua cuní Dios. ¹⁵Daaní, tata nì còyo nùu ñuhù vaha nduú nèhivì nihnú ndàcuisi inì-xi; vaha anima-nè, inínì-né palabra vaha ma, te quidá ndisa-neà cumplir, iin-ni nchícùn-nèà, te sàhámà nduú-né nahi viu nì cana vii.

Ejemplu sàhà ñuhu itnúu

¹⁶Nú sàni nacahmi-nda iin lámpara, mà chícánì-ndáñá tixi iin cazuela, ò tíxi iin cama. Còò, icúmíá cuian ndé ducún ñà-cutnuà nùu nèhivì yáha ini vehe. ¹⁷Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-ìá dèhé, icúmíá tui vateá. Vàchi nsidaa ñà-ndùá quidádèhé nèhivì, icúmíá natui claruá, te cunitnùhu nèhivì sàhà-ñá.

¹⁸Cunini vaha-nsia na sáha xi-nsiá ichì vaha, vàchi nècuàchì ñuhú (ñà-vaha) inì-xi, chicá más icúmí-nè ñihitáhvi-né; doco nèhivì có-ñuhú ndisa (ñà-vaha) inì-xi, mate tuxí ini-nè ìá iyuhá, doco nsidaájàn, icúmíá cuxio nsiha.

Ñà-ndùá nì cachi Jesús sàhà dihì-yá xì sàhà ñani-yà na ní casaà-nè caná-néyà

¹⁹Daaní, nì sàà dihì-yá xì ñani-yà, doco mànicúì quihvi-ne ndé ìá-yá sàhà-ñá cuàhà guá nèhivì ndoó yucán. ²⁰Dandu nì cachi nèhivì xì-yá:

—Cunaha-ní, tùvèhè c' íin dihì-ní xì stná ñani-ní; cuní-nè càhàn-nè xì-ní.

²¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nsidaa ana iníni xi Palabra xi Dios, te quidá ndisa-neà, divi-ne nduú nahi dihí, nahi ñani, te nahi cùhe.

Nansa nì quida Jesús nì cucuìn tàchì, te nì nacuñuhu dadí tècuí mar

²² Iin quivì nì nana-ya ini iin lancha, mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Cúhùn-ndà yàha-nda inga ladu mar.

Ñàyùcàndüá, nì quihin lancha mà ichi cuàhàn-nu. ²³ Te na xicá-nu cuàhàn-nu mahì mar, dandu nì quidì-yà. Daaní, nì quesaha nì cana iin tàchì fuerte vaxì ndè ñuhù íchí, te nì quesaha cuàhàn chitu lancha mà tècuí, yáha ga iá peligrú xì nsidaa-né. ²⁴ Dandu nì catnátuu-ne ndé indúhu-yá quídì-yà, te nì dándácò-neyà, cachí-nè xì-yá:

—¡Maestro! ¡Maestro! ¡Cuàhàn-ndà càhà-ndà!

Ñàyùcàndüá, nì ndacuiin-yà nì càhàn-yà nì sadi-yà nùù tàchì mà xì nùù ñà-nàcuáhnú tódo tècuí. Dandu nì cucuìn ìì nsidaámà, nì nàcuìn dadí uun. ²⁵ Te nì cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun có-nìhnú vàha ndisa inì-nsia Dios?

Ñàyùcàndüá, nì yùhí-nè, te nì ndulocó-nè, cachí-nè iin-ne xì inga-nè sàhà-yá:

—¿Índù clase tiàa nduú ana yohó? Vàchi ndè tàchì xì ndè stná mar dandacú-né nùù-xí, te iníniá-nè.

Nansa nì tavà Jesús cuàhà ñà-malu ñuhú ini iin tiàa ñuu Gadara

²⁶ Daaní, cuàhàn lancha mà, te nì sàa-nu ndè ñuu nècuàchì gadarenu. Frente ladu Galilea indúhu ñuu mà. ²⁷ Te nì nuu Jesús lancha mà nùù ñuhù íchí. Dandu yucán vaxì iin tiàa ñuu mà, ñuhú cuàhà ñà-malu anima-nè. Sàcàní tiempu ñuhá anima-nè. Có-ndixí-né sì-coto, ni còdo stná vehe-ne, cuisì mahì

cueva ndé xí-indùxin nsii iá-nè. ²⁸ Doco na ní xini-nè Jesús, nì ndàhì ndee-né nì sàcuìn sisì-né nùù-yá, te fuerte nì cachi-nè xì-yá:

—Jesús, ¿ndíà cunduu-ní yùhù? (Yùhù ináhí), Dèhemanì mii-yá dandacú ndé chicá ansivi nduu-ní. Sacúndáhví nùù-ní ¡màsà dándóhó-ní yùhù!

²⁹ Ducán nì cachi nècuàchì-mà, vachi sàcàchí Jesús xì ñà-malu mà ñà-nì quèá ini-nè. Vachi antes cuàhà xichi nì dándóhà-nè, ñàyùcàndüá nì sàcùnuhni-nè xì cadena xì stná manilla càa, te ducán nisa ia-ne, ndiaá nèhivì-né. Doco siempre sahdé uun-ne ñà-nùhní-nè, te xinúdèhé-nè yucù sàhàn-nè quidá ñà-malu mà.

³⁰ Dandu Jesús, nì xìcàn tñuhù-yá nùà, cachí-yà:

—¿Nansa nanu?

Te nì cachà:

—Ejército naní —cachá, vachi cuàhà sàstnùhù ñà-malu ñuhú anima-nè.

³¹ Te nì sacundahvíà nùù-yá ñà-màsà dándácú-yá cùhàn cuñuha yavi cunú sàstnùhù. ³² Te yatni yucán iá iin yucù ndé ndoó cuàhà cochi xixáhan-sì. Ñàyùcàndüá, nì xìcàn tàhviá nùù-yá áma cuáha-ya permisú cùhàn caquihvia ini cochi yucán. Te nì sàha-ya permisú.

³³ Dandu nì canacoyo nsidaa-ñá ini tiàa ma cuàhàn, te nì caquihvia ini cochi mà. Dandu nsidaa quisi mà, (nì culocó-sì); carrera nì canuu-sì candiaa mà nì còyo-sì mar, te nì càhà-sì.

³⁴ Daaní, tè-xíndiaa xì cochi mà, na ní caxini-te nì cuu ducán, dandu carrera mànuhù-té nì nacani-tè xì nèhivì ñuu yucán xì stná nèhivì rancho. ³⁵ Dandu ní caquee nsidaa-né vaxì-ne cundaà ini-nè ndíà nduá nì cuu. Te nì casaà-nè ndé iá Jesús, nì xini-nè, yucán iá tiàa nì caquee ñà-malu anima-xi, iá-nè nùù-yá, sàndixí-nè sìcoto vichi. Sàni nàcòdo nsiihì sàxìnitnùnì-nè. Ñàyùcàndüá, yáha ga nì cayùhí nèhivì mà. ³⁶ Dandu tiàa nì

caxini nansa nì cuu nì dándúvaha-ya tiàa ma, nì nacani-ne xì nēhivì nì caquesaa mà. ³⁷ Dandu nsidaa nècuàchì ladu Gadara mà, nì sacundahví-nè nù-yá ñà-nì quèé-yá nù ladu mà, vāchi yúhì cuaá-nè. Ñàyúcàndúá, nì nana tu-ya lancha ñà-cùhùn-yà. ³⁸ Dandu tiàa nì caquee ñà-malu nù-ximà, nì sacundahví-nè nù-yá cunì-nè cutnahá-né xì-yá cùhùn. Doco nì techuún-yánè nùhù-nè, cachí-yà:

³⁹ —Xuhun-ní vehe-ní, te nacani nchihì-ní nsidaa favor nì quida Dios xì-ní —nì cachi-yà.

Ñàyúcàndúá, mànuhù nècuàchìmà ñuu-nè yucán, te inii ní xicanuu-ne nacání-né xì nēhivì nansa (nì nduvàha-ne) nì quida Jesús.

**Nansa nì dándúvaha Jesús
dēhe Jairo, te nì dándúvaha
stná-yà iin nècuàchì ñahà**

⁴⁰ Daaní, na ní nasaa-yà, nì cacudii ini nēhivì ndòò yucán, vāchi xíndiatu nsidaa-né ñà-nsiaa-yà. ⁴¹ Daaní, nì sàà iin nècuàchì nani Jairo nù-yá; iin nècuàchì cusáhnù nù iin veheñùhu nduú-né. Te nì tutuyuhu-né ñuhù nù sàhà-yá nì sacundahví-nè nù-yá ñà-cùhùn-yà vehe-ne. ⁴² Vāchi mindaa dēheyoco-né íá, nahi ùxin ùi cuià xicá-ña, doco vichi sàcúáhí-ña. Ñàyúcàndúá nì quihin Jesús ichi cuàhàn-yà. Doco cuàhà stná nēhivì cutnahá xí-yá, dècuèndè yáha ga tnuu cuàhàn-nè xì-yá ñà-cuàhà guá-nè.

⁴³ Te mahì nēhivì mà cuàhàn stná iin nècuàchì ñahà, ùxin ùi cuià sàcuàhàn-nè ndohó-né cuèhè nù, te sàni nsihi dihùn xí-né cuàhàn nù cuàhà nècuàchì nì quidatna xì-né, doco ni-iin nècuàchìmà, cóni níhì-né dándúvaha-ñané. ⁴⁴ Te vichi divi ñahà mà nì quixi ladu yàtà Jesús, nì dácùhùn-nè ndahà-né nù ìcà sicoto xì-ya. Te hora nchito ma nì cucuìn nì-né.

⁴⁵ Dandu ní cachi Jesús:

—¿Ana divi nì dúcùn ndahà-xí yùhù?

—Ni-iin-nsi —cachí nsidaa-né.

Te Pedro xì compañeru-nè, nì cachi-nè xì-yá:

—Yáha ga ndutnúú, Maestro; tnuu ga vaxi-nda mahì nēhivì. ¿Índù chuun ndácàtnùhù-ní ana nì dúcùn ndahà-xí ìcà sicoto xì-ní?

⁴⁶ Doco nì cachi-yà:

—Ináhí íá ana nì quida xí ducán, vāchi nì cundaà ini nì quide iin milagru.

⁴⁷ Dandu nècuàchì ñahà mà, nì cundaà stná ini-nè ñà-sà-ináhá Jesús ñà-ndúá nì quida-ne. Ñàyúcàndúá, vāxi-ne, ndé quidí cuisì-né nì sàcuìn sisi-né nù-yá. Te itá nsidaa nēhivì yucán, iníní-né, te nì nacani nècuàchìmà xì-yá índù ñà-dìsàhà-xí nì dácàcùhun-ne ndahà-né ìcà-yá, te nì nduvàha-ne vichi duha.

⁴⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Hija, sàni nduvàha-ní ñà-nì xinindisa-ní. Vàtùni nùhù-ní vichi, te contentu nì coo-ní.

⁴⁹ Na meru cachí-yà ducan, dandu nì quesaa iin tiàa nì quixi vehe presidente xì veheñùhu ma, te nì càhàn-te xì nècuàchìmà, cachí-te:

—Sàni xihì dēheyoco-ní. Có-xiñùhù cuàhachuún gà-ní Maestru.

⁵⁰ Doco nì tiacu Jesús ñà-ndúá nì cachi-te, ñàyúcàndúá nì cachi-yà xì nècuàchì dándàcù-mà:

—Màsà yúhì-ní. Cuisì cunihnu vāha inì-ní, te càcu-ñà.

⁵¹ Daaní, (nì sàà-yà xì-né), te nì quihvi-ya xì-né ini vehe. Doco cóni sáha-ya quihvi inga nēhivì (ndé indúhu nsii ma), cuisì Pedro xì Jacobo xì Juan xì stná yuadíhí-ñà. ⁵² Vāchi ndoó cuàhà nēhivì, te sacú ndee-né, cána-ne ñà-sàni xihì-ña. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Màsà cuácú-nsiá, vāchi cóni xihì-ña; quídí uun ni-ñà.

⁵³ Dandu nècuàchìmà, nì sàcúndiaa-nèyà, vāchi ináhá-nè ñà-sàni

xihì-nā nduá. ⁵⁴Doco mii-yá, nì cachi-yà nì cáquée nsihi-ne fuera. Dandu nì tnii-yà ndahà-ná, te nì càhàn fuerte-yà, cachi-yà:

—¡Ndacuiin xá!

⁵⁵Daaní, nì nsiaa tu espíritu xi-nà, te yàchì nì ndacuiin-nā. Te nì dandàcù-yá daquixí-né nā-cutiaçù-nā. ⁵⁶Te yuadíhí-nā, yáha ga nì ndulocó-nè. Dandu nì cachi-yà xi-né nā-màsà nácání-né xì ni-iin nēhivì.

Nansa nì techuún Jesús ùxin ùi nēhivì dacuahá-yá nā-dacuítia-nè palabra ìi

9 Daaní, nì cana Jesús ùxin ùi nècuàchì dacuahá-yá, te nì sàhatahvì-yànè nā-vàtùni tavà-né nsidanuu clase nā-malu ñuhú ini nēhivì, te vātùni dandúvaha stná-nè nēhivì cuhí. ²Te nì sàcùnaha-né nā-cùhùn-nè cachitnùhu-ne xì nēhivì palabra sàhà ñuhivì ìi xí Dios, te dandúvaha stná-nè nècuàchì cuhí. ³Dohó nì cachi-yà xi-né:

—Ni-ìñàha màsà cúníhí-nsiá cùhùn, ni bastón, ni morral, ni òtá, ni òhùn, ni inga dùhnù-nsiá nā-nadama-nsia màsà cúníhí-nsiá cùhùn. ⁴Te nú nì sàà-nsiá iin vehe ndé cundoo-nsia, iin-ni cundoo-nsia yucán dēcuèndè cachi sàà quivì quee-nsia ñuu mà. ⁵Doco nú có-cuní nēhivì dayáha-ne mii-nsiá, dandu quee-nsia yucán, te nacatù-nsiá sàhà-nsiá còyo yàcà ñuu mà, cundumà seña cóni quidá víi nècuàchì mà (xi-nsiá) —nì cachi-yà.

⁶Daaní, nècuàchì dacuahá-yàmà, nì caquihin-ne ichì cuàhàn-nè, nì nacàhin-ne cuàhà ñuu cuati nì càhàn-nè xì nēhivì nansa iá razón vaha xi Dios, te nì dandúvaha stná-nè nècuàchì cuhí nsidanicuú lugar.

Nansa nì nacani cuàhà ini rey Herodes

⁷Daaní, rey Herodes, nì xinitnùhu-tè nā-cuàhà guá milagru quidá-yá, te nì

ndulocó-te, vàchi cachí dava nēhivì nā-sànì natiacu Juan (Bautista) nduájàn. ⁸Doco dava ga-nè, nì cachi-nè divi Elías sàni ndecunu, te ò iin nècuàchì yuhù núú Dios sàni natiacu. ⁹Doco Herodes, (nì ndulocó-te), te nì cachi-te:

—Yùhù nì sàhi orden tãhdè òni Juan (Bautista). Doco inga nècuàchì càhàn guá nēhivì sàhà-ximà, ¿ana divi nduú-né, te cuàhà guá nā-quidà stná-nè? —nì cachi-te. Nàyucànduá cuní-te cundehè-té Jesús.

Nansa nì dàcútiácú Jesús cuàhà mil nēhivì

¹⁰Daaní, sàmàndixi nsidaa nècuàchì dacuahá-yá nì cansiaa-nè, te nì nacani-ne xì-yá nsidaa nā-nduá nì quida-ne ndé nì sàhàn-nè. Dandu nì nacuaça-ya nsidaa-né cuàhàn cuaán-yá xi-né iin xaan yatni ñuu Betsaida ndé còò nēhivì. ¹¹Doco cuàhà nēhivì nì tenchicùn xi-yá, vàchi nì xinitnùhu-ne cuàhàn-yà. Nàyucànduá, nì casàhú-yá xi-né, te nì càhàn-yà xi-né sàhà ichì dandacú Yua-nda Dios. Te nì dandúvaha stná-yà nècuàchì cuhí xi-ne.

¹²Dandu nì cuaà quivì yucán. Te ùxin ùi nècuàchì dacuahá-yá, nì tnàtuu-ne nùù-yá, cachí-nè xi-yá:

—Ndaqúndèè-ní xì nēhivì, dandu cùhùn-nè ñuu cuati, te ò ranchu yatni, te nihì-né ndé cuxi-ne, te cùdù-nè, vàchi yohó ndé ndoo-nda, còò vehe.

¹³Doco nì cachi-yà xi-né:

—Mii-nsiá dacuxí-nsiànè.

Te nì cachi-nè:

—Cuisì ùhùn pan nihí-nsí, xì ùi siaca. ¿A cuní-ní cùhùn-nsi cuiin-nsi nā-cuxi nsidaa nècuàchì yohó? —nì cachi-nè. ¹⁴Vàchi nècuàchì tiàa ndoo yucán, ùhùn mil nduú nsidaa-né.

Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Cachi-nsià xì nèhivì ñà-nì màcùndoo-ne ñuhù, iin iin grupu-nè ùi dico ùxin, ùi dico ùxin ni cùndúú-né.

¹⁵ Ñàyùcàndùá, ducán nì caquida nècuàchì dacuahá-yá, nì càhàn-nè xì nèhivì, te nì sàcùndoo nsihi-ne. ¹⁶ Dandu nì tniì-ya ùhùn pan mà xì ùi siaca ma, te nì ndacoto ndiaá-yà ñiqui-xí, nì naquimanì-yá Dios sàhámà. Dandu nì dàcuàchì-yáñà, te nì sàha-ya nècuàchì dacuahá-yá, te nì dasàn-néà nùù nèhivì. ¹⁷ Te nsidaa-né, nì xixi-ne nì ndenuu ini-nè. Dandu nì chivàha-ne ñà-nì cuyodò, te nì chitu ùxin ùi icà pedazu pan mà.

**Nansa nì cachi Pedro
ñà-xiníndísá-né ñà-divi Cristu
dacácu xi-nda nduú Jesús**

¹⁸ Daaní, nì ìa iin xichi nì quecuaán-yá xì nècuàchì dacuahá-yá, te nì xicàn tàhvi-yá nùù Dios. Dandu después nì ndàcàtnùhù-yá nùù nècuàchìmà, cachí-yà:

—¿Ana nduú yùhù, cachí nèhivì?

¹⁹ Te nì cachi-nè xì-yá:

—Dava-ne cachí-nè ñà-Juan Bautista nduu-ní. Te dava-ne cachí-nè Elías nduu-ní. Te dava ga-nè cachí-nè iin nècuàchì profeta sàhana nduu-ní, te sàni natiacù-ní vichi cahan-né.

²⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Doco mii-nsiá, ¿ana nduí, cachí-nsià?

Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Divi Cristu nì quixi nùù Dios nduu-ní.

²¹ Dandu nì dandàcú-yá nùù-né ñà-màsà nácánì-né xì nèhivì nduú-yá Cristu.

**Nansa nì cachitnùhù
Jesús icúmí-yâ cui-yâ**

²² Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cuàhà gá icúmî ndohi. Vâchi

tè-sàhnú xídandacú, xì stná dùtù xícusahnú, xì stná nècuàchì ley xi veheñuhu, nsidaa-né icúmí-né cahíchì ini-nè yùhù, dandu cacahnì nèhivì yùhù. Doco tìxi ùni quivì icúmî natiacú.

²³ Te nì cachi stná-yà xì nsidaa-né;

—Nsidaa ana cuní cunchicùn xí, xiñuhu nacoo-ne ñà-ndúá cuní ini-nì mii-né quida-ne, te nsiquívì quida-ne cuenta na ian nsidá stná-nè cruz xi-ne cutnáhâ-né xí (ñà-cui stná-nè). ²⁴ Vâchi nsidaa ana cuní dacácu xi vida xi vichi, ñà-dàndáñúhú-nè mii-né nduá. Doco nú ni cuí-nè sàhí, dandu ñà-sàni càcu ndisa vida xi-ne cundua. ²⁵ Vâchi nú ni nñhi iin nèhivì nsidaa ñà-ìá ñuhivì, ni ñà-jaàn, mà cùndúá iin bien xi-ne nú màsà sáà anima-nè cundiatú stná, te càcua. ²⁶ Iin nèhivì, nú cucáhán nùù-né coo-ne ladu xi, o nú cucáhán nùù-né cunini-ne palabra xi, (ndahví-nè), vâchi icúmí stnáì nacuai mii-né quivì naxicocufin yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. Te ndi-aha gá coo quivì mà sàhà yùhù, xì sàhà Yuamáñí, xì sàhà ángel ìi cacutnahá xí quixi. ²⁷ Doco ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá, dava mii-nsiá nècuàchì itá yohó, tàñáha ga cui-nsiá, te cuni-nsiá nansa ía ñuhivì ìi xí Dios —nì cachi-yà.

**Nansa nì nadama Jesús mii-yá
nì natnuù nihni ndiaha-yá**

²⁸ Daaní, nì nsihi nì cachi-yà ducán, dandu nì yàha nahi ùnà gá quivì, te nì saca-ya Pedro xì Juan, xì Jacobo, cuàhàn-yà xì-né iin yucù ndé cuàhàn-yà càhàn-yà xì Dios. ²⁹ (Daaní, na íá-yà yucán) xicàn tàhvi-yá nùù Dios, dandu ní xini nècuàchìmà tucu nì nàcùnahà-yà. Nì nducuxín yaa sìcoto xi-ya, te tnúù nihni ndiaha-ñá. ³⁰⁻³¹ Dandu nì xini stná-né, yucán nì canatùì stná ùi nècuàchì (sà-naha) iin-ne nani Moisés, te inga-nè nani Elías. Te itá stná ndómà ndatnúhú-ndá xí-yâ. Te tnúù nihni stná-ndà, càhàn-ndà xì-yá sàhà nansa icúmí-yâ cui-yà ñuu

Jerusalén. ³² Te Pedro xì compañeru-nè, sádì gà vàhná-nè. Doco na ní nsiuihnú viì ini-nè, dandu nì caxini-nè ndiaha gá tnùù nihni-ya, te mimí nì caxini-nè itá stná ùì ndósàhnù-mà. ³³ Daaní, na meru cuàhàn cuxica-nda, dandu ní cachi Pedro xì-yá:

—¡Maestro, nansicáhán-ndá ndoo-nda yohó! Chicá vàha quidavàha-nsi ùni siahva, ian coo mii-ní, inga stná coo Moisés yohó, te ingà coo stná Elías yohó.

Ducán nì cachi Pedro, vèchi cóni cúndàà ini-nè nansa cachí-nè. ³⁴ Daaní, sà-cáhàn-nè xì-yá ducán, dandu nì nuu iin vìcò, te nì dàhvi nsidaa-né mahiá. Te nì cayùhì cuaá-nè na ní xini-nè nì cuu ducán. ³⁵ Dandu nì tiacu-nè cáhàn iin ana cáhàn mahì vìcò mà, te dohò cachí-yà:

—Dèhemaní nduú ana yohó. Cunini-nsia ñà-ndùá cachí-yá.

³⁶ Daaní, nì ndacoto nècuàchì dacuahá-yámà, te nì xini-nè ndé cuisì mindaa mii-yá iá yucán. Doco después còò ni-iñàha ni cachí-nè xì ni-iin nèhivì sàhà nsidaa ñà-ndùá nì xini-nè yucán.

Nansa nì tavà Jesús iin ñà-malu inácaá nùù iin tèchii

³⁷ Daaní, inga quivì nì nuu-ya xì-né yucù mà vèxi-ya. Dandu nì ndacùhun stnahá-yá xì cuáhà nèhivì sàni nataca. ³⁸ Te iin nècuàchìmà nì cáhàn-nè xì-yá, sacúndáhvì fuerte-nè nùù-yá, cachí-nè:

—Maestro, sacúndáhvì nùù-ní, cundehè ndahví-ní tèchii xí, vèchi mindaa-té nduú dèhi. ³⁹ Cunaha-ní, iin ñà-malu dandoho-xi-té, dandáhià-te, te xíhì ihí-te quidá, queé chìhìñù yuhù-té: quini ga quidá xì-té, có-cùnîà nacoà-te. ⁴⁰ Ñàyùcàndùá nì sacundáhvì nùù nècuàchì dacuahá-ní ñà-tavà-néà, doco mànicùí.

⁴¹ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ndahví-nsiá, vèchi mà túha-nsia cunindisá-nsiá, ni có-sàà-nsiá cundaà

inì-nsia. ¿Nadaa ga quivì icúmí coo guè xì-nsiá, te quidandee gá stná inì sàhà-nsiá? Pues cundaca-ní dèhe-ní quixi —nì cachi-yà.

⁴² Daaní, sàvèxi-ne xì-té, te nì ducùn ñà-malu-te ñuhù ní sahnì ihá-te. Ñàyùcàndùá, nì sadi-yà nùá, te nì dándúvaha-yàte. Dandu nì quida-yàte entregar nùù yua-té. ⁴³ Te nsidaa nèhivì ndoó yucán, nì ndulocò cuàhà-né ñà-ndiaha guá nì quida Dios.

Daaní, na ndulocò guá-né sàhà nsidaa obra nì quida-ya, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

⁴⁴ —Cunini vàha-nsia palabra cuàhàn cachì xì-nsiá. Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, icúmí yàhi coi ndahà nèhivì (malu), vèchi iá iin tiàa cuàhàn quida xí entregar —nì cachi-yà.

⁴⁵ Doco nècuàchìmà, cóni cúndàà ini-nè ñà-ndùá nì cachi-yà, vèchi nì là dèhè chuun ma nùù-né; ñàyùcàndùá, cóni sánihì ini-nè. Te yúhì stná-nè ndàcàtnùhù-né nùù-yá sàhámà.

Nansa nì cachi Jesús ana chicá ndiaá

⁴⁶ Daaní, nì quesaha-né nì cuàà-nè ndàcàtnùhù stnahá-né nùù-né ana chicá ndiaá. ⁴⁷ Dandu nì cundaà ini-yà nansa xínacani ini-nè, te ñàyùcàndùá nì nacuaça-ya iin tètii nì chicanì-yàte iladú-yà, ⁴⁸ te nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—Nú sàhà yùhù quidáñúhú iin nèhivì tètii yohó, dandu dava-ni queá na ian yùhù quidáñúhú-nè. Te nú yùhù quidáñúhú-nè, dandu iin-ni queá ñà-quidáñúhú stná-nè ana nì techuun-xí vèxi. Vèchi nècuàchì chicá nihnú ndáhvì inì-xì, divi nduú ana chicá ndiaá ndisa.

Nècuàchì có-xinì ùhì xì-ndà, favor xi-nda iá-né

⁴⁹ Dandu nì cachi Juan xì-yá:

—Maestro, nì xini-nsì iin tiàa tavá xì ñà-malu nùu nèhivì, te quìvì mii-ní ndácùcahan-né. Doco có-ndúú-né iin ana cutnâhâ xí-ndá xicánúú. Ñâyùcàndúá, nì sadi-nsì nùu-né ñà-màsà quídá gá-nè ducán.

⁵⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Còó, màsà cádf-nsià nùu-né, vâchi nsidaa ana có-xiní ùhì xì-ndà, favor xì-nda iá-nè.

**Nansa nì cachi Jesús na ní cuni
Jacobó xì Juan càcàn-nè quixi castigu
nùu ana cónì quidáñúhú xí-yâ**

⁵¹ Daaní, na sá-itúú tiempu nana-ya ansivì nùhù-yâ, dandu nì quihin-ya ichì cuâhàn-yâ ñuu Jerusalén, iin-ni nihnú ini-yâ sàa-yâ yucán. ⁵² Te nì techuún-yâ itnii tiàa codònùu nùu-yâ ñà-cachitnùhu-ne icúmí-yâ yâha-ya ichì yucán. Ñâyùcàndúá, nì casaà tiàa ma iin ñuu tii nècuàchì raza samaritanu, cuâhàn-nè nanducu-né ndé coo-ya nì cùí. ⁵³ Doco nècuàchì ñuu mà, ni loho cónì cándísâ-né coo chii-yâ ñuu-nè, vâchi sàni xinitnùhu-ne ñà-ichì Jerusalén nduá cuâhàn-yâ. ⁵⁴ Ñâyùcàndúá, ùi nècuàchì dacuahá-yâ nani Jacobo xì Juan, na ní tiacu-nè ñà-dùcán nì cachi nècuàchì ñuu mà, dandu nì cachi-nè xì-yâ:

—Stoho-nsì Señor, ¿a có-cùnì-ní dandacú-nsí còyo ñuuhu ansivì, te coco nsihì nèhivì ñuu yohó, vâchi ducán nì quida stná Elías sàhana?

⁵⁵ Doco nì dà-fhí Jesús nècuàchimà, cachí-yâ:

—Mii-nsiá, có-cùndàà inì-nsia nansa ndiá ìcà-nsiá cunihnu vâha inì-nsia. ⁵⁶ Vâchi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, ¿índù divi chuun nì quesai ñuhiví yohó? Pues divi sàhà ñà-dacácuì nèhivì, te màdiá dandáñúhí-nè —nì cachi-yâ.

Dandu cuâhàn-yâ xì-né inga ñuu chicá nùu-xí.

**Ñà-ndúá nì cachi Jesús xì
nèhivì cuní cunchicùn xì-yâ**

⁵⁷ Daaní, na xicá-yâ xì-né ichì, nì càhàn iin tiàa xì-yâ, cachí-nè:

—Yùhù, dispuestu ié` cunchicuìn mii-ní ndéni nì cui nì cùhùn-ní, Señor mío.

⁵⁸ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Lusu, iá nchihò-sí, te laa ndavá ansivì, iá stná tacà-si; doco yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, còò ni-iin lugar ndé cunduhí cùdì.

⁵⁹ Daaní, nì cachi-yâ xì inga nèhivì:

—Cunchicùn-ní yùhù.

Te nì cachi nècuàchimà:

—Señor mío, dihna ni núhì ñà-coo chii gué` vehi dècuèndè (ni cuí) yué, te nì ndùxin-ne.

⁶⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nècuàchì có-íá vida anima-xi, divi nì cúxin xi nsii-xi. Doco mii-ní, cuahán-ní cachitnùhu-ní razón sàhà ñuhiví ìi xí Dios.

⁶¹ Dandu inga nèhivì, nì cachi-nè xì-yâ:

—Yùhù, cunchicuìn mii-ní, Señor mío. Doco dihna ni núhì (coo chíí) ndaquindéí xì nèhivì vehi.

⁶² Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ìn nèhivì sà-itnìí-xí yàtà, nú cuiisì yàtà-né indéhe-né, dandu mà quéé víámà. Te ducán iá stná xì iin nèhivì (mà iin-ni nihnú ini xì yùhù), mà cùí sàà-nè cunduu-ne nèhivì xí ñuhiví ìi xí Dios.

**Nansa nì techuún Stoho-ndà Señor
70 nèhivì xí-yâ ñà-cùhùn-nè
càhàn-nè palabra xì-ya**

10 Daaní, na ní nsihì nì cuu ducán, dandu nì nacàxin Stoho-ndà Señor ùni dico ùxin (70) tiàa, te nì techuún-yànè cùhùn-nè ùi ùi-nè codònùu-né nùu-yâ nacàhin-ne nsidaa ñuu xì nsidaa xaan ndé icúmí-yâ yâha

stná-yà. ²Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-ndàà nduá, cuàhà nèhivì (tàñáha ga cunindísá). Te na iin cosecha cahnú ndanihi-nda nduú-né, doco sacu nèhivì nduú ana (chindéé xí-ndá) ndanchitóa. Ñàyùcàndùá, càcàn tàhvi-nsiá nùù Lamú dandacú sàhà chuun yohó ñà-nì téchúún gá-yà nèhivì cùhùn quida xi chuun (ìì xí-yá), vèchi na ian ndanchító iin cosecha ndiaha nduá.

³Vàtùni cùhùn-nsiá vichi. Yùhù techuún mii-nsiá cùhùn-nsiá cacanu-nsia mahì nèhivì dàná, cunduu-nsia nahi lelù xicánúú mahì lobu. ⁴Doco màsà cúníhí-nsiá ni-iin itni cuñuhu dihùn, ni stná morral xi-nsia, ni inga ndisàn-nsiá. Te ni-iin nèhivì màsà càsàhú xì-nsiá ichì. ⁵Te nú sàni sàà-nsiá iin vehe ndé cundoo-nsia, dandu cachi-nsiá xì stoho vehe ma: “Ni cundóó mánì mii-nsiá nèhivì vehe yohó”. ⁶Dandu nú ndisa ndoó nèhivì tùha cundoo ndiaha vehe ma, dandu vātùni. Doco nú coó, ni cúnàhá ñà-ndùá nì cachi-nsiá.

⁷Cuisì iin-ni vehe cundoo-nsia, te cuxi-nsia te coho-nsia ñà-ndùá sáha nècuàchì divéhé-xímá mii-nsiá. Vèchi nsidaa ana quidáchúún, xiñuhu cuàha xì-né iin algu. Màdì vehe yohó vehe yucán cundoo-nsia, còó; iin-ni ni cundóó-nsiá cuisì iin-ni vehe. ⁸Te nú ni sàà-nsiá iin ñuu, te candísà nèhivì cundoo-nsia yucán, dandu ñà-ndùá sáha-nensiá, divi ñà-jaàn nduá cuxi-nsia. ⁹Te dandúvaha stná-nsiá nècuàchì cuhí ndoó yucán, te dohó cachi-nsiá xì nèhivì yucán: “Vichi sàni quesaa razón sàhà ñuhivì ìì xí Dios ndé ndoó-nsiá”, cachi-nsiá. ¹⁰Doco nú nì sàà-nsia iin ñuu, te có-xiníndísá nèhivì yucán mii-nsiá, dandu màcuíta-nsia mahì ichì cahnú ñuu mà, te cachì-nsia xì-né: ¹¹“Dècuèndè yàcá ñuu-nsiá nì tñi sàhà-nsí, icúmí-nsí catù váha-nsiñà

còya, (vèchi ndahví gà modo xi-nsia). Doco cunaha váha-nsia, yohó ndé ndoó-nsiá sàni quesaa stná razón sàhà ñuhivì ìì xí Dios (mate cóni ndúlócô-nsiá)”. Ducán cachi-nsiá (xì nèhivì ñuu mà). ¹²Te yùhù cachí xì-nsiá na sàà quivì juiciu, dandu chicá cuàhà castigu icúmí nèhivì ñuu mà nihì-né nùù nèhivì (malu) ñuu Sodoma.

¹³’jNdahví nèhivì ñuu Corazín! jNdahví stná nècuàchì ñuu Betsaida! Vèchi cuàhà milagru fuerte nì xini-nè, (te cóni ndúlócô-nè). Doco cunaha-nsiá, nú ducani ni coó stná milagru mà ñuu Tiro, ò ñuu Sidón nì cúì, dandísá, yàchì naxicocufín ini nècuàchì ñuu mà sàhà cuàchi-ne, te nàcùndixi ndahví-nè nàcùndoo-ne mahì yàà tutnù, (te cunduumà seña ñà-ndisa cuhí ini-nè mii-né sàhà cuàchi-ne). ¹⁴Te quivì cuu juiciu, chicá iyuhu castigu icúmí nihì nèhivì ñuu Tiro mà, xì nèhivì ñuu Sidón mà, te chicá fuerte coo castigu xi ñuu Corazín xì ñuu Betsaida mà. ¹⁵Stná nècuàchì ñuu Capernaum, mate tuxí ini-nè nana ducún-nè ndè gloria, doco còó, ndè andea icúmí-nè nuu-ne.

¹⁶Cunaha-nsiá, nú ni quihín casu nèhivì sàhà ñà-ndùá cachí mii-nsiá, dandu iin-ni queámà na ian quihín casu stná-nè yùhù. Te nú ni cáhíchì ini-nè mii-nsiá, icúmí quee stná mà na ian cáhíchì stná ini-nè yùhù. Te nú yùhù ni cáhíchì ini-nè, dandu iin-ni quee stná mà na ian sàni cáhíchì stná ini-nè mii-yá ana díchúún-xí vaxì.

Ñà-ndùá nì cachi Jesús xì 70 nèhivì nì dàcuítìà xì palabra xi-ya

¹⁷Daaní, nì naxicocufín ùni dico ùxìn (70) nècuàchì dacuahá-yá, te cudí ini-nè, cachí-nè xì-yá:

—Cunaha-ní, Stoho-nsì Señor, dècuèndè stná ñà-malu nì cundee-nsì nùù-xí ñà-nì ndacùcahan-nsí quivì-ní.

¹⁸Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nì xini stnái ñà-malu cusáhnú, nì quea ndè gloria vaxan, nì nacava na ian nì tàsa. ¹⁹ Cunaha-nsiá, vichi sàni dānīhítáhvī stnái mii-nsiá ñà-nú nì cuánihni-nsia còò ò sìduhma, dandu (còò ni-ñàha cuu xi-nsiá); te vātūni cundee stnā-nsiá nùù nsidaa ñà-malu, mate yáha ga xini ùhìàndó, te yáha ga nacúndéa, doco còò ni-ñàha cuu xi-nsiá. ²⁰ Xiñuhu cudii ini-nsiá vichi, doco màdì sáhà-ñá vātūni nì cundee-nsiá nùù ñà-malu. Còò, cuiis xiñuhu cudii inì-nsia sàhà ñà-sàni sàcùitandiaa quivì-nsiá nùù (tutu iá) ansivi.

Ñà-ndúá disáhà-xí nì cudii ini Jesús na nì nsiaa nècuàchì dacuahá-yá

²¹ Divi hora yucán nì cudii ini Jesús nì quida Espiritu Ìì xí Dios, te nì cachi-yà (xì Yuamánì-yá):

—Ndeníhí vāhì mii-ní, Yuamání Dios; vāchì mii-ní nduu-ní Stoho ansivi xì ñuhiví. (Te palabra Ìì xí-ní), sàni chitnùnì inì-ní ndòò dēhá` nùù nècuàchì nchichí; doco nùù nècuàchì nihnú ndahvi inì-xi nahi ñà-cuati, sàni dàtnúù-ní sàxinítnùnì-nè. Ducán iá, vāchì ñà-jaàn nduá nì chitnùnì inì-ní quida-ní, te nì cudii inì-ní coo ducán —nì cachi-yà xì Yuamánì-yá.

²² Dandu nì cachi stnā-yà:

—Nùù Yuamánì sàni nihítáhvī dandacuí nùù nsidanicuú ñàha; te còò ni-iin nèhivì ináhá ana nduú yùhù, cuiis mii-yá; te cuiis yùhù ináhá stnái mii-yá, cuiis yùhù xì stnā nèhivì cuní cundaà inì-xi sàhà-yà —nì cachi-yà.

²³ Dandu nì nacuíco-yá nùù nècuàchì dacuahá-yá, te nì cachi-yà xì-né:

—Nansicáhán mii-nsiá, vāchì ndi-aha gá iá ñà-ndúá sàni xininùù-nsiá. ²⁴ Cunaha-nsiá, cuàhà profeta sànaaha, xì cuàhà stnā rey, nisa cuni-nè cundehè-né ñà-ndúá sàni xini mii-nsiá, doco cóni nihítáhvī-né cuni-nèa. Te nisa cuni stnā-nè cunini-ne ñà-ndúá sàni inini

mii-nsiá, doco cóni sàa-nè nihítáhvī-né cunini-nèa.

Nècuàchì samaritanu vāha inì-xi

²⁵ Daaní, nì ndacuiin iin nècuàchì ley xi veheñùhu, cuní-nè cundaà ini-nè nansa naxiconihí Jesús nùù-né. Te dohó nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, ¿ndíá ndúá quide, te nihítáhví vida ndiaha nicanicuahàn?

²⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Nansa cachí tutu nduú ley xi Dios? Sàni cahvi-nía. Pues ¿nansa cachá`?

²⁷ Dandu nì cachi nècuàchimà:

—Dohó cachá`: “Ícúmí-ndá cuu ini-ndà sàhà Stoho-ndà Dios xì nsidanicuú anima-ndà, xì nsidanicuú ini-ndà, xì nsidanicuú valor xi-nda, xì nsidanicuú stnā sàxinítnùnì-ndà. Te nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda, ducán ícúmí stnā-ndà cuu ini-ndà sàhà ñānitnaha-nda”.

²⁸ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cachí vāha-ní. Ducán quida-ní, dandu nihì-ní vida ndiaha nicanicuahàn.

²⁹ Doco nècuàchimà, có-cùnì-nè cachi nèhivì xì-né tonto iá-nè, ñàyùcàndúá, nì cachi-nè xì-yá:

—Doco ¿índù clase nèhivì cachí xì-ndà nduú ñānitnaha-nda?

³⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—(Cunini-ní historia.) Nisa ìa iin tiàa ñuu Jerusalén, te nì quee-ne cuàhàn-nè inga ñuu nani Jericó. Doco (ichì mà) nì ndacùhun tnahá-né xì itnii tècuilhà. Te nì sadi-te nùù-né, nì xidacuihna-té nsidaa sìcoto xi-ne, nì sahnì cuí-tené, grave nì dānácùèhè-tené, te cuàhàn-te.

³¹ Daaní, nì cuu nì yàha iin dùtù ichì mà. Te nì xini-nè indúhu nècuàchì nì nacùèhè mà, doco iladú nì yàha-ne.

³² Daaní, yucán nì yàha stnā iin tiàa levita (quidáchúin veheñùhu), te nì xini stnā-nè nècuàchimà. Te divini iladú nì yàha stnā-nè. ³³ Daaní, ichì yucán nì yàha stnā iin nècuàchì ñuu Samaria, te

na ní sàà-nè ndé indúhu nècuàchìmà, nì xini-nè nècuàchìmà, te nì cuhi inì-ñané. ³⁴Nì tnàtuu-ne nì quidatatna-né ndé nì nacuèhè xì nècuàchìmà, nì dàquée-ne aceite xì vinu, te nì chidùcùn-nèà. Dandu nì chindànùú-ñané quisi ndacá-né. te cuàhàn-nè xì nècuàchìmà dècuèndè iin vehe ndé quetátú nècuàchì xicá ichì caní. Yucán nì ìa-ne nì sandiaa-nè nècuàchìmà. ³⁵Dandu inga quivì na ní quihin-ne ichì cuàhàn-nè, nì tavà-né ùù dìhùn, nì sàha-ne nècuàchì divéhé-xímá, cachí-nè: “Cundiaa sacù-ní nècuàchì ndahví yohó, te nú chicá cuàhà cuàhàn-ní quida-ní gastu, dandu icúmí danáí na náyahí”, nì cachi-nè. ³⁶Pues, vichi cachí-ní xí: nùù nsi-úni tiàa (nì yàha yucán), ¿indù nècuàchì meru nì sanduu ndisa ñanitnaha nècuàchì nì ndacùhun tnahá xì tècuìhnà mà cahan-ní? —nì cachi Jesús.

³⁷Dandu nì cachi nècuàchì ley xì veheñùhu ma:

—Pues, divi tiàa nì indehè ndahví xì nècuàchìmà.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Pues, cuahán-ní, te divi ducán quida stná mii-ní.

Nansa nì cachi Jesús xì ùù cùhì nani Marta xì María

³⁸Daaní, nì yàha-ya xì compañeru-yà ndé chicá nùù-xí ndé íá iin ñuu tii. Te yucán íá iin nècuàchì ñahà nani Marta, te divi-ne nì quida xi-yá invitar ñà-coo-ya vehe. ³⁹Te yucán íá stná iin cùhì nècuàchìmà nani María. Te María mà, cudí ini-nè coo-ne ñuhù núú Jesús cunini-ne ñà-ndùá cachí-yà. ⁴⁰Doco Marta, cuàhà gá chuun yuhùnùhú icúmí-nè, te ndé cutóntò-nè sàhà chuun ma. Ñàyùcàndùá, vaxi-ne ndé íá-yà, cachí-nè xì-yá:

—Señor mío, ¿a có-dàndóhâ mii-ní ñà-sàni nacoo cùhì yùhù quidachuún

mindáí. Cachí-ní xì-né ñà-nì chindéé stná-nè yùhù.

⁴¹Doco nì cachi-yà xì-né:

—¿Ndahví-ní, Marta! Cuàhà gá nacání inì-ní. Cuàhà gá chuun sahní-ní mii-ní sàhà-xí. ⁴²Doco cuisì imindaa chuun nduú ñà-íá ndisa necesidad quida-nda. Te divi chuun vaha ma nduá cudí ini María quida-ne vichi, te yùhù, mà cuáhi cuxio chuun vaha ma nùù-né.

Nansa quida-nda nú cuní-ndà càcàn tàhvì-ndà nùù Yua-nda Dios

11 Daaní, nì cuu iin xichi íá-yà iin xaan xicàn tàhvì-yá nùù Dios. Te nì nsihi nì càhàn-yà xì Dios ducán, dandu nì cachi iin nècuàchì dacuahá-yá:

—Señor mío, dacuaha-ní nsiùhù càcàn tàhvì stná-nsì nacua nisa dacuahá Juan (Bautista) ana nchícùn xì mii-né.

²Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Na xicàn tàhvì-nsiá nùù Dios, dohó cachí-nsia:

Yua-nsí Dios íá ansivi, nì ndácùcahan tñùñuhu nèhivì quivì-ní; te yàchì nì sáá stná tiempu cusahnu-ní ñuhiví yohó, xicàn tàhvì-nsí. Te nacua quidá ana ndoó ansivi ñà-ndùá dandacu-ní, divi ducán nì quidá stná nèhivì ñuhiví yohó. ³Pan xi-nsi iin quivì, iin quivì taxi tahvi-ñà nùù-nsí. ⁴Te cuicahnú inì-ní sàhà cuàchì inñhíca-nsí, vachì nsiùhù, xicáhnù stná ini-nsi sàhà nsidaa ana inñhíca nùù-nsí. Te chindee-ní nsiùhù ñà-màsà dáca nèhivì nsiùhù, te dacácu stná-ní nsiùhù nùù ñà-malu nicanicuahàn. (Amén.)

⁵Te nì cachi stná-yà xì-né:

—Ni cachí-ndà nú íá iin amigo xi-nda, te dava ñuu sàà-ndà vehe-ne, te cachí-ndà xì-né: “Amigo, taxi ica-ní ùni pan nùí, ⁶vachì sàni quesaa iin amigo xi vehi, ichì caní nì quixi-ne. Te còò ni-ìnhàha cuàhi-nè cuxi-ne”. ⁷Dandu amigo xi-nda ini vehe ma, vihini

tiacu-nè, te cachi-nè xì-ndà: “Còó, màsà dáñáná-ní yùhù, vàchi ndiadí vaha yehí, te itánduhù-nsí xì dèhe-nsi. Mà cùì ndácòì cuàhì mii-ní ñà-ndüá xícàn-ní”, cachi-nè vihini. ⁸Cunaha-nsiá, mate amigo xi-nda nduú-né, doco ni sàhà ñà-jaàn mà cándísá-né ndacò-ne cuàha-nèndó ñà-ndüá xiñuhu-nda. Còó, doco sàhà-ñá ni cunaha iin-nda cáhàn-ndà yehè-né, ñàyùcàndüá icúmí-nê ndacò-ne cuàha-nèndó iñàha. ⁹Te yùhù cachí stnáì xì-nsiá, càcàn tàhvi-nsiá, te nihítàhvi-nsiá. Nanducu-nsiá (ñà-vàha nùù-yá), te tùia. Càhàn-nsiá (yehè-yá), te nuna. ¹⁰Vàchi nsidaa ana xícàn tàhvi, icúmí-nê nihítàhvi ndisa-neà; te nsidaa ana nandúcu xí ñà-vàha, icúmí tùi ndisamà nùù-né; te nsidaa ana xícàn tàhvi nùù yehè-yá, icúmí-yá nacuna-yañà nùù-né.

¹¹Nú ni càcàn iin dèhe-nsia iin pan cuxi-tè, amádi pan cuàha-nsiàte, te màdì iin yùù. Te nú cuñu siaca xícàn-te, màdì iin còò cuàha-nsiàte. ¹²Te ò nú nsivì xícàn-te caxì-té, màdì iin sì-duhma cuàha-nsiàte. Còó. ¹³Mii-nsiá, mate nèhivì cuáchi nduú-nsiá, doco tùha-nsia cuàha-nsia dèhe-nsia ñà-íá viì. Ñàyùcàndüá Yuamáni-ndà íá ansivi, chicá icúmí-yá cuàhatahvi-yá mii-nsiá Espíritu Ìì xí-yá nú ni càcàn tàhvi-nsiá nùù-yá.

Nansa ni dàquée cuàchi nèhivì dìquì Jesús, có-quidá víi-yá, cachí-nè

¹⁴Daaní, iin xichi ni cuu ni tavà-yá iin ñà-malu ihìn (ní nsida ihin xí) iin nèhivì. Daní, ni nsihì ni queamà, dandu vátùnì ni nacahàn nècuàchìmà. Te ni ndu-locó nèhivì cuàhà ndoó yucán. ¹⁵Doco dava-ne, ni (xitnùhu-ne), cachí-nè:

—Ñà-malu cusáhnù nani Beelzebú, divi nduú ana chindéé, te ducán tavá Jesús ñà-malu —ni cachi-nè.

¹⁶Te dava ga stná nèhivì yucán, ni xícàn-nè quida-ya iin milagru xi Dios

cundehè-né, a ndísá cui quida-yañà, á coó, cahan-né. ¹⁷Doco mii-yá, ináhá-yá ñà-ndüá nacání ini-nè. Ñàyùcàndüá, ni cachi-yá xì-né:

—Nècuàchì xídandacú nùù iin ñuu, nú ni táhndè dava-ne, te náá stnahá-né, dandu còò gá modo cadandacú gá-nè nùù ñuu mà; te nèhivì ndoó iin vehe, nú xiní ùhì stnahá-né, dandu mà cúí cundoo tàcá gá-nè vehe ma. ¹⁸Te ñà-malu Satanás, nú ni cuní ùhì-sì tnaha-sì, dandu mà cúí gá dandacú-sì nùù quisi dava ga mà. Ducán cachí, vàchi cachí mii-nsiá sàhí ñà-chindéé sì-Beelzebú yùhù, te ducán taví ñà-malu. Doco còó, ¹⁹vàchi stná nèhivì xí mii-nsiá, tùha stná-nè tavà-né ñà-malu, te ¿ana dípódêr-xi quidá-nèamà? (Amádi poder xi Dios chindéé xí-nè), ñàyùcàndüá, vátùnì cachi mii-né xì-nsiá ñà-cónì cachí viì-nsiá sàhà yùhù. ²⁰Doco Dios nduú ana chindéé xí taví-si, ñàyùcàndüá nàhà xicà ñà-vichi sàni sàa tiempu cunì-nsia nansa dandacú ndiaha Dios.

²¹Iin tiàa ndacuì, nú nihí-te iin càa dana, te ndiaá-te vehe-tè, dandu còò ni-ñàha cuu xi ñà-icúmí-tê. ²²Doco nú ni quésáá iin ndósàhnú chicá fuerte, te cundee ndómà nùù-té, dandu dandi-achi nsihì-nda arma nihí-te, divi arma tuxí-te cuàhàn chindee xí-té ni cùí. Daaní, icúmí ndósàhnùmà nihì-ndà nsidaa ñà-icúmí-têmà, te quida-nda xán nacua cudii ini-ndà.

²³Nsidaa ana có-íá favor xi, contra-xi nduú-né; te nsidaa ana có-chindéé xí danátáquì (nèhivì xí), ducán queámà na ian tàxì-nè nècuàchìmà.

Nansa cuu xi iin nèhivì nú sàni naxicocufin iin ñà-malu ni quee nùù-né antes, doco cónì quíhvi ndisa-ne ichì Dios

²⁴Nú sàni quee ñà-malu nùù ini iin nèhivì, dandu xicánúú-si, yáha-sì lugar íchí, nandúcu-sí ndé coo dadí-si;

te nú ni cundáa inì-si mà cùì, dandu cachí-si: “Còó, chicá vaha nùhì ini nèhivì ndé nìsa ìe antes, vachi vehi nduá”.²⁵ Ñàyùcàndùá, mànuhù-sì anima nèhivì mà, te quidá-sì cuenta na ian sàni ndundoa, te nì nducutá.²⁶ Ñàyùcàndùá, cuàhàn-sì nàcuàca-sì inga usà tnahà-sì chicá tùha quini, te caquihvi nsihì-sì ini anima nècuàchì mà ñà-cuñuhu-sì yucán. Sàhàjàn chicá pesadu nàcòo tiàa ma nùu antes.

**Nansa nihì-ndà cucumi-nda
iin anima ndiaha**

²⁷ Na càhàn-yà ñà-jaàn xì nèhivì cuáhà mà, dandu nì cachi iin nècuàchì ñahà xì-yá:

—Nansicáhàn nècuàchì nì dàtúinuù xì-ní ñuhivì, te nì dàchìchì-né mii-ní.

²⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Jaan. Doco chicá vaha cachi-ndà nansicáhàn nèhivì inínì xì Palabra ìi xì Dios, te quidá ndisa-neà cumprìr.

**Nansa nì cachi Jesús na ní
xìcàn nèhivì quida-ya iin
milagru cundehè-né**

²⁹ Daaní, chicá nì nachitu nèhivì cuáhà nùu-yá. Te nì càhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—Nèhivì tiempu vichi, malu-nè. Xìcàn-nè coo iin milagru cundehè-né, a ndísá icúmí poder cahan-né. Doco mà níhì-né cundehè-né inga milagru, cuisì ñà-ndùá (nì xini nèhivì sànahà) na ní cuu iin milagru xì Jonás, iin nècuàchì nìsa càhàn cuenta xi Dios.³⁰ Vachi milagru xì Jonás mà, ñà-yucán nì sanduu iin seña nùu nèhivì ñuu Nínive. Doco divi ducán icúmí cuu xi stná yùhù ana nduú Tnahà Nèhivì Ñuhivì, icúmí cuu stná iin milagru xì, te cunduu stná mà iin seña nùu nèhivì tiempu vichi.

³¹ Na quivì cuu juiciu, te màcuìta nsidaa nèhivì tiempu vichi (nùu Dios), dandu yucán icúmí nàcuìin stná iin nècuàchì ñahà nì sanduu reina dandacú nùu ladu

sur sànahà. Te daquée cuàchi-ne diquì nèhivì tiempu vichi, vachi dècuèndè iin ñuu chicá xica nì quixi-ne ñà-cunini-ne càhàn nchichí guâ rey Salomón. Doco cunaha-nsiá, vichi sàni quesaa inga ana chicá nchichí nùu Salomón mà, doco (cò-ndùlócò nèhivì).³² Te quivì coo juiciu mà, yucán màcuìta stná nèhivì ñuu sànahà nani Nínive, te daquée cuàchi stná-nè diquì nèhivì tiempu vichi, vachi nèhivì yucán, nì naxicocuñin ini-nè sàhà cuàchi-ne na ní càhàn Jonás xì-né. Doco nèhivì tiempu vichi, còó, cò-nàxícocuñin ini-nè mate sàni quesaa ana chicá ndiaha nùu Jonás mà.

**Nansa ndiá icà-ndà cundiaa-ndà
anima-ndà sàhà-ñá vátuni
datnúú Dios sàxínitnùnì-ndà**

³³ 'Iin lámpara, cò-nàcuìcun-ndañá sàhà-ñá cuiin dèhá'; nì mà cuían tixi iin icà; còó, icúmíâ cuian ndé ducún, dandu cutnuà cutùì nùu nèhivì yáha ini vehe.³⁴ Nduchìnúu-ndà nduú ñà-tùinúu iquìcúnú-ndà. Ñàyùcàndùá, nú iá vaha ma, dandu vátuni cutùì nuu-ndà ñà-quida-nda nsidanicuú iñàha. Doco nú cuhí nduchìnúu-ndà, dandu nàcuìtnùu nùu-ndà.³⁵ Te ducán stná xì anima-ndà. Ñàyùcàndùá, cuidadu cundoo-nsia, còtó cuiin tnuu ini anima-nsià ndé cuàhàn datnúú mii-yá nì cùì.³⁶ Doco nú ndisa, inicutu sàxínitnùnì-nsià datnúú-yà, dandu mà còó ni-iin lugar ndé iin tnúú, vachi conduamà na ian nchí ndiaha inicutu sàxínitnùnì-nsià, te quee stná mà na ian tnúú fuerte iin lámpara nùu-ndà.

**Nansa nì cachi Jesús ñà-cò-quidá viì
nècuàchì fariseu, te cò-quidá viì stná
nècuàchì ley xi veheñuhu**

³⁷ Daaní, na ní nsihì nì càhàn-yà, dandu nì quida iin nècuàchì fariseu mii-yá invitar cùhùn-yà cuxi-ya xì-né.

Ñàyùcàndùá cuàhàn-yà, te nì yàha-ya ini vehe nècuàchìmà, te nì sàcòo-ya. ³⁸Doco nècuàchìmà, nì ndulocó-nè ñà-cónì ndàhá-yá nacua nduú estilu xi-ne na cuàhàn-nè cuxi-ne. ³⁹Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor xì nècuàchìmà:

—(Ndahví estilu chívàha) mii-nsiá nècuàchì fariseu, vèchi ducán queámà na ian nacaté-ndá iin pocillu, ò iin còhò, te cuisì yàtà-ñá ndoó, doco (inià, quini iá. Pues ducán iá stná) ini anima mii-nsiá, vèchi sàni xida cuàchi-nsia ñà-xího guá-nsià cuàhà iñàha, te nihnú quini ini-nsià. ⁴⁰¡Ndahví-nsià! vèchi mà túha-nsia cundaà ini-nsia. ¿A có-ináhá-nsià ñà-iin-ni mii-yá nì quida vaha xi stná anima-nsià, màdiá cuisì iquicúñú-nsià? ⁴¹Doco nú nihnú vaha ini-nsia, te cutùha-nsia dacútàhvì stnahá-nsiá, dandu vètùni cundaà ini-nsia iá vii nsidaa ñà-nduá (nì quidayucun Dios).

⁴²¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì fariseu! vèchi mate túha ndisa-nsia cuàha-nsia diezmu, (iá gà ndé có-quidá vii-nsiá). Mate sáha-nsia diezmu xi yùcù cu-atiluha caxi-ndà nahi ndua ndòò, ò yùcù cuati nani ruda, doco nú nduá (iin chuun cahnú), có-ndúlócó-nsià sàhámà, vèchi có-nìhnú ndàcuisì ini-nsià, ni mà túha stná-nsià cuu ini-nsià sàhà Dios. Pues divi ñà-jaàn ndisa ndiá icà-nsiá quida-nsia cumplir, te ni có-xìñùhù na-coo stná-nsià diezmu mà.

⁴³¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì fariseu! vèchi na sàhàn-nsià veheñùhu, cuisì lugar ndé cundoo vii-nsiá nandúcu-nsià; te na sàhàn-nsià yàhvi, cumí stná-nsià casàhù tñùñuhu cuàhà nèhivì xì-nsià.

⁴⁴¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu, xì mii stná-nsià nècuàchì fariseu! Datiaá uun-nsia vaha-nsia. Vèchi na iin yavi xi nsii, ducán iá mii-nsiá, te ò na iin ñaña có-nàhà gà, te vihini cuànihni nèhivì nùà

ñà-có-sàha-ne cuenta nduá yavi. Ducán iá stná mii-nsiá.

⁴⁵Dandu iin maestru xi ley ì mà, nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, nú ducán cachí-nì sàhà nècuàchìmà, dandu queámà na ian ñiquì stná nsìhù cáhàn-ní.

⁴⁶Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—¡Ndahví stná mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu! vèchi túha-nsia quidayucun-nsià cuàhà ley ñà-chivàha nèhivì, mate mà cundéé ini-nè quida-neà. Doco mii-nsiá, có-dúcùn ni-iin ñìnindàhà-nsiàñà.

⁴⁷¡Ndahví-nsià! vèchi túha-nsia quidavàha-nsia monumentu nù ñaña xi nècuàchì nisa cahnà cuenta xi Dios sàhana, doco divi xì-nsiá nduú ana nì sahnì xì nècuàchìmà. ⁴⁸Ñàyùcàndùá, ducán queá na ian cudí ini-nsia sàhà cuàchi nì quida xì-nsiámà, vèchi dihna mii-né nì sahnì xì nècuàchìmà, dandu vichi (daxínu mii-nsiá chuun xi-ne), quidavàha-nsia monumentu xi nsii ma.

⁴⁹Ñàyùcàndùá, dohó cachí Dios ñà-nchichí guá-yà: “Cuàhà profeta icúmí techuín, te cáhàn-nè xì nèhivì ñà-nduú razón xi. Te cuàhà stná nècuàchì apóstol icúmí techuín nù-né. Doco nèhivì malu mà, cahnì-né nèhivì xí, te nú cóó, siquiera taxi-né nècuàchìmà”, cachí Dios. ⁵⁰Doco cunaha-nsiá, icúmí nèhivì tiempu vichi cunsida-ne cuàchi sàhà nsidaa profeta nì casahnì nèhivì ñècuèndè tiempu nì cuàha ñuhivì. ⁵¹Ñà-ndàà nduá cachí xì-nsiá, icúmí nèhivì tiempu vichi cunsida-ne cuàchi sàhà nsidaa profeta nì xihì mà ñècuèndè tiempu nì xihì Abel xì ñècuèndè tiempu nì xihì stná Zacarías, divi Zacarías nì sahnì-né mahì veheñùhu cahnú xì mesa ì ndé sahmí-né ñà-càmàni-ndà Dios.

⁵²¡Ndahví mii-nsiá nècuàchì ley xi veheñùhu! vèchi ducán iá na ian dandacú-nsiá sàhà (vehe ndé dacuahá)

nèhivì cundaà ini-nè (sàhà Dios), doco nì chidèhé-nsià ndahàcáa nuna yehè vehe ma. Ni cónì quíhvi mii-nsiá ñà-cundaà ini-nsiá sàhà-yá, te nì sadi stná-nsiá nùu nèhivì cuní quíhvi dacuahá —nì cachi Jesús.

⁵³Daaní, nì nsihi nì cachi-yà nsi-daájàn, dandu nì xidà ini nècuàchì ley xi veheñùhu ma, xì stná nècuàchì fariseu, te nì caquesaha-né nì càhàn ndee-né xì-yá, cuní-nè càhàn-yà, te cachi-yà sàhà cuàhà iñaha, ⁵⁴áma cáchí-yà iñaha ñà-cui daquéé cuàchì-ne ñiquí-yá.

Icúmí cundaà inì-xi sàhà nsidaa nèhivì danani úún nduú nèhivì vaha

12 Vichi sàni nataca chitu cuàhà mil nèhivì, dècuèndè sáníhni tnahá-né. Dandu nì càhàn Jesús xì nèhivì mà. Primeru nì càhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá, cachí-yà:

—Cuidadu cundoo-nsia, còtó quida-nsia na quidá nècuàchì fariseu. Vàchi nacua (còò permisú cuichuún-nsiá) levadura (vicò xí-nsiá), divi ducán còò stná permisú quida-nsia na quidá nècuàchìmà, danani úún-né nduú-né nèhivì váha. ²Cunaha-nsiá còò ni-iñaha coo dèhé nicanicuhàn. Icúmíà tùia, te cunitnùhu nèhivì sàhà. ³Dècuèndè stná ñà-ndùá nì cachí nèhivì na ndoó dèhé-nè ndé iín tnúú, icúmí palabra mà natùu vate stná ndé nchií orá. Te mate caya nì càhàn iin tiàa sàhà tùtnù compañeru-nè ndé ndoó-né vehe chicá ndiadí, doco icúmí palabra mà (cui tià), vachi nana ducún nèhivì, te cachtitnùhu ndee-né nsidaámà.

Chicá vaha yùhí-ndà mii-yá dandacú sàhà vida xi-nda inga ñuhiví

⁴Amigos, cachí xì-nsiá: màsà yùhí-nsià ana cui cahnì xì cui sù iquicúñú-nsiá; còò, vachi nú sàni xihì-nsiá, dandu còò cá ni-iñaha cui quida ga-nè. ⁵Doco yùhù cachí xì-nsiá

ana ndiá icà-nsiá yùhí-nsiá. Xiñuhu yùhí ndisa-nsia mii-yá ana icúmí derechu dandiacchi xi anima-nsià andea nú sàni xihì-nsiá. Mii-yá, ndisa xiñuhu yùhí-nsiá.

⁶Sàhà cui sù ùu tuní dicó-né ùhùn chòlihi. Doco ni-iin quisì mà, có-nândòó Dios-si. ⁷Dècuèndè ináhá stná-yà nadaa ididíni itá ñini iin iin nèhivì. Ñàyùcàndùá, màsà nácání inì-nsia, vachi chicá ndiaá-nsiá nùu iin chòlihi tù, te ò núu cuàhà stná-si.

⁸Yùhù cachí xì-nsiá, nú cachí vate iin nèhivì ñà-ndùu-né nèhivì xí, dandu yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí stnáì cachí nùu ángel xi Dios ñà-divi nèhivì xí nduú stná nècuàchìmà. ⁹Doco nú ni chidèhé-nè ñà-ndùu-né nèhivì xí, dandu yùhù stná, icúmí nacuaà stnáì mii-né nùu ángel xi Dios.

¹⁰Mate ni càhàn ùhí iin nèhivì ñiquí yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, doco vátùni ñihì-né cuicahnú ini Dios sàhà-né. Doco nú ñiquí Espíritu ñi sàni càhàn ùhí-nè, dandu mà nunca sàà-yà cuicahnú ini-yà sàhà nècuàchìmà.

¹¹Daaní, nú ni dátatuu nèhivì mii-nsiá nùu nècuàchì dandacú nùu veheñùhu, ò núu juez, te ò nùu tè-ñihí chuun, màsà nácání ini-nsiá nansa naxiconihí-nsiá nùu-té, ¹²vachi momentu yucán icúmí Espíritu ñi xí Dios chindee-yá mii-nsiá ñà-cundaà ini-nsiá ñndù-ñá chicá ndiaha cachi-nsiá —nì cachi Jesús.

Cuàhà peligrú ndacá ñà-cunduu-nda nècuàchì cuicà

¹³Daaní, iin tiàa iín mahì nèhivì cuàhà yucán, nì cachi-nè xì Jesús:

—Maestro, càhàn-ñi xì ñani ñà-nì cándisá-né dacuachí-né interés nì ndutahví-nsí (nùu yua-nsí).

¹⁴Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà: —Senór, còò chuun ni ñihí cundui juez nsidandá sàhà chuun xi mii-nsiá, nì

có-ndúú stnáì iin ana dacuachi-xi biene xi-nsia.

¹⁵ Te nì cachi stná-yà xì nèhivì cuàhà mà:

—Cuidadu cundoo-nsia, màdí xihò-nsiá cuàhà iñàha, vàchi mate ni coó cuàhà gá biene xi-nda, có-cùní cachàmà ñà-sàni nihì ndisa-nda vida ndiaha. Còó.

¹⁶ Dandu nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, cachí-yà:

—Nisa ìa iin tècuicà; te iin cosecha cahnú nì cuàha itù-te. ¹⁷ Ñàyùcàndùá, nì nacani inì-te, cachí-te: “¿Nansa quide? Vàchi có-cuàhà gá ndé covàha cosecha xi”. ¹⁸ Dandu nì cachì-te: “Chicá vaha dohó quide; cuàhìn duquín vehe cuachi yohó, te quidavàha saí vehe chicá nahnú sàhà-ñá vátùni sàà nàcòvaha cosecha xi, xì nsidaa gá stná ñà-cuìqué. ¹⁹ Dandu cachì inì-ni mií: Vichi sà-ìá cuàhà iñàha iá vaha. Vátùni sàà ñà-jaàn cutiacuì cuàhà cuìà; vátùni quetatuì vichi, vàchi iá ñà-cuxi, te cohi. Contentu cuàhìn coi”, nì cachì-te. ²⁰ Doco nì càn Dios xì-té, cachí-yà: “¡Loco ió! vàchi ñuú vichi icúmí naquihin animo, dandu nsidaa biene sàni chivàhu, ¿ana ndòo xán?”, nì cachi-yà. ²¹ Te ducán icúmí coo xì nèhivì dacáyà xì cuàhà ñà-cuicà sàhà mii-xí, te nú còò ni-iñàha nduú ñà-cuicà ndisa-ne nù Dios —nì cachi Jesús.

Nansa ndiaá Dios nècuàchì xínduu dèhe-ya

²² Daaní, después nì cachi stná-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Yùhù, cachí xì-nsiá, màsà nácánì ini-nsiá sàhà vida xi-nsia nansa nihì-nsiá ñà-cutiacu-nsiá, ni sàhà cuerpu xi-nsia, nansa tui ñà-cundixi-nsia. Còó, ²³ vàchi màdì cuisì ñà-cuxi-nda nduá xiñuhu sàhà-ñá cucumi ndisa-nda vida ndiaha; te cuerpu xi-nda ¿amádi chicá ndiaámà nù sícoto ndìxi-ndà? ²⁴ Cundehè-nsiá càlù, có-xitú-si, có-ndàníhí-si cosecha

xi-sì, ni còò vehe icúmí-sì, ni còò stná ni-iin lugar ndé chivàha-sì iñàha; doco Dios, dacútiácú-yàsi. Te mii-nsiá, ¿amádi chicá ndiaá-nsiá nù laa mà?

²⁵ Cunaha-nsiá, mate yáha ga sahní-nsiá dìni-nsiá, te nacánì inì-nsia, uun-ni nduámà, mà nihì-nsiá cuahnu ga-nsiá ni-iin dava metro. ²⁶ Ñàyùcàndùá, nú mà cù quida-nsia chuun tii jaàn, dandu chicá vaha màsà cáhni gá-nsiá dìni-nsiá sàhà chuun dava ga.

²⁷ Cundehè-nsiá nansa sahnú ita nani lirio; có-quidáchúùn-yá, ni có-quidávaha stná-yà sícoto, doco chicá ndiaha ita mà nù rey Salomón (nisa ìa sàhana), mate yáha ga vico nì sandixi-ne. ²⁸ Iin ita, yùcù-ni nduá, (có-ndiaá ndisa); quivì vitni iá` campu, te tnaa sàni ìchà, vihini quèa xitnù coca. Mate ducán nduá, doco ndiaha gá nì quidavàha Dios ita mà. Ñàyùcàndùá, vihi gá icúmí-yá cuàhatahvì stná-yà ndohó iin ñà-cundixi-nda. Doco mii-nsiá, iyuhu gá xiníndísà-nsiá Dios.

²⁹ Màsà cacánúú-nsiá cahnì-nsiá dìni-nsiá nansa tui ñà-cuxi-nsia, coho-nsia. ³⁰ Vàchi nsidaa nèhivì ndoó ñuhivì, divi ñà-jaàn nduá nandúcú-nè. Doco ndohó, iá Yuamáni-ndà Dios, te ináhá-yá xiñuhu nsidaámà nù-ndà. ³¹ Ñàyùcàndùá, dihna xiñuhu nanducu-nsiá nansa chivàha vii-nsiá ley xi ñuhivì ì xì-yá, dandísà nihì stná-nsiá nsidaa ñà-nduá cumáni gá nù-nsiá.

Ndè Gloria xiñuhu dacáyà-ndà ñà-cuicà-ndà

³² Mii-nsiá, nahi rii-xí nduú-nsiá, te cachí xì-nsiá, màsà yúhí-nsiá, mate mà tui-nsiá, vàchi sàni chitnùni ini Yuandiaha-nsiá ñà-cundiatú anima-nsiá ndè ñuhivì ì xì-yá.

³³ Dìcò-nsiá biene xi-nsia, te dacútàhvì-nsiá nècuàchì ndahví. Dandu queámà na ìan sàni chivàha-nsia ñà-cuicà-nsiá ndè gloria. Te queé stná

na ian iá vâha mà ini iin itni mà sâá têhî, vâchi ndê gloria yucán, mà sâá ndañuhá, vâchi mà quíhín tècuìhnâ-ñá, ni mà cúsíquídí stná. ³⁴ Vâchi ndê quida-nda cuenta iá vâha ñà-cuicà-ndâ, divi lugar yucán cuàhàn-ndâ cunihnu cuàhà ini anima-ndâ —nì cachi Jesús.

Ndiá ìcà-ndâ cundoo tùha-nda, vâchi sà-ìtúú-yá naxicocufin-yà

³⁵⁻³⁶ Dandu nì cachi-yà:

—Cundoo tùha-nsia na ian quidá peón xíndiatu na nsiaá lamú xi-tè na cuàhàn nècuàchimà vicò nandàhà; nacuícun-té lámpara, te yáha ga ndiatú-te. Daaní, nú sàni nsiaa nècuàchimà, te nì càhàn-nè yehè, dandu vichi vichi cuàhàn-te nacuna-tè nùù-né. ³⁷ Nansicáhàn-tê nú ndiatú tùha-tè na nsiaa-nè, vâchi seguru icúmí-nê quidayucun-nè, te dayáha-ne peón mà ndé cundoo-tè cuxi-tè. ³⁸ Te nú ndê dava ñùù, ò ndé` sinduhá ni nsiaá lamú mà, te xíndiatu ìi peón mà, pues nansicáhàn-tê nì sandiatu-tè.

³⁹ (Inga ejemplu), nú ináhá-ndá ndévi hora quixi tècuìhnâ quíhvi-tè vehe-nda, dandu cundiatu tùha-nda, mà cuàha-nda quíhvi-tè. ⁴⁰ Divi ducán stná mii-nsiá, cundoo tùha stná-nsià, vâchi iin quìvì có-nìhnú inì-nsia naxicocufin yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì —nì cachi-yà.

Ejemplu sàhà peón xíndiaa xì vehe lamú cuàhàn xicà

⁴¹ Dandu nì cachi Pedro xì-yá:

—Señor mío, ¿a ní nacani-ní ejemplu jaàn ñà-cutùha miiní nsiùhù, te ò cuní stná-ní quíhin casu nsidaa nèhivì dava ga?

⁴² Dandu nì cachi Stoho-ndâ Señor xì-né:

—¿Ana tuxí ini-nsià nduú nahi peón nùù ejemplu yohó? Nì ìa iin peón; tùha-tè quida vii-té, quidá sahnú-te. Te nì nihì-té chuun nùù lamú xi-tè ñà-dandacú-te nùù peón dava ga,

te dasàn stná-te ñà-cutiacu nsidaa nècuàchimà quìvì cuiñuhá. Daaní, cuàhàn lamú mà. ⁴³ Pues nansicáhàn peón nì ndòo dandacu-ma nú iin-ni quidá víi-té dècuèndè nsiaa tu lamú xi-tè. ⁴⁴ Cunaha-nsiá, icúmí nècuàchimà cuàha-ne peón mà chuun ñà-dandacú-te sàhà nsidanicuú ñà-cuicà-né. ⁴⁵ Doco nú nacáni chicuèhè ini peón mà, te cachí-te: “Cucuee va lamú xi, dandu nsiaa-nè”, te quesáhá-tê cahnì cuií-te peón dava ga mà, tiàa-ne te ñahà-né, te cuisì-ní ñà-cuxi-tè, te coho-tè cucahan-té, te cutnàhà stná-te xi tè-xíni xihí-te. ⁴⁶ Pues nú quidá-te ducán, dandu icúmí lamú xi-tè nsiaa-nè iin quìvì có-nìhnú inì-te, cundua iin tiempu có-ínáhá-tê, dandísá nihì-té iin castigu cahnú sàstnùhù, iin-ni ndoho-tè ñà-ndùá icúmí ndoho nsidaa gá ana có-xìníndísà xí-yà.

⁴⁷ Iin peón, nú ináhá vâha-tè ñà-ndùá cuní lamú xi-tè quida-tè, te có-quidá-teá, có-íníni-te ñà-ndùá cachí-nè, dandu cuàhà gá icúmí-tè ñàhni-té. ⁴⁸ Doco nú có-cundáa vâha ini peón mà, te quidá-te iin falta, dandu chicá iyuhu ñàhni-te. Vâchi ducán queá na ian nacóó-ndá cuàhà ñà-ìcúmí-ndá nùù ndahà inga nèhivì (ñà-cundiaa-nèà). Pues nú ducán, dandu cuàhà stná ñàhà icúmí-ndá naquihin-nda nùù nècuàchimà. Vâchi nú ni ndóo cuàhà ñàhà ndahà iin nèhivì, dandu divi-ni ducán cuàhà ñàhà icúmí stná-ndâ nandacàn-ndâ nùù-né.

Mà ndóo ini dava nèhivì sàhà ichi Jesús; mà úhi tàhndè dava-ne sàhà

⁴⁹ Cunaha-nsiá, yùhù vâxi cundui nahi ñuhu quiñuhu ñuhivì, (vâchi sàhà yùhù icúmí nèhivì tàhndè dava-ne). Te ja sácú vâha ñà-sàni quiñuhu ñuhu mà ni cundúá! ⁵⁰ Vâchi iá iin tnùndoho icúmí yàhi, te cuàhà gá nacáni inì ndé cachi

sàà hora yàhamà. ⁵¹ ¿A túxí inì-nsia vaxi ñuhiví yohó ñà-cucumi nèhivì paz? Còó, vàchi sàhà yùhù icúmí tãhndè dava nsidaa-né. ⁵² Ndè vichi xi ndé` quivì nù-xí icúmí tãhndè dava-ne. Por ejemplo, nú iá iin vehe, te ndoó ùhùn nèhivì, ùnì-nè cuni ùhì xì nècuàchì ùì mà. Te nú coó, ùì-nè cuni ùhì xì nècuàchì ùì mà. ⁵³ Te ò iin tiàa, cuàhàn-nè cuni ùhì-nè dèhe-ne, te nú coó, dèhe-ne cuàhàn cuni ùhì xì mii-né; te ò iin nècuàchì ñàhà, cuni ùhì-nè dèheyoco-né; ò nú coó, dèheyoco-nemà cuni ùhì xì mii-né; te ò dido iin nècuàchì ñàhà cuni ùhì xì sànu-ne; ò nú coó, sànu-nemà cuni ùhì xì mii-né.

**Ndiá icà-ndà nacuni-ndà
índùvì tiempu nuná ñuhiví, te
sáhatahvì Dios gracia xi-ya,
vàchi icúmí tiempu mà nsia**

⁵⁴ Dandu nì cachi-yà xì nèhivì cuàhà ndoó yucán:

—Mii-nsiá (nècuàchì ñuu yohó), nú nì xinì-nsia itá vicò ladu quécahnu orá, dandu cachí-nsiá: “Vaxi dàvì”, te ducán iá. ⁵⁵ Te nú caná tàchì ladu sur, dandu cachí-nsiá: “Cuàhàn coo ihni”, te divi ducán coo. ⁵⁶ ¡Ndahví-nsiá! Danani uun-nsia nchichí ndisa-nsia, vachì mate túha-nsia nacuni-nsiá seña iá ñuhiví xì ansivì, doco ¿índù chuun mà cùì nacuni stná-nsiá índù tiempu nduá vichi? ⁵⁷ Cò-chindéé sàxínfntùní-nsiá mii-nsiá sàhà-ñá cui mànihì inì-nsia índù chuun nduá chuun vaha.

⁵⁸ Nú sàni sanicuàchì iin tiàa sàhà iin-nsia, te ndacá-tensiá cuàhàn nù tè-nihí chuun, dandu chicá vaha nanducu-nsiá ñà-nacahan stnahá-nsiá Dios sàhà-nsiá na meru xicá-nsiá ichì cuàhàn-nsiá, te màdiá cundaca-tènsiá sàà nù juez, vachì juez mà, dayáha-tènsiá ndahà comandante xi-tè, te chicadi tèmà-nsiá vehècàa. ⁵⁹ Te ñà-ndàà nduá cachí xì-nsiá,

nú nì cuu-xi-nsiá ducán, dandu mà quéé gá-nsiá dècuèndè nú sàni dānāà nsihí-nsiá nsidanicuú ñà-nduá nihíca-nsiá —nì cachi Jesús.

**Chuun cahnú nduú ñà-cuu-nda
arrepentir sàhà cuàchì-nda**

13 Daaní, tiempu yucán nì cachit-nùhu nèhivì xì-yá nansa nì cuu xì nècuàchì ladu Galilea, nì dāndācú Pilatu, te nì sahnì soldadu-nè na meru sáhatahvì-né quisi nduú promesa xi-ne nù Dios; meru xihì quisi mà, te nì sahnì-téné. ² Dandu nì naxiconihí-yá nù nècuàchì nì nacani ma, te dohó nì cachi-yà:

—Nècuàchì Galilea mà, ¿a tuxí ini-nsiá ñà-chicá nì sanduu-ne nèhivì cuàchì nù nsidaa nècuàchì ñuu-nè, te sàhāmà nì xihì-nè ducán? ³ Còó, cachí, vachì divi ducání ndañuhu stná mii-nsiá nú màsà cùú-nsiá arrepentir sàhà cuàchì-nsia. ⁴ Te ináhà stná-nsiá nansa nì cuu yatni Siloé yucán na ní ndua iin torre, te nì chàhmà sàhùn ùnì nèhivì. Pues ¿a tuxí ini-nsiá chicá nisa ia cuàchì nècuàchimà nù nsidaa gá nèhivì ñuu-nè Jerusalén? ⁵ Còó, cachí; vachì dècuèndè mii stná-nsiá, divi ducání icúmí stná-nsiá ndañuhu-nsiá nú màsà nāxícócuñ inì-nsia sàhà cuàchì-nsia.

**Ejemplu sàhà yutnù cóni
cuàha quisi vídì-xi**

⁶ Dandu nì nacani-ya ejemplu yohó:

—Nisa ia iin tiàa icúmí xì iin ñuhù iá ñà-tàtá, te yucán ín stná iin nù-higu. Te nì sàà tiàa ma iin xichi yucán, cuàhàn-nè cuida-ne fruta-nu ni cuí, doco còò ni-iin sìhigu-nu ni ndácùhun-ne. ⁷ Ñàyùcānduá, nì cachi-nè xì tēndiāā xì yutnù tatá mà: “Cunaha-ní, sàcuàhàn ùnì cuà quixí indéhí, áma níhí sìhigu yutnù yohó cahín, doco còò-sí. Ni tãhndè-nu chicá vaha; có-cùní cuiin uun gá-nu yohó”. ⁸ Doco peón mà, nì cachi-te:

“Senór, nacoo gà-nínu dècuèndè inga cuià, vâchi cunî dadayî ñuhù sàhà-nú, te daquéi majada, ⁹ama cuâha-nùsî; te nú coó, dandísá, tãhndè-nu”, nì cachi peón mà.

Nansa nì quida Jesús iin quivì descansu, nì dândúvaha-ya iin nècuàchì ñahà xicá todo

¹⁰Daaní, iin quivì sábadò íá-yà iin veheñùhu dacuahá-yá nèhivì. ¹¹Te yucán nì quìhvi stná iin nècuàchì ñahà, sàhùn ùnì cuià dandohó iin ñà-malu-nè, nì cuitá yaa-ne quidá-si, ñàyùcàndúá xicá todo-ne, mà cùì nácuiìn ndàà-nè.

¹²Doco na ní xini Jesús-nè, nì cana-yanè ñà-tnàtuu-ne. Dandu ní cachi-yà xì-né:

—Mii-ní nècuàchì ñahà jaàn, sàni quee cuèhè malu quidá quini xì-ní.

¹³Dandu nì chitàndòó-yá ndahà-yá ònì-né. Te vichi vichi nì ndundaà cuerpu xi-ne, te nì ñihè-né nì nácuiìn ndàà-nè. Ñàyùcàndúá, cuàhà gá nì naquimani-né Dios. ¹⁴Doco nècuàchì dandacú nùù veheñùhu yucán, nì cuduchi ini-nè, vâchi quivì descansu nduá na ní dândúvaha-ya nècuàchìmà. Ñàyùcàndúá, nì cachi nècuàchì dandacu-ma xi nsidaa nèhivì yucán:

—Ìñù quivì ùún íá quidachuun-nda; ñàyùcàndúá, quivì jaàn quixi-nsia nduvàha-nsia, màdiá quivì descansu.

¹⁵Dandu nì naxiconihí Stoho-ndà Señor nùù nècuàchìmà, cachí-yà:

—¡Ndahví-ní! ¡Cachí uun-ní vaha-ní! vâchi nsidaa-nsiá, cada quivì descansu ndàxìn-nsiá buey xi-nsia, ò burru xi-nsia, te sàhàn-nsia xì-sí ñà-coho-sì tècuí. ¹⁶Te nècuàchì ñahà yohó, descendencia xi xì-ndà Abraham nduú stná-nè, ñàyùcàndúá, amádi ndiá ìcà stná-nè dàña stná-nè nùù cuèhè itníí xì-nè, mate quivì descansu nduá, vâchi sàcuahàn-ndà sàhùn ùnì cuià nuhní iquicúñú-nè quidá ñà-malu —nì cachi-yà.

¹⁷Daaní, nsidaa nècuàchì xiní ùhì xì-yá, nì nducahan-ne; doco nèhivì cuàhà mà, nì cudii ini-nè sàhà nsidaa obra ndiaha quidá-yá.

Iin ejemplu nì nacani Jesús ñà-cundaà ini-ndà nansa coo tiempu na xítia palabra xi-ya

¹⁸Daaní, nì cachi gà-yà xì-né:

—¿Índù ñàhà cui cachi sàhà-ñá cundaà vî ñn-nsia nansa íá ñuhivì ìì xí Dios? ¿Índù ejemplu cui nacani xì-nsiá, te sàà-nsiá cundaà ini-nsiá nansa íá tiempu mà? ¹⁹Pues cunaha-nsiá, nahi tata yutnù mostaza, ducán íá tiempu mà, na ian nì cuu na ní chihi iin tiàa tata mà itu-nè, te nì sahnua; iin yutnù cahnù nì nanduu-nù. Dècuèndè laa ndavá an-sivi, vâxi stná-si quidávaha-sì tacà-si mahì-nù.

Ejemplu sàhà tàtnà nsidátáchí xí yusàn pan, divi nduú levadura

²⁰Daaní, tucutu nì cachi-yà:

—¿Índù ejemplu cui nacani xì-nsiá sàhà ñuhivì ìì xí Dios? ²¹Na iin tàtnà nsidátáchí xí yusàn pan, ducán nduá, vâchi divia nì quihin iin nècuàchì ñahà nì dàquée-ne mahì ùnì maquila yusàn harina, te nì ndutachi nsihá —nì cachi Jesús.

Yehè Sìtnihì

²²Daaní, na xicá-yá ichì Jerusalén, nì nacàhin-ya ñuu nahnú te ñuu cuati, dacuahá-yá nèhivì ndoo yucán. ²³Te nì cachi iin nèhivì mà xì-yá:

—Señor mío, ¿a iyuhu nèhivì cunduu nècuàchì càcu anima-xi?

Dandu nì cachi-yà xì nsidaa nèhivì mà:

²⁴—Quida-nsia lucha fuerte quihvi-nsia yehè sìtnihì gloria, vâchi ñà-yòhó cachí xì-nsiá: nùù nsidaa nèhivì cucuni quihvi yucán, cuàhà-né, mà ñihè-né yàha-ne. ²⁵Vâchi quida-nda cuenta na ian íá iin vehe, te cuní-nsiá

quihvi-nsia, doco sàni nacadi nècuàchi divéhé-xímá yehè-né. Ñàyùcàndüá sàà-nsià, te cáhàn-nsià yehè, cachí-nsià: “Stoho-nsi Señor, nacuna sacù-ní nùu-nsí”. Dandu nècuàchìmà, icúmí-né cachi-né: “Còò, tàcùní mii-nsiá, (ni có-ináhí) índù nì quixi-nsia”. ²⁶ Dandu mii-nsiá, cuàhàn-nsià cachi-nsià: “Nsiùhù, nisa cutnahá-nsí xì-ní nì sandoo-nda nisa xixi-nda nisa xihi-nda (tècuif); te mii-ní, nisa dacuaha-ní nèhivi ñuu-nsi, calle ñuu-nsí”. ²⁷ Dandu nècuàchi sahnú yucán, icúmí-né cachi-né: “Yùhù cachí xì-nsiá, tàcùní mii-nsiá, ni có-ináhí índù nì quixi-nsia. Ñàyùcàndüá, cuahán-nsià iladu, vèchi nècuàchi chicuèhé xínduu-nsia”, cachi nècuàchi sahnú-ma. ²⁸ Pues (ducán stná mii-nsiá), icúmí-nsiá cuni-nsià na yáha xì-ndà Abraham ndè ñuhiví ì xí Dios, mii-né xì stná Isaac, xì Jacobo, xì nsidaa stná nècuàchi profeta nisa cahàn cuenta xi-ya sàna. Nsidaa-né icúmí-né màcùndoo-ne nùu Dios ñuhiví ì xí-yá. Doco mii-nsiá, còò; fuera icúmí-nsiá ndòo-nsia. Dandu yáha ga cuàhàn-nsia cuacu-nsia, ndé càna nùhu-nsia (ñà-ndòhó guà-nsià). ²⁹ Vèchi nsidanicuú ladu icúmí quee nèhivi sàà-nè ñuhiví ì xí-yá, cunduu-ne nèhivi vèxi ladu caná hora, xì nèhivi ladu quécahnu stná, xì nèhivi ladu norte, xì nèhivi ladu sur, nsidaa-né icúmí-né casaà-nè màcùndoo-ne (ndé iá vicò) ñuhiví ì xí-yá. ³⁰ Vèchi nèhivi nchícùn cahà-xí vichi, icúmí-né sàà-nè nàcòdò nùu-né nùu-xí (quívì yucán), te nècuàchi idónuu vichi, icúmí-né sàà-nè natenchicùn-nè ndè cahà-xí.

Nansa nì sacu Jesús sàhà nèhivi ñuu Jerusalén

³¹ Divi quívì yucán nì casaà dava nècuàchi fariseu nùu-yá, te nì cachi-né xì-yá:

—Cuahán-ní quecuaán-ní yohó, vèchi cumí Herodes cahni-té mii-ní.

³² Dandu nì cachi-yà xì nècuàchìmà:

—Cuahán-nsià, te dohó cachi-nsià xì tè-icúmí guá maña mà: “Cunaha-ní, vichi xì tnaa cuàhìn taví ñà-malu ñuhú anima nèhivì, te dandúvaha stná nècuàchi cuhí, dandu quívì ùni cuàhìn dansihí chuun xì”. ³³ Doco sà-iá ñà-caqui vichi, te tnaa, te idá, vèchi ndè ñuu Jerusalén nduu lugar ndé tùha ndisa nèhivi cahni-né iin ana cáhàn cuenta xi Dios.

³⁴ ;Ndahví mii-nsiá nècuàchi ñuu Jerusalén! vèchi tùha-nsia cahni-nsià nècuàchi cáhàn palabra xi Dios, vèchi na techúfùn-yánè sàà-nè nùu-nsiá dandu caníyúu-nsiànè ñà-cui-nè. Na cuahà guá xichi nì cuni danátáquì mii-nsiá nùf na ian danátáca sùun pilu xi-sì ñà-nàcùñuhu quisi mà tìxi ndixi-sí; doco còò, cóni cùnì-nsià. ³⁵ Ñàyùcàndüá icúmí lugar xi-nsia yohó ndòo nihnia. Te cachí stná xì-nsiá, mà cúnì gá-nsià yùhù ndè cachi sàà quívì cachi-nsià xì: “Ndiàha gá mii-ní, vèchi divi ana vèxi cuenta xi Stoho-ndà Señor nduu-ní”.

Nansa nì dandúvaha Jesús iin nècuàchi ndohó cuèhé cuiun

14 ¹⁻² Daaní, iin quívì descansu cuàhàn-yà vehe iin nècuàchi idónuu nùu nècuàchi fariseu, cuàhàn-yà cuxi-ya yucán. Te vehe nècuàchìmà iá stná iin nècuàchi cuhí cuèhé cuiun, te iin-né nùu-yá. Ñàyùcàndüá, dava ga nècuàchi fariseu ndoó yucán, indéhe váha-neyà, nansa quida-ya. ³ Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì nècuàchi fariseu mà xì stná nècuàchi ley xi veheñuhu ndoó yucán:

—¿A sáha ley ì xì-ndà dandúvaha-nda nèhivi nú quívì descansu nduá? (Cachi-nsià xì.)

⁴ Doco nècuàchìmà, dadí úun nì ndòo-ne. Ñàyùcàndüá, nì tñii-ya

ndahà nècuàchè cuhí mà, te nì dándúvaha-yanè. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Vàtùni cùhùn-ní vichi.

⁵Dandu nì cachi stná-yà xì nècuàchè ndoo yucán:

—Nú iá iin burru, ò iin buey xi-nsia, te nì nacava-sì ini iin xichi, ¿ama cùhùn-nsià carrera tavà-nsiási, mate quívl descansu nduá? —nì cachi-yà.

⁶Te mii-né, mànicùf nanihi tñuní ini-nè nansa naxiconihí-né nù-yà.

Mà váha ndanihi-nda mii-nda nduu-nda ana chicá ndiaá

⁷Daaní, nì xini Jesús nansa quidá nècuàchè nì quesaa vicò mà, nandúcu-né lugar cundoo-ne ndé chicá quee tñũñuhu xí-né. Nàyucàndùá, nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, cachí-yà:

⁸—Nú cánà iin nèhivì cùhùn-nè iin vicò nandàhà, màsà cóo-né ndé nduú lugar chicá iá tñũñuhu-xí, vèchi vihini sàà stná inga ana chicá quidánũhú nècuàchè divéhé-xí. ⁹Nú ducán, dandu icúmí nècuàchè divéhé-xímá tñatuu-ne ndé iá nècuàchè nì sàà primeru mà, te cachi-nè xì nècuàchèmà: “Cuxio-ní, te nì cóo nècuàchè sahnú yohó lugar xi-ní”. Dandu nècuàchèmà, ndacuiin-nè, te cùhùn-nè coo-ne inga lugar ndè cahà-xí, te ndòo cahan-ne. ¹⁰Cunaha-nsiá, nú cánà-ndà cùhùn-ndà iin vicò, dandu nanducu-nda lugar chicá cahà-xí coo-nda, dandu na tñatuu nècuàchè divéhé-xímá, icúmí-né cachi-nè xì-ndà: “Amigo, nahà-ní, coo-ní ndé nduú lugar chicá iá tñũñuhu-xí”. Pues nú nì quidá-né ducán, dandu chicá quee tñũñuhu xi-nda nù nècuàchè cutnáhà xí-ndá ndoo-nda xixi-nda yucán. ¹¹Vèchi nsidaa ana datiaá chicá ndiaá, icúmí-né sàà-nè ndòo cahan-ne. Doco nsidaa ana ndanihí ndahví xì mii-xí, divi nduú ana chicá icúmí nihì xì tñũñuhu —nì cachi Jesús.

¹²Daaní, nì càhàn-yà xì nècuàchè nì cana xi-yá ñà-cuxi-ya, cachí-yà xì-né:

—Nú cuàhàn-ní quida-ní iin vicò vehe-ní, dàtnàà ò sàcuaà, dandu màsà cáná-ní amigo xi-ní, ò ñani-ní, ò tñaha-ní, ò nècuàchè cuicà ndoo yatni, còtó cana stná-nè mii-ní vehe-ne, te ducán danàà-né favor nì quida-ní. ¹³Còó, vèchi nú cuní-ní quida-ní iin vicò, dandu cana-ní nècuàchè ndahví, xì nècuàchè nì nacuehè, xì nècuàchè xicá cuéhè, xì nècuàchè cuaá; ¹⁴dandu ndiaha gá coo xi-ní, vèchi nsidaa nècuàchè yucán, mà cúí danàà-né nù-ní. Daaní (ndè inga vida) na natiacù-ní xì nsidaa gá nèhivì nihnú ndàcuisi inì-xí, icúmí-ní nihì-ní ñà-vàha xi-ní sàhámà —nì cachi Jesús.

Ejemplu sàhà vicò cahnú

¹⁵Daaní, iin nècuàchè cutnáhà xí-yá na xixí-yá yucán, nì tiacu-nè ñà-nduá nì cachi-yà, te nì cachi-nè xì-yà:

—Ndiaha gá coo tiempu cundoo-nda ñuhivì ì xí Dios, te cuxi-nda pan yucán.

¹⁶Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchèmà:

—Nisa ìa iin tiàa nì quida iin vicò cahnú. Cuàhà gá nèhivì nì cana-ne. ¹⁷Dandu na hora cuàhàn-nè cacuxi-ne, nì techuún-né iin peón xi-ne (ñà-caca-tè) cachitnùhu-tè xì nsidaa nècuàchè nì cànà mà ñà-sà-ìá hora yàha-ne, vèchi sà-ìá listu nsidaá.

¹⁸’Doco iin-ni nì cacachi nsidaa-né ñà-nì cuicáhnú ini nècuàchè quidà-xì vicò mà sàhà-né. Nècuàchè primeru, nì cachi-nè: “Còó, làcà nì xiin iin ñuhù xí, te icúmí cùhìn cundehià. Nì cuicáhnú ini-nè sàhí”, cachí-nè.

¹⁹’Daaní, inga-nè, nì cachi-nè: “Còó, vèchi làcà nì xiin ùhùn yunta buey, te icúmí cùhìn cundaà inì sàhà-sí, a quidá víi-sí, á coó. Nì cuicáhnú ini nècuàchèmà sàhí”, nì cachi tiàa ma. ²⁰Daaní, inga-nè,

nì cachi-nè: “Còó, vèchi làcà nì nandàhí, te ñàyùcàndüá, mà cúí cùhìn”.

²¹ Ñàyùcàndüá, mànuhù peón mà, te nì nacani-tè xì lamú xi-tè nansa nì cacachi iin iin nèhivì mà. Ñàyùcàndüá, nì xidà ini nècuàchìmà, te nì cachi-nè xì peón mà: “Cuahán-ní vichi duha cacanuu-ní inii calle ñuu-ndà yohó, calle nahnú te calle cuati, te danátacà-ní nècuàchì ndahví, nècuàchì nì nacuehè, xì stná nècuàchì xicá cuèhè, xì nècuàchì cuuá ñà-nì quixí-né vicò xí”.

²² Ñàyùcàndüá, (ducán nì quida peón mà); dandú nì cachi-te: “Sàni quide ñà-ndüá nì cachi-ní xí, señor, te vátùni cundoo más gà nèhivì”. ²³ Dandú nì cachi tu lamú mà xì peón mà: “Vichi cuahán tu-ní nsidaa ichì xì nsidaa calle-jón, te datnátuu-ní nèhivì sàhà-ñá chitu vehi nèhivì. ²⁴ Vèchi ñà-yòhó cachí xì-nsiá, ni-iin nèhivì nì quide invitar daa, mà ñíhì-né ni-iyuhu ñà-cuxi-ne vehi”.

Nansa nì cachi Jesús xì-ndà ñà-iin-ni nì nácání ini-ndà cunchicùn-ndàyá

²⁵ Cunaha-ní, cuahà gá nèhivì xínchicùn xì-yá cuahàn stná-nè. Ñàyùcàndüá nì naxicocufin-yà yàtà-yá, te nì cachi-yà xì-né:

²⁶ —Nú vaxì iin nèhivì núí, te cuní-nè cunchicùn-nè yùhù, dandú (màsà ndúlócò gà-nè ñà-ndüá cachí) yua-né, ò díhi-né, ò dèhe-ne, ò ñani-nè, ò cùha-ne, mate (nì cá-cútúxí ini nècuàchìmà) sàni xini ùhì tnaha-nemà mii-né. Ni màsà cúí gà stná ini-nè sàhà vida xi-ne, vèchi nú coó, mà cúí sàà-nè cunduu-ne iin ana nchícùn xí. ²⁷ Te xiñuhu stná (ñà-coo-ne dispuestu cui-nè sàhí), quida-ne cuenta na ian nsidá-né iin cruz cuahàn-nè cui-nè. Vèchi nú có-níhnú ini-nè ducán, te có-nchícùn stná-nè yùhù ducán, dandú mà cúí sàà-nè cunduu-ne iin nèhivì xí. ²⁸ Vèchi nú cuní-ndà quidavàha-nda iin vehe ducún, amádi dihna coo-nda quida-nda

cuenta xi-nda a vátùni sàà dihùn xì-ndà, ²⁹ còtó mà cúí daxínu-ndañá, cuisì cimientu xan daquésáhá-ndá, te sà-íá ni. Dandú nècuàchì indéhe, cuahàn-nè cuacúndiaa-nèndó, ³⁰ cachi-nè: “Cuahàn tè-jaàn quidavàha-tè iin vehe ni cúí, doco cóni ñíhì-té daxínu-teá”, cachi-nè (cuacúndiaa-nèndó). ³¹ Daaní, stná iin rey, nú cuní-te cùhùn-te guerra nàá tnàhá-te xì inga rey vaxì xi soldadu-xi, amádi dihna coo-tè nacani vaha ini-te, a vátùni sàà ùxin mil soldadu xi-tè ñà-cundee-té nùò òcò mil soldadu xi inga rey mà, á coó. ³² Te nú mà sàà soldadu xi-tè, dandú na tãñàha ga cuyatni inga rey mà, dandú techuún-te nèhivì xí-te cùhùn-nè ndatnuhu-né xì tèmà nansa nsihi pleitu xi-tè. ³³ Te ducán stná mii-nsiá, xiñuhu nandòdó-nsiá nsidanicuú iñàha icúmí-nsiá, vèchi nú coó, dandú mà cúí sàà-nsiá cunduu-nsia ana nchícùn xí”.

Ejemplu nacání sàhà iin nì cuchicuehe, te ducán stná ndohó, màdì cuchicuehe anima-ndà

³⁴ Vàha ga iin, (vèchi nsidá ádíá ñà-xìxì-ndà); doco nú sàni ndañuhu ñà-ádi xán, dandú mà cúí gá ndu-adì gá. ³⁵ Vèchi còò cá chuan, mà cúndüá ñuhù chíhi-nda, ni mà váha daquéé stná-ndà nùò itu-ndà. Chicá vaha cate-ndañá. Ni cúníní vaha nsidaa-nsiá palabra jaàn.

Ejemplu nacání sàhà rii nì tùcù

15 Daaní, nì catnátuu cuahà tè-dàchíyàhvi, xì cuahà gá stná nèhivì iá cuàchi-xi, vèchi cuní-nè cunini-ne ñà-ndüá cachí-yà. ² Dandú nècuàchì fariseu, xì stná nècuàchì ley xi veheñuhu, nì xitnùhu-neyà, cachí-nè:

—Nècuàchì jaàn, cudí ini-nè cutnahá-né xì nècuàchì cuàchi; dècuèndè xixí tàcá stná-nè xì nècuàchìmà.

³Dandu nì nacani-ya xì-né iin ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

⁴—Nú ndoó iin cientu riì xì-ndà, te nì quecuaán iin-sì ¿ndíà nduá quida-nda? ¿Amádi nacoo-nda 99 quisi dava ga mà iin yodò, te cùhùn-ndà nanducu-nda inga quisi mà ndè cachi nanihì-ndàsí? ⁵Daaní, nú sàni ndacùhun-ndasí, cudfì ini-ndà ⁶mànuhù-ndà vehe-nda idádócó-ndà quisi mà. Dandu cana-nda amigo xi-nda xì stná nècuàchì ndoó yatni, te cachí-ndà xì-né: “¡Nahà-nsia cundoo-nda cudìi ini-ndà, vàchi sàni natùì riì xí nì ndañuhu ni cú!”

⁷Te yùhù cachí stnáì xì-nsiá, nú nì sàà iin nèhivì iá cuàchi xi cuu-ne ar-repentir, dandu yáha ga xícudìi ini ana ndoó gloria. Ndè chicá cudfì ini-nè sàhà nècuàchìmà nùù 99 nèhivì nihnú vaha inì-xi, vàchi mii-né, có-xiñhù gá cuu-ne ar-repentir.

Ejemplu nacání sàhà dihùn nì ndañuhu, te nì natùia

⁸Te ò (inga ejemplu. Ni cachí-ndà iá) iin nècuàchì ñahà icúmí xí ùxin dihùn plata. Pues nú ni ndáñúhú ian, amádi nacucùn-né iin isì, te nasihvi-né vehe-ne ñà-nanducu-neà ndè cachi natùia. ⁹Daaní, nú sàni nanihì-néà, dandu cana-ne amigo xi-ne xì stná nècuàchì ñahà xíndoo yatni, te cachi-nè xì nècuàchìmà: “Naha-nsiá cundoo-nda cudìi ini-ndà, vàchi sàni natùì dihùn xí nì ndañuhu ni cú”, cachí-nè. ¹⁰Te cachí stnáì xì-nsiá, ducán cudfì stná ini nsidaa ángel xi Dios nú nì sàà iin nècuàchì iá cuàchi-xi cuu-ne ar-repentir.

Ejemplu nacání sàhà dèhe nì sàhàn xicà

¹¹Dandu nì cachi stná-yà:

—Nisa ia iin tiàa ndoó ùi dèhe-xi.

¹²Te nì cachi tèchicá chii xi yua-té: “Papá, taxi-ní ñà-ndùù tàhvì nihì-nsí nùù-ní”. Ñàyùcàndùá, nì sàha-ne iin

iin-tè ñà-ndùù tàhvì-té. ¹³Cóni yáha cuàhà quivì, te nì dàtácá tèchicá chii ma nsidaa ñà-icúmí-té, te cuàhàn xicà-té inga ñuu. Yucán nì quida ndevàha-tè gastu dihùn xí-te, nì quihvi-tè cuàhà viciu. ¹⁴Daaní, na ní nsihì dihùn mà, nì quixi fuerte tnama ñuu yucán, te nì quesaha-té nì ndundahví-te. ¹⁵Ñàyùcàndùá, cuàhàn-te nùù iin lamú ñuu yucán, te nì nihì-té chuun nùù nècuàchìmà, nì techuún-nète cuàhàn-te campu dacaxàhan-tè cochi. ¹⁶(Ñàyùcàndùá, yucán iá-te campu mà), dècuèndè nchichi yùcù saxí cochi-mà cahan stná-te caxì-té, doco còò ni-iin nèhivì sàha xi-té ni-ìñàha. ¹⁷Dandu nì nàcùnihnu sahnú ini-te, te nì cachì-te: “Cuàhà gá peón ndoó vehe yué, te iá cuàhà ñà-cutiacu-nè, dècuèndè cuyódo gá-ñà nùù-né. Doco yùhù, yohó ié ndè cunfì cuì quidá doco. ¹⁸Chicá vaha naquihin ichì nùhì ndé iá papá xi, te cachì xì-né: Papá, nsidá cuàchi nùù Dios, te nsidá cuàchi stnáì nùù mii-ní. ¹⁹Ni mà nátùì cunduu guè nahi dèhe-ní; nahi peón xi-ní cundui quida-ní cuenta”. Ducán nacání inì-te entre mii-té. ²⁰Ñàyùcàndùá, nì naquihin-tè ichì mànuhù-té ndé iá yua-té.

Te xica fì vaxì-tè ndé iá nècuàchìmà, te nì xini-nète. Dandu nì cuhi ini-nète, te nì dayàa-nè cuàhàn-nè nì numi nihni-nète. Nì tutuyuhu tnahá-né nùù-né. ²¹Dandu nì cachi dèhe-nemà xì-né: “Papá, nsidá cuàchi nùù mii-yá iá ansivì, te nsidá cuàchi stnáì nùù mii-ní. Mà nátùì cunduu guè nahi dèhe-ní”, nì cachì-te. ²²Doco yua-té, nì cachi-nè xi peón xi-ne: “Tavà-nsiá sìcoto chicá finu, te chindixi-nsiàte; te ni cúnacáá stná iin anillu dìnindàhá-te; ni nácuàin stná-te iin ndisàn. ²³Te cundaca stná-nsia chelù ndatnù quixi cui-si quida-nda vicò. ²⁴Vàchi sàni xihì dèhi yohó cahín, doco vichi (sàni nsiaà-te) na iin tiàa nì

natiacu. Sàni ndañuhu-té ni cuí, doco vichi sàni natùì-tè”, nì cachi yua-té. Te nsidaa nècuàchì ndoó yucán, nì quesaha-né nì quida cahnú-né vicò mà.

²⁵Daaní, dèhe sahnú nècuàchìmà, iá-te nùù itù. Te nì naquihin-tè ichì màndixi-tè. Te na ní cuyatni-tè vehe, nì tiacù-te quidándáá nèhivì, te itásahá stná-nè. ²⁶Ñàyùcàndùá, nì cana-tè iin peón; nì xicàn tnùhù-té nùù nècuàchìmà, cachí-te: “¿Ndfà ndùá cùu-guá vehi?” ²⁷Dandu nì cachi peón mà xi-té: “Sàni nsiaa ñani-ní, ñàyùcàndùá nì cachi yua-ní ñà-nì càhní-nsí chelù ndatnù, vèchi sàni natùì dèhe-ne, te còò ni-iñàha ni cuu xi-té”. ²⁸Ñàyùcàndùá, nì xidà ini ñani sàhnùmà, có-cùnì-te nansihvi-tè vehe. Dandu nì quee yua-té nì càhàn viì-né xi-té. ²⁹Doco nì cachì-te xi-né: “Cunaha-ní, sàcànì cuà ié` nùù-ní quidáchúin, te inínì nsidanicuú ñà-ndùá cachí-ní xí; doco tàñàha ga dacútàhvì-ní yùhù ni-iin litú quida stnáì vicò xì amigo xi. ³⁰Doco vichi sàhà ñà-nì nsiaa tè-ndùù dèhe-ní yohó, (ñàyùcàndùá quidà-ní iin vicò cahnú), dècuèndè nì xihì stná chelù ndatnù xi-nda sàhà-té, mate nduú-te iin ana nì quida uun gastu xì biene xi-ní sàhà ñahà xí-te”, nì cachi dèhe sahnuma. ³¹Dandu nì cachi yua-té: “Yohó, dèhì nduú stnáù. Siempre íó xì. Te nsidaa ñà-ndùù biene xi, stoho stná` nduú stnáù. ³²Doco vitni ndiá icà-nda quida-nda vicò, te cudii ini-nda, vèchi tè-ñanù yohó, nì xihì-te cahín, doco vichi yohó iá-te na ian nì natiacù-te; sàni ndañuhu dahuun-tè nì cahín, doco còò, sàni nsiaa-te vichi”.

Ejemplu nacání sàhà mayordomu cónì quidá víi

16 Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Iin nècuàchì cuicà, nì ìa iin mayordomu xi-ne, te nì cachitnùhu

nèhivì xi-né: “Có-quidá víi mayordomu xi-ní xì biene xi-ní”. ²Ñàyùcàndùá, nì cana-ne tèmà, cachí-nè xi-té: “¿Nansa iá ñà-ndùá quidà-ní? vèchi càhàn tnùhù nèhivì sàhà-ní nùù. Pues vichi icúmí-ní quida nsihì-ní entregar cuenta xi-ní nùù, vèchi cuàhìn taví mii-ní nùù chuun xi-ní ñà-ndùù-ní mayordomu”, nì cachi-nè. ³Ñàyùcàndùá, nì quesaha-tèmà nacání inì-te, cachí-te inì-ni mii-té: “¿Nansa quide vichi? vèchi cuàhàn lamú xi dacútáxíó-né yùhù nùù chuun xi. Ndahvì, vèchi còò valor xi quidachuín xi pala. Vihini càcàn stnáì caridad, doco cucáhàn nùù. ⁴¡Áa! Vichi sàni cundaà inì nansa quide, te cundoo ana cuàha lugar coi vehe-xi na quei nùù chuun xi”, nì cachi-te. ⁵Ñàyùcàndùá, nì cana-tè iin iin nèhivì iníhíca nùù lamú xi-tè. Te nì ndàcàtnùhù-té nùù nècuàchì primeru mà: “¿Nadaa iníhíca-ní nùù lamú xi?” ⁶Te nì cachi nècuàchìmà: “Iin cientu tonel aceite iníhíquè”. Dandu nì cachi mayordomu mà: “Tnii-ní cuenta xi-ní, coo-ní yohó, te yàchì natiaa-ní cuenta xi-ní ñà-cundua cuisì ùì dico ùxin (50) tonel vichi”. ⁷Dandu nì cachì-te xi inga-nè: “Te mii-ní, ¿nadaa iníhíca-ní?” Te nì cachi nècuàchìmà: “Iin cientu carga nùnì trigu iníhíquè”. Dandu nì cachì-te: “Tnii-ní cuenta xi-ní, te natiaa-ní cùmì ñicó (80) carga-ní”. ⁸Daaní, lamú xi-tè, nì cundaà ini-nè ñà-ndùá quidá-te. Ñàyùcàndùá, nì cachi-nè xi-té sàhà-ñá cónì quidá víi-té: “¡Na nchichí guá nì quida-ní!” nì cachi-nè. Vèchi cunaha-nsiá, nèhivì nihnú inì-xi cuisì ñuhivì yohó, chicá cuehé-nè nùù chuun xi-ne entre nsidaa mii-né, te chicá mà cuehé nèhivì datnúù Dios sàxinítnùnì-xi.

⁹Te yùhù cachí xi-nsiá: mate dava-tè, có-quidá víi-té xì dihùn xí-te, doco mii-nsiá, xiñuhu cuichuún víi-nsiá ñà-cuicà-nsiá sàhà-ñá naquimani nèhivì-nsiá, dandu na quívì nsihì dihùn

xí-nsiá mà, vətùni cuàha Dios sàa-nsià nùu-yá vehe ndiaha-yá nicanicuahàn.

¹⁰ Nù sàni nìhì iin nēhivì iin chuun tii, te quidá vīi-néà, dandu ñà-jaàn cundaà ini-ndà vətùni quida vīi stnà-nè iin chuun chicá cahnú. Te ò nú có-quidá vīi-né chuun tii ma, dandu ni mà quidá vīi stnà-nè iin chuun cahnú.

¹¹ Ñàyùcàndüá, nú icúmí-ndá ñà-cuicà ñuhivì cuàchi yohó, te có-quidá vīi-nda xán, dandu còò iin cuàha xi-nda ñà-ndüú ñà-cuicà ndiaha ndisa. ¹² Te nú có-quidá vīi-nda chuun ñà-cundiaa-ndà biene xi inga ñanitnaha-nda, dandu còò iin cuàha xi-nda ñà-cunduu biene xi mii-nda.

¹³ Iin tē-quidáchútn, mà cúí coo ù patrón xi-tè, vèchi nú ducán, dandu icúmí-tē cuni ùhì-te iin-ne, te inga-nè cuu inì-te sàhà-xí. Te ò ni cachí-ndà, iin-ne coo vaha xi-té, te inga-nè cahíchi inì-te. Te ducán stnà mii-nsiá, nú cuú ini-nsià sàhà dihùn, dandu mà cúí cunucuachi stnà-nsià nùu Dios —nì cachi Jesús.

¹⁴ Daaní, nècuàchi fariseu, itá stnà-nè yucán, iníni-né nsidaa ñà-ndüá cachí-yà, te nì sàcündiaa-nèyà, vèchi cuàhà gá cuú ini-nè sàhà dihùn. ¹⁵ Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xi-né:

—Mii-nsiá, nùu nēhivì cuní-nsià ndee vaha-nsiá, na ian ni cundúú-nsiá nēhivì vaha guá. Doco Dios, ináhà-yà ñà-ñuhú ini anima-nsià. Vèchi ñà-ndüá chicá xího nècuàchi ñuhivì yohó, có-nàtùia nùu mii-yá, vèchi ñà-chicá có-íá vaha nduá nùu-yá.

Iin palabra nì cachi Jesús sàhà ley xi Moisés xi sàhà ñuhivì ìi xí Dios

¹⁶ Inii tiempu antes quesaa Juan (Bautista) nì sandiaa ley (xi Moisés) xi stnà palabra nì cachi profeta nisa cahàn cuenta xi Dios. Doco tiempu xi Juan vaxi duha nì quesaha xítia cuentu sàhà ñuhivì ìi xí Dios, te vichi nsidaa nēhivì, quidá-né lucha sàa-nè ñuhivì ìi mà.

¹⁷ Doco ley (sàhana) ma, nicanicuahàn cundua iin ley vaha; vèchi ni-iin seña tii xí iin letra xan, mà nunca sàa ndañuhá. Chicá mà úhi ndañuhu ansivi xi ñuhivì, doco ley mà, nicanicuahàn coa.

Nansa nì cachi Jesús ñà-mà váha cate tñàhà-ndà

¹⁸ Nù ni caté stnahá iin tiàa xi ñahàdihí-nè, te coo-ne xi inga nècuàchi ñahà, cuàchi ndisa cundua. Te nú ni nándàhà stnà iin nècuàchi tiàa xi iin nècuàchi ñahà ní sate stnahá, divini cuàchi cunduu stnà mà.

Nansa nì cuu xi iin tècuicà xi stnà iin nècuàchi ndahví nani Lázaro

¹⁹ Nisa ìa iin tècuicà, ndixí-te sìcoto cuxín finu, xi cuàhà gá sìcoto chicá vīi. Te nsiquívì nisa quida-tè vicò cahnú vehe-tè. ²⁰ Te nisa ìa stnà iin nècuàchi satú nani Lázaro, indúhu-né yehè cahnú tècuicà mà, te itándiaa chitu nsihì uhì ìcà-né. ²¹ Te cuní-nè nìhì-né pedazu cuati comida cóyo nùu mesa xi tècuicà mà cuxi-ne. Dècuèndè stnà sihina, vaxi-sì ndé íá-nè, te nacuahá yàá-sì nsihì uhì ìcà-némà. ²² Daaní, nì sàà quivì nì xihì-nè, te nì caquixi ángel nì nacuaa-ne anima nècuàchimà cuàhàn-nè ndé íá xì-ndà Abraham. Daaní, después nì xihì stnà tècuicà mà, te nì ndùxin-tè. ²³ Dandu (nì sàa-te) ndé ndoó anima nècuàchi xínduu nsii. Te yucán nì quesaha-té ndohó cuàhà-té. Dandu nì ndacoto-tè nì xini xicà-té yucán íá Abraham, te yatni uun íá stnà Lázaro. ²⁴ Ñàyùcàndüá, nì ndàhì ndee-té, cachí-te: “¡Abraham! ¡Xì-nsí nduu-ní! Cundehè ndahví-nì yùhù; techuun-ní Lázaro quixi-ne dandaxín-né dìndàhà-nè tècuí, te danchíco-ne yàf, vèchi yáha ga ndohí ié` mahì ñuhu yohó”. ²⁵ Doco nì cachi Abraham: “Nsinuu inì-ní, hijo, vèchi na

nisa itiacù-ní ñuhiví, vaha vida nisa icumi-ní. Doco Lázaro yohó, còó; yáha ga ndahví nisa yáha-ne. Doco vichi sàni ñihítáhvì-né cudii cuáhà ini-nè, mientras mii-ní, icúmí-ní ndoho-ní. ²⁶Te iá stná inga ñàha, vachi mahi nsiùhù yohó xì mii-nsiá jaàn iá iin yui cahnú cunú sàstnùhù. Ñàyùcàndùá, mate ni cúcáhan-nsí yáha-nsí ndé iá-ní, doco mà cúf; te stná mii-nsiá, mà cúf yáha stná-nsiá ndé ndoó nsiùhù yohó”. ²⁷Dandu nì cachi tèmà: “Pues, nú ma cúf, dandu sacúndáhvì` nù-ní, tío Abraham; techuún sacù-ní Lázaro nùhù-nè vehe papá xi. ²⁸Vàchi yucán ndoó ùhùn ñanì, te cuní càhàn Lázaro xì-té ñà-màsà quíxí stná-te lugar yohó ndé ndòhò guá-nsí”. ²⁹Dandu ní cachi Abraham xì-té: “Sà-icúmí-té libru ì nì tíaa Moisés, xì stná libru nì tíaa nècuàchì profeta. Ni cúnini-te ñà-ndùá cachí nù tutu mà”. ³⁰Dandu nì cachi-te: “Còó, tío Abraham, vachi nú ni natiácú iin nsii, te sàà-nè càhàn-nè xì-té, dandísá, icúmí-té cuu-tè arrepentir”. ³¹Doco nì cachi Abraham xì-té: “Nú có-cùnini-te cunini-tè ñà-ndùá nì cachi Moisés, te ni ñà-ndùá nì cachi profeta, dandu mà sàà-te naxicocuñin ini-te mate ni natiácú iin nsii (càhàn xì-té)”.

Cuáhà gá ni coo-nda cuidadu, còtó quida-nda iin cuàchi

17 Dandu nì cachi Jesús xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Ñà-ndàà nduá, icúmí dava ñèhvì tucù-nè ichi có-ndiàà quida ñanitnaha-ne. Doco ndahví nècuàchì datúcù tñàhà-ximà. ²Vàchi chicá vaha ni mácundiacu iin yùù yódò dùcùn-né, te ndiachi-né mahi mar sàhà-ñá màsà dátúcù-nè ni-iin ñà-cuati yohó. ³Ñàyùcàndùá, cuidadu cundoo-nsia sàhà ñà-ndùá quidá-nsiá.

Nú quidá iin ñanitnaha-nsia cuàchi nù-nsiá, dandu càhàn-nsiá xì-né

sàhàmà. Te nú ni naxícocuñin ini-nè sàhà ñà-ndùá nì quida-ne, dandu cuicahnú ini-nsia sàhà-né. ⁴Mate ùsà xichi iin quivì nì quidá-né iin cuàchi nù-nsiá, có-quidá, vachi nú cada iin iin xichi vaxi-ne cachí-nè ñà-cùú-né arrepentir, dandu icúmí-nsiá cuicahnú ini-nsia sàhà-né —nì cachi Jesús.

Vàtuni quida stná-ndà milagru nú nihnú vaha ini-ndà mii-yá

⁵Dandu nècuàchì nì nihì chuun nù Stoho-ndà Señor, nì xìcàn tàhvì-nè nù-yá, cachí-nè:

—Chindee-ní nsiùhù ñà-nì sàà-nsi cunindisá víi gá-nsi.

⁶Dandu nì cachi-yá xì-né:

—Cuati lihngu tata yutnù nani nù-mostaza. Te ñà-yòhò cachí xì-nsiá: nú xiníndísà ndisa-nsia, mate (iyuhu nduá) nahi tata mà, dandu dècuèndè vātuni dandacú-nsiá nù yutnù nahi yutnù fruta jaàn ñà-nì ndánchító-nu yohó, te cùhùn-nu ndiachi-nú mahi mar, dandu seguru ducán icúmí coo.

Ejemplu sàhà peón quidáchúùn nù-ndà

⁷Ni cachí-ndà iá iin peón xi-nda, te quidachuún saín-te nù-ndà. Te vihini xitú-te, o ndiáà-te quisì xi-nda. Doco nú nì nsiaà-te vehe, ¿a cachí-ndà xì-té ñà-nì cùhùn-te cudamá-te? ⁸Còó, dohó cuáhàn-ndà cachi-ndà xì-té: “Quidayucùn-ní ñà-cudamí, dandu nsidavì-ní mii-ní, te taxi-ní ñà-cuxi, te cohi. Doco mii-ní, dècuèndè después icúmí-ní cuxi-ní”, cachi-ndà xì-té. ⁹Pues, ¿a náquimàni-ndà peón mà nú sàni quida-tè nsidaa ñà-ndùá nì ndacu nuù-té? Ádi coó. ¹⁰Pues divi ducán stná xì mii-nsiá, vachi nú sàni nsihi nì quida-nsia nsidaa ñà-ndùá nì ndacu nuù-nsiá, dandu icúmí-nsiá, cachi-nsiá: “Còó ni-ñàha ni quidá-nsí,

cuisì ñà-ndùá ndiá ìcà-nsí nì quida-nsí”, —nì cachi Jesús.

**Nansa nì dándúvaha Jesús
ùxin tiàa ndohó cuèhè lepra**

¹¹ Nchícùn Jesús ichì Jerusalén cuàhàn, te nì yàha-ya ladu Galilea xì stná ladu Samaria. ¹² Te na ní sàà-yà iin ñuu tii nì xini-yà yucán vaxi ùxin tiàa ndohó cuèhè lepra. Itá xica-né, ¹³ cána ndee-né, cachí-nè:

—¡Stoho-nsì Jesús! ¡Cundehè ndahví-ní nsihùh!

¹⁴ Daaní, na ní xini Jesús nècuàchìmà, nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsià dacuní-nsià dùtù ìcà-nsiá.

Ñàyùcàndùá nì caquihin-ne ichì cuàhàn-nè. Te meru xicá-né ichì mà, dandu nì nduvàha nsidaa-né. ¹⁵ Te iin-ne, na ní xini-nè sàni nduvàha-ne, nì naxicocuñin-nè, nì ndenihi vaha cuahà-né Dios, ndee cáhàn-nè. ¹⁶ Te nì sàcuìn sisi-né nùù-yá, naquímánì-néyà. Te nduú-né iin nècuàchì ñuu Samaria.

¹⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿Amádi ùxin tiàa nì nduvàha? Doco 9 nècuàchì dava ga mà, còò-né nì naxícócuñin. ¹⁸ Cuisì mindaa nècuàchì tucù yohó nì naxicocuñin naquímánì xì Dios.

¹⁹ Dandu nì cachi-yà xì tiàa nì naxicocuñin mà:

—Ndacuìn-ní xuhun-ní vehe-ní. Vàtùni nì xinindisa-ní, te ñàyùcàndùá nì nihì-ní nì nduvàha-ní.

**Nansa icúmí cuu quivì naxicocuñin
Jesús ñà-cusahnú-yá nùù ñuhiví yohó**

²⁰ Daaní, nì ndàcàtnùhù nècuàchì fariseu nùù-yá índù tiempu sàà quivì cusahnú Dios ñuhiví yohó. Te nì cachi-yà xì-né:

—Màdiá nduchìnùù-nsiá cuni-nsià ñuhiví ìì xí Dios. ²¹ Mà cúndúámà ñà-cachitnùhu nèhivì xì-nsiá, cachi-nè

yohó iá ñuhiví ìì mà, te ò yucán iá. Còó, vaxi yohó mahì mii-nsiá iá ñuhiví ìì mà.

²² Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Vaxi iin tiempu na yáha ga cuni-nsiá cundua tiempu ndiaha (naxicocuñin) yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, doco tãñáha ga sàà cundua tiempu mà. ²³ Te nú cachì nèhivì xì-nsiá ñà-yòhó sàni naxicocuñin, te ò yucán ié, màsà cùhùn-nsiá xì-né, màsà cùnhícùn-nsiànè. ²⁴ Vaxi na ian tása, te natnúù fuerte inicutu ansivi ndè iin ladu xì ndè inga ladu, ducán icúmí cuu stná xì yùhù na sàà quivì xí, (te cundehè nsidaa nèhivì yùhù).

²⁵ Doco antes, cuahà inàha icúmí ndohi; vaxi icúmí nèhivì tiempu vichi cahíchì ini-nè yùhù. ²⁶ Te nacua nì cuu tiempu xi Noé sànahà, ducán icúmí cuu stná na sàà meru quivì xí yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. ²⁷ Vaxi tiempu xi Noé mà nisa (ndoo cuéyàà nèhivì ñuhiví), xixí-né, xihí-né, te nándàhà-né. Te ducán nisa quida-ne dècuèndè nì sàà quivì nì quihvi Noé barcu cahnú, dandu nì quixi dàvì nì sahnì xì nsidaa nèhivì mà. ²⁸ Daaní, ducanì stná nèhivì ñuu Sodoma tiempu xi Lot sànahà, xixí-né, xihí-né, xiín-né, te dicó-né; xitú stná-nè, te quidávàha stná-nè vehe; ²⁹ doco divi quivì nì quee Lot ñuu mà, dandu ndè ansivi nì còyo ñuhu xì tàtnà cuaán sahan quini, te nì caxihì nsidaa nèhivì ñuu mà. ³⁰ Ducán icúmí cuu stná na quivì naxicocuñin, te cumi nèhivì yùhù.

³¹ Quivì mà, nú ndoó nèhivì ònìvèhé-né (quetátù-nè), te ini vehe ñuhú ñà-icúmí-nè, dandu màsà ndúlócò-nè sàhámà. Cuisì-nì nì cùnù dèhé-nè chicá vaha. Te ò nú ndoó-né nùù ìtú, dandu màsà naxícócuñin-nè vehe-ne. ³² Màsà nándòdó-nsiá nansa nì cuu xi ñahàdihí Lot. ³³ Nsidaa ana cuní dacácu xi vida-xi, cutu-ñà

dandánúhú-nêamà quea; doco nsidaa ana có-dàcácu xi vida xi, divi cunduu nècuàchì càcu.

³⁴Yùhù cachí xì-nsiá, na sáa ñuú naxicocuñin, dandu ndé quídì ùi nèhivì, icúmí cuxio iin-ne, te iin-ne ndòo. ³⁵Te ndé ndoó ùi nècuàchì ñahà cutnáhâ nchicó, iin-ne icúmí cuxio, te inga-nè ndòo. ³⁶Te ndé ndoó stná ùi tiàa nùù ítú, iin-ne cuxio, te inga-nè ndòo.

³⁷Dandu nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—Stoho-nsi Señor, ¿indù cuàhàn cuu ñà-jaàn?

Te nì cachi-yà:

—Cunaha-nsiá, (ducán iá nahi dichu cachí): “Ndé indúhu ñà-nì xihì, yucán icúmí nataca stná longo”.

Ejemplu nacání sàhà iin nècuàchì ndahví nì sàhàn nùù iin juez cuehé

18 Dandu nì nacani Jesús xì-né iin ejemplu ñà-cundaà ini-nè ñà-iin-ni icúmí-ndá càcàn tàhvi-ndà nùù Dios, te màdiá cuhuun ini-ndà. ²Dohó nì cachi-yà:

—Nisa ìa iin juez iin ñuu; doco ni cóni sácáhvì-tê Dios, ni stná nèhivì. ³Te divi ñuu yucán nisa ìa stná iin nècuàchì ñahà nì xihì ì-xí. Te sàhàn nècuàchìmà nùù juez mà, cachí-nè: “Nsidandaà-ní chuun xi, vèchi iá iin nècuàchì xiní ùhì xí”. ⁴⁻⁵Doco cóni cùnì-te. Daaní, después nì nacani ini-te, cachí-te ini-nì mii-té: “Yáha ga sáhachuún ñahàcuàán yohó yùhù. Ñàyùcàndüá mate có-càhvì Dios, ni có-càhvì stnáì ni-iin nèhivì, doco cuàhìn nsidandaì chuun xi nècuàchì yohó, vèchi cuñáñi ñà-tutoo quixi-guá-nè nùù”.

⁶Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor:

—Cundehè-nsiá nansa nì cachi juez mà, mate malu-nè, (doco icúmí-né chindee-né nècuàchìmà). ⁷⁻⁸Ñàyùcàndüá, Dios, ¿áma nsidandaà stná-yà sàhà nèhivì nì nacàxin-ya

nù ndui te ñuú xícàn tàhvi-né, te sacúndáhvì-nè nùù-yá? Te ¿a caní tiempu cueé-yà, te sàa quivì nsidandaà-yà ducán? Còó, yàchì icúmí-yà nachitacùhá-yà sàhà-né, cachí xì-nsiá. Doco quivì naxicocuñin yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, ¿a ndísá cunindisá cuàhà nèhivì yùhù cahan-nsiá? —nì cachi Jesús.

Ejemplu nacání sàhà iin nècuàchì fariseu cuadú, xì sàhà stná iin nècuàchì dachíyàhvi nì naxicocuñin ini-xi

⁹Daaní, nì nacani-ya iin ejemplu sàhà nèhivì ndanfí vaha guá xì mii-xí, te cachíchì ini-nè nècuàchì dava ga. Dohó nì cachi-yà:

¹⁰—Ûì tiàa, cuàhàn-nè veheñùhu cahnú ñà-càcàntàhvi-né nùù Dios. Iin-ne nduú nècuàchì fariseu, te inga-nè nduú nècuàchì dachíyàhvi. ¹¹Te nècuàchì fariseu mà, nì sàcuìn-nè yucán, te nì naquimanì-né Dios sàhà mii-né, cachí-nè: “Ansivéhé-nì Yua-nsí Dios, vèchi yùhù, có-quidá ndevàhi nacua quidá nècuàchì dava ga mà, te có-quidá cuìhna stnáì ni-ñàhà, vèchi có-quidé ni-iin ñà-có-ndiá ìqué quide, có-càhìn xì inga nècuàchì ñahà, ni có-quidá stnáì na quidá tè-dachíyàhvi jaàn. ¹²Còó; nùù cada ùnà quivì ìnfhí iá dòquf ùi quivì, te nùù cada ùxin pesu quidé ganar, chivàha cuáin ian ñà-cunduu diezmu xan”, nì cachi nècuàchìmà.

¹³Doco nècuàchì dachíyàhvi ma, xica iín-né, cucáhàn nùù-né ndacoto-ne ansivi. Ñàyùcàndüá, iín-ne, caní-né nchica-ne (ñà-cùù guá-nè sentir sàhà cuàchi-ne), te cachí-nè: “Yua-nsí Dios, cundehè ndahví-nì yùhù, vèchi nècuàchì cuàchi nduí”, nì cachi-nè, ¹⁴dandu mànuhù-né. Ñàyùcàndüá, yùhù cachí xì-nsiá, divi nècuàchì yucán nduú ana nì ndee vaha ndisa nùù Dios, te màdiá nècuàchì primeru mà. Vèchi

nsidaa ana datiaá uun nduú nêhivì vâha guá, icúmí-nê nducahan-ne; te nsidaa ana ndanîhî ndahví xî mii-xí, chicá icúmí-nê nihî-né tnũñuhu.

**Nansa ni cachi Jesús ñà-màsà
cádí-ndà nùu ñà-cuati
ñà-cunchicuàn mii-yá**

¹⁵ Daaní, ndacá nêhivì ñà-cuati xí-né vâxi nùu-yá ñà-chitândòò-yá ndahà-yá ònî-vé. Doco na ní caxini nêcuàchì dacuahá-yá, ni sadi-nè nùu nêcuàchimà. ¹⁶ Ñàyùcàndüá, ni cana Jesús ñà-cuati ma ni tnátua, te ni cachi-yà:

—Nacoo-nsia ñà-cuati ni quixá nù. Màsà cádí-nsià nùá, vâchi cuisì nêcuàchì nihnú inì-xi nahi miá cunduu ana sàà ñuhivì ì xí Dios. ¹⁷ Ñà-ndáà nduá cachí xî-nsiá, nú ni coó (vítá ini) nêhivì nahi ñà-cuati, dandu nihî-né quìhvi-ne ñuhivì ì xí-yá, doco nú coó, mà sàà-nè yucán —ni cachi-yà.

Nansa ni cachi Jesús xî iin tèchii cuica

¹⁸ Daaní, ni càhàn iin tè-nihî chuun, ni xicàn tnũhù-té nùu-yá, cachí-te:

—Maestro, mii-ní vâha ndisa-ní. Cachì-ní xí ndiá quide, te nihitáhvi vida ndiaha nicanicuahàn.

¹⁹ Dandu ni cachi Jesús xî-té:

—¿Ndiá òsáhà-xí cachí-ní xí: “Mii-ní vâha-ní”? Vâchi còò ni-iin nêhivì ùun vâha ndisa, cuisì nú nduí Dios, dandu vâha ndisa inì. ²⁰ Pues vichi, sà-ináhá-ní nansa ni dandàcú-yá ñà-màsà càhàn-ndà xî inga ana có-ndùú nêcuàchì vehe-nda; te màsà càhni stnaha-nda, ni màsà quídá cuñhá-ndá, ni màsà cáchí-ndà iin tnũhu sàà ñanìtnaha-nda, te ni coó stná tnũñuhu xi-nda nùu yuadíhí-ndá.

²¹ Dandu ni cachi tu-tè xî-yá:

—Cunaha-ní, nsidaájàn sàni chivàhi dècuèndè na tí.

²² Na ní inini Jesús ñà-ndüá ni cachí-te, dandu ni cachi-yà:

—Cumàni gá inga inàha quida-ní. Dicò nsihî-ní ñà-ndüá icúmí-ní, te dasàn-ní òhùn mà nùu nêcuàchì ndahví; dandísá nihitáhvi-ní sàà-ní ansivi, te yucán cucumi ndisa-ní cuàhà ñà-cuicà. Te quixi-ní cunchicùn stná-ní yùhù —ni cachi-yà.

²³ Doco tèmà, na ní inini-tè ni cachi-yà ducán, dandu yáha ga ni cuhuun inì-te, vâchi cuica cuáhà-té. ²⁴ Te na ní xini Jesús ñà-ni cuhuun guá inì-te, dandu ni cachi-yà:

—¡Na uhì guá sàà iin tècuicà ñuhivì ì xí Dios! ²⁵ ùhì gá stná dayáha-nda iin camellu nùu chìcòhò ndúhu iquì; doco chicá ùhì yáha iin tècuicà ndè ñuhivì ì xí Dios.

²⁶ Dandu nêcuàchì xî-inini yucán, ni cachi-nè:

—Nú ducán nduá, dandu ¿nansa cui càcu anima iin nêhivì?

²⁷ Dandu ni cachi-yà:

—Ñà-ndüá có-sàà nêhivì quida-ne, vâtùni quida Dios-ñà.

²⁸ Dandu ni cachi Pedro xî-yá:

—Nsiühù, sàni nacoo ì-nsí nsidaa ñà-ndüá icúmí-nsí, te vâxi-nsi nhcìcùn-nsi mii-ní, Stoho-nsi Señor.

²⁹ Dandu ni cachi-yà xî nsidaa-né:

—Ñà-ndáà nduá cachí xî-nsiá yohó, nú nhcìcùn iin nêhivì ñuhivì ì xí Dios, te sàhàmà icúmí-nê nacoo-ne inàha, (màsà ndúlócò-nè), mate ni nácóó-né vehe-ne, ò yuadíhí-nè, ò ñani-nè, ò cùha-ne, ò ñahàdihí-nè, ò dèhe-ne, (có-quadámà), ³⁰ vâchi después yáha ga cuàhà gá más icúmí-nè nihitáhvi-né vida xi-ne ñuhivì yoho. Daaní, na sàà-nè inga ñuhivì vâxi xi-nda, dandu nihitáhvi stná-nè vida ndiaha nicanicuahàn.

**Nansa ni cachi tu Jesús inga xichi
ñà-icúmí-yá cui-yà, dandu natiacu-yà**

³¹ Daaní, ni tavà cuaán-yá ùxin ùi nêcuàchì dacuahá-yá, te ni cachi-yà xî-né:

—Cunaha-nsiá, ichì ñuu Jerusalén nchícùn-ndà vichi, te ñuu yucán icúmí cuu ndisa nsidaa ñà-ndúá nì tiaa nèhivì xí Dios sàhana sàhà yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì. ³² Vàchi icúmí nèhivì dayáha-ne yùhù ndahà tè-inga raza ñà-cuàcùndiaà-te yùhù, te canàhá stná-te xí. Te icúmí stná-te sivi díi-te núf, te cahni cuií-te yùhù. ³³ Dandu de-spués cahni-té yùhù. Doco tíxi ùni quìvi icúmí natiacuì —nì cachi-yà.

³⁴ Doco nècuàchi dacuahá-yá, cóni cùndàà ini-nè sàhámà. Cóni sàa-nè mànihì ini-nè, vachi nahi palabra dèhé nì sandua nùu-né.

**Nansa nì quida Jesús milagru
ñuu Jericó, nì dānátui-ya
nùu iin nècuàchi cuaá**

³⁵ Yatni iá-yà ñuu Jericó vaxi-ya, te yuhù íchí yucán iá iin nècuàchi cuaá xícàn xì caridad. ³⁶ Te na ní tiacu-nè yáha cuàhà nèhivì, dandu nì ndacàtnùhù-né ndiá nduá cuú. ³⁷ Te nì cachi nèhivì ñà-divi Jesús de Nazaret cuàhàn yáha. ³⁸ Ñàyùcàndùá, nì ndàhì-nè, cachí-nè:

—¡Jesús! ¡Mii-ní descendencia ì xí David! ¡Cuihì inì-ní yùhù!

³⁹ Doco nèhivì idónuu (nùu nèhivì cuàhà mà), nì canàhá-nè xì nècuàchi cuaá mà, nì cadí-nè yuhù-né cachí nècuàchimà xì-né. Doco mii-né, chicá ndee ní ndàhì-nè, cachí-nè:

—¡Mii-ní descendencia ì xí David, cuihì inì-ní yùhù!

⁴⁰ Dandu nì cucuiin Jesús, nì dāndacú-yá ñà-nì cūndacá nèhivì nècuàchimà quixi. Te na ní tnàtuu-ne, nì xicàn tnùhù-yá nùu-né, ⁴¹ cachí-yá:

—¿Ndiá nduá cuní-ní quide?

Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, cuní natùinuí.

⁴² Dandu nì cachi-yá xì-né:

—¡Ni ndúvaha nduchinúu-ní, cachí xì-ní! Vachi ñà-sàni xinindisa-ní, ñàyùcàndùá sàni nduvàha-ní.

⁴³ Dandu luegu nì natùinuú-né, te nì tenchicùn stná-nèyà, naquímánì-né Dios. Te nsidaa nèhivì nì xini ñà-ndúá nì cuu, nì ndenihi ndiaha stná-nèyà sàhámà.

**Nansa nì xinindisá iin nècuàchi
cuicà nani Zaqueo, te nì
nanduu-ne iin nèhivì xí Jesús**

19 Na ní sàa-yà ñuu Jericó, nì yáha uun-ya inii ñuu mà.

² Te cunaha-nsiá, ñuu mà iá stná iin nècuàchi cuicà nani Zaqueo. Te chuun xi nècuàchimà nduá dandacú-né nùu dava ga tè-dàchíyàhvi. ³ Te cuní stná-nè cundehè-né Jesús ana nduú-yá. Doco mànicúì ñà-cuàhà guá nèhivì itá yucán, vachi iin nècuàchi cuisí nduú-né.

⁴ Ñàyùcàndùá, nì dàyáa-nè chicá nùu-xí, te nì nana-ne dòcò iin yutnù fruta tnuu, vachi yucán icúmí Jesús yáha-ya. ⁵ Dandu na ní sàa-yà lugar mà, nì ndacoto-ya dìqui-xí, te nì xini-yá nècuàchimà, dandu nì cachi-yá xì-né:

—Zaqueo, dansíhi-ní nuu-ní, vachi vichi icúmí sài vehe-ní.

⁶ Ñàyùcàndùá, vichi vichi nì nuu yàchi nècuàchimà, te ndacá-néyà mànuhù vehe-ne, cudí ini-nè. ⁷ Doco nèhivì cuàhà mà, na ní xini-nè cuàhàn-yá xì nècuàchimà, dandu nì xitnùhu-neyà, índu chuun cuàhàn-yá vehe iin nècuàchi iá cuàhà cuàchi-xí, nì cachi-nè.

⁸ Daaní, (na iá-yá vehe Zaqueo mà), nì ndacuiin nècuàchimà, cachí-nè xì-yá:

—Señor mío, ñà-ndúú davatahvi biene xi cuàhìn dasín nùu nèhivì ndahví. Te nècuàchi nì dāndàhví nì quihin dihùn-xí, cùmì tantu gá cuàhìn nacuàhi-nè.

⁹ Dandu nì cachi Jesús (xì nèhivì yucán):

—Vichi sà-íá salvación xi nècuàchì divéhé-xí yohó, vèchi nacua nì quida yohòtéhè-ndà Abraham, ducán nì quida stná-nè, (te sàhámà nì càcu-ne), ¹⁰ vèchi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, nì quesai ñuhivì yohó ñà-nanduquí ana nì tucù inga ichì, te dacácuì anima-nè —nì cachi-yà.

Ejemplu nacaní sàhà ùxin dihùn oro

¹¹ Daaní, nsidaa nèhivì yucán, ndoó-né iníní-né ñà-ndúá cachí-yà. Dandu nì nacani tu-ya xì-né inga ejemplu, vèchi sà-itúú-yá sàà-yà ñuu Jerusalén, te tuxí ini-nè ñà-mà cuéé gà, te sàà tiempu ndiaha cusahnú Dios (ñuhivì yohó). ¹² Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né:

—Ñisa ìa iin dèhe rey, cuní-nè cùhùn xicà-né inga ñuu ñà-nìhì stná-nè chuun dandacú stná-nè, dandu después ndixi-ne (cusahnú-né). ¹³ Ñàyùcàndüá, (na táñaha ga quihin-ne ichì, dandu) nì cana-ne ùxin peón xi-ne, te nì sàha-ne iin iin-tè iin iin dihùn oro, te nì cachi-nè xì-té: “Inii tiempu dècuèndè quivì naxicocufín icúmí-nsiá quida-nsia lucha nducuahà dihùn yohó”, (nì cachi-nè xì-té, dandu cuàhàn-nè). ¹⁴ Doco nècuàchì ñuu-nè, sàhà-ñá có-xiñhù-né nècuàchimà, ñàyùcàndüá, nì techuún-né itni nèhivì xí-né nihi-xi razón cuàhàn, te dohó cachí razón mà: “Có-cuní-nsi cusahnú nècuàchì jaàn nù-né”, cachá. ¹⁵ Doco nècuàchimà, vètuni nì nihì-né chuun cusahnú-né, te nì naxicocufín-nè ñuu-nè mà. Dandu nì dandacú-né càna nsidaa peón nì sàha-ne iin iin dihùn mà, vèchi cuní-nè cundaà ini-nè nadaa nì nandua. ¹⁶ Dandu nì tnàtuu tè-primeru, cachí-te: “Señor, imindaa dihùn oro nì taxi-ní, doco vichi sàni nandua ùxin dihùn”. ¹⁷ Dandu nì cachi nècuàchimà xì-té: “¡Vètuni íá! Peón vaha nduu-ní. Ñàyùcàndüá icúmí-ní dandacu-ní nù ùxin ñuu

nahnú, vèchi vii gá nì quida-ní xì iin chuun tii”. ¹⁸ Dandu nì tnàtuu peón ùi, cachí-te: “Señor, nì taxi-ní imindaa dihùn oro, doco vichi sàni nandua ùhùn”. ¹⁹ Ñàyùcàndüá, nì cachi-nè xì témà: “Mii-ní, icúmí-ní dandacu-ní nù ùhùn ñuu nahnú”. ²⁰ Dandu nì tnàtuu inga peón, cachí-te: “Señor, yohó naquihin-ní dihùn xí-ní, vèchi nì chivàhià nù iin sìcoto. ²¹ Vèchi yúhí mii-ní. Ináhí nansa íá-ní, dana-ní, dècuèndè tùha stná-ní candiaà-ní inàha mate cóni quidáchúún-ní, te tùha stná-ní quihin-ní cosecha ndé cóni xitù-ní”. ²² Dandu nì cachi nècuàchì dandacú-mà xì peón mà: “¡Peón malu nduu-yó! Ináhú dana yùhù, te candiái inàha ndé cóni quidáchúún, te ndaníhí cosecha ndé cóni xitúí. ²³ Te nú ináhú ducán quidé, dandu ¿índü chuun cóni dácùhùn dihùn xí nù iin vehe ndé quidachuún-né xán, dandu na quívì nsiaì, vètuni nihì stnáì diquiá ni cuí?” ²⁴ Dandu nì cachi-nè xì peón itá yatni ma: “Candiaà-nsia dihùn nù tè-yohó, te cuàha-nsia nècuàchì icúmí ùxin dihùn oro jaàn”. ²⁵ Dandu nì cacachi peón mà xì-né: “Doco Señor, sà-icúmí nècuàchimà ùxin-ñà vitni”. ²⁶ Doco nì cachi nècuàchì cusahnú-má: “Cunaha-nsiá, ana sà-icúmí algu vichi, icúmí-nè nihì gá-nè más, te ana icúmí cuisi iyuhu inàha, icúmí cuxio nsidaa ñà-ndúá icúmí-nè. ²⁷ Doco nèhivì xiní ùhì xí, te có-cuní-nè cusahnú nù-né, cundaca-nsianè quixi nù, te cahni-nsianè yohó”, nì cachi rey mà.

Nansa nì cuu na ní sàà

Jesús ñuu Jerusalén

²⁸ Daaní, nì nsihi nì nacani-ya ejemplu mà, nì quihin tu-ya ichì cuàhàn-yà Jerusalén, idónuu-yá nù compañeru-yà cuàhàn-yà. ²⁹ Te sà-itúú-yá sàà-yà ñuu cuati Betfagé xì Betania, frente yucù Olivo. Dandu nì càhàn-yà xì ù nècuàchì

dacuahá-yá ñà-nì cùhùn cueé-nè chicá nùù-xí. ³⁰Te dohó nì cachi-yà xì-né:

—Cuahán-nsiá ñuu tii yatni yucán. Te na sàà-nsiá yucán, dandu icúmí-nsiá cuni-nsiá ndé nuhní iin burru chii. Burru tàñáha ga cuida nduú-sí. Quisi yucán ndaxin-nsiá cundaca-nsia quixi. ³¹Te nú ndàcàtnùhù nēhivì nùù-nsiá índù chuun ndaxin-nsiá, dandu cachi-nsiá xì-né ñà-Stoho-ndà Señor xiñuhu xi-sí —nì cachi-yà.

³²Dandu luegu nì caquihin ùi nècuàchimà ichì cuàhàn-nè chuun ma, te nì xini-nè ñà-divi nacua nì cachi-yà xì-né, ducán ndisa nì ia. ³³Te na meru ndaxin-nési, dandu nì càhàn stohò-si xì-né, cachí-nè:

—¿Índù chuun ndaxin-nsiá burru yohó?

³⁴Dandu nì cachi-nè:

—Stoho-ndà Señor xiñuhu xi-sí.

³⁵Dandu nì saca-nési cuàhàn-nè ndé iá-yà; te nì chindàndòò-né sicoto xi-ne dìquì-sí, te nì sàcùnùù-yàsi ³⁶nì quihin-ya ichì cuàhàn-yà (ñuu Jerusalén). Te ichì yucán ndé yàha-ya nì chitànduhù nēhivì dòò-né. ³⁷Te na sá-itúú-yá nacataca-ya yucù Olivo yucán, dandu nsidaa nēhivì nchícùn xì-yá, nì quesaha-né cána fuerte-ne, naquímáni-né Dios sàhà ñà-cuàhà guá milagru nì quida-ya nì xini-nè; ³⁸te palabra yohó nduá nì cachi-nè:

—¡Ndiaha gá rey yohó vaxi cuenta xi Stoho-ndà Señor! ¡Ndiaha gá iá paz ansivi! ¡Ndiaha gá quidá mii-yá iá dìquì-xí! —nì cachi-nè.

³⁹Dandu dava nècuàchì fariseu cuàhàn mahì nēhivì cuàhà mà, nì cachi-nè:

—Maestro, càhàn-ní xì nēhivì xí-ní (ñà-màsà cáhí-nè ducán).

⁴⁰Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, nú nì cúdádí nècuàchì cána guá yohó, dandu fuerza icúmí càna stná nsidaa yùù ndoó yohó.

⁴¹Daaní, nì sàà-yà yatni ñuu Jerusalén. Te nì indehè-yá ñuu cahnu-ma. Te nì sacu-ya sàhà nēhivì ndoó yucán, ⁴²cachí-yà:

—¡Ndahví-nsiá! Vàchi meru quivì vaha xi-nsia nduá vitni. ¡A sácú vaha nú nì sàà-nsiá cundaà inì-nsia nansa coo ndisa paz ñuu-nsia nì cuí! Doco cóni cundàà inì-nsia. Ñàyucànduá, vichi sàni ndòo dēhámà nùù-nsiá, te mà ñhì gá-nsiá cundaà inì-nsia.

⁴³Cunaha-nsiá, vaxi iin quivì caquixi contra xi-nsia, te natnahà-te ñuu-nsiá, dandu caquidavàha-tè nama orilla ñuu-nsia ñà-cadì-te nùù-nsiá. Dandu nàà stnahá-te xi-nsiá nsidanicuú ladu.

⁴⁴Te dacaá nsihi-tè vehe-nsia, te cahni nsihí stná-te mii-nsiá. Mà ndóo ga ni-iin yùù idótnahá víi yohó. Nsidaájàn icúmí cuu xi-nsiá sàhà ñà-cóni nácúní-nsiá ana dacácu xi-nsiá nì cuí.

Nansa nì tavà Jesús tè-dicó xì tè-xiín fuera patiu veheñuhu

⁴⁵Daaní, cuàhàn-yà veheñuhu cahnú, te nì taxi nsihí-yá tè-dicó xì tè-xiín ndoó yucán, ⁴⁶cachí-yà xì-té:

—Dohó cachí Dios nùù tutu ìi: “Veheñuhu xi, icúmíá cundua iin vehe ndé natácá nēhivì càcàn tàhvì nùí”. Doco sàhà mii-nsiá sàni nandua na iin lugar ndé ndoó cuàhà tècuìhnà —nì cachi-yà.

⁴⁷Daaní, nsiquivì sàhàn-yà veheñuhu cahnu-ma, te dacuahá-yà nēhivì. Doco dùtù xícusahnú, xì nècuàchì ley xi veheñuhu, xì stná nècuàchì nihí chuun ñuu mà, nandúcu-nē nansa cui dandáñúhú-nēyà. ⁴⁸Doco mànicuí ñhì-né nansa quida-neà, vachi nsidaa nēhivì cuàhà mà, iníni vaha-ne ñà-nduá dacuahá-yá.

**Nansa nì cachi tè-xídandacú
ñà-còò derechu xi Jesús
quida-ya ñà-nduá quida-yá**

20 Daaní, nì cuu iin quìvì mà íá-yá dacuahá-yá nèhivì veheñuhu cahnu-ma. Te na meru cáhàn-yá razón vaha xi Dios, dandu nì casaà stná dùtù xícusahnú, cutnáhâ-né xì nècuàchì ley xi veheñuhu, xì stná nècuàchì xídandacú nùù ñuu mà, ² cachí-né xì-yá: —Cachì-ní xì-nsí índù nì ñihì-ní derechu quida-ní ñà-nduá quida-guá-ní. ¿Ana divi nì dándacú núù-ní ñà-quida-ní ducán?

³ Dandu nì cachi-yá xì-né:

—Yùhù ndácàtnùhù stnâi nùù mii-nsiá ñàhà, te cachi-nsiá xí. ⁴ ¿Ana divi nì dándacù-xì núù Juan Bautista ñà-quida ñi-né nèhivì? ¿A Dios nì cachi xì-né, te ò nèhivì ñuhivì?

⁵ Dandu nècuàchìmà, nì candatnuhu tnahá nsidaa-ní mii-né, cachí-nè:

—¿Ndíà cachi-ndà? Vàchi nú ni cachí-ndà divi Dios nì dándacù-xì núù Juan, dandu cachi Jesús xì-ndà: “¿Índù chuun cóni xiníndísâ-nsiá nècuàchìmà, nú ducán?” ⁶ Doco nú ni cachí-ndà divi nèhivì ùùn nì cachi xì nècuàchìmà, dandu cahni nèhivì-ndó xì yùù, vachi nsidaa-né ndeníhí-né Juan mà ñà-nì sanduu ndisa-ne iin ana nisa cahàn cuenta xi Dios —nì cachi-nè.

⁷ Ñàyùcànduá, nì naxiconihí-né nùù Jesús ñà-có-cùndàà ini-nè ana divi (nì dándacù-xì núù Juan mà).

⁸ Dandu nì cachi-yá xì-né:

—Ni yùhù, mà cáhí stnâi xì-nsiá ana divi nì dándacù-xì núù quide ñà-nduá quidé.

Ejemplu sàhà medieru malu

⁹ Dandu nì nacani-ya xì nèhivì iin ejemplu, te dohò nì cachi-yá:

—Nisa ìa iin lamú, te nì dándàndèe-ne nducu yòhò sì-úvâ nùù ñuhù xí-né.

Dandu nì tatu-nè itnii medieru cundiaa xán, te cuahàn xicà-né caní tiempu.

¹⁰ Daaní, después, na sání sàà tiempu cùchi quisi vídì mà, dandu nì techuún-né iin peón xi-ne nùhù naquihin xi chii fruta mà nùù medieru mà. Doco na ní sàà peón mà, nì casahni cuií-tené, te nì taxi-ténê, còò ni-ñàhà nihí-né nì násáá.

¹¹ Daaní, inga tu nì techuún lamú mà inga peón. Doco medieru mà, tucutu nì casahni cuií-tené, nì quida quini-tè xì-né, te nì taxi tú-tené, còò ni-ñàhà nihí-né nì násáá tu. ¹² Daaní, ñà-úni nì techuún tu lamú mà inga nèhivì, doco divini ducán nì cuu xi-né, dècuèndè nì dándacùhè tèmà-né, te fuerza nì tavà-téné nùù ñuhù ndé íá ñà-tàtá mà.

¹³ Ñàyùcànduá, nì cachi lamú mà: “¿Ndíà quide vichi? Ádi chicá vaha techuún dèhemaní nùhù-te, vachi vihini quidañuhu-té dèhi”, cachí-nè. ¹⁴ Doco medieru mà, na ní xini-te vaxi dèhe lamú xi-tè, dandu nì candatnuhu tnahá-te, cachí-te: “Tè-yòhó nduú tè-icúmí ndutahví xì ñuhù yohó. Vichi cahni-ndátè chicá vaha, dandu mii-nda nanduu-nda stoho ñuhù yohó”, nì cacachi-te. ¹⁵ Ñàyùcànduá, nì tavà-té nècuàchìmà iladu nùù ñuhù mà, te nì casahni-ténê.

’Pues vichi, ¿ndíà nduá icúmí lamú mà quida-ne xì medieru mà? ¹⁶ Icúmí-nè nùhù-nè cahni nsihí-nète, dandu nanducu saa-né inga ana quidachuún ñuhù xí-né —nì cachi-yá.

Dandu nì cachi nèhivì xí-inini ma:

—¡Ay! ¡Ndiaha ini Dios, màsà cúú ducán!

¹⁷ Dandu nì indehè-yánè, te nì cachi-yá:

—Nacua cachí nùù tutu ìi xí Dios, ñà-jaàn nduá icúmí cuu, vachi dohò cachá:

Nì ìa iin cavà nì cahíchì ini albañil. Doco vichi sání sàà mà nì sàcùndua yùù vico esquina vehe.

¹⁸ Te nsidaa ana caquìhi sàhà-xí cavà mà, icúmí-nè nacuèhè-nè. Te nsidaa ana nacava cavà mà diquì-xí, tàdi nchìhì-nè quida-mà —nì cachi Jesús.

**Nansa nì cachi Jesús
sàhà renta xi ñuu-ndà**

¹⁹ Dandu dùtù xí-cusahnú, xì nècuàchi ley xi veheñuhu ma, nì cuni-nè tñii-neyà hora mà, vàchi nì cundaà ini-nè ñà-sàhà mii-né nì nacani-ya ejemplu mà, doco mànicuí tñii-neyà, vàchi yúhí-nè nèhivi cuáhà mà. ²⁰ Ñàyùcàndüá, nì techuún-né nèhivi cùhùn quida maña, datiaá uun-ne nduú-né nèhivi vaha, te cunini vaha-ne nansa cachí-yà, áma ñihindèè-né càhàn tñuhu-ne sàhà ñà-ndüá cachí-yà, te ducán tñii-neyà dayáha-neyà ndahà gobernador. ²¹ Ñàyùcàndüá, cuáhàn nècuàchimà nù-yá, te nì ndàcàtnùhù-né, cachí-nè:

—Maestro, ináhà-nsí mii-ní, ana ndàà cuisì inì-xi nduu-ní, te cuisì ñà-lá vii dacuaha-ní nèhivi. Ni có-yúhí stná-ní ni-iin nèhivi; còó, vàchi chináhà víi-ní ñà-ndüú ichì váha Dios. ²² Ñàyùcàndüá, cuní-nsì cachí-ní xì-nsí, ¿a vátùnì sáha Dios lugar ñà-chiyáhvi-nda renta nùu rey cahnú César, á cóó?

²³ Doco Jesús, sàni cundaà ini-yà ñà-có-xìcàn tñùhù sahnú ndisa-ne nùu-yá nduá. Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né;

—¿Índù chuun cuní-nsià quida-nsia maña nùf? ²⁴ Dacuní-nsià yùhù iin dìhùn cundehí. Bueno, vichi cachì-nsia xí ana dínùu-xí, te ana diquívì-xí itúú icà dìhùn yohó.

Te nì cachi-nè:

—Divi rey cahnú César.

²⁵ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú ducán nduá, dandu nacuàha-nsia César ñà-ndüá icúmí-nsià cuàha-nsiàte, te cuàha stná-nsià Dios ñà-ndüá ndiá icà-nsià cuàha-nsiayà —nì cachi-yà.

²⁶ Ñàyùcàndüá, (nì cundaà ini nèhivi nì ndàcàtnùhù mà) ñà-mà cùu dadaná-neyà na càhàn-yà nùu nèhivi cuáhà mà. Ñàyùcàndüá, nì ndulocó-nè, te dadí uun nì candò-ne.

**Nansa nì cachi Jesús
iá nansa natiacu-ndà**

²⁷ Daaní, nì casaà itñii nècuàchi saduceu nùu-yá. Te nècuàchimà, có-xíníndí-sà-né ñà-icúmí-ndá natiacu-ndà. Ñàyùcàndüá, nì xìcàn tñùhù-né nùu-yá, ²⁸ cachí-nè:

—Maestro, ñà-yòhó nduá nì tiaa Moisés quida-nda: nú sàni xihì iin tiàa, doco còò déhe-ne ni ndóo (xi ñahàdihí-nè), dandu icúmí ñani nsii ma nandàhà-né xì ñahàcuáan mà áma cóó iin déhe-ne; dandu quida-nda cuenta na ian déhe nsii ma nduú mée mà. ²⁹ Pues cunaha-ní, nì sandoo ùsà ñàní. Te nècuàchi chicá sahnù-ma, nì nandàhà-né xì iin nècuàchi ñahà, doco nì xihì-nè, te còò déhe-ne. ³⁰ Dandu ñani-nè chicá nchícùn gà mà, nì nandàhà stná-nè xì nècuàchimà, doco nì xihì stná nècuàchi ùi mà, te còò stná déhe-ne. ³¹ Daaní, nì nandàhà nècuàchi ùni xì ñahà mà, doco nì xihì stná-nè; te divi ducán nì cuu xì nsì-úsà ñàni mà; doco divini, còò ni-iin déhe nsidaa-né. ³² Daaní, último nì xihì stná nècuàchi ñahà. ³³ Ñàyùcàndüá, na sàà quivì (cachí-nsià) natiacu nsii, ¿índù tiàa ma nacuaca xì nècuàchi ñahà mà ñà-nsi-úsà-nè nisa ia xi-ñá? —nì cachi-nè.

³⁴ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ñà-ndàà nduá, tùha nèhivi ñuhivì yohó nandàhà-né. ³⁵ Doco nèhivi natùu natiacu cundoo inga ñuhivì, mà nándàhà gà-nè. ³⁶ Ni mà cúí gà-nè, vàchi cuáhàn-nè ndudava-ne xì ángel, cunduu-ne déhe ndisa Dios, vàchi ñà-sàni natiacu-nè cundua. ³⁷ Doco sàhà chuun ñà-natiacu-ndà, claru nì cachi Moisés sàhana sàhà ñà-jaàn na

ní nacani-ne sàhà yutnù tii (xíxìn); nì cachi-nè ñà-divi Stoho-ndà Señor nduú Dios càhvi ñsi-Abraham, xì ñsi-Isaac, xì ñsi-Jacob. ³⁸ (Ñàyùcàndùá, itiacú ì ñsi ma), vachì nècuàchì nì xihì dahuun ndisa, mà cúí cahvi-né Dios; còó, cuisì nèhivì itiacú càhvi xi-yá. Vachì nùù mii-yá, itiacú ñsidaa ana nduú nèhivì —nì cachi Jesús.

³⁹ Dandu nì naxiconihí dava nècuàchì ley xi veheñùhu, cachí-nè:

—Vàtùni cachí-ní, Maestro

⁴⁰ Daaní, nì nsihi nì càhàn-yà xì-né ducán, còò gá iin ni sàhandee ini-xi ndàcàtnùhù gá xì nùù-yá sàhà ni-ìñàha.

¿Ana divi nduú yohòtéhè Cristu?

⁴¹ Dandu nì cachi Jesús xì nèhivì cuáhà mà:

—Cachí nèhivì, yohòtéhè xii-ndà David cunduu (rey ndiaha nani) Cristu. Doco ¿nansa íájàn? ⁴²⁻⁴³ Vachì mii David mà, nì tiaa-ne nùù libru ì nani Salmos, te dohó nì cachi-nè:

Nì càhàn Yua-nda Dios xì Stohi (divi Cristu), nì cachi-yà: “Yohó coo-ní ladu cuahí ndè cachi sàà cundefì nùù nsidaa ana xini ùhì xì-ní, dandu cusahnú fuerte-ní nùù-né”, nì cachi Dios.

⁴⁴ Cundehè-nsiá, nì cachi David ñà-Stoho-nè nduú Cristu. Doco nú ducán nduú-yá, dandu ¿índù modo cunduu stná-yà iin descendencia xi-ne? (Doco ñà-ndàà nduá.) —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá nì cachi Jesús sàhà nècuàchì ley xi veheñùhu,

ñà-có-quidá-né cumplir, cachí-yà

⁴⁵ Daaní, nì cachi-yà palabra yohó xì nècuàchì dacuahá-yá, iníni nsidaa nèhivì yucán:

⁴⁶ —Còtó quida-nsia na xíquida nècuàchì ley xi veheñùhu, vachì ñà-diì xí-né nduá cacanu-ne cundixi-ne sicoto quihín vico, te casàhú tnùñuhu nèhivì

xì-né yàhvi. Te na sàhàn-nè veheñùhu, ò ndoó-né iin vicò, dandu nandúcu-nè lugar ndé chicá ndiaha cundoo-ne. ⁴⁷ Te tùha stná-nè (tnii diqui-né ley, te) xidándiáá-nè vehe nècuàchì nì xihì ì-xí, dandu después sácuita-ne nacuatú cuáhà-né na ian ndisa vaha guá-nè. Sàháyùcàndùá, iin castigu chicá fuerte icúmí-nè nihì-né —nì cachi Jesús.

Nansa nì nacuni Jesús cuáhà gá ndiáa promesa tii nì sàha nècuàchì ñahà ndahví

21 Iá-yà veheñùhu cahnú, te nì ndacoto-ya nì xini-yà daquée tècuicà promesa xi-tè ini alcancía xi Dios. ² Te nì xini stná-yà íá iin nècuàchì ñahà ndahví nì xihì ì-xí, te nì dàquée-ne ù ñà-ùhùn centavu. ³ Dandu nì cachi-yà:

—Ñà-ndàà nduá cachí xì-nsiá, chicá más nduá nì sàha ñahà ndahví jaàn nùù ñà-nì sàha nsidaa gá nèhivì yucán. ⁴ Vachì nsidaa gá-nè, cuisì ñà-cùyódo nùù-né nduá nì sàha-ne. Doco nècuàchì ñahà yohó, mate ndahví dahuun-ne, doco nì sàha-ne nsidanicuú òhùn sàhà ñà-cuiin-ne ñà-cutiacu-nè.

Ñà-nduá nì cachitnùhu Jesús icúmí cuu xi veheñùhu cahnú íá ñuu Jerusalén tiempu xi-ya

⁵ Daaní, nì quesaha dava-ne nì càhàn-nè sàhà veheñùhu cahnú, na cuaha guá íá yùù nahnú nì cuyucàn, te na cuaha guá íá promesa nì sàhatahvi nèhivì nì nducutá, cachí-nè. Ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

⁶ —Cunaha-nsiá, vaxi iin quivì icúmí nèhivì ducùn-né nsidaa ñà-nduá indéhe-nsiá yohó, ni mà códotnahá gá ni-iin yùù yohó.

Ñà-nduá cuáhàn cuu quivì vaxi xi-nda

⁷ Dandu nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, cachí-nè:

—Maestro, ¿indù quivì cuu ñà-ndüá nì cachi-ní jaèn? ¿Indù milagru coo ñà-cundaà ini-nsì sà-itúú quivì mà?

⁸Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Cuidadu cundoo-nsia màsà dándáhvì ni-iin nèhivì-nsiá. Vàchi cuàhà ana icúmí quixi danani uun nduú-né yùhù, te cachi iin iin-ne xì nèhivì ñà-Cristu nduú-né. Te ò cachi-nè: “Vichi ndisa sàni sàà quivì (xí-yá)”. Doco mii-nsiá, màsà cúnchicùn-nsiá nècuàchimà. ⁹Te nú cunitnùhu-nsia iá cuàhà guerra, ò iá revolución, màsà yúhì-nsiá, vàchi fuerza icúmí cuu ducán primeru. Doco tãñáha ga nsihi tiempu yohó nduámà, iá gà ñà-vàxi cuu.

¹⁰Dandu nì cachi stná-yà xì-né:

—Cunaha-nsiá, ñuu xì ñuu icúmí fá nàà stnahá. Te cuàhà rey, icúmí-tè dandacú-te coo guerra xì inga ñuu. ¹¹Te icúmí tñà fuerte, te quixi stná tnama yohó te yucán, te coo cuàhà stná cuèhè cuàhà ñuu; te ndè ansivi icúmí coo cuàhà seña nahnú dayúhì xì nèhivì.

¹²Doco na tãñáha ga cuu nsidaájàn, dandu icúmí nèhivì tnii-ne mii-nsiá, te quida quini-ne xì-nsiá, cundaca-ne mii-nsiá cùhùn nùù tè-xídandacú veheñùhu, te chicadi stná-nè mii-nsiá vehecàa. Te icúmí stná-nè datnátuu-ne mii-nsiá nùù rey xì nùù gobernador (ñà-daquéè cuàchi-ne dìquì-nsiá). Nsidaájàn icúmí-nè quida-ne xì-nsiá sàhà ñà-nchicùn-nsia yùhù. ¹³Dandu cundua quivì quida tocar mii-nsiá datúí stná-nsiá nùù nsidaa-né ñà-ndüá xiníndísá-nsiá. ¹⁴Doco iin-ni cunihnu ini-nsiá; màsà nácání ini-nsiá nansa nachutnahá ví-nsiá palabra naxiconihí-nsiá nùù nècuàchì gobiernu mà, ¹⁵vàchi míí, icúmí chindef sàxiníntùnì-nsiá ñà-vàtùni càhàn nchichí-nsiá, te naxiconihí ví-nsiá nùù-né. Te mii-né, ni mà nánìhì tñuní ini-nè nansa naxiconihí-né nùù-nsiá. Còó, mà nìhì-né nacahnù-nè mii-nsiá.

¹⁶Daaní, ndè stná yuadíhì-nsiá, ò ñani-nsiá, ò tñaha ga-nsiá, ò amigo xi-nsia, icúmí-nè cahin stná-nè mii-nsiá nùù tè-xídandacuma; te dava-nsia icúmí-nè càcàn-nè ñà-cui-nsiá. ¹⁷Te sàhà yùhù icúmí nsidaa nèhivì cuni ùhì-nè mii-nsiá. ¹⁸Doco mà sàà-nsiá ndañuhu-nsiá (nùù); ni-iin ididíni-nsiá mà ndañùhù. ¹⁹Te nú iin-ni ni cúníndísá-nsiá, dandu nìhì-nsiá cutiacu ndisa anima-nsiá.

²⁰Doco quivì cuni-nsiá inicutu sàni natnaha soldadu ñuu Jerusalén yohó, dandu ñà-jaèn cundaà ini-nsia sà-itúú quivì cuàhàn-te dandáñùhù-tè ñuu yohó. ²¹Ñàyucàndüá, na sàà quivì mà, ni cunúdhé nsidaa nèhivì ndoó ladu Judea yohó, te cundoo dhé-nè yucù. Te nècuàchì ndoó ini ñuu yohó, ni cáquéè-né fuera, te nècuàchì ndoó fuera, màsà nánshivi ga-nè ñuu. ²²Vàchi quivì yucán cunduu quivì nìhì (cuàhà nèhivì) castigu, te cuu ndisa nsidaa ñà-ndüá nì cachitnùhu tutu ìì xí Dios sà-naha. ²³¡Ndahví nècuàchì ñahà cuhí cuàhàn tùinuù mèé-xi! Te ¡ndahví stná nècuàchì icúmí xí mèé chichi! Vàchi quivì yucán cuàhà gá tñundoho icúmí coo inicutu ñuu yohó; cuàhà castigu icúmí nèhivì yohó nìhì-né. ²⁴Te cuàhà gá-nè cui nùù guerra, te cuàhà gá stná-nè cundaca-tè fuerza cùhùn ñuu xìcà (ñà-quadachuún-né). Te icúmí nècuàchì inga raza dandacú-né nùù ñuu Jerusalén yohó dhècuèndè nsihi tiempu iá permisú quida-ne ducán.

Nansa icúmí cuu quivì naxicocuñ Jesús

²⁵Quivì yucán icúmí coo cuàhà seña nùù orá, xì nùù yoo, xì stná nùù sìtnúù; te yáha ga icúmí ndulocó nèhivì ñuhívì yohó, te nacani cuaá ini-nè na tiácú-nè ñà-fuerte guá cahá ndee tècuíí mar, te nacuahnú ducún-te. ²⁶Dècuèndè cuñaà-né ñà-yúhì guá-nè

ndoó-né ndiatú-né cuu ñà-ndùá cuàhàn cuu ñuhiví. Ndè stná sítnúú nahnú itándiaa ansivi, icúmí-sí ndacùchí ndee-sí. ²⁷ Dandu natùì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, cundehè nèhivì yùhù sàmànui mahì vicò nahnú. Cahnú poder cucumí, te yáha ga ndiaha coo inicutu ndé ié. ²⁸ Daaní, quivì quesaha cuu nsidaájàn, dandu contentu nì cúndóó-nsiá; ndacoto ndiaá-nsiá ñiqui-xí, vèchi sà-ítúú hora càcu-nsiá —nì cachi-yà.

²⁹ Dandu nì nacani-ya xì-né inga ejemplu, te dohó nì cachi-yà:

—Cundehè-nsiá nù-higuera jaèn, ò ndéni yutnù ní cui; ³⁰ nú indéhe-nda sàni ndunsidi-nú, dandu ñà-yùcán cundaà ini-ndà sà-ítúú tiempu ihni. ³¹ Pues ducán stná mii-nsiá, quivì cuni-nsiá cuú ñà-ndùá sàni cachi xì-nsiá, dandu vátùni cundaà inì-nsiá ñà-sà-ítúú tiempu cusahnú Dios ñuhiví nduá.

³² Ñà-ndáa nduá cachí, mà sáa cui nsihì nèhivì itiacú vichi dècuèndè cachi sàni cuu ndisa nsidaa ñà-ndùá sàni cachi xì-nsiá vichi. ³³ Cunaha-nsiá, icúmí sàa ansivi xì ñuhiví ndañuhá, doco palabra cachí yùhù, còò, mà nunca sàa ndañuhá.

³⁴ Cuidadu cundoo-nsiá, còtó nandòdó-nsiá ichì váha, vèchi nú quidá cuáhà-nsiá vicò, te xíni-nsiá, te ò nacání cuáhà inì-nsiá sàhà vida xi-nsiá ñuhiví yohó, pues vihini nandòdó-nsiá ichì mà, dandu nanáa sàa quivì coo tnùndoho, te có-nìhnú inì-nsiá. ³⁵ Vèchi na ian (nanáa tñi iin quisi ini) iin trampa, ducán icúmí quixi tnùndoho ñiqui nèhivì inicutu ñuhiví. ³⁶ Ñàyùcàndùá, cunihnu tùha inì-nsiá, te càcàn tàhvì-nsiá nicanicuahàn sàhà-ñá vátùni càcu-nsiá nùù nsidaa tnùndoho vèxi ma, te nihitáhvi-nsiá natùì-nsiá màcúndoo-nsiá nùù yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví —nì cachi Jesús.

³⁷ Quivì yucán, veheñùhu cahnú iá-yà ndui, dacuahá-yá nèhivì, te ñuú nùhù-yà

(iin ñuu tii iá) Yucù Olivo. ³⁸ Dandu nsiquivì dàtnàa vèxi tu-ya veheñùhu. Ñàyùcàndùá, nèhivì cuáhà mà, naha vèxi stná-nè veheñùhu, vèchi cuní-nè cunini-ne nansa cachí-yà.

Nansa nì ndatnuhu tnahá nèhivì nandúcu-nè nansa tñii-ne Jesús

22¹⁻² Vicò pascua nisa nani iin vicò nisa xixi-ne pan có-ndùtáchí. Te sà-ítúú vicò mà vèxi, te nì ndatnuhu tnahá dùtù xícusahnú xì nècuàchì ley xi veheñùhu, nandúcu-nè nansa nìhì-nè cahnì-né Jesús, vèchi yúhì-nè (cunit-nùhu) nèhivì cuáhà sàhámà.

³ Daaní, nì quihvi ñà-malu ini anima iin tiàa dacuahá Jesús nani Judas Iscariote. ⁴ Ñàyùcàndùá, nì sàhàn-nè nùù dùtù xícusahnú. Te nì càhàn-nè xì nècuàchimà, xì stná tè-xídandacú nùù policia, nì ndatnuhu-né xì nècuàchimà nansa cui quida-ne, te dayáha-ne mii-yá ndahà nècuàchimà. ⁵ Te nècuàchimà, nì cacudiì ini-nè, te nì ndòò sahnú-né chiyàhvi-ne. ⁶ Ñàyùcàndùá nì cachi Judas vátùni iámà, te nì quesaha-né nì nanducu-né nansa nìhì-nè dayáha-neyà ndahà nècuàchimà, doco nì cundúá na có-ndòò cuáhà nèhivì indéhe.

Nansa nì cutnahá Jesús xì compañeru-yà nì xixi-ya Cena ìì

⁷ Daaní, nì sàa vicò xixí-né pan có-ndùtáchí, te quivì yucán xihì stná iin lelu nduú promesa siempre sáha-ne vicò pascua mà. ⁸ Ñàyùcàndùá nì techuún Jesús Pedro xì Juan, cachí-yà xì-né:

—Cuahán-nsiá quidayucun-nsiá ndé cuxi-nda vicò pascua.

⁹ Te nì cachi-nè xì-yà:

—¿Índù divi cuní-ní cùhùn-nsì quidayucun-nsì?

¹⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Na sàa-nsiá ñuu mà, icúmí-nsiá ndacùhun tnahá-nsiá xì iin tiàa idádocò xi iin yoo tècuí. Divi nècuàchimà

cunchicùn-nsià cùhùn dècuèndè vehe ndé quìhvi-ne. ¹¹ Dandu càhàn-nsià xì nècuàchì divéhé-xí má cachi-nsià xì-né ñà-dòhó cachi maestru xì-né: “¿ndévi íá vehe cahnú ndé cuxi-ya comida pascua xì nècuàchì dacuahá-yá?” ¹² Dandu nècuàchì divéhé-xí má, icúmí-nè dacuní-nè mii-nsiá índù íá iin vehe cahnú pisu diquì-xí ndé sà-itá víi yutnú. Yucán nsidayucun-nsià ñà-cudiní-ndà.

¹³ Dandu nì caquihìn nècuàchimà ichi cuàhàn-nè. Te nacua nì cachi-yà xì-né, ducán ndisa nì cuu. Ñàyùcàndüá yucán nì quidayucun-nè comida pascua.

¹⁴ Daaní, na ní sàà hora mà, dandu nì sàà-yà yucán, te nì sàcòo-ya xì nsì-úxin ùi nècuàchì nì nihì chuun nùu-yá.

¹⁵ Te nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù, ñuhú cuísi inì cutnahí xì-nsiá cuxi-nda vicò pascua yohó, dandu después icúmí ndohi. ¹⁶ Vàchi cachí xì-nsiá, mà cúxí guè comida vicò pascua ndè cachi sàà tiempu cusahnú Dios ñuhiví yohó; vachi vicò yohó, ejemplu nduá, doco na sàà quivì cusahnú-yá, dandu cunduamà ñà-sàni cuu ndisa ñà-ndüá cuní cachi vicò yohó —nì cachi-yà.

¹⁷ Dandu nì tnii-ya pocillu, te nì naquimaní-yá Dios (sàhà ndutè sì-úvã ñuhu-ma), te nì cachi-yà:

—Tnii-nsia pocillu yohó, te coho nsidaa-nsiá chichí-tè. ¹⁸ Vàchi cachí xì-nsiá, mà cóhó guè ndutè sì-úvã ndè cachi sàà tiempu cusahnú Dios ñuhiví yohó.

¹⁹ Dandu nì tnii stná-yà iin pan, nì naquimaní-yá Dios sàhá, te nì dàcuàchí-yáñà; dandu nì dasàn-yáñà nùu nsidaa-né, te nì cachi-yà xì-né:

—Pan yohó, nahi iquicúnüi nduá, vachi cuàhìn cuàhatahvì vida xi (cui) sàhà nsidaa-nsiá. (Cuxi-nsia vichi, dandu después), nacua nì quida-nda vichi, ducán quida stná-nsià (quivì

nùu-xí) sàhà-ñá nsinuu inì-nsia yùhù —nì cachi-yà.

²⁰ Daaní, divini ducán nì quida stná-yà xì pocillu mà: na ní nsihi nì xixi-ne, dandu (nì tnii-yañà), te nì cachi-yà:

—Ñà-ñuhú pocillu yohó nduú seña xi ichi saa nacóí cunchicùn nèhivì, vachi nahi nì nduá, te icúmí nì cuitià sàhà-ñá nihitáhvì ndiaha-nsiá.

²¹⁻²² Doco cunaha-nsiá, tiàa cuàhàn cahin xì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, íá-nè yohó xixí tàcá-ndà xì-né nùu mesa yohó. Te mate ñà-ndàà nduá, icúmí cui, vachi ducán nì chitnùní ini Dios, doco tiàa cuàhàn cahin xì, ñdahví-nè! —nì cachi Jesús.

²³ Ñàyùcàndüá, nì quesaha nèhivì ndoó yucán nì xicàn tnhù stnahá-né nùu-né ana nduú tiàa cuàhàn quida ducán cahan-né.

Nansa nì cuàà nècuàchì dacuahá-yá, iin iin-ne cuní-nè cunduu-ne ana chicá ndiaá

²⁴ Nì cuàà stná-nè sàhà-ñá ana cunduu nècuàchì chicá ndiaá. ²⁵ Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né:

—Tè-cùsàhnú inga ñuu, fuerte cusáhnú-te nùu nèhivì ñuù-te. Yua ñuu dandacú víi cachí tè-xícusahnuma sàhà mii-té. ²⁶ Doco mii-nsiá, màsà quídá-nsiá na quídá tè-yucán. Vachi nsidaa ana nihì chuun dandacú nùu-nsiá, icúmí-né cunihnu (ndahvi ini-nè) na iin nèhivì chicá chii; vachi iin nècuàchì chicá idónuu, xiñuhu cunduu-ne nahi ana xinúcuáchí. ²⁷ Vachi nì cachí-ndà íá iin lamú íá xixí, te íá stná iin nècuàchì xinúcuáchí (nùu chuun yuhùnùhú), pues ¿ana chicá idónuu cahan-nsiá? ¿Amádi lamú mà nduú ana chicá idónuu? Doco cundehè-nsiá yùhù, nansa quidè xì mii-nsiá: na ian quídá iin peón xinúcuáchí, ducán nduú modo xi quidè xì-nsiá.

²⁸ Mii-nsiá nduú nècuàchì iin-ni sàni tenchicùn xí, te nì yàha stná-nsià nsi-daa tnùndoho nì yàhi. ²⁹ Ñàyùcàndùá, nacua nì sàha Yué yùhù chuun cusahnúí, ducán nìhítàhvì stná mii-nsiá quide, nìhì stná-nsià chuun dandacú-nsiá. ³⁰ Vàchi na sàà quìvì cusahnúí, dandu icúmí stná mii-nsiá cutnahá-nsiá xí' cundoo-nda cuxi-nda nùu mesa xi, te nìhítàhvì stná-nsià cundoo iin iin-nsia silla ndiaha, dandacú-nsiá nùu ùxin ùi ñuu-nda ndé cundoo nèhivì raza-nda Israel.

**Nansa nì cachi Jesús xì Pedro
ñà-ínahá-yá icúmí-nê nacuaà-néyá**

³¹ Dandu nì cachi Stoho-nda Señor xì Simón (Pedro):

—¡Ay, Simón! Nì xicàn ñà-malu permisu quida ndevàha-sì xì anima-ní na ian quidà-nda na dandiáchí-nda nùnì. ³² Doco yùhù, nì xicàn tàhvì sàhà-ní ñà-màsà nándòdó-nì yùhù, Simón. Dandu mii-ní, quìvì sàni sàà-ní naxicocuñ inì-ní, dandu nacuaàhandee inì-ní ñanìtnaha-ní.

³³ Dandu nì cachi Simón xì-yá:

—Señor mío, iin-ni ié` dispuestu cunchicuìn mii-ní mate ni chícádf-nèndó, te ò ni cahní-nèndó.

³⁴ Doco nì cachi-yà xì-né:

—Cachí xì-ní, Pedro: ñuú vichi na táñaha ga coto lehe sindùhá, te sàni nacuaà-ní yùhù ùni xichi.

**Nansa nì cachi Jesús na sá-itúú
hora tniì nèhivì-yá**

³⁵ Dandu nì cachi stná-yà xì nsidaa-né:

—Na ní techuín mii-nsiá nì xicanuu-nsia daa, nì dàndacuí nùu-nsiá ñà-nì ndóo cartera xi-nsia, xì stná morral xi-nsia, te ni màsà cúníhí stná-nsià inga ndisàn-nsiá cùhùn. Pues, (vichi cachi-nsiá xì), ¿a ní quidamanì iñaha nùu-nsiá quìvì yucán?

Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Còó.

³⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Pues, tucu iá vichi, vàchi xiñuhu-ñá cunihi-nsia cartera xi-nsia na cùhùn-nsià, te cunihi stná-nsià morral xi-nsia cùhùn. Te nècuàchì có-icúmí espada, chicá vaha ni dicó-né dùhnù-né, te cuiin-ne ian. ³⁷ Vàchi dohó cachá sàhí nùu tutu ì: “Nì quida nèhivì cuenta na ian nduú-yá iin tiàa malu”. Ñàyùcàndùá, yùhù cachí (xì-nsiá), fuerza icúmí cuu ducán xí, vàchi nsidaa ñà-ndúá cachá sàhí, icúmí cuu ndisa.

³⁸ Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, cundehè-ní yohó: Ùì espada nihí-nsí.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¡Daanì xì palabra jaàn!

**Nansa nì sàhàn Jesús huerto
nani Getsemaní, te nì xicàn
tàhvì-yá nùu Yuamánì-yá Dios**

³⁹ Daanì, nì quee-ya vehe, te nacua nduú estilu xi-ya cuàhàn-yà Yucú Olivo, te nchícùn stná nècuàchì dacuahá-yá. ⁴⁰ Te na ní sàà-yà lugar cuní-yà, dandu nì cachi-yà xì-né:

—Càcàn tàhvì-nsiá nùu Dios sàhà-ñá màsà dàndáhvì ñà-malu mii-nsiá.

⁴¹ Dandu nì cuxica tii-yá chicá nùu-xí, nacua sàà dacana-nda iin yùu. Te yucán nì sàcuìn sàsì-yá nì xicàn tàhvì-yá nùu Dios, ⁴² cachí-yà:

—Yuamánì', xicàn tàhvì nùu-ní. Nú cuní-ní, dandu dacúxíó-ní tnùndoho icúmí yàhi, vàchi nahi (ñà-úá ñuhú iin) taza, ducán nduá nùu. Doco màdì ñà-ndúá cuní yùhù ni cúndúá; còó, ñà-ndúá cuní mii-ní —nì cachi-yà.

⁴³ Dandu nì ndecunu iin ángel nì quixi ansivi, te nì chindee-né mii-yá ñà-nìhì gá-yà valor xi-ya. ⁴⁴ Vàchi yàha ga nacánì ini-yà. Ñàyùcàndùá chicá fuerte nì càhàn-yà xì Dios. Te nì cana cuàhà tètñì-yá, doco tètñì mà, na ian cóyo gota nahnú nì, ducán nì cóyo-tè ñuhù.

⁴⁵ Daaní, nì ndacuiin-yà vàxi-ya ndé itánduhù nècuàchì dacuahá-yá, te nì xini-yà xíquidì-nè ñà-cuàhà guá ndoó-né tnúnsí ini. ⁴⁶ Ñàyùcàndüá, nì cachi-yà xì-né:

—¿A ñá-sàni quidì-nsia nduá? Chicá vaha ndacuita-nsia, te càcàn tãhvi-nsiá nùù Dios sáhá màsà dándáhvì ñà-malu mii-nsiá.

Nansa nì tniì nèhivì Jesús, te nì suhni-nèyà

⁴⁷ Na cáhàn ìi-yá xì nècuàchimà, dandu nì quesaa cuàhà nèhivì. Te iin tiàa nì sanchicùn xì-yá nduú ana ndàcà-xì-né vàxi, divi Judas, vachi iin ana nisa cutnahá xì nsì-úxin iin ga nècuàchì dacuahá-yá nduú-né. Te divi-ne nì tnàtuu-ne nùù-yá, nì chitú-nè nùù-yá.

⁴⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Judas, ñà-nì chitú-ní nùí, ¿a ducán nduú modo cahín-ní yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví?

⁴⁹ Dandu compañeru-yà, nì cundaà ini-nè nansa cuàhàn cuu, ñàyùcàndüá nì cachi-nè xì-yá:

—Stoho-nsì Señor, ¿a cání-nsí mii-né xì espada vichi?

⁵⁰ Dandu iin compañeru-yà, nì cani-ne espada xi-ne iin tiàa quidáchúün nùù dùtù cusáhnù, te nì tãhndè tùtnù-té ladu cuahá-te. ⁵¹ Doco nì cachi-yà:

—¡Daaní xì ñà-jaàn!

Te nì chituu-ya òinìndáhá-yà tùtnù témà, te nì nduvàha dahuan. ⁵² Dandu nì cáhàn-yà xì nsidaa nèhivì nì caquesaa tniì xi-yá, divi dùtù xícusahnù, xì tè-dàndàcù xíndiaa veheñuhu, xì dava ga stná nècuàchì nihí chuun, te nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—A ducán nduú modo (tnií-nsiá yùhù), vàxi-nsia nihí-nsiá espada xì garroti na ian tècuìhnà nduú, ⁵³ mate nsiquívì nisa ìe xì-nsiá veheñuhu cahnú,

te cóni tnií-nsiá yùhù. Doco vichi, meru tiempu xì mii-nsiá nduá, divi tiempu quida quini guá mii-sí dandacú nùù ichì ñáa.

Nansa nì nacuaà Pedro Jesús

⁵⁴ Dandu nì tniì-tèyá nì saca-tèyá cuàhàn-te ndè ini vehe dùtù cusáhnù. Te Pedro, nchícùn xica ní-né mii-yá cuàhàn-nè, (te nì yaha stná-nè) ini patiu vehe ma. ⁵⁵ Dandu nèhivì ndoó yucán, nì xicùn-né iin ñuhu mahì patiu mà, te nì sàcùndoo-ne; te nì sàcò stná Pedro mahì nsidaa-né. ⁵⁶ Doco iin ñahà chii quidáchúün yucán, nì xinì-ña Pedro na iá stná-nè ndé tnùù ñuhu mà, te nì indehè vaha-ñané, cachí-ña:

—Nècuàchì yohó, compañeru Jesús nduú stná-nè.

⁵⁷ Doco Pedro, nì nacuaà-néyà, cachí-nè:

—Yùhù, có-ínáhì Jesús, señorita.

⁵⁸ Daaní, después, indéhe stná inga nèhivì-né, te nì cachi-nè:

—¿Amádi iin nèhivì xí Jesús nduú stná mii-ní?

Doco nì cachi Pedro:

—Còó, mà ndísá, señor.

⁵⁹ Daaní, nì yaha inga hora, te fuerte nì cachi inga nèhivì (xì compañeru-nè):

—Ñà-ndáa nduá, nècuàchì yohó nduú iin nèhivì nì cutnahá stná xì Jesús, vachi nècuàchì ladu Galilea nduú stná-nè.

⁶⁰ Doco Pedro, nì cachi-nè:

—Señor, nì có-cùndáa ini ñà-ndüá cáhàn-ní sàhà-xì.

Te cáhàn ìi Pedro palabra mà, te momentu mà nì xito lehe. ⁶¹ Dandu Stoho-ndà Señor, nì nacuíco-yá yàtà-yá, nì ndacoto-yanè. Te sàhà ñà-yùcán nduá nì nsinuu ini-nè nansa nì cachi-yà xì-né daa ñà-tàñaha ga coto lehe, te ùni xichì sàni nacuaà-néyà. ⁶² Ñàyùcàndüá, nì quee-ya iladu patiu mà nì sacu cuahà-né.

**Nansa ni quida quini policia xi
Jesús, te ni sàcundiaà-teyá**

⁶³ Daaní, tiàa xindaca xi-yá, ni sàcundiaà-teyá, te ni cani-tèyá. ⁶⁴ Ni chidàhvi-tè nùu-yá, te ni cani-tèyá, cachí-te xi-yá:

—¡Cachí cuàá-ní ana ni cani xi-ní!

⁶⁵ Te cuàhà gá stná iñaha ni cacachí-te ni cahíhì uun ini-teyá.

**Ñà-ndúá ni cachi Jesús na
ní sàà-yà nùu Junta Cahnú**

⁶⁶ Daaní, na ní tùinuù, ni nataca nsi-daa nècuàchì nduú Junta Cahnú; ni càna nècuàchì sahnú dandacú nùu ñuu yucán, xi stná dùtù xícusahnú, xi stná nècuàchì ley xi veheñùhu. Dandu ni dàtnátuu-ne Jesús nùu nsidaa-né, te ni cachi-nè xi-yá:

⁶⁷ —Nú divi Cristu ndiaha nduu-ní, dandu cachi ndàà-ní xi-ní.

Dandu ni cachi-yà xi-né:

—Nú ni cachí xi-nsiá, mà nunca cunindisá-nsiá. ⁶⁸ Te ò nú ni ndàcàtnùhí nùu mii-nsiá iñaha, ni mà nàxícónihí stná-nsiá nùu, te ni mà dāñá-nsiá yùhù.

⁶⁹ Doco yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, dècuèndè vichi cuàhàn duha icúmí coi ndahà cuahá mii-yá ana chicá cusáhnù, divi Dios.

⁷⁰ Ñàyùcàndùá, nsidaa nècuàchì Junta mà, ni xicàn tnùhù-né nùu-yá, cachí-nè:

—¿A ndísá Dèhemanì Dios nduu-ní cahan-ní?

—Jaan —cachí-yà— nacua ni cachi-nsiá, divi ducán nduá.

⁷¹ Ñàyùcàndùá, ni cachi nèhivì Junta mà:

—Cò-xiñùhù gá-ndà ni-iin testigu quixi, vachi divi mii-né sàni cachi-nèà, te ni inini-nda —ni cachi-nè.

**Nansa ni dàyáha-ne Jesús
ndahà gobernador Pilatu**

23 Dandu nsidaa nècuàchì Junta yucán, ni ndacuita-ne, ni

saca-neyà cuàhàn-nè xi-yá nùu Pilatu. ² Te cuàhà ni càhàn tnùhu-ne sàhà-yá nùu témà, cachí-nè:

—Nècuàchì yohó, sàni xini-nsì, dacá-né dìni nèhivì ñuu-nsì yohó, vachi cachí-nè mà váha chiyàhvi-nsi renta xi naciòn nùu rey cahnú César, vachi cachí-nè mii-né nduú-né rey Cristu.

³ Dandu ni ndàcàtnùhù Pilatu nùu-yá, cachí-te:

—Mii-ní, ¿a ndísá rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, á cóó?

Dandu cachí Jesús:

—Nacua cachí-ní, divi ducán nduá.

⁴ Dandu ni cachi Pilatu xi dùtù xícusahnú, xi stná nèhivì cuàhà yucán:

—Sàni càhìn xi nècuàchì yohó, te còò ni-iin falta ni quidá-né tuxí.

⁵ Doco nècuàchì càhàn tnùhu sàhà-yá mà, vihi gá dana ni càhàn-nè, cachí-nè:

—Nècuàchì yohó, cuàhà nèhivì raza-nsì dacuahá-né, te danácuídà-nè nècuàchimà dècuèndè ladu Galilea xi ndé stná ladu yohó, nsidanicuú ladu ndé ndoó-nsí —ni cacachí-nè.

⁶ Na ní inini Pilatu ñà-jaàn, dandu ni ndàcàtnùhù-té, ¿a nècuàchì Galilea nduú Jesús, á cóó? ⁷ Te divi (ñà-ndáa nduá). Ñàyùcàndùá, ni cundaa inì-te ñà-divi rey Herodes nduú ana ndiá icà nsidandaà sàhà chuun ma. Sàháyùcàndùá, ni dàyáha-tèyá ndahà rey mà, vachi iá stná témà ñuu Jerusalén quivì yucán. ⁸ Daaní, na ní xini rey mà-yá, ni cudii gá inì-te, vachi sàcàní tiempu cuní-te cundehè-tèyá.

Vachi cuàhà gá ñà-ndúá cachí nèhivì sàhà-yá, te cumí stná-te cundehè-té quida-ya iin milagru. ⁹ Ñàyùcàndùá, cuàhà ní ndàcàtnùhù-té nùu-yá, doco còò ni-iñaha ni nàxícónihí-yá nùu-té. ¹⁰ Te yucán ni casaà stná dùtù xícusahnú, xi nècuàchì ley xi veheñùhu, ni sàcuíta stná-nè, te yáha ga dana ni càhàn tnùhu-ne dìquì-yá.

¹¹ Doco Herodes xi soldadu xi-tè,

cuisi-ní nì dāvadíquì uun-tèyá, te nì sàcùndiàà-teyá. Dandu nì chindixi-tèyá sícoto vico, te nì dānùhù-teyá nùù Pilatu. ¹²Te cunaha-ní, divi quivì yucán nì nàcòovàha stnahá Herodes xì Pilatu, vāchi nisa xini ùhì stnahá-te.

Nansa nì cachi stná Pilatu icúmí Jesús cui-yà

¹³Dandu Pilatu, nì nacana-tè dùtù xì-cusahnú, xì nsidaa tē-nihí chuun, xì nsidaa gá nēhivì. Te nì nsihì nì catnàtuu nsidaa-né nùù-té, ¹⁴dandu nì cachi-te xi-né:

—Ndacá-nsiá nècuàchì yohó vāxi, vāchi cahan-nsiá dacá-né ònì nēhivì ñuù-nsia yohó. Doco sàni xicàn tnùhù vāhi nùù-né indēhe nsidaa-nsiá, te sàni cundaà inì, còò ni-iin cuàchi-ne nacua cachí-nsiá. ¹⁵Daaní, después nì dāyāhi-nē ndahà Herodes, te nì sàhàn stná-nsia nùù nècuàchì-mà, doco ni mii stná-nè, cónì cāchí stná-nè sàhà ñà-cui Jesús, vāchi còò ni-iñàha inhí-cá-nē. ¹⁶Ñàyùcàndùá, cuàhin dandacuí ñàhni cuií-nè, dandu dàñà-né.

¹⁷(Ducán nì cachi Pilatu), vāchi fuerza icúmí-tē daña-té iin nècuàchì ndiadí cada nacává vicò mà. ¹⁸Doco nēhivì cuàhà itá yucán, iin-ni cána fuerte sàstnùhù-né, cachí-nè:

—¡Ni cuí Jesús! ¡Barrabás ni dàñà cuní-nsì! —nì cachi-nè, ¹⁹vāchi Barrabás mà nduú iin tiàa nì quida revolución ñuu yucán, te nì sahnì stnàhà-te, ñàyùcàndùá, ndiadí-te vehecàa.

²⁰Daaní, tucutu nì càhàn Pilatu xì nēhivì cuàhà mà, fuerte nì càhàn-te, vāchi dispuestu iá-te daña-té Jesús. ²¹Doco nēhivì mà, tucutu cána ndee-né, cachí-nè:

—¡Ni cuí Jesús nchìca cruz! ¡Ni cuí-nè, cuní-nsì!

²²Dandu ñà-únì nì càhàn-te xi-né, cachí-te:

—¿Índù chuun cui-nè ñà-còò ni-iin falta xi-ne iá? Sàni ndàcàtnùhí nùù-né, te còò ni-iñàha òsàhà-xí cui-nè. Ñàyùcàndùá, icúmí-nè ñàhni cuií ni-ne, te dàñà-né —nì cachi-te.

²³⁻²⁴Doco nēhivì cuàhà yucán xì stná dùtù cutnàhà xí-nè, vihi gá fuerte nì càna ndee-né, xicàn-nè ñà-cui Jesús nchìca cruz. Te ñà-fuerte guá nì càna-ne, sàhàmà nì cundee-né (nì dāxínù ini-nè Pilatu) ñà-quida-tè nacua nì cuni mii-né. ²⁵Ñàyùcàndùá, nì daña-té Barrabás nùù-né, vāchi divi-tè nì xicàn-nè dàñà, mate iin ana nì quida revolución nduú-te, te nì sahnì stnàhà-te, ñàyùcàndùá nì sàcùndiadi-te. Doco Jesús, còò. Nì dāyāha Pilatu mii-yá (ndahà soldadu) ñà-quida temà xi-yá ñà-ndùá nì xicàn nēhivì cuàhà mà.

Nansa nì chituu-tè Jesús nchìca cruz

²⁶Dandu nì saca-tèyá cuàhàn-te xi-yá. Te ichì yucán nì xini-te vāxi iin nècuàchì ñuu Cirene nani Simón, màndixi-ne nì sàhàn-nè nùù ítú. Te divi nècuàchì-mà ní tniì soldadu, te nì dàcuídá-tené cruz xi-ya; ñàyùcàndùá, nsidá-né cruz cuàhàn-nè nchícùn-nèyà.

²⁷Cunaha-ní, cuàhà gá nècuàchì ñahà nchícùn stná xi-yá cuàhàn, te cuàhà stná nēhivì dava ga. Te nècuàchì ñahà mà, yáha ga xísacu-ne, ndoó-né tnùnsí ini sàhà-yá. ²⁸Dandu nì nacuíco-yá yàtà-yá, cachí-yá xi-né:

—Cunini vāha mii-nsiá nècuàchì ñahà ñuu Jerusalén. Màsà cuácú-nsiá sàhà yùhù. Chicá vāha ni cuacú-nsiá sàhà mii-nsiá xì sàhà dēhe-nsia. ²⁹Vāchi vāxi iin tiempu (ùhì) quivì nùù-xí, dandu icúmí nēhivì cachi-nè: “Nansicáhàn nēhivì còò mée-xi. Chicá nsiha màsà cáci ni-iin dēhe-nda ni cuí, te màsà cúcúmí-ndá ni-iin mée dachichi-nda chicá vāha”. ³⁰Te icúmí stná-nè cachi-nè: “¡A sáci vāha ni caá yucò ò lúnsì òquì-ndà, te dàhvi dahuun-nda!”

cachi-nè. ³¹ Vàchi (ducán iá nahi ejemplu sàhà tutnù): nú dècuèndè yutnù vida cuní nèhivì (cahmi-ne), dandu vihi gá mà úhì coco stná tutnù íchí. (Te ducán stná yùhù: nú dècuèndè yùhù cuní nèhivì dandohó-né, dandu vihi gá más icúmí nèhivì malu ndoho stná-nè) —nì cachi-yà.

³² Cunaha-nsiá, ndacá stná soldadu mà ù tiàa nì quida falta, cutnáhâ stná-te xi-yá cuàhàn ndé cui stná-te. ³³ Dandu nì casaà nsidaa-né iin xaan ndé cachí-nè Nùu Iquí Dìnì. Te yucán nì chituu soldadu mà-yá nchìca cruz, mii-yá xì stná ù tènì quida cuàchi ma, iin-tè ladu cuahá-yà, te ingà-te ladu itní-yà.

³⁴ Dandu nì cachi-yà:

—Padre mío, cuicahnú inì-ní sàhà nèhivì yohó, vàchi có-ínáhá-nè ñà-ndùá quidá-né.

Daaní, tè-xínduu soldadu mà, nì dasàn-té sicoto xi-ya según nì nihì iin iin-tè na ní idàdiquí-te sàhà-ñá. ³⁵ Te indéhe váha nsidaa nèhivì cuáhà mà. Te itá stná nècuàchì nihí chuun, sácùndiaa-nèyà, cachí-nè:

—Nècuàchì yohó, nìsa dacácu-ne nècuàchì dava ga; pues vichì xiñuhu dacácu stná-nè mii-né, nú ndisa Dios nì techuun-xi-né vaxì, te nú mii-yá nani Cristu nduú-né cahan-né —nì cachi-nè.

³⁶ Daaní, stná soldadu mà, nì sácùndiaa stná-teyá, nì catnàtuu-tè nùu-yá chitánínì-te vinu ia ñà-coho-ya, ³⁷ cachí-te:

—Nú ndisa rey xi nècuàchì raza Judea nduu-ní, dandu dacácu-ní mii-ní —cachí-te.

³⁸ Te itúú stná inàhà dìnì cruz ndé itándiaa palabra dàhàn griegu, xì dàhàn latín, xì stná dàhàn hebreu, te dohó cachá: “Ana yohó nduú rey xi tè-raza Judea”.

³⁹ Daaní, nì càhàn stná iin tè-ítúú stná nchìca cruz yucán, divi iin tè-nì quida

falta mà; te nì canàhá stná-te xi-yá, cachí-te:

—Nú ndisa rey Cristu nduu-ní, dandu dacácu-ní mii-ní, te dacácu stná-ní nsiùhù.

⁴⁰ Doco inga tè-ítúú stná yucán, nì càhàn duchi inì-te xi compañeru-tema, cachí-te:

—¿A có-yùhì stná-ní Dios ñà-iin-ni castigu sàni nihì nsidaa-nda? ⁴¹ Te ndohó, ndiá icà-ndà ndoho-nda, vàchi iá ndisa cuàchi-nda, ñàyùcàndùá iá castigu xi-nda. Doco Jesús yohó, còò; còò ni-inàhà inlhiá-yá.

⁴² Dandu nì cachí-te xi Jesús:

—Nsinuu inì-ní yùhù na quivì naxicocuñin-ní cusahnu-ní ñuhivì yohó.

⁴³ Dandu nì cachi-yà xì-té:

—Ñà-ndàà nduá cachí xì-ní, quivì vichì icúmí-nì cutnaha-ní xì cundoo-nda ñuhivì ndiaha xì Dios —nì cachi-yà.

Nansa nì xihì Jesús nì dānā-yá sàhà cuàchi-nda

⁴⁴⁻⁴⁵ Daaní, nahi càxíhùì nì dàhvi orá, te nì nàcuìin tnùù inicutu ñuhivì, te iin-ni nì ndòo ducán dècuèndè càhùnì nì cuaà. Te ini veheñuhu cahnú nì quedava cortina cahnú (sadí nihni cuarto yucán).

⁴⁶ Dandu Jesús, fuerte nì ndàhì ndee-yá, cachí-yà:

—Padre mío, nùu ndahà mii-ní quidè entregar anímè —nì cachi-yà. Dandu nì xihì-yà.

⁴⁷ Daaní, capitán (iín yucán), nì xini-te nsidaa ñà-ndùá nì cuu, te nì ndenihì vaha-tè Dios, cachí-te:

—Ñà-ndàà nduá, nèhivì ndàcuìsì inì-xi nì sanduu nècuàchì yohó.

⁴⁸ Te nsidaa gá nèhivì nì sàà yucán, nì xini-nè nansa nì cuu, dandu nì naquihin-ne ichì mànuhù-né vehe-ne, caní ndáha-né nchìca-ne. ⁴⁹ Te yucán ndoo stná cuàhà nècuàchì ñahà nì quixi ñuu Galilea cutnáhâ-né xì-yá nì que-saa ñuu Jerusalén. Te mii-né xì stná

nècuàchì dava ga ináhá xí-yâ, xica itá-né, indéhe váha-ne ñà-ndúá nì cuu.

Nansa nì ndùxin Jesús ini cueva

⁵⁰⁻⁵¹ Daaní, (ñuu mà) nisa ia stná iin tiàa nani José. Iin nècuàchì vâha nduú-né, vâchi ndâcuisì ini-nè. Te meru ñuu-nè nduú iin ñuu tii nani Arimatea ndé ndoó puru nècuàchì raza-nè Judea. Iin nècuàchì Junta Cahnú nduú stná-nè, doco mii-né, cóni ndóo ini-nè xì ñà-ndúá nì dândácú compañeru-nè ñà-cui Jesús, vâchi nihnú ini-nè (Dios, te xiníndísâ-né) ñà-icúmí-yâ cusahnú-yâ ñuhiví yohó. ⁵² Pues divi nècuàchimà nì sâhàn nùù Pilatu, nì xicàn-nè iquicúñú Jesús. ⁵³ Dandu nì sâhàn-nè nì nanihi-neyà, nì chidùcùn-nèyà iin dahmà, te nì chinacaa-nèyà ini cueva xi nsii nì sate nèhivì nùù cavà. Te cueva mà, ni-iin nsii tàñáha ga cundùxin inià. ⁵⁴ Cunaha-ní, quivì yucán nì sanduu víspera xì vicò pascua, te sà-ítúú cunduu stná quivì descansu. ⁵⁵ Ñâyùcàndúá, nècuàchì ñahà nì quixi Galilea mà, nì catenchicùn stná-nè nì sâhàn ndé nì sàcundùxin-ya, te nì xini-nè lugar mà, xì nansa nì sàcùnacaa cuerpu-yà. ⁵⁶ Dandu mànuhù-né, nì quidayucun-nè tàtnà tnàmì xì pomada sahán tnami. Daaní, quivì descansu mà nì quetatu-nè nacua cachí ley (xi-ne).

Nansa nì natiacu Jesús

24 Naha va quivì primeru semana nì quihin nècuàchì ñahà mà ichì cuàhàn-nè ndé nì ndùxin-ya, nihí-né tàtnà tnàmì nì quidayucun-nè, te cut-náhâ stná-nè xì itnii gá nècuàchì ñahà. Te na ní casaà-nè yucán ² nì xini-nè sàni cuxio cavà cahnú nì sandiadi yuhù cueva mà. ³ Dandu nì caquihvi-ne inì-xi, doco còò cá Stoho-ndà Jesús nì xini-nè. ⁴ Ñâyùcàndúá, cuàhà gá nì ndulocó-nè. Dandu nì xini-nè yatni uun yucán nì sàcuíta ùi ana ndixín sicoto cuxín yéhè.

⁵ Te nì cayùhí cuaá-nè, te nì nàcùnihni ndee-ne. Dandu nì cachi ángel mà xì-né:

—Còò necesidad nanducu-nsiá mii-yá yohó ndé nduú lugar xi nsii, vâchi sà-itiácú-yà. ⁶ Còò cá-yà yohó, vâchi sàni natiacu-yà. ¿A có-nsinúú inì-nsiá ñà-ndúá nì cachi-yà na iá va-ya xì-nsiá ladu Galilea? ⁷ Vâchi dohó nì cachi-yà: “Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, icúmí yâhi ndahà tè-malu, dandu cachituu-tè yùhù nchica cruz; doco tixi ùni quivì icúmí natiacuí”, nì cachi-yà.

⁸ Dandu nècuàchì ñahà mà, nì nsinuu ini-nè ñà-dùcán ndisa nì cachi-yà xì-né daa. ⁹ Dandu nì caquee-ne cueva mà mànuhù-né ndé ndoó-né, te nì nacani-ne nsidaámà xì ùxin iin nèhivì xí-yá, xì stná nècuàchì dava ga.

¹⁰ Cunaha-ní, nècuàchì ñahà mànuhù cachitnùhu xi nèhivì mà nduú María Magdalena, xì Juana, xì María dihi Jacobo, xì itnii gá stná nècuàchì ñahà dava ga. ¹¹ Doco nècuàchì tiàa (nì inini ma), nì tuxi ini-nè ádi cuentu uun nduá nì nacani nècuàchì ñahà mà. Ñâyùcàndúá, cóni xiníndísâ-né.

¹² Doco Pedro, después nì ndacuiin-nè nì dáyáà-nè cuàhàn-nè sepultura mà. Te (na ní sàà-nè) nì xito nihni-ne inià nì xini-nè mii dahmà nì ndòò itánduhù iladú. Dandu mànuhù-né vehe-ne, nacání cuàhà ini-nè ndíà ndúá nì cuu cahan-né.

Nansa nì ndecunu Jesús nùù ùi nèhivì xicá ichì ñuu tii Emaús

¹³ Daaní, divi quivì yucán cuàhàn ùi nèhivì xí-yá ichì ñuu Emaús. Nahi ùi hora nduá caca-nda ndè ñuu Jerusalén xì ndé ñuu tii yucán. ¹⁴ Te ùi nècuàchimà, ndatnúhú-nè cuàhàn-nè, cáhàn-nè sâhà nsidaa ñà-ndúá làcà ní cuu. ¹⁵ Te meru ndatnúhú-nè ducán, te nì cuyatni Jesús vâxi-ya; nì tnàtuu-ya nì sacatnahá-yá xì-né cuàhàn. ¹⁶ Doco cóni

nácóo-yá mii-né nacuni-nèyà. ¹⁷ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—¿Ndíà ndúá ndatnúhú guá-nsià cuàhàn-nsià, te ndoó-nsià tnùnsí ini?

¹⁸ Dandu ni naxiconihí iin nècuàchìmà nani Cleofas, ni cachi-nè xì-yá:

—Nsidaa gá nèhivì ndoó ñuu Jerusalén, ináhá-nè ñà-ndúá ni cuu yucán quìvì vichi. Ádi cuiisí mii-ní ndúú ana tàcùnftnúhu sàhámà.

¹⁹ Dandu ni cachi-yá:

—¿Ndíà ndúá ni cuu yucán?

Te ni cachi-nè:

—Cáhàn-nsi sàhà Jesús de Nazaret, vàchi cunaha-ní, iin ana cáhàn ndisa cuenta xì Dios ni sanduu-ya. Cuàhà milagru fuerte ni quida-ya, te cuàhà palabra ndiaha ni chinaha-yà. Chuun ndiaha xì Dios nisa quida-ya ni cundaà ini nsidaa nèhivì ñuu-ndà. ²⁰ Doco dùtù xícusahnú, xì stná tè-nihí chuun ga, ni dáyáha-neyà ndahà ana ni sahnì xì-yá, te ni chituu-tèyá nchìca cruz. ²¹ Doco cunaha-ní, mii-yá nduú ana cuàhàn dacácu xi ñuu-ndà Israel ni cahan-nsí. Te vichi sàcuàhàn-ndà ùni quìvì ni cuu xi-yá ducán. ²²⁻²³ Te quìvì vichi ni sàà itnii nècuàchì ñahà iin-ni xiníndísá stná xì-yá, te ni ndulocó-nsi ni quida-ne, vàchi naha ni sàhàn-nè sepultura (xi-ya), te còò gá iquicúñú-yà ni xiní-nè, cachí-nè. Te ni ndecoyo stná ángel nùu-né, te cachí ángel mà sàni natiacu-yà. ²⁴ Daaní, ni sàhàn stná dava compañeru-nsi sepultura mà, te nacua ni nacani nècuàchì ñahà mà, divi ducán ni xini stná-nè ñà-còò gá iquicúñú-yà yucán.

²⁵ Dandu ni cachi-yà xì nècuàchìmà:

—¿Ndahví-nsià! Mà túha-nsià mànihì inì-nsià; cueé sàstnúhù-nsià cunindisá-nsià nsidaa ñà-ndúá ni tiaa nècuàchì ni cáhàn cuenta xi Dios sàhana. ²⁶ Vàchi (claru ni cachitnúhu-ne

sàhà) ana nduú Cristu, xì nansa icúmí-yá ndoho-ya, dandu después nanihì-yá tnùnhu ndiaha xì-yá —ni cachi-yà.

²⁷ Dandu ni quesaha-yá ni dàtúu-ya nùu-né nansa cachí tutu ìi sàhà mii-yá, divi tutu ni tiaa Moisés, xì stná tutu ni tiaa nsidaa gá nècuàchì profeta.

²⁸ Doco vichi, sà-itúú sàà-nè xì-yá ñuu tii ndé cuàhàn-nè. Dandu ni cundaà ini-nè cuní-yà cùhùn-yà chicá nùu-xí. ²⁹ Ñàyucàndúá, ni sacundahví-nè nùu-yá, cachí-nè:

—Yohó ndòo-ní, chicá vaha, vàchi sàni cuaà, te cuàhàn cuñaà.

Dandu ni yàha nsidaa-né ini iin vehe ñà-cutnahá chii gá-yà xì-né. ³⁰ Te ni sàcòo-ya nùu iin mesa ñà-cuxi-ya xì-né. Te ni tnii-ya pan, ni naquimanì-yá Dios sàhá, te ni dàcuàchí-yáñà; dandu ni dasàn-yáñà nùu-né. ³¹ Te momentu jaàn ni nihì-né ni nacuni-nèyà ana nduú-yá. Doco na íin cachí ni ndañuhu-yá nùu-né. ³² Dandu ni cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Na ndiaha guá nihnú ini-ndà na ní cáhàn-yà xì-ndà vaxi-nda ichi mà, te ni dàtúu-ya nùu-ndà nansa cuní cachi tutu ìi!

³³ Dandu vichi duha ni ndacuìta-ne mànuhù-né ñuu Jerusalén, ni nasaa-nè vehe ndé sàni nataca ùxin iin nècuàchì dacuahá-yá xì stná compañeru gà-nè. ³⁴ Te nsidaa nècuàchìmà, ni cachitnúhu-ne xì nècuàchì làcà ni cansiaa mà, cachí-nè:

—Ñà-ndàà nduá, sàni natiacu Stoho-ndà Señor, vàchi sàni xini Simón-yà.

³⁵ Dandu nècuàchì ni cansiaa mà, ni nacani stná-nè xì nècuàchì yucán nansa ni cuu xi-né na cuàhàn-nè ichi yucán, te después ni nacuni-nèyà na ní dàcuàchí-yá pan (cuàhàn-nè cuxi-ne).

**Nansa ni ndecunu Jesús nùu
ùxin iin nèhivì dacuahá-yá**

³⁶ Daaní, nacání vá nècuàchìmà ñà-jaàn, te nanàà ni sàcuìn Jesús dava mahì-xí. Te ni cachi-yà xì-né:

—¡Ni ndóo vaha ini nsidaa-nsiá!

³⁷ Doco mii-né, ni cayùhí cuaá-nè; yáha ga ni ndulócò-nè, vèchi ádi duma nduá ni cahan-né. ³⁸ Ñàyùcàndùá, ni cachi-yà xì-né:

—¿Índù chuun yúhí guá-nsià? ¿Índù chuun nacání guá inì-nsia?

³⁹ Cundehè-nsiá ndahí xì sàhí, dandu cundaà inì-nsia divi yùhù nduí. Tnii ndahà-nsiá yùhù, te cundaà inì-nsia màdì ihna nduí, vèchi ihna, còò iquicúñúá, doco yùhù, iá iquicúñúú sà-índéhe-nsiá ⁴⁰ —ni cachi-yà.

Dandu ni dàcùnì-yànè ndahà-yá, xì sàhà-yá. ⁴¹ Doco có-xiníndísá ndisa-ne ñà-cuahà guá cudí ini-nè, te ndulócò-nè. Ñàyùcàndùá, ni cachi-yà xì-né:

—¿Á coo iyuhu ñà-cuxi-nda yohó?

⁴² Dandu ni sàha-neyà iyuhu cuñu siaca ni chòhò, xì stná iin dahnde ñùñù.

⁴³ Ñàyùcàndùá, ni tnii-yañà ni xixi-ya ni sandehè nsidaa-né.

⁴⁴ Dandu, ni cachi-yà xì-né:

—Ñà-yòhó nduá ni cachì xì-nsiá na nisa ìe xì-nsiá antes, te ni cachì xì-nsiá ñà-fuerza icúmí cuu ndisa nsidaa ñà-ndùá cachá` sàhí nùu ley xi Moisés xì nùu tutu nduú alabanza, xì nùu stná tutu ni tiaa nècuàchì profeta; nsidaámà, fuerza ni cuu ndisa, —ni cachi-yà.

⁴⁵ Dandu ni dàtúi-ya nùu nsidaa-né nansa cuní cachi tutu ì, te ni sàà-nè ni cundaà ini-nè ni quida-ya. ⁴⁶ Dandu ni cachi stná-yà xì-né:

—Nacua ni cachì xì-nsiá, ducán nisa ìa destinadu cuu xi (yùhù ana nduú) Cristu, vèchi ducán ni cachitnùhu tutu ì ñà-icúmí ndohi, te cui, dandu tixi ùni quivì natiacuì. ⁴⁷ Te ni cachitnùhu stná tutu mà ñà-después cuitià razón ndiaha ma inicutu ñuhiví, vèchi icúmí-nsiá cùhùn-nsiá càhàn-nsiá sàhí xì nsidaa nèhivì ñà-ndiá icà-né naxicocufin ini-nè sàhà cuàchi-ne, dandu cuicahnú ini xì sàhà-né. Te ñuu primeru ndé càhàn-nsiá razón mà nduú ñuu Jerusalén yohó. ⁴⁸ Te vichi sàni xinì-nsia nsidaa ñà-nduá ni cuu (tiempu vichi), ñàyùcàndùá testigu xínduu-nsia. ⁴⁹ Cunaha-nsiá, sàni quida Yuamáni` comprometer quixi iin ana (chindee) xi-nsiá. Te yùhù cuàhìn techuín yàmà quixi coo-ya ini anima-nsiá. Ñàyùcàndùá, yohó ni cúndóó-nsiá ñuu Jerusalén dècuèndè cachi sàni cundiatú-nsiá ndudu ì vèxi ansivi —ni cachi-yà.

Nansa mànuhù Jesús gloria

⁵⁰ Daaní, ni saca-yanè cuàhàn-yà xì-né (fuera) ñuu Jerusalén dècuèndè ñuu tii Betania. Dandu ni chitanini ducún-yà ndahà-yá, te ni xicàn-yà ni quidá Dios gracia sàhà nsidaa-né. ⁵¹ Te meru xicàn tàhvì-yá nùu Dios ducán, dandu ni ndanchito-ya mànana-ya mànuhù-yá gloria. ⁵² Ñàyùcàndùá ni sàcùita sisi nsidaa-né ni naquimani ndiaha-néyà. Dandu ni quihin tu-ne ichì mànuhù-né ñuu Jerusalén, cudí gá ini-nè. ⁵³ Te nsiquivì nisa sahàn-nè veheñùhu cahnú, ndoó-né ndenfhí vaha cuahà-né Dios, te naquímáni stná-nèyà. Sà-íá.

Ñà-ndúá Nì Tiaa San Juan sàhà Jesucristu

Jesús nduú ana datúí nansa íá Dios, vàchi nì nanduu-ya nèhivì

1 Na táyôo ñuhivì, sà-lá mii-yá ana datúí nansa nihnú ini Dios. Nùu Yua-nda Dios íá-yà, te mii stná-yà nduú stná-yà Dios. ²Te divi-ya íá nùu Yua-nda Dios na táyôo ñuhivì. ³Mii-yá nì quidayucun-yà nsidanicuú inàha íá ñuhivì. Te nú màsà cóó-yá, ni-inàha mà cóó stná ñuhivì. ⁴Sàhà mii-yá xí-itiacu nsidaa ana itiacú. Te sàhà ñà-itiacú ndiaha-yá, ñà-jaàn sàni sàà-yà datnúu ini-yà nèhivì ñuhivì. ⁵Cunaha-nsiá, ichi ñáa nduá ñuhivì yohó, doco iin-ni datnúu ndiaha-yá ini anima-ndà; te nsidaa ñà-lá ichi ñáa ma, cóni cùí cundeá nùu-yá.

⁶Nisa ia iin tiaa nì nihì chuun nùu Dios; Juan nani-né. ⁷Te nì quixi-ne nì cachi-nè ñà-ndácuisì xì nèhivì nansa íá mii-yá ana datnúu xì sàxínítnùnì-ndà sàhà-ñá vátùni cunindisá nsidaa-néyà. ⁸Màdi Juan yucán nì sándúú ana datnúu ndiaha xi ini-ndà, cóó; cuisì nì quixi-ne ñà-cachitnùhu uun-ne nansa íá mii-yá quidà-xì ñà-jaàn, ⁹vàchi ndisa sàvaxì mii-yá ana datnúu ndiaha xi ini anima nsidaa nèhivì, te mà dándáhvì-yàndó.

¹⁰Nì ia-ya ñuhivì, divi ñuhivì nì quidayucun-yà, doco cóni nácúni nèhivì-yá. ¹¹Stoho ñuhivì nduú-yá, te nì quixi-ya yohó, doco nèhivì ñuhivì xi-ya, nì cahíchì ini-nèyà. ¹²Doco nsidaa ana nì dáyáha xi-yá ini anima-xi, nì nihítáhvì-né cunduu-ne dèhe ndisa-ya, te divi nduú nsidaa ndohó nècuàchì xiníndísá-xí-yá, te ndácùcahan xi quivì-yá. ¹³Te ¿nansa nì nihì-ndà nì sàcùnduu ndisa-nda dèhe-ya? Pues màdi sàhà-ñá nduu-nda descendencia xi iin nèhivì (chica ndiaá), ni màdi sàhà

yua-nda, ni sàhà stná ñà-dùcán cuní iin nèhivì coo. Cóó, sàhà cuisì-ña ducán cuní Dios.

¹⁴Ndè ñuhivì yohó nì quixi mii-yá ana datúí nansa íá Dios, te nì nduvàha-ya iin nèhivì íá iquicúnù-xi. Te nisa ia chii-yá yohó ndé ndoo-nda. Te nsiùhù, nì xini-nsi ñà-ndiaha guá íá-yà. Ndiaha gá-yà, cachí, vàchi mindaa Dèhemani Yua-nda Dios nduú-yá, te chitu-yá gracia xì stná palabra ndácuisì.

Ñà-ndúá nì cachi Juan Bautista sàhà Jesús

¹⁵Daaní, nì càhàn Juan mà sàhà Jesús, nì ndàhì-nè, cachì-nè (xì nèhivì):

—Divi mii-yá nduú ana disàhà-xì nì càhìn xì-nsiá daa, te nì cachì, dihna yàha yùhù, dandu después vàxi mii-yá ana chicá ndiaá nùí, vàchi na táyôo yùhù, sà-lá mii-yá.

¹⁶Chitu-yá cuàhà gá ñà-ndiaha ñi ñuhú ini-yà, ñàyùcàndúá nùu mii-yá sàni nihítáhvì stná-ndà cuàhà ñà-jaàn, cuàhà sàstnùhù gracia. ¹⁷Vàchi ley sàhana nduá nì datúí Moisés antes, doco vichi sàni datúí-ya ñà-nduú gracia ndiaha xí-yá xì stná palabra ndácuisì xí-yá. ¹⁸Còò ni-iin nèhivì nì xini xì Yua-nda Dios ni-iin xichi. Doco mindaa Dèhemani-yá íá nùu-yá, sàni datúí yà-yùcán nansa íá Yuamáni-yá sàhà-ñá cundaà ini-ndà.

Ñà-ndúá nì cachi Juan Bautista sàhà mii-né

¹⁹Daaní, nècuàchì raza Judea ndoó ñuu Jerusalén, nì techuún-né iin ùi dùtù xi-ne nùu Juan, te cutnàhà stná-nè xì dava nècuàchì (xinúcuáchì veheñùhu nani) Levita. Te nì xicàn tnùhù-né nùu nècuàchìmà ana divi nduú-né. ²⁰Ñàyùcàndúá, ñà-yòhó ndúá nì cachi Juan; cóni càchì-nè á cóó; nì cachi ndàà-nè:

—Yùhù, có-ndúí mii-yá nani Cristu.

21 Dandu nì cacachi nècuàchìmà:

—(Pues nú cóó), ¿ana divi nduu-ní? ¿A nsi-Elías nduu-ní?

Te nì cachi Juan:

—Còó.

Te nì cacachi tu nècuàchìmà:

—Entonces, ¿a divi nduu-ní mii-yá ana icúmí quixi canúú cãhàn cuenta xi Dios?

—Còó —cachí Juan.

22 Ñàyùcàndùá, nì cachi nècuàchìmà:

—Pues, ¿ana divi nduu-ní? vãchi icúmí-nsí cachitnùhu-nsí xì nèhivì nì catechuun-xi-nsí vãxi-nsi. ¿Ndíà cachí-ní sãhà mii-ní?

23 Dandu nì cachi Juan:

—Yùhù nduí ana cãhàn fuerte sãhù yucù, (te cachí xì nèhivì ñà-nsidavii-né anima-nè) na ian ndundaà iin ichì ndé yãha Stoho-ndà Señor nacua nì cachitnùhu Isaiás sãnaha na ní cãhàn-nè cuenta xi Dios —nì cachi Juan.

24 Cunaha-nsiá, nècuàchì nì casaà nùu Juan mà, nècuàchì fariseu xínduu-ne.

25 Dandu nì xicàn tnùhù gá-nè, cachí-nè:

—Vichi, ¿índù chuun quidá ñ-ní nèhivì nú có-ndùu-ní mii-yá nani Cristu, te có-ndùu stná-ní nsi-Elías, te nì có-ndùú stná-ní mii-yá icúmí quixi cãhàn cuenta xi Dios?

26 Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Yùhù, ndisa, quidá ñ nì nèhivì xì tēcuií. Doco mahi mii-nsiá iá iin ana có-nácúní-nsiá. 27 Te mii-yá, nchícùn gá vãxi-ya nùí, te chicá ndiaá stná-yà nùí. Ni mà nátùú (cundi iin mozo xi-ya) ñà-tavà xì ndisàn-yá —nì cachi Juan.

28 Cunaha-nsiá, ndé iá ñuu tii Betábara ladu duha yùte Jordán, yucán nì cuu nsi-daa ñà-yòhó.

Nì quixi Jesús ñuhiví yohó ñà-cui-yà na ian xíhì iin lelù nduú promesa

29 Daaní, nì yãha inga quivì, dandu nì xini Juan vãxi Jesús, te nì cachi-nè:

—Cundehè-nsiá, jaàn vãxi mii-yá ana nduú nahi Lelù ñ nì sãhatahvì Dios

(ñà-cui-yà) dacúxió-yá cuàchi nèhivì ñuhiví. 30 Sãhà mii-yá nì cãhìn daa na ní cachi: nchícùn gá vãxi-ya nùí, vãchi na táyòo yùhù ñuhiví, sà-íá-yà, vãchi nicanicuahàn iá-yà. 31 Te cóni nácùnì mii-yá antes, doco sãhà-ñá cundaà ini raza-ndà Israel ana divi nduú-yá, sãhájàn nì nihí chuun quida ií nèhivì xì tēcuií —nì cachi Juan.

32 Daaní, nì cachi tu-ne inga palabra yohó:

—Yùhù, nì xini nì nuu Espíritu ñ xí Dios; nahi loma náhà-yà mànuu-ya ansivi nì sãcòo-ya dìni Jesús, te nì ndòo-ya yucán. 33 Yùhù, cóni nácùnì mii-yá antes. Doco na ní sãha Yua-nda Dios yùhù chuun quida ií nèhivì, dandu nì cachi stná-yá xí: “Na cúnì-ní nuu Espíritu ñ màcòo-ya dìni iin (ana cuhí), dandu ñà-jaàn cundaà inì-ní divi nduú mii-yá cuàhàn nsida ií xì anima nèhivì tixi Espíritu ñ”. 34 Ñàyùcàndùá, yùhù, sàni xini, te datúú nùu-nsiá ñà-divi Dèhe-manì Dios nduú Jesús —nì cachi Juan.

Nècuàchì primeru nì catenchicùn xì Jesús

35 Daaní, nì yãha inga quivì, te yucán iín Juan, cutnáhà-né xì ù tiàa dacuahá-né. 36 Te nì xini-nè yatni yãha Jesús, ñàyùcàndùá nì cachi-nè:

—Cundehè-nsiá, jaàn cuàhàn mii-yá ana nduú Lelù ñ vãxi nùu Dios.

37 Te ù tiàa dacuahà-ma, nì tiacu-nè nì cãhàn Juan ducán, te nì tenchicùn-nè Jesús cuàhàn-nè. 38 Dandu nì ndacoto-ya, te nì xini-yá xínchicùn nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá nì cachi-yá xì-né:

—¿Ndíà nduá nandúcu-nsiá?

Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, ¿índù iá-ní?

39 —Nahà-nsiá, cundehè-nsiá —nì cachi-yá xì-né.

Ñàyùcàndùá, cuàhàn-nè xì-yá, te nì xini-nè índù iá-yá. Te nì ndòo-ne xì-yá

sàcuàà yucán, vàchi nahi càcùmì nì cuuà nduá.

⁴⁰⁻⁴¹ Iin tiàa nani Andrés nduú iin ana nì inini na ní càhàn Juan daa, te nì tenchicùn stná-nè Jesús. Dandu vichi duha nì sàhàn stná-nè nì nanducu-nè ñani-nè nani Simón Pedro, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Sàni ndacùhun stnahá-nsí xì mii-yá nduú Mesías.

Quìvì Mesías nì cachi Andrés dàhàn mii-né, vàchi cuní cachàmà Cristu (nì quixi dìquì-xí).

⁴² Dandu nì saca-ne ñani-nè nì casaà-nè ndé iá-yà. Te na ní xini-yà Simón mà, dandu nì cachi-yà xì-né:

—Dèhe Jonás nduu-ní, te nani-ní Simón, doco yùhù cuàhìn cachi xì-ní Cefas —nì cachi-yà. Te quìvì Cefas mà, Pedro cuní cachà.

Nansa nì cana Jesús iin tiàa nani Felipe xì inga-nè nani Natanael

⁴³ Daaní, nì yàha inga quìvì, te cuní Jesús nùhù-yà ladu Galilea. Te nì ndacùhun tnahá-yá xì iin tiàa nani Felipe, te nì cachi-yà xì-né:

—Cunchicùn-ní yùhù nùhù-ndà.

⁴⁴ Cunaha-nsiá, ñuu Felipe mà nduú ñuu Betsaida, divi ñuu Andrés xì Pedro. ⁴⁵ Ñàyùcànduá nì nanducu Felipe iin tiàa nani Natanael, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Cunaha-ní, sàni ndacùhun tnahá-nsí xì mii-yá nì tìaa Moisés sàhà-xí nùù ley ì, te divi sàhà stná-yà nì tìaa stná cuàhà profeta nì càhàn cuenta xi Dios sàhana. Jesús de Nazaret nani-yá, te yua-yá nani José.

⁴⁶ Dandu nì cachi Natanael:

—¿A ndísá? ¿A iá iin nèhivì vaha ñuu Nazaret?

Dandu nì cachi Felipe:

—Nahà-ní cundehè-ní.

(Dandu cuàhàn-nè xì nècuàchìmà.)

⁴⁷ Te na ní xini Jesús vaxi Natanael, dandu nì cachi-yà sàhà-né:

—Yohó vaxi iin tiàa quidá ndisa nacua ndiá ìcà quida nècuàchì raza-ndà Israel, te ni-iyuhu mà túha-ne dandahví-nè.

⁴⁸ Dandu nì cachi Natanael xì-yá:

—¿Nansa ináhá-ní yùhù?

Te nì cachi Jesús xì-né:

—Na tãñaha ga cana Felipe mii-ní, te iá-ní sàhà iin nù-higu, dandu nì xinitùí mii-ní.

⁴⁹ Dandu nì cachi Natanael xì-yá:

—Dèhemanì Dios nduu-ní, Maestro, divi rey icúmí cusáhnù nùù ñuu-ndà Israel nduu-ní.

⁵⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Mà úhi guá nì xinindisa-ní na ní cachi nì xinitùí mii-ní sàhà yutnú yucán. Cunaha-ní, icúmí-ní cunì-ní milagru chicá ndiaha. ⁵¹ Ñà-ndácuìsì nduá cachí xì-ní, icúmí-ní cunì-ní nuna an-sivi, dandu quecoyo ángel xi Dios mà-nana mànuu cucuu-ne dìquì-xí ndé iin yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì.

Nansa nì quida Jesús milagru iin vicò nandàhà nì ìa ñuu Caná

2 Daaní, quìvì ùnì nì ìa iin vicò nandàhà ñuu tii Caná iá ladu Galilea. Te yucán nì sàà stná dihi Jesús.

² Te nì càhà stná mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá. ³ Te nì cuu nì nsihi tècuíí vidì sì-uva coho-ne. Ñàyùcànduá, nì càhàn dihi-yá xì-yá, cachí-nè:

—Sàni nsihi tècuíí vidì sì-uva.

⁴ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Chicá vaha naco-ní ñà-jaàn nùù yùhù, vàchi tãñaha ga sàà meru hora xi.

⁵ Dandu nì càhàn dihi-yá xì tiàa xinúcuáchí yucán, cachí-nè:

—Quida-nsia nacua cachí dèhi xì-nsiá.

⁶ Cunaha-nsiá, yucán itá ìñù barril yùù, iin ian vátùnì cuñuhu cùmì ò úhùn yoo tècuíí. Tècuíí mà xichútùn nècuàchì raza Judea ñà-nsidandoo-ne

mii-né según estilu nduú ley xi-ne. ⁷Te nì cachi Jesús xì tiàa yucán:

—Dachitu-nsiá barril jaàn tècuíí.

Ñàyùcàndüá, ducán nì caquida-tè, dècuèndè yuhá nì chitu. ⁸Dandu nì cachi-yà xì-té:

—Vichi chitacùhá-nsià chii-té cunihì-nsia cùhùn nùù nècuàchì íin sáhnù nùù vicò.

Ñàyùcàndüá, ducán nì caquida-tè. ⁹Te nì xihì nècuàchìmà iyuhu tècuíí mà, doco sàni nanduu-tè tècuíí vidì sì-uva. Te cóni sáha-ne cuenta índù nì quixi ndutè mà, doco tè-xinúcuáchì nì catavà xì-té, ináhá-tè. Daaní, na ní cundaà ini-nè nansa xihì ndutè mà, dandu nì cana-ne noviu nándàhà, ¹⁰te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Nsidaa nèhivì, na sáha-ne tècuíí vidì sì-uva coho-nda, dihnà sáha-ne ndutè chicá vàha, dandu nú sàni xihì cuahà-ndàté, dandu tavá-né ndutè chicá ndahví. Doco mii-ní, cóó, làcà vichi nì tavà-ní ndutè chicá finu —nì cachi-nè.

¹¹Ñà-jaàn nduú milagru primeru nì quida Jesús. Te ñuu Caná ía ladu Galilea nduú lugar ndé nì quida-yañà. Ducán nduú nì dácùnì-yà nèhivì ñà-ndiaha guá quidá-yá, te nì xinindisá stná nècuàchì dacuahá-yá mii-yá.

¹²Daaní, nì sàhàn Jesús ñuu Capernaum, mii-yá xì dihi-yá xì ñani-yà, xì stná nècuàchì dacuahá-yá. Te yucán nì cuae-yà iin ùi quivì.

Nansa nì tavà Jesús nèhivì dicó ini patiu veheñuhu cahnú

¹³Dandu nì quihin tu-ya ichi cuàhàn-yà ñuu cahnú Jerusalén, vàchi sà-ítúú vicò pascua, iin vicò nsidácáhnù nècuàchì raza Judea yucán.

¹⁴(Ñàyùcàndüá, nì sàà-yà ñuu mà), te nì xini-yà yucán yehè veheñuhu cahnú itá nèhivì dicó; dicó-né buey, dicó-né riì, dicó-né loma, te ndoó stná nèhivì nadámá tnahá xì dihùn (vaxi

inga ñuu). ¹⁵Dandu nì cava-yà itnii yohò nì quidayucun-yà iin chirrión, te nì taxi nsihí-yánè yehè veheñuhuma, mii-né xì riì xí-né xì stná buey xi-ne. Te nì dandiàchì-yá dihùn damá-né, te nì ducùn nsihí-yá mesa xi-ne. ¹⁶Te nì cachi stná-yà xì nècuàchì dicó xi loma mà:

—¡Tavà-nsiá quisì yohó fuera! vàchi màdì yàhvi nduú vehe ì Yuamáni —nì cachi-yà.

¹⁷Dandu nì nsinuu ini nècuàchì dacuahá-yá nansa cachí nùù tutu ì ndé cachá: “Yáha ga cuàhà nacání ini sàhà veheñuhu ì xí-ní ñà-màsà dándâñúhú nèhivì ñà-ì icúmíá”.

¹⁸Dandu nècuàchì raza-yà Judea yucán, nì cachi-nè xì-yá:

—Quida-ní iin milagru cunduu seña ñà-cundaà ini-nsi a icúmí-ní derechu quida-ní ñà-ndüá nì quida-ní, á cóó.

¹⁹Dandu nì cachi-yà xì-nè:

—Vàtùni. Ducùn-nsiá veheñuhu yohó, te tixi ùni quivì nsida saí-ñà.

²⁰Dandu nì cachi nècuàchì yucán:

—Ùi dico ìñù cuià nì quidachuún nèhivì nì dàxínu-ne veheñuhu yohó. Te mii-ní, ¿a ndísá daxínu-níà tixi ùni quivì? —nì cachi-nè.

²¹Doco màdì veheñuhu ndisa nduá cáhàn-yà sàhà-xí; cóó, vàchi ejemplu-ni nduámà; divi cuerpu mii-yá cáhàn-yà sàhà-xí. ²²Ñàyùcàndüá, después, na quivì sàni natiacu-yà, dandu nì nsinuu ini nècuàchì nhicùn xì-yá ñà-dúcán nì cachi-yà xì-né daa, te nì sàà-nè nì xinindisá-né ñà-ndüá cachí nùù tutu ì, te nì xinindisá stná-nè ñà-ndüá nì cachi mii-yà daa.

Ináhá Jesús nansa ía anima nsidanicuú nèhivì

²³Cuàhà nèhivì nì xinindisa-xi-yá na ní xini-nè milagru nì quida-ya na ía-yà ñuu Jerusalén quivì vicò pascua ma. ²⁴Doco mii-yá, cóni ícúmí-yá

nècuàchìmà seguru, vèchi ináhá-yâ ñà-ñùhú ini anima nsidanicuú-né.
²⁵ Còò necesidad icúmí-yâ cachi iin nèhiví xì-yá nansa iá anima ñanitnaha-ne, vèchi ináhá-yâ nsidaa ñà-ndúá ñuhú ini anima nèhiví.

Nansa ni càhàn iin tiàa nani Nicodemo xi Jesús

3 Nisa ìa iin nècuàchì fariseu nani Nicodemo. Iin nècuàchì xídandacú nùu ladu Judea mà nduú stná-nè. ² Te divi-ne nì sàhàn ndé iá Jesús iin sàñaà, te nì cachi-nè xì-yá:

—Maestro, ináhá-nsí divi mandu xi Dios vaxi-ní, vèchi nú màsà chindéé Dios, dandu ni-iin nèhiví, mà níhì-né quida-ne milagru nacua quidá mii-ní.

³ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Palabra ndàcuisi nduá yohó cachí xì-ní: nú màsà nácacú sáá nèhiví, dandu mà cúí sàà-nè cuni-nè ñuhiví ìi xí Dios.

⁴ Dandu nì cachi Nicodemo xì-yá:

—¿Nansa cui nacacu-nda nú sàni sahnú-nda? ¿A cúí nàcùñuhu saa-nda ini dihimáni-ndà, te nacacu-nda?

⁵ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ñà-ndàcuisi nduú palabra yohó cachí xì-ní: nú màsà nácacú sáá iin nèhiví quida tècuíí xì stná Espíritu ìi, dandu mà níhì-né yàha-ne ñuhiví ìi ndé cusáhnú Dios. ⁶ Vèchi nú sàni cacu-nda nùu yuadíhí-ndá, dandu iquicúñú icúmí-ndá. Doco nú sàni cacu anima-ndà quida Espíritu ìi xí Dios, dandu espíritu (saa) cucumi stná-ndà. ⁷ Màsà ndúlócò-ní ñà-nì cachi xì-ní icúmí-ní nacacu saa-ní. ⁸ Vèchi ducán quidá stná tàchì, caná te caná yohó yucán, doco có-ínáhá-nsiá índù lugar vaxa, ni índù lugar cuàhàn. Ducán iá stná xì anima nsidaa nèhiví nì nacacu nì quida Espíritu ìi.

⁹ Dandu nì cachi Nicodemo xì-yá:

—Pues, ¿índù modo cunduu nsidaa ñà-cáchì-ní jaàn?

¹⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Iin maestru ñuu-ndà Israel nduu-ní, te có-sànìhì ini-ní sàhájàn nacua ndiá ìcà-ní. ¹¹ Ñà-ndàcuisi nduá yohó cachí xì-ní: ñà-ndúá ináhá-nsí, divi ñà-jaàn cachí-nsì xì-nsiá. Te datúí stná-nsì nùu-nsiá ñà-ndúá sàni xini-nsì, doco có-xiníndísà-nsiá. ¹² Mate cuisì sàhà ñà-ìá ñuhiví yohó-ní nduá càhìn xì-nsiá, doco có-xiníndísà-nsiá; ñàyùcàndúá, ùhì cunindisá stná-nsiá nú ni càhìn xì-nsiá sàhà gloria (xi Dios).

¹³ Ni-iin nèhiví tàñáha ga nana-ne gloria. Doco yùhù ana nduú Tnaha Nèhiví Ñuhiví, ansivi nduú vehi, te nì nui nì quesai (ñuhiví yohó). ¹⁴ Te nacua nì quida Moisés (sànahà) na nisa ìa-ne yucù, nì chituu ducún-nè iin còò (càa), pues ducán stná yùhù, icúmí nèhiví chituu ducún stná-nè yùhù. ¹⁵ Dandu nsidaa nèhiví cunindisa-xí, mà nunca sàà-nè ndañuhu-né; còò, nicanicuahàn cutiacu-nè.

¹⁶ Vèchi ñà-cuàhà guá cuú ini Yua-nda Dios sàhà nèhiví ñuhiví, nì sàhatahvì-yá mindaa Dèhemani-yá (ñà-cui-yà), dandu nsidaa nèhiví xiníndísà-xí-yâ, mà sàà-nè ndañuhu-né, còò, nicanicuahàn icúmí-nè cutiacu-nè. ¹⁷ Vèchi màdì sàhà-ñá dandohó-yá nèhiví cuáchi nduá disáhà-xí nì ndacu nuù Dèhemani-yá quixi-ya ñuhiví yohó, còò; divi sàhà-ñá càcu-ne nduá.

¹⁸ Nú xiníndísà iin nèhiví Dèhemani Dios, dandu ñà-sàni càcu-ne nùu castigu sàhà cuàchi-ne nduá; doco nèhiví có-xiníndísà, sà-ìá vaxi castigu xi-ne nùu-yá, vèchi có-xiníndísà-né ñà-ndúá cachí mindaa Dèhemani-yá. ¹⁹ Te ¿ndiá nduú meru ñà-disáhà-xí vaxi castigu mà dìquì-né? Divi sàhà-ñá sàni quesaa palabra ndàcuisi ñuhiví yohó ñà-datnúá sàxìníntùnì nèhiví, doco chicá nì cudii ini-nè caca-ne ichì ñáa, màdì ichì ndé datnúu Dios, vèchi quini iá ñà-ndúá quidá-né. ²⁰ Te nsidaa nècuàchìmà,

có-cùní dahuun-ne cunini-ne palabra datnúú xì sàxínítnùnì-nè, ni có-tnàtuu stná-nè ndé cáhàn xì palabra mà sàhà-ñá màsà túi ñà-quini guá quidá-né. ²¹ Doco iin nèhivì quidá víi nacua cachí palabra ndàcuisì, cudí ini-nè tnàtuu-ne ndé ía palabra datnúú xì sàxínítnùnì-nè, vèchi cuní-nè cundaà ini nsidaa nèhivì ñà-quidá víi-nè nchícùn-nè ichì Dios —nì cachi Jesús.

Ñà-nduá nì cachi gà Juan Bautista sàhà Jesús

²² Daaní, nì quihin tu Jesús ichì cuàhàn-yà ladu Judea, mii-yá xì nècuàchì xínchicùn xì-yá. Te yucán nì ndòo chii-yá xì-né, dandu nì cuhii nèhivì cuàhà gà nì sàà yucán. ²³ Stná Juan Bautista, yucán quidá ñi stná-nè nùu iin xaan nani Enón yatni lugar nani Salim, vèchi ñuhú cuàhà tècuí yucán. Ñàyùcànduá, divi lugar mà sáhàn cuàhà nèhivì ñà-cuhii-né, ²⁴ vèchi tàñáha ga cundiadi Juan.

²⁵ Tiempu mà nì cuu nì quesaha nì cuàà nèhivì nchícùn xì Juan xì itnii gà nècuàchì raza-nè Judea, vèchi tucu tucu cachí iin iin-ne sàhà modo nduhii-ndà.

²⁶ Dandu nsidaa-né nì quixi-ne nùu Juan nì cacachi-nè xì nècuàchìmà:

—Maestro, ináhá-ní ana nìsa ìa xì-ní ladu duha yùte Jordán, te nì cáhàn-ní sàhà-né, ndiaha gà-nè nì cachì-ní; pues vichi mii stná-nè quidá ñi stná-nè nèhivì, te cuàhà gà nèhivì sáhàn nùu-né.

²⁷ Dandu nì cachi Juan xì-né:

—Ni-iin nèhivì, mà cúí nìhì-né iin chuun ndiaha nú màsà cuáha Dios-nè.

²⁸ Ináhá-nsiá nansa nì cachì: “Yùhù, có-ndúf (rey ndiaha nani) Cristu, cuisì iin ana nì techuún Dios nduí, te di-hna vèxi nùu mii-yá”. ²⁹ Cunaha-nsiá, na ía vicò nandàhà, ía iin noviu, te ía stná novia cutnàhà xí-nè. Doco ía stná padrinu iladú, inínì-né, te cudí ini-nè na cáhàn noviu. Pues, ducán ía stná yùhù,

nahi padrinu nduí, te yáha ga cudí ini sàhà mii-yá. ³⁰ Mii-yá, cueé-ni cueé-ni chicá icúmí-yá nìhì gá-yà tnùñuhu xí-yá, doco yùhù, còo. Cueé-ni cueé-ni icúmí nèhivì nandòdó-né yùhù.

Jesús nduú ana nì nuu ansivi

³¹ Mii-yá, dècuèndè dìquì-xí nì quee-ya, ñàyùcànduá chicá ndiaá-yà nùu nsidaa-nda. Iin nèhivì ñuhivì yohó, nèhivì ùùn nduú-né, te cuisì sàhà ñuhivì yohó cáhàn-nè. Doco mii-yá, ansivi nì quixi-ya, te chicá ndiaá-yà. ³² Te ñà-nduá sàni xini-yà, xì ñà-nduá nì inini-ya, ñà-jaàn nduá cachí-yà xì nèhivì, doco có-xiníndísá-né ñà-nduá cachí-yà. ³³ Doco nú xiníndísá iin nèhivì-yá, dandu náhà claru sàni cundaà ini nècuàchìmà ñà-mii palabra ndàcuisì nduá cachí Dios. ³⁴ Vèchi Jesús, mandu xì (Yua-nda) Dios vèxi-ya, te divi palabra ndiaha xí Yuamáni-yá cáhàn-yà, vèchi màdì iyuhu-ní Espíritu ìi sàni níhitàhvi-yá, còo. Sàni nìhì nsihí-yá Espíritu ìi. ³⁵ Te cúú ini Yuamáni-yá sàhà-yá. Ndahà-yá sàni dáyáha Yuamáni-yá nsidanicuú iñaha.

³⁶ Cunaha-nsiá, nsidaa ana xiníndísá-xí Dèhemanì Dios, nicanicuàhàn cucumi-né vida ndiaha. Doco nèhivì có-xiníndísá, mà-níhì-né vida ndiaha ma. Còo, iin castigu cahnú icúmí-nè nìhì-né nùu-yá, te sà-itúá vèxan.

Nansa nì yàha iin nècuàchì ñaha ñuu Samaria ladu xì Jesús

4¹⁻² Quivì yucán nì nducuahà gà nèhivì nchícùn xì Jesús. Te nì cuhii stná-nè. Doco màdì mii Jesús nì quidá ñi xì-né, cuisì nècuàchì dacuahá-yá nì quida ñi xì-né. Dècuèndè más gà nèhivì xí-yá nì cuhii nùu nèhivì nì quida ñi Juan Bautista. Dandu nì xinitnùhu stná nècuàchì fariseu ñà-cuàhà guá nèhivì nchícùn xì-yá. Ñàyùcànduá, na nì

cundaà ini-yà ñà-sà-ináhá nècuàchìmà ñà-jaàn, ³dandu ni quee-ya ladu Judea mànuhù-yá ladu Galilea, (mii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá).

⁴Te ichì mà icúmí-yà yàha-ya ladu Samaria. ⁵Te xicá-yá nì nasaa-yà yatni iin ñuu tii nani Sicar. Te divi yucán nduú stná ñuhù ndé nìsa itnii José sà-naha, vàchi ñuhù nì ndutahvi-né nùu yua-né Jacob nduá. ⁶Te yucán iá stná pozo nisa xichuún Jacob mà sà-naha. Pues divi yuhù pozo mà nì sàcòo chii-yá, vàchi caní ichì nì xica-ya, te xávi-yà. Nahi càxfhùì nduá, ⁷⁻⁸te sàcuàhàn nsidaa nècuàchì dacuahá-yá ñuu mà ñà-cuiin-ne ñà-cutiacu-nè. Dandu (nùu pozo mà) nì tnàtuu stná iin nècuàchì ñàhà ladu Samaria mà ñà-tavà-né tècuíí. Te nì cachi-yà xì-né:

—Taxi tahvì-ní iyuhu tècuíí cohi.

⁹Te nì cachi nècuàchìmà xì-yá:

—Doco mii-ní, iin nècuàchì raza Judea nduu-ní. ¿Índù chuun xícàn-ní tècuíí coho-ní nùu yùhù? vàchi nsidaa nècuàchì ñuù-ní, indéhe úhì-nè nsiùhù tè-ndúú nècuàchì Samaria yohó.

¹⁰Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ndahví-ní, vàchi có-cùndáà inì-ní nansa quidá Dios, dacútáhvi-yá tnùmani xí-yá nùu nèhivì; nì có-ináhá stná-ní ana divi nduú yùhù ana xícàn xì tècuíí nùu-ní. Vàchi nú ni cùndáà inì-ní, dandu càcàn tàhvi-ní nùí, te dacútáhvi' mii-ní tècuíí cutiacu ndiaha-ní.

¹¹Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Señor, còo ni-ñàha nihi-ní tavà-ní tècuíí yohó, vàchi cunú ñuhù-te. ¿Nansa cui tavà-ní tècuíí cutiacu ndiahi? ¹²Cunaha-ní, pozo yohó nduú ndé nìsa xihì xì-ndà Jacob, mii-né xì nsidaa dèhe-ne xì quisì xì-né, dandu nì nacoò-neà nùu nsiùhù. ¿Te mii-ní, a chicá ndiaá-ní nùu xì-ndà mà cahan-ní?

¹³Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nú ni cohó nèhivì tècuíí pozo yohó, dandu tucutu icúmí-nè cui-nè tècuíí de-

spués. ¹⁴Doco nú ni cohó-né tècuíí dacútáhvi yùhù-nè, dandu mà nunca cui gà-nète nicanicuahàn. Vàchi ducán quea na ian ñuhù tècuíí ini-nè, te ndéà ndiaha-té dècuèndè ñihitáhvi-né vida ndiaha nicanicuahàn.

¹⁵Dandu nì cachi nècuàchì ñàhà mà:

—Señor, taxi-ní tècuíí mà cohi ñà-màsà cúí guè tècuíí, te màsà quíxí guè yohó taví-te.

¹⁶Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cuahán-ní cana-ní ñ-ní quixi-nsia.

¹⁷Dandu nì cachi nècuàchìmà:

—Còo ñi yùhù.

Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ñà-ndáà nduá cachí-ní còo ñ-ní,

¹⁸vàchi ùhùn xichi sàni nandàhà-ní, te nì sate tnahá-nsiá. Te tiàa iá xì-ní vichi, màdì ñ-ní nduú-né. Ñà-jaàn ndisa nì cachi ndàà-ní.

¹⁹Dandu nì cachi nècuàchìmà:

—Vichi sàni cundaà inì, na iin nèhivì càhàn cuenta xi Dios nduu-ní, señor.

²⁰Doco estilu xi xì-nsí nduá cahvi-nsí Dios ñinì yucù jaàn; doco mii-nsiá, còo. Ñuu-nsià Jerusalén nduú lugar ndé ndiá ñcà-ndà cahvi-nda Dios, cachí mii-nsiá.

²¹Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Señora, cunindisa-ní yùhù: vaxì iin quivì, dandu màdì cuisì ñinì yucù jaàn, nì màdì cuisì ñuu Jerusalén cùhùn-nsià cahvi-nsiá Yua-nda Dios.

²²Mii-nsiá, có-ináhá ndisá-nsiá ana divi cahvi-nsiá. Doco nsiùhù, ináhá vaha-nsi ana cahvi-nsí, vàchi cuisì nsiùhù tè-ndúú nècuàchì raza Judea icúmí xí palabra nansa càcu anima nèhivì. ²³Cunaha-ní, vaxì iin quivì, dandu nèhivì cuní cahvi ndisa xi Dios, inì-ni anima-nè icúmí-nè cahvi-néyà, te cahvi stná-nèyà nacua cachí palabra ndàcuisì xí-yá, vàchi ducán cuní-yà quida-ne na cahvi-néyà. Te vichi sàni sàà stná quivì quida-ne ducán. ²⁴Vàchi mii espíritu ndiaha nduú Dios. Ñàyùcàndùá, nú cuàhàn-ndà cahvi-ndayá, dandu inì-ni anima-ndà

icúmí-ndá cahvi-ndayá; te icúmí-ndá cahvi stná-ndâyá cuisì nacua cachí palabra ndàcuisi xí-yá —nì cachi Jesús.

²⁵ Dandu nì cachi nècuàchì ñahà mà:

—Yùhù ináhí quixi mii-yá ana nduú Mesías, divi mii-yá nani Cristu. Te nú sàni quesaa-yà, dandu cachitnùhu-ya xì nèhivi nsidaa ñà-ndùú ñà-ndáà.

²⁶ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Yùhù ana cáhàn xì-ní vichi, divi nduú mii-yá.

²⁷ Daaní, cáhàn va-ya xì nècuàchì yucán, te nì cansiaa tu nècuàchì dacuahá-yá. Te nì ndulocó-nè, cóni cundáà ini-nè índù chuun ndatnúhú-yá xì nècuàchì ñahà mà. Doco cóni xícàn tnùhù-né nùu-yá índù chuun cáhàn-yà xì-né, ni cóni ndácàtnùhù-né nùu-yá índù palabra cachí-yà xì-né. ²⁸ Dandu nècuàchì ñahà mà, nì nacoo-ne yoo xi-ne mànuhù-né ini ñuu mà, te nì cáhàn-nè xì nèhivi, cachí-nè:

²⁹ —Naha-nsià cùhùn-ndá cundehè-nsiá iin tiàa iá yucán, vèchi nì nacani-ne xí nsidaa ñà-ndúá nì quide vida xi. ¿Amádi mii-yá nduú Cristu (ndiatu-nda)?

³⁰ Ñàyùcàndùá, nì ndecoyo cuàhà nèhivi ñuu yucán vaxi-ne ndé iá Jesús, ³¹ vèchi iá ì-yá xì nècuàchì dacuahá-yá. Te nì sacundahví nècuàchì dàcuahá-yá mà nùu-yá, cachí-nè:

—Maestro, cuxi-ní iyuhu.

³² Doco nì cachi-yà xì-né:

—Sà-ìcúmí ñà-cutiacuì mate có-cundáà ini-nsia índù inàha nduá.

³³ Dandu nì ndatnuhu nècuàchì dacuahá-yá iin-ne xì inga-nè, cachí-nè:

—¿A vihi-ni nì quixi iin nèhivi nihí xì ñà-ndúá cuxi-ya cahan-nsiá?

³⁴ Ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—Còó. Ñà-ìtiácú yùhù nduú ñà-quide cumplir nacua nì cachi mii-yá nì techuun-xí vaxi. Cunf dansihí chuun

ndiaha nì sàha-ya yùhù. Te ñà-jaàn nduá itiácú. ³⁵⁻³⁶ (Ináhí) cachí-nsiá cumáni gá cùmì yòò, dandu ndanchito cosecha. Doco yùhù cachí xì-nsiá, cundehè-nsiá (nadaa nèhivi ndoó ñuhiví), vèchi nahi cosecha xínduu stná-nè, te sà-ìá ndanchitoa. Te na quidá nèhivi chuun ndiaha xí cosecha mà, pues ñà-nihì ñanìtnaha-ne vida ndiaha nicanicuahàn nduá. Dandu después, icúmí-nè nihì-né ñà-vàha xi-ne, te cudì gá ini-nè, mii-né xì stná nèhivi nì chihi stná xì (palabra primeru). ³⁷ Te ñà-jaàn nduú nahi dichu cachí: “Díin nèhivi chihí, te díin nèhivi ndaníhí xí cosecha”. ³⁸ Yùhù nì techuún mii-nsiá ñà-quida-nsia iin chuun (ndiaha ñà-chindee-nsiá nèhivi nihì-né vida ndiaha, na ian) ndanihi-nsia cosecha. Doco màdì mii-nsiá nduú ana nì dàquésáhá xí chuun ma; còó, díin nèhivi nduú ana nì caquidachuún primeru, dandu después nì quìhvi stná mii-nsiá —nì cachi Jesús.

³⁹ Cunaha-nsiá, cuàhà nèhivi ñuu tii ladu Samaria mà nì xinindisa-xi-yá, vèchi nì xinindisá-né palabra nì cachi nècuàchì ñahà mà ñà-nì nacani-ya xì-né nsidaa ñà-ndúá nì quida-ne vida xi-ne. ⁴⁰ Ñàyùcàndùá na ní quesaa nsidaa-né ndé iá-yá, dandu nì sacundahví-nè nùu-yá ñà-nì còó chii gá-yá ñuu-nè; te sàhájàn nì ia ga-yà ùi gá quivì. ⁴¹ Dandu cuàhà gá stná nèhivi nì xinindisa-xi-yá, vèchi nì inini-ne nì cáhàn mii-yá. ⁴² Ñàyùcàndùá, nì cacachi-nè xì nècuàchì ñahà mà:

—Vichi màdì cuisì sàhà ñà-ndúá nì cachí-ní nì xinindisá-nsí; còó, vèchi vichi sàni inini stná-nsi mii-yá na cáhàn-yà palabra xi-ya, ñàyùcàndùá sàni cundáà ini-nsi ñà-divi mii-yá nduú ana dacácu xi nèhivi ñuhiví; meru Cristu nduú-yá —nì cachi-nè.

Nansa ni dándúvaha Jesús dèhe iin nècuàchì dandacú

⁴³ Daaní, ni nsihi ni ìa Jesús ñuu yucán ùì quìvì, dandu ni naquihin-ya ichì mànuhù-yá ladu Galilea. ⁴⁴ Te mii-yá nduú ana ni cachi ñà-có-quidánúhú nèhivì iin tiàa cáhàn cuenta xi Dios nú nduú-né iin nècuàchì ñuu-nè. ⁴⁵ Daaní, na ní nasaa-yá ladu Galilea mà, ni cudìi ini nècuàchì ladu yucán sàhà-yá, vàchi ni sàhàn stná-nè ñuu Jerusalén quìvì ni ìa vicò, te ni xini stná-nè nsidaa milagru ni quida-ya yucán.

⁴⁶ Daaní, ni nasaa stná-yá ñuu tii Caná iá ladu mà, divi ñuu ndé ni quida-ya milagru xi tècuìf uun ni nanduu-tè ndutè vídì sì-uva. Te yucán ni que-saa stná iin nèhivì xí gobiernu ni quixi ñuu Capernaum, vàchi iá iin dèhe-ne cuhí. ⁴⁷ Te ni xinitnùhu-ne sàni nsiaa tu Jesús ni sàhàn-yá ladu Judea. Ñàyùcàndúá vaxi-ne nchícùn-nèyà, te ni sacundahví-nè nùù-yá áma cùhùn-yá xi-né ñuu-nè, te dándúvaha-ya dèhe-ne, vàchi sàcùcáhvì-te. ⁴⁸ Doco ni cachi Jesús xi-né:

—Mii-nsiá, nú màsà quidé iin milagru fuerte cundehè-nsiá, mà sàà-nsià cunindisá-nsiá.

⁴⁹ Doco ni cachi nècuàchìmà xi-yá:

—Señor, cùhùn-ndà vehi por favor, còtó cui dèhi.

⁵⁰ Dandu ni cachi Jesús xi-né:

—Vàtùnì nùhù-ní, vàchi cuàhàn ndu-vàha dèhe-ní.

Dandu ni xinindisá nècuàchìmà palabra ni cachi-yá xi-né, ñàyùcàndúá mànuhù-né vehe-ne. ⁵¹ Te na sá-ítúú-né nasaa-nè, ni ndacùhun tnahá-né xi it-nii peón xi-ne nihi-xi razón vaxi, te ni cachi-te:

—Sàcuàhàn nduvàha dèhe-ní.

⁵² Dandu ni xicàn tñhù-né índù hora ni quesaha ni nchìco cuèhè. Te ni cachi-te:

—Icu, nahi càhiin ni nchìco ini-vè.

⁵³ Ñàyùcàndúá, ni cundaà ini-nè, divi hora ni càhàn-nè xi Jesús ni sanduamà, divi hora ni cachi-yá xi-né ñà-cuàhàn nduvàha dèhe-ne. Ñàyùcàndúá, ni xinindisá-nèyà, mii-né xi nsidaa stná nèhivì vehe-ne.

⁵⁴ Cunaha-nsiá, milagru yohó nduú milagru ùì ni quida-ya na ní nasaa-yá ladu Galilea ni sàhàn-yá ñuu Judea.

Nansa ni dándúvaha Jesús iin tiàa ni dàà tnahá ñi iquicúñù-xi

5 Daaní, quìvì yucán nacává iin vicò xí nècuàchì raza Judea, ñàyùcàndúá, ni quihin tu-ya ichì cuàhàn-yá ñuu Jerusalén. ² Te ini ñuu mà iá iin pila cahnú tècuìf. Te yucán itánduhù stná ùhùn vehe nahi corredor. Te lugar mà, Betesda naniá, te yatni iá mà ndé iá iin yehè ñuu mà nani Yehè Riì. ³ Pues divi vehe ma itánduhù cuàhà nècuàchì cuhí, nècuàchì cuaá, nècuàchì xicá cuéhè, nècuàchì yáha ga ni ìchì, xíndiatu nsidaa-né ndacùchí tècuìf mà. ⁴ Vàchi (cachí-nè) cada yáha iin tiempu, dandu nuú iin ángel xi Dios dandácùchí xi-té. Dandu nèhivì primeru quihvi mahì-té, icúmí-nè nduvàha-ne nùù cuèhè quida xi-né, ndéni cuèhè ni cui ni cùndúá, icúmí-fá cuxioa. ⁵ Te yucán iá stná iin tiàa indúhu yuhù tècuìf mà, 38 cuà icúmí-nè cuèhè quida xi-né. ⁶ Dandu, ni xini Jesús jaàn indúhu-né, te ináhá stná-yá ñà-càní cuà iá-nè xi cuèhè mà, ñàyùcàndúá, ni cachi-yá xi-né:

—Mii-ní, ¿a cuní-ní nduvàha-ní?

⁷ Dandu ni cachi-nè xi-yá:

—Señor, còò iin chindee xí na hora ndácùchí tècuìf, te quihvi stnài mahì-té. Vàchi na meru sái, dihna inga-nè ni sàà-nè núì, te nuú-né ndé ñuhú tècuìf.

⁸ Dandu ni cachi Jesús xi-né:

—Ndacuiìn-ní, ndanihi-ní camilla xi-ní, te caca-ní.

⁹Dandu vichi vichi nì nduvàha nècuàchìmà nì ndanihi-ne camilla xi-ne, nì nacaca-ne cuàhàn-nè. Te quivì yucán, quivì descansu nduá. ¹⁰Ñàyùcàndùá, nì cachi dava nècuàchì ñuu mà xì nècuàchì nì nduvàha ma:

—Quivì descansu nduá vichi. Còò ley xi-nda cunsida-ní camilla xi-ní.

¹¹Dandu nì cachi tiàa ma xi-né:

—Nècuàchì nì dándúvaha xí, nì cachi-nè xì: “Ndanihi-ní camilla xi-ní, te caca-ní”.

¹²Dandu nì ndacàtnùhù nèhivì mà nùù tiàa ma, cachí-nè:

—¿Ana divi nì cachi xi-ní ducán?

¹³Doco nècuàchìmà, có-ínahá-né nansa nani ana nì dándúvaha xi-né, vàchi sàcuàhàn Jesús, te cuàhà gá nèhivì ndoó lugar yucán.

¹⁴Daaní, después nì ndacùhun tnahá-yá xi-né na xicánúú-né patiu veheñùhu, te nì cachi-yá xi-né:

—Vichi sàni nduvàha-ní. Màsà nàxícócuñ-ní quida-ní cuàchi, còtó quixi iin tnùndoho chicá fuerte dìquì-ní.

¹⁵Dandu tiàa ma, nì sàhàn-nè nì cachitnùhu-ne xì nècuàchì raza-nèmà ñà-divi Jesús nduú ana nì dándúvaha xi-né. ¹⁶Ñàyùcàndùá nì caxini ùhì nècuàchì yucán mii-yá, te nì quesaha-né ndatnúhú-né nansa cahni-néyà ñà-nì quida-ya milagru mà iin quivì descansu.

¹⁷Dandu nì cachi-yá xì nsidaa nècuàchì yucán:

—Yuamáni, iin-ni quidáchúùn-yá nsiquívì, ñàyùcàndùá ducán quidá stná yùhù.

¹⁸Ñàyùcàndùá chicá más nì cuni nècuàchì ladu Judea mà cahni-néyà, vàchi màdì cuisì-ní có-chívaha vii-yá quivì descansu (cahan-né), sino que nì cachi stná-yà Dios nduú Yua-yá, te ducán ndudává stnahá-yá xì mii Dios.

Nansa icúmí Jesús derechu dandacú-yá

¹⁹Dandu nì naxiconihí-yá nùù nècuàchìmà, cachí-yá:

—Cunini-nsia palabra yohó cachí. Mii mà cúí quide ni-ñàha, cuisì ñà-ndùá sàni xiní quidá stná Yuamáni Dios, vàchi nacua quidá mii-yá, divi ducán icúmí quida stná. ²⁰Cunaha-nsiá, cuú ini-yá sàhí, te nsidaa obra ndiaha quidá mii-yá, ñà-jaàn dacuní stná-yá yùhù quide. Te vichi sàni xini-nsià iin ùù milagru, doco cuàhà obra chicá ndiaha icúmí-yá dacuní-yá yùhù, dandu más gá icúmí-nsià ndulocó-nsià. ²¹Vàchi nacua danátíacú-yá nècuàchì nsii, te nacua-ha-yanè vida, divi ducán quidá stná yùhù. Ñàyùcàndùá, vètuni danátíacú stnáì ndéni nèhivì ní cui cudí inì. ²²Te có-nsidándáa-yá sàhà cuàchi nèhivì, vàchi ndahà yùhù sàni dàyàha-ya chuun jaàn. ²³Ducán, dandu quidañuhu stná nèhivì yùhù nacua quidáñúhú-né mii-yá. Vàchi nú màsà quidáñúhú-né yùhù ana nduú Dèhemani-yá, dandu queámà na ian có-quidáñúhú stná-nè mii-yá ana nì techuun-xí vaxì.

²⁴Ñà-ndácuisì nduá cachí xì-nsiá: nú iní iin nèhivì ñà-ndùá cachí, te xiníndísà-né mii-yá nì techuun-xí vaxì, dandu cutiacu-nè nicanicuahàn. Mà sàà-nè cuni-nè juicio, vàchi sàni yàha-ne ndahà mii-yá ana sàha xi vida ndiaha. Mà cóó gá-nè ladu ndé xíhì anima-nè. ²⁵Ñà-ndáa nduá yohó cachí xì-nsiá: vaxì iin tiempu, dandu icúmí yùhù ana nduú Dèhemani Dios ndàhì fuertí, te canì nsidaa nècuàchì sàni xihì, dandu nsidaa ana cunini xí, nihì-né vida ndiaha. Te cunaha-nsiá, vichi nduú stná tiempu mà.

²⁶Yuamáni, nicanicuahàn ñuhú vida saín ini-yá. Te sàni chitnùní stná ini-yá ñà-nicanicuahàn cucumi stná yùhù

vida saín mà, vèchi Dèhemanì-yá nduí.
²⁷ Te sàni sàha stná-yà yùhù chuun
 nsidandài sàhà cuèchi nèhivì, vèchi
 tnahà nèhivì ñuhivì nduú stnái. ²⁸ Te
 có-ndùá ñà-ndulocó-nsià sàhà palabra
 jaàn, vèchi vèxi iin quivì, dandu nsidaa
 ana ñuhù tìxi ñuhù, icúmí-né tiacu-nè
 na canì mii-né. ²⁹ Dandu quecoyo
 nsihì-ne. Nècuàchì nisa quida vù,
 ñihì-né natiacu-nè sàhà ñà-cutiacu
 ndiaha-né nicanicuahàn. Doco nècuàchì
 cónì quidá ví, cuisì natiacu-nè sàhà
 ñà-ñihì-né castigu sàhà cuèchi-ne.

**Nansa nì cachi Jesús ñà-mandu xi
 Yuamánì-yá nì quesaa-yà ñuhivì yohó**

³⁰ 'Cuenta xi míí, mà cúí quide
 ni-ñàha. Cuisì nacua nì sàcùnahí, divi
 ducán nsidándài sàhà cuèchi nèhivì.
 Te nú nsidándài sàhà-né ducán, dandu
 meru nacua ndiá ìcà cundua, vèchi divi
 Yuamánì nduú ana nì techuun-xí nì
 quesai ñuhivì, te ñà-ndùá cuní mii-yá
 coo, divi nduá quidé, màdiá nandúquí
 ñà-quide ñà-cuní míí.

³¹ 'Nú cuisì yùhù nì cundúú ana
 cachítnùhu xi-nsiá sàhà ana nduí, dandu
 mà có-ndiáà mà. ³² Doco iá inga nèhivì
 cachítnùhu sàhí, te ináhí cachí ndàà-nè.
³³ Pues divi nduú Juan (Bautista).
 Te nì techuún-nsiá compañeru-nsià
 ndàcàtnùhù-né nù nècuàchìmà, te
 ñà-ndáà nduu palabra ni naxiconihí-né.
³⁴ Doco yùhù, còò necesidad icúmí
 càhàn iin nèhivì ùn sàhí. Te ñà-ndùá
 cachí xi-nsiá, ñà-jaàn cachí sàhà-ñà
 ñihì-nsiá càcu anima-nsià. ³⁵ Iin ratu tii
 nì cudii inì-nsià sàhà ñà-ndùá quidá
 Juan (Bautista), vèchi iin ana datnúù
 xì sàxinítnùnì-nsià (sàhà ichì Dios)
 nì sanduu ndisa-ne. ³⁶ Doco iá inga
 ñàha chicá fuerte nù palabra nì
 cachi Juan sàhí. Vèchi cuàhà chuun
 ndiaha nì sàhatahvì Yuamánì yùhù
 ñà-quide, te divi sàhà chuun ndiaha ma
 vètùnì cundaà inì-nsià ñà-divi mandu

xi mii-yá vèxi. ³⁷ Daaní, stná mii-yá
 sàni dàtúu-ya ana divi nduú yùhù. Doco
 mii-nsiá, tàcùnì-nsià nansa càhàn-yà; te
 tàcùnì stná-nsià nansa indéhe-yá. ³⁸ Ni
 có-ñihnú stná inì-nsià ñà-ndùá cachí-yà,
 vèchi có-xiníndísà-nsiá yùhù ana vèxi
 cuenta xi-ya.

³⁹ 'Cuàhà gá dacuahá stná-nsià
 tutu ìì, vèchi ducán ñihì-nsiá vida
 ndiaha nicanicuahàn, cachí-nsià. Doco
 cunaha-nsiá, divi sàhà yùhù càhàn
 stná tutu ìì mà. ⁴⁰ Doco có-cùnì-nsià
 cunindisá-nsiá yùhù, te ñihì-nsiá vida
 ndiaha.

⁴¹ 'Yùhù, có-xicánúí nandúquí nansa
 quidañuhu nèhivì yùhù. ⁴² Doco ináhí
 nansa nihnú ini mii-nsiá; ináhí có-cùù
 ini-nsià sàhà Dios.

⁴³ 'Mate cuenta xi Yuamánì vèxi,
 có-xiníndísà-nsiá yùhù. Doco nú ni quixí
 inga ana càhàn cuisì sàhà mii-xí, dandu
 divi cuàhàn-nsià cunindisá-nsiá.

⁴⁴ 'Tùha-nsià nanducu-nsiá quidañuhu
 nèhivì mii-nsiá, doco ñà-ndee
 vèchi-nsià nùù ana nduú mindaa
 Dios, còò, có-nàndúcú-nsiá ñà-jaàn.
 Ñàyùcàndùá, sadiàmà nùù-nsiá ñà-mà
 cùù cunindisá-nsiá yùhù.

⁴⁵ 'Màsà túxí inì-nsià yùhù cuàhìn
 daquéè cuèchi dìquì-nsiá nùù Yua-nda
 Dios. Còò, diín nduú ana icúmí
 canicuàchì sàhà-nsiá, divi nduú Moisés,
 mate tuxí inì-nsià ley xi nècuàchìmà
 nduá cuàhàn dacácu xi-nsiá. ⁴⁶ Vèchi
 nú nì xinindisá-nsiá ñà-ndùá nì
 tiaa Moisés nì cùí, dandu cunindisá
 stná-nsià yùhù, vèchi divi sàhà yùhù
 nì tiaa nècuàchìmà. ⁴⁷ Doco nú
 có-xiníndísà-nsiá palabra nì tiaa-nemà,
 dandu mà sàà stná-nsià cunindisá-nsiá
 ñà-ndùá cachí yùhù —nì cachi Jesús.

Nansa nì dàcùxí Jesús ùhùn mil tiàa

6 Daaní, nì quihin tu-ya ichì
 cuàhàn-yà inga ladu tècuíí cuàhà
 nani mar de Galilea. Te mar de

Tiberio nani stná mà. ²Te cutnâhá stná-yà xì cuáhà gá nèhivì, vâchi sàni xini-nè nansa nì quida-ya milagru nì dândúvâha-ya cuáhà nècuàchì cuhí. ³Dandu nì nana-ya iin yucù yucán, te nì sàcòo-ya, mii-yá xì stná nècuàchì dacuahá-yá. ⁴Te quivì yucán ndúu quivì sà-itúú nacava vicò pascua, iin vicò cahnú xí nècuàchì raza Judea. ⁵Te nì indehè-yá, nì xini-yà ñà-cuáhà guá nèhivì vâxi nùu-yá, ñâyùcândüá, nì cachi-yà xì Felipe:

—¿Indù cui cùhùn-ndà cuiin-nda ñà-cutiacu nsidaa nèhivì yohó cahan-ñí?

⁶Ducán nì cachi-yà xì nècuàchìmà, doco sà-ináhà-yá nansa cuàhàn-yà quida-ya; nì cachi uun-ya xì-né a ver nansa cachi-nè. ⁷Ñâyùcândüá, nì cachi-nè xì-yá:

—Còó, ni mà sàà ùi cientu dihùn plata ñà-cuiin-nda pan cuxi-ne, vâchi ni ñà-jaàn mà sàà nihì iin iin-ne iyuhu iyuhá —nì cachi-nè.

⁸Dandu nì cànàn iin nècuàchì dacuahá-yá nani Andrés, divi ñani Simón Pedro, te nì cachi-nè xì-yá:

⁹—Yohó iá iin tèchii nihi-xi ùhùn pan tnuu xì ùi siaca cuati. Doco iyuhu nduájàn; mà sàà cuxi nsidaa nèhivì ñà-cuáhà guá-nè.

¹⁰Dandu nì cachi Jesús:

—Cànàn-nsià xì nèhivì ni màcùndoo-ne ñuhù.

Ñâyùcândüá nì sàcùndoo nsidaa nèhivì nùu yucù cuií, vâchi iá cuáhà yucù yucán. Te cunaha-nsiá, cuiisì nècuàchì xínuu tiàa, ùhùn mil nì sanduu-ne. ¹¹Dandu nì tñii-ya nsì-ùhùn pan mà, nì naquimani-yá Dios sàhà-ñá, te nì dasàn-yáñà nùu nècuàchì dacuahá-yá. Dandu mii-né, nì dàcuàchí-néà nì sàha-ne nèhivì ndoó yucán. Te divi ducán nì quida stná-nè xì siaca. Te nsidaa nèhivì, nì nihì-né nacua

cudí ini-nè cuxi-ne. ¹²Daaní, na sáni chitu tixi nsidaa-né, dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Datacá-nsià ñà-nì cusobrá sàhá màsà ndánñuhú ni-iyuhá.

¹³Ñâyùcândüá, nì datàcá-nè ñà-nì ndòo ma na ní nsihì nì xixi nsidaa-né. Te nùu ùhùn pan mà nì cuyodò gá ùxin ùi icà sicaté chitu pedazu-ñà.

¹⁴Dandu nì cundaa ini nèhivì yucán iin milagru nduá nì quida-ya, ñâyùcândüá nì cachi-nè:

—Ñà-ndàà nduá, Jesús yohó nduú ana xíndiatu-nda quesaa ñuhivì, divi nècuàchì icúmí cànàn cuenta xi Dios.

¹⁵Doco Jesús, ináhà-yá nansa xínihnu ini-nè quida-ne, divi ñà-cuní-nè tñii-neyà fuerza, te cunduu-ya rey dandacú nùu-né. Ñâyùcândüá, nì quecuaán-yá inga xichi, cuàhàn mindaa-yá ndé nduú yucù.

Nansa nì xicandodò Jesús nùu tècuíí mar

¹⁶Daaní, nì cuàà quivì yucán, te nì nuu nècuàchì dacuahá-yá dècuèndè yuhù tècuíí cuáhà mà. ¹⁷Nì sàcùñuhu-ne ini lancha, te nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè inga ladu mar tii ma, cuní-nè cùhùn-nè ñuu Capernaum. Te nì cuñaà, te tàñáha ga quesaa Jesús. ¹⁸Dandu nì que-saha caná fuerte tàchì, ñâyùcândüá, ducún nì nacuahnu todò tècuíí. ¹⁹Te na sàcuàhàn-nè ini lancha mà nahi ùhùn ò ñù kilómetro, dandu nì xini-nè jaàn vâxi-ya, xicándódo-yá nùu tècuíí, te sà-itúú-yá quesaa-yà ndé cuàhàn lancha. Doco mii-né, nì yùhì-nè. ²⁰Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù nduú; màsà yúhí-nsià.

²¹Ñâyùcândüá, nì dàyáha-neyà ini lancha, cudí ini-nè. Te vichi vichi na iin cachí sàni sàà lancha mà dècuèndè ñuu ndé nchícùn-nè cuàhàn-nè.

**Nansa ni yàha stná nèhivì mar
nandúcu-nê Jesús, te ni cachi-yà
xì-né nansa sáhatahvì-yà vida ndiaha**

²² Daaní, inga quivì, te ni nataca cuàhà tú nèhivì yuhù mar (ndé ni quee lancha), te ináhá-nê imindaa-nú nisa ìa yucán, te vichi cuàhàn nsihì nècuàchì dacuahá-yà inì-nu. Doco ináhá stná-nè ñà-có-cùtnáhâ-yà xì nècuàchimà cuàhàn, vâchi micuísi-né cuàhàn-nè. ²³ Doco después ni caquesaa tu itnii gá lancha ni quixi dècuèndè ñuu Tiberias ni quesaa-nu ndé ndoó nèhivì cuàhà mà, divi lugar ndé ni caxixi-ne pan na ní naquimanì-yà sàhâ-ñá. ²⁴⁻²⁵ Ñàyùcàndüá, na ní cundaà ini nèhivì yucán, ni còò-yà, te ni còò stná nècuàchì dacuahá-yà, dandu ni quècoyo stná-nè ini lancha, ni quihin-ne ichì cuàhàn-nè mahì mar, te ni casaà stná-nè ñuu Capernaum, nandúcu-nêyà inga ladu mar mà. Te na ní ndacùhun-neyà, ni cachi-nè xì-yà:

—Maestro, ¿índù hora ni quesaa-ní yohó?

²⁶ Te ni cachi-yà xì-né:

—Cunini-nsia palabra yohó: yùhù ináhî índù chuun nandúcu-nsiá yùhù. Màdì sàhâ ñà-nì xini-nsiá milagru nduá; còó. Sàhâ ñà-nì xixi vâha-nsiá, te ni chitu tixi-nsiá nduá. ²⁷ Doco màsà nácánì inì-nsiá sàhâ nansa nihì-nsiá ñà-cutiacu-nsiá ñuhiví yohó, vâchi sacù-ni tiempu cundiaà mà. Chicá nsiha nanducu-nsiá ñà-ndiaha ñi cutiacù-nsiá nicanicuahàn. Te divi ñà-jaàn nduá sáhatahvì yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví, vâchi nùù Yua-nda Dios sàni nihítáhvì ñà-quide chuun ìi xí-yà.

²⁸ Dandu ni cachi nèhivì mà xì-yà:

—Cachì-ní xì-nsí nansa quida-nsi sàhâ-ñá cundua obra vâha nacua cuní Dios quida-nda.

²⁹ Dandu cachí-yà xì-né:

—Ñà-cunindisá-nsiá yùhù ana ni techuún-yà ni quesaa, divi ñà-jaàn nduú chuun vâha cuní Dios quida-nsia.

³⁰ Dandu cachí-nè xì-yà:

—Pues nú ducán, dandu ¿índù seña quida-ní cundehè-nsí, te cunindisá-nsí? ¿Índù milagru quida-ní? ³¹ Vâchi xì-ndà, na ní saxica-ne yucù dàná, nisa còyo ñà-ndiaha nani maná nisa xixi-ne, vâchi ducán cachí nùù tutu ìi: “Nùù ansivi ni dácóyo Yua-nda Dios pan nisa xixi-ne”.

³² Dandu ni cachi Jesús xì-né:

—Ñà-ndácuisi nduá cachí xì-nsiá: pan ni nihì xì-nsiá nùù Moisés sàhana ma, cóni sándúú ndisa pan ndiaha vâxi ansivi. Còó. Yuamánì nduú ana sáhatahvì xì pan ndisa ndiaha ma. ³³ Vâchi pan sáhatahvì mii-yà nduú yùhù ana ni techuún-yà ni quixi ndé gloria sàhâ ñà-cutiacu nèhivì ñuhiví.

³⁴ Ñàyùcàndüá, ni cachi nèhivì yucán:

—Señor, nicanicuahàn taxi tahvì-ní nsiùhù pan mà cuxi-nsi.

³⁵ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Yùhù nduú nahi pan xi-nsia cuxi-nsia nsiquívì, te cutiacu-nsiá. Vâchi nsidaa ana sàà cunindisa-xí, (ndiaha gá cundiatú anima-nè), na ìan mà nunca cui-nè doco, te ni mà nunca cui stná-nè tècuí. ³⁶ Doco nacua ni cachì xì-nsiá, sàni xini-nsiá nansa quidè, te có-xiníndisâ-nsiá. ³⁷ Doco sàni chit-nùnì ini Yuamánì ñà-cundoo ana nduú nèhivì xí, te nsidanicuú nècuàchimà, icúmí-nè (sàà-nè cunchicùn-nè yùhù). Te mà nunca taxí ni-iin ana cuní tnà-tuu nùú. ³⁸ Vâchi divi sàhâ-ñá quide ñà-ndüá cuní mii-yà ni techuun-xí, ñàyùcàndüá ni quei gloria ni quesà. Mà vâxi quide ñà-ndüá cuní mí. ³⁹ Te ¿ndíà nduá cuní mii-yà ni techuun-xí? Pues, cuní-yà (ñà-iin-ni cundoo vii) nsidaa nèhivì ni sáhatahvì-yà yùhù; có-cùnì-yà ndañuhu ni-iin-ne. Dandu na sàà xinu tiempu, icúmí-nè natiacu

nsihi-ne quide. ⁴⁰ Ñàyùcàndüá, ndéni nêhivì ni cunítñuhu sàhà yùhù ana nduú Dêhemanì-yá, te cunindisá-né yùhù, vida ndiaha nicanicuahàn cucumi-né, vâchi ducán nì chitnùnì ini Yuamání. Dandu quivì xinu tiempu, icúmí-nê natiacu-nè quide —nì cachi Jesús.

⁴¹ Ñàyùcàndüá, nì cuàà nècuàchì raza-yà Judea sàhà-yá ñà-nì cachi-yà nduú-yá pan ndiaha nì quixi gloria.

⁴² Te dohó nì cachi-nè, iin-ne xì inga-nè:

—Amádi dèhe José nduú Jesús yohó. Ináhá-ndá ana nduú yuadñí-nê. ¿Índù chuun cachi-nè ndè gloria nì quixi-ne?

⁴³ Ñàyùcàndüá, nì cachi Jesús xì nècuàchì yucán:

—¿Índù chuun cuàà-nsià ducán? ⁴⁴ Mà nìhì ni-iin nêhivì nàcùnihnu ini-nè yùhù nú cónì nìhítàhvì-né ducán nù Yuamání nì techuun-xí; doco nú ni nìhítàhvì-né ducán, dandu na quivì xinu tiempu, icúmí danátíacui-nè. ⁴⁵ Sàhaha nì tiaa nècuàchì profeta nù tutu ì, te dohó nì cachi-nè: “Cunaha-nsiá, icúmí Dios chinaha-yà nsidaa-né”, nì cachi-nè. Ñàyùcàndüá, nsidaa nêhivì inínì xí Yua-nda Dios, te cundaà vâha ini-nè, divi nduú nècuàchì icúmí cunchicùn xì yùhù.

⁴⁶ Còò ni-iin ni xiní xì Yua-nda Dios. Cuisì mindaa ana nì quixi nù-yá nì xininù xì-yá, (divi yùhù).

⁴⁷ Ñà-ndáa nduá cachí xì-nsiá, nsidaa ana xiníndísá-xí yùhù, vida ndiaha nicanicuahàn sàni nìhítàhvì-né.

⁴⁸ Yùhù nduí nahi pan (cuxi nêhivì), te cutiacu-nè nicanicuahàn. ⁴⁹ Xì-nsiá nisa xica yucù dâná, nisa xixi-ne nùni ansivì nani maná, doco nì xihì nsihi-ne.

⁵⁰ Doco pan cáhàn yùhù sàhà-xí, còó. Nù gloria nì quea vâxan, te nú sàni xixi iin nêhivì-ñá, dandu mà cúf gâ-nè.

⁵¹ Pues cunaha-nsiá, yùhù nduí pan mà. Nù gloria nì nui vâxi, te nú ni cunchicùn iin nêhivì yùhù, dandu nicanicuahàn cutiacu-nè, (na ian) sàni

xixi-ne yùhù, te ducán cutiacu-nè. Te ¿índù inàha cundua cuàhi ñà-cunduu nahi pan mà? Pues divi cuerpu xi cunduu pan mà, vâchi icúmí cuàhi vida xi cuenta xi nêhivì ñuhivì sàhà-ñá nìhì-né cutiacu-nè —nì cachi Jesús.

⁵² Ñàyùcàndüá, nì quesaha nècuàchì raza-yà Judea mà cuàà-nè entre mii-né, cachí-nè:

—¿Índù modo cuàha nècuàchì yohó iquicñú-nè ñà-caxi-ndáñá?

⁵³ Dandu nì cachi-yà xì-nè:

—Palabra ndàcuisì nduá cachí xì-nsiá yohó: nú màsà cáxi-nsiá cuñu yùhù ana nduú Tnaha Nêhivì Ñuhivì, te nú màsà cóhó-nsiá nì, dandu còò vida ndiaha nù-nsiá. ⁵⁴ Nsidaa ana saxí xi cuñu, te xihí-né nì, vida ndiaha nicanicuahàn icúmí-nê, te icúmí-nê natiacu-nè na xinu tiempu. ⁵⁵ Vâchi cuñu, ñà-cutiacu-ndá nduá, te nì, ñà-coho-nda nduú stná.

⁵⁶ Nsidaa ana saxí xi cuñu, te xihí-né nì, sàni ndèe anima-nè ini anima yùhù, te iá stná ini anima mii-né.

⁵⁷ Yùhù itiacúi sàhà mii-yá ana nì techuun-xí vâxi, divi sàhà Yua-nda Dios iá nicanicuahàn. Te divi ducán stná xì nsidaa ana saxí xi yùhù, sàhà yùhù cutiacu-nè. ⁵⁸ Pues, ducán nduú pan nì quixi gloria. Doco tucu iá pan nisa xixi xì-nsiá sàhaha, vâchi siempre nì xihì-nè. Cunaha-nsiá, nsidaa ana xixi-xì pan cachí xì-nsiá vichi, nicanicuahàn cutiacu-nè.

⁵⁹ Ñà-jaàn nduá nì cachi Jesús na iá-yà veheñuhu ñuu Capernaum dacuahá-yá nêhivì.

Sàhà palabra xi Jesús nìhì-ndá vida ndiaha nicanicuahàn

⁶⁰ Na sàni inini nècuàchì dacuahá-yá ñà-ndüá nì cachi-yá, dandu nì cachi dava-ne:

—Ùhì cunindisa-nda ñà-jaàn. Mà cándísá nêhivì palabra jaàn.

⁶¹ Doco Jesús, ducání ináhá-yâ nansa xicachi-nè cáhàn ndiaa-nèyà ducán. Ñâyücàndüá, nì cachi-yà xì-né:

—¿A có-ndôo ini-nsià sàhà ñà-ndüá nì cachi? ⁶² Pues nú cóo, (dandu ¿nansa cachi gà-nsià sàhà) yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì na cuni-nsià yùhù mànaní ansivi nùhì? ⁶³ Cunaha-nsiá, cuiisì sàhà anima-ndà nihì-ndà cutiacu ndiaha-nda, màdì sàhà iquicúñú-ndà, vâchi còò ni-inàha nihì-ndà nùájàn. Cuisì palabra sàni cachi xì-nsiá nduá dacútiácú xì anima-nsià. ⁶⁴ Doco in-áhí mii-nsiá ñà-dava-nsia có-xiníndísâ ndisa-nsia —nì cachi-yà.

Vâchi dècuèndè antes sà-ináhá-yâ ana xínduu nèhivì có-xiníndísâ, te ináhá stná-yà índù tiàa cuàhàn cahin xì-yá. ⁶⁵ Ñâyücàndüá, nì cachi-yà xì nsidaa-né:

—Nacua nì cachi xì-nsiá daa, ducán nduá: mà cúí cunchicùn iin nèhivì yùhù nú màsà níhítáhvi-né ducán nùù Yuamání.

⁶⁶ Daaní, divi quivì yucán nì quecuáan cuàhà nècuàchì dacuahá-yá, nì naxic-ocuñ inì-nè, cóni cútnáhâ gá-nè xì-yá cacanu-ne. ⁶⁷ Ñâyücàndüá nì cáhàn-yà xì ùxin ùi nècuàchì dacuahá-yá (cóni quécuaân):

—Mii-nsiá, ¿a nacoó stná-nsià yùhù?

⁶⁸ Dandu nì cachi Simón Pedro xì-yá:

—Señor mío, còò inga gà ana cùhùn-nsì nùù-xí, vâchi cuiisì sàhà palabra xi mii-ní nihítáhvi-nsí vida ndiaha nicanicuahàn. ⁶⁹ Te xiníndísâ-nsí mii-ní ñà-ndüù-ní Cristu, divi Dèhemani mii-yá iá nicanicuahàn. Ináhá vâha-nsi ñà-jaàn.

⁷⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ùxin ùi mii-nsiá sàni nacàxin, doco iin-nsia nduú nahi ñà-malu.

⁷¹ Pues divi palabra mà nì cachi-yà sàhà dèhe Simón, nècuàchì nani Judas Iscariote, vâchi divi-ne nduú tiàa cuàhàn cahin xì-yá, te nduú stná-nè iin nècuàchì dacuahá.

Ñà-ndüá nì cachi ñani Jesús xì-yá ñà-có-xiníndísâ-né mii-yá

7 Daaní, después, cuiisì ladu Galilea nì quesaha xicánúú Jesús. Có-cùnì gà-yà cacanu-yà ladu Judea, vâchi nècuàchì raza-yà ndoó ladu mà, cumí-nè cahni-nèyà. ² Doco vichi sà-itúú iin vicò nsidácáhnú-né ladu Judea, divi vicò ndoó-né siahva. ³ Ñâyücàndüá, nì cáhàn ñani Jesús xì-yá, cachí-nè:

—Vichi chicá vâha quee-ní ladu yohó cuahán-ní ladu Judea, dandu cuni nsidaa nècuàchì dacuahá-ní mii-ní, te cundehè stná-nè milagru quida-ní. ⁴ Vâchi nú cumí-ndà cuitià fama xi-nda nùù nèhivì, dandu mà quídá dèhé-ndà ñà-ndüá quida-nda. Ñâyücàndüá, nú cuàhà guá ñà-ndüá quida-ní, dandu quida vate-níà cundehè nsidaa nèhivì —nì cachi-nè xì-yá, ⁵ vâchi cunaha-nsiá, nì ñani-yà có-xiníndísâ-xí-yâ.

⁶ Ñâyücàndüá, nì cachi Jesús xì-né:

—Tañáha ga sàà quivì xí. Doco mii-nsiá, ndéni tiempu nì cui, vâtùni quida-nsia ñà-ndüá cudí inì-nsia. ⁷ Te mà cúnì ùhì nèhivì ñuhivì mii-nsiá. Doco yùhù, xiní ùhì-nè yùhù, vâchi cachí xì-né chuun quini nduá quidá-né. ⁸ Cuahán-nsià vicò mà; vâchi yùhù, tañáha ga cùhìn, vâchi tásáa quivì xí.

⁹ Ñà-jaàn nduá nì cachi-yà xì-né, te nì ndòo ii-yá ladu Galilea yucán.

Nansa nì quida Jesús na ní sàhàn-yà vicò ndoó-né siahva

¹⁰ Daaní, nì nsihi nì caquihin ñani-yà ichì, dandu nì quihin stná-yà ichì cuàhàn-yà vicò mà. Doco cuàhàn dèhé-yà, mà cuàhàn vate-yá. ¹¹ Te yucán ndé iá vicò mà nì nanducu nècuàchì ladu Judea mii-yá, cachí-nè:

—¿Índü iá Jesús?

¹² Te cuàhà gá nì ndatnuhu stná-nè sàhà-yá. Vâha ga-yà, cachí dava-ne,

doco dava ga-nè, còo, mà váha-ya, vèchi dandahví uun-ya nèhivì, cachí-nè.

¹³ Doco ni-iin nèhivì, cóni cáhàn vate-né sàhà-yá, vèchi yúhì-nè nècuàchì ladu Judea mà.

¹⁴ Daaní, sàni cudava vicò, dandu nì sàà-yà yehè veheñùhu cahnú, te nì quesaha-yá dacuahá-yá nèhivì ndoó yucán. ¹⁵ Ñàyùcàndüá, nì ndulocó nècuàchì ñuu mà, cachí-nè:

—¡Na nchichí guá cáhàn nècuàchì yohó, te cóni xicá-né escuela (xi-nda)!

¹⁶ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cunaha-nsiá, màdì dìni yùhù tavi ñà-ndüá dacuahí nèhivì. Vèchi divi mii-yá nì techuun-xí vèxi nduú ana nì chitnùnì inì-xi nansa coo ñà-ndüá chináhi. ¹⁷ Te ndéni nèhivì nì cui, nú iá voluntad xi-ne quida ndisa-ne ñà-ndüá cuní Dios, vètùni sàà-nè cundaà ini-nè sàhà palabra chináhi, a divi dìni míf queá, te ò Dios chindéé xí. ¹⁸ Vèchi nú inì-ni mii-nda chítùnì ini-ndà índù palabra chinaha-ndà, dandu náhà claru cuisì cuní-ndà tavà-ndà tñùhu xí mii-nda. Doco nú nandúcú-ndá nansa quee tñùhu xí ana nì techuun-xi-nda vèxi, dandu vètùni cundaà inì-xi, ñà-ndáà nduá cachí-ndà, màdiá dandahví-ndà nèhivì nduá.

¹⁹ Moisés nì sàha xi-nsiá ley sàhana. Doco ni-iin-nsia có-quidá ndisa-nsia ñà-ndüá cachí ley mà. ¿Índù chuun cuní-nsiá cahni-nsiá yùhù?

²⁰ Dandu nì cachi nèhivì cuáhà yucán:

—Ndisa sàni culocó-ní nì quida ñà-malu. ¿Ana cuní cahni xì-ní cahan-ní?

²¹ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Sàni ndulocó nsidaa-nsiá sàhà imindaa milagru nì quide. ²² (Ináhá-ndá), sàhana nì saquin Moisés iin ley ñà-màcòo seña xi Dios icà-ndà. Doco màdì mii Moisés nduú ana nì chitnùnì inì-xi ñà-coo estilu mà, vèchi xii-ndà chicá antes nduú ana nì

dàquésáhá xán. Ñàyùcàndüá, ducan quida-nda vichi, mate iin quivì descansu nduá, doco fuerza màcòo seña mà icà iin meè. ²³ Cundehè-nsiá, dècuèndè stná iin quivì descansu saquín stná-nsiá seña mà icà-vé, (danácuèhè-nsiávè) sàhà ñà-cuní-nsiá chivàha vii-nsiá ley mà. Te yùhù, divi stná quivì descansu mà nì sandua na ní dándüvahi iin tiàa, te nì ndòo vaha-ne; doco sàhájàn xidà inì-nsia. ¿Nansa nduájàn? ²⁴ (Yùhù cachí xì-nsiá), màsà cuftñùhu ndevàha-nsia nacua tuxí uun ini-nsiá. Nú cuáhàn-nsiá cáhàn tñùhù-nsiá sàhà iin nèhivì, dandu ñà-ndácuìsì xiñùhu cundua cachi-nsiá —nì cachi-yà.

Nansa nì cachi Jesús xì nèhivì tuxí inì-xi nduú-yá iin nèhivì ñuhivì yohó

²⁵ Ñàyùcàndüá, dava nècuàchì ñuu Jerusalén yucán, nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Amádi nècuàchì jaàn nduú tiàa cuní-nè cahni-né? ²⁶ Doco cundehè-nsiá, jaàn iín-né mahì nèhivì, chináhá-nè, te còá cachí nècuàchì cuní dandáñúhú xì-nè. ¿A vihi-ni sàni nacuni tè-xidandacú nù-ndà ñà-divi Cristu (nì quixi nù Dios) nduú-né? ²⁷ Doco nsiùhù, còo, vèchi sà-ináhá-nsí índù nì quixi nècuàchì jaàn. Vèchi na quívì quixi mii-yá ana nduú ndisa Cristu, mà cundáà inì-xi índù nì quixi-ya —nì cachi-nè.

²⁸ Ñàyùcàndüá, ndee ní cáhàn Jesús xì nèhivì dacuahá-yá yehè veheñùhu, cachí-yà:

—¿A ináhá-nsiá yùhù (tuxí inì-nsia)? ¿A ndisa ináhá-nsiá ndévi nì quixi? Pues yùhù, màdiá inì-ni míf nì ndàcú inì quixi; còo. Iá ana nì techuun-xí vèxi, te vètùni cahvi-nda xi-yá. Doco mii-nsiá, có-ináhá-nsiâyà. ²⁹ Yùhù, ndisa, ináhí mii-yá, vèchi divi-ya nduú ana nì techuun-xí, te ñàyùcàndüá nù mii-yá nì quixi —nì cachi Jesús.

³⁰ Ñàyücàndüá, nì nanducu nècuàchìmà nansa tñii-neyà, doco cóni níhì-né quida-neà, vàchi tàñáha ga sàà quìvì cuu xi-yá ducán. ³¹ Doco cunaha-nsiá, cuàhà gá nèhivì itá yucán nì xinindisá stná-nè mii-yá, te nì cachi-nè:

—Cuàhà gá milagru quidá Jesús yohó. Ádi có-xiñhù gá cundehè gá-ndà milagru sàhà-ñá cundaà ini-ndà divi rey ndiaha nì quixi nùù Dios nduú-yá.

Nansa nì quixi policia cuenta xi nècuàchì fariseu ñà-catnii-tè Jesús

³² Dandu nì caxinitnùhu nècuàchì fariseu ñà-ndüá cachí nèhivì sàhà-yá. Ñàyücàndüá, mii-né xì dùtù xícusahnú, nì càhàn-nè xì policia ñà-cùhùn-te catnii-tèyá.

³³ Dandu nì càhàn-yà xì nèhivì inga xi-chì, cachí-yà:

—Sacù-nì tiempu coo guè xì-nsiá yohó, dandu icúmí nùhì nùù ana nì techuun-xí vaxì. ³⁴ Te mate ni nándúcú-nsiá yùhù, doco mà ndácùhun-nsia yùhù, vàchi ndé cùhìn, mà cúí sàà-nsiá.

³⁵ Dandu nècuàchì raza-yà Judea yucán, nì ndatnuhu-né entre mii-né, cachí-nè:

—¿Índù cùhùn nècuàchì yohó, te (cachí-nè) mà cúí ndacùhun-ndané? ¿A cùhùn xicà-né ñuu griegu ndé ndoó stná nècuàchì raza-ndà, te dacuahá-né nècuàchì griegu mà? ³⁶ Có-sànìhì ini-ndà ñà-cáchì-nè ñà-mà cúí ndacùhun-ndané, mate ni nándúcú-ndané, te mà cúí sàà stná-ndà lugar ndé cùhùn-nè —nì cachi nèhivì mà.

Na ian queé fuerte tènùhu iin yùte limpiu, ducán fuerte icúmí Dios cuàhatahvi-yá vida ndiaha xí-yá ini anima-ndà

³⁷ Daaní, nì sàà quìvì nì xinu vicò mà, divi quìvì chicá nducáhnù. Dandu nì

ndacuiin Jesús mahì nèhivì, te nì càhàn ndee-yá, cachí-yà xì-né:

—Nú iá ana xíhì tècuíí, dandu ni quixí-né nùí, te coho vaha-ne. ³⁸ Vàchi nú xiníndisá iin nèhivì xí, ducán queá nùù-né na ian caná fuerte tècuíí ini anima-nè, te xítia-te, nduú-te nahi tècuíí coho-nda cutiacu-ndà nicanicuahàn, divi nacua cachítnùhu nùù tutu ì —nì cachi-yà.

³⁹ Doco tècuíí nì cachi-yà mà nduú (ejemplu, vàchi cunaha-nsiá), Espíritu ì nduú tècuíí mà, te nsidaa ana xiníndisá-xí-yá, icúmí-nè nihitáhvi-né Espíritu ì mà. Doco tàñáha ga cuàhatahvi Dios Yà-ì mà, vàchi tàñáha ga nanihì Jesús tñùñuhu ndiaha xí-yá.

Nansa nì ndatnuhu nèhivì cuàhà sàhà Jesús

⁴⁰ Daaní, na ní inini dava nècuàchì itá yucán ñà-ndüá nì cachi-yà, dandu nì cachi-nè:

—Ndisa, nècuàchì ndiatu-nda quesaa càhàn cuenta xi Dios nduú ana yohó.

⁴¹ Te dava ga-nè, cachí-nè:

—Divi rey ndiaha Cristu nduú nècuàchì yohó.

Doco dava ga-nè, nì cachi-nè:

—¿A tuxí inì-nsia rey ndiaha Cristu cunduu iin nècuàchì nì quixi ladu Galilea (nahi Jesús)? ⁴² Amádi cachítnùhu tutu ì sàhà rey mà ñà-divi yohótéhè-yá nduú David, te ñuu nècuàchìmà nani Belén cunduu ñuu-yà, cachá.

⁴³ Ñàyücàndüá, nì tàhndè dava nèhivì sàhà-yá. ⁴⁴ Te mate cuní dava-ne tñii-neyà, doco ni-iin-ne có-sàhandee ini-nè quida-neà.

Nansa nì cachi nècuàchì xídandacú ñà-có-càndísá-né Jesús

⁴⁵ Daaní, na sámànùhù tè-xínduu policia ndé ndoó dùtù xícusahnú

xì nècuàchì fariseu, te nì cachi nècuàchì mà xì-té:

—¿Índù chuun cónì sándacá-nsiá Jesús quixi?

⁴⁶Te nì naxiconihí policia, cachí-te:

—Còò inga ana cáhàn ndiaha guá na cáhàn nècuàchì yucán.

⁴⁷Dandu nì cachi nècuàchì fariseu mà:

—¿A ndé stná mii-nsiá sàni dándàhví Jesús? ⁴⁸Cundehè-nsiá nsiùhù tè-xídandacú, ¿a sàni xinindisá-nsí? Còò, ni-iin-nsi. Te ¿ò dává gá nècuàchì fariseu? Còò. Ni-iin-ne, có-xiníndisá-né.

⁴⁹Doco dava ga nèhivì ndahví yucán, ni có-ináhá-nè nansa cachí ley ì, sàháyucàndùá icúmí-nè nihì-né castigu xi-ne —nì cachi nècuàchì mà.

⁵⁰Cunaha-nsiá, yucán iá stná Nicodemo, divi nècuàchì nì sàhàn nùù Jesús daa, vèchi iin nècuàchì xídandacú nduú stná-nè. Te vichi nì cáhàn stná-nè xì nsidaa compañeru-nèmà, cachí-nè:

⁵¹—(Ñàni), ndéni nèhivì ní cui, nú cuní-ndà nsidandaà-ndà sàhà-né, di-hna icúmí-ndá cunini-nda nansa cachí mii-né, dandísá, vètùni cundaà ini-ndà sàhà chuun xi-ne. Amádi ñà-jaàn nduú stná ley xi-nda.

⁵²Doco nì naxiconihí compañeru-nèmà cachí-né:

—¿A ndé stná mii-ní nduú stná-ní iin nècuàchì ladu Galilea? Nanducu váha-ní (nùù tutu ì), dandu cundaà inì-ní, còò ni-iin nècuàchì cáhàn cuenta xi Dios quixi ladu Galilea —nì cachi-nè.

⁵³Dandu nsidaa-né nì nacuitià-nè mànuhù-né vehe-ne.

Ñà-ndùá nì cachi Jesús xì iin nècuàchì ñahà cónì quidá víi

8 Daaní, nì quee Jesús cuàhàn-yà yucù Olivo. ²Dandu inga quivì na ní tùinuù, vèxi tu-ya veheñùhu cahnú. Te nì nataca cuàhà gá nèhivì nùù-yá; te nì sàcòò-ya nì chinaha-yànè. ³Dandu

yucán nì sàà stná itnii maestru in-áhá ley sàhana, xì stná dava nècuàchì fariseu, xíndaca-ne iin nècuàchì ñahà nì sàà, te nì chicani-ne nècuàchì mà nùù-yá, vèchi ñahà mà, nì cáhàn-nè xì iin nècuàchì có-nduú nècuàchì vehe-ne. ⁴Ñàyucàndùá nì cacachi nècuàchì tiàa ma xi-yá:

—Maestro, nì tni-nsi ñahà yohó na quidá-né iin cuàchi. ⁵Te cachí ley xi Moisés ñà-icúmí-né cui-nè xì yùù nú quidá-né ducán. Doco mii-ní, ¿nansa cachí-ní quida-nda?

⁶Ducán nì cachi nècuàchì mà, áma cachí-yà iin ñà-có-ndiá icà-yá cahan-né, te ducán nihìndèè-né daquée cuàchi-ne dìquì-yá. Doco mii-yá, nì nàcòò ndee ni-ya, tiaá-yá nùù ñuhù xì ñinindàhá-yà. ⁷Dandu chicá cuàhà nì ndàcàtnùhù-né nùù-yá, ñàyucàndùá, nì nàcòò ndaà-yà, te nì cachi-yà xì-né:

—Nú iá ndisa iin-nsia còò ni-iin falta-xi, dandu divi ni cundúú primeru caniyuu-xi nècuàchì yohó.

⁸Dandu ingà tu nì nàcòò ndee-ya, tiaá tú-yá nùù ñuhù. ⁹⁻¹⁰Doco nsidaa nècuàchì itá yucán, ináhá-né iá stná cuàchi-ne. Ñàyucàndùá, di-hna nècuàchì chicá sahnú nì caquee cuàhàn, dandu después nì caquee stná iin iin nècuàchì dava ga mà cuàhàn-nè, ndé mii Jesús nì ndòò, xì stná nècuàchì ñahà mà. Dandu nì nàcòò ndaà-yà, te nì xini-yà ndéla mindaa nècuàchì mà iín. Ñàyucàndùá, nì cachi-yà xì-né:

—Señora, ¿a sàcuàhàn nsidaa nèhivì daquée cuàchi dìquì-ní? ¿Á coo cá ana cuní cahnì xì-ní?

¹¹Dandu nì cachi nècuàchì mà:

—Còò, Señor; còò cá iin.

Dandu nì cachi Jesús xi-né:

—Pues ni yùhù, có-cúmí stnáì cui-ní. Cuahán-ní, te màsà náxícócuñ-ní quida gá-ní cuàchi ma —nì cachi-yà.

**Jesús nduú ana datnúù xì
sàxínítnùnì nèhivì ñuhivì**

¹² Daaní, nì càhàn gà Jesús xì nèhivì yucán, cachí-yà:

—Yùhù nduí ana datnúù xì sàxínítnùnì nèhivì ñuhivì. Ñàyùcàndùá, nsidaa ana nchícùn xí, icúmí cutnuù ndiaha nùù ichì nchícùn-nè, te ducán nihítáhvì stná-nè vida ndiaha, vèchi mà nunca conduamà ichì ñáa.

¹³ Dandu nì cachi nècuàchì fariseu xì-yá:

—Còó, mà ndisá, vèchi cuisì mii-ní ndeníhí vaha-ní mii-ní.

¹⁴ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Mate míí cáhìn sàhà-xí, doco vátùnì cundiaa mà, vèchi ináhí índù nì quei vèxi, te ináhí índù icúmí ñuhì. Doco mii-nsiá, có-ínáhá-nsiá índù nì quei vèxi, ni có-ínáhá stná-nsiá índù icúmí ñuhì. ¹⁵ Indéhe uun-nsia nansa quidá nèhivì, te ñà-jaàn cachí-nsiá sàhà-né, a quidá víi-né, ò á coó. Doco yùhù, có-cáchí nú quidá víi-né, ò á coó.

¹⁶ Doco nú ndisa indéhi sàhà-né, dandu ñà-ndácuìsi nduámà, vèchi màdì cuisì yùhù nduú ana cachí ducán, vèchi cut-náhá stná Yuamání xí, divi mii-yá ana nì techuun-xí vèxi. ¹⁷ Cachí ley xi-nsia: xì ùù testigu vátùnì cunindisa-nda ñà-ndáà nduá cachí-nè. ¹⁸ Pues, cunaha-nsiá, yùhù nduú iin ana càhàn favor xi. Daaní, iá stná mii-yá nì techuun-xí, divi Yuamání, te càhàn stná-yà favor xi.

¹⁹ Dandu nì cacachi nècuàchì mà xì-yá:

—¿Índù iá yua-ní?

Te nì cachi-yà xì-né:

—Mii-nsiá, ni có-ínáhá-nsiá yùhù, ni có-ínáhá stná-nsiá Yuamání. Vèchi nú nì cúnáhá ndisa-nsia yùhù nì cùí, dandu ñà-jaàn nihì stná-nsiá cunaha stná-nsiá mii-yá.

²⁰ Ñà-jaàn nduá nì cachi Jesús na ní dàcuahá-yá nèhivì ndoó yehè veheñùhu cahnú yatni ndé itá alcancía xi Dios.

Doco còò iin ni tnii-xi-yá, vèchi tàñáha ga sàà quivì cuu xi-yá ducán.

**Nansa nì cachi Jesús icúmí-yà
cùhùn xicà-yá, te mà cùí
cunchicùn stná nèhivì có-xiníndísá**

²¹ Daaní, nì cachi tu Jesús xì nècuàchì yucán:

—Yùhù icúmí cùhùn xìqué, te mii-nsiá, icúmí-nsiá nanducu-nsiá yùhù, doco na quivì cui-nsiá, icúmí-nsiá cui-nsiá xì cuàchi-nsia. Te lugar ndé cùhìn, mà cùí cùhùn stná-nsiá.

²² Ñàyùcàndùá, nì cachi nècuàchì raza-yà Judea mà entre mii-né:

—¿A vihini cahnì nècuàchì jaàn mii-né, ñàyùcàndùá nì cachi-nè lugar ndé cùhùn-nè mà cùí sàà stná-ndá?

²³ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nèhivì ñuhivì yohó xínduu-nsia, doco yùhù, dìquì-xí ansivi nì quixi, có-ndúí nèhivì ñuhivì yohó. ²⁴ Ñàyùcàndùá nì cachì xì-nsiá daa ñà-icúmí-nsiá cui-nsiá xì cuàchi-nsia. Vèchi nú có-xiníndísá-nsiá yùhù ñà-ndúí ana nì cachì xì-nsiá, dandu quivì cui-nsiá cunsida ìi-nsiá cuàchi-nsia.

²⁵ Ñàyùcàndùá, nì cachi-nè xì-yá:

—Pues, mii-ní ¿ana divi nduu-ní?

Te nì cachi-yà xì-né:

—Ndè primeru sàni cachì xì-nsiá ana nduí. ²⁶ Te cuàhà gá icúmí guè cundehí, te cachì sàhà-nsiá. Cunaha-nsiá, palabra ndácuìsi nduá cachí mii-yá ana díchúún-xí vèxi. Nùù mii-yá nì sàcùnahí cachì nsidaa ñà-nduá cachí xì mii-nsiá nèhivì ñuhivì yohó —nì cachi Jesús.

²⁷ Doco nèhivì yucán, cóni sáníhì ini-nè ñà-divi Yua-nda Dios càhàn-yà sàhà-xí. ²⁸ Ñàyùcàndùá nì cachi tu-ya xì-né:

—Nú sàni sàà-nsiá nì chituu ducún-nsiá yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, dandu cundaà ini-nsiá ñà-divi yùhù nduí ana cachí xì-nsiá, te màdì dìni míí chítnùnì inì quide

ñà-ndùá quidé. Cuisì quidé ñà-ndùá nì dándàcú Yuamání' nùí, te divi ñà-jaàn nduá cachí xì-nsiá. ²⁹Cunaha-nsiá, divi Yuamání' nì techuun-xí vaxi, te nicanicuahàn iá-yà cutnâhâ stná-yà xì; mà nunca nacóó-yá yùhù, vâchi nicanicuahàn quidé ñà-ndùá cudfì ini-yà.

³⁰Ducán nì cachi Jesús, te sàhà palabra jaàn nì sàà nì xinindisá cuàhà gá nêhivì-yá.

Ndoó nêhivì iníní xí Dios, te ndoó nêhivì iníní xí cuàchi

³¹Daaní, nì càhàn Jesús xì nêhivì xiníndisá-xí-yà, cachí-yá:

—Nú iin-ni cunindisá vâha-nsia, dandu cunduu ndisa-nsia nêhivì xí, ³²te sàà stná-nsià mànihi ini-nsià ñà-ndùú palabra ndàcuisì. Te divi sàhà palabra mà icúmí-nsiâ caquee-nsia libre.

³³Dandu nì cachi nêhivì xì-yá:

—Nsidaa-nsí, yohòtéhè-nsí nduú Abraham, te ni-iin xichi cóni ía ni-iin lamú dandacu-xi nùù-nsí. Ñâyùcàndùá, ÿíndù chuun cachí-ní ñà-ìcúmí-nsí quee-nsi libre?

³⁴Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Palabra ndàcuisì nduá yòhó cachí xì-nsiá: nsidaa ana tûha quida xì cuàchi, divi cuàchi ma nduá dándàcù-xì nùù-né vida xi-ne, na ian peón xì cuàchi ma nduú-né. ³⁵Te iin peón, màdi nicanicuahàn coo-tè vehe lamú xi-tè. Tucu íá xì dèhe iin lamú, nicanicuahàn icúmí-nê coo-ne nùù nècuàchìmà. ³⁶Ñâyùcàndùá, nú sàni dàcácu Dêhemani (Dios) mii-nsiá, te sàni quee-nsia libre, dandísá, libre dahuun icúmí-nsiâ cundoo-nsia. ³⁷Yùhù ináhî Abraham nduú yohòtéhè-nsiá. Doco vichi cuní-nsiâ cahni-nsiá yùhù, vâchi có-ndôo inì-nsia xì ñà-ndùá cachí xì-nsiá. ³⁸Cuisì ñà-ndùá sàni xinì nùù Yuamání' nduá cachí xì-nsiá, te ducán

stná mii-nsiá, ñà-ndùá nì inini-nsia nùù yua-nsiá, divi nduá quidá stná-nsiâ.

³⁹⁻⁴⁰Dandu nì cacachi nècuàchìmà xì-yá:

—Nsiùhù, Abraham nì sanduu primeru yua-nsí.

Te nì cachi Jesús xì-né:

—Nú ndisa Abraham ni cundúú yohòtéhè-nsiá nì cùí, dandu icúmí-nsiâ quida vî-nsiâ nacua nisa quida nècuàchìmà sàhana. Doco vichi cuní-nsiâ cahni-nsiá yùhù, mate palabra ndàcuisì nduá cachí xì-nsiá, te nduú stná mà palabra nì inini nùù Dios. Cunaha-nsiá ni-iin xichi cóni cùnî Abraham quida-ne nacua cuní mii-nsiâ quida-nsia xì. ⁴¹Doco mii-nsiá, nacua quidá yua-nsiá, divi ducán quidá stná-nsiâ.

Dandu nì cachi nêhivì mà xì-yá:

—Nsiùhù, có-ndùú-nsí dèhe ndahví. Míndaa Yua-nsí íá, te divi nduú Dios.

⁴²Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú Dios ni cundúú yua-nsiá nì cùí, dandu icúmí-nsiâ cuu ini-nsiâ sàhí, vâchi nùù mii-yá nì quei vâxi. Màdi yùhù nì nácání míf inì quixi, còó. Divi mii-yá nì techuun-xí vâxi. ⁴³Te ÿíndù chuun mà cùí mànihi inì-nsia ñà-ndùá cachí xì-nsiá? Pues divi sàhà-ñá mà cundéé inì-nsia cunindisá-nsiâ palabra xi. ⁴⁴Vâchi divi ñà-malu nduú yua-nsiá, te nacua cudfì ini quisì mà quida quini-sì, divi ducán stná mii-nsiá, cudfì stná inì-nsia quida-nsia ducán. Dècuèndè tiempu chicá antes cudfì inì-si dacahní stnahá-si nêhivì. Mà nunca tûha-sì quida-sì ni-iñàha nduú ñà-ndàà, vâchi còó ni-iin palabra vâha nihnú inì-si. Te na càhàn tnùhù-sí, (màsà ndúlócô-ndà), vâchi ducání tnuhu ini anima-si. Tnuhu-sí, te yua ñá-tnùhù nduú-si. ⁴⁵Te yùhù, sàhà-ñá cachí xì-nsiá ñà-ndùú ñà-ndàcuisì, ñâyùcàndùá có-xiníndisâ-nsiâ yùhù. ⁴⁶Te nú íá

cuàchi nì quide cahan-nsiá, dandu ¿indù chuun có-càchí claru-nsiãñà? Doco te nú ñà-ndáa nduá cachí xì-nsiá, dandu xiñuhu cunindisá-nsiá yùhù. ⁴⁷ Nsidaa ana nduú nêhivì xí Dios, cudfí ini-nè cunini-ne palabra vaxi nùu-yá. Doco sàhà-ñá có-ndúu-nsiá nêhivì xí-yá, ñâyùcàndüá có-íníni-nsiá palabra xi-ya —nì cachi Jesús.

Sà-íá Jesús na táyoo nêhivì sàhana

⁴⁸ Dandu nì càhàn tu nêhivì raza-yà Judea xì-yá, cachí-nè:

—Ádi ñá-ndáa nduá cachí-nsi, iin nêcuàchì samaritanu (siquini) nduu-ní, te iá stná iin ñà-malu anima-ní.

⁴⁹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Còò ñà-malu anímè. (Na cáhin xì-nsiá), cuisì cuní quee tnũñuhu xí Yuamání. Doco mii-nsiá, cahíchi inì-nsia yùhù. ⁵⁰ Có-nàndúquí nansa tavà nêhivì tnũñuhu xí míí, vâchi iá iin ana quida-xi ñà-jaàn, te mii-yá nduú stná ana icúmí nsidandaà vii sàhà nsidaa chuun. ⁵¹ Palabra ndàcuisì nduá cachí xì-nsiá yohó: nú ni chívàha iin nêhivì ñà-ndüá chináhi, dandu mà nunca sàà-nè cui-nè nicanicuahàn.

⁵² Dandu nì cachi nêcuàchì raza-yà Judea yucán:

—Vichi sàni cundaà ndisa ini-nsi iá ñà-malu anima-ní, vâchi sàhana nì xihì Abraham yucán, te nì xihì stná nsidaa profeta nisa càhàn cuenta xi Dios. Doco mii-ní cachí-ní mà nunca sàà cui nêhivì chívàha xi ñà-ndüá cachí-ní. ⁵³ ¿A tuxí inì-ní chicá ndiaá-ní nùu xii-ndà Abraham? Vâchi còò gá ndómà, xì stná profeta nisa càhàn cuenta xi Dios, sàni caxihì nsihi-ne. ¿Ana divi nduu-ní cahan-ní?

⁵⁴ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nú míí ni cachí ñà-chicá ndiaí, dandu, mà cúndiáá mà. Vâchi divi Yuamání nduú ana icúmí tavà xì tnũñuhu xí yùhù, mate mii-yá nduú ana càhvì stná-nsiá, cachí-nsiá.

⁵⁵ Doco mii-nsiá, có-ínáhá-nsiâyà; cuisì yùhù, ndisa, ináhí-yà. Te nú ni cachí có-ínáhí-yà, dandu cunduu stnáì tè-tnùhù nahi mii-nsiá. Doco yùhù, ináhí mii-yá, te chívàhi ñà-ndüá cachí-yà. ⁵⁶ Xii-ndà Abraham mà, nì cudíi ini-nè ñà-nihitáhvi-né cuni-nè tiempu (quesai ñuhiví yohó). Ñâyùcàndüá, contentu nì ndòo-ne na nì cuu ndisa ñà-jaàn.

⁵⁷ Dandu nì cachi nêhivì mà xì-yá:

—¡Mii-ní, ni có-xicà-ní ùi dico ùxin cuà, te ináhá-ní Abraham cahan-ní!

⁵⁸ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cunaha-nsiá, tàyoo Abraham, doco yùhù sà-íé.

⁵⁹ Ñâyùcàndüá nì dàtácà nêcuàchimà yùu cuàhàn-nè cahni-néyà nì cùí, doco nì quee dèhé-yà veheñuhu ma nì chindaà-yà mahi-né cuàhàn-yà.

Nansa nì dándúvaha Jesús iin nêcuàchì cuaá dècuèndè quivì nì cacu-ne

9 Dandu nì yàha Jesús chicá nùu-xí, te nì xini-yà yucán iá iin nêcuàchì cuaá, dècuèndè nì cacu-ne cuaá-nè. ² Te nì xicàn tnùhù nêcuàchì dacuahá-yá nùu-yá, cachí-nè:

—Maestro, ¿ana cuàchi-xi nduá, te cuaá nêcuàchì yohó nì cacu-ne? ¿A yuadíhí-nè iá cuàchi-xi, ò mii-né?

³ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Ni còò cuàchi ni quidá nêcuàchì yohó, ni stná yuadíhí-nè. Cunaha-nsiá, sàhà-ñá ni sàà nêhivì cundaà ini-nè ñà-ndiaha guá quidá Dios, ñâyùcàndüá nì cuu xi nêcuàchì yohó ducán. ⁴ Yùhù, na iá va quivì, icúmí quide obra ndiaha nì sàcùnahí nùu mii-yá ana nì techuun-xí vaxi; vâchi (vâxi iin tiempu ùhi) nàcuìn tnùu, dandu mà cùí gá quida ni-iin nêhivì chuun xi mii-yá. ⁵ Yùhù, na iá ve ñuhiví yohó, chuun xi nduá datnúi sàxinítnùnì nêhivì.

⁶Dandu nì nsihi nì cachi-yà ducán, nì dácóyo-ya tedií-yà ñuhù, te nì quidavàha-ya iyuhu ndèhì nì dácánúú-yâ nùù nècuàchì cuaá mà. ⁷Te nì cachi-yà xì-né:

—Vichi cuahán-ní quisi-ní ndé ñuhú tècuí pila nani Siloé.

Pues cunaha-nsiá, quivì Siloé mà cuní cachá dàhàn ñuu yucán ñà-sàni techuún nèhivì-ndó. Ñâyùcàndùá, nì sàhàn tiàa ma nì quisi-ne, te na mándixi-ne sàtùínnù-né. ⁸Dandu nsidaa nècuàchì ndoó yatni ndé iá-nè, xì stná dava ga nècuàchì ináhá xí-né antes cuaá-nè, nì cachi-nè:

—¿Amádi nècuàchì tiàa jaàn nduú ana nisa àa xicàn xì caridad?

⁹Te dava-ne, cachí-nè:

—Divi nduú-né.

Te dava ga-nè, cachí-nè:

—Còó, cuisì na indéhe nècuàchì cuaá mà, ducán indéhe stná nècuàchì yohó.

Doco nècuàchì nì sanduu nècuàchì cuaá mà, nì cachi-nè:

—Divi nduí.

¹⁰Dandu nì cacachi nècuàchì yucán xì nècuàchimà:

—¿Nansa nì cuu nì natùinuù-ní?

¹¹Te nì cachi nècuàchimà:

—Ìn tiàa nani Jesús, nì quidavàha-ne iyuhu ndèhì nì dácánúú-né nùí, te nì cachi-nè xì: “Cuahán-ní ndé pila Siloé, te quisi-ní”. Ñâyùcàndùá, ducán nì quide, te nì natùinuú.

¹²Dandu nì cachi nèhivì mà xì-né:

—Pues vichi, ¿índù iá tiàa ma?

Te nì cachi nècuàchimà:

—Có-cùndáa inì.

¹³Dandu nèhivì yucán, ndacá-né nècuàchimà cuahàn nùù nècuàchì fariseu. ¹⁴Vàchi cunaha-nsiá, quivì descansu nduá na ní quidavàha Jesús ndèhì nì dancátù-ya nùù nècuàchimà. ¹⁵Ñâyùcàndùá, nì xicàn tnùhù stná nècuàchì fariseu nùù nècuàchimà

nansa nì cuu nì natùinuù-né. Dandu nì cachi-nè:

—Nì quidavàha nècuàchimà ndèhì, te nì dácánúú-nè nùí; dandu nì sàhin nì quisi, te vichi duha nì natùinuú.

¹⁶Dandu dava nècuàchì fariseu mà, nì cacachi-nè:

—Tiàa nì quida ducan xì nècuàchì yohó, có-iá-nè ladu xì Dios, vachi có-chívàha-ne quivì descansu.

Doco dava ga nècuàchimà, nì cacachi-nè:

—Còó, vachi nú nècuàchì cuàchi nì cùndúú nècuàchimà, dandu mà cúí quida-ne iin milagru nahi ñà-yòhó.

Ñâyùcàndùá, nì tahnèdè dava nècuàchì fariseu mà. ¹⁷Dandu nì cachi tu-ne xì tiàa nì sanduu nècuàchì cuaá mà:

—Te mii-ní tu, ¿nansa cachí-ní sàhà nècuàchimà ñà-sàni dancátù-ne nùù-ní?

Dandu nì cachi nècuàchimà:

—Ìn profeta cáhàn cuenta xì Dios nduú-né.

¹⁸Doco nècuàchì xídandacú nùù tè-raza Judea, cóni xiníndísá-né ñà-cuáà ndisa nècuàchimà na ní cacu-ne. Ñâyùcàndùá, nì cana-ne yuadíhí nècuàchimà, ¹⁹te nì xicàn tnùhù-né nùù nècuàchì sahnuma, cachí-nè:

—¿A dèhe-nsia nduú nècuàchì yohó, te a ndísá cuaá-nè na ní cacu-ne, cachí-nsiá? Te nú ducán, ¿nansa nì cuu nì natùinuù-né vichi?

²⁰Dandu nì cachi yuadíhí nècuàchimà:

—Ináhá-nsí dèhe-nsi nduú tè-yòhó, te ñà-ndáa nduá cuaá-te na ní cacu-tè.

²¹Doco có-cùndáa ini-nsi nansa nì cuu nì natùinuù-té, nì có-ináhá stná-nsi ana nduú nècuàchì nì dandúvaha xi-té. Cunaha-nsiá, tè-sàhnú sàndùú-te; nùù mii-té ndacàtnùhù-nsiá. Vátùnì nacani-tè nansa nì cuu xi-té.

²²Ñà-jaàn nduá nì cachi yuadíhí nècuàchimà, vachi yúhí-nè nècuàchì dava ga raza-nè Judea, vachi sàni

ndatnuhu váha nècuàchì (dandacú) sàhà nsidaa ana cachi vate sàhà Jesús ñà-ndúú-yá Cristu (nì quixi nùù Dios); te vichi sàni tavà-né orden ñà-mà cóó gá permisu cùhùn nècuàchìmà veheñùhu. ²³ Ñàyùcàndüá, nì cachi yuadíhí tiàa ma ñà-sàsàhnú dèhe-nemà, chicá vàha ndàcàtnùhù xì nùù mii-né.

²⁴ Daaní, nì cana tu nècuàchì dandacu-ma tiàa nì nduvàha ma ñà-tnàtuu-ne, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Tavà-ní tnùñuhu xí Dios; vàchi nsiùhù, ináhá-nsí nècuàchì cuàchi nduú nècuàchì nì càhàn xì-ní.

²⁵ Dandu nì cachi tiàa ma xi nsidaa-né:

—Yùhù, có-cùndáà inì, a nècuàchì cuàchi nduú-né, á cóó. Cuisì imindaa iñàha ináhí: divi ñà-antes nìsa ia cuaá dahuin, doco vichi sàni natùinuí’.

²⁶ Dandu nì cachi nècuàchìmà:

—¿Nansa nì quida-ne xì-ní? ¿Ndíà nduá nì quida-ne, te nì nanihì-ní vista xì-ní?

²⁷ Dandu nì cachi tiàa ma xi-né:

—Pues sàni cachi xì-nsiá nsidaámà, te có-xiníndísà-nsiá. ¿Índù chuun cuní-nsià nacani guè xì-nsiá ingà tu? ¿A cuní stná-nsiá yàha-nsia ladu xi Jesús?

²⁸ Dandu nì quesaha nècuàchìmà cànàhá-nè, cachí-nè:

—Mii-ní, ladu xi nècuàchìmà iá-ní, doco nsiùhù, ladu xi (xiì-ndà) Moisés iá-nsi. ²⁹ Ináhá-nsí nì càhàn Dios xì Moisés, doco nècuàchì jaàn, nì có-ináhá-nsí índù ladu nì quixi-ne.

³⁰ Dandu nì cachi tiàa ma xi nsidaa-né:

—Pues ndiaha mánì nduájàn. Nì có-ináhá-ndá índù nì quixi-ne, doco sàni dándúvàha-ne nduchìnuí’. ³¹ Pues ináhá-ndá ñà-có-iníni Dios na xícàn tàhvi iin nèhivi có-quidá víi. Doco nú nihnú vàha ini-ndàyá, te quida-nda ñà-ndüá cachí-yà, dandu quihín casu-yà na xícàn tàhvi-ndà nùù-yá. ³² Te nì dècuèndè sàhana có-xinítnùhu-nda

coo ana danátüi xi nùù iin nèhivi cuaá dècuèndè quivì nì cacu-ne. ³³ Ñàyùcàndüá, sàni cundaà inì, ladu xi Dios iá Jesús, vàchi nú cóó, mà cúí quida-ya ni-iin milagru.

³⁴ Dandu nì cachi nsidaa nècuàchìmà xì tiàa ma:

—Mii-ní, dècuèndè nì quesà-ní ñuhiví sà-íá cuàhà cuàchi-ní, te ¿a tuxí inì-ní cuàhàn-ní chinahà-ní nsiùhù?

Ducán nì cachi-nè, te nì taxi-né nècuàchìmà tùvèhè.

³⁵ Dandu nì xinitnùhu Jesús nansa nì cuu xi nècuàchìmà ñà-nì taxi-ñánè. Ñàyùcàndüá, na ní ndacùhun stnahá-yá xì-né, nì cachi-yà xì-né:

—¿A xiníndísá-ní mii-yá ana nduú Dèhemanì Dios?

³⁶ Dandu nì cachi nècuàchìmà xì-yá:

—Señor, cachi-ní xí’ ana divi nduú-yá, dandu cunindisé.

³⁷ Te nì cachi Jesús xì-né:

—Sàni xinì-ní mii-yá, vàchi divi nduú yùhù ana càhàn xì-ní vichi.

³⁸ Dandu nì cachi tiàa ma:

—Yùhù xiníndísè, Señor mío.

Te nì cahvi-néyá.

³⁹ Dandu nì cachi-yà:

—¿Índù chuun nì quesà ñuhiví yohó? Divi sàhà-ñá cunahà claru ana quidá víi ndisa; dandu nèhivi cuaá ini anima-xi, vátüni nihì-né (cundaà ini-nè, na ian nì) natùinuù-né. Doco nèhivi tuxí inì-xi sàcùndáà vàha inì-xi, mii-né nduú ana icúmí cuaá anima-xi, (mà cùndáà gà inì-nè) —nì cachi-yà.

⁴⁰ Doco dava nècuàchì fariseu cut-náhá xí-yà yucán, nì inini-ne ñà-ndüá nì cachi-yà, te nì cacachi-nè xì-yá:

—Te nsiùhù tu, ¿a cuaá stná ini anima-nsi cahan-ní?

⁴¹ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Nú sàni nacuni-nsià cuaá ini anima-nsià nì cúí, dandu mà cóó gá cuàchi-nsia; doco vichi cachí-nsià (ñà-cùndáà vàha ini-nsià), te claru

ináhá-nsiâ nsidaa inâha. Nâyùcàndüá, iá ìi cuàchi-nsia.

**Nansa ni nacani Jesús
iin ejemplu sàhà riì**

10 Palabra ndàcuisi nduá yohó: nú quíhvi dèhé nèhivì icà corra ndé có-ndüú yehè, dandu ináhá-ndá nècuàchì vaxì quidacuihna xi riì xì-ndà nduú-né. ²Doco nècuàchì quíhvi yehè corra, còó, nècuàchì ñà-ñá-xí nduú-né. ³Te iá stná peón xi-ne ndiaá xi yehè mà. Te cuisì nùù nècuàchì ñà-ñá-xí nacúná-te. Te na cáhàn nècuàchì mà xi riì xí-né, nacúnì-siné. Te caná-nèsi quivì iin iin-sì, dandu queé-si xi-né. ⁴⁻⁵Te na tavá-nèsi ducán, dandu sácòdòndüú-né nùù-sí cuàhàn-nè; te viví-ni xínchicùn-siné, vaxì ináhá-sí tàchì stohò-si. Doco inga nèhivì tùcù, còó, mà cúnchicùn-siné. Xinúdèhé-si nùù-né, vaxì có-nàcúnì-si tàchì nèhivì tùcù.

⁶Ñà-jaàn nduú iin ejemplu ni nacani Jesús xi nèhivì yucán, doco cóni cundáá ini-nè ndiá nduá cuní cachàmà.

Pastor ndiaha nduú Jesús

⁷Dandu ni cáhàn tu Jesús xi nèhivì yucán, cachí-yà:

—Palabra ndàcuisi nduá yohó: na iin yehè ndé quíhvi riì, ducán nduú yùhù. ⁸Nsidaa ana ni quixi antes, tècuìhnà xínduu-tè, te cutu cuní-te quidacuihna-té riì xí. Doco nèhivì nduú nahi riì xí, cóni ndúlócò-nè. ⁹Te (nacua ni cachì) ñà-nahi yehè nduí, nâyùcàndüá, sàhà yùhù vátùni quíhvi nèhivì, te nihì-né salvación xi-ne, dandu después cucumi-né vida ndiaha xí-né, na iin riì sàhàn ndé iá cuàhà pastu, dandu màndixi tu-sì corra-si.

¹⁰Iin tècuìhnà, cutu quixí-te ñà-quidacuihna-té ñà-ndüá icúmí-ndá, te ò cahni-téndò, te ò quida quini-tè xì-ndà. Doco yùhù, còó, sàhà ñà-cui nihitáhvi nèhivì cutiacu ndiaha-né

nicanicuahàn, nâyùcàndüá ni quesai (ñuhivì yohó). ¹¹Yùhù nduú ndise pastor vaha. Te sáhi vida xi sàhà-ñá nihì nèhivì nduú nahi riì xí cutiacu-nè. ¹²Doco dava tè-ndiáá xi riì, peón-ni nduú-te, te mà úhì nacoò-tèsí, vaxì có-ndüú ndisa-tè pastor xi-sì; có-ndüú-te meru stohò-si. Nâyùcàndüá nú ni xini-te vaxì nsivòhú, dandu nacòó niñni-tèsí, te xinúdèhé-te; dandu tñí quisi mà-sí, te xítia nihni nsihi-sì. ¹³Te ¿índü chuun xinúdèhé tèmà? Pues divi sàhà-ñá nduú-te peón-ni, te có-ndúlócò-te sàhà-sí.

¹⁴Doco yùhù, pastor vaha ndisa nduí, te ináhá vahi nèhivì xí. Te mii-né, ináhá stná-nè yùhù. ¹⁵Na ináhá Yuamání yùhù, ducán ináhá stnáì mii-yá. Te yùhù, vida xi sáhi sàhà-ñá càcu nèhivì xí, vaxì nahi riì xí xínduu-ne. ¹⁶Te ndoó gá más nèhivì nduú nahi riì xí. Te mate díin xaan ndoó-né vichi, doco icúmí cùhìn cundaqui-nè ndixi; dandu cunchicùn-nè yùhù, te iin-ni nacuatnahá-né xi nsidaa gá ana nduú riì xí; te mindaa yùhù cundiai-nè.

¹⁷Yùhù icúmí cuàhi vida xi, te nú sàni nsihi ni cuu ducán, dandu icúmí naquihin tuia. Sahájàn cuú ini Yuamání sáhi. ¹⁸Cunaha-nsiá, còó ni-iin cui quindiaa xi vida xi. Voluntad xi mií cuàhià. Vátùni cuàhià, te vátùni danátíacúì mií, vaxì ducán ni nihitáhvi nùù Yuamání; divi ducán ni cachí-yà xí —ni cachí Jesús.

¹⁹Daaní, nècuàchì ladu Judea mà, ni tàhndè dava-ne sàhà ñà-ndüá ni cachí-yà. ²⁰Cuàhà-né ni (cahíchi ini-nèyà), cachí-nè:

—Iin ñà-malu inácaá ini tè-jaàn. Tè-loco nduú-te. ¿Índü chuun ndulócò-nsiá sàhà-té?

²¹Doco dava ga-nè ni cachí-nè:

—Còó, màdì iin nècuàchì inácaá ñà-malu nduú nècuàchì cáhàn ducán. ¿A tuxí ini-nsiá cui dandúvaha ñà-malu iin nècuàchì cuaá?

**Nansa nì cuni tu nècuàchi
raza Judea cahni-né Jesús**

²²⁻²³ Daaní, nì sàà quivì nducahnú ñà-nì xinu veheñuhu cahnú. Tiempu vixin nì sandua, te íá tu Jesús ñuu Jerusalén, xicánú-yá patiu veheñuhu ma ndé nani Portal de Salomón. ²⁴ Te yucán nì sàà stná itnii nècuàchi raza-yà Judea, cachí-nè xì-yá:

—¿Nadaa ga tiempu cuàhàn-ní chidèhè gá-ní ana nduu-ní? Nú ndisa mii-yá nani Cristu nduu-ní, cachi ndàà-ní xì-nsí.

²⁵ Dandu nì cachi Jesús:

—Sàni cachi xì-nsiá, doco có-xiníndísá-nsiá. Nì ndacùcahín quivì Yuamáni', te nì quide cuàhà milagru. Xì ñà-jaàn vátùni cundaà ini-nsiá ana divi nduí. ²⁶ Doco mii-nsiá, có-xiníndísá-nsiá, vèchi có-ndúu-nsiá ana nduú rii xí, nacua nì cachi xì-nsiá. ²⁷ Vèchi nèhivì nduú nahi rii xí, iníní-né na cáhìn xì-né. Te ináhî-nè, te nchícùn-nè yùhù. ²⁸ Te sáhi-nè vida ndiaha nicanicuahàn, te mà nunca sàà ndañuhu anima-nè, ni còò iin tavà xì-né nùù ndahí'. ²⁹ Vèchi nùù Yuamáni' nì nihí nèhivì nduú nahi rii xí, te còò cá ana chicá fuerte nùù mii-yá; còò iin cui dandáñúhú-xí-nè nùù ndahà-yá. ³⁰ Te yùhù xì Yuamáni', iin-ní xínduu-nsí —nì cachi Jesús.

³¹ Ñàyùcàndúá, nècuàchi raza-yà yucán, nì dàtàcá tu-ne yùù ñà-caniyuu-néyà, te cahni-néyà.

³² Dandu nì cachi-yà xì-nè:

—Cuàhà gá obra vaha sàni quide nì xini-nsiá. Te nsidaa obra mà nduá nì nihítáhví' nùù Yuamáni'. Pues ¿índù obra xi (có-ndiáá), te sàhámà cuní-nsiá cahni-nsiá yùhù?

³³ Dandu nì cachi nècuàchimà xì-yá:

—Còò, màdi sàhà ñà-nì quidà-ní obra cuní-nsí cahni-nsí mii-ní; còò. Sàhà

ñá-nì cachi-ní iin cuàchi, ñàyùcàndúá ndiá ìcà-nsí caniyuu-nsí mii-ní, vèchi cuní-ní ndudava-ní xì Dios, te nèhivì úun nduu-ní.

³⁴ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Pues, ¿nansa divi cachi nùù tutu nduú ley xi-nsia? Dohó cachá': "Nahi dios xínduu-nsia, cachí'". ³⁵ Pues, ducán cachá' sàhà nèhivì sàhana ma, mate cuisì nèhivì úun nì inini razón xi Dios nduú-né, doco nahi dios nduú-né, cachá', te ináhà-ndá, siempre ñà-ndácuìsì nduá cachí' tutu ì. ³⁶ Doco yùhù, mate ní nihí iin chuun ì nùù Yuamáni', te nì techuún-yá yùhù nì quesai ñuhivì yohó, doco cachí-nsiá iin cuàchi nduá ñà-càchî' nduí Dèhemani-yá. ³⁷ Cuisì cundehè-nsiá obra quidé, te nú có-ndúá nahi obra quidá stná Yuamáni', dandu màsà cúníndísá-nsiá yùhù. ³⁸ Doco nú dava-ni íá obra quidé xì obra quidá stná mii-yá, dandu xiñuhu cunindisá-nsiá. Te mate có-xiníndísá-nsiá yùhù, doco siquiera cunindisá-nsiá milagru quidé, dandu vátùni sàà-nsiá cundaà ini-nsiá, te cunindisá stná-nsiá ñuhú saín vida xi Yuamáni' anímè, te ñuhú saín stná vida xi yùhù ini mii-yá —nì cachi Jesús.

³⁹ Dandu nsidaa nècuàchi yucán, tucutu nì cuni-nè tnii-neyà, doco nì càcu-yà nùù-né.

⁴⁰ Daaní, inga xichi cuàhàn-yà inga ladu yùte Jordán ndè lugar ndé nì saquida ì Juan (Bautista) nèhivì. Te nì cuee chii-yá yucán. ⁴¹ Ñàyùcàndúá, cuàhà nèhivì nì casaà stná nùù-yá yucán, vèchi dohó cachí-nè:

—Còò milagru nisá quidá Juan (Bautista), doco nsidaa ñà-ndúá nì cachitnùhu-ne sàhà Jesús, divi ñà-ndáá nduá, (sàni xini-nsí) —nì cachi nècuàchimà.

⁴² Te tiempu íá-yà lugar yucán nì xinindisá cuàhà nèhivì mii-yá.

Nansa ni xihì Lázaro, te ni natiacu-nè

11¹⁻² Daaní, después ni quicuehè iin nècuàchì ñuu tii Betania nani Lázaro. Te divi ñuu yucán ndoó stná ùi cùha-ne, iin-ne nani María, te inga-nè nani Marta. Te María mà nduú nècuàchì (ni sàà nùù Jesús después), te ni dàcùchì-né tàtnà tnàmì sàhà-yá, dandu ni nsida ìchì-nèà xì ididìni-né.³ Pues divi cùha Lázaro mà nduú ana ni catechuún iin razón nùù Jesús, cachì-nè xì-yá:

—Stoho-nsi Señor, cuhí vaha nècuàchì màni guá nùù-ní.

⁴ Ñàyùcàndùá, (ni sàà razón mà ndé iá-yà); doco na ní tiacu-yà palabra mà, dandu ni cachi-yà:

—Cuèhè jaàn, có-ndùá cuèhè ñà-cui-ndà, cuisì iin cuèhè ñà-naquimanì cuáhà-ndà Dios nduá, te quee cuáhà stná tnùñuhu xí Dèhemani-yá —ni cachi-yà.

⁵ Cunaha-nsiá, màni cuáhà Marta xì cùhì-nè xì cùha-ne nùù-yá.⁶ Doco na ní xinitnùhu-ya cuhí nècuàchì mà, ni cuee chii gá-yà ùi quivì lugar yucán.⁷ Dandu ni cachi-yà xì nècuàchì dacuahá-yá:

—Vichi cùhùn tu-nda ladu Judea.

⁸ Te ni cacachi nècuàchì mà xì-yá:

—Maestro, ¿a cumí tu-ní cùhùn-ní yucán? vachi nècuàchì ladu mà, cuáhàn-nè cahni-né mii-ní xì yùù ni cùí, te tàyáha cuáhà quivì.

⁹ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Ùxin ùi hora nchií orá nùù-ndà, ñàyùcàndùá mà úhì cacanu-nda nduí, te mà cáquihì sàhà-ndà, vachi tnùù nùù-ndà ñuhivì yohó. Te ducán iá stná xì nsidaa ana datnúù ndiaha (Dios) anima-xi, (mà yúhì-nè).¹⁰ Doco tucu iá nú xica-nda ñuú, mà úhì nàcasàn-ndà. Te divi ducán iá stná xì nèhivì có-dàtnúù Dios ini anima-xi.

¹¹ Na ní nsihì ni cachi-yà ducán, dandu ni cachi gá-yà xì-né:

—Quídì amigo xi-nda Lázaro. Ñàyùcàndùá, cùhìn dansicuihnu inì-nè.

¹² Dandu ni cachi nècuàchì dacuahá-yá:

—Vàtùni Stoho-ndà Señor, vachi nú quídì uun-ne vichi, ádi vátùni nduvàha-ne.

¹³ Ducán ni cachi-nè, vachi tuxí ini-nè cáhàn-yà sàhà ñà-quídì-ndà na quetátù-ndà; doco còó, sàhà ñà-xfhi-ndà cáhàn-yà.¹⁴ Ñàyùcàndùá, chicá claru ni cáhàn-yà xì-né, cachì-yà:

—Cunaha-nsiá, sàni xihì Lázaro.¹⁵ Te mate có-ié xì-né (na ní xihì-nè), doco vátùni, vachi chindeámà ñà-sàà-nsià cunindisá ndisa-nsia. Pues vichi cùhùn-ndà ndé iá nsii ma —ni cachi-yà.

¹⁶ Te yucán iá stná iin nècuàchì dacuahá-yá nani Tomás. Cuatí cachì nèhivì xì-né. Te vichi ni cachi-nè xì nsidaa gá compañeru-nè:

—Cùhùn stná-ndà xì-yá, te cui-ndà.

¹⁷ Daaní, (ni quihin nsidaa-né ichi cuáhàn-nè xì-yá), te ni sàà-nè ñuu tii Betania ndé iá nsii ma, te ni xinitnùhu-ne sàcuáhàn-ndà cùmì quivì inacáá-ndà cueva ndé índùxin-nda.¹⁸ Cunaha-nsiá, yatni iá stná ñuu cahnú Jerusalén ndé nduú ñuu tii ma, nahi dava hora caca-nda,¹⁹ (te yucán ndoó cuáhà) nècuàchì raza Judea. Ñàyùcàndùá, ni casaà stná cuáhà nècuàchì mà ndé iá Marta xì María, cunì-nè nacuahandee ini-nè nècuàchì mà sàhà nsi-cùha-ne.

²⁰ Daaní, na ní xinitnùhu Marta sàni quesaa Jesús, dandu cuáhàn-nè nànchicùn-nèyà. Doco María, ni ndòo-ne vehe.²¹ Te na ní sàà Marta ndé iin-yá, dandu ni cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, nú ni ía-ní yohó ni cùí, dandu mà cúí cùhe.²² Doco yùhù ináhì, nsidaa ñà-ndùá ni càn tàhvi-ní nùù Dios vichi, seguru cuáhatahvi-yá mii-ní.

²³ Dandu ni cachi Jesús xì-né:

—Icúmì cùha-ní natiacu-nè.

²⁴ Dandu ni cachi Marta xì-yá:

—Yùhù ináhî, icúmí-nê natiacu-nè na sàà xinu tiempu, te natiacu nsidaa nèhivì.

²⁵ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Yùhù nduú ana danátíacú xì nèhivì, te sáhatahvì stnái vida ndiaha. Ana càhvì xì, mate sàni xihì-nè, doco icúmí-nê natiacu-nè. ²⁶ Te nsidaa ana itíacú, te xiníndísá-né yùhù, mà nunca sàà-nè cui ndísa-ne. ¿A xiníndísá-ní ñà-jaàn?

²⁷ Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Jaàn, Señor mío; yùhù xiníndísê ñà-mii-ní nduu-ní Cristu Dèhemanì Dios, te ndè inga ñuhivì nì quee-ní nì quesaa-ní.

²⁸ Ducán nì cachi-nè, dandu mànuhù-né vehe-ne, te nì cana dèhé-nè cùhì-nè, cachí-nè xì nècuàchìmà:

—Sàni quesaa maestru Jesús, te caná-yá mii-ní.

²⁹ Ñàyùcàndùá, na ní tiacu María ñà-jaàn, dandu luegu nì ndacuiin-nè cuàhàn-nè ndé iá-yà, ³⁰ vachì tàñáha ga sàà-yà meru ini ñuu mà, iá va-ya ndé nì ndacùhun tnahá-yá xì Marta.

³¹ Daaní, nècuàchì raza Judea ndoó nácuaàhandee xì ini María vehe-ne, nì xini-nè na ní ndacuiin yàchì nècuàchìmà cuàhàn-nè, ñàyùcàndùá, nì tenchicùn stnà-nè cuàhàn-nè, cachí-nè:

—Ádi cuàhàn nècuàchì jaàn ndé índuxin nsii ñà-coo-ne cuacu-ne.

³² Dandu nì sàà María ndé iá Jesús. Te nì sàcuìin sisi-né nùu-yá, cachí-nè:

—Señor mío, nú ni ía-ní yohó nì cùí, dandu mà cùí cùhe.

³³ Daaní, na ní xini Jesús sacú María, te sacú stnà nèhivì cutnáhâ xì-nê, dandu nì sàcàn fuerte ini-yà, te nì cutàsì ini-yà.

³⁴ Dandu nì cachi-yà xì nèhivì yucán:

—¿Índù índuxin nsii?

Te nì cachi-nè xì-yá:

—Cùhùn-ndà cundehè-ní, Stoho-nsi Señor.

³⁵ Dandu nì sacú stnà-yà. ³⁶ Te sàháyùcàndùá nì cacachi nècuàchì raza-yà (nì quixi Jerusalén):

—Cundehè-nsiá na cuahà guá cuú ini-yà sàhà nsii ma.

³⁷ Doco dava nèhivì yucán, nì (xitnùhu-ne), cachí-nè:

—Dècuèndè iin nècuàchì cuaá nì dànátùì Jesús yohó nùu-xí. ¿Índù chuun mànicúí dandúvaha-ne nècuàchì nsii yohó sàhà ñà-màsà cùí-nè nì cùí? —nì cachi-nè.

³⁸ Daaní, cuàhàn-yà xì-né te nì sàà nsidaa-né dècuèndè ndé índuxin nsii ma. Cueva nduá, te ndiadí iin cavà cahnú yehá. Te mii-yá, sàcàn ndee ini-yà nì sàà-yà. ³⁹ Dandu nì cachi-yà xì nèhivì yucán:

—Dítá-nsiá cavà jaàn.

Doco nì càhàn Marta, cùha nsì-Lázaro, cachí-nè:

—Señor mío, sàcuàhàn-ndà cùmì quivì vichi; ádi sàsàhàn quini nsii jaàn.

⁴⁰ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Sàni cachì xì-ní cuisì xiñuhu cunindisá vaha-ní, dandu cunì-ní ñà-ndiaha guá quidá Dios.

⁴¹ Ñàyùcàndùá, nì dítá nèhivì mà cavà ndiadí yehè cueva mà. Dandu nì ndacoto ndiaá-yà dīquì-xí, te nì cachi-yà:

—Ansivéhé-ní, Yuamání, vachì nì inini-ní ñà-ndùá nì xicàn tàhvì nùu-ní.

⁴² Te ináhî, ducani iníni-ní yùhù na xicàn tàhvì nùu-ní, doco ducán cachí xì-ní vichi sàhà-ñà nì cúniní nèhivì itá yohó, te cunindisá-né mii-ní ñà-ndùu-ní ana nì techuun-xí vaxì ⁴³ —nì cachi-yà.

Dandu nì ndàhì ndee-yá, cachí-yà:

—¡Lázaro! ¡Quee-ní, nahà-ní!

⁴⁴ Dandu nì natiacu nècuàchì nsii ma nì quee-ne cueva, idáducún ñè-né sì-coto. Te nuhní stnà ndahàsàhà-né, te nùu-né, ídàhvì stnà iin sícoto. Dandu nì dandàcú-yá nùu nèhivì itá yucán, cachí-yà:

—Nacanì-nsiàné, te ni cacá-né —nì cachi-yà.

Nansa nì ndatnuhu tnahá nèhivi ñà-tnii-ne Jesús, te cahni-néyà

⁴⁵ Ñàyùcàndüá, cuàhà nècuàchì raza Judea yucán, nì xinindisá stná-nèyà na ní xini-nè nansa nì quida-ya. Divi nèhivi nì sàhàn vehe María nàcòtò xì nècuàchìmà xínduu-ne. ⁴⁶ Doco dava ga nèhivi yucán, mànuhù-né, te nì cachtìnhù-ne xì nècuàchì fariseu nansa nì quida-ya. ⁴⁷ Ñàyùcàndüá, nì nataca nècuàchìmà xì dùtù xícusahnú, te nì ndatnuhu tnahá-né, cachì-nè:

—¿Ndíá quida-nda? vèchi cuàhà gá milagru quidá Jesús. ⁴⁸ Te nú ni nácóó uun-ndané, dandu icúmí nsidaa nèhivi cunindisá-né nècuàchìmà. Te nú ducán, dandu caquixi tè-romanu, dacaá-te veheñuhu xi-nda, te dandutu stná-te nsidaa-nda ñuu-ndà yohó —nì cachi-nè.

⁴⁹ Dandu nì càhàn iin tiàa nani Caifás, divi nècuàchì nduú dùtù cusáhnú cuìa yucán. Te dohó nì cachi-nè:

—Mii-nsiá, có-cùndáà ini-nsià.

⁵⁰ Có-sànihì inì-nsià ñà-nùù ndohó chicá vaha quea nú ni cuí imindaa nèhivi sàhà ñuu-ndà yohó, te màdiá ndañuhu nsidaa-nda —nì cachi-nè.

⁵¹ Doco Caifás mà, màdi inì-ni mii-né nì chitnùnì ini-nè cachi-nè ducán; còó, vèchi sàhà-ñá nduú-né dùtù cusáhnú cuìa yucán, ñàyùcàndüá Dios nì dàchít-nùnì ini-yànè cachi-nè ducán sàhà Jesús ñà-icúmí-yà cui-yà sàhà nèhivi ñuu-yà. ⁵² Te màdi cui-sì sàhà nèhivi ñuu-yà. Còó, vèchi icúmí stná-yà cundaca-ya nsidaa nèhivi nduú dèhe ndisa Dios, te danátácá-yànè ñà-cundoo-ne iin-ni cahnú-ní, mate vichi xíndoo-ne inicutu ñuhívì.

⁵³ Cunaha-nsiá, ndè quívì yucán nì quesaha tè-xíndandacú ñuu mà ndatnuhu stnahá-te nansa quida-tè ñà-cahni-téyâ.

⁵⁴ Ñàyùcàndüá, cónì xícanuu vate gá-yà mahì nèhivi raza-yà yucán, còó. Nì quee-ya cuàhàn-yà inga ñuu nani Efraín, iin ñuu indúhu yatni ndé nduú puru yucú. Te yucán nì là chii-yá xì nècuàchì dacuahá-yá.

⁵⁵ Daaní, quívì yucán sà-itúú nacava iin vicò nani vicò pascua, nduámà iin vicò siempre nsidácáhnú nècuàchì raza Judea yucán. Ñàyùcàndüá, cuàhà nèhivi nì quee ñuu cuatì vèxi ñuu Jerusalén sàhà ñà-nduhì-né antes sàà vicò mà. ⁵⁶ Te itá nècuàchìmà veheñuhu cahnú ndatnúhú-né, ndàcàt-nùhù stnahá-né nùù-né a quixi stná Jesús vicò mà, á coó, cachì-nè iin-ne xì inga-nè:

—¿Nansa tuxì inì-nsià? ¿A quixi-ne, á coó? Ádi mà quíxì-né cahan-nsí.

⁵⁷ Cunaha-nsiá, sàni quee iin orden nùù dùtù xícusahnú, xì nùù nècuàchì fariseu, cachì-nè xì nsidaa nèhivi ñà-icúmí-né cachtìnhù-ne índù iá-yà, nú ináhá-né, sàhà-ñá cùhùn nècuàchìmà tnii-neyâ.

Nansa nì quida iin nècuàchì ñahà, nì dàcùchì-né sàhà Jesús xì tàtnà tnàmi

12 Daaní, cumàni gá ñùù quívì cunduu vicò pascua, dandu nì sàà Jesús ñuu tii Betania, divi ñuu ndé iá nècuàchì nì dånátíacú-yà nani Lázaro. ² Te ñuu mà nì quida stná nèhivi iin vicò tìi sàhà-ñá cundoo-ne cuxi-ne xì-yà. Te vicò mà nì chindee stná Marta, nì quida-ne chuun yuhùnùhú. Te iá stná Lázaro yucán mahì nèhivi cutnáhà xí-yà xixí-yà. ³ Daaní, nì sàà stná María yucán, nihí-né dava litro ñà-tnami nani nardo, finu cuàhà-té, te yàhvi gà-te. Te nì dàcùchì-nète sàhà-yá, dandu ni nacuahà-nète xi ididíni-né. Te inicutu vehe nì nacutu dico tnami-té. ⁴ Doco yucán iá stná iin nècuàchì dacuahá-yà nani Judas Iscariote, divi dèhe Simón,

te nduú stná-nè tiàa icúmí dicò xì-yá de-spués. Te dohó nì cachi-nè:

⁵—¿Índù chuun cóni cúyàhvi ñà-tnami jaàn chicá vaha ni cúí? Vàchi vātùni tui ùni cientu òhùn plata sàhà ñà-jaàn, te dasàn-ndañá nùu nècuàchì ndahví.

⁶Ducán nì cachi nècuàchì mà, doco màdì ndisa nècuàchì ndahví kuhí ini-nè; (mii-né kuhí ini-nè), vachi iin nècuàchì cuìhnà nduú-né. Te ndahà-né iá itni òhùn xì nsidaa nècuàchì mà, te tùha stná-nè cuida cuìhnà-né òhùn ñuhuma.

⁷Ñàyùcàndüá, nì cachi Jesús xì-nè:

—Nacoo-ní nècuàchì ñahà yohó, vachi sàhà-ñá sà-itúú quìvi cundùxin, ñàyùcàndüá nì chivàha-ne ñà-tnami yohó, te vichi nì xichuún-néa.

⁸Nècuàchì ndahví, nicanicuahàn ndoó-né yohó, doco yùhù, còó, sacù-ni quìvi ié` xì-nsiá —nì cachi-yà.

Nansa nì ndatnuhu tnahá nèhivì ñà-cahni stná-nè Lázaro

⁹Daaní, cuàhà gá stná nècuàchì raza Judea, nì sàà stná-nè ñuu tii Betania mà na ní xinitnùhu-ne yucán iá-yà. Doco màdì cuisì mii-yá cuní-nè cundehè-né, còó. Stná Lázaro cuní-nè cundehè-né, vachi sàni natiacu nècuàchì mà. ¹⁰Ñàyùcàndüá, dècuèndè stná nècuàchì mà cuní stná òtùtù xicusahnú cahni-né, te sàhàmà nì quesaha-né ndatnúhú tnahá-né (nansa quida-ne). ¹¹Vàchi sàhà Lázaro cuàhà nèhivì ladu Judea mà cuní-nè yàha-ne ladu xi Jesús ñà-cunindisá stná-nèyà.

Nansa nì sàà Jesús ñuu Jerusalén

¹²Daaní, nì yàha inga quìvi. Te nèhivì cuàhà sàni quesaa ñuu Jerusalén chivàha xi vicò mà, nì xinitnùhu-ne ñà-icúmí Jesús quesaa stná-yà. ¹³Ñàyùcàndüá, nì sahnde-nè ndahà nù-ñùtù, te nihí-nènu nì quee-ne

cuàhàn-nè dècuèndè ndé vaxi-ya, cána ndee nsidaa-né, cachí-nè:

—¡Viva! ¡Ndiaha gá nècuàchì yohó, vachi cuenta xi Stoho-ndà Señor vaxi-ne! ¡Ndiaha gá-nè, vachi cuàhàn-nè cusahnú-né nùu ñuu-ndà Israel!

¹⁴Dandu nì tui iin burru chii, te nì sàcùnùú-yá yàtà-sí. Ducán nì quida-ya, vachi dohó cachí nùu tutu ì:

¹⁵Mii-nsiá nèhivì ñuu Sión yohó, màsà yúhí-nsiá, vachi icúmí quesaa mii-yá ana cusahnú nùu-nsiá, cuindànùú-yá iin burru chii —cachí tutu mà.

¹⁶Doco nècuàchì dacuahá-yá, có-ináhá-nè ñà-sàhà mii-yá cachí tutu ì ducán. Cuisì dècuèndè después na sàni nanihì-yá tñùñuhu ndiaha xì-yá, dandu nì nsinuu ini-nè, ndisa, ducán cachí tutu mà, te divi ducán nì chindee stná-nèyà, (te nì quida ndisa-ya) nsidaámà.

¹⁷⁻¹⁸Pues vichi sàni ndecoyo cuàhà nèhivì (ñuu mà) nánchicùn xì-yá, vachi sàni xinitnùhu-ne sàhà milagru cahnú nì quida-ya na ní cana-ya Lázaro nì quee-ne sepultura nì natiacu-nè. Vachi nèhivì nì xini xì milagru mà, sàni dàcuítia-nè cuentu inicutu.

¹⁹Daaní nì xini nècuàchì fariseu ñà-cuàhà guá nèhivì nì ndecoyo, te nì ndatnuhu tnahá-né entre mii-né, cachí-nè:

—¡Jaàn xini-nsiá ni-iyuhu có-quidà-ndà ganar! Cundehè-nsiá, nsidanicuú nèhivì nchícùn xì Jesús vichi.

Nansa nì quixi nècuàchì raza Grecia nandúcu-nè Jesús

²⁰Daaní, vicò mà nì sàà stná itnii nècuàchì ñuu Grecia ñà-cahvi-né Dios vicò mà. ²¹Te nì tñàtuu-ne nùu Felipe, iin nècuàchì ñuu Betsaida iá ladu Galilea, te nì cachi-nè xì nècuàchì mà:

—Señor, cuní-nsi càhàn-nsi xì Jesús.

²² Dandu ni sàhàn Felipe ni cachitnùhu-ne xi Andrés, dandu ndùì-nè cuàhàn-nè nùu mii-yá, te ni cachi-nè xi-yá sàhà nècuàchì ñuu Grecia mà. ²³ Dandu ni naxiconihí-yá nùu-né, cachí-yà:

—Vichi sàni sàà quivì nanihí' tñùñuhu ndiaha xí, divi yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví. ²⁴ Cunini-nsia palabra ndàcuisì yohó: nú (cuhí ini-ndà) iin nùni, te sàhàmà có-chihì-ndàñá, dandu imindaa nùni cundua nicanicuahàn. Doco nú sàni chihi-ndañá, dandísá icúmíá nducuahà'. ²⁵ Pues ducán iá stná xi vida xi nèhivì. Nú cuhí gà ini-nè vida xi-ne ñuhiví yohó, dandu icúmíá ndañuhu dahuan. Doco nú có-cùhí ini-nèà, dandu nicanicuahàn cucumi-né vida ndiaha. ²⁶ Te nú nduú ndisa-ne iin ana xinúcuáchí nùí, dandu ni cunchícùn-nè yùhù, te ndéni ni cui ni sái, yucán icúmí sàà stná nècuàchimà cutnahá-né xí. Te nsidaa ana xinúcuáchí nùí, icúmí Yuamání' quidañuhu-yánè.

²⁷ Vichi yáha ga nacání cuàhà inì. Doco ¿a cuàhìn càquin nùu Yuamání' ñà-nì dácàcu-ya yùhù nùu ñà-nduá icúmí cuu xí vichi? Còó, vàchi divi sàhà ñà-nì cùu-xí ducán nduá ni quesai ñuhiví. ²⁸ Te vichi dohó cachí' xi Yuamání': “Tavà-ní tñùñuhu xí-ní cundehè nèhivì”.

Dandu ni tiacu tàchì ana càhàn ansivi, cachí-yà:

—Sàni taví tñùñuhu xí, doco más gà-ñà icúmí quee nùu nèhivì quivì nùu-xí.

²⁹ Ñàyùcànduá, nèhivì itá yucán, na ní tiacu-nè tàchì-yá, ni cachi-nè:

—Dàvì ní càhàn.

Te dava ga-nè ni cachi-nè:

—Ádí ángel ni càhàn xi Jesús.

³⁰ Dandu ni cachi-yà xi-né:

—Màdi sàhà yùhù ni càhàn Dios ndè ansivi ni tiacu-nsià; sàhà mii-nsià nduá ni càhàn-yà. ³¹ Cunaha-nsiá, sà-itúú

ndundaà sàhà nsidaa ñà-có-ndiàá ñuhiví yohó. Te vichi icúmí Dios tavà-yá quisi dandacú nùu ñuhiví yohó. ³² Daaní, nú sàni chituu ducún nèhivì yùhù, dandu icúmí danátàquì cuàhà nèhivì nùí.

³³ Palabra mà ni cachi-yà nahi ejemplu sàhà-ñá cundaà ini-ndà índù modo icúmí nèhivì cahni-néyà (nchica cruz).

³⁴ Dandu ni cachi nèhivì cuàhà mà xi-yà:

—Nsiùhù, sàni inini-nsi ni cahvi-ne nùu ley ì ndé cachá: “Nicanicuahàn icúmí coo mii-yá nani Cristu”. Doco mii-ní, cachí-ní ñà-icúmí nèhivì dananá ducún-nè mii-ní, (te cui-ní). Te cachí stná-ní ñà-ndùu-ní Tnaha Nèhivì Ñuhiví. Pues ¿nansa iá (chuun quidá) iin ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhiví?

³⁵ Dandu ni cachi Jesús xi-né:

—Iyuhu nduú tiempu cuàhàn cutnuù ndiaha luz (xi Dios) mahì-nsiá. Ñàyùcànduá, nacua datnúu ndiaha-yá nùu-nsiá, ducán quida ndisa-nsia cumplir vichi, vàchi (vàxi iin quivì) vihini cuxio nsidaámà, te ndé cuisì ichì ñáa ndòo nùu-nsiá. Cunaha-nsiá, nú ni cacá iin nèhivì ichì ñáa, mà có-cùndàà tñuní ini-nè índù nùu-xí sàà-nè. ³⁶ Doco vichi nduú meru hora datnúu ndiaha-yá luz (xi-ya) nùu-nsiá, ñàyùcànduá cunindisá-nsiá sàhà-ñá sàà-nsià cunduu-nsia dèhe mii-yá ana datnúu ndiaha xi-nsiá —ni cachi-yà.

Dandu ni quecuáan-yá iin xaan ndé mà ndácùhun nècuàchimà-yá.

Nansa ni cahíchi ini nècuàchì ñuu Jesús mii-yá

³⁷ Mate cuàhà milagru nahnú ni quida-ya ni xini nèhivì, doco cóni sàà-nè cunindisá-néyà. ³⁸⁻³⁹ Te ducán ni cuu ndisa ñà-nduá ni tiaa profeta sàhana nani Isaiás, vàchi dohó ni cachitnùhu ndómà:

Stoho-nsi Señor, sacu nèhivì ni xinindisá ñà-nduá ni cachi-nsi xi-né, mate

cuáhà gá sàni quida-ní milagru fuerte, ni cachi ndómà.

Ñàyùcàndùá, mànicúi gá cunindisá nêhivi (raza-yà), vâchi dohó ni tiaa stná Isaías mà (ñà-ndùá ni cachi Dios) sàhà-né:

⁴⁰ Sàni dàcuái anima-nè, te quidámáxiní-nè quidé. Ñàyùcàndùá, có-cùní-nè cundehe-né ichi yùhù, ni có-cùní stná-nè mànihì ini-nè, ni có-cùní stná-nè natahnù-nè (ichi váha), te ducán nsida vii' anima-nè, ni cachi-yà.

⁴¹ Ñà-jaàn nduá ni tiaa Isaías sàhana na ní xini ndómà seña xi Dios ñà-ndiaha guá cuàhàn quida Jesús, te ni cachtitnùhu-nda sàhámà.

⁴² Doco cunaha-nsiá, cuáhà gá stná nêhivi raza-yà ni xinindisá stná-nèyà, dècuèndè stná cuáhà nècuàchi dandacú. Doco cóni càchí vate-né ñà-jaàn, vâchi ni yùhí-nè (cuidà ini) nècuàchi fariseu-nè, te mà cóo gá permisù cùhùn-nè ve-heñùhu. ⁴³ Vâchi chicá ni cudii ini-nè ndee vâha-ne nù nêhivi ñuhiví, te màdi nù Dios.

Nansa icúmí palabra ni cachi Jesús nsidandaà sàhà cuàchi nêhivi ñuhiví

⁴⁴ Daaní, ni ndàhì ndee Jesús, cachí-yà:

—Nú xiníndisâ nêhivi yùhù, màdi cuisì yùhù xiníndisâ-né; cóo. Stná mii-yá ana ni techuun-xí vâxi xiníndisâ stná-nè. ⁴⁵ Te nú indêhe-né yùhù, dandu indêhe stná-nè ana ni techuun-xí vâxi. ⁴⁶ Cunaha-nsiá, sàhà-ñá datnúi nù nêhivi ichi cùhùn-nè, ñàyùcàndùá ni quesai ñuhiví yohó, dandu nsidaa ana xiníndisâ xí, mà cáca gá-nè ichi ñáa. ⁴⁷⁻⁴⁸ Te nú cundáa ini iin nêhivi ñà-ndùá cachí, te có-chívâha-neà, dandu icúmí ndundaà sàhà cuàchi-ne, te nihì-né castigu. Doco màdi yùhù icúmí nsidandaà xì sàhà-né. Cóo, vâchi

màdi sàhà-ñá dandohí nêhivi ni quesai ñuhiví yohó. Cóo; sàhà-ñá càcu-ne ni quesai. Divi palabra sàni cachì icúmí nsidandaà sàhà cuàchi nêhivi cahíchi inì-xi, te có-càndisâ-né ñà-ndùá cachí. Icúmí palabra mà cachà nansa nihì-né castigu na sàa xinu tiempo.

⁴⁹ 'Nsidaa ñà-ndùá sàni cachì xì-nsiá, màdi dìni míi nì quèá; cóo, divi Yuamáni' nduú ana ni sàcùnahí nùu-xí; divi mii-yá ni cachì-yà xí ñà-ndùá cuní-yà cachì xì-nsiá. ⁵⁰ Te ináhí, nú ni cúníndisâ-nsiá ñà-ndùá dandacú-yà, dandu vida ndiaha cucumi-nsiá nicanicuahàn. Ñàyùcàndùá, nacua sàni cachì-yà xí, divi ñà-jaàn nduá cachí xì-nsiá —ni cachi Jesús.

Nansa ni nacate Jesús sàhà nècuàchi dacuahá-yá

13 Daaní, ni sàa vigilia vicò pascua, te ináhá Jesús sà-itúu stná quivì icúmí-yâ quee-ya ñuhiví yohó nùhù-yà ndé iá Yuamáni-yá. Te cunaha-nsiá, cuú cuáhà ini-yà sàhà nêhivi xí-yà ndoó ñuhiví yohó, ñàyùcàndùá ni (quida-ya iñàha ñà-cundaà ini-ndà) yáha ga cuú cuáhà ini-yà sàhà-ndà. ² (Vâchi divi ñuú vigilia mà) iá-yà cudíní-yà xì (nêhivi xí-yá). Doco iin nècuàchimà nani Judas Iscariote, divi dêhe Simón, sànihnú ini-nè cahin-nèyà (nùu tè-xí dandacú), vâchi ducán ni dãnácánì ini ñà-malu-nè quida-ne. ³ Te mii-yá, ináhá stná-yà sàni chitnùnì ini Yuamáni-yà ñà-dandacú-yà nùu nsidanicuú iñàha, te ináhá stná-yà ñà-nùu Yuamáni-yà ni quixi-ya, te después nùhù-yà. ⁴ Ñàyùcàndùá, ni nacooyà ñà-xixí-yá, te ni ndacuiin-yà, ni tavà-yá dùhnù quihín-yà, te ni chicuhni nihni-ya iin sìcoto caní tìxi-ya. ⁵ Daaní, ni tnii-ya iin tina, te ni dàchitù-yáñà tècuí, dandu ni quesaha-yá nacaté-yá sàhà nècuàchi dacuahá-yá, te después ni nsida ìchí-yáñà xì sìcoto cani-ma.

⁶Te na ní sàà-yà ndé iá Simón Pedro, dandu ni cachi-nè xì-yá:

—¿A ndisa cuní-nî nacate-ní sàhí, Señor mío?

⁷Te ni cachi-yà xì-né:

—Vichi có-sànihì inì-ní índù iñàha nduá cuàhìn quide xì-ní, doco vaxi iin quivì, dandu sàà-ní cundaà vaha inì-ní.

⁸Dandu ni cachi-nè xì-yá:

—¡Còò! ¡Mà nunca cuàhì nacate-ní sàhí!

Te ni cachi tu-ya xì-né:

—Nú màsà nácátì sàhà-ní, mà cúf cunduu-ní nèhivì xí.

⁹Te ni cachi tu-ne xì-yá:

—Señor mío, nú ducán nduá, dandu nacate stná-ní ndahí xì dínì, te màdiá cuisì sàhí.

¹⁰Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Cunaha-ní, nú làcà ni xichi iin nèhivì, còò necesidad cuchi tu-ne, vachì sà-íá ndoo inicutu icà-né, cuisì sàhà-né (cúdi), te ñà-jaàn xiñuhu ndoo. Te ducán iá stná xì mii-nsiá vichi, sàni ndoo vaha dahuun anima-nsiá. Doco màdi nsidaa-nsiá iá ndoo-nsiá.

¹¹Ducán ni cachi-yà, vachì ináhá-yà ana cuàhàn dicò xì-yá, ñàyùcàndùá ni cachi-yà: “Màdi nsidaa-nsiá iá ndoo-nsiá”.

¹²Daaní, ni nsihì ni nacate-ya sàhà-né, dandu ni nàcùndixi-ya dùhnù quihín-yà, te ni sàcòo-ya. Te ni cachi-yà xì-né:

—¿A cundaà inì-nsiá índù chuun ni quide xì-nsiá ducán? ¹³Pues Maestro cachí-nsiá xí, te Stoho-nsì Señor cachí stná-nsiá xí. Te vátùnì iámà, vachì divi nduí. ¹⁴Doco cunaha-nsiá, mate maestru xi-nsiá nduí, te stoho-nsiá nduí, doco ni nacati sàhà-nsiá. Ñàyùcàndùá, stná mii-nsiá ndiá icà-nsiá nacate stnahá stná-nsiá sàhà-nsiá. ¹⁵Vachì nacua ni quide xì mii-nsiá, divi ducán xiñuhu quida stná-nsiá. ¹⁶Ñà-ndáà nduá cachí xì-nsiá yohó: màsà cútúxí ini iin peón ñà-chicá ndiaá-te nù

lamú xi-tè. Stná iin tè-nihì-xì iin razón, màsà cútúxí inì-te ñà-chicá ndiaá-te nù ana ni techuun-xi-té xì razón mà. ¹⁷Ñàyùcàndùá, nú sàni cundaà vaha inì-nsiá ñà-ndáà nduá sàni cachì xì-nsiá, te quidá ndisa-nsiá cumplir, dandu ndiaha gá cundoo-nsiá.

¹⁸’Doco có-càhìn sàhà nsidaa-nsiá. Yùhù ináhì índù nèhivì sàni nacàxin. Te nacua ni cachitnùhu nù tutu ì, ducán ndisa sàni cuu xí, vachì dohó cachá: “Iin tiàa cutnáhâ xí na xixí, divi nduú ana sàni nanduu ana xiní ùhì xí”. ¹⁹Yùhù, tãnáha ga yàhi tñùndoho icúmí cuu xí, doco sàni cachitnùhì xì-nsiá sàhà-ñá, dandu na sàa cuu ducán, icúmí-nsiá cunindisá-nsiá ñà-divi yùhù nduú mii-yá. ²⁰Ñà-ndácuìsì nduá yohó cachí xì-nsiá: nú xiníndisá nèhivì iin ana ni techuín, dandu queámà na ian sàni xinindisá stná-nè yùhù. Te nú ducán xiníndisá-né yùhù, dandu cuní cachàmà xiníndisá stná-nè mii-yá ni techuun-xí vaxi ²¹—ni cachi-yà.

Nansa ni cachi Jesús ñà-divi Judas icúmí quida xì-yá entregar

Dandu ni quesaha-yá cuhúún cuáhà ini-yà, te ni cachitnùhu-ya xì nèhivì xí-yá yucán:

—Cunaha-nsiá, iá iin-nsiá cuàhàn cahin xí.

²²Ñàyùcàndùá ni quesaha nsidaa nècuàchìmà indéhe stnahá-né nù-né, nacánì ini-nè ana divi càhàn-yà sàhà-xí cahan-né. ²³Te yatni uun diin-yá iá iin nècuàchì màni guá nù-yá. ²⁴Ñàyùcàndùá, ni quida Pedro iin seña nù nècuàchìmà ñà-ni ndácàtñùhù-né nù-yá ana divi càhàn-yà sàhà-xí. ²⁵Dandu nècuàchìmà, chicá ni cuyatni-ne nù-yá, te ni cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, ¿ana divi nduú tiàa cachí-ní?

²⁶Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Cuàhìn dandaxín iyuhu pan, te ana cuàhi, divi nècuàchì jaàn nduú-né.

Dandu nì dándaxín-yá pan mà, te nì sàha-ya Judas Iscariote, divi dèhe Simón. ²⁷ Te na ní tniì nècuàchìmà pan mà, dandu nì quìhvi ñà-malu Satanás ini anima-nè. Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ñà-nduá cuàhàn-ní quida-ní, yàchì quida-níà.

²⁸ Doco nèhivì dava ga cutnàhà xí-yà yucán, cóni cúndàà ini-nè índù chuun nì cachi-yà palabra mà xì nècuàchìmà.

²⁹ Dava-ne, nì tuxi ini-nè nì cachi-yà ducán sàhà ñà-nduú nècuàchìmà ana ndiaá xì dihùn xí nsidaa-né, te ádi iá ñàhà cùhùn-nè cuiin-ne ñà-nducahnú vicò, te ò cùhùn-nè dasàn-né dihùn nùù nècuàchì ndahví cahan-né, (doco còó).

³⁰ Daaní, na ní nsihi nì tniì Judas mà pan mà, dandu vichi vichi nì quee-ne cuàhàn-nè; te ñuú nduá.

Ñà-nduú palabra saa nì dándacú Jesús nùù-ndà

³¹ Na sàcuàhàn Judas, dandu nì cachi Jesús:

—Yùhù ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì, vichi sàni nihì ndise tñùñuhu xí, te sàhà stná yùhù icúmí quee ga stná tñùñuhu xí (Yuamánì) Dios.

³² Ñàyucàndüá, nú sàhà yùhù chicá coo tñùñuhu xí-yá, dandu stná yùhù nihì gá stnáì más tñùñuhu quida-ya; te yàchì icúmí-yá quida-ya ducán. ³³ Hijos, làcà iyuhu-ní coo guè xì-nsiá yohó. Vàchi nacua nì cachì xì nècuàchì raza-ndà Judea daa, ñà-jaàn nduá cachì stnáì xì mii-nsiá vichi, icúmí-nsiá nanducu-nsiá yùhù, doco lugar ndé cùhìn mà-cúí sàà-nsiá. ³⁴ Te vichi dandacuí iin ley saa chivàha-nsia, divi ñà-cuu stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá, ñà-jaàn nduá dandacuí; nacua cuú cuàhà inì sàhà mii-nsiá, divi ducán xiñuhu cuu stnahá stná ini-nsiá sàhà-nsiá. ³⁵ Vàchi nú ni cuú stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá, dandu sàhájàn vätùni

cundaà ini nsidaa nèhivì ñà-divi nèhivì xí yùhù nduú-nsiá.

Nansa nì cachitnùhu Jesús ñà-icúmí Pedro nacuaà-néyà

³⁶ Dandu nì cachi Simón Pedro xì-yá:

—Señor mío, ¿índuvì cùhùn-ní?

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Vichi mà cúí cutnaha-ní xí cùhùn índù icúmí cùhìn. Doco después, dandu icúmí stná-ní sàà-ní yucán.

³⁷ Dandu nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, ¿índù chuun mà cúí cutnahá stnáì xì-ní cùhùn vichi? Vàchi cunaha-ní, dispuestu ié' cui sàhà-ní.

³⁸ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—¿A ndisa dispuestu iá-ní cui-ní sàhì cahan-ní? Yùhù cachì xì-ní, te ñà-ndáà nduá, tàñàha ga coto lehe, te sàni nacuaà-ní yùhù ùni xichi.

Ñà-nduá nì cachi Jesús xì nèhivì xí-yá ñà-mii-yá nduú-yá ichì sàà-ndà nùù Yua-nda Dios

14 ¹Màsà nácánì gá ini-nsiá; cuiis cunihnu ini-nsiá Dios, te cunihnu stná ini-nsiá yùhù. ²Ini vehe cahnú Yuamánì iá cuàhà gá lugar ndé cundoo-nda. Te nú màdì ñà-ndáà nduájàn, dandu sàni cachì xì-nsiá nì cúí. Doco icúmí codonú nùù-nsiá cùhìn sàhà ñà-quida vií' ndé cundoo stná-nsiá xí.

³Daaní, na nsihi quideàmà, dandu icúmí naxicocuñ nàcuàqui mii-nsiá nùhù-ndà sàhà-ñà cutnaha-nda cundoo-nda yucán.

⁴Te lugar yucán, sàcundàà ini-nsia índù iá', te sàcundáà stná ini-nsia índù ichì sàà yucán.

⁵Dandu nì cachi Tomás xì-yá:

—Señor mío, có-ínahá-nsí ichì mà, vàchi có-cundáà ini-nsì índù cùhùn-ní.

⁶Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Yùhù nduú ichì mà, te nduú stnáì ñà-ndàcuisi, te nduú stnáì ana (sàha xi) vida ndiaha. Nú màdì sàhà yùhù, còó ín sàà nùù Yuamánì. ⁷Doco nú ináhà-nsiá

yùhù, dandu ináhá stná-nsià mii-yá. Nàyùcàndùá, vichi sàni xini-nsiàyà, te sà-ináhá stná-nsiàyà.

⁸Dandu nì cachi Felipe xì-yá:

—Señor mío, cuní-nsi cundehè-nsí Yua-nda Dios, dandu ndòo vaha ini-nsi.

⁹Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Sàcuàhà gá tiempu ié cutnáhi xì-nsiá, te ¿a tãñaha ga nacuni-ní yùhù, Felipe? Cunaha-ní, nú sàni xini-nsià yùhù, dandu nã-sàni xini stná-nsià Yuamání' nduá, te còò cá necesidad cachi-ní nã-cuní-nsià cundehè-nsiáyà.

¹⁰Ádi sá-xiníndísá-ní nã-nùhú saín vida xi ini Yuamání', te ñuhú stná vida xi-ya ini yùhù. (Pues divi ducán nduá, te sàhámà) nsidaa nã-nduá cachí xì-nsiá, màdìà inì-ni mii ndacú inìà, vachi ini anímè iá Yuamání', te divi-ya nduú ana quidà-xì obra ndiaha xí-yá (xiní-nsià). ¹¹Cunindísá-nsiá nã-nùhú vida xi ini mii-yá, te iá stna vida xi-ya ini yùhù. Te nú có-xiníndísá-nsiá mate sàni cachi xì-nsiá ducán, doco siquiera cunindísá-nsiá nã-sàni xini-nsià milagru ndiaha nì quide. ¹²Nã-ndáà nduá cachí xì-nsiá yohó: nú xiníndísá ndisa iin nēhivì yùhù, dandu vātùnì quida stná-nè milagru nahi nã-nduá quidé. Dècuèndè milagru chicá fuerte vātùnì quida stná-nè, vachi icúmí nùhì ndé iá Yuamání'. ¹³Te nsidaa nã-nduá nì cãcàn tãhvì-nsiá, te ndacùcahan-nsiá quiví, icúmí quideà, dandu chicá más nìhì Yuamání' tñũñuhu xí-yá sàhà yùhù ana nduú Dèhemanì-yá. ¹⁴Ndèni inãha nì cui nì cãcàn tãhvì-nsiá, te ndacùcahan-nsiá quiví, quideà.

Nansa nì quida Jesús comprometer techuún-yá Espíritu ìi xí-yá quixi

¹⁵Nú cuú ndisa ini-nsià sàhí, dandu icúmí-nsiá chivàha-nsia nã-nduá dandacuí nùhì-nsiá. ¹⁶Icúmí cãcàn tãhvì stnái nùhì Yuamání', dandu techuún-yá inga ana quixi

chindee xì-nsiá, te Yà-icúmí quixi ma, nicanicuahàn icúmí-yá coo-ya cutnahá-yá xì-nsiá. ¹⁷Divi Espíritu ìi xí Dios nduú-yá, te cuisì nã-ndacuisì cachí-yá. Nēhivì dava ga ñuhiví yohó, mà cúí nìhì-né Yà-ìi mà, vachi có-tùf-yá nùhì-né, te nì có-ináhá stná-nèyà. Doco mii-nsiá, sà-ináhá-nsiáyà, vachi sà-lá-yá cutnãhã-yá xì-nsiá, te después, icúmí-yá yàha-ya ini anima-nsiá coo-ya nicanicuahàn. ¹⁸Yùhù, mà cuáhi ndòo penchì-nsiá, vachi icúmí naxicocufin nã-coi xì-nsiá.

¹⁹Làcà sacu tiempu, dandu mà cúni gá nēhivì ñuhiví yùhù. Doco mii-nsiá, jaan. Vātùnì cuni-nsià yùhù. Iin-ni itiacuì, te sàhà nã-ìtiacuì, nãyùcàndùá iin-ni cutiacu stná mii-nsiá. ²⁰Na sãà quivì yucán, dandu cundaà vaha inì-nsia nã-iin-ni nduú xì Yuamání', te cundaà stná inì-nsia nã-sà-lá stná mii-nsiá ini anímè, te yùhù, ini anima mii-nsiá iá stnái.

²¹'Ana ináhá xí nã-nduá dandacuí, te quidá-nèà cumplir, divi nēcuaçhimà nduú ana cuú ndisa inì-xi sàhí. Daaní, nú cuú ini-nè sàhí, icúmí Yuamání' cuu stná ini-yá sàhà-né, te stná yùhù, cuu stná inì sàhà mii-né, te datúí nansa nduú modo xi nùhì-né.

²²Daaní, nì cãhàn Judas xì-yá, (doco inga Judas), màdì Judas Iscariote, te dohó nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, ¿índù chuun cuisì nùhì nsiùhù icúmí-ní datúí-ní nansa nduú modo xi-ní? ¿Índù chuun mà quidá-ní ducán xì dava ga nēhivì ñuhiví?

²³Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Nēhivì cuú inì-xi sàhí, tũha-ne chivàha-ne nã-nduá cachí xì-né. Dandu Yuamání', icúmí stná-yá cuu ini-yá sàhà-né, te sàà-nsi nùhì-né nã-cundoo-nsi ini anima iin iin-ne. ²⁴Doco nēcuaçhì có-cuú inì-xi sàhí, có-chivàha-ne nã-nduá cachí. Te nã-nduá cachí xì-nsiá, màdì inì-ni mii

ndacú inì cachì ñà-jaàn. Còó, Yuamání' nduú ana chítùnì inì-xi ñà-ndúá cachí xì-nsiá.

²⁵ 'Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn sàni cachì xì-nsiá mientras íá ve xì-nsiá yohó.

²⁶ Doco íá inga ana cuàhàn chindee xì-nsiá, divi nduú Espíritu Ìì icúmí Yuamání' techuini quixi cuenta xi. Te Yà-ìl mà, icúmí-yá chinaha-yà mii-nsiá nsidaa inàha, te dansínúú ini-yà mii-nsiá nsidaa ñà-ndúá sàni cachì xì-nsiá.

²⁷ 'Mate cúhìn, doco sàhà yùhù vètùni cundoo-nsia contenu, divi nacua ié' contenu, ducán sáhatahvì stnái mii-nsiá ñà-cundoo stná-nsià contenu. Mà quidé na quidá nêhivì ñuhiví yohó, díin modo ndoó dî-né. Còó, màsà nácánì ini-nsiá sàhà ni-ìñàha, ni màsà yúhî-nsiá. ²⁸ Vichi sàni inini-nsia nì cachì ñà-ìcúmî nùhù xiqué, dandu naxicocufin. Te nú ni cuú vaha ini-nsiá sàhí nì cuí, dandísá cudii gá inì-nsia ñà-nì cachì icúmî nùhì ndé íá Yuamání', vâchi chicá dandacú mii-yá. ²⁹ Cunaha-nsiá, sàni cachitnùhi xì-nsiá palabra yohó sàhà ñà-ndúá cuàhàn cuu después, dandu quivì cuu ndisa nacua sàni cachì xì-nsiá, vètùni cunindisá víi-gá-nsiá.

³⁰ 'Pues vichi, mà cáhàn cuàhà gué' xì-nsiá, vâchi sà-vàxi mii-sí dandacu-xi nùù nêhivì ñuhiví yohó, te còò ni-ìñàha nduú-si xi yùhù. ³¹ Doco ñà-ndúá cuàhìn quide, cuàhìn quideà sàhà ñà-cundaà ini nêhivì ñuhiví ñà-cùù ndisa ini sàhà Yuamání', te cuní quidandise ñà-ndúá nì dândacú-yá nùí. Ñâyücàndúá, ndacuìta-nsia cúhùn-ndà.

Ejemplu sàhà nducuyòhò sì-uva

15 'Ñà-ndàà nduá, ducán ié' xì nêhivì-xí na ian nducuyòhò ndèè nduí. (Te mii-né, nahi rama-nu nduú-né.) Te Yuamání', nahi nêcuàchì ndiaá xì-nú nduú-yá. ² Vâchi nsidaa ndahà nducuyòhò, nu có-càná quisi vídià, tãhndèà. Te nú cuàha-sì nùù

ndahà-nú, dandu tãhndè ndodò iin ian ndundoa sàhà-ñá chicá más quisi vídià cana. Ducán nduú modo quidá stná Yuamání' xì nsidaa nêhivì nihnú vaha ini xí'. ³ Ñâyücàndúá, stná mii-nsiá, sàni ndundoo stná anima-nsiá ñà-sàni càhìn xì-nsiá palabra ndiaha. ⁴ Te vichi, iin-ni ni cúníhnú vaha ini-nsiá yùhù, dandu icúmí coo stná vida-xi ini anima-nsiá, vâchi ducán íá na iin ndahà nducuyòhò, nú có-ìttúú gá ìcà nducuyòhò ndèè mà, dandu mà cuàha ga quisi vídi. Te ducán íá stná xì mii-nsiá, nú có-nihnú vaha ga inì-nsia yùhù, dandu mà cúí quida ga-nsiá ni-iin ñà-vaha.

⁵ Ñâyücàndúá, yùhù nduí nahi nducuyòhò ndèè mà, te mii-nsiá nduú-nsiá nahi rama-nu. Nú iin-ni nihnú vaha ini-nsiá yùhù, te íá stná vida xi ini anima-nsiá, dandu vètùni quida stná-nsiá cuàhà gá ñà-vaha. Doco nú màsà chindéí mii-nsiá, mà cúí quida-nsia ni-ìñàha. ⁶ Doco iin nêhivì, nú có-cùnì-nè cunihnu ini-nè yùhù, dandu ducán cuu xi-né na iin ndahà yutnù sàni tãhndè, vâchi dífá-nèà iladu ñà-ìchà, te nú sàni ìchà, dandu danátácá-nèà queá ñuhu coca.

⁷ 'Doco nú ndisa, nihnú vaha ini-nsiá yùhù, te iin-ni nsinúú ini-nsiá ñà-ndúá cachí xì-nsiá, dandísá, vètùni càcàn tãhvì-nsiá nùù Dios ndéni inàha nì cui, te nihì-nsiáñà. ⁸ Te nú cuàhà gá ñà-vaha nihì-nsiá quida-nsia, dandu chicá más tnùñuhu xí Yuamání' quee, te sàà stná-nsiá cunduu ndisa-nsia nêhivì nhcìcùn víi xí'.

⁹ 'Cunaha-nsiá, divi nacua cuú ini Yuamání' sàhí, divi ducán cuú stná inì sàhà mii-nsiá. Ñâyücàndúá, iin-ni ni cúndóó mánì-nsiá nùí. ¹⁰ Cunaha-nsiá, nú ni chívàha-nsia ñà-ndúá dandacú, dandísá, iin-ni cundoo manì-nsiá nùí. Vâchi yùhù, chívàha stnái ñà-ndúá

cachí Yuamáni', ñàyùcàndüá màni gué nùu-yá.

¹¹ 'Nsidaa ñà-jaàn sàni cachì xì-nsiá sàhà-ñá ni cùdñi stná ini-nsiá nacua cudñi ini yùhù, vèchi cunf cundoo-nsia contentu nicanicuahàn. ¹² Ñà-yòhó nduá dandacuí nùu-nsiá, ñà-ni cùú stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá, nacua quidá yùhù xì mii-nsiá, ducán cunf quida stná-nsiá.

¹³ 'Nú ni cuí iin nêhivi sàhà iin ana iá vaha xi-né, dandu cundaà ini-ndá, yáha ga cuú ndisa ini-nè sàhà nècuàchimà.

¹⁴ Pues cunaha-nsiá, nècuàchi xíndoo vaha-xí nduú stná-nsiá nú ni quidá ndisa-nsia ñà-ndüá dandacuí.

¹⁵ 'Vichi mà cáchí gué xì-nsiá ñà-ndüú-nsiá ana xinúcuáchí uun nù; còó, amigo-xi cachí xì-nsiá, vèchi iin ana xinúcuáchí uun nù lamú-xi, có-cùndàà ini-nè nansa nacáni ini lamú mà quida-ne. Doco yùhù, claru sàni cachì xì-nsiá nsidaa ñà-ndüá ni cachì Yuamáni' xí, ñàyùcàndüá, nàhà xicà, amigo-xi sàndüú-nsiá.

¹⁶ 'Cunaha-nsiá, màdì mii-nsiá ni nacàxin-nsia yùhù. Còó, yùhù ni nacàxin mii-nsiá, te ni chitnùnì ini ñà-cùhùn-nsiá, quida-nsia cuàhà ñà-vaha. Te obra quida-nsiamà, mà ndútâ. Dandu nsidaa ñà-ndüá ni càn tãhvi-nsiá nùu Yuamáni', te ndácùcahan-nsiá quívì, seguru ñihì-nsiáñà.

¹⁷ 'Ñà-yòhó nduá dandacuí nùu-nsiá, ñà-ni cùú stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá.

**Nansa ni cachitnùhu Jesús ñà-mà
cuññuhú dava nêhivi ñuhiví ndohó
tè-ndüú nêhivi xí-yá, vèchi ni
còni xiñùhù stná-nè mii-yá**

¹⁸ 'Na xiní-nsiá xiní ùhì nêhivi ñuhiví mii-nsiá, dandu xiñuhu nsinuu ini-nsiá ñà-dihna yùhù ni xini ùhì stná-nè.

¹⁹ Doco nú iin-ni ni cúníhnú stná ini-nsiá na nihnú ini mii-né, dandísá cuu ini-nè sàhà-nsiá ni cùí. Doco yùhù,

sàni nacàxin mii-nsiá nùu nsidaa-né, te ñàyùcàndüá xiní ùhì-nènsiá, vèchi có-níhnú gá ini-nsiá nahi mii-né.

²⁰ Doco xiñuhu nsinuu ini-nsia nansa ni cachì xì-nsiá daa, ñà-màsà cútúxí ini iin peón ñà-chicá ndiaá-te nùu lamú xi-tè. Vèchi nú sàni quida quini nêhivi xì yùhù, dandu stná mii-nsiá icúmí-nè quida quini xi-né. Te nú ni chívaha-ne ñà-ndüá ni cachì yùhù ni cùí, dandísá chivaha stná-nè ñà-ndüá cachì mii-nsiá. ²¹ Cunaha-nsiá, ducán icúmí nêhivi cuni ùhì-nè mii-nsiá sàhà-ñá nduú-nsiá nêhivi xí, te sàhà stná ñà-có-ináhá-nè mii-yá ana ni techuun-xí vèxi.

²² 'Nú màsà quésái ñuhiví yohó càhin xi-né, dandu mà cúnísídá cuàchi-ne ni cùí. Doco vichi có-nàníhì gá ini-nè nansa cachi-nè sàhà cuàchi ni quida-ne. ²³ Nú có-xiñùhù nêhivi yùhù, dandu nàhà claru ñà-có-xiñùhù stná-nè Yuamáni' nduú stná. ²⁴ Cuàhà milagru sàni quide ni xini-nè. Mate ndoo gá nêhivi ni quida ga stná milagru, doco có-ndüdávámà xì ñà-ndüá sàni quida yùhù. Te nú màsà quidé milagru mà, dandu mà cún-sídá cuàchi stná-nè ni cùí. Doco vichi sàni xini-nè yùhù xì stná Yuamáni', te ñàyùcàndüá xiní ùhì-nè yùhù xì stná mii-yá. ²⁵ Doco ducán ni quida-ne sàhà-ñá ni cuú ndisa ñà-ndüá cachì nùu tutu ì xí-né ndé cachá: "Ni xini ùhì-nè yùhù, mate còó ni-ñàhà disáhà-xí nduá".

²⁶ 'Cunaha-nsiá, nú sàni nasai nùu Yuamáni', dandu icúmí techuín mii-yá ana nduú Espiritu ì ñà-quixi-ya chindee-yá mii-nsiá. Te mii-yá, puru ñà-ndácuisi nihnú ini-yá. Nùu Yuamáni' icúmí-yá quee-ya quixi-ya ñà-datnúu ini-yá mii-nsiá sàhí. ²⁷ Dandu icúmí stná-nsiá càhàn-nsiá xì nêhivi sàhí, vèchi ndé quívì primeru xicánúú-nsiá xí.

16 'Cuàhà gá sàni càhin xì-nsiá sàhà-ñá màsà nàxícócuñ

ini-nsià. ²Vàchi nèhivì dava ga, icúmí-nê taxi-né mii-nsiá nùu veheñùhu xi-ne. Te vaxì stná iin tiempu na cutuxi ini-nè ñà-cùdî gá ini Dios nú ni cahní-né mii-nsiá. ³Doco sàhà-ñá có-ínáhá-nê Yuamání, te ni có-ínáhá stná-nè yùhù, ñàyùcàndùá icúmí-nê quida-ne ducán. ⁴Doco vichi sàni cachitnùhi xì-nsiá sàhà nsidaájàn, te sàhámà quivì cuu xi-nsiá ducán, vátùni nsinuu ini-nsiá ñà-divi ducán nì cachi xì-nsiá.

Chuun ndiaha icúmí Espíritu ìì xí Dios quida-ya

¹Cóni càchítñùhi xì-nsiá palabra yohó antes, vachi yohó ié` cutnáhi xì-nsiá. ⁵Doco vichi icúmí nùhì nùu mii-yá ana nì techuun-xí vaxì. Te ni-iin-nsia có-ndàcàtnùhù-nsiá nùí índù cùhìn. ⁶Doco ñà-nì cachi xì-nsiá ñà-ndùá nì cachi, ñàyùcàndùá yáha ga ndoó-nsiá tnùnsí ini vichi. ⁷Doco cunaha-nsiá, ñà-ndáa nduá, chicá ndiaha icúmí quea nùu-nsiá nú sàcuàhìn, vachi nú màsà cùhìn, dandu mà quíxí mii-yá ana icúmí chindee xi-nsiá. Doco nú sàcuàhìn, dandu icúmí techuín mii-yá quixi-ya. ⁸Te nú sàni quesaa-yà, dandu dacúndáa ini-yà nèhivì ñuhiví sàhà cuàchi-ne, xì sàhà stná ichì váha, xì sàhà stná nansa icúmí ndundaà sàhà-né. ⁹Claru icúmí-yà dacúndáa ini-yà nècuàchimà ñà-íá ndisa cuàchi-ne ñà-có-xiníndísâ-né yùhù. ¹⁰Te icúmí-yà cachi stná-yà xì-né nansa íá ichì váha, vachi yùhù, mànuhí nùu Yuamání (íá ansivi), te mà cúní gá-nè yùhù. ¹¹Daaní, icúmí-yà cachi stná-yà xì-né nansa icúmí ndundaà sàhà-né, vachi cunaha-nsiá, sàni cachi Dios sàhà ñà-malu dandacú ñuhiví yohó ñà-icúmí-sí cunsida-sì cuàchi-sì nicanicuahàn.

¹²Cuàhà gá iñàha cumáni gá cachi xì-nsiá, doco vichi mà cúí, vachi tàñáha ga cui mànihì inì-nsia. ¹³Doco

después icúmí quesaa Espíritu ìì, te mii-yá, puru ñà-ndàcuisì nihnú ini-yà. Te icúmí-yà chindee stná-yà mii-nsiá sàhà-ñá vátùni cundaà ini-nsiá nsidaa ñà-ndùu ndisa palabra ndàcuisì. Vachi màdì inì-ni mii-yà ndacu ini-yà ñà-ndùá cuàhàn-yà cachi-yà. Còó, cuiisì cachi-yà ñà-ndùá iníñí-yá cachi (Yuamání). Te icúmí-yà cachitnùhu stná-yà xì-nsiá nansa icúmí coo quivì vaxì xi-nda. ¹⁴Te tavà gá stná-yà más tnùñuhu xì; vachi nùu yùhù icúmí-yà nihì-yá ñà-ndiaha fì xí, te datnúu-yà sàxinítnùní-nsiá. ¹⁵Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-ndùá icúmí Yuamání, divi stoho stná nduí. Ñàyùcàndùá cachí xì-nsiá ñà-icúmí Espíritu ìì mà nihì-yá nsidaa ñà-ndùu ñà-ndiaha fì xí, dandu datnúu stná-yà sàxinítnùní mii-nsiá.

Ícúmí nèhivì xí Jesús cuhuun ini-nè iin tiempu tii, doco yàchì icúmí-nè ndudìi ini-nè inga tu na natiacu-yà, nì cachi-yà

¹⁶Làcà sacu tiempu, dandu mà cúní gá-nsiá yùhù. Vachi mànuhí nùu Yuamání. Doco sacù-ni quivì cundumà, te cuni tu-nsia yùhù —nì cachi-yà.

¹⁷Ñàyùcàndùá, nì ndàcàtnùhù tnahá dava nècuàchì dacuahá-yà-mà nùu-né, cachí-nè:

—Ndíá ndùá cuní cachi-yà ñà-sacu gá tiempu, te mà cúní gá-ndàyá, te inga sacu quivì, dandu sà-cuni tu-ndayá, nì cachi-yà; te cachí stná-yà mànuhù-yá nùu Yuamání-yá. ¹⁸Pues ¿ndíá ndùá cuní cachi palabra nì cachi-yà mà ñà-sacu gá tiempu coo ga-yà yohó? Có-cùndáa ini-ndà nansa cuní cachi ñà-jaàn —nì cachi-nè.

¹⁹Daaní, Jesús, ñà-sà-ínáhá-yà cuní-nè ndàcàtnùhù-né nùu-yá sàhámà, ñàyùcàndùá nì cachi-yà xì-né:

—¿A cuní-nsiá ndàcàtnùhù-nsiá nùí sàhà ñà-ndùá nì cachi xì-nsiá ñà-làcà

iyuhu tiempu, te mà cúní gà-nsià yùhù, te inga sacu quivì, dandu sa-cuni tu-nsia yùhù? ²⁰ Ñà-yòhó cachitnùhi xì-nsiá: icúmí-nsiá cuacu-nsia, te cundoo-nsia tnùnsí ini (iin tiempu tii), doco nèhivì dava ga ndoó ñuhivì, còó. Icúmí-né cudìi ini-nè. Doco mii-nsiá, mate ducán ni cúndóó-nsiá tnùnsí ini, doco después icúmí cuxio nsidaámà nùu-nsiá, te ndudiì tú ini-nsiá. ²¹ Iin nècuàchi ñàhà, nú sàni sàà hora tùinuù mèe xi-ne ñuhivì, dandu yáha ga cuhúún ini-nè, vàchi sàni sàà quivì ndoho-ne quidamà. Doco nú sàni tùinuù-vé, dandu nándodó-né sàhà dolor, vàchi cudìi gá ini-nè ñà-sàni quesaa inga luchì tii. ²² Te ducán icúmí coo stná xì mii-nsiá. Mate cuáhà gá cuhúún ini-nsia vichi, doco yùhù icúmí cuni tui mii-nsiá después, dandu cuáhà gá ndudiì tú ini-nsiá. Te ni-iin nèhivì, mà cúí cadì-nè nùu ñà-jaàn.

Nansa icúmí Jesús cundee-yá

²³ Quivì yucán, mà ndàcàtnùhù gá-nsià ni-ñàhà nùí, vàchi cuisì icúmí-nsiá ndacùcahan-nsiá quivì na xicàn tàhvì-nsiá nùu Yuamáni', dandu nihì-nsiá nsidaa ñà-ndúá xicàn-nsiá. Palabra ndàcuisì nduájàn. ²⁴ Tàñáha ga ndacùcahan-nsiá quivì na xicàn tàhvì-nsiá ñàhà. Doco vichi ni càn càn tàhvì-nsiá ducán, te nihì-nsiáñà, dandu chicá cudìi ini-nsiá.

²⁵ Ndè vichi cuisì puru ejemplu-ni nduá ni nacani xì-nsiá. Doco vaxi iin quivì, dandu mà nácáni gué` ejemplu xì-nsiá, vàchi claru icúmí cachì xì-nsiá sàhà Yuamáni'. ²⁶ Daaní, tiempu yucán màdì yùhù càn càn gué nùu-yá sàhà-nsiá, cachí. Còó, cuisì quivì yùhù icúmí-nsiá ndacùcahan-nsiá (na càn càn tàhvì-nsiá). ²⁷ Vàchi cuú ini-yà sàhà-nsiá sàhà-ñà cuú stná ini-nsiá sàhí, te xiníndísà stná-nsiá ñà-nùu mii-yá ni quixi. ²⁸ Vàchi (ñà-ndáa nduá), nùu mii-yá ni quixi ni quesai

ñuhivì yohó; te vichi icúmí nacoi ñuhivì yohó, te nùhì nùu-yá.

²⁹ Dandu nì cachi nècuàchi dacuahá-yá xì-yá:

—Vichi ndisa, claru cáhàn-ní. Màdì ejemplu uun nduá cachí-ní vichi. ³⁰ Vitni sàni sàà-nsi nì cundaà ini-nsi ñà-ñàhá-ní nsidanicuú ñàhà. Te mate tàñáha ga ndàcàtnùhù-nsi nùu-ní sàhà ñàhà, (doco vátuni cachì-ní xì-nsí). Ñàyùcànduá vichi xiníndísà vaha-nsi, ñà-ndáa nduá, nùu Yua-nda Dios ni quixi-ní.

³¹ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—¿A ndísà xiníndísà vaha-nsia vichi? ³² Cunaha-nsiá, vaxi iin tiempu, dandu cuitià nihni-nsia vehe-nsia, te làcà mindaí naco-nsia. Te vichi sàni sàà stná tiempu mà. Doco màdì ndisa ndòo míí; còó, vàchi cutnáhà stná xì Yuamáni'. ³³ Nsidaa ñà-jaàn sàni cachì xì-nsiá sàhà-ñà ni cúndóó-nsiá contentu ñà-nihnú vaha ini-nsiá yùhù. Te mate quidá quíní nèhivì xì-nsiá na ndoó ñi-nsiá ñuhivì yohó, doco màsà cuhúún ini-nsiá sàhájàn, vàchi yùhù, sàni cundeí nùu nèhivì malu ñuhivì yohó.

Nansa nì xicàn tàhvì Jesús sàhà nèhivì xì-yá

17 Na ní nsihì nì cachi Jesús nsidaájàn, dandu nì ndacoto ndiaá-yà ansivì, te nì cachi-yà xì Yuamáni-yá:

—Càhìn xì-ní Yuamáni'. Vichi ndisa, sàni sàà hora. Te yùhù ana nduú Dèhemani-ní, xíquèn ñà-nì tàvá-ní tnùñuhu xì nùu nèhivì ñuhivì, dandu vátuni quee stná tnùñuhu xì mii-ní quide. ² Vàchi sàni chitnùnì inì-ní ñà-ndahà yùhù cundoo nsidanicuú nèhivì. Dandu nèhivì nì chitnùnì inì-ní cunduu nèhivì xì, nihì-né vida ndiaha nicanicuhàn nùí. ³ Te jíndù modo nihì-né vida ndiaha ma? Cuisì sàhà ñà-cunaha-né mii-ní xì stná yùhù

Jesucristu, vâchi mii-ní, ñà-ndâcuisi mindaa Dios nduu-ní, te yùhù nduí ana ni techuun-ní vâxi ñuhiví.

⁴Vichi sàni dàxínui chuun ni dândâcù-ní nùì quide, te sàhà ñà-jaàn sàni quee cuàhà tñũñuhu xí-ní.

⁵Ñâyùcândùá, vichi xíquèn nùù mii-ní Yuamání ñà-coi cutnahí xí-ní, te ducán quee más gà tñũñuhu xí; xíquèn ñà-coi nùù-ní xì tñũñuhu xí nacua ñisa ìe antes na táyôo ñuhiví.

⁶Mii-ní, ni nacàxin-ní dava ñehivi ñuhiví yohó, te ni chitnùnì inì-ní ñà-cunduu-ne ñehivi xí. Te yùhù, sàni dàtúì nùù-né nansa íá-ní. Ñehivi xí mii-ní ni sanduu-ne, dandu ni chitnùnì inì-ní ñà-cunduu-ne ñehivi xí yùhù. Te vichi sàni chivàha-ne palabra xi-ní.

⁷Te sàni cundaa stná ini-nè sàhà nsidaa ñàhà ni sàhatahvì-ní yùhù, sà-ínáhá-né ñà-nùù mii-ní ni ñihí-ñà.

⁸Te palabra ndiaha ni cachì-ní xí, sàni cachi stnáì-ñà xí-né, te mii-né, cudí inì-nè xì palabra mà, te cundáa vâha ini-nè ñà-nùù mii-ní ni quei vâxi, vâchi xiníndísá-né ñà-divi mii-ní ni techuun-xí ni quesai ñuhiví.

⁹Vichi xícàn tàhví nùù-ní sàhà-né, màdì sàhà dava ga ñehivi ñuhiví, còo, cuisì sàhà ñehivi ni chitnùnì inì-ní cunduu ñehivi xí; vâchi ñehivi xí mii-ní xínduu stná-nè. ¹⁰Nsidaa ñehivi-xí, ñehivi xí mii-ní nduú stná-nè. Te ñehivi xí mii-ní, ñehivi xí yùhù nduú stná-nè, te sàhà mii-né sàni quee más gà tñũñuhu xí.

¹¹Pues vichi, mà cóo gué ñuhiví yohó. Icumí nasai nùù mii-ní ana nduu Yua Í Ndiahí. Doco ñehivi ni sàhatahvì-ní yùhù, yohó icumí-né candòo-ne. Ñâyùcândùá, sàhà poder xí-ní cundiaa-ní nsidaa-né sàhà-ñà iin-ni cunduu nsidaa-né nahi mii-ní xì yùhù, iin-ni xínduu-nda. ¹²Na íá ve xí-né ñuhiví yohó, ni sandiaì-nè xì poder xi-ní. Te nsidaa ana ni dàyáha-ní

nùì, iin-ni ndiaá vâhi-nè, cónì ndánúhú ni-iin-ne, cuisì imindaa tè-de por sí icumí ndañuhu, vâchi ducán icumí coo sàhà-ñà ni cuú ndisa ñà-ndúá cachí nùù tutu ì sàhà-té.

¹³Te vichi sàmànasai nùù-ní. Doco ñà-yòhó nduá cachí na íá ve ñuhiví yohó sàhà-ñà ni cúndóo ñehivi-xí contentu nacua íá stná yùhù contentu.

¹⁴Sàni cachitnùhi xí-né palabra xi-ní. Doco ñehivi dava ga, xiní ùhì-ñané sàhà ñà-có-nìhnú gá ini-nè nahi nècuàchimà. Te ducán stná yùhù, có-nìhnú stná ini nahi ñehivi ñuhiví. ¹⁵Te có-xíquèn ñà-tavà-nínè ñuhiví yohó. Cuisì xíquèn-ñà cundiaa-nínè ñà-màsà dáca ñà-malu-nè. ¹⁶Yuhu, có-nìhnú inì nahi ñehivi ñuhiví yohó, ñâyùcândùá, stná ñehivi-xí, có-nìhnú gà stná ini-nè nahi nècuàchì dava ga mà.

¹⁷Daaní, xícàn tàhvì stnáì ñà-ni chináhà-nínè ñà-nduú palabra ndâcuisi, te ducán sàhà-nè cunduu-ne ñehivi nihnú ì inì-xi. Te palabra sàni cachì-ní, divi ñà-jaàn nduú ñà-ndâcuisi. ¹⁸Nacua ni techuun-ní yùhù ni quesai ñuhiví yohó, ducán quidá stnáì, techuín mii-né ñà-cùhùn-nè (càhàn-nè xì) ñehivi ñuhiví. ¹⁹Te sàhà ñà-vâha xi mii-né íé dispuestu quide nsidaa chuun ì (íá gà quide), dandu vâtùni sàhà stná-nè cunihnu ì ini-nè nú sàni chivàha-ne ñà-nduú palabra ndâcuisi.

²⁰Doco màdì cuisì sàhà ñehivi yohó xícàn tàhví. Còo, vâchi icumí mii-né càhàn stná-nè xì ñehivi dava ga, dandu cunindisá stná nècuàchimà yùhù. Ñâyùcândùá, sàhà nècuàchì yucán xícàn tàhvì stnáì.

²¹Daaní, xícàn tàhví ñà-nahi iin-ni ñehivi ni cúndúú nsidaa nècuàchimà, te iin-ni ni cúndúú stná anima mii-né xì anima ndohó, nahi mii-ní xì yùhù, iin-ni xínduu-nda: íá-ní ini anímè, te yùhù, íá stnáì ini anima mii-ní. Ñâyùcândùá xícàn tàhví ñà-iin-ni anima

ni cúcumí nsidaa-né, dandu vátùni cunindisá nèhivì ñuhiví ñà-divi mii-ní nì techuun-xí nì quesai ñuhiví. ²²Te nacua nì chitnùnì inì-ní ñà-coo tñũuhu xí yùhù, ducán sàni ñihitáhvi stná mii-né cucumi-né tñũuhu ma, dandu iin-ni cahnú cunduu nsidaa-né, nahi iin-ni xínduu stná ndohó. ²³Mii-ní, iá-ní ini animé, te yùhù, ini anima mii-né coi; dandu iin-ni cahnú cunduu ndisa nsidaa-né xì ndohó. Te ducán icúmí nèhivì dava ga ñuhiví cundaà stná ini-nè ñà-divi mii-ní nì techuun-xí vaxi, te cundaà stná ini-nè ñà-cùú stná ini-ní sàhà nèhivì-xí nacua cuú inì-ní sàhà yùhù.

²⁴'Mii-ní nduu-ní Yuamání, te nì chitnùnì inì-ní cundoo ana cunduu nèhivì xí. Ñàyùcandùá, yùhù cuní sàà stná nsidaa nècuàchimà cundoo-ne ndé cuàhìn coi sàhà-ñá iin-ni cutnahá-né xí, te cundehè-né nansa iá tñũuhu ndiaha nì sàhatahvi-ní yùhù, vachi ndé antes na táyoo ñuhiví, iin-ni cuú inì-ní sàhí. ²⁵Mii-ní, ndàcuisi nihnú inì-ní. Doco nèhivì ñuhiví, tàcùnì-nè mii-ní. Doco yùhù, ndisa, ináhi mii-ní. Te nèhivì cutnàhà xí yohó, sàni cundaà stná ini-nè ñà-divi mii-ní nì techuun-xí. ²⁶Te yùhù, sàni dātúì nùù-né nansa iá-ní nacua cuàhìn quide quivì nùù-xí. Ducán dandu ñihì-né cuu stnahá stná ini-nè sàhà-né nacua cuú ini mii-ní sàhà yùhù. Te ducán ñihì stná yùhù coi ini anima nsidaa-né —nì cachi Jesús.

Nansa nì tñii-tè Jesús

18 Nì nsihi nì cachi-yà ducán, dandu nì quee-ya cuàhàn-yà nì yàha-ya inga ladu yui Cedrón, cutnàhà-yá xì nècuàchì dacuahá-yá. Te nì yàha-ya xì-né mahì iin huertu iá yucán. ²Doco tiàa cuàhàn cahin xì-yá, divi Judas, ináhá stná-nè índu

íá huertu mà, vachi cuàhà xichi sàhàn-yà xì nècuàchì dacuahá-yá yucán. ³Ñàyùcandùá, nì saca nècuàchimà itnii soldadu, te nì ñihì stná-nè itnii policia nùù dùtù xícusahnú xì nùù stná tè-xínduu fariseu, te cuàhàn-nè xì nsidaa tèmà ndé nduú huertu mà. Te nsidaa-té, iníndáhà-tè lámpara xì nù-ñùhú xíxìn, xì stná càa dana nduú arma xi-tè. ⁴Daaní, Jesús, como ináhá-yà nsidaa ñà-ndùá cuàhàn cuu xi-yá, nì quee-ya nì sàchicùn-yà tèmà, te nì cachi-yà xì-té:

—¿Ana divi nandúcu-nsiâ?

⁵Te nì cachi-te xi-yá:

—Divi Jesús de Nazaret.

Dandu nì cachi-yà xì-té:

—Yùhù nduí.

Te yucán iín stná Judas, cutnàhà-né xì nsidaa tèmà. Te divi Judas mà nduú ana nì dicò xi-yá. ⁶Daaní, na ní nsihi nì cachi-yà: “Yùhù nduí”, dandu yàchì nì naxiconihí duma candùá-te. ⁷Dandu inga xichi nì cachi-yà xì-té:

—¿Ana divi nandúcu-nsiâ?

Te nì cacachì-te:

—Divi Jesús de Nazaret.

⁸Dandu nì cachi-yà:

—Sàni cachi xì-nsiá, yùhù nduí.

Ñàyùcandùá, nú yùhù nchícùn-nsià, nacoo-nsia nèhivì xí yohó ni nùhù-nè.

⁹Ducán nì cachi-yà xì-té sàhà-ñá ni cuú ndisa ñà-ndùá nì cachi-yà ñà-còò ni-iin nèhivì xí-yá nì ndánúhú, ni-iin nèhivì nì chitnùnì ini Dios cunduu nèhivì xí-yá, cóni ndánúhú-nè. ¹⁰Daaní, nì tava Simón Pedro espada xi-ne, te nì cani-ne iin mozo xi dùtù cusáhnú, nì sahnde ì-né tùtnù nècuàchimà ladu cuahá-nè. Te Malco nani mozo mà. ¹¹Doco nì cachi Jesús xì Pedro:

—Nachinacaà-ní espada xi-ní, vachi yùhù, icúmí yàhi ñà-ndùá nì chitnùnì ini Yuamání cuu xí.

**Nansa ndacá-te Jesús
nì sàà nùù dùtù cusáhnù**

¹² Dandu capitán yucán, xì soldadu xi-tè, xì stná policia yucán, nì catnii-tèyá nì chicuhnì-tèyá. ¹³ Te nì saca-tèyá cuàhàn-te xi-yá nùù nècuàchì nani Anás, vèchi dido dùtù cusáhnù cuà yucán nduú-né. Te Caifás nani dùtù cusáhnù-ma. ¹⁴ Te divi-ne nduú ana nì càhàn xì nècuàchì raza-nè Judea daa na ní cachi-nè ñà-xiñùhù cui iin tiàa sàhà nsidaa nèhivi ñuu-nèmà.

Nansa nì nacuaà Pedro Jesús

¹⁵ Daaní, chicá cahà-xí ndé cuàhàn Jesús vèxi stná Simón Pedro xì inga stná nècuàchì dacuahá-yá. Te compañeru-nèmà, ináhá-né dùtù cusáhnù. Ñàyùcàndùá, na ní dàyáha soldadu-yà ini patiu vehe dùtù mà, dandu nì quìhvi stná inga-nèmà. ¹⁶ Doco Pedro, nì ndòo-ne nùù yehè patiu-ni ma. Ñàyùcàndùá, vèxi tu compañeru-nè ináhá xí dùtù mà, te nì càhàn-nè xì ñahà chiì ndiaá yehè mà áma dáyáha stná-ña Pedro. ¹⁷ Dandu nì cachi-ña xì Pedro:

—¿Amádi mii stná-ní nduu-ní iin nècuàchì nchìcùn xì Jesús?

Te nì cachi-nè:

—Còó.

¹⁸ Daaní, divi yucán itá stná mozo (xì dùtù mà) xì stná policia. Te nì xicùn-té iin ñuhu tnùù ñà-nadaà-té, vèchi cúvixin ga. Te yucán nì tnàtuu stná Pedro, iín-né nadáa stná-nè.

**Nansa nì ndacàtnùhù dùtù cusáhnù
nùù Jesús sàhà ñà-ndúá quidá-yá**

¹⁹ Daaní, dùtù cusáhnù, nì ndacàtnùhù-né nùù-yá sàhà nèhivi dacuahá-yá xì sàhà stná palabra chináhá-yànè. ²⁰ Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né:

—Yùhù, vate ní càhìn xì nsidaa nèhivi ini veheñuhu cuachi, te ini stná

veheñuhu cahnú ndé siempre natácá nèhivi raza-ndà Judea. Divi yucán nduú lugar ndé siempre nisa dacuahí nèhivi. Còò ni-iñàha ni chináhá dèhí. ²¹ Chicá vàha màsà ndacàtnùhù-ní nùù mí; nùù nèhivi nì inini xi ñà-ndúá nì cachi chicá vàha, vèchi mii-né ináhá-né ñà-ndúá nì cachi.

²² Daaní, yatni ndé iín Jesús iín stná iin policia, te na ní cachi Jesús ducán, dandu nì cani-tè nùù-yá, cachi-te:

—¿Índù chuun càhàn-ní xì dùtù ìi ducán?

²³ Dandu nì cachi Jesús xì-té:

—Nú cóni càhàn vií tuxi-ní, dandu cachi-ní xí índù palabra cóni càchí vií. Doco nú còò ni-iñàha ni càhàn quini, dandu có-ìcúmí-ní cani-ní yùhù.

**Nansa nì nacuaà Pedro
Jesús ùi gà xichi**

²⁴ Dandu nì dàyáha Anás mà-yá cuàhàn-yà ndahà dùtù cusáhnù nani Caifás. Te nuhní tnuu-ya cuàhàn-yà.

²⁵ Doco Simón Pedro, iín stná-nè nadáa-né. Dandu nèhivi itá yucán, nì ndacàtnùhù-né nùù nècuàchimà, cachi-nè:

—¿Amádi mii stná-ní nduu-ní nèhivi xí Jesús?

Dandu nì nacuaà nècuàchimà mii-yá, cachi-nè:

—Còó, màdì yùhù.

²⁶ Daaní, nì càhàn inga mozo xì dùtù yucán, divi tnaha tiàa nì tàhndè tùtnù-xí; te nì cachi-te xì Pedro:

—¿Amádi mii-ní nì xinì iá xì Jesús huertu yucán?

²⁷ Doco inga tu nì cachi-nè:

—Còó.

Daaní, divi momentu mà nì xito lehe.

Nansa nì dàyáha-tè Jesús nùù Pilatu

²⁸ Daaní, nì saca-tèyá nì caquee-tè xi-yá nùù Caifás, cuàhàn-te xi-yá ndé vehe gobernador, te yucán nì

dàyáha-tèyá ini vehe. Ín váa gá nduá. Doco tè-xínduu raza Judea mà, cóni cá-quíhvi-tè vehe yucán, vèchi nú ni quíhvi-tè, dandu mà cóo ndoo ga-nè (nacua cachí ley xi-ne), te mà cóo gá permisu cuxi-tè ñà-ndúá xixi-te na nduá vicò pascua mà. ²⁹ Dandu Pilatu, ni quee-tè fuera vèxi-tè ndé itá ana ni casaà mà, te ni cachi-te:

—¿Índá nduá ni quida tiàa yohó, te sanícuàchi-nsia sàhà-né?

³⁰ Dandu ni cacachi-te xi Pilatu:

—Nú ni cúndúú-né iin nècuàchi cóni quidá cuàchi ni cuí, dandísá, mà cúndácá-nsínè quixi nùù-ní.

³¹ Dandu ni cachi Pilatu:

—Cundaca-nsianè cuahán, te mii-nsiá nsidandaà-nsià sàhà-né nacua cachí ley xi mii-nsiá.

Doco ni cacachi tè-raza Judea mà:

—Ley (xi mii-nsiá), có-sàha ñà-cahnì-nsí iin ana iá falta xi.

³² Ducán ni cacachi-te sàhà-ñá ni cuú ndisa ñà-ndúá ni cachtitnùhu Jesús na ní cachi-yà nansa icúmí-yà cui-yà. ³³ Daaní, ni nansihvi Pilatu vehe-tè, te ni cana-tè Jesús, ni cachi-te xi-yá:

—Mii-ní, ¿a ndísá rey xi nècuàchi raza Judea nduu-ní cahan-ní?

³⁴ Dandu ni cachi Jesús xi-té:

—¿A mii-ní ni nacani inì-ní ndàcàtnùhù-ní nùú ducán, te ò inga nèhivì ni cachi xi-ní ducán?

³⁵ Dandu ni cachi Pilatu xi-yá:

—Yùhù, có-ndúú iin tè-raza-ní Judea. Divi nècuàchi ñuù-ní xi dùtù xicusahnú nduú ana ni dáyáha xi-ní ndahí. ¿Índù cuàchi ni quida-ní?

³⁶ Dandu ni cachi Jesús xi-té:

—Cunaha-ní, ñuu ndé cusáhnúí, có-ndúá ñuhivì yohó, vèchi nú ñuhivì yohó ni cúndúá, dandísá icúmí nèhivì-xí cuidahan-né yùhù nùù ana xiní ùhì xí sàhà-ñá màsà yáhi ndahà nècuàchi raza Judea ni cuí. Doco ñuu ndé cusáhnúí, tucu iá, mà ndúdává xí ñuhivì yohó.

³⁷ Ñàyùcàndúá, ni cachi tu Pilatu xi-yá:

—¿Àsù nduú stná-ní iin rey cusáhnú?

Dandu ni cachi Jesús xi-té:

—Nacua cachí-ní, divi ducán nduá, divi rey nduú. Te divi sàhà-ñá cachtitnùhi xi nèhivì ñà-ndúú palabra ndàcuisì, ñàyùcàndúá ni quesai ñuhivì yohó. Te vichi nsidaa ana cudí ini xi palabra ndàcuisì mà, divi nduú stná ana cudí ini xi ñà-ndúá cachí.

³⁸ Dandu ni cachi Pilatu xi-yá:

—¿Índù ñà-ndisa nduú palabra ndàcuisì?

Nansa ni dándáa Pilatu ñà-cui Jesús

Daaní, ni nsihi ni cachi Pilatu ducán, dandu ni quee-tè inga xichi ni càhàn-te xi tè-xínduu raza Judea, cachí-te xi tèmà:

—Sàni càhìn xi nècuàchi yohó, te còò ni-iin falta ndácùhin-nè. ³⁹ Doco estilu xi-nsia nduá ñà-dàñà iin tè-ndiàdí cada nacává vicò pascua yohó. Ñàyùcàndúá, vichi ¿a cuní-nsià dàñà nècuàchi yohó cachí nduú rey xi tè-raza-nsià Judea?

⁴⁰ Daaní, tucu tu ni càna fuerte nsidaa-témà, cachí-te:

—Còó, màdì nècuàchi jaàn cuní-nsi dàñà. Barrabás chicá vaha ni dáñà —ni cacachi-te.

Doco cunaha-nsiá, iin tècuihnà nduú Barrabás mà.

19 Daaní, ni dándàcú Pilatu nùù soldadu, te ni tavà-téyá iladú, ni sahnì cuií-teyá xi iin chirrión. ² Dandu ni quidavàha-tè iin sicàtè iñù, te ni chinacaà-teá dìni-yá. Te ni chindixi stná-teyá iin capa moradu. ³ Dandu ni catnàtuu-tè nùù-yá, (ni sàcùndiàa-teyá), cachí-te:

—¡Tùinuùváha-ní, señor! ¡Vichi ndisa, sàni sàcùnduu-ní rey xi tè-raza Judea!

Dandu ni cacani-tè nùù-yá.

⁴ Daaní, tucutu ni quee Pilatu nùù nèhivì ndiatú yucán, cachí-te xi-né:

—Cunaha-nsiá, cuàhìn tavi Jesús cundehè-nsiá, te cundaà inì-nsia ñà-còò ni-iin falta xi-ne nì ndácùhin.

⁵ Ñàyùcàndüá, nì quee Jesús (vehe ma), ñuhù díni-yá sícàté iñù mà, te ndixí stná-yà capa moradu mà. Dandu nì cachi Pilatu xì nsidaa nèhivì ndoó yucán:

—Cundehè-nsiánè, yohó iín-né.

⁶ Daaní, dùtù xícusahnú, xì stná policia, na ní xini-nèyà, dandu nì càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Nchìca cruz ni cuí nècuàchì jaàn!
¡Cahnì-nínè!

Dandu nì cachi Pilatu xì nsidaa-né:

—Mii-nsiá cundaca-nsianè cùhùn, te cahnì-nsiánè, doco yùhù, còó, vàchi còò cuàchi-ne ni ndácùhin.

⁷ Dandu nì cacachi nècuàchì raza Judea mà:

—Nsiùhù, icúmí-nsí iin ley, te según cachí ley mà icúmí nècuàchì jaàn cui-nè sàhà ñà-nì cachi-nè nduú-né Dèhemani Dios.

⁸ Dandu Pilatu, na ní inini-tè ñà-nì cacachi nècuàchimà ducán, chicá nì yùhí-te, ⁹ te nì nansihvi-tè ini vehe cahnú-te nì càhàn tu-tè xì-yá, cachí-te:

—¿Índù ndisa nì quixi mii-ní?

Doco Jesús, cóni càhàn gà-yà.

¹⁰ Dandu cachí tu Pilatu xì-yá:

—¿Índù chuun có-càhàn-ní xì? ¿A có-ínáhá-ní ñà-yùhù icúmí poder: vátùni cahnì mii-ní, te ò vátùni dacácuí mii-ní?

¹¹ Dandu nì cachi-yà xì-té:

—Ni còò ni-iyuhu poder cucumi-ní nú màsà chítùnì ini mii-yá iá ansivi ducán. Sàhámà tiàa nì dándàcú quixi nù-ní, chicá nsidá cuàchi-tè (nù mii-ní) —nì cachi-yà.

¹² Daaní, dècuèndè hora yucán nì nanducu Pilatu nansa dañà-téyâ, doco chicá fuerte nì càna nsidaa tè-raza Judea mà, cachí-te:

—Nú ni dañà-ní Jesús jaàn, dandu nàhà claru có-ndù-ní amigo ndisa xi rey cahnú César. Vàchi nsidaa ana cachí

nduú stná rey, xiní ùhì stná-nè rey cahnú César.

¹³ Daaní, na ní inini Pilatu ñà-jaàn, dandu nì tavà tú-teyá inga xichi, te nì sàcòò-tè silla ndé siempre iá-te nsidándàà-te chuun. Te silla mà, iín-nu dìquì yùù chipála itánduhù ñuhù, te Gabata nani lugar mà dàhàn hebreu.

¹⁴ Te sàni cahin quivì yucán, divi quivì nduú vigilia vicò pascua mà, dandu nì càhàn-te xì nsidaa nèhivì yucán, cachí-te:

—Cundehè-nsiá, yohó iín nècuàchì nduú rey xi-nsia.

¹⁵ Doco ndee ní càna nsidaa nèhivì mà:

—¡Còó! ¡Ni cuí-nè cuní-nsí!
¡Cahnì-nínè! ¡Ni mácùtuu-ne nchìca cruz!

Dandu cachí Pilatu xì nsidaa-né:

—¿A ndísá cuní-nsià cui rey xi-nsia nchìca cruz?

Te nì cacachi dùtù xícusahnuma:

—Cuisì imindaa rey xi-nsi iá, divi nduú César.

¹⁶ Ñàyùcàndüá, nì candisá Pilatu ñà-ndüá xícàn nècuàchimà; nì dándàcú-te ni cuí Jesús nchìca cruz. Dandu nì saca soldadu-yà cuàhàn-te xi-yá.

Nansa nì sàcùtuu Jesús nchìca cruz

¹⁷ Daaní, nì sàcùnsida-ya cruz xi-ya cuàhàn-yà, te nì sàà-yà nùù iin xaan nani lunsì Calvariu. Te Gólgota nani stná lugar yucán nùù dàhàn hebreu.

¹⁸ Te yucán nì cachituu-tèyá nchìca cruz, mii-yá xì inga ùi stná tiàa, iin iin-tè iin iin ladu-yà, te mii-yá mahì-xí.

¹⁹ Daaní, nì dándàcú stná Pilatu ñà-nì mácùtuu dìni cruz xi-ya iin ñà-càchí: “Jesús de Nazaret, rey xi tè-raza Judea”.

²⁰ Dandu nì cahvi cuàhà nècuàchì ñuu mà nansa cachá, vàchi lugar ndé nì chituu-tèyá nchìca cruz, yatni uun ñuu mà nduá. Te ùni dàhàn nì tiàa palabra mà: dàhàn hebreu, xì dàhàn

griegu, xì dâhàn latín. ²¹ Dandu dùtù xícusahnu-ma, nì càhàn-nè xì Pilatu, cachí-nè:

—Màsà cáchí palabra mà “Rey xi tè-raza Judea”. Còó, chicá vâha tiaa-ní ñà-nì cachi uun-ne nduú-né rey xi nèhivì raza-nsì.

²² Dandu nì cachi Pilatu xì nècuàchì yucán:

—Còó. Ñà-nduá sàni tiaa, ducanicoá

²³ Daaní, nì nsihì nì chituu soldadu-yà nchìca cruz, dandu nì dàcuàchí-te sì-coto xi-ya nùù nsicúmì-té. Chii chiá nì nihì iin iin-tè. Doco cuaán nduú dùhnù quihín-yà, vâchi iin-ni cahnú nì cuàha; còò ni-iin xaan xi-ña ndé nì nsícu.

²⁴ Ñâyùcàndùá, nì cacachi soldadu mà:

—Màsà dâcuáchí-ndáñâ. Chicá vâha cuidàdiquí-ndâ suerte sâhâ-ñâ cundaà ini-ndâ ana nihì xán.

Pues ducán nì cuu sâhâ-ñâ ni cuú ndisa ñà-nduá nì cachitnùhu nùù tutu ì ndé cachí palabra yohó: “Nì cadasàn-té sì-coto xi entre mii-té, te nì idàdiquí-te suerte, a ver índù-té nihì xì ñà-nduá ndixí”. Ñâyùcàndùá, ducán nì caquida soldadu mà.

²⁵ Daaní, sâhâ cruz xi-ya iín stná dihi-yá xì cùhì-nè nani stná María, divi ñahàdihí Cleofas; te yucán iín stná María Magdalena. ²⁶ Te nì xini-yà dihi-yá, te nì xini stná-yà yucán iín stná iin nècuàchì dacuahá-yá cuú cuáhâ ini-yà sâhâ-xí. Ñâyùcàndùá, nì cachi-yà xì dihi-yá:

—Cundehè-ní mamá, jaàn iín dèhe-ní.

²⁷ Dandu nì cachi-yà xì nècuàchì dàcuahàmà:

—Cundehè-ní, jaàn iín mamá xi-ní.

Te divi hora yucán nì nàcùndiaa nècuàchìmà dihi-yá.

Nansa nì xihì Jesús

²⁸ Daaní, ináhá-yâ ñà-sàni cuu ndisa nsidaa ñà-nduá nì cachi tutu ì, ñâyùcàndùá, nì cachi-yà:

—Xihì tècuíí.

²⁹ Te yatni uun yucán iín iin quèdi chitu vinu nì xìò. Ñâyùcàndùá, nì quihin soldadu iin ñà-ñâhmá nani esponja, nì chihi-tèá dìni iin vara nù-hisopo. Dandu nì chindaxin-tèá vinu mà, te nì dàcùhùn-teá nùù yuhù-yá ³⁰ nì sihiví-yá chiá. Dandu nì cachi-yà:

—Vichi ndisa sâ-íá.

Te nì nàcuindee dìni-yá, te nì xihì-yà.

Nansa nì dàquíhvi iin soldadu lanza xi-tè diin tixì Jesús

³¹ Dandu nècuàchì raza Judea, cóni cùnì-nè ndòò nsidaa nsìi ma nchìca cruz, vâchi vigilia xi quivì descansu nduá. Te divi quivì descansu mà nì nacava stná iin vicò cahnú xí-né. Ñâyùcàndùá, nì ca-xicàn-nè favor nùù Pilatu ñà-nì cátnáhnù iquì naní sâhâ iin iin ana itándiaa nchìca cruz (sâhâ ñà-nì cùí yâchì-nè), dandu cuxio-ne nùù cruz.

³² Ñâyùcàndùá, nì casaà tu soldadu (ndé itá cruz), te nì casahnù-te iquisáhâ iin tiàa itúú nchìca cruz iin ladu Jesús, dandu después ingà-te. ³³ Doco na ní tnàtuu-tè ndé itúú mii-yá, nì cundaà inì-te sàni xihì-yà; ñâyùcàndùá, cóni sâhnù gà-te iquisáhâ-yá.

³⁴ Doco iin soldadu mà, nì dàquíhvi-tè lanza xi-tè diin tixì-yá, te nì dàñâ nì-yá xì tècuíí. ³⁵ Yùhù nì xini nsidajàn, teayùcàndùá nacánì xì-nsiá sâhá. Te ñà-ndâcuisi nduá cachí. Yùhù ináhí, te cachitnùhu ndai xì-nsiá sâhâ-ñâ nì cúníndísâ stná-nsiá. ³⁶ Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn nì cuu xi-yá sâhâ-ñâ ni cuú ndisa nacua nì cachitnùhu nùù tutu ì ndé cachá: “Ni-iin iquì-yá mà-tnáhnù”.

³⁷ Daaní, cachí stná inga xaan nùù tutu mà, ndé cachá: “Ícúmí nèhivì cuni-nè mii-yá ana nì dàquíhvi-tè (câa) ìcâ-xí”.

Nansa nì ndùxin Jesús ini iin cueva

³⁸ Daaní, nì nsihàmà, dandu nì sâhàn iin tiàa nani José nùù Pilatu. Iin nècuàchì ñuu Arimatea nduú

nècuàchimà, te nduú stná-nè iin nèhivi xí Jesús, doco chídèhé-nè, vèchi yúhí-nè tè-dava ga raza-nè Judea. Pues divi mii-né nì sàhàn nì xicàn permisú nùu Pilatu nanihi-ne iquicúñú-yà. Te juùn nì cachi Pilatu. Ñàyùcàndùá, nì sàhàn-nè nì nanihi-ne iquicúñú-yà. ³⁹ Daaní, nì sàà stná Nicodemo yucán, divi nècuàchì nì sàhàn ñuu visita ndé iá-yà. Te vichi nihí-né ñà-tnami nani mirra nì sàà, te dácà stnahá stná mà xì inga ñà-tnami nani áloe. Nsidaájàn cùvèa nahi òcò ùxin kilo. ⁴⁰ Ñàyùcàndùá, José xì Nicodemo mà, nì nanihi-ne iquicúñú-yà nùu cruz, te nì chidúcún-neyà sicoto finu cuxín, te nì dàqueé stná-nè ñà-tnami ma, vèchi ducán nduú estilu xì nèhivi raza Judea na sácùndùxin-ne. ⁴¹ Cunaha-nsiá, yatni ndé nì sa-ittuu Jesús nchìca cruz, yucán itá stná itnii yutnù tàtá. Te mahì yutnù mà iá stná iin cueva làcà ní sate, doco tàñáha ga cundùxin ni-iin nsi-ña. ⁴² Te sàhà-ñá sà-ítúú quìvì descansu xì nècuàchì ñuu mà, ñàyùcàndùá, ini cueva yucán-ní nì chindùxin-neyà, vèchi yatni nduá.

Nansa nì natiacu Jesús

20 Daaní, quìvì primeru semana, (divi quìvì domingu) vèxi María Magdalena cueva ndé índùxin Jesús. Naha nduá, te iín tnuu va nduá. Dandu nì xini-nè, sàni cuxio cavà cahnú ndiadí yuhù cueva. ² Ñàyùcàndùá, nì dàyáà-nè cuàhàn-nè ndé iá Simón Pedro xì inga nècuàchì dacuahá-yá, divi nècuàchì màni guá nùu-yá, te nì cachi-nè xì nècuàchimà:

—Sàni tavà-té Stoho-ndà Señor ndé nì sácùndùxin-ya. Te có-cùndàà ini-nsi índù cuàhàn-te xì-yá.

³ Ñàyùcàndùá, nì quee Pedro xì compañeru-nè, cuàhàn stná-nè cueva yucán. ⁴ Te cutnàhá-né nì dàyáà-nè cuàhàn-nè, doco chicá ndee ní dàyáà compañeru Pedro mà, teayùcàndùá,

dihna nècuàchimà nì sàà-nè nùu cueva. ⁵ Te nì nacàhnu ndee-ne nì xito nihni-ne ini cueva, te nì xini-nè ndé sicoto xi-ya itánduhù, doco cóni quìhvi-ne inì-xi. ⁶ Daani, nchìcùn Simón Pedro nì sàà stná-nè, doco mii-né ndisa, nì quìhvi-ne inì-xi, te nì xini stná-nè itánduhù sicoto xi-ya, ⁷ xì stná pañuelu nisa idàhvi nùu-yá, doco có-índúhá xì sicoto dava ga; iladú índúhá, te sàni natnahnù viá. ⁸ Dandu nì quìhvi stná compañeru Pedro nì sàà primeru, te nì xini stná-nè nansa iámà, te nì xinindisá-né. ⁹ Doco ni mii-né ni stná Pedro, tàñáha ga cundaà ini-nè nansa cachí nùu tutu ì ndé cachí icúmí-yá natiacu-yá. ¹⁰ Daaní, ndúu-nè mànuhù-né vehe-ne.

Nansa nì ndecunu Jesús nùu María Magdalena

¹¹ Doco yucán ndé iá cueva mà (nì sàà) stná María. Te vichi iín-né fuera sacú-né. Te nì nacàhnu ndee-ne, nì xito nihni stná-nè ini cueva. ¹² Te yucán nì xini-nè ndoó ùi ángel xì Dios lugar ndé nisa induhù Jesús, iin-ne ndé nì sanduu dinì-yá, te inga-nè ndé nì sanduu sàhà-yá. ¹³ Te nì cachi ángel mà xì María:

—Señorita, ¿índù chuun sacú-ní?

Dandu cachí-nè xì nècuàchimà:

—Vèchi sànihí-te Stoho-nsi Señor cuàhàn, te có-cùndàà ini índù cuàhàn-te xì-yá.

¹⁴ Dandu nì ndecoto María ladu yàtà-né, te nì xini-nè yucán iín mii-yá, doco cóni nácúni-nèyà nduú-yá Jesús. ¹⁵ Te nì cachi-yá xì-né:

—Señorita, ¿índù chuun sacú-ní? ¿Ana divi nandúcú-ní?

Doco María, nì tuxi ini-nè ádi té-ndiáà yutnù tàtá iá yucán nduú ana cáhàn; ñàyùcàndùá nì cachi-nè:

—Señor, nú mii-ní nì tavà-níyà, dandu cachi sacú-ní xí índù nì sànihi-níyà, te cùhìn naquihin-yá.

¹⁶ Dandu nì cachi-yá xì-né:

—¡María!

Dandu ni naxicocuñin-nè ladu yàtà-né, te ni cachi-nè dàhàn mii-né:

—¡Raboni! —ñà-ndùá cuní cachà Maestro.

¹⁷ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Màsà dúcùn ndahà-ní yùhù, vàchi tãñáha ga nani nùu Yuamání. Còó. Cuahán-ní, cachitnùhu-ní xì nèhivì xí, vàchi nahi ñani xínduu-ne. Te cachi-ní xì-né ñà-icúmí nani nùhì nùu Yuamání. Te cunaha-nsiá, Yuamánì mii-nsiá nduú stná-yà. Te ana càhvì yùhù nduú-yá, nacua nduú stná-yà ana càhvì mii-nsiá —ni cachi Jesús.

¹⁸ Ñàyùcàndùá, ni sàhàn María Magdalena mà ni cachitnùhu-ne xì dava ga nècuàchì dacuahá-yá, ni nacani-ne nansa ni xini-nè Stoho-ndà Señor, te dohó te dohó ni cachi-yà xì-né.

Nansa ni ndecunu Jesús nùu nècuàchì dacuahá-yá

¹⁹ Daaní, na ní cuñaà quìvì domingu mà ni nataca nsidaa nècuàchì dacuahá-yá. Te ni nacadi vaha-ne yehè, vàchi yùhì-nè nèhivì dava ga raza-nè Judea. Dandu (na iin cachí) ni sàcuìin Jesús dava mahi-né, te ni cachi-yà xì-né:

—Contentu ni cúndóó-nsiá.

²⁰ Na ní nsihi ni cachi-yà ducán, dandu ni dàcùnì-yànè ndahà-yá xì diin tìxì-yá. Ñàyùcàndùá, cuàhà gá ni cudii ini-nè ñà-sàni xini-nè divi Stoho-ndà Señor nduú-yá. ²¹ Dandu inga xichi ni cachi-yà xì-né:

—Contentu ni cúndóó-nsiá. Nacua ni techuún Yuamání yùhù ni quesai, ducán techuún stnái mii-nsiá cùhùn-nsiá.

²² Daaní, ni sivi tàchì-yá nùu nsidaa-né, te ni cachi-yà:

—¡Ni nándèe Espíritu ìi ini anima-nsiá, cachí! ²³ Nú ni cuicáhnù inì-nsia sàhà cuàchi nèhivì, dandu ñà-sàni ndutu ndisa-ña cundua; te nú

màsà cuicáhnù inì-nsia sàhà-né, dandu iá ìi cuàchi-ne —ni cachi-yà.

Nansa ni sàà Tomás ni xinindisá-né ñà-ni natiacu Jesús

²⁴ Doco nùu ùxìn ùi nècuàchì dacuahá-yá, iin-ne cóni ía-ne xì compañeru-nè na ní ndecunu Jesús nùu-né. Divi Tomás nduú nècuàchimà, te Cuatí cachí stná nèhivì xì-né. ²⁵ Ñàyùcàndùá, ni cachi compañeru-nè xì-né:

—Cunaha-ní, ¡sàni xini-nsì Stoho-ndà Señor!

Doco mii-né, ni cachi-né:

—Dècuèndè cundehí yantà ndahà-yá ndé ni ìhi clavu, te daquíhvi òinindàhí ndé ni xida mà, te daquíhvi stnái ndahí ndé (ni nacuehè) diin tìxì-yá, te nú cóó, mà cúnindísè —ni cachi-né.

²⁶ Daaní, na ní xinu inga ùnà quìvì, ni nataca tu nècuàchì dacuahá-yá ini vehe. Doco daa ndisa iá stná Tomás xì nècuàchì ndòò-mà. Te ndiadí vaha tu yehè. Te ni sàà Jesús inga xichi ni sàcuìin-yà mahi-né, te ni cachi-yà:

—Contentu ni cúndóó-nsiá.

²⁷ Dandu ni cachi-yà xì Tomás:

—Yohó daquíhvi-ní òinindàhà-nì, te cundehè-ní ndahí; dandu daquíhvi-ní ndahà-ní diin tìxì. Te cunindisá vaha-ní. Màsà cachí gà-ní có-xinindísá-ní.

²⁸ Dandu ni cachi Tomás xì-yá:

—Stohì Señor nduu-ní, vàchi Dios nduu-ní.

²⁹ Dandu ni cachi-yà xì-né:

—Tomás, sàhà-ñá ni xininùu-ní yùhù, ñàyùcàndùá ni xinindisa-ní. Vihi gá ndiaha cundua nú ni cúnindisá-nsiá mate tãñáha ga cuninùu-nsiá yùhù —ni cachi-yà.

Ñà-ndùá disáhà-xí ni tiaa Juan tutu yohó

³⁰ Cunaha-nsiá, cuàhà gá stná milagru ni quida Jesús ni indehè nècuàchì

dacuahá-yá, doco cóni tiàá nsiha nùu tutu yohó. ³¹ Doco ñà-ndúá cachí nùu tutu yohó, nì tìaa-ñà sàhà-ñá nì sàà-nsià cunindisá-nsiá divi Cristu Dèhemanì Dios nduú Jesús. Vàchi nú sàni xinindisá-nsiá ñà-jaàn, te ndácùcahan-nsiá quìvì-yá, dandu vida ndiaha sàni nihì stná-nsià.

Nansa nì ndecunu Jesús nùu ùsà nècuàchì dacuahá-yá

21 Daaní, nì nsihàjàn, dandu nì ndecunu tu Jesús nùu nècuàchì dacuahá-yá na ndoó-né iin xaan yuhù mar nani mar Tiberias. Cuàhìn nacani xì-nsiá nansa nì cuu na ní ndecunu-ya nùu-né yucán. ² Cunaha-nsiá, cutnáhà Simón Pedro xì Tomás nècuàchì nani Cuatí, te cutnáhà stná Natanael nècuàchì ñíñùu-xi nani Caná iá ladu Galilea. Te ndoó stná (ùì) dèhe Zebedeo, xì stná inga ùì nècuàchì dacuahá-yá. ³ Te nì cachi Simón Pedro xì nsidaa-né:

—Cuàhìn tavì siaca.

Dandu nì cachi compañeru-nè:

—Ni cùhùn nsidaa-nda.

Ñàyùcàndùá, nì sàcùñuhu nsidaa-né ini iin lancha cuàhàn-nè; doco ni-iin siaca cóni níhi-né niù yacà. ⁴ Daaní, na sàcuàhàn nì tùinuù, yucán nì sàà stná Jesús, iín-yá yuhù mar (yatni ndé ndoó-né) mà. Doco cóni nácúní-nèyà.

⁵ Ñàyùcàndùá, nì cachi-yà xì-né:

—Hijos, ¿a sàni nihì-nsiá ñà-caxì-ndà?

—Còó, còò ni-iin-sì —nì cachi nècuàchimà.

⁶ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Ladu cuahá lancha, jaàn dacaná-nsiá ñunù xí-nsiá, dandu nihì-nsiási —nì cachi-yà.

Dandu ducán nì quida-ne, te nì mà cùì gá tavà-né ñunù xí-né ñà-chitu guá cuàhà siaca nì nihì-né. ⁷ Dandu iin nècuàchì dacuahá-yá, divi nècuàchì màni guá nùu-yá, nì cachi-nè xì Pedro:

—¡Divi Stoho-ndà Señor nduú Yà-yòhò!

Nì nsihi nì inini Simón Pedro ñà-divi Stoho-ndà Señor nduú-yá, dandu nì nàcùndixi-ne sacú-nè, vèchi cuisì sicoto inì-xi ndixì-né. Dandu ní ndàvà-nè mahì tècuì cuàhàn-nè. ⁸ Te después cuàhàn stná dava ga nècuàchì dacuaha-ma, doco ini lancha cuàhàn-nè, vèchi yatni iín-nu nùu ñuhù íchì, nahi 100 metro. Te cahà-nú itácáá ñunù chitu siaca. ⁹ Dandu nì nuu nècuàchì yucán ñuhù íchì, te nì xini-nè yucán ndoó tnùu sàxíxin, te sà-itádoó stná siaca chóhò. Te iá stná pan. ¹⁰ Dandu nì cachi Jesús xì-né:

—Cuahán-nsià quihin-nsia itnii siaca nì tavà-nsiá.

¹¹ Ñàyùcàndùá, nì nana tu Simón Pedro lancha, te nì ditá-nè ñunù mà nì naxinua ndè nùu ñuhù íchì. Chitu dini ñunù mà siaca, vèchi ñuhù 153 siaca nahnú. Mate cuàhà gá-si ñuhù, doco cóni sàchì ñunù mà. ¹² Dandu nì cachi Jesús xì nsidaa-né:

—Naha-nsià, cadì inì-nsia.

Te ni-iin nècuàchì dacuaha-ma, cóni sàha ndee ini-nè ndàcàtnùhù-né nùu-yá ana nduú-yá, vèchi ináhá-nè divi Stoho-ndà Señor nduú-yá. ¹³ Dandu nì tnàtuu Jesús nì tnii-ya pan, te nì dasàn-yáñà nùu-né. Te nì dasàn stná-yá siaca (nì chòhò mà) nùu-né.

¹⁴ Ñà-jaàn nì sanduu ùni xichi nì ndecunu Jesús nùu nècuàchì dacuahá-yá na sàni natiacu-yà. ¹⁵ Daaní, na ní nsihi nì sadi ini nsidaa-né, dandu nì cachi-yà xì Simón Pedro:

—Simón, dèhe Jonás, ¿a ñá-ndàà chicá cuú ndisa inì-ní sàhì nùu nècuàchì dava ga yohó?

—Jaàn, Señor mío. Sà-ináhá-ní cuú ini sàhà-ní —nì cachi-nè.

Dandu cachí tu-ya xì-né:

—Nú ndisa, dandu cundiaa-ní nèhivì xí na ian ndiaá pastor lelù xì-né.

¹⁶ Daaní, ñà-ùì nì cachi-yà xì-né:

—Simón, dèhe Jonás, ¿a cuú ndisa inì-ní sàhí?

Te nì cachi tu-ne xì-yá:

—Jaan, Señor mío. Sà-ìnhá-ní cuú inì sàhà-ní.

Dandu cachí Jesús xì-né:

—Dacúndéhe-ní (nèhivì-xí ichì váha), na ian ndiaá-ndà riì.

¹⁷ Daaní, ñà-ùni nì cachi tu-ya xì-né:

—Simón, dèhe Jonás, ¿a ñà-ndàà nduá, cuú ndisa inì-ní sàhí?

Pues vichi nì cuhuun inì-nè ñà-sà-ùni xichi ndacàtnùhù-yá a ndísá cuú inì-nè sàhà-yá, á coó. Ñàyùcàndùá nì cachi-nè xì-yá:

—Señor mío, nsidanicuú ñàhà ináhá-ní. Ñàyùcàndùá, ináhá stná-ní, yùhù cuú ndisa inì sàhà-ní.

Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Pues nú ducán, dandu cundiaà-ní nèhivì xí, na ian ndiaá-ndà riì xì-ndà.

¹⁸ Cunaha-ní, ñà-ndàà nduá cuàhìn cachitnùhi xì-ní yohó: na cuachi-ní, (nìsà nàcùndixi-ní sicoto xi-ní), nì sansidatnuu-ní cinturón xi-ní, te cuàhàn-ní ndéni nì cui cudí inì-ní. Doco nú sàni sahnú-ní, dandu icúmí-ní ndanihi-ní ndahà-ní, te inga-nè icúmí-nè nsidatnuu-ne cinturón xi-ní, te cunihi-ne mii-ní cùhùn ndé có-cùdì inì-ní cùhùn-ní.

¹⁹ Ñà-jaàn nduá nì cachi Jesús cachitnùhu-ya nansa quida nèhivì xì Pedro na quívì cui-nè, te ducán chicá quee tnùñuhu xí Dios.

Nansa icúmí cuu xì Juan

Daaní, nì nsihi nì cachi-yà ñà-jaàn, dandu nì cachi tu-ya xì Pedro:

—Cunchicùn-ní yùhù.

²⁰ Daaní, nì nacuíco Pedro yàtà-né, te nì xini-nè nchícùn stná nècuàchì dacuahá cuú guá ini-yà sàhà-xí. Te divi nècuàchimà nduú nècuàchì nì ìa yatni diin Jesús na ní sandoo-ne nì xixi-ne xì-yá daa, te nì xicàn tnùhù-né nùu-yá nì cachi-nè: “Señor mío, ¿ana divi nduú tiàa icúmí cahin xì-ní?” ²¹ Pues, divi nècuàchimà nì xini Pedro nchícùn vaxi, te nì cachi-nè xì-yá:

—Te nècuàchì jaàn tú, ¿nansa icúmí cuu xi-né, Señor mío?

²² Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Pues nú cudí inì cutiacu-nè ndé cachi sàa quívì naxicocufin, doco mii-ní, màsà nácánì inì-ní sahájàn. (Chuun xi-ní nduá) ñà-cunchicùn-ní yùhù —nì cachi-yà.

²³ Ñàyùcàndùá, nì xitià cuentu nùu nèhivì xí-yá, ñà-mà nunca cui nècuàchì dacuahama, cachí cuentu. Doco cóni càchí-yà mà cufí-nè. Còó, cuisì ní cachi-yà nú cuní-yà cutiacu-nè ndé cachi sàa quívì naxicocufin-yà, màsà nácánì ínì Pedro sàhà-mà.

²⁴ Cunaha-ní, divi nècuàchimà nduú yùhù, te divi yùhù nì tiaa nsidaa palabra yohó. Te ñà-ndacuisì nduá cachí, vaxi ináhí cachí ndàì xì-nsiá.

²⁵ Cunaha-nsiá, cuàhà gá stná ñàhà ìa nì quida Jesús (ñuhivì yohó). Doco nú cuní-ndà tiaa nsihi-nda nsidaámà, dandu cuàhà sàstnùhù libru cundua. Te mà cuàhà-ñà ni inicutu ñuhivì, cachí yùhù. Sà-ìá.

Chuun Nsiha Nì Caquida Nècuàchì Nì Nìhì Chuun Ìì nùù Jesús

Nansa nì quida Jesús comprometer icúmí quixi Espíritu Ìì xí Dios

1 ¹⁻² Cásàhúì xì mii-ní señor Teófilo. Cunaha-ní, tutu nì tiai primeru, nacáníamà sàhà ñà-ndùá nì quida Jesús xì ñà-ndùá nì chinaha-yà ndè quivì nì quesaha-yá xì ndé quivì nì nana-ya mànùhù-yá ansivi. Doco na táñàha ga nùhù-yà, dandu nì càhàn-yà xì apóstol ana nì sàhatahvì-yá chuun xi-ya; sàhà poder xi Espíritu Ìì xí Dios nì càhàn-yà xì-né nì dandàcú-yá nùù-né nansa quida-ne. ³ Vàchi antes, na ní nsihi nì ndoho-ya, te nì xihì-yà, dandu vivu nì ndecunu-ya, te nì xini-nèyà ñà-sàni natiacu-yà, ùì dico quivì nì ndòò ga-yà ñuhivì, te cuàhà xichi nì ndecunu-ya nùù-né, te cuàhà gá stná ñà-ndùá nì quida-ya sàhà-ñá cundaà ndisa ini-nè divi nduú-yá. Te nì càhàn stná-yà xì-né sàhà chuun xi ñuhivì Ìì xí Dios.

⁴ Daaní, na iá va-ya xì-né, nì cachi-yà xì-né ñà-màsà quéé yáchi-nè ñuu Jerusalén:

—Còó —cachí-yà— yohó cundiatu-nsia dècuèndè ñihitàhvì-nsiá cuu xi-nsiá nacua sàni quida Yuamánì comprometer, divi ñà-ndùá nì cachi stnáì xì-nsiá antes. ⁵ Vàchi ñà-ndàà ndùá, tècuíì nisa quida ìì Juan nèhivì. Doco mii-nsiá, tixi Espíritu Ìì xí Dios icúmí anima-nsiá nduhiiá tixi sacu quivì —nì cachi-yà.

Nansa mànana Jesús mànùhù-yá gloria

⁶ Daaní, nì nataca tu nsidaa nècuàchì dacuahá-yá-mà nùù-yá, te nì xicàn tnùhù-né, cachí-nè:

—Stoho-nsì Señor, ¿a vichi nacání inì-ní quee libre ñuu-ndà Israel quida-ní?

⁷ Dandu nì cachi-yà xì-né:

—Có-sàhatahvì Dios mii-nsiá ñà-cunaha-nsiá índù iin quivì, ò índù iin tiempu cuu iñàha. Còó, vàchi cuisì Yuamánì iá ansivi chítnùmí inì-xi sàhà nsidaájàn. ⁸ Doco mii-nsiá, icúmí-nsiá ñihitàhvì-nsiá quivì quixi fuerte Espíritu Ìì ini anima-nsiá, dandu inicutu icúmí-nsiá càhàn-nsiá sàhí. Primeru ñuu Jerusalén yohó càhàn-nsiá, te ducán stná inii ladu Judea, xì stná ndè ladu Samaria xì dècuèndè stná inicutu ñuhivì ⁹—nì cachi-yà.

Daaní, indéhe-né nì ndanchito-ya mànana cuisì-yá ansivi, te nì dàhvì-ya nùù-né mahì iin vècò mànùhù-yá. ¹⁰ Te na indéhe váha-ne ansivi ndé mànana-ya, dandu yucán ndé itá-né nì sàcuíta stná ùì ana ndixín cuxín. ¹¹ Te nì cachi nècuàchìmà xì nècuàchì xí-indehè mà:

—Mii-nsiá nècuàchì ñuu Galilea, có-ndùá cundehè gá-nsiá ansivi, vàchi divi Jesús nì xini-nsiá mànùhù yucán, icúmí-yá naxicocufìn-yà. Vàchi nacua iá-yà mànana-ya mànùhù-yá, divi ducán icúmí-yá naxicocufìn-yà nuu-ya.

Nansa nì quee Matías nombradu cundehè-né chuun xi Judas

¹²⁻¹³ Dandu nsidaa nècuàchì apóstol mà, nì nuu-ne yucù Olivo yucán, mànùhù-né ñuu Jerusalén, vàchi yatni iá ñuu mà nùù yucù yucán, nahi dava hora caca-nda. Te na ní nasaa-nè, nì yàha-ne ndè iin vehe idótnahá, nì canana-ne dìquì-xí ndé ndoó-né. Te nèhivì ndoó yucán, dohó nani-né: Pedro, xì Jacobo, xì Juan, stná Andrés, xì Felipe, xì Tomás, xì Bartolomé, xì Mateo, xì stná dèhe Alfeo nani stná Jacobo, xì stná Simón Zelote, xì ñani Jacobo mà nani Judas. ¹⁴ Nsidaa nècuàchìmà, iin-ni ñihnú ini-nè, te iin-ni xicàn tàhvì-né nùù Dios,

mii-né xì stná ñani Jesús, xì dihi-yá María, xì más gà stná nècuàchì ñahà.

¹⁵⁻¹⁶ Daaní, quivì yucán nì nataca nsi-daa nèhivì nchícùn ichì-yá. Na iin cientu òcò xínduu-ne. Te nì ndacuiin Pedro mahì nsidaa-né, cachí-nè:

—Ñáni, sàhana nì chindee Espíritu ìi xí Dios xì-ndà David, te nì tiaa-ne nì cachitnùhu-ne sàhà Judas, divi tiàa nì sacatnahá xì nècuàchì nì tnii xì Jesús. Te ducán nì cuu, vàchi ñà-ndúá nì cachí Dios sàhana ma, fuerza nì cuu ndisa-ña. ¹⁷ Vàchi Judas mà, nisa cutnahá-né xì-ndà, iin-ni chuun nisa quida-nda xì-né antes. ¹⁸ Doco nì quida-ne iin cuàchi, nì tnii-ne dihùn, te sàhà dihùn mà nì xiin-ne iin ñuhù. Dandu nì nacava candéé-né yucán, nì cahnsi ìi-né nì que-coyo ìi sisi-né. ¹⁹ Te nsidaa nèhivì ñuu Jerusalén yohó, nì xinitnùhu stná-né sàhámà. Ñàyùcàndúá nì sàcùnani ñuhù mà Acéldama, te cuní cachí quivì mà: “Iin ñuhù ndé nì xitià nì”. ²⁰ Vàchi ducán nì cachitnùhu libru ndé itándiaa alabanza ìi ndé cachá: “Ni ndóo nihni vehe-ne. Màsà cúndóo gá nèhivì yucán”. Te cachí stná tutu mà: “Ni ndóo chuun xi-ne nùu inga nèhivì”.

²¹⁻²² Ñàyùcàndúá, xiñuhu nanducu-nda inga tiàa chindee tnahà-xi-nda cachitnùhu-nda xi nèhivì ñà-sàni natiacu Stoho-ndà Jesús. Doco icúmí-né cunduu-ne iin ana sàni cutnahá xi-nda inii tiempu nisa xicanuu-ya mahì-ndà dècuèndè tiempu nisa quida ìi Juan xì ndé quivì nì nana-ya ansivi cuàhàn-yà —nì cachí Pedro.

²³ Ñàyùcàndúá, nì catavà-né ùi nèhivì. Iin-ne nani José Barsabás, te Justo ndúú inga quivì-né. Daaní, inga nemà nani Matías. ²⁴⁻²⁵ Dandu nì xicàn tàvhi nsidaa-né nùu Dios, cachí-nè:

—Stoho-nsì Señor, ináhà-nì nansa iá anima nsidaa nèhivì. Ñàyùcàndúá, nùu ùi tiàa yohó cuàha-ní nsihùh iin seña

índù nècuàchì cundehè chuun xi-ní cuenta xi Judas, vàchi nècuàchimà, sàhà cuàchi-ne, ñàyùcàndúá nì ndóo chuun xi-ne, te cuàhàn-né ndé nì nchihò ini-né cùhùn-né —nì cachí-né.

²⁶ Dandu nì caquida-ne iin sorteu, te nècuàchì nani Matías mà nì quee nom-bradu ñà-cutnahá stná-né xì ùxìn iin ga nècuàchì apóstol.

Nansa nì nuu Espíritu ìi xí Dios

2 Daaní, meru quivì nducáhnú vicò Pentecostés, dandu iin-ni xaan nì nataca nsihi nècuàchì nchícùn ichì mii-yá. ² Ndoó-né, te nanàá nì tiacu-né ndé diqui-xí ansivi na ian cahá fuerte guá tàchì, te nì tiacu inii ini vehe ndé ndoó-né. ³ Dandu nì xini-né nchif ñuhu cuati nahi yàá-ndà, te nì xitià nihnia, iin ian nì ndóo dìni iin iin nèhivì yucán. ⁴ Te nsidaa-né, nì chitu anima-né Espíritu ìi xí Dios, te nì quesaha-né càhàn-né dàhàn sàà según nansa nì dàtnúu Espíritu ìi sàxínítnùnì iin iin-ne.

⁵ Cunaha-ní, ñuu Jerusalén yucán ndoó cuàhà nècuàchì raza Judea nì caquee nùu nsidaa ñuu inicutu ñuhivì. Nèhivì càhvì víi xí Dios ndúú-né. ⁶ Te na ní tiacu-né càhàn guá nèhivì yucán, dandu nì nataca cuàhà-né, te yáha ga nì ndulocó-né, vàchi iníní-né càhàn nècuàchimà dàhàn cada iin iin ñuu nècuàchì nì nataca iníní má. ⁷ Ñàyùcàndúá, nì ndulocó nsidaa-né, nacánì ini-né, cachí-né iin-ne xì inga-né:

—Amádi puru nècuàchì ñuu Galilea xínduu nècuàchì càhàn guá yohó.

⁸ Doco vichi iníní-ndá càhàn-né dàhàn nì sahnu cada iin iin ndohó. ¿Nansa cui quida-neàmà? ⁹ Vàchi mii-nda, cuàhà ñuu nì quixi-nda: ñuu Partia, xì ñuu Media, xì ñuu Elam, xì ñuu Mesopotamia, xì ladu Judea yohó, xì ñuu Capadocia, xì ñuu Ponto, xì ladu Asia, ¹⁰ xì ladu Frigia, xì ladu Panfilia, xì ñuu Egipto, xì stná ladu Africa iá

nùu-xí ñuu Cirene, te yohó ndoó stná nècuàchì Roma, nduú-né nècuàchì raza Judea, te nduú stná-nè nècuàchì nì yàha ndè religiòn xi raza mà. ¹¹ Daaní, ndoó stná nècuàchì ñuu Creta, xì stná nècuàchì ladu Arabia. Doco nsidaa-nda iníní-ndá càhàn nècuàchì yohó dàhàn iin iin-nda, ndeníhí vàha-ne Dios sàhà obra ndiaha quidá-yá —nì cacachi-nè.

¹² Ñàyùcàndùá nsidaa nècuàchì iníní yucán, nì ndulocò cuàhà-né, nacání cuàhà ini-nè, ndácàtnùhù tnhá-né nùu-né, cachí-nè:

—¿Ndíá nduá cuní cachí ñà-yòhó?

¹³ Doco dava ga nèhivì, nì sàcùndiaa uun-ne, cachí-nè:

—Ádí xíní nsidaa nècuàchì jaàn nì quida vinu fuerte —cachí-nè.

Ñà-nduá nì cachí Pedro xì nèhivì cuàhà

¹⁴ Dandu Pedro, iin-né cutnáhâ-né xì ùxin iin nècuàchì icúmí stná chuun nùu Jesús, te ndee nì càhàn-nè xì nsidaa nècuàchì sàni nataca yucán, cachí-nè:

—Mii-nsiá tè-nduú ñanitnaha raza-ndà Judea, xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì ndoó ñuu Jerusalén yohó, cunini-nsia cuàhìn càhìn. ¹⁵ Xíní-nsi tuxí inì-nsia, doco còó. Có-ndùá ñà-xíní-nsi, vàchi làcà ní cahin vitni. ¹⁶ Còó, ñà-nduá càhàn nècuàchì yohó, divi nduú ñà-nduá nì cachí Joel sàhana na ní cachitnùhu-ne iin razón ndiaha xí Dios.

¹⁷ Te dohó cachí-yà, nì cachí Joel mà:

Quivì xínu tiempu, cuàhà icúmí cuàhatahví nsidaa nèhivì Espíritu ìi xí. Ndè dèhe ii-nsiá xì dèhe yoco-nsiá, icúmíâ càhàn ñà-nduú razón ndiaha xí. Te tiàa cuachi, icúmí dacuní nùí-nè cuàhà ñà-ndiaha; xì stná nècuàchì sahnú, icúmí quixi stná sani nùu-né. ¹⁸ Te quivì yucán, cuàhà icúmí cuàhatahví nècuàchì xinúcuáchí nùí, tiàa-ne te ñahà-né, cuàhà gá

icúmí-nê ñihitáhvi-né Espíritu ìi xí, dandu càhàn-nè ñà-nduú razón xi. ¹⁹ Te diquì-xí ansivi icúmí cuu cuàhà stná milagru fuerte quide, xì stná ñuhivì yohó, icúmí stná-nsià cuni-nsià milagru ndiaha xí. Vàchi icúmí cucuu nìi, te cucuu ñuhu, te cucuu ñuhmà nahi ñuhmànsivì. ²⁰ Doco dihna icúmí ndàhvà orá, xì stná yoo, icúmí-sí nducuahá-si nahi nìi, dandu sàà quivì xí yùhù ana nduú Stoho-nsià Señor. ²¹ Te nsidaa ana ndacùcahan xi quivì, icúmí-nè càcu-ne, nì cachí-yà.

²² Nsidaa-nsiá nècuàchì ñanitnaha raza Israel, cunini vàha-nsia ñà-nduá cuàhìn cachí: nì quixi Jesús de Nazaret nì xicanuu-ya mahì nsidaa-nda, te ndiaha gá nì quida-ya nacua cuní Yua-nda Dios, vàchi sàhà poder ndiaha xí Dios nì quida-ya cuàhà milagru fuerte, cuàhà milagru ndiaha. Ináhá vàha-nsia sàhà ñà-jaàn. ²³ Doco Dios, nì chitnùmí ini-yà ñà-tnii-nsia Jesús, te coo-ya ndahà-nsiá. Te divi ducán nì cuu, vàchi ináhá Dios nansa cuàhàn cuu xi (Dèhemani-yá) Jesús. Ñàyùcàndùá, nì tnii-nsiayà, te nì sahnì-nsiáyà, vàchi iin-nì nì ndatnuhu-nsiá xì tiàa malu, te nì cachituu-tèyá nchica cruz. ²⁴ Doco nì dãnátíacú Yua-nda Dios-yà, nì tavà-ñáyà nùu tñundoho ñà-nì xihì-yà, vàchi có-nduá ducán ndòo-ya tixi ñuhù. ²⁵ Te divi ducán nduá nì cachitnùhu stná David sàhana sàhà-yà, vàchi dohó nì cachí-nè:

Dios nì quide cuenta cutnáhâ-xì nicanicuahàn, vàchi yatni iá-yà ladu cuahí sàhà-ñá màsà dáyùhì nèhivì yùhù, te quidi yùhù. ²⁶ Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nì cudii ini anímè, te nì naquimaní (mii-yá), vàchi mate ni ndúxin iquícùñú, doco ináhí iá tñundé ini xi. ²⁷ Vàchi dohó sàni cachí xì Dios: “Ináhí, mà nácóó-nì anímè ñà-ndòà ndé

ndoó vâha anima nècuàchì nsii; còò, yùhù tè-ndùú dèhemanì-ní, mà cuàha-ní tnani iquicúnú ñuhù.

²⁸ Sàhà mii-ní sàni sài nì cundaà inì nansa íá ichì cutiacu ndiahí; icúmí-ní dacúdfi inì-ní yùhù, vâchi seguru icúmí naxicocufin cundehí nù-ní”, nì cachi David.

²⁹ Doco ináhá-ndá nì sàà xii-ndàmà nì xihì-nè, ñàni, dandu nì ndùxin-ne, (ináhá-ndá), vâchi ñuu yohó nduú ndé ñdùxin-ne, te ndè vichi náhà lugar mà.

³⁰ Doco iin ana tûha cachitnùhu razón xi Dios nì sanduu stná nècuàchimà, ñàyùcàndüá ináhá stná-nè ñà-sàni quida Dios comprometer ñà-divi Cristu cunduu iin descendencia xi-ne, te seguru cusahnú stná-yà nacua nisa cusahnú mii-né.

³¹ Ñàyùcàndüá, nì dâcùnì Dios-nè inàha, te nì xini-nè nansa cuàhàn cuu xi Cristu ñà-icúmí-yâ natiacu-yà, mà ndóo anima-yà ndé ndoó vâha anima nsii, ni mà tnání stná iquicúnú-yà ñuhù. ³² Te divi ducán nì cuu, nì natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios. Ináhá-nsí, vâchi testigu nduú-nsí.

³³ Dandu después dècuèndè gloria mànana ducún-yà nì quida ndahà cuàhá Yua-nda Dios, te divi nduú ana nì quida comprometer cuàhatahvì stná-yà Espíritu Ì xí-yá. Ñàyùcàndüá sàni dàquixí fuerte Jesús Espíritu Ì, te ñà-jaàn nduá disáhà-xí cuú ñà-ndüá xiní-nsià te iníní-nsià vichi.

³⁴ Doco nsì-David (sàhana ma), tãñáha ga nana ducún-nè ndè ansivi; còò, vâchi palabra yohó nduá nì cachi-nè:

Nì cachi Dios xì Stoho yùhù: “Yohó coo-ní ladu cuàhî ³⁵ ndè cachi sàà cundei nù nsidaa ana xiní ùhì xì-ní, dandu cusahnú fuerte-ní nù-né”.

³⁶ Ñàyùcàndüá, mii-nsià xì dava ga stná nècuàchì Israel, ni cúnáhá vâha-nsia ñà-yòhò: mate nchica cruz nì chituu-nsia Jesús, doco nì chitnùnì ini Dios ñà-divi mii-yá cunduu Stoho-ndà, te cunduu

stná-yà rey ndiaha Cristu —nì cachi Pedro.

³⁷ Daaní, nì nsihi nì inini nèhivì cuàhà mà ñà-jaàn, nì nàcùndoo-ne tnúnsí ini. Cuàhà gá nì nacani ini-nè, te nì cachi-nè xì Pedro xì dava ga nècuàchì apóstol:

—¿Nansa chicá vâha quida-nsi vichi, ñàni?

³⁸ Dandu nì cachi Pedro xì-né:

—Icúmí iin iin-nsia naxicocufin inì-nsia sàhà cuàchi-nsia, te cuhii-nsià, ndacùcahan-nsià quivì Jesucristu sàha ñà-dùcán ndoo cuàchi anima-nsià, te nihitáhvì-nsià nandè Espíritu Ì xí-yá anima-nsià; ³⁹ vâchi sàni quida Stoho-ndà Dios comprometer ñà-icúmí-ndá nihitáhvì-ndà Espíritu Ì xí-yá nú ni cúníndísá-ndá na caná-yàndó. Vâtùni nihitáhvì-ndà, mii-nda, xì stná dèhe-nda, xì stná anà-ni nì cui mate xica gá xíndoo-ne.

⁴⁰ Ducán nì cachi Pedro xì nsidaa nècuàchimà, vâchi cuàhà gá nì càhàn-nè nì dàtúi-ne ichì-yá nù nècuàchimà; te dohó nì cachi stná-nè:

—Nèhivì tiempu vichi, icúmí-nè ndañuhu-né, vâchi malu-nè. Ñàyùcàndüá, nacoo-nsianè, te càcu-nsia —nì cachi Pedro.

⁴¹ Daaní, cuàhà gá nècuàchì yucán, nì cudii ini-nè palabra nì inini-ne mà; nahi ùni mil nèhivì nduú-né, te nì yàha-ne ladu xi nècuàchì xiníndísá. Te divi quivì yucán nì cuhii nsidanicuú-né. ⁴² Daaní, iin-ni nì quesaha-né nchícùn-nè palabra dacuahá nècuàchì apóstol. Màni mánì ndoó-né, xixí tàcá-nè, te iin-ni xicàn tàhvì stná-nè nù Dios.

Nansa nisa quida nècuàchì primeru cahvi xì Jesús

⁴³ Daaní, nsidaa nèhivì dava ga, yáha ga nì ndulocó-nè, vâchi (nì chindee Dios) nècuàchì apóstol, te nì caquida-ne cuàhà milagru fuerte, cuàhà milagru ndiaha. ⁴⁴ Te nsidaa nècuàchì xiníndísá xí-yá,

iin-ni nihnú ini-nè, te nsidaa ñà-ndúá icúmí-nè, nisa xichuún tàcá-nèa. ⁴⁵Te nú iá iin ñuhù xí-né, ò inga inàha xi-ne, nì dicò-néa, nì tùi dihùn, te nì dasàn-né dihùn mà segùn iá necesidad nùu iin iin-ne. ⁴⁶Te nsiquívi nisa nataca-nè veheñuhu cahnú, te vehe vehe iin iin-ne nisa xixi tàcá stná-nè, cudfi ini-nè, te ndóo vaha ini-nè, ⁴⁷te ndeníhí vaha stná-nè Dios. Te nsidaa nehívi dava ga, cudfi stná ini-nè sàhà nècuàchì xinfidísámá, te quidánúhú stná-nè nècuàchimà. Te quívi quívi más gà nehívi nì càna nùu Stoho-ndà Jesús ñà-càcu anima-nè, te nì nacuastnahá stná-nè xì nehívi xí-yá.

Nansa nì nduvàha iin tiàa mà cùì caca

3 Iin quívi cutnàhâ Pedro xì Juan cuàhàn-nè veheñuhu cahnú. Càhúni nì cuaà cuàhàn-nè yucán, vachi divi hora yucán nisa xicàn tàhvi nehívi nùu Dios. ²Te iin yehè cahnú veheñuhu ma nisa nani Yehè Ndiaha. Te nsiquívi nisa saà nehívi yehè mà nsidá-né iin tiàa mà cùì caca. De por sí ducán nì tùinuè-né ñuhívi. Ñàyùcàndúá, yucán nisa chicoo nècuàchimà-né sàhà-ñá càcàn-nè caridad nùu nècuàchì quíhvi yehè mà. ³Pues vichi nì xini-nè Pedro xì Juan ñà-cuàhàn-nè quíhvi stná-nè, te sàhámà nì xicàn-nè iin caridad nùu nècuàchimà. ⁴Ñàyùcàndúá nì candacoto nècuàchimà ndé iá-nè, te nì cachi Pedro xì-né:

—Cundehè-ní yohó.

⁵Dandu nì ndacoto-ne nùu Pedro xì Juan, cuàhàn-nè nihí-né inàha cahan-né.

⁶Doco nì cachi Pedro xì-né:

—Ni còò plata nihí, te ni còò stná oro. Doco ñà-ndúá sái quide. Ndácùcahín quívi Jesucristu de Nazaret, te cachí xì-ní ndacuiin-ní caca-ní.

⁷Dandu nì tñii-ne ndahàcuàhá tiàa ma, nì ndacani-ne nècuàchimà. Te vichi duha nì ndufuerté sàhà-né, ⁸yàchì nì ndanchito-ne, nì ndacuiin-nè, te

luegu nì quesaha-né xicá-né; nì quíhvi stná-nè veheñuhu, cutnàhâ-né xì Pedro xì Juan, nandávà nihni-ne, xicánúú-né naquímànì cuàhà-né Dios. ⁹Te nsidaa nècuàchì itá yucán, nì xini-nè xicánúú nècuàchimà, ndeníhí vaha-ne Dios, ¹⁰te nì nacuni-nè nècuàchimà ñà-ndúú-né tiàa nisa ià Yehè Ndiaha veheñuhu cahnú xicàn caridad. Ñàyùcàndúá, cuàhà gà nì ndulocó nehívi mà, nacánì ini-nè sàhà ñà-ndúá nì cuu xì tiàa ma, te nì nduvàha-ne.

Nansa nì càhàn Pedro sàhù na iá-nè Portal de Salomón

¹¹Lugar yucán nduú corredor nani Portal de Salomón. Te tiàa nì nduvàha ma, itníf ndáha stnahá vaha-ne xì Pedro xì Juan. Dandu nsidaa nehívi veheñuhu yucán, nì nataca-nè ndé iá Pedro xì Juan, yáha ga ndulócò-nè. ¹²Ñàyùcàndúá na ní xini Pedro natácà-guá nehívi, dandu nì càhàn-nè xì nsidaa-né, cachí-nè:

—Nècuàchì ñuu-ndà Israel, ¿índù chuun ndulócò-nsià sàhà ñà-yòhó? ¿Índù chuun indéhe vaha-nsià nsiùhù na ian nsiùhù nì dándúvaha xi nècuàchì yohó cahan-nsiá? Còò, màdì sàhà fuerza xi nsiùhù nì níhì nècuàchì yohó caca-ne, te ni màdì sàhà ñà-ìì guá stná-nsì. Còò.

¹³⁻¹⁴Xì-ndà Abraham, xì Isaac, xì Jacob, nsidaa-né nisa cahvi-né Dios ndiaha xi-nda, te divi mii-yá nduú ana nì chitnùnì inì-xi ñà-cucumi Dèhemani-yá Jesús tñùuhu ndiaha xí-yá. Doco mii-nsiá, nì dàyáha-nsiayà ndahà Pilatu, te nì nacuaà-nsiáyà na ní cuni tèmà dañá-téyâ. Ana ì ndisa nduú-yá, te ndàa cuisì ini-yà, doco (còni ndúlócò-nsià), iin tèsàhni nì xicàn-nsià dàñà. ¹⁵Dandu nì sahnì-nsiáyà, mate divi sàhà mii-yá itiácú-ndà. Doco (Yua-nda) Dios, nì dånátíacú-yà Jesús. Ináhá-nsí, vachi testigu nduú-nsí. ¹⁶Te cunaha-nsiá, divi sàhà ñà-nihnú vaha ini-nsì mii-yá, te ndácùcahan-nsí

quìvi-yá, ñàyùcàndüá nì ndufuerté tiàa yohó. Indéhe-nsiánè, ináhá-nsiánè. Náhà xicà sàni nduvàha vàha-ne ñà-nì xinindisá stná-nè mii-yá.

¹⁷Te vichi sàni sànihì inì ñà-cóni cundáa inì-nsia nduá, ñáni. Stná nècuàchì cusáhnû nùu ñuu-ndà, ni cóni cundáa stná ini-nè, ñàyùcàndüá nì quida-nsia ducán. ¹⁸Doco ñà-ndüá nì cachitnùhu Dios sàhana, divi ñà-jaàn nduá nì cuu ndisa nì quida-ya. Vàchi ñà-icúmí Cristu ndoho-ya, divi nduá nisa cachi nsidaa nècuàchì profeta sàhana. Te ducán nì cuu ndisa. ¹⁹Ñàyùcàndüá, naxicocufin inì-nsia sàhà cuàchi-nsia vichi, te natenchicùn-nsià ichì mii-yá sàhà-ñá ndutu cuàchi-nsia, dandu quixi tiempu cundoo ndiaha-nsiá quida-ya, ²⁰te techuún-yá Jesucristu ndixi-ya, vèchi divi-ya nduú ana nì chitnùnì ini Dios cunduu rey ndiaha xi-nda. ²¹Doco vichi iá-yà gloria, te yucán icúmí-yá coo-ya ndè cachi sàa tiempu nsida vii-yá nsidaa iñàha. Vèchi ducán nì cachitnùhu nèhivì xí Dios sàhana na ní càhàn-nè nì quida-ya. ²²Vèchi ñà-ndácuisì nduá nì cachitnùhu Moisés xì xii-ndà sàhana na ní cachi-nè palabra yohó: “Icúmí Stoho-ndà Dios nacàxin-ya iin descendencia xi-nda cunduu ana càhàn cuenta xi-ya. Te divi nacua nì quida yùhù, ducán icúmí quida stná ana quixi ma. Dandu mii-nsiá, icúmí-nsiá cunini-nsia nsidaa ñà-ndüá cachi-yà xì-nsiá. ²³Te nú ni coó iin nècuàchì có-cùmì cunini xi-yá, dandu icúmí nècuàchimà ndañuhu-né ñuu-nè”, nì cachi Moisés.

²⁴Cunaha-nsiá, nsidaa nècuàchì sàhana nisa càhàn cuenta xi-ya, inii décuèndè tiempu nisa càhàn Samuel te vaxì duha, nsidaa-né nì càhàn-nè sàhà tiempu vitni. ²⁵Te vichi, mii-nda nduu-nda dèhe nècuàchì nisa càhàn razón mà. Ñàyùcàndüá icúmí-ndá

nihitáhvi-ndà ñà-ndiaha ñi nì quida Dios comprometer xì xii-ndà na ní saquin-yà tratu xì Abraham, te nì cachi-yà palabra yohó: “Sàhà iin descendencia xi-ní icúmí quixi ñà-ndiaha ñi cundiatú anima nsidanicuú nèhivì ñuhivì”, nì cachi-yà.

²⁶Ñàyùcàndüá, dihna ndohó nècuàchì (ñuu yohó) nì nihitáhvi-ndà, vèchi divi chuun jaàn ní sàhatahvi Dios Dèhemani-yá (Jesús), nì quixi-ya ndé ndoo-nda ñà-cundiatú anima nsidaa-nda nú ni náxicócuñin ini-ndà, te nacoo-nda ichì malu nchícùn-nda —nì cachi Pedro.

Ñà-ndüá nì cuu na ní càhà Pedro xì Juan nùu Junta Cahnú

4 Daaní, na meru càhàn-nè xì nèhivì yucán, dandu nì caquesaa nècuàchì nduú dùtù ndé itá-né, cutnàhà nècuàchimà xì comandante ndiaá veheñùhu cahnu-ma, te cutnàhà stná-nè xì nècuàchì saduceu, ²có-ndòo ini-nè ñà-chináhà Pedro xì Juan sàhà nansa natiacu-ndà quida Jesús. ³Ñàyùcàndüá, nì tnii-ne nècuàchimà nì chicadi-ñané vehecàa, te sàhà ñà-sàni cuaà, ñàyùcàndüá nì candòo-ne yucán ndè inga quivì. ⁴Doco nècuàchì nì inini nì càhàn Pedro xì Juan palabra xì Dios, cuàhà-né nì xinindisá-né, ndè ùhùn mil sàni nanduu nècuàchì tiàa xiníndisá.

⁵Daaní, inga quivì nì nataca nècuàchì cusáhnû, xì nècuàchì sahnú nchichí, xì nècuàchì ley xì veheñùhu, nsidaa-né nì nataca-nè ⁶ñuu Jerusalén yucán. Te nì sàa stná dùtù cusáhnû nani Anás, xì stná Caifás, xì Juan, xì Alejandro, xì nsidaa dava ga tnahà dùtù cusáhnúmá. ⁷Dandu nì tavà-né Pedro xì Juan ñà-cundaca tnahá-né quixi, te nì sàcuíta nècuàchimà dava mahì-xí. Dandu nì candacàtnùhù nècuàchì Junta mà nùu-né, cachí-nè:

—¿Ana divalor-xi nì càhàn-nsiá sàhà-xí nì quida-nsia ñà-ndüá nì

quida-nsia? ¿Ana dìquívì-xí nì ndacùcahan-nsiá?

⁸Dandu fuerte nì quixi Espíritu Ìi xí Dios ini anima Pedro, te nì naxiconihí-né nùu nècuàchìmà, cachí-nè:

—Mii-nsiá nècuàchì xícusahnú ñuu-ndà yohó, xì mii stná-nsiá nècuàchì sahnú nchichí raza-ndà Israel, cunini vaha-nsia. ⁹Vichi xicàn tnùhù-nsiá nùu-nsí nansa nì quida-nsí iin obra xì nècuàchì ndahví yohó, nansa nì nduvàha-ne. ¹⁰Pues ni cúnáhá mii-nsiá xì nsidaa stná nècuàchì Israel ñà-divi Jesucristu de Nazaret nduú ana dìquívì-xí nì ndacùcahan-nsí, te nì nduvàha-ne. Te yohó iín stná-nè dava mahí-nsiá, indéhe-nsiánè. Te mate ní chituu-nsia Jesucristu nchìca cruz, te nì xihì-yà, doco nì natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios. ¹¹Te mate ní cahíchì íní-nsiàyà, doco vichi sàni cuu xi-yá na ian nì cuu xi iin cavà nì cahíchì ini albañil, te después nì sàà nì sàcùndua yùu vïcò indúhu esquina vehe. ¹²Te còò inga gà ana sáha xi salvación, cuisì mii-yá. Vàchi inicutu ñuhívì còò inga gà ana dìquívì-xí ndacùcahan-nda, te càcu-nda nùu-xí. Còò inga gà ana nì techuún Dios ñuhívì yohó ñà-dacácu xi-nda, cuisì mii-yá —nì cachi Pedro.

¹³Dandu nècuàchì dandacuma, nì xini-nè, có-yúhî Pedro cáhàn-nè, te có-yúhî stná Juan. Te ni có-ndúú stná ñà-nì dàcuàhá cuáhà-né, còò, vachi cóni xíca cuahà-né escuela. Ñàyùcàndùá, na ní quida nècuàchì Junta mà cuenta ducán, nì ndulocó-nè, te nì cundaà ini-nè, divi Jesús nìsa cutnahá xì nècuàchìmà. ¹⁴Te tiàa nì nduvàha ma, yucán iín stná-nè xì nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá, mà nì cùí nihìndèè nècuàchì Junta mà canicuàchi-ne sàhà Pedro xì Juan. ¹⁵Ñàyùcàndùá, nì dandàcú-né ni cáquéé nècuàchìmà iladu, te nì ndatnuhu nsidaa-ní mii-né, ¹⁶cachí-nè:

—¿Nansa quida-nda xi nècuàchì caá? Vàchi iin milagru cahnú ndisa nduá nì quida-ne, ináhá nsidaa nèhivì ñuu-ndà Jerusalén yohó, te ùhì cachi-nsí nduá tnùhu. ¹⁷Doco sàhà-ñá màsà cuítià gà palabra yohó, chicá vaha dayúhî-ndané ñà-màsà cáhàn gà-nè sàhà Jesús xì ni-iin nèhivì —nì cachi-nè.

¹⁸Dandu nì cana-ne Pedro xì Juan, te fuerte nì chinaha-né nècuàchìmà ñà-màsà cáhàn gà-nè xì nèhivì sàhà Jesús, ni màsà dácuaáhà gà-nè ni-iin nèhivì sàhà-yá. ¹⁹Doco Pedro xì Juan, nì cachi-nè:

—¿Índù ñà-tùxí ini mii-nsiá, a chicá vaha cunini-nsi ñà-nduá cachí mii-nsiá, te ò ñà-nduá cachí Dios? ²⁰Pues cunaha-nsiá, có-nduá ducán cuhìhin-nsí. Vàchi ndiá ìcà-nsí cáhàn-nsí xì nèhivì ñà-nduá sàni xinìnùu-nsí xì ñà-nduá sàni tiacu tùtnù-nsí —nì cachi-nè.

²¹Dandu nècuàchìmà, chicá nì cáhàn dana-ne xì Pedro xì Juan, dandu después nì dañà-ñané, vachi cóni túi ni-iin falta ñà-ndoho-ne. Te yúhî stná nècuàchì dandacu-ma ñà-vihini nacuidà nèhivì cuáhà ñuu-nè, vachi nsidaa nècuàchìmà, naquímáni-né Dios sàhà ñà-nduá nì cuu. ²²Vàchi tiàa nì nduvàha sàhà milagru mà, sàni yàha-ne ùi dico cuià xicá-nè.

Nansa nì xicàn tàhvi nèhivì xí Dios nùu-yá, cuní-nè nacuàhandee ini-yànè

²³Daaní, na ní quee Pedro xì Juan libre, dandu mànuhù-né ndé ndoó compañeru-nè, te nì cachitnùhu-ne nsidaa ñà-nduá nì cachi dùtù xícusahnú, xì ñà-nduá nì cachi nècuàchì sahnú xídandacú. ²⁴Te nì nsihi nì cachitnùhu-ne, dandu nsidaa-né, iin-ni nì xicàn tàhvi-né nùu Dios, cachí-nè:

—Stoho-nsi Señor, na mii-ní nduu-ní Dios; cuisì mii-ní nduú ana nì quidavàha xi ansivi, ñuhù íchî, mar, xì nsidaa stná iñàha iá inicutu ñuhívì xì ansivi.

²⁵ Te mii-ní nduú ana nì dácáhàn xì iin nècuàchì sàhana cahvi xi-ní, divi xii-nsí David, te dohó nì cachi nècuàchìmà:

Nèhivì ñuhivì, ¿índù chuun cuadú guà-nè, te cánàhá guà-nè dìquì Dios? ¿Índù chuun nacání guà ini cuàhà raza nèhivì quida-ne ñà-có-ndiáá? ²⁶ Vàchi cuàhà rey xícusahnú ñuhivì yohó, nì sàcùita listu-te xì dava ga tè-xídandacú; nì nataca nsidaa-té ñà-cuni ùhì-te Yua-nda Dios xì Dèhemanì-yá Cristu, nì cachi David.

²⁷ Te divi ñà-ndàà nduá, vàchi ducán nì cuu, divi ñuu yohó nì nataca rey Herodes, xì Poncio Pilatu, xì stná nècuàchì ñuu Israel yohó, xì stná cuàhà nèhivì inga nación, vàchi cuní-nè quida quini-ne xì Dèhemanì-ní Jesús, mate divi-ya nduú ana nì chitnùnì inì-ní cusahnú. ²⁸ Doco na ní quida nècuàchìmà ducán, cuisì ñà-nduá nì nacani inì-ní dihna nì sandua, te nì sàha-ní lugar nì quida-ne ducán; vàchi mii-ní, nì chitnùnì inì-ní coo ducán, ²⁹ Stoho-nsì Señor. Te vichi (xícàn tàhvi-nsí) ñà-cunini-ní ñà-nduá cachí nècuàchìmà, ndee gá cáhàn-nè, cuní-nè dayúhì-nè nsiùhù. Doco nacuahandee inì-ní nsiùhù nècuàchì cahvi xi-ní, te ducán vátùnì cachitnùhu-nsi palabra ì xì-ní, te mà yúhì-nsì. ³⁰ Xícàn tàhvi-nsí nù-ní ñà-nì dándùvaha-ní nècuàchì cuhí sàhà poder ì xì-ní. Te nsiùhù, icúmí-nsí ndacùcahan-nsí Dèhe ndiaha-ní Jesús, dandu mii-ní quida-ní nsidaa clase milagru (cundehè nèhivì) —nì cacachi nècuàchìmà.

³¹ Daaní, nì nsihì nì xicàn tàhvi-né nùu Dios ducán, dandu nì ndacùchí vehe ndé ndoó-né, te fuerte nì quixi Espíritu ì xì-yá ini anima nsidaa-né, te ndee ní cáhàn-nè palabra ì xì-yá, cóni yúhì-nè.

Nansa nisa quida nècuàchì xiníndísá, iin-ni cahnú nisa ìa biene xi nsidaa-né

³² Cunaha-ní, iin-ni sàxinítùnì nisa icumi nsidanicuú nècuàchì xiníndísá. Còò ni-ìñàha nisá xídáhàn-nè nùu ñanìtnaha-ne, vàchi iin-ni cahnú-ní nisa ìa nsidaa ñà-nduá icúmí-nè. ³³ Te poder cahnú xí Dios, cuàhà gá nì chindeá nècuàchì apóstol, vàchi fuerte nì cáhàn-nè sàhù sàhà nansa nì xininù-né Stoho-ndà Jesús na sání natiacu-yà. Te cuàhà stná gracia xi-ya iá nùu nsidaa nèhivì xì-yá. ³⁴⁻³⁵ Nàyùcànduá, cóni quidámánì ni-ìñàha nùu ni-iin-ne, vàchi nècuàchì nisa ìa ñuhù-xí, ò vehe-xi, nì dicò-néà, te nihí-né dihùn mà nì sàhàn nì nacoo-neà nùu nècuàchì apóstol, dandu mii-né, nì dasàn-néà nùu nèhivì icúmí necesidad. ³⁶ Te iin nècuàchì nì dicò mà nani José; doco Bernabé nisa cachi nècuàchì apóstol xì-né, vàchi quivì mà, iin ana nàcuàhandee ini xì-ndà cumí cachàmà. Ñuu Chipre nduú ñuu-nè, te Leví nduú yohòtéhè-né. ³⁷ Pues divi-ne nisa icumi stná xì iin ñuhù, te nì dicò-néà. Dandu nihí-né dihùn yàhvia nì sàhàn nì sàha-ne nècuàchì apóstol, te nì ndòa ndahà nècuàchìmà.

Nansa nì quida Ananías xì Safira, nì xida cuàchi-ne

5 Daaní, nisa ìa iin tiàa nani Ananías xì ñahàdihì-nè Safira, te nì dicò stná-nè iin ñuhù. ² Doco nì chivàha cuaán-né chii dihùn sàhámà. Dandu dihùn nì cusobrà mà nduá nì tnii nècuàchì tiàa ma, te nihí-néà nì sàhàn nì sàha-ne nècuàchì apóstol, (na ian iá nsiha). Te ináhà stná ñahàdihì-nè nansa nì quida-ne. ³ Doco Pedro, nì cachi-nè:

—Ananías, ¿índù chuun nì sàha-ní nì dacà ñà-malu dìni-ní? Dècuèndè cuní-ní dandahví stná-ní Espíritu ì xì Dios, vàchi nì chidèhé-ní sàhà ñuhù mà.

⁴ ¿Amádi ñuhù xí mii-ní nì sandua daa, te vátùni quida-ní disponer sàhá? Daaní, na sàni dicò-nià, ¿amádi díhùn xí mii-ní nì sanduu stná? ¿Índù chuun nì nacani quini ini-ní, te nì quida-ní dohó? Cunaha-ní, màdì nùù nēhivì nì càhàn tñhù-ní. Còó, nùù Dios nì càhàn tñhù-ní —nì cachi Pedro.

⁵ Daaní, na ní nsíhi nì inini Ananías ducán, dandu nì natnahnù-nè, te nì xihì-nè. Te nsidaa ana nì xinitnùhu ma, nì yùhí cuaá-nè. ⁶ Dandu nì caquixi tiàa cuachi gá, nì chidúcùn-te nsii ma, te nì xida-tèndó cuàhàn-ndà cundùxin-nda.

⁷ Daaní, na ní yàha ùni hora, nì que-saa stná ñahàdihí ndómà, doco tãñáha ga cunitnùhu-ne nansa nì cuu. ⁸ Dandu nì ndàcàtñhù Pedro nùù-né, cachí-nè:

—Cachì-ní xí, ¿a ndísá tantu dohó nì dicò-nsiá ñuhù xí-nsiá?

Te cachí nècuàchimà:

—Jaan, divi ducán nì sandua.

⁹ Dandu nì cachi Pedro xi-né:

—¿Índù chuun nì ndatnuhu ndùì-nsiá quida-nsia ducán, a ndísá cuidà ini Espiritu Ìi xí Stoho-ndà Señor, cahan-nsiá? Cunaha-ní, tiacú sàni nsiaa ana nì casahàn nì sùxin xi ì-ní, te vichi icúmí-tè cunsida stná-te mii-ní cùhùn —nì cachi Pedro.

¹⁰ Te vichi duha nì natnahnù stná nècuàchimà nùù sàhà Pedro, te nì xihì-nè. Te na ní nansihvi tècuachima, sàni xihì-nè nì xinì-te, ñàyùcàndüá, nì tavà stná-te nsii ma nì sàhàn-te nì sùxin stná-te ndómà divi ndé nì sàcùndùxin nsì-ì-ndà. ¹¹ Ñàyùcàndüá, cuàhà gá nì yùhí nsidaa nècuàchì xiníndísà ichì-yá, mii-né xì nsidaa stná nècuàchì dava ga nì xinitnùhu ma.

Nansa nì cuu cuàhà milagru ndiaha

¹² Daaní, nècuàchì apóstol, ndiaha gá nì caquida-ne cuàhà milagru nì indehè nēhivì. Te nsidaa nècuàchì xiníndísámá, nsiquívì nìsa nataca-nè

nùù Portal de Salomón (iá yehè veheñùhu). Te iin-ni sàxínítnùní nìsa icumi nsidaa-né. ¹³ Doco nēhivì dava ga, ni-iin-ne cóni sáhandee ini-nè cutnahá-né xì nècuàchì natácá mà, mate ndeníhí vàha cuahà-né nècuàchimà. ¹⁴ Te nì sàà nì xinindisá cuàhà gá nēhivì, tiàa te ñahà-né, nì xinindisá-né Stoho-ndà Señor. ¹⁵ Dècuèndè nisa tavà stná nēhivì nècuàchì cuhí xi-ne, nì chítànduhù-né nècuàchimà yuhù ichí, dava-ne nùù cama, te dava-ne nùù yuì, ndiatú-né yàha Pedro, áma dúcùn-nè casì nècuàchimà, te nduvàha-ne. ¹⁶ Stná ñuu cuati ndoó yatni nì caquee cuàhà stná nēhivì vaxì ñuu Jerusalén ndacá-né cuàhà nècuàchì ndohó quidá cuèhè, xì stná nècuàchì dandohó ñà-malu. Te nsidaa-né, nì nduvàha-ne.

Nansa nì catnii-ne nsidaa nècuàchì apóstol

¹⁷ Dandu dùtù xícusahnu-ma, yáha ga nì cumbidia ini-nè, mii-né xì compañeru-nè tè-ndúú nècuàchì saduceu. ¹⁸ Ñàyùcàndüá, nì tnii-ne nècuàchì icúmí chuun nùù Jesús, te nì chicadi-nè nècuàchimà vehecàa. ¹⁹ Doco iin ángel xi Stoho-ndà Señor, ñuú nì sàà-nè vehecàa yucán, te nì nacuna-ne yehè nì tavà-né nècuàchimà, te nì cachi-nè:

²⁰ —Cuahán-nsià cuita-nsia veheñùhu cahnú, te nacani-nsia xì nēhivì nansa nihítàhvi-né cutiacu ndiaha anima-nè.

²¹ Ducán nì dándàcú-né nùù nècuàchimà quida-ne. Ñàyùcàndüá, na ní tùinuù, dandu nì quihvi-ne veheñùhu cahnú, te nì quesaha-né dacuahá-né nēhivì.

Daaní, dùtù cusáhnù, xì compañeru-nè, nì cana-ne nècuàchì Junta ñà-nataca nsidaa-né, te quixi stná nsidaa nècuàchì sahnú nchichí ñuu Israel yucán. Dandu nì techuún-né policia cuàhàn-te vehecàa

ñà-cundaca-tè nècuàchì ndiadí quixi.

²² Doco na ní casaà-te yucán, còò cá iin ni ndácùhun-tè. Ñàyùcàndüá, ni naxicocuñin-te ni cachitnùhu-tè, ²³ cachì-te:

—Ñà-ndàà nduá, ndiadí vaha yehè ve-hecàa ma, te itá stná soldadu ndiaá xán, doco na ní nacuna-nsi, còò cá nècuàchì ndiadí mà.

²⁴ Dandu dùtù cusáhnù, xì comandante ndiaá veheñùhu, xì stná dùtù nihí gá chuun nahnú, ni ndulocó-nè na ní xinitnùhu-ne ducán. ¿Índù fin cucumi chuun yohó? cahan-né. ²⁵ Daaní, divi momentu mà ni quesaa inga tiàa ni cachitnùhu xi-né:

—Cunaha-nsiá, nècuàchì ni chicadi-nsià vehecàa, yucán sàndòó-né veheñùhu cahnú, dacuahá-né nèhivi —ni cachì-te.

²⁶ Dandu comandante mà, cuàhàn-te xi policia xi-tè, te viví-ni ni saca-tè nècuàchimà vaxi-ne, vachi yúhí-te nèhivi cuáhà mà ñà-vihini cacani yuu-néte cahan-té. ²⁷ Ñàyùcàndüá, ndacá-te nècuàchimà ni quesaa, te ni sàcuíta-ne nùu nsidaa nècuàchì Junta mà. Dandu ni cachi dùtù cusáhnù:

²⁸ —¿Amádi sàni dándàcú-nsí nùu-nsiá ñà-màsà chínáhá gà-nsià nèhivi sàhà Jesús? Doco vichi, nsidanicuú lugar ñuu yohó sàni càhàn-nsià sàhù ñà-ndùú dāñùhù xi-nsia, te cuní-nsià ñà-nsiùhù nacuída-nsi cuàchi sàhà nècuàchì ni xihì mà.

²⁹ Dandu Pedro xi dava ga nècuàchì apóstol, ni naxiconihí-né nùu nècuàchimà, cachì-nè:

—Nsiùhù, icúmí-nsí cunchicùn-nsi ñà-ndüá cachí Dios, te màdì ñà-ndüá cachí nèhivi ùún. ³⁰ Mii-nsiá ni chituu-nsia Jesús nchìca cruz. Doco mate modo ducán ni sahnì-nsiáyà, doco vichi sàni natiacu-yà ni quida Dios, divi mindaa Dios nisa cahvi xii-ndà.

³¹ Te vichi sàni saquin-yà Jesús ndahà cuáhà-yà ñà-cunduu-ya ana cusáhnù, te cunduu stná-yà ana dacácu xi-nda. Te ducán ni cuu sàhà-ñá ni cuu-nda arrepentir, nsidaa ndohó nècuàchì ñuu Israel yohó, te ducán nihì-yá nansa cuicahnú ini-yà sàhà cuàchi-nda. ³² Te nsiùhù, testigu xínduu-nsi, vachi ni xinínùu-nsí ducán ni cuu. Te testigu nduú stná Espiritu Ì xí-yá ñuhú ini anima-nsi, vachi nsidaa ana cunini xi-yá, nihitáhvi-né ndèe Espiritu Ì xí-yá ini anima-nè quida-ya —ni cachi Pedro.

³³ Doco nècuàchì dandacu-ma, na ní inini-ne ñà-jaàn, yáha ga ni caxidà ini-nè, te ni quesaha-né ni ndatnuhu tnahá-né nansa dandáñúhú-nè nècuàchimà. ³⁴ Doco nùu nèhivi Junta mà, iá iin maestru nani Gamaliel, iin nècuàchì fariseu chináhà xi ley xi Dios. Nècuàchì vaha nduú-né cachí nsidaa nècuàchì ñuu yucán. Te divi-ne ni ndacuiin-nè ni dándàcú-né quee cuaán chii nècuàchì apóstol mà. ³⁵ Dandu ni cachi-nè xi nsidaa compañeru-nè yucán:

—Nsidaa mii-nsiá nècuàchì raza-ndà Israel, cuidadu ni cúndóó-ndá sàhà ñà-ndüá quida-nda xi nècuàchì càà.

³⁶ Vachi ¿a có-nsínuu inì-nsia nansa ni cuu tiempu na ní là iin tiàa nani Teudas? Tè-càhnú ícà-xí nduú-te nisa cachì-te. Te nahi cùmi cientu nèhivi ni quihvi tnahá xi-té ni sanchicùn-nète. Doco por fin ni sahnì nèhivi-té, te ni xitià nihni nsidaa nècuàchì nchìcùn xi-té, te ducán ni nsihi chuun ma.

³⁷ Daaní, después ni yàha inga casu na tiempu ni cuu-nda empadronar. Iin tiàa ladu Galilea nani Judas, ni nihì-té ni dàyàha-tè cuáhà nèhivi ladu xi-tè. Doco ni xihì stná-te, te ni xitià nihni stná nsidaa nèhivi ni chiyuhù-té.

³⁸ Ñàyùcàndüá, yùhù cachí xì-nsiá vichi, ni cúnàhá nècuàchì sàni tnii-nda jaàn. Chicá vaha naco-ndané, vachi nú inì-ni mii-né ni nacani ini-nè quida-ne

ñà-nduá quidá-né, dandu icúmíâ ndòo uan. ³⁹Doco nú Dios nì dandàcù-xì nùù-né, dandu mà nunca nihì-ndà cadi-ndà nùù-né, te cachí, còtó Dios nàá stnàhà-xì-ndà —nì cachi Gamaliel mà.

⁴⁰Dandu nsidaa compañeru nècuàchimà, nì dajuùn-nè nècuàchimà, te nì cana-ne nècuàchì apóstol nì nansihvi tu-ne. Dandu nì sahnì cuí-nè nècuàchimà, te nì chinaha-ñánê ñà-màsà cáhàn gà-nè xì nèhivi sàhà Jesús. Dandu nì dañà Junta Cahnú-mané, ⁴¹te nì caquee-ne libre, cudí ini-nè ñà-nì natùì stná-nè ndoho-ne sàhà chuun xì mii-yá. ⁴²Daaní, nsiquívì vehe vehe nìsa xicanuu-ne dacuahá-né nèhivi. Sáhàn stná-nè veheñùhu cahnú, te chináhá stná-nè nèhivi yucán, cáhàn-nè sàhù sàhà Jesucristu, ni-iyuhu cóni nácóó-néamà.

Nansa nì cuu nombrar ùsà tiàa dasàn ñà-cutiacu nècuàchì ndahví

6 Quívì yucán vihi gá nì nducuahà nècuàchì nchícùn ichì mii-yá; dava-ne cáhàn-nè dàhàn hebreu, te dava ga-nè cáhàn-nè dàhàn griegu. Dandu nì quesaha nècuàchì griegu mà nì xitnùhu-ne compañeru-nè cáhàn hebreu, vèchi ñahàcuàán xí-icumi nècuàchì griegu mà, có-níhì váha-ne ñà-cutiacu-nè na dásàn-ñà quívì quívì. ²Ñàyùcànduá nì cana nsi-úxin ùì apóstol nsidaa nècuàchì xiníndísá, te nì cachi-nè xì nècuàchimà:

—Nsiùhù, có-nduá ñà-nacoo nihni-nsí chuun xì palabra xì Dios, te cacanu-nsi dasàn-nsí ñà-cutiacu nèhivi. ³Ñàyùcànduá, mii-nsiá nanducu-nsiá ùsà tiàa nchichí dandacú sàhà chuun yohó, ñánì. Nècuàchì tnùñuhu ni cúndúú-né, te ni coó chitu stná anima-nè Espíritu Ìì xí Dios. ⁴Doco nsiùhù, iin-ni cuàhàn-nsì quida-nsi

seguir càcàn tàhvi-nsí nùù-yá, te dacuahá-nsí nèhivi palabra xi-ya —nì cachi-nè.

⁵Daaní, nsidaa nèhivi mà, nì cudí ini-nè ñà-nduá nì cachi nècuàchì apóstol mà. Ñàyùcànduá, nì caquee nombradu ùsà tiàa. Iin-ne nani Esteban. Iin nècuàchì nihnú vaha inì-xì nduú-né, te chítu stná anima-nè Espíritu Ìì xí Dios. Te nì caquee stná nombradu nècuàchì nchícùn yohó: Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, xì Nicolás. Nècuàchì inga raza nì quixi ñuu Antioquía nduú Nicolás mà, doco nì yàha-ne religión xì nècuàchì raza Judea. ⁶Daa-ní, nsidaa nèhivi mà, nì saca-ne nècuàchì nombradu mà nùù nècuàchì apóstol; dandu apóstol mà, nì xicàn tàhvi-né nùù Dios, te nì chindòò-né ndahà-né òni nècuàchimà.

⁷Daaní, después, chicá más nì cucuahà palabra xi Dios, vèchi cuàhà gá nèhivi ñuu Jerusalén nì sàà nì xinindísá, te cuàhà gá stná nècuàchì dùtù nì sàà-nè nì xinindísá stná-nè palabra mà.

Nansa nì tnùì Esteban

⁸Daaní, nì xicanuu Esteban mahi nèhivi, te nì quida-ne cuàhà milagru ndiaha, vèchi cuàhà gá icúmí-né gracia xi Dios, te fuerte iá palabra cachí-nè. ⁹Doco dava nèhivi, nì quesaha-né nàá tnahá-né xì nècuàchimà. Nèhivi sáhàn veheñùhu nani Veheñùhu xì Nèhivi Libre xínduu-ne, te nì caquixi-ne inga ñuu, divi ñuu Cirene, xì ñuu Alejandría, xì ladu Cilicia, xì ladu Asia. ¹⁰Doco mànicuí nihìndèè-né màcòdònùù-né nùù Esteban, vèchi chindéé Espíritu Ìì xí Dios-nè cáhàn nchichí-nè. ¹¹Ñàyùcànduá, nècuàchì nàá xì-némà, nì nducu-né iin ùì tètñùhù, te nì chiyàhvi-nète ñà-càhàn tnùhù-té dìquì Esteban. Sàhà ñà-jaàn, dohó nì cachi tèmà:

—Nì inini-nsi nì cachi quini Esteban dìquì (yua-nda) Moisés xì dìquì stná Dios.

¹² Ñàyùcàndùá, ducán nì nihì nècuàchì malu mà nì dānācuídà-nè nèhivì ñuu mà, mii-né xì stná nècuàchì sahnú dandacú, xì stná nècuàchì ley xì veheñùhu, te nì quida cuahà-né sàhà Esteban; yàchì nì sàà-nè ndé iá nècuàchimà, te nì tnii-ñané, te ndacá-ñané nì casaà nùù nècuàchì Junta. ¹³ Yucán nì cana-ne tètñùhù mà nì tnàtuu-tè, te nì sanicuàchi-tè sàhà Esteban, cachí-te:

—De por sí, tùha quini tè-jaàn, vàchi quini càhàn-te dìquì veheñùhu ì xì-ndà, xì dìquì stná ley ì xì-ndà. ¹⁴ Te nì inini stná-nsi nì cachì-te ñà-ìcúmí quixì Jesús de Nazaret, te dacaá-né veheñùhu xi-nda. Dandu fuerza icúmí dāma estilu xi-nda, divi estilu nì nacoo xì-ndà Moisés —nì cachi tèmà.

¹⁵ Dandu nsidaa nèhivì ndoó Junta mà, nì indehè-né nùù Esteban, te nì xini-nè, na indéhe ángel indéhe nècuàchimà vichi.

Ñà-ndùá nì cachi Esteban na ní càhàn-nè sàhà mii-né

7 Dandu òtùtù cusáhnù, nì cachi-nè xì Esteban:

—¿A díví ñà-ndàà nduá (xìcachi nècuàchì jaàn), á cóó?

² Dandu nì naxiconihí Esteban, cachí-nè:

—Mii-nsiá, nècuàchì sahnú nchichí, cunini chii-nsiá, ñani, vàchi (cuàhin nacani) nansa nì quida Dios ndiaha xi-nda sàhana dècuèndè na iá ì xì-ndà Abraham ñuu nani Mesopotamia. Tàñàha ga nadàma-ne ndè ñuu Harán, dandu nì dācùnì Dios-nè mii-yá, ³ te dohó nì cachi-yà xì-né: “Nacoo-ní ñuù-ní yohó, te nacoo-ní tñaha-ní, quihin-ní ichì cuahán-ní inga ñuu icúmí dacuní mii-ní”. ⁴ Ñàyùcàndùá,

nì quee-ne ladu Caldea yucán, te nì sàà-nè ñuu Harán. Te ñuu mà nì ndòo-ne dècuèndè nì xihì yua-né. Dandu inga xichi nì càhàn tu Dios xì-né, ñàyùcàndùá nì quihin-ne ichì nì quesaa-nè ñuu yohó ndé ndoo-nda vichi. ⁵ Doco cónì sàha-yanè ni-iin ñuhù cunduu ñuhù xí mii-né, nì siquiera iin ñuhù tìi. Doco nì cachi-yà xì-né ñà-después cuàhàn-yà dacútāhvi-yané inii ñuu yohó, te cucumi-né, mii-né xì dèhe-ne. Ducán nì cachi-yà xì-né, mate táyōo ni-iin dèhe-ne. ⁶ Te nì cachi stná-yà ñà-ìcúmí descendencia xi-ne sàà-nè cundoo-ne inga ñuu xicà ndé cuichuún uun-ni nècuàchimà-né, nì cachi-yà; te cuàhà ìcúmí-nè ndoho-ne quida nècuàchimà, te cùmì cientu cuià cundua. ⁷ Doco dohó nì cachi stná-yà (xì Abraham mà): “Después icúmí dandohó stnái nèhivì cuichuun-xi tñaha-ní ñuu xicà mà, dandu caquee-ne libre, ndixi-ne cahvi-né yùhù lugar yohó”, nì cachi-yà. ⁸ Dandu nì quida stná-yà iin tratu xì Abraham, nì cachi-yà ñà-ìcúmí tāhndè iin seña icà nsidaa dèhe ii-né. Ñàyùcàndùá, na ní tūinuù dèhe ii-né nani Isaac, dandu tixi ùnà quivì nì sàcūnihi seña icà-vé. Daaní dèhe Isaac mà nani Jacob, nì sàcūtuu stná seña mà icà-vé. Te divi-ni ducán nì quida stná Jacob mà xì nsihúxin ù dèhe ii-né, divi nècuàchì nduú xì-ndà. ⁹ Te xì-ndà mà, nì cumbidia ini-nè sàhà ñani chii-né nani José. Te ñàyùcàndùá nì dicò-né nècuàchimà nùù nèhivì cuàhàn ñuu Egipto. Doco Dios, nì cutnahá stná-yà xì nècuàchimà iá-nè ñuu yucán, ¹⁰ nì dāyāha-yanè nùù nsidaa tñundoho nì xini-nè. Dandu nì cunchichí-nè nì quida-yà, te nì ndòo maní-né nùù rey Faraón ñuu Egipto yucán, vàchi mii-yá nì chindee-yané. Te nì quida rey mà nombrar José ñà-cunduu-ne nècuàchì cu-ù nùù-té ñuu mà, dècuèndè nì

cachì-te ñà-dandacú stná-nè nùù nsidaa nècuàchì quidachuún vehe-tè.

¹¹Daaní, nì quixi iin tnama ini-cutu ñuu mà, xì stná inii ñuu Canaán; iin tnùndoho cahnú nì sandua. Te xii-ndàmà, có-níhì gá-nè ñà-cutiacu-nè.

¹²Dandu nì xinitnùhu yua-né Jacob ñà-íá trigu ndè ñuu Egipto. Ñàyùcàndùá, nì techuún-nè dèhe-ne cuàhàn-nè ñuu mà. Te primeru viaji nì sanduamà.

¹³Daaní, viaji ùù nduá na ní dàtúí José mii-né nùù ñani-nèmà. Dandu nì cundaà ini rey Faraón índù raza nèhivi nduu José. ¹⁴Te nì dàquixí stná José iin razón ñà-cùhùn stná yua-né Jacob xì nsidaa stná tnaha-ne. Te nsidaa nsidaa-né ùù dico sàhùn (75) nduú-né.

¹⁵Ñàyùcàndùá, nì sàà Jacob ñuu Egipto mà, te yucán nì ndòo-ne dècuèndè nì xihì-nè, mii-né xì nsidaa stná dèhe-ne.

¹⁶Doco después nì natavà xii-ndà iqui nsii ma, te nihí-néà màndixi-ne ñuu-nè yohó dècuèndè ndè íá ñuu tii Siquem, te yucán nì ndùxan ini iin cueva, divi cueva nì xiin xii-ndà Abraham nùù dèhe iin tiàa nani Hamor.

¹⁷Daaní, nì cuyatni tiempu cuu ndisa ñà-ndùá nì cachi Dios na ní càhàn-yà xì Abraham daa. Te yàha ga nì nducuahà descendencia xi nècuàchìmà ndoó ñuu Egipto yucán; cuàhà sàstnùhù nì nanduu-ne. ¹⁸Dandu nì quìhvi inga rey dandacú nùù ñuu yucán. Te rey mà, cóni cundàà inì-te nansa (nì chindee) José antes. ¹⁹Ñàyùcàndùá, nì dandàhvì-te xii-ndà mà, nì quida quini-tè xì-né, nì dandacú-te nùù-né ñà-nacoo nihni-ne mée cuati xí-né sàhà-ñá cui-vè. ²⁰Te divi tiempu mà nì tùinuù Moisés ñuhiví, te cudfí ini Dios sàhà-vé. Cutu ùù yòò nì ìa-ve xì yuadhí-vè, ²¹Te nì sàà hora icúmí-nè nacoo nihni-nevè, doco (nì càcu-ve), vèchi nì ndacùhun iin dèhey-oco rey mà-vé. Te nì dàcuàhnú-ñavé na iin dèhe-ñà. ²²Dandu después nì dàcuàhá vaha-ne nsidaa palabra nchichí

ñuu Egipto yucán. Nì cutùha vaha-ne càhàn-nè sàhù, te nì ìa stná fama-nè sàhà chuun nahnú nisa quida-ne.

²³Daaní, na cuàhàn-nè xinu-ne ùù dico cuà, nì nacani ini-nè nùhù-nè nàcòtò-nè tnaha-ne, divi nècuàchì xindu (descendencia xi xii-né) Israel.

²⁴Te yucán nì xini-nè iin tè-Egipto dandohó-te iin tnaha-ne. Ñàyùcàndùá, nì nacuidahan-né nècuàchìmà nùù temà, te nì nachitacùhà-nè sàhà tnaha-nemà, nì sahnì-né temà. ²⁵Vèchi nì tuxi ini-nè cuàhàn nsidaa tnaha-ne cundaà ini-nè ñà-sàhà mii-né icúmí Dios dacácu-ya nsidanicuú-né. Doco còò, cóni cécundàà ini nècuàchìmà.

²⁶Daaní, inga quivì-mà tucu tu xicánúú-né yucán, te nì xini-nè itá ùù tnaha-ne nàà stnahá. Ñàyùcàndùá, nì cuni-nè nachindovì-né nècuàchìmà, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà: “Señores, ¿índù chuun caní stnahá-nsiá? ¿Amádi iin-ni ñaní xínduu-nda?” ²⁷Dandu tiàa caní stnahama, nì chindaha níhni-te Moisés, cachí-te: “¿Ana nì cachi xì-ní ñà-dàndacù-ní nùù-nsí? Còò, còò permisú nsidandaà-ní chuun xi nsiùhù.

²⁸¿A cuní-ní cahni stná-ní yùhù nacua nì sahnì-ní tè-Egipto icu?” nì cachi-te.

²⁹Dandu na ní inini Moisés ñà-jaàn, nì xinudèhé-nè cuàhàn-nè ñuu Madián. Te yucán nì ndòo-ne, te nì sàcùndoo stná ùù dèhe ii-né.

³⁰Daaní, nì yàha ùù dico cuà ìá-nè yucán, dandu iin quivì xicánúú-né ìcà yucù nani Sinaí, te nì xini-nè xíxin iin yutnù tii. Te mahì ñuhu mà nì natúu iin ángel. ³¹Ñàyùcàndùá, nì ndulocó-nè sàhà ñà-ndùá nì xini-nè. Te na ní cuyatni-ne ña-cuàhàn-nè cundehè váha-ne, dandu nì tiacu-nè càhàn Stoho-ndà Dios xì-né, cachí-yà: ³²“Yùhù nduí Dios. Cuisì yùhù nisa cahvi xii-ní Abraham, xì Isaac xì Jacob”, nì cachi-yà. Ñàyùcàndùá, nì quesaha Moisés quidí-né, te yúhì-nè

cundehè gá-nè. ³³Dandu nì cachi tu Stoho-ndà Señor xì-né: “Tavà-ní ndisàn-ní, vàchi ñuhù ndé iin-ní yohó, ñuhù ñ nduá. ³⁴Cunaha-ní, sàni xini nansa ndohó nèhivì-xí ndoo ñuu Egipto. Sàni tiacui xítana-ne, te ndoho-guá-nè. Ñàyùcàndüá, sàni nui yohó ñà-vàxi nacuaqui-nè caquee-ne ñuu mà. Pues vichi cùhùn-ndà, vàchi cuàhìn techuín mii-ní ñuhù-ní ñuu Egipto”, nì cachi Dios.

³⁵ Ñàyùcàndüá, divi Moisés nduú ana nì techuín-yá ñuhù dandacu-xi nùu tnaha-nda, te dacácu-ne nècuàchimà, vàchi divi ducán nì ndacu nuè-né nùu mii-yá nì tui mahi yutnù tì mà, te indéhe-yá nahi ángel. Pues divi-ne nduú ana nì cahíchì ini tnaha-nda daa na ní cachi-nè: “¿Ana nì cachi xì-ní dandacu-ní nùu-nsí? Còò permisú nsidanda-ní chuun xi-nsi”. ³⁶ Doco divi Moisés mà nduú ana nì tavà xì nècuàchimà ñuu Egipto yucán, te nì quida stná-nè cuàhà milagru fuerte ñuu mà, cuàhà milagru ndiaha. Dandu nùu Mar Cuahá, yucán nì cuu ga más milagru fuerte. Te inii ùi dico cuià nì cuu ga stná milagru nùu yucù dänä (ndé nì xicanuu-ne).

³⁷ Dandu después nì cachitnùhu Moisés inga palabra xì xii-ndà nècuàchì Israel mà, te dohó nì cachi-nè: “Vàxi iin quivì na icúmí Stoho-ndà Dios cuàha-ya iin tnaha-nda chuun ndiaha càhàn cuenta xi-ya ñuu-ndà. Te nacua quidá yùhù, ducán icúmí quida stná ana icúmí quixi ma. Te icúmí-nsià cahvi-nsià ñà-ndüá cachi-yà”, nì cachi Moisés.

³⁸ (Ináhá-nsià), divi Moisés nduú ana nisa ìa yucù dänä yucán, cutnähâ-né xì nèhivì cuàhà nduú xii-ndà mà, te cutnähâ stná-nè xì mii-yá nì càhàn xì-né yucù Sinaí mà, divi mii-yá indéhe nahi ángel. Te (ináhá-nsià, divi nùu mii-yá) nì nihì stná-nè palabra xi vida ndiaha icúmí-ndá chivàha-nda.

³⁹ Doco xii-ndà mà, còò, cóni cùnì-nè cunini-ne Moisés. Nì cahíchì ini-nè nècuàchimà, vàchi cuiè cunì-nè ñuhù dahuun-ne ñuu Egipto. ⁴⁰ Te nì cacachi stná-nè xì Aarón: “Quidayucùn-ní iin ñà-cunduu stoho-ndà cundaca-nda codònnùu nùu-ndà, vàchi sàcuahàn Moisés, te cutu ní tavà úun-nèndó ñuu Egipto, te vichi có-cundää ini-nsi ndià nì cuu xi-né”, nì cachi nècuàchimà. ⁴¹ Te divi quivì yucán nì quidavàha-ne iin chelù. Dandu nì sahnì stná-nè quisi cunduu promesa nùu chelù mà, te cudfì gá ini-nè, vàchi sàni quidavàha-ne (iin ñà-cahvi-né). ⁴² Ñàyùcàndüá, nì naxicocufìn ini Dios sàhà-né, te nì nacoò uun-yanè ñà-quida-ne ñà-ndüú gustu xi-ne cahvi-né orá, xì yoo, xì sìtnüü. Ináhá-ndá nì cuu ducán, vàchi dohó cachí-yà nùu libru nì tiaa profeta sàhana ndé cachí-yà:

¿Nsiohó nècuàchì Israel, ùi dico cuià nì xica-ndá yucù, te nì sàha-ndá yùhù ofrenda xi promesa, divi quisi nì sahnì-ndá sàhì? Doco ¿a ndísá nì cahvi ndisa-ndá yùhù na ní quida-ndá ducán? ⁴³ Còò, mà ndisá; yùu yócò (nduá nisa cahvi-ndá, vàchi divia) nisa nihi-ndá xicánüü, divi yùu yócò nani Moloc inácaá ini vèha, xì stná stohò-ndá nani Renfán nàhà nahi sìtnüü cahnü. Vàchi figura-ñà mà nì quidayucùn-ndá, te nì cahvi-ndá. Pues (divi sàhà nsidaamá) icúmí taxi xiqué nsiohó ndé nùu-xì ñuu Babilonia, nì cachi Dios.

⁴⁴ (Dandu nì cachi gà stná Esteban palabra yohó):

—Na ní sandoo xii-ndà mà yucù, nisa icumi-né iin vehe sìcoto ndé nisa cahvi-né Dios. Vàchi nì dandacú-yá nùu Moisés ñà-quidavàha-ne vehe ì mà, te ndudava xì ñà-ndüá nì dácùnì-yànè antes. Ñàyùcàndüá, nì cuyucun vehe ma. ⁴⁵ Daaní, después nì ndòà nùu dèhe xii-ndà mà. Te nècuàchimà, nsidá-néà

nì quesaa-nè xì Josué ladu nación yohó ndé nì sandoo nèhivì cuàhà inga raza. Doco nì cacuxio nèhivì mà nùù ñuu-nè yohó, te nì nandua ñuu xì-ndà, vèchi nì chindee Dios xì-ndàmà ní taxi-né nècuàchìmà. Ñàyùcàndüá, ñuu yohó nì ndòo vehe ì mà inii tiempu dècuèndè tiempu xì David. ⁴⁶Te David mà, nì xini màni Dios-nè. Ñàyùcàndüá, nì xicàn tàhvi-né nùù-yá, áma cuáha-ya lugar quidayucun-nè iin veheñuhu cahnú xí-yá, vèchi divi-ya nduú ana cahvi nsídaa descendencia xì xì-né Jacob. ⁴⁷Doco (màdì mii-né, sino que dèhe-ne) Salomón nduú ana nì ñihitáhvi nì quidayucun xì veheñuhu cahnu-ma.

⁴⁸Doco cunaha-nsiá, cahnú Dios icúmí-ndá, màdì cuisì veheñuhu ñuhivì yohó íá-yà. Còó, vèchi ducán nì cachi stná iin nècuàchì nì càhàn cuenta xi-ya sàhana, nì tiaa-ne palabra yohó ndé cachí-yà:

⁴⁹Na iin silla cahnú ndé ié` dandacuí, ducán nduú ansivi. Te nahi bancu tii ndé quetátú sàhí, ducán nduú ñuhivì. Ñàyùcàndüá, mà sáà nèhivì quidavàha-ne iin vehe cahnú ndé coi, vèchi màdì iin xaan-ni ié` quetátú. ⁵⁰Còó, yùhù nduí ana nì quida vaha xi ansivi xì ñuhivì; nsídaa ñá-jaàn nì quidavàhi xì ndahí, nì cachi Dios.

⁵¹(Dandu nì cachi gà Esteban):

—Ndisa, ndee íní mii-nsiá. Có-ñihnú inì-nsia Dios, vèchi nahi tè-siùmí xínduu-nsia, ñàyùcàndüá mà túha-nsia cunini-nsia. De por sí, xini ùhì-nsia Espíritu ìlì xí Dios; vèchi divi nacua nisa quida xì-ndà sàhana, ducán quidá stná mii-nsiá vichi. ⁵²Vèchi nècuàchì yucán, quini ga nì quida-ne xì nsídaa nècuàchì nisa càhàn cuenta xi Dios, nì sahnì-né nècuàchìmà, mate nduú nècuàchìmà ana nì cachitnùhu ñà-icúmí quixi mii-yá ana ndàà cuisì inì-xi. (Daaní, na ní quesaa-yà), divi mii-nsiá nì cahin xì-yá,

te nì sahnì-nsiáyà. ⁵³De por sí, có-cùnì dahuun-nsia chivàha-nsia ley xi Dios, mate ángel ndiaha nì sàha xi-nda ley mà. ⁵⁴—Ducán nì cachi Esteban xì nèhivì yucán.

Nansa nì sahnì nèhivì Esteban xì yùù

Dandu nèhivì iníni má, yáha ga nì caxidà ini-nè, nì saxindíiá stnahá nùhu-ne. ⁵⁵Doco Esteban, chitu anima-nè Espíritu ìlì xí Dios. Dandu nì indehè-né diqui-xí ansivi, te nì xini-nè tnùù ndiaha ndé íá Yua-nda Dios, te yucán iín Jesús ladu cuahá-yà. ⁵⁶Dandu nì cachi-nè:

—Cundehè-nsiá, nuná ansivi indéhi, te yucán ladu cuahá Yua-nda Dios iín mii-yá ana nduú Tnaha Ndiaha Nèhivì Ñuhivì.

⁵⁷Doco nèhivì yucán, ndee cána dana-ne, te sadí ndahà-né tùtnù-né, cuàhàn nsídaa-né carrera ndé íá nècuàchìmà. ⁵⁸Nì tavà-ñáné ñuu mà ñà-cahnì-ñáné xì yùù. Te tiaa nì càhàn tnùhù sàhà-né, nì tavà-né dùhnù-né, nì ndòo nùù iin tiaa chii nani Saulo. ⁵⁹Dandu nì quesaha-né nì cani-ne cuàhà yùù diqui nècuàchìmà ñà-cui-nè. Doco mii-né, nì ndacùcahan-né Jesús, cachí-nè:

—Stoho-nsì Jesús, ¡sà-íá natnii-ní anímè!

⁶⁰Dandu nì sàcuiìn sisi-né, te nì ndàhì ndee-né, cachí-nè:

—Stoho-nsì Señor, xicàn tàhvi nùù-ní ñà-màsà quíhín cuenta-ní sàhà cuàchì quidá nèhivì yohó xí.

Te na ní nsihì nì cachi-nè ducán, dandu nì ndàhvà-ne ñuhivì, na ian nì quidì-nè.

Nansa nì sanchicùn Saulo nèhivì cahvi xi Jesús ñà-dandohó-né nècuàchìmà

8 Te Saulo mà, cudí stná ini-nè ñà-nì xihì Esteban ducán. Daaní, divi quivì

yucán nì quesaha nì cucuahà gá sàhà nècuàchì nchícùn ichì Jesús. Nì quesaha nèhivì dava ga dandohó-né nsidaa nèhivì xí-yá ndoó ñuu Jerusalén. Ñàyùcàndüá, nì xinudèhé nècuàchìmà, cuàhàn-nè inicutu ladu Judea xi ladu Samaria. Doco nècuàchì apóstol, còó, cónì xítìà-nè.

²Daani, (nì nsihì nì sahnì nèhivì Esteban), dandu nì casaà dava nècuàchì nihnú vaha ini xì Dios, nì (nsiquihin-ne ndómà), te nì sùxin-nèndó. Te cuahà gá nì casacu-ne sàhà-ndà.

³Doco Saulo, yáha ga nì quida quini-ne xì nsidaa nècuàchì nchícùn ichì Jesús, vachi vehe vehe nì xicanuu-ne, nì quihvi-ne nì tavà-né nècuàchìmà, tiàa-ne te ñahà-né, te ñuhú-né nècuàchìmà nì sàhàn nì chicadi vaha-ne.

Nansa nì xítìà nihni razón ndiaha ndé` ladu ñuu Samaria

⁴Doco nècuàchì nì xítìà mà, inicutu nì sàhàn-nè nì dàcuftià-nè razón ndiaha xí Dios. ⁵Iin nècuàchìmà nani Felipe, te divi-ne nì sàhàn iin ñuu iá ladu Samaria. Te yucán nì càhàn-nè sàhù sàhà Cristu. ⁶Te nì nataca cuahà nèhivì ñuu mà, nì inini vaha nsidaa-né ñà-ndüá nì cachi Felipe, vachi nì xini stná-nè milagru nì quida nècuàchìmà, ⁷vachi nì dándúvaha stná-nè cuahà nèhivì ñuhú ñà-malu inì-xi. Caná fuertéà nì caquea ini-nè. Te nì nduvàha stná cuahà nècuàchì nì dàhà ñi cuerpu xi, xì cuahà gá stná nècuàchì xicá cuéhé. ⁸Ñàyùcàndüá, nì cudì sàst-nùhù ini nècuàchì ñuu mà. ⁹Doco yucán iá stná iin tiàa nani Simón. Sà-íà cuíà iá-te ñuu mà. Tètàtnà tàdí nduú-te, te dandahví uun-tè nèhivì ladu yucán, vachi cachí-te xi-né ñà-chuun cahnú ndüá nì nihitáhvi-té. ¹⁰Ñàyùcàndüá, nsidaa nèhivì ñuu mà, xiníndísâ-né yuhù-té, nècuàchì ndahví te nècuàchì cuicà, nsidaa-né tuxí ini-nè ndudu ndi-

aha xí Dios icúmí-té. ¹¹Ñàyùcàndüá, cahvi váha-nète, vachi caní tiempu dandahví-tené xì tàtnà xí-te. ¹²Doco na ní sàà Felipe yucán, te nì dàtúi-ne razón ndiaha sàhà ñuhivì ìì xí Dios xì sàhà ichì Jesucristu, dandu nì xiníndísá cuahà nècuàchìmà, te nì cuhì stná-nè, tiàa-ne te ñahà-né. ¹³Dècuèndè stná Simón mà, nì xiníndísá stná-te, te nì cuhì stná-te. Dandu iin-ni nì tenchicùn stná-te Felipe, ndulócò cuahà-té, vachi nì xini-te cuú cuahà milagru ndiaha, cuahà milagru fuerte.

¹⁴Daaní, nècuàchì apóstol ndoó ñuu Jerusalén, nì xinitnùhu-ne ñà-ndüá nì cuu ladu Samaria yucán, ñà-sàni xiníndísá cuahà stná nècuàchì ladu yucán ñà-ndüú palabra ìì xí Dios. Ñàyùcàndüá, nì techuún-né compañeru-nè Pedro xì Juan ¹⁵ñà-cùhùn-nè ñuu mà, te càcàn tàhvi-né nùù Dios sàhà-ñá nandèe stná Espíritu ìì xí-yá ini anima nsidaa nècuàchì yucán. ¹⁶Vachi tàñáha ga nihitáhvi nècuàchìmà Espíritu ìì, cuisì-ñá nì cuhì-né na ní xiníndísá-né Stoho-ndà Jesús. ¹⁷Ñàyùcàndüá, nì sàà Pedro xi Juan yucán, te nì chitandòó-né ndahà-né dìni nècuàchìmà, te nì nandèe Espíritu ìì xí Dios ini anima-nè.

¹⁸Doco Simón ma, na ní xini-te nansa nì nihitáhvi nècuàchìmà Espíritu ìì xí Dios ñà-nì sàcùitandòó ndahà apóstol dìni-né, dandu nì cahìn-te dìhùn nùù nècuàchìmà, ¹⁹cachí-te:

—Cuàhatahvi stná-nsià yùhù ndudu ìì mà, vachi cuní stnà chitandòí ndahí dìni nèhivì, te nihì stná-nè Espíritu ìì xí Dios —nì cachì-te.

²⁰Doco nì cachi Pedro xi-té:

—Ni sàà-ní ndañuhu dahuun-ní xì dìhùn xí-ní ñà-tùxí inì-ní vètùni cuyàhvi tàhvi ndiaha-nda nùù Dios. ²¹Có-ndüá ducán cucuu-ní xì chuun yohó, vachi anima chicuéhé icúmí-ní nùù mii-yá. ²²Te vichi xiñuhu cuu-ní arrepentir sàhà

cuàchi nì quida-ní, te càcàn tàhvi-ní nùu-yá, áma cuícahnú ini-yà sàhà-ní ñà-nì nacani quini guá inì-ní. ²³Vàchi sàni cundaà inì, cuàhà gá cúmbì-dia inì-ní, te ñuhú inì-ní, vachi sadí cuàchi-ní nùu-ní —nì cachi Pedro.

²⁴Dandu nì cachi Simón mà:

—Càcàn tàhvi-nsiá nùu Stoho-ndà Señor sáhi ñà-màsà cúu xí ni-ñàha nacua nì cachi-nsiá jaàn.

²⁵Daaní, Pedro xì Juan, chicá nì càhàn gà-nè (xì nècuàchì ñuu mà) palabra ì xí-yá sàhà ichì ndiaha Stoho-ndà Señor.

Dandu mànuhù cuéyàà-nè ñuu Jerusalén, nì yàha-ne cuàhà ñuu cuati ndé ndoó nècuàchì samaritanu, te yucán nì càhàn stná-nè xì nèhivì mà ñà-ndùú razón ndiaha xí mii-yá.

Nansa nì xinindisá iin nècuàchì ñuu Etiopía

²⁶Dandu nì quixi iin ángel xì Stoho-ndà Señor, nì càhàn-nè xì Felipe, cachí-nè:

—Quihin-ní ichì cuahán-ní ladu sur ndè cachi sàà-ní ichì cuàhàn ñuu Jerusalén xì ñuu Gaza; te ichì yucán, yucù nduá.

²⁷⁻²⁸Ñàyùcàndùá, nì quihin nècuàchimà ichì cuàhàn-nè. Te cunaha-ní, yucán yáha stná iin tiàa ñuu Etiopía. Iin nècuàchì eunuco nduú-né, te chuun cahnú nihí-né nùu Candace, divi ñahà dandacú nùu ñuu Etiopía yucán, vachi ana ndiaá xì ñà-cuicà ñahà mà nduú-né. Te vichi sàmànuhù-né ñà-nì sàhàn-nè ñuu Jerusalén nì cahvi-né Dios. Te xicá-né carreta xi-ne, cahví-né tutu ì nì tiàa profeta nani Isafás. ²⁹Dandu Espíritu ì xí Dios, nì càhàn-yà xì Felipe, cachí-yà:

—Cuahán ndé cuàhàn carreta yucán, cutnahu xì nècuàchimà cùhùn.

³⁰Ñàyùcàndùá nì dàyàa Felipe nì sànihì-né carreta mà, te nì tiacu-nè cahví nècuàchimà tutu nì tiàa Isafás.

Ñàyùcàndùá, nì xicàn tnùhù-né nùu nècuàchimà:

—¿A sànihì inì-ní ñà-ndùá cahvi-ní, á coó?

³¹Dandu nì cachi nècuàchimà:

—Còó, mà cúí, vachi còò iin cachi xí nansa cuní cachà sàhà-ñá ducán mànihì inì.

Dandu nì sàcùndàhvi nècuàchimà nùu Felipe ñà-nì nàná stná-nè nùu carreta, te cutnahá-né cundoo-ne mà.

³²Te tutu ì cahví nècuàchimà, dohó cachí meru ndé cahví-né:

Na ian ndaca-nda iin riì cuàhàn-si ndé cui-si, ducán nì saca stná-te ndómà cuàhàn ndé cui-ndà, te divi na ian cuhíhín iin riì tì na dátê-si, ducán nì quida stná ndómà, cóni càhàn-ndà. ³³Doco nèhivì, nì cahíhì ini-nèndó. Ndahví nì quida-ne, nì dàtnátuu-nèndó nùu juez, te nì dàcuídá cuàchi uun-nèndó, mate còò cuàchi-nda, dandu nì sahnì-nèndô. Te vichi mà cóó gá ni-iin descendencia xi-nda cahan nèhivì, (cachí tutu mà).

³⁴Dandu nì cachi nècuàchimà xì Felipe:

—Quida sacù-ní favor, cachi-ní xì; ¿índù nèhivì càhàn tutu yohó sàhà-xí? Isafás ni tiàa xán, doco ¿a divi mii-né càhàn sàhà-xì, te ò sàhà inga-nè?

³⁵Dandu nì quesaha Felipe nì nacani-ne ñà-ndùá cuní cachi palabra meru ndé cahví nècuàchimà, te nì cachtitnùhu nsihi-ne nansa iá ichì Jesús.

³⁶Daaní, nì casaà-nè iin xaan ndé ñuhú tècuí. Te nì cachi tiàa ma:

—Cundehè-ní, yucán ñuhú tècuí. ¿A iá ñà-cùmání quide? vachi cuní cuhí stnáì vichi.

³⁷Dandu nì cachi Felipe:

—Nú ndisa, iin-ni nihnú vaha inì-ní, vátùni.

Dandu cachí nècuàchimà:

—Yùhù xiníndísê Dèhemanì Dios nduú Jesús.

³⁸ Ñàyùcàndùá, nì dàndàcú nècuàchìmà ñà-cucuiin carreta xi-ne, te ndúi-nè nì nuu-ne cuàhàn-nè ndé ñuhù tècuíf mà. Te nì quida ì Felipe nècuàchìmà. ³⁹ Dandu nì caquee-ne nùù tècuíf mà mànana-ne. Te na iin cachí nì ndiachi Felipe nì quida Espíritu ì xí Stoho-ndà Señor cuàhàn-nè, nì ndañuhu-né nùù vista xi inga nècuàchìmà. Ñàyùcàndùá nì quihin tu nècuàchìmà ichì mànuhù-né, cudfi gá stná ini-nè. ⁴⁰ Daaní, Felipe, ndé ñuu Azoto nì natù-ne, te ñuu ñuu nì yàha-ne, dacútià-nè razón ndiaha xí Dios dècuèndè nì sàà-nè ñuu Cesarea.

Nansa nì quihvi Saulo ichì Jesús

9 Daaní, Saulo, iin-ni xidà sàstnùhù ini-nè sàhà nècuàchì nchícùn ichì Stoho-ndà Señor. Dana cáhàn-nè, cuàhàn-nè cahni nsihí-né nècuàchìmà, cachí-nè. Ñàyùcàndùá nì sàhàn-nè nùù dùtù cusáhnú, ² nì xicàn-nè tutu cunihi-ne cùhùn ñuu Damasco (cahvi nècuàchì dandacú) nùù veheñuhu xi nèhivi raza-nè yucan sàhà-ñá ducán nihì-né permisú nanducu-né nèhivi nchícùn ichì Jesús, te màcùnuhni nècuàchìmà quixi-ne presu ñuu Jerusalén, tiàa o ñáha ní cúndúú-né. ³ Ñàyùcàndùá, nì quihin Saulo ichì cuàhàn-nè ñuu Damasco mà. Te sà-itúú-né sàà-nè ñuu mà, dandu na iin cachí ndé dìquì-xí ansivi nì tnùù fuerte iin luz. ⁴ Te nì sàcasàn-né ñuhù nì quidamà, te nì tiacu-nè cáhàn iin ana cáhàn cachí xì-né:

—¡Saulo, Saulo! ¿Índù chuun nchícùn-ní yùhù quida quini-ní xí?

⁵ Dandu nì cachí Saulo:

—¿Ana nduu-ní, Señor mío?

Te nì cachí tu-ya:

—Yùhù nduí Jesús, divi ana dandoho-ní. Doco mii-ní quidá quíni-ní

xì mii-ní, na ian quidá quisi caní sàhà nùù garrocha —nì cachi-yà.

⁶ Dandu Saulo, ndé quidí cuisì-né ñà-yúhí guà-nè, te nì cachi-nè:

—¿Ndíà nduá cuní-ní quide, Señor mío?

Dandu cachí tu Stoho-ndà Señor xì-né:

—Ndacuiin-ní, cuahán-ní ñuu Damasco, te yucán ndacu nuù-ní nansa quida-ní —nì cachi-yà.

⁷ Doco tiàa xícutnaha-xi-né cuàhàn ichì mà, nì yúhí cuaá-te, vàchi nì inini-tè iá ana nì cáhàn, doco còò iin tuí. ⁸ Dandu nì ndacuiin Saulo, te nì nacuna-ne nduchinúú-né, doco mànicúf gá cundehè-né, (vàchi sàni cuaà nduchinúú-né). Ñàyùcàndùá ídítà ndahà tnahá-né nì sàà-nè ñuu Damasco. ⁹ Te yucán nì la-ne ùni quivì, có-túfnúú-né, có-xixí-né, ni có-xihí stná-nè tècuíf.

¹⁰ Te ñuu mà iá stná iin nècuàchì nchícùn xì Stoho-ndà Jesús nani Ananías. Te nì dàcùní Jesús-nè mii-yá, cachí-yà xì-né:

—¡Ananías!

Te nì naxiconihí-né nùù-yá, cachí-nè:

—Yohó ié, Señor mío.

¹¹ Dandu nì cachi Stoho-ndà Señor xì-né:

—Quihin-ní ichì cuahán-ní calle nani Calle Ndàa, te yucán nanducu-ní iin tiàa nani Saulo. Iin nècuàchì ñuu Tarso nduú-né, te iá-nè vehe iin nèhivi nani Judas. Te vichi iá-nè xicàn tàhvì-né nùù.

¹² Te quivì vitni nì xini-nè iin seña na ian sání-nè, te nì xini-nè mii-ní nì quihvi-ní ndé iá-nè, te nì chitandòò-ní ndahà-ní dìnì-né, te nì nihì-né nì natùinuú-né.

¹³ Doco nì cachi Ananías mà:

—Señor mío, cuàhà nèhivi sàni cachi-nè xí nansa quidá nècuàchìmà, ñà-cuàhà guá sàni dàndòhó-né nèhivi xí-ní ndoó ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te vichi yohó sàni quesaa stná-nè nihí-né orden nùù dùtù xícusahnú ñà-tnii-ne nsidaa ana ndácucahan xi quivì-ní.

¹⁵ Doco nì cachi Stoho-ndà Señor xì-né:

—Cuahán-ní, vèchi sàni nacàxin nècuàchìmà sàhà ñà-quida stná-nè chuun xì, cùhùn-nè càhàn-nè sàhù sàhí nùu nèhivì ndoó cuàhà inga ñuu, xì nùu stná tè-xídandacú yucán, xì nùu stná nècuàchì Israel. ¹⁶ Te icúmí cachitnùhu stnáí xì-né ñà-cuàhà guá icúmí-nè ndoho-ne sàhí —nì cachi Jesús.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, nì quee Ananías mà cuàhàn-nè vehe yucán, te nì yàha-ne ndé iá Saulo, nì chitandòó-né ndahà-né ònì nècuàchìmà, cachí-nè:

—Ñàni Saulo, ichì vèxi-ní nì xinì-ní Stoho-ndà Jesús. Pues divi-ya nì techuun-xí vèxi ndé iá-ní ñà-natùinuù-ní, te chitu stná anima-ní Espíritu ò xí-yá— nì cachi Ananías.

¹⁸ Daaní, vichi duha nì còyo ñà-sàdí nihni nduchínùu Saulo, nahi chididà ònì nì sandua, te nì natùu dahuun nduchínùu-né. Dandu nì ndacuiin-nè, te nì cuhii-né. ¹⁹ Te na ní nacuxi-ne, dandu nì ndundee ini-nè. Te divi ñuu Damasco mà nì ndòo-ne itnii gá quivì, nìsa ìa-ne xì nèhivì xí Jesús ndoó yucán.

Nansa nì càhàn Saulo palabra xi Dios ñuu Damasco

²⁰ Daaní, vichi duha nì sàhàn-nè iin iin veheñùhu xì nècuàchì raza-nè Judea, nì càhàn-nè sàhù sàhà Jesús ñà-divi Dèhemanì Dios nduú-yá. ²¹ Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nì ndulocó nsidaa ana iníni nì càhàn-nè, te nì ndacàtnùhù tnahá-nè nùu-nè, cachí-nè:

—¿Amádi nècuàchì yohó nduú tiàa nìsa ìa ñuu Jerusalén nìsa dandáñùhú guá xì nèhivì ndàcùcahan xì quivì Jesús? Te ¿acónì quésáá stná-nè ñuu-ndà yohó ñà-tnii-ne nècuàchìmà, te cundaca-ñané presu nùhù ñuu Jerusalén ñà-cundoo-ne ndahà dùtù xícusahnú? —Ducán nì cachi nèhivì mà.

²² Doco Saulo, chicá ndee ní càhàn-nè xì nècuàchì raza-nè Judea ñuu Damasco mà, te nècuàchìmà, cónì nánìhì tnùnì gá ini-nè nansa naxiconihí-né, vèchi claru nì dàtùu Saulo sàhà Jesús, ñà-divi rey ndiaha xí raza-nè nduú-yá.

Nansa nì càcu Saulo nùu nèhivì raza-nè Judea

²³⁻²⁴ Daaní, nì yàha caní quivì, dandu nì nataka dava tè-raza Judea mà, te iin-nì nì candatnuhu-té ñà-cahni-té Saulo. Ñàyùcàndùá, ndui te ñuu ndiatú-te yehè nahnú ñuu mà, áma níhì-té cahni-téné. Doco nì xinitnùhu-ne nansa cuní tèmà quida-tè xì-né. ²⁵ Ñàyùcàndùá, ñuu nì saca nèhivì xí Jesús-nè, cuàhàn-nè diquì nama ndiadí nùu ñuu mà, te yucán nì dànùu-ñánè yàtà nama mà, inácaa-nè ini iin ìcà sicuté. ²⁶ Dandu mànuhù-né ñuu Jerusalén.

Ñà-nduá nì quida Saulo na ní nasaa-nè ñuu Jerusalén

Ñuu yucán nì cuni-nè nacuatnahá-né xì dava ga nèhivì xí Jesús, doco nsidaa nècuàchìmà, nì yùhí-nè, vèchi có-xiníndísá-né ñà-ndáa nduá nchícùn ndisa Saulo ichì mii-yá. ²⁷ Ñàyùcàndùá, nì saca Bernabé nècuàchìmà, te ndacá tnahá-né nì sàà nùu nècuàchì apóstol, nì nacani-ne xì nècuàchìmà nansa nì cuu na ní xinì Saulo Stoho-ndà Señor, te nì càhàn-yà xì-né. Te nì nacani stná-nè nansa nì quida Saulo ñuu Damasco, nì càhàn vate cuàhà-né sàhà Jesús ñuu yucán. ²⁸ Ñàyùcàndùá, yucán nì ndòo Saulo ñuu Jerusalén, xicánúu-né xì nèhivì xí Jesús. ²⁹ Te cuàhà gá nì càhàn-nè sàhà-yá, cónì yùhí-nè. Dècuèndè stná nècuàchì raza-nè càhàn dàhàn griegu nì càhàn stná xì-né, cuàhà gá nì ndatnuhu-né xì nècuàchìmà. Doco nècuàchìmà, cuisì xícuni-nè cahni-ñané. ³⁰ Doco dava nèhivì cahvi stná xì Jesús, nì xinitnùhu-ne sàhà peligru

mà. Ñàyùcàndùá, nì saca-ne Saulo mà cuàhàn-nè ndè ñuu Cesarea, dandu mànuhù nècuàchìmà ñuu Tarso.

³¹ Daaní, inicutu ladu Judea mà, xì ladu Samaria, xì stná ladu Galilea, nì ndudadí uun; vátùni nataca cuéyàà nèhivì xí Jesús. Ñàyùcàndùá nì nacuaàhandee gá ini-nè, te chicá nì cahví víi-né Stoho-ndà Señor, vàchi nì chindee stná Espíritu Ìi xí-yá mii-né, te sàhámà chicá nì nducuahà-né.

Nansa nì nduvàha iin tiàa nani Eneas

³² Daaní, xicánúú Pedro visita inicutu ladu yucán, te nì sàà-nè iin ñuu tii nani Lida ñà-coo-ne visita xì nèhivì xí Jesús ndoó yucán. ³³ Te ñuu mà nì xini-nè iá iin tiàa nani Eneas; ùnà cuìà indúhu-né cama, vàchi sàni dàñà ñi cuerpu xi-ne.

³⁴ Ñàyùcàndùá, nì cachi Pedro xì-né:

—Cunaha-ní, Eneas: momentu yohó cuàhàn Jesucristu dandúvàha-ya mii-ní. Ñàyùcàndùá ndacuiin-ní, nsida víi-ní cama xi-ní.

Dandu momentu mà nì ndacuiin-nè.

³⁵ Te (nì xicanuu-ne) ñuu Lida mà, xì stná yodò nani Sarón, te nì xini nèhivì-né. Ñàyùcàndùá cuàhà nècuàchìmà nì tenchicùn stná-nè ichi Stoho-ndà Señor.

Nansa nì natiacu iin nècuàchì ñahà nani Dorcas

³⁶ Daaní, tiempu yucán nisa ìa iin nèhivì xí Jesús ñuu Jope nani Tabita. Te Dorcas nduú quivì-né dàhàn griegu. Te cuàhà gá obra nisa quida-ne; cuàhà gá nisa chindee-né nècuàchì ndahví.

³⁷ Doco quivì yucán nì quicuehè-nè, te nì xihì-nè. Ñàyùcàndùá, nì dàcùchí nèhivì nsii ma tècuí, te nì chinduhù-néndò iin cuarto dìquì-xí pisu ùi. ³⁸ Dandu nèhivì xí Jesús (ndoó ñuu mà), nì xinitnùhu-ne ñà-yatni uun iá Pedro ñuu Lida. Ñàyùcàndùá, nì techuún-né ùi tiàa nì sàhàn nì sacundahví xì

nùu nècuàchìmà ñà-quixi-ne vichi duha.

³⁹ Ñàyùcàndùá, nì quihin Pedro ichi vaxi-ne cutnàhâ-né xì tiàa ma, te nì caquesaa-nè vehe nsii ma. Dandu nì saca nèhivì mà-né nì nana-ne ndè vehe dìquì-xí. Te yucán nì tnàtuu nsidaa nècuàchì ñahà cuàán, itá-né sacú-né, dacuní-nè Pedro vestidu-nè xì dùhnù-né, vàchi na nisa itiacu nsi-Dorcas mà, nì sansicu-nda sìcoto xi nècuàchìmà.

⁴⁰ Dandu nì cachi Pedro xì nsidaa nèhivì mà ñà-nì cáquéé-né fuera. Te na sáni caquee-ne, dandu nì sàcuiin sisi Pedro, nì xicàn tàhvì-né nùu Dios. Te nì nacuíco-né, nì indehè-né ndé indúhu nsii ma, te nì cachi-nè xì ndómà:

—Ndacuiin-ní, Tabita.

Dandu nì nacuna nècuàchìmà nduchinúu-né, te na ní xini-nè Pedro, nì ndacòo-ne. ⁴¹ Te nì chitanini Pedro ndahà-né nì ndacani-ne nècuàchìmà. Daaní, nì cana-ne nsidaa nècuàchì dava ga ñà-nansihvi-ne, divi ñahàcuàán mà, xì dava ga stná nèhivì xí Jesús. Te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Yohó iá Tabita xi-nsia; sàni natiacu-nè.

⁴² Ñàyùcàndùá, nì xitià cuentu mà inicutu ñuu Jope nansa nì cuu xi nsii ma, te cuàhà gá nèhivì nì xinindisa-xi Stoho-ndà Señor. ⁴³ Dandu después, caní quivì nì ndòo ga Pedro ñuu mà, iá-nè vehe iin tiàa nani Simón, iin nècuàchì tùha dacáhi iin.

Nansa nì sàcùnaha iin soldadu nani Cornelio ñà-cana-ne Pedro quixi-ne vehe-ne

10 Ñuu Cesarea nì sandoo cuàhà soldadu. “Tè-italianu” nisa cachi nèhivì ñuu mà xì soldadu ndoó yucán. Te iin capitán xi soldadu mà nani Cornelio. ² Mii-ne xì nsidaa stná nèhivì ndoó vehe-ne, xínduu-ne nèhivì tnùuhu cahví ndisa xi Dios, te chívàha ndisa-ne tnùuhu xí-yá. Te dasán stná-nè cuàhà

dihùn ñà-chindee xi nècuàchì ndahví, te nacuatú cuàhà stná-nè. ³Te nì cuu iin quivì nahi càhùnì nì cuaà nì dàcùnì Dios-nè tuí ndáí vaxi iin ángel quíhvi-ne vehe ndé iá-nèmà, te nì cachi ángel mà xì-né:

—¡Cornelio!

⁴Dandu nì indehè váha-ne ángel ma, te yúhì cuàhà-né; dandu nì cachi-nè:

—¿Ndíá iá, señor?

Te nì cachi ángel mà xì-né:

—Sàni inini Dios ñà-ndúá xícàn tàhvi-ní nùù-yá, te sàni natùì stná obra xi-ní nùù-yá. ⁵Ñàyùcàndúá, vichi duha techuun-ní nèhivi cùhùn ñuu Jope, te cana-ní iin tiàa nani Simón Pedro quixi-ne. ⁶Cunaha-ní, iá-nè vehe iin nècuàchì dacáhi xì iin quisi, te yuhù mar indúhu vehe nècuàchìmà. Pues divi Pedro mà icúmí cachi xì-ní nansa ndíá icà-ní quida-ní —nì cachi ángel mà, ⁷te cuàhàn-nè.

Daaní, luegu nì cana Cornelio ùi mozo xi-ne tnàtuu-ne, te nì cana stná-nè iin soldadu xinúcuáchí nùù-né, vachi iin nècuàchì cahvi víi xi Dios nduú stná nècuàchìmà. ⁸Dandu nì nacani nsihi-ne xì nècuàchìmà nansa nì cuu, te nì techuún-ñanè cùhùn-nè ñuu Jope.

⁹Daaní, nahi càxíhúì inga quivì na sá-itúú-né casaà-nè ñuu mà, dandu divi hora mà nì nana Pedro dìnivèhé ndé iá-nè, cuàhàn-nè càcàn tàhvi-né nùù Dios. ¹⁰Dandu nì quesaha-né nì xihì cuàhà-né doco, te cuní-nè cuxi-ne. Ñàyùcàndúá, cuàhàn cuyucun ñà-cudamá-nè. Doco na táñaha ga coo listúàmà, dandu nì dàcùnì Dios-nè iin seña na ian sání-nè. ¹¹Nì xini-nè nì nuna ansivi, te yucán iá iin sìcoto na iin dahmà càcùhun nsì-cúmì punta-ñà dìquì-xí, mànuva dècuèndè ndé iá-nè. ¹²Te nì xini-nè ini dahmà mà ñuhú nsidanuu clase quisi; quisi nahnú, quisi cuàti, xì quisi nduú laa. ¹³Dandu nì

tiacu-nè càhàn iin ana càhàn xì-né, cachí-yà:

—Ndacuiin-ní cahni-ní quisi jaàn caxí-ní, Pedro.

¹⁴Doco nì cachi Pedro:

—Còó, Señor mío, mà túhe caxí ñà-quini. Mà túhe caxí ñà-có-ndíá ìquè caxí.

¹⁵Dandu cachí tu ana càhàn xì-nèmà:

—Màsà càchì-ní quini iá-si, vachi Dios nduú yuhù, te sàni cachi, iá víi quisi jaàn —nì cachi-yà.

¹⁶Ùni xichi nì càhàn-yà ducán, dandu nì nana dahmà mà ansivi mànuhá.

¹⁷Ñàyùcàndúá, cuàhà gá nì nacani ini Pedro; ¿ndíá nduá cuní cachàmà? cahan-né. Te divi hora daa sàni caque-saa tiàa nì techuún Cornelio, itá-né yehè, vachi sàni ndàcàtnùhù-né nùù nècuàchì ñuu mà ndévì iá vehe Simón mà.

¹⁸Ñàyùcàndúá, meru càhàn-nè yehè, xícàn tnùhù-né a divi vehe ma iá Simón Pedro, á coó.

¹⁹Daaní, Pedro, iá-nè nacání vá ini-nè (ndíá cuní cachi) ñà-ndúá nì dàcùnì Dios-nè, te nì cachi Espíritu ìì xì-né:

—Cunaha-ní, sàni quesaa ùni tiàa cuní càhàn xì-ní. ²⁰Ndacuiin-ní, nuu-ní, te cuahán-ní xì-né. Màsà nácání inì-ní, vachi yuhù nduú ana nì cana xi-né.

²¹Ñàyùcàndúá, nì nuu Pedro dècuèndè ndé itá tiàa vaxi nùù Cornelio mà, te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Amádi yuhù cuní-nsià càhàn xì-nsiá. ¿Índù iin chuun nihí-nsiá vaxi?

²²Dandu nì cacachi nècuàchìmà:

—Nùù capitán Cornelio vaxi-nsi. Nècuàchì ndàà cuisì inì-xi nduú nècuàchìmà. Chívaha víi-né tnùñuhu xí Dios, te cuú ini nsidaa nècuàchì raza-ní Judea sàhà-né. Te iin ángel ìì xí Dios nì cachi xì-né ñà-nì càná-né mii-ní cùhùn-ní vehe-ne càhàn-ní xì-né cunini-ne —nì cacachi tiàa ma.

²³Dandu nì dàyáha Pedro tiàa ma ini vehe-ne, te yucán nì caquidì

nècuàchìmà iin ñuú. Dandu inga quìvì nì naquihin-ne ichì ndacá tnáhâ-né xì Pedro mànuhù. Te iin ùi nècuàchì ñuu Jope cahvi stná xì Dios, cutnáhâ stná-nè xì Pedro cuàhàn. ²⁴ Dandu quìvì ùi nì casaà-nè ñuu Cesarea. Te yucán ndiatú Cornelio vehe-ne, mii-né xì tnaha-ne, xì nsidaa stná nècuàchì chicá cutnáhâ vâha xi-né, vâchi sàni cana-ne nècuàchìmà ñà-quixi-ne vehe-ne. ²⁵ Dandu nì sàà Pedro meru vehe ma, te nì quee Cornelio, nì casàhú-nè xì nècuàchìmà, nì sàcuìn sisi-né nì cahvi-né nècuàchìmà. ²⁶ Doco Pedro, nì ndacani-ne nècuàchìmà, cachí-nè:

—Ndacuiin-ní, vâchi na tiàa nduú mii-ní, ducán tiàa nduú yùhù.

²⁷ Dandu nì quesaha-né ndatnúhú-nè xì nècuàchìmà, te ducán nì cayâha-ne ini vehe, te nì xini Pedro cuàhâ gá nèhivì sàni nataca ndòò-mà. ²⁸ Dandu nì cachi-nè xì nsidaa nècuàchìmà:

—Mii-nsiá, sà-ínáhâ-nsiâ nansa iá ley xi nsiùhù tè-ndúú raza Judea, ñà-có-sâha ley xi-nsi nacuatnahá-nsí xì nèhivì inga ñuu (nahi mii-nsiá). Ni còò stná per-misu yâha-nsi vehe-ne. Doco vichi sàni sàni nì cundaà inì nì quida Dios ñà-mà vâha cachi-ndà xì nèhivì inga ñuu ñà-có-xiñùhù Dios-nè, te ò nècuàchì sìquini nduú-né. Còó. ²⁹ Ñâyùcàndùá, na ní cana-nsia yùhù quixi, cóni càchí á coó. Vichi duha nì quihin ichì vâxi. Ñâyùcàndùá, cuní cundaà inì ndfâ ndùá disáhâ-xí nì cana-nsia yùhù.

³⁰ Dandu nì cachi Cornelio:

—Cunaha-ní, sàcuàhàn-ndà cùmi quivì, divi hora yohó nahi càhùnì nì cuaà nì sandua. Te iníhí iá dòquí, te xícàn tàhvì nùù Dios. Dandu yucán nì ndecunu iin tiàa nì xinì, ndiaha gá nchí sicoto xi-ne. ³¹ Te nì cachi-nè xí: “Cornelio, sàni tiacu Dios xícàn tàhvì-ní nùù-yá, te sàni natùì stná obra xi-ní nùù-yá. ³² Ñâyùcàndùá, techuun-ní nèhivì cùhùn ñuu Jope, te cana-ní iin

tiàa nani Simón Pedro; iá-nè vehe inga Simón, iin nècuàchì dacáhì xì iin. Yuhù mar nduú vehe-ne. Te nú sàni quesaa-nè yohó, dandu icúmí-nè càhàn-nè xì-ní”. ³³ Ñâyùcàndùá, vichi vichi nì dàsàl razón ñà-quixi-ní. Te vâtùnì nì quida-ní nì quesaa-ní. Te vichi, yohó ndoó nsidaa-nsí nùù Dios ndiatú-nsí cunini-nsi nsidaa ñà-ndùá sàni cachi Dios xì-ní —nì cachi Cornelio.

Ñà-ndùá nì cachi Pedro na iá-nè vehe Cornelio

³⁴ Dandu nì càhàn Pedro xì nsidaa nècuàchìmà, cachí-nè:

—Vichi sàni cundaà inì, ñà-ndàà ndua, có-càhíchì ini Dios ni-iin nèhivì. ³⁵ Vâchi có-quidá mà, nú cuisì cahvi víi iin nèhivì mii-yá, te quidá víi-né, dandu icúmí-nè ndee vâha-ne nùù-yá, mate nèhivì ndéni ñuu nì cui nì cundúú-né. ³⁶⁻³⁷ Te mii-nsiá, sà-ínáhâ-nsiâ ñà-ndùá nì cachitnùhu Dios xì raza-nsi Israel, nì dàquésáa-yà iin razón ndiaha nansa nàcúndoo vâha-nda nùù-yá quida Jesu-cristu. Te Jesucristu, Stoho nsidanicuú nèhivì ñuhivì nduú-yá.

Pues ináhâ vâha-nsia ñà-ndùá nì cuu, ñà-dihna Juan nì quixi nì càhàn xì nèhivì, te nì quida ì stná-nè nècuàchìmà. Daaní, ndè ñuu Galilea nì quesaha chuun xi Jesús de Nazaret, te dècuèndè inicutu ladu Judea nì xitià stná palabra sàhà chuun ma. ³⁸ Te ináhâ stná-nsiâ nansa nì quida-ya, nì nihí fuerte-yà Espíritu ì xí Dios. Ñâyùcàndùá, nì xicanuu-ya nì quida-ya milagru ndiaha, nì dándúvâha-ya nsidaa ana ndohó quidá ñà-malu, vâchi Yuamàni-yá Dios iá xì-yá. ³⁹ Te nsiùhù, testigu xínduu-nsi, vâchi nì xininùù-nsí nsidaa ñà-ndùá nì quida-ya ladu Judea xì stná ñuu Jerusalén. Dandu nì sahnì nèhivì-yá. Nchica cruz nì chituu-neyá. ⁴⁰⁻⁴¹ Doco tixi ùni quivì nì natiacu-yà nì quida Yua-yá Dios. Dandu cuàhâ

xichi nì ndecunu-ya nùù nèhivì, doco màdì nùù nsidaa-né. Còó, cuisì nùù nsiùhù nècuàchì nì chitnùmí ini Dios ndecunu-ya nùù-xí, vàchi divi nsiùhù nì nacàxin-ya cunduu ana cuninùù xi-yá na ní natiacu-yà, dècuèndè nì cutnahá stná-yà xi-nsí nì xixi-nsi (nùù mesa). ⁴²Dandu nì sàcùnaha-nsí nùù-yá ñà-dacuítì-nsí palabra sàhà-yá nùù nèhivì, cachi-nsí xi-né ñà-divi mii-yá nì chitnùmí ini Dios nsidandaà sàhà cuàchi nsidanicuú nèhivì, nèhivì itiácutí, xì nèhivì sàni xihì. ⁴³Te cunaha-nsiá, divi sàhà mii-yá nì cachitnùhu stná nsidaa nècuàchì nisa cahàn cuenta xi Dios sàhana, nì cachi-nè ñà-sàhà mii-yá vátùni ndoo cuàchi nsidaa ana cunindisa-xi-yá, te ndacùcahan xi quivì-yá —nì cachi Pedro.

**Nansa nì ndèe Espíritu Ìì xí
Dios ini anima nèhivì inga
raza ndoo vehe Cornelio**

⁴⁴Daaní, meru cáhàn Pedro, dandu fuerte nì quixi Espíritu Ìì xí Dios ini anima nsidaa nècuàchì (inga raza) iníní má. ⁴⁵⁻⁴⁶Te nì quesaha ní cáhàn-nè dàhàn sàà, ndeníhí vaha-ne Dios. Ñàyùcàndùá nì ndulocó nècuàchì raza Judea nì quixi xi Pedro, vàchi nì xini-nè dècuèndè stná nècuàchì inga raza sàni nihitáhvi Espíritu Ìì xí Dios. ⁴⁷Ñàyùcàndùá nì cachi Pedro xi nècuàchì raza-nè xiníndísá-má:

—Sàni xini-nsiá nansa nì nihitáhvi stná nècuàchì yohó cucumi-né Espíritu Ìì xí Dios nahi nsiùhù. Ádi còó iin cuní cadi xì nùù-né ñà-cuhii-né vichi.

⁴⁸Dandu nì cachi Pedro xi compañeru-nèmà ñà-nì ndacùcahan-né quivì Jesucristu, te quida ìì-né nècuàchì sàà mà. Ñàyùcàndùá, na ní nsihi nì cuhii nsidaa nècuàchì-mà, dandu nì sacundahví-nè nùù Pedro ñà-nì còó chii gá-né iin ùì gá quivì xi-né.

**Ñà-nduá nì cachi Pedro na
ní càna-né nùù nècuàchì
xiníndísá ndoo ñuu Jerusalén**

11 Daaní, nì xitiá cuentu nansa nì cuu nì xiníndísá stná nècuàchì inga raza mà. Dècuèndè stná ladu Judea nì sàà razón mà, te ñàyùcàndùá nì xinitnùhu stná nècuàchì apóstol xì dava ga nècuàchì xiníndísá. ²Sàhájàn na ní nasaa tu Pedro ñuu Jerusalén, dandu nì ntàtuu cuàhà nècuàchì raza-nè nùù-né, te nì quesaha-né xítñùhu-ñané, ³cachí-nè:

—¿Índù chuun nì quìhitnaha-ní xi nècuàchì có-nchícùn ley xi-nda, te nì yàha-ní vehe-ne nì xixi-nsia?

⁴Dandu nì nacani nsihi Pedro xi nècuàchì-mà nansa nì cuu, te dohó nì cachi-nè:

⁵—Ñuu Jope ié` xicàn tàhví nùù Dios, te nì dàcùnì-yà yùhù inàha. Nì xini iin ñà-nduú nahi dahmà cahnú cécùhun nsì-cúmì punta-ñà dìquì-xí, te ndè ansivi nì nua vaxan ndé ié`. ⁶Indéhe váhi, te nacánì inì, ¿ndiá nduá ñuhuma? Te yucán ñuhú nsidanuu clase quisi: quisi nahnú, quisi yùcù, quisi cuàti, xì stná laa. ⁷Dandu nì tiacui cáhàn iin ana cáhàn, cachí-yà xí: “Ndacuiin-ní cahni-nisi caxi-ní, Pedro”. ⁸Doco nì cachì xi-yá: “Còó, Señor mío, mà túhe caxí ni-iin ñà-quini, ni-iin ñà-có-ndiá iqué caxí”. ⁹Dandu, inga xichi nì cáhàn-yà ansivi, cachí-yà xí: “Màsà cáchì-ní quini iá-si, vàchi Dios nduú yùhù, te sàni cachì, iá vii-sí”, nì cachi-yà. ¹⁰Ùni xichi nì cáhàn-yà xí ducán, dandu nì nana dahmà xi quisi mà mànuhá ansivi. ¹¹Daaní, divi hora yucán sàni quesaa ùni tiàa, itá-né tùvèhé ndé ié`. Ndè ñuu Cesarea nì quixi-ne nandúcú-nè yùhù. ¹²Dandu nì cachi Espíritu Ìì xí: “Cuahán-ní, cutnaha-ní xi nècuàchì-mà cùhùn, doco màdí cachì-ní a ndísá, á cóó”. Dandu

ní saqui iñù compañerúi iin-ni cahvi stná xì Jesús, divi nècuàchì itá yohó, te ndacá tnahá-nsí cuàhàn-nsí (ñuu yucán. Te na ní sàà-nsí), nì quihvi-nsí ini vehe tiàa nì cana xí. ¹³Dandu nì nacani-ne xì-nsí nansa nì cuu nì xini-nè iín iin ángel xì Dios ini vehe-ne, te nì cachi ángel mà xì-né: “Techuun-ní tiàa cùhùn ñuu Jope cana-ní Simón Pedro quixi-ne, ¹⁴vàchi icúmí Pedro mà cachtinùhu-ne xì-ní iin razón ndiaha nansa càcu anima-ní nùù Dios, mii-ní xì nsidaa stná nèhivì vehe-ní”, nì cachi ángel mà. ¹⁵Daaní, làcà ní quesahí càhìn xì nèhivì ndoó yucán, te fuerte nì quixi Espíritu ì xí Dios dìquì-né, nacua nì quida-ya xì ndohó daa. ¹⁶Dandu ní nsinuu inì nansa nì cachtinùhu Stoho-ndà Señor xì-ndà na ní cachi-yà: “Ñà-ndàà nduá, tècuí nisa quida ì Juan nèhivì, doco mii-nsiá, tìxi Espíritu ì xí Dios icúmí-nsià nduhì-nsiá”, nì cachi-yà. ¹⁷Pues divi ducán ndisa nì cuu stná xì nècuàchì inga raza mà, nì nihitáhvi stná-nè Espíritu ì xí Dios nacua nì nihitáhvi ndohó na ní xinindisa-nda Stoho-ndà Jesucristu. Ñàyùcàndùá, (nì cundaà inì), divi Dios nduú ana nì quida xì ñà-jaàn, te sàhámà nì nacani inì chicá vaha màsà cádi nùù-yá —nì cachi Pedro.

¹⁸Dandu na ní nsihì nì inini nècuàchì Jerusalén mà palabra jaàn, dandu nì ndò vaha ini-nè, te nì naquimani-né Dios, cachí-nè:

—Pues ñà-ndàà nduá, dècuèndè stná nècuàchì inga raza sàni nihitáhvi ñà-cuu-ne arrepentir sàhà cuàchi-ne, te ducán cundiatú-nè vida ndiaha nicanicuahàn —nì cachi-nè.

Nansa nì xinindisá stná nèhivì ñuu Antioquía

¹⁹Cunaha-ní, divi tiempu nì casahnì nèhivì Esteban nì quesaha stná-nè quida quini-ne xì nsidaa gá nèhivì xí Jesús.

Ñàyùcàndùá, cuàhà nècuàchì mà nì xitià nihni cuàhàn cuàhà ñuu. Dècuèndè stná ñuu Fenecia nì casaà dava-ne, xì ndè stná ñuu Chipre, xì ñuu Antioquía. Te yucán nì càhàn stná-nè palabra xì Dios, doco xì cuisì nècuàchì raza-nè Judea. ²⁰Daaní, dava nècuàchì ñuu Chipre xì dava stná nècuàchì ladu Cirene, nì casaà stná-nè ñuu Antioquía mà, te mii-né, ndisa, nì càhàn-nè xì nèhivì ñuu mà có-ndùú raza Judea, nì cachtinùhu-ne ñà-ndùú razón ndiaha sàhà Stoho-ndà Jesucristu. ²¹Te cuàhà gá nì chindee-yànè, vachi cuàhà nècuàchì ñuu mà nì xinindisá, te nì tenchicùn stná-nè ichì-yá.

²²Daaní, nì xinitnùhu stná nèhivì xì Jesús ndoó ñuu Jerusalén nsidajàn. Ñàyùcàndùá, nì techuún-né Bernabé cuàhàn-nè Antioquía. ²³Te na ní sàà-nè yucán, yáha ga nì cudì ini-nè na ní xini-nè ñà-cuàhà guá gracia sàni sàhatahvi Dios nèhivì yucán. Ñàyùcàndùá, nì càhàn-nè xì nècuàchì mà ñà-siempre Stoho-ndà Señor ni cahvi xi-né. ²⁴Vàchi Bernabé mà, vaha ndisa ini-nè, vachi chitu anima-nè Espíritu ì xí Dios, te xiníndísá fuerte-nèyà. Te cuàhà gá stná nèhivì ñuu mà nì tenchicùn xì ichì-yá.

²⁵Dandu nì quihin Bernabé mà ichì cuàhàn-nè ñuu Tarso nandúcú-nè Saulo. Te na ní ndacùhun tnahá-né, nì nacuatnahá-né màndixi-ne ñuu Antioquía. ²⁶Daaní, inii iin cuà totoo nì nataca-nè xì cuàhà nèhivì xí Jesús, nì dàcuàhá tnahá-né. Te cunaha-ní, divi ñuu Antioquía mà nduú ndé nì quesaha nèhivì cachí-nè cristianu xì nècuàchì nchícùn ichì Jesús.

²⁷⁻²⁸Daaní, quivì yucán nì casaà stná itnii nècuàchì profeta ñuu mà. Ñuu Jerusalén nì quixi-ne. Te iin-ne nani Agabo; te divi nècuàchì mà nì sàcuiin-nè mahì nèhivì natácá mà, te nì dàcàhàn Espíritu ì xí Dios-nè, nì cachtinùhu-ne ñà-vàxi tnama ini-

cutu ñuhiví. Te ñà-ndáa nduá, vàchi ducán nì cuu ndisa tiempu xi rey cahnú nani Claudio. ²⁹Ñàyùcàndùá, (na ní tiacu) nèhiví (ñà-vàxi tnama), dandu nì nacani ini-nè chicá vaha chindee-né nècuàchì hermanu (ndahví) ndoó ladu Judea, vətùni cuàha iin iin-ne iyuhu segùn ñà-ndùá sàa-nè cuàha-ne. ³⁰Ñàyùcàndùá, nì nacuatnahá dihùn, te nì quida-neà entregar nùu ndahà Bernabé xì Saulo. Dandu nècuàchimà, nihí-néà nì sàà (ladu Judea), te nì ndòa ndahà nècuàchì sahnú idónuu.

**Nansa nì xihì Jacobo,
te nì tniì stná Pedro**

12 Daaní, divi tiempu yucán nì dandàcú rey Herodes tniì dava nècuàchì natácá cahvi xi Jesús, ñà-dandohó-tené. ²Te iin nècuàchì nì ndoho ma nduú ñani Juan nani Jacobo, vàchi nì dandàcú rey mà, te nì sahnì-té nècuàchimà xì espada. ³Dandu nì xini rey mà cudîl ini nècuàchì ñuu mà ñà-nì xihì ndómà, ñàyùcàndùá nì nacani ini-te chicá vaha tniì stná-te Pedro. Meru quivì iá vicò xixí-né pan có-ndùtáchí nì sanduamà. ⁴Ñàyùcàndùá nì tniì stná Pedro, te nì sàcündiadi-nè, nì ndòo-ne ndahà soldadu, cùmì cùmì-té nì sandiaa xì-né, te cùmì turnu iá nsiquivì. Te rey mà, cuisì ndiatú-te yàha inga vicò, divi vicò pascua, dandu tavà-té nècuàchimà ñà-cundehè nèhivì-né, (te cui-nè). ⁵Ñàyùcàndùá, yucán iá Pedro, ndiadí-nè vehecàa. Doco nècuàchì natácá cahvi xi Jesús, cuàhà gá nì xicàn tàhvi-né nùu Dios sàhà nècuàchimà.

**Nansa nì quee Pedro
vehecàa nì quida Dios**

⁶Daaní, nì sàà iin ñuu antes quivì cuàhàn rey mà tavà-té Pedro cundehè nèhivì-né. Te indúhu-né ini vehecàa ma, quidì naà-né. Te itánduhù stná soldadu iin iin ladu-nè, itníf-te cadena

nuhní-nè, te xí-ita stná soldadu ndiaá yehè. ⁷Dandu na iin cachí yucán nì nde-cunu iin ángel xi Stoho-ndà Señor, te nì natnuè iin luz ini vehecàa ma. Te nì tuxìn ndáha ángel mà diìn tixì Pedro, nì dandácòo-ñané, te nì cachi-nè:

—Ndacuiìn-ní vichi duha.

Daaní, cadena nuhní ndahà Pedro, nì dāñàtnàhá miá. ⁸Te nì cachi tu ángel:

—Nacuhni-ní siuhmatixi-ní, te nacuaiìn-ní ndisàn-ní.

Te na ní nsihì nì quida Pedro ducán, dandu nì cachi tu ángel mà xì-né:

—Cundixi-ní dòò-ní, te cunchicùn-ní yùhù cùhùn-ndà.

⁹Ñàyùcàndùá, nì tenchicùn Pedro ángel mà cuàhàn-nè, doco cóni cundáa ini-nè a ndísá ñà-ndáa nduá cuú xi-né, á coó, vàchi na ian sánî-nè quidá Dios nduá cahan-né. ¹⁰Dandu nì cayàha-ne ndé iín iin soldadu ndiaá, te después nì yàha stná-nè nùu ingà-te, dandu nì sàa-nè ndè yehè cáa cahnú quee-nda calle ñuu mà. Te nì nuna miá, dandu nì caquee-ne fuera cuàhàn-nè. Te nì sàa-nè ndé nacáhndé-nè inga calle, te yucán nì nacoó ángel mà-né cuàhàn-nè. ¹¹Dandu nì sàà Pedro nì cundaà vaha ini-nè, te nì cachi-nè:

—Vichi sàni cundaà ini, ñà-ndáa nduá, nì techuún Stoho-ndà Señor ángel xi-ya, nì sàa-nè nì tavà-né yùhù ndahà Herodes. Te vitni còò gá iñàha cuu xì nacua nì cuni tè-raza Judea cuu xì.

¹²Daaní, na ní nsihì nì nacani ini-nè sàhámà, dandu cuàhàn-nè vehe María nduú dihi Juan Marcos. Te yucán ndoó cuàhà nèhivì sàni nataca, xicàn tàhvi-né nùu Dios. ¹³Dandu nì dácàsàn Pedro tranca mà, cásàhú-nè. Te nì quee iin ñahà chii nani Rode vaxi-ñà cunini-ñà ana càhàn. ¹⁴Te nì nacuni-ña tàchì Pedro. Doco ñà-cuàhà guá cudîl ini-ña, cóni nácúná-ña yehè; nì dáyàa-ña nì nansihvià vehe, nì cachitnùha xì nèhivì mà ñà-divi Pedro nduú nècuàchì càhàn

yehè mà. ¹⁵ Doco nèhivì yucán, cóni xiníndísá-né, ñàyùcàndúá nì cachi-nè xì-ñá:

—Ádi sání culocú.

Doco mii-ñá, iin-ni cachí-ña divi ñà-ndáá nduá.

—Còó —cachí-né—, ádi ángel (ndiaá) xì-né nduú ana cáhàn.

¹⁶ Doco iníni-né casan yehè, cásàhú ì Pedro. Ñàyùcàndúá nì (caquee-ne nì) nacuna-ne yehè, te nì xini-nè |divi Pedro nduú-né! Ñàyùcàndúá nì ndulocó sàstnùhù-né. ¹⁷ Dandu nì cuu ndahà Pedro ñà-nì cúníni nècuàchimà ñà-ndúá cuàhàn-nè cachi-nè, te nì nacani-ne nansa nì nihì-né nì quee-ne vehècà ma nì quida Stoho-ndà Señor. Te nì cachi stná-nè xì nècuàchimà (nì cùhùn-nè) cachitnùhu stná-nè xì Jacobo xì dava ga compañeru-nè xiníndísá. Dandu nì quee-ne cuàhàn-nè inga xaan.

¹⁸ Daaní, na ní tùinuù quivì yucán, cuàhà gá nì ndulocó soldadu, ¿índù cuàhàn Pedro? cahan-té. ¹⁹ Te rey Herodes, nì dándácú-te ñà-nanducù-né cuàhà xaan. Doco cóni nátùì-ne. Ñàyùcàndúá, nì sanicuàchi rey mà sàhà soldadu mà, te nì sahnì-ñátê. Dandu nì quee rey mà ladu Judea cuàhàn-te ñuu Cesarea, te yucán nì ndòò-tè.

Nansa nì xihì rey Herodes

²⁰ Cunaha-ní, xiní ùhì rey mà nèhivì ñuu Tiro xì nèhivì ñuu Sidón. Doco mii-né, cuní-nè nàcùndoo vaha-ne xì-té, vachi ndè ñuu-te quixí ñà-itiácú-nè ñuu-nemà. Ñàyùcàndúá, nì nihì-né nì nàcùndoo vaha-ne xì iin ana xinúcuáchí nùù-té vehe-tè, divi iin tiàa nani Blasto. Dandu iin-ni nì ndatnuhu nsidaa-né, te nì catnàtuu-ne nùù rey mà tixi Blasto mà, (áma nihì-né nàcùndoo vaha-ne xì-té). ²¹ Te nì saquín-te iin quivì (quixi tu nsidaa-né). Ñàyùcàndúá, divi quivì mà nì sàcòò-tè silla cahnú xí-te, ndixí-te sícoto viì xí-te, te nì cáhàn-te sàhù xì

nsidaa nècuàchimà. ²² Dandu yáha ga nì càna fuerte-nè, cachí-nè:

—¡Màdi nèhivì ùùn cáhàn! ¡Iin dios nduú ana cáhàn! —cachí-nè, càna-ne.

²³ Dandu vichi duha nì dùcùn rey mà iin castigu nì quida ángel xi Stoho-ndà Señor, vachi cóni tàvá-te tnùñuhu xí-yá. Ñàyùcàndúá, nì saxi sindacu ini-te, te nì xihì-te.

²⁴ Doco razón ndiaha xí Stoho-ndà Señor, chicá nì xitià inicutu, te chicá cuàhà nèhivì nì tenchicùn xì palabra mà.

²⁵ Daaní, na ní nsihì nì xinu chuun nì quida Bernabé xì Saulo ñuu Jerusalén yucán, dandu nì saca-ne Juan Marcos, te ndacá stnahá-né nì quee-ne ñuu mà mànùhù-né.

Nansa nì quihin Bernabé xì Saulo iin ichì caní cuàhàn-nè chuun xi Jesús

13 Ñuu Antioquía mà nì sandoo cuàhà nècuàchì natácá cahvi xi-yá. Te dava-ne nduú nècuàchì chináhá, te dava-ne nduú profeta cachítñuhu razón xi Dios. Te nècuàchì chicá xíquida ducán nì sanduu Bernabé, xì Simón el Negro, xì stná Lucio nì quixi ñuu Cirene, xì stná Saulo, xì stná Manaén, iin nècuàchì dava-ni nì sahnù xi gobernador Herodes.

² Daaní, nì cuu iin quivì na cahvi nsidaa-né Stoho-ndà Señor, te iníhí stná-nè nùù-yá ndoó dòcò-nè, dandu nì cachi Espiritu ì xì-né:

—Cunaha-nsiá, cuaán cunduu chuun xi Bernabé xì Saulo vichi, vachi sàni nacàxin mii-né. Ñàyùcàndúá, nacoò-nsianè nì cùhùn-nè quida-ne inga chuun xi —nì cachi-yà.

³ Ñàyùcàndúá chicá nì inihì-né, te nì xicàn tàhvi stná-nè nùù-yá. Dandu nì chitándòò-né ndahà-né dìni Bernabé xì Saulo (ñà-cundujàn seña ñà-sàni nihì nècuàchimà chuun ndiaha). Dandu nì ndaquindèè-né xì nècuàchimà cuàhàn-nè.

**Nansa nì quida Bernabé xì
Saulo na ní sàà-nè ñuu Chipre**

⁴ Ñàyùcàndüá, nì quihin nècuàchìmà ichì cuàhàn-nè, vàchi sàni techuún Espíritu Ìi-né cùhùn-nè. Te nì sàà-nè ñuu Seleucia. Te yucán nì nana-ne iin barcu cuàhàn-nè ndè iin ñuu cahnú nani Chipre. ⁵ Te meru ñuu ndé nì nuu-ne barcu mà nani Salamina. Dandu cuàhàn-nè veheñùhu xì nècuàchì raza-nè Judea íá yucán, te nì càhàn-nè palabra xì Dios. Te cutnáhâ stná Juan xì-né, xinúcuáchí nècuàchìmà nùu-né. ⁶⁻⁸ Dandu nì nacàhin-ne inii ñuu mà dècuèndè nì sàà-nè inga orilla mar ndé íá ñuu Pafos. Te yucán nì ndacùhun tnahá-né xì iin tètàtnà nani Barjesús. Te Elimas nani stná-te, vàchi ducán cachí-nè xì tètàtnà dàhàn yucán. Iin tè-raza Judea nduú stná-te, te càhàn-te razón xì Dios, cachí-te, doco dandahví uun-tè. Pues divi-tè íá nùu iin nècuàchì nchichí cusáhnú ladu yucán nani Sergio Paulo. Te nècuàchìmà, nì cana-ne Bernabé xì Saulo, vàchi cuní-nè cunini-ne palabra xì Dios. Doco tètàtnà mà, nì càhàn-te diquì Bernabé xì Saulo, daquítñùhu-tè nùu nècuàchì cusáhnú-má ñà-màsà cúníndísa stná-nè ichì Jesús. ⁹ Dandu Saulo, ò nì càchí stná-ndà Pablo, fuerte nì quixi Espíritu Ìi xí Dios ini anima-nè, ñàyùcàndüá nì indehè váha-ne tètàtnà mà, ¹⁰ cachí-nè xì-té:

—Ndahví-ní, vàchi dandahví uun-ní nèhivi ñà-cuàhà gá maña quida-ní, te ni-iin ñà-vàha có-cùú inì-ní sàhà-xí, vàchi dèhe ñà-malu nduu-ní. ¿Índù chuun tùha guá-ní datúcù-ní nèhivi ñà-màsà cúnchícùn-nè ichì ndácuisi Stoho-ndà Señor? ¹¹ Doco cunaha-ní, sàhà-ñá quida-ní ducán, ñàyùcàndüá icúmí-ní nihì-ní iin castigu xì Dios vichi. Icúmí-ní cuaà dahuun-ní iin ratu; ni

nduà orá mà cútùì ga nùu-ní —nì cachi Pablo.

Dandu vichi duha nì cuaà nùu témà, te nì nàcuìin tnùu dahuan. Ñàyùcàndüá, nì quee-tè cuàhàn-te nanducu-té ana cudítá xì-té cacanu. ¹² Te na ní xini nècuàchì cusáhnú-má ñà-ndüá nì cuu, dandu nì xinindísá stná-nè palabra xì Dios, vàchi nì ndulocó-nè sàhà ñà-ndüá chináhá Pablo sàhà Stoho-ndà Señor.

**Ñà-ndüá nì quida Pablo xì
Bernabé na ní sàà-nè ñuu
Antioquia íá ladu Pisidia**

¹³ Dandu Pablo xì compañeru-nè, nì nana-ne iin barcu, te nì yàha-ne mar, nì sàà-nè ñuu Perga íá ladu Panfilia. Te yucán nì nacoo Juan-nè mànuhù-né Jerusalén. ¹⁴ Dandu nècuàchìmà, nì quee-ne ñuu Perga mà nì sàà-nè ndè ñuu Antioquia íá ladu Pisidia. Te quivì descansu cuàhàn-nè visita veheñùhu xì nècuàchì raza-nè Judea, te nì sàcùndoo-ne yucán. ¹⁵ Dandu nì cahvi nècuàchì xícusahnú veheñùhu ma tutu nduú ley xì Dios, xì stná tutu ì nì tiaa nècuàchì profeta sàhana. Dandu nì techuún-né razón nùu Pablo xì Bernabé, cachí-nè:

—Nú íá iin conseju vaha cuàha-nsia nsìuhù, vátùni càhàn-nsià vichi, ñáni.

¹⁶ Dandu nì ndacuiin Pablo, te nì dànàhà ndahà-né ñà-nì cùndóó dádi nsidaa-né, te nì cachi-nè:

—Mii-nsiá nècuàchì raza xì Israel, xì nsidaa gá mii-nsiá nècuàchì cahvi stná xì Dios, cunini vaha-nsia. ¹⁷ Divi Yua-nda Dios nduú ana càhvì nsidaa nèhivi raza-ndà, vàchi sàhana nì nacàxin-ya xì-ndà ñà-cunduu-ne nèhivi xí-yá. Te na ndoo xícá ñi-né ñuu Egipto, dandu ndiaha gá nì chindee-yánè, nì quida-ya cuàhà milagru nahnú, te nì tavà nsihí-yánè nùu ñuu mà nì caquee-ne libre. ¹⁸ Daaní, ùi dico cuià nì xicanuu-ne yucù dàná. Te mate ndahví modo xi-ne,

doco nì quidandee ini-yà sàhà-né inii cuià mà. ¹⁹Daaní, después na ní sàà-nè ladu Canaán, dandu nì dándánùhú ìi-yà nèhivì ndoó ùsà ñuu nahnú yucán, te nì sàhatahvì-yànè ñuu mà.

²⁰Daaní, nì yàha 450 cuià, te inii tiempu yucán puru juez nisa dandacu-xi nùu xii-ndà mà, vèchi ducán nì cachi mii-yá. Te ducán nisa ìa dècuèndè tiempu nì quesaha Samuel càhàn-nè cuenta xi-ya. ²¹Dandu nì xicàn xii-ndàmà coo iin rey dandacú nùu-né, (te màdì gá juez). Ñàyùcàndùá, nì cachi Dios ñà-iin tiàa nani Saúl cunduu rey xi-ne, iin descendencia xi xii-nda Benjamín, te yua-né nì sanani Cis. Pues divi nècuàchìmà nì dándacú ùi dico cuià nùu ñuu-ndà.

²²Daaní, después nì dàcúxíó Dios nècuàchìmà, te nì sàha-ya David chuun dandacuma, vèchi dohó nì cachi-yà sàhà-né: “Sànì xinì, vàha ga modo xi dèhe Isaí nani David, te cudí gá inì sàhà-né. (Vèchi ináhí) icúmí-nè quida-ne cumplir nsidaa ñà-ndùá cuní coo”, nì cachi Dios. ²³Dandu nì quida stná-yà comprometer ñà-cunduu iin descendencia ndiaha xí nècuàchìmà ana dacácu xi raza-ndà Israel. Ñàyùcàndùá, cunaha-nsiá, divi Jesús nduú ana ndiaha ma nì chitnùnì ini Dios dacácu xi-nda. ²⁴Doco na tãñàha ga quesaha Jesús (càhàn-yà palabra xi-ya), dandu dihna Juan nì quixi nì càhàn sàhù xì nsidaa nècuàchì raza-ndà Israel sàhà-ñá nì cùú-né arrepentir, te cuhì-né. ²⁵Dandu después na sádaa-ní nsihi vida xi Juan ñuhivì yohó, dandu nì càhàn-nè xì nèhivì, cachí-nè: “¿Ana nduú yùhù, cahan-nsiá? Pues cunaha-nsiá, màdì mii-yá nduú. Doco después na sàni yàhi, dandísà vaxi ana nduú mii-yá. Vèchi yùhù, nì có-nàtùì cundui mozo xi-ya ñà-tavì ndisàn-yá”, nì cachi Juan.

²⁶Nì cúninì vàha nsidaa mii-nsiá nècuàchì nduú descendencia xi xii-ndà

Abraham, xì nsidaa stná mii-nsiá nècuàchì dava ga cahvi stná xì Dios, vèchi nùu mii-nsiá sàvaxi razón yohó nansa càcu anima-ndà, ñàni. ²⁷Vèchi nècuàchì ndoó ñuu Jerusalén, xì stná tè-xícusahnú nùu-né yucán, cónì cúndàá ini-nè ana nduú Jesús, nì cónì cúndàá stná ini-nè ñà-ndùá cuní cachi tutu ìi, mate divi nduá cahví-né cada quivì descansu, te divi nduú stná tutu ndé nì cachitnùhu profeta sàhana ñà-ìcúmí nèhivì cahni-néyà. Te divi ducán ndisa nì cuu, vèchi tè-xícusahnú ñuu-ndàmà, nì dáyáha-tèyá ndahà nèhivì cahni xì-yá. ²⁸Mate còò ni-iin falta xi-ya, doco nì xicàn-te nùu Pilatu ñà-cui-yà.

²⁹Ñàyùcàndùá, divi ducán nì cuu nacua nì cachitnùhu tutu ìi icúmí cuu xi-yá, nì dándòhó-teyá, (te nì xihì-yà). Dandu nì nanihi nèhivì cuerpu xi-ya nùu cruz, te nì chinduhù-néyà ini cueva.

³⁰Doco después nì natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios. ³¹Te cuàhà xichi nì ndecunu-ya nùu nècuàchì ladu Galilea nì quixi xi-yá ndè ñuu Jerusalén. Caní quivì nì ndecunu-ya ducán, te nèhivì nì xini xì-yá, testigu xínduu-ne, nacání-né xì nèhivì sàhà-yá.

³²⁻³³Ñàyùcàndùá, nsiùhù, cachitnùhu-nsi xì-nsiá iin razón ndiaha, vèchi nacua nì quida Dios xì xii-ndà comprometer ñà-ìcúmí-yà danátíacú-yà Jesús, pues divi ducán sàni quida ndisa-ya vichi tiempu xi ndohó nècuàchì nduú descendencia xi xii-ndà mà. Vèchi dohó cachí Dios nùu alabanza ìi, divi alabanza ùi ndé cachí-yà: “Mii-ní, Dèhemaní nduu-ní. Sà-ìtiácù-ní vichi nì quide”. ³⁴Daaní, ìa gá más ñà-ndùá nì cachi Dios sàhà-ñá cundaà ini-ndà cuàhàn-yà danátíacú-yà Jesús, te mà cúí gá-yà, nì mà téhì cuerpu xi-ya, vèchi dohó nì cachi stná Yuamáni-yá xì-yá: “Nacua nì cachí xì David ñà-seguru icúmí cundehè ndahví

mii-né, pues divi ducán icúmí quida stnái xì mii-ní”, nì cachi-yà sànahà.

³⁵ Ñàyùcàndüá, nùù inga alabanza ìì iá ndé nì càhàn David xì Dios, te dohó nì cachi-nè: “Mà cuáha-ní tèhì ana ìì xí-ní ini yavi”. ³⁶ Pues (inaha-nda), ñà-ndáà nduá, nì quida vù David mà xì nèhivì ñuu-ndà tiempu xi-ne, nacua nì cachi Dios xi-né, doco nì xihì-nè, te nì ndùxin-ne ndé nì ndùxin xì-né, dandu nì tnànì iquicúñú-nè ñuhù. ³⁷ Doco Jesús, còó. Cónì tnànì iquicúñú-yà, vèchi nì natiacu-yà nì quida Yua-nda Dios.

³⁸ Ñàyùcàndüá, nì cúnáhá nsidaa-nsiá ñà-divi sàhà Jesús vètuni ndutu cuàchi-nda, ñànì. ³⁹ Mate tíxi ley sahnú xí Moisés còò nansa ndoo ndisa cuàchi-nda, doco vichi nú nì cúníndísá-ndá Jesús, dandísá, vètuni, vèchi nsidaa ana xiníndísá xí-yà, seguru ndoo nsihi cuàchi-ne. ⁴⁰ Ñàyùcàndüá, cuidadu cundoo-nsia ñà-màsà cúú xí-nsiá nacua nì cachi nècuàchì sànahà ndé nì cachi-nè:

⁴¹ Cundehe vaha-nsia, mii-nsiá tè-càhíchì inì-xi, vèchi cuàhìn quide iin milagru cahnú tiempu xi-nsia. Doco mà cúníndísá-nsiá, mate claru nì cachítnùhu nèhivì xì-nsiá, te sàhámà cuisì icúmí-nsiá ndulocó cuàhà-nsiá, te sàà-nsià ndañuhu dahuun-nsia.

Ducán nì cachi Dios —cachí Pablo.

Nansa nì càhàn Pablo xì cuàhà gá más nèhivì ñuu Antioquía iá ladu Pisidia

⁴² Daaní, na ní quee-ne xì compañeru-nè veheñuhu ma, dandu nì sacundahví nèhivì cuàhà mà nùù-né áma nácánì gá-nè xì nècuàchì mà palabra yucán inga quivì descansu. ⁴³ Ñàyùcàndüá, na ní nsihi nì nacuitiá nsidaa nècuàchì mà veheñuhu ma, dandu nì tenchicùn cuàhà-né Pablo xì Bernabé, xínduu-ne nècuàchì raza Judea, te xínduu stnà-nè nècuàchì inga

raza nì yàha ndè religión Judea mà ñà-cahvi stnà-nè Dios. Dandu Pablo xì Bernabé, nì càhàn-nè xì nsidaa nècuàchì mà ñà-iin-ni nì cúnchícùn-nè ichì-yà ndé nihì ndisa-nda gracia.

⁴⁴ Daaní, nì yàha ùnà quivì, dandu nì nataca tu nèhivì, te làcà iyuhu-né nì cumanì cunduu nsidanicuú nèhivì ñuu mà nì nataca ñà-cunini-ne palabra ìì xí Dios. ⁴⁵ Doco dava nècuàchì raza Judea mà, na ní xini-nè ñà-cuàhà guá nècuàchì inga raza sàni nataca, dandu nì cumbidia ini-nè, te nì càhàn ùhì-nè diquì ñà-ndüá nì cachi Pablo; quini ga nì càhàn-nè sàhà (palabra ìì mà). ⁴⁶ Doco Pablo xì Bernabé, cónì yúhì-nè; nì naxiconihí-né nùù nècuàchì mà, cachí-nè:

—Primeru mii-nsiá nì nihítàhvì-nsiá cunini-nsia palabra ìì xí Dios, doco vichi sàni cahíchì inì-nsia palabra mà, na ian có-cùnì-nsià natüi-nsia cucumi-nsiá vida ndiaha nicanicuahàn. Ñàyùcàndüá icúmí-nsì càhàn-nsì razón mà xì nèhivì inga raza yohó. ⁴⁷ Vèchi ducán nì sàcùnaha-nsì nùù Stoho-ndà Dios quida-nsi, vèchi dohó nì cachi-yà (xì Jesús):

Sàni sàhi mii-ní chuun ñà-danátnùù-ní ini anima nèhivì nsidanicuú raza. Sàhà mii-ní icúmí càcu anima nèhivì ndoó dècuèndè ñuu chicá xica ñuhivì, nì cachi Dios.

Ducán nì cachi Pablo. ⁴⁸ Te na ní nsihi nì inini nsidaa nècuàchì inga raza mà, dandu yáha ga nì cudìi ini-nè; palabra vaha ndisa nduá yohó, nì cachi-nè. Dandu nì xinindísá cuàhà nèhivì mà palabra xi-ya, divi nècuàchì nì chit-nùnì ini Dios cundiatú anima-xi cutiacu nicanicuahàn. ⁴⁹ Te ducán nì xitià palabra xi Stoho-ndà Jesús inicutu ladu yucán. ⁵⁰ Doco nècuàchì raza Judea (có-xiníndísámá), nì dàquítnùhu-ne nùù ñàhà cuicà sàhàn veheñuhu ma, xì nùù stnà nècuàchì idónuu nùù ñuu mà, te nì nihì-né nì ndulocó nsidaa nècuàchì mà

nì quida-ne. Ñàyùcàndüá, ñì cucuahà sàhà Pablo xì Bernabé, dècuèndè fuerza ñì catavà-ñáné ñuu mà cuàhàn-nè. ⁵¹ Dandu ñì catù-né sàhà-né ñà-nì cóyo yácá ñì tñà ñuu mà, te (seña nduámà ñà-ìcúmì nècuàchì ñuu-mà cunsida-ne cuàchì-ne). Daaní, ñì quihin Pablo xì Bernabé ìchì cuàhàn-nè inga ñuu nani ñuu Iconio. ⁵² Doco nècuàchì xiníndísà ñì candò ñuu Antioquía mà, cuàhà gá ñì cudì ini-nè (sàhà fe xi-ne), te ñì chitu stná anima-nè Espiritu Ìlì xí Dios.

Ñà-ndüá ñì caquida Pablo xì Bernabé ñuu Iconio

14 Daaní, ñì sàà Pablo xì Bernabé ñuu Iconio, te ñì quìhvi-ne veheñùhu xì nècuàchì raza-nè Judea ñì càhàn-nè sàhù. Ñàyùcàndüá, cuàhà nèhivì raza-nè ndoó yucán ñì xinindisá stná-nè, xì cuàhà stná nècuàchì raza ñuu mà. ² Doco dava nècuàchì raza Judea cónì xiníndísámá, ñì dacà-né ònì nècuàchì ñuu-nè mà. Ñàyùcàndüá, cónì cùú gá ini nècuàchì ñuu mà sàhà compañeru-nè xiníndísà. ³ Doco Pablo xì Bernabé, caní quìvì ñì sandoo-ne yucán, te cuàhà gá ñì càhàn vate-né xì nèhivì; cónì yúhì-nè, vàchì ñì cundee ini-nè Stoho-ndà Señor sàhà gracia xi-ya. Te mii-yá, ñì chindee-yánè, te ñì quida-ne milagru ndiaha sàhà-ñá cundaà ini nèhivì divi ñà-ndáà nduú palabra chináhà-nè mà. ⁴ Doco ñì tãhdè dava nècuàchì ñuu mà. Dava-ne ñì ndòo-ne ladu xì nècuàchì raza Judea, te dava-ne ñì ndòo-ne ladu xì nècuàchì apóstol. ⁵ Dandu ñì nacuatnahá nècuàchì raza Judea mà xì dava ga nècuàchì ñuu mà, xì stná tè-xídandacú, te vaxì nsidaa-né carrera ñà-cùnì-nè quida quini-ne xì Pablo xì Bernabé, cunì-nè cahni-né nècuàchìmà xì yùù. ⁶⁻⁷ Doco nècuàchìmà, ñì xinitnùhu-ne ñà-vàxi nsidaa nèhivì mà, te ñì xinudèhé-nè cuàhàn-nè ladu Licaonia ndé iá ñuu

Listra xì ñuu Derbe xì ranchu cuati xì ñuu mà. Te inicutu ma ní nacàhin-ne ñì càhàn-nè xì nèhivì ñà-ndüú razón ndiaha.

Nansa ñì caquida nèhivì siùmí ñuu Listra, ñì cani yuu-né Pablo ñà-cui nècuàchìmà

⁸ Cunaha-nsiá, ñuu Listra mà ñisa ìa iin tiàa cuhí sàhà-xí, vàchì ducán ñì quesaa-nè ñuhivì. Te sàhámà nicanicuahàn iá-nè; mà cùù caca-ne. ⁹ Doco (iin quìvì) na càhàn Pablo, dandu ñì inini stná nècuàchì mà. Te na ní indehè váha Pablo-nè, ñì cundaà ini-nè xiníndísà vaha nècuàchìmà, te sàhámà mà úhì nduvàha-ne. ¹⁰ Ñàyùcàndüá, ñì càhàn ndee Pablo xì-né, cachí-nè:

—Ndacuiñ-ní, cuiin ndaà-ní.

Dandu vichi duha ñì ndacuiin nècuàchìmà, te ñì quesaha-né xicánúú-né. ¹¹ Te na ní xini nèhivì cuàhà yucán ñà-ndüá ñì quida Pablo, ñì càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Ádi stoho-ndà xínduu nècuàchì yohó, te ñì nuu-ne ñuhivì yohó ñì nanduu-ne tiàa! —ñì cachi nècuàchìmà, càhàn-nè dàhàn mii-né ladu Licaonia yucán.

¹² (Cunaha-nsiá, iin stoho nècuàchì siùmí mà nduú yùù yócò nani) Júpiter, ñàyùcàndüá ducán ñì cachi-nè xì Bernabé. (Te inga stoho-nè nani Mercurio.) Ñàyùcàndüá, divi ducán ñì cachi-nè xì Pablo, vàchì chicá càhàn Pablo nùù Bernabé. ¹³ Te ñuu mà ñisa ìa stná iin tiàa dacuxi-xi Júpiter mà ndé iá vèha orilla ñuu mà. Ñàyùcàndüá, vèha cuàhàn tèmà xì cuàhà nèhivì, te ndacá stná-te idunsiquì ñì nducutu xì ita, cuàhàn-te cahni-tésì cunduu-sì promesa nùù Pablo xì Bernabé ñì cùú. ¹⁴ Doco na ní xinitnùhu nècuàchìmà sàhájàn, dandu ñì dàcuàchí-né orilla sìcoto xi-ne (ñà-nì cuduchi guá ini-nè), te ñì dàyáà-nè ñì

quihvi-ne mahì nêhivì cuáhà yucán, te nì càna ndee-né xì nècuàchìmà, cachì-nè:

¹⁵—Ay, señores! Màsà quidá-nsiá xì-nsí ducán, vâchi iin-nì xínduu stná-nsì nêhivì ùn nahi mii-nsiá. Te divì vâxi-nsì cachitnùhu-nsì xì-nsiá ñà-ndiá ìcà-nsiá nacoò-nsia yùù yócò yohó, vâchi còò ni-ñàha quidá, te cunchicùn-nsiá Dios iá nicanicuahàn, vâchi cuisì mii-yá nì quidavâha xi ansivi xi ñuhù ìchì, xi mar, xi nsidaa gá ñà-lá ñuhivì. ¹⁶Te tiempu nì yâha xi-nda nì sâha-ya nêhivì lugar cundoo-ne ñuhivì modo xi mii-né, ¹⁷mate siempre sâha-yândó ñà-cundaà ini-ndà nansa iá-yà, vâchi màni gá quidá-yá xì-ndà, dacuún-yá dàvì sâhà-ñá cana ñà-cuxi-nda, te ndenuu ini-ndà, dandu cudìi cuáhà ini-ndà —nì cachi Pablo.

¹⁸Doco mate ducán nì cachi-nè xì nêhivì cuáhà mà, ùhì nì sadi-nè nùù nècuàchìmà ñà-màsà cáhni-né idunsiquì-mà cunduu-sì promesa nùù-né.

¹⁹Daaní, dava nècuàchì raza Judea ndoó ñuu Antioquía xì ñuu Iconio, nì quixì stná-nè ñuu Listra mà, te nì dàquítnùhu-ne nùù nêhivì ñuu mà. Ñâyùcàndùá, nì cacani yuu nècuàchìmà Pablo, nì sahnì-ñánê nì cahan-né. Dandu ñuhù nihni-ne nècuàchìmà cuàhàn-nè iladu ñuu mà, te yucán nì nacoò-ñané.

²⁰Doco después na sâni nataca nècuàchì xiníndísâ ndé indúhu-né, dandu nì ndacuiin-nè mànuhù-né ñuu mà inga tu. Daní, inga quivì cutnáhâ-né xì Bernabé nì quihin-ne ìchì cuàhàn-nè chicá nùù-xì ndè ñuu Derbe. ²¹Te yucán nì càhàn stná-nè xì nêhivì ñà-ndùú razón ndiaha xí Dios. Ñâyùcàndùá, cuáhà nècuàchìmà nì xinindísá stná, te nì dàcuàhá-né palabra xi-ya.

Daaní, nì quihin tu Pablo xì Bernabé ìchì mànuhù-né, nì nayâha-ne ñuu Listra xì ñuu Iconio, te nì nasaa-nè ñuu Antioquía. ²²Te iin iin ñuu ndé

nì nayâha-nemà nì nacuàhandee ini-nè nêhivì xiníndísâ, cachì-nè xì nècuàchìmà ñà-iin-ni ni cúníndísâ vâha-ne, te quidandee stná ini-nè, vâchi cuáhà vida icúmí yâha nsidaa nêhivì cuní sàà ñuhivì ìì xí Dios. ²³Te iin iin ñuu mà nì quida stná-nè nombrar iin ùù nècuàchì sahnù cunduu ana codonùù nùù nêhivì xí Jesús ndoó yucán. Te na ní cuu nècuàchìmà nombrar nì xicàn tàhvi cuáhà-né nùù Dios, te nì inihì stná-nè. Dandu Pablo xì Bernabé, nì cachi-nè xì nsidaa nècuàchì xiníndísá-má:

—Yohó ni ndoó-nsia ndahà Stoho-ndà Señor, vâchi divì-ya nduú ana sàxiníndísâ-nsiá vichi —nì cachi-nè.

Nansa mànuhù Pablo xì Bernabé ñuu Antioquía iá ladu Siria

²⁴Daaní, nì nayâha-ne ladu Pisidia, xì ladu Panfilia, ²⁵te nì nasaa-nè ndè ñuu Perge. Te na ndoó-né yucán nì càhàn stná-nè xì nêhivì ñà-ndùú razón ndiaha xí Dios. Dandu nì yâha-ne chicá nì nùù dècuèndè ñuu Atalia; ²⁶te yucán nì quècoyo-ne iin barcu, nì yâha-ne mar, mànuhù-né ñuu Antioquía, vâchi divì yucán nduú ñuu ndé nì cachi nêhivì xì-né ñà-nì cúhùn-ne chuun xí Dios, te nì cúcúmí-nè cuáhà gracia xi-ya. Te vichi ndisa, sàni xínu viì chuun xi-ne mà.

²⁷Daaní, ñuu Antioquía mà nì dànátacá tnahâ-né xì nsidaa nècuàchì xiníndísâ, te nì nacani nsihi-ne xì nècuàchìmà nansa nì chindee Dios-nè, te nì sâhatahvi-yá nì xinindísá stná nècuàchì ñuu xicà. ²⁸Dandu caní quivì nì ndò Pablo xì Bernabé ñuu Antioquía mà, cutnáhâ-né xì dava ga nècuàchì nhcìcùn ìchì-yá.

Ñà-ndùá nì ndatnuhu nêhivì xí Jesús na ní nataca-nè ñuu Jerusalén

15 Daaní, ñuu Antioquía yucán nì casaà stná dava nècuàchì ñuu

Judea. Te nì quesaha-né dacuahá-né nêhivì xiníndísá, te dohó nì cachi-nè:

—Fuerza màcòo seña xì Dios ìcà-nsiá, vâchi nú coó, còò salvación xi-nsia, vâchi ñà-jaàn nduú estilu nì nacoo xii-ndà Moisés.

²Dandu Pablo xì Bernabé, cuàhà gá nì cuàhà-nè xì nècuàchìimà, te nì cuc-ahnú chuun ma. Ñàyùcàndúá, ndúu-nè nì caquee-ne nombradu xì itnii gá nêhivì ñà-cùhùn-nè ñuu Jerusalén nataca-nè xì nècuàchì apóstol xì stná nècuàchì sahnú idónuu yucán, te ndatnuhu víi nsidaa-né sàhà chuun ma.

³Ñàyùcàndúá, nêhivì xì Jesús ñuu Antioquía yucán, nì sàndaca ichi tnahá-né, te cuàhàn nècuàchì nombradu mà. Nì yàha-ne ñuu Fenicia, xì ñuu Samaria, te yucán nì càhàn stná-nè xì nêhivì xì Jesús, nì nacani-ne nansa nì quihvi cuàhà nècuàchì ñuu xicà ichi mii-yá. Ñàyùcàndúá, cuàhà gá nì cudii ini nècuàchì iníni má.

⁴Daaní, na ní sàà nècuàchì nombradu mà ñuu Jerusalén, dandu nì casàhú stnahá-né xì nècuàchì apóstol xì nècuàchì sahnú idónuu, xì nsidaa gá stná nêhivì xì Jesús. Te nì nacani-ne nsidaa ñà-ndúá nì quida-ne, xì nansa nì chindee Dios-nè sàhà chuun nì sàhàn-nè. ⁵Doco dava nècuàchì fariseu xiníndísá stná ichi-yá, nì ndacuita-ne, te nì cachi-nè:

—Nsidaa tiàa inga raza mà, xiñuhu màcùtuu stná seña xì Dios ìcà-né, te màcùnaha stná-nè ñà-nì chívàha-ne ley sàhana xì Moisés —nì cachi-nè.

⁶Ñàyùcàndúá, nì nataca cànúú nsidaa nècuàchì apóstol, xì nsidaa gá stná nècuàchì sahnú idónuu, te nì ndatnuhu-né sàhà chuun ma. ⁷Cuàhà gá nì càhàn-nè; dandu nì ndacuiin Pedro, te nì cachi-nè:

—Sà-ìnhá-nsiá nansa nì quida Dios sàcuàhàn-ndà itnii cuià, ñàni. Nùù tàcá-ndà nì cachi-yà ñà-yùhù cunduu ana càhàn xì nècuàchì inga raza sàhà-ñà

cunini stná-ne razón ndiaha xí-yá, te cunindísá-né. ⁸Te sàhà ñà-ìnhá-yá nansa iá anima nsidanicuú nêhivì, ñàyùcàndúá nì quida-ya xì nècuàchìimà nacua nì quida stná-yà xì ndohó daa, nì sàhatahvì stná-yànè Espíritu Ìi. Dandu nì cundaà ini-ndà, stná nècuàchìimà sàni ndee vaha nùù-yá.

⁹Te sàhà-ñá iin-nì ndeníhí vaha-ya ndohó xì stná mii-né, ñàyùcàndúá nì nsida ndoo stná-yà cuàchi anima-nè na ní xinindísá-né. ¹⁰Doco vichi çíndù chuun có-ndôo ini-nsiá xì ñà-ndúá nì quida Dios, te cachí-nsiá xì nècuàchì inga raza mà ñà-fuerza chivàha stná-nè estilu sàhana ma, vâchi nahi yugu vèe nduá? Ni mii-nda, te ni xii-ndà, cóni cúndéé ini-ndà chivàha-ndañá.

¹¹Còò, (ni mà cácu stná-ndà sàhà ley mà), vâchi xiníndísá-ndá ñà-sàhà cuisì gracia xì Stoho-ndà Jesucristu icúmí càcu anima-ndà, te divi ducán stná xì nècuàchì inga raza mà, sàhà cuisì gracia xi-ya càcu stná-nè —nì cachi Pedro.

¹²Daaní, dadí uun nì nàcùndoo nêhivì cuàhà mà, dandu nì nacani stná Bernabé xì Pablo ñà-ndiaha guá nì quida Dios na ní xicanuu-ne mahì nêhivì inga raza, te nì chindee-yànè nì quida-ya cuàhà milagru ndiaha yucán, cuàhà milagru fuerte. ¹³Daaní, nì nsihì nì cacahàn nècuàchìimà, dandu nì càhàn stná Jacobo, cachí-nè:

—Cunini vaha-nsiá ñà-ndúá cuàhàn cachi, ñàni. ¹⁴Sàni nacani Simón (Pedro) xì-ndà nansa nì quida Dios (sà-íá tiempu), nì indehè ndahví-yà nècuàchì inga raza, te nì quesaha-yá nì nacàxin stná-yànè ñà-cunduu stná-nè nêhivì xí-yá. ¹⁵Te divi ducán cachí stná libru nì tiàa nècuàchì profeta sàhana, vâchi dohó cachí iin tutu mà:

¹⁶(Càhàn Dios, cachí-yà): “Icúmí naxicocuiñ después, te nachindee saa-túí nècuàchì descendencia xì David, vâchi cuàhà tnùndoho

sàni yàha-ne; doco ndiaha mání icúmí-nê nàcùndovì-né quide. Na ian nduyucun saa iin vehe sàni chàhmà, ducán icúmí raza David mà nanihitàhvi sàà-né quide.

¹⁷ Te nú ducán, dandu nsidaa stná nècuàchì raza dava ga inga ñuu, icúmí stná-nè nanducu-né yùhù ana nduú Stoho ñuhiví, vàchi nèhivi-xí xínduu stná-nè”.

¹⁸ “Ducán ni cachi Stoho-ndà Señor, vàchi dècuèndè chicá sàhana sàni cachtñuhu-ya ñà-dùcán icúmí cuu.

¹⁹ “Ñàyùcàndüá, yùhù cachí xì-nsiá sàhà nècuàchì inga raza sàni caquihvi ichì Dios: chicá vaha màsà cuáhachuún gá-ndané xì ley sàhana ma. ²⁰ Chicá vaha tiaa-nda iin tutu dacúhùn-ndà nù-né, te cachi-ndà xì-né ñà-mà vaha caxì-ndà comida ni sàcùndoo nù yù yócò, vàchi sàni ndòo quinia. Ni màsà càhàn-ndà xì ni-iin nèhivi cóni nándàhà xì-ndà. Ni màsà caxi-nda cuñu quisì dacuáhnà uun nèhivi. Te màsà cúxí stná-ndà nì. ²¹ (Cuisì ñà-jaàn-ní xiñuhu chivàha-ne), vàchi ley xi Moisés mà, dècuèndè sàhana ndoó cuàhà tiàa iin iin ñuu chináhà xán, te cada quivì descansu cahví-nèà ndé natácá-nè veheñuhu —ni cachi Jacobo.

²²⁻²³ Daaní, chicá ni ndatnuhu nècuàchì apóstol, xì nècuàchì sahnú idónuu, xì nsidaa gá stná nèhivi xí Jesús, te ni nacàxin-ne ùi nècuàchì idónuu ma ñà-cutnahá-né xì Pablo xì Bernabé cùhùn-nè ñuu Antioquía, cunihi-ne carta-mà cùhùn. Te nècuàchì ni caquee nombradu mà, iin-ne nani Judas Barsabás, te inga-nè nani Silas. Te dohó cachí tutu mà: “Nsiùhù tèt-icúmí chuun nù Jesús, xì stná nècuàchì sahnú idónuu, xì nsidaa gá stná nèhivi xí mii-yá, cásàhú-nsì xì mii-nsiá nècuàchì ñani-nsì inga raza ndoó ñuu Antioquía xì ladu Siria xì ladu Cilicia. ²⁴ Cunaha-nsiá, sàni xinitñuhu-nsi ni sàhàn dava compañeru-nsì yucán

ndé ndoó-nsiá, te ni dànacání ini-nè mii-nsiá ñà-nì cachi-nè ñà-fuerza màcòo seña xi Dios ìcà-nsiá, te fuerza chivàha stná-nsiá ley sàhana, ni cachi-nè. Ñàyùcàndüá ni ndulocó-nsiá ni quida-ne. Doco màdì nù nsiùhù ni ndàcù nù-né ñà-dàcuàhà-né ducán, còó. ²⁵ Sàhà ñà-jaàn ndüá iin-ni ni ndatnuhu vaha nsidaa-nsí, te ni cachi-nsì chicá vaha nacàxin-nsì iin ùi nèhivi cutnahá xi ñani màni-ndà Bernabé xì Pablo sàà ndé ndoó-nsiá. ²⁶ Vàchi sà-ináhà-nsiá nècuàchimà, (ñà-cuàhà guá vida) sàni yàha-ne sàhà Stoho-ndà Jesucristu, dècuèndè cuàhàn-nè cui-nè ni cúí. ²⁷ Pues divi-ne sàni techuún-nsí, te cutnahá stná-nè xì Judas xì Silas casaà ndé ndoó-nsiá ñà-cachtñuhu nsidaa-né nansa iá ñà-ndüá ni ndatnuhu-nsì. ²⁸ Vàchi cachí Espiritu ìi xí Dios, te cachí stná nsiùhù, chicá vaha màsà dándácù-nsì ñà-chivàha-nsia cuàhà iñàha, cuisì iin ùi ley nduá chicá xiñuhu, divi ñà-yòhó: ²⁹ ñà-màsà caxi-nda ñà-ndüá ni sàcùndoo nù yù yócò, te màsà cúxí-ndá nì; ni màsà caxi-nda cuñu quisì ni sàhnà uun; te ni-iin nèhivi, màsà càhàn-nè xì ana cóni nándàhà xì-né. Cunaha-nsiá, nú ni chivàha ndisa-nsia ñà-jaàn, dandu ñà-sàni quida vii-nsiá cundua. Ni cúcuéé ni-nsia”. Ducán cachí tutu mà.

³⁰ Ñàyùcàndüá, ni techuún nècuàchì Jerusalén mà nsidaa nècuàchì nombradu mà cuàhàn-nè ñuu Antioquía. Te na ní casaà-nè yucán, ni dànatácá tnahá-né xi nsidaa nècuàchì xiníndísá-xí-yâ, te ni quida-ne entregar tutu mà. ³¹ Te na ní nsihi ni cahvi nècuàchimà tutu mà, dandu cuàhà gá ni cudii ini-nè, vàchi cuàhà gá ni chindee razón mà mii-né. ³² Dandu, Judas xì Silas, ni càhàn stná-nè ni nacuàhandee ini-nè nsidaa nèhivi xí Jesús ndoó yucán, vàchi nduú stná-nè profeta cachtñuhu

razón xi Dios. Ñàyùcàndüá chicá nì sàà nècuàchìmà nì sàcùnihu vâha ndisa ini-nè mii-yá.

³³Daaní, yucán nì candòo Judas xi Silas itnii gá quivì, dandu nì ndaquindèè stnahá-né, te nì naquimani vâha stnahá-né, cuàhàn-nè quihin-ne ichì nùhù-nè. ³⁴⁻³⁵Doco Silas, nì nacani ini-nè ñà-ndòo chii gá-nè yucán. Stná Pablo xi Bernabé, nì candòo stná-nè yucán. Ñàyùcàndüá, mii-né xi cuàhà gá stná-nè, iin-nì nì chinaha stnahá-né ñà-ndùú palabra xi Stoho-ndà Señor, te nì càhàn-nè xi nèhivi ñà-ndùú razón ndiaha nansa càcu-ne.

Nansa nì quihin Pablo ichì cuàhàn-nè ñà-úi cacanu-ne xi Palabra xi Dios

³⁶Daaní, nì yaha chii tiempu, dandu nì cachi tu Pablo xi Bernabé:

—Cùhùn tu-nda naxicocuñin-nda nsidaa ñuu ndé nì sàhàn-ndà nì càhàn-ndà palabra xi Stoho-ndà Señor, te nàcòtò-ndà ñanìtnaha-nda cahvi xi-yá ñuu yucán sàhà ñà-cundaà ini-ndà nansa nihí-né cuàhàn —nì cachi Pablo.

³⁷Doco Bernabé, nì nacani ini-nè cundaca stnahá stná-nè xi Juan Marcos cùhùn. ³⁸Doco Pablo, cóni cùnì-nè, vâchi tuxí íní-nè, mà vâha cundaca-ne nècuàchìmà cùhùn, vâchi na ní sàhàn-nè ñuu Panfilia daa, nì nacoò nihni nècuàchìmà-né màndìxi-ne, cóni sàhàn gá-nè chii gá nùù-xí quida-ne chuun ma. ³⁹Ñàyùcàndüá, nì cuàà Pablo xi Bernabé sàhà chuun ma; mànicuí cundoo-ne de acuerdo; dècuèndè nì sàà-nè nì tàhndè dava-ne. Sàhámà nì saca Bernabé Marcos mà, nì canana-ne barcu cuàhàn-nè ñuu Chipre. ⁴⁰Daaní Pablo, nì saca-ne Silas ñà-cutnahá-né cùhùn. Dandu nècuàchì hermanu ndoó yucán, nì xicàn tàhvi-né nùù Dios sàhà nècuàchìmà ñà-nì chíndéé gracia xi-ya mii-né ichì cùhùn-nè. Ñàyùcàndüá, nì quihin-ne

ichì cuàhàn-nè, ⁴¹nì nacàhin-ne ladu Siria xi ladu Cilicia, te iin iin ñuu ladu yucán nì càhàn-nè xi nèhivi cahvi xi Jesús nì nacuaàhandee ini-nè nècuàchìmà.

Nansa nì quesaha Timoteo xicánúú-né cutnahá-né xi Pablo xi Silas

16Daaní, nì nasaà Pablo xi Silas ñuu Derbe xi ñuu Listra. Te yucán iá iin nècuàchì chii nchícùn stná ichì Jesús nani Timoteo. Dèhe iin nècuàchì ñahà raza Judea nduú-né. Te cahvi stná dihi-némà mii-yá. Doco yua-né, iin nècuàchì raza griegu nduú-né. ²Te Timoteo mà, quidá ví ndisa-ne, cachí nsidaa nèhivi xí Dios ñuu Listra xi ñuu Iconio yucán. ³Pues divi nècuàchìmà cuní Pablo cutnahá stná xi-né cùhùn. Ñàyùcàndüá, nì saca-ne nècuàchìmà nì chicoo-ne seña xi raza-nè Judea icà-né sàhà màsà cúdúchí ini nècuàchì raza-nè ndoó ladu yucán, vâchi nsidaa nècuàchìmà, ináhá-né ñà-iin nèhivi raza griegu nduú yua Timoteo mà. ⁴Daaní, Pablo xi compañeru-nè mà, nì quihin-ne ichì cuàhàn-nè, te ñuu ñuu nì nacàhin-ne, nì càhàn-nè xi nèhivi xí Jesús, nì cachitnùhu-ne ñà-ndüá icúmí-né chivàha-ne nacia nì sàcùnaha-né nùù nècuàchì apóstol xi dava ga nècuàchì sahnú ñuu Jerusalén. ⁵Ñàyùcàndüá, nì nacuaàhandee ini nsidaa nècuàchì cahvi xi Jesús ndoó nsidaa ñuu mà, te quivì quivì nì nducuahà gá stná-nè.

Nansa nì dàcùnì Dios Pablo seña xi-ya, te nì xini-nè iín iin nècuàchì ladu Macedonia cana-xi-né

⁶Daaní, Pablo xi compañeru-nè, nì dandàcú Espíritu Ìlì xí Dios nùù-né ñà-màsà cùhùn-nè xi razón ndiaha ndé ladu Asia. Ñàyùcàndüá, nì yàha-ne ndé chicá nùù-xí cuàhàn-nè, te nì nacàhin-ne

ladu Frigia xì ladu Galacia. ⁷ Dandu nì sàà-nè raya ladu Misia, te yucán nì cuni-nè nàcahnde-nè sàà-nè ndè ladu Bitinia. Doco cónì sáha Espíritu ìì xí Jesús quida-ne ducán. ⁸ Ñàyùcàndúá, nì yàha ndaà-nè inii ladu Misia, te nì sàà-nè dècuèndè ñuu Troas. ⁹ Dandu ñuú nì dàcùnì Dios Pablo iin seña, nì xini-nè ndè ladu Macedonia, te yucán iín iin tiàa ñuu mà, cachí-nè: “Nahà-ní ladu Macedonia yohó, te chindee-ní nsiùhù”, cachí-nè. ¹⁰ Daaní, ñà-nì sàní Pablo ducán, ñàyùcàndúá vichi duha nì nsidayucun-nè ñà-cùhùn-nè yucán, mii-né xì compañeru-nè xì stná yùhù, vàchi sàni cundaà ini-nsi, Dios nduú ana techúún-xí-nsí cùhùn-nsí cachitnùhu-nsi xì nèhivì ladu mà ñà-nduú razón ndiaha xí-yá.

Nansa nì tàvà Dios Pablo xì Silas vehecàa íá ñuu Filipos

¹¹ Daaní, nì nana-nsi iin barcu ñuu Troas mà, te nì quihìn-nù ichì cuàhàn-nu ñà-yàha-nù mar. Te nì yàha ndaà-nsí dècuèndè ñuu Samotracia, dandu inga quivì nì sàà-nsí ñuu Neápolis. Yucán nì nuu-nsi barcu mà, ¹² te cuàhàn-nsí chicá nù-xí dècuèndè ñuu Filipos. Te divi ñuu mà nduú ndé ía chuun chicá nahnú ladu Macedonia yucán, te ndoó cuàhà stná nècuàchì Roma yucán. Pues divi ñuu yucán nì sàà-nsí nì sandoo chii-nsí itnii quivì.

¹³ Daaní, na ní sàà iin quivì descansu, dandu nì quee-nsi ñuu mà cuàhàn-nsi yuhù yúte ndé siempre natácá itnii nèhivì xícàn tàhvi nùù Dios. Ñàyùcàndúá, nì sàà-nsí yucán, nì sàcùndoo-nsi, te nì càhàn-nsí palabra xì Dios nì inini nècuàchì ñahà nì casaà stná yucán. ¹⁴ Te iin nècuàchimà nani Lidia. Ñuu Tiatira nduú ñuu-nè, te chuun quidá-né nduá dicó-né sicoto finu moradu. Te cahvi stná-nè Dios. Ñàyùcàndúá na ní càhàn Pablo palabra

ìì, ndiaha gá nì chindee Dios-nè ñà-nì inini yàha-ne ini anima-nè, te nì xinindisá stná-nè palabra mà. ¹⁵ Dandu nì cuhì stná-nè, mii-né xì nèhivì vehe-ne. Te después nì càhàn-nè xì-nsí nì sacudahví-nè nùù-nsí, cachí-nè:

—Nú sàni cundaà inì-nsia ñà-iin nècuàchì nihnú yàha ndisa ini xì Jesús nduí, dandu yàha-nsia vehi cundoo chii-nsiá —nì cachi-nè.

Te vátuni nì cundee-né nì candisá-nsí cundoo-nsi yucán.

¹⁶ Daaní, iin quivì cuàhàn-nsi ndé xícàn tàhvi-nsí nùù Dios, dandu nì ndacùhun tnahá-nsí xì iin ñahà chii inácaa iin ñà-malu inì-xi, te sàhà ñà-malu-mà tùha-ñà cachì-ña suerte xi-nda. Ñàyùcàndúá, tiàa xídandacu-xi sàhà-ñá, vihi dìhùn níhì-té ñà-tùha-ñà cachì-ña suerte xi nèhivì. ¹⁷ Pues divi ñahà chii mà nì quesaha-ñá nì tenchicùn-ña nsiùhù, ndáhi-ña palabra (sàhà-nsí), cachí-ña:

—Tiàa yohó, nècuàchì xinúcuáchì nùù mii-yá dandacú ndé chicá ansivi xínduu-ne, te cachitnùhu-ne xì-ndà nansa ía ichì ndé càcu anima-ndà —nì cachì-ña.

¹⁸ Pues nsiquívì nì quida-ñà ducán, dècuèndè màni cúndéé gá ini Pablo. Ñàyùcàndúá, nì nacuíco-né yàtà-né nì càhàn-nè xì ñà-malu ía inì-ña, cachí-nè:

—Ndácùcahín quivì Jesucristu, te dandacú nùù yohó nì yúxin-yó ini ñahà chii jaàn, te cuàhàn.

Dandu vichi duha nì quee ñà-malu cuàhàn.

¹⁹ Doco tiàa xínduu patrón xi-ñà, nì cundaà inì-te ñà-mà níhì gá-te dìhùn sàhà-ñá. Ñàyùcàndúá, nì catnii-tè Pablo xì Silas, te nì dítá-tené cuàhàn-te xi-né dècuèndè inì-xi ndé ndoó nècuàchì dandacú. ²⁰ Te yucán nì dàtnátuu-téné nùù nècuàchì nsidándáa sàhà chuun, te nì cachi-te xi nècuàchimà:

—Tiàa yohó, tè-raza Judea xínduu-tè, te cuàhà gá quidá tóntô-te nècuàchì ñuu-ndà. ²¹ Díin estilu chináhà-te, mate có-sàha ley xi-nda candisá-nda estilu mà. Còò permisú chivàha-ndañá, vàchi nècuàchì romanu nduu-nda.

²² Dandu nèhivì cuáhà itá yatni yucán, nì xidà stná ini-nè, ñàyùcàndüá nì dándàcú juez mà ñà-tavà-té sicoto xi ndüi-nè, te cani-tèné xi vara. ²³ Te na ní nsihì nì sahnì cuí-tené xi vara, dandu nì dàquécoyo-tèné vehecà, te nì chinaha-té nècuàchì ndiàá yucán ñà-nì cúndiádí vaha nècuàchimà. ²⁴ Ñàyùcàndüá, nì dàyàha-ne nècuàchimà ndé chicá ini-xi vehecà ma, te nì dàquécoyo-ne sàhà nècuàchimà mahi iin yutnù cahnù.

²⁵ Daaní, nahi dava ñuu ndoó-né (vehecà ma) xicàn tàhvi-né nù Dios, te nacuatú-né alabanza xi-ya. Te iníni stná tè-xíndiadi gá mà. ²⁶ Dandu nanàá nì tnàa fuerte sàstnùhù, te nì ndòyo ni-hni inii vehecà ma, dècuèndè cimientu xan nì xichí stná. Ñàyùcàndüá nì nuna nsihì yehè, te nì dàñà tnahá nsihì cadena nuhnì tè-ndiádí mà. ²⁷ Dandu nì nsicuihnù ini nècuàchì ndiàá mà, te nì xini-nè nuná yehè vehecà. Ñàyùcàndüá nì tavà-né espada xi-ne, cuàhàn-nè cahnì-né mii-né ni cuí, vàchi nì tuxi ini-nè sàni caquee nsihì tè-ndiádí mà. ²⁸ Doco nì ndàhì ndee Pablo, cachí-nè:

—¡Màsà quidá quíni-ní xi míi-ní, vàchi ndoó nsihì-nsi!

²⁹ Dandu nècuàchimà, nì xicàn-nè ñà-tnùù nù-né, te nì quihvi-ne ndé ini vehecà ma, ndé quidí cuisì-né, te nì sàcuiìn sisi-né nù Pablo xi nù Silas. ³⁰ Dandu nì tavà-ñánê fuera, te nì cachi-nè:

—Señores, cachi-nsià xí, ¿ndià nduá quide, te càcu animè?

³¹ Dandu nì naxiconihí Pablo xi Silas nù-né, cachí-nè:

—Cuisì cunindisa-ní Stoho-ndà Jesu-cristu, te càcu-ní xi stná nèhivì vehe-ní.

³² Dandu nì càhàn-nè xi nècuàchimà ñà-ndüù palabra xi Stoho-ndà Señor, te nì inini vaha-ne, mii-né, xi nsidaa stná nèhivì vehe-ne. ³³ Daaní, divi hora ñuu mà nì saca-ñané cuàhàn-nè xi nècuàchimà nì nacate-ne mandù lèà nècuàchimà ndé nì dùcùn. Daaní, vichi duha nì cuhiì-né xi stná nèhivì vehe-ne. ³⁴ Dandu nì saca-ñané nì nana-ne nì nansihvi-ne vehe-ne, nì sàha-ñané ñà-nì xixi-ne, cudfì ini-nè, vàchi sàni xinindisá-né Dios vichi. Te cudfì stná ini nsidaa nèhivì ndoó vehe-nemà.

³⁵ Daaní, na ní tùinuù inga quivì, dandu nì techuún juez itnii policia cuàhàn-te cachitnùhu-tè ñà-vàtùni dàñà Pablo xi Silas. ³⁶ Ñàyùcàndüá, nècuàchì ndiàá xi vehecà ma, ducán nì cachitnùhu-ne xi Pablo, cachí-nè:

—Sàni dándàcú juez dàñà-nsià: sà-lá caquee-nsia libre, cachí-nè. Ñàyùcàndüá, màsà nácání gá ini-nsia, vàchi vátùni quee-nsia cùhùn-nsià —nì cachi-nè.

³⁷ Doco Pablo, nì cachi-nè xi policia yucán:

—Nsiùhù, nècuàchì romanu nduú stná-nsi. Doco nì ñàhni cuí-nsi nù nsidaa nèhivì, te nì còò stná justicia nì ía sàhà-nsí na ní sàcùndiadi-nsi yohó. Sàháyùcàndüá, mà cándisâ-nsí quee dèhé-nsi. Cuní-nsi nì cáquíxi mii juez tavà-né nsiùhù —nì cachi Pablo.

³⁸ Dandu nì sàhàn policia mà nì cachitnùhu-tè xi juez ñà-ndüá nì cachi Pablo. Ñàyùcàndüá, nì yùhí nècuàchimà na ní cundaà ini-nè nècuàchì romanu nduú stná Pablo xi Silas, (te ía stná derechu xi-ne).

³⁹ Dandu nì quixi juez mà, te vivíi-ni nì càhàn-nè xi nècuàchimà, nì tavà-ñánê, te nì sacundahví-nè nù nècuàchimà ñà-nì quèé-né ñuu mà. ⁴⁰ Ñàyùcàndüá, na sàni quee-ne vehecà ma, dandu

cuàhàn-nè vehe Lidia, nì nàcòtò-nè nsidaa nèhivì iin-ni cahví xí Jesús, nì nacuàhandee ini-nè nècuàchìmà. Dandu nì quihin-ne ichi cuàhàn-nè.

**Nansa nì cucuahà sàhà
Pablo ñuu Tesalónica**

17 Daaní, nì yàha-ne ñuu Anfípolis xí ñuu Apolonia, te nì sàà-nè ñuu Tesalónica. Te yucán íá iin veheñùhu xí nècuàchì raza-nè Judea. ²⁻³Te Pablo, de por sí sàhàn-nè visita veheñùhu xí nècuàchìmà (na sàà-nè iin iin ñuu). Ñàyùcàndùá ùnì semana cada quìvì descansu nì sàhàn-nè veheñùhu yucán, nì càhàn-nè sàhù xí nècuàchì natácá yucán, nacání-né xí nècuàchìmà nansa cachítnùhu tutu ì sàhà rey ndiaha ndiatú-né ndé cachá ñà-ìcúmí rey mà ndoho-ya, dandu después natiacu-yà. Ducání nì dàcùahá-né nècuàchìmà, nacání-né sàhà Jesús ñà-divi mii-yá nduú rey ndiaha ma. ⁴Ñàyùcàndùá, nì xinindísá dava nècuàchìmà, te nì tenchicùn stná-nè Pablo xí Silas. Cuàhà-né xínduu nècuàchì raza griegu ináhá stná íá Dios, te cuàhà stná-nè nduú nècuàchì ñahà xí-idònùu ladu yucán. ⁵Doco dava tè-raza Judea yucán, cónì xínindísâ-te palabra mà, vèchi nì cacumbidia inì-te sàhà Pablo. Ñàyùcàndùá, nì saca-tè itnii tiàa tùha quini xicánúú xíxín, te nì nacana gà-te nèhivì cuàhà, te nì quida cuahà-té sàhà Pablo ñuu yucán; nì sàà-te ndè vehe Jasón, nì caquihvi-tè fuerza ini vehe-ne, nandúcu-tè Pablo xí Silas, vèchi cuní-te tavà-ténè fuerza, te quida-ténè entregar ndahà nèhivì cuàhà mà. ⁶Doco cónì ndácùhun-téné. Ñàyùcàndùá, nì tavà-té Jasón xí iin ùi gà stná nècuàchì xinindísá-xí-yà. Te ñuhú ñíhí-tené nì sàà-te nùu tè-xícusahnú nùu ñuu mà, cána fuerte nsidaa-té, cachí-te:

—Ndè stná ñuu-ndà yohó sàni que-saa nècuàchì quidá tóntò xí nèhivì

inicutu ñuhiví. ⁷Te Jasón yohó, nì dáyáha stná-nè nècuàchìmà ini vehe-ne, mate ni-iin nècuàchìmà có-ndùlócò-nè sàhà ñà-nduá dandacú rey cahnú César xi-nda, vèchi cachí-nè íá inga rey chicá cusáhnú nani Jesús.

⁸Ducan nì cachí tèmà xí nècuàchì ñuu mà. Ñàyùcàndùá cuàhà gá nì ndu-locó tè-xícusahnu-ma sàhà palabra mà, ⁹te nì dándacú-te ñà-fuerza nì dàquihvi Jasón xí compañeru-nè dihùn nduú fianza, dandu nì cadaña-né.

**Ñà-nduá nì quida Pablo xí
Silas ñuu Berea**

¹⁰Daaní, nèhivì xí Jesús ndoó yucán, ñuu nì tavà déhé-nè Pablo xí Silas nì sàndaca ichi-ñané ñà-cùhùn-nè ñuu Berea. Te na ní casaà-nè yucán, nì sàhàn stná-nè veheñùhu xí nècuàchì raza Judea. ¹¹Te nèhivì veheñùhu yucán, chicá nì nacani vii ini-nè nùu nècuàchì ñuu Tesalónica, vèchi xí nsidaa voluntad xi-ne nì inini vàha-ne palabra ì xí Dios. Nsiquívì nì nanducu váha-ne nùu tutu ì ñà-cùnì-nè cundaà ini-nè a ndísá ñà-ndàà nduá cachí Pablo, á cóo. ¹²Ñàyùcàndùá, cuàhà nècuàchì raza Judea nì xinindísá, te cuàhà stná nècuàchì ñahà raza griegu xí-idònùu, xí cuàhà stná nècuàchì tiàa ñuu mà.

¹³Doco tè-raza Judea ndoó ñuu Tesalónica, nì xinitnùhu-tè ñà-ndè stná ñuu Berea dacuítia Pablo razón ndiaha xí Dios. Ñàyùcàndùá, nì sàà stná-te ñuu Berea mà, te nì dacà stná-te dìni nèhivì ñuu mà, nì dànácuidà-tené (sàhà Pablo). ¹⁴Ñàyùcàndùá, nècuàchì cahvi xí Jesús, vichi vichi nì dáyáha-ne nècuàchìmà cuàhàn-nè ndè yuhù mar. Doco Silas xí Timoteo, cónì quèé-né ñuu mà.

¹⁵Daaní, nècuàchì ndaca-xi Pablo cuàhàn, cutnàhà-né nì sàà ndè ñuu Atenas. Dandu na cuàhàn-nè naquihin-ne ichi mànuhù-né, nì

sàcùnaha-né cachi-nè xì Silas xì Timoteo ñà-luegu ni quixí stná nècuàchìmà ndé íá Pablo.

Ñà-ndúá nì cachi Pablo na ní cǎhàn-nè xì nècuàchì xícusahnú ñuu Atenas

¹⁶⁻¹⁷ Daaní, ndiatú Pablo quesaa compañeru-nè ñuu Atenas yucán, te nì xini-nè itá chitu figura cahvi nèhivì ñuu mà. Te nì cuduchi cuàhà ini-nè sàhámà, ñàyùcàndúá, itnii xichi nì sàhàn-nè veheñuhu xì nècuàchì raza-nè Judea yucán, te nì cǎhàn-nè xì nècuàchìmà, xì stná nècuàchì inga raza sàhàn yucán. Te nsiquívì nisa sahàn stná-nè yàhvi, nì cǎhàn-nè xì nsidaa nècuàchì ndácùhun tnahà-xi-né. ¹⁸ Te dava tiàa nchícùn ley xì tè-epicúreo, xì dava stná tè-ley estoico, nì ndacùhun stnahá-te xi-né, te nì xicàn tñùhù stnahá-te nù-né. Ñàyùcàndúá cachí dava-tè xì compañeru-te:

—¿Ndíà nduá cachí guâ tè-jaàn xi-ndà?

Te nì cachi dava gâ-te:

—Ádi stoho nècuàchì inga ñuu cǎhàn-te sàhà-xí.

Ducán nì cachi-te, vâchi iníní-te cǎhàn Pablo sàhà Jesús, xì sàhà nansa natiacu-ndà. ¹⁹ Dandu nì saca-tè Pablo, cuàhàn-te xi-né iin xaan nani Areópago ndé natácá tè-xícusahnú nù ñuu mà. Te yucán nì ndàcàtnùhù témà nù-né, cachí-te:

—¿Nansa íá dàñùhù sàà dacuaha-guá-ní nèhivì? ²⁰ Vâchi sàni xinitnùhu-nsi cǎhàn-ní sàhà iñàha tàcùnì-nsì, te ñàyùcàndúá cunì-nsi cundaà ini-nsì sàhà ñà-ndúá cǎhàn guá-ní jaàn —nì cachi-te. ²¹ Vâchi nsidaa nècuàchì ñuu Atenas yucán, xì stná nècuàchì inga ñuu ndoó yucán, chicá cudí ini-nè cunitnùhu-ne, te ò cachi-nè sàhà iin ñà-saa.

²² Ñàyùcàndúá, nì sàcuiin Pablo nù ñècuàchì sàni nataca lugar nani Areópago mà, te nì cachi-nè:

—Mii-nsiá nècuàchì ñuu Atenas yohó, sàni cundaà inì, cuàhà gá cahvi-nsiá stoho-nsiá. ²³ Vâchi na xicánufí yohó nì xini itá cuàhà ñà-ndúá cahvi-nsiá; te nì xini stná yucán iin iin altar ndé itándiaa palabra yohó: “Dohó quidánúhù-ndá iin Dios tàcùnì-ndá”, cachá. Pues cunaha-nsiá, mate có-ináhá-nsiá Dios mà, te quidánúhù-nsiáyà, doco yùhù cuàhìn cachitnùhi xì-nsiá sàhà-yá.

²⁴ Mii-yá nduú ana dandacu-xi nù ñansivi xì sàhà ñuhivì, vâchi mii-yá nì quidayucun xán xì nsidaa stná ñà-íá nùá. Ñàyùcàndúá, có-xìñùhù-yá quidayucun nèhivì ni-iin vehe ndé coo-ya. ²⁵ Vâchi itíacú mii-yá; cò ñi-iin ana dacútiacú xì-yá, vâchi cò ñi-iñàha quidámànì nù-yá; cò. Mii-yá taxí-yá vida xi-nda, tàchì-ndà, xì nsidaa iñàha. ²⁶ Te iin-ni yohòtéhè-ndà nì quidayucun-yàndó, ñàyùcàndúá vichi xíndoo-nda inicutu ñuhivì, te cuàhà raza nduu-nda. Te mii-yá nduú ana nì chitnùnì inì-xi índù tiempu cundoo iin iin raza ñuhivì, xì índùvì nù-xí cunduu iin iin ñuu cada raza, ²⁷ áma nanducu-né mii-yá, te cunitnàhá-né xì-yá na ian nandúcú ndáha cuaá-nèyà. Doco, cunaha-nsiá, yatni uun íá-yà ndé ndoó iin iin-nda. ²⁸ Vâchi sàhà mii-yá itíacú-ndà; divi sàhà mii-yá xicánufí-ndá, te ndoo-nda ñuhivì. Te dava stná tè-tùha nachutnahá palabra ñuu-nsiá yohó, sàni cachi-te: “Divi mii-yá nduú yohòtéhè-ndà”. ²⁹ Ñàyùcàndúá, nú ndisa, descendencia xì Dios nduu-nda, dandu màsà cútúxí ini-ndà Dios nduú iin figura nì nacani ini nèhivì, te nì quidavàha-neà xì oro ò plata ò yùù. ³⁰ Cunaha-nsiá, tiempu nì yàha xi-nda, cóni itní Dios cuenta sàhà modo xì nèhivì, vâchi cónisá cúndáà ini-nè. Doco vichi,

nùu nsidanicuú nêhivì inicutu ñuhivì dandacú-yá ñà-naxicocufìn ini-ndà sàhà cuàchi-nda. ³¹Vàchi sàni saquin-yà iin quivì cuàhàn-yà ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchi nêhivì ñuhivì, te nihì-né nacua ndiá icà. Te sàni cachi stná-yà ana cunduu juez nsidandaà cuenta xi-ya; divi nduú iin ana (nì xihì, te) nì natiacu nì quida-ya. Pues sàhàmà vètuni cucumi ndisa-nda seguru ñà-icúmí coo ndisa juiciu —nì cachi Pablo.

³²Daaní, na ní inini nêcuàchimà ñà-càchí Pablo iá nansa natiacu-ndà, dandu nì sàcùndiaa uun-ñané. Doco dava-ne, còó; dohó nì cachi-nè:

—Nsiùhù, cuní-nsì cunini ga-nsì càhàn-ní xì-nsí inga quivì sàhà chuun jaàn.

³³Dandu nì quee Pablo cuàhàn-nè.

³⁴Doco dava tiàa nì inini ma, nì xinindisá-né, te nì tenchicùn-nè nêcuàchimà. Iin-ne nduú iin juez quidáchúùn lugar nani Areópago mà, te quivì-né nduú Dionisio. Te inga-nè nduú iin ñahà nani Dámaris; te ndóó gá stná iin ùi ana nì xinindisá.

Ñà-ndùà nì quida Pablo ñuu Corinto

18 Nì nsihì (nì càhàn Pablo xì nêcuàchimà), dandu nì quee-ne ñuu Atenas cuàhàn-nè ñuu Corinto. ²Te yucán nì ndacùhun tnahá-né xì iin nêcuàchì raza-nè Judea nani Aquila. Mii-né xì ñahàdihì-nè Priscila, xínduu-ne nêcuàchì iin ñuu iá ladu Ponto, doco vichi làcà ní quixi-ne ñuu Roma iá ladu Italia, vachi nì dandàcú rey cahnú Claudio ñà-fuerza caquee nsihì nêhivì raza Judea ñuu mà cùhùn-nè. Ñàyùcàndùá, ñuu Corinto yucán sàni caquesaa nêcuàchimà. Dandu nì sàà stná Pablo visita vehe-ne, ³te yucán nì ndòo-ne cutnàhà-né xì nêcuàchimà quidáchúùn-né, vachi iin-ni oficiu icúmí nsidaa-né, divi

ñà-quadavàha-ne vehe sìcoto ndee. ⁴Te cada iin iin quivì descansu sàhàn-nè veheñùhu xì nêcuàchì raza-nè, te nì càhàn Pablo xì nêhivì yucán, vachi cuní-nè cunindisá stná nêcuàchimà, a sea nduú-né nêcuàchì raza-nè, te ò nêhivì inga raza.

⁵Daaní, nì quee Silas xì Timoteo ladu Macedonia, nì quesaa-nè ndé iá Pablo. Dandu Pablo, ndé cuisì chuun càhàn-nè palabra xì Dios nì quesaha-né quidá-né, te cuàhà gá nì dàcuàhà-né nêcuàchì raza-nè yucán, cachí-nè ñà-divi rey ndiaha nani Cristu nduú Jesús.

⁶Doco nêcuàchì yucán, nì caquesaha-né nì cahíchì ini-nè palabra mà, te nì càhàn ùhì-nè diquía. Ñàyùcàndùá, nì naquidi Pablo sìcoto xi-ne, (te seña nduámà ñà-cuàhàn-nè nacoo dahuun-ne nêcuàchimà). Te nì cachi-nè:

—Yùhù, mà cúnsidá cuàchi nú nì sàà anima-nsià ndañuhá. Mii-nsiá cun-sida cuàchi-nsia sàhà-nsiá. Ñàyùcàndùá, vichi, nêhivì inga raza icúmí-nsí càhàn xì-nsí —nì cachi-nè.

⁷Dandu nì quee-ne veheñùhu ma cuàhàn-nè vehe iin tiàa nani Justo. Iin nêcuàchì nihnú vaha stná ini xì Dios nduú nêcuàchimà, te yatni inít-náhà stná vehe-ne xì veheñùhu yucán.

⁸Doco nì àa iin nêcuàchì inùu xì veheñùhu ma nani Crispo, te nì xinindisá stná nêcuàchimà ichì Jesús, mii-né xì nsidaa nêhivì vehe-ne. Daaní, cuàhà gá stná nêcuàchì ñuu mà, nì inini stná-nè palabra xi-ya, te nì xinindisá stná-nè, dandu nì cuhì-né.

⁹Daaní, iin ñuú nì dásaní Dios Pablo nì cachi-yà xì-né:

—Màsà yúhì-ní, te màsà cú-íhín-ní xì ni-iin nêhivì. Iin-ni quida-ní seguir càhàn-ní xì-né. ¹⁰Vàchi yùhù ié' cutnàhì xì-ní, te còò iin quida quini xi-ní, vachi cuàhà nêhivì ñuu yohó icúmí cunduu nêhivì xí —nì cachi-yà.

¹¹ Ñàyùcàndüá, iin cuàà dava nì ìa Pablo ñuu yucán, nì dàcuàhá-né nèhivì ndoó yucán ñà-ndüú dāñùhù xi Dios.

¹² Daaní, ladu Acaya yucán íá stná iin tè-dāndācú nani Galión. Te tiempu xi-tè nì nataca cuàhà tè-raza Judea, nì catnii-tè Pablo, nì saca-tèné cuàhàn-te xi-né nùù tè-dāndācù-mà, sanícuàchi-tè sàhà-né, ¹³ cachí-te:

—Tiàa yohó, díin nduú modo chináhá-né cahvi-nda Dios, vāchi cunaha-ní, có-sāha ley xi-nda cahvi-nda Dios nacua cachí mii-né.

¹⁴ Dandu meru cuàhàn càhàn stná Pablo nì cùí, te nì cachi Galión mà:

—Mii-nsiá tè-raza Judea, nú ndisa quidá quíní tiàa yohó, te ò iin falta cahnú nduá nì quida-ne nì cùí, dandísá, vātùnì candisé ñà-sānícuachi-nsia sàhà-né nùí.

¹⁵ Doco còó, vāchi cuisì sàhà dāñùhù xi mii-nsiá càhàn-nsiá, xi sàhà stná nècuàchì nchichí xi-nsia, xi sàhà stná ley xi mii-nsiá. Ñàyùcàndüá, mii-nsiá cundehè-nsiá sàhà chuun yohó, vāchi yùhù, mà nsídāndāi-ñà —nì cachí-te.

¹⁶ Dandu nì dāndācú-te cuxio nsihi-ne nùù-té.

¹⁷ Daaní, dava nècuàchì raza griegu ñuu mà, nì catnii-ne iin nècuàchì cusáhnù nùù veheñùhu xi nècuàchì raza Judea mà. Sóstenes nani nècuàchì mà, te nì sahnì cuíí-ñané nùù Galión mà. Doco còní ndúlócò-te.

Nansa nì naxicocufin Pablo ndè ñuu Antioquia, dandu nì quihin tu-ne ichi inga xichi cuàhàn-nè chuun xi Jesús

¹⁸ Daaní, cuàhà gá quivì nì ìa Pablo ñuu yucán. Dandu nì ndaquindèè-né xi nècuàchì hermanu ndoó ñuu mà, te cuàhàn-nè ñuu Cencrea. Te yucán nì dātè tehe-né, vāchi seña (nì sanduamà) ñà-sānì saquin-nè iin compromisu nùù Dios. Daaní, ñà-cùnì-nè nùhù-nè ladu Siria, ñàyùcàndüá, nì nana-ne iin barcu, mii-né xi Aquila xi ñahādihí nècuàchì mà

nani Priscila, te nsidaa-né cuàhàn-nè barcu mà ¹⁹ nì sàà-nè ñuu Éfeso, vāchi divi ñuu yucán icúmí ndòo Priscila xi Aquila. Dandu nì sàhàn (nsidaa-né) veheñùhu xi nècuàchì raza-nè ñuu mà, te nì càhàn Pablo xi nèhivì natácá yucán. ²⁰ Te nècuàchì mà, nì cuni-nè cucuee chii gá Pablo xi-né inga ratu gà. Doco còní cāndísá-né, ²¹ vāchi nì cachi-nè:

—Icúmí nùhì ñuu Jerusalén ñà-coi yucán quivì nacava vicò sà-itúú. Doco primeru Dios icúmí naxicocufin yohó inga xichi —nì cachi-nè, dandu nì ndaquindèè-né xi nècuàchì mà. Te nì nana tu-ne iin barcu íá ñuu mà cuàhàn-nè. ²² Dandu nì sàà barcu mà ñuu Cesarea, (te yucán nì nuu-ne), mànuhù-nè ñuu Jerusalén, nì casàhù-nè xi nèhivì xí Jesús ndoó yucán, dandu nì quee tu-ne cuàhàn-nè ñuu Antioquia. ²³ Te yucán nisa ìa-ne iin ratu, dandu nì quihin tu-ne ichi cuàhàn-nè ladu Galacia xi ladu Frigia. Te ñuu ñuu nì nacàhin-ne nì càhàn-nè xi nècuàchì nchícùn ichi Jesús, nì nacuañandee ini-nè nècuàchì mà.

Ñà-ndüá nì cuu na ní sàà Apolos ñuu Éfeso, te nì càhàn-nè palabra ìi xí Dios

²⁴ Daaní, ñuu Éfeso mà nì sàà stná iin nècuàchì raza Judea nani Apolos. Alejandría nduú meru ñuu-nè, te tūha vāha-ne càhàn-nè sàhù. Te ináhá vāha stná-nè nansa nacání tutu ìi, ²⁵ vāchi cuàhà gá sàni dàcuàhá-né ichi Stoho-ndà Dios. Te diì gá stná ini-nè càhàn-nè sàhù. Ñàyùcàndüá, claru chináhá-nè sàhà ichi-yá. Doco cuisì ley xi Juan Bautista nduá ináhá-nè. ²⁶ Pues divi nècuàchì mà nì quesaha-né càhàn ndee-né xi nèhivì sàhàn veheñùhu xi raza-nè ñuu Éfeso mà. Te nì inini stná Priscila xi Aquila. Ñàyùcàndüá nì tavà cuàán-ñané nì nacani vii-né xi nècuàchì mà nansa meru íá ichi Dios. ²⁷ Daaní, después, nì cuni nècuàchì mà

yàha-ne nù-xí ndé nduú ladu Acaya. Te nsidaa hermanu (ñuu Éfeso mà), nì cachi-nè:

—Ndiaha gá nú ni cùhùn-ní yucán.

Te nì tiaa stná-nè iin tutu cùhùn nuu nèhivì xí Jesús ndoó ladu Acaya mà ñà-cundua nù nècuàchìmà. Daaní, después na sání sàà nècuàchìmà yucán, cuàhà gá nì nacuañhandee ini-nè nsidaa nèhivì sàni ñihitáhvi cunindisá ichi-yá. ²⁸Vàchi nì càhàn stná-nè xì cuàhà tè-raza-nè Judea, nì cahvi-ne libru ì iníní-te, te ducán claru nì quida-ne comprobar ana nduú Jesús, ñà-divi rey ndiaha nani Cristu nduú-yá, te ducán nì cundee-né nù témà, iníní nsidaa nèhivì.

Ñà-nduá nì quida Pablo na ní ìa-ne ñuu Éfeso

19 Daaní, na iá ì Apolos ñuu Corinto, dandu nì quihin Pablo ichi ñínu, nì yàha-ne ladu yucù mà, te nì sàà-nè ñuu Éfeso. Yucán nì ndacùhun tnahá-né xì itni nècuàchì dacuahá ichi Dios. ²Te nì cachi-nè xì nècuàchìmà:

—Na ní xinindisá-nsiá palabra xì Dios, ¿a ní ñihitáhvi stná-nsià cucumi-nsiá Espiritu Ì xí-yá?

—Còó —cachí nècuàchìmà— tàñáha ga cundaà ini-nsì a ñá-íá Espiritu Ì, ò ñá-còò-yá.

³Dandu nì cachi Pablo xì-né:

—¿Ana diquívi-xí nì ndacùcahan-né na ní cuhii-nsiá?

—Dàñhù xi Juan Bautista nduá nì cuhii-nsí —nì cachi nècuàchìmà.

⁴Dandu nì cachi Pablo:

—Ñà-ndàà nduá, nìsa quida ì Juan mà nèhivì na ní cuu-ne arrepentir. Doco nì cachi stná-nè ñà-después icúmí quixi ana cunihnu vaha ndisa ini-ndà, divi nduú Jesucristu.

⁵Ñàyùcànduá, na ní cundaà ini nècuàchìmà nansa cachí Pablo, dandu nì canduhii sàà-né, doco vichi quivì Stoho-ndà Jesús nì ndacùcahan-né.

⁶Dandu nì chitàndòó Pablo ndahà-né dìni nècuàchìmà, te nì quixi fuerte Espiritu Ì xí Dios ini anima nsidaa-né, te nì dàcàhàn-yànè dàhàn sàà, te nì càhàn stná-nè razón ndiaha nì quixi nù Dios. ⁷Te nsidaa nèhivì mà, ùxìn ù tiàa nduú-né.

⁸Dandu ùni yòò nì ìa ga Pablo ñuu mà, sàhàn-nè veheñuhu xi nècuàchì raza-nè, te càhàn-nè xì nèhivì yucán, nacání-né nansa iá ichi ndé dandacú Dios, te dacàhàn-nè nècuàchìmà ñà-nì cùncicùn vii-né ichi-yá. ⁹Doco dava-ne, cóni cúdi ini-nè ley mà; cóni cùnì-nè cunindisá-nèà, ñàyùcànduá, quini ga nì càhàn-nè xì nèhivì diquí ichi-yá. Sàhà ñà-jaàn nì naco Pablo nècuàchìmà, te nì tavà cuàán-né nsidaa nècuàchì nchícùn ichi-yá cuàhàn-nè vehe iin tiàa nani Tiranno ndé nduú escuela. Te divi lugar mà nì dàcuàhá-né nècuàchìmà nsiquívi. ¹⁰Te ù cuà nì chinaha-nè nèhivì ducán. Ñàyùcànduá, nsidanicuú nèhivì ndoó ladu Asia yucán, nì xinitnùhu-ne nansa iá razón ndiaha xí Stoho-ndà Jesús, nècuàchì raza Judea, xì stná nècuàchì dava ga, nsidaa-né nì xinitnùhu-ne. ¹¹Te cuàhà gá milagru fuerte nì sàhatahvi Dios nì quida Pablo. ¹²Dècuèndè pañuelu xi-ne, ò ndé sicoto itándiaa icà-né sàhàn nù nècuàchì cuhí, te ndúvaha-ne, te yúxìn stná ñà-malu ñuhú ini-nè.

¹³⁻¹⁴Doco yucán nì sandoo stná dava tè-raza Judea xicánúú tavà xi ñà-malu. Ùsà ñàní dèhe iin dùtù cusáhnú nani Esceva nduú-te. Te nì quesaha-té xicánúú-te ndacùcahan stná-te quivì Jesús tavà-te ñà-malu. Te dohó cachí-te xán: “Yùhù ndácùcahín quivì Jesús, divi ana càhàn Pablo sàhà-xí, te dandacuí nù-ndá ñà-quee-ndá, te cuahán-ndâ”, cachí-te. ¹⁵Doco (iin xichi) na ní quida-tè ducán, dandu nì naxiconihí ñà-malu nù-té, cachá:

—Yùhù ináhí Jesús, te ináhá stnâi ana nduú Pablo. Doco nsiohó, còò cuenta quihín nsiohó —cachá`.

¹⁶ Dandu tiàa inácaá-ñà anima-xi, nì ndàvâ-te nì ducùn ndàhà tnàhá-te xi témâ, te nì cundee-té nùù nsi-úsà tèmâ, dècuèndè nì dâncuèhè stnâ-te témâ, te nì dândiàchì fì-té sìcoto xi temâ. Ñâyùcândüá, nì canacoyo nsihi-tè vehe ma cuàhàn-te. ¹⁷ Ñà-jaàn nduá nì cuu, te nì xinitnùhu stnâ nsidaa nèhivì ñuu Éfeso yucán, nècuàchì raza Judea, xi stnâ nècuàchì dava ga. Ñâyùcândüá, yáha ga nì yùhí-nè, te chicá nì ndenihi vâha stnâ-nè Stoho-ndà Jesús. ¹⁸ Te cuàhà gá stnâ nècuàchì xiníndísá-xí-yâ, nì quixi-ne nì nàhmâ vate-né, nì dàtúí-ne falta nì quida-ne. ¹⁹ Te cuàhà nècuàchì nì sanduu nècuàchì tàtnâ, nì catnii-ne tutu itúí ndé itándiaa ñà-tàtnâ xí-né vâxi-ne, te nì sahmi nsihi-neà nùù nsidaa nèhivì. Te nì tavâ stnâ-nè cuenta nadaa xíndiaa nsidaa tutu ma, te nì cundaà ini-nè nahi ùì dico ùxin mil (50,000) dihùn plata ndiaá. ²⁰ Ducán fuerte nì chindee Stoho-ndà Señor nì xitià nihni palabra xi-ya, te nì cucuahâ-ñâ.

²¹ Daaní, na ní nsihi nì cuu ducan, dandu nì nacani ini Pablo cùhùn tu-ne ladu Macedonia xi ladu Acaya, dandu nùhù-nè ñuu Jerusalén. Te nì cachi stnâ-nè:

—Nú sàni ia chíí ñuu Jerusalén yucán, dandu xiñuhu cùhùn stnâi ñuu Roma.

²² Dandu nì càhàn-nè xi ùì nècuàchì xinúcuáchí nùù-né nani Timoteo xi Erasto, te nì techuún-né nècuàchimâ ñà-màcòdònùù-né. Ñâyùcândüá, nì quee nècuàchimâ cuàhàn-nè ladu Macedonia, doco Pablo, nì ndòò chii gá-nè nì ia-ne ladu Asia.

Nansa nì cuu cuahâ sàhà ichì Jesús ñuu Éfeso

²³ Quivì yucán yáha ga nì cuu cuahâ sàhà ichì-yá. ²⁴ Iin tiàa nani Demetrio nì

dàquésáhá xân. Chuun xi nècuàchimâ nduú ñà-quadachuún-né xi plata, quidávâha-ne vehe cuati tnahâ vehe cahnú yùù yócò Diana (iá ñuu yucán). Te divi sàhà Demetrio mà cuàhà gá chuun nisa nihì maestru quidáchuún stnâ xi plata mà. ²⁵ Ñâyùcândüá iin quivì nì cana Demetrio mà nsidaa maestru mà xi dava ga stnâ mà, te nì quidaachuún nahi oficiu xi stnâ mà, te nì cachi-nè xi nsidaa-té:

—Mii-nsiá, sà-ináhâ-nsiâ ñà-sàhâ chuun xi-nda yohó icímí-ndâ ñà-cuicà-ndâ, ñáni. ²⁶ Doco sàni xinì-nsia, te ò sàni xinitnùhu-nsia nansa quidâ iin tiàa nani Pablo, càhàn-nè xi nèhivì, cachí-nè ñà-màdì dios ndisa nduú ñà-quadáyucún ndahâ nèhivì ñuhiví, cachí-nè, te ducán sàni dacâ-né cuàhâ nèhivì ñuu-ndâ yohó, xi cuàhâ stnâ nèhivì, inicutu ladu Asia yohó. ²⁷ Ñâyùcândüá, vihini sàà stnâ nèhivì cahíchì ini-nèndó sàhâ chuun quida-nda. Te màdì cuisì ñà-jaàn, vâchi vihini sàà stnâ-nè cahíchì ini-nè veheñùhu xi dios xi-nda Diana, te dandáñúhú stnâ-nè tnùñuhu xí-ña, mate mii-ñâ nduú ana cahvi nsidanicuú nèhivì ladu Asia yohó, xi nsidaa stnâ nèhivì inicutu ñuhiví. —Ducán nì cachi Demetrio mà.

²⁸ Ñâyùcândüá, na ní nsihi nì inini nècuàchimâ ñà-jaàn, dandu yáha ga nì caxidâ ini-nè, te nì càna ndee-né, cachí-nè:

—¡Ndiaha gá stoho-ndâ Diana iá ñuu Éfeso yohó!

²⁹ Ñâyùcândüá, nì candulocó nèhivì inicutu ñuu mà, te cuàhà gá nì cuu cuahâ sàhámâ dècuèndè nì tnii-ne ùì compañeru Pablo nani Gayo xi Aristarco. Nècuàchì ladu Macedonia cutnâhâ xi Pablo nì quixi-ne ichì nduú nècuàchimâ. Dandu nsidaa nèhivì cuahâ yucán, ñuhú-né nècuàchimâ carrera cuàhàn-nè, nì caquihvi-ne

ini lugar cahnú ndé natácá nêhivi ñuu mà. ³⁰ Te Pablo, ni cuni stná-nè quíhvi-ne cãhàn-nè xì nêhivi mà, doco compañeru-nè nchícùn stná xì ichì Jesús, cóni sãha-ne lugar. ³¹ Te dava stná tè-xídandacú ladu Asia mà, ndoó vãha stná-te xì Pablo, ñàyùcàndùá ni dãsàa-tè iin razón nù-né, sacúndáhvi-te ñà-màsà quíhvi-ne lugar yucán. (Sàhà ñà-jaàn ndúa cóni quíhvi-ne.)

³² Doco ini lugar mà, iin-ni cána ndee nêhivi cuáhà mà, mate tucu tucu xícachi iin iin-ne, te ñà-yãha guá sàni nacuidà nsidaa-né, ñàyùcàndùá chicá cuáhà-né ni cóni sãha tñuní ini-nè índu chuun ni nataca-nè yucán. ³³ Daaní, dava tè-raza Judea, ni chindaha-té iin tñaha-tè nani Alejandro ñà-ni mácuin-nè nùu nsidaa nêhivi cuáhà mà. Te ni ndàhi dava nêhivi mà xì Alejandro mà ñà-ni cãhàn-nè xì nsidaa-né. Ñàyùcàndùá, ni dãnãhà ndahà-né áma mácúndoo dadí nêcuàchimà, vãchi cuní-nè cãhàn-nè sàhà mii-né xì sàhà compañeru-nè ni cùí. ³⁴ Doco nêhivi cuáhà mà, na ní xinitnùhu-ne ñà-iin nêcuàchì raza Judea nduú nêcuàchimà, dandu iin-ni ni cána ndee nsidaa-né, cachí-nè:

—¡Ndiaha gá stoho-ndà Diana iá ñuu Éfeso yohó! —cachí-nè. Te iin-ni ni cána fuerte nsidaa-né ducán nahi ùi hora.

³⁵ Daaní, por fin ni nihì tè-ndùu secretariu ñuu mà ni nachindoo dadí-te nêhivi cuáhà mà. Dandu ni cachí-te xi-né:

—Mii-nsiá nêcuàchì ñuu-ndà Éfeso yohó, çamádi sà-ináhã-nsiá ñà-nsidanicuú nêhivi sàni xinitnùhu nansa quida-nda ñuu yohó, ndiaá-ndà vehe stoho cahnu-nda, divi mii-ñã ní quee ndè ansivi ni nacava-ñã ndé yohó? ³⁶ Pues (ináhã-nê), te mà cùí cachí-nè có-ndùá ñà-ndáa. Ñàyùcàndùá, ndiá icà-nsiá cundoo sahnú-nsiá, te màdiá quida cuahã-nsiá ducán. ³⁷ Vãchi nêcuàchì ni tñii-nsia ndacã-nsiá vãxi yohó, cóni quidá quini-ne xì

veheñuhu xi-nda, ni cóni cãhàn quini-ne ñiquí dios xi-nda. ³⁸ Ñàyùcàndùá, nú cuní Demetrio xì compañeru-nè canicuàchi-ne sàhà iin nêhivi, dandu ni cùhùn-nè nùu juez ndoó ñuu yohó, te yucán ni canicuàchi stnahã-né sàhã-né. ³⁹ Te nú iá gã chuun xi-nsia vichi, dandu xiñuhu nataca-ndà ndatnuhu víi-nda ñà-ndùu ichì ley. ⁴⁰ Vãchi vichi sãndòò-ndà tixi peligrú canicuàchi gobiernu sàhã nsidaa-nda, vãchi vihini cutuxi ini-nè ñà-cuãhàn-ndà daquésáhã-ndã iin revoluciòn nduá, te mà nánfhi tñuní gã ini-ndà nansa cachi-ndà xi-né ndiã ñisáhã-xí ni cuu cuahã guá vichi.

⁴¹ Ducán ni cachi tè-ndùu secretariu mà, dandu ni dãnãcúitiã nsihi-tè nêhivi mà.

Nansa ni sàhàn Pablo ladu Macedonia xì ladu Grecia

20 Daaní, na ní nsihi ni cuu cuahã mà, dandu ni cana Pablo nsidaa nêhivi xì Jesús ndoó yucán, te ni nacuahandee ini-nè nêcuàchimà. Dandu ni ndaquindèè stnahã-né, te ni quihin-ne ichì cuãhàn-nè ladu Macedonia. ² Te yucán ni nacãhin-ne cuáhà ñuu, te ni cãhàn cuáhã-né xì nêcuàchì hermanu ndoó yucán sàhã-ñã chicá ni cúnifnú vãha ini-nè mii-yã. Dandu ni quee-ne cuãhàn-nè chicá nù-xí ndè ladu Grecia. ³⁻⁴ Te yucán ni ña-ne ùni yòò.

Doco na meru cuãhàn-nè quihin-ne barcu nùhù-nè ladu Siria ni cùí, dandu ni xinitnùhu-ne ñà-sàni ndatnuhu tè-raza Judea, cuní-te cahni-ténê. Ñàyùcàndùá, ni naxicocufin ini-nè, ni quihin-ne ichì cuãhàn-nè nayãha-ne ladu Macedonia, dandu nùhù-nè ladu Asia. Te ichì mà cutnãhã stná-nè xì iin nêcuàchì ñuu Berea nani Sópater, xì stná ùi nêcuàchì ñuu Tesalónica nani Aristarco xì Segundo. Te cuãhàn stná iin nêcuàchì ñuu Derbe nani Gayo, xì stná Tim-

oteo, xì stná ùi nècuàchì ladu Asia nani Tíquico xì Trófimo. ⁵Pues nsi-daa compañeru Pablo mà, idónuu-né nì sàà-nè ñuu Troas. Te yucán nì cucuìta-ne ndiatú-né sàà stná Pablo xì yùhù. ⁶Daaní nsiùhù tu, na sàni yàha vicò xixí-né pan có-ndùtáchí, dandu nì nana-nsi barcu ñuu Filipos. Te ùhùn quivì nì xica-nù mar dècuèndè nì sàà-nu ñuu Troas. Yucán nì nacuatnahá-nsí xì nècuàchì cuàhàn cueé mà. Te ùsà quivì nì cuee-nsí nì sandoo-nsi yucán.

Nansa nì natiacu iin tèchii ñuu Troas na ní nacava-tè nùu iin vehe idótnahá

⁷Quivì primeru semana nì nataca nsi-daa nècuàchì nchícùn ichì Jesús, te nì cudiní-né. Dandu nì càhàn Pablo xì-né ñà-ndùú palabra xi Dios, dècuèndè dava ñuu nì càhàn-nè, vèchi dàtnàà inga quivì icúmí-né quihin tu-ne ichì. ⁸Te cuàhà ñuhu tnùu nihni ndé ndoó-nsí cuarto dìquì-xì mà. ⁹Te nùu iin ventana xan ma iá stná iin tèchii nani Eutico. Doco sàdi vahná-te ñà-nì cucaní guâ hora càhàn Pablo. Sàhà ñà-yucán nì quidì naà-té, te nì naxiconihí-te nì nacava-tè dècuèndè pisu ùni. (Ñàyùcàndùá, nì nuu nèhivì mà) nì ndanihi-nète, doco sàni xihì-te. ¹⁰Dandu nì nuu stná Pablo ndé indúhu-té, te nì numi nihni-nète, te nì cachi-nè:

—Màsà yúhí-nsiá, vèchi itiacù-te.

¹¹Dandu nì nana tu nsidaa-né, te nì caxixi-ne. Te caní tiempu nì ndatnuhu gá Pablo xì-né dècuèndè nì tùinuù, dandu ní quihin Pablo ichì cuàhàn-nè. ¹²Doco tèchii ma, ndacá nèhivì mà-té mànuhù, vèchi sàni natiacù-te, te ñàyùcàndùá nì cudiì gá ini nsidaa-né.

Nansa nì yàha Pablo ndè ñuu Mileto

¹³Daaní, nsiùhù, nì sàcòdònùu-nsí nùu Pablo, nì quihin-nsi barcu cuàhàn-nsi ñuu Asón, vèchi sàni ndatnuhu sahnú-nsí xì Pablo

ñà-nacuaca-nsinè yucán, vèchi cuní-nè cacasahà-né cùhùn-né ichì mà. ¹⁴Sàháyùcàndùá, ñuu Asón mà nì nacuatnahá-nsí xì-né. Dandu divi barcu mà nì sàhàn ndàà-nsi chicá nùu-xì ndé ñuu Mitilene. ¹⁵⁻¹⁶Daaní, inga quivì nì quihin tu barcu mà ichì cuàhàn-nu xi-nsí ndé yatni ñuu Quífo. Dandu inga quivì nì sàà-nsi ladu Samos, te después nì sàà stná-nsi ñuu Trogilio. Yucán nì quetatu chii-nsí. Dandu inga quivì nì yàha uun-nsi ñuu Éfeso, nì sàà-nsi ñuu Mileto. Vèchi ducán nì nacani ini Pablo quida-nsi ñà-có-cùnì-né cucuee-né ladu Asia mà, vèchi yàha ga cuní-nè nasaa-nè ñuu Jerusalén antes nacava vicò Pentecostés.

Ñà-ndùá nì cachi Pablo xì nècuàchì inùu chuun xi Jesús ñuu Éfeso

¹⁷Daaní, na ndoó-nsí ñuu Mileto, dandu nì techuún Pablo iin razón cuàhàn ñuu Éfeso, caná-né nècuàchì sahnú inùu chuun xi Jesús ñà-quixi-ne. ¹⁸Te na ní caquesaa-nè, dandu nì cachi Pablo xì-né:

—Mii-nsiá, sà-ináhá-nsiá modo xi, nansa quidé dècuèndè quivì primeru nì quesai ladu Asia yohó; te ináhá stná-nsià nansa nisa quide inicutu tiempu nisa ìe cutnáhí xì-nsiá, ¹⁹xinúcuáchì nùu Stoho-ndà Señor. Vèchi cónisá ìa cuadú. Dècuèndè nisa sacu stnáì cuàhà xichì sàhà-nsiá. Te cuàhà gá vida nì yàhi nì quida tè-raza Judea na ní candatnuhu-té ñà-dandáñúhú-té yùhù. ²⁰Te ináhá stná-nsià ñà-cóni chídèhí ni-ìnhàha cunduu ñà-vàha xi anima-nsià. Còò, vèchi nsidaámà nì cachitnùhi xì-nsiá. Cuàhà gá nì chinahì mii-nsiá na ní nataca-ndà iin-ni xaan, te na xicánúú stnáì dacuahí-nsià dècuèndè vehe-nsia. ²¹Nsidanicuú nèhivì nì càhàn xì, a ducán xínduu-ne nècuàchì raza Judea, te ò nècuàchì inga raza, doco claru nì cachi xì-né ñà-ndiá ìcà-né cuu-ne ar-

repentir nùu Yua-nda Dios, te cunihnu vâha ini-nè Stoho-ndâ Jesucristu.

²² PUES vichi, yâha ga dansîhi animè ñà-nùhù-tui ñuu Jerusalén, mate có-cùndââ inì nansa cuu xí yucán.

²³ Cuisi inâhî ñà-yôhó: cada sâi iin ñuu, dandu cachí Espíritu Ì xí Dios ini animè ñà-icúmî cundiadi, te ò ndohi yucán.

²⁴ Doco có-nâcánî inì sâhâmâ, vâchi có-ndùlócô guè sâhâ vida xi, mate ni cahni-te yùhù. Cuisi cunf daxínu vî chuun icúmî, dandu cudî inì. Vâchi cunf quide cumplir chuun ni nihí nùu Stoho-ndâ Jesús ñà-câhìn xì nêhivi ñà-ndùú razón ndiaha sâhâ gracia xi Dios.

²⁵ Cunaha-nsiá, mahi mii-nsiá ni xicanui cáhìn palabra sâhâ ñuhiví Ì xí Dios. Doco vichi, inâhî mà cúnístnâhá gâ-ndâ. ²⁶ Ñâyùcândüâ, dohó cachí xì-nsiá vichi: nú ni sââ ndañuhu anima iin-nsia, yùhù mà cúnsidâ cuâchi guè, ²⁷ vâchi sâni dâcuâhî mii-nsiá nsidaa ñà-ndüâ ni cachi Dios quida-nda, cóni chídêhî ni-iyuhu razón mà. ²⁸ Sâháyùcândüâ, cundiaa vâha-nsia mii-nsiá, te cundiaa vâha stná-nsiâ nsidaa gâ nêhivi xí Dios, vâchi nahi ía chuun ndiaâ-ndâ riì, ducán ía stná chuun icúmî-nsiâ nùu Espíritu Ì xí Dios. Ñâyùcândüâ, cunuú víi-nsiá nêhivi xí-yá, vâchi xì nî-yá sâni dânáâ-yá sâhâ nsidaa-nda sâhâ ñà-cunduu-nda nêhivi xí-yá.

²⁹ Yùhù inâhî, nú sâcuâhìn, dandu icúmî ndecoyo tiâa dana cuni dacâ xì dinî-nsiá. Na quidâ quisî fhì, có-dâcâcu-sì riì, ducán quida stná nècuâchimâ xì-nsiá. ³⁰ Te nùu nsidaa stná mii-nsiá icúmî dava nêhivi quesaha stná-nè chinâhá stnahá-né iin ñà-tnùhù áma cúnchícùn stná-nsiâ ichì mii-né. ³¹ Ñâyùcândüâ, cuâhâ gâ cundoo tûha-nsia, te nsinuu ini-nsiâ nansa ni quide, vâchi ùni cuâi ni ìe xì-nsiá, te nicanicuahàn nîsa chinâhî mii-nsiá;

ndui te ñuú nîsa cahìn xì-nsiá, ndè nîsa sacu stnâi sâhâ-nsiá.

³² PUES vichi ni ndóo-nsia xì Dios, te ni cúndiââ-yânsiâ, ñânî. Te ni cúnchícùn-nsiâ palabra sâhâ gracia xi-ya, vâchi nú ni cúndêhe-nsiâ palabra mà, dandu sââ-nsiâ cunindisâ víi-nsiá, te ducán cundiatú stná anima-nsiâ ñà-vâha ndiaha xí-yá, te nihítâhvi stná-nsiâ cutnahá-nsiâ xì nsidaa gâ ana sâni ndoo anima-xi ni quida-ya.

³³ Yùhù, ni-iin biene xi ni-iin nêhivi cóni xíhoé, ni plata xi-ne, ni oro xi-ne, ni sicoto xi-ne. ³⁴ Còó, vâchi inâhá-nsiâ, xì ndahí nîsa quidachuín, te ducán nîsa tûi ñà-ndüâ nîsa itiacu-nsi. ³⁵ Sâni xini-nsiâ nsidaa ñà-ndüâ nîsa quide, te sâhâmâ vâtùni cundaâ inì-nsia ndiâ ìcâ nsidaa-nda quidachuun-nda, dandu nihî-ndâ nansa chindee stná-ndâ ana ía necesidad xi. Te xiñuhu nsinuu stná inì-nsia palabra ni cachi Stoho-ndâ Jesús na ní cachi-yâ: “Chicâ cundiatú anima-ndâ ñà-dacútâhvi-ndâ iñâha, te màdiâ cutahvi mii-ndañâ”.

³⁶ Daanî, ni nsihi ni cachi Pablo ñà-jaàn, dandu ni sâcuítasisi nsidaa-né, te ni xicân tâhvi Pablo nùu Dios. ³⁷ Dandu cuâhâ gâ ni casacu nsidaa-né, te ni numi nihni stnahá-né, te ni tuyuhu stnahá-né nùu-né, ³⁸ vâchi yâha ga ni nâcùndoo nsidaa-né tnúnsí ini ñà-ni cachi Pablo mà cúnî stnâhá gâ-nè. Dandu ni sândaca ichi-ñânê dècuèndè nùu barcu.

Nansa mànuhù Pablo ñuu Jerusalén

21 Nî nsihi ni ndaquindèè-nsí xì nêhivi yucán, dandu ni quihin barcu mà ichì cuâhàn-nu. Primeru ni yâha ndaâ-nu ndè ñuu Cos. Dandu inga quivì ni sââ-nsi ñuu Rodas, te después ni sââ-nsi ñuu Pátara. ² Yucán ni xini-nsi iin barcu icúmî cùhùn ladu Fenicia. Ñâyùcândüâ, yutnù yucán ni nana-nsi cuâhàn-nsi. ³ Te na ní xini xicâ-nsí ñuu

cahnú mahì mar nani Chipre, dandu nì yàha-nsi iin ladu, te ladu itní-nsi nì ndòo ñuu mà. Dandu nì sàà-nsi ladu Siria. Meru ñuu ndé nì sàà barcu mà nùù ñuhù nani ñuu Tiro, te divi lugar mà cuàhàn nuu carga xi-nù. ⁴Te yucán nì ndacùhun tnahá stná-nsi xì nēhivì xí Jesús; ñàyùcàndùá, usà quivì nì sandoo-nsi xì-né mà. Dandu nì dàcàhàn Espíritu Ì xí Dios dava nècuàchìmà, te nì cachi-nè xì Pablo ñà-màsà cùhùn-nè ñuu Jerusalén. ⁵⁻⁶Doco na ní nsihì usà quivì mà, dandu nì quihin tu-nsi ichi cuàhàn-nsi, te nì sàndaca ichi nsidaa nècuàchìmà nsiùhù, tiàa xì ñàhà xì stná dēhe-ne, nsidaa-nsí nì sàhàn-nsi orilla ñuu mà dècuèndè yuhù mar. Te yucán nì sàcùtasisi-nsí nì xìcàn tàhvi-nsí nùù Dios, dandu nì ndaquìndèè tnahá-nsí, te nì numi nihni stnahá-nsí. Dandu nì nana nsiùhù barcu mà, te mànuhù nècuàchìmà vehe-ne.

⁷Daaní, nì quee barcu mà ñuu Tiro, te nì xica-nù mahì mar ndè ñuu Tolemaida. Yucán nì nuu-nsi, te nì casàhú-nsi xì nècuàchì hermanu ñuu mà. Te iin quivì-ní nì cuee-nsi yucán. ⁸Dandu inga quivì nì quihin tu-nsi ichi cuàhàn-nsi, Pablo xì nsiùhù nècuàchì cutnàhà xì-né, te nì sàà-nsi ñuu Cesarea. Te yucán cuàhàn-nsi vehe Felipe cundoo-nsi. Te Felipe mà nduú iin nècuàchì nùù usà tiàa (nisa dasàn xì ración), doco vichi xicánúú stná-nè cáhàn-nè xì nēhivì ñà-ndùù palabra sàhà Jesús. ⁹Te cùmi dēhe yoco-né ndoó xínduu señorita, te sàni nihitáhvi stná nsicúmiá cachitnùha razón xì Dios. ¹⁰Pues divi vehe nècuàchìmà nì sandoo-nsi itnii quivì. Dandu yucán nì sàà stná iin tiàa nì quixi ladu Judea nani Agabo. Te tùha stná-nè cachitnùhu-ne razón xì Dios. ¹¹Te nì tnatuu-ne nùù-nsí, nì ndaxin-né siuhmatixi Pablo, dandu nì suhni-nèhà sàhà-né xì ndahà-né, te nì cachi-nè:

—Dohó cachitnùhu Espíritu Ì xí Dios: “Tiàa òsiùhmátixi-xi yohó, icúmi stná-nè cunuhni-nè quida tè-raza Judea ñuu Jerusalén, dandu yàha-ne ndahà tè-inga ñuu”.

¹²Ñàyùcàndùá, na ní cachi-nè ducán, dandu nsiùhù xì stná nècuàchì ñuu Cesarea mà, nì sacundahví-nsi nùù Pablo ñà-màsà cùhùn-nè ñuu Jerusalén. ¹³Doco nì cachi-nè xì-nsí:

—Màsà cuácú gá-nsiá, vàchi yáha ga cuí sentir ñà-quidá-nsiá ducán, vàchi dispuestu ié` màcùnuhni ñuu Jerusalén, mate dècuèndè nì cùì stnài yucán sàhà Stoho-ndà Jesús —nì cachi-nè.

¹⁴Pues sàhà-ñá mànicúì cadi-nsi nùù-né, còò ni-ìñàha ni cachí gá-nsi, cuiisì ní cachi-nsi:

—Dios cachi-yà.

¹⁵Daaní, nì nsidayucun-nsi carga xi-nsi cuàhàn-nsi ñuu Jerusalén. ¹⁶Te nì cutnahá stná-nsi xì iin ùì nècuàchì xiníndísà ndoó ñuu Cesarea mà cuàhàn-nsi, te (nì sàà-nsi ñuu Jerusalén) ndè vehe iin nècuàchì nì quixi ñuu Chipre nani Mnasón. Mii-né, sàcàní quivì nhífcùn stná-nè ichi Jesús, te divi vehe-ne nduú ndé cundoo-nsi.

Nansa nì sàhàn Pablo nì ndatnuhu-né xì Jacobo

¹⁷Daaní, na ní sàà-nsi ñuu mà, dandu nì casàhú-nsi xì nècuàchì hermanu ndoó yucán, te nì cudìi ini-nè ñà-sàni sàà-nsi.

¹⁸Daaní, inga quivì cuàhàn-nsi xì Pablo dècuèndè ndé iá Jacobo. Te yucán sàni nataca stná nsidaa nècuàchì sahnú inúù xì nēhivì xí Dios. ¹⁹Dandu nì casàhú Pablo xì nècuàchìmà, te nì nacani nsihì-ne nansa nì cuu na ní sàhàn-nè ñuu xìcà, te (nì quida-ne chuun ì xí Dios), te ndiaha gá nì chindee-yànè yucán. ²⁰Daaní, na ní nsihì nì inini nècuàchìmà, dandu nì naquimani-néyà, te nì cachi-nè xì Pablo:

—Ñāni, sàxìní-ní ndoó cuàhà mil nècuàchì raza-ndà xiníndísà ichì-yá. Te nsidaa-né, nchícùn vii-né ley xi Moisés. ²¹ Doco cachí cuentu sàhà mii-ní ñà-chínàhà-ní nècuàchì raza-ndà ndoó inga ñuu ñà-màsà quíhín casu gà-nè sàhà ley mà, ni có-xìñùhù gá màcùtuu seña xi Dios ìcà dèhe-ne, ni có-ndiá ìcà stná-nè chivàha ga-nè estilu xi raza-ndà. ²² Ñàyùcàndùá ¿ndfà quida-nda? vèchi icúmí nèhivì nataca-nè nú sàni xinitnùhu-ne iá-ní yohó. ²³⁻²⁴ Chicá vaha dohó quida-ní. Cundaca-ní cùmì tiàa ndoó yohó sàni saquin xì iin compromisu nùu Dios, te cùhùn-nsià nduhù-nsiá (nacua cachí ley xi-nda), te quida-ní chii gastu sàhà-né. Dandu después daté tehe dìni-né. Vèchi nú ducán ni quida-ní, dandu vètùnì cundaà ini nèhivì cuentu uun nduá ndatnúhù-né sàhà-ní, vèchi (cuninùu-né) quidá víi-ní, te chívàha vii-ní ley xi-nda.

²⁵ Doco nsidaa nècuàchì inga raza yucán, còó; sàni dàsáa-ndà iin carta nùu-né ndé cachí-ndà ñà-còò necesidad chivàha-ne ley mà, cuisì ñà-màsà cáxi-né ñà-nì sàcùndoo nùu yùu yócò, te màsà cúxí stná-nè nìi, ni màsà cáxi-né cuñu quisi ni sàhná uun, ni màsà cóó-né xì nècuàchì cóni nándàhà xi-né —ni cachì Jacobo.

Nansa ni catnii-tè Pablo na iá-nè veheñuhu cahnú

²⁶ Daaní, ni saca Pablo nsi-cúmì tiàa ma, te ni quee-ne inga quivì ni casahàn-nè ñà-nsidandoo nsidaa-né mii-né nacua cachí ley xi-ne. Dandu ni quíhvi-ne veheñuhu cahnú, ni cachitnùhu-ne nadaa ga quivì cunihii-né, dandu después cuàha iin iin-ne quisi cunduu promesa xi-ne. ²⁷ Ûsà quivì nduú tiempu (cunihii-né). Te sàdaaní xìnu quivì mà, dandu dava tè-raza Judea ni caquixi ladu Asia, ni

xinì-te Pablo na iá-nè veheñuhu ma. Ñàyùcàndùá ni quesaha-té ni nsida tontó-te nèhivì cuàhà yucán. Ni catnii-tè Pablo, ²⁸ te ni càna ndee-té, cachí-te:

—Mii-nsiá tè-raza-ndà Israel, chindee-nsiá nsiùhù, vèchi divi tàyòhó nduú tiàa càhàn guá dìqui-ndà ñà-có-ndiáa raza-ndà, cachí-te, ni có-ndiáa stná ley xi-nda, te ni có-ndiáa gá stná veheñuhu yohó, cachí-te. Te ducán chinàhà-te nèhivì inicutu. Te màdì sàhà cuisì ñà-jaàn nduá; còó, vèchi ni saca stná-te iin tè-raza sìquini ni quíhvi-tè xì témà veheñuhu yohó. Ñàyùcàndùá, sàni cuchicuehe ñà-ì icúmí vehe ìi yohó.

²⁹ Ducán ni cachì témà, vèchi antes ni caxinì-te xicánúu Pablo ñuu mà cutnáhà-né xì iin nècuàchì ñuu Éfeso nani Trófimo, (iin nècuàchì inga raza). Te ni catuxi inì-te ndacá stná Pablo tiàa ma ni sàhàn ini veheñuhu cahnu-ma.

³⁰ Ñàyùcàndùá ni nacuidà nsidaa nèhivì inicutu ñuu mà, ni dàyáa-nè vèxi-ne ni nachitu-né. Te ñuhú nihni-ne Pablo ni tavà-né nècuàchimà fuera veheñuhu cahnu-ma, te vichi duha ni nacadi nsihi-ne yehè patiu mà. ³¹ Meru nandúcu-né modo nansa cahni-né Pablo, dandu ni sàà razón nùu comandante coronel ñà-sàni nacuidà sàstnùhù nsidaa nèhivì ñuu Jerusalén mà. ³² Dandu ni nacuaaca comandante mà cuàhà soldadu xì stná capitán xi-ne, te ni dàyáa-nè xi-té cuàhàn-nè ndé quidá cuàhà guá nèhivì. Te na ní xini nèhivì mà vèxi comandante xi soldadu mà, dandu ni cucuìta ìi-né, cóni càni gá-nè Pablo. ³³ Dandu ni tnàtuu comandante ni dandàcú-né nùu soldadu xi-ne ñà-nì tnií-te Pablo, te màcùnuhni-nè xì ùi cadena. Dandu ni ndàcàtnùhù-né nùu nèhivì cuàhà mà:

—¿Ana nduú tiàa yohó, te ndfà ni quida-tè?

³⁴Doco nêhivì cuáhà yucán, cána ndee-né; tucu tucu cachí iin iin-ne, mànicùí cundaà ini comandante nansa ndisa íá chuun ma ñà-cána guá nècuàchìmà. Ñàyùcàndüá, nì dándàcú-né nùù soldadu xi-ne ñà-nì cúndácá-te Pablo nùhù ini vehe cahnù-te. ³⁵Sàhámà, ndacá témànè nì nasaa vehe-tè, cuàhàn-te nana-tè cuai. Doco ñà-dana guá ndoó nêhivì cuáhà mà, ñàyùcàndüá fuerza nì sàcùnsida-tè Pablo nì nana, ³⁶vàchi nchícùn chitu nsidaa-né, cána-ne, cachí-nè:

—Cahnì-ndà tè-jaàn chicá vaha.

Nansa nì càhàn Pablo sàhà mii-né nùù nêhivì cuáhà

³⁷Daaní, na meru cuàhàn soldadu mà dayáha-tè Pablo ini vehe cahnù-te, dandu nì cachi-nè xì comandante corone nel yucán:

—¿A íá permisù càhàn tíí xì-ní?

Dandu nì cachi-nè xì Pablo:

—¿A túha stná-ní càhàn-ní dàhàn griegu? ³⁸¿A có-ndùù-ní tè-ñuu Egipto nì quida revolución daa, te nì idònùù-ní nùù cùmì mil tè-tèhì nì saca-níte cuàhàn-nsia yucù?

³⁹—Còó —cachí Pablo—, yùhù, tè-raza Judea nduí. Meru ñui nduú ñuu Tarso íá ladu Cilicia. Tìaa íá derechu-xì nduí; te ñuì mà, có-ndúú stná iin ñuu tii. Ñàyùcàndüá sacúndáhvî nùù-ní áma táxí-ní permisù càhàn xì nêhivì cuáhà yohó —nì cachi-nè.

⁴⁰Dandu nì sàha comandante mà lugar càhàn-nè. Ñàyùcàndüá, nì ndacuiin-nè nùù cuai mà, te nì dànáhà ndahà-né ñà-nì cúdádí nsidaa nêhivì mà. Te na ní ndudadí nsihì nècuàchìmà, dandu nì càhàn-nè. Doco puru dàhàn (nêhivì ñuu mà) nì càhàn-nè, divi dàhàn hebreu, te dohó nì cachi-nè:

22—Mii-nsiá nècuàchì sahnú, xì nsidaa gá stná ñanì dava ga,

cunini-nsia cuàhàn càhàn sàhà míí —nì cachi Pablo.

²Dandu nêhivì cuáhà yucan, na ní cundaà ini-nè ñà-divi dàhàn mii-né càhàn stna nècuàchìmà, dandu chicá nì cudadí-né. Te nì cachi gà Pablo:

³—Yùhù, iin nècuàchì raza Judea nduí. Ñuu Tarso íá ladu Cilicia nduú lugar ndé nì tùinuí ñuhiví, doco ñuu yohó nì sahnui. Te maestru Gamaliel nduú ana nisa dacuaaha-xí. Ñàyùcàndüá, nì dàcuàhá vahi nsidaa ñà-ndüá cachí ley xi xì-ndà, vachi yáha ga nisa cunì chivàha víí ley xi Dios, divi nacua cunì stná mii-nsiá vichi.

⁴Daaní, nì quesahí dandohó stnáì nècuàchì nchícùn ichì Jesús. Tìaa te ñahà nisa chichunì, te nisa chicadí-nè; dècuèndè cui stná-nè nisa cunì. ⁵In-áhá dùtù cusáhnù ndoó vichi, xì stná nsidaa nècuàchì sahnú dandacú, vètùnì cachi stná-nè nansa nisa quide nú nì cúcáhan-nè, vachi ináhá-nè (vida xi). Te divi nùù mii-né nì ñihí tutu nduú orden ñà-cunihì cùhùn nùù nècuàchì raza-ndà ñuu Damasco. Ñàyùcàndüá, nì quihin ichì ñuu mà cuàhàn tniì nsihì nêhivì xí Jesús (ndoó yucán), te chichunì-nè cundaqui-nè ndixì ñuu-ndà yohó sàhà ñà-ndoho stná-nè nì cahín.

⁶Ñàyùcàndüá, xiqué cuàhàn (ichì mà). Te nahi càxíhùì nì sandua na sá-ítúú sàì ñuu Damasco mà, dandu nanàá nì natnuù ñihì inicutu ndé cuàhàn; dècuèndè diqui-xí ansivi nì quixi nduà luz mà. ⁷Te hora mà nì nàcasín, te nì tiacuì càhàn iin ana càhàn xí, cachí-yà: “¿Saulo, Saulo! ¿Índù chuun nchícùn-ní yùhù quida quini-ní xí?”

⁸Dandu yùhù, nì cachi xì-yà: “¿Ana nduú mii-ní, Señor mío?” Te nì cachi tu-ya: “Jesús de Nazaret nduí, divi ana dandoho-ní”, nì cachi-yà. ⁹Doco compañeruì, mate ní xini-nè ñà-tnúú luz mà, te nì cayùhí cuàhà-né, doco cóni tiacú-nè ñà-ndüá nì cachi-yà xí. ¹⁰Dandu nì

cachì xì-yá: “¿Ndíà nduá cuní-ní quide, Señor mío?” Dandu nì cachì-tu-ya xí: “Ndacuiin-ní, cuahán-ní ñuu Damasco, te yucán icúmí-ní ndacu nuè-ní ñà-ndúá sàni chitnùnì inì quida-ní”, nì cachi-yà.¹¹ Doco cunaha-nsiá, ñà-fuerte guá nì tnùù ndiaha nì xinì mà, ñàyùcàndúá nì ndañuhu vista xì. Te sàhà-ñá có-tùnnúí, ñàyùcàndúá nì sàcùnii ndahà tnahí xì compañeruì, te nì saca-ne yùhù cuàhàn-nsì ndè cachi nì sàà-nsì ñuu Damasco mà.

¹²Te divi ñuu mà iá iin tiàa nani Ananías. Iin nècuàchì cahvi xi Dios nduú-né, te chívàha viì-né ley xi-ya. Ñàyùcàndúá, nsidaa nècuàchì raza-ndà ndoó yucán, ndeníhí vaha stná-nè nècuàchimà.¹³ Pues divi nècuàchimà nì sàà nì sàcùin nùì, te nì cachi-nè xí: “Ñàni Saulo, ndacoto-ní, natùinuè-ní vichi, cachí xì-ní”, nì cachi-nè. Dandu luegu nì natùinuí, te vátùnì nì xinì mii-né.¹⁴ Dandu nì cachi-nè xí: “Mii-yá nisa cahvi xii-ndà, dècuèndè sàhana nì chitnùnì ini-yà ñà-cundaà inì-ní sàhà-yá, te nihitáhvi stná-ní cuninùè-ní mii-yá único ana ndàcuìsì inì-xi, divi Jesús, te cunini stná-ní cáhàn-yà.¹⁵ Ñàyùcàndúá, vichi icúmí-ní cáhàn-ní sàhà-yá xì cuàhà nèhivì, te nacani-ní xì-né ñà-ndúá nì xinì-ní, te nì tiacù-ní.¹⁶ Pues vichi, sà-íá, ndacuiin-ní, te cuahán-ní cuhii-ní, ndacùcahan-ní quivì Stoho-ndà Señor, dandu ndoo cuàchì anima-ní”, nì cachi Ananías mà xí.

¹⁷Daanì, después nì nsiaì ñuu Jerusalén yohó, te nì sàhìn veheñuhu cahnú. Te na ié yucán xicàn tàhvi nùù Dios, dandu nì dàcùnì-yà yùhù iin seña xi-ya.¹⁸ Nì xinì mii-yá, te cachí-yà xí: “Dànsíhi-ní, te quee yàchì-ní ñuu Jerusalén yohó, vàchì nècuàchì ñuè-ní yohó, mà cúnindísá-né ñà-ndúá cachì-ní xì-né sàhí”.¹⁹ Dandu nì naxiconihí nùù-yá, cachí: “Señor mío, nsidaa nèhivì, sà-ináhá-nè nansa nisa quide

antes, nisa nacàhin veheñuhu tnií nècuàchì xiníndísá-xì-ní, te sadí-nè vehecàa, te nì sahnì cuií stnáì-nè.²⁰ Stná nèhivì xì-ní nani Esteban, testigu nì sanduu stnáì na ní sahnì nèhivì-né, te nì xitià nù-né. Ni cuií-nè, nì cachi stnáì. Dècuèndè nì sandiaì sicutu xi nèhivì nì sahnì xì-né mà”.²¹ Dandu mii-yá, nì cachi-yà xí: “Quee-ní yohó, vàchì icúmì techuín mii-ní cùhùn xicà-ní dècuèndè ndé ndoó nèhivì inga raza”, nì cachi-yà. —(Ducán nì cachi Pablo, cáhàn-nè xì nèhivì cuàhà mà.)

²²Doco jaàn-ní nduú nùù-xí nì inini nècuàchimà, vàchì nì quesaha tú-né nì càna ndee-né, cachí-nè:

—¿Ni cuií dahuun tējaàn! ¡Cò-xiñùhù coo gà-te ñuhivì!

²³Ducán nì cachi-nè, càna-ne, dandiachi-né dùhnù-né, te quidá canúú-nè yàcá.²⁴ Ñàyùcàndúá, nì dàndàcú comandante coronel mà nùù soldadu xi-ne ñà-daquíhvi-tè Pablo ini vehe cahnú-te, te dandohó-tené xì chirrión sàhà-ñá nàhmà-né, te cundaà inì-xi ndíà disàhà-xí càna guá nèhivì sàhà-né ducán.²⁵ Doco na ní nsihì nì chicuhni vaha soldadu-nè, dandu nì cachi-nè xì iin capitán iin yucán:

—¿A sàha ley xi gobiernu quida-ní xí dohó, ñà-cahnì cuií-ní yùhù? vàchì nècuàchì romanu nduí, (iá derechu xì), te tàñáha ga coo justicia sàhí —nì cachi-nè.

²⁶Ñàyùcàndúá, na ní cundaà ini capitán mà ñà-jaàn, dandu nì sàhàn-te nì cachtinùhu-tè xì comandante mà:

—Cuidadu coo-ní xì nècuàchì jaàn, vàchì nècuàchì romanu nduú-né —nì cachi-te.

²⁷Dandu nì quixi comandante mà ndé iá Pablo, te nì cachi-nè xì nècuàchimà:

—Cachì-ní xí, ¿a ndísá nècuàchì romanu nduu-ní, á coó?

—Jaan —nì cachi-nè.

²⁸Dandu cachí tu comandante mà:

—Yùhù, yáha ga cuàhà dihùn nì dàquìhvi, te nì nihì stnái nì sàcùndui nècuàchì romanu.

Dandu nì cachi Pablo:

—Doco yùhù, còó, vèchi dècuèndè nì quesai ñuhiví nduí nècuàchì libre.

²⁹Dandu tiàa cuàhàn cahni cuií xì-né nì cuií, luegu nì nacoó-tèné cuàhàn-te. Dècuèndè stnà comandante coronel mà, nì yùhì-né sàhà ñà-nì dandàcù-né nì sàcùnuhni nècuàchimà, te nduú-né iin nècuàchì romanu, iin nècuàchì libre.

Ñà-nduá nì cachi Pablo xì nècuàchì Junta

³⁰Daaní, nì tùinuù inga quivì, dandu cuní comandante-mà cundaà ndisa ini-nè ndià dìsàhà-xí càhàn tnùhù guá tè-raza Judea mà diquì Pablo. Ñàyùcànduá, nì ndaxin-né cadena nuhní nècuàchimà, te nì dandàcù-né nataca dùtù xícusahnú, xì nsidaa stnà nècuàchì sahnú idónuu. Dandu nì tavà-né Pablo cuàhàn-nè xì nècuàchimà vehe ndé natáca nècuàchì sàhnùmà, te nì chicani-ñané mahì nsidaa nècuàchimà.

23 Dandu nì indehè váha Pablo nùù nsidaa nècuàchì Junta mà, te nì cachi-nè:

—Ñàni, ndahà Dios ié` ñuhiví yohó, te quivì vichi, còó ni-ñàhà dandohó gá xì aní-mè.

²Doco dùtù cusáhnú yucán nani Ananías, nì dandàcù-né nùù tiàa itá yatni ndé iin Pablo ñà-nì caní-te yuhù-né. ³Dandu nì cachi Pablo xì dùtù mà:

—Cunaha-ní, icímí stnà Dios cani-ya mii-ní iin castigu, ñà-dànání uun-ní nduu-ní nèhivì váha. ¿Amádi iá-ní jaàn ñà-cuàhàn-ní nsidandaà-ní chuun-xi sàhà ley xi-nda? Pues nú ducán, dandu ¿índu chuun nì dandàcù-ní nùù-té ñà-nì caní-te yùhù? vèchi có-sàha ley xi-nda (cani stnaha-nda) —nì cachi Pablo.

⁴Dandu nècuàchì xí-ita yatni yucán, nì cachi-nè xì Pablo:

—¿Índu chuun cànàhá-ní xì ndómà, vèchi dùtù cusáhnú iá nùù Dios ndùù-ndà?

⁵Dandu nì cachi Pablo:

—Ñàni, cóni cùndáa inì nduú ndómà dùtù cusáhnú. Vèchi cachií libru ì: “Màsà cànàhá-ndà diquì nècuàchì nihí chuun ñuu-ndà” —nì cachi-nè.

⁶Dandu nì indehè Pablo nùù nècuàchì Junta mà, te nì xini-nè, dava-ne, nècuàchì saduceu nduú-né, te dava ga-nè, nècuàchì fariseu nduú-né. Ñàyùcànduá, ndee ní càhàn Pablo, nì cachi-nè xì nsidaa nècuàchimà:

—Ñàni, nècuàchì fariseu nduú stnà yùhù; vèchi yué, divi fariseu nì sanduu stnà-nè. Te divi sàhà-ñá xiníndísè iá tnùndé ini natiacu-ndà nú nì xihì-ndà, ñàyùcànduá sanícuàchi nèhivì sàhí vichi.

⁷Na ní nsihì nì cachi-nè ducán, dandu nì quesaha nècuàchì fariseu mà nì nàá stnahá-né xì nècuàchì saduceu mà. Dècuèndè nì tahnè dava-ne, vèchi tucu tucu xínacani ini-nè. ⁸Vèchi nsidaa nècuàchì saduceu mà, có-xiníndísâ-né ñà-icúmí-ndà natiacu-ndà, ni còó ángel, ni còó stnà anima-ndà, cachí-nè. Doco nècuàchì fariseu, ndisa, xiníndísâ-né nsidaámà. ⁹Ñàyùcànduá, yáha ga nì cucuahà sàhámà, te fuerte nì càna nsidaa-né. Dava maestru nduú fariseu, nì ndacuítà stnà-nè, càhàn fuerte-nè, cachí-nè:

—Còó, nuá nùù nsiùhù, còó falta xì nècuàchì yohó. Vihini ñà-ndáa nduá iin ángel nì cachi xì-né ñàhà, te ò iin espíritu xì Dios nì càhàn xì-né. Ñàyùcànduá (cuidadu ni cùndóó-ndà) còtó Dios nàá stnàhà xì-ndà —nì cachi-nè.

¹⁰Dandu yáha ga nì cucuahà gá nàá stnahá nèhivì mà, ndé yúhí comandante mà vihini cuàhàn-nè danácuèhè

dahuun-ne Pablo. Ñàyùcàndüá, nì dándacú-né ni nátuu soldadu, te fuerza nì tavà-té Pablo nùu nècuàchì yucán, nì nacuaca-téné mànuhù-té xí-né ndè vehe cahnú-te.

¹¹ Daaní, nì cuñaà quìvì yucán. Dandu nì dácùnì Stoho-ndà Señor Pablo mii-yá. Yatni ífn-yá, cáhàn-yà xì-né, cachí-yà:

—Màsà cùhúún inì-ní, Pablo, vèchi nacua sàni càhàn-ní sàhì ñuu Jerusalén yohó, ducán icúmí-ní càhàn stná-ní sàhì ndè ñuu Roma.

Nansa nì candatnuhu tè-có-xiníndísâ ñà-cahni-té Pablo

¹² Na ní tùinuù inga quìvì, dandu dava tè-raza Judea mà, nì candatnuhu-té nì chinaha-té Dios, cachí-te:

—Mà cúxí-ndá, nì mà cóhó-ndá tècuí ndè cachi cahni-ndà Pablo, te nú coó, nì sàà Dios cahni-yándô.

¹³ Cunaha-ní, tiàa nì candatnuhu ducán, yáha ùi dico nì sanduu-tè.

¹⁴ Ñàyùcàndüá, nì caquee-tè cuàhàn-te nùu dùtù xícusahnú ndoó cutnáhâ xí nècuàchì sahnú xídandacú, te nì cacachì-te xi-né:

—Nsiùhù, sàni chinaha-nsí Dios ñà-mà cúxí gá-nsí ndè cachi cahni-nsí Pablo, te nú coó, nì cuí-nsí quida-ya.

¹⁵ Ñàyùcàndüá, mii-nsiá xì nsidaa dava ga nècuàchì dandacú, càcàn-nsià favor nùu comandante coronel, cachi-nsià xì-né ñà-cùnì-nsià ndàcàtnùhù gá-nsià nùu Pablo, te sàhájàn nduá cuní-nsià quixi-ne tnaa, cundaca-ne Pablo quixi nùu-nsiá. Dandu nsiùhù, cuàhàn-nsi cuita tûha-nsi ichì cahni-nsínè —nì cachi tè-raza Judea mà.

¹⁶ Doco yucán nìsa ìa iin sobrину xi Pablo, iin dèhe cûha-ne, te nì xinitnùhu stná-te nansa cuàhàn tiàa cuahà mà quida-tè, cundiatu dèhé-tené. Ñàyùcàndüá, nì sàhàn tèchii ma vehe cahnú soldadu, te nì quìhvi-tè nì cachitnùhu-tè xì Pablo. ¹⁷ Dandu

nècuàchimà, nì cana-ne iin capitán, cachí-nè xì tèmà:

—Cundaca-ní tèchii yohó cùhùn nùu comandante coronel, vèchi nihí-te iin razón cuní cundaa ini-nè.

¹⁸ Ñàyùcàndüá, nì saca capitán mà tèchii ma cuàhàn-te nùu comandante coronel, te nì cachí-te xì nècuàchimà:

—Nècuàchì ndiadí nani Pablo, nì cana-ne yùhù nì xicàn-nè favor cundacui tèchii yohó quixi nùu-ní, vèchi nihí-te iin razón vèxi.

¹⁹ Dandu nì tniì comandante mà ndahà tèchii ma nì tavà cuàán-nète nì xicàn tñùhù-né nùu-té:

—¿Índü inàha cuní-ní cachí-ní xì'?

²⁰ Te nì cachi tèchii ma:

—Cunaha-ní, iin-ni sàni ndatnuhu váha dava tè-raza Judea ñà-cuàhàn-te càcàn-te favor nùu-ní ñà-cundaca-ní tiu xi Pablo cùhùn nùu nsidaa nècuàchì xídandacú, vèchi cuàhàn-nè quida-ne na ian cuní-nè ndàcàtnùhù gá-nè nùu tiu-xi. ²¹ Doco, mii-ní, màsà cúníndísá-ní quida-ne, vèchi cuàhà tiàa cuàhàn cundiatu dèhé, màs ùi dico xínduu-tè, te sàni chinaha-té Dios ñà-cuàhàn-te cahni-té tiu xi. Ni mà cúxí gá-te, nì mà cóhó gá-te tècuí ndè cachi cui-nè, xícachí-te. Te vichi, sà-ítá tûha-tè ndiatú-te dandáa-ní —nì cachi tèchii ma.

²² Dandu nì chinaha comandante tèmà, cachí-nè:

—Sà-íá nùhù-ní vitni, doco màsà cachí-ní xì ni-iin nèhivì ñà-ndüá nì cachitnùhu-ní xì'.

Nansa nì dásáa comandante Pablo nùu gobernador Félix

²³ Dandu nì cana comandante mà ùi capitán, te nì cachi-nè xì-té:

—Quidayucun-nsià ñà-caquihín-nsia ichì cundaca-nsia ùi cientu soldadu cùhùn ñuu Cesarea, te nì cécùhùn stná ùni dico ùxin (70) soldadu xì idu, xì stná ùi cientu tè-nihí lanza. Nsidaa-nsiá

cundoo tùha-nsia caquee-nsia cà-fin sãnaà —nì cachi-nè.

²⁴ Dandu nì cachi stná-nè nì cuitá iin ùi idu cunúú stná Pablo, te ni cúndácá víi-ténê sàà nùú gobernador Félix. ²⁵ Daaní, nì tiaa stná comandante mà iin tutu cùhùn, te dohó cachá: ²⁶ “Yùhù nani Claudio Lisias, te cásàhú tnùñuhí xì mii-ní nècuàchì gobernador Félix. ²⁷ Tiàa nani Pablo, nì catnii tè-raza Judea-nè, cuàhàn-te cahni-ténê nì cùí, dandu nì sàà yùhù ndacá stnahí xì soldadu, te nì nacuidahín-nè nùú témà, vàchi sàni cundaà inì nduú-né iin nècuàchì romanu. ²⁸ Daaní, cuní cundaà inì ndiá disáhà-xí dacuidá cuàchi guá-tené, ñàyùcàndúá nì saquín-nè nùú nsidaa tè-xídandacú nùú raza-nè. ²⁹ Te yucán nì xini, còò ni-iin cuàchi icúmí-nê ñà-cui-nè, ni ñà-cundiadi stná-nè, cuisì-ní sàhà dãnùhù xì mii-té cãhàn tnùhù-té sàhà-né. ³⁰ Daaní, después nì xinitnùhu stnáì nansa ndatnúhú dava-tè, cuní-te dandánúhú-tênê. Ñàyùcàndúá, vichi duha nì dandacú sàà-nè nùú mii-ní; te nì dandacú stnáì nùú tiàa xicahàn tnùhù mà ñà-nì sàà stná-te nùú-ní. Ni cúcuéé ni-ní”. (Ñà-jaàn ndúá nì tiaa comandante mà.)

³¹ Daaní, soldadu mà, ducán nì caquida-tè cumplir, divi ñuú mà nì saca-tè Pablo nì sàà-te xi-né ndè ñuu Antípatris. ³²⁻³³ Dandu inga quivì nì naxiocufin tè-xicásáhà mà mànuhù-té ndé ndoó-te, doco tè-xínihi xi idu, nì ndòo-tè xi Pablo. Dandu nì quihin tu-tè ichì cuàhàn-te xi-né nì sàà ñuu Cesarea. Yucán nì nacoò-tè carta nihí-te nùú gobernador, te nì nacoò stná-te Pablo ndahà témà. ³⁴⁻³⁵ Dandu nì nsihi nì cahvi témà tutu mà, dandu nì xicàn tnùhù-té nùú Pablo índù ladu nduú ñuu-nè. Te na ní cundaà inì-te divi ladu Cilicia nduú ñuu-nè, dandu nì cachì-te:

—Na quésáá stná nècuàchì cãhàn tnùhù sàhà-ní, dandísá ndundaà dahuun chuun xi-ní —nì cachì-te.

Dandu nì dandacú-te cundiadi Pablo vehechuún cahnú nì quidavàha nsì-Herodes.

Ñà-ndúá nì cachi Pablo xì Félix na ní cãhàn-nè sàhà mii-né

24 Tixi ùhùn quivì nì quesaa dùtù cusáhnù nani Ananías xì stná dava nècuàchì sahnú dandacú. Te nì quesaa stná iin tiàa nduú abogadu nani Tértulo, ñà-cunduu-ne yuhù nècuàchimà. Te nì tnàtuu nsidaa-né nùú gobernador ñà-canicuàchi-ne sàhà Pablo. ² Dandú nì càna stná Pablo quixi-ne. Te na ní quesaa-nè, dandu nì quesaha Tértulo mà nì cãhàn tnùhù-né sàhà nècuàchimà, cachì-nè:

—Señor gobernador, sàhà mii-ní ndoó dádí nsidaa-nsí caní tiempu ñuu-nsì yohó, te cuàhà inãha sàni nacani inì-ní nì quida-ní sàhà ñà-vàha xi ñuu-nsì. ³ Ñàyùcàndúá, nicanicuahàn naquímànì-nsí mii-ní ndéni nì cui ni cúndóó-nsí ñà-nì quida-ní xì-nsí cuàhà favor. ⁴ Doco vichi sàhà-ñá màsà cuàha chuún gá-nsì mii-ní, ñàyùcàndúá sacúndáhvì-nsì ñà-quida-ní favor cunini chii-ní cãhàn-nsì.

⁵ Cunaha-ní, iin tè-chicuéhè nduú Pablo jaàn, vàchi yáha ga datáhnè dava-tè nèhivì raza-nsì inicitu ñuhivì. Idónuu-té nùú nècuàchì nchícùn ley tucu xi iin nècuàchì ñuu Nazaret. ⁶ Te nì cuni stná-te quidachicuéhè-tè ñà-ì icúmí veheñùhu xi-nsì. Ñàyùcàndúá, nì tnii-nsìte, te mii-nsí cuàhàn-nsì nsidandaà-nsì sàhà chuun ma modo xi-nsì nì cùí, ⁷ doco yucán ní sàà comandante coronel nani Lisias, te nì candiaa-nè tiàa jaàn fuerza nùú-nsí. ⁸ Dandu nì dandacú-né nùú-nsí ñà-quixi-nsì yohó nùú mii-ní nú cuní-nsì canicuàchi-nsì sàhà-té, nì cachi-nè. Te vichi vátuni cundaà ndisa inì-ní ndiá

disáhà-xí sanícuàchi-nsi sàhà-té, cuisì-ní ndàcàtnùhù-ní nùù mii-té —nì cachi Tér-tulo mà.

⁹Dandu nì càhàn stná nsidaa gá tè-raza Judea itá yucán, divi ñà-ndàcuisi ndúú nsidaájàn, nì cacachì-te.

¹⁰Dandu nì quida gobernador mà seña nùù Pablo ñà-vàtùni càhàn stná-nè vichi. Ñàyùcàndùá, nì càhàn-nè, cachì-nè:

—Yùhù ináhi cuàhà cuà à-íá-ní icúmí-ní chuun nsidanda-ní ñuu-nsi yohó. Ñàyùcàndùá, cudfi inì ñà-vàtùni càhàn sàhí nùù-ní. ¹¹Cunaha-ní, mà úhi ndàcàtnùhù-ní, te cundaà vaha inì-ní ñà-làcà ùxin ù quivì cuàhàn-ndà nì nasai ñuu Jerusalén cuàhàn cahví Dios.

¹²Doco ni-iin xichi cóni náf xì ni-iin nèhivì veheñuhu yucán, te ni-iin xichi cóni dánacuìdè-nè, ni nèhivì sàhàn veheñuhu, ni stná nèhivì xicánúú calle.

¹³Mate sanícuàchi nècuàchì yohó sàhí, doco còò ni-ñàha cui quida-ne comprobar.

¹⁴Doco yùhù cachì ndàì xì-ní, iin ichì ndiaha nduá nchícuin, te ducán cahví Dios, divi mii-yá nisa cahvi stná xiì-nsí, mate cachì nècuàchì yohó iin ichì tnùhù nduá. Doco yùhù xiníndísé nsidaa ñà-ítúú nùù tutu nduú ley xi-nsi, te xiníndísà stnàì nsidaa ñà-ndùá nì tiaa profeta nisa càhàn cuenta xi-ya. ¹⁵Nacua nì cachi mii-né, ducán cachì stná yùhù, ñà-íá ndisa tnùndé inì ndiatu-nda nùù-yá, vachi icúmí nsidaa-nda natiacu-ndà, nèhivì vaha te nèhivì malu. ¹⁶Ñàyùcàndùá, yùhù, nicanicuahàn quidé lucha ñà-màsà cóó ni-iin cuàchi dandoho-xi animè, vachi ni-iin cuàchi có-cùn quide nùù Dios, te ni nùù nèhivì.

¹⁷Cunaha-ní, caní cuà à-có-ìé ñui, dandu nì nasai yucán, nihí cuàhà ñà-ndùá cutahví nèhivì ndahví ndoó yucán, te nihí stnàì promesa xi. ¹⁸Pues chuun jaàn nduá disáhà-xí nì nasai

yucán, te nì nsidandoo stnàì mií (nacua cachì ley xi raza-nsi). Te xicánúú sahnúí patiu veheñuhu cahnú yucán, cóni dánacuìdè nèhivì, nì cóni quidé stnàì ni-iin escàndalo. Doco dava nècuàchì raza-nsi nì quixi ladu Asia, nì xini-nè yùhù yucán. ¹⁹Te nú ndisa cuní nècuàchimà càhàn tnùhù-né sàhí, dandu ndiá icà-né màcuita stná-nè nùù-ní yohó, te canicuàchi mii-né sàhí. ²⁰Te ò nècuàchì itá yohó, nú nì xini-nè iá iin falta nì quide na ní ò nùù nsidaa tè-xidandacú, dandu ni cachì-nè vichi duha, cunf. ²¹Cuisì vihini tuxí ini-nè iin falta nduá na ní càhàn fuertí xì nsidaa nècuàchimà nì cachì ñà-xiníndísé icúmí-ndá natiacu-ndà —nì cachi Pablo.

²²Daaní, na ní inini Félix ñà-jaàn, nì cucani-tè chuun xi Pablo, cachì-te xi nsidaa-né:

—Ni quésáá gá comandante coronel Lisias, dandu ndàcàtnùhù gué sàhà-ñà cundaà vaha inì nansa iá chuun xi-nsia.

Ducán nì cachi Félix, vachi algu in-áhá stná-te sàhà ichì Jesús. ²³Dandu nì dandacú-te nùù iin capítan ñà-nì cundiáà-te Pablo, doco màsà cundiadí dahuun-ne, te ni màsà cadí stná-te nùù ni-iin ana iá vaha xi-né nú cuní nècuàchimà quixi-ne dacútiacú-ñané, te ò nácótò stnahá-né.

²⁴(Daaní, mànuhù Félix mà.) Te nì yaha itnii quivì, dandu nì quixi tu-tè xì ñahàdihí-te nani Drusila; iin nècuàchì ñahà raza Judea nduú-né. Dandu nì cana-tè Pablo ñà-tnàtuu-ne, vachi cuní-te cunini-tè nansa iá ichì cunihnu vaha ini-ndà Jesucristu. ²⁵Ñàyùcàndùá, nì càhàn Pablo xì ndùù-nè, dansítnùù ini-nè nècuàchimà nansa cuní Dios quida vii-ndà sàhà-ñà màsà quidé ndevàha-nda nansa ni nì cui, vachi icúmí coo iin quivì juiciu. Dandu Félix mà, cuàhà gá nì yùhí-te, cachì-te xi Pablo:

—Còó, xuhun-ní (cuartu xi-ní) vichi. Te después, nú cusáí, dandu cana-tui mii-ní.

²⁶Ducán nì cachì-te, vàchi tuxí stná inì-te vihini daquíhvi Pablo dihùn sàhà-ñá daña-ténê. Ñàyùcàndüá, cuàhà xìchi nì cana-téné nì ndatnuhu-té xí-nê.

²⁷Doco na ní yàha ùi cuà, dandu nì quee-tè nù mesa, te nì quíhvi inga tiàa nani Porcio Festo lugar xi-tè. Doco cóni tàvá-te Pablo libre, vàchi cuní-te ndòo vàha-tè xì nèhivì raza Judea.

Nansa nì càhàn Pablo sàhà mii-né nùu gobernador saa nani Festo

25 Daaní, nì quesaa Festo mà ladu yucán. Doco tixi ùni quivì nì quee-tè ñuu Cesarea cuàhàn-te ñuu Jerusalén. ²⁻³Te yucán nì tnàtuu dùtù cusáhnù, xì stná nècuàchì chicá idónuu, nì càhàn-nè xì Festo sàhà Pablo, càhàn tnùhù-né sàhà nècuàchìmà. Te nì xicàn-nè cana-tè nècuàchìmà quixi-ne ndè Jerusalén, vàchi cuàhà tiàa cuàhàn cundiatu dèhé ñà-cahnì-ténê ichì mà. ⁴Doco nì naxiconihí Festo nùu nècuàchìmà, cachí-te:

—Còó, ñuu Cesarea mà icúmí Pablo ndòo-ne. Yucán ndiaá soldadu-nè. Te yùhù, tixi iin ùi quivì icúmí stnáí naxicocufin yucán. ⁵Ñàyùcàndüá, yucán nì cùhùn stná nsidaa mii-nsiá nècuàchì idónuu, cutnáhâ-nsiá xí cùhùn-ndà. Dandísá, nú iá cuàchi nècuàchìmà, dandu vátuni canicuàchi-nsia —nì cachì-te.

⁶Daaní, nì cuee gà-te ùnà ò úxin gà quivì ñuu yucán, dandu mànuhù-té ñuu Cesarea, (te cuàhàn stná tè-xídandacu-ma). Dandu inga quivì nì yàha Festo ndé ndundáa sàhà nèhivì, te nì sàcòo-tè. Dandu nì dándacú-te nì queé Pablo. ⁷Te na ní quesaa nècuàchìmà, dandu nì sàcuìta stná nècuàchì raza Judea nì quixi Jerusalén mà, nì càhàn tnùhù-né sàhà

nècuàchìmà. Cuàhà gà chuun pesadu nì cachi-nè diquì nècuàchìmà. Doco puru ñà-mànìcùí ñihindèè-né nì sandua.

⁸Daaní Pablo, nì naxiconihí-né nùu nècuàchìmà, cachí-nè:

—Yùhù, còò ni-iin falta nì quidè diquì ley xì nècuàchì raza xi, nì còò stná falta nì quidè diquì veheñuhu xi-nsi, nì diquì stná rey cahnú César.

⁹Doco Festo, cuní-te ndòo vàha-tè xì nècuàchì raza Judea mà, ñàyùcàndüá, nì cachì-te xi Pablo:

—¿A cándísá-ní cùhùn-ní ñuu Jerusalén, te yucán nsidandai sàhà ñà-ndüá cachí nècuàchì yohó?

¹⁰Dandu nì cachi Pablo xì-tè:

—(Còó.) Divi lugar yohó nduú ndé cachí rey César xiñuhu ndundaà sàhà nèhivì. Ñàyùcàndüá yohó ié. Te mii-ní, sàvaha ináhá-ní còò falta nì quidè diquì nècuàchì raza xi. ¹¹Doco cunaha-ní, nú ndisa iá pesadu cuàchi, te ò nú ndisa cuàhà gà inihíquè, te xiñuhu cuì, pues vátuni; cahnì-nsiá yùhù, mà cáchi á coó. Doco nú coó, nú tnùhu ndüá cachí nècuàchì yohó, dandu còò permisú danáyaha ni-iin juez yùhù ndahà-né. Pues vichi xíquèn ñà-dayáha-ní yùhù ndahà rey cahnú César —nì cachi Pablo.

¹²Daaní, Festo, nì ndatnuhu-té xì nècuàchì sàha razón xì-tè nansa quida-tè, dandu nì cachì-te xi Pablo:

—Mii-ní, sàni xicàn-ní ndundaà chuun xi-ní nùu César. Pues vátuni iá; divi nùu César icúmí-ní cùhùn-ní.

Nansa nì xicàn rey Agripa càhàn Pablo nùu-né

¹³Na ní yàha itnii quivì, dandu nì sàa stná rey Agripa xì Berenice ñuu Cesarea mà ñà-casàhù-nè xì Festo. ¹⁴Te como caní quivì nì ndòo-ne yucán, ñàyùcàndüá nì càhàn Festo xì rey mà sàhà Pablo, cachí-te:

—Na ní quee Félix nùu mesa, nì ndòo iin nècuàchì ndiadí yohó (nani

Pablo). ¹⁵ Ñàyùcàndùá na ní sàhìn ñuu Jerusalén, dandu nì catnàtuu dùtù xícusahnú xì stná nècuàchì dandacú nùù ñuu mà, nì xìcàn-nè dandacuí ñà-cui nècuàchì ndiadí mà. ¹⁶ Doco nì naxiconihí nùù-né: “Nsiùhù tè-ndùú nècuàchì romanu, còò estilu icúmí-nsí cahni-nsí ni-iin nèhivì nansa ni nì cui. Còó, vèchi dihna icúmí-tè cuita-tè nùù nècuàchì sanícuàchì sàhà-ñá ñucán vátuni cucumi-té lugar càhàn stná-te sàhà mii-té nansa iá ñà-ndùá càhàn tnùhù-né sàhà-té”.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, nì caquixi nècuàchì ñuu Jerusalén mà dècuèndè yohó, te vichi duha inga quivì nì sàhìn vehechuún, nì sàcòì silla xi, te nì dandacuí ni tavá-te Pablo mà. ¹⁸ Dandu nì sàcuíta stná nècuàchì càhàn tnùhù, te nì sanícuàchì-ne sàhà nècuàchì mà. Chuun pesadu cundua nì cahín. Doco còó, cóni sándúá ñucán. ¹⁹ Cuisi sàhà creencia xi-ne nì càhàn-nè, xì sàhà stná iin ana nì xìhì nani Jesús. Doco Pablo, tucu cachí-nè: itiácú Jesús, cachí-nè. ²⁰ Doco yùhù, cóni cundáà vaha inì nansa chicá vaha quide xì chuun jaàn. Ñàyùcàndùá, nì càhìn xì Pablo, áma cándísâ-né cùhùn-nè ñuu Jerusalén, te yucán ndundaà sàhà chuun xi-ne. ²¹ Doco còó, lugar yohó nì xìcàn-nè cundiadi-nè ndè cachi (cùhùn-nè) ndundaà sàhà-né nùù rey cahnú César. Ñàyùcàndùá, nì dandacuí coo vaha-ne ndè cachi techuín-nè cùhùn-nè nùù rey mà —nì cachi Festo.

²² Dandu nì cachi rey Agripa mà xì Festo:

—Yùhù, cudfì stná inì cunini ñà-ndùá cachí nècuàchì mà.

—Vàtuni, tnaa cunini-ní —nì cachi Festo.

²³ Daaní, inga quivì vaxi tu Agripa xì Berenice ndè salón cahnú ndé ndundáà sàhà nsidaa chuun. Nì quihvi-ne yucán, vico sàstnùhù ndáa-ne. Te yucán sàni

caquesaa stná comandante coronel xì cuàhà stná nècuàchì chicá idónuu ñuu yucán. Dandu nì dandacú Festo ñà-nì tàvâ-te Pablo. (Te na ní quesaa-nè), ²⁴ dandu nì cachi Festo mà:

—Mii-ní rey Agripa, xì nsidaa stná mii-nsiá nècuàchì nì quesaa, yohó indèhe-nsiá nècuàchì (cachí xì-nsiá). Cunaha-nsiá, na ní sàhìn ñuu Jerusalén, cuàhà gá nècuàchì raza Judea nì xìcàn favor nùù, dècuèndè nì càna fuerte-nè, cuní-nè cui nècuàchì yohó. Stná ñuu Cesarea yohó, divi ni ñucán xìcàn stná-ne. ²⁵ Doco nùù yùhù, còò ni-iin falta xi-ne nì túi. Dandu mii-né, nì xìcàn stná-nè ndundaà sàhà-né nùù rey cahnú, ñàyùcàndùá, sàni nacani inì, te icúmí techuín-nè cùhùn-nè yucán. ²⁶ Doco cuisì ñà-còò ni-iñàha cui cachi ndise na tiai nùù señor rey cahnú sàhà-né. Ñàyùcàndùá sàni tavá cànú-nè nùù mii-ní rey Agripa, xì nùù stná nsidaa mii-nsiá nècuàchì dava ga, vèchi cuní nanducu-nsiá índù iñàha cui tiai nùù tutu cùhùn xi-né. ²⁷ Vèchi có-ndùá ñà-techuun-nda iin nècuàchì presu cùhùn nùù rey mà nú còò ni-iñàha cachítnùhu ñà-ndùú falta xi-ne —nì cachi Festo.

Ñà-ndùá nì cachi Pablo na ní càhàn-nè sàhà mii-né nùù rey Agripa

26 Daaní, Agripa mà, nì cachi-nè xì Pablo:

—Vàtuni càhàn-ní sàhà-ní vichi.

Dandu nì cuu ndahà Pablo, te nì quesaha-né nì càhàn-nè, cachí-nè:

² —Nansicáhìn vichi, vèchi nùù mii-ní cuàhìn càhìn. Pues cuàhà gá ñà-ndùá nì càhàn tnùhù nècuàchì raza-ndà sàhì, rey Agripa. ³ Doco cudfì inì vichi, vèchi ináhâ-ní nansa ndisa iá nsidaa estilu xi raza-ndà, te cundáà stná inì-ní sàhà nsidaa chuun ndatnúhú cuàhà-ndà. Ñàyùcàndùá, sacúndáhvî nùù-ní ñà-nì

còo calma xi-ní cunini-ní ñà-ndùá cuàhìn càhìn.

⁴Nsidaa nècuàchì ñuu Judea, ináhá-né nansa nisa quide na ní sandui tèchii. Dihna nisa ìe ñuì, dandu nì sàhìn nisa ìe ñuu Jerusalén. ⁵Te nècuàchì raza-ndà ndoó yucán, dècuèndè sàhana ináhá-né yùhù. Te nú cuní-nè cachitnùhu ndaà-nè, vátùni cachi-nè nansa nisa quide na ní sanchicuìn ley xi nècuàchì fariseu. Nsidaa nècuàchì ley mà, chicá fuerte chívàha-ne religiòn xi raza-ndà. ⁶Doco vichi yohó ié, sanícuàchi-ne sàhí. Te ¿índù falta xi iá? Cuisi ñà-xiníndísê palabra nì quida Dios comprometer xi xii-ndà, divi ñà-cuàhàn-yà danátíacú-yà nsii. ⁷Pues sàhà ñà-nì cachi-yà ducán, ñàyùcàndùá, nsidaa nèhivì nduú nsi-úxin ùì descendencia xi raza-ndà, xinúcuáchí víi-né nùù Dios ndui te ñuú, xiníndísá-né, te ndiatú-né cuu ndisa ñà-ndùá nì quida-ya comprometer mà. Cunaha-ní rey Agripa, yùhù xiníndísá stnái, te ñà-jaàn ndùá disáhà-xí sanícuàchì nèhivì raza-ndà sàhí.

⁸Mii-nsiá, ¿a ndísá có-xiníndísá stná-nsiá ñà-vátùni danátíacú Dios nsii? (Pues ináhá-ndá, vátùni.)

⁹Yùhù, ndisa, nisa tuxi inì ñà-ndiá ìqué quida quini xì nèhivì ndácùcahan xi Jesús de Nazaret. ¹⁰Te divi ñà-jaàn nduá nisa quide ñuu Jerusalén, vàchi ndè nùù dùtù cusáhnú nì taví permisú, te cuàhà nèhivì xí Jesús nisa sadi vehècàa. Dandu quivì cuàhàn-te cacahnì-té nècuàchimà, stná yùhù nì sadandáa stnái. ¹¹Te nisa nacàhin stnái nsidaa vehèñuhu cuachi nisa nanduquí nèhivì xí Jesús ñà-dandohí-nè áma níhìndèí nacuaà-né mii-yá. Te ñà-cuàhà guá nisa xidà inì sàhà-né, dècuèndè nisa sahàn stnái ñuu xicà nì sanchicuìn-nè.

¹²Pues sàhà chuun jaàn nduá cuàhìn ichì ñuu Damasco, nihí orden nì quee nùù dùtù xícusahnú. Ñàyùcàndùá, iá

permisú-xi cuàhìn sàhà chuun ma. ¹³Te nahi càxíhúì nì sandua, señor rey, dandu ichì cuàhìn mà nì xinì yáha ga fuerte nì natnuè nihni iin luz ndé xiqué cuàhìn xì compañeruì, ndè dìquì-xí ansivi vaxa, te chicá ndiaha nì natnuà nùù orá. ¹⁴Ñàyùcàndùá, nì nacàsàn nsidaa-nsí ñuhù, te nì tiacui nì càhàn iin ana càhàn dàhàn hebreu, cachí-yà xí: “¿Saulo, Saulo! ¿Índù chuun nchícùn-ní yùhù quidá quíni-ní xí? Cuisi mii-ní quidá quíni-ní xì mii-ní, vàchi na quidá quisi caní sàhà nùù garrocha, ducán quidá stná-ní”.

¹⁵Dandu yùhù, nì cachi: “¿Ana nduú mii-ní, Señor mío?” Dandu nì cachi-yà xí: “Yùhù nduí Jesús, divi ana dandoho-ní. ¹⁶Doco vichi ndacuiìn-ní, vàchi sàhà-ñá nì xinì-ní yùhù, ñàyùcàndùá icúmí-ní cunduu-ní ana cunucuachi nùì, cunduu-ní testigu sàhà ñà-ndùá nì xinì-ní vichi, xì sàhà ñà-ndùá cuni gà-ní na dacuní guè mii-ní míí quivì vaxi xi-nda. ¹⁷Te vichi cunaha-ní, cuàhìn techuín mii-ní ñà-cùhùn-ní càhàn-ní xì nècuàchì nsidaa inga raza. Te nú cuní-nè quida quini-ne xì-ní, dandu cuidahín mii-ní nùù-né, nùù mii-né xì nùù stná nècuàchì raza-ní Judea. ¹⁸Doco icúmí-ní càhàn-ní xì-né sàhà-ñá datnùù Dios sàxinítnùnì-nè, te quee-ne ichì ñáa, quihin-ne ichì ndiaha-yá. Vàchi nú nì càhàn-ní xì-né, dandu vátùni dàhà-né nùù ndàhà ñà-malu, te candòo-ne ndahà Dios. Nduu stná cuàchi-ne, te cunduu-ne nèhivì ìì xí, dandu cutnahá-né xì nsidaa gá ana xiníndísá-xí, te nihítàhvì stná-nè cuàhà ñà-ndiaha”, nì cachi Jesús xí.

¹⁹Ñàyùcàndùá, nì quida ndise cumplir nsidaa ñà-ndùá nì cachi-yà xí na ní xinì mii-yá ansivi, señor rey. ²⁰Vàchi primeru nì càhìn xì nècuàchì ñuu Damasco, dandu nì ndixi stnái ñuu Jerusalén, te nì càhìn xì nèhivì yucán xì stná inicutu ladu Judea, xì cuàhà stná

ñuu inga raza. Te nsidaa lugar mà nì cachì xì-né ñà-xiñhù cuu-ne arrepentir, te yàha-ne ladu xi Dios, dandu quida vii-né nacua ndiá ìcà-né nú ndisa sàni naxicocufin ini-nè sàhà cuàchi-ne, nì cachì xì-né.

²¹ Pues cunaha-ní, nsidaájàn nduá disáhà-xí nì tniì nècuàchì raza-ndà yùhù patiu veheñuhu cahnú, cuàhàn-nè cahnì-né yùhù nì cùf. ²² Doco Dios nduú ana chindéé xí, ñàyùcàndùá, iin-ni nchícùn ndàì (ichì váha-ya) dècuèndè quivì vichi, iin-ni cáhin xì nèhivi sàhà-yá, a xínduu-ne nècuàchì ndahví, te ò nècuàchì chicá idónuu, nsidaa-né cáhàn xí, cachí xì-né ñà-nduá nì cachitnùhu Moisés, xì ñà-nduá nì cachì stná nècuàchì profeta, ²³ ñà-ìcúmí Cristu ndoho-ya, (te cui-yà), dandu cunduu-ya ana primeru natiacu, te después danátnù-yà ichì ndiaha-yá nùù nèhivi, na nèhivi ñuu-ndà, te ducán stná nèhivi inga ñuu —nì cachi Pablo.

²⁴ Cáhàn va Pablo ducán, dandu nì ndàhì Festo, cachì-te:

—Pablo, sàni culocó sàxinítnùnì-nì ñà-cuàhà guá dacuaha-ní.

²⁵ Doco nì cachi Pablo xì-né:

—Señor gobernador Festo, cuicahnú ini-ní, doco màdiá nì culoquí nduá, vàchi ñà-ndácuisì nduá cachí xì-ní. Cáhàn sahnúf. ²⁶ Te cunaha-ní, yohó íá stná rey Agripa, te có-cùcáhàn núf càhin nùù mii-né, vàchi ináhà-né sàhà chuun yohó. Seguru ícúmí ñà-sàni cundaà vaha ini-nè, vàchi chuun yohó, cóni sándúá iin chuun íá dèhé. ²⁷ Mii-ní rey Agripa, ádí xiníndísà stná-ní ñà-nduá nì tiaa nècuàchì profeta sàhana. Pues yùhù in-áhí, ducán xiníndísá-ní.

²⁸ Dandu nì cachi Agripa xì-né:

—Cuisì iyuhu gá palabra cachì-ní, te vihini yàha stnáì cunchicuìn Jesucristu.

²⁹ Dandu nì cachi Pablo xì-né:

—A sea iyuhu-ní, te ò cuàhà gá cumáni, doco cahnú gá Dios iin-ni ni

quidá stná-ní nacua nì quida yùhù, (nì xiníndísé mii-yá. A sácú vaha nì cúníndísà stná-ní), mii-ní xì nsidaa gá stná nècuàchì iníni yohó. Cuisì-ní có-cùnì cunuhni stná-nsià cadena nahi míf ³⁰ —nì cachi Pablo.

Dandu nì ndacuíta nsidaa nècuàchì ndoó yucán, divi rey Agripa xì gobernador, xì Berenice, xì nècuàchì dava ga ndoó stná xì-né yucán. ³¹ Te nì cuxio-ne iladu, ndatnúhú-nè, cachì-nè:

—Ni còò falta xì nècuàchì jaèn disáhà-xí cui-nè, ni ñà-cundiadi-nè.

³² Te nì cachi rey mà xì Festo:

—Nú màsà cacán-nè yàha-ne nùù rey cahnú César, dandu mà úhì dàhà-né vichi duha nì cùf.

Nansa nì dáyáha-tè Pablo cùhùn-nè ñuu Roma

27 Daaní, Pablo xì itnii gá tè-ndiadí, nì yàha-ne ndahà iin capitán nani Julio, iin soldadu siempre cutnáhà xí soldadu xi meru rey César Augusto, vàchi sàni cachi tè-xídandacu-ma ñà-ìcúmí-nsí quihin-nsi barcu cùhùn-nsi ladu Italia. ² Te nìsa ìa stná iin tiàa nani Aristarco cutnahá stná xì-nsí cùhùn. Iin nècuàchì ladu Macedonia nduú-né, te meru ñuu-nè nduú ñuu Tesalónica. Ñàyùcàndùá, nì nana nsidaa-nsí iin barcu nì quixi ñuu Adramitio, vàchi sàdaaní cuàhàn-nu quihin-nù ichì nùhù-nu, te ícúmí-nù yàha-nù ladu Asia. Dandu nì ditá-nu nì quihin-nù ichì cuàhàn-nu xi-nsí.

³ Dandu nì yàha iin quivì, te nì sàà-nsi ñuu Sidón. Te yucán nì quidamani capitán mà nì sàha-ne permisú (ñà-nuu Pablo barcu), ñàyùcàndùá nì sàhàn nècuàchimà ini ñuu yucán ndé ndoó amigo xi-ne, te nì nihì-né ñà-nduá xiñuhu. ⁴ Dandu nì ditá tu barcu mà ichì cuàhàn-nu, te nì yàha-nsi iin ñuu cahnú nani Chipre indúhu mahì mar. Ladu ndé có-dúcùn guá tàchì nì yàha-nsi, vàchi

ladu nùù-xí caná tàchì mà. ⁵ Daaní, nì yàha-nsi chicá nùù-xí mahì mar íá frente ladu Cilicia xì ladu Panfilia, te nì sàà-nsi ñuu nani Mira íá ladu Licia.

⁶ Yucán nì xini capitán mà inga barcu nì quixi ñuu Alejandría, te icúmí-nù cùhùn stná-nu ladu Italia. Ñàyùcàndùá, divi barcu mà nì dàndácú-né nana-nsi, te cuàhàn-nsi. ⁷⁻⁸ Daaní, cuàhà quivì nì xica cueé-nu, vächì ùhì xicá-nu, làcà ní cuyatni-nù nùù ñuu Gnido, te cóni sáha ga tàchì caca gà-nu. Ñàyùcàndùá, nì sàha-nù vuelta nì yàha-nsi yatni iin esquina ñuu Creta ndé nani Salmón. Dandu yuhù mar diin ñuu Creta mà nì yàha-nsi, doco ùhì stná caca barcu yucán. Dandu nì sàà-nsi nùù ñuhù íchí iin xaan nani Buenos Puertos, yatni ndé íá ñuu Lasea.

⁹ Doco vichì sàni cuee sàstnùhù-nsí, dècuèndè sàni yàha vicò iníhî-ndà, te vihini quida quini mar xì barcu (nú nì cùhùn-nu). Ñàyùcàndùá, nì càhàn Pablo (xì nèhivì ndoó barcu mà), ¹⁰ cachí-nè:

—Señores, sàni sàì nì cundaà inì cuàhàn coo cuàhà tnùndoho xi-nda nú nì cùhùn gà-ndà nùù-xí. Mà úhì ndañuhu carga, xì mii stná barcu, ndè stná mii-nda vihini ndañuhu-nda.

¹¹ Doco capitán mà, chicá nì xinindisá-né ñà-ndùá cachí tiàa dacaca-xi barcu mà, xì ñà-ndùá cachí stná stohò-nu, te màdì ñà-ndùá cachí Pablo. ¹² Ñàyùcàndùá, cuàhà nècuàchì yucán, chicá nì cuni-nè caquee-ne lugar mà, vächì có-ndùá iin lugar vaha yàha-nda tiempu vixin. Ñàyùcàndùá, nì cachi-nè chicá vaha cùhùn-nè nùù-xí ndè ñuu Fenice, dandu vátùnì cundoo-ne yucán tiempu vixin. Ñuu Fenice mà nduú iin ñuu inga orilla ñuu Creta, te cuisì dúcùn tàchì iin iin dián ndé quècahnu hora.

Nansa nì dàhà fuerte dàvitàchí mar

¹³ Daaní, nì quesaha caná yadi tàchì ladu, te nì tuxi ini nècuàchì barcu ñà-vàtùnì cùhùn-nsi. Ñàyùcàndùá, nì quihin tu-nsi ichì cuàhàn-nsi orilla mar iladu ñuu Creta mà. ¹⁴ Doco tixi inga iin ratu nì quesaha nì cana iin tàchì dānā, ladu ñuu mà vāxan, tàchì yódo ladu ñinu cachí-nè xán. ¹⁵ Te nì cacùhan barcu xi-nsi, mànicífí gá ñihindèè-nsí caca ndaà-nu ladu vāxan, ñàyùcàndùá nì sahnde ini-nsi, vächì ndé ndiàchì úún-nu cuàhàn-nu.

¹⁶ Dandu nì yàha-nsi iladu ñuu tii nani Clauda indúhu mahì mar. Te yucán có-cànà cuàhà guá tàchì. Cunaha-ní, barcu cahnú xí-nsí mà, íditá stná-nu iin lancha tii. Te ndee ní quidachuún-nsí, dandu nì ñihí-nsí nì tavà-nsínu. ¹⁷ Dandu nì dácùnúndúú-te iin cable ndee icà barcu cahnú sàhà-ñā màsà ndùá-nu. Te nì yùhí stnâ-te sàà-nu ndé yadi íá ñusi, te cacùhun-nù. Ñàyùcàndùá, nì dānūú-te sicoto ndee dítā tàchì-nú, te ndiachi úún-nu cuàhàn-nu quidá tàchì mà.

¹⁸ Daaní, inga quivì, yáha ga caná î tàchì dānā mà. Ñàyùcàndùá nì quesaha-té nì dāndiàchì-té carga xi-nù ini mar. ¹⁹ Te quivì ùni nì dāndiàchì ndahà stná-nsi nsidaa gá ñà-ndùá ñihí-nu. ²⁰ Dandu nì yàha cuàhà gá quivì, te có-tùí orá, có-tùí sìtnúù, te yáha ga dúcùn dàvitàchí daná mà nsiùhù. Ñàyùcàndùá, còò gá tnùndé ini càcu-nsi nì cahan-nsí.

²¹ Daaní, na sàni yàha cuàhà quivì ndoó dòcò-nsi có-xìxí-nsí, dandu nì sàcuùin Pablo mahì nsidaa-nsí, te nì cachi-nè xi-nsí:

—Compañeros, chica vaha nú nì inini-nsia yùhù nì cùí ñà-màsà quèé-ndá ñuu Creta quixi-nda, dandísá mà cacùhun-nda tnùndoho yohó. ²² Doco vichì, cachí xì-nsiá, màsà cùhúún inì-nsia, vächì ni-iin-nda mà cúí-ndà,

cuisi barcu xi-nda cuàhàn ndañuhu. ²³⁻²⁴ Doco cunaha-nsiá, ñuú ndüvehè nì xìnì yatni ndé (indúhí) nì sàcuìin iin ángel xi Dios nùí. Vàchi mii-yá nduú-yá Stohì, divi ana xinúcuáchì nùù-xí. Pues divi ángel mà nì cachi-nè xí: “Màsà yúhî-ní, Pablo, vâchi icúmí-ní sàà-ní nâcùuin-ní nùù rey cahnú César. Te cunaha-ní, sàni indehè ndâhví Dios mii-nsiá, vâchi dohò cachí-yà xî-ní: mà sàà ni-iin nêhivì cutnâhâ xî-ní cui-nè, ni-iin nêhivì barcu yohó”, nì cachi ángel mà. ²⁵ Ñâyùcândüá contentu ni nâcùndoo-nsia, compañeros, vâchi nacua sàni cachi Dios xí, divi ducán icúmí coo, te seguru icúmîâ. ²⁶ Doco antes icúmí-ndá ndiachi-nda orilla iin ñuu tii mahì mar —nì cachi Pablo.

²⁷ Daaní, nì yâha ùxin cùmì gá quivì, te vichi xicá barcu iladu mar ndé cachí-nè nduú mar Adria. Nahí dava ñuu nduá, te ndiachi ndiachi barcu xi-nsi quidá tàchì. Dandu peón xíquidachuún barcu mà, nì tuxi inì-te ádí sání cuyatni-nù nùù ñuhù íchì càhàn-té. ²⁸ Ñâyùcândüá, nì chitacùhá-te nadaa tantu cunú ñuhú tècuíí yucán, te nì cundaà inì-te òcò sâhùn iin (36) metro cunú-te. Dandu iyuhu gá nùù-xí, tucu tu nì chitacùhá-te, te òcò ùsà (27) metro cunú-te chicá yucán. ²⁹ Ñâyùcândüá, nì yùhí-te òcùn barcu cavà nahnú ñuhú ini mar. Sâhámà nì dânúú-te cùmì càa nahnú xí barcu ndè cahà mar sâhà-ñá màsà cacá gà-nu. Dandu ndiatú cuisi-té tùinuù.

³⁰ Daaní, peón xi barcu, nì cuni-te cunu-tè. Ñâyùcândüá, nì sâcuíta-tè nùù barcu mà, quidá-te na ian cuàhàn-te danuú gà-te inga càa nahnú ndè cahà mar, doco dandâhví-te, vâchi lancha tii ma nduá nì dânúú-te. ³¹ Dandu nì cachi Pablo xì capitán xì stná soldadu ndóo yucán:

—Nú màsà ndóo peón jaàn barcu yohó, mà cácu-nsia.

³² Ñâyùcândüá, nì sâhàn soldadu mà nì sahdè-te cable itácáá lancha mà, te nì ndiachi-nú mahì mar.

³³⁻³⁴ Daaní, na sâcuàhàn tùinuù, dandu nì càhàn Pablo xì nsidaa compañeru-nè, cachí-nè:

—Chicá vâha cuxi-nsia iñâha, vâchi sâcuàhàn-ndâ ùxin cùmì quivì có-xixí-nsiá, nchitó-nsiá, nacání ini-nsiá. Ñâyùcândüá sacúndâhví nùù-nsiá ñà-cuxi-nsia, vâchi ducán xiñuhu quida-nda, dandu càcu vâha-nda, vâchi cunaha-nsiá, còò ni-iñâha cuu xi ni-iin-nda. ³⁵ —nì cachi Pablo.

Dandu nì tñii-ne iin pan, te nì naquimanì-né Dios nì indehè nsidaa-né. Dandu nì dàcuàchí-nèà, te nì quesaha-né xixí-né. ³⁶⁻³⁷ Ñâyùcândüá, nsidaa gá nêhivì yucán, contentu nì ndòo-ne, te nì xixi stná-nè. Te nsidaa nsidaa nsiùhù nècuàchì ñuhú barcu ma, ùì cientu ùnì dico sâhùn iin (276) nêhivì nì sanduu-nsi.

Nansa nì cuu xi barcu, nì tuxi-nú ní sachi-nù nùù mar

³⁸⁻³⁹ Daaní, na ní nsihi nì xixi nêhivì mà nì ndenuu ini-nè, dandu nì sate nsihi-ne trigu (nduú carga xi-nù) ñà-cùnì-nè nduñama chii gá-nu. Dandu na ní tùinuù claru, (nì xini xicà-té yucán iá) iin ñuu mahì mar. Doco cónì nâcùnì-te índù ñuu nduá. Doco nì xini stná-te yucán iá iin ndahà mar ndé iá ndàà ñusi orilla-ñà, te vâha lugar mà daxínu-tè barcu cahan-té. ⁴⁰ Ñâyùcândüá, nì sahdè-te cable xi càa itnífí xí-nù mahì mar, te nì ndòà. Dandu nì dâñâ stná cable nuhnì yutnù chipála dacaca-xi-nú. Te nì nana stná sicoto ndee itáníní ladu nùù-nú (ñà-dítâ tàchì-nú). Ñâyùcândüá nì quesaha-nú nì nacaca-nù, te cueéni cueéni nì cuyatni-nù ndé iá ñuhù íchì mà.

⁴¹ Doco nì sàà-nu iin xaan ndé vâxi ùì ichì tècuíí, te yucán nì cacùhun-nù

cahà mar. Nì ndùxin tnuu nùù-nú, doco cahà-nú, nì quesaha nì sachi ì-ñá nì quida tècuíí dúcùn ndee guá ìcà-nú. ⁴²Dandu soldadu yucán, nì cacuni-te cahni nsihí-te nècuàchì ndiadí ndiaá-te, vâchi vihini dutè-né mar mà, te cunu-ne cahan-té. ⁴³Doco capitán yucán, cóni cùní-nè cui Pablo. Ñàyùcàndùá, cóni sáha-ne cahni soldadu mà nècuàchì ndiadí. Dandu nì dandacú stná-nè nùù nècuàchì tùha dutè ñà-dihna mii-né nì quécoyo-ne mahì tècuíí dècuèndè nì xínu-ne ñuhù íchí. ⁴⁴Dandu nècuàchì mà túha, cunchicùn-nè cùhùn-nè cundó candee-né òquì yutnù nduú tabla, ò inga yutnù xí barcu nì sachi. Ñàyùcàndùá, ducán nì nihì nsihí-nsí nì quee-nsi ndè ñuhù íchí, te nì càcu-nsi.

Ñà-ndùá nì quida Pablo na ní ìa-ne ñuu tii Malta mahì mar

28 Na ní nsihi nì càcu-nsi nùù mar mà, dandu nì xinitnùhu-nsi Malta nani ñuu yucán. ²Te nèhivì ndoó yucán, nì quida manì-né xì-nsí nì chiñuhu-nè iin ñuhu, te nì cachi-nè xì-nsí ñà-nì tnátuu-nsí nadaa-nsí, vâchi cuún dàvì, te vixin ga. ³Ñàyùcàndùá nì nducu stná Pablo chii tutnù íchí. Doco na meru daquéè-nènu mahì ñuhu mà, dandu nì quecunu iin còò dānā xínu-sì nùù ñuhu, te nì tñinùhu tnuu-sì ndahà-né. ⁴Ñàyùcàndùá, na ní caxini nècuàchì ñuu mà itácáá còò mà ndahà Pablo, nì cachi-nè iin-ne xì inga-nè:

—Ádi té-nì sahnì nduú tè-jaàn, ñàyùcàndùá vichi icúmí-tê danāà-te sàhà-té. Mate sání càcu-tè nùù mar, doco mà níhì-té cutiacu gà-te —nì cachi-nè.

⁵⁻⁶Doco nì quidi Pablo ndahà-né, te nì ndiachi còò mà mahì ñuhu. Ñàyùcàndùá, nsidaa nèhivì yucán, ndé ndiatú úún-né, vâchi tuxí ini-nè cuàhàn xiun ndahà Pablo, ò nú cóó, nanāá nacāsàn-né cui-nè. Doco caní tiempu

ndiatú-né indéhe-né, te còò ni-ñàha ni cuu-xi nècuàchimà. Iin-ni iá-nè. Ñàyùcàndùá, tucu nì nacani ini nèhivì mà, cachí-nè:

—Ádi iin dios nduú nècuàchì jaàn.

Nansa nì dandúvaha Pablo yua nècuàchì dandacú nani Publio

⁷Yatni yucán nduú ñuhù xí nècuàchì dandacú nùù ñuu mà; Publio nani-né. Te nècuàchimà, nì dàyáha-ne nsiùhù vehe-ne. Ònì quivì nì sandoo-nsi yucán. Te cuàhà gá nì cunsihi ini-nè nsiùhù. ⁸Te yucán iá stná yua-né, indúhu-né, sáhayocá-nè, vâchi cuhí-nè cuèhè daxin. Dandu nì quihvi Pablo ndé indúhu nècuàchimà, te nì xicàn tàhvi-né nùù Dios, nì chitandó-né ndahà-né diquì nècuàchimà, te ducán nì nduvàha-ne. ⁹⁻¹¹Dandu después dava ga nècuàchì cuhí ndoó ñuu mà, nì caquixi stná-nè, te nì nduvàha stná-nè. Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nì cañúhu nècuàchì ñuu mà nsiùhù. Te na ní xínu ònì yòò ndoó-nsí yucan, dandu nì nana-nsi iin barcu cuàhàn-nsi quihin tu-nsi ichì nacaca-nù xì-nsí. Te nèhivì ñuu mà, nì sàhatahvi stná-nè nsiùhù nsidaa ñà-ndùá xiñuhu nùù-nsí. Te barcu mà, iin yutnù nì ìa yucán inii tiempu vixin nduú-nu. Ñuu Alejan-dría nduú meru ñuu-nu; te nùù-nú itá muñecu nani Cástor xì Pólux. Pues divi barcu mà nduú yutnù nì nana-nsi, te cuàhàn-nsi.

¹²⁻¹³Daaní, primeru nì sàà-nsi ñuu Sir-acusa, te ònì quivì nì sandoo-nsi yucán. Dandu nì caquee tu-nsi, te duha duha nì càvā barcu xicá-nu cuàhàn-nu, te ducán nì sàà-nu xì-nsí ndè ñuu Regio. Dandu inga quivì, te nì quesaha tú tàchì ladu. Ñàyùcàndùá, nì caquee tu-nsi cuàhàn-nsi. Te tixi ùì quivì nì sàà-nsi iin ñuu nani Poteolos. ¹⁴Ñuu yucán nì ndacùhun tnahá-nsí xì nècuàchì iin-ni nchícùn stná xì Jesús, te nì xicàn-nè ñà-ndòò-nsi xì-né iin ùsà quivì. Dandu

después nì quihin tu-nsi ichì cuàhàn-nsi carretera cuàhàn ñuu Roma.

¹⁵ Daaní, ñuu Roma mà nì quee ga stná nèhivì xí Jesús vaxi-ne, vachi sàni xinitnùhu stná-nè sàvaxi-nsi. Dava-ne, dècuèndè ñuu nani Yàhvi xi Apio nì quesaa-nè, te dava ga-nè cuisì ndé ñuu tii nani ùni Changaru nì quesaa-nè (ñà-ndacùhun tnahá-né xì-nsí.) Te na ní xini Pablo nècuàchimà, nì naquimanì-né Dios, te nì ndòo-ne contentu.

¹⁶ Daaní, nì sàà nsidaa-nsí ñuu Roma. Te capitán cutnáhà xí-nsí, nì quida-ne entregar tiàa ndiaá-nè, nì ndòo nècuàchimà ndahà iin comandante. Doco Pablo, nì nihì-né permisú coo cuaán-né, mii-né xì stná iin soldadu cundiaa xì-né.

Nansa nì càhàn Pablo xì nècuàchì raza-nè ndoó ñuu Roma

¹⁷ Daaní, nì yàha ùni quivì, te nì nacana Pablo nècuàchì raza-nè chicá idónuu nì sàà vehe-ne. Te na sání nataca nsidaa-né, dandu nì cachi Pablo xì-né:

—Ñáni, còò ni-ìnhà ni quidé dìquì nècuàchì ñuu-ndà, te ni-iin xichi cóni càhìchì stná inì estilu xi xii-ndà. Doco nì tnii nècuàchì raza-ndà yùhù na ié ñuu Jerusalén, te nì dàyáha-ne yùhù ndahà tè-romanu. ¹⁸⁻¹⁹ Te tè-yúcán, nì xicán tnùhù váha-tè nùí, dandu cuàhàn-te dañá-té yùhù nì cuí, vachi còò ni-ìnhà disáhà-xí cuí. Doco nècuàchì raza-ndà ndoó yucán, cóni cuní-nè dañí. Ñàyùcàndúá, fuerza nì xiquèn dayáha-tè yùhù nùu rey cahnú César ñà-nsidandaà tèmà sàhí. Doco ni-iyuhu có-ndúámà ñá-cuní daquéè cuàchi dìquì nèhivì raza-ndà; còò.

²⁰ Pues cunaha-nsiá, iá ñà-disáhà-xí nì quide mii-nsiá invitar cundehí-nsiá, te càhìn xì-nsiá yohó, vachi vichi ndisa sà-íá iin tnùndé ini ndiaha xì nècuàchì raza-ndà Israel. Doco divi sàhà-ñá (xiníndísè tnùndé ini ndiaha

ma), ñàyùcàndúá nì sàì nì sàcùnuhni cadena yohó —nì cachi Pablo.

²¹ Dandu nì cacachi nècuàchimà xì Pablo:

—Còó; còò ni-iin carta ni quixí ladu Judea càhàn sàhà-ní, ni còò ni-iin stná nècuàchì raza-ndà nì quésáá daquéè cuàchi-xi dìquì-ní. ²² Doco cachí-ní xì-nsí nansa iá ichì sàà, tuxí inì-ní. Vachi nsiùhù cuní-nsi cundaà ini-nsi, vachi nsidanicuú lugar càhàn ùhí nèhivì dìquì ichì mà —nì cachi-nè.

²³ Daaní, nì saquin Pablo iin quivì quixi tu nsidaa-né. Te na ní sàà quivì mà, cuàhà gá nèhivì nì casaà vehe Pablo. Ñàyùcàndúá, ndè dàtnàà, xì ndè nì cuaà dahuun nì ndòo-ne yucán, càhàn Pablo xì-né, datúí-ne nansa iá ichì ndé dandacú Dios, te dansínuu ini-nè nècuàchimà nansa cachí ley xi Dios nì tiaa Moisés, xì nansa cuní cachi stná palabra nì tiaa nècuàchì profeta sàhana. Ducán nì quida-ne, vachi cuní-nè dacúníndísá-né nècuàchimà, te cahvi-ne xì Jesús. ²⁴ Daaní, na ní nsihamà, dandu dava nècuàchì iníni má, nì xiníndísá-né, te dava-ne, còò. ²⁵ Màdì iin-ni ni xiníndísá nsidaa-né. Daaní después cuní-nè nùhù-nè. Doco na táñaha ga caquee-ne, nì cachi Pablo xì-né:

—Ndisa, ñà-ndáà nduá nì cachi Espíritu ì xí Dios xì xii-ndà sàhana na ní dàcàhàn-yà profeta nani Isafas, vachi dohó nì cachi-yà xì nècuàchimà:

²⁶ Cuahán-ní, càhàn-ní xì nècuàchì raza-ní yohó, te dohó cachí-ní xì-né: “Mii-nsiá, cuàhà gá icúmí-nsiá cunini-nsiá, doco mà sàà-nsiá mànihì ini-nsiá. Te cuàhà gá icúmí-nsiá cundehè-nsiá, doco mà cundáà ndisa inì-nsiá”. (Ducán cachí-ní xì nècuàchì raza-ní.) ²⁷ Vachi nsidaa nèhivì mà, quidámáxinì-nè, na ian ùhí tiacu-nè. Te quidá-né na ian dànúcuáni-nè nùu-né, vachi

có-cùní-nè cundehè-né (ichì váha), ni có-cùní stná-nè cunini-ne, ni có-cùní stná-nè mànihì ini-nè, ni có-cùní stná-nè natnahnù-nè ichì yùhù, te ducán nsida víí anima-nè, ni cachi Dios.

²⁸ Pues vichi cunaha-nsiá, sàni nihitàhvi nèhivì nsidaa gá raza cunini stná-nè razón ndiaha nansa càcu-ne nùù-yá. Te mii-né, ndisa, icúmí-nè cunsihi ini-ne cunini-ne ²⁹—ni cachi Pablo.

Dandu nècuàchì raza Judea mà, ni caquee nsihi-ne, te ni quesaha-né ndat-núhú fuerte-nè sàhà palabra mà.

Nansa ni quida Pablo na ndiadí-nè vehe-ne ñuu Roma

³⁰ Daaní, inii ùi cuià nisa ìa Pablo iin vehe renta (ñuu mà), te dayáha-ne nsidaa nèhivì sáa nùù-né, ³¹ cachítnùhu-ne xì nècuàchimà sàhà ichì ñuhiví ìi xí Dios, vachi libre íá-nè càhàn-nè xì nsidaa nèhivì mà. Ñàyùcàndùá, cuàhà gá ni dàcuàhá-né nècuàchimà sàhà Stoho-ndà Jesucristu, còò iin ni sadí xì nùù-né.

Tutu Nì Tiaa San Pabło nùu Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Roma

1 Yùhù nduí Pabło, iin nècuàchì xínúcuáchí nùu Jesucristu. Divi mii-yá nì cachi-yá xí ñà-cùhìn chuun xi-ya; mii-yá nì nacàxin-ya yùhù ñà-cachitnùhi razón ndiaha xí Dios inicutu. ²Te divi razón mà nduú stná palabra nì cachitnùhu-ya sàhaha na ní dàtnùú-yà ini nècuàchì nì sacahàn cuenta xi-ya, te nì tiaa-ne ñà-yúcàn nùu tutu ì. ³⁻⁴Cunaha-nsiá, cáhàn palabra mà sàhà Dèhemanì-yá, te cachá ñà-ndùú-yá iin descendencia xi rey David, vèchi iin nècuàchì ñuhivì yohó nì sanduu xì-yá, cachá. Doco (dífn lugar nì quixi) anima ì-yá, vèchi Dèhemanì Dios nduú-yá, te icúmí-yá poder, ináhá vâha-nda ñà-jaàn, vèchi mate ní xihì-yà, doco nì natiacu-yà. ⁵Te divi nùu mii-yá sàni nihitáhvi nsiùhù cacanu-u-nsi chuun xi-ya ñà-càhàn-nsi xì nèhivì nsidanicuú ñuu, áma sàá stná-nè cunini-ne ley xi-ya, te cunindisá-néyà, dandu más gà tñùñuhu xí-yá quee. ⁶Te mii-nsiá, ducán nì xinindisá stná-nsiá, vèchi nì cana stná Jesucristu mii-nsiá (ñà-cunchicùn-nsiàyà). ⁷Te vichi tiaí tutu yohó nùu nsidaa mii-nsiá nècuàchì ndoó ñuu Roma. Cunaha-nsiá, ñà-màni guá-nsiá nùu Yua-nda Dios, ñàyùcàndùá nì cana-yansiá sàhà-ñá cunduu stná-nsiá nèhivì ì xí-yá.

Te vichi xícàn tàhvi sàhà-nsiá nùu mii-yá xì nùu Stoho-nda Jesucristu ñà-nì cuáha-yansiá gracia, te contentu ni cúndóó-nsiá quida-ya.

Nansa nì cachi Pabło ñà-cùnì-nè cùhùn-nè ñuu Roma nàcòtò-nè nèhivì xí Dios ndoó yucán

⁸Primeru cuàhìn cachì ñà-yòhò: yùhù ndácùcahìn Jesucristu, te naquímání (Yua-nda) Dios sàhà nsidaa-nsiá

ñà-ndiaha guá xiníndísâ-nsiá mii-yá. Te vichi dècuèndè inicutu ñuhivì sàni xinitnùhu-ne sàhájàn. ⁹Yùhù, xì nsidaa animè xínúcuáchí nùu-yá, cachitnùhi razón ndiaha sàhà Dèhemanì-yá. Te mii-yá, ináhá-yá ñà-ndáa nduá nsinúu cuáhà inì mii-nsiá, te xícàn tàhvi sàhà-nsiá nùu-yá. ¹⁰Te xícàn tàhvi stnáì áma cóo iin quivì nihí tiempu sàì nàcòtì mii-nsiá, nú ducán cuní stná mii-yá. ¹¹Vèchi cuáhà gà cuní sàì sàhà-ñá nihitáhvi gá-nsiá más ñà-ndùú cui chindee xi anima-nsiá, dandu chicá nacuahandee inì-nsiá. ¹²Te ò ni cachí-nda, ñà-cùnì-nda chindee stnaha-nda ñà-chicá cunindisá víi-ndayá, vèchi nsidaa-nda, iin-ni xiníndísá-ndáyá.

¹³Ñàni, cuní cundaà ini-nsiá ñà-cuáhà gà xichi nacánì inì sàì ndé ndoó-nsiá, doco siempre iá ñà-sadí nùí. Doco vichi ndisa, (vihini sàì), vèchi stná ndé ndoó-nsiá cuní quida stnáì chuun ì xí Dios, nacua sàni quide dava ga ñuu, sàhà-ñá ducán quee stná cuáhà ñà-vàha xi mii-nsiá. ¹⁴Vèchi ndiá ìqué (cachitnùhi razón ndiaha xí-yá) xì nsidanicuú nèhivì, a xínduu-ne nècuàchì ñuu ndé cáhàn-nè dàhàn griegu, te ò ndéni ñuu nì cui, doco icúmí càhìn xì nsidaa-né, a nchichí-nè, te ò mà nchichí-nè. ¹⁵Ñàyùcàndùá, nùu yùhù, dispuestu ié sàì cachitnùhu stnáì xì mii-nsiá nècuàchì Roma ñà-ndùú razón ndiaha.

Cahnú poder xi razón ndiaha xí Dios

¹⁶Yùhù, có-cùcàhàn nùí cachitnùhi razón ndiaha xí Cristu, vèchi cunaha-nsiá, sàhà palabra jaàn vètùnì càcu anima-nda quida poder xi-ya, nú sàni xinindisa-ndayá, mate nècuàchì ndéni ñuu nì cui ni cúndúú-nda. Doco dihna xiñuhu (cunitnùhu) nècuàchì raza Judea, dandu stná nèhivì dava ga ñuu ñuhivì. ¹⁷Vèchi divi sàhà razón ndiaha

ma datúí Dios nansa cui ndee vâha-nda nùu-yá nú ni cúníndísâ vâha-ndayá, vâchi cuisì-ní ñà-jaàn nduá ndiaá, nacua cachí stná tutu ìì: “Nú sàni ndee vâha-nda nùu-yá ñà-xìníndísâ-ndáyâ, dandu vida ndiaha ñiháhvi stná-ndâ”.

**Nsidaa nèhivì, íá
cuàchi-ne, cachí Pablo**

¹⁸ Sàni cundaà ini-ndâ fuerte icúmí quixi castigu xi Dios ñiquí nsidaa nèhivì có-quidá víi, vâchi quini quidá-né, te cuehé gà-nè, có-sâha-ne cuitià palabra ndâcuisì xí-yá, ¹⁹ mate sâ-ínáhâ vâha-ne sâhâ ñà-nduá cui cundaà ini-ndâ sâhâ-yá, vâchi sàni datúí-yañâ nùu-ndâ. ²⁰ Vâchi ñècuèndè ni sâcòo ñuhivì nâhâ claru ñà-nduá cui cundaà ini-ndâ sâhâ-yá; mà úhì cundehè-ndâ nsidaa ñà-nduá ni quidavâha-ya, te cundaà ini-ndâ. Nâhâ xicâ icúmí-yâ poder ndisa nicanicuahàn, te claru cundaà stná ini-ndâ ñà-mii-yá nduú-yá Dios. Ñâyùcânduá, còo ni-iin ñà-ñisâhâ-xí (nacuaà nèhivì-yá). ²¹ Vâchi na nîsa inaha-néyâ antes, cóni câhvi ndisa-neyâ nacua ndiá icà-né, ni cóni náquímâni stná-nèyâ. Cuisì ini-ni mii-né ni chitnùnì ndevâha ini-nè nansa quida-ne, mànicúf gá mànihì tnùnì ini-nè nansa quida víi-né. ²² Ñâ-nchichí guâ-nè câhàn-né, ñà-yùcán ni tùi-ne nduú-né ñècuàchi neciu. ²³ (Te ñà-neciu guâ-nè), ni nandòdó-né ñà-ndiaha guá íá-yâ, te cahan-né iin figura íá nahi nèhivì nduú Dios, mate nèhivì, xhì-nè, doco mii-yá, itiácu-yâ nicanicuahàn. Te ni quidavâha stná-nè figura laa, xi stná quisì nahnú, xi quisì cuàti, (te ni cahvi-nèñâ).

²⁴ Ñâyùcânduá, ni cuhuun ini Dios sâhâ-né, te ni cachi-yâ ni cùhùn-nè ichì sìquini ni nchihò ini-nè. Te ducán ndisa ni quida-ne, (yâha ga quini) ni quida-ne xi iquicúnú-nè, cóni chívâha ga-nè tnùñuhu xí-né. ²⁵ Ni nacuaà dahuun-ne palabra ndâcuisì xí-yá, te ñà-nduú tnùhu

ni candisâ-né. Màdi mii-yá ana ni quidavâha xi ñuhivì ni câhvi-né; còo, cuisì-ní ñà-nduá ni quidavâha-ya ñuhivì yohò ni cahvi-né; cuisì ñà-jaàn nduá ni xinucuachi-né nùu-xí, màdi nùu mii-yâ ndiaha itiácu nicanicuahàn, amén.

²⁶ Ñâyùcânduá, ni nacoo dahuun-yanè. Dandu chicá quini ni quida ndevâha-ne xi mii-né. Ñècuèndè stná ñècuàchi ñahâ, cóni nândâhâ gâ-ña xi ñècuàchi tiâa nacua quidá ñècuàchi ñahâ. Còo, entre mii-ñâ nîsa quida-ñâ cuàchi. ²⁷ Te ducání stná tiâa, dava ga stná-te, cóni nândâhâ gá stná-te xi ñahâ. (Ndahví-te), vâchi entre mii-té ni naxihò stnahâ-te, te ni quida-tè cuàchi. Doco sâhâ ñà-yùcán ni ñihì stná icà-té (cuèhè), vâchi ñà-yùcán nduú castigu xi-tè nacua xiñuhu coo xi-té ñà-ni quee-tè ichì vâha.

²⁸ Te-ñâ cóni cúdîl gá ini-nè cunihnu ini-nè mii-yá, ñâyùcânduá, ni nacoo dahuun stná-yànè, te sâhâmâ ni cuchicuehe dahuun sâxínitnùnì-nè. Cuisì ñà-có-ndiá icà-né quida-ne nduá nchícùn-nè vichi. ²⁹ Vâchi chitu anima-nè nsidanuu ñà-chìcuèhè. Ñâyùcânduá quidá ndevâha-ne cuàchi xi ñècuàchi ñahâ. Yâha ga có-quidá víi-né. Xího-né cuahâ iñâha, te cúmbidia stná ini-nè. Te túha stná-nè cahnì stnahâ-né, vâchi nââ stnahâ-né ñà-malu guâ-nè, te dana ga stná-nè; dandahví stnahâ stná-nè, te câhàn ndiaa stnahâ-né, ³⁰ vâchi quini ga câhàn-nè ñiquí ñanitnaha-ne. Có-xiñùhù-né Dios, vâchi cuadú gà-nè, mii-né nduú-né mii-né cahan-né. Ndiaha gâ-nè cahan-né, doco maña gà-nè. Có-íniní-né ñà-nduá cachí yuadíhí-né. ³¹ Ni có-sââ-nè cundaà vâha ini-nè, te có-quidá stná-nè cumplir nú sàni cachi-nè iñâha. Mà túha-ne cuhi stnahâ ini-nè. Nicanicuahàn chuhún ini-ne sâhâ iin ñanitnaha-ne, te mà túha-ne cundehè ndahví stnahâ-né.

³² Te mate ináhá vâha-ne ñà-ìcúmí Dios nsidandaà-yà sàhà cuàchi quidá-némà, doco có-ndùlócô-nè, mate ináhá-nè ñà-xiñhùhù cui-nè sàhà falta mà, doco iin-ni quidá-néà, ndè cudîi gá stná ini-nè nú quidá stná nèhivì dava ga ducán.

**Palabra xiñuhu cachi-ndà xi
ana tuxí inì-xi chicá
vâha-ne nù ñanitnaha-ne**

2 Ñàyùcàndüá, (nú iá iin nèhivì), ndéni nèhivì ni cúndúú-né, te xítñùhu-ne ñanitnaha-ne, dandu vátùni cachi stná-ndà dohó xi-né: “Mii-ní, iá stná cuàchi-ní; ñàyùcàndüá có-xiñhùhù cuitñùhu-ní ducán; iá-ní xítñùhu-ní ñanitnaha-ní, doco cunaha-ní, xidá cuàchi stná mii-ní quida-ní, vâchi nacua quidá mii-né, ducán quidá stná mii-ní. ² Te sà-ináhá-ndá, palabra ndàcuisi cundua na nsidandaà Dios sàhà cuàchi nèhivì có-quidá víi. ³ Ñàyùcàndüá, ¿a tuxí inì-ní cui càcu-ní nù castigu mà? (Mà cúí), vâchi mate xítñùhu-ní nècuàchì quidá xi cuàchi ma, doco ducán quidá stná mii-ní. ⁴ Cunaha-ní, màni gá quidá Dios xi-ndà, vâchi ndee cahnú ini-yà sàhà-ndà. Te ¿a cahíchi inì-ní ñà-quidá-yá ducán? ¿A có-cùndáà inì-ní ñà-ndüá disáhà-xí quidá ndiaha guá-yà ducán? Pues divi sàhà-ñá ni sàà-ndà naxicocufin ini-ndà sàhà cuàchi-nda ndüá. ⁵ Doco (mii-ní, cóò), ndee gá inì-ní, có-cùù-ní arrepentir, ñàyùcàndüá cáyà, te cáyà castigu ñihì-ní quivì juiciu, dandu quivì mà icúmí nèhivì cundaà ini-nè cuisì nsidándáà Dios nacua ndiá ìcà-yá quida-ya, ⁶ te cuàha-yàndó (castigu, ò cuàha-yàndó iin ñà-vàha), según nansa ni quida iin iin-nda. ⁷ Dandu nèhivì iin-ni quida-xi chuun vii, ñihì-né vida ndiaha nicanicuahàn, vâchi sàhà ñà-ndüá quidá-némà nandúcu-nè nansa quee tñùñuhu ndiaha xí-né (nù-yá), vâchi

cuní-nè ndee vâha-ne nù-yá, te cundoo stná-nè nù-yá nicanicuahàn. ⁸ Doco nèhivì có-nchìcùn palabra ndàcuisi, iin castigu fuerte ñihì-né ñà-cùdúchí guá ini-yà sàhà-né, vâchi cuisì-ní ni nacani ini-nè quida-ne ñà-ndüú gustu xi mii-né. ⁹ Cuàhà tñùndoho fuerte cucumi nsidaa nècuàchì có-quidá víi ma, te yáha ga nacani cuaá ini-nè sàhàjàn. Dihna nècuàchì raza Judea ndundaà sàhà-xí, dandu después nsidaa gá nèhivì inga raza. ¹⁰ Doco nèhivì quidá víi ma, ñihì-né cundoo ndiaha-né, vâchi ñihì-né natüi-ne nù Dios, dandu màni gá cundoo-ne. Dihna nècuàchì raza Judea ñihitáhvi ducán, dandu después nèhivì raza dava ga”.

¹¹ Pues ducán ndüá, vâchi cunaha-nsiá, iin-ni indéhe Dios nsidanicuú nèhivì ñuhiví. ¹² Nèhivì tàcùnì ley xi-ya, nú quida-ne cuàchi, dandu icúmí-nè ndañuhu-né, te quivì cuu xi-né ducán, mà chindéé ley mà-né. Daaní stná nèhivì ináhá vâha ley xi-ya, divi nacua cachí ley mà, ducán icúmí cuu xi-né quivì ndundaà sàhà-né. ¹³ Vâchi nú ni quidá ndisa nèhivì cumplir ley xi-ya, dandu vátùni ndee vâha-ne nù-yá. Doco nú cuisì iníni uun-neà, dandu mà cùndiáàmà. ¹⁴ Vâchi dava nèhivì, tàcùnì-nè ley xi-ya, doco tûha-ne quida-ne cumplir ñà-ndüá cachá, vâchi inì-ni mii-né nacání ini-nè quida-ne ducán. Ñàyùcàndüá, divi ñà-jaàn cunduu na iin ley xi-ne. ¹⁵ Vâchi cuisì ñà-cundehè-ndané nansa quidá-né, te cundaà ini-ndà ñà-ini anima-nè sáñihì ini-nè nansa iá ley xi-ya. Ináhá vâha-ne iá iin ley chivâha-nda. Te stná sàxínítnùnì-nè, ducání cachí stná` xi-né. Vâchi dava xichi dandohó sàxínítnùnì-ndà ndohó, te dava xichi cachá` xi-ndà ñà-còò cuàchi-nda.

¹⁶ (Pues cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn, claru icúmíâ tûia) quivì nsidandaà Yua-nda Dios sàhà nsidaa ñà-íá dehé

ini anima nêhivî. Te divi ndahà Jesucristu icúmî-yâ nacoo-ya juiciu mà, nacua cachí razón ndiaha cachítnùhî xî nêhivî.

Nansa nî quida nècuàchî raza Judea, cónî chívàha stná-nè ley xi-ya

¹⁷ (Vichi cuàhìn càhìn sàhà) nêhivî raza-nsî. Nècuàchî raza Judea nduá danani nêhivî raza-nsî. Te cuàhà nêhivî raza mà, yáha ga nihnú ndéé ini-nè ñà-icúmî-nè ley ì xí Dios; ñàyùcàndüá chicá ndiaá-nè cahan-né, vâchi mii-yá càhvî-né, ¹⁸ te ináhá-nè ñà-ndüá dandacú-yá quida-nda. Te sàhà-ñá dàcuahá cuáhà-né ley ì mà, ñàyùcàndüá cundáà ini-nè índù inàha nduú chuun vii, te índù ñá-còó. ¹⁹ Sàhámà quidá-né cuenta ñà-mii-né icúmî nacani xi nsidaa nêhivî nansa iá ichî váha cahan-né; xiñuhu danátnûu ini-nè nsidaa nècuàchî xicá ichî ñáa, tuxí ini-nè. ²⁰ Cuisî mii-né cui dacúndéhe xi tè-neciú iin ichî víi, vâchi maestru nduú-né cahan-né. Nahi mée có-ináhá xínduu nècuàchî dava ga, cahan-né, te ñàyùcàndüá, cuní-nè chinaha-nè nècuàchimà, vâchi tuxí ini-nè ñà-sàhà ley dacuahá-né mà vâtùni mànihî ini-nè nsidanicuú inàha, te cundaà stná ini-nè sàhà nsidaa ñà-ndüú ñà-ndáa. ²¹ Pues vichi, nú ducán cudî guá ini-nè dacuahá-né nêhivî dava ga, ¿a có-xiñùhù dacuahá stná-nè mii-né? Vâchi cachí-nè xî nêhivî ñà-màsà quidá cuhñá-né, doco ¿a ndísá có-xidá cuhñá stná mii-né? ²² Te cachí stná-nè xî nêhivî ñà-màsà càhàn-nè xî inga nêhivî cónî nándàhà xî-né, doco ¿a ndísá có-quidá stná-nè ducán? Cahíchî ini-nè ñà-ndüú yùù yócò, doco ¿a có-xidá cuhñá stná-nè ñà-cuicà iá veheñuhu? ²³ Ndee càhàn-nè sàhà-ñá sà-icúmî-né ley ì xí Dios, doco có-chívàha ndisa-neà, te cuní cachàmà na ian cahíchî ini-nè mii-yá nduá.

²⁴ Pues, divi ducán cachí stná tutu ì ndé cachá: “Sàhà modo ndahví xi nècuàchî raza-ndà, ñàyùcàndüá sácùndiaa quini tè-inga raza Dios xi-nda”.

²⁵ Cunaha-nsiá, ñà-ítúú seña xi-ya icà-ndà, vâtùni cundiaa mà nú chívàha ndisa-nda ley xi-ya; doco nú còó, dandu davani queámà na ian còò ni-iin seña mà icà-ndà. ²⁶ Ñàyùcàndüá, nècuàchî (inga raza) còò seña icà-xí, nú ni chívàha-ne ley xi-ya, dandu vâtùni quida stná-ndà cuenta na ian itúú ndisa seña mà icà-né. ²⁷ Cunaha-nsiá, mate còò seña mà icà-né, te chívàha stná-nè ley mà, ñà-jaàn datúu claru ñà-có-quidá víi nècuàchî raza-nsî Judea, vâchi có-chívàha-ne ley mà, mate icúmî-né tutu ì, te itúú stná seña mà icà-né. ²⁸ Ñàyùcàndüá, ¿ana cachi-ndà nduú ndisa nècuàchî raza Judea? ¿A sàhà descendencia xi-ne nduá? Còó. Te ñà-ítúú seña xi Dios, ¿a cui sí sàhà icà-ndà nduájàn? Còó. ²⁹ Chuun xi anima-ndà nduá, te ini anima-ndà nduú ndisa-nda nècuàchî raza Judea. Te ducán stná ñà-dúcùn-ndà seña xi-ya, cui sí ini anima-ndà nduú ñà-ndiáa. Iin ñà-nìhnú vaha ini-ndà nduá, màdì iin ley nì tiaa nùù tutu. Te nú iá (viì ndisa) anima-ndà ducán, dandu icúmî-ndá ndee vaha-nda, doco nùù Dios, màdì nùù nêhivî.

3 Nú ducán nduá, dandu ¿índù chuun cachí-ndà ndiaha gá iá ñà-ndùù-ndà nêhivî raza Judea, te itúú seña xi Dios icà-ndà? ² Pues cuàhà gá ventaja nduá, te cuàhà modo chindéa. Primeru, cuàhà gá nduá ñà-nì nihitáhvi nêhivî raza mà cucumi-né tutu ì cachítnùhu palabra xi-ya. ³ Vâchi mate có-xiníndisâ dava-ne, doco có-cuní cachàmà ñà-nacuaà Dios ñà-ndüá nì cachi-yà. ⁴ Còó, vâchi mate nsidaa nêhivî, tñuhu-né, doco mii-yá, icúmî-yá quida ndisa-ya cumplir ñà-ndüá nì cachi-yà. Te ducán cachí stná nùù tutu ì (ndé càhàn nêhivî xî-yá, cachí-nè):

“Claru icúmí tùi ñà-cuisì mii-ní cachí xì ñà-ndùú ñà-ndáà, te nú daquée cuàchi nèhivì ñà-cuàchi-ní, dandu divi mii-ní icúmí-ní cundee-ní nùù-né”.

⁵⁻⁶Mate chicá nàhà claru ndiaha gá iá Dios (na xiní-ndà ñà-quini guá quidá nèhivì cuàchi), doco ¿a sáhámà cui cachi stná-ndà ñà-có-quidá víi-yá na sàhà-yàndó castigu sàhà cuàchi-nda? Còó, màsà nuncu cachi-ndà ducán. Cuisì nì cachi palabra jaàn sàhà-ñá divi ducán (tuxí ini dava) nèhivì. Doco còó, mà cúí cachi ndisa-nda ducán, vèchi nú ducán ni cúndúá, mà cúí nìhì Dios nansa nsidanda-à-yà sàhà cuàchi-nda ni cuí. ⁷Doco cachí dava nèhivì ñà-chicá quee tñũnhu xí Dios nú ni cachí-nè iin tñũhu, vèchi tuxí ini-nè ñà-sàhájàn chicá nsinuu ini-ndà ndàà cuisì ini Dios. Doco nú ducan ni cúndúá ñà-quee tñũnhu xí-yá sàhà cuàchi-nda, dandu có-ndiá ìcà-yá nsidanda-à-yà sàhà cuàchi-nda ni cuí. ⁸Te nú ducán nduú stná, ¿amádi chicá ndiaha ñà-quida cuahà-ndà ñà-có-ndiáá, dandu chicá quee viá ni cuí? (Doco còó, màsà cáchí-ndà ducán, mate) cachí dava nèhivì ñà-divi ducán chináhá nsiùhù, daquée cuàchi-ne ñà-cuàchi-nsí. Doco nècuàchimà, icúmí-nè ndoho-ne sàhà (ñà-dàquée cuàchi-ne ducán), vèchi divi nduá xiñuhu coo xi-né.

Nsidanicuú nèhivì, iá cuàchi-ne

⁹Pues, ¿índù ñà-cachi-ndà vichi? ¿A ndísá chicá ndiaha nècuàchì (raza Judea)? Còó, vèchi sàni cundaà vaha ini-ndà, nèhivì cuàchi nduú nsidanicuu-nda, nahi nèhivì inga raza, te ducán stná nècuàchì raza-nsì Judea. ¹⁰Vèchi ducán cachí stná nùù tutu ì: Còó ni-iin ana niñnú ndàcuisì inì-xi; ¹¹còó ni-iin ana sàà cundaà inì-xi, còó ni-iin nandúcu ndisa nansa iá ichì Dios. ¹²Nsidaa nèhivì, sàni tucù-nè ichì malu; nsidaa-né sàni

cuchicuehe anima-nè. Ni-iin-ne có-quidá víi-né. ¹³Te (ñà-quini guá) cáhàn-nè, ducán nduá nahi dico ndé nì nuna yavi xi nsì. Te tũha ga stná-nè dandahví stnahá-né. Ducán iá palabra xi-ne nahi venenu xi iin còó dānā. ¹⁴Cuàhà gá xicàn tãhvi chihàn-nè ñà-cuàchi-ní, te cáhàn ndiaa stná-nè ñà-cuàchimà. ¹⁵Yàchi gá nacání ini-nè cahni stnahá-né. ¹⁶Te ndéni nì cui ni yaha-ne, yucán xinì nèhivì tñũndoho. ¹⁷Vèchi mà túha-ne cunchicùn-nè ichì ndé cundoo manì-ndà. ¹⁸Te có-yúhí stná-nè Dios, vèchi có-nìhnú ini-nèyà.

¹⁹Pues ináhá-ndá, nsidaa ñà-nduú cachí ley sàhaha ma, sàhà-ñá cunini nèhivì ndoó tixi ley mà nduá, te ducán (nducahan-ne), te cadì-nè yuhù-né, vèchi iá stná cuàchi-ne, nacua iá cuàchi nsidanicuú nèhivì ñuhivì. ²⁰Ñàyùcandúá, ni-iin-nda mà sàà-ndà ndee vaha-nda nùù Dios sàhà cuisì ñà-chivàha-nda ley sàhaha ma, vèchi chuun quidá ley mà, cuisì nduá ñà-cundaà ini-ndà iá ndisa cuàchi-nda.

Nú xiníndísá-ndá mii-yá, icúmí càcu anima-ndá

²¹Doco vichi cunaha-nsiá, iá ndisa nansa ndee vaha-nda nùù-yá, te còó ni-iin ley chivàha-nda sàhámà. Mà úhì cundaà stná ini-ndà ñà-jaàn nú ni cahvi-nda tutu nduú ley xi-ya, xì stná tutu nì tiaa nècuàchì profeta. ²²⁻²³Vèchi nú sàni xinindisa-nda Jesucristu, dandu icúmí-ndá ndee vaha-nda nùù-yá, nsidanicuú ndohó nècuàchì nhicùn xì-yá. Vèchi iin-ni indéhe Dios nsidaa nèhivì sàhà ñà-iin-ni iá cuàchi nsidaa-né, te iin-ni có-sàà stná-nè tavà-né tñũnhu xí-yá. ²⁴Doco sàhà-ñá nì dānā Jesucristu sàhà-ndà, ñàyùcandúá uun-ni sàhatahvi-yàndó gracia xi-ya, te sàhájàn vātūni ndee vaha-nda nùù-yá, te càcu

dahuun anima-ndà. ²⁵ Vàchi nì chitnùní ini Yua-nda Dios ñà-cunduu Jesucristu ana icúmí cui, te cuitià nì-yá, dandu nsi-daa ana cahvi xì ñà-ndúá nì quida-ya, mà nsínúú gá ini (Yua-nda) Dios sàhà cuàchi-ne. Te sàhájàn cundaà stná ini nèhivi ñà-vàtùni nì quida-ya xì nèhivi sà-naha na ní dèyáha uun-ya cuàchi-ne, te nì quidandee gá ini-yà sàhà-né. ²⁶ Daaní, inga ñà-disáhà-xí nì xihì-yà nduú stná ñà-cundaà ini nèhivi ñà-ndiaha gá quidá stná-yà tiempu vichi. Te mate ñà-ndáà cuisì cundua na nsidandaà-yà sàhà-ndà, doco nú cahvi-nda xi Jesús, dandu vátùni ndenihi-yàndó na ian nduu-nda nèhivi còò falta xi.

²⁷ Daaní, nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà sàhà nèhivi ndeníhí vaha guá xì mii-xí? Pues, có-ndúá ñà-cachi gà-nè ducán. ¿Índù chuun? ¿A sàhà-ñá cóni chívaha viì-né ley ì? Còó, divi sàhà-ñá mà cundiáá gà ni-íñàha nù-yá, cuisì ñà-cunihnu vaha ini-ndàyá. ²⁸ Ñàyùcàndúá, vichi sàni cundaà ini-ndà nansa quida-nda, te ndee vaha-nda nù-yá. Divi ñà-cunihnu vaha ini-ndà mii-yá nduá xiñuhu, màdi ñà-chívaha-nda ley (sànaha ma).

²⁹ ¿A cuisì Dios xi nèhivi raza Judea nduú-yá? (Còó.) ¿A có-ndúú stná-yà Dios xi nsidaa gá nèhivi ñuhiví? Jaan, vachi Dios xi stná mii-né nduú-yá. ³⁰ Vachi imindaa Dios iá, te vátùni ndee vaha nsidaa nèhivi nù-yá nú ni cúnindísà-néyà, có-quidá a nduú-né nècuàchì raza Judea, te ò nèhivi inga raza. ³¹ Doco nú cachí-ndà cuisì cundiaa ñà-cunihnu vaha ini-ndàyá, dandu ¿a ducán queá na ian có-ndiáá gà ley nì sàha-ya? Còó, màdi ducán nduá. Dècuèndè chicá más icúmí cundiaa ley mà, nú ducán.

Nansa nì quida Abraham sàhaha

4 Doco ¿nansa cachi-ndà sàhà xii-ndà Abraham sàhaha? ¿Nansa iá ñà-ndúá nì nihítàhvi-né? ² Pues nú sàhà obra xi

mii-né nì nihì-né ndee vaha-ne nù Dios nì cùí, dandu vihini ndenihi ndiaha-né mii-né sàhájàn, doco nù mii-yá, còó, mà cùí. ³ Doco ¿nansa cachí tutu ì sàhà-né? Dohó cachá: “Ñà-nì xinindísá Abraham Dios, ñàyùcàndúá nì nihì-né nì ndee vaha-ne nù-yá”, cachá.

⁴ Pues, nì cachí-ndà iá iin ana quidáchúün nù-ndà. ¿A cutáhvi-né ñà-ndúú raya xi-ne? Còó, vachi ñà-ínfihíca-ndá nù-né nduá. ⁵ Doco (tucu iá xì ichì Dios), vachi mate còò obra ni quida-nda, doco nú xinindísá-ndá mii-yá, dandu vátùni quida-ya cuenta vaha ndisa-nda. Vachi nù mii-yá iá nansa ndenihi vaha-yàndó, mate nèhivi cuàchi nduu-nda. ⁶ Daaní, ducán stná David sàhaha, nì cachi-né ñà-ndiaha guá iá xì nèhivi nihítàhvi ndee vaha nù-yá mate còò obra xi-ne. ⁷ Ñà-yòhó nduá nì cachi David mà:

Nansicáhán nèhivi nú sàni xicahnú ini Stoho-ndà Dios sàhà falta xi-ne, te sàni cuxio cuàchi-ne.

⁸ Nansicáhán-nè nú có-ìtní gá-yà cuenta sàhà cuàchi-ne.

⁹ Pues vichi, nú ducán nduá, ¿a vátùni nihítàhvi stná nècuàchì nsidanicuú raza, te ò cuisì nèhivi iá seña xi-ya ìcà-xí? Pues iin casu mà nduú stná Abraham yucán. Sàni cachi-ndà nì ndee vaha-ne nù-yá sàhà cuisì-ñá nì xinindísá-né mii-yá. ¹⁰ Doco ¿índù ñà-disáhà-xí nì ndee vaha-ne nù-yá? ¿A sàhà ñà-ítúú seña mà ìcà-né? Còó, vachi tàyóo ñà-jaàn (na ní ndee vaha-ne nù-yá). ¹¹ Dècuèndè después, dandu nì sàcùnaha-né ñà-màcùtuu seña mà, te cundua mà iin ñà-cundaà ini-ndà sàni ndee vaha ndisa-ne nù-yá sàhà-ñá nì xinindísá-né mii-yá. Vachi tãñáha ga màcùtuu seña mà ìcà-né, te sàxinindísá-néyà. Te sàhà-ñá nì quida-ne ducán, ñàyùcàndúá ndohó, quidá stná-ndà cuenta na ian

nduú stná-nè yua nsidaa nècuàchì xiníndísá-xí-yá, mate còò ni-iin seña mà ìcà-né, doco xiníndísá-né, te ducán ndeé vaha stná-nè nùù-yá. ¹²Daaní, stná nècuàchì íá seña mà ìcà-xí, yua stná mii-né nduú stná nècuàchìmà. Doco màdì cuísi sàhà seña mà nduú nècuàchìmà yua-né. Còó; sàhà-ñá ni xiníndísá stná-nè mii-yá nduú stná mà, vachi davani ni quida stná-nè nacua ni quida nècuàchìmà na táyôo seña mà ìcà-né.

Cuàhà ñà-ndiaha ì ni quida Dios comprometer, doco cui-si-ní nèhivi xiníndísá nihitáhvi xán

¹³Sànaha ni quida stná Dios comprometer xi Abraham mà ñà-nihitáhvi-né cucumi-né ñuhivì yohó, mii-né xi descendencia xi-ne. Doco ñà-yúcán ni sanduu sàhà-ñá ni xiníndísá-né mii-yá, te ducán ni ndee vaha-ne nùù-yá, màdì sàhà iin estilu ni chivàha-ne. ¹⁴Vàchi nú cui-si ana chivàha xi estilu sà-naha nihitáhvi, dandu mà cúndiáá gá ñà-xiníndísá-ndáyá, ni mà níhitáhvi gá stná-ndà ñà-ndiaha ì ni quida-ya comprometer. ¹⁵Vàchi nú sàhà ley sà-naha ni cúndiáá, dandu cui-si ñà-ndoho-nda cunduu stná. Doco nú còò ni-iin ley, dandu còò stná necesidad cutnii-ya cuenta sàhà cuàchi-nda.

¹⁶Sàhà ñà-jaàn cui-si ñà-cunihnu vaha ini-ndà mii-yá nduú ñà-ndiáá, vachi modo jaàn vātùnì dacútáhvi stná-yándó gracia xi-ya, te ducán nihitáhvi stná nsidanicuú ana nduú descendencia xi Abraham, nahi nèhivi nchícùn ley sà-naha, te ducán stná ndohó ana xiníndísá nahi Abraham mà. Vachi ducán cui quida stná-ndà cuenta ñà-ndùú stná nècuàchìmà xii nsidanicuu-nda. ¹⁷Pues ducán ni cachi stná Dios nùù tutu ì (na ní càhàn-yà xi-né), cachí-yà: “Cuàhà gá descendencia xi-ní cundoo; cuàhà ñuu cunduu-ne”. Ñàyùcàndùá, xii-ndà nduú

stná Abraham mà nùù Dios. Vachi ni xiníndísá vaha-ne mii-yá, divi mii-yá tùha danátíacú xi nsì, te cui-si càhàn-yà, te màcòò ndéni ìñàha ni cui, mate antes tàyôo ni-ian.

¹⁸Te Abraham mà, mate còò tñundé ini xi-ne (cahan-nda), doco iin-ni ni xiníndísá-né mii-yá, nihnú ini-nè íá ndisa tñundé ini coo iin dèhe-ne, te nducuahà descendencia xi-ne, te sàà-nè cunduu-ne cuàhà raza, nacua ni cachi Dios xi-né. ¹⁹Iin-ni ni xiníndísá-né ducán, mate ináhà-nè yáha ga sàsàhnú-né. Vachi sà-itúú xinuu-ne 100 cuià, te ináhà stná-nè ñà-mà cúí gá coo dèhe (ñahàdihí-nè) Sara. ²⁰Doco ni xiníndísá vaha-ne ñà-ndùá ni cachi Dios xi-né, cóni ía-ne xi duda, vachi iin-ni nihnú ndàcuisi ini-nè mii-yá; te ni naquimanì stná-nèyà, ²¹vachi ni xiníndísá-né ñà-vātùnì quida ndisa-ya cumplir ñà-ndùá ni cachi-yà xi-né. ²²⁻²³Te sàhà ñà-nihnú ini-nè ducán, ñàyùcàndùá ni ndee vaha-ne nùù-yá.

Divi ñà-jaàn nduá cachí stná tutu ì, doco màdì cuísi sàhà Abraham càhàn palabra mà. ²⁴Còó, sàhà stná ndohó càhàn, vachi stná ndohó, vātùnì ndee vaha stná-ndà nùù-yá nú ni cúníhnú vaha stná ini-ndà mii-yá ana ni dānátíacú xi Stoho-ndà Jesús, (divi Yua-nda Dios). ²⁵Vàchi mii-yá nduú ana ni chitnùnì ini-xi ñà-cui Jesús sàhà cuàchi-nda, te después natiacu-yà sàhà-ñá nihì-ndà nanduu-nda nèhivi vaha nùù-yá.

Nansa íá ñà-ndiaha ì nihitáhvi-ndà nú sàni ndee vaha-nda nùù Dios

5 Vichi ndisa sàni ndee vaha-nda nùù-yá ñà-sàni xiníndisa-ndáyá. Ñàyùcàndùá, ndiaha gá sàndòò-ndà nùù-yá ni quida Stoho-ndà Jesucristu. ²Te sàhà ñà-nihnú ini-ndà mii-yá ducán, ñà-jaàn ni cundiatú cuàhà anima-ndà, vachi (nsiquívì) níhì-ndà

gracia xi-ya, te cudî gá stná ini-ndà ndiatu-nda sàà quìvì cundoo-nda xi-yá gloria xi-ya. ³Doco màdì sàhà cuisì ñà-jaàn cudî ini-ndà. Còò, vàchi cudî stná ini-ndà nú icúmí-ndá yàha-nda tnùndoho, vàchi sàhájàn cutùha-nda quidandee ini-ndà. ⁴Daaní, nú sàvátùnì quidandee ini-ndà, dandu ñà-cudîi ini Dios sàhà-ndà queamà; daaní, nú ducán, dandu chicá sàà-ndà cunaha-nda iá ndisa consuelu xi-nda nùu-yá. ⁵Te nú ducán nihnú ndisa ini-ndà, dandu seguru nihi-ndà consuelu mà, mà dándáhvî-yàndó. Vàchi sàni sàhatahvî-yàndó Espíritu ìlì xí-yá, te divi Espíritu ìlì nduú ana chináhá xi-ndà ñà-cuàhà guá cuú ini Dios sàhà-ndà.

⁶Vàchi ndohó, na tánàha ga cucumi-nda ni-iñàha chindee xi-nda, dandu meru hora vàha ma ni xihì Cristu sàhà-ndà, mate nècuàchì có-quidá víi nduu-nda. ⁷Vàchi iin nèhivì ñuhiví, ùhì candisá-né cui-nè sàhà iin ñanìtnaha-ne, mate nèhivì vàha ni cùndúú nècuàchìmà. Doco vihini coo iin tiàa cuàhandee ini-xi cui sàhà inga nèhivì nú vàha ndisa ini nècuàchìmà. ⁸Doco Cristu, mate iá va cuàhà cuàchi-nda, ni sàha-ya ni xihì-yà cuenta xi-nda. Sàhà ñà-jaàn vátùnì cundaà ini-ndà cuú ndisa ini Dios sàhà-ndà. ⁹Te vichi sàni ndee vàha-nda nùu-yá ñà-nì xihì-yà ducán, te ni xitià nì-yá. Ñàyùcàndùá, vichi, chicá más icúmí-yá dacácu-ya anima-ndà nùu castigu xi-nda, vàchi ñà-sàni ndòò vàha-nda nùu-yá nduá. ¹⁰Vàchi antes, na ian xiní ùhì-ndàyá ni sandua, doco sàhà ñà-nì xihì Dèhemani-yá sàhà-ndà, ñàyùcàndùá ni nàcùndoo vàha-nda nùu-yá. Te nú ducán nduá vichi, dandu chicá mà úhì càcu dahuun-nda nùu-yá, vàchi sàni natiacu Dèhemani-yá, te itiacú-yá. ¹¹Te yáha ga cudî stná ini-ndà sàhà-yá vichi, vàchi sacahvi-ndayá ñà-nì chindee Stoho-ndà

Jesucristu ndohó, te ni nihi anima-ndà ni nàcùndoo vàha xi-yá.

Nansa ni quida Adán, xi nansa ni quida Cristu

¹²Cunaha-nsiá, sàhà ñà-nì quida imindaa tiàa Adán, ñà-jaàn nduá ni sàcòò cuàchi ñuhiví. Daaní, sàhà stná cuàchi ni quida-ne mà, ñàyùcàndùá ni xihì-nè, te ni quesaha xihì stná nsidaa gá nèhivì nchífcùn gá, vàchi ni quida stná-nè falta. ¹³Vàchi (tiempu yucán), mate táyòo ley xi Dios nùu nèhivì ñuhiví, doco divi cuàchi nduá nisa quida-ne. Ñà-ndàà nduá, có-ìtníí Dios cuenta sàhà cuàchi-nda nú còò ni-iin ley. ¹⁴Doco dècuèndè tiempu xi Adán xi dècuèndè tiempu xi Moisés, iin-ni ni xihì stná nsidaa nèhivì, mate có-ndùdává cuàchi ni quidá-né xi cuàchi ni quida Adán mà.

Te Adán mà, mate iyuhu ndudává chuun ni quida-ne xi chuun ni quida Jesús na ní quesaa-yà ñuhiví, ¹⁵doco có-ndùdává cuàhà-ñá. Vàchi tnùmanì níhì-ndà nùu mii-yá, tucu iá nùu ñá-nduá ni quida Adán, vàchi sàhà cuàchi ni quida imindaa nècuàchìmà, cuàhà sàstnùhù nèhivì ni quesaha xihì. Doco iá stná imindaa ana ni nanduu tiàa ni quida chicá ndiaha, divi nduú Jesucristu, vàchi sàhà gracia xi-ya ni sàhatahvî-yá cuàhà nèhivì tnùmanì ndiaha xí-yá, te càyà càyà gracia mà nùu-ndà.

¹⁶Te ñà-nduá ni cuu na ní quida mindaa tiàa ma cuàchi, có-ndùdává stná xi ñà-nduá ni cuu na ní sàhatahvì Dios ndohó, vàchi cuisì imindaa cuàchi ni sandua, doco icúmí nèhivì ndoho-ne. Te vichi, mate cuàhà cuàchi-nda iá, doco ndiaha gá sàni nihitáhvî-ndà nùu-yá, te ndeé vàha-nda nùu-yá. ¹⁷Doco (tiempu xi Adán mà) ni quesaha xihì nèhivì; fuerza nisa xihì-nè sàhà ñà-nduá ni quida mindaa nècuàchìmà. Doco nú sàhà imindaa-né ni cuu xi nèhivì

ducán, dandu náhà xicá ndiaá ñà-ndüá nì quida imindaa Jesucristu, vâchi sâhà mii-yá vâtùni nihì-ndà vihi gracia; nihì-ndà tnùmanì xì-ndà ñà-ndee vâha-nda nùù-yá, te ducán seguru cundee-nda (nùù ñà-có-ndiáá), te cutiacu ndiaha-nda quida-ya.

¹⁸ Ñâyùcàndüá, nacua nì ìa imindaa ana nì quida xì iin falta sàna, te ducán nì quixi tnùndoho nùù nsidaa nêhivì, pues ducán íá stná xì obra vâha nì quida imindaa mii-yá; sâhà obra mà vâtùni nihì nsidaa nêhivì ndee vâha-ne nùù-yá, dandu cutiacu ndiaha-né. ¹⁹ Imindaa nêhivì sàna cóni íníní xí-yá, ñâyùcàndüá, nì nanduu nsidaa descendencia xi-ne nêhivì cuáchi. Te ducání stná (Jesús), imindaa mii-yá nì sanini vii xì (ñà-ndüá cachí Dios), te ducán nì nihì cuàhà stná-ndà nanduu-nda nêhivì nihnú ndàcuisi inì-xi.

²⁰ Nì sâha Dios ley xi-ya sâhà (ñà-cunahà claru) cuàhà cuàchi quidá nêhivì. Te ndisa, cuàhà gá nì cucuahà cuàchi-ne, doco cunaha-nsiá, divi sâhámà chicá más sàni sâhatahvì Dios vihi gá gracia xi-ya. ²¹ Ducán quidá-yá sâhà-ñá cui cundee gracia mà, vâchi antes na ian nì cundee cuàchi nùù nêhivì, te nì xihì-nè. Doco vichi icúmí cundee stná gracia xi-ya, dandu nanduu-nda nêhivì nihnú ndàcuisi inì-xi, te cutiacu-ndà nicanicuhàn. Te Stoho-ndà Jesucristu nduú ana quidà-xì nsidaájàn.

Nansa cundee-nda nùù cuàchi-nda, te nihì-ndà quida vii-ndà nacua cuní Jesucristu

6 Nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà? ¿A chicá vâha quida ga-ndà más cuàchi sâhà-ñá nihì gá-ndà más gracia? ² Còó, mà váha, vâchi ¿nansa cui quida ga-ndà ducán, nú na ian sàni xihì-ndà nùájàn nduá? Còò ni-iin ñà-dìsâhà-xí quida ga-ndà ducán.

³ Amádi sá-ínáhá-nsiâ nansa nì cuu na ní cuhiì-ndà, nì sacatnahá anima-ndà xì anima Cristu. Pues nú ducan, dandu sâhà ñà-jaàn xiñuhu quida stná-ndà cuenta na ian nì xihì stná-ndà na ní xihì mii-yá, ⁴ te na ian nì cutnahá stná-ndà xì-yá na ní ndùxin-ya. Ñâyùcàndüá, ducán queá na ian nì xihì stná-ndà. Daaní, ñà-nì natiacu-yà nì quida poder ndiaha xì Yuamáni-yá, divi ducání stná ndohó, sàni nihì stná-ndà iin vida saa nùù-yá.

⁵ Cunaha-nsiá, nú (ducán quida-nda cuenta) na ian iin-ni nì xihì stná-ndà xì mii-yá, dandu seguru icúmí sàà stná-ndà natiacu-ndà nahi mii-yá. ⁶ Te ináhá stná-ndà, nú nihnú ini-ndà nì xihì-ndà xì-yá nchìca cruz, dandu sàni cuxio stná sàxinítnùnì nì sa-icumi-nda antes. Ducan quida-nda sâhà-ñá màsà níhì gá cuàchi-nda cundea nùù-ndà, ni màsà dándácú gá stná-mà nùù-ndà. ⁷ Vâchi nú na ian sàni xihì-ndà nduá, dandu mà cúí dandacú gá cuàchi-nda nùù-ndà ñà-quida-ndañá. ⁸ Ñâyùcàndüá, nú (quida-nda cuenta) sàni xihì stná-ndà xì mii-yá, dandu xiníndísâ stná-ndà icúmí-ndá cutiacu-ndà cundoo-nda xi-yá. ⁹ Ináhá-ndá nì xihì-yà, doco vichi sàni natiacu-yà. Te mà nunca sàà gâ-yà cui-yà. Còò gá nansa cui-yà. ¹⁰ Te na ní xihì-yà, iin xichi-ni nì xihì-yà sâhà cuàchi-nda. Doco vichi ñà-sàni natiacu-yà nduá, te itiácú (ndiaha-yá), íá-yà nùù Yua-nda Dios nicanicuhàn. ¹¹ Te ducán stná ndohó, xiñuhu cunihnu ini-ndà na ian sàni xihì stná-ndà sâhà-ñá màsà quidá gá-ndà cuàchi. Te ni cúníhnú stná ini-ndà itiácú ndisa-nda nùù Dios quidá Stoho-ndà Jesucristu.

¹² Ñâyùcàndüá, mientras itiácú-ndà xì iquicúñù-ndà ñuhiví yohó, màsà cuáha-nda cundee cuàchi-nda nùù-ndà ñà-quida-nda ndéni cuàchi quini nì cui. ¹³ Màsà cuáha-nda quida-nda ni-iin cuàchi, ni ndahà-ndà, ni sâhà-ndà, ni-iin

xaan xi-nda. Còó, vèchi có-quèé víamà. Xiñuhu quida-nda cuenta na ian sàni natiacu-ndà, te vichi ni dáyâha-nda mii-nda ndahà Dios. Cuisì mii-ní-yá ni cuáha-nda cuichuun-xi-nda, dandu cuisì ñà-vàha cunduu ñà-quida-nda. ¹⁴Vèchi mà dándácú gá cuèchi-nda nù-ndà, vèchi màdì ley sàhana nduá nchícùn-ndà vichi, cuisì gracia xi-ya nduá nihnú ini-ndà.

Ìn ejemplu nacání nansa nisa ìa xi-nda na táñâha ga cunucuachi-nda nù-ndà Dios

¹⁵Doco nú cuisì gracia xi-ya nduá nihnú ini-ndà, ¿a libre íá-ndà quida ndevàha-nda cuèchi sàhà-ñá còó gá ley sàhana ma nù-ndà? Còó, mà nunca. ¹⁶Vèchi sà-ìnáhá-nsiâ nansa ía na sàà-ndà ndahà iin lamú, pues divi peón xi temà ícúmí-ndá cunduu-nda, te cunucuachi-nda nù-té. Te ducání ía stná xì anima-ndà, vèchi nú ni quida-nda cuèchi, dandu ndahà ñà-jaàn íá-ndà, te ducán ícúmí-ndá sàà-ndà cui-ndà. Doco nú Dios xinúcuáchi-ndá nù-xí, dandu sàà-ndà cunihnu ndàcuisì ini-ndà. ¹⁷Antes lamú xi-nsia nì sanduu cuèchi-nsia, doco ansivéhé Dios, xì nsidaa voluntad xi-nsia nì xinindisá-nsiá dāñùhù nì sàcùnaha-nsiá. ¹⁸Te vichi sàni quee-nsia libre nù cuèchi-nsia; cuisì ñà-íá vii xinúcuáchi-nsiâ nù-xí. ¹⁹Pues ejemplu mà nacání xì-nsiá sàhà (peón quidáchúftn) ñuhiví yohó, vèchi cuàhà xichi ùhì cundaà ini-ndà. Ñàyùcàndùá, dohó cachí xì-nsiá: nacua nisa cudii guá inì-nsia cunchicùn-nsiâ ñà-íá sìquini, te yáha ga nisa quida ndevàha-nsia, pues vichi xiñuhu cudii stná inì-nsia cunchicùn-nsiâ cuisì chuun íá vii, dandu nihì-nsiá cunduu-nsia nèhiví ìì xí-yá. ²⁰Vèchi cunaha-nsiá, na nisa ndoo-nsia nù ndahà cuèchi-nsia, cóni sá-íní-nsiá ley xi ichì víi. ²¹Doco còó ni-ìnáha ni níhì-nsiá nù inga ichì

mà, vèchi cuisì-ní ñà-dandāñùhù-xí-ndá nduámà. Te dècuèndè vichi nducáhan vá-nsiá sàhà ñà-nduá nisa quida-nsia antes mà. ²²Ndahà cuèchi-nsia nì sandoo-nsia, doco vichi sàni cuxio-nsia nùájàn, te xinúcuáchi-nsiâ nù-ndà Dios; sàni dàhí stná-yà sàxinítnùní-nsiâ, te fin xi-nsia cunduu ñà-cutiacu-nsiâ nicanicuahàn. ²³Vèchi nú cuèchi-nda nduá xinúcuáchi-ndá nù-xí, dandu cuisì ñà-ndañuhu-nda cundua nihì-nda. Doco ñà-nduá cutáhvi uun-nda nù Dios nduú ñà-cutiacu ndiaha-nda nicanicuahàn quida Stoho-ndà Jesucristu.

Ìnga ejemplu ñà-cundaà ini-ndà nansa nisa ìa xi-nda na táñâha ga cunucuachi-nda nù-ndà Dios

7 Ñàni, dava-nsia sà-ìnáhá-nsiâ nansa cachí ley xi Dios. Pues nú ducán, dandu mà ùhì cundaà stná ini-nsiâ palabra cuàhìn cachì yohó. Sà-ìnáhá-nsiâ (ñà-cuisì-ní) dècuèndè quivì cui-ndà dandacú ley mà nù-ndà. ²Vèchi nú sàni nandàhà iin nècuàchì ñahà, dandu iin-ni ícúmí-nè coo-ne xì ì-né mientras itiácù-va nècuàchimà, cachí ley mà; doco nú sàni xihì nècuàchimà, dandu mà cúndiáá gá ley xi-ne. ³Doco mientras itiácù-va-ne, còó permisu coo nècuàchì ñahà mà xì inga tiàa, vèchi nú ducán, dandu cuèchi nduá. Doco nú sàni xihì ì-némà, dandu libre íá-nè nandàhà-né xì inga nècuàchì tiàa, te mà cúnduá cuèchi, cachí ley mà.

⁴(Pues ejemplu nduú stná nsidaájàn), ñàni, vèchi sàhà ñà-quidà-ndà cuenta nì xihì stná-ndà xì Cristu, ñàyùcàndùá, (ìnáhá-ndá) có-dàndacú gá ley sàhana ma nù-ndà. Libre íá-ndà vichi, vètuni cundoo-nda xi inga stoho-ndà, divi Stoho-ndà Señor nì natiacu, te ducán chindee-yándò quida-nda cuàhà ñà-vàha, te cudii ini-yà.

⁵ Antes puru ñà-cùdî ini mii-nda ñisa xihò-ndà quida-nda; doco na ní cundaà stná ini-ndà nansa cachí ley (xi Dios ñà-màsà quidá-ndá ducán), dandu chicá más ñi cuni-ndà quida ndevàha-nda cuàchi, te sàhájàn cuàhàn-ndà cui-ndà ñi cùí, (te ndañuhu-nda). ⁶ Doco vichi sàni cuxio-nda nùu ley sàhana ma, vàchi quida-nda cuenta na ian sàni xihì-ndà, te có-dàndacú gá ley mà nùu-ndà, vátuni cunucuachi-nda (nùu Dios) vichi, vátuni cunihnu ini-ndà iin-ñi ichì sàà ndé (cahvi-nda mii-yá) ini anima-ndà, màdíá cunchicùn cui-sí gá-ndà nacua cachí tutu (nduú ley sàhana ma).

Nansa iá cuàchi ñuhú ini anima-ndà, te quidá quinia xì-ndà

⁷ Pues, nú ducán nduá, dandu ¿a cuàchi nduú ñà-càchí ley mà? Còó, màsà nunca cachi-ndà ducán. Vàchi còò nansa cundaà ini-ndà índù ñàha có-íá viì nú màsà cächítnùhu ley mà. Por exemplu, nú màsà cächí ley mà ñà-mà váha xihò-ndà (ñà-ìcúmí ñànìtnaha-nda), dandu yùhù mà cùndáà inì (cuàchi nduá) ñà-xihò-ndà ni cuí. ⁸ Doco na ní inini nansa cachí ley mà, dandu cuàchi (iá ini anímè), más gà ñi dàxíhoá yùhù, te sàhà ley mà vihi gá ñi cucuahà deseu xi ñà-xíhoé. Vàchi nú có-cùndáà ini-ndà sàhà ley mà, dandu (chicá dadí iá) cuàchi-nda na ian sàni xihà. ⁹ Antes ñi à iin tiempu ñisa cudíi gá inì ié` ñuhiví, te còò ni-ñàha ñi sándúú ley mà nùí. Doco ñi sàà iin quivì ñi cundaà inì sàhà-ñá, dandu na ian ñi natiacu cuàchi iá ini anímè. Te (ñi cuhuun inì) na ian ñi xihì. ¹⁰ Te (ñi cundaà inì) sàhà ley mà ñà-mate ní sàcòà sàhà-ñá chindeá-ndó cutiacu ndiaha-nda ni cuí, doco vichi divi sàhájàn cuàhìn ndañuhí ñi cùí. ¹¹ Vàchi cuàchi (iá ini anímè), sàhà-ñá ináhi nansa cachí ley mà, ñàyùcànduá ñi

dàndàhvíà yùhù, te (ñi cundeá nùí), na ian ñi sahníà yùhù.

¹² Ñàyùcànduá, (ináhá-ndá), ñi ndisa ley xi-ya, te ñi ndisa stná ñà-nduá dan-dacuá, vàchi ndiaha gá cachá; vaha ndisa-ña. ¹³ Pues nú ducán nduá, dandu ¿a tuxí ini-ndà ñà-sàhà ley vaha ma (ñi cuchicuehe) anímè, na ian ñi xihà? Còó, màsà cächí-ndà ducán. Divi cuàchi nduá ñi quida quini xi anímè, (màdi ley mà). Te ducán ñi cuu sàhà-ñá cunahà claru divi cuàchi nduá quidá quini, vàchi mate ley vaha ndisa nduú ley xi-ya, doco sàhà divi ley mà ñi ndudana cuàchi (ini anímè), te vihi gá ñi nàcùnihnu quini inì. Ñàyùcànduá, sàhà ñà-ñi ndudana cuàchi ducán sàhà iin ley vaha, chicá sàni nàcùnahà claru ñà-yáha ga quini iá ñà-quida-nda cuàchi.

¹⁴ Ináhá-ndá, ndudu ñi ñi cachi Espíritu ñi xí Dios nduú ley xi-ya; doco yùhù, còó; ducání nduú iin tiàa chicuéhè, màdi libre ié` quide ñà-íá viì, cutu cuàchi nduá quidé. ¹⁵ Vàchi ñi có-cùndáà vaha inì nansa iá ñà-nduá quidé, vàchi ñà-cùdî inì sàhà-xí, có-quidéà. Te ñà-có-cùnî quide, ñà-yùcán nduá quidé. ¹⁶ Te nú ducán nduá quidé, dandu nàhà xicà, ley vaha ndisa nduú ley mà. ¹⁷ Ñàyùcànduá, màdi ndisa yùhù quidà xì cuàchi ma, còó. Ñà-nduú ñà-chicuéhè ñuhú ini anímè, divi nduá quidà xì ñà-jaàn. ¹⁸ Yùhù ináhi, inii míí nacua nduú nèhivì, còò ni-iin ñà-vàha. Mate cudíi inì quide ñà-íá viì, doco có-nàníhí nansa quida ndiseà. ¹⁹ Vàchi chuun viì cùnî quide, có-quidéà; te chuun quini có-cùnî quide, ñà-yùcán nduá quidé. ²⁰ Ñàyùcànduá, nú có-cùnî quidé ñà-nduá quide, dandu màdi yùhù ndisa nduú ana quidà xì (ñà-có-ndiáamà). Divi cuàchi iá ini anímè quidà xán. ²¹ Ñàyùcànduá, sàni cundaà inì, ducán iá xì; na quivì cùnî quide iin chuun viì, dandu sadí ñà-chicuéhè iá ini anímè

núí. ²²Ñà-ndàà nduá, ini anímè cudî ini sàhà ley xi Dios. ²³Doco ñà-íá stná inga ley (chicuèhè) ini ndahàsáhì, ñà-yùcán nduá sadí xì nùù ñà-vàha nacánì ini quide, te cundéàmà nùù ñà-quide cuàchi cuní cuerpu xi quide.

²⁴¡Ndahví ndise! ¿Ana dacácu xí nùù iquicúñú malu icúmí? Vàchi sàhà ñà-yòhó cuàhàn ndañuhu dahuin nì cùí. ²⁵Doco ÿansivéhé Dios, vèchi sàhà Stoho-ndà Jesucristu (våtùni càcui)! Ñàyùcàndùá, ini anímè xinúcuáchì nùù mii-yá nacua cachí ley xi-ya, doco iquicúñúí, còó, cutu ñá-ndúú cuàchi (cunfà) quide.

Nansa cutiacu-ndà vida ndiaha quida Espíritu Ìì xí Dios

8 Vichi sàhà nsidaa ñà-jaàn, mà còó gá ni-iin castigu xi-nda nú nduú ndisa-nda nèhivì xí Jesucristu. Te có-ndùlòcò gà-ndà sàhà ñà-ndùá xího-nda, cuisì-nì nihnú ini-ndà sàhà ñà-ndùá cachí Espíritu Ìì xí Dios. ²Vàchi ñà-íá-ndà ndahà Yà-ìì mà, ñàyùcàndùá sàhà Jesucristu nihítáhvi-ndà vida ndiaha. Te ducán sàni quee dahuun stná-ndà libre nùù ndahà cuàchi-nda; mà cùí gá cahniándò. ³Doco ley sàhana ma, mànicùí (chindeándò), vèchi mà sáà nèhivì chivàha vii-néá, ñàyùcàndùá, mii Dios (nì chindee-yándò), nì dàquixí-yá Dèhemanì-yá, nì nanduu-ya iin tiàa nahi nsidaa ndohó nèhivì cuàchi, (dandu nì dànáà-yá) sàhà cuàchi-nda sàhà-ñá màsà dándácú gá mà nùù-ndà ñuhiví yohó. ⁴Ducán, dandu våtùni quida ndisa-nda nsidaa ñà-vàha cachí ley xi-ya, vèchi có-ndùlòcò gà-ndà sàhà ñà-sìquini xího nèhivì ñuhiví, cuisì-ní ñà-ndùá cachí Espíritu Ìì xí Dios nduá nihnú ini-ndà.

⁵Vàchi nèhivì tùha cunchicùn ñà-ndùá cudî ini mii-né, cuisì-ní ñà-jaàn nduá nihnú ini sàxinítnùnì-nè. Doco nèhivì nchícùn xì ñà-cùdî ini

Espíritu Ìì xí Dios, cuisì-ní chuun xi Yà-ìì mà nduá nihnú ini-nè. ⁶Vàchi nú cuisì-ní ñà-xího-nda nduá nihnú ini-ndà, dandu icúmí-ndá sàà-ndà cui dahuun-nda. Doco nú ndudu Ìì xí Espíritu xi Dios nduá nihnú ini-ndà, dandu cutiacu ndiaha ndisa-nda, te contentu cundoo-nda quida-ya. ⁷Cunaha-nsiá, nú cuisì ñá-cùdî ini mii-ni-nda nduá nihnú ini-ndà, dandu na ian xiní ùhì-ndà Dios nduá, vèchi nú ducán, dandu có-íá gà-ndà sujetu nùù ley xi-ya, te ni mà cùí cunchicùn vii-ndà ley mà. ⁸Ñàyùcàndùá, nèhivì nihnú ini-xi cuisì ñà-ndùú gustu xi mii-né, mà cùí natùì-ne nùù Dios.

⁹Doco mii-nsiá, có-nihnú gà inì-nsia ñà-ndùú gustu xi mii-nsiá, nú ndisa in-ácáá Espíritu Ìì xí Dios anima-nsiá; còó. Ñà-ndùá cachí Espíritu Ìì nduá nihnú ini-nsiá. Doco cunaha-nsiá, nú íá iin nèhivì còò Espíritu Ìì xí Cristu anima-xi, có-ndùú ndisa-ne iin nèhivì xí mii-yá. ¹⁰Doco nú íá Cristu ini anima-nda, dandu ñà-sàni ndee vàha-nda nùù-yá nduá, te ducán itiácú ndisa anima-nda nùù-yá, mate quida-nda cuenta na ian sàni xihì iquicúñú-ndà sàhà cuàchi nì quida-nda. ¹¹Cunaha-nsiá, Yua-nda Dios nduú ana nì dånátíácú xì Jesucristu, te ñà-íá Espíritu Ìì xí-yá ini-ndà, ñàyùcàndùá mate ni cuí-ndà, doco icúmí stná-ndà natiacu-nda quida-ya, vèchi in-ácáá Yà-ìì mà ini-ndà.

¹²Ñà-jaàn nduá disàhà-xí có-xiñùhù quida gà-ndà nansa ni nì cuí nacua cudî ini mii-nda quida-nda. Còó, ñáni. Màsà cúndóó-ndá quida-nda ducán. ¹³Vàchi nú ni quida-nda cuisì ñà-ndùá cudî ini mii-nda, dandu icúmí-ndá ndañuhu-nda. Ñàyùcàndùá, ni cuàha-nda chindee Espíritu Ìì ndohó, dandu nihì-ndà dandáñùhù dahuun-nda chuun (sìquini) cuní-ndà quida-nda, te nú ni níhì-ndà ducán, dandu vida ndiaha nihítáhvi-ndà. ¹⁴Vàchi nsidaa

ana nihnú ini xì Espíritu ìl xí Dios ñà-dacúndéhe-yánè ichi cunchicùn-nè, divi xínduu dèhe ndisa-ya.

¹⁵ Nùù mii-yá sàni ñihì-ndà Espíritu ìl xí-yá, doco Yà-ìl mà, có-ndúú-yá iin ana dandacú ndéé nùù-ndà, te ò dayúhì xì-ndà. Còò, siempre chindéé-yándò ñà-cunihnu ini-ndà nduú ndisa-nda dèhe Dios, te ducán cui cachi-ndà xì-yá: “¡Yuamání!” vèchi yua-nda nduú-yá. ¹⁶ Te divi ducán cachí stná Yà-ìl mà xì-ndà ini anima-nda, ñà-ndúú ndisa-nda dèhe-ya; te stná anima-nda, ducán cachí stná xì-ndà. ¹⁷ Te nú dèhe-ya xínduu-nda, dandu icúmí stná-nda ndutahví-nda ñà-cuicà-yá nùù-yá, vèchi icúmí-ndá cutnaha-nda xi Cristu ñihítahví stná-nda nahi mii-yá, nú ni ndohó stná-nda sàhà-yá. Vèchi nú ni ndoho-nda sàhà-yá, dandu icúmí stná-nda sàà-nda cundoo ndiaha-nda nùù-yá. ¹⁸ Vèchi iyuhu nduá icúmí-ndá ndoho-nda tiempu vichi, cachí yùhù, daaní, después, yáha ga chicá ndiaha cunduu ñà-ndúá ñihítahví-nda. ¹⁹ Te nsidanicuú ñà-ndúá nì quidavàha Dios, ducán iá na ian ndiatú stná, vèchi cuàhà gá cuníà sàà tiempu cunahà claru ana xínduu ndisa dèhe-ya. ²⁰ Vèchi nsidaa ñà-ndúá nì quidavàha-ya ñuhíví yohó, nì sàà nì cuchicueha. Doco màdi sàhà ñà-cùnì miá nì cùú ducán, còò; sàhà-ñà ducán nì chitnùnì ini mii-yá. Te vichi (sàni sàha-yàndó iin) tnùndé ini, ²¹ divi ñà-quee libre stná ñuhíví yohó, mà cúndúú gá iin lugar nì cuchicuehe; vèchi icúmí cununa ndisa ñuhíví, dandu cundoo ndiaha nsidaa ana nduú dèhe-ya. ²² Te ináhá-ndá, ndè vichi ndohó ñuhíví yohó na ian ndohá sàhà ñà-vàxi inga ñuhíví saa. ²³ Te màdi cuísi ñuhíví nduá quidá ducán; còò, ndè mii stná-ndà, na ian nsíhi ini-nda ndiatu-nda cuu ducán. Doco vichi iá iin ñà-ndiaha sàni ñihítahví-nda, divi ñà-cucumi-nda Espíritu ìl xí-yá,

vèchi divi-ya nduú tnùmanì primeru xi-nda nùù-yá. Ñàyùcàndúá ndiatú cuísi-nda ndè cachi sàà tiempu cachi vate-yá xì nsidaa ñèhivì ñà-divi dèhe-ya xínduu-nda, dandu quee ndisa-nda libre, (mà quidá gá-nda cuàchi). ²⁴⁻²⁵ Vèchi na ní càcu anima-nda, divi tnùndé ini jaàn nduá nì ñihì-nda. Ñàyùcàndúá, cuéyàà-ni nì cúndiatú-ndá dècuèndè cachi cuni-ndàñá, vèchi nú tnùndé ini ndisa nduá, dandu ñà-tàñáha ga ñihì-nda nduá, vèchi nú sàni ñihì-nda iñàha, dandu mà cáhí gá-nda xán nduá tnùndé ini.

²⁶ (Ináhá-ndá), mà fuerte anima-nda, doco Espíritu ìl xí Dios, chindéé-yá ndohó, vèchi có-cúndáà ini-nda nansa càcàn tàhvi-nda nùù Yuandiaha-nda modo ndiá icà-nda, doco Yà-ìl mà, càhàn ñihni-ya sàhà-nda nùù Yua-nda Dios, mate ndohó, cuisì-nì sácàn ini-nda quidá-yá, te nì có-sàà-nda cachi claru-nda ni-iin palabra. ²⁷ Doco mii-yá, indéhe váha-ya nansa iá anima iin iin ñèhivì, te ináhá stná-yà nansa nihnú ini Espíritu ìl xí-yá, vèchi Yà-ìl mà, cuisì ñà-ndúá cuní Yuandiaha-nda nduá xícàn tàhvi-yá sàhà-nda.

Na xínu tiempu icúmí-ndá cundee-nda nùù nsidaa tnùndoho

²⁸ Ináhá stná-nda ñà-yòhó: nsidanicuú iñàha cuú xi-nda, ñà-chindee xi-nda sàhà ñà-vàha xi-nda nduá, nú cuú ini-nda sàhà Dios, te nduu-nda ana nì chitnùnì ini-yà cana-ya ladu xi-ya. ²⁹ Vèchi nsidaa ñèhivì sà-ináhá-yá dècuèndè antes, divi nì chitnùnì ini-yà sàà-nè cunduu-ne nahi Dèhemanì-yá (Jesús), te ducán cundoo cuàhà gá dèhe-ya, te Jesús cunduu dèhe-ya primeru. ³⁰ Daaní, nsidaa ana nì chitnùnì ini-yà cunduu ñèhivì xí-yá ducán, divi nduú ana nì cana-ya. Te ñèhivì nì cana-ya, divi nì ñihì stná nì ndee vàha nùù-yá. Te nsidaa ana nì ndee

vàha nùù-yá ducán, divi nì nihítàhvi stná tnùñuhu ndiaha xí-yá.

³¹ Pues nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà vichi? (Dohó cachi-ndà): nú Dios íá sàhà-nda, dandu còò ni-ìnhàha cundee nùù-ndà. ³² Vàchi cunaha-nsiá, ni Dèhemani-yá cóni cùhí ini-yà; nì sàhatahvi-yándò nì xihì-yàmà sàhà nsidaa-nda. Ñàyùcàndùá seguru icúmí-yá cuàha stná-yándó nsidaa ñà-ndùá xiñuhu gá-ndà. ³³ Te vichi, ¿a íá ana cui dacuidá cuàchi dìquì-ndà nú sàni nacàxin-yándó? (Còò, mà cufí), vachi sàndènfhí vaha-yandó. ³⁴ Te ¿a íá stná ana cui dacúnsidá cuàchi xi-nda? Còò, vachi divi Cristu nì xihì cuenta xi-nda, te nì natiacu-yà, dandu nì sàcòò-ya ladu cuàhá Yuamàni-yá Dios, te ndè cáhàn nihni stná-yà sàhà-ndà. ³⁵ Daaní, ¿a íá stná ana cui dacúxió xí-ndá nùù Cristu ñà-màsà cúú gá ini-yà sàhà-ndà? Còò, mà nihìndèè-né ducán, mate cuàhá tnùndoho ni coó, te ò cuàhá vida ni yáha-nda, te ò ni quidá quíni nèhivi xì-ndà. Doco còò, mà nihì-né ducán, mate ni coó tnama, ò nì yáha ndahví-ndà, ò núú cuàhá peligrú íá-ndà, te cuní nèhivi cahni-néndò, doco iin-ni cúú ini Dios sàhà-ndà. ³⁶ Vàchi, ducán cachí stná tutu ìì (ndé cáhàn nèhivi xì-yá, cachí-nè):

Sàhà ñà-ndùú-nsí nèhivi xí mii-ní, ñàyùcàndùá ndui te ñuú nhcìcùn nèhivi nsiùhù ñà-cahni-né nsiùhù, quidá-né cuenta na ian riì nduú-nsí cundaca-ne nsiùhù cùhùn ndé cui-nsì.

Ducán cachá. ³⁷ Doco cunaha-nsiá, nsidaa tnùndoho ma, sàni cundee dahuun-nda nùá, vachi cúú ini-yà sàhà-ndà, te chindéé-yándò. ³⁸⁻³⁹ Te yùhù, ináhá vahi iin-ni icúmí-yá cuu ini-yà sàhà-ndà mate ni cuní-ndà cuàhá vida, te ò ni sàá-ndà cui-ndà, te ò ndéni ìnhàha nì cui nì quidá iin ángel, ò iin ana dandacú, ò iin ñà-malu, doco iin-ni

icúmí-ndá cundoo-nda nùù-yá; mate ni coó cuàhá tnùndoho quìvì vichi, ò tnaa idá, doco cunaha-nsiá, còò ni-iin ana ndoó ansivi, ò andea, ò ndéni nì cui, mà cúí dacúxióàndó nùù ndahà-yá, vachi cúú ini-yà sàhà-ndà, te sàhà Stoho-ndà Jesucristu (sàni indehè ndàhvi-yándò).

Ícúmí Dios chindee-yá nèhivi raza Israel

9 Nèhivi xí Cristu nduí, te ináhá-yá ñà-ndàá nduá (cuàhìn cachi xì-nsiá); te icúmí cachi ndài xì-nsiá, vachi inácaá stná Espíritu ìì xí Dios ini, ñàyùcàndùá, ináhí ini anímè ñà-ndàá nduá cuàhìn cachi yohó. ² Cunaha-nsiá, cuàhá gá tnùnsí ini ié, te nicanicuàhàn íá ñà-ndùá dandoho-xí, ³ vachi (nacání ini) sàhà ñanìtnahi, divi nèhivi raza xi. Dispuestu ié` nihìchìhén, te ndañuhí nùù Cristu nì cúí (sàhà-ñá ni sàá tnahi càcu-ne nùù-yá). ⁴ Vàchi divi descendencia xi xì-nsí Israel nduú stná-nè, te quidá stná-yà cuenta na ian dèhe-ya nduú stná-nè; mahì mii-né nisa itnuù ndiaha-yá. Dècuèndè nì ndatnuhu sahnú stná-yà xì-né, te nì saquin-yà iin tratu, nì sàha-yanè ley ìì xí-yá. Te nì cachitnùhu stná-yà nansa cunucuachi-né nùù-yá na cahvi-néyà. Te cuàhá gá ñà-ndiaha ñi nì quida-ya comprometer xì-né. ⁵ Te yohótéhè primeru-nè, divi yohótéhè xì-nsí, (cuàhá gá fama-nè) nì sàcòò; te iin nèhivi ñuu-nsì nì sanduu stná dihi Cristu. Te Cristu, nicanicuàhàn naquimanì-ndà mii-yá, vachi Dios nduú-yá, te dandacú-yá nùù nsidanicuú ìnhàha, amén.

⁶ Doco nsidaa ñà-ndùá nì cachi Dios (sàhà raza-nsì mà), màsà cúnìhnú ini-ndà sàni yàha uan. Vàchi màdì nsidaa descendencia xi xì-nsí Israel nduú ndisa nèhivi ìì xí raza mà. ⁷ Mate descendencia xi Abraham nduú-né, doco có-cùnì cachàmà ñà-ndùú ndisa

stná-nè cuenta xi Abraham, vèchi nì cachi Dios xì nècuàchì sàhnù-mà ñà-cuisì descendencia xi dèhe-ne Isaac cunduu nècuàchì nihitáhvi. ⁸ Te palabra jaàn cuní cachi ñà-còò ni-iin nèhivì cunduu dèhe ndisa Dios sàhà cuisì raza-nè. Còó, dèhe-ya nduú nsidaa ana nì saquin-yà iin compromisu sàhà-xí. ⁹ Vèchi (ducán nduú modó nì quesaa dèhe Abraham); vèchi nì ia iin palabra nì cachi sahnú-yá xì nècuàchimà, divi ñà-yòhó: “Iin quivì señaladu icúmí quixi, te daa sá-íá dèhe (ñahàdihí-ní nani) Sara”.

¹⁰ Doco cunaha-nsiá, màdì cuísi ñà-jaàn nduá íá, vèchi íá stná ñà-nduá nì cuu xi Rebeca, ñahàdihí xì-nsí Isaac. Na ñuhú dèhe-ne nduú cuatí, ¹¹⁻¹² nì cachi Dios xì-né: “Dèhe-ní cacu primeru icúmí cunucuachi nù luchi nchícùn gá”. Doco (na ní cachi-yà ducán), tãñáha ga tũinuù mèè mà, tãñáha ga quida-tè ni-iñàha, ni-iin ñà-vàha, te ni-iin stná ñà-có-íá vaha. Doco ñà-jaàn nì cachi-yà sàhà-ñá cunahà claru có-nàcaxin-ya ni-iin nèhivì sàhà obra quidá-né, cuisì sàhà-ñá ducán chítñuní ini-yà quida-ya. ¹³ Te ducán nì cachi stná-yà nù tutu ì: “Jacob cuú ini sàhà-xí, doco Esaú, còó, có-xiñùhí-te”, nì cachi-yà.

¹⁴ Doco nú ducán nduá, ¿a ñà-cò-quidá víi Dios nduámà? Còó, ¿màsà nunca cachi-ndà ducán! ¹⁵ Vèchi dohó nì cachi stná-yà xì Moisés: “Cuisì yùhù icúmí cachi ana cundehè ndahví, te ana cuàhìn cuhi ini”. ¹⁶ Ñàyùcàndüá, màdì ñá-nduá cuní nèhivì quida-ne nduú ñà-cundiaa, ni màdì stná ñà-nduá sáhandee íni-nè quida-ne; còó, cuisì cundiaa ñà-cundehè ndahví-yànè. ¹⁷ Vèchi nù tutu ì itándiaa palabra yohó nì cachi Dios xì rey ñuu Egipto nani Faraón: “Yùhù, sàni chitñuní ini cunduu-ní iin rey, doco ¿índù chuun? Cuisì sàhà-ñá cundei nù-ní xì poder

cahnú xí, dandu cundaà ini nèhivì inicutu ñuhivì sàhí, nansa íá poder xi”, nì cachi-yà. ¹⁸ Ñàyùcàndüá, nú ducán cuní-yà, vátùnì cundehè ndahví-yà iin nèhivì, te inga-nè nsidacaxin-yà anima-xi.

¹⁹ Doco (sàhà ñà-jaàn) vihini cachi stná iin nèhivì: “Nú ducán quidá Yua-nda Dios, dandu có-ndiá icà-yá cutnii-ya cuenta sàhà cuàchi-nda, vèchi mii-yá nduú-yá mii-yá, te ¿ndiá quida ndohó?” ²⁰ Doco còó, màsà cáchí-ndà ducán, vèchi có-ndüdává-ndá xí mii-yá, te ¿índù chuun cachí-ndà ducán xi-yá? Vèchi ni cachí-ndà íá iin quidí nì quidavàha iin nèhivì. ¿A vátùnì nú ni cachá xì-né: “¿Índù chuun dohó nì quidavàha-ní yùhù?” Còó, ²¹ vèchi icúmí tiàa ma derechu quidavàha-neà nansa ni cúdí ini-nè. Vátùnì tñii-ne chii barru, te tavà-né iin quidí finu, dandu quihin stná-nè inga iyuhá, te quidayucun stná-nè inga quidí chicá corriente.

²² Pues ducán stná xì mii-yá, mate cuní-yà dacuní-yà nèhivì (xicá ichì malu) ñà-fuerte guá castigu xi-ya, te ñà-càhnù-guá poder xi-ya, doco caní tiempu nì quidandee ini-yà sàhà-né mate ndiá icà-né nihì-né castigu, te xínduu-ne cuisì ana icúmí ndañuhu yàchì quida-ya, (nahi quidí corriente mà). ²³ Doco ndohó, còó, (tucu íá), vèchi na iin quidí finu nduu-nda nù-yá, te cuní-yà cundaà stná ini nèhivì ñà-ndiaha guá quidá-yá xì ana indèhe ndahví-yà. Te divi nècuàchì cundiátù mà nduú ndohó nècuàchì nì chitñuní ini-yà nihitáhvi xì tñũnuhu ndiaha xí-yá. ²⁴ Ñàyùcàndüá, nì cana-ya nsidanicuú ndohó, màdì cuísi nèhivì raza Judea. ²⁵ Vèchi dohó cachí stná tutu nì tiàa Oseas sàhana ndé cachí Dios palabra yohó:

Nèhivì yucán, mate sàni cachi xì-né có-ndüú-né nèhivì xí, doco después

icúmí cachì xì-né ñà-ndùú-né nèhivì xí. Cóni sácúú inì sàhà-né antes, doco icúmí sàì cachì ñà-màni gá-nè nùí. ²⁶Vàchi nèhivì ñuu ndé nì cachì ñà-có-ndùú-né nèhivì xí, pues divi-ne cunduu-ne dèhe ndisa yùhù ana nduú Dios vivu.

²⁷Doco nècuàchì Israel, dohó nì tiaa Isaiás sàhà-né: “Mate cuàhà gá nècuàchì Israel ndoó nahi ñusi cuàtì ndoó yuhù mar, doco sacu-nè icúmí càcu, ²⁸vàchi ñà-ndùú sàni cachi Stoho-ndà Señor quida-ya ñuhiví yohó, yàchì icúmí-yà daxínu dahuun-yañà”. ²⁹Daaní, ñà-yòhó nì cachi stná Isaiás mà:

Ansivéhé Stoho-ndà Señor, vèchi dandacú-yà nùù nsidanicuú iñàha; te nú mà dácàcu-ya iin ùi-ndà nì cùí, dandu (nsihi dahuun-nda) na ian nì cuu xi nèhivì ñuu Sodoma xi nèhivì ñuu Gomorra.

³⁰Nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà sàhà nècuàchì có-ndùú raza Israel? (Pues dohó cachi-ndà): mate cóni sánándúcú-nè nansa cui ndee vaha-ne nùù-yá, doco vichi vátùni nihítàhvi-né ducán nú ni cúníndísà-néyà. ³¹Doco nècuàchì Israel, mate nchícùn-nè iin ley tuxí ini-nè ñà-ndee vaha-ne nùù-yá, doco còó, cóni nìhì-né natùì-ne nùù-yá ducán. ³²Te ¿índù chuun? Pues divi sàhà-ñá cuní-nè nihítàhvi-né sàhà cui sí obra quidá-né, te màdì sàhà ñà-nìhnú ini-néyà. Vèchi (na ní cuduchi ini-nè sàhà Jesús), dandu nì cuu xì-né na iin nèhivì nì saquìhi sàhà-xí iin yùù, te nì sàcasàn-né. ³³Vèchi divi ducán nì cachi Dios nùù tutu ìi, (ndé cachí-yà):

Cuàhìn techuín iin ana sàà ñuu Sión, (divi nduú Jerusalén), te cunduu-ya na iin yùù cahnú caquìhi sàhà nèhivì, te ndua-nè, vèchi nèhivì ñuu mà, icúmí-nè cuduchi ini-nè sàhà-yà. Doco nèhivì cunindisa-xi-yá, mà sàà-nè naxicocufìn ini-nè.

Ndénì nèhivì ní cui, nú ni cúníndísà-né Jesús, vátùni càcu-ne

10 Ñàni, xì nsidaa animè cuní càcu nèhivì raza xi Israel nùù Dios, te ñà-jaàn nduá siempre xicàn tàhvi nùù-yá. ²Pues ñà-ndàà nduá, sáhandee ini-nè cahvi-néyà, doco tà cúndàà vaha ini-nè nansa ndiá icà-né quida-ne. ³Cuní-nè ndee vaha-ne nùù-yá, doco sàni nacuaà-né modo nì cachi-yà quida-ne ducán, te modo xi mii-né cuní-nè quida-neàmà. Ñàyùcàndùú, ducán queá na ian sàni cahìchì ini-nè ichì mii-yá. ⁴Vèchi cunaha-nsiá, nú ichì Cristu xiníndísà-ndá, te ducán sàni ndee vaha-nda nùù-yá, dandu còò cá necesidad cunchicùn gà-ndà ley sàhana.

⁵Daaní, Moisés, nì tiaa stná-nè iin palabra sàhà nèhivì nchícùn ley mà, te sàhàmà cuní-nè ndee vaha-ne nùù-yá nì cùí. Dohó nì cachi Moisés: “(Cuisi) nú quida ndisa-nda cumplir nsidaa ñà-ndùú cachí ley mà, dandu nìhì-ndà cutiacu ndiaha-nda”. ⁶Doco nú sàhà fe xi-nda cuní-ndà ndee vaha-nda nùù-yá, (dandu ni cúníní-nda palabra yohó) cachí stná ley mà: “Màsà cútúxí ini-ndà mii-nda icúmí-ndà nana-nda ndè gloria —na ian cuàhàn-ndà cundaca-nda Cristu nuu ndè ñuhiví yohó— còó; ⁷ni màsà cútúxí stná ini-ndà ñà-icúmí-ndà nuu cunú-ndà ndè tìxi ñuhiví”, na ian cuàhàn-ndà danátíacú-ndà Cristu, te cundaca-ndayá naxinu yohó. Còó. ⁸Pues ¿nansa ndisa cachí palabra mà (quida-nda)? Divi dohó cachá: “Yatni uun iá palabra xi-ya, mà úhi càhàn-niá, mà úhi cunihnu vaha inì-niá ini anima-ní”. Te divi palabra mà nduá cachítñuhu-nsi xì nèhivì na cachí-nsi xì-né xiñuhu cunindísà-né mii-yá. ⁹Vèchi nú cachí vate-nda ñà-mii Jesús nduú Stoho-ndà Señor, te ini anima-ndà xiníndísà-ndá ñà-nì natiacu-yà nì quida Dios, dandísà, càcu anima-ndà nùù-yá.

¹⁰ Vàchi ini anima-ndà nduú lugar ndé xiníndísá-ndáyá, te ndee vaha-nda nùu-yá; te xì yuhù-ndà cachí vate-nda (nà-nchícùn-ndà mii-yá), dandu xì nà-jaàn nihì-ndà salvación xi-nda. Palabra yohó nduá cachítñuhu-nsi xì nèhivì.

¹¹ Vàchi dohó cachí tutu ìi: “Ni-iin nèhivì, mà sàà-nè naxicocufin ini-nè nà-nì xinindísá-né mii-yá”. ¹² Vàchi iin-ni ndiaá nsidaa-nda nùu-yá, nahi nècuàchi raza Judea, te ducán stná nèhivì inga ñuu. Vàchi imindaa Stoho-ndà Señor iá-yà nùu nsidaa-nda, te ndiaha gá sáhatahvì-yándô gracia xi-ya na ndacùcahan-ndayá. ¹³ Vàchi nsidaa ana ndacùcahan xi quivì-yá, icúmí-nè càcu-ne. ¹⁴ Doco (nàhá xicà), nú tãñáha ga cunindísá nèhivì-yá, mà ndacùcahan-néyà. Te-ni còò stná nansa cunindísá-néyà nú tãñáha ga cunitñuhu-ne sàhà-yá. Te-ni còò stná nansa cunitñuhu-ne sàhà-yá nú còò ana cachitñuhu xi-né. ¹⁵ Te ni mà cacánúú stná ana cachítñuhu sàhà-yá nú còò ana techuun-xi-né. Ñàyücàndüá, dohó cachí stná tutu ìi: “Na ndiaha mánì iá nú sàni quesaa ana cachitñuhu xi-nda razón ndiaha xí mii-yá”.

¹⁶ Doco màdì nsidaa nèhivì raza Israel nì càhvì xì razón ndiaha ma. Vàchi (dohó) nì cachi stná Isaías (xì Dios): “Sacu nèhivì nì xinindisa-xi nà-ndüá nì cachi-nsi xì-né (sàhà mii-ní), Stoho-nsi Señor”. ¹⁷ Ñàyücàndüá, sàni cundaà ini-ndà, dihna icúmí-ndá cunini-nda (palabra), dandu nihì-ndà cunindisa-nda. Te nà-ndüá cunini-nda, divi razón xi Cristu nduá.

¹⁸ Doco amádi sàni inini nèhivì raza Israel. Jaan. Nà-ndàà nduá sàni inini-ne palabra mà, vachi (cachí tutu ìi): Inicutu sàni tiacutñuhu-ne palabra (sàhà-yá). Dècuèndè ndè chicá xica sàni xinitñuhu-ne.

¹⁹ Doco ¿a sàhà nà-cónì cundáà ini nèhivì Israel, ñàyücàndüá (cónì xiníndísá-né)? (Pues cunini-nsia palabra) nì tiaa Moisés, (ndé càhàn Dios xì nèhivì Israel, cachí-yà):

Mii-nsiá, có-nàcúní-nsiá nèhivì inga ñuu nà-ndüú-né ñuu ndisa, doco (nà-cuàhà guá gracia) cuàhìn quide sàhà-né, icúmí-nsiá cumbidia ini-nsia sàhà-né. Te mate ni có-sàà nèhivì ñuu mà cundaà vaha ini-nè vichi, (doco icúmí chindei-nè), dandu cuidà ini mii-nsiá sàhà-né, nì cachi Dios.

²⁰ Daaní, después nì tiaa stná Isaías inga palabra xi-ya. Ndee ní càhàn-yà, te dohó nì cachi-yà:

Nèhivì cónì nándúcú xí antes, sàni nihítàhvì-né cahvi víi-né yùhù vichi. Mate antes cónì sándúlócô-nè sàhí, doco vichi sàni dàtnúì sàxinítnùnì-nè.

²¹ Doco sàhà nècuàchi raza Israel, dohó cachí-yà: “(¿Ndahví-nè!) vachi ndui te ñuú iín càhìn xì-né, te caná stnáì-nè, doco có-inínì-né, cutu càhàn-nè dìqui palabra xì”.

11 Pues nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà? ¿A nà-sàni nacoò nihni Dios nèhivì xí-yá (Israel) nduá vichi? Còò, màsà cachí-ndà ducán. Vàchi cunaha-nsiá, yùhù nduú stnáì iin nèhivì Israel. Yohòtéhè stnáì nduú Abraham, te descendencia xi xì-nsí Benjamín nduú stnáì. ² Vàchi nèhivì raza-nsi Israel, dècuèndè chicá sàna sàni cachi Dios nà-nèhivì xí mii-yá nduú-né. Ñàyücàndüá, màdì-ñá sàni nacoò nihni-ya nèhivì xí-yá nduá.

Mà nunca sàà ndañuhu nèhivì raza Israel

Amádi sá-ínáhá-nsiá nansa cachí tutu ìi ndé càhàn Elías, xicàn tàhvì-né nùu Dios, nacánì-né xì-yá nà-cuàhà guá cuàchi nèhivì Israel iá. Pues

divi palabra yohó nì cachi-nè xì-yá: ³“Nsiùhù nècuàchì cáhàn cuenta xi-ní, sà-cuàhà-nsí sàni sahni nèhivì, te sàni dándütù stná-nè nsidaa lugar ndé cahvi-nsí mii-ní, Stoho-nsì Señor: làcà mindaí ndói, te nchìcùn stná-nè ñà-cahni-né yùhù”. ⁴Doco ¿ndià nduá nì cachi Dios xì Elías mà? Dohó nì cachi-yà: “Còó, vèchi sàni chitnùnì ini ñà-cundoo ùsà gà mil nèhivì-xí mà cáhví xí yùù yócò nani Baal, ni mà sáà stná-nè cuitasisi-né nùá”, nì cachi-yà. ⁵Te ducánì iá stná tiempu vichi. Sàhà gracia xi-ya ndoó stná dava nèhivì Israel xiníndísà xí-yà vichi, mate sacu xínduu-ne, doco sàni nacàxin-yanè. ⁶Te nú cuisì sàhà gracia xi-ya nduá, dandu mà cúí cunduu stná sàhà obra nì quidá-né. Vachi nú ni cúndiáá obra xi-ne nùù-yá nì cúí, dandu mà cúndiáá gà stná gracia xi-ya. ⁷Te nú ducán nduá, dandu ¿nansa cachi-ndà vichi? Pues dohó cachi-ndà: cuàhà gà nèhivì Israel cónì níhì-né (ñà-ndiaha ñì) nisa nanducu guá-nè; cuisì nèhivì nì nacàxin Dios nì nihitáhvi xán. Dandu cuàhà gà dava nècuàchì Israel mà, nì yàha nì nducaxin anima-nè. ⁸Te dohó cachí stná nùù tutu ì: “Sàni chitnùnì ini Dios cucumi nèhivì mà iin anima mà ndúlócò gà, na ian quídi-nè, quidámáxiní-nè, na ian cuaá-nè, te ò doho stná-nè, tè dècuèndè quivì vichi, ducán iá xì-né”, cachí tutu mà. ⁹Daaní stná David sàhana, dohó nì cachi stná-nè:

Nì sáà nèhivì (malu mà) yàha-ne tñùn-doho na meru ndoó-né quidá-né vicò xì-né, te yàchì nì cúnduámà; te nì sáà stná-nè yàha-ne cuàhà vida, dandu nacuitacùhá sàhà cuàchi-ne. ¹⁰Te màsà sáà stná-nè cundaà vaha ini-nè; còó. Nì sáà-nè cunsida-ne (castigu xi-ne) nicanicuahàn, nì cachi David.

¹¹Ñàyùcànduá, vichi ndisa iá falta xi nècuàchì Israel. Doco, ¿a sàni ndañuhu

dahuun-ne ñà-nì quida-ne ducán? Còó, vèchi cunaha-nsiá, sàhà-ñá nì quida-ne falta mà, ñà-jaàn nduá disàhà-xí sàni nihì stná nsidaa nèhivì inga raza nansa càcu anima-nè. Daaní, después vihini naxicocuñ stná ini nècuàchì Israel na indéhe-né ñà-sànì càcu nèhivì inga raza mà. ¹²Cunaha-nsiá, sàhà-ñá nì quida nècuàchì Israel mà falta, ñàyùcànduá cuàhà gà ñà-ndiaha ñì sàni ndòo nùù dava ga nèhivì ñuhivì. Doco nú sàhà falta xi nècuàchì mà sàni nihitáhvi nèhivì dava ga, dandu chicá más ndiaha nàcòo na sáà quivì nàcundoo vaha nècuàchì mà xì Dios.

Nansa nì nihitáhvi nèhivì nsidanicuú raza coo nansa càcu-ne

¹³Vichi cuàhìn càhìn xì mii-nsiá nècuàchì có-nduú nèhivì Israel. Yùhù, nùù Dios sàni nihì chuun cacanui cachít-nùhì palabra xi-ya xì mii-nsiá. Te ndisa iin chuun ndiaha nduá, cachí. ¹⁴Te cumí quida vií chuun yohó sàhà-ñá cundehè stná nèhivì raza xi, áma ndúdfì stná ini dava-ne (cunindisá stná-nè), te càcu-ne. ¹⁵Vèchi nú (sàhà cuàchi-ne) nì cuxio-ne nùù Dios, te sàhàmà nì nihì dava ga nèhivì ñuhivì nì nàcundoo vaha-ne nùù-yá, dandu (chicá más ndiaha) icúmì nàcòo nú sàni nandudì tu ini Dios sàhà-né. (Ndiaha gà ndisa) queamà na ian nì xihì iin nèhivì, te nì natiacu-nè.

¹⁶Cunaha-nsiá, cachí estilu sàhana sàhà pan primeru ñà-nduá pan ì dócò-ndà nùù Dios. Te nú ducán nduá, dandu nàhà xicà ì stná dava ga yusàn nì cuàha pan mà. Te nahi seña jaàn nduú palabra yohó (sàhà nèhivì Israel, vèchi nú ì yohòtéhè-né sàhana, dandu ì stná nsidaa gà descendencia xi nècuàchì mà vichi). Te ducán iá stná nahi yohò iin yutnù; nú iá vaha yohò-nú, dandu nsidaa stná rama-nu iá vaha.

Nahi chiò yutnù nì natnii tnahá nduú nèhivì có-nduú raza Israel, cachí Pablo, vèchi sàni nihìtáhvi stná-nè ñà-ndiaha ñi nisa icumi cuisì nècuàchì Israel antes

¹⁷ Vèchi nècuàchì raza-nsì Israel, na iin yutnù tàtá olivo, ducán nduú stná-nè, te nsidaa nèhivì inga raza, nahi chiò inga yutnù yùcù, ducán nduú-né. Daaní, ni cachí-ndà ní tànhdè iin ùi rama yutnù tàtá, te nì natnii tnahá xi iin ùi ndahà yutnù yùcù. Pues divi ducán nduá sàni quida Dios xì mii-nsiá nècuàchì inga raza; vèchi rama yutnù yùcù nì natnii tnahama, sà-itiácúa sàhà ñà-vàha dananá yohò yutnù tàtá mà; dítâ fuertéa tècuif nùu yohò-núma. (Te divi ducán iá stná xì mii-nsiá, sàni nihìtáhvi stná-nsiá ñà-ndiaha ñi xí nècuàchì Israel.)

¹⁸ Doco màsà cútúxí inì-nsia chicá ndiaá-nsiá nùu nèhivì Israel mà, vèchi divi sàhà nècuàchìmà sàni nihìtáhvi-nsiá ñà-ndiaha ñi mà, nacua iá xì chiò cuàti yutnù nì natnii tnahama, divi sàhà yohò yutnù mà itiácúa, màdì-ñá sàhà chiò cuàtimà itiácú yohò-nú.

¹⁹⁻²⁰ Doco vihini cachi-nsiá palabra yohò: “(Chicá ndiaá nsiùhù) nùu nècuàchì Israel, vèchi (nì quindiaa Dios-nè nùu lugar xi-ne sàhà-ñá quihvi nsiùhù), na ian nì tànhdè chiò yutnù finu mà sàhà-ñá coo lugar quihvi chiò yutnù yùcù”. Pues ñà-ndàà nduá nì cuxio dava nècuàchì (Israel nùu Dios). Doco ¿indù chuun? Cuisì sàhà-ñá cóni sáníhnú gà ini-nè mii-yá. Ñàyùcànduá, mate nùu mii-yá ndoó-nsiá vichi, doco cuisì sàhà-ñá iin-ni nihnú vaha ini-nsiàyà nduá. Màsà cútúxí ini-nsiá chicá ndiaá-nsiá. Còó, chicá xiñuhu ñà-caquin-nsiá cuidadu. ²¹ Vèchi (nècuàchì Israel mà, cóni quidá víi-né, te sàhájàn) nì cuxio-ne nùu-yá nacua nì cuu xi chiò yutnù tàtá nì tànhdè mà; ñàyùcànduá, ducán stná mii-nsiá ana

nì quihvi después, cuidadu cundoo-nsia còtó dacúxió stná Dios mii-nsiá.

²² Sàhà nsidaa ñà-jaàn, vètuni cundaà vaha ini-ndà nansa iá modo xi Dios; iá ndisa gracia xi-ya, doco iá stná nansa sàha-ya castigu. Vèchi nècuàchì raza nì tucù inga ichì mà, cóni dácacu-yanè, doco mii-nsiá, còó; màni gá nì quida-ya xi-nsiá. Doco iin-ni xiñuhu quida-nsia seguir cunchicùn-nsiá gracia xi-ya, vèchi nú coó, dacúxió stná-yà mii-nsiá nùu-yá. ²³ Daaní, nècuàchì nì cuxio antes mà, nú ni nácuníndisà-né mii-yá, vètuni (nàcundoo vaha stná-nè xi-yá), te ducán queamà na ian nì natnii tnahá tú chiò yutnù nì tànhdè mà, vèchi Dios, icúmí-yà poder quida-ya ducán. ²⁴ Vèchi mii-nsiá, mate nècuàchì inga raza nduú-nsiá, doco sàni nihìtáhvi-nsiá cuàhà ñà-vàha xi nècuàchì Israel mà. Te ducán queamà na ian nì tànhdè chiò yutnù yùcù olivo, te nì natnii tnahá-nu xi iin yutnù tàtá. Pues nú sàni nihìtáhvi mii-nsiá ducán, dandu chicá mà úhi nansihvi tu nèhivì raza Israel mà lugar primeru xi-ne, vèchi queamà na ian danátnii tnahá tu-nda chiò yutnù finu icà mismo mii yutnù ndé nì tànhdèa.

²⁵ Nàni, cunf cundaà inì-nsia sàhà iin chuun nisa ia dèhé antes còtó cachi-nsiá ñà-chicá nchichí-nsiá. Vèchi cunaha-nsiá, cuàhà nècuàchì Israel, quidámáxiní-nè vichi, te ducán icúmí coo ndè cachi sàa cuacatnahá nadaa ga nèhivì inga raza quihvi ichì mii-yá. ²⁶ Daaní, icúmí càcu stná nsidaa nècuàchì raza Israel, nacua cachí Dios nùu tutu ùi:

Mahì nèhivì ñuu Sión descendencia xi Jacob, yucán icúmí quee mii-yá ana dácacu xi-né, dandu dandánúhú-yà nsidaa ñà-có-ndiaá nì quida-ne. ²⁷ Te nú sàni cuxio nsidaa cuàchi-nemà, dandu cundaà ini-nè sàni quida ndise cumplir palabra nì càhàn sàhnúí xi-né antes.

²⁸ Cunaha-nsiá, sàhà-ñá (cahíchi ini) nêhivì Israel razón ndiaha xí Dios vichi, ñàyùcàndùá na ian xiní ùhì-nèyà nduá, doco ñà-vàha xi mii-nsiá sàni queamà. Doco nècuàchìmà, màni cuáhà vá-né nùù-yá sàhà xii-né, vâchi nì cachi-yà xì xii-né icúmí-yâ nacàxin-ya descendencia xi-ne. ²⁹ Te mà túha Dios naquihin-ya ñà-nduá sàni sàhatahvi-yándò; ni mà túha stná-yâ naxiocufin ini-yâ nú sàni chitnùnì ini-yâ cana-yàndó. ³⁰ Antes cónisá íníní-nsiá mii-yá, doco vichi sàhà-ñá cónì íníní nècuàchì Israel, ñàyùcàndùá mii-nsiá nì indehè ndàhvì-yâ vichi. ³¹ Te ducánì iá stná xì mii-né, mate có-íníní-nèyà vichi, doco ¿índù fin cucumiámà? Divi sàhà-ñá nacundehè ndàhvì-yànè nacua nì indehè ndàhvì stná-yâ mii-nsiá. ³² Ñàyùcàndùá, nùù mii-yá iin-ni xínduu nsidanicuu-nda nêhivì cuáchi có-íníní xí-yâ. Te divi sàhájàn vâtùni iin-ni cundehè ndàhvì stná-yâ nsidanicuu-nda.

Nchichí gà nì quida Dios nsidaa obra xi-ya

³³ ;Na cuahà guá obra ndiaha sàni quida Dios! Te nchichí sàstnùhù stná-yâ, ináhá-yâ nsidanicuu íñàha. Te ináhá-yâ ñà-nduá cachí-yâ, xì ñà-nduá quidá-yâ, mate nêhivì, có-sànìhì ini-nè. ³⁴ Vâchi còò ni-iin ana cundàà ndisa inì-xi nansa nihnú ini Stoho-ndà Señor. Te ni còò stná ana chicá nchichí, te ducán sáha-xi-yâ conseju. ³⁵ Ni còò stná ana xícàn tòó-yâ íñàha nùù-xí, te cunihica-yâ nùù-né; còò. ³⁶ Vâchi mii-yâ nì quidavàha xi nsidanicuu íñàha, te sàhà poder xi-ya iá ìì nsidaa ñà-jaàn ñuhivì yohó. Te cuisì sàhà (ñà-nì quèè gà más tnùñuhu) xí-yâ, ñàyùcàndùá nì sàcòò nsidaámà, ansivéhé cahnú-yâ nicanicuahàn. Amén.

Nansa cuní Dios quida-nda xi vida xi-nda

12 Pues vichi, sàhà-ñá cuáhà guá sàni cuhi ini-yâ ndohó, ñàyùcàndùá, sacúndáhvî nùù-nsiá ñà-dayáha dahuun-nsia mii-nsiá ndahà-yá, ñánì. Vâchi nú ducán, dandu queamà na ian mii-nda nduu-nda promesa sàhatahvi-ndàyá, doco iin ñà-ìtiácú. Te ñà-jaàn nduú stná meru promesa ìì cudfì ini-yâ sàhà-xí, vâchi divi nacua ndiá icà-ndà cahvi vii-ndàyá ini anima-nda nduájàn. ² Doco modo chicuéhè nihnú ini nêhivì ñuhivì yohó, màsà cúnchícùn gà-ndañá. Xiñuhu ndusaa dahuun sàxinítnùnì-nda sàhà-ñá dàma modo xi-nda, vâchi nú ni nácùnihnu ndiaha ini-nda, dandu sàà-nda cundaà vâha ini-nda nansa cuní-yâ quida-nda, vâchi cuáhà obra vâha cudfì ini-yâ quida-nda, xì cuáhà ñà-íá vii.

³ Yùhù sàni nihítàhvì gracia nùù-yâ (ñà-quide chuun ndiaha xí-yâ). Ñàyùcàndùá, cachî xì nsidaa-nsiá ñà-mà váha ndanihi vâha-nda mii-nda más gà nùù ñà-nduá ndiá icà-ndà. Xiñuhu nacani sahnú ini-nda sàhà mii-nda según nansa nì sàhatahvi-yâ iin iin-nda cunindisa-ndayá, (te ducán cunucuchi-nda nùù-yâ). ⁴ Na ian indéhe-nda iquicúnú-nda, cuáhà ñà-nduá icúmíâ, doco iin ian xì chuun quidá. ⁵ Pues ducánì iá stná ndohó. Sàhà-ñá nchícùn-nda Cristu, iin-ni iquicúnú xínduu nsidaa-nda, mate cuáhà-nda, vâchi iin-ni chindéé stnaha-nda iin-nda xi inga-nda nahi cuerpu-nda.

⁶ Ñàyùcàndùá, iin iin-nda sàni nihítàhvì-nda iin ñà-vàha cui quida-nda según nansa nì sàhatahvi-yándò gracia xi-ya. Ñàyùcàndùá, nú sàni nihítàhvì-nda càhàn-nda iin razón ndiaha quixí nùù-yâ, dandu divi ñà-jaàn

nduá ni cúnsihi ini-ndà quida-nda nacua sàà-ndà xiníndísá-ndá. ⁷Te ò nú sàni nihitáhvi-ndà cunucuachi-nda nùu ñanitnaha-nda, dandu divi ñà-jaàn ni quidá stná-ndà. Daaní, nú ñà-chinaha-ndà ñanitnaha-nda nduá ni nihitáhvi-ndà, dandu divi ducan ni quida-nda. ⁸Daaní, nú ni nihitáhvi-ndà danácuàhandee stnahá ini-ndà, dandu divi ducan ni quidá ndisa stná-ndà. Te ò nú chuun ni nihitáhvi-ndà nduú ñà-dacútáhvi-ndà ñanitnaha-nda iñàha, dandu divi ñà-jaàn ni quidá stná-ndà, doco màdi sàhà-ñá ndanihi vàha nèhivì-ndó. Còó. Te ò nú ni nihitáhvi-ndà ñà-cunuù-ndà (chuun xi Dios), dandu ñà-jaàn ni quidá stná-ndà, doco vivíi-ni ni quida-ndañá. Daaní, nú chuun ni nihitáhvi-ndà nduú ñà-cundehè ndàhví stnaha-nda, dandu ni cúdíi ini-ndà quida-nda ducán.

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda nú sàni quihin-nda ichi Jesús

⁹Nsidaa-nda, icúmí-ndá cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, doco màsà dánání uun-nda. Te ni loho màsà cúú ini-ndà sàhà ñà-có-íá vàha. Còó; cuisì ñà-íá vù ni cúnchícùn-ndà. ¹⁰Te xiñuhu stná ñà-cuni màni stnàhà-ndà, vàchi iin-ni ñaní xínduu-nda; te siempre xiñuhu quidañuhu stnaha-nda, te ni nácóó stná-ndà ñanitnaha-nda ni quee tñùñuhu xí mii-né, (màdi ndohó).

¹¹Màsà cúdúsán-ndá; còó. Ni cuáhandee ini-ndà quida-nda ñà-ndùá quidà-ndà. Xi nsidaa anima-ndà ni cúnúcuáchí-ndá nùu Stoho-ndà Señor.

¹²Te iin-ni ni cúdíi stná ini-ndà sàhà tñundé ini ndiatu-nda nùu-yá. Te nú yáha-nda tñundoho, dandu iin-ni ni quidándéé stná ini-ndà, te nicanicuahàn ni càcàn tàhvi-ndà nùu-yá. ¹³Te nú íá ñà-ndùá xiñuhu iin nèhivì xí Dios, dandu ni chíndéé-ndánê. Te siempre

ni quidáñùhú-ndá nècuàchì sàà visita vehe-nda.

¹⁴Daaní, nèhivì quidá quíni xí-ndá, ni càcàn tàhvi-ndà sàhà-né, màdi-ñá càcàn chihán-ndà dìqui-né.

¹⁵Ni cúndóó díi-nda xi nècuàchì cudíi inì-xi, te ò nú tñùnsí ini ndoó-né, dandu stná ndohó ni cúndóó stná-ndà tñùnsí ini.

¹⁶Iin-ni ni cúndóó màni nsidaa-nda. Màsà cútúxí ini-ndà mii-nda nduu-nda mii-nda; còó. Xiñuhu ñà-cunihnu ndahvi ini-ndà. Màsà cúnfhnú ini-ndà nchichí gà-ndà. ¹⁷Te nú sàni quida quini nèhivì xì-ndà, màsà nácání ini-ndà naxicocuñin-ndà quida stná-ndà xì-né nacua ni quida mii-né xì-ndà. Siempre ni cuáhandee stná ini-ndà quida vù-ndà xì nsidaa nèhivì.

¹⁸Dècuèndè ñà-ndùá sàà-ndà quida-nda, ducán xiñuhu cundoo manì-ndà xì nsidanicuú-né.

¹⁹Ñani màní, màsà náchítácùhá-ndà ñà-ndùá quidá nèhivì xì-ndà. Nùu Dios ni ndóó nsidaájàn, vàchi dohó cachí-yà nùu tutu ìi: “Cuisì yùhù icúmí nachitacùhá xì sàhà nsidaa iñàha. Nsidaa ana iníhíca, icúmí-nè danáà-né quide, cachí Stoho-ndà Señor”. ²⁰Daaní, dohó cachí stná tutu ìi: “Nú íá iin ana xíní ùhì xì-ndà, te xíhì-nè doco, ò xíhì-nè tècuíi, dandu ni dácúxí-ndánê, te ni cuáha stná-ndánè tècuíi coho-ne. Vàchi nú ducan ni quida-nda, dandu icúmí-nè nducahan-ne”.

²¹Màsà cuáha-nda quida stná-ndà nacua quidá nèhivì malu xì-ndà; còó. Ni quidá víi-nda xì-né, vàchi sàhàjàn ñà-sàni cundee-nda nùu-né nduá.

13 Nsidaa-nda ni cúníni-ndá nècuàchì xídandacú, vàchi Dios nduú ana ni chitnùnì inì-xi cundoo ana dandacú nsidanicuú lugar. Nècuàchì icúmí cargu vichi, nùu mii-yá ni nihì-né chuun ma. ²Ñàyùcàndùá, iin nècuàchì cahíchì ini xì autoridad, divi ley xi mii-yá nduá cahíchì stná

ini-nè. Te nsidaa ana có-ndùlócô (sàhà ley mà), tnùndoho nduá icúmí-nè nihì-né. ³Vàchi chuun xi nècuàchì dandacú, có-nduá ñà-dayúhì xì-ndà te nú quidá víi-nda. Còó. Cuisì nècuàchì có-quidá víi icúmí-nè dayúhì-nè. Te nú có-cùní-ndà dayúhì-nèndó, dandu cuisì ñà-lá víi ni quida-nda, dandu icúmí nècuàchimà cudiì ini-nè sàhà-ndà. ⁴Vàchi ducán queá na iin chuun xi Dios nduá quidá-né sàhà ñà-vàha xi-nda. Doco nú có-quidá víi-nda, chicá vaha ni yúhì-ndà, vachi autoridad mà, icúmí-nè derechu dandohó-nèndó, te vátùni quida-neà. Vachi na ian nùu Dios xinúcuáchí-nè na dandohó-né ana có-quidá víi. ⁵Ñàyùcàndùá, xiñuhu cunini-ndané, doco màdì cuisì sàhà-ñá yúhì-ndà nihì-ndà castigu, còó; sàhà stná ñà-màsà cúnsídá cuàchi-nda (nùu Dios). ⁶Ñà-jaàn nduá dìsáhà-xì chýàhvì stná-ndà renta nùu ñuu-ndà. Vachi autoridad xi-nda, na ian nùu Dios xinúcuáchí-nè, te ñà-jaàn nduú chuun xi-ne.

⁷Ñàyùcàndùá, xiñuhu danáà-ndà ñà-nduá infhíca-ndá nùu iin nèhivì. Nècuàchì xícàn dihùn sàhà ñuu-ndà, ni cuàha-ndané, xì stná nècuàchì xícàn renta. Te nsidaa ana xiñuhu quidañuhu-nda, ni cóó tnùñuhu xi-nda nùu-né. ⁸Ni-ñàha màsà cúmfhíca-ndá nùu nèhivì. Doco ñà-nduá infhíca ndisa-nda nduú ñà-cuu ini-ndà sàhà-né. Te nú ni quida-nda ñà-jaàn, dandu ñà-sàni quida-nda cumplir nsidaa ñà-nduá cachí ley ì nduá. ⁹Vàchi dohó cachí ley mà: màsà càhàn-ndà xì inga ana có-nduú nècuàchì vehe-nda, te màsà càhni stnaha-nda, ni màsà quídácuíhñá-ndá; ni màsà càhàn-ndà iin tnùhu sàhà ñanìtnaha-nda; ni màsà xího stná-ndà ñà-nduá icúmí nècuàchimà. Te iá gà más ñà-nduá cachá, doco nsidaa palabra jaàn, iin cuisì palabra-ni nduá, vachi ñà-nduá cuní cachàmà

nduú ñà-cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà nacua cuú ini-ndà sàhà mii-nda. ¹⁰Te nú ducán quida-nda xi ñanìtnaha-nda, dandísá (ñà-quidá víi-nda xi-né nduá), vachi còó dañu quidà-ndà xì-né. Ñàyùcàndùá, nú cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, dandísá ñà-sàni quida víi-ndà cumplir ley ì nduú stná.

¹¹Nsidaàmà xiñuhu quida-nda, vachi ináhà-ndá nansa vaxì tiempu vichi, meru tiempu (ñà-quida víi-ndà) nduá; ñàyùcàndùá màsà cúndóó-ndá quidámáxiní-ndà, vachi vichi chicá sàcùyátní quivì càcu dahuun-nda, mà cuéé cuàhà gá na ian (nisa nihnu ini-ndà) na quivì nì xinindisa-nda mii-yá. ¹²Te vichi sà-ítuú tiempu danátnùu (Dios ini anima cuàhà nèhivì) inicutu, vachi tiempu vichi (na xicá-né ichì) ñáa, yàchì icúmíâ yàha. Ñàyùcàndùá, ni nácóó dahuun-nda nsidaa ñà-nduú chuun xi ichì ñáa ma, te ni cútùha-nda quida-nda chuun vaha ñà-cui chindee xi-nda caca-nda ichì ndé datnúù-yàndó. ¹³Xiñuhu cacanuú víi-ndà nacua datnúù-yà ini-ndà. Te nacoó dahuun stná-ndà ñà-xíni-nda, xì-ñá quidà-ndà escándalo, te màsà càhàn stná-ndà xì nèhivì cóni nándàhà xì-ndà. Ni màsà quídá ndevàha stná-ndà ñà-íá quini; ni màsà nàá stnahá stná-ndà, te màsà cúmbidia stnahá ini-ndà sàhà-ndà. ¹⁴Cuisì nacua nihnú ini Stoho-ndà Jesucristu, ducan ni cúmfhnú stná ini-ndà, te ñà-jaàn nduá icúmí chindee xi-nda. Ni-iyuhu màsà cúmfhnú ini-ndà ñà-nduú ñà-chicuéhè nihnú ini nèhivì ñuhivì, còtó sàà-ndà quida stná-ndà ñà-jaàn.

Màsà cuítnùhu-nda ñanìtnaha-nda

14 Dava nèhivì, mate xiníndísá stná-nè mii-yá, doco có-sàà-nè cundaà ini-ne (nansa iá nsidaa ley xi-ya). Doco ndohó, xiñuhu quidañuhu-ndané, te càhàn-ndà

xì-né, doco màsà nââ-ndà xì-né sàhà ñà-có-quidá-né nacua quidá ndohó. ²Vàchi dava-nda, nsidanicuú comida xixi-nda; iá viá, cachí-ndà. Doco dava nèhivì, có-sàà-nè cundaà ini-nè, ñâyùcàndùá có-sàxí-né ni-iin cuñu, cuisì inga iñàha. ³Pues nècuàchì xixì nsidanicuú iñàha, mà váha cahíchì ini-nè iin ñanìtnaha-ne có-sàxí cuñu. Te nècuàchì có-sàxí cuñu mà, màsà cuítñuhu-ne ñanìtnaha-ne saxí xi cuñu, vàchi iin-ni sàni ndee váha stná nècuàchìmà nùu Dios. ⁴Vàchi nú xítñuhu tnaha-nda ducán, dandu queámà na ian quida-nda na xítñuhu-nda ana quidáchúútn nùu inga nèhivì, te (ináhá-ndá) có-queé víámà. Cuisì lamú xi nècuàchìmà icúmí cachi a quidá víi peón xi-ne, á cóó. (Ñâyùcàndùá, màsà cuítñuhu-nda inga ana xinúcuáchí nùu Dios), vàchi ádi vátùni sàà-nè quida vii-né, vàchi icúmí-yâ chindee-yánè. ⁵Dava nèhivì, quivì señaladu nduá nsidácáhnù-né, doco dava ga-nè, iin-ni nihnú ini-nè nsidaa quivì ndiaá. Pues cada iin iin-nda ni cúnáhá-ndá nansa cuní-ndà quida-nda. ⁶Nècuàchì chívàha xi iin quivì señaladu, sàhà-ñá nihnú váha ini-nè Stoho-ndà Señor nduá. Te ducání stná nècuàchì có-chívàha iin quivì señaladu, nicanicuahàn nihnú váha stná ini-nè mii-yá. Te nècuàchì xixì nsidanicuú stná comida, nùu Stoho-ndà Señor xixì-nèà, te naquímànì stná-nèyà sàhà-ñá. Daaní, nèhivì có-xixì ndéni comida nì cui, divi nùu stná mii-yá có-xixì-nèà, doco naquímànì stná-nèyà (sàhà ñà-nduá xixì-né).

⁷Vàchi màdì micuúsi-nda ndoo-nda ñuhiví yohó, te màdì inì-ni mii-nda cachí-ndà cui-ndà. ⁸Vàchi nú itiacú-ndà ñuhiví yohó, divi nùu Stoho-ndà Señor ndoo-nda; te na sàà quivì cui-ndà, mii-yá dandacú-yá sàhà stná mà. Ñâyùcàndùá, a ducán itiacú-ndà te ò ní xihì-ndà, iin-ni

nduu-nda nèhivì xí Stoho-ndà Señor. ⁹Vàchi Cristu, divi sàhà ñà-nì sàà-yà cusahnú-yá nùu nsidaa nsii, xì stná nècuàchì itiacú, sàhà ñà-jaàn nduá nì xihì-yà, te nì natiacu-yà nì ndanchito-ya.

¹⁰Ñâyùcàndùá, mà váha cuítñuhu-nda ñanìtnaha-nda; mà váha cahíchì stnahá stná ini-ndà. Vàchi nsidanicuú-nda, icúmí-ndá màcuíta stná-ndà nùu-yá, dandu cachi-yà xi-ndà a ní quida vii-ndà, á cóó. ¹¹Vàchi ducán cachí stná tutu ìi ndé cáhàn Stoho-ndà Señor, cachí-yà:

Nicanicuahàn itiacú, ñâyùcàndùá seguru nduá yohó cachí vichi: icúmí nsidanicuú nèhivì màcuítasìsì-né nùu, te cachi-nè (divi Dios nduú).

¹²Ñâyùcàndùá, vátùni cundaà ini-ndà, iin iin-nda icúmí-ndá nacuàha-nda cuenta nùu-yá.

Cuidadu ni cúndóó-ndá sàhà ñà-nduá quida-nda, còtó sàhà ndohó sàà iin ñanìtnaha-nda cuida cuàchi-ne

¹³Ñâyùcàndùá, màsà cuítñuhu ga-ndà ñanìtnaha-nda. Doco iá ndisa ñà-nduá xiñuhu quida-nda: xiñuhu cundoo-nda cuidadu ñà-màdí sàhà ndohó cuida cuàchi iin ñanìtnaha-nda. ¹⁴Vàchi yùhù ináhî, còò ni-iñàha iá ñuhiví yohó nsidá cuàchi-xi inì-ni miá. Te ducán cachí stná palabra nì cachi Stoho-ndà Jesús xì-ndà. Doco nú mii-nda dacuidá cuàchi-nda iñàha, dandu na ian iá ndisa cuàcha nùu-ndà. ¹⁵Ñâyùcàndùá, nú cudúchì ini iin ñanìtnaha-nda sàhà iin ñà-nduá xixi-nda (ñà-tùxí ini-nè cuàchi nduá), dandu màsà cúxí gá-ndà ñà-jaàn, vàchi nú ducán, dandu có-quidá víi-nda, na ian có-cúú gá ini-ndà sàhà nècuàchìmà nduá. Ñâyùcàndùá, cuidadu ni cúndóó-ndá ñà-màsà sàà ndañuhu anima iin ñanìtnaha-nda sàhà ñà-cùdí guá ini-ndà cuxi-nda, vàchi sàhà stná nècuàchìmà nì xihì Cristu.

¹⁶ Vàtùni iá nsidaa ñà-nduá quida-nda cahan-nda, doco cuidadu ni cúndóó-ndá còtó cachi iin ñanìtnaha-nda quini iá ñà-nduá quida-nda. ¹⁷ Vàchi ley xí rey xi-nda Dios, có-nduá iin ley sàhà ñà-xìxì-ndà ò ñà-xìhì-ndà. Còó, vàchi nùù mii-yá ñà-ndiáá ndisa nduú ñà-quida vii-ndà, xì ñà-cundoo manì-ndà, xì ñà-cudiì stná ini-ndà quida Espíritu Ìì xí-yá. ¹⁸ Vàchi nú ñà-jaàn quida-nda, dandu divi ñà-xìnúcuáchí-ndá nùù Cristu nduá, te cudfí stná ini Yua-nda Dios sàhà-ndà, dècuèndè nùù stná nèhivì icúmí-ndá ndee vaha stná-ndà.

¹⁹ Ñàyùcànduá, xiñuhu nacani cuàhà ini-ndà nansa cundoo manì-ndà xì ñanìtnaha-nda, te nanducu stná-ndà nansa nacuahandee ini-ndàné. ²⁰ Te (cuidadu ni cúndóó stná-ndà) sàhà ñà-nduá xixi-nda, còtó sàhájàn dandáñúhú-ndá obra xi Dios (ini anima inga nèhivì). Ináhí, iá permisú caxì-ndà, ò cuxi-nda ndéni iñàha nì cui. Doco mà váha caxì-ndáñá nú tuxí ini inga-nè nduá cuàchi, màdí sàhà ndohó cuàhandee ini-nè caxì stná-nèà. ²¹ Chicá vaha màsà cáxi-nda iin cuñu, ò coho-nda iin vinu, ò ndéni iñàha nì cui nú tuxí ini iin ñanìtnaha-nda cuàchi nduá, te vihini quida stná-nè ducán ñà-mà fuerte anima-nè. ²² Mate ináhá-ndá iá vaha caxì-ndà ndéni iñàha nì cui, doco inì-ni mii-ní-ndá nì chívàha-nda ñà-jaàn, chicá vaha, dandu cuisì mii-nda xi Dios cunaha-nda sàhà-ñá.

Nú còò ni-iin duda, te ináhá-ndá màdì cuàchi nduá quida-nda, dandu nansicáhán-ndá. ²³ Doco nú iá-ndà xì duda, te có-ìnhá ndisa-nda a cuàchi nduá ñà-caxì-ndà iñàha, ò á coó, dandu iin falta cundua nú ni caxì-ndañá, vàchi có-xiníndísá ndisa-nda iin ñà-vàha nduá. Vàchi cunaha-nsiá, nsidaa

ñà-nduá quida-nda, te có-xiníndísá-ndá nduá iin chuun vii, dandu cuàchi cundua.

Màsà quidá-ndá cuisì ñà-cùdfi inì-ni mii-nda, sino que ñà-cunduu ñà-vàha xi ñanìtnaha-nda

15 Ñàyùcànduá, ndohó tè-sà-xiníndísá fuerte, ndiá icà-ndá quidandee ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda nú tàñáha ga cunindísá vaha-ne. Te xiñuhu ñà-chindee stná-ndàné, màdì-ñá quida-nda cuisì ñà-cùdfi inì-ni mii-nda. ² Viví-ni ni quida-nda xi ñanìtnaha-nda sàhà-ñá cundua ñà-vàha xi-ne, te cundoo-ne contentu, vàchi nú ducán, dandu chicá icúmí-nè nacuahandee ini-nè. ³ Vàchi ni stná Cristu, cóni quidá-yá cuisì ñà-nduá nì cudfí inì-ni mii-yá. Vàchi dohó cachí stná nùù tutu ìì, (ndé cáhàn Cristu xì Yuamáni-yá), cachí-yà: “Ñà-nduá nì canáhá nèhivì diquì mii-ní, yùhù nì nacuida xi nsidaájàn”.

⁴ Cunaha-nsiá, nsidaa palabra nì tiaa nècuàchì sàhana nùù tutu ìì, sàhà-ñá dacuahá stná ndohó nduá, te ducán dandu chicá cutùha-nda cucumi-nda paciencia, te nacuahandee stná ini-ndà, vàchi nú ducán, dandu chicá nsinuu ini-ndà ñà-ìá ndisa tñùndé ini ndiaha xi-nda. ⁵ Pues divi Dios nduú ana chindéé xí-ndá quidandee ini-ndà ducán, te nácuahandee stná ini-yàndó. Ñàyùcànduá, nùù mii-yá xicàn tàhví ñà-nì cúndóó mánì nsidaa-nsiá nacua cumí Jesucristu quida-nda. ⁶ Te xicàn tàhví stná ñà-iin-ni ni cúnihnú vaha ini nsidaa-nsiá, te iin-ni ni náquímani stná-nsià mii-yá ana càhvi Stoho-ndá Jesucristu, divi Yuamáni-yá. ⁷ Te (ináhá stná-ndà) cóni cáhìchì ini-yá ni-iin-nda. Ñàyùcànduá, xiñuhu-ñá cahvi stnaha-nda iin-nda xi inga-ndà, dandu chicá quee tñùñuhu xí-yá.

**Nansa nì chitnùní ini Dios
ñà-cunitnùhu nèhivì nsidanicuú ñuu
razón ndiaha xí-yá**

⁸Nsidaa palabra jaàn, ñà-yòhó nduá cuní cachà: nì quixi Cristu (ñuhìví yohó) ñà-quida-ya chuun ndiaha xí-yá sàhà raza-nsì Israel sàhà-ñá cuu ndisa ñà-ndùá nì cachi Dios xì xì-nsí sà-naha, te sàhà ñà-cundaà stná ini nèhivì ñà-mà túha-ya dandahví-yàndó. ⁹Daaní, nsidaa stná nèhivì inga raza, nì indehè ndàhvì stná-yà mii-né, te vichi vātùnì naquimanì stná-nèyá sàhámà. Vàchi dohó cachí tutu ìi:

Ícúmí naquimaní mii-ní (Dios), te cunini stná nèhivì nsidanicuú ñuu; cuàhìn nacuatui alabanza xí-ní, te taví tñùñuhu xí-ní.

¹⁰Daaní, nùù inga xaan xí tutu ìi mà dohó cachí stná:

Vātùnì cudìl stná ini mii-nsiá nèhivì nsidanicuú ñuu, nacua cudìl ini nèhivì meru ñuu nì nacàxin-ya.

¹¹Daaní, inga xaan dohó cachí stná:

Nsidaa mii-nsiá nècuàchì inga ñuu, te inga raza, nì náquímani-nsiá Dios, te ndanihi cahnú stná-nsiàyà.

¹²Daaní, stná Isaías, nì tiaa stná-nè iin palabra, te dohó cachá:

Ícúmí quesaa iin descendencia xi Isaí, te chuun xi-ya cunduu ñà-cusahnú-yá nùù nèhivì nsidaa ñuu, te ícúmí-nè cahvi-ne xì-yá, nì cachi Isaías.

¹³Pues Dios nduú ana sáha xi-nda tñundé ini ndiaha xi-nda; ñàyùcàndùá xicàn tàhvì sàhà nsidaa mii-nsiá nècuàchì xiníndísá-xí-yà ñà-nì cúndóó-nsiá contentu, te ni yáha vaha stná-nsiá quida-ya, dandu chicá más ícúmí coo tñundé ini xi-nsia quida ndudu ìi xí Espíritu ìi xí-yá.

¹⁴Ñàni, có-íé xì duda sàhà-nsiá; ináhî, vaha ndisa ini-nsiá, te cundaà vaha stná ini-nsia (sàhà ichì-yá), vātùnì dacuahá tnahá stná-nsiá ichì váha. ¹⁵Doco nùù

tutu yohó tiaí iin palabra nùù-nsiá, te mate ní càhàn ndeí xì-nsiá iyuhu, doco cuisì ñá-nì dànsínúú inì mii-nsiá (sàhà ichì-yá) nduájàn. Vàchi (chuun quide ducán) nduá nì nihítàhvì nùù-yá na ní quida-ya gracia sàhí ¹⁶ñà-cundui iin ana cunucuachi nùù-yá, te cacanui mahì nèhivì nsidaa ñuu cachítñuhi xì-né ñà-nduú razón ndiaha xí Jesucristu. Vàchi cuní sàà cuàhà-né nùù-yá na ian ni cúndúú-né promesa dóquì nùù-yá, dandu cudìl stná ini-yá sàhà-né ñà-sàni nduhìl stná anima-nè nì quida Espíritu ìi.

¹⁷Vichi sàhà-ñá nì chindee Jesucristu yùhù, ñàyùcàndùá vātùnì cudìl inì sàhà chuun xi-ya sàni quide. ¹⁸Doco iin chuun nì quida inga nèhivì, còó, mà càhìn sàhámà, cuisì sàhà chuun nì chindee-yá yùhù, te nì cachitnùhi xì nèhivì sàhà-yá. Te cuàhà stná ñà-ndùá nì quide, te ducán nì xinindísá cuàhà nèhivì inga ñuu. ¹⁹Cuàhà milagru ndiaha nì quide, xì cuàhà seña fuerte, te cuàhà gá nì chindee stná ndudu ìi xí Espíritu xi-ya. Ñàyùcàndùá, inicutu sàni cachitnùhi razón ndiaha xí Cristu ndé ñuu Jerusalén xì dècuèndè ladu Ilfrico.

²⁰Vàchi ñà-ndùá siempre cuní nduá cùhìn ñuu ndé tàcùnì nèhivì palabra xi Cristu, te cachitnùhi xì-né ñà-nduú razón ndiaha. Có-cuní cùhìn ndé sà-íá ana quidà xì chuun ìi mà. ²¹Còó, vachi cuní coo nacua cachí tutu ìi:

Nècuàchì ñuu ndé tãñáha ga sàà razón sàhà-yá, ícúmí-nè cunitnùhu-ne. Mate vichi tãñáha ga cunini-ne palabra mà, doco ícúmí-nè sàà-nè cundaà ini-nè.

²²Cunaha-nsiá, divi sàhà chuun jaàn tãñáha ga sàl ndé ndoó-nsiá, mate ní cunì sàl cuàhà xichi ni cuí.

²³Doco vichi, còó cá chuun ícúmí ladu yohó, te sàcànì cuià cuàhà gá cuní sàl nàcòtì mii-nsiá. ²⁴Ñàyùcàndùá, quivì quide disponer cùhìn ladu

España, dandu yàhi. Daaní, nú sàni sandoo chii-nda contentu, dandu iin ñà-vàha cundua nú ni chíndéé-nsiá yùhù ñà-naquihin tui ichi cùhìn ladu España. ²⁵Doco vichi cùhìn ñuu Jerusalén cunihi iyuhu ñà-chindee xi nèhivì xí Dios ndoó yucán. ²⁶Vàchi nèhivì ladu Macedonia xì ladu Acaya, ni nacani ini-nè ni dàcuátnáhà-né iin ñà-chindee xi nècuàchìmà, vachi dawa nècuàchìmà, ndahví yáha-ne. ²⁷Ñàyùcàndùá, ni cudìi ini nècuàchì xicà mà ni dàcútàhvì tnhá-né, vachi ducán ndiá icà-né quida-ne, vachi divi nù nèhivì ñuu Jerusalén mà ni quixi palabra vaha xiníndisà-né, nacua mii-né, (te ducán stná nsiùhù xì nsidaa stná mii-nsiá hermanu) ndoó inga ñuu. Ñàyùcàndùá, ndiá icà-ndà chindee-nda sàhà necesidad icúmí nècuàchì ñuu Jerusalén mà.

²⁸Daaní, nú sàni dàxínui chuun nacoì ñà-ndùá ni cutahví nècuàchìmà, dandu quihin tui ichi cùhìn ladu España, te ichi mà icúmí yáha stnái ndé ndoó-nsiá. ²⁹Te nú sàni sài, ináhi ñà-icúmí Cristu dachitu-yá anima nsidaa-nda ñà-ndiaha ñi icúmí palabra xi-ya.

³⁰Ñani, yùhù ináhi, iin-ni nchícùn nsidaa-nda Stoho-ndà Jesucristu, te cuú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà quidá Espíritu Ì. Ñàyùcàndùá, sacúndáhvì nù-nsiá ñà-iin-ni ni cãcàn tàhvì-nsiá sàhí nù Dios, nacua quidá yùhù, xicàn tàhvì stnái nù-yá. ³¹Cãcàn tàhvì-nsiá sàhí ñà-ni cãcui nù ndahà nèhivì có-xiníndisà ndoó ñuu Judea. Daaní, sàhà chuun cùhìn ñuu Jerusalén ñà-nacoì ñà-chindee xi nèhivì xí Dios yucán, cãcàn tàhvì stná-nsiá nù-yá sàhà ñà-ni cùdìi ini nècuàchìmà sàhà ñà-ndùá cunihi cùhùn. ³²Dandísá vátùnì cudìi stná inì na sài ndé ndoó-nsiá, nú cuní-yà sài, te después coo chíi xì-nsiá quetatù. ³³Pues vichi

ni cúndóó-nsiá xì Dios, te ni yáha vaha-nsia quida-ya. Amén.

**Ñà-ndùá ni cachi Pablo na ní
casàhù-nè xì nsidaa nèhivì
ináhà-né ñuu Roma**

16 Yùhù quidé recomendar doña Febe, vachi vaha ndisa-ne, na iin cùha-nda nduú-né, te nduú stná-nè iin ana xinúcuáchì nù nèhivì xí Dios natácá ñuu-nè Cencrea. ²Ñàyùcàndùá, nacuna-nsia yehè-nsiá nù-né nacua ndiá icà-ndà quida-nda xi nèhivì xí-yá, vachi iin-ni nchícùn stná-nè Stoho-ndà Señor. Te nú iá necesidad icúmí-nè sàhà iin chuun xi-ne, dandu chindee-nsiánè, vachi cuàhà gá sàni chindee stná-nè nèhivì dawa ga, xì stná yùhù.

³Cásàhùì xì Priscila xì Aquila; nècuàchì nisa cutnahá stná xí quidá-nsí chuun xi Jesucristu nduú-né. ⁴Dècuèndè cuàhàn-nè cui stná-nè sàhí ni cùì, ñàyùcàndùá yùhù naquímání mii-né; te màdì cuísi yùhù, ndè stná nsidaa nèhivì cahvi xi Dios cuàhà gá ñuu, naquímànì stná-nè nècuàchìmà. ⁵Te casàhù stnái xì nsidaa gá nèhivì natácá vehe nècuàchìmà cahvi xi-yá.

Daaní, casàhù stnái xì Epeneto, vachi màni gá-nè nù; nècuàchì primeru ni xinindisa-xi Cristu ladu Acaya nduú-né. ⁶Te casàhù stnái xì María. Ináhi, cuàhà gá quidá nècuàchìmà chuun (xi Dios) jaàn ndé ndoó-nsiá. ⁷Te casàhù stnái xì nècuàchì ñui nani Andrónico xì Junias. Ndù-nè iá fama-nè nù nsidaa gá nècuàchì apóstol. Te cunaha-nsiá, tãnáha ga sài tenchicuìn ichi Cristu, doco sà-xiníndisà-né mii-yá. Daaní, después iin-ni ni sandiadi stná-nsi vehecà.

⁸Daaní, casàhù stnái xì Amplias, vachi iin-ni iá stná-nè nù Stoho-ndà Señor, te cuú ndisa inì sàhà-né. ⁹Te casàhù stnái xì Urbano, vachi iin-ni nisa cutnahá-nsí quidá-nsí chuun xi Cristu. Daaní, casàhù stnái xì Estaquis, vachi màni stná

nècuàchìmà nùí. ¹⁰Te cásàhú stnâi xî Apeles. Iin nèhivì seguru xî Cristu nduú stná-nè. Te cásàhú stnâi xî nsidaa nèhivì vehe Aristóbulo. ¹¹Daaní, cásàhú stnâi xî nècuàchì ñuì nani Herodión. Te cásàhú stnâi xî nsidaa nèhivì vehe Narciso xiníndísâ stná xî Stoho-ndà Señor. ¹²Daaní, cásàhú stnâi xî Trifena xî Trifosa. Divi chuun xî Stoho-ndà Señor xíquida stná nècuàchìmà. Te Pérsida, cuàhà gá obra xî mii-yá quidá stná-nè, te màni cuàhà stná-nè nùu nsidaa-nda, ñàyùcàndùá cásàhú stnâi xî-né. ¹³Daaní, cásàhú stnâi xî Rufo. Iin nèhivì vaha ndisa xî Stoho-ndà Señor nduú stná-nè. Stná dihi Rufo, cásàhú stnâi xî-né, vâchi na iin dihi míí nduú stná nècuàchìmà, cunaha-nsiá. ¹⁴Daaní, cásàhú stnâi xî Asíncrito, xî Flegonte, xî Hermas, xî Patrobas, xî Hermes, xî nsidaa stná ñani-ndà ndoó vehe-ne. ¹⁵Daaní, stná Filólogo, xî Julia, xî Nereo, xî cùha-ne, cásàhú stnâi xî nsidaa-né, xî stná Olimpas xî nsidaa gá nèhivì xî Dios cutnâhâ xí-né. ¹⁶Te nsidaa-nsiá, nacasàhú tnahâ víi-nsiá ñà-xínduu-nsia nèhivì ìi xí mii-yá. Daaní, nsidaa nèhivì natácá cahvi xî Cristu (cuàhà ñuu ladu yohó), cásàhú stná-nè xî-nsiá.

¹⁷Yùhù sacúndáhvî nùu-nsiá, ñáni: cuidadu ni cúndóó-nsiá sàhà nècuàchì cuní datáhdè dava xî-nsiá, te datúcù-nènsiá iin ichì cóni dàcuàhá-nsiá. Nacoo dahuun-nsia nsidaa nècuàchìmà. ¹⁸Vâchi nèhivì quidá ducán, màdi nùu Stoho-ndà Jesucristu xinúcuáchí-nè, cuisì-ní gustu sìquini xî mii-né nduá quidá-né. Vii gá cáhàn-nè, te palabra vico xichúûn-né, ñàyùcàndùá mà úhì dandahví-nè nèhivì mà-fuerte inì-xi.

¹⁹Doco mii-nsiá, sà-quidá víi-nsiá, te cuàhà gá xaan sàni xitiá stná cuentu nansa tûha-nsia cunini víi-nsiá (palabra xî Dios). Te yùhù, yáha ga cudí inì sàhájàn, doco cuní ñà-más gá ni cúndáa

vàha inì-nsia nansa quida víi-nsiá. Doco iin chuun malu, còó; ni-iyuhu có-cuní mànihì tnùnì ini-nsiá sàhájàn. ²⁰Te Dios, yàchì icúmí-yâ (cundee-yá nùu) ñà-malu na ian cuànihni-ya òni-sí, te ndò-sì tìxi-xi cundehè-nsiá, vâchi mii-yá, tûha-ya cuàha-yàndó paz.

Vichi ni cúcúmí-nsiá cuàhà gracia xî Stoho-ndà Jesucristu.

²¹Yohó iá stná Timoteo, iin nècuàchì cutnâhâ xí quidá-nsí chuun ìi xí-yá, te cásàhú stná-nè xî-nsiá. Te cásàhú stná (ùnì) nècuàchì ñuì nani Lucio, xî Jasón, xî Sosípater.

²²Yùhù nani Tercio, te nduí ana ni tiaa xî (palabra xî Pablo) nùu carta yohó, te cásàhú stnâi xî nsidaa-nsiá, vâchi iin-ni xiníndísâ stná-nsiá Stoho-ndà Señor. (Pues vichi tucutu cachi Pablo iin palabra.)

²³Daaní, cásàhú stná Gayo xî-nsiá, nècuàchì divéhé-xí ndé ié. Te divi yohó nduú stná lugar ndé natácá nèhivì cahvi xî Dios. Daaní, cásàhú stná Erasto, nècuàchì nduú tesorero ñuu yohó; te cásàhú stná inga ñani-ndà nani Cuarto.

²⁴Vichi ni cúcúmí nsidaa-nsiá cuàhà gracia xî Stoho-ndà Señor. Amén.

Ultimo palabra xi carta yohó ndé naquímànì Pablo mii-yá

²⁵Vichi ni-ndánhí cahnu-nda mii-yá. Vàtùni nacuahandee ini-yàndó nacua cachí razón ndiaha cachítnùhì xî nèhivì, divi palabra ni xinitnùhu-nsia sàhà Jesucristu; te divi nduú stná palabra nisa ìa dèhé caní cuià dècuèndè sàhana.

²⁶Doco vichi sàni tui vateá, vâchi mii-yá ana itiácú nicanicuahàn, sàni dàtnúu-yá ini-ndà sàhà razón xi-ya ni tiaa nècuàchì profeta sàhana. Te vichi dandacú-yá ñà-ni cutiá palabra mà inicutu sàhà-ñá cunitnùhu nèhivì nsidanicuú ñuu, dandu cunindísâ stná-nèyà, te cunini-neyà.

²⁷Mindaa-ní míí-yá nduú Dios, te mindaa-ní míí-yá nduú stná ana nchichí

ndisa. Te vichi sàhà Jesucristu ni
náquímànì-ndàyá nicanicuahàn. Amén.

Tutu Nuu Nì Tiaa San Pablo nù Nèhivì xí Dios Ndoó Nuu Corinto

1 Yùhù nduí Pablo, te nduú stnái iin ana nì càrà ñà-cucumí chuun ndiaha nù Jesucristu, vèchi ñà-jaàn nduá nì chitnùní ini Dios quide. Te yohó cutnáhà stnái xì ñani-ndà Sóstenes, ²tiaá-nsí tutu yohó nù nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá cahvi xì Dios ñuu Corinto jaàn. Nèhivì fì xí-yá xínduu stná-nsiá ñà-sàni yàha-nsia ladu xì Stoho-ndà Jesucristu, te nì càrà stná-nsiá cunduu-nsia nèhivì cunihnu ì inì-xi, nahi nsidaa gá nèhivì ndácùcahan xì quivì-yá, vèchi Stoho nsidaa-nda nduú-yá, nahi ndohó, te ducán stná mii-né.

³Vìchi nì cùcùmí cuáhà-nsiá gracia nù Yua-nda Dios xì nù Stoho-ndà Jesucristu, te contentu nì cùndóo-nsiá quida-ya.

⁴Yùhù, nicanicuahàn naquímánì Dios sàhà-nsiá, vèchi cuáhà gá sàni sàhatahvi-yá mii-nsiá sàhà-ñá xínduu-nsia nèhivì xì Jesucristu.

⁵Nsidanicuú modo sàni ñihitáhvi-nsiá nù-yá; tùha-nsia càhàn ndiaha-nsiá, te cundáà vaha stná inì-nsia (sàhà ichì-yá).

⁶Ñayùcàndùá, na xini nèhivì (ñà-ndiaha guá) quidá-nsiá vátùni cundaà ini-nè ñà-ndáà nduá sàni cachi-nsi sàhà Cristu.

⁷Vèchi có-cùmání gá ni-inga modo ñihitáhvi gá-nsiá tàhvi ndiaha nù-yá, te vichi ndiatú cuéyàà stná-nsiá naxicocuñ Stoho-ndà Jesucristu, te cuni-ndàyá.

⁸⁻⁹Te iin-ni icúmí Yua-nda Dios nacùahandee ini-yà anima-nsiá, dandu mà cóo gá ni-iin falta xi-nsia nù-yá quivì naxicocuñ Dèhemani-yá Stoho-ndà Jesucristu. Vèchi vátùni cahvi-nda xi-yá, te mii-yá nduú ana sàni cana-yàndó ñà-cundoo-nda nù Dèhemani-yá.

Màsà táhndè dava-nda

¹⁰Sacúndáhvì nù-nsiá ñà-nì nsínúú inì-nsia Stoho-ndà Jesucristu, te màsà náá stnahá-nsiá, ñáni. Iin-ni iñàha nì cúníhnú vaha ini nsidaa-nsiá. Màsà táhndè dava-nsia. Iin-ni nì cùndóo mání-nsiá, te iin-ni iñàha nì nácánì inì-nsia. ¹¹Vèchi nacánì nèhivì vehe Cloé xí, cachi-nè ñà-sàni táhndè dava-nsia, ñáni. ¹²Ñà-sàni táhndè dava-nsia nduá cachí, vèchi diín diín iñàha cachí iin iin-nsia. Vèchi dava-nsia, cachí-nsiá nèhivì xì Pablo nduú-nsiá, te dava-nsia, cachí-nsiá nèhivì xì Apolos ò Pedro nduú-nsiá, te dava ga-nsiá, nèhivì xì Cristu nduú-nsiá, cachí-nsiá. ¹³Doco, ¿a ndísá ndoo cuáhà partidu xì Cristu? Còo. Té ¿a ndísá nì xihì yùhù Pablo cuenta xi-nsia? Còo. Té ¿a ndísá nì ndacùcahan nèhivì quivì yùhù na ní cuhì-nsiá? Còo. ¹⁴⁻¹⁵Yùhù, nì cónì quidá ì' cuáhà-nsiá, cuisì Crispo xì Gayo. Ansivéhe Dios, cuisì mii-né nì quida ì', còtó cachi nèhivì nì ndacùcahn mí na ní quida ì' nècuàchimà. ¹⁶Pues, ndisa, stná nèhivì vehe Estéfanos nì quida ì' stnái, doco có-ínáhá guè` a ní quida ì' guè` más gá nèhivì, á cóo. ¹⁷Vèchi màdi-ñá quida ì' nèhivì nduá nì dándacú Jesucristu nù, còo; cuisì ñà-nacani xi-né ñà-ndúú razón ndiaha xi-yá, doco màdi ñà-càhàn nchichí uin xi-né cundujàn, còo, còtó mà nátù tñùuhu xì Cristu nansa nì xihì-yà nchìca cruz.

Cuisì ndiaá Jesucristu, màdiá càhàn nchichí-ndà

¹⁸Nèhivì nchìcùn ichì ndé ndañuhu-nda, sácùndiaa uun-ne na càhàn-ndà xi-né sàhà obra nì quida Jesús (na ní xihì-yà) nchìca cruz; doco ndohó nècuàchì dàcàcu-ya, còo, vèchi nù ndohó, cahnú poder icúmí palabra

mà. ¹⁹ Cunaha-nsiá, dohó (cachí-yà) nùu tutu ì:

Cuàhìn dandáñúhí nsidaa palabra xíc-ahàn tè-nchichí, xì stná palabra xì nècuàchì tuxí inì-xi ináhá guâ, icúmí dandutí palabra mà, cachí-yà.

²⁰ Ñâyùcàndüá, mà cúndiáá gà ñà-ndüá cachí guâ tè-nchichí ñuhiví yohó, mate xínduu-tè maestru xi ley sàhana, te ò yáha ga tûha-tè càhàn-te sàhù. Vàchi sàhà obra xi Dios sàni cundaà ini-ndà có-ndiáá palabra tuxí ini nèhivì ñuhiví nduú palabra nchichí guâ. ²¹ Cuàhà gá nandúcu-né nansa cunchichí-nè, doco Dios, nì chitnùnì ini-yà ñà-màdì sàhà ñà-jaàn nihì-né cundaà ini-nè sàhà-yá. Ducán nì quida-ya disponer, vàchi nchichí ndisa-ya. Dandu nì chitnùnì stná ini-yà ñà-cuitià palabra ì xí-yá inicutu, te na xiníndísá nèhivì, dandu vètùnì càcu anima-nè, mate (cachí nèhivì) palabra loco nduá.

²² Nècuàchì raza Judea, xícàn-nè cuu iin milagru, (dandu cunindisá-né). Te nècuàchì raza Grecia, cuisì cuní-nè cunini-ne iin palabra chicá nchichí. ²³ Doco nsiùhù, palabra sàhà nansa nì xihì Cristu nchica cruz nduá cachitnùhu-nsì, mate cudúchí ini nècuàchì raza Judea sàhájàn, te tuxí stná ini nècuàchì inga ñuu palabra diquí nduá. ²⁴ Doco ndohó nèhivì nì nacàxin-ya, sàni cundaà ini-ndà sàhà-yá, ináhá-ndá cahnú cuàhà poder xi-ya, te nchichí ndisa stná-yà. Ducán xiníndísá-ndá, a ducán nduu-nda nèhivì raza Judea, te ò nèhivì inga raza. ²⁵ Vàchi mate ni tuxí ini nèhivì nì càhàn Dios iin palabra diquí, doco cunaha-nsiá, chicá nchichí palabra mà nùu nsidaa ñà-ndüá cui cachi nèhivì ñuhiví. Daaní, stná poder xi-ya, mate iyuhu ñà-ndüá quidá-yá tuxí ini-nè, doco chicá fuertéamà nùu nsidanicuú poder xi mii-né.

²⁶ Te xiñuhu nsinuu stná ini-nsià nansa nì quida Dios na ní nacàxin-yàndó ñà-cunduu-nda nèhivì xí-yá, ñáni. Sacu-ndà nduu-nda nècuàchì nchichí cachí nèhivì ñuhiví, te sacu stná-ndà nduu-nda nècuàchì dandacú, te ò nècuàchì cuicà. ²⁷ Doco Dios, nì nacàxin-yàndó, mate mà nchichí-ndà. Te ¿índù chuun? Divi sàhà-ñá dandúcàhàn-yá nèhivì cachí xínduu ana nchichí guâ. Stná nèhivì còò poder-xi sàni nacàxin-ya sàhà-ñá nducahan nèhivì tuxí ini-xi chicá icúmí xí poder. ²⁸ Stná nèhivì chicá ndahví nì nacàxin stná-yà, xì stná nèhivì cahíchì ini nècuàchì dava ga, xì stná nèhivì chicá có-ndiáá, pues divi nduú ana sàni nacàxin-ya, te ducán cundee-yá nùu nècuàchì tuxí inì-xi ndiaá guâ. ²⁹ Daaní, quivì icúmí nsidaa nèhivì tnàtuu-ne nùu-yá, mà cúníhnú gá ini ni-iin-ne ñà-mii-né nduú-né mii-né.

³⁰ Doco ndohó, nùu mii-yá sàni nihitáhvi-ndà ñà-cundoo-nda nùu Jesucristu, te datnúu-yà sàxinítnùnì-ndà, dandu níhì-ndà càhàn nchichí ndisa-nda. Te sàhà stná Dèhemanì-yámà sàni ndee vaha-nda nùu-yá, te nì ndoo stná cuàchì anima-ndà nì quida-ya, vàchi Dèhemanì-yá nduú ana nì dānāá xì sàhà-ndà, te nì càcu-nda. ³¹ Ñâyùcàndüá, ducán iá nacua cachí nùu tutu ì: “Nú cuní-ndà tavà-ndà tnùñuhu xí mii-nda, dandu ni cúnáhá-ndá ñà-cuisì Stoho-ndà Señor nduú tnùñuhu xi-nda”.

Cuisì sàhà Jesús càhàn Pablo xì nèhivì

2 Yùhù, na ní sàì ñuu-nsià, màdì palabra nchichí nduá nì càhìn xì-nsiá; còó. Ni màdì palabra finu guá nì nácání xì-nsiá na ní cachitnùhi xì-nsiá ñà-ndüú razón ndiaha xí Dios. ² Còó, vàchi nì nacani inì ñà-màsà càhìn sàhà inga iin chuun, cuisì-ní sàhà Jesucristu, xì sàhà nansa nì xihì-yà nchica cruz. ³ Te nì

xini-nsià ndè nì cuité, te ndè nì quidi stnâi ñà-nàcání guâ inì ⁴na ní càhìn xì-nsiá ñà-ndùú palabra ìi xí-yá. Màdì palabra vico uun xì maestru nchichí nduá nì càchí xì-nsiá daa; còó. Espíritu ìi xí Dios nduú ana nì chindee xí, mii-yá xì milagru xi-ya. ⁵Vàchi nì nacani inì mà váha cunchicùn-nsiá ñà-ndùú iin palabra nchichí xi nèhivì ùún. Còó, micuísì ndudu ìi xí Dios nduá cumf cahvi xi-nsiá.

⁶Doco cunaha-nsiá, palabra nchichí ndisa nduá xichúún stná-nsì na càhàn-nsì xì nèhivì sàxíníndísâ vâha xi-yá. Doco tucu iá palabra mà nùú ñà-nduá càhàn nècuàchì nchichí ñuhiví yohó, te ò iin palabra càhàn tè-xídandacú ñuhiví yohó. Vàchi mate ndee càhàn-te, doco yàchì icúmí-té ndañuhu-té ñuhiví. ⁷Doco nsiùhù, palabra nchichí xi Dios nduá càhàn-nsì.

Datnúú Espíritu ìi sàxínítnùnì-ndà sàhà palabra nchichí xi Yua-nda Dios

Antes nisa ia dèhé palabra mà, cónisá cundáa ini nèhivì. Doco cunaha-nsiá, dècuèndè na táyôo ñuhiví, dandu nì chitnùnì ini-yà ñà-ndohó sàà-ndà cundaà ini-ndà sàhà palabra mà, te ducán nihítáhvi-ndà sàà-ndà gloria xi-ya. ⁸Doco tè-xídandacú ñuhiví yohó, cóni sàà-te cundaà ini-te palabra nchichí ìi mà, vâchi nú ni cundáa ini-te nì cuí, mà càhni-té Stoho ndiaha-nda nchica cruz. ⁹Doco cunaha-nsiá, dohó cachí nùú tutu ìi:

Cuàhà ñà-vâha sàni nsidayucun Dios ñà-nihítáhvi nècuàchì cuú ini-xì sàhà-yá. Doco ni-iin nèhivì, tàñáha ga cuninùú-né nansa iá mà; tàñáha ga cunitnùhu-ne sàhà ñà-nsiaha guá mà; ni-iin xichi cóni nihnú ini-nè nansa coa.

¹⁰(Pues mate ducán ndisa nduá), doco ndohó, sàni cundaà ini-ndà sàhà-ñá, sà-ináhá-ndá nansa iá, vâchi ducán sàni quida Espíritu ìi xí-yá. Vàchi Espíritu

ìi, ináhá-yâ nsidanicuú iñàha; ndè ináhá stná-yâ nsidanicuú ñà-nduá nacání ini Yua-nda Dios.

¹¹Ni cachí-ndà iá iin nèhivì nacání inì-xì sàhà iñàha; pues còó inga nèhivì cundáa inì-xì sàhà ñà-nduá nihnú ini nècuàchimà, cuisì miini-né ináhá-né. Te ducán iá stná Dios, còó inga ana ináhá ñà-nduá nacání ini-yà, cuisì-ní Espíritu ìi xí-yá. ¹²Te ndohó, màdì iin espíritu xi ñuhiví yohó nduá nì ñhì-ndà; còó. Divi Espíritu ìi xí mii-yá nì nihítáhvi-ndà, te sàhà yúcán nduá vâtùni mànihì ini-ndà ñà-ndiaha guá sàni nihítáhvi-ndà nùú-yá. ¹³Te divi ñà-jaàn nduá datú-nsi nùú nèhivì nihnú vâha ini xì Espíritu ìi xí-yá. Doco màdì palabra nchichí xi nèhivì ñuhiví nduá càhàn-nsì na datú-nsi ñà-jaàn; còó, cuisì palabra chináhá Espíritu ìi nduá càhàn-nsì.

¹⁴Doco nèhivì nihnú ini xì cuisì ñà-nduá cachí sàxínítnùnì mii-né, mà cúí sàà-nè cundaà ini-nè sàhà chuun xi Espíritu ìi xí Dios, vâchi nahi palabra loco nduá nùú-né. Nâyúcandúá, mà cùí mànihì ini-nè, vâchi cuisì nú ni chindéé Espíritu ìi nèhivì, dandu vâtùni sàà-nè mànihì ini-nè. ¹⁵Doco iin nèhivì datnúú Espíritu ìi anima-xì, mà úhi sàà-nè cundaà vâha ini-nè sàhà nsidaa iñàha. Doco nèhivì dava ga, mà cùí sàà-nè cundaà ini-nè nansa ndisa nihnú ini nèhivì xí Dios mà. ¹⁶(Vâchi ducán cachí nùú tutu ìi:) “Còó ni-iin ana cundáa ndisa inì-xì nansa nihnú ini Stoho-ndà Señor. Te ni còó stná ana chicá nchichí, te ducán cuàha-xi-yá conseju”, cachá. Doco cunaha-nsiá, divi nacua nihnú ini Cristu, ducán sàni nihítáhvi-ndà cunihnu stná ini-ndà vichi.

3 Ducán iá, ñáni; doco (na ní sa-ìe xì-nsiá daa), mànicúí dacuahá vâhi mii-nsiá, vâchi tàñáha ga cunihnu vâha inì-nsiá nacua cumí Espíritu ìi xí Dios. Na nihnú ini ndéni nèhivì ní cui, ducán ni-

hnú inì-nsia, na ian nihnú iquin ini-nsià, có-sànìhì víi ini-nsià ichì Cristu. ²Na iin mée sàha-nda cuisì-ní tëndodo, te màdiá comida chicá fuerte, ducán nì quida stnàì xì-nsiá, (puru palabra mà úhì cundaà ini-ndà nduá nì dàucahí mii-nsiá, màdiá palabra chicá nchichí), vèchi cóni sàa-nsià cundaà ini-nsia, te dècuèndè stnà vichi, tãñáha ga sàa-nsià mànihì váha inì-nsia. ³Vèchi nihnú ñi inì-nsia nahi nsidaa nèhivì dava ga ñuhivì. Vèchi ñà-cúmbidia inì-nsia, te nãá stnahá-nsiá, te táhndè dava-nsia, pues, ¿amádi divi ñà-jaàn nduú modo xíquida nèhivì ñuhivì? Te divi sàhà ñà-jaàn nãhà claru nihnú ñi inì-nsia nahi mii-né. ⁴Vèchi dava-nsia, cachí-nsià nèhivì xí Pablo nduú-nsiá, te dava-nsia, cachí-nsià nèhivì xí Apolo nduú-nsiá. Doco ¿amádi divi ñà-jaàn nduá quidá stnà nèhivì ñuhivì yohó?

Nsidaa-nda cutnãhá-ndá xinúcuáchí-ndá nùu Dios

⁵Doco cunaha-nsiá, màdi nèhivì chicá ndiaá nduú Apolo, te ni màdi nèhivì chicá ndiaá nduú stnà yùhù Pablo. Cuisì nèhivì xinúcuáchí nùu Dios nduú-nsí, te sàhà nsiùhù sàni xinindisá stnà-nsià palabra ìì xí-yá. Ñàyùcànduá, cada iin iin-nda xi chuun nì nihitãhvi-ndà nùu-yá. ⁶Vèchi (ducán iá nahi chuun itu-ndà), iin-nda chihí, te inga-ndà cùhñù, doco Dios nduú ana dacuahnu-xi viu. Te ducani iá stnà xì nsiùhù, primeru yùhù (nì cachitnùhi xì-nsiá palabra ìì). Daaní, después nì chindee stnà Apolo. Doco cuisì sàhà Dios nì quee vii (obra mà). ⁷Màdiá chicá ndiaá ana nì càhàn xì palabra primeru, te ni màdiá chicá ndiaá stnà ana nì chindee después, cuisì mii Dios nduú ana chicá ndiaá, te cuisì sàhà mii-yá nducahà palabra xi-ya. ⁸Nècuàchì quidáchuún primeru, xì stnà nècuàchì nchícùn gà, iin-ni xíndiaa-nsi nùu-yá. Doco según chuun quidá iin

iin-nda, ducán icúmí-ndá nihì-ndà tnù-manì xì-ndà nùu-yá.

⁹Te vichi iin-ni xinúcuáchí nsidaa-nsi nùu-yá. Te mii-nsiá, na iin itu Dios (ndé quidáchuún-nsí) nduú-nsiá. Te nahi stnà iin vehe nì dândàcú-yá cuàha, ducán nduú stnà-nsià. ¹⁰Te yùhù, na iin albañil tùha vaha, ducán nduú, te nì quidachuún (chuun xi Dios ndé ndoó-nsiá). Na iin cimientu nduú (chuun primeru) nì quide jaàn sàhà gracia xi-ya. Te vichi sà-íá inga ana quida-xi chuun ma, na ian dacuahnú-né nama. Doco cuidadu ni cùndóo nsidaa nèhivì quidá seguir xì chuun nì dàquésáhí mà. ¹¹Màsà cáchì-nè iá inga (palabra chicá ndiaá); cóo. Cuisì ndiaá palabra sàhà Jesucristu (nì cachitnùhi xì-nsiá) primeru, vèchi nahi cimientu nduá. ¹²Te nú cuní iin nèhivì (quida-ne seguir xì obra mà), dandu queámà na ian cuàhàn-nè dacuahnú-né nama diquì cimientu mà. Te nú cuàhàn-nè quida vii-né obra mà, dandu ducán queá na ian xichúuún-né oro, ò plata, ò yùu yéhè. Doco nú có-quidá víi-né obra mà, dandu ducán queá na ian xichúuún-né yutnù, ò mihì, ò ñuù. ¹³Dandu después icúmí sàà iin quivì cundaà inì-xi nansa iá obra nì quida iin iin-nda. Vèchi na sàà quivì mà icúmí coo nahi ñuhu xíxìn, te sàhà ñuhu mà cundaà inì-xi a natùu obra xi-nda nùu Dios, á cóo. ¹⁴Nú màsà cócó obra xi-nda, dandu icúmí-ndá nihì-ndà ñà-vàha xi-nda nùu-yá. ¹⁵Doco nú ni cocá, dandu mà níhì-ndà ñà-vàha cuàhàn-ndà nihì-ndà nì cùí, doco anima-ndà, vátùnì càcu víá, mate cunduamà na ian (nì chindee-nda mii-nda nùu) ñuhu xíxìn.

¹⁶Mii-nsiá, ¿a có-nsinúú inì-nsia ñà-ndùu-ndà na iin vehe ìì ndé iá Dios? Vèchi iá Espiritu ìì xí-yá ini anima-ndà. ¹⁷Ñàyùcànduá, nú ni dándãñúhú iin nèhivì ñà-ìì icúmí lugar xi-ya, dandu icúmí nècuàchì mà ndañuhu dahuun

stná-nè quida-ya. Vàchi ndé iá-yà, yáha ga ìi lugar mà, te cunaha-nsiá, divi nahi vehe ìi-yá nduu-nda.

¹⁸ Mádí dandahví-nsiá mii-nsiá, vèchi nú iá ana tuxí ini-xi nduú nècuàchì nchichí nùù nèhivì ñuhivì yohó, dandu xiñuhu dâma-ne, mate (cachí nèhivì) sàni culocó-nè, vèchi nú ducán, dandu ñà-sàni ndunchichí ndisa-ne cundua.

¹⁹ Vèchi ñà-ndúá tuxí ini nèhivì nduú ñà-chicá nchichí, pues nùù Dios ñà-loco nduá. Te dohó cachí stná nùù tutu ìi: “Icúmí Dios cundee-yá nùù tènchichí na meru xíquida cuahà-té maña dandahví-te”.

²⁰ Daaní, inga xaan cachí stná tutu mà: “Ináhá Dios, ñà-chicuéhè uun nduá chítnùní guâ ini nècuàchì nchichí”.

²¹ Ñâyücàndüá, màsà cútúxí ini ni-iin-nsia chicá ndiaá-nsiá ñà-nchícùn-nsiá iin tal nèhivì. Vèchi nsidanicuú nèhivì, xì nsidanicuú iñàha, divi cuenta xi mii-nsiá nduá. ²² A ducán yùhù Pablo, te ò Apolo, te ò Pedro, có-quidá, cuenta xi mii-nsiá nduú nsidaa-nsí. Dècuèndè stná ñuhivì yohó, cuenta xi stná-ndà nduájàn, te mate ni cútíacú-ndà, te ò nì sàà-ndà cui-ndà, có-quidá, vèchi nsidaa ñà-ndüá cùù xì-ndà quivì vichi, ò quivì vèxi xì-nda, sàhà bien xì-nda nduá. ²³ Te Cristu nduú Stoho-ndà. Te Stoho mii-yá nduú (Yua-nda) Dios.

Nansa iá vida nì yàha nècuàchì apóstol nì nihì chuun nùù Jesús

4 Sàhà ñà-ndüá sàni cachí jaàn xiñuhu ndanihi nèhivì nsiùhù ñà-ndüú-nsí ana xinúcuáchí nùù Cristu; xiñuhu cundaà ini-nè ñà-ndàà nduá nì nihì ndisa-nsí chuun ñà-dacuahá-nsí nèhivì palabra ìi nìsa ìa dèhé sàhana. ² Te nú ducán nduá, dandu ndiá icà-nsí quida vèi-nsí chuun ma, vèchi divi ducán nduá xiñuhu quida nsidaa ana dandacú nùù chuun xi inga nèhivì. ³ Doco yùhù, có-ndúlóquì nú cachí-nsiá

ñà-quidá vííí, ò á coó. Ni có-nàcání stná inì nú cachí dava ga nèhivì ñà-có-quidá vííí, te caná-né yùhù nùù iin juez. Ni yùhù, có-càchí stnáì sàhà míí, a quidá vííí, á coó. ⁴ Te mate có-dàndòhó sàxínítnùní míí, doco có-cùnì cachàmà ñà-còò falta xi, vèchi mii Stoho-ndà Señor icúmí cachí a ní quida vííí, á coó. ⁵ Ñâyücàndüá, màsà cuítnùhu-nda ñanitnaha-nda, vèchi tàsàà quivì cundaà ndisa ini-ndà. Dècuèndè naxiocufin-yà, dandu natüi claru nansa ndisa iá nsi-daa chuun iá dèhé vichi. Dandu mii-yá datüi-ya nansa nihnú ini cada iin iin-nda, te cachi-yà xì-ndà ndé tantu sàni quida vèi iin iin-nda.

⁶ Cunaha-nsiá, sàhà ñà-vàha xi-nsia sàni cachí xì-nsiá nsidaájàn sàhà Apolo xì yùhù, ñàni, áma mánihì ini-nsiá ñà-mà váha dayáha-nda ñà-ndüá cachí tutu ìi, vèchi mà váha ndenihi cahnu-nda iin (ana nchícùn-ndà), mientras inga-nè cahíchì ini-ndà; còò. ⁷ Vèchi iin-ni xínduu-nsia xì nsidanicuú gá nèhivì. Nsidaa ñà-ndüá sàni nihítáhvi-nsiá, ñà-ndüá nì dàcútáhvi Dios mii-nsiá nduá. Te nú sàni cutahví uun-nda iñàha, dandu mà váha cutuxi ini-ndà chicá ndiaá-ndà sàhàmà, vèchi ñà-nì cutahví uun-nda nduá.

⁸ Doco vichi nihnú inì-nsia na ian sàni nducuica-nsiá. Sàni ndanchito ducún-nsiá na iin rey cahan-nsiá, te menos nì ndòò nsiùhù nùù-nsiá. A sácú vaha nú ni cúndúú ndisa-nsia ana chicá dandacú, dandu nsiùhù, sàà stná-nsí cutnahá-nsí xì-nsiá dandacu-nda. ⁹ Doco nsiùhù nècuàchì apóstol, sàni sàha Dios nsiùhù iin lugar chicá cahà-xí tuxí ini, na ian ni cúndúú-nsí nèhivì fuerza icúmí cui sàhà-ñá cundehè nèhivì (nansa ndohó-nsí. Doco cunaha-nsiá,) indéhe stná ángel mozo xi Dios. ¹⁰ Vèchi sàhà-ñá nchícùn-nsí Cristu, ndeníhí nèhivì nsiùhù nahi nècuàchì loco. Doco mii-nsiá, (mà loco-nsiá); nchichí

gà-nsià cahan-nsiá ñà-ndóo-nsiá ladu xi-ya. Nsiùhù, còò ni-inàha níhíndèè-nsí cahan nèhivì; doco mii-nsiá, cuàhà gá poder xi-nsia iá (cahan-nsiá). Cahíchi stná ini nèhivì nsiùhù; doco mii-nsiá, iá tñùñuhu xí-nsiá nùù-né. ¹¹Nsiùhù, dècuèndè vichi xíhì-nsi doco, xíhì-nsi tècuíí, còò ñá-cundixi vii-nsí. Sahní cuíí stná-nè nsiùhù, te xicánúú stná-nsi yoho yucán, vèchi còò ni-iin xaan ndé cundoo saín-nsí. ¹²Ndee quidáchúúñ-nsí, te nú cánàhá-nè xí-nsí, dandu viví-ni naxícóníhí-nsí nùù-né. Te nú quidá quíní-né xí-nsí, dandu quidándéé ini-nsí. ¹³Te nú cáhàn quini-ne xí-nsí, dandu calma-ni sáha-nsinè ichi váha. Doco mii-né, ndeníhí-né nsiùhù nahi mihí chicuéhè, te ò ana chicá còò chuun-xi.

¹⁴Pues, ¿índù chuun cachí xí-nsiá ducán? ¿A sáhà-ñá cuní cucahan núú-nsiá nduá? Còò, cuisí sàhà ñà-ni sàà-nsiá cundaà vàha ini-nsiá, vèchi nahi dèhi nduú-nsiá, te màni-nsiá nùí. ¹⁵Pues mate ni cúndóó ùxìn mil ana dacuahá nchichí xí-nsiá ichi Cristu, doco imindaa ana nduú ndísa nahi yua-nsiá, divi yùhù. Vèchi yùhù nì cachitnùhi xí-nsiá razón ndiaha sàhà Jesucristu, ñàyùcàndùá divi nahi dèhi xínduu-nsia. ¹⁶Sàhà ñà-jaàn sacúndáhví nùù-nsiá ñà-iin-ni quida-nsia nacua quidá yùhù.

¹⁷Ñà-jaàn nduá díshà-xí sàni techuín Timoteo sàà-nè ndé ndoó-nsiá, vèchi mii-né, nchícùn vii-né Stoho-ndà Señor. Na iin dèhi nduú stná-nè, te màni gá-nè nùí. Pues divi icúmí cáhàn xí-nsiá, te dansínúú ini-nè mii-nsiá nansa iá modo-xi nchícùn Cristu nacua nduá chináhi nèhivì nsidanicuú lugar ndé natácá-nè cahvi-néyà. ¹⁸Doco vichi, in-áhí, ndee xicáhàn dava-nsia, vèchi tuxí iní-nsia mà sài ndé ndoó-nsiá. ¹⁹Doco yàchi icúmí sài, nú cuní mii-yá, dandu cundaà iní sàhà nècuàchì cáhàn ndee guá mà, a ndísá icúmí-nè ndudu ì, á

coó. ²⁰Vèchi ley xi ñuhiví ì xí Dios, màdì palabra uun nduá. Còò, poder xi mii-yá nduá icúmí stná. ²¹Pues vichi cachi-nsiá xí nansa cuní-nsiá quide. ¿A cuní-nsiá sài, te cáhàn ndeí xí-nsiá, te ò cuní-nsiá sài cáhàn màni xí-nsiá, te cundoo vii-ndà?

Nansa nì cachi Pablo xiñuhu quida nèhivì ñuu Corinto xì iin tiàa cóni quidá víi xi iin nècuàchì ñahà

5 Cachí nèhivì nacání-né xí ñà-íà iin-nsia nì ìa xi dihi (quín-xi). Cunaha-nsiá, cahnú cuàchi nduájàn; dècuèndè nèhivì có-ínáhá sàhà Dios, ni có-quidá-né ducán. ²Doco mii-nsiá, (ndahví-nsiá), vèchi tuxí vá ini-nsiá ndiaha gá-nsiá. Doco ndiá ìcà-nsiá màcúndoo-nsia tñùnsí ini, te tavà cuàán-nsiá tiàa nì quida ducán ñà-màsà cóó gá-nè nùù-nsiá. ³Te yùhù, mate xica ié, doco na ian jaàn iá anímè cutnáhi xí-nsiá, ducán nduá; te sàni nacani iní sàhà chuun jaàn, ñàyùcàndùá, cuàhìn cachì xí-nsiá nansa quida-nsia xì nècuàchì nì quida xi cuàchi ma. ⁴⁻⁵Xiñuhu nataca nsidaa-nsiá, te coo stná ndudu ì xí Stoho-ndà Jesucristu, te na ian coo stná anímè xí-nsiá cundua. Dandu ndacùcahan-nsiá quívì-yá, te cachi-nsiá xì nècuàchì mà ñà-icúmí-ndá nacoo-ndané nùù ndahà ñà-malu, te ducán nihì iquicúñú-nè iin castigu sàhà-ñá después càcu anima-nè quívì (màcuíta-nda nùù) Stoho-ndà Jesús.

Ejemplu nì sanduu vicò pascua sàhana na nisa cuxio nsihi pan nihí levadura nsidátáchí xân

⁶Mii-nsiá, tuxí ini-nsiá ñà-vii gá xíquida-nsia vichi, doco còò, có-íà vii ñà-ndùá quidá-nsiá. ¿A có-ínáhá-nsiá dichu cachí: “Mate iyuhu-ní tàtnà nsidátáchí xí pan quée, doco cuàhà gá ndutáchâ”? (Te ducán iá stná xì falta, mate iyuhu-ní-ñá ni coó, doco

xítia inicutu.) ⁷Ñàyùcàndüá, (xiñuhu cuxio nsidaa ñà-quini ñisa ìa antes, dandu nanduu-nda nèhivì sàà xí Dios, cunduu-nda nahi) yusàn pan cóni queé ni-iyuhu ñà-nsidátáchí xân. Vàchi mii-yá, sàndèñhí-yàndó nduu-nda nèhivì sàà còò falta-xi ñà-sàni xihì Cristu cuenta xi-nda. Te ducán queámà na ian quidá-né vicò pascua (na xihì lelù nduú promesa), vàchi Cristu nduú nahi promesa xi-nda. ⁸Te vicò pascua mà, puru pan có-ndùtáchí xixí-né. (Te ejemplu nduámà.) Ñàyùcàndüá ndohó, puru ñà-nduú ñà-ndáà cuisì ni cúnchícùn-ndà. Màsà dátiaá uun-nda quida-nda ñà-ìá vaha, vàchi queámà na ian có-chìvaha vii-ndà vicò mà; te màsà cúníhnú chicuéhè stná ini-ndà, te ni màsà quidá-ndá ni-iin ñà-ìá quini, vàchi nú ducán, dandu queámà na ian có-chìvaha vii-ndà vicò, te na ian cóni cóxíó nsihì tàtnà nsidátáchí xí pan mà.

⁹Nùu inga tutu nì tiai antes nì cachì xì-nsiá ñà-màsà cútnáhá-ndá xí nèhivì tùha càhàn xì ana cóni nándàhà xì-né. ¹⁰Ducán nì tiai nùu-nsiá, doco có-cùnì cachàmà ñà-nacoo-nsia nsidanicuú nèhivì xíquida ducán ñuhiví yohó, vàchi cuisì inga ñuhiví cunduu lugar ndé mà cútnáhà gá-ndà xì nècuàchìmà, vàchi ñuhiví yohó ndoó cuáhà ana có-quidá ví: xího-né cucumi-né cuàhà ñà-cuicà, o xidácúfhná-nê, te ò xicàn tàhvi-né nùu ñà-cò-ndúú Dios. ¹¹Doco ñà-ndüá nì cachì nùu carta mà nduá yohó: nú nècuàchì có-quidá ví ma nduú iin ñani-ndà (iin-ni cahvi xi mii-yá), dandu màsà cútnáhà gá-ndà xì-né nú íá cuàchi-ne sàhà nècuàchì ñahà, te ò tùha-ne xihò-né ñà-ìcúmí ñanìtnaha-ne, te ò cahvi-né iin ñà-cò-ndúú Dios, te ò túha-ne canàhá-nè, te ò túha-ne xini-ne, te ò xidácúfhná-nê, dandu màsà cútnáhà gá-ndà xì-né. Ni nácóó dahuun-ndané; ni màsà cuàhandee ini-ndà cuxi-nda xì-né. ¹²⁻¹³Cunaha-nsiá, có-quidá

tocar yùhù nsidandai sàhà cuàchi nèhivì có-nchícùn ichì mii-yá. Mii-yá quida xi ñà-jaàn. Doco mii-nsiá, fuerza icúmí-nsiá cachi-nsiá nansa cuu xi nèhivì cutnàhà xí-nsiá nú ni sàà-nè quida-ne cuàchi. Ñàyùcàndüá, dohó cachí xì-nsiá: ni cóxíó dahuun tiàa íá falta-xi ma nùu-nsiá.

**Màsà cùhùn-ndà nùu juez,
te canicuàchi stnaha-nda
sàhà-ndà, cachí Pablo**

6 Cò-ndiá ìcà-nsiá canicuàchi stnahá-nsiá sàhà-nsiá nùu iin juez có-xiníndísá-xí ichì Dios. Chicá vaha nùu nèhivì xí mii-yá ni ndúndàà sàhà chuun xi-nsia. ²Amádi sá-ináhá-nsiá ñà-divi ndohó nèhivì xí-yá cunduu ana (chindee) nsidandaà-xì sàhà nèhivì ñuhiví yohó quivì juicio. Pues nú ducán nduá, dandu ádi vátùni sàà-ndà nsidandaà-ndà sàhà chuun cuatiluha cuú ofrecer tiempo vichi. ³Cunaha-nsiá, dècuèndè stná ángel icúmí-ndá nsidandaà-ndà sàhà-xí. Pues nú ducán, dandu ádi mà úhì nsidandaà stná-ndà sàhà chuun sencillu íá ñuhiví yohó-ní. ⁴Ñàyùcàndüá, nú íá iin pleitu xi-nsia, dandu xiñuhu nacàxin-nsia nèhivì tuxí inì-nsia chicá mà nchichí, te mii-né nsidandaà sàhájàn. ⁵Pues, ñà-jaàn cachí uin xì-nsiá áma cócáhàn nùu-nsiá sàhájàn. ¿A ndísá còò ni-iin ñani-ndà nchichí mahì-nsiá? ¿A ndísá còò iin cui nsidandaà sàhà chuun xi iin-nsia inga-nsiá? ⁶Doco (ndahví-nsiá), vàchi sàhàn-nsiá sanicuàchi stnahá-nsiá sàhà-nsiá, mate iin-ni ñani xínduu-nda. Dècuèndè nùu iin juez có-xiníndísá (xí Jesús) sàhàn-nsiá.

⁷Ñàyùcàndüá, iin falta cahnú xí-nsiá nduájàn, vàchi có-ndiá ìcà-ndà canicuàchi stnaha-nda sàhà-ndà. Chicá vaha ni cuàha-nda quidaquini-ne xì-ndà, te quidandee ini-ndà. Chicá vaha nacoo-ndané cahnindàhví-nèndó.

⁸ Doco mii-nsiá, có-quidándéé stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá. Còó. Dècuèndè quidáquíni-nsiá xì ñanìtnaha-nsia, te xidándiáá-nsiá ñà-ndùá icúmí-nè, mate iin-ni ñaní xínduu nsidaa-nda.

⁹ Sà-ínahá-nsiá ñà-mà níhì nèhivì malu sàà-nè ñuhivì ì xí Dios. Ñàyùcàndùá, màsà dándáhvì ni-iin nèhivì mii-nsiá, vèchi mà cúndiátú anima ni-iin nèhivì nchícùn xì ñahà, ni-iin stná nèhivì cahví xì yùù ò figura, ni-iin stná nèhivì iá xì inga ana có-ndúú nècuàchì vehe-ne, ni-iin stná nèhivì nduú ù nèhivì, ¹⁰ ni-iin tècuìhnà, ni-iin stná ana tùha xího xì ñà-ìcúmí inga nèhivì, ni-iin stná tè-xíni, ni-iin stná tè-tùha canàhá, ni-iin stná tè-sàhníndáhvì xì ñanìtnaha xi. Ni-iin nècuàchì jaàn mà níhìtáhvì xì ñuhivì ì xí Dios. ¹¹ Te mii-nsiá, divi ducán nisa quida dava-nsia antes. Doco sàni ndoo cuàchi-nsiamà, te sàni ndu-ì stná anima-nsiá. Ñàyùcàndùá, nèhivì vaha sanduú-nsiá nùù mii-yá vichi. Ducán nì cuu xi-nsiá na ní (xinindisá-nsiá palabra ì, te nì) ndacùcahan-nsiá quivì Stoho-ndà Jesucristu, vèchi nì chindee stná Espíritu Ì xí Yua-nda Dios.

**Nsidaa-nda xiñuhu quidañuhu-nda
cuerpu xi-nda; màsà quidá
ndevàha-nda xi mii-nda**

¹² (Cachí nèhivì:) “Vàtùni quida-nda ñà-ndùá cudfì ini-nda”. Pues vihini, doco màdì nsidaa iñàha nduá iin ñà-chìndéé xí-ndá. Mate vihini quida-nda ñà-ndùá cuní-nda, doco màsà cuàha-nda cundee ni-iin ñà-có-ìá vaha nùù sàxínìtnùnì-nda. ¹³ Vachi dohó cachí stná iin dichu: “Tixi-nda nduú fin xì ñà-ndùá xixi-nda, te chuun quidá tixi-nda nduú stná ñà-cuñuhamá”. Doco cunaha-nsiá, iin-ni fin icúmí ndúùjàn, vèchi vèxi iin quivì icúmí Dios dandáñúhú-yá nsidaájàn. Te cuerpu xi-nda, ¿índù chuun icúmíá? Pues màdì-ñá coo-nda xi ndéni ñahà ní cui; còó. Divi ñà-cunucuachi víi-nda

nùù Stoho-ndà Señor nduú chuun xan. Te cunaha-nsiá, iá stná-yà sàhà-nda. ¹⁴ Ñàyùcàndùá, nacua nì natiacu-yà nì quida Yuamàni-yá Dios, divi ducán stná ndohó, icúmí-ndá natiacu stná-ndà quida ndudu ì xí-yá.

¹⁵ ¿A có-nsimúú inì-nsia ñà-ndahàsàhà Cristu nduu-nda? Te nú ducán, ¿a iá vaha coo stná-ndà xì iin ñahà ndevàha, nú nahi ndahàsàhà-yá sàndùù-ndà? Còó, màsà nunca quida-nda ducán. ¹⁶ ¿A có-nsínuu stná ini-nsia nansa iá xì iin tiàa nì quida iin cuàchi xì iin ñahà ndevàha, ñà-iin-ni nèhivì sàni nanduu-ne? Vèchi ducán cachí tutu ì: “Iin-ni nèhivì cunduu ndúù-nè, (nècuàchì tiàa xì nècuàchì ñahà)”. ¹⁷ Doco nú sàni yàha-nda ndahà Stoho-ndà Señor, dandu iin-ni anima sàni nanduu-nda xi mii-yá. ¹⁸ Ñàyùcàndùá, nacoo dahuun-nsia cuàchi ñà-càhàn-nda xì inga ana cóni nándàhà xì-nda. Nsidaa cuàchi dava ga, có-quidá quíni guà xì iquicúñú-nda. Doco nú ni quida-nda iin falta xì iin nècuàchì ñahà, dandu ñà-sàni quida-nda cuàchi nùù cuerpu xi mii-nda nduájàn. ¹⁹ ¿A có-ínahá-nsiá ñà-vehe Espíritu Ì xí-yá nduú cuerpu xi-nda, vèchi sàni níhìtáhvì-nda Yà-ì mà nùù-yá? Ñàyùcàndùá, màdìá mii-nda nduu-nda stoho-ndà; ²⁰ còó. Mii-yá, sàni xiin-yàndó na ní dànaà-yá sàhà-nda, te sàhàmà nsidaa ñà-ndùá quidà-nda na itiácu-nda xì cuerpu xi-nda, divi sàhà tñùñuhu xì mii-yá ni cúndúá.

**Nansa xiñuhu quida-nda xi
nècuàchì vehe-nda**

7 Vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà ñà-ndùá nì tiàa-nsia nùù. Cunaha-nsiá, cuaha-ni iá nú iá mii iin tiàa, te có-ìá-nè xì ni-iin nècuàchì ñahà. ² Doco còtó quida nècuàchimà iin cuàchi, chicá vaha ni nándàhà-né; te ducán stná nècuàchì ñahà, chicá

vàha ni cúcúmí-nê ìi-né. ³Te cada iin iin tiàa sàni nandàhà, ndiá ìcà-né quida ndisa-ne cumplir chuun nì nihì-né ñà-coo-ne xì ñahàdihí-nè. Stná nècuàchì ñahà, ndiá ìcà stná-nè quida vìi-né cumplir nacua nduú chuun xi-ne ñà-coo stná-nè xì ìi-né. ⁴Màdì micuísì nècuàchì ñahà nduú ana cachi nansa quida-ne, a coo-ne xì ìi-né, á coó. Icúmí cachi stná nècuàchì tiàa. Te ducání stná nècuàchì tiàa ma, màdì cuisì mii-né cachi stná-nè nansa quida-ne xì ñahàdihí-nè, vèchi icúmí cachi stná nècuàchì ñahà. ⁵Màsà cáchí-nsià “còó” nùu nècuàchì vehe-nsia. Cuisì nú vihini cuní-nsià cunihì-nsiá iin ùi quivì sàhà-ñá càcàn tàhvì-nsiá nùu Dios. Dandu después nacua stnahá-nsiá, vèchi nú coó, vihini dacà ñà-malu Satanás sàxínítnùnì-nsiá ñà-có-cùndéé gâ ini-nsiá cunihì-nsiá.

⁶Nsidaa ñà-jaàn cachí xì-nsiá, doco màdì ñà-dàndacuí nùu-nsiá nduá; còó. Cuisì cachí xì-nsiá ducán sàhà-ñá cundaà ini-nsiá nansa iá iin ñà-vàha cui quida-nsia. ⁷Vèchi yùhù, cudìi inì nú ni quidá nsidaa nèhivì nacua quidé, (ñà-có-ìé xì ni-iin nècuàchì ñahà). Doco cada iin iin-nda según nansa nì nihítàhvì-nda nùu Dios, vèchi tucu tucu sáhatahvì-yá iin iin-nda. ⁸Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xì nsidaa nècuàchì ñahà cuaán, xì nsidaa stná nècuàchì tàñáha ga nandàhà, ndiaha gá coo xi-né nú ni quidá-né nahi yùhù (ñà-cónì nándàhí). ⁹Doco nú mà cùndéé ini-nè cunihì-né ducán, dandu ni nándàhà-né chicá vaha, te màsà càcánúú-né xího stnahá uun-ne.

¹⁰Doco nèhivì sàni nandàhà, iá ndisa ñà-nduá dandacuí nùu-né. Te màdì cuisì yùhù cachí xì-né palabra yohó; vèchi ducán dandacuí stná Stoho-nda Señor. Te dohó cachí-yà: ni-iin nècuàchì ñahà màsà nácóó-né ìi-né. ¹¹Doco nú sàni nacoó-ne nècuàchì, dandu (màsà nándàhà gá-nè xì inga tiàa). Iin-ni ni coó mii-né, te nú coó, ni nàxícócuñ-nè

nacuastnahá-né xì ìi-né. Daaní, divi ducání xì stná nècuàchì tiàa, màsà càtéstnahá stná-nè xì ñahàdihí-nè.

¹²Daaní, mii-nsiá nècuàchì dava ga tu, cuisì cuahìn cachi xì-nsiá ñà-nduá nacání uun inì, vèchi có-nduá iin ley dandacú Dios. Nú iá iin ñani-nda có-xíníndísà ñahàdihí-xi, màsà càté-nè nècuàchì mà nú cudí ini nècuàchì mà coo ndisa-ne xì ìi-némà. ¹³Te ducání stná xì nècuàchì ñahà: mate có-xíníndísà ìi-né, doco chicá vaha màsà càté stná-nè ìi-né, nú cudí ini nècuàchì mà coo ndisa-ne xì ñahàdihí-némà. ¹⁴Vèchi mate cuisì nècuàchì ñahà xiníndísà, doco sàhàjàn chicá mà úhi cundiatú stná ìi-né nùu Dios; te ducání stná nècuàchì ñahà có-xíníndísà, nú nècuàchì xiníndísà nduú ìi-né. Doco nú nduú-nè có-xíníndísà-né, dandu ùhì iá cundiatú mée xi-ne. Doco nú xiníndísà-né, (mate imindaa-né), dandu mée ìi ndisa cunduu-ve. ¹⁵Doco cunaha-nsiá, nú cuní nècuàchì có-xíníndísà-má quecuaán-né, dandu mà cútnúú-nì, pues ni cúhùn-nè. Te nú sàcuàhàn-nè, dandu libre iá nècuàchì xiníndísà nì ndòo, ò sea nècuàchì tiàa ò nècuàchì ñahà ni cùndúú-né. Doco ¿índù ñà-chicá cuní Dios quida-nda? Divi ñà-cundoo maní-nda. ¹⁶Vèchi iin nècuàchì ñahà, có-ináhá-nè ñà-vihini sàhà mii-né sàà nècuàchì vehe-ne càcu stná anima-nè. Te có-ináhá stná iin nècuàchì tiàa, pues vihini sàhà mii-nè sàà stná ñahàdihí-nè càcu-ne.

Màsà nácání ini-nda nansa ndenihi nèhivì ñuhiví yohó ndohó

¹⁷Nacua nduú modo nì chitnùnì ini Dios cundoo-nda ñuhiví, ducán xiñuhu cundoo cuéyàà-nda. Nacua iá-nda na ní quíhi-nda ichì-yá, ducán xiñuhu quida-nda seguir. Divi palabra jaàn nduá cachí xì nsidaa nèhivì cahvi xi-yá. ¹⁸Vèchi nú sà-ítúú seña xi Dios ìcà-nda

na ní quihi-nda ichì-yá, dandu màsà nándúcú-ndá nansa ndutu ñà-jaàn. Te ducání stná, nú còò seña mà icà-ndà na ní quihi-nda ichì-yá, dandu màsà nándúcú-ndá nansa màcùtua icà-ndà. ¹⁹Vàchi seña mà, nú itúá, ò nú có-itúá, còò ni-ñàha cuní cachàmà. Doco ñà-chivàha-nda ñà-ndúá dandacú-yá, ñà-jaàn ndisa nduú ñà-ndiàá. ²⁰Doco nacua nì sandoo iin iin-nda na ní quihi-nda ichì-yá, divi ducán ni cúndóó ñi-ndà.

²¹Dava-nsia, có-ndòò-nsiá libre, fuerza quidáchúûn-nsiá nùù lamú xi-nsia, te ducán nisa ìa stná quivì nì quihi-nsia ichì-yá. Doco màsà nácánì ini-nsiá sàhájàn; còò. Doco nú iá nansa cui caquee-nsia libre, dandu chicá vaha ni quidá stná-nsiá aprovechar. ²²Cunaha-nsiá, mate fuerza quidáchúûn-ndá quidá inga nèhivì, doco nú ichì Stoho-ndà Cristu nduá nchícùn-ndà, dandu libre iá-ndà nùù mii-yá. Te divi ducán stná, nú nèhivì xicánúú libre nduu-nda vichi, dandu iá stná ana xinúcuáchì-ndá nùù-xí, divi mii-yá. ²³Te sàni dãnàà-yá sàhà-ndá. Ñàyùcàndùá, màsà cuàha-nda quida-nda chuun nì dàndàcú ana nduú nèhivì úún.

²⁴(Pues sàhà nsidaájàn yùhù cachí xì-nsiá) ñà-nacua ndoo-nda antes na tãñaha ga quihi-nda ichì-yá, divi ducán ni cúndóó ñi stná-ndà vichi, ñàni.

²⁵Vichi cuàhìn càhìn sàhà ñaha cuàchì tãñaha ga nandàhà. Còò ni-ñàha ni cachí Stoho-ndà Señor xí sàhà nècuàchimà, doco sàhà gracia xi-ya, vátùnì cahvi-nsia xì conseju sáhi mii-nsiá. Pues sàhámà cuàhìn cachì ñà-ndúá nihnú uun inì: ²⁶chicá vaha iin-ni ni cúndóó-ndá nacua ndoo-nda vichi cahan yùhù, vachi tiempu ùhì nduá vichi. ²⁷Ñàyùcàndùá, nú iá ñahàdihí-ndà, dandu màsà catéstnàhà-ndà. Te nú

còò ñahàdihí-ndà, dandu chicá vaha màsà nándúcú-ndá nansa nandàhà-ndà. ²⁸Doco nú ni nandàhà iin tiàa, màdì cuàchi nduá. Te ò nú ni nandàhà iin ñahà chiì, màdì cuàchi nduú stná. Cuisiá mà mánì tnùndoho yàha-ne, te yùhù, có-cuní ndoho guá-nsiá.

²⁹Cunaha-nsiá, mà vaxí ga cuàhà tiempu, ñàni. Ñàyùcàndùá, nú iá ñahàdihí-ndà, màsà cúníhnú ini-ndà nduámà iin chuun chicá cahnú. ³⁰Te nú sacu-nda (sàhà iin tnùndoho), màsà ndúlócò gà-ndà sàhájàn. Te nú cudí ini-ndà sàhà iñàha, màsà cútúxì ini-ndà chuun chicá ndiáá nduá. Te nú sàni xiin-nda iin traste, màsà cúníhnú ini-ndà yàha ga xiñuhá nùù-ndà. ³¹Te nú icúmí-ndá cuàhà chuun ñuhiví yohó, màsà ndúlócò cuàhà-ndà sàhájàn, vachi ñuhiví yohó, icúmíá ndañuhá.

³²Yùhù, có-cuní nacani cuahà inì-nsia sàhà ni-ñàha. Iin nèhivì còò nècuàchì vehe-xi, (mà úhì) nihnú ini-nè sàhà chuun xi Stoho-ndà Señor nansa quida-ne, te cudì ini-yà. ³³Doco iin nècuàchì iá ñahàdihí-xi, chicá nacánì ini-nè sàhà chuun xi ñuhiví yohó, vachi nandúcú-nè nansa cudì ini ñahàdihí-nè. ³⁴Daaní, iin nècuàchì ñahà sàni nandàhà, tucu quidá stná-nè nùù iin nècuàchì còò í-xí. Nècuàchì còò í-xí, (mà úhì) nihnú ini-nè chuun xi Stoho-ndà Señor, vachi cuní-nè cundiaa-nè mii-né, te coo ndoo anima-nè, dandu cunduu-ne iin nèhivì í xí-yá. Doco iin nècuàchì iá ì-xí, chicá nihnú ini-nè chuun xi ñuhiví yohó, vachi nacánì ini-nè sàhà nècuàchì vehe-ne. ³⁵Pues, nsidaa ñà-jaàn cachí xì-nsiá sàhà ñà-cunduu ñà-vaha xi-nsia, màdì sàhà-ñá cadì nùù-nsiá iin modo có-ndiá ìqué. Cuisi cuní quida-nsia ñà-ìá viì, te nihì-nsiá cunucuchi víi-nsiá nùù Stoho-ndà Señor, màdìá coo iin ñà-mà cùì chivàha-nsia.

³⁶Pues ni cachí-ndà iá iin tiàa yáha ga cuní nandàhà xì ana cudí inì-te, te có-quidá víi-té ñà-íá miá cahan-té. Pues nú ducán nduá xiñuhu coo, dandu vátuni quida-tè nacua nihnú inì-te, divi ñà-nandàhà-té xí-ñâ, màdì cuáchi cundua. ³⁷Doco nú iin-ni sàni nacani vâha inì-te, te còò necesidad nandàhà-té, vátuni quidandee inì-te, cachí-te, dandu ñà-jaàn quidá víi-té. Iin-ni sàni nacani inì-te ñà-mà nándàhà-té, te amiga xi-te mà, señorita quida ì-ñâ seguir cunduu-ñâ. ³⁸Ñàyùcàndüá, (ndúùjàn, vátuni iá): nú ni nándàhà-té xí-ñâ, vátuni iá ñà-ndüá quidá-te; te nú ni cachí-te mà nándàhà-té, vátuni quidá stná-te, doco chicá nsiha nduájàn nùù ingà mà. ³⁹Iin nècuàchì ñahà sàni nandàhà, iin-ni icúmí-nê coo-ne xì ì-né ndè cachi sàà cui nècuàchìmà. Doco nú sàni xihì nècuàchìmà, dandu libre iá-nè nandàhà-né xì inga tiàa cudí inì-nè, cuisì-ní ni cundúú stná inga tiàa ma iin nèhivì xí Stoho-ndà Señor. ⁴⁰Doco nú ni cachí-nè mà nándàhà gá-nè, dandu chicá ndiaha quea, tuxí ini yùhù. Te yùhù quidé cuenta chindéé stná Espíritu Ì xí Dios sàxinínùnñ.

Màsà cáxi-nda ò cuxi-nda ñà-ndüá chindóó nèhivì nùù ñà-ndüá cahvi-né

8 Vichi cuàhìn càhìn sàhà nansa quida-nda xì ñà-ndüú ofrenda chindóó nèhivì nùù ñà-càhvi-né. Pues vihini cachi-ndà: “Nsidaa-nda ináhá vâha-nda (sàhà chuun jaàn)”. Doco nú ducán cachí-ndà ñà-ináhá cuàhà-ndà iñàha, dandu queámà na ian ndiaá gâ-ndà tuxí ini-ndà. Doco nú cuú ndisa ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda, dandísá sàà-ndà cunduu-nda nèhivì ndiaá ndisa. ²Te nú tuxí ini-ndà ináhá cuàhà-ndà, dandu cumáni gá ñà-cundaà vâha ini-ndà nacua ndíà icà-ndà. ³Doco nú

cuú ini-ndà sàhà Dios, dandu mii-yá, ináhá ndisa stná-yà ndohó.

⁴Ñàyùcàndüá, ñà-yòhó nduá cachí sàhà ofrenda chindóó nèhivì nùù ñà-càhvi-né. Ináhá-ndá ñà-imindaa Dios iá, te còò ni-iñàha ndiaá figura iá ñuhivì yohó, ⁵mate cuàhà gá ñà-ndüá cachí nèhivì nduú ana cahvi-né ansivi ò ñuhivì, vâchi cuàhà iñàha cachí-nè nduú dios xi-ne ò stoho-nè. ⁶Doco nùù ndohó, imindaa Yua-nda Dios iá. Cuisì mii-yá nì quidavâha xi nsidaa iñàha, te xinúcuáchí-ndá nùù-yá. Te imindaa stná Stoho-ndà Jesucristu cahvi-nda, vâchi sàhà ndudu ì xì-yá nì sàcòò nsidaa ñà-íá, dècuèndè stná ndohó.

⁷Doco màdì nsidaa nèhivì sànihì váha ini-nè sàhájàn. Vâchi dava nècuàchì xiníndísâ, quidá ñi-né cuenta ñà-dàcútiácú ndisa xi figura mà nduú ofrenda chindóó nèhivì nùá, vâchi antes ducán nisa quida stná-nè. Ñàyùcàndüá, na xixí-né ofrenda mà vichi, nihnú ini-nè ñà-sàni cumanchá anima-nè nduá, vâchi tàñáha ga cutùha vâha-ne nacuni-nè sàhámà. ⁸Pues, náhà claru màdì xì ñà-itiácú-ndà icúmí-ndá ndee vâha-nda nùù Dios, vâchi nú sàni saxi-ndà iñàha, màdlí chicá ndiaá-ndà, te ò nú có-cùmí-ndà caxi-ndà iñàha, iin-ni iá stná-ndà, (còni xidá cuàchi-nda.) ⁹Doco cuidadu ni cundóó-ndá, vâchi mate iá derechu xi-nda (caxi-ndà ñà-yúcán), doco vihini coo iin nèhivì có-cundáà inì-xi sàhámà, te vihini sàhà ndohó cuida cuàchi-ne. ¹⁰¿Índü modo? Pues, ni cachí-ndà sàni xini iin nèhivì mii-nsiá nècuàchì ináhá guâ, te nì quihvi-nsia vehe ndé itá ñà-ndüá cahvi nèhivì, te ndoó-nsiá vehe ma, xixí-nsiá ofrenda xi-ñamà. Te nèhivì nì xini xì-nsiá mà, nú ni cundúú-né iin nècuàchì có-cundáà vâha inì-xi, vihini cuàhandee stná ini-nè caxi stná-nè ñà-jaàn. ¹¹Ñàyùcàndüá, sàhà-ñâ tuxí mii-nsiá ináhá guâ-nsià (nansa

quidá-nsiá), vihini dandáñúhú-nsiá anima ñanìtnaha-nsia, mate sáhà stná mii-né nì xihì Cristu. ¹² Ñàyùcàndùá, có-queè víámà, vèchi nú ni quida-nda cuàchi nù ñanìtnaha-nda ducán, dandu nù stná Cristu ni quida stná-nda cuàchi queámà, vèchi sàni dàtúcù-nda sàxinítnùnì nècuàchìmà ñà-có-sàà-nè cundaà vaha ini-nè. ¹³ Ñàyùcàndùá, yùhù, nú cuàhàn iin ñanìtnahi quida-ne iin cuàchi sáhà ñà-ndùá cunf caxí nì cùí, dandu chicá vaha màsà nunca caxi gué ni-iin cuñu mà, còtó cuida cuàchi iin ñanìtnahi.

**Nansa nì cachi Pablo xì nèhivì
xítñuhu xi-né ñà-quidáchúùn-né
nahi dava ga nèhivì**

9 Yùhù, ¿amádi libre ié? ¿Amádi iin nècuàchì apóstol nduú stnáì? Dècuèndè mii Stoho-ndà Jesús sàni xinìnù stnáì. Te mii-nsiá, ináhà stná-nsià nì quide chuun ndiaha xí-yá ndé ndoó-nsiá, te nì xinindisá-nsiá mii-yá. ² Vihini có-nàcúnì dava nèhivì yùhù ñà-ndùú ndise iin apóstol, doco mii-nsiá, ináhà vaha-nsia, vèchi ñà-sàhà yùhù sà-xiníndísá-nsiá ichì-yá, divi sàhámà cundáà vaha ini-nda ñà-nù mii-yá sàni nihítáhví chuun quidè.

³ Vichi cuàhìn cachì iñàha xi-nsiá, vèchi ndoó dava nèhivì xítñuhu xí. ⁴ Pues, ¿amádi iá stná derechu xi-nsi (cahvi-nsi xì-nsiá) ñà-dacuxí-nsiá nsiùhù? ⁵ Te amádi iá stná derechu xi-nsi nandàhà-nsí, te cundaca-nsi iin ñahàdihí-nsi nacua quidá stná ñani Stoho-ndà Señor, xì stná Pedro, xì stná dava ga nècuàchì apóstol. ⁶ Vihini tuxí ini-nsià ñà-cuisì Bernabé xì yùhù xínduu nèhivì còò derechu-xi; doco iá stná derechu xi-nsi nacoo-nsi chuun xì ñuhívì yohó, te quida-nsi cuisì chuun ì. ⁷ Vèchi ducán iá xì-nsí na ian quidá soldadu, màdì cuenta xi mii-té sàhàn-te guerra. (Còó.) Daaní, nacua quidá stná

tè-ndiàá xì yutnù quisì vídì, saxí stná-te iin ùi-si; te ò nú quisì ndacá-te, iá stná derechu xi-tè cuhni-tè tèndodo-sí coho-tè. ⁸ Te màsà cútúxí stná inì-nsia ñà-sàhà-ñá có-ndùì mii-yá, ñàyùcàndùá, có-ndiàá palabra cachí jaàn. Còó, vèchi divi ducán cachí stná ley ì ndé nì tía Moisés ⁹ nù tutu ìì, te nì cachi Dios: “Màsà cúnúhú ñunù yuhù buey na sànihni-sì trigu cóya”. Pues, nàhà claru, màdì sàhà-ñá màni guá quisì mà nù-yá nduá dísàhà-xí nì cachi-yà ducán. ¹⁰ Còó, sàhà ndohó nì cachi-yà ducán, (vèchi ejemplu) nduá, te cunì cachàmà ñà-ndià ìcà coo tnundé ini xi nècuàchì (chináhà palabra ì) ñà-nihì-né iin algu, divi nacua iá stná xì iin nècuàchì xitú, te ò iin peón dacóyo nùnì, nihnú ini-nè nihì stná-nè iyuhá. ¹¹ Te nsiùhù, nú sàni cachitnùhu-nsi xì-nsiá meru palabra cutiacu ndiaha anima-nsià, dandu amádi iyuhu nduá nú ni cuàha-nsia nsiùhù iyuhu ñà-cutiacu-nsi ñuhívì yohó. ¹² Te nú ndoó nèhivì dava ga iá derechu-xi càcàn-nè ñà-jaàn nù-nsiá, dandu ¿amádi chicá iá stná derechu xi nsiùhù sàhà ñà-jaàn?

Doco còó; có-xìcàn-nsi ni-iñàha nù-nsiá, mate iá ndisa derechu xi-nsi. Cuisì quidándéé ini-nsi, còtó nú ni càcàn-nsi iñàha cadiàmà nù nèhivì, te mà cúníndísà gá-nè razón ndiaha xì Cristu.

¹³ Ádi sá-ináhà stná-nsià nansa xíquida dùtù quida-xi chuun ì veheñuhu (xi nècuàchì raza Judea), xixí-né promesa sàà yucán. Vachi dùtù xinúcuáchí nù mesa ì ndé xìxìn quisì nduú promesa, níhì-né iyuhu cuñu mà. ¹⁴ Ñàyùcàndùá, nàhà claru sàni chitnùnì ini Stoho-ndà Señor ñà-ducán quida stná nèhivì cachítñuhu razón ndiaha, divi sàhà chuun quidá-némà icúmí-nè nihì stná-nè ñà-cutiacu-nè. ¹⁵ Doco yùhù, cónì xíquèn ñà-jaàn nù-nsiá, mate iá derechu xi. Nì màsà

cútúxí stná inì-nsia a tiaí carta yohó ñà-quidé reclamu ñà-ndùú derechu xi. Còó, chicá vaha díhna ni cuí, te (màdiá quideàjàn), vachi nú ducán, dandu mà cúí gá cachi xì nèhivì ñà-ndùá cudfì guá inì cachi xì-né, (divi ñà-có-xíquèn ni-ñàha).

¹⁶ Ñà-ndaà nduá, razón ndiaha xí Dios ndúá cachitnùhi; doco có-nihnú inì camaní nèhivì yùhù sàhámà, vachi nihnú inì ñà-fuerza cachitnùhi palabra mà, te ndahví (gà cuí inì) nú màsà cáchitnùhi razón ndiaha ma. ¹⁷ Ñàyùcàndùá, nú cuisì yùhù nì chitnùnì inì cacanuì xì palabra mà nì cuí, dandu vihini coo ñà-cunduu nahi raya xi. Doco nú nihnú inì ñà-fuerza quide chuun ma, dandu sàhájàn cundaà ini-ndà iin chuun ì nì nihí nùú mii-yá nduá. ¹⁸ Doco te nú ducán nì nihí chuun ma, dandu ¿índù inñàha cunduu tnùmanì nihitáhvi? Pues, divi ñà-uun-ni cachitnùhi xì nèhivì razón ndiaha xí Cristu, te có-quíyàhvi, mate iá derechu xi càquiàn, doco có-xíquèàn nùú-né.

¹⁹ Yùhù, libre ié; còò ni-iin ana cachi xí nansa quide. Doco nihnú inì ñà-ié` sujetu nùú nsidaa nèhivì áma vihini sàà stná-nè cunchicùn-nè ichì mii-yá. ²⁰ Yùhù, voluntad xí chívàha stnái estilu xí nècuàchì raza-xi Judea na hora cutnàhì xì-né, áma sàà dava-ne cunindisá stná-nè. Ñà-jaàn nduá quidé mate núú yùhù có-ndiáà gá ley sàhana xí-némà, doco voluntad xí mií nchícuàn áma sàà stná dava-ne cunindisá stná-nè. ²¹ Daaní, nú ié` cutnàhì xì nèhivì có-nchícùn estilu xí ley mà, dandu có-nchícùn stnái-ñà, áma (chíndéé stnà mà) ñà-cunindisá stná dava-ne ichì-yá. Doco màsà cúníhnú inì-nsia ñà-ndùí iin nèhivì còò ni-iin ley xi Dios nùú-xí; còò, vachi nchícùn ndisa stnái ley xi Cristu. <sup>22</sup> Daaní, na ié` cutnàhì xì nèhivì mà-fuerte anima-xi, dandu quidá stnái na quidá mii-né, áma nihí dacuní stnái dava-ne ichì váha.

Vàchi ducání quidé xì nsidaa nèhivì: nacua quidá mii-né, ducán quidá stnái, áma sàà stná-nè càcu anima-nè. ²³ Nsidaa ñà-jaàn quidé sàhà-ñà chicá quee tnùñuhu xí razón ndiaha xí-yá, dandu nihitáhvi stnái iin ñà-ndiaha sàhà palabra mà.

²⁴ Sà-ínahá-nsià, na xinú tècuachi carrera, cuisì imindaa-té níhì xì premiu, mate cuáhà-té nì dàdává stnahá-te. Pues ducání iá stná xì ndohó, xiñuhu cuàhandee ini-nda, dandu nihitáhvi stná-ndà nùú-yá. ²⁵ Daaní, nú cuàhàn tècuachi ma dadává stnahá-te ducán, xíndiaa stná-te mii-té, có-quidá ndevàha-tè xì mii-té (áma níhì-té cóó fuerte-te). Te ¿índù chuun? Divi sàhà-ñà cuní-te níhì-té (iin premiu tii) mà cúnahá ni-iin ratu, iin sìcàtè ndahà cuí yutnù cuñuhu dìni-té. Doco ndohó, iin corona ndiaha mà nunca cutuhú nduá nihì-ndà nú ni cuàhandee ini-ndà (cunchicùn-ndà mii-yá). ²⁶ Ñàyùcàndùá, yùhù sàhandee cahnú inì, nahi tè-xínú carrera, doco ináhì índù nùú-xí cuàhìn. Te na quidá stná tècuachi ídiquí box, ducán sàhandee stná inì, doco có-ídiquí uin; ináhì ñà-ndùá quidé. ²⁷ Sadí nùú ñà-xíhoé quide. Có-sàhi ñà-quida ndevàhi xì mií, còtó mà nàttù guè nùú mii-yá mate cuáhà gá sàni càhin xì nèhivì dava ga sàhà ichì-yá.

Màsà cáhvi-ndá figura nahi nisa quida nèhivì Israel sàhana na ní caquee-ne ñuu Egipto

10 Ñàni, cuní cundaà inì-nsia nansa nì cuu xì nèhivì sàhana, nsidanicuú-né (nì chindee Dios-nè), nisa xìca-ne tìxi còndàhvi iin vícò xí-yá, te nsidaa-né nì yàha uun stná-nè mahì mar yucán. ² Ñàyùcàndùá, na ian cùú-xì-ndà na cuhí-ndà, ducan quida-nda cuenta sàhà mii-né na ian nì cuhì stná-nè tìxi vícò mà xì ini mar mà, te ducán nì nanduu-ne nèhivì xí Moisés. ³ Daaní,

iin-ni nisa itiacu stná nsidaa-né ñà-ndúá nì sàhatahvi Dios-nè, ⁴te iin-ni nisa xihì stná-nè tècuí ndiaha, divi tècuí nì cana nùu iin cavà. Te cavà mà, seña nì sandua nahi Cristu, vèchi nì cutnahá stná-yà xì-né ichì cuàhàn-nè. ⁵Pues mate ducán nì cuu xi-né, doco cóni ndóo ini Dios xì modo xi-ne, te ñàyücàndúá cuàhà sàstnùhù-né nì xihì nùu yucù yucán.

⁶Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-ndúá nì cuu xi nèhivi sàhana ma, divi sàhà-ñá cundaà ini ndohó vichi nduá, màdí nchihò stná ini-ndà quida chicuéhè-ndà na ian nì quida mii-né. ⁷Ni màsà cáhvi stná-ndà figura na ian nì quida dava-ne, vèchi ducán nacáni tutu ì: “Nì sàcùndoo-ne nì xixi-ne, te nì xihì-ne, dandu después nì ndacuítà-ne nì ìtasaha-né (nùu figura xi-ne)”, cachá. ⁸Ni màsà cáhàn-ndà xì ana cóni nándàhà xì-ndà nacua nisa quida dava nècuàchì yucán, vèchi después nì xihì òcò ùnì mil-nè iin quìvì-ní. ⁹Ni màsà quídá canúu-ndá ñà-có-cùní Stoho-ndà Señor, vèchi ducán nì quida dava-ne, te sàhájàn nì ndecoyo cuàhà còò, nì tniì-siné, te nì xihì-nè. ¹⁰Ni màsà cáhàn ndiaa-ndà (diquì-yá) nacua nì quida dava-ne, te nì ndañuhu cuàhà-né nì quida ángel xi-ya.

¹¹Cunaha-nsiá, nsidaájàn nì cuu xi nècuàchì sàhana ma sàhà ñà-nì cùndàà ini-ndà (màsà quídá stná-ndà ducán). Vèchi divi sàhà ndohó nì tiaa nsidaámà nùu tutu ì sàhà-ñá cundaà ini-ndà nansa quida-nda quìvì vichi na xínu tiempu. ¹²Ñàyücàndúá, nú nihnú ini-ndà sà-íá vaha-nda nùu Dios, dandu ni caquín-ndà cuidadu còtò sàà-ndà quida stná-ndà iin cuàchì có-nihnú ini-ndà. ¹³Nsidaa ñà-ndúá yáha-nda vichi, cuiì ñà-ndòhó stná nsidanicuú nèhivi ñuhìví nduá. Te vètuni cahvi viì-ndà xì-yá ñà-mà cuáha-ya cuu xi-nda ñà-ndúá mà cùndéé ini-ndà sàhà-xí. Còò, vèchi (nú cuàhàn-ndà quida-nda

iin cuàchì ni cuí), dandu siempre datú Dios nansa càcu-nda nùájàn sàhà-ñá vètuni quidandee ini-ndà. ¹⁴Ñàyücàndúá, cuidadu ni cùndóó-nsiá, ñani màní; màsà nunca cahvi-nsiá ni-iin figura.

Cuisì nùu Dios ni cuáha-nda promesa xi-nda; te màsà cáxi-nda ò cúxí-ndá ñà-ndúá nì chindoo nèhivi nùu figura

¹⁵Cuàhìn cachi xì-nsiá iñaha, te mii-nsiá cachi-nsiá xí, amádi ndisa á coó, vèchi quidé cuenta xínduu-nsia nèhivi cundaà inì-xi. ¹⁶Na (nacuíáhvi-ndà, xihì-nda) ñà-ñuhú copa ndiaha ma, te naquímáni-ndà mii-yá. Pues ducan quida-nda, te nihnú ini nsidaa-nda ñà-sàhà ndohó nì xitià nì-yá. Te na xixí stná-ndà pan ì, dandu iin-ni nihnú stná ini nsidaa-nda nansa nì sàha-ya iquicúñú-yà (sàhà-ndà). Sà-ínáhá-nsiá nsidaájàn. ¹⁷Ñàyücàndúá nahi imindaa nèhivi sàni nanduu nsidaa-nda, mate cuàhà-ndà ndóò, vèchi iin-ni pan (ì) xixí nsidaa-nda.

¹⁸Cundehè-nsiá nansa xíquida nècuàchì raza Israel nú sàni sàha-ne iin quisi nduú promesa, te nì xihì-si nùu mesa ì, dandu después saxí-né cuñù-si. Pues sàhà ñà-sàxí-né promesa mà, nàhà xicà xínduu stná-nè ana (nihnú ini xì religiòn mà). ¹⁹⁻²⁰Pues cachí nsidaájàn xì-nsiá, doco có-cùní cachàmà ñà-itiácú ndisa figura cahvi nèhivi có-ínáhá xí Dios, ni có-cùní cachi stná ñà-ndiáá ndisa promesa sàha-neñà. Còò, doco cunaha-nsiá, íá ndisa ana dinúu-xí sàha-ne promesa xi-ne. Divi nùu ñà-malu sàha-neà, màdì nùu Dios. Te yùhù, có-cùní dahuin cunihnu ini-nsiá quisi mà. ²¹Vèchi còò permisú cuitahvi-ndà coho-nda copa ì xí Dios, te después coho stná-ndà ñà-ndúá sàha-ne ñà-malu; còò. Vèchi còò permisú cuxi-nda pan ì xí Dios, te después cuxi stná-ndà ñà-dàcùxí-nèsi.

²²Mii-nsiá, ¿a ndísá cuní-nsià dacuídà ini-nsià Stoho-ndà Dios ducán? ¿A tuxí ini-nsià chicá fuerte-nsià nùù-yá? (Doco mà ndísá.)

²³(Ñà-ndáà nduá), libre iá-ndà quida-nda nacua cudí ini-ndà, doco (xiñuhu nsinuu ini-ndà) màdì nsidaa iñàha nduú iin ñà-vàha. Libre iá-ndà, cachí-ndà, doco màdì nsidaa iñàha nduú iin ñà-cuàhàn chindee xi-nda.

²⁴Ñàyùcàndüá, màsà nándúcú-ndà ñà-ndüá cudí ini-ni mii-nda; chicá ndiaha nanducu-nda nansa chicá yàha vàha ñànìtnaha-nda.

²⁵Nsidaa cuñu dicó tè-dicó yàhvi, vātùnì caxi-ndáñá. Còò necesidad nacani ini-ndà ndàcàtnùhù-ndà sàhámà, ²⁶vàchi Stoho-ndà Señor nduú stoho nsidanicuú iñàha iá ñuhivì yohó.

²⁷Daaní, na cánà-ndà cùhùn-ndà iin vicó iá vehe iin tiàa có-xiníndísá-xí-yá, te cudí ini-ndà cùhùn-ndà, dandu vātùnì caxi stná-ndà nsidaa ñà-ndüá taxí nècuàchìmà; ni màsà ndàcàtnùhù-ndà sàhà comida mà; màsà nácánì ini-ndà sàhá. ²⁸Doco vihini cachi iin nèhivì xi-ndà: “Cuñu yohó, promesa nì sandoo nùù figura cahvi-né nduá”. Pues nú ducán, dandu sàhà nècuàchìmà màsà cáxi-nda cuñu mà, còtó cuduchi ini-nè, vachi vihini quida-ne cuenta nduájàn iin cuàchi. ²⁹Mate có-quidá mii-nda cuenta ducán, vihini nihnú ini mii-né ducán.

Doco ndohó, vihini cachi-ndà ñà-libre iá-ndà, te màdiá fuerza icúmí-ndà quida-nda ñà-ndüá cuní inga nèhivì cachí ì gá ini-xi. ³⁰Vàchi naquímànì-ndà Dios sàhà ñà-ndüá saxí-nda, ñàyùcàndüá còò ñà-disáhà-xí cundoo nèhivì cuitnùhu-nèndó sàhà ñà-ndüá saxí-nda. ³¹(Vihini cachi-ndà ducán, doco de todos modos), nsidanicuú ñà-ndüá quida-nda, sàhà ñà-nì quèé gá tnùñuhu ndiaha xí Dios ni cündüá, a ducán saxí-nda ò xihi-nda

iñàha, te ò ndéni iñàha ni quida-nda. ³²Màsà dácúdúchí ini-ndà ni-iin nèhivì, a ducán nduú-né iin nècuàchì raza Judea, ò iin nèhivì inga raza (có-xiníndísá), te ò iin nèhivì cahvi víi xi-yá. ³³Iin-ni ni quidá stná-nsià nacua quidá yùhù, có-nàndúquí ñà-cudí ini mii, cui-sì-ní quidé lucha ñà-màsà cúdúchí ini nèhivì sàhí, dandu vihini sàà stná-nè càcu anima-nè.

11 Ñàyùcàndüá, nacua quidá yùhù, ducánì quida stná mii-nsiá, vachi divi Cristu nduú ana nchícuìn.

Nansa xiñuhu quida nècuàchì ñahà na natácá-ndà

²Cuaha-ni quidá-nsiá, ñànì, vachi iin-ni nsinúú ini-nsia yùhù, te nsinúú stná ini-nsia palabra nì cachì xi-nsiá ñà-chivàha-nsia. ³Te vichi cuní cundaà ini-nsia ñà-divi Cristu nduú ana dandacú nùù nsidaa nècuàchì tiàa, te nècuàchì tiàa nduú ana dandacú nùù nècuàchì ñahà, ducánì nacua dandacú stná Yua-nda Dios nùù Cristu. ⁴Cunaha-nsiá, có-ndüá ducán càcàn tãhvi iin tiàa nùù Dios nú ñuhú-né mbelu, ni mà váha cachitnùhu stná-nè razón xi-ya nú ñuhú-nèàmà, vachi có-ndüámà tnùñuhu xí dìni-né. ⁵Doco nècuàchì ñahà, nú xícàn tãhvi-né, ò cachítnùhu-ne razón xi-ya, te có-ìdãhvi dìni-né ni-iñàha, dandu xiñuhu cucahan nùù-né sàhà dìni-né, vachi davani queàmà na ian sàni datè tehe-né. ⁶Vàchi nú có-ìdãhvi dìni-né ni-iñàha, dandu chicá vaha ni datè cuati dìni-né. Te nú ni cúcãhàn nùù-né datè cuati-né, ò datè tehe-né, dandu xiñuhu ni cúdãhvi dìni-né. ⁷Iin nècuàchì tiàa, có-xiñùhù cudãhvi dìni-né, (na xícàn tãhvi-né), vachi nacua iá mii-yá ducán nì quidayucun-yànè, ñàyùcàndüá, xiñuhu tavà-né tnùñuhu xí-yá; doco nècuàchì ñahà, tnùñuhu xí nècuàchì tiàa tavà-né, ñàyùcàndüá (xiñuhu ni

cúdàhvi dìni-né). ⁸Vàchi màdì (iin iquì) nècuàchì ñahà nì cùyúcùn nècuàchì tiàa. Còó. Iquì tiàa nì cuyucun nècuàchì ñahà. ⁹Te divi sàhà-ñá chindee-né ì-né, ñàyùcàndùá nì sàcòo-ne, màdiá nì sàcòo tiàa ñà-chindee-né nècuàchì ñahà. ¹⁰Ñàyùcàndùá, xiñuhu cudàhvi dìni nècuàchì ñahà, te cunduamà seña ñà-lá ana dàndàcù-xì núù-né. Te sàhà stná (indéhe) ángel xi Dios, ñàyùcàndùá xiñuhu quida stná-nè ducán. ¹¹Doco có-càchí ñà-cuisi nècuàchì tiàa nduú ana ndiáá, nì có-càchí stná ñà-cuisi nècuàchì ñahà ndiáá stná; còó, vachi nú ndoo-nda nù Stoho-ndà Señor, dandu iin-ni xiñuhu stnahá nsidaa-nda. ¹²Ñàyùcàndùá, mate iin (iquì) nècuàchì tiàa nì sàcòo nècuàchì ñahà, doco vichi nècuàchì ñahà nduú ana datúinuù xì nècuàchì tiàa. Doco cunaha-nsiá, mii Dios nduú ana chítnúni inì-xi sàhà nsidanicuú iñaha.

¹³Mii-nsiá cachi-nsiá xí nansa tuxí inì-nsia: ¿a vátuni iá cahan-nsiá nú nì cacán tàhvi iin nècuàchì ñahà nú uun-ni iá dìni-né? ¹⁴Pues, nsidaa-nda, ducání ináhá-ndá cucáhán nùu iin nècuàchì tiàa nú nì ndunaní ididíni-né. ¹⁵Doco nècuàchì ñahà, còó, cuàhà gá cudí ini-nè nú naní ididíni-né, vachi na iñaha ídàhvi dìni-né nduá, te ducán nì nihítàhvi-né coo-ne. ¹⁶(Pues ñà-jaàn nduá cachí xì-nsiá), doco nú có-ndòo ini iin nèhivì xì palabra yohó, dandu nì cúnáhá-né cuisì ñà-jaàn nduú estilu xi-nda, te divi ñà-jaàn nduú stná estilu xi nsidaa gá nèhivì cahvi xi Dios.

Nansa nì cachi Pablo xì nècuàchì ñuu Corinto ñà-có-quidá víi-né na nacuítàhvi-né Cena ì xí Stoho-ndà Señor

¹⁷Vichi cuàhìn cachì xì-nsiá iñaha, doco màdiá ndeníhí vahi mii-nsiá nduá; còó, vachi cunaha-nsiá, có-queé víi na natácá-nsiá; mal queá. ¹⁸Primeru

cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà-ñá tucu tucu nihnú ini iin iin grupu-nsiá, vachi ducán cachí nèhivì xí, te tuxí inì vihini ñà-ndáá ndua. ¹⁹Vàchi vihini cachi stná-ndà ñà-ìcúmí coo itnii grupu nùu-nsiá sàhà-ñá cundaà vaha ini-ndà ana xínduu nècuàchì chicá ndiáá, (doco màdì ñà-cáhàn sàhnù-ndà cunduajàn). ²⁰Ñàyùcàndùá, yùhù cachí, màdiá nacuítàhvi ndisa-nsia Cena ì xí Stoho-ndà Señor nduá na natácá-nsiá jaàn. ²¹Vàchi cada iin iin-nsia, yàchì quesáhá-nsiá xixí-nsiá ñà-ndùá nihí iin iin-nsia, te dava ga nèhivì, nì có-sàà comida xi-ne, te dava ga-nè, dècuèndè xihí-né. ²²Cunaha-nsiá, vehe-nda nduú lugar ndé ndiá ìcà-ndà cuxi-nda ducán. Màsà quídá-ndá relaju na natácá-ndà, vachi nèhivì xí Dios xínduu-nda. Nì màsà dándúcáhán-ndá ñànitnaha-nda nduú nècuàchì ndahví. Pues, ¿nansa tuxí inì-nsia? ¿A cuàhìn ndenihi vahi-nsiá sàhà ñà-ndùá quidá-nsiá? Còó, mà quidéa.

Nansa nì quida Jesús Cena ì primeru

²³Nùu meru mii Stoho-ndà Jesús nì nihí palabra nacání nansa nì quida-ya na ní sanduu ñuu quivì nì cahìn-teyá. Te divi palabra yucán nduá sàni nacani xì-nsiá, nansa nì tnii-ya pan, ²⁴te nì naquimanì-yá (Yua-yá) sàhà-ñá, dandu nì dàcuàchí-yàñà, te nì cachi-yà: “Nahi iquícúñú míí nduá yohó, te divi iquícúñù nduá sáhatahví sàhà mii-nsiá. Te nacua quidé vichi, divi ducán icúmí-nsiá quida stná-nsiá sàhà-ñá nsinuu inì-nsia yùhù”, nì cachi-yà. ²⁵Daaní, na ní nsihi nì xixi nsidaa-né, dandu nì tnii-ya pocillu, te nì cachi-yà: “Ñà-ñùhú pocillu yohó nduú seña xi ichì saa nacóí cunchicùn nèhivì, vachi nahi níí nduá. Te cada coho-nsia ndutè yohó, dandu nsinuu inì-nsia yùhù”, (nì cachi Stoho-ndà Señor). ²⁶Te ndisa, cada xixi-nda pan mà, te xihì-nda ndutè

ìl mà, ñà-jaàn nsinúú ini-ndà ñà-nì xihì-yà (sàhà-ndà), te iin-ni icúmí-ndà quida-nda ducán dècuèndè cachi sàà quìvì naxicocuñin-yà.

²⁷ Ñàyùcàndùá, nú cuní-ndà nacuitahvi-ndà cuxi-nda pan xi Stoho-ndà Señor, ò coho-nda yà-ìl xí-yá, dandu màdiá nansa ni nì cui ni quida-ndañá, vachi nú ducán, dandu cuàchi cundua, vachi ñà-cóni chívàha-nda trùñuhu xí iquícúñú-yà xi nìl-yá nduá. ²⁸ Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacani vaha ini-ndà, te ndundoo anima-ndà, dandu vètuni nacuitahvi víi-nda pan mà, te coho-nda yà-ìl mà.

²⁹ Vachi nú có-nìhnú ini-ndà pan mà nduú nahi cuerpu xi-ya xìxì-ndà, te xihí stná-ndà yà-ìl mà, dandu dacuidá cuàchi-nda mii-nda na quida-nda ducán. ³⁰ Pues, divi ñà-jaàn nduú meru ñà-disáhà-xí cuhí cuàhà-nsiá, te ndohó-nsiá quidá cuèhè; dècuèndè sàni xihì stná dava-nsia. ³¹ Chicá vaha nacani vaha ini-ndà, te ndundoo vii anima-ndà antes, dandu mà níhì-ndà castigu. ³² Doco te nú níhì-ndà iin castigu nùu-yá, divi ñà-sàha-yándó conseju nduájàn sàhà-ñá màsà ndáñúhú dahuun-nda nahi dava ga nèhivì ñuhiví.

³³ Ñàyùcàndùá, na natácá-nsiá, cundiatu-nsia cundoo nsihi-nsia, ñáni, dandu vètuni cuxi-nsia. ³⁴ Doco nú xihì ndisa iin nèhivì doco, dandu chicá vaha ndè vehe-ne ni cuxí-né, te màdiá níhì-nsiá castigu na natácá-nsiá cundua. (Ñà-jaàn nduá cachí xì-nsiá vichi) ndè cachi nasai yucán, dandu ndatnuhu gué xì-nsiá sàhà chuun iá gá.

**Nansa iá ñà-ndùá
níhitàhvi ndiaha-nda
cutáhvi-ndà nùu Espíritu Ìl**

12 Yùhù cuní cundaà ini-nsiá sàhà ñà-ndùá níhitàhvi ndiaha-nda nùu Espíritu Ìl, ñáni. ² Sà-ináhá-nsiá nansa nì saquida-nsia antes na tãñaha

ga cunindisá-nsiá mii-yá, cuisì nacua nisa cachi nèhivì xì-nsiá, ducán nisa quida-nsia, nisa cahvi-nsiá cuàhà figura xì yùu, mate có-càhàn mà. ³ Ñàyùcàndùá, cuní cundaà inì-nsia palabra yohó: nú ndisa Espíritu Ìl xí Dios nduú ana chindéé xí-ndà càhàn-ndà, dandu mà nunca cachi-ndà sàhà Jesús ñà-có-ndiàà-yà. Te davani stná, nú màsà chindéé Espíritu Ìl ndohó, dandu mà cúf cachi-ndà: ñà-cuisì Jesús nduú Stoho-ndà Señor (dandacú inicutu).

⁴ Cunaha-nsiá, nsidanuu clase ñà-ndiaha sàni níhitàhvi-ndà nùu-yá, doco imindaa Espíritu Ìl xí-yá nduú ana nì dàcútàhvi xì-ndañá. ⁵ Te cuàhà gá stná modo xinúcuáchí iin iin-nda nùu-yá, doco imindaa-ní Stoho-ndà Señor nduú ana xinúcuáchí-ndà nùu-xí. ⁶ Te cuàhà gá stná chuun ndiaha quidá Dios ini anima iin iin-nda, doco imindaa-yá nduú ana quidà-xì nsidaájàn. ⁷ Te iin iin-nda sàni níhitàhvi nansa chindee ndiaha Espíritu Ìl ndohó sàhà ñà-vaha xi nsidaa-nda.

⁸ Dava-nda, sàni níhitàhvi-ndà ñà-càhàn nchichí-ndà. Te dava-nda, sàni níhitàhvi-ndà ñà-cundaà tui ini-ndà, doco mismo mii Espíritu Ìl nduú ana chindéé xí-ndà ducán. ⁹ Daaní, dava tu-nda, nùu mismo Espíritu Ìl sàni níhitàhvi ndiaha-nda cucumi vaha-nda fe; te dava tu-nda, nì níhitàhvi-ndà dandúvaha-nda nèhivì, doco mismo Espíritu Ìl nduú ana nì sàhatahvi xì-ndà ducán. ¹⁰ Te ò vihini nì níhitàhvi-ndà quida-nda milagru ndiaha, te ò cachtñuhu-nda ñà-ndùú razón ndiaha xí-yá. Te dava ga tu-nda, vètuni cundaà ini-ndà a díví Espíritu Ìl, ò iin ñà-malu nduú ana quida-xi inàha. Daaní, dava tu-nda, tùha-nda càhàn-ndà inga dàhàn sàà, te dava ga tu-nda cachtñuhu-nda nansa cuní cachi dàhàn sàà mà. ¹¹ Doco nsidanicuú ñà-ndùá nì níhitàhvi-ndà

mà, divi Espíritu ìi nduú ana chindéé xí-ndá quida-nda ducán, te iin iin-nda nihítáhvi-ndà según nansa chítñuní ini-yà cuàhatahvi-yándò.

**Nahi iquicúñú mii-yá
xínduu nsidaa-nda**

¹² Ndohó, íá ndahà-ndà, te íá sàhà-ndà; cuàhà iñàha sàni nihì iquicúñú-ndà cucumiá, doco mindaa cuerpu xi-nda nduá. Mate cuáhà iñàha quidá, doco imindaa-ní cuerpu nduá. Pues, ducán íá stná Cristu xì ndohó na ian ndohó xì iquicúñú-ndà. ¹³ Vàchi nsidanicuu-nda, nahi iin-ni cuerpu xi mii-yá sàni nanduu-nda na ní nduhii anima-ndà nì quida Espíritu ìi xí-yá. Vàchi iin-ni Espíritu ìi sàni nihítáhvi ndiaha nsidaa-nda, ò xínduu-nda nècuàchì raza Judea, te ò nècuàchì inga raza, có-quidámà, ò xínduu-nda nècuàchì libre, te ò nècuàchì ndoó ana dándàcù-xì núù-xí.

¹⁴ Sà-ìnáhá-ndá, íá ndahà-ndà, íá sàhà-ndà; màdì uun-ni íá iquicúñú-ndà. ¹⁵ Pues (nú ni cuí càhàn) iin sàhà-ndà, vihini cachà: “Còó; yùhù, có-ndùí iin ndahà, ñàyùcàndùá, có-ndùí cuerpu yohó”. Pues mate ducán ni cachá, doco iin-ni nduá sàhà-ndà. ¹⁶ Te nú ni cachí stná tùtnù-ndà: “Còó, yùhù, có-ndùí iin nduchìnúù, ñàyùcàndùá có-ndùí cuerpu yohó”. Pues, mate ducán ni cachá, doco divi iin-ni nduá tùtnù-ndà. ¹⁷ Vàchi nú cuiisì nduchìnúù-ndà ni cùndúú inicutu-nda, dandu ¿nansa cui tiacu-ndà? Te nú cuiisì tùtnù-ndà ni cùndúú-ndá, dandu ¿nansa cui sahan iñàha dìtni-ndà? Mà cúfí. ¹⁸ Ñàyùcàndùá, sàni quidavàha Dios iquicúñú-ndà xì nsidaa ñà-ndùá xichúân, te nsidaámà íá chuun quidá según nansa nì chitñuní ini-yà. ¹⁹ Vàchi nú cuiisì iin-ni chuun ni cuí quida cuerpu xi-nda, dandu mà cùndúú ndisa-nda nèhivì. ²⁰ Doco còó, mate iin-ni cuerpu

xi-nda nduá, doco nsidanuu clase chuun quidá. ²¹ Ñàyùcàndùá, có-íá vàha cachi nduchìnúù-ndà xì ndahà-ndà: “Có-xiñùhí mii-ní”. Ni mà vàha cachi stná dìni-ndà xì sàhà-ndà: “Có-xiñùhí mii-ní”. ²² Còó, vàchi mate íá dava xaan xi-nda tuxí ini-ndà có-xiñùhù guá, doco nahnú chuun quidá. ²³ Te nú íá ndé tuxí ini-ndà mà vícò íá, divi jaàn chicá ndiaá-ndà, te saquín-ndà cuidadu sàhà-ñá màsà cùcáhàn núù-ndà. ²⁴ Vàchi ndé vico-ni íá, có-xiñùhù (cundiaa guá-ndàñá). Pues ducán nì chitñuní ini Dios coo cuerpu xi-nda sàhà-ñá chicá cundiaa-ndà ndé xi-nda có-ndiaá cachí-ndà mà. ²⁵ Dandu nsidaa ndahàsàhà-ndà, icúmíá chindee tnahá, te iin-ni coo viì iquicúñú-ndà. ²⁶ Vàchi mate imindaa lugar xi cuerpu-ndà ndohó, doco inii iquicúñú-ndà cuú stná sentir. Te nú cudí ini iin xaan xi-nda nahi ndahà-ndà, dandu inii cuerpu xi-nda cudí stná inià.

²⁷⁻²⁸ Pues vichi cachí xì-nsiá ñà-nahi iquicúñú Cristu xínduu nsidaa ndohó nècuàchì cahvi xi-yá, te iin iin-nda sàni sàhatahvi-yá chuun quida-nda núù-yá nacua quidá sàhà-ndà, ò ndahà-ndà. Dihna nsiùhù nècuàchì apóstol sàni nihítáhvi-nsí ñà-cacanuu-nsi quida-nsi chuun xi-ya. Daaní, nchícùn gà ana xínduu nècuàchì cachitñuhu razón ndiaha xí-yá. Daaní, nchícùn gà nècuàchì chináhà palabra ìi. Daaní, ndoó stná nècuàchì quidà-xì milagru, xì stná nècuàchì dandúvaha xi-nda. Te ndoó stná nècuàchì xicánúú chindéé xí ñanìtnaha-xi, xì stná nècuàchì dandacú, xì stná nècuàchì càhàn inga dàhàn sàà. ²⁹ Pues, nàhà xicà màdì nsidaa-nda ni níhi-ndà chuun cunduu-nda apóstol; ni màdì nsidaa-nda tùha-nda cachitñuhu-nda razón ndiaha xí-yá, te màdì nsidaa stná-ndà tùha-nda chinaha-ndà nèhivì; còó. Ni màdì nsidaa-nda quida-nda

milagru, ³⁰ò dandúvaha-nda nèhivì. Ni màdì nsidaa stná-nda cáhàn-nda inga dàhàn sàà, ni mà túha nsidaa-nda cachitnùhu-nda nansa cuní cachi dàhàn sàà mà. Còó. ³¹Doco de todos modos, iin iin-nda xiñuhu cudìi cuáhà ini-nda nihitáhvi-nda más gà ñà-chicá ndiaha sàni cachì mà. Doco cunaha-nsiá, iá inga ichì chicá nsiha cunchicùn-nda, te vichi cuàhìn cáhìn xi-nsiá sàhámà.

Divi ñà-cuu stnahá ini-nda sàhà-nda nduú ichì chicá nsiha

13 Ni cachì-nda sàni nihitáhvi-nda cáhàn-nda nsidanicuú dàhàn ñuhivì xì ndè stná dàhàn ángel, doco nú có-cùú stnahá stná ini-nda sàhà-nda, ni mà cúndiáá nsidaámà, vèchi ducán queé ñà-cáhàn-ndàmà (nahi ruidu-ni), na ian cadì úún iin cà, ò iin platillu. ²Te ò vihini sàni nihitáhvi-nda cachitnùhu-nda razón ndiaha, te sànihì stná ini-nda sàhà nsidaa chuun nsiha chicá dèhé, te ináhá stná-nda nsidanicuú inàha, te iin-ni icúmí vâha-nda fe, dècuèndè vâtùni dandacu-nda, te cuxio iin yucù. Doco te nú có-cùú stnahá ini-nda sàhà-nda, dandísá uun-ni nduú nsidaa ñà-ndùá tùha-nda quida-ndama. ³Te nú ni dasán nsfhi-ndá ñà-cuicà-nda, te ò ni cuáhà-nda coco-nda (sàhà iin chuun vâha), doco te nú có-cùú stnahá ini-nda sàhà-nda, ni-iyuhu mà cúndiáá nsidaámà.

⁴Cunaha-nsiá, nú cuú stnahá ini-nda sàhà-nda, dandu mà úhi coo calma-nda xì nèhivì, te cuhi ini-ndané. Te mà cúmbidia stnahá stná ini-nda sàhà-nda, nú ducán. Ni mà cútúxí stná ini-nda mii-nda nduu-nda mii-nda, ni mà cúndàa cuadú stná-nda. ⁵Vèchi nú cuú ndisa ini-nda sàhà iin nèhivì, dandu mà quidá-ndá ni-iin ñà-quini xi-né. Ni mà cóó interesadu stná-nda, ni mà cuídà yàchì stná ini-nda sàhà-né, te mà

chúhún stná ini-nda sàhà-né. ⁶Vèchi cunaha-nsiá, nú cuú ndisa ini-nda sàhà iin ñanìtnaha-nda, dandu mà cúdìi ini-nda nú ni quidá-né iin ñà-có-ndiáá. Còó, ñà-cunchicùn vîi-né ichì ndàà nduá cuní-nda quida-ne, nú cuú ini-nda sàhà-né. ⁷Te nú màni-né nù-nda ducán, dandu mà úhi quidandee stná ini-nda sàhà-né; ni mà úhi cahvi stná-nda xi-né ñà-chicá quida vîi-né después, vachi siempre iá tñundé ini, cachi-nda, te vâtùni cucumi-nda paciencia.

⁸Cunaha-nsiá, vèchi iin quivì, te mà cóó gà necesidad cachitnùhu nèhivì xi-nda iin razón xi Dios, ni mà cáhàn gà-nda dàhàn sàà, ni mà cóó cá stná necesidad cachitnùhu-ya xi-nda iin ñà-có-ináhá-nda. Doco ñà-cuu stnahá ini-nda sàhà-nda, mà nunca ndutámà nù-yá. ⁹Quivì vichi, có-ináhá nsihi-nda nsidaa inàha; còó. Stná iin palabra dacáhàn-yà nèhivì, có-ndùámà iin palabra cachitnùhu nsihi xi-nda nsidanicuú inàha; còó. ¹⁰Doco na sàà quivì cununa ndisa ñuhivì, dandu mà cáhàn gà-nda nsidaa ñà-có-íá nsihi ma.

¹¹Na tií, nahi mée nisa cahìn, vèchi nacua nacánì ini nsidaa-vé, ducán nisa nacani stná ini; ducán nisa nihnu inì. Doco vichi sàni sahnui, te ñàyùcàndùá, có-quidá gué nahi mée. ¹²Te ducán icúmí coo stná xi-nda después. Vèchi quivì vichi indéhe-nda (nansa yáha-nda, doco có-cùndàà vâha ini-nda), vèchi na ian indéhe-nda nù iin yùtátà có-tùí víi, ducán nduá. Doco vèchi iin quivì, dandu mà cóó gà ducán, vèchi vivì-ni icúmí-ndá cundehè claru-nda mii-yá. Quivì vichi cuisì iyuhu-ní cundàà ini-nda, doco quivì yucán icúmí-ndá cundàà vâha ndisa ini-nda nacua cundàà ini mii-yá sàhà ndohó. ¹³Ñàyùcàndùá, ùni inàha xiñuhu quida-nda vichi. Ni cúcúmí vâha-nda fe, te ni cúníhnú vâha ini-nda ñà-siempre

chindee-yándô; daaní, ni cúcúú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà. Doco nùu nsi-úni ñà-jaàn, chicá ndiaá ñà-cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà.

**Nansa ndiá ìcà-ndà quida-nda
na cáhàn-ndà inga dàhàn
sàà quidá Espíritu Ì**

14 (Ñà-ndáa ndua), xiñuhu cuu stnahá ndisa ini-ndà sàhà-ndà. Daaní, cuní stnáì nanducu-nsiá nansa nihítàhvi gá-nsiá más tàhvi ndiaha xí-yá. Te ñà-chicá cunf nihítàhvi-nsiá nduú ñà-cachitnùhu-nsia razón ndiaha xí-yá. ²Vàchi na cáhàn-ndà dàhàn sàà, màdi nèhivì ñuhivì cáhàn xì-ndà. Còó. Dios cáhàn xì-ndà, doco nèhivì ñuhivì, có-cùndáa ini-nè nansa cachí-ndà. Divi Espíritu Ì chindéé xí-ndá cáhàn-ndà ducán, doco iin chuun iá dèhé nduá cachí-ndà. ³Doco na cachítñuhu-nda razón ndiaha xí-yá, dandísá nèhivì ñuhivì cáhàn xì-ndà, vátuni chindee-ndané ñà-chicá cunihnu vì ini-nèyà, te chicá nacuàhandee ini-nè. ⁴Doco nú dàhàn sàà nduá cáhàn-ndà na natácá-ndà, dandu ñà-chindee xi anima mii-ni-nda nduámà. Doco na cachítñuhu-nda razón ndiaha xí-yá, dandu nsidanicuú nèhivì nacuàhandee ini-xi.

⁵Mate cúdí inì nú ni cuàhatahvi Dios nsidaa-nsiá ñà-càhàn-nsiá dàhàn sàà, doco chicá cudì inì nú ni nihítàhvi-nsiá cachitnùhu-nsia razón ndiaha xí-yá, vachi chicá ndiaha ñà-jaàn. Doco nú ni cáhàn-ndà dàhàn sàà, te después cachitnùhu stná-ndà nansa cuní cachi palabra mà, dandu vátuni, vachi (sàhà-ñá claru iá palabra mà) vátuni nihì stná nsidaa compañeru-nda iin ñà-vàha xi mii stná-nè.

⁶Ni cachí-ndà ni sái ndé ndoó-nsiá, te cuisì-ní inga dàhàn sàà ni cáhàn xì-nsiá. ¿A vátuni chindeámà mii-nsiá, ñàni? Còó, vachi xiñuhu ñà-nacani claru stnáì

xì-nsiá iin palabra sàni dàtnùu ini Dios yùhù, te ò iin palabra nì cundaà tùu inì nì quida-ya, te ò nú cóó, iin razón ndiaha nì quixi nùu-yá, te ò iin ñà-vàha cui chinahì mii-nsiá. ⁷Vàchi dècuèndè stná ñà-quidándáa-ndá, ni cùndúá iin pitu, ò iin yutnù cuerda, nú nansa-ni nì cui ni quidándáa-ndáñà, dandu mà cùndáa ini nèhivì ìndù yaa tavá-nda. ⁸Stná corneta sivi soldadu, nú có-sivi vì-té, mà cùndáa ini compañeru-te ñà-sà-íá hora quidayucùn-te cùhùn-te guerra. ⁹Te ducaní stná ndohó na cáhàn-ndà, nú có-cáhàn claru-nda (dàhàn mii-nda), mà cúí cundaà ini nèhivì nansa cachí-ndà. Uun-ni queamà. ¹⁰Pues cuàhà gá dàhàn iá ñuhivì, te iin ian vátuni cáhàn nèhivì, te cundaà stnahá ini-nè. ¹¹Doco nú có-ínáhá-ndá nansa cuní cachi dàhàn cáhàn iin nèhivì, dandu có-cùndáa ini-ndà nansa cachí-nè; nahi nèhivì inga ñuu xicà nduú-né, te ni mii-né, có-cùndáa stná ini-nè ñà-nduá cachí ndohó. ¹²Pues ducaní stná mii-nsiá (xì dàhàn sàà cáhàn-nsiá). Yùhù ináhì, yáha ga cuní-nsiá nihítàhvi-nsiá cuàhà iñàha nùu-yá. Doco ñà-chicá xiñuhu nduá nihítàhvi-nda iin ñà-chindee xi ñanìtnaha-nda natácá xì-ndà. Pues divi tàhvi clase jaàn nduá cunf nanducu-nsiá.

¹³Ñayùcàndùá, nú sàtùha-nda cáhàn-ndà inga dàhàn sàà, dandu xiñuhu stná ñà-càcàn tàhvi-nda cuàhatahvi Dios-ndó ñà-cachitnùhu-nda nansa cuní cachi dàhàn mà na cáhàn-ndáñà, ¹⁴vàchi na cáhàn-ndà ducán, inì-ni anima-nda cáhàn stná-ndà, xicàn tàhvi-nda nùu-yá, doco ini sàxínìtnùní-nda, có-cùndáa ini-ndà nansa cachí-ndà. ¹⁵Pues, nú ducán nduá, dandu ¿nansa chicá vaha quida-nda? Pues, cuàhàn-nda càcàn tàhvi-nda nùu-yá (xì dàhàn) ináhá espíritu xi-nda, doco màdi cuisì ñà-jaàn,

Icúmí-ndá càcàn tàhvi stná-ndà nùù-yá xì iin palabra ñà-cùndáà ini-ndà. Stná ñà-coto-nda; cuàhàn-ndà coto-nda (xì dàhàn) ináhá espíritu xi-nda, dandu después coto stná-ndà iin alabanza cundáà ini-ndà nansa cachá. ¹⁶ Vàchi nú naquímáni-ndà mii-yá xì cuisí-ní dàhàn ináhá espíritu xi mii-nda, dandu ùhì cachi nècuàchì mà-túha “amén” (na ní nsihì nì càhàn-ndà), vachi ni có-cùndáà ini-nè nansa cachí-ndà. ¹⁷ Pues, ñà-naquimani-ndà Dios, divi naquímáni váha-ndayá, vátùni iá mà, doco có-níhì ñànìtnaha-nda cunduamà iin ñà-vàha xi stná anima mii-né. ¹⁸ Yùhù cachí, ansivéhé Dios, cuàhà gá càhìn dàhàn sàà; chicá càhìn ducán nùù nsidaa mii-nsiá. ¹⁹ Doco nú sàni nataca-ndà ñà-cahvi-nda mii-yá, dandu chicá nsiaha càhìn siquiera ùhùn-ni palabra ñà-cundaà ndisa ini-nsiá, te màdiá ùxìn mil palabra inga dàhàn mà-cùndáà ini-nsia, vachi cuisì nú cundáà vaha ini-nsiá, dandu vátùni chinahì mii-nsiá inàha.

²⁰ Màsà cúníhnú ini-nsiá nahi mée, ñàni. Vátùni iá nú nihnú iquin ini-ndà sàhà chuun chicuèhé iá ñuhiví; doco (nú chuun sahnú nduá), dandu xiñuhu nacani ini-ndà nahi nècuàchì sahnú, màdi gá nahi mée.

²¹ Nùù tutu ìì dohó cachí mii-yá: “Icúmí càhìn xì nècuàchì raza yohó, vachi icúmí quixi nècuàchì inga ñuu càhàn inga dàhàn, te cuenta-xì icúmí-né càhàn-nè xì nècuàchì yohó, doco ni sàhà ñà-yucán mà quíhìn cású-nè, cachí Stoho-ndà Señor”. ²² Ñàyucànduá, ñà-jaàn cundáà ini-ndà seña nduá càhàn-ndà dàhàn sàà, áma cùndáà ini nècuàchì có-xiníndísá. Doco ñà-cachitnùhu-nda razón ndiaha, quidámà chuun sàhà nèhivì sàxiníndísá, màdi sàhà nèhivì có-xiníndísá.

²³ Ni cachí-ndà nú sàni nataca-nsiá, te càhàn iin iin-nsia dàhàn sàà, te yucán

sàà stná nèhivì có-cùndáà ini-xi, ò nèhivì có-xiníndísá. Pues ádi icúmí-né cachi-nè sàni culocó-nsiá. ²⁴ Doco nú cachitnùhu iin iin-nsia iin razón ndiaha xì Dios (dàhàn cundáà ini-xi), dandu dansínúù iniamané cuàchi quidá-né, te cundaà ini-nè nansa iá ndisa anima-nè, ²⁵ dècuèndè natùù vate stná ñà-nduá iá dèhé nì quida-ne antes. Dandu màcuitasisi-né ñà-cahvi-né Dios, te cachi-nè iá ndisa Dios nùù-nsiá.

²⁶ ¿Ndíà nduá cuní cachi nsidaa ñà-jaàn? Pues dohó iá, ñàni: na natácá-ndà, iin iin-nda iá iin alabanza coto-nda, ò iin palabra vaha chinaha-ndà, te ò iin ñà-ndiaha sàni dàcùnì Dios ndohó, ò iin palabra xi iin dàhàn sàà, te ò cachitnùhu iin-nda ñà-nduá cuní cachi dàhàn sàà mà. Doco nsidaa ñà-jaàn, sàhà ñà-vàha xi nsidaa ana nì nataca ni cùnduá.

**Nsidaa ñà-nduá quida-nda na
natácá-ndà, xiñuhu quida
vii-ndáñá, màdiá nansa ni nì cunì**

²⁷ Nú ndoó nèhivì cuní càhàn dàhàn sàà, dandu vátùni càhàn ùi-nè, ò ùni-nè, doco màsà yáha ùni-nè, te nì nsihì iin-ne, dandu quesaha inga-nè. Iin iin-ne ni cùcúmí-né tiempu xi-ne càhàn-nè. Te xiñuhu coo stná iin ana cachitnùhu nansa cuní cachi palabra mà. ²⁸ Doco nú còò ni-iin-nsia tùha cachitnùhu sàhà ñà-jaàn, dandu màsà càhàn nèhivì dàhàn sàà na natácá-nsiá, cuisí-ní dècuèndè iá mii-né, dandu mii-né xì Dios cunini.

²⁹ Daaní, nècuàchì cachitnùhu razón ndiaha xì-yá, vátùni càhàn ùi ò ùni-nè, te ni cúniní nèhivì dava ga, te cachi-nè a vátùni iá ñà-nduá nì cachi nècuàchì mà, á coó. ³⁰ Doco nú yucán iá inga nècuàchì datnúù Dios sàxiníntùnì-xi iin palabra ndiaha, dandu xiñuhu cudadí nècuàchì primeru. ³¹ Vachi nsidaa ana datnúù Dios iin razón ndiaha, vátùni cachitnùhu iin iin-ne razón

mà na hora quidá-né tocar, dandu vātūni sàà nsidaa-nda cundaà ini-ndà, te nacuahandee stná ini-ndà. ³²Te nsidaa ana sàni nihitáhvi cachitnūhu razón ndiaha, icúmí-nê dandacú-né nùu anima mii-né, (a cáhàn-nè, á cóó). ³³Cunaha-nsiá, màdì nansa-ni nì cui quidá ndevàha Dios ñà-nduá quidá-yá, cóó; vivíi-ni, te cuéyàà-ni nduú modo quidá mii-yá.

Nacua quidá nsidaa nèhivì xí Dios nsidaa lugar ndé natácá-nè cahvi-néyà, (ducán cunf quida stná mii-nsiá), ³⁴màsà cáhàn nècuàchì ñahà na natácá nsidaa-nsiá ducán, vàchi cóò permisú. Icúmí-nê cunini-ne nacua cachí stná tutu nduú ley xi-ya. ³⁵Nú cuní-nè ndàcàtnūhù-né, dandu ni cacán tnūhù-né nùu nècuàchì vehe-ne nú sàni nasaa-nè vehe. Vàchi có-nduá ducán cáhàn iin nècuàchì ñahà na natácá-nsiá.

³⁶Cunf nsinuu inì-nsia ñà-màdì mii-nsiá dìnúu-xí ni quésáhá palabra xí Dios. Ni màdì cuisì mii-nsiá nì xiníndísá stná xì palabra mà. ³⁷Te nú jaàn ndoó nèhivì tuxí inì-xi datnúu Dios sàxinítnūnì-xi, te ò ní nihitáhvi ndiaha-né cahan-né, dandu xiñuhu cundaà stná ini-nè ñà-divi palabra yohó nduú palabra nì dándacú Stoho-ndà Señor. ³⁸Doco nú cò-cùnì-nè nacuni-nè ñà-palabra ì xí mii-yá nduá yohó, dandu ni mii stná-nsiá, màsà nácúní stná-nsiànè ñà-nduú-né ana nì nihitáhvi ndisa.

³⁹Ducán iá, ñàni. Yùhù cunf nanducu-nsiá más gà nansa nihitáhvi-nsiá cachitnūhu-nsia razón ndiaha xí-yá. Te nèhivì cáhàn dàhàn sàà, màsà cádí-nsiá nùu-né; cóó. ⁴⁰Doco nsidaa ñà-nduá quidá-nsiá (na natácá-nsiá), vivíi-ni ni quidá-nsiáñà, te iin iin-nsia (ni cáhàn-nsiá) nacua nchícùn stnahá-nsiá.

Sàni natiacu ndisa Jesucristu

15 Ñàni, cunf cundaà vàha ini-nsiá sàhà palabra ndiaha nì cachitnūhì xì-nsiá daa. Vàchi nì xinindísá-nsiá palabra mà, te iin-ni dècuèndè vichì quidá stná-nsiá seguir ducán. ²Te sàhà stná palabra mà icúmí-nsiá càcu-nsia nú iin-ni ni cúnfnú vàha inì-nsiáñà. Vātūni càcu-nsia, cachf, doco ¿a vñhíni uun-ni quee ñà-nì xinindísá-nsiá ducán? (Còó), ³vàchi cunaha-nsiá, palabra ndiaá ndisa nduá nì cachitnūhì xì-nsiá daa, vàchi divi nduú stná palabra nì nihí (nùu) Cristu, te nacáníamà nansa nì xihì-yà nì nacuida-ya cuàchi-nda nacua cachí nùu tutu ì. ⁴Dandu nì ndùxin-ya, doco tixi ùni quivì nì natiacu-yà nacua cachí stná tutu mà. ⁵Dandu nì ndecunu-ya nùu Pedro xì nùu stná dava ga nècuàchì dacuahá-yá; ùxin ùi nì sanduu-ne. ⁶Daaní, después nì ndecunu stná-yà iin xichi na ní nataca más ùhùn cientu ñani-ndà. Te cunaha-nsiá, dècuèndè vichì xí-itiacu ì cuàhà vá nècuàchì mà, doco dava-ne sàni ndàhvà-nè ñuhivì yohó. ⁷Daaní después, nì ndecunu stná-yà nùu Jacobo, xì nùu stná nsidanicuú nècuàchì xínduu apóstol. ⁸⁻⁹Daaní, último nì ndecunu-ya nùu yùhù. Dín tiempu nì sandua, màdì iin-ni xi nècuàchì dava ga mà. Vàchi nùu nsidaa gá ana nì nihì chuun nùu-yá, yùhù nduí ana chicá có-ndiáá. Ndisa nì nihí chuun ndiaha nùu-yá, doco màdì sàhà-ñà vàha güe' nì sándúá; cóó, vàchi yùhù, cuàhà gá nèhivì xí Dios nisa quida quini xí. ¹⁰Doco sàhà gracia xí-ya nì nihitáhvi' cucumí chuun ì nùu-yá. Te màdì uun-ni sàni quee gracia nì quida-ya mà, vàchi cuàhà gá chuun ndiaha sàni quide, dècuèndè chicá más sàni quide nùu nècuàchì dava ga. Doco màdì ndisa yùhù nì quidà-xì nsidaa ñà-ndiaha ma; cóó. Divi gracia xi-ya nì

chindee xí. ¹¹ Doco có-quidámà, a sea yùhù, ò dava ga apóstol, doco iin-ni xícachi nsidaa-nsí sàhà Jesús ñà-ni natiacu ndisa-ya, te divi palabra jaàn nduá nì xinindisá stná mii-nsiá.

Nansa icúmí-ndá natiacu-ndà

¹² Pues, nú ducán cachí-nsí sàhà Cristu ñà-ni natiacu ndisa-ya, dandu ¿índù chuun cachí dava-nsia ñà-mà cúfí natiacu ni-iin nsii? ¹³ Vàchi nú mà cúfí natiacu nsii ni cúfí, dandu ni cóni nátiácú stná mii-yá. ¹⁴ Te nú cóni nátiácú-yà nì cúfí, dandu uun-ni queé ñà-cáhàn-nsi xì nèhivì. Stná mii-nsiá, sàni xinindisá stná-nsiàyà, doco uun-ni quee stná mà nì cúfí. ¹⁵ Te nsiùhù tu, na ian truhu-nsí cuní cachàmà, vàchi sàni cachi-nsí sàhà Dios nì dãnátiácú-yà Cristu. Doco nú mà cúfí natiacu ni-iin nsii (nacula cachí dava-nsia), dandu ñà-cóni nátiácú stná Cristu nduú stná mà. ¹⁶⁻¹⁷ Vàchi nú mà cúfí natiacu nsii, dandu cóni nátiácú stná mii-yá, te iin-ni íá ì-ndà xì cuàchi-nda, cuquídá-xí nì xinindisa-nda, nú ducán. ¹⁸ Te divi ducán stná xì nèhivì xí-yá sàni caxihì, ñà-sàni ndañuhu dahuun stná-nè nduá, nú ducán. ¹⁹ Cunaha-nsiá, nèhivì chicá còò tñundé inì-xi nduu-nda nú cuisì ñuhiví yohó-ní chindéé Cristu ndohó.

²⁰ Doco (còó, ñà-ndàà cuisì nduá) sàni natiacu-yà; dihna mii-yá nì natiacu-yà, dandu después icúmí natiacu stná cuàhà gá ana nì xihì. ²¹ Sàhà cuàchi nì quida iin tiàa sàhana nì quesaha nèhivì xihì-nè. Doco vichì sàhà (mii-yá) ana nì nanduu na iin tiàa, ñàyùcàndùá vátùni nihitáhvi stná cuàhà-né natiacu-nè. ²² Vàchi sàhà-ñá nduu-nda descendencia xi Adán, ñàyùcàndùá xihì nsidaa nèhivì tiempu vichi. Doco nsidaa ana ndoó ladu xi Cristu, icúmí-nè sàà-nè natiacu-nè quida-ya. ²³ Doco díin nduú quivì nì natiacu Cristu, te díin cunduu quivì quida tocar dava ga nèhivì. Dihna

mii-yá nì natiacu-yà, te mii-yá nduú primeru nì cuu xi ducán; daaní, después natiacu stná ndohó nèhivì xí-yá quivì (naxicocufin-yà, te) cuni-ndàyá. ²⁴ Daa cunduu quivì icúmí-yà cundee-yá nù nsidaa ñà-malu cusáhnù, xì nù nsidaa gá stná ñà-fuerte íá ñuhiví. Daaní icúmí sàà quivì xinu tiempu, te dayáha Cristu chuun dandacú-yá ndè ndahà Yuamáni-yá. ²⁵ Doco antes ñà-jaàn, iin-ni icúmí-yà cusahnú-yá dècuèndè cundee-yá nù nsidaa ana xiní ùhì xì-yá. ²⁶ Pues sàhà ñà-yáha ga có-cùdfi inì-yá xihì nèhivì, ñàyùcàndùá por último icúmí-yà cundee-yá nù ñà-xihì-ndà, te mà nunca cui gà-ndà. ²⁷ Vàchi cachí tutu ì ñà-icúmí sàà nsidanicuú inàha coa sujetu nù-yá. Doco nàhà xicà màdi Yuamáni-yá coo stná sujetu nù-yá, vàchi divi Yuamáni-yá nduú ana disàhà-xí nì cundee-yá nù nsidaa ana xiní ùhì xì-yá. ²⁸ Daaní, nú sàni cundee-yá nù nsidaa contra xi-ya mà, dandu stná mii-yá, coo stná-yà sujetu nù Yuamáni-yá, vàchi divi sàhà poder xi yà-yùcán nì cundee-yá ducán. Dandu quivì mà, mii Yua-nda Dios cunduu ana cusáhnù inicutu.

²⁹ Inga casu: dava stná nèhivì, sàhàn-nè cuhfi-né cuenta xi nèhivì sàni xihì. Pues, ¿índù chuun quidá-né ducán, cuhfi-né sàhà nsii ma nú ndisa mà cúfí natiacu ni-iin nsii ni cúfí?

³⁰ Daaní, nsiùhù tu, tixi cuàhà peligru ndoó-nsí nsidanicuú tiempu. (Doco uun-ni queamà nú mà sàà-ndà natiacu-ndà después.) ³¹ Quivì quivì yáha-nsí peligru cui-nsi, ñàni. Ñà-ndàà cuisì nduájàn divi nacua nduú stná ñà-ndácuisì cudfi gá inì sàhà-nsiá ñà-iin-ni nchícùn stná-nsià Stoho-ndà Jesucristu. ³² Yùhù, cuàhà vida nì xinì ñuu Éfeso nù (nèhivì dana guá nahi) nsicaha. Doco ni mà cundiáá stná mà (núf) nú mà nunca sàà-ndà natiacu-ndà.

Vàchi te nú ducán, dandu chicá vâha quida-nda nacua cachí dichu: “Ni cuxí vâha-nda, te coho vâha-nda, vâchi tnaa cui-ndâ”.

³³ Mâsâ cuâha-nsia dandahví ni-iin nêhiví-nsiá (ducán, vâchi cachí stná dichu): “Nú chicuêhè nècuàchì nduú compañeru-ndâ, dandu cuchicuehe stná modo xi-nda”. ³⁴ Xiñuhu nâcûnihnu við inì-nsia, (ñânì). Mâsâ quídâ gâ-nsiâ cuàchi, vâchi sàni cundaà inì, dava-nsia nì có-ináhâ-nsiâ Dios. Ducán cachí xì-nsiâ áma ndúcáhán-nsiâ (nacua ndiá icà-nsiâ).

Nansa coo iquicúñú-ndâ na natiacu-ndâ

³⁵ Doco vihini cachi iin nêhiví: “¿Índù modo cui natiacu iin nsii nú sàni xihì-nè? ¿Nansa cuàhàn coo iquicúñú-nè?” ³⁶ Pues neciu-ndâ nú ni cachí-ndâ ducán. Vâchi dècuèndè stná tata chihì-ndâ, icúmíâ ndùxan, dandu cuitiâ. ³⁷ Te tata chihì-ndâmâ, có-ndùdávâ xí ñâ-nduâ cuàhàn nacuitiâ; cóo, cutu íin tata uun nduâ chihì-ndâ, sea ni cúnduâ nùnì trigu, ò inga nùnì. ³⁸ Dandu dacuahnú Dios-ñâ, te sàà coa nacua nì chitnùnì ini-yâ coa. Te nú sàni sahnua, dandu dífn dífn nùnì cundua según iin iin clase nduâ. ³⁹ Pues ducání iá stná xì cuerpu xi iin iin ñâ-íâ ñuhiví. Vâchi tucu tucu ndâa nêhiví, quisi, laa, siaca.

⁴⁰ Stná ñâ-nchií itándiaa ansivi, tucu iá` nù ñâ-íâ ñuhiví yohó. Cuaha-ni iá ñâ-íâ ansivi, te cuaha-ni iá stná ñâ-íâ ñuhiví, doco tucu tucu xíndâa vico iin ian. ⁴¹ Ndiaha gá nchií orá, te viconi iá nchií yoo, doco tucu nchií-si. Cuaha-ni iá nchií stná sitnúú, doco tucu tucu xíndâa vico iin iin-sì. ⁴² Pues ducán icúmí coo stná xì ndohó quiví natiacu-ndâ, tucu nâcòo stná cuerpu xi-nda. Nú sàni ndùxin iin nsii, sívi iquicúñú-nè, doco na sâà quiví natiacu-nè, iin-ni mà cúf

gâ-nè. ⁴³ Te mate mà cuáhâ-ní nisá ìa-ne na ní ndùxin-ne, doco ndiaha gá nâcòo-ne quiví natiacu-nè. Te cóo gá ni-iin fuerza iin nsii na ndùxin-ne. Doco nú sàni natiacu-nè, yáha ga fuerte ndiaha nâcòo-ne. ⁴⁴ Iin iquicúñú ñuhiví yohó icúmí-ndâ na ndùxin-nda. Doco nú sàni natiacu-ndâ, dandu cuerpu ndiaha cundua, vâtùni cundoo-nda gloria. Cuerpu xi-nda icúmí-ndâ vichi, iin ñâ-cundoo-nda ñuhiví yohó nduâ, doco cunaha-nsiâ, icúmí coo stná iin ñâ-cundoo-nda inga ñuhiví.

⁴⁵ Te dohó cachí stná nù tutu ì: “Tiâa nì cuyucun primeru, nì sâcùnduu-ne iin nêhiví itiácú, divi nduú Adán”. Doco iá stná inga ana nduú nahi Adán, divi mii-yâ nì quixi nchícùn gâ, te nù ò anima mii-yâ ñhítâhví nêhiví vida ndiaha. ⁴⁶ Doco ¿nansa nisa ìa iquicúñú nècuàchì nì quixi primeru mà? Pues divi primeru nì sâcòo iquicúñú cui coo ñuhiví yohó-ní, te màdì ñâ-nduâ itiácú ndiaha na iin Espíritu ì. Cóo, siempre nchícùn gâ vâxamâ. ⁴⁷ Ñâyùcânduâ, nècuàchì primeru yucán, ñuhù ñuhiví yohó nì cuyucun-nè; doco ana nchícùn gâ nì quixi ma, ansivi ní quixi-ya, te divi Stoho-ndâ Señor nduú-yâ. ⁴⁸ Nêhiví ñuhiví, nacua nisa ìa xì-né nì cuyucun ñuhù, ducán xíndâa stná-nè vichi. Doco nsidaa nêhiví nduú nêhiví cuenta xì gloria, divi nacua iá mii-yâ iá gloria, ducan xíndâa stná-nè. ⁴⁹ Ñâyùcânduâ, tiempu vichi ndâa-nda nahi xì-ndâ nì cuyucun ñuhù, doco después icúmí-ndâ nâcùnduu-nda nacua iá mii-yâ iá gloria.

⁵⁰ Doco cunaha-nsiâ, na xínduu ì-ndâ nêhiví ñuhiví yohó xì iquicúñú-ndâ, tâñâha ga cui sâà-ndâ cundoo-nda ñuhiví ì xí-yâ, ñânì. Te ducání stná, nú tâñâha ga dâma iquicúñú-ndâ, mà cúf sâà stná-ndâ cundoo-nda ndé mà sívi gá iquicúñú-ndâ; vâchi tiempu vichi sívi-ndâ na xihì-ndâ. ⁵¹ Ñâyùcânduâ, cuàhìn cachì xì-nsiâ iin palabra nisa

ia dèhé antes; cunaha-nsiá, mà sáà nsidaa-nda cui-ndà; doco nsidaa-nda icúmí-ndánadàma iquicúñú-ndà. ⁵²Na tiácú sivi corneta último, dandu yáha ga yàchì, na íín cáchì nadàma dahuun-nda. Vàchi icúmí sivi corneta, dandu natiacu nsii ñà-mà cúí gà-nè. ⁵³⁻⁵⁴Tiempu vichi xíhì nèhivì ñuhiví, te sívì-né; doco ndohó, vaxi iin quivì dandu nadàma-nda, dandu nicanicuahàn cunaha iquicúñú-ndà. (Ñà-ndàà nduá), xíhì-ndà vichi, doco nú sàni nadàma iquicúñú-ndà, dandu mà nunca cui gà-ndà. Daaní, (na tiempu sàni nihitáhvi-ndà ducán), dandu ñà-sàni cuu ndisa palabra cachí tutu ìi cundua, vachì dohó cachá: “Vichi ndisa sàni cundee dahuun Dios; mà cúndúú gá-ndà nsii. ⁵⁵Na ní xihì-ndà, cuàhàn-ndà ndoho fuerte-ndà nì cùí, doco vichi còó. Mate ní xihì-ndà, doco mà nunca cundee gá tñundoho ma nù-ndà”, cachá. ⁵⁶Pues sàhà ñà-íá cuàchi nèhivì, ñà-yúcán nduá dayúhì xì-né na xihì-nè. Vachì nacua fuerte íá castigu cachí ley ìi, ducán fuerte icúmí coo stná tñundoho nihì-né sàhà cuàchi nì quida-ne. ⁵⁷Doco nù ndohó, còó, vachì ansivéhé Dios, vātùnì cundee-nda nù nsidaájàn quida Stoho-ndà Jesucristu.

⁵⁸Ñàyucàndùá, iin-ni xiñuhu-ñá nacuañandee ini-nsiá, ñani màní. Iin-ni nì cúníhnú vaha inì-nsia Stoho-ndà Señor, te quida stná-nsiá cuàhà obra ndiaha xí-yá, vachì ináhá-ndá, màdì tún-ní quee ñà-xinúcuáchì-ndá nù-yá.

Nansa nì xicàn Pablo nù nècuàchi ñuu Corinto ñà-datacá-nè cooperación sàhà nècuàchi ndahví

16 Vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà nansa quida tñaha-nda cooperar ñà-chindee-nda dava ga nèhivì xí Dios. Cunaha-nsiá, nacua nì cachì xì nèhivì xí-yá ndoó ladu Galacia, ducán cuní quida stná mii-nsiá. ²Cada

quivì domingu xiñuhu tavà cuàán iin iin-nsia iyuhu ñà-nduá sàni quida-nsia ganar, dandu quivì sàì ndé ndoó-nsiá, có-nduú gá ñà-càcàn gà-nsiá dihùn. ³Te nú sàni sàì, dandu icúmí stná-nsiá nacàxin-nsia iin ùi nèhivì techuín cùhùn ñuu Jerusalén ñà-cunihi-nea tñumani xí-nsiá cùhùn. Te icúmí tìaa stnáì iin carta cunihi-nea cùhùn ñà-nduá iin chuun vaha. ⁴Te nú tuxí inì vātùnì cùhùn stnáì, dandu cutnáhì xì nècuàchimà cùhùn-nsi.

Nansa nihnú ini Pablo cacanuú ga-nè ñuu te ñuu

⁵Yùhù nihnú inì quihin ichì cùhìn ladu Macedonia. Te nú sàni yàhi ladu yucán, dandu icúmí sàà stnáì ndé ndoó mii-nsiá ñuu Corinto jaàn. ⁶Te vihini coo chíf xì-nsiá jaàn cahín, dècuèndè vihini coi inii tiempu vixin, dandu después chindee-nsiá yùhù cùhìn chicá nù-xì ndé icúmí cùhìn. ⁷Vachì có-cuní yàha uin ndé ndoó-nsiá; có-cuní casàhú uin xì-nsiá. Cahnú gà Dios siquiera iyuhu tiempu cuní coi cutnahí xì-nsiá. ⁸Doco vichi cuàhìn coi ñuu Éfeso yohó dècuèndè nacava vicò Pentecostés; ⁹vachì ñuu yohó, ndiaha gá-sàni nuna ñuhivì nduá, vachì sà-íá cuàhà chuun xi mii-yá quida-nsi, mate ndoó cuàhà stná ana xídà inì-xì.

¹⁰Nú ni sàà Timoteo ndé ndoó-nsiá, quidañuhu-nsiánè sàhà ñà-nì còó-né contentu na íá-nè jaàn, vachì iin-ni quidá stná-nè chuun xi Stoho-ndà Señor, nahi yùhù. ¹¹Ñàyucàndùá, màsà cáhìchì inì-nsianè. Te chindee-nsiánè na naquihin-nea ichì ndixi-nea ndé ié, vachì ndiatuú-nè nsiaa-nè xì compañeru-nè.

¹²Daaní, ñani-ndà Apolos, cuàhà gá nì sacundahví nù-né áma cútnáhâ-nè xì compañeru-nsi sàà-nè ndé ndoó-nsiá. Doco có-íá-nè dispuestu cùhùn-nè vichi-ni. Ndè iin quivì chicá cusaa-nea, dandu sàà-nè.

**Nansa nì cachi Pablo nì
casàhú-nè xì nsidaa nèhivì
xí Dios ndoo ñuu Corinto**

¹³ Cundoo tùha-nsia (ñà-màsà dándáhvì nèhivì-nsiá). Iin-ni cunindisá vàha-nsia, te cunihnu fuerte ini-nsiá, te nacuaàhandee stná ini-nsiá. ¹⁴ Nsidanicuú chuun icúmí-nsiá xì ñanitnaha-nsia, màsà nándodó-nsiá cuu manì stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá.

¹⁵ Ináhá-nsiá sàhà Estéfanos xì nsidaa nèhivì vehe-ne, ñà-xínduu-ne nèhivì primeru nì xinindisa-xi mii-yá jaèn ladu Acaya. Te ináhá stná-nsiá ñà-cuàhà guá voluntad icúmí-nè chindee-né nsidaa nèhivì xí Dios, ñánì. ¹⁶ Ñàyùcàndùá, cuní quidañuhu stná-nsiànè xì nsidaa stná ana nihnú inì-xi nahi mii-né, xì nsidaa gá stná nècuàchì xinúcuáchì nùù-yá, te chindéé sàhà chuun nsiha, cuní quidañuhu ví-nsiànè.

¹⁷ Nì cudìì gá inì na ní quesaa Estéfanos xì Fortunato xì Acaico, vèchi mate mànicùì quixi mii-nsiá, doco siquiera mii-né nì quesaa-nè, te sàhájàn sà-ìé

contentu. ¹⁸ Sàni nacuaàhandee ini-nè anímè, te divi ducaní tùha stná-nè quida-ne xì mii-nsiá, ináhí. Ñàyùcàndùá, xiñuhu quidañuhu ví-nsiànè, mii-né xì nsidaa gá stná nèhivì nahi mii-né.

¹⁹ Nsidaa nèhivì natácá càhvì xì Dios ladu Asia yohó, casàhú-nè xì-nsiá. Te casàhú stná Aquila, xì Priscila, xì nsidaa gá stná nèhivì natácá vehe-ne; cuàhà gá (cudíì ini-nè) ñà-ndòò-nsiá ladu xi mii-yá. ²⁰ Nsidanicuú nèhivì xí-yá (ladu yohó), casàhú-nè xì-nsiá. Te mii-nsiá, nacasàhú stnahá ví stná-nsiá ñà-ndùù-nsiá nèhivì ìì xí-yá.

²¹ Ndahà yùhù Pablo tiaí palabra yohó, te casàhú stnài xì nsidaa-nsiá. ²² Nú iá ana có-cùú inì-xi sàhà Stoho-ndà Jesucristu, dandu ni sàà-nè ndañuhu-né nùù-yá. Te vichi cachí-ndà xì-yá: “Naxicocuñ-ní cuní-nsì, Stoho-nsì Señor”.

²³ Ni cùcúmí víhí-nsiá gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. ²⁴ Te cuní nsinuu inì-nsia nansa cuú inì sàhà-nsiá ñà-iin-ni xínduu-nda nèhivì xí Jesucristu. Sà-ìá.

Tutu Ùi Nì Tiaa San Pablo nùu Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Corinto

1 Yùhù nduí Pablo, iin nècuàchì nì nihì chuun ìi nùu Jesucristu, vèchi ducán nì chitnùnì ini Dios quide. Te yohó cutnáhâ stnâi xì ñani-ndâ Timoteo, te cásàhú-nsì xì mii-nsiá nècuàchì natácá cahví xi Dios ñuu Corinto jaàn, te cásàhú stnâ-nsì xì nsidaa gá nèhivì xí mii-yá ndoó inicutu ladu Acaya yucán. ²Nùu Yua-nda Dios xì nùu Stoho-ndâ Jesucristu ni quixí cuáhà gracia sàhà-nsiá, te ni yáha vaha-nsia nicanicuahàn quida-ya.

Nansa nì ndoho Pablo sàhà ñà-nchícùn-nè Jesús

³Ansivéhé cahnú Dios xi Stoho-ndâ Jesucristu, divi Yuamáni-yá! Te Yua ndohó nduú stnâ-yà, te cuáhà gá cuhí ini-yàndó, te nácuàhandee stnâ ini-yàndó, vèchi cahví-ndayá. ⁴Te nácuàha-yàndó valor na hora yáha-nda tnùndoho. Ducán dandu vátùnì nacuaàhandee stnâ ini-ndâ compañeru-ndâ quivì yáha stnâ-nè tnùndoho, vèchi sàhà-ñá sàni chindee-yá ndohó, ñâyùcàndùá vátùnì chindee stnâ-ndâ ñanltnaha-nda. ⁵Ñà-ndáà nduá, ndohó cuáhà-ndâ na yáha-nda tnùndoho na ian nì yáha stnâ Cristu, doco cunaha-nsiá, ndiaha gá nácuàha stnâ-yàndó valor sàhámà. ⁶Ñâyùcàndùá, nú ndohó nsiùhù, dandu sàhà-ñá nihì stnâ mii-nsiá ndufuerté anima-nsiá, te càcu-nsia nduájàn. Daaní, divi ducánì stnâ, nú sàni nacuaàhandee ini Dios anima nsiùhù, divini nduú stnâ mà sàhà-ñá nacuaàhandee stnâ ini-nsì mii-nsiá. Dandu vátùnì nihì stnâ-nsiá quidandee víi inì-nsia na hora ndohó-nsiá nahi nsiùhù. ⁷Ñâyùcàndùá, ináhá váha-nsi, nú icúmí-nsiá ndoho-nsia nahi nsiùhù,

dandu icúmí quee viámà sàhà-nsiá, vèchi ndiaha gá icúmí-yà nacuaàhandee stnâ ini-yà mii-nsiá nacua quidá-yá xì nsiùhù.

⁸Ñàni, cuní-nsì cundaà ini-nsiá nansa nì yáha-nsì ladu Asia, cuáhà tnùndoho nì xini-nsì yucán. Mà cúndéé ini-nsì nì cahan-nsí, cuáhàn-nsì cui dahuun-nsì nì tuxi-nsì, ⁹te sàni sahnde ini-nsì sàhà vida xi-nsì. Doco ducán nì cuu xi-nsí sàhà ñà-nì cúndáà ini-nsì màsà cáhví-nsí xì mii-nsí; cuisì Dios ni cahví xi-nda, vèchi mii-yá, mà úhì danátíacú stnâ-yàndó mate sàni xihì-ndâ. ¹⁰Te ñà-ndáà nduá, divi mii-yá nì dàcácu-ya nsiùhù nùu peligru cahnu-ma na cuáhàn-nsì cui-nsì nì cùí, te (ansivéhé gâ-yà), vèchi dècuèndè quivì vichi dacácu ìi-yá nsiùhù. Te xiníndísâ-nsí ñà-dècuèndè stnâ tnaa idá icúmí-yá quida-ya ducán, ¹¹nú iin-ni chindéé stnâ mii-nsiá xicàn tàhvì-nsiá nùu Dios sàhà-nsí. Daaní, nú ducán xicàn tàhvì cuáhà nèhivì sàhà-nsí, dandu cuáhà gá stnâ nèhivì icúmí naquimanì xì-yá sàhà-ñá ndiaha guá quidá-yá sàhà-ndâ.

Nansa nì cachi Pablo ñà-nduú-né nècuàchì seguru, cò-dàndàhvì-nè nèhivì

¹²Cunaha-nsiá, cuáhà gá cudfì ini-nsì ñà-ínáhá-nsí vèchi gá quidá-nsí ñuhivì yohó. Cò-dàndàhvì-nsì ni-iin nèhivì, vèchi cuisì ichì mii-yá indéhe-nsí. Te na ní sandoo-nsì ñuu-nsiá yucán, chicá más nì sàhandee ini-nsì quida vè-nsí ducán. Cóni dátíiâ uun-nsì nduú-nsí nècuàchì nchichí guâ, na quidá dava nèhivì ñuhivì. Còò, cuisì gracia xi Dios nì chindee xi-nsí. ¹³Te carta tiaá-nsí nùu-nsiá, (còò ni-iin palabra ndóo dèhé nùá), vátùnì cahví-nsiañâ, te mà úhì cundaà ini-nsiá ñà-ndùá cachá. Vèchi cunaha-nsiá, yùhù cumí ni sàà-nsiá mànihì váha inì-nsia. ¹⁴(Ináhí), algu sàcuàhàn-nsiá cundaà ini-nsiá vichi,

doco cumáni vá. (Te nú sàni sàà-nsià nì cundaà vâha ndisa ini-nsià), dandu quivì naxicocuîñ Stoho-ndà Jesucristu, icúmí-nsià cudîi ini-nsià sàhà-nsí, te cudîi stná ini nsiùhù sàhà mii-nsià.

¹⁵⁻¹⁶ Pues sàhà-ñá ináhá vâhi nsidaájàn, ñâyùcàndùá nì nacani inì sàì ndé ndoó-nsià nì cùí. Te sàhà-ñá cui ñihitáhvi váha-nsia, ñâyùcàndùá ùi xichi nàcòtì mii-nsià nì cahín. Primeru yàhi ndé ndoó-nsià na cùhìn ladu Macedonia; dandu nayàha tui na ndixi nì cahín. Te después, nú sàni chindee-nsià yùhù, dandu naquihin ichì cùhìn ladu Judea nì cuí. ¹⁷ Doco (ñà-cóni sái), màdì ñà-cóni nácání sahnú inì nduá. Còó, vâchi màdìá nansa ni nì cui nacání inì; ni có-nàcání inì na iin nèhivì còó Dios ini anima-xi. Vâchi nú ducán ni cúndúí, dandu “jaan” cachì vichi, te después “còó”. ¹⁸ Doco ináhá Dios (cóni dàmá-nsí palabra nì cachi-nsi xì-nsià daa) na ian dajúùn-nsi vichi, te después “còó” cachí-nsi. Còó. ¹⁹ Yùhù xì Silvano xì Timoteo, palabra sàhà Dèhemanì Dios Jesucristu nduá nì càhàn-nsi xì-nsià daa. Te mii-yá, mà nunca (dandahví-yà nèhivì), te cachi-yà: “Jaan, (iá consuelu”, dandu después), còó. Vâchi nú “jaan” cachí-yà, dandu divi ñà-ndácuisi nduá. ²⁰ Vâchi nsidaa ñà-ndùá sàni quida Dios comprometer, seguru icúmíá cuu ndisa quida Cristu. Ñà-jaàn nduá disáhà-xí ndácùcahan-nda quivì Jesucristu na naquímáni-ndà Dios, te cachí-ndà xì-yá amén. ²¹ Te divi Dios nduú ana nàcuàhandee ini xì-ndà ñà-cunchicùn vù-ndà Cristu, te sàni dàhî stná-yà sàxínítnùní-ndà. ²² Te ducán iá stná na ian nì dùcùn seña xi-ya anima-ndà; te nì sàhatahvì stná-yàndó Espíritu ìi xí-yá ñà-coo Yà-ìi mà ini anima-ndà, te cunaha-nsià, cuiisì tnùmáni primeru nduú yà-jaàn, vâchi chicá más icúmí-ndá ñihitáhvi-ndà después.

Ñà-ndùá disáhà-xí cóni sàà Pablo ñuu Corinto

²³ Cunaha-nsià, cuiisì sàhà-ñá có-cùnî càhàn ndeí xì-nsià, ñâyùcàndùá disáhà-xí tàñáha ga sàà tui ñuu-nsià jaàn. Ináhá Dios ñà-ndàà nduá cachí xì-nsià, te nú dandahví, dandu ni cuí chicá vâha. ²⁴ Doco màsà cúnîhnú ini-nsià ñà-cùnî-nsi dandacú-nsí nùù-nsià sàhà ñà-ndùá xiníndísa-nsià. Còó, vâchi sàni xinindisá víi-nsià. Cuiisì cuní-nsi chindee-nsí mii-nsià ñà-chicá contentu ni cúndóó-nsià.

2 Ñâyùcàndùá, yùhù nì cachì ini animè, mà cùhìn visita ndé ndoó-nsià nú puru tnùnsí ini cundua. ² Vâchi nú ni nàcùndoo-nsia tnùnsí ini quide, dandu mà sái cudîi gá inì, vâchi divi mii-nsià nduú ana cunî cudîi inì sàhà-xí. ³ Ñâyùcàndùá, nì tiai iin carta nùù-nsià còtò sàì ndé ndoó-nsià, te cuiisì cuhuun inì sàhà-nsià mate ñà-cudîi inì sàhà-nsià nduá cunî. Ducán cachí, vâchi tuxí inì ñà-ndùá cudîi ini yùhù sàhà-xí, divi nduú ñà-cùdîi stná ini mii-nsià sàhà-xí.

⁴ Cunaha-nsià, cuàhà gá nì nacani inì na ní tiai carta mà; cuàhà gá nì dàndòhí mií, ndè nì sacui. Doco màdì sàhà-ñá cunî dacúhúùn inì mii-nsià nduá nì tiaiàmà; còó, cuiisì sàhà-ñá ni cúndáà ini-nsià ñà-cuàhà gá cuú inì sàhà-nsià.

Xiñuhu cuicahnú ini-ndà sàhà iin nècuàchì nì quida xi cuàchi nú sàni cuu-ne arreptir

⁵ Nú iá iin-nsia nì cuhuun ini dava-nda sàhà-xí, pues màdì yùhù nduú ana nìsa icumi guá tnùnsí ini jaàn. Còó, mii stná-nsià nìsa icumi xi ñà-jaàn, siquiera iyuhá. “Iyuhá”, cachí, sàhá màsà quídá cuàhà gué-ñà. ⁶ Doco vichi, sà-lá; còó gá necesidad càhàn duchi gá ini-nsià xì nècuàchì nì quida falta mà nacua nì càhàn-nsià

xì-né na ní nataca-nsià daa. ⁷Vichi xiñuhu cuicahnú inì-nsià sàhà-né, te nacuàhandee ini-nsiànè sàhá màsà cóó-né cuàhà tnùnsí ini, te cundeámà nù-né. ⁸Ñàyùcàndüá, sacúndáhvî nù-nsiá ñà-càhàn vii-nsiá xì-né vichi, te cachi-nsiá xì-né ñà-cùú ndisa inì-nsià sàhà-né. ⁹Cunaha-nsiá, na ní tiai carta mà nù-nsiá daa, divi sàhà-ñá cundaà inì a cúníní-nsiá, á cóó nì sandua. ¹⁰Ñàyùcàndüá, nú xicáhnú ini mii-nsiá sàhà falta xi iin nèhivì, dandu ducání quidá stná yùhù. Te nú iá ndisa ñà-ndüá xiñuhu cuicahnú inì sàhà-xí, dandu quideà. Vàchi sàhà ñà-vàha xi mii-nsiá nduá. Te indéhe Cristu; ináhá-yâ (nansa quida-nda). Pues xiñuhu cuicahnú tnahá ini-ndà sàhà-ndà sàhà-ñá ¹¹màsà nìhìndèè ñà-malu dacà-síndò, vachi ináhá-ndá, maña cuàhà ndisa-sì.

**Sàhà Jesucristu icúmí-ndá
cundee-nda nù nsidaa tnùndoho, xi
sàhà nsidaa cuàchi**

¹²Na ní quesà ñuu Troas ñà-cachitnùhi palabra ìì xí Cristu, dandu nì cundaà inì iá ndisa nansa quide cuàhà chuun xi Stoho-ndà Señor (ñuu yucán) nì cùf. ¹³Doco cónì cùf coi contentu yucán, vachi cóò ñani-ndà Tito nì ndácùhin. Ñàyùcàndüá, nì ndaquìndéí xì nècuàchì ñuu mà, te nì quihin tui ichì vaxì ladu Macedonia yohó. ¹⁴Doco ansivéhé Dios, vachi nicanicuahàn chindéé Jesucristu ndohó, vátuni cundee-nda nù nsidanicuú tnùndoho. Te chindéé stná-yàndó na cachitnùhu-nda palabra ìì xí-yá inicutu sàhà-ñá cundaà ini nèhivì nansa iá ichì-yá, dandu na ian inicutu xítia iin dico tnamì nduá. ¹⁵Vàchi nsiùhù, (na cachitnùhu-nsi palabra) sàhà Cristu, dandu na ian xítia iin dico ndiaha nduá, te na ian sahán tnamiá nù Dios, (vachi cudí ini-yà sàhà-ñá). Te nèhivì ñuhivì, na ian sahán stná dico palabra

mà nù-né, ni cúndüú-né nècuàchì cácu anima-xi, te ò nècuàchì ndañúhú anima-xi. ¹⁶Nèhivì ndañúhú anima-xi, có-cudí ini-nè palabra mà, vachi nahi dico nsiì nduá nù-né, te yúhì-nè cui-nè quida. Doco nècuàchì icúmí cácu anima-xi, cóò, na ian tnamì gá palabra mà nù-né, vachi sàhámà vátuni nihi-né vida ndiaha. Pues sàhà nsidaájàn, cuiis nèhivì vaha ndisa xiñuhu (cachitnùhu xi palabra mà). ¹⁷Ñàyùcàndüá nsiùhù, có-quidá-nsí na quidá cuàhà nèhivì, quidá ndevàha-ne xi palabra ìì mà. Cóò; có-dàndáhvì-nsi ni-iin nèhivì. Mii-yá ináhá-yâ nansa quidá-nsí, cachì ndàà-nsì xì-né nacua nì cachi-yà xi nsiùhù, càhàn vii-nsí xì-né, vachi nèhivì xí Cristu nduú-nsí.

**Nansa iá tratu saa ni
saguin Dios xi nèhivì**

3 Ñà-jaàn cachì-nsì xì-nsiá, doco màdì-ñá ndaníhí-nsí tnùñuhu xí mii-nsí nduú túá. Ni cóò stná necesidad cunihi-nsi iin tutu nduú recomendación na sàà-nsì ndé ndoó-nsiá, ni cóò stná necesidad càcàn-nsì iin tutu nù-nsiá (ñà-cunihi-nsi cùhùn inga ñuu), mate ducán quidá dava nèhivì. ²Vàchi divi mii-nsiá nduú-nsiá nahi tutu (quidà-xì nsiùhù recomendar), vachi mà úhì cundehè nèhivì (ñà-quidá víi-nsiá), te cundaà ini-nè (ñà-ndàà nduá cachì-nsì). Na iin carta xínduu-nsià, cachí, te na ian itándiaa palabra xan ini anima-nsì, ducán nduá. ³Na iin carta nì tiaa mii Cristu nduú-nsiá, vachi (na ní cachitnùhu-nsi palabra ìì xì-nsiá), dandu na ian nì dàsàà-nsì carta mà nì sandua. Doco màdì tinta nì tiaa Cristu carta mà. Cóò, sàhà Espiritu ìì xí mii-yá iá nicanicuahàn, ducán nì tiaa-ya ini anima-nsià, màdì icà iin yùù chipála.

⁴Ináhá-nsí ñà-ndàà nduá cachì-nsì yohó, vachi cundéé ini-nsì Dios sàhà-ñá xiníndísá-nsí Cristu. ⁵Doco

có-tùxí ini-nsì vátùni sàà mii-ní nsiùhù ñà-quida vii-nsí chuun yohó. Còó, cuisì nú chindee Dios nsiùhù, dandu vátùni sàà-nsì quida-nsì chuun (xi-ya).⁶ Ñàyùcàndùá, sàhà mii-yá vátùni cachitnùhu vii-nsí xì nèhivì nansa iá ley saa xí-yá. Te ley mà, có-ndúá palabra nì tiaa uun-ni; còó, palabra nì taxi Espíritu ìlì xí-yá nduá. Vàchi nú letra uun ni cùndúá, dandu cuisì cuàhàn cachàmà xì-ndà ñà-cui-ndà; doco tucu quidá Espíritu ìlì; puru vida ndiaha sáha-ya.

⁷⁻⁸ Ñà-ndáá nduá, ndiaha gá nìsa ìa ley sàhana mate icà yùù chipála nì sàcutandiaa. Vàchi (na ní nìhì Moisés ley mà), nì nanchii ndiaha nùù-né, te sàhà ñà-yùcàn mànicùì gá cundehè nèhivì Israel nùù-né. Doco inga iin ratu gà, dandu có-nchíí gá mà. Ñàyùcàndùá, nú ni cachí-ndà ndiaha gá nìsa ìa ley primeru mà, te cutu ñá-sàà-ndà cui-ndà cachá, dandu chicá nàhà xicà ndiaha gá iá (palabra cachí) Espíritu ìlì.⁹ Cunaha-nsiá, sàhà ley sàhana ma vátùni nì cundaà ini-ndà iá castigu sàhà cuàchi-nda. Doco nú ni cachí-ndà ndiaha gá nì ìa na ní quesaa ley mà, dandu chicá más ndiaha palabra saa cachítñùhu xi-nda nansa ndee vàha-nda nùù-yá.¹⁰ Te vichi, sàhà-ñá yáha ga nsiha palabra saa ma, ñàyùcàndùá có-quidá gá-ndà cuenta nsiha gá ley primeru mà.¹¹ Doco nú ni cachí-ndà ley ndiaha nduú ley sàhana ma, te cóni ía naha cuáhà, dandu vihi gá ndiaha ndisa iá palabra saa, vachi nicanicuahàn icúmíá coa.

¹² Te vichi, sàhà-ñá ináhá-ndá iá tnùndé ini ndiaha xi-nda ma, ñàyùcàndùá có-yùhí-nsì càhàn vate-nsí xì nèhivì.¹³ Có-quidá-nsí na ian nì quida Moisés, nì chidàhvi-ne nùù-né xì iin sicoto sàhá màsà cúní nècuàchì (raza-nè) Israel na cueé-ni cueé-ni ndáhva ñà-tnùù ndiaha nùù-né.¹⁴ (Te seña nduámà) ñà-cóni cùndáà vàha ini nècuàchì Israel yucán. Te dècuèndè stná

tiempu vichi, ducán iá na ian ídàhvi sàxínítnùnì-nè iin sicoto, ñàyùcàndùá có-sàà-nè cundaà ini-nè na inínì-né cahví nèhivì tutu xi ley sàhana. Cuisì-ní nú ni quíhvi-ne ichì Cristu, dandísá, vátùni sàà-nè cundaà ini-nè.¹⁵ Te dècuèndè stná vichi, na cahví-né (tutu nì tiaa) Moisés mà, ducán iá na ian ídàhvi ìlì sàxínítnùnì-nè, (có-cùndáà ini-nè).¹⁶ Doco nú ni quíhvi-ne ichì Stoho-ndà Señor, dandísá cuxio ñà-dàdàhvi xi sàxínítnùnì-nèmà, te claru mànìhì ini-nè.¹⁷ Vàchi Stoho-ndà Señor, divi Espíritu ìlì nduú-yá, te ndéni nì cui nì coó Espíritu ìlì xí-yá, yucán ndisa nuná ñuhivì ìlì xí-yá nùù-ndà.¹⁸ Ñàyùcàndùá, ndohó, sàni cundaà ini-ndà, có-ídàhvi ga nùù-ndà (nahi Moisés), còó. Te ñà-ndiaha guá sàni nàcòo anima-ndà nì quida-ya, ñàyùcàndùá, queámà na ian nduu-nda iin yùtátà nchíí ndiaha quidá iin luz. Te cueé-ni cueé-ni dáma stná-ndà dècuèndè sàà-ndà coo ndiaha-nda nahi mii-yá. Pues divi ñà-jaàn nduá quidá-yá xì-ndà, vachi Espíritu ìlì nduú-yá.

4 Sàhà gracia xi Dios nì nìhítàhvi-nsí chuun ndiaha quidá-nsí; ñàyùcàndùá, có-cùhúún ini-nsì.² Mà túha-nsí quida dèhé-nsì ni-iin chuun chicuéhè, ni mà túha-nsi dandahví-nsi nèhivì; te mà túha stná-nsi dama-nsi palabra ìlì xí-yá. Còó, puru ñà-ndácuìsi nduá cachítñùhu vate-nsí xì-né. Mà úhì cundehè-néndò, te cachi-nè a quidá vii-nsí á coó. Te mii-yá, indéhe stná-yà nansa quidá-nsí.³ Te nú cachítñùhu-nsi razón ndiaha xí-yá, te có-sàà nèhivì cundaà vàha ini-nè, pues ¿ndiá disáhà-xí nduámà? Divi sàhà-ñá nchícùn-nè ichì ndé cuàhàn-nè ndañuhu-né.⁴ Vàchi quisì cahvi guá nèhivì ñuhivì yohó, sàni dàcuàà-si anima nèhivì có-xíníndísá sàhà ñà-màsà dátñùù ndiaha Dios sàxínítnùnì-nè; ñàyùcàndùá mà cùì cundaà ini-nè razón

vàha sàhà Cristu, mate ndiaha gá-yà, te mimí nacua íá Yua-nda Dios, ducán íá stná-yà.

⁵Cunaha-nsiá, na cachítnùhu-nsi palabra ìl, màdì sàhà mii-nsí cáhàn-nsi. Còó, sàhà Stoho-ndà Jesucristu cáhàn-nsi, te cuisì cachí-nsi sàhà nsiùhù ñà-ndùú-nsí nēhivì xinúcuáchí nùù mii-nsiá, vāchi ináhá-nsí (màni cuàhà-nsiá) nùù-yá.

⁶(Vichi cunf nsinuu ini-nsià nansa nì cuu sàhana) na nisa iin tnuu icutu ñuhivì, te nì cachi Dios: “Ni coó luz”, te nì sàcò. Pues ducán nì quida stná-yà xì ndohó, nì dàtnúù-yà ini anima-ndà, dandu nì cundaà ini-ndà ñà-ndiaha guá-yà, te divi sàhájàn na ian nchi ndiaha stná nùù Jesucristu.

Iin-ni ni cúníhnú vāha ini-ndà Jesucristu nicanicuahàn

⁷Ndisa ndudu ìl xí mii-yá nduá sàni ñihitáhvi-ndà vichi, te nahi ñà-cuicà-ndà nduú stná mà. Doco có-cùnì cachà-mà ñà-càhnú gá poder icúmí ndohó, còó. Vāchi cuisì na iin quidi ñuhù ndé ñuhú ndudu ìl mà nduu-nda. Ñàyùcàndùá nāhà xicà poder ndiaha xí mii-yá nduájàn. ⁸Sahájàn, nsiùhù, có-cùhúún ini-nsi, mate yāha-nsi cuàhà tñundoho, te nacánì cuàhà ini-nsi ñava xichi, doco siempre íá nansa càcu-nsi. ⁹Quini quidá nēhivì xì-nsí, doco có-nàcòó nihni Dios nsiùhù. Sahní cuií-nè nsiùhù, doco mà cùì sàà-nè dandáñíhú dahuun-ne nsiùhù. ¹⁰Na xicánúú-nsí ñuhivì yohó, siempre nihnú ini-nsi vihini cui-nsi nahi nì xihì stná Stoho-ndà Jesús. Doco nú ducán nihnú ini-nsi, dandu sàhámà vātùnì cundaà stná ini nēhivì ñà-itiácú stná-yà, te chindéé-yāndô. ¹¹Doco na ndoó ñ-nsí ñuhivì, nicanicuahàn ndoó-nsí tixi peligrui cui-nsi sàhà-yá sàhà-ñá cundaà ini nēhivì ñà-divi vida ndiaha xí-yá nduá icúmí-ndá, mate siempre

íá peligrui cui-nsi. ¹²Ñàyùcàndùá, nicanicuahàn ducán íá xì nsiùhù na ian cuàhàn-nsi cui-nsi, doco sàhà ñà-jaàn vātùnì nihì mii-nsiá nansa cutiacu-nsià vida ndiaha xí-yá.

¹³Nùù tutu ìl dohó nì tìaa iin nēhivì: “Yùhù xiníndísè mii-yá, ñàyùcàndùá, nì cachi ñà-ndúá nì cachi”. Pues nsiùhù, divi ducán nihnú stná ini-nsi mii-yá nahi nēcuàchì yucán, te sàhájàn cáhàn vate stná-nsi palabra xi-ya. ¹⁴Te nsiñúú ini-nsi nansa nì quida Yua-nda Dios, nì dānātiácú-yà Stoho-ndà Jesús. Ñàyùcàndùá, divi ducán icúmí-yá quida stná-yà xì ndohó, danātiácú stná-yāndó, dandu sàà nsidaa-nda nùù-yá. ¹⁵Cunaha-nsiá, nsidanicuú ñà-ndúá yāha-nsi, sàhà ñà-vāha xi mii-nsiá nduá. Te nú sàhámà chicá cuàhà nēhivì nihì xì gracia xi-ya, dandu chicá cuàhà stná-nè naquimanì xì-yá sàhà-ñá nì quèè gá más tññuhu xí-yá. ¹⁶Ñàyùcàndùá, có-cùhúún ini-nsi, vāchi mate cueé-ni cueé-ni chicá cuítā-nsi, doco anima-nsi, còó, vāchi nsiquívì (chicá nācuàhandee ini-nsi) na ian ndusáá-nsí. ¹⁷Ñà-ndáà nduá, ndoho-nda vichi, doco quida-nda cuenta na ian, sacù-ni nduá, te yāchì icúmíá nsiha. Doco sàhà-ñá ndoho-nda vichi, cuàhà sàstnùhù ñà-ndiaha ñi xí-yá icúmí-ndá ñihitáhvi-ndà después, te nicanicuahàn cundua. ¹⁸Ñàyùcàndùá, có-ndùlócò gā-ndà sàhà ñà-ndúá indéhe-nda ñuhivì yohó, cuisì (nihnú ini-ndà) sàhà ñà-tāñāha gā sàà-ndà cuni-ndà. Vāchi ñà-ndúá tui indéhe-nda, ñà-yāha-ni nduá, doco (ñà-ndiaha ñi xí mii-yá), mate có-tuíá cundehè-ndà, doco nicanicuahàn cunaha-ñá.

5 Có-quidá nú ni sàà ndañuhu iquicúnú-ndà ñuhivì yohó, vāchi nahi vehe ndé ndoó toó-ní-ndá nduá. Doco ináhá-ndá nú sàni nsiha, dandu cucumi-nda inga iquicúnú-ndà íá ansivi, te na iin vehe saín-ndà cundua, vāchi Dios icúmí quidavāha xán, màdì nēhivì,

te nicanicuahàn icúmíâ cunahá. ²Doco tiempu vichi na ian sácàn ini-ndà, vâchi yáha ga cuní-ndà nihì-ndà iquicúñú saa iá ndè gloria mà. Vâchi nahi vehe saa-nda cundua, te cunduu stná na ian màcùndixi-nda inga sicoto saa. ³Te ináhá-ndá, nú sàni nihì-ndà iquicúñú saa ma, màdi uun-ni coo anima-ndà na ian chaá; còó. ⁴Doco mientras ndoó ñi-ndà xì iquicúñú-ndà ñuhiví yohó, sácàn ini-ndà, có-cúu vâha ini-ndà; doco màdi sàhà-ñá cuní-ndà cuxio iquicúñú-ndà icúmí-ndá vichi nduájàn, còó; ñà-cùnì-ndà naquihin-nda iquicúñú saa-nda nduá, dandu mà sáà gà-ndà cui-ndà, vâchi vida ndiaha icúmí-ndá nihì-ndà, te icúmíâmà cundee dahuan nùu ñà-cui-ndà. ⁵Pues divi Dios nduú ana chindéé xí-ndá ñà-nihítàhvi-ndà ducán, vâchi sàni sàhatahvi-yándô Espíritu ìlì xí-yá, doco cuisì tñumanì primeru nduú Yà-ìlì mà.

⁶Ñàyùcàndüá nihnú ndéé guâ ini-ndà vichi. Te ináhá stná-ndà ñà-mientras ndoó ñi-ndà cuerpu xi-nda, dandu tàñáha ga cui cuni-ndà nùu-yá. ⁷Vâchi na ndoo-nda ñuhiví yohó, cuisì nihnú vâha ini-ndâyá, màdiá xinínùu-ndâyá. ⁸Pues vichi nihnú ndee ndisa ini-ndà, cachí. Doco chicá cudìlì ini-ndà nú ni nácóó-ndá iquicúñú-ndà yohó, te cùhùn-ndà cundoo-nda nùu-yá. ⁹Ñàyùcàndüá ñisáhà-xí sáhandee ini-ndà, áma cùdìlì ini-yà sàhà ñà-ndüá quidà-ndà, a sea sàndòò-ndà nùu-yá, te ò tàñáha ga sàà-ndà nùu-yá. ¹⁰Vâchi nsidanicuu-nda icúmí-ndá màcuíta-nda nùu Stoho-ndà Cristu, te cachi-yà xì-ndà nansa ndisa iá, a sáni quida vii-ndà ñuhiví yohó, ò á coó. Dandu cuàha-yàndó ñà-ndüá ndiá ìcà iin iin-nda nihì-ndà. ¹¹Ñàyùcàndüá, nsiùhù, yúhì-nsi còtó mà ndóo ini-yà sàhà-nsí, te sàhámà càhàn-nsi xì nsidaa nèhivì áma (cúníndísá stná-nèyà).

Vâha ndisa ni coó anima-ndà, màdiá datiaá uun-nda quida vii-ndà

Ináhá vâha Dios nansa iá anima-nsì, te cahnú gá Dios ni cùndáà vâha stná ini mii-nsiá nansa nihnú ini-nsi. ¹²Tucutu cachí-nsi xì-nsiá ducán, doco màdi ñà-cùnì-nsi càhàn vii-nsí sàhà mii-nsí nduá, còó. Cuisì nandúcu-nsí nansa cui cudìlì inì-nsiá sàhà-nsí, te ducán nihì-nsiá nansa naxiconihí-nsiá nùu nècuàchì (xítnùhu xi-nsí), vâchi nècuàchimà, có-ndùlócò-nè nú iá vâha anima-ndà, á coó. Doco nú datiaá uun-nda quida vii-ndà, xì ñà-jaàn cudfì ini-nè.

¹³Te nú tuxí ini-nè loco-nsì, pues sàhà mii-yá nduá. Te nú ndisa nècuàchì nihnú víi inì-xi nduú-nsí, dandu divi sàhà-ñá vâha xi mii-nsiá nduú stná mà.

Nansa cui nàcùndoo vâha nèhivì nùu Dios

¹⁴Cunaha-nsiá, yáha ga cuú ini Cristu sàhà nsidaa-nda, ñàyùcàndüá icúmí-nsí quida-nsi ñà-ndüá quidá-nsí. Vâchi nì xihì-yà sàhà-ndà, te mate imindaa ana nì xihì, doco cuenta xi nsidaa-nda nduámà. Ñàyùcàndüá quidá stná-ndà cuenta na ian sàni xihì stná nsidaa-nda. ¹⁵Te nú sàni xihì-yà sàhà nsidaa ndohó nècuàchì itiácu, dandu có-xiñùhù gá-ndà cundoo uun-nda ñuhiví, te quida-nda cuisì ñà-cùdìlì ini mii-nda; còó. Cuisì mii-yá xiñuhu cunihnu ini-ndà, vâchi mii-yá nì xihì sàhà-ndà, te nì natiacu-yà. ¹⁶Ñàyùcàndüá, vichi có-ndènìhí gá-nsi ni-iin nèhivì na ian ndenìhí stnahá nèhivì ñuhiví yohó. Còó. Mate antes dècuèndè stná Cristu nì sandenihì-nsi na quidá nèhivì ñuhiví yohó, doco vichi còó cá. ¹⁷Sàhámà (cundáà ini-ndà), nú ndoó ndisa-nda ladu xi Cristu, dandu nèhivì saa nduu-nda. Sàni yâha nsidaa ñà-ndüá nisa ìa antes, te vichi sàni ndusaa nsidan-icúu iñàha nùu-ndà.

¹⁸ Pues nsidaamá, cuisì ñà-nduá nì quida (Yua-nda) Dios sàhà-ndà nduá. Ñàyùcàndüá, vätùni nì nàcùndoo vaha-nda xì-yá sàhà obra nì quida Jesucristu. Te nsiùhù, sàni ñihitáhvi stná-nsì chuun ñà-càhàn-nsì xì nèhivì sàhà-ñá nàcùndoo vaha stná-nè xì-yá. ¹⁹ Ñàyùcàndüá, dohó cachí-nsì xì-né, ñà-íá Yua-nda Dios anima Cristu (na ní xihì-yà nchica cruz), te ducán nì ñihì-yá nansa nàcùndoo vaha nsidaa nèhivì ñuhivì nùù-yá, mà cútñí gá-yà cuenta sàhà cuàchi-ne. Daaní, nì sàha-ya nsiùhù chuun ñà-cachitnùhu-nsì xì nèhivì nansa vätùni nàcùndoo vaha-ne xì-yá. ²⁰ Sàhà ñà-jaàn cuenta xi Cristu xicánúú-nsí càhàn-nsì xì nsidaa nèhivì. Doco (màdì ndisa nsiùhù càhàn), Dios nduú ana càhàn xì-né, na ian sacúndáhvi-yà nùù-né sàhà palabra xi-nsì. Ñàyùcàndüá, càhàn-nsì cuenta xi Cristu, sacúndáhvi-nsì nùù-né, á ma nàcùndoo vaha-ne xì (Yua-nda) Dios. ²¹ Vàchi Dèhemanì-yá, còò ni-iin cuàchi ni quidá-yá, doco sàhà ndohó nì chitnùnì ini Yuamáni-yá ñà-nacuida-ya castigu xi-nda, na ian mii-yá nì quida-ya nsidaa falta xi-nda. Te divi sàhámà nú nchícùn-ndàyá, dandu ñà-sàni ndee vaha dahuun-nda nùù-yá nduá.

Quivì vichi nduú meru quivì nàcùndoo vaha-nda xi Dios

6 Chuun ìì xí mii-yá nduá quidá-nsí, te cutnáhà stná-yà xì-nsí nùá; ñàyùcàndüá, sacúndáhvi-nsì nùù-nsiá ñà-màsà cùndüá uun-ni nì ñihitáhvi-nsiá gracia xi-ya. ² Vàchi dohó cachí-yà nùù tutu ìì:

Meru tiempu vaha nì sandua na (ní sacundahví-ní) núí, ñàyùcàndüá nì inini, te nì indehè ndahví mii-ní. Nì chindéí mii-ní, vachi meru quivì dacácuì nèhivì nì sandua.

Pues cunaha-nsiá, vichi vichi nduú meru quivì ñihì-ndà gracia xi-ya; divi

quivì vichi nduú meru quivì (cuní-yà) dacácu-yàndó.

Nansa íá modo viì nì quida Pablo chuun ìì xí Jesús

³ Nsiùhù, quidá-nsí lucha ñà-màsà quidá-nsí ni-íñaha ñà-cuitnùhu nèhivì nsiùhù, vachi có-cùnì-nsì daquée cuàchi-ne diquì chuun ìì quidá-nsí. ⁴ Mate cuàhà íñaha yáha-nsi, doco cuní-nsì quida viì-nsí chuun, áma cùndáà ini nèhivì ñà-divi nùù Dios xinúcuáchi-nsí. Doco dava xichi cuàhà gá ícúmì-nsí quidandee ini-nsí, te ndoho cuahà-nsí. Cuàhà vida yáha-nsi, xì cuàhà tnùndoho. ⁵ Dècuèndè sahní cuií-nè nsiùhù, te chicadí-nè nsiùhù; te dava xichi nacuídà stná-nè sàhà-nsí. Ùhì gá íá chuun quidá-nsí. Xicánúú-nsí desveladu, te xihì stná-nsì doco. ⁶ Doco quidá-nsí lucha ñà-màsà cóó ni-iin falta xi-nsi. Cuisì ñà-ndüá ináhá-nsí (nùù Dios) nduá cachí-nsì xì nèhivì. Te quidándéé stná ini-nsì sàhà-né, vivíí-ni quidá-nsí xì-né. Te chindéé stná Espíritu ìì xí-yá nsiùhù sàhà ñà-nì cùú ndisa ini-nsì sàhà-né. ⁷ Puru ñà-ndüú ñà-ndácuisi xí Dios càhàn-nsì xì-né, te chindéé stná ndudu ìì xí-yá nsiùhù. Te ¿índù arma nihí-nsí? Cuisì ñà-quidá víi-nsí nacua cuní mii-yá, divi ñà-jaàn nduá chindéé-nsí mii-nsí, te quidá-nsí mii-nsí defender. ⁸ ò sea cañúhu-né nsiùhù, te ò cahíchì ini-nè nsiùhù, iin-ni quidá-nsí seguir chuun xi-nsi. Mate daquée cuàchi-ne diquì-nsí, te ò tavá-né tnùñuhu xí-nsí, có-quidá mà. Tnuhu-nsí cahan-né, doco có-quidá, vachi micuísì ñà-ndüú ñà-ndáà càhàn-nsì xì-né. ⁹ Te mate dava-ne nacúáa-né nsiùhù, doco cuàhà gá stná-nè ináhà vaha-ne nsiùhù. Cuàhà xichi cuàhàn-nsì cui-nsì nì cùí, doco itíacú ìì-nsí. Dandohó stná-nè nsiùhù, doco tãñaha ga ñihì-né cahni-né nsiùhù. ¹⁰ Mate íá nansa ndoó-nsí tnùnsí ini, doco nicanicuahàn ndoó stná-nsí

contentu. Ndahví yáha stná-nsi, doco divi sàhà nsiùhù níhì cuàhà nèhivi ñà-cuicà (ndiaha xí Dios). Còò ni-ìnhà icúmí-nsí ñuhìvì yohó, doco nsidanicuú ìnhà sàni ñihitáhvi-nsí cucumi-nsí.

¹¹ Mii-nsiá nècuàchì ñuu Corinto, claru sàni dàtúi nùu-nsiá nsidaa ñà-nduá nihnú inì. Sàni cachì xì-nsiá nsidaa ñà-nduá ñuhú ini anímè. ¹² Ñàyùcàndùá, nùu yùhù, còò desconfianza, vàchi màni cuàhà-nsiá nùí. Mii-nsiá nduú ana cuú desconfiar. Cuenta xi mii-nsiá nduájàn, màdi yùhù.

¹³ Na iin yua-nsiá, ducán cáhìn xì-nsiá vichi, te cachí xì-nsiá ñà-cùu ndisa ini sàhà-nsiá. Ñàyùcàndùá sacúndáhvì nùu-nsiá ñà-dùcání ni quidá stná-nsiá xì yùhù.

Na iin vehe Dios nduu-nda

¹⁴ Màsà nácúatnáhá-ndá xí nèhivi có-xiníndísá-xí mii-yá, vàchi nahi yunta có-ndùdává queámà. ¿A ndísá vátùni nacuaastnahá ñà-íá vii xì ñà-íá quini? Còó, ni mà cúí nacuaastnahá stná ñà-nchíí orá xì ñà-ín tnúú. ¹⁵ Ni mà cúí nacuatnahá stná Cristu xì ñà-malu Satanás. Stná iin nècuàchì xiníndísá, mà váha nacuatnahá-né xì iin nèhivi có-xiníndísá. ¹⁶ Te ò iin veheñuhu ì xí Dios, ¿a váha cuita stná yùu yóò yucán? Còó. Pues cunaha-nsiá, nahi veheñuhu ì ndé íá Dios vivu, ducán xínduu stná ndohó, vàchi dohó cachí-yà nùu tutu ì:

Yùhù cuàhìn coi ndé ndoó-né, te canuu stnáì mahì-né, vàchi ana cahvi-né cundui, te mii-né, nèhivi xí cunduu-ne.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, dohó cachí stná-yà:

Quee cuaán-nsiá nùu nsidaa nèhivi (malu mà), màsà cúndóó gá-nsiá mahì-né. Ni màsà tníí-nsiá ni-iin ñà-siquini, dandu cudíi inì sàhà-nsiá, ¹⁸ te cundui na iin yua-nsiá, te mii-nsiá cunduu-nsia

nahi dèhi, cachí Stoho-ndà Señor, divi mii-yá ana icúmí xí nsidanicuú poder.

7 Pues ducán sàni cachi-yà quida-ya xì-ndà, ñani màní. Ñàyùcàndùá, xiñuhu-ñá nacoò dahuun-nda nsidanicuú ñà-íá quini, a ducán nduá cuàchi quida-nda xi ndahàsáhá-ndà, te ò ñà-nduá quida-nda cuisì ini anima-ndà. Nsiquíví chicá más xiñuhu cunihnu ì ndisa ini-ndà, te yùhí stná-ndà (còtó mà cudíi) ini-yà sàhà-ndà.

Nansa nì naxicocuñin ini nècuàchì ñuu Corinto sàhà falta xi-ne

² Sacúndáhvì-nsi nùu-nsiá ñà-nì nácúíníhnú vaha ndisa ini-nsiá nsiùhù, vàchi cóni quidá quíni-nsí xì ni-iin-nsia; ni cóni dàtúcù-nsi ni-iin-nsia; ni cóni dàndáhvì stná-nsi ni-iin-nsia. ³ Doco màdiá daquéé cuàchi diquí-nsiá nduá cachí xì-nsiá ducán. Còó, vàchi sàni cachí xì-nsiá ñà-màni cuàhà-nsiá nùí, te nicanicuahàn nihnú inì mii-nsiá ini anímè, a ducán itiácú-ndà ñuhiví, te ò ni sàá-ndà cui-ndà. ⁴ Cuàhà gá confianza sà-icúmí xì-nsiá vichi, te cudíi gá inì sàhà modo nihnú inì-nsia, ñàyùcàndùá, mate ni sài yàhi cuàhà tnùndoho, doco cudíi inì, vàchi sàni ndòò vaha inì sàhà-nsiá, te contentu ié vichi.

⁵ Doco cunaha-nsiá, na ní quesaa-nsi ladu Macedonia yohó, mànicuí cundoo dadí-nsí. Cuàhà ìnhà sadí xì nùu-nsí, te cuàhà nèhivi xiní ùhì xì-nsí, dècuèndè ini stná anima-nsi nì nacani cuahà ini-nsi. ⁶ Doco íá ana chindéé xí nècuàchì cuhúún inì-xi, divi mii-yá; ñàyùcàndùá na ní ndacùhun tnahá-nsí xì Tito, cuàhà gá nì nacuaàhandee ini-nsi na ní xini-nsinè. ⁷ Te màdi cuisì sàhà-ñá nì quesaa nècuàchimà nì cudíi ini-nsi; còó, vàchi sàhà stná ñà-nì cudíi guá ini mii-né sàhà-nsiá, ñàyùcàndùá ndiaha gá nì ndòò ini-nsi. Vàchi nì nacani-ne xì-nsí

ñà-cùdfi ini-nsià cuni-nsià nsiùhù inga tu, te cuú cuáhà stná-nsià sentir (sàhà ñá-nduá nì quida-nsia). Sànihnú vaha inì-nsia nsiùhù, cachí-nè. Pues sàhà nsi-daájàn chicá nì nihì yùhù nì ndudiì inì.

⁸Cunaha-nsiá, mate ní sandoo-nsia tnùnsí ini nì quida tutu nì tiai daa, doco có-íé arrependidu sàhámà vichi, mate antes ndisa, nì nacani inì nanduu gué nì tiaiàmà cahín, vachi (nì xinì) nì sàcùndoo-nsia tnùnsí ini, mate iyuhu-ní quivì. ⁹Doco vichi sàni ndudiì tú inì. Doco màdi sàhà-ñá nì cuhuun inì-nsia nduájàn. Còó, divi sàhà-ñá nì nihì-nsiá nì cuu-nsia arrependir na ní nsihi nì cuhuun guá inì-nsia mà. Vachi ñà-nì sàcùndoo-nsia tnùnsí ini mà, iin obra ndiaha xí Dios nì sandua, màdiá iin dañu nì quidá-nsí xì-nsiá. ¹⁰Vachi nú Dios nduú ana quidà-xì tnùnsí ini xì-nda, dandu vètuni sàà-ndà naxicocufin ini-ndà, te nihì-ndà càcu-nda. Te nú sàni càcu-nda, dandu mà nunca naxicocufin gà ini-ndà sàhájàn. Doco nú ndoo-nda tnùnsí ini nahi dava ga nèhivì ñuhivì, mà úhi cahniámándó. ¹¹Doco mii-nsiá, sàhà-ñá Dios nì sàha xi-nsiá tnùnsí ini mà, (cuahà gà ñà-vaha sàni quea nù-nsiá). Vachi nì quesaha-nsiá nacaní sahnú inì-nsia sàhà ñà-nduá nì cuu, te nì cunsihi ini-nsià cuxio dahuun falta mà nù-nsiá. Cóni ndóo ga inì-nsia sàhà chuun quini ma, dècuèndè nì yùhí stná-nsià. Dispuestu nì ndòo-nsia naquida vii tú-nsiá, te ndundaà vaha sàhà chuun ma. Dandu nì nsinuu stná inì-nsia yùhù. Pues vichi sàni cundaà inì nì quida-nsia, sà-íá vii anima-nsià. ¹²Na ní tiai carta mà, màdi cuisì sàhà nèhivì nì quida xí falta mà nì tiaià. Ni màdi cuisì sàhà stná nèhivì nì ndoho sàhà falta mà; còó. Nì tiai sàhà ñà-nì sàà-nsià mànihì váha inì-nsia ñà-cùú ndisa ini-nsi sàhà-nsiá, nacua ináhá mii-yá. ¹³Te vichi sàhà-ñá sàni cundaà vaha inì-nsia ñà-dúcán nduá, ñàyùcànduá sàni ndòo

vaha inì. Te chicá más nì cudiì stná inì na ní xinì ñà-contentu guá nì ndòo stná Tito sàhà-nsiá, vachi yáha ga nì cudiì ini-nè nì quida-nsia. ¹⁴Te divi nacua nì cachì xì-né antes ñà-ináhí, icúmí-nsiá quida vii-nsiá, (pues ducán nì cuu ndisa). Ñàyùcànduá, có-cùcáhán nú nì cachì ducán. Vachi nacua nì cachì xì-né, ducán nì xinì-nè ñà-ndàà nduá nacua íá ndàà nsidaa palabra (ì) nì cachì xì-nsiá antes. ¹⁵Te mii-nsiá, chicá màni stná-nsià nù-ndé vichi, vachi cudfi ini-nè na nsinúú ini-nè nansa nì quida-nsia, vachi nì quidañuhu-nsiánè na ní sàà-nè yucán, te nì inini vii-nsiánè dècuèndè nì quidi stná-nsià nì yùhí guá-nsiá. ¹⁶Ñàyùcànduá, yùhù cudfi inì vichi, vachi ináhá vahi vètuni cahvi xì-nsiá (ñà-quida vii-nsiá).

Xiñuhu chindee tnaha-nda quivì íá necesidad xi ñanitnaha-nda

8 Ñáni, cuàhin nacani xì-nsiá ñà-cuàhà guá gracia sàni quida Dios xì nèhivì xí-yá ndoó ladu Macedonia. ²Vachi mate cuahà gà tnùndoho yáha-ne, doco contentu ndoó-né. Te mate ndahví gà-nè, doco nì cudiì ini-nè, (nì quida stná-nè cooperar), ñàyùcànduá, cuahà gà ñà-nduá nì taca. ³Vaha ga voluntad icúmí-nè, ináhí, vachi nì sàha-ne ñà-nduá sàà-nè quida-ne; còó, dècuèndè más ñà-nduá sàà-nè quida-ne nì sàha-ne, mate ndahví dahuun-ne. ⁴Doco nì sacundahví-nè nù-nsí, áma cuàha-nsi quida stná-nè cooperar chindee stná-nè nècuàchì (ndahví) nhícùn stná xì Yua-nda Dios. ⁵Te divi ducán nì quida-ne. Te más gà nì quida-ne nù ñà-nduá nì tuxi ini-nsi cuàhàn-nè quida-ne, vachi primeru nì dáyáha-ne mii-né ndahà Stoho-ndà Señor, dandu después nì ndòo stná-nè cunini-ne ñà-nduá cachi nsiùhù según nansa cuni stná mii-yá.

⁶Pues sàhà nsidaámà sàni cachi stná-nsí xì Tito ñà-nì càhàn-nè xì mii-nsiá, áma quídá mánì stná-nsiá, te cuacatnahá nsìhi cooperación xi-nsia, vàchi divi nècuàchìmà nduú ana (nì càhàn xi-nsiá) primeru sàhájàn.

⁷Mii-nsiá, cuàhà gá sàni nìhìtáhvì-nsiá (nùu Yua-nda Dios). Xiníndísá fuerte-nsiá, te càhàn ndiaha stná-nsiá palabra xi-ya. Sàcùndáa vaha stná inì-nsia sàhà ichì-yá, te dii gá stná inì-nsia cunchicùn-nsiá ichì mà. Daaní, cuú cuáhà stná inì-nsia sàhà-nsí. Ñàyùcàndùá, ndiaha gá coo nú ni cútùha stná-nsiá quida-nsia cuàhà obra ñà-chindee stnaha-nda.

⁸Màdi-ñá dandacuí nùu-nsiá nduá yohó, còó. Cuisi cuní cundaà inì-nsia ñà-cuàhà guá sàni cunsihi stná ini nèhivì dava ga (nì quida-ne cooperar), te cuní stnáì cunahà claru ñà-cuàhà guá cuú ini-nsiá sàhà ñanìtnaha-nsia. ⁹Vàchi in-áhá stná-nsiá ñà-ndiaha guá nì quida Stoho-ndà Jesucristu; cuica sàstnùhù iá-yà (gloria xi-ya), doco sàhà ndohó nì quixi ndahví-yà, te ñàyùcàndùá, vátùnì nì nìhì-ndà ñà-cuicà ndiaha ndisa.

¹⁰⁻¹¹Vichi cuàhìn cachì xi-nsiá ñà-ndùá tuxí ini yùhù sàhà chuun yohó. Cunaha-nsiá, ndiaha gá nì quida-nsia agua na ní cunsihi inì-nsia, te nì quesaha-nsiá (datacá-nsiá algu). Ñàyùcàndùá, chicá vaha ni dáxínu dahuun-nsia obra mà vichi. Te nacua nisa cudìl guá inì-nsia daa, ducani xiñuhu quida stná-nsiá seguir vichi, te cuàha-nsia cooperación xi-nsia según nansa sàà iin iin-nsia cuàha-nsia. ¹²Vàchi nú iá vaha voluntad xi-nda cuàha-nda, dandu cudfì ini Dios sàhà-ndà, (a cuáhá, ò iyuhá), vàchi según ñà-icúmí-ndá nduá; có-xìcàn-yà ñà-có-icúmí-ndá.

¹³Màdiá cuní ndundahví mii-nsiá, te nducica nècuàchìmà. Còó. ¹⁴Cuisi cuní ñà-dava dava ni cóá. Vàchi

vichi icúmí mii-nsiá algu, te vátùnì chindeámà nèhivì iá guá necesidad xi. Daaní, na quívì coo stná necesidad xi mii-nsiá, vátùnì chindee stná nècuàchìmà mii-nsiá. Ducán dandu sàà ndudava ñà-ndùá icúmí nsidaa-nda. ¹⁵Cunaha-nsiá, divi ducán cachì stná nùu tutu ì ndé cachá: “Nècuàchì nì dàtàcá cuàhà (ñà-cuxi-ne), cónì cúyódoá nùu-né; te nècuàchì nì dàtàcá xì iyuhu-ñíá, ni cónì quídá máníá nùu-né”.

Nansa nì quida Pablo recomendar Tito nùu nècuàchì ñuu Corinto

¹⁶Ansivéhé Dios sàhà gracia nì quida-ya xì Tito, vàchi iin-ni nihnú stná ini-nè nahi yùhù, iin-ni cuní stná-nè chindee-né mii-nsiá. ¹⁷Ñàyùcàndùá, na ní càhìn xi-né (ñà-nì cùhùn-nè ndé ndoó-nsiá) nì dàndáa-nè. Te voluntad xi-ne nì sanduu stná, vàchi cudfì gá stná ini-nè sàhà-nsiá.

¹⁸Daaní, iá stná inga ñani-ndà icúmí cutnahá stná xì Tito sàà. Cuàhà tñùñuhu icúmí-né nùu nsidaa nèhivì xí Dios ndoó cuàhà ñuu, vàchi cuàhà gá chindéé-né xítìá razón ndiaha xí-yá. ¹⁹Te divi stná-nè nì quee-ne nombradu ñà-cutnahá-né xi-nsí chindee stná-nè xì obra quídá-nsí (sàhà nècuàchì ndahví). Te ¿índù chuun quídá-nsí obra mà? Divi sàhà-ñá nì quee más tñùñuhu xí Dios, te cundaà stná ini nèhivì ñà-cuàhà guá cudfì ini-nsiá quida-nsia obra. ²⁰Ñàyùcàndùá, (cutnáhà stná nècuàchìmà xi-nsí) sàhà-ñá màsà nìhìndèè nèhivì cuitnùhu-ne nsiùhù sàhà dìhùn mà, vàchi cuàhà gá nduá sàni taca. ²¹Cuní-nsí quida vii-nsí nùu nsidanicuú chuun xi-nsi, vàchi indéhe Dios. Doco nùu stná nèhivì cuní-nsí quee vii stná mà.

²²Daaní, iá stná inga ñani-ndà techuún-nsí cutnahá stná-nè sàà jaàn. Cunaha-nsiá, cuàhà gá chuun

sàni sàha-nsinè, ñàyùcàndùá sàni cundaà ini-nsi cúnsihi ndisa ini-nè quidá-né chuun xi mii-yá. Te vichi chicá más cudí ini-nè, vàchi ináhá-nè cuàhàn-nsià quida stná-nsià cumplir vichi. ²³ Ñàyùcàndùá, nú ndàcàtnùhù nèhivi ana nduú Tito, pues cachi-nsià xi-né ñà-divi compañeru yùhù nduú-né; ndúí-nsi iin-ni quidá-nsí chuun ì xi-yá ñà-chindee-nsí mii-nsiá. Te nú ni ndàcàtnùhù stná-nè sàhà dava ga ñani-ndà (icímí sàà), dandu cachì-nsia ñà-ndùú-né nècuàchì nì quida nèhivi xí Dios nombrar, te quidá víi stná-nè nacua cuní Cristu. ²⁴ Ñàyùcàndùá, quidañuhu-nsiá nsidaa nècuàchimà sàhà-ñá cundaà ini-nè màni ndisa-ne nùu-nsiá, te ducán cundaà stná ini nèhivi xí-yá ndoó cuàhà inga ñuu. Te nú ducán màni guá quida-nsia xi-né, dandu cunahà claru stná divi ñà-ndáà nduú nsidaa ñà-vàha sàni cachì xi nèhivi sàhà-nsiá.

Ñà-ndùá disàhà-xí nì techuún Pablo nèhivi cùhùn ñuu Corinto quihin xi cooperación sàhà nècuàchì ndahví

9 Vichi còò necesidad cachi guè xi-nsiá sàhà ñà-ndùá datacá-nsià sàhà nèhivi xí Dios, ² vàchi ináhí íá cuàhà voluntad xi-nsia, te ducán sàni cachi stnáì xi nècuàchì ladu Macedonia yohó. Vàchi cudí inì nacani xi-né nansa quidá-nsiá ladu Acaya jaàn, dècuèndè agua sàndòò-nsiá dispuestu chindee-nsiá, cachí xi-né. Ñàyùcàndùá, cuàhà gá stná nècuàchì ladu yohó sàni ndudii stná ini-nè (cuàha-ne). ³ Doco de todos modos, cuàhìn techuún iin ùi ñani-ndà sàà ndé ndoó-nsiá (ñà-chindee-né) mii-nsiá datacá nsihi-nsia ñà-ndùá cuàhàn-nsià cuàha-nsia. Dandu cunahà claru ñà-ndácuìsi nduá nì cachì (xi nècuàchì ladu yohó), màdi tñuhu, vàchi icímí coo ndisa cooperación

xi-nsia. ⁴ Vàchi cahví xi-nsiá ñà-coo listu nsidaámà, vàchi nú sàni sàà-nsi después, te tãñáha ga cuacatnahá, dandu cucahan nùu-nsí, yùhù xi stná nècuàchì Macedonia cutnáhà xí. Te mii stná-nsià, vihini cucahan nùu-nsiá, nú coá. ⁵ Ñàyùcàndùá, nì nacani inì, chicá vàha càhìn xi iin ùi ñani-ndà yohó ñà-codònnùu-né sàà-nè chindee-né mii-nsiá cuacatnahá ñà-ndùá nì cachi-nsià antes mà. Dandísá, coo listúà, te cundua na iin tñumanì ndiaha nì sàhatahvì-nsiá, màdiá nahi dìhùn nì tavà-nsí nùu-nsiá.

⁶ Cuní nsinuu inì-nsia palabra yohó: nú iyuhu chihi-nda, dandu iyuhu cosecha nachivàha-nda; doco nú chihi cuahà-ndà, dandu cahnú coo stná cosecha xi-nda. ⁷ Cada iin iin-nda según cudí ini-ndà, ducan xiñuhu cuàhatahvì-ndà; nú có-cuní ndisa-nda quida-nda cooperar, dandu còò necesidad cuàha-nda; màdi fuerza nduá. Vàchi Dios, cuàhà gá cudí ini-yà nú íá vàha voluntad xi-nda cuàhatahvì-ndà iñàha. ⁸ Te vátùnì quida stná-yà cuàhà gracia sàhà-ndà, te nìhi-ndà nsidaa ñà-ndùá xiñuhu nùu-ndà. Ni-iñàha mà-quidá falta nùu-ndà, dandu vátùnì quida stná-ndà nsidanicuú clase obra vàha. ⁹ Vàchi dohó cachí stná nùu tutu ìi:

Nì dàcútàhvì nècuàchimà cuàhà nèhivi ndahví; cónì cùhì ini-nè biene xi-ne, ñàyùcàndùá nicanicuahàn íá obra xi-nemà (nùu Dios).

¹⁰ Divi Dios nduú ana sàha xi-nda ñà-ndùá chihi-nda, xi ñà-ndùá xixí stná-ndà. Ñàyùcàndùá, icímí-yà cuàha stná-yàndó nsidaa ñà-ndùá xiñuhu sàhà-ñá (quida-nda obra), dandu quee cuahà stná (ñà-vàha nùu-ndà). Vàchi nahi tata chihi-nda, ducán nduú biene xi-nda, te nahi cosecha nduú stná obra quida-ndama. ¹¹ Ñàyùcàndùá, nú sàni nducuahà ñà-ndùá icímí-ndá,

dandu chicá más cui dacútâhvi stnahá stná-ndà. Te divi sàhà tñumanì cuàhàn-nsì dasàn-nsimà icúmì cuàhà nèhivì naquimanì-né Dios. ¹²Vàchi na chindéé-ndá ñanitnaha-nda ducán, (cuàhà gá quidá), màdi sàhà cuisì necesidad xi-ne chindéá; còó, vàchi cuàhà gá stná nèhivì icúmì naquimanì ndiaha xi-yá sàhà obra mà. ¹³Vàchi nú sàni xini-nè nansa ni chindee-nsiánè, dandu icúmì-nè ndenihi cahnú-néyà sàhà-nsiá ñà-sàni xini-nè ñà-ndàà nduá, nchícùn vii-nsiá razón ndiaha xí Cristu nacua cachí-nsiá. Te icúmì stná-nè naquimanì-néyà sàhà ayuda ni sàha-nsianè, xì sàhà stná nsidaa ayuda sàha-nsia ndéni nèhivì ní cui. ¹⁴Ñàyùcànduá, màni gá icúmì-nè cunihnu ini-nè sàhà-nsiá, te càcàn tàhvi stná-nè sàhà-nsiá nùu-yá ñà-ni xini-nè cuàhà gá gracia quidá-yá sàhà-nsiá. ¹⁵Te vichi, jansivéhé cahnú-yá sàhà tñumanì ndiaha xí-yá ni sàhatahvi-yándò, (divi Dèhemanì-yá)! Ni mà cúí sàà-ndà naquimanì-ndàyá nacua ndiá ìcà-ndà.

**Nansa ni dànsínúú ini Pablo
nècuàchì ñuu Corinto ñà-íá derechu
xi-ne, vàchi Jesús nduú ana ni
sàha xi-né chuun ì quidá-né**

10¹⁻²Sà-ináhá-nsiá màni ini Cristu; mà dáná-yá. Ñàyùcànduá, yùhù Pablo, sacúndáhvî nùu-nsiá ñà-màsà cóó ni-iin necesidad càhàn ndeí xì-nsiá na sái. Vàchi cachí dava nèhivì sàhí ñà-ndùf iin nèhivì cúchìtnu na ié' cut-náhí xì-nsiá, doco na iá xìqué, (te tiaí carta xi), dandu mà úhì càhàn ndeí, cachí-nè. Pues ñà-ndàà nduá, vihini ni-hnú ini càhàn fuertí xì dava-nsia. Vàchi tuxí ini dava-nsia sàhà-nsí ñà-quidá ndevàha-nsi na quidá ndéni nèhivì ní cui ñuhiví yohó. ³Pues, ñà-ndàà nduá, nèhivì ñuhiví yohó nduú-nsí, doco na cuní-nsì cundee-nsí (nùu ñà-có-ndiàà),

có-quidá-nsí guerra na quidá nèhivì ñuhiví yohó. ⁴Iá ndisa nahi arma xi-nsi, doco có-nduá arma xi ñuhiví yohó. Còó, arma ndiaha xí Dios nduá xichúûn-nsí, te nihá ndudu ì xì-yá, ñàyùcànduá vátuni cundee-nsí nùu nsidaa ñà-có-ndiàà iá ñuhiví yohó mate fuerte gà-ñà. ⁵Vàtuni cundee-nsí nùu nsidaa palabra nchichí chítñuní ini nèhivì tuxí inì-xi mii-né nduú-né mii-né, te sadí-nè nùu (palabra cachítñuhu) nansa cunitnàhà-ndà xì Dios. Vátuni cundee stná-nsì nùu-nè ñà-ni sàà-nè cunini stná-nè Cristu, te cunihnu vaha stná ini-nè cuisì nacua cuní mii-yá. ⁶Te mii-nsiá tu, nú sàà-nsiá cunini vaha ndisa-nsiayà, dandu ndiaha gá coo. Doco nècuàchì iin-ni có-cuní cunini (xì-yá), icúmì-nsí cuàha-nsinè iin conseju fuerte.

⁷Yùhù cuní cundehè-nsiá nansa ndisa iá chuun yohó. Nú iá iin-nsia tuxí inì-xi nduú nèhivì xí Cristu, pues ni cúnáhá-nsiá ñà-stná nsiùhù nduú stná-nsì nèhivì xí-yá nahi mii-nsiá. ⁸Mate ní càhàn ndeí iyuhu xi-nsiá na ní cachí ñà-íá ndisa derechu xi, doco có-cùcàhàn nùú sàhámà. Vàchi derechu mà, sàhà-ñá nacuàhandee ini-nsì mii-nsiá nduá disáhà-xí ni nihì-nsiá nùu Stoho-ndà Señor, màdiá sàhà-ñá quida quini-nsí xì-nsiá. ⁹Te màdi sàhà-ñá dayúhî stná-nsì mii-nsiá tiaá-nsí carta yohó. Còó. ¹⁰Yùhù (ináhí) cachí dava nèhivì sàhí ñà-ndee càhìn nùu carta xi, te fuerte palabra tiaí, doco nú sà-ìé' nùu-né, te indéhe-né núf, dandu mà finu guè, te ni mà túha guè càhàn vii', cachí-nè. ¹¹Doco ni cúnáhá-nè ñà-divi nacua cachí-nsì nùu carta xi-nsi na ndoó xícá-nsí, divi ducán icúmì-nsí quida stná-nsì na sàà-nsì ndé ndoó-nsiá.

¹²Nsiùhù, ni-iyuhu có-cuní-nsì dadavá stnahá-nsí xì nèhivì ndeníhí vaha guá xì mii-xí, còó; vàchi tucu dahuun xíquida-ne. Tuxí ini-nè ñà-cuisì modo xì mii-né nduú ley chicá ndiáà,

te ndeníhí vaha tnahá iin-ne inga-nè. Ñàyùcàndüá (náhà xìcà), nècuàchì có-cùndáà inì-xi nduú-né. ¹³Doco nsiùhù, có-nàndú-cú-nsí ñà-quee tñùñuhu xí-nsí, ni có-dàqufhvi-nsi mii-nsí nùù iin chuun cóni sáha Dios nsiùhù. Cuisì chuun nì ñihì-nsí nùù mii-yá nduá cáhàn-nsí sàhà-xí. Te dècuèndè ndé ndoó-nsiá jaàn nì sáha stná-yá nsiùhù chuun quida-nsi. ¹⁴Ñàyùcàndüá, màdiá yáha-nsi nùù-xí ndé nì cachi-yá xì-nsí nduá. Tucu cundua nú màsà sàà-nsi ndé ndoó-nsiá nì cùí. Doco cóó, nècuàchì primeru nì càhàn xì-nsiá razón ndiaha xí Cristu nduú-nsí. ¹⁵Doco iin chuun cóni sáha-ya nsiùhù, cóó, mà cáhàn-nsi sàhámà na ian nduá chuun xi-nsi; cóó. Doco nihnú ini-nsi quida ga-nsi más gà chuun xi-ya ndé ndoó-nsiá jaàn nú sàni ñihì-nsiá nì xinindisá-nsiá chicá fuerte, doco siempre mà yáha-nsi ndé nduú nùù-xí nì cachi Dios xì-nsí. ¹⁶Dandu después dècuèndè stná ñuu ndoó chicá nùù-xí cuní stná-nsi cùhùn-nsi cachitnùhu-nsi razón ndiaha xí-yá, doco ni xí ñá-jaàn, mà nándú-cú-nsí quee tñùñuhu xí-nsí sàhà iin chuun nì quida inga nèhivì. ¹⁷Vàchi nú cuní-ndà tavà-ndà tñùñuhu xí mii-nda, dandu ni cúnáhà-ndá ñà-cuisì Stoho-ndà Señor nduú tñùñuhu xi-nda. ¹⁸Vàchi ¿índù clase nèhivì icúmí ndee vaha nùù-yá? ¿A nèhivì tavá tñùñuhu xí mii-xí? Cóó, cuisì ana cudfì ini mii-yá sàhà-xí icúmí ndee vaha.

**Ñà-ndüá nì cachi Pablo sàhà nèhivì
dananí uun nduú apóstol nì
nìhì chuun nùù Jesús**

11 Vichi cuàhìn càhìn iin ratu na iin tè-cùmáni; ñàyùcàndüá, sacúndáhvî nùù-nsiá ñà-quidandee inì-nsia sàhí, por favor. ²Vàchi yùhù, cuàhà gá nacání inì sàhà-nsiá na ian nacání stná ini Yua-nda Dios sàhà

ndohó. Cunaha-nsiá, ducan iá stná na ian nì ndiadi tñùhu xi iin novia cuàhàn nandàhà. Vàchi mii-nsiá, na iin novia nduú-nsiá, te cuní sàà-nsiá ndé iá Cristu te cundoo-nsia nùù-yá nicanicuahàn. Doco na sàà-nsiá yucán cuní cunduu-nsia (nèhivì vii ndisa) na iin novia siempre sàni quida vii. ³Doco yúhî xì-nsiá, cótó dàcà dìni-nsiá, te mà cúnfhnú vaha ga ndisa ini-nsiayà. Vàchi ducán nì cuu xi Eva sàhana, (nì tñàtuu) cóó (nduú ñà-malu), te ñà-tñùhù guá-si nì ñihì-sí nì dandàhvì-siné. ⁴Ñàyùcàndüá, mii-nsiá, (caquin-nsiá cuidadu), vàchi nú ni sàà iin nèhivì nùù-nsiá, te càhàn-nè sàhà inga Jesús, mà úhì candisá-nsiánè, mate diín nduú Jesús xi nècuàchìmà, te diín nduú Jesús nì cachi nsiùhù xì-nsiá; te (xini-nsi) mà úhì candisá stná-nsiá yàha-nsia ndahà inga espíritu (quida-ne), mate diín espíritu nduá, màdi Espiritu ìì nì ñihì-nsiá daa. Te (xini-nsi), mà úhì stná cunindisá-nsiá inga palabra saa có-ndùdává xí palabra ìì nì xinindisá-nsiá daa. ⁵Doco siquiera, yùhù, davani ndiaá stnáì xì nècuàchì tuxí inì-xi xínduu guá apóstol ndiaha. ⁶Mate vihini mà túha giüé càhàn víí, doco ináhá vâhi ñà-ndüá cachí. Te mii-nsiá ináhá vâha stná-nsiá ñà-divi ñà-ndáà nduájàn, vàchi sàni xininùù-nsiá nsidaa ñà-ndüá sàni quida-nsi.

⁷Doco ¿a tuxí inì-nsia cuàchi nduá ñà-uun-ni nì cachitnùhi xì-nsiá razón ndiaha xí mii-yá? Dècuèndè menos nì ndòì sàhà-ñá cuní nì ndóó mii-nsiá xì chicá más tñùñuhu. ⁸Vàchi na ní sa-ìe jaàn chindéi mii-nsiá, ¿índù nì quixi ñà-ñisa itiacui? Pues divi nùù nèhivì xí-yá ndoó inga ñuu. Ñàyùcàndüá, yùhù quidé cuenta na ian nì sahnindàhvî nècuàchìmà, te có-ndüá ducán. ⁹Daaní, después na ní quida manì dihùn nùù, ni-iin centavu cóni xíquèn nùù-nsiá.

Còó; divi ñani-ndà nì quixi ladu Macedonia nì taxi xi ñà-ndùá xiñuhí mà. Te cuàhà cuidadu nì saquin vahi ñà-màsà quidá-nsiá ni-iin gastu sàhí, te nicanicuahàn ducan icúmí quide. ¹⁰ Te yùhù cachí xì-nsiá nacua chindéé Cristu yùhù càhàn ndài, mà nácóí cachì xì nēhivì inicutu ladu Acaya xi-nsiá (ñà-có-tníí dihùn xí-nsiá). Còó, mà cuáhi cadi ni-iin nēhivì nùí cachì ñà-jaàn. ¹¹ Te, ¿índù chuun cachí ducán? ¿A sàhà-ñá có-cùú inì sàhà-nsiá? Còó, vachi ináhá Dios ñà-cùú ndisa inì sàhà-nsiá. ¹² Doco iin-ni icúmí quidé ñà-ndùá quide sàhá màsà ñhìndèè nēhivì-mà coo cuadú gà-nè, te cachi-nè davani iá stná chuun xi-ne xì chuun xi nsiùhù. ¹³ Vachi cunaha-nsiá, tnùhu nduá cachí-nè ñà-nùù mii-yá nì ñhì-né chuun xi-ne. Dandahví uun-ne, te dananí uun-ne nduú-né apóstol xi Cristu. ¹⁴ Te mà úhì quida-ne ducán, vachi stná ñà-malu Satanás, tùha stná-si dama-sì mii-sí nanduu-sì na iin ángel nchíí ndiaha. ¹⁵ Ñàyùcàndùá, nècuàchì nchícùn xì-sí, mà úhì stná dama-ne modo xi-ne na iin nēhivì quida-xi iin chuun viì. Doco cunaha-nsiá, icúmí-nè ñhì-né (iin castigu) xi-ne nacua ndiá icà-nè.

Nansa nì ndoho Pablo sàhà-ñá quidá-né chuun ìí xí Jesús

¹⁶ Vichi tucutu cachí xì-nsiá: màsà cútúxí inì-nsia iin tè-loco nduí. Doco nú ducán tuxí inì-nsia, dandu ni cuáha-nsia lugar càhàn chíí na iin tè-loco; vachi stná yùhù cudíi stná inì cachì nansa ndiáá güé` (nacua quidá dava nēhivì ndé ndoó-nsiá). ¹⁷ Doco ñà-ndùá cuàhìn cachì xì-nsiá vichi, có-ndùá na iin palabra (sahnú) nì ñhí nùù Stoho-ndá Señor; cuisì na iin palabra loco nduá, vachi ñà-cuàhìn ndenihì vahi mií nduá. ¹⁸ Vachi sàni xini, ñà-cuàhà guá nēhivì ndeníhí vaha xi mii-xí sàhà ñà-ndùá

quidá-né, ñàyùcàndùá yùhù stná cuàhìn quide ducán. ¹⁹ Vachi mii-nsiá, ñà-cuàhà guá ináhá-nsiá, ñàyùcàndùá mà úhì candisá-nsiá càhàn iin tè-loco xì-nsiá. ²⁰ Dècuèndè candisá stná-nsiá nú xichúùn nēhivì mii-nsiá, te ò tñí-né ñà-icúmí-nsiá, te ò dandacú ndee-né nùù-nsiá, te ò cachíhì ini-nè mii-nsiá, te ò caní-né nùù-nsiá; pues nsidaámà candisá-nsiá. ²¹ Doco nsiùhù, cuicahnú gà inì-nsia sàhà-nsí, vachi cóni quidá-nsí xì-nsiá ducán.

Doco nú (jaàn) ndoó guá nēhivì sáhandee inì-xi ndeníhí vaha xi mii-xí, ádi vátuni stná yùhù càhìn sàhà mií ducán. Cuisì cuní cundaà inì-nsia ñà-na ian càhàn iin tè-loco nduá yohó. ²² Pues cachí nēhivì mà ñà-divi raza hebreu xínduu-ne. Doco yùhù, divi raza mà nduú stnáí. Daaní, nècuàchì ñuu Israel nduú stná-nè cachí-nè; pues divi ducaní stná yùhù. Daaní, cachí stná-nè ñà-Abraham nì sanduu yohòtéhè-né. Pues ni cúnáhá-nè yohòtéhè stnáí nì sanduu nècuàchimà. ²³ Daaní, cachí-nè ñà-divi Cristu xinúcuáchí-nè nùù-xí. Pues divi ducaní stná yùhù. Doco chicá más chuun xi mii-yá sàni quide nùù mii-né. Mate na càhàn tè-loco càhìn, doco ducán cachí, más gà nì quide nùù mii-né. Chicá cuàhà nì ñàhni cuií. Te chicá cuàhà nì sandiadi nùù mii-né. Cuàhà gà xichi sà-ié` ñà-cuì nì cuì. ²⁴ Ùhùn xichi nì casahnì cuií tè-raza Judea yùhù xì chirrión, 39 golpe nì ñhí iin iin xichi. ²⁵ Te ùni xichi nì ñàhni cuií stnáí xì vara, te iin xichi nì caniyuu-té yùhù sàhà-ñá cuì. Te ùni xichi nì càhà stná barcu ndé cuàhìn, ñàyùcàndùá iin ndui xì iin ñuu nì xique mahì tècuií mar. ²⁶ Cuàhà gà sàni xicanui. Dava yùte, ndé cùúnàhí nì yàhi. Te dava xichi ndiatú tècuihnà yùhù yàhi. Dècuèndè stná nēhivì raza mií, cumí stná-nè quida quini-ne xí, mii-né xì stná nècuàchì inga ñuu. Cuàhà gà peli-

gru yáhi na xicánúí ñuu nahnú, te ò yucù dānā, ò mar. Te peligrú nduú stnā na ié mahì nēhivì dananí uun nchicùn xì mii-yá. ²⁷ Cunaha-nsiá, yáha ga ùhì chuun quidé, vāchi cuāhā vida yáhi xicánúí. Có-quidì, xíhì doco, xíhì tècuí; te nú cóamā, quidándé inì, mate xíhì vixin ñà-còò sícoto vāha xi.

²⁸ Pues, ñà-jaàn nduá yáhi, te iá gā más ñà-cónì cāchf xì-nsiá. Daaní, nsiquívì cuāhā gā nacání stnā inì sàhā nēhivì xì Dios ndoó iin iin ñuu. ²⁹ Vāchi nú débìl iá anima iin ñani-ndā, dandu stnā yùhù, na ian débìl iá stnāi; te nú sàni tucù iin-ne nì quida nēhivì, dandu stnā yùhù ndohó stnāi.

³⁰ Ñàyùcāndùá, nú ndisa iá necesidad ndenihì vāha mií, dandu chicā vāha nacani xì-nsiá ñà-cuāhā guá vida yáhi, te dandohāmā yùhù. ³¹ Cunaha-nsiá, ñà-ndācuisì nduú nsidaa ñà-ndùá cāchf xì-nsiá yohó, te ináhā stnā mii-yá ana cahvì Stoho-ndā Jesucristu, divi Yuamāni-yá, ansivéhé-yā nicanicuahàn.

³² Na ní sa-ìe ñuu Damasco, iá stnā iin gobernador xinúcuáchì nùè rey Aretas yucán, te divi-tè nì dāndācú-te cundiaa soldadu yehè ñuu mà ñà-cùnì-te tnii-tè yùhù. ³³ Doco (nì nani) nama ndiadí ñuu mà ndé iá iin ventana tii, te nì sàcùnacai iin icā sicatè, te nì dānùù nēhivì yùhù (inga ladu), te ducán nì nihì nì càcui nùè gobernador mà.

Nansa nì dācùnì Dios Pablo ināha, te nì xini-nè cuāhā ñà-ndiaha

12 Yùhù ináhì còò ni-ināha nihìndèè-ndā nú ndeníhì vāha-nda mii-nda, doco cuāhìn quide seguir. Vichi cuāhìn cāhìn xì-nsiá sàhā ñà-ndùá dacunì Dios ndohó, vāchi cuāhā gā ñà-ndiaha xinì nēhivì dava xichi. ² Yùhù ináhì iin tiāa xiníndísá-xì Cristu, te sàcuāhàn-ndā iin ùxin cùmi

cuā nì ndiachi-né dēcuèndè ansivi ùnì (chicā diquì-xì). Có-ináhì a ní sàhàn-nè yucán xì na iá iquicùñù-nè, te ò cuisì anima-nè, sólo Dios ináhā. ³⁻⁴ Doco yùhù, ináhì nēcuāchìmā, te nì ndiachi-né nì sàhàn-nè ndè (iin lugar ndiaha) nani paraíso, mate có-ináhì a ní ndiachi stnā iquicùñù-nè nì sàhàn, te ò mii-nì anima-nè, cuisì Dios ináhā. Te ndè lugar yucán nì inini-ne palabra yáha ga ndiaha. Doco còò stnā permisú cachi-ndā palabra mà xì nēhivì. ⁵⁻⁶ Pues iin nēcuāchì nì xini ñà-jaàn, vihini tavi tnùñuhu xì-né sàhā ñà-jaàn, vāchi màdì tnùhu nduá, te ni màdì palabra cumāni cundua nú ni cāchf ducán nì cùí, (vāchi cunaha-nsiá, yùhù nduú nēcuāchìmā). Doco còò, mà cāchf ñà-jaàn. Cuisì nacání xì-nsiá ñà-ndùì iin nēhivì ùùn, te ndohó stnāi, còtò cutuxi ini nēhivì cuāhā gā ndiaf, mate tàñāha ga cuni-nè nansa ndisa quidé, te ò tàñāha ga cunitnùhu-ne nansa ndisa iá modo xi.

⁷ Cunaha-nsiá, ñà-ndiaha guá iá ñà-ndùá nì xinì ansivi daa, ñàyùcāndùá nì sàha Dios yùhù iin (ñà-dāndòhò-xì na ian) ihì iin inñu cahnú ìqué. Ducán (sáha-ya permisú) quida ñà-malu xì sàhā-ñā màsà ndeníhì vāha güé mií.

⁸ Mate ùnì xichi nì xicān tǎhvì nùè-yá áma dācùxíó-yāñā, ⁹ doco dohó nì cachi-yā xì: “Cunaha-ní, vātùnì sàà gracia xi nùè-ní. Vāchi nú cuítā-ní, dandu chicā ndiaha icúmì chindeí mii-ní”, nì cachi-yā. Ñàyùcāndùá, vichi cudfì inì nú cuítè, vāchi nú ducán, dandu chicā más icúmì nihitáhvì ndudu ì xì Cristu. ¹⁰ Sàhā ñà-jaàn, cudfì inì nú còò fuerzf, te ò cānāhā nēhivì xì, te ò yáha ndahvì, te ò taxi nēhivì yùhù, te ò yáhi cuāhā vida sàhā mii-yá, vāchi nú (cuāhā gā ndohì), te còò fuerzf, dandu chicā cuāhā icúmì nihitáhvì ndudu ì xì-yá.

**Ndà disàhà-xí nì nacani guá ini
Pablo sàhà nèhivì xí Dios ñuu Corinto**

¹¹ Cunaha-nsiá, na ní ndenihi vaha güe` mii` xì palabra jaàn, na iin palabra cachí iin tè-cùmàni nì sandua. Doco fuerza nì cachì ducán sàhà ñà-ndüá (cachí) mii-nsiá sàhí. Vàchi mii-nsiá nduú ana ndiá icà tavà xì tnùnuhu xí nì cùí. Mate nì cachí-ndà còò ni-ñàha ndiaf, doco siquiera dava-ni ndiaf xì nèhivì cachí guá xi-nsiá nduú-né apóstol xì mii-yá. ¹² Vàchi na ní sa-ìe xi-nsiá, cuàhà gá milagru fuerte nisa quide. Cuàhà gá ñàha ñà-ndulocó nèhivì nì quide, te cuàhà gá nì quidandee stná inì (na ní xinì cuàhà vida). Ñàyùcàndüá, sàhà nsi-daámà vètùni cundaà inì-nsia divi ana nì techuún mii-yá nduí. ¹³ Nacua siempre quidé xì nèhivì xí Dios inga ñuu, divi ducán nisa quida stnái xì mii-nsiá. Cuisi imindaa ñàha cóni ndúdává, divi ñà-cóni tní dìhùn xí-nsiá. Te nú cuàchi nduájàn, dandu sacúndáhvi` nù-nsiá ñà-cuicahnú ini-nsiá sàhí, por favor.

¹⁴ Vichi sà-ìé` ñà-sài ndé ndoó-nsiá inga tu, te vichi cundua ùni xichi. Doco ni-ñàha mà cáquin nù-nsiá, vachi màdi ñà-icúmí-nsiá nduá cuú inì sàhà-xí, còò; mii-nsiá cuú inì sàhà-xí. Vàchi (nahi dèhi xínduu-nsia, te) có-quidá tocar iin dèhe dacáyà biene ndutahví yuadfhà. Còò, yuadfhà quidá tocar dandútàhvi xì biene xì nù miá. ¹⁵ Ñàyùcàndüá, dispuestu ié` quide ndéni gastu nì cui sàhà ñà-vàha xì anima-nsiá, dècuèndè vida xì cuàha stnái nú iá necesidad. Doco ñà-ndüá xiní, mate ducán chicá más cuú inì sàhà-nsiá, doco chicá menos cuú ini mii-nsiá sàhí.

¹⁶ Dava stná nèhivì, cachí-nè sàhí ñà-ndáa nduá, cóni tní dìhùn xí-nsiá, doco ñà-cuàhà guá maña icúmí, ñàyùcàndüá, inga modo nì sahnindahví mii-nsiá, cachí-nè. ¹⁷ Doco ¿a ní sahnindahví ndise mii-nsiá na ní techuún

nèhivì nì sàà nù-nsiá? (Còò.) Te ¿a ní candiaa-nè dìhùn xí-nsiá? (Còò.) ¹⁸ Nì sacundahví nù Tito (ñà-cùhùn-nè) ndé ndoó-nsiá, teayùcàndüá cutnàhà-né xì inga ñani-ndà nì sàà. Doco ¿a ndísa nì sahnindahví-nè mii-nsiá? (Còò.) Amádi iin-ni nì quida stná-nè nahi yùhù, vachi iin-ni nihnú stná ini-nè nahi yùhù.

¹⁹ Vihini tuxí inì-nsia cuisì càhin ducán sàhà-ñá ndò vaha tu-nsi xì-nsiá. Doco còò. Indéhe Dios, ináhà-yà nansa cachí, te ndácùcahan stnái Cristu. Cuisi sàhà ñà-nacuàhandee inì mii-nsiá, ñàyùcàndüá tiaf nsidaa ñà-yòhó, ñani màni. ²⁰ Doco yúhí` sàhà-nsiá còtò sài yucán, te mà cùdí gá inì sàhà ñà-ndüá quidá-nsiá, te ò mii-nsiá, mà ndóo stná inì-nsia sàhí. Ndisa, yúhí` sàhà-nsiá, còtò sài, te ndoó-nsiá nàa tnahá-nsiá, cúmbidia inì-nsia, dacuídà stnahá inì-nsia, te ò ndeníhí ndiaha gá-nsiá mii-nsiá, te ò dandahví tnahá-nsiá, te xítñuhu tnahá-nsiá, te ò cucuádú-nsiá, có-xicánúú víi gá-nsiá. ²¹ Ndisa, yúhí, còtò sàà tui, te ndòo cahn nù Dios. Nacání gá inì ñà-vihini cundoo nècuàchi nì quida cuàchi sà-ìá quivì, te tàñàha ga naxicocufin ini-nè sàhà-ñá. Ndisa icúmí coi tnùnsí ini sàhà-né nú tàñàha ga cuu-ne arrepentir sàhà cuàchi nì quida-ne, a sea nì càhàn-nè xì ana cóni nándàhà xì-né, te ò iá viciu xi-ne, te ò ní quida-ne inga ñà-siquini.

**Nansa nì cachi Pablo na ní dàxínu-ne
carta yohó, cuidadu ni cundóo-ndá
màsà quidá ndevàha-nda, cachí-nè**

13 Vichi cunduu ùni xichi sài ndé ndoó-nsiá. Te nú sàni sài, (te quesáhà-ndá ndatnúhú-ndá sàhà ana có-quidá víi), dandu fuerza nduá cundoo ùi ò ùni testigu, dandu cundaà ini-ndá índü ñà-ndüú ñà-ndácuisì. ² Te vichi iá stná ñà-ndüá cuní cachì xì nsidaa nèhivì nì xida cuàchi antes, te ni cúniní stná nsidaa gá-nsiá, vachi nacua nì cachì na

ní sàhìn visita ùi mà, ducán cachí stnái vichi mate xica ié; nú ni sái, mà dácâcui ni-iin nêhivì (xiñuhu conseju). ³Ducán icúmî quide, vâchi xícân-nsiâ iin seña cundaà inì-nsiâ, a ndísá divi Cristu nì sàha xí derechu ñà-càhìn xì-nsiâ ducán, á coó. Cunaha-nsiâ, màdì débìl iá mii-yá ana dândàcù-xì nùè-ndà, còó; quidá-yá poder xi-ya nùè-ndà. ⁴Mate na ian débìl nì ia-ya na ní chituu-tèyá nchica cruz, doco vichi, còó. Itiácú-yà vichi sàhà poder xi ndudu ìì xí Dios. Ñâyùcàndùá, stná nsiùhù, mate còò stná fuerza xi-nsi nahi Cristu daa, doco sàhà poder xi-ya icúmí-nsí cutiacu gà-nsì ñà-chindee-nsí mii-nsiâ.

⁵Nacani vâha inì-nsiâ, a xiníndísâ ndisa-nsiâ mii-yá, á coó. Cundehe vâha-nsiâ anima-nsiâ. Xiñuhu cuàha-nsiâ cuenta ñà-ínacáá Jesucristu ini anima-nsiâ. Doco te nú còò-yá, dandísá, có-ndùú-nsiâ nêhivì sàni natùì nùè-yá. ⁶Doco cahnú gà Dios vâtùni cundaà inì-nsiâ sàhà nsiùhù ñà-ndùú-nsí nècuàchì sàni natùì nùè-yá. ⁷Te vichi xícân tàhvi-nsí nùè-yá sàhà-nsiâ ñà-màsà quidá-nsiâ ni-iin falta. Doco có-càchí-nsì ducán sàhà ñà-cutuxi ini-nsiâ vâha ga nsiùhù. Cuisi cuní-nsì quida-nsiâ ñà-íá viì, mate vihini mà sâà-nsiâ cundaà vâha inì-nsiâ ñà-sàni natùì stná-nsì nùè-yá. ⁸Doco nú ñà-ndâcuisì nduú palabra chináhá-nsì, dandu mà cúí cadì nêhivì nùá, cuisíâ

cui quidañuhu-néâ, te dacuítia-nèâ. ⁹Te nsiùhù, mate nduú-nsí nahi nêhivì còò ni-iñàha-xi, doco cudí ini-nsì sàhámà; cuisíâ cuní-nsì ñà-cucumi-nsiâ iin fe fuerte. Te iin-ni icúmí-nsí càcàn tàhvi gá-nsì nùè-yá sàhà-nsiâ ndè cachi sàà-nsiâ nduhì dahuun inì-nsiâ.

¹⁰Cunaha-nsiâ, cuàhìn dasái carta yohó nùè-nsiâ na tañáha ga sài nàcòti-nsiâ, còtó sài, te icúmî dandacú ndef nùè-nsiâ. Vâchi ñà-ndàà nduá, iá derechu xi sàni ñihí nùè Stoho-ndà Señor, doco cuisì sàhà ñà-nacuàhandee inì mii-nsiâ nduájàn, màdì sàhà-ñà quida quini xì-nsiâ.

¹¹Vichi, ni yáha vâha nsidaa-nsiâ, ñáni. Quida-nsiâ lucha quida viì-nsiâ nicanicuahàn. Te màsà cùhúun inì-nsiâ. Iin-ni ni cúníhnú stná ini nsidaa-nsiâ, te cundoo manì-nsiâ, dandu icúmí Dios cutnahá ndisa-ya xì-nsiâ. (Ansivéhé-yâ), cuú ini-yà sàhà-ndà, te danácòo dadí ndiaha-yá ini-ndà.

¹²Nacasàhú stnahá víi-nsiâ ñà-xínduu-nsiâ nêhivì ìì xí-yá. ¹³Te nsidaa stná nêhivì xí-yá ndoó yohó, cásàhú stná-nè xì-nsiâ.

¹⁴Vichi ni cúcúmí-nsiâ cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Te ni sâà stná-nsiâ cundaà inì-nsiâ ñà-cuàhà guá cuú ini Yua-nda Dios sàhà-ndà. Te nicanicuahàn ni cútnáhâ stná Espíritu ìì xí-yá xì nsidaa-nsiâ. Amén.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Nèhivì xí Dios Ndoó Ladu Galacia

1 Yùhù nduí Pablo, iin ana nì nihì chuun ìi nùu Jesucristu xì nùu ana nì dànátíacú xí-yá, divi Yua-nda Dios. Màdi nùu nèhivì nì níhì chuun ma. Còó, màdi nèhivì ùún nduú ana nì sáha xí-ñà.

² Yùhù xì nsidaa nèhivì xí-yá cutnáhâ xí yohó, cásàhú-nsì xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì ladu Galacia natáca cahvi xí-yá.

³ Ni cúcúmí cuáhà-nsiá gracia nùu Yua-nda Dios xì stná Stoho-ndà Jesucristu. Te ni cúndóó cueé-nsiá quida-ya.

⁴ Pues divi Jesucristu nduú ana nì sàha nì xihì sàhà cuàchi-nda sàhà-ñá càcu-nda nùu nsidaa ñà-có-íá vii íá ñuhiví yohó, vâchi ñà-jaàn nduá nì chitnùnì ini Yua-nda Dios coo, ⁵ ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn. Amén.

Còó cá inga palabra ìi cunchicùn-ndà, te càcu-nda, cuisí-ní palabra ìi xí Jesús

⁶ Cunaha-nsiá, cuáhà gá ndulóquf ñà-yàchì guá sàni nacoo-nsia ichì víi mii-yá ana nì cana xi-nda sàhà gracia xi-ya. Vâchi inga palabra sànhicùn-nsia vichi. Vâha palabra mà cahan-nsiá, ⁷ doco còó, mà sâà ndudava xi ñà-ndúú palabra vâha ndisa xi mii-yá. (Cunaha-nsiá, náhà xicà) jaàn ndoó dava nèhivì cuní dacà xí-nsiá, cuní-nè dama-ne ñà-ndúú razón ndiaha xí Cristu. ⁸ Doco nú có-ndùdávâ palabra xi-ne mà xì palabra nì cachitnùhu nsiùhù xí-nsiá daa, dandu ni sâà nècuàchìmâ ndañuhu-né ndè andea chicá vâha, mate ángel nì quixi ansivi nduú-né; te ò stná nsiùhù, nú có-ndùdávâ gá palabra cachí-nsì vichi xì ñà-primeru, dandu ni sâà stná-nsì ndañuhu-nsí chicá vâha. ⁹ Tucutu cachí

xí-nsiá nacua sàni cachì xí-nsiá antes, ndéni nèhivì ní cui ni cáhàn xí-nsiá iin palabra tucu íá, te có-ndúâ palabra nì xinindisá-nsiá daa, pues ni sâà-nè ndañuhu-né andea chicá vâha. ¹⁰ Ducán cachí, doco màdi sàhà-ñá cuní ndòo vâhi xì nèhivì ñuhiví nduá. Còó. Dios nduú ana cuní cudìi inì-xi sàhí, vâchi nú nèhivì-ní, dandísá mà cúf cunduu guè iin nècuàchì xinúcuáchí nùu Cristu.

Nansa nì nihì Pablo chuun ìi nùu Jesucristu

¹¹ Cunaha-nsiá, màdi nèhivì ùún nì náchúhún tnahá xi palabra ndiaha nì cachitnùhi (xí-nsiá), ñàni. ¹² Màdi nèhivì ñuhiví yohó nì nácáni xí palabra mà xí. Cóni dàcuàhîâ nùu nèhivì ùún. Còó, divi Jesucristu nduú ana nì dàtnúú xì sàxinít-nùní sàhâ mà.

¹³ Mii-nsiá, sà-ínáhâ-nsiâ nansa nisa quide antes na ní sanchicuín religión xi nècuàchì raza-nsì Judea, yâha ga nisa quida quini xì nèhivì natáca cahvi xi Dios, vâchi nisa cuní dandánúhî nsidaa nècuàchìmâ nì cúf. ¹⁴ Te yàchì nì quee stná cuáhà fama xi nùu nèhivì religión xi-nsi, te menos nì ndòo nsidaa nècuàchì dava ga nùf, vâchi chicá ndee nì sanchicuín estilu xi xii-nsí. ¹⁵ Doco Dios, sàhà ñà-sàni nacàxin-ya yùhù ndè na táñâha ga tùinuí ñuhiví, ñâyúcàndúâ nì quida-ya gracia sàhí, te nì cana-ya yùhù, vâchi ducán nì chitnùnì ini-yâ ¹⁶⁻¹⁷ ñà-cuninúí Dèhemaní-yá, dandu después (cùhìn cacaniu) cachitnùhi xì nèhivì nsidaa ñuu (ñà-ndiaha guá) Dèhemaní-yá. Daaní, na ní nsihì nì xinì mii-yá, dandu yàchì nì sàhìn ladu Arabia. Cóni sàhìn ndatnuhí xì nèhivì ñuhiví yohó, ni cóni sàhàn stnáì ñuu Jerusalén ndé ndoó nècuàchì apóstol mate dihna-ne nì nihì-né chuun ìi xí-yá, dandu yùhù. Còó, dihna ladu Arabia nì sàhìn, dandu nì ndixi tui ñuu Damasco.

¹⁸ Daaní, nì yàha ùnì cuìa, dandísá nì sàhìn ñuu Jerusalén, te nì xinitnàhí xì Pedro. Te yucán nì ìe sàhùn quivì nì sacutnahí xì nècuàchìmà. ¹⁹ Doco nècuàchì xínduu apóstol dava ga, còó, cónì xinf-nè, cuisì-ní ñani Stoho-ndà Señor nani Jacobo nì xini. ²⁰ Te cunaha-nsiá, nsidaa ñà-ndúá tiaf nùù-nsiá yohó, ñà-ndácuisi nduá, vàchi ináhá Dios.

²¹ Daaní, después, màndixi nì nsiaa tui ladu Siria, te después nì nsiaa stnái ladu Cilicia. ²² Doco nèhivi cahvi xi Cristu ndoó ladu Judea, cónì sàà-nè cunitnàhá-né xí, ²³ cuisì-ní nì xinitnùhu-ne ñà-có-quidá quini guè xì-né. Antes nisa cunì dandánúhí nècuàchìmà sàhà-ñá xiníndísà-né mii-yá, doco vichi xicánúú stnái cachitnùhi xì nèhivi nansa cunindisá stná-nèyà. Pues divi palabra jaàn nduá nì xinitnùhu nècuàchìmà sàhí, ²⁴ te cuahà gá nì naquimanì-né Dios sàhámà.

Ñà-ndúá nì cacachi dava ga nècuàchì apóstol na ní nataca-nè xì Pablo ñuu Jerusalén, te nì ndatnuhu-né

2 Daaní, nì yàha ùxin cùmì cuìa, dandu nì sàhàn tui ñuu Jerusalén, cutnàhá stnái xì Bernabé, te ndacá stnái Tito. ² Vàchi nì dàtnúú Dios ini anímè ñà-icúmí cùhìn, ñàyùcàndúá nì sàhìn ñuu mà. Te na ní sàì yucán, dandu nì nataca cuaán-nsí, yùhù xì nèhivi idónuu, te nì ndatnuhí xì-né nì dàtúú nùù-né nansa ndisa iá palabra ìì cachitnùhi xì nèhivi inga ñuu. Ducán nì quide sàhá màsà ndóó uun nsidaa chuun cuahìn quide, ni màsà ndóó uun stná nsidaa ñà-ndúá sàni quide antes. ³ Doco còó, cónì càchí-nè (iá ñà-quidámànì gá). Ni cónì càchí stná-nè icúmí màcùtuu stná seña xi Dios ìcà compañeruì Tito, mate nècuàchì inga raza nduú-né. ⁴ Ñà-ndàá nduá, yucán nì sandoo stná dava nèhivi (cachí ñà-fuerza màcùtuu seña mà), doco

nèhivi nì tnàtuu dèhé uun ndé nataca-nsì nì sanduu-ne, có-ndúú ndisa-ne nèhivi xí Yua-nda Dios, vàchi maña uun nì quida-ne, cuisì-ní cuní-nè cuìtnùhu-ne nansa quida-nda ñà-có-nchícùn gà-ndà ley xi mii-né sàhà-ñá libre ndoo-nda nì quida Jesucristu. Doco vichi cuní-nè natenchicùn tu-nda ley xi-ne. ⁵ Doco nsiùhù, còó, ni-iyuhu cónì cándisà-nsí palabra xi-ne, vàchi cuní-nsì ñà-iin-ni cucumi ñi-nsiá palabra ndácuisi xí-yá nacua cachí razón ndiaha xí-yá.

⁶ (Nacua sàni cachì), yucán nì ndatnuhí xì nècuàchì cachí chicá idónuu. Doco nùù yùhù, có-quidámà a xínduu-ne nècuàchì iá fama xi, ò á coó, vàchi iin-ni indéhe Dios nsidanicuu-nda. Pues, cunaha-nsiá, cónì dàndàcù nècuàchìmà nùf ñà-dami ñà-ndúá quidé. ⁷ Còó, vàchi nì cundaà ini-nè ñà-yùhù quidá tocar cacanuì mahì nèhivi cuahà raza (cachitnùhi palabra ìì); doco Pedro, còó, cuisì nèhivi raza-nsì Judea cachitnùhu xi-né palabra mà. ⁸ Te mate ducán nduá, doco imindaa mii-yá nduú ana chindéé xí ndúì-nsì. Mahì nèhivi raza Judea xicánúú Pedro quidá-né chuun ìì xí-yá, te yùhù, mahì nèhivi inga raza xicánúú, doco iin-ni chindéé-yà ndúì-nsì. ⁹ Ñàyùcàndúá, nì sàà nècuàchì idónuu ma nì cundaà ini-nè nansa iá chuun ìì sàni ñihitáhvì. Te sàhámà nì tnii ndahà tnàhá-né xí, xì stná Bernabé. Cunaha-nsiá, Jacobo xì Pedro xì Juan nì sanduu nècuàchì idónuu ma, te nì cachi-nè xì-nsí ñà-iin-ni chuun nduá quidá nsidaa-nsí, cuisìá nùù nèhivi inga raza ni cùhùn nsiùhù, te mii-né, nèhivi raza Judea càhàn xì-né, nì cachi-nè. ¹⁰ Cuisì-ní (inga palabra gà) nì cachi stná-nè xì-nsí, divi ñà-màsà nándodó-nsí chindee-nsí nèhivi ndahví (ndoó ladu xi-ne). Ñàyùcàndúá, yùhù siempre ñà-jaàn nduá nacánì inì quide.

Nansa nì cachi Pablo xì Pedro na ní ìa-ne ñuu Antioquía, nì sàha-ne nècuàchìmà iin conseju

¹¹ Doco después, na ní quesaa Pedro ñuu Antioquía, dandu nì cãhìn xì-né, nì indehè váhi nùù-né, te nì chinahí-nè, vâchi cóni quidá víi-né yucán. ¹² Vâchi na tãñãha ga quesaa nècuàchì ñuu-nsì vâxi cuenta xi Jacobo, dandu nì saxixi tàcá-nè xì nsidaa nècuàchì inga raza yucán. Doco na sãni caquesaa nècuàchì inga mà, dandu nì naxicocufìn ini-nè, cóni xixí gá-nè xì nècuàchì inga raza mà, vâchi yúhí-nè cuitnùhu nècuàchì raza-nsì Judea. ¹³ Dandu después, nsidaa gá stná nècuàchì raza-nsì ndoo yucán, cóni quidá víi stná-nè, (vâchi nì quecuaán stná-nè), mate ináhá-nè nansa ndiá ìcà-né quida-ne; ndè stná Bernabé nì quida stná-nè ducán. ¹⁴ Doco yùhù, na ní xinì có-xíquida víi-né nacua cachí palabra ndàcuisì xí razón ndiaha, dandu nì cachì xì Pedro, te iníni nsidaa nèhivì yucán; nì cachì: “Mii-ní, iin nècuàchì raza-ndà Judea nduú stná-ní, doco vichi (sàquidà-ní nahi nèhivì inga ñuu), có-chívãha gà-ní estilu xi raza-ndà, vâchi vichi sàquidà-ndà na quidá nèhivì inga raza. Ñàyùcàndùá, ¿índù chuun sàni quida stná-ní na ian cuní-ní ñà-fuerza chivãha stná nècuàchì inga raza mà es-tilu xi raza-ndà?” (nì cachì xì-né).

Nansa icúmí nècuàchì raza Judea quida-ne sàhà-ñã càcu-ne, divi icúmí stná-nè cunindisá-né mii-yá

¹⁵ Nsiùhù nècuàchì raza Judea, có-nduú-nsí nècuàchì cuàchi nahi nècuàchì inga raza (cahan-nsí). ¹⁶ Doco ináhá vãha-nsi còò ni-iin ndee vãha nùù Dios sàhà-ñã chívãha uun-ne ley sãnaha. Còò, cuisì-ní nú ni cúníhnú vãha ini-ndà mii Jesucristu, dandísá càcu-nda, ináhá-ndá. Ñàyùcàndùá, divi ñà-jaàn nduá quidá-nsí, vâchi

ináhá-nsí cuisì ñà-cunihnu vãha ini-ndà mii-yá ndiaá, te ducán ndee vãha-nda nùù-yá, màdiá chivãha-nda ley sãnaha ma, vâchi sàhà ley mà, mà sàà ni-iin nèhivì ndee vãha-ne nùù-yá. ¹⁷ Doco nú micúisi sàhà Cristu cuní nsiùhù nècuàchì raza Judea ndee vãha-nsi nùù (Yua-nda) Dios, dandu ñà-yucán queá ñà-nduú stná-nsì nèhivì cuàchi (nahi nèhivì dava ga). Doco te nú ducán nèhivì cuàchi nduú stná-nsì, dandu ¿a sàhà ñà-nchícùn-nsì Cristu nduájàn? Còò, ni loho có-nduá ducán. ¹⁸ Doco nú iladú sàni nacoo canúú-ndá iñãha (nahi ley sãnaha ma), te tucutu cuní-ndà natenchicùn-ndãñá, dandísá nsidá cuàchi-nda, doco cuisì mii-nda quidá xi mii-nda ducán. ¹⁹ Yùhù, sàhà-ñã (fuerte guá castigu) xi ley mà, nì sàì nì quide cuenta na ian sàni xihì nì quidamà; doco vichi sàni natiacu stnáì, te sà-itiácúì nùù Dios. ²⁰ Vâchi quidé cuenta na ian nì cutnahí xì Dèhemanì-yá Cristu na ní sàcùtuu-ya nchìca cruz. Doco vichi, sà-itiácúì, vâchi inì anímè itiácú mii-yá, màdi ndisa yùhù. Mate ñuhiví yohó ié, te iá iquicúnúì, doco cuisì sàhà ñà-nìhnú vãha inì mii-yá, ñàyùcàndùá itiácúì vichi. Cahví xì-yá, vâchi cuú íni-yá sàhí, te nì sàha-ya nì xihì-yá sàhí. ²¹ Ñàyùcàndùá, yùhù cachí, mà váha nacoo-nda gracia xi Dios iladu; (doco divi ducán quea) nú sàhà ley sãnaha ma sàni ndee vãha-nda nùù-yá nì cùí, vâchi nú ducán, dandu uun-ni nduá nì xihì Cristu.

Cuisì sàhà fe xi-nda cui ndee vãha-nda nùù Dios, màdi sàhà-ñã chivãha-nda ley sãnaha

3 ¿Ndahví mii-nsiá nècuàchì Galacia! vâchi có-nìhnú víi gá inì-nsia vichi. ¿Índù chuun nì sàha-nsia nì dandãhvì nèhivì mii-nsiá, te vichi có-nchícùn gà-nsiá palabra ndàcuisì xí-yá, mate claru sàni cachitnùhi xì-nsiá sàhà

Jesucristu, nansa ni xihì-yà nchìca cruz? ²Pues vichi cuní cachi-nsiá xí: ¿ndiá nduá ni quida-nsia, te ni nihì-nsiá Espíritu ìi xí Dios? ¿A ní chivàha-nsia iin ley sàhana? (Còó), cuiisì ñà-ni inini-nsia palabra ìi, te ni xinindisá-nsiá, ñàyùcàndüá ni nihì-nsiá Espíritu ìi. ³Ñàyùcàndüá, ¿índü chuun có-sàa-nsiá cundaà ini-nsia? (Sà-ináhá-nsiá) ñà-divi Espíritu ìi nduú ana ni chindee xi-nsiá na ní quesaha-nsiá xicá-nsiá ichì Dios. Te vichi ¿a tuxí ini-nsia ñà-micuísi-nsiá cuàhàn-nsiá daxínu-nsia (salvación xi-nsia)? ⁴Cuàhà gá sàni ndoho-nsia (sàhà Jesús), te ¿a icúmí ndòo uun stná nsidaamá? Cahnú gá Dios ñà-màsà ndóo uan. ⁵Daaní, jaàn iá stná iin ana dànhitáhvi xi-nsiá ñà-chindee Espíritu ìi mii-nsiá, te quidá stná-nè milagru ndiaha. Doco ¿a sàhà ñà-nchícùn-nè ley sàhana nduá quidá-nèamà? Còó, cuiisì sàhà ñà-xiníndisâ-né mii-yá.

⁶Pues, divi ñà-jaàn nduá ni quida stná Abraham sàhana, ni xinindisá-né Dios, te ñà-yúcán ni ndee vaha-ne nù-yá. ⁷Sàhà ñà-jaàn vátùni cundaà ini-ndà sàhà nsidaa nècuàchì sà-ìcúmí xí fe ñà-nahi descendencia xi Abraham xínduu stná-nè. ⁸Vàchi nùu tutu ìi ni tiaa sàhana ni cachitnùhu Dios nansa icúmí nèhivì vichi ndee vaha-ne nù-yá sàhà cuiisì-ñà xiníndisâ-né mii-yá, mate nèhivì ndéni raza ni cui ni cúnúú-né. Ñàyùcàndüá, ni cachitnùhu-ya xi Abraham iin ñà-vàha, cachí-yà: “Sàhà mii-ní icúmí nèhivì nsidaa ñuu nihitáhvi-né cuàhà gá ñà-ndiaha ñi”. ⁹Ñàyùcàndüá, vátùni cundaà ini-ndà, nú xiníndisâ stná-ndàyá, dandu cundiatú stná anima-ndà na ian ni cundiatú Abraham sàhana na ní xinindisá-né mii-yá. ¹⁰Doco nú cuiisì cuní-ndà cundoo-nda sujetu nùu ley sàhana, dandu iin-ni icúmí stná-ndà nihì-ndà castigu cachí ley mà, vachi dohó cachá: “Nèhivì có-quidá ndisa

nsidaa ñà-ndüá cachí tutu yohó, tàhvi chíhán-né”, cachá. ¹¹Sàhámà nàhà claru, mà sàà iin nèhivì ndee vaha-ne nùu Dios sàhà-ñà nchícùn-nè ley mà, vachi cachí stná tutu ìi mà: “Nèhivì xiníndisâ-xí-yà, te ndeé vaha-ne nù-yá, divi cucumi xi vida ndiaha”. ¹²Doco ley sàhana ma, màdì fe nduá xicàn cucumi-nda. Còó, vachi cachá: “Cuiisì nú ni quidá ndisa-nda cumplir nsidaa ñà-ndüá cachá, dandu nihì-ndà cutiacu ndiaha-nda”.

¹³Doco ndohó, sàni xidahan Cristu-ndó nùu chihan cachí ley mà, vachi mii-yá, cuenta xi-nda ni ndoho-ya castigu sàhà chihan ma nacua cachí nùu tutu ìi: “Tàhvi chíhán nsidaa ana itácáá nùu iin yutnù”, (cachí Dios). ¹⁴Pues divi ducán ni cuu xi Jesucristu sàhà-ñà vátùni nihitáhvi stná nèhivì nsidanicuú ñuu ñà-ndiaha ñi ni cachi Dios xi Abraham. Ñàyùcàndüá, vichi cuiisì xiñuhu cunindisa-ndayá, dandu nihitáhvi-ndà Espíritu ìi ni quida-ya comprometer antes.

Tucu iá ley sàhana, có-ndùdává xí ñà-ndiaha ñi ni cachi Dios xi Abraham chicá antes

¹⁵Vichi cuàhìn nacani xi-nsiá iin ejemplu tii, ñàni; cuàhìn nacani xi-nsiá nansa quidá nsidaa-nda ñuhivì yohó. Ináhá-ndá nú sàni cuyucun iin tutu ndé ni ndatnuhu sahnu-nda ñà-quida-nda iñàha, te sàni cua firmar, dandu iin-ni sàni ndòo, mà dáma, ni mà chíyòdo gá-ndà palabra nùá. Te ducán quida-nda mate tutu xi nèhivì úun nduá. ¹⁶(Pues divi ducán sàni quida stná Dios), ni saquin-yà compromisu nùu Abraham ñà-nihitáhvi-né ñà-ndiaha ñi xí-yá, mii-né xi ana cunduu descendencia xi-ne. Doco (na ní cachí-yà xi-né ducán), cóni càchí-yà icúmí nsidaa gá inga descendencia xi-ne nihitáhvi-né, na ian cuàhà-né (càhàn-yà sàhà-xi) ni

cúí. Còó, sàhà imindaa descendencia xi-ne nì càhàn-yà sàhà-xí, divi nduú Cristu. ¹⁷ Ñàyùcàndùá, yùhù cachí, nú ducán fuerte guá nì saquin Dios compromisu xì Abraham, te ùi xichi nì cachi-yà xì-né palabra mà, dandu mà cúí dàma-ña quida iin ley nì cuyucun 430 cuià después; còó, mà cúí ndòo uun ñà-nduá nì cachi-yà mate ní sàcòo inga ley mà. ¹⁸ Vàchi nú sàhà ley mà nihitáhvi-ndà nì cúí, dandu mà cùndúá iin compromisu icúmí-yà quida ndisa-ya cumplir. Còó. Doco ñà-ndiaha ñi nì cachi-yà xì Abraham mà, ñà-yùcàn ndisa nduú compromisu.

¹⁹ Pues (sàhàmà ndácàtnùhù-ndà), ¿índù chuun quidá ley sànahama vichi? Pues cuiisì sàhà ñà-cundaà ini nèhivi índù-ñá nduú cuàchi, ñàyùcàndùá nì sàha-yanè ley mà, dandu cucumi-néà dècuèndè quesaa mii-yá ana nduú ndisa descendencia xi Abraham, vachi divi mii-yá nduú ana cuàhàn nihitáhvi xì ñà-ndiaha ñi nì cachi Dios daa. Cunaha-nsiá, tìxi iin ángel mozo xi-ya nì sàha-ya ley mà, te Moisés nduú ana nì sàcùin dava cuenta xi nèhivi nùu Dios. ²⁰ Doco nú cachí-ndà nì sàcùin dava Moisés, pues cuní cachàmà ndoó ùi ana (ndatnúhú), màdiá imindaa (ana càhàn). Doco (na ní saquin Dios compromisu xì Abraham), còó, cuiisì-ní imindaa mii-yá (nì càhàn, te sàhàmà mà cúí ndòo uan).

**Chuun quidá ley sànahama nduá
chindéandò sàà-ndà
cunindisa-nda Jesucristu**

²¹ (Pues, ¿nansa cachi-ndà vichi?) ¿A sadí ley sànahama ma nùu compromisu nì cachi Dios quida-ya? ¿Còó, mà cúí! Vachi ni có-sàà ley mà taxa vida ndiaha. Doco nú vātùnì quida ducán ni cúí, dandísá divi sàhájàn vātùnì ndee vaha-nda nùu-yá. ²² Doco còó, màdi ñà-jaàn nduú chuun quidá ley

mà, cuiisì nduá iin ñà-càchítñùhu uun xi-nda ñà-ndòó nsidaa-nda tìxi poder xi cuàchi-nda. Te ducán iá sàhà-ñá ni sàà-ndà cunindisa-nda Jesucristu, te nihì-ndà ñà-ndiaha ñi nì cachi Dios antes.

²³ Doco na tãña ga sàà tiempu ñà-cuisì cunindisa-ndayá, dandu ley sànahama ma nduá nì sanchicùn-ndà, còó inga ñàha, vachi ducán nì chitnùnì ini Dios quida-nda, divi ñà-cundiatu uun-nda ndè cachi sàà quivì datú-ya nansa cui cunindisa-nda (Jesús). ²⁴ Vachi ley sànahama ma, na ian quidá nècuàchì ndiaá xì ñà-cuati, ducán nì saquida, cuiisì nisa chindeándò ndè cachi nì sàà tiempu nì quesaa Cristu, dandu cunindisa-nda mii-yá, te ducán ndee vaha-nda nùu-yá.

²⁵ Te vichi cuiisì-ní fe mà nduá nchícùn-ndà, ñàyùcàndùá có-xiñùhù gá cunindisa-nda ley sànahama ma na ian nduá ana ndiaá xì-ndà vichi. ²⁶ Còó, vachi sàhà-ñá xiníndísá-ndá Jesucristu, ñàyùcàndùá, nahi dèhe sahnú-yá sàndùú nsidaa-nda. ²⁷ Vachi, na ní cuhiù-ndà quivì nì tenchicùn-ndà Cristu, dandu na ian nì dàma anima-ndà nduá, te nì nàcùnihnu ini-ndà nahi mii-yá.

²⁸ Sàhàmà mà cúí cachi gà-ndà díin nduú nècuàchì raza Judea, te díin nduú nècuàchì raza Grecia; còó. Stná nècuàchì nduú patrón, xì stná nècuàchì quidáchúin saín nùu-né, na ian iin-ni sàni nanduu nsidaa-né vichi. Ni màdi (chicá ndiaá) stná nècuàchì tiàa nùu nècuàchì ñàhà; còó. Iin-ni xínduu nsidaa-nda ñà-nchícùn-ndà Jesucristu. ²⁹ Te nú nèhivi xì Cristu nduu-nda, dandu vātùnì quida stná-ndà cuenta ñà-ndùú stná-ndà descendencia xi Abraham, te ducán vātùnì nihitáhvi stná-ndà ñà-ndiaha ñi nì cachi Dios daa.

4 Vichi chicá claru cuàhìn cachì xì-nsiá ñà-nduá cuní cachi nsidaa palabra jaàn. Ni cachí-ndà iá iin tètii icúmí ndutahvi xì ñà-cuicà nùu yua-té.

Doco nú tii vá-te, dandu queámà na ian peón uun nduú-te, mate stoho nsidanicuú ñà-cuicà mà icúmí-té cunduu-tè. Doco tii vá-te, ² ñàyùcàndùá, iá-te ndahà ana ndiaá xì-té, te ndoó stná ana ndiaá xì ñà-cuicà témà ndè cachi sàà-te cuàà-te nì cachi yua-té. ³ Pues divi ducán nìsa ìa stná xì ndohó na tãñaha ga sàà-ndà cundaà vaha ini-ndà; nahi ñà-cuati nì sanduu stná-ndà; iin ichì chicá sencillu xì ñuhivì yohó-ní nduá nì sanchicùn-ndà, te cuisì ñà-ndùá cachámà nìsa quida-nda. ⁴ Doco na ní sàà meru tiempu vaha, dandu nì techuún Dios Dèhemani-yá quixi-ya ñuhivì yohó ñà-tùinuù-yá nùù dihi-yá. Te (na nìsa ìa-ya yohó) nìsa ìa stná-yà sujetu nùù ley sahnua-ma. ⁵ Doco ñà-disáhà-xì nì quixi-ya nduú ñà-danáà-yá sàhà nsidaa nèhivì ndoó stná sujetu nùù ley mà, dandu càcu-ne. Ñàyùcàndùá, (sàhà-ñà-nì quida-ya ducán), vátùni nì sàcùnduu-nda dèhe ndisa Yuamáni-yá. ⁶ Te Yuamáni-yá, sàhà stnámà sàni sàhatahvì stná-yàndó Espíritu xì Dèhemani-yá ñà-coo Yà-ìl mà ini anima-ndà; te vichi cachí fuerte-yàmà “Yuamáni” (ini anima-ndà, cáhàn-yà cuenta xi-nda nùù Yua-nda Dios). ⁷ Ñàyùcàndùá có-ndùú gá-ndà cuisì nahi peón xi-ya; còó. Dèhe ndisa-ya sàndùù-ndà, te nú ducán, dandu cuàhà gá icúmí-ndà nìhitàhvì-ndà nùù-yá sàhà ñà-nhìcùn-ndà Cristu.

**Ñà-ndùá nì cachi gà Pablo,
ndulócò-nè sàhà-ñà nì tùcù
nècuàchì Galacia inga ichì**

⁸ Antes, na tãñaha ga cunaha-nsiá Dios, dandu stoho-nsià nì sanduu ñà-có-ndùú ndisa Dios, te ndee ní sacusahnúá nùù-nsiá. ⁹ Doco vichi, sà-ináhà-nsiá mii-yá, te ò chicá vaha nì cachí-ndà sà-ináhà-yà mii-nsiá. Ñàyùcàndùá, ¿indù chuun cuní tu-nsia

nàcùndoo-nsia tìxi iin ley mà cúí chindee xi-nsiá? Vàchi ley mà, còò ni-ìnhà nìhì-nsiá nùá. ¹⁰ Doco vichi cuàhà estilu chívàha-nsia; cuàhà quivì chívàha-nsia, xì cuàhà stná vicò, te nsidácáhnù stná-nsià na natiácú yoo. Dècuèndè stná cuà nsidácáhnù-nsiá. ¹¹ Ñàyùcàndùá, cuàhà gá nacánì inì sàhà-nsiá, màdí ndòo uun nsidaa ñà-ndùá sàni dàcuahì mii-nsiá.

¹² Yùhù sacùndáhvì nùù-nsiá ñà-iin-ni nì nácùnìhnù inì-nsia nacua nìhnù inì yùhù, ñánì; vàchi (na ní sàì yucán) ndè modo xi mii-nsiá nì nadàma stnáì.

Mii-nsia, còò ni-ìnhà nì quidá-nsiá xì yùhù. ¹³ A nsinúú inì-nsia ñà-sàhà iin cuèhè (nì ndòì ndé ndoó-nsiá), dandu nì cáhìn xì-nsiá razón ndiaha xì mii-yá. ¹⁴ Te mii-nsiá, cónì cáhìchì inì-nsia yùhù, mate cuàhà vida nì xini sàhà cuèhè mà, doco cónì nácóó-nsiá yùhù. Còó; nì naquimani-nsiá yùhù na ian ángel xi Dios nduí, ò nahi mismo Jesucristu. ¹⁵ Pues vichi, ¿ndiá nduá nì cuu? Vàchi yáha ga nì sacudiì inì-nsia antes nì cúí. Yùhù ináhì, dispuestu nì sandoo-nsia dècuèndè cuàhà stná-nsiá yùhù nduchìnúù-nsiá nú nì cáquiàn nì cúí. ¹⁶ Dòcò vichi, ¿a sàni nacuni ùhì-nsiá yùhù ñà-nì cachì xì-nsiá cuisì ñà-ndùú ñà-ndáà?

¹⁷ Nècuàchì sàni dándàhvì xì-nsiá, màni gá cáhàn-nè xì-nsiá, doco có-ìá vaha, vàchi cuisì cunì-nè danándodó-né mii-nsiá nsiùhù, te cunchicùn-nsiá mii-né. ¹⁸ Pues vátùni iá ñà-cáhàn màni-ndà xì nèhivì, cuisì-ní iin chuun vaha nì cùndúá, dandu ñà-jaàn ndisa cudiì inì, mate có-ìé xì-nsiá jaàn. ¹⁹ Vàchi cunaha-nsiá, nahi dèhi xínduu-nsia; doco vichi cuàhà gá dandohì mií sàhà-nsiá inga xichi, te iin-ni icúmì ndohi ndè cachi sàà-nsiá (nàcùnìhnu vaha tu inì-nsia) nahi Cristu. Vàchi na ian ndohó dihi-nda na quesáà-ndà ñuhivì, ducán ndohó stnáì

sàhà mii-nsiá. ²⁰ A sácú vaha ni coí ndé ndoó-nsiá vichi. Te a sácú vaha stná ñà-màsà cáhàn ndee gué` xì-nsiá nì cùí. De plano, có-cùndàà inì nansa ga guide xì-nsiá.

Ejemplu sàhà ùì nècuàchì ñàhà sàhaha nani Agar xì Sara

²¹ Vichi cuàhìn cachi inga iin palabra xì mii-nsiá nècuàchì cuní cunchicùn xì ley sàhaha. Cuf ñà-nsinuu ini-nsià nansa cachí mismo ley mà ndé ²² nacání nansa nì quida Abraham sàhaha. Ùì dèhe-ne nì tùinuù-xí ñuhiví, cachá`, te dihi dèhe sahnú-né nì sanduu (Agar). Nècuàchìmà, iin nècuàchì có-íá libre nì sanduu-ne, vachi ducání quidáchúfún saín-né. Doco dihi inga dèhe Abraham mà (nani Isaac, còó; meru ñàhàdihí-nè) nì sanduu nècuàchìmà, te iin nècuàchì libre nì sanduu-ne. ²³ Te íá inga iñàhà sàhà dèhe criada mà, vachi na ian quesáá nsidanicuú gá mée ñuhiví, ducán nì quesàa-te. Doco dèhe nècuàchì libre mà, còó. Milagru nì sandua nì tùinuù-vé ñuhiví, te ducán nì cuu ndisa palabra nì cachi Dios xì Abraham antes. ²⁴ Te cunaha-nsiá, ejemplu nduú stná nsidaájàn, vachi nahi ùì ley xínduu stná nècuàchì ñàhà mà. Agar yucán nduú ley nì nihì nèhivì ndè yucù Sinaí, te nèhivì nchícùn xì ley mà vichi, có-ndòó-né libre. ²⁵ Ladu Arabia íá yucù mà, te ley nì nihì nèhivì lugar yucán nduú nahi Agar mà. Te (ináhá-ndá) có-ndòó nèhivì nchícùn xì ley mà libre vichi, vachi ñuu-nè Jerusalén, có-nduá iin ñuu íá libre vichi. ²⁶ Doco ñuu ndohó Jerusalén íá ansiví, nahi dihi-nda nduá, te libre ndisa íá. ²⁷ Vachi dohó cachí tutu ùì:

Nècuàchì ñàhà còó déhe-xi, ni cùdí ini-nè mate ni-iin dèhe-ne còó. Te xiñuhu ndàhì vico stná-nè, te cudì ini-nè mate táñàhà ga tùinuù ni-iin mée xi-ne, vachi (cuàhà gá cundiátú-nè). Mate còó gá nècuàchì

vehe-ne, vètùni cudì ini-nè (na ian) ndoó cuàhà dèhe-ne.

²⁸ Pues cunaha-nsiá, nahi (dèhe Abraham nani) Isaac mà (xínduu nsidaa-nda), ñàni, vachi dèhe ndisa mii-yá sàni nanduu-nda sàhà palabra ndiaha nì cachi-yà, na ian nì cuu xì stná Isaac mà. ²⁹ Doco ñani Isaac nì tùinuù-xí nahi nsidaa gá nèhivì ñuhiví, quini nì quida-tè xì ñani tii-té, divi tètì nì tùinuù ñuhiví nì quida Espíritu ùì. Te iin-ni dècuèndè vichi ducán quidá stná nèhivì có-nchícùn xì Espíritu ùì, quini quidá stná-nè (xì-ndà). ³⁰ Doco ¿índù gá ñà-càchí tutu ùì? Dohó cachá`: “Tavà dahuun-ní criada mà xì dèhe-ne vehe-ní, vachi mà ndútàhvì dèhe-ne nùù-ní, cuisì-ní dèhe nècuàchì libre nihítàhvì”, ducán cachá`. ³¹ Ñàyùcànduá, (sàhà ejemplu mà sàni cundaà ini-ndà), divi nahi dèhe nècuàchì libre mà xínduu-nda, ñàni, màdì nahi dèhe nècuàchì có-íá libre.

Iin-ni ni cùndóó-ndá libre nùù ley sàhaha

5 Vichi sàni tavà Cristu ndohó libre nùù ley sàhaha, te sàhájàn cuní-yà cundoo dahuun-nda libre nicanicuahàn. Ñàyùcànduá, iin-ni ni cúnáhá-nsiá ñà-jaàn, te màsà túcù-nsiá cunchicùn-nsiá ley sàhaha ma, vachi sadfàmà nùù-ndà na iin yugu (xi buey).

² Cunini vaha-nsia; yùhù Pablo cáhìn xì-nsiá: mà cùí chíndéé Cristu mii-nsiá te nú fuerza ni càcàn-nsiá màcùtuu seña xì Dios icà-nsiá (nacua cachí ley sàhaha). ³ Yùhù cachí xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì cuní màcùtuu seña mà icà-xí, nú ducán ni cuu-xi-nsiá, dandu fuerza quida stná-nsiá cumplir nsidaa gá ñà-nduá cachí ley mà. ⁴ Vachi nú cuní-nsiá ndee vaha-nsia nùù-yá sàhà ley mà, dandu còó ni-iñàhà nduú gá Cristu nùù-nsiá. Vachi ñà-sàni nacuaà-nsiá gracia xi-ya nduá. ⁵ Doco

cunaha-nsiá, cuiſi ñà-cunindisa-nda mii-yá nduá xiñuhu, te ducán chindéé stná Espíritu ìl xí-yá ndohó quida-nda, vâchi sâhà cuiſi ñà-jaàn nduá niñnú ini-nda ndee vâha-nda nùu-yá. ⁶Vâchi nùu ndohó nèhivì xí Jesucristu, có-quidámà a itúú seña mà ìcà-nda, ò á coó, cuiſi ñà-ndiáà nduú ñà-cunihnu vâha ini-nda mii-yá, te cuu stnahá ini-nda sâhà-nda.

⁷Mii-nsiá, ndiaha gá nì saquida-nsia antes na nisa xinindisá vfí-nsiá. Doco vichi, ¿nansa nì niñi nèhivì nì dàtúcù-nè mii-nsiá ñà-có-nchícùn gà-nsiá ñà-ndúú ñà-ndácuisi? ⁸Pues (náhà xicà), màdi mii-yá ana cana-xi-nsiá gloria nduú ana datúcù xì-nsiá ducán. Còó. ⁹Te (ináhá-nsiá) iyuhu-ní tàtnà nsidátáchí xí pan quée, te cuàhà gá ndutáchâ. (Te ducán stná xì chuun malu, iyuhu-ní ñà-có-ndiáà, te sàni xitià inicutu.) ¹⁰Doco yùhù càhvì xì Stoho-nda Señor ñà-màsà cúnchícùn gà-nsiá ichì mà. Te nècuàchì dacá xì dìni-nsiá, icúmí-nè cunsida-ne cuàchi-ne, ndéni nèhivì ní cui nì cúndúú-né.

¹¹Ñàni, nú ni quésáhi cachì xì nèhivì ñà-xiñùhù màcùtuu seña mà ìcà-né, dandísá mà quidá quini ga nècuàchì (raza Judea) xí nì cùf, ni mà cúduchí stná ini-nè sâhà palabra cachí sâhà (nansa nì xihì Jesús nchica) cruz.

¹²Nècuàchì dacá xi-nsiá, chicá vâha ni sâà-nè quida quini-ne xì mii-né, (màdi mii-nsiá).

¹³Cunaha-nsiá, divi sâhà-ñá niñi-nda quee-nda libre, ñàyùcàndúá nì cana Dios ndohó, ñàni. Doco màdi sâhájàn icúmí-nda permisu quida ndevâha-nda; còó, mà cùf. Vâchi vichi ñà-ndúá xiñuhu nduú ñà-iin-ni cuu stnahá ini-nda sâhà-nda, te ducán niñi-nda cunucuachi vfí-nda nùu ñanìtnaha-nda. ¹⁴Vâchi iá iin palabra tii cachí ley mà, te nú ni quida-ndañá cumplir, dandu queámà ñà-sàni chivâha stná-nda

nsidanicuú ley mà. Te divi palabra tii ma nduú ñà-xiñùhù cuu ini-nda sâhà ñanìtnaha-nda nacua cuú stná ini-nda sâhà mii-nda. ¹⁵Doco nú náâ stnâhà-nda na iin quisi dâná, dandu vihini sâà stná-nda dandâñúhù stnaha-nda.

**Nansa chindéé Espíritu ìl
ndohó, sadí-yà nùu ñà-có-lá vfí
cuní-nda quida-nda dava xichi**

¹⁶Yùhù cachí xì-nsiá, iin-ni ni cándísâ-nda chindee Espíritu ìl xí Dios anima-nda, dandu mà quidá gá-nda ñà-có-ndiáà xího nèhivì ñuhivì quida-ne. ¹⁷Vâchi Espíritu ìl, có-ndòo ini-yà sâhà ñà-chicuéhè cuní ndahà sâhà-nda quida, te ni có-càndísâ stná-mà quida ñà-ndúá cuní Espíritu ìl, vâchi có-xiñùhù tnâhá-yá xán, ñàyùcàndúá, ùhì iá quida-nda ñà-ndúá cuní-nda quida-nda. ¹⁸Doco nú Espíritu ìl nduú ana dachítunì ini xì-nda, dandu còò modo dandacú gá ley sàhana ma nùu-nda.

¹⁹Náhà xicà índù iñâha nduá xího nèhivì ñuhivì quida-ne, vâchi xiní-nda càhàn-nè xì nèhivì cóni nándàhà xì-né. Quini quidá-né, doco có-cùcâhán nùu-né. ²⁰Cahvi-né ñà-có-ndúú Dios ndisa, te sâhàn stná-nè nùu tètàtnà xì nùu tètadí. Daaní, xiní ùhì stnahá stná-nè, te náâ stnahá stná-nè. Xího stná-nè ñà-icúmí ñanìtnaha-ne. Te yàchì xidá stná ini-nè. Ventaja xi mii-né nduá siempre cuní-nè tavà-né. Te mà ùhì cudoo stná-nè, te quecuâán-né xì nècuàchì xínduu nèhivì xí mii-né. ²¹Tùha stná-nè cumbidia ini-nè, te sahní stnahá stná dava-ne. Xíni stná-nè, te quidá-né escándalo. Te cuàhà gá ñà-chicuéhè nahi ñà-jaàn quidá stná-nè. Pues sàni cachì xì-nsiá sâhà nèhivì tùha ducán, te tucutu cachí guè xì-nsiá vichi sâhà-né ñà-mà nunca niñitâhvi-né sâà-nè cundoo-ne ñuhivì ìl xí Dios.

²² Doco díin iñàha nduá quidá Espíritu ì ini anima-ndà, vèchi sàhà mii-yá vátùni cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, te cudìi ndiaha stná ini-ndà. Vátùni cunihnu dadí ndiaha stná ini-ndà quida-ya. Te mà úhi quidandee stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà, nú chindéé-yándô. Te mà úhi stná càhàn màni stnaha-nda iin-nda inga-ndà, te cunduu stná-ndà nèhivì vaha. Sàhà mii-yá mà úhi quida ndisa-nda cumplir; ²³ te mà cóo dana stná-ndà. Te vátùni nihì stná-ndà cadì-ndà nù-ndà ñà-màsà quidá ndevàha-nda. Cunaha-nsiá, (inicutu ñuhivì) còò ni-iin ley cachí xì-ndà ñà-màsà quidá-ndá ñà-vàha yohó. ²⁴ Vèchi nsidaa ndohó nèhivì xí Jesucristu, quida-nda cuenta na ian nì xihì stná-ndà na ní xihì-yà nchìca cruz, te sàháyucàndùá mà xího gá-ndà quida quini-nda, ni mà cúnihnú quíní gá stná ini-ndà. ²⁵ Vèchi nú sàhà Espíritu ì itiá-cú-ndà vichi, dandu ni cuáha stná-ndà dacúndéhe-yándô ichì-yá.

²⁶ Màsà cúcáhán-ndá mii-nda nduu-nda mii-nda, te cundoo-nda datnahá stnaha-nda. Còò, màsà cúmbidia stnahá ini-ndà sàhà-ndà.

Ndiá icà-ndà chindee stnaha-nda

6 Nánì, nú ni cándiáá sàhà iin-nsia nùu cualquier iin cuàchi, dandu vivì-ni càhàn-nsià xì nècuàchì cóni quidá víi mà sàhà ñà-nihì-né nacunihnu viì ini-nè, doco cuisì nèhivì chitu Espíritu ì xí Dios ni cúndúú ana càhàn xì-né. Te xiñuhu coo stná nècuàchimà cuidadu màdí quida stná mii-né iin falta. ² Te nú ia iin ñanìtnaha-nda có-cùndàà vaha inì-xi, dandu siempre ni nácuàhandee ini-ndàné, vèchi ñà-chívàha viì-ndà ley xi Cristu nduámà. ³ Te nú tuxí ini-ndà cuàhà gá ndiáá-ndà, dandu cuisìá mii-nda dandahví-ndà mii-nda nduámà, vèchi còò ni-iñàha ndiáá-ndà, nú ducán.

⁴ Ñàyucàndùá, iin iin-nda xiñuhu nacani ini-ndà a vátùni iá ñà-ndùá quidà-ndà, á cóo, te nú ducán, dandísá vátùni cudìi ini-ndà sàhà mii-nda, màdíá cundehè-ndà ñà-ndùá quidá ñanìtnaha-nda, a ver, amádi chicá quidá víi ndohó. ⁵ Vèchi iin iin-nda icúmí-ndá nacuaàha-nda cuenta sàhà ñà-ndùá nì quida-nda.

⁶ Nsidaa nèhivì dacuahá palabra ì nùu ana chináhá xì-né, ndiá icà stná-nè chindee-né nècuàchimà xì ñà-ndùá icúmí-nè.

⁷ Màsà cuáha-nsia dandahví nèhivì mii-nsiá. Mà cúí nàcuìdiqui uun-nda mii-yá, vèchi cachí dichu: “Ñà-ndùá nì chihi-nda, divi nihì-ndà”. ⁸ Vèchi nú ni quida-nda cuisì ñà-ndùá xího ini mii-nda, dandu icúmí-ndá sàà-ndà ndañuhu dahuun-nda. Doco nú ni quida-nda nacua cuní Espíritu ì xí Dios, dandu sàhámà nihítáhvi-ndà vida ndiaha nicanicuahàn. ⁹ Ñàyucàndùá, màsà cúñáñá-ndá quida-nda nsidaa ñà-lá viì, vèchi nú iin-ni ni quida-nda ducán, te có-cùhúún ini-ndà, dandu cundiatú ndiaha anima-ndà.

¹⁰ Sàhájàn, nú iá nansa quida-nda obra nùu ñanìtnaha-nda, dandu ni quida-ndañá. Te nú nèhivì iin-ni cahví stná xì Yua-nda Dios nduú stná-nè, dandu chicá más xiñuhu chindee-ndané.

Ultimo ñà-ndùá nì cachi Pablo xì nècuàchì ladu Galacia, te ndahà mii-né nì tiaa-neà

¹¹ Vichi míí tiaí letra nahnú yohó. ¹² (Cuàhìn càhàn guè xì-nsiá sàhà) nècuàchì cuní màcùttuu seña xi Dios icà nèhivì. Cunaha-nsiá, cuisì sàhà-ñá cuní-nè ndòò vaha-ne xì nèhivì nduá, vèchi yúhí-nè quida quini nèhivì xì-né (nú nchìcùn-nè cuisì ichì mii-yá ana nì xihì) nchìca cruz, divi Cristu. ¹³ Te cunaha-nsiá, ni có-chívàha viì stná mii-né ley sàhaha ma, mate cudí guá

ini-nè itúú seña mà icà-né. Te cuní-nè màcùtuu stná mà icà mii-nsiá sàhà-ñá cundee-né nùù-nsiá, te ducán quee cuàhà tnùñuhu xí-né (cahan-né).¹⁴ Doco yùhù, cuisì tnùñuhu xí ana nì xihì nchìca cruz nduá cuní quee, divi tnùñuhu xí Stoho-ndà Jesucristu. Te sàhà-ñá nì xihì-yà ducán, còò cá ni-iñàha iá ñuhiví yohó (ndiaá nùí), vàchi quidé cuenta na ian sàni xihì stnái nchìca cruz xì mii-yá, te có-ndùlócô guè sàhà ñà-iá ñuhiví yohó.¹⁵ Vàchi nú nèhivì xí Jesucristu nduu-nda, dandu màdi ñà-cutuu seña icà-ndà nduá ndiaá. Te nú còò stná

seña mà, ni mà chíndéé stná mà-ndó, cuisì ndiaá ñà-cucumi-nda iin anima saa.¹⁶ Te nsidaa nèhivì nchícùn ndisa xi palabra yohó, ni sáà-nè cundiatú ndiaha anima-nè, te Dios ni cúndéhe ndahví xí-né, vàchi quidá-yá cuenta na ian xínduu stná-nè nèhivì xí-yá Israel.

¹⁷ Vichi màsà cuáhachuún uun ga ni-iin nèhivì yùhù, vàchi cuàhà gá (sàni ndohi sàhà) Jesús, cuàhà gá seña itándiaa ìqué (ndé nì ducùn).

¹⁸ Ni cúcúmí anima-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu, ñàni. Sà-iá.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Nèhivì xí Dios Ndoó N̄uu Éfeso

1 Yùhù nduí Pablo, iin ana nì nihì chuun ìi nùu Jesucristu, vèchi ducán nì chitnùnì ini Dios quide. Te vichi tiaf carta yohó nùu nsidaa mii-nsiá nèhivì ìi xí-yá n̄uu Éfeso, nsidaa mii-nsiá nècuàchì iin-ni cahvi stná xì Jesucristu. ²Contentu ni cúndóó-nsiá quida Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu, te cuàhà gá gracia xi-ya ni cúcúmí-nsiá.

Cuàhà gá cundiatú anima nsidaa nèhivì xí Jesús

³Ansivéhé cahnú Yua-nda Dios, divi mii-yá ana cahvi stná Stoho-ndà Jesucristu, vèchi Yuamánì-yámà nduú-yá. Te sàhà-ñá nduu-nda nèhivì xí Dèhemani-yá, ñàyùcàndùá sàni sàhatahvi-yándô nsidanicuú ñà-ndiaha ìi íá ansivi. ⁴Te sàhà stná ñà-ndùá nì quida mii-yá, ñàyùcàndùá nì nacàxin Dios ndohó dècuèndè na táyôo ñuhivì sàhà-ñá cundoo-nda nùu-yá, te cunduu-nda nèhivì ìi còò falta xi. ⁵Te sàhà ñá-cùu guá ini-yà sàhà-ndà, ñàyùcàndùá nì chitnùnì ini-yà sàà-ndà cunduu-nda dèhe ndisa-ya. Divi ñà-jaàn nduá nì nacani ini-yà, te sàhámà nì chitnùnì ini-yà ñà-nihitáhvi-ndà ducán sàhà (obra nì quida) Jesucristu. ⁶Te vichi tavá-nda tñùñuhu xí-yá ñà-ndiaha guá nì quida-ya nì sàhatahvi-yándô gracia, te sàhà gracia mà sàni nihì-ndà nì cundiatú vaha anima-ndà nì quida Dèhemani-yá. ⁷Vèchi sàhà-ñá nì xihì Dèhemani-yá, te nì xitià nìl-yá, ñàyùcàndùá vètùnì nì nacuidahan-yándô nùu tñùndoho, vèchi nì ndutu cuàchi-nda ñà-nì quida guá-yà gracia sàhà-ndà; ⁸te sàhà gracia nì quida-ya mà, fuerte gá sàni dàtnúu-yà ini anima-ndà; ndiaha gá sàni nduhii sàxínítnùnì-ndà nì quida-ya. ⁹Tiempu

antes nisa ìa dèhé ñà-ndùá nì nacani ini-yà quida-ya quivì vèxi xi-nda, doco vichi sàni cachitnùhu-ya xi-nda nansa íamá, nì cachi-yà nansa nì chitnùnì ini-yà quida-ya, ¹⁰ñà-cunduu Cristu ana cusahnú nùu nsidanicuú inàha, ñà-ìá ansivi xì ñà-ìá stná ñuhivì. Te seguru icúmí cuu ndisa nsidaámà na sàà meru quivì xán.

¹¹Sàhà-ñá nduu-nda nèhivì xí Cristu, ñàyùcàndùá sàni nihitáhvi guá-ndà nùu Dios, vèchi divi ñà-jaàn nduá nì nacani ini-yà antes. Te mii-yá, nacua chitnùnì ini-yà quida-ya, divi ducán siempre quidá ndisa stná-yà. ¹²Te nsiùhù nècuàchì primeru nì quìhvi ichi Cristu, ducán nì chitnuni ini-yà nihitáhvi gá-nsi sàhà-ñá chicá más tñùñuhu xí-yá quee sàhà ñà-ndiaha guá nì quida-ya xì-nsí. ¹³Daaní, después nì xinitnùhu stná mii-nsiá palabra ndàcuisì xí-yá, divi razón vaha nansa càcu-nda, te nì xinindisá stná-nsiá Cristu. Ñàyùcàndùá nì nihì stná-nsiá Espiritu ìi xí-yá, nacua nì quida-ya comprometer. Te Espiritu ìi mà nduú nahi seña ñà-sàni nanduu-nda nèhivì ìi xí-yá. ¹⁴Doco cuisì-ní tñumàni primeru nduú Espiritu ìi, vachi más gá icúmí-ndà nihitáhvi-ndà na sàà quivì nacuaca-yándô, vèchi nèhivì xí mii-yá nduu-nda ñà-sàni dànáà-yá sàhà-ndà. Te cuàhà gá stná tñùñuhu ndiaha xí-yá icúmí quee quivì (nihitáhvi guá-ndà ducán).

Nansa nì xicàn tàhvi Pablo nùu Dios ñà-nì cuàhatahvi-yá nèhivì xí-yá iin anima nchichí

¹⁵Cunaha-nsiá, sàni xinitnùhi ñà-fuerte guá nihnú inì-nsia Stoho-ndà Jesús xì ñà-cuàhà guá cuú stná inì-nsia sàhà nsidaa nèhivì xí-yá. Ñàyùcàndùá, ¹⁶siempre naquímánì Dios sàhà-nsiá, te xicàn tàhvi nùu-yá ¹⁷ñà-nì ndúunchichí ndiaha-nsiá quida Espiritu ìi; te ni chíndéé stná-yà mii-nsiá mànihì

ini-nsià sàhà Dios, dandu chicá cunaha vâha-nsiayâ. Divi ñà-jaàn nduá xícàn tàhví nùù Yuandiaha-nda Dios, divi mii-yá ana cahvi stná Stoho-ndà Jesucristu. ¹⁸ Daaní, xícàn tàhví stnáì nùù-yá ñà-nì dátñùù-yà sàxínítnùní-nsià sàhà-ñá cundaà vâha ini-nsià nansa íá tnùndé ini ndiatu-nda nùù-yá, vâchi ñà-sàni cana-yàndó íá ndisa tnùndé ini xi-nda. Te xícàn tàhví stnáì ñà-nì sâà-nsià mànihì ini-nsià ñà-ndiaha guá sàni nihitâhvì-ndà cuàhà ñà-vâha nùù-yá, nsidanicuú ndohó nêhiví fi xí-yá. ¹⁹ Te xícàn tàhví stnáì ñà-nì cùndàà inì-nsia ñà-cuàhà guá poder ndiaha ícúmí-yá, te vâtùni nacuahandee ini-yà ndohó nècuàchì xiníndísá-xí-yá. Te divi sàhà poder ndiaha ma ²⁰ ni dânatíácú-yà (Dêhemaní-yá) Cristu, dandu ni nsihi ni natiacu-yà ni nana-ya ansivi dècuèndè gloria, te ni sàcòo-ya ladu cuahá Yua-nda Dios. ²¹ Te vichi diquì-xí íá-yà, te cuàhà gá más ndiaá-yà nùù nsidaa ana cusáhnù, xì nùù nsidaa ana itá fuerte, xì nùù nsidaa ana ícúmí xí poder, xì nùù nsidaa ana dândàcú, xì nùù nsidanicuú gâ stná ana ndácùcahan nêhiví tiempu vichi, te ò tiempu vâxi xi-nda inga ñuhiví. ²² Nsidanicuú inâha, sàni ndòa sujetu nùù Cristu ni quida Yua-nda Dios. Te nsidaa ndohó nêhiví iin-ni cahvi xi-yá, sàni chitnùnì ini-yà dandacú Cristu nùù-ndà na ian dândàcú òndà nùù-ndà. ²³ Te ndohó, nahi iquicúñú mii-yá nduú stná-ndà. Te sàhà ndohó na ian sàni sacatnahá nsihi cuerpu xi-ya, na ian íá nsihi-ya vichi. Te mii-yá nduú ana íá inicutu ñuhiví xi ansivi.

**Nansa cuú ini Dios sàhà-ndà,
te ni dâcâcu-yàndó**

2 Vichi sà-itiácú ndisa anima-nsià. Doco antes na ian còo vida xi anima-nsià ni sá-ia nùù-yá ñà-cuàhà guá cuàchi-nsia; ² vâchi nisa cudii

inì-nsia quida-nsia falta nahi nsidaa gá nêhiví ñuhiví. Nisa inini-nsia tàchì malu cusáhnù nùù nsidaa gá ñà-malu xicá ansivi, te divi quisi jaàn dacàhàn xì nsidaa nêhiví có-iníní xí Dios. ³ Daaní, stná nsiùhù, nisa xicanuu stná-nsi cutnâhâ-nsí xì nècuàchì có-quidá víi ma; vâchi nsidaa-nda, nacua nisa xicàn ini cuerpu xi-nda xì sàxínítnùní-ndà, ducán nisa cudii ini-ndà quida-nda. Ñâyùcândüá, cuàhà gá castigu xi Dios ni càyà sàhà cuàchi-nda, nacua càyà-ñà sàhà nsidaa gá stná nêhiví cuàchi.

⁴ Doco Dios, cuàhà sàstnùhù cuhí ini-yàndó; vâchi yâha ga cuú ini-yà sàhà-ndà; ⁵ ñâyùcândüá, ni quida-ya gracia sàhà-ndà, te ni dâcâcu-yàndó. Mate còo vida ndiaha nùù anima-ndà sàhà cuàchi ni quida-nda, doco ni quida-ya cuenta na ian ni natiacu stná-ndà na ní natiacu Cristu. ⁶ Ñâyùcândüá, ducán íá na ian ni cutnaha-nda xi-yá na ní natiacu-yà ni quida Yua-nda Dios. Te quidá stná-yà cuenta na ian sàni nana stná-ndà ndè gloria, te vichi cutnaha-nda xi Jesucristu ndoo-nda yucán xi-yá ni quida Yua-nda Dios. ⁷ Pues ñà-jaàn sàni quida-ya sàhà-ñá nicanicuahàn ni queé cuàhà tnùñuhu xí-yá sàhà gracia ni quida-ya na ní indehè ndahví-yàndó sàhà Jesucristu; ⁸ vâchi micuísí gracia nduá sàni càcu-nda ñàni xinindisa-ndayá. Màdi iin chuun ni quidá ndohó nduá ni càcu-nda, còo. Ñà-ndüá ni cutahví-ndà nùù Dios nduá. ⁹ Ni màdi obra vâha ni quida-nda nduá ni dâcâcu xi-nda. Còo, còtó sàà iin-nda cucahan-nda chicá ndiaá-ndà. ¹⁰ Còo, mii-yá ni quida-ya obra xì ndohó, te sàhájàn sàni ndusaa anima-ndà. Vâchi na ní sàcùndoo-nda nùù Jesucristu ni ndusaa íní-ndà sàhà-ñá cui quida stná-ndà cuàhà obra vâha nacua ni chitnùnì ini-yà quida-nda.

**Nsidaa nêhivì xí Jesús,
iin-ni nêhivì xínduu-ne**

¹¹ Ñâyùcàndùá, xiñuhu nsinuu ini nsidaa mii-nsiá nècuàchì inga raza, vâchi có-ndúú-nsiá nêhivì raza Judea. Nêhivì còò seña xi Dios ìcà-xí cachí nsiùhù nècuàchì raza mà xì mii-nsiá; te nêhivì seña xi Dios cachí-nsì xì mii-nsí, vâchi íá iin seña nì chituu nêhivì ìcà-nsí. Ñâyùcàndùá xiñuhu nsinuu ini-nsiá nansa nisa ìa xi-nsiá antes, ¹² cónisá nìhnú inì-nsia Cristu antes, mànicú (nìhítáhvì-nsiá) nahi nêhivì ñuu-nsì Israel, te cónisá ínáhá stná-nsiá ni-íñàha sàhà tratu nì saquin-yà, te nì quida-ya comprometer cuàhà gá ñà-ndiaha. Còò ni-iin tñundé ini nìsá ícúmí-nsiá, ni còò stná Dios nìsá ìa nùù-nsiá. ¹³ Xica nisa ìa-ya nùù-nsiá antes, doco vichi sàhà-ñá (nì xihì) Cristu, te nì xitià nì-yá, ñâyùcàndùá vâtùni sàni tnatuu yatni-nsia nùù-yá nduá, vâchi divi Jesucristu sàni xinindisá stná-nsiá. ¹⁴ ùi raza nì sanduu-nda antes, na ian nì tãhndé dava-nda; doco vichi sàni nacuatnaha-nda nì quida-ya; iin-ni nì nàcùnduu-nda quidá-yá cuenta vichi, te íá paz, có-xiní ùhì stnahá gá-ndà. ¹⁵ Cunaha-nsiá, sàhà-ñá nì nanduu-ya nêhivì, (te nì xihì-yà), ñâyùcàndùá nì nìhì-yá nì nacadi-yà ichì ley sàna. Cuàhà gá nisa dandacú ley mà nùù-ndà, cuàhà gá nisa xicàn-ñà quida-nda, doco nsidaámà, sàni cuxicá nì quida-ya, te vichi iin-ni nêhivì saa sàni nanduu-nda, có-ndúú gá-ndà ùi raza, ñâyùcàndùá, sà-íá paz. ¹⁶ Vâchi na ní xihì-yà nchìca cruz, nì nìhì-yá nì nàcùndoo vâha ndúi raza-ndà xì Dios, te nì nìhì stná-yà nì nachindoo vâha-yàndó, có-xiní ùhì tnahá gá-ndà vichi. Vâchi iin-ni nêhivì sàni nanduu nsidaa-nda nì quida-ya.

¹⁷ Na ní quixi Cristu, nìhì-yá iin razón ndiaha nì quesaa, te nì cachitnùhu-ya nansa coo paz nùù nsidaa-nda. Mii-nsiá,

mate xica nisa ìa Dios nùù-nsiá, doco nì sàà stná palabra mà nùù-nsiá. Daani, nsiùhù, na ian yatni nùù ichì-yá nì sandoo-nsi, te nì sàà stná palabra mà nùù-nsí. ¹⁸ Vâchi sàhà Jesucristu sàni nìhìndèè ndúi raza-ndà tnatuu-nda nùù Yua-nda Dios. Te íá stná imindaa Espíritu Ìi xí-yá, te chindee stná-yàmà ñà-tnatuu-nda nùù-yá. ¹⁹ Mii-nsiá, có-ndúú gá-nsiá nahi nêhivì xio, ò nêhivì fuera, còó. Meru nêhivì ìi xí ñuu Dios nduú stná-nsiá vichi nahi nsiùhù. Dècuèndè nduú stná-nsiá nahi nêhivì ndoó vehe-ya. ²⁰ Te ndisa, na iin vehe nduú stná-ndà. Te nahi cimientu xan nduú apóstol xì nsidaa stná profeta nisa cahàn cuenta xi-ya. Te nahi cavà cahnú indúhu esquina cimientu, ducán nduú Jesucristu. ²¹ Ñâyùcàndùá, base xi-nda nduú-yá, te na ian cueé-ni cueé-ni cudúcùn iin vehe na cuáha-ña, ducán stná ndohó, (cueé-ni cueé-ni nacuatnáhá-ndá) dècuèndè sàà-ndà cunduu ndisa-nda na iin veheñuhu ìi xí Stoho-ndà Señor. ²² Te mii-nsiá, sàhà-ñá nchícùn stná-nsiá mii-yá, vâtùni sàni nacuatnahá stná-nsiá (xì nsiùhù), te ducán sàà nsidaa-nda cunduu-nda na iin vehe-ya ndé coo-ya nicanicuahàn sàhà Espíritu Ìi xí-yá.

**Nansa íá chuun xi Pablo
ñà-cachitnùhu-ne palabra ìi
xì nêhivì inga raza**

3 Yùhù Pablo, ndiadí vehecàa vichi sàhà-ñá (quidé chuun ìi xí) Jesucristu. Te chuun ìi mà, sàhà ñà-vàha xi stná mii-nsiá nècuàchì inga raza nduú stná. ² Ádi sá-ínáhá-nsiá nansa nì quida Dios gracia sàhí, te nì nìhítáhví quide chuun (chinahì) mii-nsiá. ³ Vâchi mii-yá, nì dàtnúú-yà sàxínítnùnì yùhù nansa íá palabra ndiaha nisa ìa dèhé antes. Te divi sàhámà nì tiai iin carta tii (nì sàà nùù-nsiá) daa. ⁴⁻⁵ Ñâyùcàndùá, nú sàni cahvi-nsia carta mà, dandu vâtùni

cundaà ini-nsià nansa nì nihitáhvi' mànihì inì palabra sàhà Cristu nìsa ìa dèhé antes. Cunaha-nsiá, cóni nihitáhvi' nèhivi sàhana cunitnùhu-ne palabra mà; doco vichi sàni dàtnúú Espíritu ìì sàxinítnùnì nsiùhù nècuàchì apóstol xi-ya, xì stná nècuàchì dava ga càhàn cuenta xi-ya. ⁶Te divi ñà-yòhó nduú (palabra mà): ñà-vàtùni nihitáhvi' stná nèhivi inga ñuu nú ni cúníndisá-né palabra xi-ya, mate có-ndùú-né nècuàchì raza-nsì Judea. Nahi iin-ni nèhivi cunduu ndúú raza mà. Ñàyucàndüá, vátùni nihitáhvi' nècuàchì inga raza ñà-ndiaha fì nì quida-ya comprometer, vèchi nèhivi xì Cristu cunduu stná-nè.

⁷Cunaha-nsiá, nì quida Dios gracia sàhì nì sàhatahvì-yá yùhù chuun ñà-cachitnùhi palabra ìì xì-yá; te sàhà poder ndiaha xì-yá (nì cana-ya yùhù), ⁸mate nduí iin ana chicá có-ndiáà nùú nsidaa nèhivi xì-yá, doco nì nihí (chuun) ndiaha nùù-yá, divi ñà-cachitnùhi xì nèhivi nsidaa ñuu ñà-ndiaha guá ìá ñà-ndüá sàhatahvì Cristu ndohó. ⁹Te nì nihì stnái chuun datúú nùú nsidaa nèhivi nansa nì chitnùnì ini Dios quida-ya. Dècuèndè chicá sàhana nìsa ìa dèhámà, cui sì Dios nìsa inaha xán; iin-ni ndè antes nì quidavàha-ya ñuhivì ináhá-yàñà. ¹⁰Doco vichi sàni dàtúi-ya nsidaámà sàhà-ñá ndulocó nsidaa ángel xi-ya xì nsidaa stná espíritu xicá ansivi, na indéhe-né ñà-ndiaha guá quidá-yá xì nèhivi càhvi' xì-yá, dandu cundaà vàha ini-nè nchichí cuàhà-yá sàhà nsidaa chuun quidá-yá.

¹¹Pues dècuèndè nicanicuahàn antes, ñà-jaàn nduá nì nacani ini-yá quida-ya, te divi ñà-jaàn nì nihì stná-yá nì dàxínu-ya na ní quida Stoho-ndà Jesucristu (obra xi-ya). ¹²Te vichi nuná ñuhivì nùù-ndà, vátùni tnàtuu-nda nùù Dios, mà yúhì gá-ndà, vèchi xiníndisá-ndá Jesucristu. ¹³Ñàyucàndüá, yùhù sacúndáhvi'

nùù-nsiá nà-màsà cùhúún ini-nsiá sàhà ñà-cuàhà guá ndohí sàhà mii-nsiá (nècuàchì inga ñuu); còó, vèchi xiñuhu quida-nsia cuenta na ian tnùñuhu xì-nsiá nduá.

Cuàhà sàstnùhù cuú ini Jesucristu sàhà-ndà

¹⁴⁻¹⁵Cunaha-nsiá, nsidaa ñà-jaàn nduá disàhà-xì cuàhìn càcàn tàhvi' nùù Yua-nda Dios vichi. Siempre sàcuèin sísì nùù-yá, te cachí xì-yá Yua-nda Dios, vèchi mii-yá nduú yua nsidaa ndohó nècuàchì ndoó nùù-yá, a sea ndoo-nda ñuhivì yohó, te ò ansivi ndoo-nda. ¹⁶Pues vichi xicàn tàhvi' nùù-yá ñà-nì nàcuàhandee ini Espíritu ìì xì Dios mii-nsiá, vèchi cuàhà gá poder ndiaha icúmí-yá. ¹⁷Te xicàn tàhvi' stnái nùù-yá ñà-nicanicuahàn ni cúníhnu' vàha inì-nsia Cristu, te ducán coo-ya contentu ini anima-nsiá. Te xicàn tàhvi' stnái nùù-yá ñà-nì cùú fuerte ndisa ini-nsiá sàhà-yá xì sàhà stná ñanìtnaha-nsia na ian ín fuerte iin yutnù ducún, te ò indúhu fuerte iin vehe cahnú. ¹⁸⁻¹⁹Te nú ducán, dandu vátùni mànihì vàha ini-nsiá ñà-cuàhà guá cuú ini Cristu sàhà-ndà. Te divi ducán xicàn tàhvi' stnái sàhà nsidaa gá nèhivi xì-yá, ñà-nì sàà nsidaa-nda mànihì ini-ndà ñà-yàha guá cuàhà cuú ini-yá sàhà nsidaa-nda, ndéni ana nì cui ni cúndúú-ndá, te ndéni nì cui ni cúndóó-ndá. Doco còó, ni mà cùú sàà-ndà cundaà nsihi ini-ndà sàhàjàn, doco siquiera xicàn tàhvi' ñà-chicá más ni cúndàà ini-nsiá sàhà-ñá, te ducán sàà anima-nsiá nachitúa mii Dios.

²⁰Te vichi ansivéhe Dios, vátùni quida-ya nsidanicuú ñà-ndüá xicàn tàhvi'-ndà nùù-yá, dècuèndè yàha ga más cui quida-ya nùájàn, mate iin chuun cahnú sàstnùhù nduá ni cúníhnu' ini-ndà càcàn-ndà, doco (vátùni nihì-ndàñá), vèchi cahnú poder xi-ya,

te divi poder mà quidáchúûn stná ini anima-ndà. ²¹¡Ansivéhé cahnú-yá! Nicanicuahàn xiñuhu naquimani-ndàyá sàhà ñà-ndiaha guá iá Jesucristu xì ñà-ndiaha guá quidá stná-yà xì nsidaa ndohó nèhivì cahvi xi-yá. Te dècuèndè nicanicuahàn ducanicoó. Amén.

Iin-ni nèhivì sàni nanduu-nda ni quida Espíritu ìi xí Dios

4 Sàhà-ñá nchícuìn Stoho-ndà Señor ié vehecàa yohó. Ñàyùcàndüá sacúndáhvî nùù-nsiá ñà-nì cécánúú víi stná-nsiá nacua ndiá icà-ndà, vèchi sàni cana-yàndó (ñà-cunduu-nda nèhivì ìi xí-yá). ²Sàhà ñà-jaàn xiñuhu cunihnu ndahvi ini-ndà, te cunihnu manì stná ini-ndà. Iin-ni ni quidándéé cahnú ini-ndà sàhà ñà-ndiaha-nda. Calma ni cúndóó-ndá. Iin-ni ni cúcúú ini-ndà sàhà-ñé. ³Vèchi nahi iin-ni nèhivì xínduu-nda ni quida Espíritu ìi xí-yá; ñàyùcàndüá, iin-ni ni cúndóó màni nsidaa-nda, vèchi chindéámà ñà-màsà táhndè dava-nda. ⁴Vèchi nahi iin-ni cuerpu mii-ya (nduú nsidaa-nda), te imindaa Espíritu ìi xí-yá iá stná, te iin-ni tñùndé ini ndiatú stná nsidaa-nda ñà-sàni cana-yàndó. ⁵Te imindaa Stoho-ndà Señor iá stná, xì imindaa stná ñà-ndüá xiníndísá-ndá. Daaní, iin-ni sàni cuhì stná nsidaa-nda. ⁶Vèchi imindaa Dios iá, te Yua nsidanicuu-nda nduú-yá, vèchi cusáhnû-yá nùù nsidaa-nda, te chindéé-yà nsidaa-nda, te iá stná-yà ini anima nsidaa-nda.

⁷Doco cada iin iin-nda sàni nihitáhvi-ndà nùù Cristu según nansa ni cudìi ini mii-yá cuàhatahvì-yàndó. ⁸Ñàyùcàndüá, dohó cachí nùù tutu ìi: Sàni nana-ya ndè gloria, ndacá stná-yà cuàhà gá ana ni cundee-yá nùù-xí, dandu ni sàhatahvì stná-yà nèhivì ñuhivì cuàhà ñà-vàha.

⁹Pues cachí tutu mà ñà-nì nana-ya (ansivi), doco ¿ndiá nduá cuní

cachàmà? Dohó cuní cachà, ñà-antes ni nuu-ya ndè tìxi ñuhù ndé chicá cunú. ¹⁰Daaní, después ni nana stná-yà ansivi ndé chicá ducún sàhà-ñá nachitu inicutu ñuhivì poder xi-ya. ¹¹Te ni sàhatahvì stná-yà nèhivì cuàhà ñà-ndiaha. Dava-nsi ni nihitáhvi-nsí cunduu-nsi apóstol cacanu-nsi chuun xi-yá. Te dava-nda ni nihitáhvi-ndà cunduu-nda profeta cáhàn razón quixí nùù-yá. Te dava ga-ndà ni nihitáhvi-ndà cunduu-nda ana tùha víi cachitnùhu xì nèhivì nansa càcu anima-nè. Te dava stná-ndà ni nihitáhvi-ndà cunuù-ndà nèhivì xí mii-yá, te chinaha stná-ndàné. ¹²(Ducán ni chitnùní ini-yà nihitáhvi iin iin-nda) sàhà-ñá cui chindee stnaha-nda, te sahájàn nihì stná-ndà cunucuachi víi-nda nùù-yá, dandu nacuahandee stná ini nsidaa-nda na ian cuàhàn ndufuerté cuerpu xi mii Dèhemani-yá Cristu. ¹³Ducán dandu vètuni sàà nsidaa-nda cunindisá víi-nda palabra xi-ya, te cunaha ndisa-nda Dèhemani-yá. (Te ndiaha gá ñà-jaàn), vèchi nú ducán, dandu nàcùnihnu ini-ndà nahi iin nèhivì sahnú, te ini stná anima-ndà cuacatnahá stná nsidaa gracia xi Dèhemani-yá Cristu. ¹⁴Mà cúndúú gá-ndà nahi mée; (mà cúndísá-ndá) nansa ni ni cui ñà-ndüá chináhá nèhivì. (Mà túcù nàhá-ndà inga ichì) na ian dandiachi tàchi-ndó yohó te yucán. Ni mà níhì stná nèhivì maña dandahví-nèndó, mate cuní-nè datúcù-nèndó iin ichì có-ndüù ñà-ndáa. ¹⁵Ñàyùcàndüá, sàhà-ñá màsà cúú xí-ndá ducán, xiñuhu ni cáhàn-ndà puru ñà-ndácuisi xì ñà-ndiaha-nda. Màni màni ni cáhàn-ndà xì-ñé, dandu sàà-ndà quida sahnû-nda nacua cuní Cristu, vèchi mii-yá, nahi dìni-ndà (dandacu-xi nùù-ndà), ducán nduú-yá. ¹⁶Te ndohó, nahi ndahàsàhà-yá nduu-nda, vèchi iin-ni sàni nacuatnahá nsidanicuu-nda ni quida-ya sàhà-ñá ni chindéé

stnaha-nda, te cunduu-nda nahi iin-ni cuerpu xi-ya. Vàchi chuun xi mii-yá nduá dandacú-yá, te chuun xi ndohó nduá ñà-quida-nda chuun nì quida tocar iin iin-nda. Ñàyùcàndùá, ducán queé stná mà na ian sahnú cuerpu xi-ya, te ndufuértèà, dandu chicá (ndiaha gá) cucuu stnahá stná ini-nda sàhà-nda.

**Nansa ndiá ìcà-nda quida-nda
ñà-sàni nihitáhvi-nda vida
ndiaha nù Jesucristu**

¹⁷ Ñàyùcàndùá, yùhù ndácùcahín Jesucristu, te chináhi mii-nsiá ñà-màsà quidá gá-nsiá na quidá nèhivì có-ínáhá xí Dios, vèchi cuisì ñà-chìcuèhé nihnú ini-nè. ¹⁸ Có-dàtnúù Dios sàxìnítùnì-nè. Còò vida ndiaha xí mii-yá nù-né, vèchi có-cùndáà tnùnì ini-nè sàhà-yá ñà-caxin guá anima-nè. ¹⁹ Mà túha-ne cucahan nù-né, mate cuàhà gá viciu icúmì-né, vèchi ñà-diì xí-né nduá quidá sìquini-né. ²⁰ Doco mii-nsiá, còò. Tucu iá ichì Jesucristu nì dàcuàhá-nsiá. ²¹ Te (a sácú vaha) nú sàni sàà-nsiá nì cundaà vaha ndisa inì-nsiá sàhà-yá, te (a sácú vaha) nú sàni chinaha-yà mii-nsiá nacua nduú ñà-ndàcuisì sàhà-yá. ²² Te dohó cachí palabra xi-ya, (ñà-có-íá vaha) ñà-nduá nisa quida-nda antes. Xiñuhu nacoò dahuun-nda modo nisa nihnu ini-nda, vèchi ñà-yùcán cuàhàn dandáñúhú xí-ndá ni cuí. Cutu dandahvíandó, te daxíhoándó cuàhà ñà-siquini. ²³ Ñàyùcàndùá vichi xiñuhu nacani ini-nda iin modo saa, ²⁴ te quida-nda cuenta na ian sàni ndusaa-nda, na ian làcà nì quidavàha Dios ndohó, vèchi vichi sàni sàhatahvi-yándó ñà-cunduu-nda nahi mii-yá, vètùnì quida-nda nacua cachí palabra ndàcuisì ndé cachí-yà xì-nda ñà-cunihnu ì ini-nda, te quida vii-nda xì ñanitnaha-nda.

²⁵ Ñàyùcàndùá, ni-iin xichi màsà dándáhvi stnahá gá-nda. Micuísi

palabra ndàcuisì ni cáhàn-nda xì ñanitnaha-nda, vèchi iin-ni nèhivì xínduu nsidaa-nda vichi. ²⁶ Te nú ni cuídà ini-nda sàhà inàha, cuidadu ni cùndóó-nda ñà-màsà quidá-nda iin cuàchi; màsà cuídà ini-nda inii ndui yacá. ²⁷ Màsà cuàha-nda lugar dacá ñà-malu sàxìnítùnì-nda.

²⁸ Nú nisa xidacuihna-nda antes, màsà quidá gá-nda ducán. Iin chuun vii nì quidáchúùn-nda vichi, dandu cucumi-nda inàha xi mii-nda, te cui dacútáhvi-nda nèhivì iá necesidad-xi.

²⁹ Daaní, màsà cáhàn quini stná-nda vichi. Còò, puru palabra vii nì cùndúá, cundaca xi anima-nda, dandu ndiaha gá chindeá nècuàchì inínì na cáhàn-nda.

³⁰ Te màsà dácúhúùn stná ini-nda Espíritu ì xí Dios, vèchi mii-yá nduú seña ñà-ndùù-nda nèhivì ì xí-yá, te iin-ni cucumi-ndayá dècuèndè quivì càcu dahuun-nda.

³¹ Màsà chùhún gá ini-nda sàhà inàha. Te màsà cuídà gá stná ini-nda. Ni màsà ndúdáná-nda; còò. Ni màsà cánàhá stná-nda, te màsà cáhàn quini ga stná-nda. Ni màsà cùndéhe ùhi stnahá stná-nda. ³² Còò, màni nì cùndóó-nda xí ñanitnaha-nda, te cuhi stnahá stná ini-nda. Te nsidaa-nda xiñuhu cuicahnú stnahá ini-nda sàhà-nda nacua nì quida Yua-nda Dios xì ndohó (ñà-nì xihì) Cristu sàhà-nda.

5 Ñàyùcàndùá, na ian quidá Dios, ducan ni quidá stná-nda, vèchi dèhe-ya nduu-nda, te màni cuàhà-nda nù-yá. ² Iin-ni ni cúcúu stnahá ini-nda sàhà-nda nacua cuú stná ini Cristu sàhà ndohó, vèchi sàhàmà nì sàha-ya vida xi-ya cuenta xi-nda, te ducán nì nihì-nda nì cudìì ini Yua-nda Dios sàhà-nda. ³ Nèhivì xí mii-yá nduu-nda vichi, ñàyùcàndùá, màsà cáhàn-nda xì ana cóni nándàhà xì-nda; màsà quidá sìquini-nda, ni màsà xího-nda ñà-nduá icúmì inga nèhivì. Còò. Ni

màsà ndácùcahan ga stná-ndà ni-iin chuun sì-quini mà, vèchi nèhivì ìì xí mii-yá nduu-nda vichi. ⁴Na càhàn-ndà, màsà càhàn-ndà palabra sìquini, ò palabra chicuèhè, ni màsà cuácùndiaa stnaha-nda. Còó, mà vàha càhàn-ndà ducán. Lugar xì ñà-jaàn xiñuhu naquimani-ndà Dios. ⁵Vèchi ináhá-ndá, mà cácu ni-iin nèhivì có-quidá sahnú xì nècuàchì ñàhà; mà cácu ni-iin nèhivì sìquini, ni-iin stná ana xího cucumi cuàhà iñàha, vèchi nèhivì xího guá ducán, queámà na ian cahvi-né ñà-jaàn. Pues ni-iin nèhivì quidá ducán, mà ñihítàhvi-né ñuhivì ìì xí Cristu, divi nduú ñuhivì ìì xí Dios. ⁶Nú dacàhàn nèhivì-nsiá ñà-quida-nsia ñà-có-ndiàà mà, màsà cuàha-nsia dandahví-nè mii-nsiá, vèchi icúmí Dios dandohó-yá nsidaa nèhivì có-íníni xí-yá, te quidá-né ñà-chicuèhè (sàni cachì mà). ⁷Ñàyùcàndùá, màsà quíhvi tnahá-nsiá xì nèhivì quidá ducán.

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda ñà-sàni dàtnúú Dios sàxínítnùnì-ndà

⁸Ichì ñàa nduá nì sanchicùn-ndà antes, doco vichi sàni dàtnúú Stoho-ndà Señor sàxínítnùnì-ndà, ñàyùcàndùá, xiñuhu cacanu vii-ndà vichi. ⁹Vèchi nú ndisa datnúú ndiaha-yá ini-ndà, dandu cunduu-nda nèhivì vàha ini-xi ñihnú ndàcuisì inì-xi, te cunchicùn vii stná-ndà palabra ndàcuisì. ¹⁰Nsidaa ñà-ndùá quidà-ndà, xiñuhu nacani ini-ndà a cudí ini Stoho-ndà Señor sàhà-ñá, á coó. ¹¹Màsà quíhvi tnahà-nda xi nèhivì có-quidá víi, vèchi ichì ñàa xicá-né. Còó, vihi gá vàha dahíhì-ndàné. ¹²Vèchi ndóo cahan stná-ndà nú ndatnúhú-nè sàhà chuun sìquini quidá dèhé-nè. ¹³Doco nú ni dáhíhì-ndàné dandu queámà na ian datnúú-ndà iin luz nùú chuun quidá-né sàhà-ñá cunahà xicà nansa íá chuun ma. Vèchi claru nàhà nsidaa iñàha nú tnúú

nihi iin luz nùá. ¹⁴Ñàyùcàndùá, ducán cachì (dichu):

Ndacòo mii-ní nècuàchì quídì jaàn, te nsicuihnú inì-ní, na ian natiacù-ní, dandu datnúú ndiaha Cristu nùú-ní, cachá`.

¹⁵Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacani vàha ini-ndà nansa quida-nda mientras ndoo-nda ñuhivì yohó. Màsà cacánúú-ndá nahi nèhivì có-cùndàà inì-xi; ni cúníhnú sahnú ini-ndà. ¹⁶Te nú íá nansa quida-nda (iin chuun vii), yèchì ni nácání ini-ndà quida-ndañá, vèchi ndoó cuàhà gá nèhivì có-quidá víi tiempu vichi. ¹⁷Ñàyùcàndùá, màsà quidá-ndá nahi nèhivì neciu; cuàhà gá xiñuhu mànihì ini-ndà nansa divi cuní Stoho-ndà Señor quida-nda. ¹⁸Ni màsà cóhó-ndá vinu, te xini-nda, vèchi escándalo nduámà. Còó, fuerte ni coó Espíritu ìì xí Dios ini anima-ndà, chicá vàha. ¹⁹Te na càhàn-ndà ndatnúhú-ndá iin-nda xi inga-ndà, dandu coto stná-ndà salmu nacuatuu-nda alabanza xi Stoho-ndà Señor xì alabanza datnúú Espíritu ìì xí-yá sàxínítnùnì-ndà. Nsidaa modo yohó coto-nda, te ndenihi vàha-nda mii-yá xì nsidaa anima-ndà. ²⁰Nicanicuahàn xiñuhu ndacùcahan-nda Stoho-ndà Jesucristu, te naquimani-ndà Yua-nda Dios sàhà nsidanicuú iñàha.

Nansa xiñuhu quida-nda xì nèhivì vehe-nda

²¹Nsidaa-nda, xiñuhu cahvi stnaha-nda iin-nda xi inga-ndà, vèchi nsidaa-nda, iin-ni cahvi stná-ndà mii-yá.

²²Mii-nsiá nècuàchì ñàhà, xiñuhu cahvi-nsiá ìì-nsiá na ian quidà-ndà xì Stoho-ndà Cristu. ²³Vèchi nacua dandacú mii-yá nùú nèhivì càhvi xì-yá, ducán dandacú stná iin nècuàchì tiàa nùú ñàhàdihì-nè. Vèchi divi Cristu nduú ana nì dàcácu xi ndohó nèhivì xí-yá, te nahi cuerpu xi-ya nduú stná-ndà.

²⁴ Ñàyùcàndüá, nacua iníní-ndá mii-yá, ducán xiñuhu cunini stná nècuàchì ñahà nsidaa ñà-ndüá cachí ì-né.

²⁵ Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa, icúmí-nsiá cuu ini-nsiá sàhà ñahàdihí-nsiá nacua quidá Cristu xì nsidaa ndohó nèhivì càhvì xì-yá. Vàchi nì sàha-ya vida xi-ya cuenta xi-nda ²⁶ sàhà-ñá nduhì ini-ndà, te ndoo cuàchi iá anima-ndà quida palabra ì xí-yá, na ian nì ndoa xì tècuí. ²⁷ Daaní, quivì cana-yàndó, vátuni sàa-ndà nù-yá, te ndiaha gá cundoo-nda. Mà cóo gá ni-iin mancha anima-ndà, ni iin xaan ndé iá chicuéhè; còo ni-iñàha, vachi nèhivì ì xí-yá cunduu-nda. Mà cóo gá ni-iin falta xi-nda nù-yá. ²⁸ Cunaha-nsiá, nacua cuú ini iin nècuàchì tiàa sàhà mii-né, ducán xiñuhu cuu stná ini-nè sàhà ñahàdihí-nè. Te nú ducán ni cuú ini-nè sàhà nècuàchì-mà, dandu queámà na ian cuú stná ini-nè sàhà mii-né. ²⁹ Te ináhá-ndá, còo ni-iin nèhivì cahíchi ini xì mii-xí. Còo, de por sí dacuxi-nda mii-nda, te ndiaá-ndà mii-nda. Te divi ducán quidá stná Stoho-ndà Señor xì nsidaa ndohó nècuàchì càhvì xì-yá. ³⁰ Vachi nahi iquicúnú mii-yá nduu-nda. ³¹ Te divi ñà-jaàn nduú stná ñà-disáhà-xí nándàhà iin nècuàchì tiàa xì iin nècuàchì ñahà, te quecuáân-né nù yuadíhí-nè. Ñàyùcàndüá, mate dífn dífn nì sanduu-ne antes, doco vichì na iin-ni nèhivì sàni nanduu-ne. (Ducán cachí tutu ì.) ³² Te mate ùhì cundaà nsihi ini-ndà sàhà palabra ndiaha ma, doco cunaha-nsiá, sàhà stná Cristu càhàn, xì sàhà stná ndohó nèhivì càhvì xì-yá. ³³ Doco de todos modos, xiñuhu cuu ini nècuàchì tiàa sàhà ñahàdihí-nè nacua cuú ini-nè sàhà mii-né. Te nècuàchì ñahà, xiñuhu cahvì vù stná-nè ì-né.

Nansa ndiá ìcà quida nècuàchì cuàti xì stná nècuàchì cuàchì

6 Daaní, nsiohó nècuàchì cuàti xì nècuàchì cuàchì, cunini-ndá yuadíhí-ndà, vachi ñà-jaàn nduú ñà-ìá vù nù Stoho-ndà Señor. ²⁻³ Ni cóo tñùñuhu xí-ndà nù yuadíhí-ndà, dandu yàha vaha-ndá; caní cuà cundoo naha-ndá ñuhivì. Cunaha-ndá, ley jaàn nduú ñà-primeru nì cachí Dios ñà-cutahvì-ndà iin ñà-vàha (nú ni chívàha-ndañá).

⁴ Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa xín-duu yua, màsà dácufidà uun inì-nsia dèhe-nsia; xiñuhu dacuahnú ví-nsiáñà. Conseju vù ni cuáha-nsia, te chinaha ví-nsiáñà nacua cuní Stoho-ndà Señor.

Nansa xiñuhu quida peón ndoo saín nù lamú xi

⁵ Daaní, mii-nsiá nècuàchì xínduu peón, cunini ví-nsiá ñà-ndüá dandacú lamú xi-nsia ñuhivì yohó. Quidañuhu-nsiánè, te cahvì ví-nsiánè. Iin-ni cunihnu vaha inì-nsia na ian Cristu nduú ana xinúcuáchí-nsiá nù-xí. ⁶ Doco màdiá cuisì na indéhe-né, dandu quidachuún ví-nsiá sàhà-ñá ndee vaha-nsia nù-né; còo. Quidachuún-nsiá na ian Cristu nduú patrón quidáchúún saín-nsiá nù-xí; iin-ni nì cúníhnú ini-nsiá ñà-quida ví-nsiá nacua cuní Dios quida-nda. ⁷ Na quidáchúún-nsiá, ni cóo vaha voluntad xi-nsia ñà-quida-nsia iin chuun vù, quida-nsia cuenta na ian Stoho-ndà Señor xinúcuáchí-nsiá nù-xí, màdi nù nèhivì úún. ⁸ Vachi ináhá-ndá, nù mii-yá icúmí-ndá nihì-ndà iin ñà-vàha xi-nda sàhà nsidanicuú chuun vù nì quida-nda, a ducán xínduu-nda nècuàchì libre, te ò nècuàchì ndoo saín nù iin lamú.

⁹ Daaní, mii-nsiá nècuàchì xínduu lamú, divi ducán quida stná-nsiá xì

ana nduú peón xi-nsia. Màsà cáhàn dana-nsia, vèchi ináhá-ndá iá stná ana nduú Stoho-ndà, divi mii-yá iá ansivi, te (xiñuhu nsinuu ini-nsià) ñà-nù mii-yá iin-ni ndiaá nsidanicuú nèhivì.

**Ñà-nduá sáhatahvi Dios
ndohó ñà-chindee xi-nda
cundee-nda nù ñà-malu**

¹⁰ Imindaa iñaha iá gà cachì, ñàni: iin-ni ni cúnfnú fuerte ini-ndà Stoho-ndà Señor, te ducán ñhì-ndà nacuañandee ini-ndà, vèchi yáha ga cahnú poder xi-ya. ¹¹ Cunaha-nsiá, cuàhà ñà-nduá nì chitnùnì ini-yà cunduu nahi arma xi-nda ñà-chindee xi-nda sàhà-ñá màsà dáca ñà-malu-ndó, te dandahví-sindó. ¹² Vèchi màdì nèhivì ñuhivì yohó nduú ana nâ stnàhà xi-ndà. Còó. Divi ñà-malu nâ stnàhà xi-ndà. Cuàhà-sí, te fuerte-si, te ndoó stná ana xícusahnú nù-sí. Cunaha-nsiá, divi ñà-malu nduú ana dandacu-xi nù nsidaa nèhivì nchícùn ichì ñáa. Divi quisi sìquini xicánúú ansivi nduú-si. ¹³ Ñàyùcàndùá, ni cuíchúún-ndá nsidaa ñà-nduú arma nì chitnùnì ini Dios chindee xi-nda na quivì cuní ñà-malu tnàtuu fuerte-si nù-ndà. Daaní, nú sàni cundee-nda (nù-sí), vètùnì cundoo fuerte ñ-ndà. ¹⁴ Sàhà ñà-jaàn iin-ni ni cúnfnú fuerte ini-ndà. (Cuisi ñà-ndácuisi ni cúnfnú ini-ndà, te chindeámàndó) na ian chindéé cinturón ndee nuhní tixi soldadu (ñà-coo fuerza-te). Daaní, xiñuhu quida-nda puru ñà-íá viì, te cunduamà na iin dùhnù cáa ndixí soldadu ñà-chindee xi nchìca-tè. ¹⁵ Daaní, na ian mácùnai soldadu ndisàn-té (ñà-cacanu-tè), ducán stná ndohó, ndiá icà-ndà cunihnu ini-ndà (cacanu-nda xi) razón ndiaha nansa nàcùndoo vaha-nda xi Dios. ¹⁶ Cunaha-nsiá (fuerte gà cuní ñà-malu dacà-síndó), na ian dandiachi-sí cuàhà flecha xíxin icà-ndà; doco nú iin-ni

nihnú vaha ini-ndà mii-yá, dandu chindéámàndó na ian ni cùndúá iin ñà-sicàté caxin (ñà-màsà cuída flecha mà-ndó). ¹⁷ Daaní, nahi mbelú càa soldadu, ducán nduú stná ñà-nihnú ini-ndà ñà-sà-íá salvación xi-nda; daaní, nahi espada xi-nda nduú stná palabra ñi nì cachi Dios, vèchi divi palabra mà nduá xichúún Espiritu ñi xí-yá. ¹⁸ Daaní, nicanicuahàn xiñuhu càcàn tàhvi-ndà nù-yá nacua datnù Espiritu ñi xí-yá ini-ndà. Càcàn-ndà nù-yá nsidaa ñà-nduá xiñuhu, te iin-ni ni cùndóó tùha stná-ndà. Màsà cùdúsán-ndá càcàn tàhvi-ndà nù-yá, còó. Xiñuhu càcàn tàhvi-ndà ñà-chindee-yá nsidanicuú ana nduú nèhivì xí-yá. ¹⁹ Daaní, sàhà stná yùhù ni càcàn tàhvi stná-nsià sàhà-ñá chindee-yá yùhù na cáhìn xì nèhivì, te màsà dáyùhî yùhù càhìn sàhà razón ndiaha xí-yá, divi razón nisa ña dèhé sàhana. ²⁰ Cunaha-nsiá, divi sàhà-ñá nì cuítia palabra mà, ñàyùcàndùá nì techuún Dios yùhù ñà-cacani, te divi sàhà stná mà ié vehecàa yohó. Ñàyùcàndùá, càcàn tàhvi-nsiá sàhì sàhà-ñá màsà yùhî càhàn vatí palabra mà nacua ndiá iqué.

**Nansa nì dàxínu Pablo carta xi-ne,
cásahú-nè xì nsidaa nèhivì ñuu Éfeso**

²¹ Yùhù cuní cundaà inì-nsia nansa yáhi xì nansa quidé yohó; ñàyùcàndùá sàni càhìn xì ñani màni-ndà Tíquico yohó, áma nacani-ne xì-nsiá nsidaajàn. Te cunaha-nsiá, cuàhà gà sàni chindee stná nècuàchimà yùhù. Iin-ni quidá víi stná-nè nsidaa chuun xi Stoho-ndà Señor. ²² Pues vichi cuàhìn techuún-nè sà-nè ndé ndoó-nsiá, dandu vètùnì cachitnùhu-ne nansa yáha-nsi yohó sàhà màsà cùhúún gà ini-nsià.

²³ Vichi ndácùcahìn Stoho-ndà Jesu-cristu, te xicàn tàhvi nù Yua-nda Dios sàhà-nsiá, ñàni. Xicàn tàhvi ñà-nì cùndóó víi-nsiá, te ni cùcúú stnahá

stná ini-nsià sàhà-nsiá; te nicanicuahàn
ni cúníhnú vaha inì-nsia mii-yá. ²⁴Te
vichi ni cúcúmí cuáhà-nsiá gracia xi

Stoho-ndà Jesucristu, nú ndisa iin-ni cuú
ini-nsià sàhà-yá nicanicuahàn. Amén.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Filipos

1 Yùhù nduú Pablo, te compañeruì yohó nduú Timoteo. Nèhivì xinúcuáchí nùu Jesucristu nduú-nsí. Te tiaá-nsí tutu yohó nùu nsidaa mii-nsiá nèhivì xí Jesucristu ndoó ñuu Filipos, xínduu-nsia ana idónuu, xì stná ana xinúcuáchí, xì nsidaa gá stná mii-nsiá nèhivì ñava ga ndoó nùu-yá. ²Contentu ni cúnódó-nsiá quida Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu, te cuàhà gá gracia xi-ya ni cúcúmí-nsiá.

Ñà-nduá nì xicàn tàhvi Pablo nùu Dios ñà-quida-ya sàhà nècuàchì xiníndísá

³Yùhù, na cada nsinúu inì mii-nsiá, naquímànì Dios sàhà-nsiá. ⁴Te cuàhà gá cudí stná inì na cada xicàn tàhvi sàhà-nsiá nùu-yá, ⁵vàchì nsinúu inì nansa quidá-nsiá chindéé stná-nsiá ñà-cuítìà razón vaha xi-ya, nacua quidá yùhù. Te ináhì iin-ni sàni chindee stná-nsiá ducán ndè quivì nì xinitnàhí xì-nsiá xì ndè vichi. ⁶(Ñàyùcànduá, nàhà xicà) iin obra ndiaha nduá sàni quesaha-yá quidá-yá inì anima-nsiá, te ináhì iin-ni icúmí-yà quida-ya ducán dècuèndè sàà quivì (naxicocufin) Jesucristu. ⁷Te divi ducán ndiá iqué cunihnu inì sàhà-nsiá, vachi màni cuàhà-nsiá nùu, te iin-ni nìhítàhvi stná-nsiá gracia (xì Dios) nahi yùhù. Vachi cunaha-nsiá, mate yohó ié ndiadí vehecàa, doco sáhatahvi stná-yà yùhù gracia, te iin-ni icúmí nìhítàhvi gué ducán, mate (dacùhùn-te yùhù nùu juez), doco siempre icúmí càhàn nihni sàhà razón ndiaha xí-yá ñà-nduá palabra ndàcuisì. ⁸Te mii-yá, ináhà-yà ñà-cuàhà guá nsinúu inì nsidaa-nsiá, nacua quidá stná Jesucristu xì-ndà, cuàhà gá cuú ini-yà sàhà-ndà.

⁹Ñàyùcànduá, yùhù xicàn tàhvi nùu-yá ñà-chicá más ni sàà-nsiá cucuu stnahá ini-nsiá sàhà-nsiá, te iin-ni ni sàà stná-nsiá cundaà ini-nsiá índu chuun nduú ñà-lá vii, te índu chuun có-lá vii. ¹⁰Nú ducán, dandu mà úhì cudii ini-nsiá quida-nsiá cuisì ñà-chicá ndiaha, te cunihnu ì ini-nsiá dècuèndè quivì naxicocufin-yà, mà cóó gá ni-iin falta xi-nsiá. ¹¹Te mii-yá, icúmí-yà chindee-yándó ñà-quida vii-ndà ducán, dandu chicá cuàhà ñà-vaha xi-nda queue, te chicá cuàhà naquimanì stná-ndàyá, te queue ga más tñùnhu xí-yá.

Cuàhà gá ñà-ndiaha xí Jesucristu nìhì-ndà nú ni cúnchícùn vii-ndàyá vida xi-nda ñuhivì yohó

¹²Ñànì, cuní cundaà ini-nsiá sàhà ñà-nduá yáhi yohó, vachi divi sàhà ñà-nduá sàni cuu xí, ñàyùcànduá chicá más sàni xitià razón ndiaha xí-yá inì-cutu. ¹³Dècuèndè nsidaa nèhivì ndoó vehechuún cahnú, xì nsidaa stná soldadu, sàni cundaà ini-nè ñà-divi sàhà Cristu ndiadí. ¹⁴Te cuàhà gá stná ñani-ndà nchícùn xì Stoho-ndà Señor, sà-sàha stná-nè valor vichi, vachi sàni xini-nè (nansa quidé mate) ndiadí vehecàa yohó, te sàháyùcànduá vichi có-yùhì gà-nè càhàn vate-né palabra xi-ya.

¹⁵Yùhù ináhì nansa quidá ñava nèhivì càhàn sàhà Cristu, cuisì quidá-né ducán ñà-cúmbidia ini-nè, vachi có-ndòo ini-nè xì (ñà-nduá cachí). Doco ñava-ne, cóó, quidá víi ndisa-ne, vachi sàhà ñà-lá vaha voluntad xi-ne, ñàyùcànduá càhàn-nè sàhà Cristu. ¹⁶Doco nècuàchì có-quidá víi ma, sàhà-ñà interesadu gà-nè, ñàyùcànduá càhàn-nè sàhà-yá, có-nduá sàhà ñà-quidá víi ndisa-ne, cóó; cuisì cuní-nè ñà-chicá màsà yáha vahi vehecàa yohó. ¹⁷Doco tucu quidá nèhivì quidá víi ndisa ma, cuú ndisa ini-nè (sàhì) na càhàn-nè sàhà-yá, vachi ináhà-nè iin-ni nihnú stná inì càhàn

razón ndiaha xí-yá nicanicuahàn. ¹⁸ Pues vichi ¿nansa cachi-ndà sàhà nsidaájàn? Pues yùhù cachí ñà-có-quidámà, a dananí uun-ne, te ò cáhàn sahnú-né, ndéni modo nì cui, doco xítìà palabra sàhà Cristu, te ñà-jaàn nduá cudí inì sàhà-xí. Te chicá más icúmí cudíi gá inì después. ¹⁹ Vàchi ináhî, icúmí chuun jaàn quee viá sàhî, vâchi xícàn tâhvi-nsiá sàhî, te chindéé stná Espíritu ìlì xí Jesucristu.

²⁰ Yùhù nicanicuahàn nacání inì còtò quide iin ñà-cui nducahin sàhà-xí. (Có-cuní quide ducán); iin-ni cuní quide nacua siempre quidé, divi ñà-cáhàn vatí sàhà-yá. Iin-ni cuní quida vií áma queé más gá tñũuhu xí Cristu a ducán ni cui sàhà-yá, te ò cutiacu guè ñuhiví yohó. ²¹ Vâchi nú itiâcù-ve, dandu puru (ñà-taví más gá tñũuhu) xí mii-yá cundua. Te ò nú ni sâi cui stnáî (sàhájàn), dandu chicá ndiaha quee stnámà. ²² Doco nú ni coó guè ñuhiví yohó, vihi-ni quida guè más gá obra xi-ya. Ñâyùcândùá, có-ináhî índù-ñá chicá nsiha cuu xí, ²³ vâchi ndûi chuun jaàn ndiaha gá íá, te ùhî nacàxin-ñà. Ian nduá ñà-nú ni cúì cùhìn coi nùu Cristu; te cuàhà gá nihnú stná inì ñà-jaàn, vâchi chicá ndiaha queamà cahín. ²⁴ Daaní, ingà nduú ñà-nú ni nánfhitâhvi guè ñuhiví. Ñà-jaàn ndisa chicá cunduu ñà-vàha xí mii-nsiá, ²⁵ ináhî. Ñâyùcândùá, sàni cundaà inì, icúmí coo chii guè ñuhiví yohó sàhà-ñá cutnahí xì-nsiá, te chindee guè mii-nsiá ñà-chicá cunindisá víi-nsiáyà, te cudíi gá inì-nsia sàhà-yá. ²⁶ Te cuàhà gá icúmí stná-nsià naquimanî-nsiáyà sàhî na sâà tui ndé ndoó-nsiá, te cutnahá túb xì-nsiá.

²⁷ Mii-nsiá, sà-xínduu-nsia nècuàchì nchícùn xì palabra ndiaha xí Cristu. Ñâyùcândùá, xiñuhu quida-nsia cuiis ñà-íá vii nacua cachí palabra mà, a ducán ni sâi nàcòti-nsià, te ò màsà sâi,

có-quidá, ndéni modo nì cui, cuní cunitnùhi sàhà-nsiá iin razón vâha ñà-iin-ni nchícùn ìi-nsiá ichì víi, te iin-ni anima icúmí stná-nsià. Cuní cunitnùhi sàhà-nsiá ñà-iin-ni nihnú vâha inì-nsia, te sáhandee stná inì-nsia xiníndísâ víi-nsiá razón ndiaha xí-yá. ²⁸ Te nècuàchì xiní ùhî xì-nsiá, màsà cuáha-nsia dayúhî-nè mii-nsiá ni-iyuhu. Te ñà-có-yúhî-nsià mà, divi cundua seña nùu-né ñà-mii-né icúmí-né sàà-nè ndañuhu-né. Doco nùu ndohó, còó, seña cunduumà ñà-icúmí càcu anima-ndà nùu Dios. ²⁹ Vâchi cunaha-nsiá, màdì cuiis ñà-cunindisa-nda Cristu nduá nì chitnùnî ini-yà quida-nda. Còó, vâchi sàhà gracia xi-ya sàni chitnùnî stná ini-yà ñà-ndoho stná-ndà sàhà-yá. ³⁰ Te sàni xini-nsiá, divi ducán nì cuu xi yùhù antes; cuàhà gá nì ndohi, te ndè vichi ndohó ílì (sàhà-yá), ináhâ-nsiâ.

**Nansa ni nacoo chii Jesucristu
gloria xi-ya, doco después ni
nanihi-yá más gá tñũuhu
xí-yá ni quida Yua-nda Dios**

2 Ináhâ-ndá, sàhà Cristu cuní-ndà quida vii-ndà; te sàhà-ñá màni stná-ndà nùu-yá ducán, ñâyùcândùá sáhandee ini-ndà nchícùn vii-ndâyá. Te (ináhâ stná-ndà) cutnâhâ Espíritu ìlì xì-ndà ndoo-nda ñuhiví, te cuihí stnahá stná ini-ndà. ² (Pues sàhà nsidaájàn, cuní cuacundahví nùu nsidaa-nsiá) ñà-nì quidá-nsiá iin ñà-dacúdî ini xí: cuní ñà-iin-ni cunihnu ini nsidaa-nsiá. Cuní ñà-iin-ni cucuu stnahá ini-nsià sàhà-nsiá, na ian iin-ni anima xì iin-ni sàxínitnùnî icúmí-nsiâ. ³ Màsà quidá-nsiá ni-iñâha sàhà cuiis interés; còó. Ni màsà cútúxí ini ni-iin-nsia ñà-mii-nsiá nduú-nsiá mii-nsiá, te quida-nsia iñâha. Còó. Chicá vâha cunihnu ndahvi ini-ndà; iin iin-nda ni cúihnú ini-ndà ñà-chicá ndiaá ñanìtnaha-nda nùu mii-nda.

⁴Ni màdì gá cuisì chuun xi mii-nda cunsìhi ini-ndà quida-nda; còó. Xiñuhu nacanì stná ini-ndà sàhà ñà-ndùá cuní ñanitnaha-nda.

⁵Ni cúcúmí-ndá iin sàxínítnùní nahi ñà-icúmí Jesucristu, ⁶vàchi mate Dios nduú-yá, doco cónì nácání ini-yá ñà-chicá ndiaá nduá ñà-ndùdává-yá xì Yuandiáhá-yá; còó. ⁷Ñàyùcàndùá, nì nacoo-ya (nsidaa tñùñuhu ma), te nì nanduu-ya na iin (tiàa ñuhìví yohó; na iin) ana xinúcuáchí uun, ducán nì nanduu-ya. ⁸Te sàhà ñá-jaàn nì nàcùnihnu ndahví stná ini-yá, nì inini-ya nsidaa ñà-ndùá nì ndacu nuù-yá quida-ya, dandu nì xihì-yá, dècuèndè nchìca iin cruz nì sàcùtuu-ya. ⁹Ñàyùcàndùá, vichi sàni nanihì-yá chicá cuàhà tñùñuhu ndiaha xí-yá nì quida Yua-nda Dios; te chicá ndiaá quivì-yá nùù quivì nsidanicuú gá nèhivì. ¹⁰Sàhà ñà-jaàn (icúmí sàà iin quivì) ndacùcahan vate xi quivì-yá Jesús, dandu icúmí nsidanicuú nèhivì nàcùtasisi-né (nùù-yá), nsidaa nèhivì ñuhìví yohó, xì nsidaa stná ana ndoó ansivi xi tìxi ñuhù, ¹¹nsidaa-né icúmí-nè nacuni-nè mii-yá, te cachi vate-né ñà-divi Stoho-ndà Señor nduú-yá, dandu chicá más icúmí quee tñùñuhu xì Yuandiaha-yá Dios.

¹²Ñàyùcàndùá cuní cunini-nsia ñà-ndùá cachí xì-nsiá mate xica ié nùù-nsiá, ñani màní. Na nísa ìe ndé ndoó-nsiá nisa inini vii-nsiá yùhù; doco vichi chicá más cuní cunini-nsia, te quida vii-nsiá lucha ñà-càcu-nsia (nùù chuun có-íá vii yucán), vachi nú iin-ni ni cúnihnú ndahví ini-nsiá, te cahví vii-nsiá mii-yá, dandu vátùni càcu-nsia. ¹³Vàchi Dios nduú ana datnúú xì ini-ndà ñà-quida-nda ñà-ndùá cuní-yá, te chindéé stná-yàndó ñà-quida ndisa-nda cumplir nsidaámà.

Nicanicuahàn ni cúndóó màni-ndà

¹⁴Màsà cúndóó-nsiá daquéé cuàchi tnahá-nsiá, te náâ stnahá-nsiá sàhà ñà-ndùá quidá-nsiá. ¹⁵Còó; iin-ni ni cúndóó màni-nsiá sàhà-ñá màsà cuidá cuàchi-nsia, vachi ducán nduá ndiá ìcà quida ana nduú ndisa dèhe Dios; vachi ndoó ñi-ndà ñuhivì yohó, te cuàhà ñanitnaha-nda, malu-nè, có-nihnú víi ini-nè. Ñàyùcàndùá, màsà quidá-ndá ni-iin ñà-có-íá vii, vachi ndohó nduú ana datnúú Dios sàxínítnùní-xi sàhà-ñá cundehe nèhivì ñuhivì ichì váha. ¹⁶Sàhà ñà-jaàn iin-ni ni cúnchícùn-nsiá palabra cáhàn sàhà vida ndiaha, vachi nú ducán, dandu na quivì (naxic-ocufin) Jesucristu, vátùni cudii cuàhà inì ñà-màdì uun-ni ni queé nsidaa ñà-ndùá nì ndoho güé` na ní quide chuun ìi xí-yá (ndé ndoó-nsiá). ¹⁷Ináhí xiníndísá vii-nsiá vichi, te ñà-jaàn nduú na iin chuun ndiaha quidá-nsiá nùù-yá, na iin ofrenda dócò-nsiá nùù-yá. Te yùhù, nú ni sái cui stnáì (sàhà-yá), dandu nahi inga ofrenda sáhatahvì gá-nsiàyà cunduu stná ñà-jaàn. Te cachí yùhù vátùni iájàn, vachi cudii stná inì sàhà-ñá. Ndè stná mii-nsiá, vátùni cudii stná inì-nsia sàhà-ñá. ¹⁸Te divi ducán cuní quida-nsia.

Timoteo xì Epafrodito

¹⁹Nú ni cúndéhe ndahví Stoho-ndà Jesús, yàchi icúmí techuín Timoteo sàà-nè ndé ndoó-nsiá, dandu (na nsiaa tu-ne), vátùni nacunitnùhu stnáì nansa yáha-nsia jaàn, dandu ndòò vaha inì sàhà-nsiá. ²⁰Te divi Timoteo nduú ana cuàhìn techuín sàà, vachi ndé ié` yohó, còó cá ana nahi mii-né, còó cá inga ana cuú ndisa inì-xi sàhà-nsiá nahi mii-né. ²¹Vàchi nsidaa gá nèhivì, cuisì chuun xi mii-né nsìhi ini-nè, có-nàndúcú-nè (nansa nducuahà) chuun ìi xí Jesucristu. ²²Doco sà-ináhá-nsiá Timoteo, ñà-vàha

ndisa-ne; te ináhá stnâ-nsià cutnâhâ-nsí nì xicanuu-nsi cachitnùhu-nsi razón ndi-aha xí-yá, nacua chindéé iin dèhe ana nduú yua-né, ducán nì quida Timoteo. ²³ Ñâyùcàndüá, divi-ne cumf techuín sàà ndé ndoó-nsiá nú sàni cundaà ini nansa cuàhàn coo xí. ²⁴ Doco cahví xì Stoho-ndà Señor ñà-yàchì quee stnâi libre yohó, te sàà stnâi.

²⁵ Doco vichi tuxí inì chicá vâha techuín Epafrodito nasaa-nè. Cunaha-nsiá, na iin ñani míi nduú-né, vâchi iin-ni quidá-nsí chuun ìi xí Capitán ndiaha xi-nda. Te divi nduú ana nì techuín stná mii-nsiá ñà-cunihi-ne ñà-ndüá xiñuhu nú quixi. ²⁶ Te vichi cuàhà gá cuni-nè cuni tu-ne mii-nsiá. Te cuhúún gá stná ini-nè, vâchi ináhâ-né sàni xinitnùhu-nsia ñà-ni quicuehè-nè. ²⁷ Te ndisa, cuèhè dana nì sandua, cuàhàn-nè cui-nè nì cùí, doco nì indehè ndahví Dios-nè, (cóni xíhì-nè). Te màdi cuísi mii-né nì ñihítâhvì ducán; còó, vâchi dècuèndè stná yùhù nì ñihítâhvì sâhâ-ñá nì nduvâha-ne, te vichi mà cóó gué` tnùnsí ini. <sup>28</sup> Ñâyùcàndüá, chicá cumf naquihín-ne ichì nasaa-nè sâhâ-ñá cudìi gá stná ini mii-nsiá. Te nú ducán, dandu yùhù stná, chicá mà cóó gué` tnùnsí ini. ²⁹ Daaní, nú sàni nasaa tu-ne, dandu xiñuhu cudìi ini-nsià sâhâ-né, te quidañuhu-nsiánè nacua ndiá icà-ndà quida-nda xi nsidaa ñani-ndà iin-ni (xinúcuáchí víi) stná nù Stoho-ndà Señor. ³⁰ Vâchi mii-né, sâhâ chuun ìi xí Cristu cuàhàn-nè cui-nè nì cùí; nì cóni ndúlócò-nè sâhámà, cui-si-ní cuni-nè quida ndisa-ne cumplir chuun (nì ñihì-né) ñà-chindee-né yùhù, vâchi mii-nsiá, mà cùì quida-nsia ñà-jaàn (ñà-xica ndoó-nsiá).

Ñà-ndiáá ndisa sâhâ ñà-ndee vâha-nda nù Stoho-ndà Señor

3 Iá inga iñâha cumf cachì xì-nsiá, ñani: nicanicuahàn xiñuhu cudìi

ini-ndà ñà-ndòò-ndà nù Stoho-ndà Señor. Te nú divi palabra jaàn sàni tiai nù-nsiá antes, có-quidámà, vâchi iin palabra chindee ndisa xi-nsiá nduá, te yùhù, có-cùñâñi natiaia.

² Cuidadu cundoo-nsia sâhâ nèhivì malu chináhâ xì ley chicuèhè, vâchi nècuàchì quidá ducán, nihnú sìquini ini-nè na iin quisi. Te caquin stná-nsià cuidadu sâhâ nèhivì (cumf màcütuu seña xì raza Judea icà nèhivì), vâchi cutu ñà-dànácuehè-nè nècuàchimà quejàn.

³ Vâchi ndohó nduú nèhivì icúmí ndisa xi seña mà, doco ini anima-ndà iá, vâchi anima-ndà nduú ndé cahvi-nda Dios. Cuisì Jesucristu cudìi ini-ndà sâhâ-xí, có-tùxí ini-ndà cui cundiaa inga iñâha quida-nda, ⁴ mate yùhù, vihini cunihnu inì ndiáá stnâi, te chindeámà yùhù (nù Stoho-ndà Señor). Cunaha-nsiá, nú cuisì descendencia xi-nda, te ò obra xi-nda nì cundiaá nù-yá nì cùí, dandu cuisì yùhù chicá cundiaa. ⁵ Vâchi na ní tùinuí ñuhiví, nì sàcütuu stná seña mà iqué tìxi ùnà quivì (nacua cachí ley). Iin nècuàchì raza Israel nduú stnâi, vâchi descendencia xi dèhe Israel nani Benjamín nduí, te câhàn stnâi dàhàn hebreu nahi yuadíhí. Daaní, iin nècuàchì fariseu nduú stnâi, te nacua (chívâha fuerte) nècuàchimà ley sâhâ, ducán nisa quida stnâi. ⁶ Yâha ga nisa xinindisé (ley mà), te ñâyùcàndüá nisa quida quini güé` xì nèhivì cahvi xì Jesús. Nsidaa ley sâhâ ma nisa chivâhi; còó falta nì quidé dìquì ley mà.

⁷ Ñâyùcàndüá, vâtùni cundiaa nsidaámà (nù Stoho-ndà Señor) nì cahín. Doco còó, vâchi na ní sàni cundaà ini sâhâ Cristu, dandu nì sânihi stná ini ñà-ni-iyuhu có-ndiáá nsidaa ñà-ndüá nisa quide mà. ⁸ Te vichi nihnú inì vâtùni ndañuhu nsidanicuú fama xi mà ñà-sà-ínâhî Stoho-ndà Jesucristu vichi, te yâha ga ndiaha ñà-jaàn. Doco nsidaa ñà-ndüá nisa cahvi xí antes, ndevâha iñâha nduá nú vichi, còó cá chuan nú. Ducán nihnú inì sâhâ-ñá nì

níhítáhví cutnahí xì-yà nicanicuahàn,
 9 te ndahà mii-yá coi. Doco màdì sàhà
 obra xì mií icúmí ndee vàhi nùù-yá,
 còó, vàchi cuisì nùù ley sàhana ndiaá
 obra mà. Te vichi único ñà-ndiáá
 ndisa nduú ñà-cunindisa-ndayá, dandísá
 vátùni ndee vàha-nda nùù Yuamáni-yá,
 vàchi xiníndísá-ndáyâ. 10 Ñà-jaàn nduá
 quidé vichi sàhà-ñá cui sàì cunaha vàha
 ndise mii-yá, te cucumi stnái poder ndi-
 aha xí-yá, vàchi divi sàhà poder ndiaha
 ma nì nìhì-yá nì natiacu-yà. Daaní, dis-
 puestu iá stnái ndohi nahi mii-yá, te cu-
 nihnu stná inì nì xìhì stnái na ian nì
 xìhì-yà, 11 áma níhítáhví natiacu stnái.

**Xiñuhu cuàhandee ndisa
 ini-ndà áma níhìndèè-ndà
 cunduu-nda nèhivì vàha ndisa**

12 Tãñáha ga sàì cunduu ndise iin
 nèhivì nacua cuní Jesucristu cundui.
 Tãñáha ga sàì cundui iin ana còò ndisa
 falta xi; còó. Cuisì iin-ni nchícuìn mii-yá,
 áma ducán níhìndèì cundui iin nèhivì
 vàha ndisa nacua nihnú ini-yà cundui
 na ní cana-ya yùhù. 13 Ináhì tãñáha ga
 sàì cundui nacua icúmí cundui después;
 còó, ñànì. Doco iá ndisa iin ñà-ndùá
 quidé: quidé lucha nandòdó dahuin nsi-
 daa ñà-ndùá sàni yàha, te sàhandee
 cahnú inì, áma níhì (chicá quida vii')
 quivì vaxì xi-nda. 14 Na ian quidá
 tècuachi dadavástnâhâ carrera, ducán
 quidé, iin-ni nchícuìn ichì cuàhìn, divi
 ichì mii-yá iá ansivi; dandu quivì nsihi
 (vida xi), nihnú inì nìhì stnái iin ñà-vàha
 ndiaha nùù-yá, vàchi divi sàhájàn nduá
 nì cana Dios ndohó ñà-cunchicùn-ndà
 Jesucristu. 15 Ñàyùcàndùá, nsidaa ndohó
 ana xiníndísâ vàha, xiñuhu cunihnu
 ini-ndà nacua sàni cachì jaàn. Te nú tucu
 nacánì ini-nsià sàhà iñàha, dandu icúmí
 Dios datnúù-yà sàxíníntnùní-nsià sàhámà.
 16 Doco nsidaa ñà-ndùá sàni sàà-ndà nì
 cundaà vàha ini-ndà, divi ñà-jaàn nduá
 xiñuhu cunchicùn ndisa-nda.

17 Ñànì, nacua quidá yùhù,
 ducán cuní quida stná mii-nsiá.
 Te sà-ináhá-nsiá nansa quidá-nsí,
 ñàyùcàndùá, cundehè-nsiá ana quidá
 víi stná nahi nsiùhù, te ducánì quida
 stná mii-nsiá. 18 Vàchi ndoó cuàhà
 ana có-quidá víi. Cuàhà xichì sàni
 càhìn xì-nsiá sàhà nècuàchìmà, te vichi
 tucu tu dansínuu inì mii-nsiá sàhà-né,
 dècuèndè sacú stnái sàhámà. Vàchi
 quidé cuenta na ian xiní ùhì nècuàchìmà
 (palabra nacánì nansa nì xìhì) Cristu
 nchica cruz (sàhà-ndà). 19 Doco fin
 icúmí-né nduú ñà-ndañuhu dahuun-ne,
 vàchi còò ndisa Dios nùù-né, cuisì
 ñà-ndùá xího mii-né nduá ndulócò-nè
 sàhà-xí, te tuxí ini-nè ñà-sàhà chuun
 sìquini quidá guá-nèmà icúmí quee
 tnùñuhu xí-né, vàchi cuisì ñuhivì
 yohó-ní nduá nihnú ini-nè. 20 Doco
 ndohó, còó. Ansivi nduú ñuu-ndà, te
 dècuèndè yucán icúmí nuu ana dacácu
 xi-nda, divi nduú Stoho-ndà Jesucristu.
 Ñàyùcàndùá, vichi ndiatú cuéyàà-ndà
 sàà quivì naxicocufin-yà, 21 dandu
 nadama-ya iquicúnú icúmí-ndá vichi,
 vàchi ñà-débil nduá, doco na sàà quivì
 yucán, icúmíá dàma stná nahi cuerpu
 ndiaha mii-yá. Te mà ùhì quida-ya
 ñà-jaàn, vàchi cahnú poder xi-ya, vátùni
 cundee-yá nùù nsidanicuú iñàha, te
 cusahnú-yá.

4 Pues sàhà nsidaájàn iin-ni nì
 cúnífnú vàha ini-ndà Stoho-ndà
 Señor.

**Xiñuhu nàcúndoo vàha-nda
 xi ñanìtnaha-nda**

Cunaha-nsiá, màni gá-nsià nùì, ñànì;
 cuàhà gá nsinúú inì mii-nsiá, te cudfì
 stná inì sàhà-nsiá. Na iin ñà-vàha-xi
 xínduu-nsia nùì, vàchi cuú ndisa inì
 sàhà-nsiá. 2 Te yùhù, sacúndáhvì nùù
 Evodia xì nùù Síntique ñà-nì nácùn-
 doo vàha-ne, vàchi iin-ni Stoho-ndà
 Señor càhvì-ndà. 3 Daaní, stná mii-ní

nècuàchì nduú compañeru màní jaàn, sacúndáhví stnái nùù-ní ñà-chindee-ní nècuàchì ñàhà jaàn, vèchi cuàhà gá nì chindee stná-nè yùhù; iin-ni nì xicanuu nsidaa-nda nì dàcuítìà-ndà razón ndiaha xí-yá, ndohó, xì mii-né, xì stná Clemente, xì dava ga stná compañeruì ndoó jaàn. Nsidaa-nsiá, sàni nacàva stná quivì-nsiá nùù tutu xì vida ndiaha.

Màsà nácánì ini-ndà, vèchi icúmí Jesús naxicocufin-yà

⁴Nicanicuahàn xiñuhu cudii ini-ndà ñà-ndòò-ndà nùù Stoho-ndà Señor. Tucutu cachí xì-nsiá, ni cúdfi cuàhà ini-ndà sàhà-yá.

⁵Màni gá ni quida-nda xi nsidanicuú nèhivì, te (nsinuu stná ini-ndà) ñà-sà-ítúú Stoho-ndà Señor naxicocufin-yà.

⁶Màsà nácánì ini-ndà sàhà ni-iñàha; còó. Nsidaa ñà-ndùá yáha-nda, ni cáhàn-ndà xì Dios sàhá. Ni cácan tàhvì-ndà nùù-yá, te naquimani stná-ndáyá. ⁷Dandu seguru sàà-ndà cunihnu dadí ndiaha ini-ndà quida-ya, te mà yúhì gá-ndà, ni mà ndúlócò gá stná-ndà, vèchi ndiaha gá chindéé Jesucristu, mate có-sàà-ndà mànihì ini-ndà nansa quidá-yá, te ndañuhu ñà-yúhì-ndà.

Ndiá icà-ndà nacani ì ini-ndà

⁸Ultimo ñà-ndùá cachí xì-nsiá nduá yohó: cuidadu ni cúndóó-nsiá sàhà ñà-ndùá nihnú ini-nsiá. Cuisì-ní ñà-ndùú ñà-ndácuìsì ni cúnhnú ini-ndà, ñàni; cuisì-ní ñà-íá tnùñuhu-xí, xì ñà-íá viì, xì ñà-ndùú chuun sahnú ò chuun ndiaha, nsidaájàn vètuni nacani ini-ndà sàhà-xí. Vèchi nú íá tnùñuhu víi xán, te ò íá stná fama xan ñà-ndùá iin chuun vaha, dandu vètuni cunihnu vaha ini-ndàñá.

⁹Ni quidá ndisa-nsia cumplir nsidaa ñà-ndùá nì chinahì mii-nsiá na ní dàcuáhì-nsiá, vèchi nì xini stná-nsiá

nansa íá modo xi, te nì inini stná-nsiá ñà-ndùá nì cachì xì-nsiá. Pues nsidaájàn xiñuhu quida ndisa-nsia cumplir, dandu vètuni cundoo vaha-nsia xì Dios; te cunaha-nsiá, cuàhà gá cuní-yà cundoo manì-ndà.

Nansa nì cachi Pablo nì naquimani-né nècuàchì ñuu Filipos sàhà ñà-ndùá nì cutahvì-né nùù nècuàchimà

¹⁰Cuàhà gá cudfi inì sàhà mii-nsiá quidá Stoho-ndà Señor, vèchi sàni nsinuu tu ini-nsiá yùhù. Sà-íá quivì có-chindéé gá-nsiá yùhù, doco cuisì sàhà-ñá mà cùì, màdiá sàhà ñà-nì nándòdó ndisa-nsia yùhù. ¹¹Te màdi sàhà ñà-íá cuàhà necesidad xi nduá cachí ducán; còó, vèchi sàni cutùhe coi contentu a yáha vahi, á coó. ¹²Sàni càin yáha ndahví, te sàni càan stnái nú icúmí cuàhà iñàha; vètuni íá nsidaájàn nùì. Vèchi a ducán xíhì doco, te ò có-xíhì doco, davani queá nùì, có-quidá, a ducán íá necesidad xi, te ò cuàhà iñàha icúmí, ¹³ndéni iñàha nì cui yáhi, vètuni ié ñà-quadandee ínì sàhá, vèchi divi Cristu nduú ana nácuàhandee ini xí.

¹⁴Cunaha-nsiá, mate ducán cachí xì-nsiá, doco cuaha-ni íá ñà-ndùá nì quida-nsia nì chindee-nsiá yùhù sàhà necesidad nisa icumí. ¹⁵Te ináhá-nsiá nansa nì quida-nsia quivì primeru na ní xicanui xì razón ndiaha, te nì quei ndé ndoó-nsiá ladu Macedonia jaàn vaxì. Pues còò cá nèhivì xí mii-yá nì naxícónhí iin ñà-vaha nùì, cuisì mii-nsiá nècuàchì ñuu Filipos. ¹⁶Te màdi cuisì ñà-jaàn, vèchi iin ùì xichi nì techuún gá stná-nsiá iin cooperación xi-nsia na ní sa-íe ñuu Tesalónica. ¹⁷Doco cunaha-nsiá, màdi ñá-cuní nihí cuàhà iñàha nùù-nsiá nduá, còó. Cuisì cuní coo obra xi-nsia, te ducán nihì-nsiá cuàhà ñà-vaha nùù Dios. ¹⁸Pues vichi sàni quesaa nsidaa

ñà-ndùá nì techuún-nsiá nùí, vèchi sàni quida Epafrodito-ñà entregar nùí; ñàyùcàndùá, ndiaha gá sàni cundiatùí vichi, na ian sàni nducuiqué nduá. Te tñumanì xí-nsiá mà, na iin promesa nì dòcò-nsiá nùù Dios nduú stná, na iin ñà-tnami nì sàhatahvì-nsiá mii-yá, te cudfí gá ini-yà sàhà-ñá, vèchi divi ducán cuní-yà quida-nda. ¹⁹ Ñàyùcàndùá, nsidaa ñà-ndùá xiñuhu nùù mii-nsiá, icúmí-yâ taxi-yañà, vèchi cuàhà gá ñà-cuicà ndiaha icúmí-yâ, te sàhatahvì-yáñà ndohó sàhà ñà-ndùù-ndà nèhivì xí Jesucristu. ²⁰ ¡Ansivéhé cahnú-yá! Nicanicuahàn

ni tavá-nda tñùñuhu xí-yá, vèchi Yuandiáhá-ndá nduú-yá. Amén.

Nansa nì casàhú stnahá Pablo xì nsidaa gá nèhivì ñuu Filipos

²¹ Casàhú-nsiá xì nsidaa gá ana nduú nèhivì xí Jesucristu ndoó jaàn. Te nsidaa stná compañeruì yohó, cásàhú stná-nè xì mii-nsiá. ²² Stná nèhivì xí-yá quidáchúñ vehe rey cahnú César, cuàhà gá cásàhú stná-nè xì-nsiá. Te nsidaa dava ga nèhivì xí-yá ndoó yatni yohó, cásàhú stná-nè.

²³ Ni cúcúmí nsidaa-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Sà-íá.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Nèhivì xí Dios Ndoó Nuu Colosas

1 Yùhù nduí Pablo, iin ana nì nihì chuun nùu Jesucristu, vèchi ducán nì chitnùnì ini Dios. Te yohó iá stná ñani-ndà Timoteo, ²cutnáhá-nsí cásàhú-nsì xì nsidaa mii-nsiá nèhivì fì xí Cristu ndoó ñuu Colosas, vèchi mii-nsiá, iin-ni nhcìcùn vù stná-nsiá ichi-yá, te nahi iin-ni ñaní xínduu stná nsidaa-nda. Pues, vichi ni cùcúmí cuáhà-nsiá gracia xi Yua-nda Dios. Contentu ni cùndóó-nsiá quida-ya.

Ñà-nduá nì xicàn Pablo nùu Dios na ní xicàn tàhvi-ne' sàhà nèhivì xiníndísá-xí-yá

³Nsiùhù, cada xicàn tàhvi-nsí nùu Yuandiaha Stoho-ndà Jesucristu, naquímànì-nsí mii-yá sàhà-nsiá. ⁴Vèchi sàni xinitnùhu-nsi ñà-cuàhà guá nihnú vaha ini-nsiá Dèhemani-yá, xì ñà-cuàhà guá cuú stná inì-nsia sàhà nsidaa nèhivì xí-yá. ⁵⁻⁶Ansivéhé-yá, vèchi cuàhà gá tnundé ini icúmí-ndá ñà-nihitáhvi-ndà ñà-ndiaha fì xí-yá iá ansivi. Te divi ñà-jaàn nduá nì xinitnùhu-nsia na ní sàà palabra ndàcuisì xí-yá nùu-nsiá, te nì inini-nsia razón vaha xi-ya. Pues divi palabra mà nduá sàni xitià stná inicutu ñuhivì, te ndiaha gá chindéà nèhivì. Te vichi cuàhà gá stná nèhivì sàni quìhvi ichi mà nacua nì quida mii-nsiá quivì nì xinitnùhu-nsia palabra mà, te nì cundaà inì-nsia nansa iá ndisa gracia xi Dios. ⁷Pues inii dècuèndè quivì yucán sàni chindeámà mii-nsiá. Te gracia xi-ya mà nduú stná ñà-nduá nì dàcuàhá stná Epafra mii-nsiá. Vèchi iin-ni xinúcuáchí stná nècuàchìmà nùu Cristu nahi nsiùhù, te màni cuáhà stná-nè nùu-nsí. Vù gá quidá stná-nè nsidaa chuun ì xí-yá yucán ndé ndoó-nsiá. ⁸Te divi nùu mii-né nì xinitnùhu-nsi nansa

yáha-nsia xì nansa cuú stná inì-nsia sàhà-nsí quidá Espíritu ì xí Dios.

⁹Ñàyùcànduá, dècuèndè quivì nì cundaà ini-nsi ñà-jaàn, iin-ni xicàn tàhvi-nsí nùu-yá sàhà-nsiá, xicàn tàhvi-nsí ñà-nì sàà-nsiá mànihì ini-nsiá nansa cumì-yá quida-nda ñuhivì yohó. Te xicàn tàhvi stná-nsi ñà-nì sàà-nsiá cundaà nsihì inì-nsia sàhà ichi-yá, te cucumi-nsiá iin sàxiníntùnì ndiaha. ¹⁰Ducán dandu nihìndèè-nsiá cacanuú vù-nsiá ñuhivì yohó nacua ndiá icà-ndà quida-nda ñà-nduú-ndà nèhivì xí Stoho-ndà Señor. Te ducán cudì stná ini-yá sàhà-ndà, vèchi modo jaàn nihì stná-ndà quida-nda nsidanicuú clase obra vaha, te sàà stná-ndà cunaha váha-ndayá chicá más.

¹¹Te sàhà-ñá ndiaha gá poder xi-ya, ñàyùcànduá xicàn tàhvi stná-nsi ñà-nì nàcuàhandee ini-yá mii-nsiá xì poder ndiaha ma, dandu vètùnì quidandee cahnú inì-nsia, (mate ni yáha-nsia tnùndoho), doco vètùnì cudì inì-nsia, ¹²te naquimanì stná-nsiá Yua-nda Dios (sàhà gracia xi-ya). Vèchi sàni dama-ya anima-ndà, te vichi vètùnì nihitáhvi stná-ndà cuàhà ñà-ndiaha fì xí-yá nacua nihitáhvi nsidaa gá nèhivì fì xí-yá, vèchi sàni dàtnúu-yá sàxiníntùnì-ndà. ¹³Te vichi sàni tavà-yándò nùu ndahà (ñà-malu, vèchi) cuisì ichi ñáa nì sanduamà, te nì dàyáha-yándò ndè ndahà Dèhemani-yá Jesús. ¹⁴Sàni quee-nda libre (nùu ndahà-sí), vèchi sàhà nì Jesús nì xitià, ñàyùcànduá vètùnì nì xicahnú ini-yá sàhà cuàchi-nda.

Nansa nì nihì-ndà nì nàcùndoo vaha-nda xi Dios sàhà-ñá nì xihì Jesucristu sàhà-ndà

¹⁵Có-tùí Yua-nda Dios cundehè-ndayá, doco mimí nacua iá-yá, divi ducán iá stná Dèhemani-yá (Jesús). Te divi Dèhemani-yá nduú ana chicá ndiaá nùu nsidanicuú

iñàha iá ñuhiví. ¹⁶ Vàchi sàhà ndahà Dèhemaní-yá nì quidavàha-ya nsidaa ñà-íá ñuhiví xì ansivi, nsidaa ñà-ndùá indéhe-nda, xì nsidaa stná ñà-có-tùí cundehè-ndà, divi sàhà ndahà Jesús nì cuyucun nsidaájàn. Vàchi nì quida vaha-ya ángel dandacú, xì stná ángel chicá xinúcuáchí, xì nsidaa gá stná ana fuerte xicánúú ansivi, nsidaa-némà, sàhà ndahà-yá nì cuyucàn sàhà-ñá nì queé gá más tnùuhu xí-yá. ¹⁷ Tàyóo ni-iñàha ñuhiví, te sà-íá mii-yá. Te sàhà stná poder xi-ya itníf tnahá nsidanicuú iñàha. ¹⁸ Te ndohó nècuàchì iin-ni cahvi xi-yá, nahi cuerpu xi-ya nduu-nda, te mii-yá, dandacú-yá nùù-ndà na ian dandacú òni-ndà nùù-ndà. Nùù mii-yá sàni nihì-ndà vida xi-nda. Dihna-ya nì natiacu-yà nùù nsidaa nèhivì, ñàyùcàndùá nduú-yá ana chicá cusáhnú inicutu ñuhiví. ¹⁹ Vàchi sàni chitnùnì ini Yua-nda Dios cuñuhu chitu (vida saín xí-yá) ini anima Dèhemaní-yá. ²⁰ Te cunaha-nsiá, ñà-nì xihì-yà nchìca cruz, te nì xitiá nìi-yá, sàhà ñà-jaàn nduá vátùni nàcùndoo vaha-nda nùù-yá, vátùni nihítàhvì nsidaa nèhivì nàcùndoo vii-né xí-yá, a ducán nduú-né ana ndoó ñuhiví yohó, te ò ana ndoó ansivi.

²¹ Antes cónisá ñíhnú ini-nsiá mii-yá. Ndè nisa xini ùhì stná-nsiàyà sàhà chuun malu nisa quida guá-nsiá, doco vichi sàni nàcùndoo vaha-nsiá xí-yá. ²² Vàchi sàhà ñà-nì nanduu-ya nahi nèhivì ñuhiví, te nì xihì-yà, ñàyùcàndùá vátùni nì nihítàhvì-ndà nàcùnihnu ì ini-ndà, te cuxio dahuun cuàchi-nda, ndutu nsihá. Ducán dandu vátùni sàà-ndà nùù (Yua-nda Dios) quida-ya. ²³ Doco xiñuhu ñà-iin-ni cunihnu vaha ini-ndàyá; màsà nácóó-ndá fe xi-nda. Màsà nándodó-nda ichì-yá, ni màsà cuáha-nda datúcù nèhivì-ndó nùù razón ndiaha, vachi sàhà palabra mà iá tnùndé ini xi-nda. Te (ansivéhé Dios),

sàni inini stná-nsiá palabra mà; daaní, dècuèndè stná inicutu ñuhiví sàni xitiá stná. Te yùhù stná Pablo, xinúcuáchí stnái (nùù chuun ma), cachítnùhi palabra mà xì nèhivì.

**Ñà-ndùú chuun nì nihì Pablo
ñà-cunucuachi-né nùù nsidaa
nèhivì iin-ni cahvi xi Jesús**

²⁴ Mate cuáhà gá ndohí sàhà-nsiá, doco cudfì inì, vachi nú ni ndohí ducán, dandu chicá yàchì cuacatnahá nsidaa ñà-ìcúmì ndoho gá Cristu sàhà nèhivì cahvi xi-yá, vachi nahi cuerpu-yà nduu-nda. ²⁵ Te sàhà ñà-vaha xi mii-nsiá sàni chitnùnì ini-yà cunucuachì nùù nsidaa nèhivì cahvi xi-yá. Te chuun sàni nihì nduú ñà-cachítnùhu nsihì palabra xi-ya. ²⁶ Palabra nisa ìa dèhé antes nduá cachítnùhi. Caní cuià cóni cùndàà ini xii-ndà sàhámà. Doco vichi sàni dàtúi-yañà nùù nèhivì xí-yá. ²⁷ Vàchi nì chitnùnì ini-yà cundaà ini-ndà ñà-ndiaha guá iá palabra mà, te cuní stná-yà cunitnùhu nèhivì nsidanicuú ñuu. Pues dohó cachí palabra mà: vátùni coo Cristu meru ini anima-ndà, te sàhámà vichi iá iin tnùndé ini ndiaha xi-nda ñà-sàà-ndà ndè gloria. ²⁸ Ñàyùcàndùá, divi mii-yá disáhà-xí cáhàn-nsì xì nsidaa nèhivì, chináhà-nsínè, te sàha-nsinè ichì vaha, áma sàà-nè cunihnu vaha ndisa ini-nè mii-yá nacua ndiá ìcà-né. ²⁹ Pues ñà-jaàn nduú chuun sáhandee ini quide nacua chindéé-yà yùhù, vachi sàha fuerte-yà yùhù poder ndiaha xí-yá quideàmà.

2 Yùhù cuní cundaà inì-nsiá ñà-cuáhà guá (xìcàn tàhvì nùù Dios) sàhà-nsiá xì sàhà stná nècuàchì ñuu Laodicea, te có-nándodó stnái nsidaa nèhivì ndoó jaàn tàñàha ga cuni nùù xí. ² Xìcàn tàhvì ñà-nì nàcuàhandee inì-nsiá, te iin-ni ni cuú stnahá stná inì-nsiá sàhà-nsiá. Te ni sàà stná-nsiá

cundaà vaha inì-nsia sàhà ichì-yá, dandu mà cùndóó gá-nsià xì duda. Te ndiaha gá cunduajàn, vàchi después icúmí-nsiá sàà-nsià mànihì ndisá inì-nsia palabra sàhà-yá nisa ìa dèhé antes, divi palabra sàhà Jesucristu. ³Vàchi cuisì ichì mii-yá nduú ichì nchichí ndiaha ndisa; cuisì ichì-yá nduú ichì ndé cundaà ndisa ini-ndà. ⁴Ducán cachí xì-nsiá sàhà màsà chífúhu ni-iin nèhivì mii-nsiá, te dandahví-nènsiá. ⁵⁻⁶Vàchi mate có-ìè cutnáhì xì-nsiá yucán, doco nihnú inì mii-nsiá, te cudfi gá inì na xinítñùhi quidá víi-nsiá, te xiníndísà fuerte stná-nsià Stoho-ndà Jesucristu. Nàyùcàndüá, nacua nì quida-nsia na ní quihvi-nsia ichì-yá, divi ducán quida-nsia seguir vichi, iin-ni ni cunchícùn vii-nsiá ichì-yá. ⁷Iin-ni màsà tucù-nsiá quida inga palabra, te nsiquívì chicá más ni sàà-nsiá cunihnu fuerte inì-nsia mii-yá sàhà-ñá màsà nunca naco-nsia ñà-ndüá nì chinaha-nsì mii-nsiá. Iin-ni ni quidá-nsiá nsidaámà, te nicanicuahàn ni náquímáni stná-nsiàyà.

Nansa iá vida saa sà-ìcúmí-ndá ñà-nchícùn-ndà Jesucristu

⁸Cuidadu ni cùndóó-nsiá màdí datícù inga nèhivì mii-nsiá. Nchichí cáhàn-nè, doco dandahví uun-ne. Cutu estilu nì naco-nsiá nduá cachí-nè. Dàñùhù xì nèhivì úun ñuhivì yohó nduá, có-ndüá ley xì Cristu. ⁹Doco mii-yá, meru Dios nduú-yá; mimí nacua iá Yua-nda Dios, ducán iá stná-yà, te iá stná iquicúñú-yà. ¹⁰Te sàhà ñà-sàni ndèe anima-ndà ini anima mii-yá, náyùcàndüá chitu stná anima-ndà mii-yá vichi. Te chicá fuerte-yà nùù nsidanicuú ángel, xì nùù stná nsidanicuú ñà-malu.

¹¹Daaní, sàhà stná ñà-nchícùn-ndàyá, sàni sàcùtuu stná seña xi Dios, (ini anima-ndà); màdì icà-ndà nì sàcùtua. Te ÿndù ñà-cùní cachì seña mà?

Divi ñà-sàni cuxio cuèchi anima-ndà, nsidanicuú cuèchi nisa xicàn guá cuerpu xi-nda quida-nda. ¹²Te na ní cuhii-ndà, seña nì sanduamà na ian cutnaha-nda xi mii-yá nì ndùxin stná-ndà, te nì natiacu stná-ndà nahi mii-yá. Pues ducan quida-nda cuenta nì cuu xi-nda ñà-sàni xinindisa-nda cahnú gá poder icúmí (Yua-nda) Dios, te sàhàmà nì dãnátíacú-yà Jesús. ¹³Te mii-nsiá, sàhà falta xi-nsia, xì sàhà stná ñà-có-ndüú-nsiá raza itúú seña xi-ya ìcà-xí, náyùcàndüá còò vida ndiaha xì anima-nsià nísà ìa. Doco tucu iá vichi, sàni natiacu-nsiá quidá-yá cuenta, (nacua mii-nsiá, te ducán stná nsiùhù). Vàchi ñà-nì dãnátíacú-yà Jesús, divi ndiaá stná sàhà nsidaa ndohó. Te sàhà-ñá ducán nduá, sàni xicahnú stná ini-yà sàhà nsidaa cuèchi-nda. ¹⁴Nì dandütù-yà nsidaa ñà-ndüá inihíca-ndá nùù-yá. Nì ndutu dahuun cuenta itníf-yá sàhà-ndà. Iá ndisa falta xi-nda nisa cachi cuenta ma, doco vichi sàni cuxio nsidaámà nì quida Jesucristu, vàchi nì sàcùtuu-ya nchica cruz, te sàhà ñà-jaàn nduá nì ndutu cuenta mà. ¹⁵Te nsidaa ñà-malu, mate yáha ga fuerte-sì, te ò dana guá-sì, doco nì cundee dahuun-ya nùù-sí. Yáha ga nì nducahan-sì nì quida-ya, vàchi ndiaha gá nì cundee-yá (na ní xihì-yà) nchica cruz.

Xiñuhu nandòó dahuun-nda nsidaa estilu cáhàn sàhà cuisì modo xi ñuhivì yohó

¹⁶Sàhà nsidaa ñà-jaàn, màsà ndúlócò-nsiá nèhivì xítñùhu xi-nsiá sàhà ñà-ndüá xixí-nsiá, ò ñà-ndüá xihí-nsiá, te ò iin vicò (cunì-nè) chivàha-nsia, mate ni cùndüá iin vicò cahnú, ò vicò natiacú yoo, te ò iin quivì ndoó ndahà-nsiá. ¹⁷Vàchi nsidaa estilu sàhana ma, seña uun nì sandua, vàchi divi Cristu nduú ana nì cachitnùhamà sàhà-xí. ¹⁸Nàyùcàndüá, màsà

cuáha-nsia (dandahví nèhivì-nsiá, vèchi nú ducán), dandu ndañuhu premiù xi-nsia. Cachí nèhivì dandahví mà ñà-xiñùhù cahíchi ini-ndà mii-nda, te cahvi stná-ndà ángel, cachí-nè, (vèchi) iá ñà-ndùá nì dácùnì Dios-nè, cachí-nè. Mii-né nduú-né mii-né càhàn-né, doco cuisì ñà-íá ñuhivì yohó-ní nduá nihnú ini-nè. ¹⁹ Ducán quidá-né, doco ñà-có-nchícùn ndisa ga-nè Cristu nduá. Doco cunaha-nsiá, nahi ònì-ndà nduú mii-yá; te ndohó, nahi cuerpu xi-ya nduu-nda, ñàyùcàndùá iin-ni cahnú sàni nanduu nsidaa-nda nì quida-ya, nacua ñuhú tnáhà ndahàsáhà iquicúñù-ndà. Ñàyùcàndùá, sàhà mii-yá siempre nácuaàhandee ini-ndà, te ndufuérté anima-ndà nacua chítñunì ini Yua-nda Dios cuu xi-nda.

²⁰ Vichi, xiñuhu quida-nda cuenta na ian nì cutnaha-nda xi Cristu na ní xihì-yà, te ñàyùcàndùá có-xiñùhù gá ñà-cunihnu ini-ndà ni-iin ley càhàn sàhà cuisì ñà-íá ñuhivì yohó-ní. Mate ndoo-nda ñuhivì, doco có-ndùá ñà-chivàha-nda ²¹ cuàhà ley cachí ñà-màsà tníí-ndá iin ñà-jaàn, ò màsà cúxí-ndá inga iñàha, te ò màsà dúcùn ndahà stná-ndà ñà-yúcán. ²² Còó, vèchi ñà-ìcúmí nsihì-ni nduú nsidaájàn, te cuisì nèhivì ñuhivì nduú ana nì quidavàha xi ley jaàn. ²³ Vihini tuxí ini-ndà iin palabra nchichí nduá cachí-nèmà, vèchi cachí-nè ñà-fuerte ni cuáhandee ini-ndà sàhà religiòn mà, te ni càhíchi stná ini-ndà mii-nda, te ni dándóhò stná-ndà mii-nda, cachí-nè. Doco cunaha-nsiá, ni-iyuhu mà cúí chindee ley mà ndohó ñà-cadi-ndà nùù (cuàhà ñà-chìcuéhè) xího-nda quida-nda dava xichi.

3 Bueno, sàhà-ñá quidà-ndà cuenta cutnáhà stná-ndà xì Cristu na ní natiacu-yà, ñàyùcàndùá xiñuhu nanducu-nda nansa quida vii-ndà nacua

nduú ley xi ansivi, vèchi ndè ansivi yucán iá-yà ladu cuahá Yua-nda Dios. ² Te vichi xiñuhu cunihnu ini-ndà chuun xi (mii-yá iá) ndè gloria mà, màdì chuun xi ñuhivì yohó. ³ Vèchi ducán nduá na ian nì xihì stná-ndà (na ní xihì mii-yá), doco vichi itiácú-ndà sàhà poder xi-ya, te cutnáhà stná-ndà xì-yá ñuhu-nda (ndahà Yua-nda) Dios. ⁴ Daaní, na sàà quivì naxicocufin-yà, dandu cutnahá stná-ndà xì-yá cundoo-nda ndé yáha ga nchíí ndiaha.

**Nacoo dahuun-nda ñà-ndùá nìsa
quida-nda antes, te quida-nda
ñà-vàha cachí Jesús**

⁵ Ñàyùcàndùá, xiñuhu dandáñùhù dahuun-nda nsidaa (chuun sìquini cudfì guá ini nèhivì) ñuhivì quida-ne. Màsà nàxícócuñin gà-ndà càhàn-ndà xì ana cónì nándàhà xì-ndà, te màsà cúñihnú sìquini ini-ndà; màsà cúñùhù ini-ndà ñà-coo-nda xi inga nècuàchì ñahà. Ni màsà xího stná-ndà cucumi-nda cuàhà iñàha, vèchi na ian cahvi-nda ñà-jaàn queá. ⁶ Cunaha-nsiá, sàhà nsidaa cuàchi jaàn icúmí quixi castigu fuerte xi Dios dìquì nsidaa nèhivì có-ìníní xí-yà. ⁷ Te divi nsidaa cuàchi jaàn nìsa quida stná-nsià antes na nìsa cudìi gá inì-nsia sàhà. ⁸ Doco vichi xiñuhu nacoo stná-ndà más gà falta xi-nda. Màsà cuídà gà ini-ndà; màsà ndúdáná gá-ndà. Te màsà cúndéhe úhì stnàhá stná-ndà. Ni màsà dáquèe cuàchi-nda dìquì ñanìtnaha-nda; te màsà càhàn quini-nda. ⁹ Ni màsà dándahví stnahá gá stná-ndà, vèchi sàni nacoo dahuun-nda modo nìsa nihnu ini-ndà antes; có-quidá gá-ndà nahi antes. ¹⁰ Nahi nèhivì sàà sàni nanduu-nda, te cueé-ni cueé-ni cuàhàn ndusaa stná sàxìñitnùnì-ndà, dandu sàà-ndà cundaà vaha ini-ndà, te cunihnu stná ini-ndà nacua nihnú ini mii-yá ana nì dándúsáá xí-ndá.

**Có-quidá, ndéni nêhivî ní cui
ni cúndúú-ndá, cuisî ndiaá
ñà-nchícùn-ndà Jesús, màdi raza-ndà**

¹¹ Nêhivî sàà xínduu-nda, có-quidá a nduu-nda nêhivî raza Grecia, te ò nêhivî raza Judea. Te ni có-quidá stná a itúú marca xi Dios icà-ndà, ò á coó. Ni có-cumí cachi stná nú nduu-nda nècuàchì inga ñuu, mate nècuàchì siùmí nì sanduu-ne. Còó. Ni có-quidá stná a nduu-nda nêhivî libre, te ò nêhivî quidáchúfn saín nùù iin lamú. Còó, vâchi cuisî ñà-nchícùn-ndà Cristu nduú ñà-ndiáá; te divi-ya iá stná ini anima nsidaa-nda.

**Calma ni cúndóó-ndá
xí ñanìtnaha-nda, te
nacuahandee stnahá ini-ndà**

¹² Sàni nacàxin Dios ndohó. Nêhivî ìì xí-yá sàndùù-ndà vichi, te màni-ndà nùù-yá. Ñàyùcàndùá, xiñuhu cutùha-nda cuhi stnahá ini-ndà. Iin-ni ni cúníhnú mánì ini-ndà, te cunihnu ndahvi stná ini-ndà. Màsà cóó dana-nda. Còó; iin-ni ni quidándéé ini-ndà. ¹³ Te nú iá iin ñanìtnaha-nda nì quida xi iin falta, dandu ni quidándéé cahnú ini-ndà sàhà-né, te cuicahnú ini-ndà sàhà-né nacua nì xicahnú stná ini Cristu sàhà ndohó. ¹⁴ Daaní, ñà-chicá más xiñuhu nduú ñà-cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, vâchi nú ducani quida-nda, dandu ñà-sàni nacuatnahá nsidaa ñà-vàha xiñuhu quida-nda nduájàn. ¹⁵ Te ni caquín stná-ndà cuidadu ñà-màsà quidá-ndá ni-iñàha dandáñúhú xí ñà-níhnú dadí ndiaha ini-ndà nacua cuní Dios cunihnu dadí ini-ndà. Vâchi cunaha-nsiá, divi sàhà-ñá cundoo ndiaha-nda, te cunduu-nda nahi iin-ni nêhivî, ñàyùcàndùá nì cana-yándó (ladu xi-ya). Te xiñuhu ñà-naquimani stná-ndâyá.

¹⁶ Nicanicuahàn ni coó chitu anima-ndà palabra ìì xí Cristu. Te

xiñuhu càhàn stná-ndà iin-nda xi inga-ndà, te chinaha stnàhá vîi-nda palabra nchichí ndiaha xí-yá sàhà-ñá chicá ni cúnsihî ini-ndà (quida vîi-ndà). Te coto stná-ndà nsidaa clase alabanza xi-ya, nacuatuu-nda, te coto stná-ndà alabanza nacua datnúú Espiritu Ìì xí-yá ini-ndà. Te siempre naquimani-ndâyá ini anima-ndà. ¹⁷ Nsidanicuú ñà-ndùá quidà-ndà, xí ñà-ndùá cachí-ndà, xiñuhu ndacùcahan-nda Stoho-ndà Jesús, te ducán naquimani stná-ndà Yua-nda Dios.

**Nansa quida-nda, te cundoo
manì-ndà xì nsidaa nêhivî, a
nduú-né tnaha-nda, ò lamú
xi-nda, ò peón xi-nda**

¹⁸ Mii-nsiá nècuàchì ñahà, xiñuhu cahvi-nsiá ìì-nsiá nacua ndiá icà nêhivî xí Stoho-ndà Señor quida-ne. ¹⁹ Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa, xiñuhu cuu ini-nsiá sàhà ñahàdihí-nsiá. Màsà dándácú ndee-nsiá nùù-né. ²⁰ Te nsiohó nècuàchì cuàtì xí nècuàchì cuàchì, ni cúníni stná-ndá nsidaa ñà-ndùá cachí yuadíhí-ndà, vâchi ducán dandu cudíi ini Stoho-ndà Señor sàhà-ndá. ²¹ Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa xínduu yua, màsà dácúidà canúú ini-nsia dèhe-nsia sàhà màsà cúhúún iniá. ²² Daaní, mii-nsiá nècuàchì ndoó saín nùù iin lamú, ni cúníni vîi-nsiànè. Màdiá cuisî na indèhe-né, dandu quidachuún vîi-nsiá sàhà-ñá ndee vâha-nsia nùù-né. Còó. Chicá vâha nsinuu inì-nsia Dios, te iin-ni ni cúníhnú vîi inì-nsia quidachuún vîi-nsiá. ²³ Nsidanicuú chuun ndacú nùù-nsiá, contenu ni quidá-nsiáñà. Quida-nsia cuenta na ian Stoho-ndà Señor nduú patrón xi-nsia, te màdiá nêhivî ùún. ²⁴ Vâchi nùù Stoho-ndà Cristu icúmí-nsiá nihítàhvî-nsiá, te cundiatú stná anima-nsiá, vâchi divi mii-yá nduú ana xinúcuáchí ndísá-ndá nùù-xí. ²⁵ Doco nêhivî có-quidá vîi,

icúmí nacuitacùhá-nè nacua quidá-né, te mà quíhín casu Dios ana nduú-né.

4 Daaní, mii-nsiá nècuàchè nduú pa-trón, quida vii-nsiá xì peón xi-nsia nacua ndiá ìcà-ndà quida-nda, vàchi ináhà-ndá dècuèndè gloria iá stná ana dandacu-xi nùu-ndà.

²Daaní, nsidaa-nsiá, iin-ni ni cãcàn tàhvi-nsiá nùu Dios. Màsà nácóó-nsiá ñà-jaàn. Te naquimanì stná-nsià mii-yá.

³Te quida-nsia favor, sàhà stná nsiùhù ni cãcàn tàhvi-nsiá sàhà-ñá ni cúnúná ichi cachitnùhu cuahà-nsí palabra xi Cristu, divi palabra nisa ìa dèhé sàhana. Pues divi sàhà stná palabra (ndiaha ma ié` yohó) ndiadí vehecàa. <sup>4</sup>Ñàyùcàndúá, cãcàn tàhvi-nsiá sàhí nùu-yá, áma ñihí` nansa càhàn vatí palabra mà xì nèhivi nacua ndiá ìqué quide.

⁵Siempre xiñuhu quida vii-ndà xì nèhivi có-nchícùn xì ichi-yá. Te nú iá nansa cui quida-nda iin obra, dandu yàchì nì quidà-ndàñá. ⁶Te na càhàn-ndà xì nèhivi, viví-ni ni càhàn-ndà xì-né. Meru palabra xiñuhu ni cúndúá cachi-ndà xì-né. Chicá vaha nacani vaha ini-ndà nansa naxiconihí víi-nda nùu iin iin ana càhàn xì-ndà.

**Ultimo palabra cachí Pablo,
cásàhú-nè xì nsidaa
nèhivi ñuu Colosas**

⁷Ñani-ndà Tíquico, màni cuáhà-né nù; cuáhà gá sàni chindee-né yùhù, te iin-ni xinúcuáchí víi stná-nè nùu Stoho-ndà Señor. Pues mii-né icúmí-nè nacani-ne xì-nsiá sàhí, nansa yáhi.

⁸Ñà-jaàn nduá sàni sàcùnaha-né quida-ne na sàà-nè ndé ndoó-nsiá, cachitnùhu-ne xì-nsiá nansa iá chuun xi-nsi yohó sàhà ñà-ndòò vaha stná inì-nsia. ⁹Daaní, icúmí cutnahá stná inga ñani-ndà (sàà-nè xì Tíquico), divi compañeru-nsià nani Onésimo. Iin-ni nihnú stná ini-nè ichi Yua-nda Dios, te cuáhà gá cuú stná inì sàhà-né. Pues

nduú nècuàchèmà, icúmí-nè nacani-ne xì-nsiá sàhà nsidaa ñà-ìá yohó.

¹⁰Cunaha-nsiá, iá stná inga compañeruì vehecàa yohó nani Aristarco, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Te (ñuu) yohó iá stná primu xi Bernabé nani Marcos, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Te Marcos mà, sàni cachì xì-nsiá sàhà-né ñà-nì quidánùhù-nsiànè nú ni sàà-nè ndé ndoó-nsiá. ¹¹Daaní, yohó iá stná Jesús Justo, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Cunaha-nsiá, còò cá más nècuàchè raza Judea yohó chindéé xì nùu chuun xi ñuhivì ìì xì Dios, cui si nècuàchè yohó, ñàyùcàndúá cuáhà gá cudí inì sàhà-né. ¹²Daaní, cásàhú stná Epafras, divi nècuàchè ñuu-nsià (iá yohó). Nècuàchèmà, xinúcuáchí vii-né nùu Cristu, te cuáhà gá xícàn tàhvi-né nùu Dios sàhà-nsiá, sacúndáhvì-nè nùu-yá ñà-iin-ni ni cúníhnú vaha inì-nsia ichi-yá, te iin-ni ni quidá stná-nsià ñà-ndúá cuní-yá. ¹³Yùhù nduì testigu ñà-cuáhà guá nacání ini-nè sàhà-nsiá xì sàhà stná nècuàchè ñuu Laodicea xì ñuu Hierápolis. ¹⁴Daaní, cásàhú stná doctor Lucas. Màni cuáhà nècuàchèmà nùu-ndà. Daaní, cásàhú stná Demas. ¹⁵Te mii-nsiá, casàhú stná-nsià xì ñani-ndà ndoó ñuu Laodicea yucán. Te casàhú stná-nsià xì Ninfas xì nsidaa gá nèhivi natácá vehe-ne.

¹⁶Nú sàni cahvi-nsia carta yohó, dandu dacúhùn-nsiàñà nùu nèhivi xì Dios ndoó ñuu Laodicea mà sàhà-ñá cahvi stná nècuàchèmàñá. Te carta (nì tiaa stnáì) nùu mii-né, cahvi stná-nsiàñà.

¹⁷Daaní, càhàn stná-nsià xì Arquipo cachi-nsià xì-né ñà-màsà nándodó-né quida ndisa-ne chuun ndiaha sàni nihì-né nùu Stoho-ndà Señor.

¹⁸Yùhù nduì Pablo, te ndahà mií tiaí saludu yohó nùu nsidaa-nsiá. Te sacúndáhvì` nùu-nsiá ñà-nì nsínuu inì-nsia ñà-yòhò ié` ndiadí vehecàa.

Ni cúcúmí-nsiâ cuàhà gracia xi-ya.
Sà-íá.

Tutu Nuu Nì Tiaa San Pablo nùu Nèhivì xí Dios Ndoó Nuu Tesalónica

1 Yùhù Pablo, xì Silvano, xì stná Timoteo, cásàhú-nsí xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì ñuu Tesalónica cahvi stná xì Jesús. Mii-nsiá, sàni natùu-nsia nùu Yua-nda Dios, xì nùu Stoho-ndà Jesucristu. Te vichi ni cuní màni-yá mii-nsiá; contentu ni cúndóó-nsiá quida-ya.

²⁻³ Nsiùhù, nicanicuahàn naquímàni-nsí Dios sàhà nsidaa-nsiá, te càhàn-nsi xì-yá xicàn tàhvi-nsí sàhà-nsiá nsiquívì. Nsinúu ini-nsi nansa nì quida-nsia na ní xinindisá-nsiá mii-yá, te sàhàmà nì quesaha-nsiá quidá víi-nsiá cumplir. Ináhá-nsí cuú stnahá stná ini-nsiá sàhà-nsiá, te chindéé stnahá stná-nsiá. Daaní, ináhá stná-nsi ñà-iin-ni cundéé inì-nsia Stoho-ndà Jesucristu nsiquívì (nahi nsiùhù). Te sàhà-ñá indéhe stná Yua-nda Dios ndohó, ináhá stná-yà nsidaájàn. ⁴Te cunaha-nsiá, cuú cuáhà ini-yà sàhà-nsiá, ñàni. Te ináhá váha stná-nsi ñà-sàni nacàxin stná-yà mii-nsiá ñà-cunduu-nsia nèhivì xí-yá. ⁵Vàchi na ní sàà-nsi yucán, te nì càhàn-nsi xì-nsiá ñà-ndúu razón ndiaha xí-yá, màdi palabra uun nì sándúámà. Còó, vachi Espíritu ìi xí-yá nduú ana nì chindee stná xì-nsí, te nì quida stná-yà milagru xi-ya. Te ndee ní càhàn-nsi xì-nsiá, vachi ináhá-nsí ñà-ndáà nduá. Te ináhá-nsiá nansa nìsa quida-nsi na ní sandoo-nsi yucán, ñà-cuisi sàhà ñà-cunduu bien xi-nsia nìsa quida-nsi nsidanicuú inàha.

⁶Daaní, mii-nsiá, nì quesaha stná-nsiá nì tenchicùn-nsiá ñà-ndúu ichi nsiùhù, vachi divi ichi Stoho-ndà Señor nduú stnámà. Te divi palabra xi mii-yá nduá nì xinindisá-nsiá daa, ñàyùcàndúá nì cudii cuáhà inì-nsia nì quida Espíritu ìi xí-yá, mate cuáhà gá nì dándòhó nèhivì-nsiá.

⁷Dècuèndè stná nècuàchi xiníndisá ndoó ladu Macedonia xì ladu Acaya, nsidaa-né sàni cundaà stná ini-nè nansa ndiá icà-né quida stná-nè ñà-nì xinitnùhu-ne nansa quidá víi mii-nsiá. ⁸Vàchi sàhà mii-nsiá nì xitià palabra xi Stoho-ndà Señor incutu ladu yucán. Doco màdi cuisì ladu yucán, còó, vachi cuáhà gá stná ñuu nì xinitnùhu nansa nì quida-nsia na ní xinindisá-nsiá Dios. Cunaha-nsiá, nì còó gá necesidad càhàn-nsi sàhà-nsiá xì nèhivì (inga ñuu mà), vachi dècuèndè stná mii-né, ⁹nacání-né xì-nsí nansa nì quida-nsia na ní sàà-nsi ndé ndoó-nsiá, nì nacoò-nsia ñà-ndúu yùu yócò, te nì tenchicùn-nsiá ichi mii-yá, vachi nì cudii ini-nsiá cahvi-nsiá ana nduú ndisa Dios itiacú nicanicuahàn. ¹⁰Te vichi ndiatú cuéyàà stná-nsiá naxicocufin Dèhemani-yá Jesús iá ndè gloria, vachi divi Yà-yùcán nduú ana nì dånatiacú Yuamàni-yá, te divi stná-yà icúmí-yá dacácu-yàndó ñà-màsà níhì-ndà castigu icúmí quixi.

2 Ináhá-nsiá nansa nì ìa na ní sàà-nsi ndé ndoó-nsiá, màdiá uun-ni nì sanduamà, ñàni. ²Còó, vachi nì chindee Dios nsiùhù, te cóni yúhí-nsi càhàn ndee-nsí, nì cachitnùhu-nsi xì-nsiá razón ndiaha xí-yá, mate xiní ùhì nèhivì nsiùhù, te mate antes nì ndoho guá-nsi ñuu Filipos na ní quida quini-tè xì-nsí yucán. Sà-ináhá-nsiá nsidaájàn. ³Te palabra nì cachitnùhu-nsi xì-nsiá, palabra ndàcuisi xí mii-yá nduá. Ni-iin ñà-siquini cóni càchí-nsi xì-nsiá, te ni-iyuhu cóni dàndàhvi stná-nsi mii-nsiá. ⁴Còó, vachi Dios nduú ana nì natùu-nsi nùu-xí ñà-nihì-nsí chuun dacuítia-nsi razón ndiaha xí-yá. Ñàyùcàndúá, divi ñà-jaàn nduá cachitnùhu-nsi xì nèhivì; te cunaha-nsiá, ñà-ndee vaha-nsi nùu mii-yá nduá nandúcú-nsí, màdiá nùu nèhivì, vachi cuisì mii-yá nduú ana indéhe ini anima-ndà. ⁵Sà-ináhá-nsiá

ñà-ni-iin xichi cóni cáhàn vico uun-nsi xì-nsiá. Te ináhá stná-yà, mà nunca nì dándáhvî-nsi mii-nsiá sàhà-ñá tavà-nsí dihùn nùù-nsiá. ⁶Ni cóni xícàn-nsi quidañuhu-nsiá nsiùhù, ni mii-nsiá, te ni nèhivì dava ga, mate iá derechu xi-nsi càcàn-nsi ñà-quidañuhu nèhivì nsiùhù, vàchi divi Cristu ni sàha xi-nsí chuun quidá-nsí. ⁷Doco còó, cóni xícàn-nsi ñà-jaàn. Vivì-ni nì cáhàn-nsi xì-nsiá na ní sandoo-nsi yucán. Na ian quidá iin dihi ndiaá xi mée xi, ducán nisa quida stná-nsi. ⁸Ni cachitnùhu-nsi razón ndiaha xí-yá, doco màdì cuisì ñà-jaàn, vàchi ñà-cuàhà guá cuú ini-nsi sàhà-nsiá, ñàyùcàndùá dispuestu ni sandoo stná-nsi cui-nsi sàhà-nsiá, ñà-mànì guá-nsiá nùù-nsí. ⁹Te ádi nsinúú stná ini-nsiá nansa nisa quida-nsi, ñàni, ndui te ñuu nisa quidachuún-nsí, dècuèndè nisa xaví sàstnùhù stná-nsi, vàchi có-cùnì-nsi quida-nsi cuàhà gastu sàhà-nsí, ñàyùcàndùá màdì cuisì-ní razón ndiaha xí Dios ni cáhàn-nsi xì-nsiá, còó; nisa quidachuún stná-nsi.

¹⁰Mii-nsiá, sàni xininùù-nsiá nansa nisa quida-nsi na ní sandoo-nsi mahì-nsiá na ní quesaha-nsiá xiníndísà-nsiá; stná Dios, ináhá-yà nansa nisa quida-nsi, modo cudfì ini mii-yá nisa quida-nsi, iin modo vaha; còó ni-iin falta ni quidá-nsí. ¹¹Ináhá-nsiá nansa ni cáhàn-nsi xì-nsiá ñà-xiñhù quida vù-nsiá, te ni nacuahandee stná ini-nsi iin iin-nsia na ian cáhàn iin yua xi dèhe-ne. ¹²Ni chinaha-nsí mii-nsiá ñà-cacanu u vù-nsiá ñuhiví, vàchi ducán ndiá icà-ndà quida-nda ñà-sàni cana-yàndó sàà-ndà ñuhiví ì xí-yá ndé ndiaha guá iá.

¹³Ñàyùcàndùá nicanicuahàn naquímànì-nsí Dios, vàchi na ní cáhàn-nsi xì-nsiá palabra xi-ya, ni xinindísà-nsiá, te ni cundaà inì-nsia palabra ndisa xi mii-yá nduá, màdì

palabra xi nèhivì ùùn. Te divi ñà-ndàà nduá, palabra xi mii-yá nduá, te ndiaha gá quidáchuàn ini anima nsidaa ndohó nècuàchì xiníndísà-xí-yá. ¹⁴Daaní, después, ducán ni cuu stná xì-nsiá nacua ni cuu xi nèhivì xí Jesucristu ndoó ladu Judea, vàchi cuàhà nèhivì xí-yá ladu yucán, ni ndoho stná-nè ni caquida tè-raza Judea. Te divi ducán ni ndoho stná mii-nsiá ni caquida nècuàchì ñuu-nsiá, ñàni. ¹⁵(Doco ndahví) nècuàchì raza Judea mà, vàchi ni casahnì-né Stoho-ndà Jesús, te ni casahnì stná-nè nècuàchì raza-nè ni cáhàn xi-né razón ndiaha xí-yá. Daaní, dècuèndè nsiùhù ni taxi stná-nè. De por sí, mà túha-ne quida vù-né nùù Dios; te xiní ùhì stná-nè nsidaa nèhivì. ¹⁶Vàchi sadí-nè nùù-nsí na cunì-nsi cáhàn-nsi xì nèhivì inga raza sàhà-ñá nihì-né càcu anima-nè. Doco nècuàchì razí mà, có-sàha-ne quida-nsi ducán; ñàyùcàndùá, cuàhà gá sàni yaha-ne ni xida cuàchi-ne. Doco vichi sàni sàà hora nihì-né castigu xi-ne ñà-ndoho-ne.

**Nansa ni cachi Pablo ñà-cuù
cuàhà ini-nè sàhà nècuàchì
xiníndísà ndoó ñuu Tesalónica**

¹⁷Nsiùhù, yaha ga cunì-nsi sàà-nsi nàcòtò-nsi mii-nsiá, ñàni. Ndahví-nsi, vàchi xica ndoó-nsiá, doco siempre nsinúú ini-nsi mii-nsiá, mate có-xiní stnaha-nda iin ùi quivì. ¹⁸Ñàyùcàndùá, ni quida-nsi lucha sàà-nsi yucán. Yùhù, Pablo, itnii xichi ni cunì sàì, doco ni sadí ñà-malu nùù-nsí. ¹⁹(Doco màni cuàhà-nsiá nùù-nsí), vàchi ¿ana disàhà-xí cundua icúmì coo consuelu xi-nsi, te cudìi cuàhà ini-nsi? Pues, divi mii-nsiá nduú ana disàhà-xí, vàchi sàhà mii-nsiá icúmì-nsí nihì-nsí iin ñà-vàha nùù Stoho-ndà Jesús, te cudìi gá ini-nsi quivì naxicocuñin-yá, te màcuìta-nda nùù-yá. ²⁰Vàchi ndisa, sàhà mii-nsiá

ndiaha sàstnùhù nihnú ini-nsì, te yáha ga cudfì ini-nsì.

3¹⁻² Daaní, después nì cachi-nsì chicá vâha sàà Timoteo ndé ndoó-nsiá, vâchi có-cùndéé gâ ini-nsì ñà-nàcání ini-nsì nansa nihí-nsiá cuàhàn, te cahan-nsí vâtùni ndòo mii-nsí ñuu Atenas. Te Timoteo, ñani ndisa-nda nduú stná-nè, te xinúcuáchí stná-nè nùù Dios, cutnáhâ-né xì-nsí quidá stná-nè chuun ìì (dacuítia-ndà) razón ndiaha xí Cristu. Ñàyùcàndùá, (chicá vâha techuún-nsí mii-né sàà-nè cahan-nsí), dandu chindee-né mii-nsiá, nacuaàhandee ini-nènsiá ñà-chicá fuerte ni cúníndísâ vâha-nsia, ³ te màdí ndulocó-nsiá na quidá quini nèhivì xì-nsiá; vâchi seguru icúmí-ndá yâha-nda ducán, ináhâ-nsiá. ⁴ Vâchi na ndoó vá-nsí ndé ndoó-nsiá, nì cachi-nsì xì-nsiá ñà-icúmí-ndá yâha-nda vida quida nèhivì. Te divi ducán nì cuu xì-nsiá sàni xini-nsiá. ⁵ Ñàyùcàndùá, yùhù, ñà-nàcání guá inì sàhâ-nsiá, nì techuún Timoteo nùhù-nè (nàcòtò-nè mii-nsiá, dandu) nacachitnùhu-ne xí nansa yâha-nsia, a íín-ní nihnú vâha inì-nsia mii-yá, á coó, vâchi yúhí-nsí dacà ñà-malu dìni-nsiá, te uun-ni ndòo chuun nì quida-nsi xì-nsiá. ⁶ Doco còó, vichi sàni nsiaa tu-ne ñà-nì nùhù-nè nì nàcòtò-nènsiá, te iin razón vâha nduá sàni nacachitnùhu-ne xì-nsí, vâchi iin-ni nihnú vâha ndisa ini-nsiâyà, te cuú stnahá inì-nsia sàhâ-nsiá. Te nsinúú stná inì-nsia nsiùhù, cachí-nè, vâchi nacua yâha ga cuní nsiùhù sàà-nsi nàcòtò-nsi mii-nsiá, divi ducán ndohó stná mii-nsiá sàhâ nsiùhù. ⁷ Ñàyùcàndùá, mate ndohó-nsí yohó, te yâha-nsi cuàhà vida, doco ndiaha gá sàni ndòo vâha ini-nsì, ñàni, vâchi sàni cundaà ini-nsì iin-ni nihnú vâha ini-nsiá mii-yá. ⁸ Cunaha-nsiá, dohó nduámà na ian natiácú-nsì (na nacúnítnùhu-nsi) iin-ni nhíçùn vii-nsiá ichì Stoho-ndà Señor.

⁹ Te vichi ñna cuahà guá naquímánì-nsí Dios sàhâ-nsiá! Te ináhâ-yâ yâha ga cudfì ini-nsì sàhâ-nsiá. ¹⁰ Ndui te ñuu xícàn tàhvi cuàhâ-nsí nùù-yá áma níhitàhvi-nsí nàcòtò gâ-nsì mii-nsiá, te ducán cui chindee gâ-nsì mii-nsiá ñà-cunindisá vâha ga-nsiá.

¹¹ Te vichi, xícàn tàhvi stná-nsì nùù Yua-nda Dios xì nùù Stoho-ndà Jesucristu ñà-nì dácùndéhe-yá nsiùhù ichì sàà tu-nsí visita ndé ndoó-nsiá. ¹² Daaní, xícàn tàhvi stná-nsì nùù-yá ñà-chicá ni cúcúú stnahá ini-nsiá sàhâ-nsiá xì sàhâ nsidaa gá stná nèhivì nacua cuú stná ini nsiùhù sàhâ mii-nsiá. ¹³ Vâchi nú ducán, dandu ñà-sàni nàcùnihnu ìì ndisa inì-nsia cundua, te mà cóó gá falta xì-nsia nùù Yua-nda Dios na quívì naxicocufin Stoho-ndà Jesucristu, te cutnahá-yá xì nsidaa nèhivì xí-yá.

Màsà nàcání ini-ndà quida-nda iin falta xì iin nècuàchì ñahà

4 Cuisì mindaa iñàha cachi gâ-nsì xì-nsiá, ñàni. Sàni dàcuàhá-nsí mii-nsiá nansa ndiá icà-nsiá cundoo vii-nsiá ñuhivì, dandu cudii ini Dios sàhâ-nsiá. Pues vichi chinaha-nsí mii-nsiá, te sacúndáhvi-nsí nùù-nsiá ñà-chicá más quida-nsia ñà-jaàn cumplir. ² Vâchi ináhâ vâha-nsia ñà-nduá nì dandàcú-nsí nùù-nsiá na ní sandoo-nsí xì-nsiá, te nì càhàn-nsì xì-nsiá cuenta xi Stoho-ndà Jesús. ³ Pues divi ñà-yòhó nduá cuní-yà quida-nda sàhâ-ñà cunduu-nda nèhivì ìì xí-yá: divi ñà-màsà càhàn-ndà xì ni-iin nèhivì cóni nándàhà xì-ndà. ⁴ Cuní-yà cundaà ini-ndà nansa càcàn vii-ndà iin ana cunduu ñahàdihí-ndà, dandu iin-ni coo sahnu-nda xi-né. Te nsidaa nècuàchì ñàhà dava ga, ni coó stná tñùuhu xi-nda nùù-né. ⁵ Màsà xího-nda coo-nda xi inga nècuàchì ñahà. Màsà quidá ndevâha-nda xi mii-nda nansa ni nì cui, vâchi ñà-jaàn nduá quidá nèhivì

còd Dios nùù-xí. ⁶Te màsà quídá-ndá iin falta dandahví-ndà ñanìtnaha-nda, te quìhvi tñaha-nda xi nècuàchì vehe-ne, vèchi icúmí Stoho-ndà Señor nachitacùhá-yà sàhà nsidaámà. Ñà-jaàn sàni cachi-nsì xi-nsiá antes na ní chinaha váha-nsi mii-nsiá sàhájàn. ⁷Ñàyùcàndùá, nacani ini-nsiá, ¿índù chuun sàni cana Yua-nda Dios ndohó? Pues divi sàhà-ñá coo ndoo anima-ndà, màdì sàhà-ñá quida ndevàha-nda xi iin nècuàchì ñahà. ⁸Ñàyùcàndùá, nú ndoo ana cahíchì ini xi palabra yohó, pues màdì nèhivì ùún nduú ana cahíchì ini-nè; còó, mii Dios cahíchì ini-nè, divi ana sàni sàhatahvì xi-ndà Espiritu ì-xí.

Cuàhà gá cuú stnahá ini nècuàchì ñuu Tesalónica sàhà-né

⁹Vichi (sàni cundaà ini), divi Dios nduú ana nì chindee xi-nsiá ñà-cùú stnahá guá inì-nsia sàhà-nsiá. Ñàyùcàndùá, còd necesidad tiai ni-iin palabra nùù-nsiá sàhájàn. ¹⁰Vèchi ináhì cuú ini-nsiá sàhà nsidaa nèhivì xí Yua-nda Dios ndoo inicutu ladu xi-nsia Macedonia. Doco cuní-nsì chicá más quida-nsia ducán.

¹¹Nacua sàà-nsiá, cundoo manì-nsiá xi nèhivì. Cuisì chuun xi mii-nsiá cunsihi ini-nsiá, te quidachuún cuéyàà-nsiá oficiu xi-nsia, vèchi divi ducán nì dandàcú-nsí nùù-nsiá daa. ¹²Vèchi nú ducán ni quida-nda, dandu stná nècuàchì có-xiníndísá, quidañuhu stná-nèndó, te mà cóó stná ni-ñàha quidamani nùù-ndà.

Nansa icúmí coo na naxicocufin Jesús

¹³Ñáni, cuní cundaà inì-nsia sàhà compañeru-ndà sàni caxihì, nansa cuàhàn cuu xi-né, dandu mà cùhúún gá inì-nsia sàhà-né. Vèchi nècuàchì có-xiníndísá, yáha ga cuhúún ini-nè sàhà nsii xi-ne, vèchi còd gá tnùndé ini icúmí-né. ¹⁴Doco ndohó,

xiníndísá-ndá ñà-ndàà nduá nì xihì Jesús, te nì natiacu-yà, ñàyùcàndùá, divi ducán icúmí cuu stná xi ndohó nú xiníndísá-ndáyá na xihì-ndà, icúmí-ndá natiacu stná-ndà quida (Yua-nda) Dios. ¹⁵Pues vichi cachítñuhu-nsi xi-nsiá iin razón nì quixi nùù Stoho-ndà Señor. Cunaha-nsiá, mate itiácu ì-ndà na sàà quìvì naxicocufin-yà, doco mà códonuu-nda nùù nècuàchì sàni ndàhvà ñuhivì. Còó, ¹⁶vèchi icúmí-yà nuu-ya ansivi quixi-ya, dandu tiacu-ndà ndàhi-yà dandacú-yá. Te tiacu stná-ndà tàchì iin àngel cusáhnù, te ndee sivi stná corneta xi Dios. Dandu nèhivì xí Cristu xínduu nsii, icúmí-né natiacu-nè primeru, (canacoyo-ne yavi xi-ne). ¹⁷Daaní, nsidaa ndohó nèhivì (xí-yá) ndoo cutiacu daa, ndiachi stná-ndà nana-nda mahì vècò nacuatnaha-nda xi nsidaa nècuàchì nsii ma nànchicùn ìchì-ndà mii-yá mahì ansivi. Ducán cundoo-nda cutnaha-nda xi-yá nicanicuahàn. ¹⁸Jaàn nì inini-nsia iin razón xi-ya. Ñàyùcàndùá, dansínúú tñahá ini-nsiá palabra yohó sàhà-ñá màsà cùhúún gá inì-nsia (sàhà nècuàchì nì xihì).

5 Doco còd necesidad tiaa guè nùù-nsiá sàhà ñà-ndùá icúmí coo quìvì vèxi xi-nda, ñáni, ²vèchi sà-ínáhá vaha-nsia nansa sàà quìvì xi Stoho-ndà Señor, ñà-cundua iin tiempu có-nìhnú ini-ndà, na ian quixi tècuìhnà (vehe-nda) ñuú, te có-nìhnú ini-ndà. ³Vèchi meru quìvì cachí nèhivì dadí uun iá, còd ni-ñàha cuu xi-né, dandu nanàá quixi tnùndoho cahnu-ma, na ian quesáhá dolor xi nècuàchì ñahà cuàhàn tùinuù mèè-xi, dandu (nèhivì có-ndò tòha), mà cácu-ne. ⁴Doco ndohó, màdì ichì ñàa nduá nchícùn-ndà, ñáni; ñàyùcàndùá mà cùndúú quìvì mà iin tiempu có-nìhnú ini-ndà. ⁵Vèchi sàni dàtnúú Dios sàxìnìtnùnì-ndà, te ducán nduá na ian xicánúú-ndá ndui, màdìá

ñuú; còó, vàchi có-ndùù-ndà nèhivì xí ichì ñáa. ⁶Ñàyùcàndùá, màsà quidá-ndá na quidá nèhivì xicá ichì malu mà, vàchi mii-né, (có-ndùlócò-nè), na ian quidí-nè nduá. Doco ndohó, ni cùndóó tùha-nda, te nacani sahnú ini-ndà. ⁷Vàchi nècuàchì quidí, ñuú xíquidí-nè, te necuachi xíni, ñuú xihí-né (cuàhà xichi). ⁸Doco ndohó, nècuàchì nchícùn ichì datnúù-yà sàxínítnùní-xi nduu-nda, te na ian nduí (nduú ñuú) nùù-ndà. Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacani sahnú ini-ndà, te cunindisá vaha-nda mii-yá. Te ni cuú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà, (dandu chindeámà anima-ndà, na ian quidá soldadu), ndixí-te dùhnù cáa (chindee xi anima-te). Daaní, ñuhú stná-te iin mbelú càa (chindee xi dìni-té). Pues ducání stná ndohó, iá iin tnùndé ini xi-nda (chindéé xí sàxínítnùní-ndà), divi nduú tnùndé ini ñà-càcu-nda nùù Dios. ⁹Vàchi màdì ñà-nihì-ndà castigu nduá sàni chitnùní ini-yà cuu xi-nda. Còó, divi ñà-càcu-nda quida Stoho-ndà Jesucristu nduá sàni chitnùní ini-yà. ¹⁰Vàchi mii-yá, nì sàha-ya nì xihì-yà cuenta xi-nda sàhà-ñá nihì-ndà cundoo-nda nùù-yá nicanicuahàn, a ducán nduu-nda nècuàchì itiácú, te ò nècuàchì sàni xihì, doco nsidaa-nda icúmí-ndá cundoo-nda nùù-yá. ¹¹Ñàyùcàndùá, càhàn-nsiá nacuaquidá-nsiá vichi.

**Ultimo ñà-ndúú ley xi Jesús ni
cachi Pablo xi nècuàchì ñuu
Tsalónica nùù tutu yohó**

¹²Sacúndáhví-nsi nùù-nsiá ñà-quidañuhu-nsiá nèhivì quidáchúún chuun ìì xí mii-yá ndé ndoó-nsiá, ñáni, vàchi nècuàchì xí-idònùù nduú-né, te sàha-ne mii-nsiá ichì váha. ¹³Sàhà chuun ndiaha quidá-né xiñuhu coo cuàhà tnùñuhu xí-nsiá nùù-né, te cuu

stná ini-nsiá sàhà-né. Te nsidaa-nsiá, ni cùndóó mání stná-nsiá.

¹⁴Vichi chináhî mii-nsiá iin ùù gá iñàha icúmí-nsiá quida-nsia, ñáni: xiñuhu cuàha-nsia nècuàchì xicánúú xixín iin conseju vii: te nècuàchì cuhúún inì-xi, nacuahandee ini-nsiànè. Daaní, nècuàchì tàñáha ga cunindisá ví, chindee-nsiánè. Cuàhà gá calma cundoo-nsia xì nsidanicuú nèhivì. ¹⁵Te nú quidá quíni-né xì-ndà, màsà náchítácùhá-ndà ñà-ndùá nì quida-ne. Còó, cuisì-nì ni cúníhnú ini-ndà quida-nda ñà-ndùù iin ñà-vaha xi ñanitnaha-nda, a ducán nduú-né iin nècuàchì xiníndisá stná, te ò nècuàchì còó. ¹⁶⁻¹⁷Nicanicuahàn xiñuhu cundoo-nda contentu, te nsidanicuú tiempu ni cacán tàhvì-ndà nùù Dios, ¹⁸te naquimanì stná-ndàyá sàhà nsidaa ñà-ndùá yáha-nda, vàchi ñà-jaàn nduá cuní Dios quida-nda nú nduu-nda ana nchícùn xì Jesucristu. ¹⁹Màsà cádí-ndà nùù ñà-ndùá cuní Espíritu ìì quida-ya (ini anima-ndà), ²⁰te màsà cáhíchì stná ini-ndà ñà-ndùá cachí nèhivì na dacáhàn Dios-nè iin razón xi-ya. ²¹Nsidanicuú chuun, xiñuhu ndàcàtnùhù váha-nda, a chúún vaha nduá, á coó; te nú (sàni cundaà ini-ndà) chuun vii nduá, dandu divi ñà-jaàn ni cúnchícùn ndisa-nda. ²²Doco nsidanicuú chuun malu, còó; nacoo dahuun-ndañá.

²³Ndiaha gá ndoo-nda ñuhivì quidá Yua-nda Dios. Te vichi xicàn tàhvì-nsí nùù-yá ñà-sàhà poder xi-ya ni sàà-nsiá cunihnu ìì ndisa ini-nsiá. Cahnú gá Dios màsà cóó ni-iin falta nùù-nsiá ndè cachi sàà quivì naxicocufin Stoho-ndà Jesucristu. Màsà quidá-nsiá ni-iin falta ini anima-nsiá, ni ini stná sàxínítnùní-nsiá, ni sàhà stná ndahàsàhà-nsiá; iin-ni ni coó víi nsidaájàn.

²⁴Divi mii-yá sàni cana-yàndó, ñàyùcàndùá vátùni cucumi-nda seguro

ñà-quida ndisa-ya cumplir (nsidaa ñà-ndùá sàni cachi-yà xì-ndà).

²⁵Ñàni, cuàhà gá xíquèn càcàn tàhvì-nsiá nùtù Dios sàhà-nsí.

²⁶Nacasàhú-nsiá xì nsidaa hermanu. Cuàha-nsianè iin saludu vàha. ²⁷Yùhù,

nùtù Stoho-ndà Señor chináhî mii-nsiá ñà-nì càhvì-nsiá carta yohó cunini nsidaa nèhivì iin-ni cahvi stná xì-yá.

²⁸Ni cúcúmí cuàhà-nsiá gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Sà-íá.

Tutu Ùi Nì Tiaa San Pablo nùu Nèhivì xí Dios Ndoó Ñuu Tesalónica

1¹⁻² Yùhù Pablo, xì Silvano, xì stná Timoteo, cásàhú-nsì xì nsidaa mii-nsiá nècuàchì ñuu Tesalónica nchícùn xì Yua-nda Dios xì Jesucristu, vàchi cahvi-nsiáyà. Pues vichi ni cunímànì-yá mii-nsiá; contentu ni cúndóó-nsiá quida-ya.

³Nsiùhù, nicanicuahàn icúmí-nsí naquimanì-nsí mii-yá sàhà-nsiá, ñánì. Te ñà-jaàn ndiá icà-nsí quida-nsi, vàchi nsiquívì chicá más xiníndísá víi-nsiá, te chicá cuú stnahá stná ini nsidaa-nsiá sàhà-nsiá. ⁴Ñàyùcàndüá, na xicánúú-nsí sàhàn-nsì visita ndé natácá nèhivì xí Dios, cudû ini-nsì nacánì-nsí xì-né nansa quidá-nsiá, iin-ni xiníndísá vaha-nsia, te quidándéé stná inì-nsia, mate quidá quíni nèhivì xì-nsiá, te yàha-nsia tñùndoho quidá-né.

Nèhivì dandoho-xi-nda vichi, icúmí-nè ndoho stná-nè quívì naxicocuñ Jesús

⁵Cunaha-nsiá, sàhà-ñá quidándéé víi inì-nsia na ndohó-nsiá, seña nduájàn ñà-después icúmí Dios nsidandaà-yà sàhà-nsiá iin modo ndiaha, dandu natù-nsia nùu-yá, te yàha-nsia ñuhivì ì xí-yá. Vàchi (ináhî) divi sàhà-ñá nchícùn-nsiá ñuhivì ì mà, ñàyùcàndüá dandohó nèhivì-nsiá vichi. ⁶Sàhámà cuisì ñà-ndiá icà coo cundua na dandohó-yá nèhivì dandoho-xi-nsiá. ⁷Mate quini quidá-né xì-nsiá vichi, doco icúmí-yâ cuàhatahvì-yánsiá ñà-vàha ndiá icà-nsiá nihì-nsiá, vàchi icúmí-nsiá cutnahá-nsiá xì nsiùhù nàcùndoo ndiaha-nda paz quívì naxicocuñ Stoho-nda Jesús. Icúmí-ndá cuni-ndá mii-yá na nuu-ya ansivi, cutnahá-yá xì ángel fuerte xi-ya. ⁸Mahì ñuhu

xìxìn icúmí-yâ nuu-ya, dandu nihì nèhivì có-nàcúnì xì Dios castigu xiñuhu nihì-né, vàchi có-ndùlócò-nè sàhà razón ndiaha xì Stoho-nda Jesucristu. ⁹Ñàyùcàndüá, icúmí-nè danàà-né; nicanicuahàn icúmí-nè ndoho-ne; vàchi icúmí-nè cuxica dahuun-ne nùu-yá; mà cúndóó-né cuni-nè cusahnò ndiaha-yá. ¹⁰Doco ndohó nèhivì ì xiníndísá-xí-yâ, cuàhà gá icúmí-ndá tavà-nda tñùnhu xí-yá, te naquimanì stná-ndàyá quívì naxicocuñ-yà. Pues ducán icúmí-ndá quida-nda, nsiùhù te mii-nsiá, vàchi stná mii-nsiá nì xiníndísá-nsiá na ní sàà-nsì nì cachitnùhu-nsi xì-nsiá sàhà-yá.

¹¹Ñàyùcàndüá, nicanicuahàn xícàn tàhvì-nsí nùu-yá sàhà-ñá vètùnì ndee vaha-nsia nùu-yá, vàchi sàni cana-yàndó (sàà-nda nùu-yá). Te xícàn tàhvì stná-nsì ñà-chindee-yá mii-nsiá xì poder xi-ya, te ducán nihì-nsiá quida ndisa-nsia nsidaa ñà-vàha nihnú inì-nsia quida-nsia xì nsidaa stná obra cuní-nsiá quida-nsia ñà-xiníndísá-nsiáyà. ¹²Vàchi nú ni quidá-nsiá ducán, dandu chicá más quee tñùnhu xí Stoho-nda Jesucristu. Daaní, stná mii-nsiá, sàhà gracia xi Yua-nda Dios xì Stoho-nda Jesucristu, icúmí-nsiá quee stná tñùnhu xí-nsiá.

Nansa icúmí ndecunu contra xi Cristu, te dandahví-te nèhivì có-nchícùn xì ley xi-ya

2 Vichi cuàhìn càhìn xì-nsiá sàhà quívì naxicocuñ Stoho-nda Jesús, te nacuatnaha-nda nùu-yá, ñánì. Pues sacúndáhvì-nsì nùu-nsiá ²ñà-màsà yúhî-nsiá nú cachí nèhivì ñà-vichi sàni sàà quívì xí Stoho-nda Señor. Còó, màsà nácánì ini-nsiá, (vàchi có-ndüá ducán). Mate cachí-nè divi Espiritu ì xí Dios nì cachitnùhu xi-né, te ò ducán cachí stná-nè na càhàn-nè sàhù, te ò cachí-nè iá carta nùu-nsí cachí ducán, (doco

còó, màsà cúníndísâ-nsiánè). ³Màsà cuáha-nsia dandahví ni-iin nêhiví mii-nsiá ni-iyuhu; vâchi mà cúí quixi quiví mà dècuèndè cachi sàà iin tiempu quesaha càhàn cuàhà nêhiví dìquì Dios, dandu ndecunu iin tiàa nihnú inì-xi micuísì cuàchi. Doco tèmà, mà cúí nihì-té càcu-tè nùù andea. ⁴Vâchi icúmí-tê cuni ùhì-te nsidaa ñà-ndùá cahvi nêhiví nduú dios xi-ne, te ducán stná nsidaa inga inàha cahvi-né, vâchi chicá ndiaá mii-té cachi-te. Te icúmí stná-te màcòo-tè veheñuhu cahnú xí Dios, te cachi-te xi nêhiví ñà-cuisi mii-té ndiá icà-né cahvi-né.

⁵¿A sání nandòdó-nsiá ñà-jaàn? Vâchi divi chuun jaàn ní chinahí mii-nsiá na nisa ìe ndé ndoó-nsiá. ⁶Te vichi ináhá stná-nsiá ndiá nduá sadí nùù tèmà ñà-mà cùì ndecunu-tè vichi. Doco na sàà meru quiví xí-te, dandu ndecunu-tè. ⁷Doco dècuèndè vichi, sà-lá ley malu xi-tè ñuhiví yohó, mate quidáchúùn dèhá. Te divi ducán icúmí coo dèhá dècuèndè cachi cuxio ana (sadí xì nùù-té). ⁸Dandísá ndecunu vate-té, divi tè-nìhnù-guá inì-xi micuísì cuàchi. Doco icúmí-tê cuì-te quida tàchì Stoho-ndà Señor, vâchi icúmí stná-yà natùì-ya, te yáha ga ndiaha cunchiì-yá na quívì naxicocufìn-yà, te divi sàhájàn icúmí-tê ndañuhu-té. ⁹Cunaha-nsiá, divi ñà-malu Satanás nduú ana icúmí chindee xi-té ñà-ndecunu-tè ñuhiví yohó. Te divi sàhà poder xí quisi mà icúmí-té quida-tè nsidanuu clase milagru xi-tè ñà-ndulocó nêhiví, te cunindisá-nète. Doco nsidaámà, ñà-tnùhù cundua. ¹⁰Te sàhà-ñá malu guá-te, icúmí-té dandahví dahuun-tè nsidaa nêhiví icúmí sàà ndañuhu anima-xi. Divi sàhà-ñá cahíchì ini-nè palabra ndàcuisi xí Dios cundua, vâchi cóni cùù ini-nè sàhà palabra cuàhàn dacácu xi-né nì cúí. ¹¹Ñàyùcàndùá, icúmí-yá nacoo dahuun-yanè sàhà-ñá dàcà

sàxinítnùní-nè, te cunindisá-né palabra tnùhù xí tèmà. ¹²Doco ducán icúmí coo sàhà-ñá nihì nsidaa nêhiví mà castigu nacua ndiá icà coo xi-né, vâchi có-xiníndísâ-né palabra ndàcuisi; còó, cuisì ñà-cò-ndiàá cudfi ini-nè cunchicùn-nè.

¹³Doco mii-nsiá, cuú ini Dios sàhà-nsiá, ñáni. Ñàyùcàndùá ndiá icà stná-nsi naquimani-nsí mii-yá sàhà-nsiá, vâchi dècuèndè tiempu chicá antes sàni chitnùní ini-yà càcu-nsia nùù-yá. Te icúmí-nsiá càcu ndisa-nsia, vâchi sàni nduhìì anima-nsià nì quida Espíritu ìì xí-yá na ní xinindisá-nsiá ñà-nduú palabra ndàcuisi. ¹⁴Te divi sàhà ñà-ni sàà-nsià càcu-nsia mà, ñàyùcàndùá nì cana-ya mii-nsiá na ní cachitnùhu-nsi xì-nsiá ñà-nduú razón ndiaha xí-yá, vâchi cuní-yà cutnahá stná-nsià xì Stoho-ndà Jesucristu cundoo-nda xi-yá ndé ndiaha guá iá nsidaa inàha.

¹⁵Ñàyùcàndùá, iin-ni cunihnu vâha inì-nsiá mii-yá, ñáni. Te iin-ni quida stná-nsià cumplir ñà-nduú ley nì chinaha-nsi mii-nsiá, a ducán nduá ñà-ni inini-nsia nùù-nsí, te ò ñà-nduá nì cahvi-nsia nùù carta nì tiaa-nsi. ¹⁶⁻¹⁷Te vichi xicàn tàhvi-nsí nùù Stoho-ndà Jesucristu xì nùù Yua-nda Dios, vâchi divi-ya nduú ana nì quida iin obra ndiaha sàhà-ndà ñà-mànì guá-ndà nùù-yá, vâchi nì sàhatahvi-yándò gracia xi-ya, te ducán vátùni nacuañandee ini-ndà nicanicuañàn, te ndiaha gá stná iá tnùndé ini (icúmí-ndá vichi. Pues) divi nùù mii-yá xicàn tàhvi-nsí ñà-ni nàcuàhandee ini-yànsià càhàn-nsià micuísì ñà-lá viì, te cuisì ñà-nduú chuun viì nì quidá stná-nsià, xicàn tàhvi-nsí.

**Nansa nì xicàn Pablo ñà-ni
càcàn tàhvi nècuàchì ñuu
Tesalónica sàhà-né**

3 Ñà-yòhó cachí guè xì-nsiá, ñáni.
Sacúndáhvi nùù-nsiá ñà-ni càcàn

tàhvi-nsiá nù Dios sàhà-nsí ñà-vàtùni nìhì-nsí dacuítia-nsí palabra ì xí Stoho-ndà Señor nsidanicuú xaan. Te càcàn tàhvi stná-nsiá sàhà-ñá ni cóo tñũñuhu xí nèhivì sàhà palabra mà nacua nì quida mii-nsiá. ² Daaní, càcàn tàhvi stná-nsiá sàhà-ñá vátùni càcu-nsi nù nèhivì malu, vachi màdì nsidaa nèhivì nduú nèhivì xiníndísá. ³ Te vátùni cahví-nda xi-yá, vachi icúmí-yá nacuaàhandee ini-yà anima-ndà, te nacuidahan-yándô nù ñà-malu. ⁴ Ñàyùcàndüá, cahví-nsí xi-yá sàhà-nsiá; ináhá-nsí ñà-iin-ni icúmí-nsiá quida-nsia cumplir ñà-ndüá nì chinaha-nsi mii-nsiá, divi nacua sàquidá-nsiá vichi. ⁵ Doco xícàn tàhvi-nsí nù Stoho-ndà Jesucristu ñà-chicá ni nsínúú inì-nsia ñà-cuàhà guá cuú ini-yà sàhà-ndà, te chicá ni sàà-nsiá quidandee stná ini-nsiá nacua nì quida mii-yá.

Màsà cùndóo xixín-ndà ñuhivì

⁶ Nú iá iin compañeru-nsiá tũha cacanuú xixín, te có-cùnì-nè cunchicùn-nè ñà-ndüá nì chinaha-nsi mii-nsiá, dandu màsà cùtnáhâ gá-nsiá xì-né. Nsiùhù ndácùcahan-nsí quivì Stoho-ndà Jesucristu, te cachí-nsi xì-nsiá ñà-nacoo-nsianè, ñáni. ⁷ Vachi ináhá-nsiá nansa ndiá ìcà-nsiá quida-nsia, divi nacua nisa quida stná nsiùhù na ní sandoo-nsi xì-nsiá, cóni sácúdúsán-nsí. ⁸ Màdì uun-ni ni nfhì-nsí ñà-ndüá nì saxixi-nsi; cóo. Ndui te ñuú nisa quidachuún-nsí, ndè nisa xaví tehe-nsí sàhà-ñá màsà cuàhachuún-nsí mii-nsiá, ⁹ mate icúmí-nsí derechu càcàn-nsi ñà-chindee-nsiá nsiùhù, doco cóo. Nì quidachuún-nsí sàhà-ñá cundaà ini-nsiá ducán xiñuhu quida stná mii-nsiá. ¹⁰ Vachi ñà-yòhó nduú ley nì sàha-nsi mii-nsiá na ní sandoo-nsi xì-nsiá: nú có-cùnì

nèhivì quidachuún-né, cóo derechu icúmí-nê (càcàn-nè) ñà-cuxi-ne. ¹¹ Vachi sàni xinitnùhu-nsi ndoo dava compañeru-nsiá xicánúú xixín, có-quidáchúñ-né, cuisì daquíhi yuhù-né nù chuun xi dava ga nèhivì. ¹² Ñàyùcàndüá, nsidaa mii-nsiá nècuàchì quidá ducán, ni cúníni-nsiá, vachi cuenta xi Stoho-ndà Jesucristu cáhìn, te cachí xiñuhu quidachuún-nsiá, te cundehè-nsiá chuun xi mii-nsiá, dandu cuenta xi mii-nsiá cutiacu-nsiá. Ñà-jaàn nduá dandacuí nù-nsiá.

¹³ (Vichi cáhìn xì nsidaa-nsiá), ñáni: iin-ni ni cunchicùn-nsiá quida-nsia nsidanicuú chuun vii, te màsà cùñáñá-nsiá quida-nsia ducán. ¹⁴ Doco nú iá iin compañeru-nsiá có-ndùlócò sàhà ñà-ndüá cachí-nsi nù tutu yohó, dandu cundehè-nsiá ana nduú-né, te màsà cùtnáhâ gá-nsiá xì-né. Nacoo-nsianè áma sàà-nè cucahan nù-né. ¹⁵ Doco màsà cùndéhe úhì-nsianè; cóo. Cuàha-nsianè ichì váha na ian cáhàn-ndà xì iin ñani-ndà.

Ultimo ñà-ndüá nì cachi Pablo xì nècuàchì ñuu Tesalónica na ní xicàn tàhvi-né nù Dios sàhà nècuàchì mà

¹⁶ Pues vichi xícàn tàhvi-nsí nù Stoho-ndà Señor ñà-iin-ni ni cùndóo-nsiá contentu nsidanicuú quivì, ndéni nì cui ni cùndóo-nsiá, vachi mii-yá, (cudí inì-yà) chindee-yándô cundoo-nda contentu ducán. Pues vichi ni ndoo nsidaa-nsiá xì-yá nicanicuahàn, (ñáni). ¹⁷ Yùhù nduú Pablo, te cásàhúú xì nsidaa-nsiá. Ndahà mií tiaí saludu yohó, vachi divi nduú seña tiaí nù nsidaa carta xi; ducán nduú modo tiaí (firma xi).

¹⁸ Ni cùcúmì nsidaa-nsiá cuàhà gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Sà-íá.

Tutu Nuu Nì Tiaa San Pablo nùù Timoteo

1 Yùhù nduí Pablo, te cásàhùì xì mii-ní Timoteo. Yùhù nduí iin apóstol xi-cánúú chuun xi Stoho-ndà Jesucristu, vèchi ducán nì chitnùnì ini mii-yá xi Yuamáni-yá, divi ana nì dácacu xi-nda, te vichi iá ndisa tnundé ini xi-nda nùù-yá. ²Te vichi tiaí tutu yohó nùù mii-ní Timoteo, vèchi sàni xinindisá stná-ní (ichì-yá), te quidá ndísé cuenta nahi dèhi nduu-ní. Pues vichi xícàn tàhvì nùù Yua-nda Dios xi Stoho-ndà Jesucristu ñà-nì cùnì màni-yá mii-ní. Ni cùndéhe ndahví-yà mii-ní, te iin-ni ni coo-ní contentu xícàn tàhvì.

Ñà-ndúá nì cachi Pablo xì Timoteo sàhà nèhivì chináhá iin ichì cò-ndúú ndisa ichì Jesús

³Na ní quihin ichì cuàhìn ladu Macedonia, nì xiquèn ñà-ndòò chii gá-ní ñuu Éfeso sàhà ñà-cachì-ní xì dava tiàa yucán ñà-màsà chináhá gá-nè ñà-cò-ndúú ñà-ndáà. (Pues nacua nì cachì xi-ní daa, divi ducán quida-ní vichi.) ⁴Cachì-ní xi-nè ñà-màsà ndúlócò-nè sàhà cuentu nacánì nèhivì, nì sàhà stná lista xi cuàhà xii-ndà, vèchi còò fin xi ñà-jaàn, te còò stná ni-iin chuun vaha quidá stná, cuisì ñà-dacuàà xi nèhivì nduá. Ni có-chindéamándó cunucuachi víi-nda nùù Dios, vèchi cuisì fe xi-nda nduá chindéé xí-ndá quida-nda ducán.

⁵Doco ¿índù-ñá disáhà-xí sàni sàcùnaha-nda chivàha-nda palabra ìì xí-yá? Pues divi sàhà ñà-ndundoo cuàchi anima-ndà, dandu cunihnu vii ini sàxinítnùnì-ndà, te cunihnu vaha ndisa ini-ndàyá, vèchi nú ducán, dandu sàà stná-ndà cucuu stnahá ndisa ini-ndà sàhà-ndà. ⁶Doco dava nèhivì, có-quidá-né cumplir ducán,

ñàyùcàndúá, sàni tùcù-nè inga ichì, te vichi ndoó-né cáhàn cáhàn-nè chináhá-nè nèhivì, doco còò ni-ìñàha níhì ndèè-né. ⁷Maestru chináhá vii xi ley ìì nduú-né cahan-né, doco ni mii-né có-cùndáà ini-nè ñà-ndúá dacuahá-né, mate ndee gá cáhàn-nè (xi nèhivì).

⁸Ináhá-ndá, vaha ndisa ley xi mii-yá, doco nú cuàhàn-ndà chinaha-ndáñá, dandu xiñuhu chinaha-ndà nacua ndiá ìcà-ndà. ⁹Te ináhá stná-ndà cónì cùyúcùn ley mà sàhà-ñá cadià nùù nècuàchì nihnú ndàcuisì inì-xi; còò. Sàhà-ñá cadià nùù nèhivì cuàchi, ñàyùcàndúá nì cuyucàn. Vèchi ndoó nèhivì nihnú chicúehè inì-xi, có-íníni-né ley xi-ya, vèchi cahíchì ini-nè ley mà, te quidá ndevàha-ne cuàchi. Malu-nè, vèchi có-ndúlócò-nè sàhà ichì-yá. Dava-ne, dècuèndè caní stná-nè ana sahnú xí-né, te ò sahní stnahá-né. ¹⁰Tùha-ne cundoo ñahà xí-né. Te ò dava-ne nduú tiàa nihnú inì-xi na ian nihnú ini nècuàchì ñahà, te dava-ne, xidácuífná stnahá-né; tnuhu gá stná dava-ne; có-cáhàn sahnú-né. Sàhà nsidaa nècuàchì mà nì cuyucun ley ìì xí Dios, sàhà-ñá màsà quidá gá-nè ñà-ndúá sàni cachi jaàn, te ò ndéni ìñàha có-ìá nacua cachì palabra ìì.

¹¹Te palabra mà, divi nduú razón ndiaha cáhàn yùhù; vèchi nùù Dios ndiaha xi-nda sàni nihítàhvì ñà-càhìn razón mà xi nèhivì. ¹²Te vátùnì nì nihìndèí quide chuun jaàn, vèchi nì nacuahandee ini-yà yùhù. Ñàyùcàndúá, naquímánì mii-yá, divi Stoho-ndà Jesucristu. Ansivéhé-yá, nì ndenihi-ya yùhù ñà-nduí iin nècuàchì seguru, te ñàyùcàndúá nì sàha-ya yùhù chuun ndiaha jaàn. ¹³Yùhù, ndisa, antes nì sacahàn ndevàhi diquì-yá, te nisa quida quini xi nèhivì xí-yá; yáha ga dana nisa ìe. Doco nì indehè ndahví-yà yùhù, vèchi sàhà-ñá cónì-cùndáà inì, ñàyùcàndúá nisa quide ducán, vèchi

tãñaha ga sài cunindisé. ¹⁴ Dandu cuàhà gá nì sàhatahvì Stoho-ndà Jesucristu gracia xi-ya, te nì nihí nì xinindisé mii-yá; nì quesahí cuú inì sàhà-yá. ¹⁵⁻¹⁶ Vàchi nì nuu-ya ndè ñuhiví yohó sàhà-ñá dacácu-ya ndohó nècuàchì iá cuàchi-xi. Palabra ndàcuisi nduájàn, te nsidaa-nda xiñuhu cunindisa-ndañá. Te yùhù, mate nècuàchì chicá malu nì sandui, doco nì indehè ndahví-yá yùhù. Te ¿índù chuun? Divi sàhà-ñá cundaà ini nèhivì ñà-cuàhà guá quidándéé ini-yà sàhà iin ana chicá (cò-quidá víi). Dandu nèhivì vaxi después, cunindisá stná-nè mii-yá nacua nì quida yùhù, te cucumi stná-nè vida ndiaha nicanicuahàn. ¹⁷ Sàhà nsidaájàn, nicanicuahàn xiñuhu tavà-ndà tñũñuhu xí-yá, te naquimanì stná-ndáyá, vachì único ana cusáhnù nicanicuahàn nduú-yá; mate có-tùí-yá cundehè-ndà, doco iin-ni iá-yà nicanicuahàn. Mindalini Dios nduú-yá, te nchichí sàstnùhù-yá.

¹⁸ Nahi dèhi nduu-ní, Timoteo, te chináhí mii-ní ñà-quida-ní nacua sàni cachì xi-ní. Te divi ducán nì cacachi stná razón ndiaha nì quixi nùu Dios daa, te nì cachitnùha sàhà-ní. Ñàyùcàndùá, nsinuu vaha inì-ní ñà-ndùá nì cachi palabra mà, vachì sàhámà vátuni nihì-ní cuahàndee gá inì-ní (sàhà chuun ìlì xí-yá), na ian sàhandee fuerte ini iin soldadu quidá víi chuun-xi, ducán quida-ní. ¹⁹ Màsà nácóó-ní ñà-xiníndísà víi-ní. Cunsìhi inì-ní sàhà anima-ní ñà-nì còò víiá, vachì dava nèhivì, sàhà-ñá có-ndúlócò-nè sàhà anima-nè, ñàyùcàndùá có-xiníndísà víi gá-nè. Te ñà-jaàn ndisa nduá tñundoho. ²⁰ Ùi tiàa sàni quida ducán nduú Hime-neo xi Alejandro. Ñàyùcàndùá, sàni naco-coo dahuin-nè ñà-coo-ne ndahà ñà-malu áma sàà-nè cundaà ini-nè ñà-mà váha cànàn ndevàha-nda sàhà ichì Dios.

Ñà-ndùá nì cachi Pablo sàhà nansa cànàn tàhvi-ndà nùu Dios

2 ¹⁻² Primeru cachí xi-ní ñà-xiñùhù cànàn tàhvi-ndà nùu Dios sàhà nsi-daa nèhivì. Cuàhà gá cànàn tàhvi-ndà sàhà nècuàchì cusáhnù nùu ñuu-ndà xì sàhà stná nsidaa ana nihí chuun. Cànàn tàhvi-ndà sàhà nsidaa-né áma chindee Dios-nè. Te naquimanì stná-ndà mii-yá sàhà-né áma nihí-ndà cundoo cuéyàà-ndà ñuhiví, còò ni-ñàhà màsà yáha-nda, te iin-ni cahví víi-ndayá, dandu quida víi-ndà nacua ndiá ìcà-ndà. ³ Vachì nsidaámà, chuun vaha nduá nùu Dios, te divi nduá cudí ini-yà sàhà-xí. Mii-yá nduú ana nì dácácu xi-nda, ⁴ te cuní stná-yà càcu anima nsidaa stná nèhivì; cuní-yà sàà stná-nè cundaà vaha ini-nè ñà-ndùú palabra ndàcuisi xí-yá. ⁵⁻⁶ Vachì imindaa Dios iá, te imindaa ana cànàn nihni sàhà-ndà nùu-yá, divi nduú Jesucristu, vachì mii-yá, nì nanduu-ya iin nèhivì, te nì sàha-ya vida xi-ya nì xihì-yà cuenta xi nsidaa-nda sàhà-ñá dāñà-ndà nùu cuàchi-nda. Ndoó testigu, te sàhámà meru tiempu vaha nì dātúí-ne palabra mà nùu nèhivì. ⁷ Ñàyùcàndùá, nì ndacu nuu stná yùhù ñà-cacanui cachitnùhi xì nèhivì palabra mà. Ñà-ndàà nduá cachí, có-ndùá tñuhu, ináhá Cristu, divi nùu mii-yá nì nihí chuun ma ñà-chinahì nèhivì nsidaa ñuu nansa iá palabra ndàcuisi ndiá ìcà-né cunindisá-né.

⁸ Nsidanicuú lugar (ndé natácá-nsià), yùhù cuní cànàn tàhvi nècuàchì tiàa nùu Dios. Doco nú cuàhàn-nè cànàn tàhvi-né nùu-yá, te chitanini-ne ndahà-né (nùu-yá), dandu ni cundúú-né nèhivì iá ndoo anima-xi, nèhivì có-xidà inì-xi; ni màsà cundúú stná-nè nèhivì xiní ùhì stnahá. ⁹ Te nècuàchì ñahà, cuisì estilu iá víi ni cóó sicoto ndixí-né, iin estilu có-ndàa quini, iin modo mà cuítñuhu nèhivì-né. Te màsà

(dáyâha-ne) natnii vico-né dinì-né, ni màsà ndúcútú cuáhà-né xì oro, ò yùù mina, ò vestidu (yáha ga ndiaá).¹⁰ Còó, anima-nè ni coó víi chicá vâha sâhá ducán quida-ne csâhà obra, vâchi ducán xiñuhu quida nsidaa ñahà cachí cahvi ndisa xi Dios.¹¹ Te na ndoó-né iními-né chináhà nêhivì (palabra xi-ya), dandu ni cundóó dadí-né, te ni quidá-né cumplir ñà-ndüá cachí palabra mà.¹² Te có-sâhi chinaha nècuàchì ñahà, ni có-sâhi dandacú stná-nè iin chuun nùu nècuàchì tiàa; còó. Icúmí-nê cundoo dadí-né.¹³ Vâchi dihna nècuàchì tiàa Adán ni quidavâha-ya, màdì nècuàchì ñahà Eva.¹⁴ Te màdì Adán nduú ana ni dândâhví (ñà-malu), còó; nècuàchì ñahà nduú ana ni xinindisá tñuhu xi-sì, te ducán ni xida cuàchi-ne.¹⁵ Doco iin nècuàchì ñahà quivì vichi, nú iin-ni xinindísâ víi-né, te cuú ini-nè sâhá (nècuàchì vehe-ne), dandu vâtùni càcu-ne na túinuù mée xi-ne ñuhivì. Doco iin-ni ni coó sahnú ini-nè, te coo ì stná ini-nè, dandu càcu-ne na quesaa mée xi-ne.

Índù clase nêhivì xiñuhu cunduu iin tiàa cunuù nùu nêhivì xí Dios

3 Nú cuní iin tiàa nihì-né chuun cunuù-né nùu nêhivì xí Dios, dandu vâtùni, vâchi ñà-ndâà nduá, iin chuun ndiaha nduá.² Ñâyùcândüá, nècuàchì cuàhàn nihì chuun cunuù mà, icúmí-nê cunduu-ne iin nêhivì còò falta xi, iin nêhivì imindaa nècuàchì vehe-xi. Xiñuhu cunduu-ne nècuàchì sahnú inì-xi, iin nècuàchì iá tñùñuhu-xí; màsà cundúú-né nècuàchì quidá escándalo. Te xiñuhu stná ñà-cunduu-ne iin tiàa cudî inì-xi dayâha visita vehe-ne. Te xiñuhu stná cunduu-ne ana tûha chinaha vâha xi nêhivì.³ Màsà cundúú-né nècuàchì tûha xini, ò iin nècuàchì tûha cani stnahá, còó; nècuàchì vâha inì-xi ni

cundúú-né, nècuàchì màni inì-xi. Te màsà cundúú-né iin ana tûha nâá stnahá, ò iin ana tòó xì dihùn.⁴ Iin tiàa dandacú víi nùu nêhivì vehe-xi ni cundúú-né; xiñuhu cunini viì dèhe-ne, te ni coó stná tñùñuhu xán nùu-né.⁵ Vâchi nú mà tûha iin tiàa dandacú víi-né nùu nêhivì vehe-ne, dandu mà cúf cunuù víi stná-nè nùu nêhivì xí Dios.⁶ Te cuidadu ni coó stná-ní ñà-màsà cundúú-né iin ana làcà saa-ní ni quihin ichì-yá, còtó cutuxi ini-nè cuàhà gá ndiaá-nè, vâchi nú ducán, ñà-sàni xidacuàchi-ne cundua nacua ni cuu xi ñà-malu.⁷ Daaní, ni cundúú stná-nè iin ana icúmí tñùñuhu nùu dava ga nêhivì ñuu-nè; vâchi nú có-quidá víi-né nùu nècuàchì ñuu-nemà, dandu mà úhì daquée cuàchi nècuàchì mà dìquì-né, te ducán ñà-sàni quida ñà-malu ganar cundua.

Índù clase nêhivì cunduu nècuàchì nihì chuun xinúcuáchì nani diácono

⁸ Daaní, stná nècuàchì xinúcuáchì dasán obra, ni cákundúú stná-nè nècuàchì tñùñuhu, nècuàchì cumplidu ndisa. Màsà cundúú-né nècuàchì xihí cuàhà vinu; ni màsà cundúú stná-nè nècuàchì cuú inì-xi sâhá dihùn; còó.⁹ Xiñuhu cunduu-ne nècuàchì cúnsihì inì-xi sâhá anima-xi ñà-nì còó vííá. Te iin-ni ni cunchícùn stná-nè ndudu ì ni dâtúí Dios nùu-ndà ñà-cunindisa-nda.¹⁰ Te nú cuàhàn-nè cunucuachi-né ducán, dihna xiñuhu quidachuún chii-né chuun ma, dandu nú còò ni-iin falta xi-ne, dandu vâtùni ndòò ndisa-ne xì cargu mà.¹¹ Stná nècuàchì ñahà (cunucuachi ducán), xiñuhu cunduu stná-nè nècuàchì tñùñuhu, màdì nècuàchì tûha cuitñuhu, còó; nècuàchì sahnú inì-xi ni cundúú-né, nècuàchì mà tûha dandahví ni-iyuhu.¹² Nècuàchì tiàa xinúcuáchì, mindaa ñahàdihí-nè ni cúcúmí-nê, te ni cundúú

stná-nè ana dandacú víi nùù dèhe-xi, xì nùù nsidaa gá nèhivì vehe-ne. ¹³Vàchi nú ni cúnúcuáchí víi-nda chuun xi mii-yá, dandu nihì-ndà iin gradu ndiaha (nùù-yá), te nihì stná-ndà ñà-mà yúhí gà-ndà càhàn-ndà sàhà Jesucristu, nansa xiníndísá-ndáyâ.

**Nansa nì cachi Pablo ndiá
disáhà-xí nì tiaa-ne carta yohó**

¹⁴⁻¹⁵Yàchì sài jaàn ndé iá-ní cahín, doco nú ni cueé cuáhí coi yohó, dandu siquiera sàni tiai iin ùù iñàha ñà-cundaà vaha ini-ní nansa cacanuù vaha-ní. Vàchi ndohó, iin-ni nèhivì nihnú vaha ini xì Dios xínduu-nda; te mii-yá, mindaa ana itiácú nicanicuahàn nduú-yá. Te sàni cana-ya nsidaa-nda ñà-cunduu-nda nèhivì xí-yá. Te icúmí stná-ndà palabra ndàcuisi xí-yá, ñàyùcàndùá inúù-ndañá, te ndiaá-ndañá. ¹⁶Ndisa, ñà-ndáà nduá, ndiaha gá palabra sàni dàtúu-ya nùù-ndà, vachi nacáníá nansa nì nanduu-ya nèhivì, te nì xini nèhivì ñuhiví-yà. Te sàhà Espíritu ìì nì cundaà ini-nè, còò falta xi-ya. Daaní, stná ángel xi-ya, nì xini stná-nèyà, dandu nì dàcuítíà nèhivì razón sàhà-yá mahi nèhivì ndoó cuàhà ñuu ñuhiví yohó, te cuàhà gá-nè nì xinindísá stná xí-yá. Daaní, mànuhù-yá ansivi ndè gloria xi-ya.

**Nansa coo palabra tñuhu cuitià na
sàà quivì xinu tiempu yohó**

4 Claru cachítñuhu Espíritu ìì xì Dios nansa icúmí coo quivì xinu tiempu yohó. Dava nèhivì, dècuèndè sàà-nè nacuaà-nè ñà-ndúá xiníndísá-né, cachí-yà, dandu cunchicùn-nè ñà-tñuhù cacachi ñà-malu, vachi cunindísá-né nacua cuníà cunindísá-né. ²Te tiaa icúmí dacuaha-xi-né ducán, vaha gà-te datiaá-te, doco tñuhu cundua cachí-te. Mà cúí gá mànihì íni-te índù

chuun nduú iin chuun vaha, vachi mà cúú gá sàxínítnùní-te sentir, na ian (xíhì) iin quisi ndé dúcùn tnuni. ³Te cuàhàn-te cachí-te xi nèhivì ñà-cuàchi nduá cucumi-nda ñahàdihí-ndà, te cuàchi nduú stná ñà-caxì-ndà dava ñà-ndúá saxí-nda, cachí-te. Doco nsidaa ñà-itiácú-ndà, ñà-ndúá nì quidavàha Dios nduá; nùù mii-yá vaxan, ñàyùcàndùá vátùni cutiacu-ndañá nú naquímànì-ndáyá sàhà-ñá, vachi xiníndísá-ndá (ichì-yá), te ináhà-ndá ñà-ndúú palabra ndàcuisi. ⁴Vàchi nsidaa ñà-ndúá nì quidavàha-ya, iá viiá. Te màsà cáhíchì ini-ndà ni-iñàha nì quidavàha-ya, vátùni iá nsidaá nú ni náquímànì-ndáyá sàhà-ñá. ⁵Vàchi sàhà palabra nì cachi-yà xì sàhà stná ñà-nàquímànì-ndáyá, ducan sàà ñà-cutiacu-ndà ndee vaha-ña nùù-yá.

**Ñà-ndúá nì cachi Pablo xiñuhu
quida iin ana dacuaha-xi
nèhivì nchícùn ichì-yá**

⁶Palabra nì cachí xì-ní jaàn cachi stná-ní xì nsidaa nèhivì iin-ni xícahvi xi Yua-nda Dios ducán. Dandísá cunduu-ní iin ana xinúcuáchí víi nùù Jesucristu, te chicá ndufuerté anima-ní ñà-xiníndísá vaha-ní, te nchícùn-ní dāñuhù iá vii mà. ⁷Doco màsà ndúlócò-ní sàhà cuentu có-ndiáá, ò sàhà creencia-ni. Còò, ñà-ndúá xiñuhu nduú ñà-fuerte cuàhandee ini-ní cunihnu ini-ní cuisì ichì mii-yá. ⁸Cunaha-ní, nú fuerte ni quida-nda iin ejerciciu, dandu chindeámà iquicúñù-ndà iyuhu. Doco nú fuerte nihnú ini-ndà ichì-yá, ñà-jaàn ndisa, nsidanicuú modo chindeámàndó, vachi ducán nihì-ndà iin vida ndiaha na ndoo-va-nda ñuhiví yohó, xì stná na cundoo-nda inga ñuhiví. ⁹Palabra ndàcuisi nduá yohó, te nsidaa-nda ndiá icà-ndà cunindisa-ndañá. ¹⁰(Pues sàhà-ñá nduámà ñà-ndàcuisi), ñàyùcàndùá

sáhandee ini-ndà quida vii-ndà (chuun ìì xí-yá) mate quidá quíní nèhivì xì-ndà, vàchi mii-yá, nicanicuahàn itiácú-yà, te sàhámà iá tnùndé ini xi-nda nùù-yá, vàchi tùha-ya dacácu-ya nsidaa clase nèhivì, ñàyùcàndùá nú nduu-nda nèhivì xiníndísá-xí-yá, dandu ináhá-ndá vátùnì càcu vii-ndà nùù-yá.

¹¹ Divi palabra jaàn icúmí-ní dacuaha-ní nèhivì, te chinaha-nínè quida-neà. ¹² Te mii-ní tu, xiñuhu (quida vii stná-ní), màdí cachíchì ini nèhivì mii-ní ñà-ndùù-ní iin nècuàchì chii. Ñàyùcàndùá, càhàn vii-ní xì-né; te cacanu vii-ní. Te ni cúcúú stná inì-ní sàhà nsidaa ñanìtnaha-ní. Te siempre cunihnu vaha inì-ní mii-yá, vàchi ducán cundiaà-ní anima-ní. Daaní, nú indéhe nècuàchì xiníndísá gá ñà-iin-ni quida-ní nsidaajàn, dandu vátùnì quida stná-nè ducán.

¹³ Mate cuèi dandu sàì ndé iá-ní, iin-ni quida-ní seguir cahvi-ní tutu ìì, te iin-ni ni nácuàhandee inì-ní nèhivì, te dacuahá stná-nínè (na natácá-nsià jaàn). ¹⁴ Te nsinuu stná inì-ní ñà-íá iin ñà-ndùá nì nihitáhvi-ní (nùù Dios) daa na ní chitándòò nècuàchì sahnú ndahà-né òò-ní, te nì càhàn-nè xì-ní razón ndi-aha xí-yá. Ñàyùcàndùá, iin-ni quida-ní ñà-ndùá sàì nihitáhvi-ní quida-ní.

¹⁵ Nsidaa ñà-ndùá cachí xì-ní yohó, nsinuu vaha inì-ní; iin-ni cunihnu vaha inì-ní, dandu cundaà ini nèhivì ñà-chicá más sàì cutùha-ní cunchicùn vii-ní ichì-yá. ¹⁶ Te cuidadu coo-ní xì mii-ní (ñà-quida vii-ní), te cuidadu coo stná-ní ñà-màsà dácúahâ ndevàha-ní nèhivì. Dandu nú iin-ni ni quida-ní nsidaa ñà-yòhó, vátùnì càcu-ní nùù Dios, te càcu stná nèhivì iníní xí ñà-ndùá chináhà-ní.

Modo ndiá ìcà-ndà càhàn-ndà xì nècuàchì iá falta-xi na sàha-ndané ichì váha

5 Nú ni quidá iin nècuàchì sahnú iin falta, màsà cánahá ndevàha-nda xi-né. Còò. Càhàn vii-ndà xì-né na ian càhàn-ndà xì iin yua-nda. Te nú tiàa chii nduú ana iá falta xi, dandu càhàn vii-ndà xì-né na ian iin ñani-ndà nduú-né. ² Te nú nècuàchì ñahà sahnú nduú ana (sàha-nda ichì váha), dandu càhàn vii stná-ndà xì-né na ian dihi-nda nduú-né; te ò nú nècuàchì ñahà chii nduú-né, dandu càhàn tnùñuhu-nda xi-né iin modo vii na ian ni cúndúú-nè iin cùha-nda.

Nansa xiñuhu chindee-nda tnaha-nda nú yáha ndahví-nè

³ Nú ndoó nècuàchì ñahà nì xihì ìì-xí, dandu dacútiácú-nsià nècuàchimà, nú ndisa (còò tnaha-ne cundehè-né nùù-xí). ⁴ Doco nú ndoó dèhe-ne, ò déheñani-né, dandu xiñuhu cundaà ini nècuàchimà ñà-ndiá ìcà-né quidañuhu-né tnaha-nemà, te nachindee-né ana sahnú xí nèmà, vàchi cundumà iin obra vaha nùù Dios, iin obra cudfi ini-yà sàhà-xí. ⁵ Doco cunaha-nsiá, nú nècuàchì cuaán ndisa nduú-né, te còò tnaha-ne cundehè-né nùù-xí, dandu cuisì Dios cundéé ini-nè, te iin-ni xicàn tàhvi stná-nè nùù-yá ndui te ñuú. ⁶ Doco nú tucu nihnú ini-nè, te cuisì cudfi ini-nè quida-ne ñà-ndùú gustu xi mii-né, dandu mate itiácú-nè, doco ñà-sàì ndañuhu vida ndiaha xí-né nduá. ⁷ Nsidaa palabra jaàn chinaha vaha-ní nsidaa compañeru-ní sàhà-ñá màsà quidá-né ni-iin falta, te ducán nihì nèhivì nansa daquéé cuàchì-ne dìquì-ndà, ⁸ vàchi cunaha-ní, chuun cahnú nduá chindee-nda tnaha-nda, te chicá más cahnú chuun nduú ñà-chindee-nda nèhivì meru vehe-nda,

vàchi nú cóo, dandu ñà-sàni nacuaà-ndà ichì Dios nduá, te chicá quini queá nùu modo xi nècuàchì có-xiníndísá.

Ñà-nduá nì cachi Pablo quida nèhivì xí Jesús na cuáhàn-nè tavà-né lista xi nècuàchì ñahà sahnú nìhì xì ayuda

⁹ Cuisì nècuàchì cuaán sàni xinu ùni dico (60) cuià ni cúndúú ana nàcava nùu lista, cuisì ana nisa ìa xi imindaa nsì-ì-xí. ¹⁰ Te ni cúndúú stná-nè iin nècuàchì ináhà-nsiá nì quida cuàhà obra. Xiñuhu cundaà inì-nsia a ní dàcuàhnú víi-né luchi cuati, te ¿a túha stná-nè quidañuhu víi-né nèhivì sàà vehe-ne? ¿A túha stná-nè cunucuachi-né nùu dava ga nèhivì xí Dios, mate chuun cuati luha nduá? Te ¿a túha stná-nè chindee-né nècuàchì yáha tñundoho, te ò ndéni nèhivì ní cui yáha ndahví? Nú ducán quidá-né, dandu vátùni nàcava stná-né nùu lista xi nèhivì (chindee-nsiá). ¹¹ Doco nècuàchì chicá cuachi, cóo, vachi (sàhà-ñá cuachi vá-né), mà úhì sàà-ne nacani tucu ini-nè, te nandòdó-né (chuun) cuní Cristu quida-ne, te nandàhà tú-né. ¹² Doco iin falta xi-ne cunduamà, vachi ñà-nduá nì cachi-nè, sàni naco-neà. ¹³ Nècuàchì chicá cuachi ma, mà úhì cuni dùsàn-né, te cacanu xixín-né vehe vehe. Te màdì cuisì ñà-jaàn, vachi cutùha stná-né cuitnùhu-ne, daqufhiyuhù-né nùu chuun xi nècuàchì dava ga, te cachi-nè ñà-có-ndiá icà-né cachi-nè. ¹⁴ Ñàyùcànduá, yùhù cachí, chicá vaha ni nandàhà ñahàcuaán nú cuachi-né, te ni cúnsìhi ini-nè dèhe-ne, xì chuun vehe-ne, dandu mà níhìndèè nècuàchì có-íá ladu xi-nda daquéé cuàchi-ne (dìquì-ndà sàhà nècuàchimà). ¹⁵ Vachi cunaha-ní, vichì sandoó dava nècuàchimà sàni tùcù ichì ñà-malu. ¹⁶ Ñàyùcànduá, nú íá iin nècuàchì tiàa xiníndísá, ò iin nècuàchì ñahà xiníndísá, te ndoó tñaha-ne nì

xìhì ì-xí, dandu mii-né ndiá icà-né chindee-né nècuàchimà sàhà-ñá màsà cóo necesidad cundehè nècuàchimà nùu tácá mii-nsiá. Vachi nú chindee-nsiá tñaha-nsia ducán, dandu vátùni sàà-nsiá chindee-nsiá nècuàchì cuaán íá ndisa necesidad xi.

Nansa xiñuhu quidañuhu-nda nècuàchì sahnú inúú nùu nèhivì xí Dios

¹⁷ Nècuàchì sahnú inúú víi nùu nèhivì xí Dios, ndiá icà-ndà quidañuhu-ndané. Te nú nduú-né iin nècuàchì cáhàn xì-ndà sàhù, te dacuahá-nèndó palabra ì xí-yá, dandu chicá más xiñuhu quidañuhu-ndané. ¹⁸ Vachi cachí nùu tutu ì (iin ejemplu tii) ndé cachá: “Màsà cúñúhú ñunù yuhù buey na sánihni-sì sicàyòcò trigu cóyo nùniá”. Daaní, cachí stná tutu mà: “Nú sàni quidachuun-nda, íá stná derechu xi-nda nìhì-ndà raya xi-nda”, cachá.

Nansa quida-nda nú daquéé cuàchi nèhivì dìquì iin nècuàchì sahnú inúú xì-ndà

¹⁹ Nú daquéé cuàchi iin nèhivì dìquì iin nècuàchì sàhnù-mà, doco imindaa ana daquéé cuàchi, dandu màsà cándísá-ní, vachi xiñuhu siquiera ùi ò ùni-nè, (dandu vátùni cunini vaha-ní ñà-nduá cachí-nè). ²⁰ Te nú ndisa íá falta xi nècuàchì xidá cuàchi ma, te có-ndùlócò-nè, dandu chinaha-nínè nùu nsidaa compañeru-nsiá sàhà-ñá (ni nácánì ini-nè, te) yùhì-nè. ²¹ Yùhù cachí xì-ní, (Timoteo), iin-ni nacua nduú nsidaa ley yohó, ducán icúmí-ní quida-ní (xì nècuàchì sahnú dandacú); iin-ni icúmí-ní ndenihi-ní nsidanicuú-né, màdì chicá vii quida-ní xì ana íá vaha xi-ní. Ducán chináhí mii-ní quida-ní, te ináhà stná (Yua-nda) Dios xì Jesucristu, xì nsidaa stná ángel ì xí-yá.

Más gà conseju nì sàha Pablo Timoteo

²² Na cuáhàn-ní cuàha-ní iin nèhivì chuun ñà-dandacú-né, màdí nansa-ní nì cui quida-ñà. Dihna nacani vàha inì-ní. Te màsà (cuàha-nínè chuun nú nduú-né) nècuàchì có-quidá víi, vàchi nacuida stná-ní cuàchi quida-ne. Cundiaà-ní anima-ní.

²³ (Ináhi) tutoo ndecuehè-ní cuhí tìxi-ní, ñàyùcàndùá coho stná-ní chii vinu si-uva, màdi cuisì tècuif uun.

²⁴ Dava nèhivì, mate tàñáha ga sàà hora coo juiciu xi-ne, doco náhà xicà iá cuàchi-ne. Te dava ga-nè, cuisì ndè después natù cuàchi-ne. ²⁵ Te divi ducání stná xì nècuàchì quidá víi; vàchi nú sàni quida-nda obra, claru tùia nùu nèhivì; te mate dèhé ni quida-ndañá, doco mà cúf coo dèhà` nicanicuahàn.

Nansa xiñuhu quida nècuàchì ndoo saín nùu iin lamú

6 Nècuàchì ndoo saín nùu iin lamú, ni coó tnùñuhu xí-né nùu lamú xi-ne, vàchi nú ducán, mà níhìndèè nèhivì càhàn-nè dìquì mii-yá ana cahvi-nda, ni dìquì stná ñà-nduá xiníndísá-ndá. ² Te nú iin nècuàchì xiníndísá nduú lamú xi-ne, dandu màdí chicá menos quidañuhu-né lamú xi-nemà sàhà-ñá dava-ni nduú-né nùu Yua-nda Dios. Còó; chicá más ni coó voluntad xi peón mà quidachuún víi-né, vàchi iin-ni xí-xinindísá-né, te cuú stnahá stná ini-nè sàhà-né, ñàyùcàndùá chicá ndiá icà peón mà cunucuachi víi-né nùu nècuàchì.

Cunaha-ní nsidaa palabra yohó icúmí-ní cachitnùhu-ní xì nèhivì yucán, te dacuahá víi-nínè.

Contentu ni cúndóo-ndá xí ñà-nduá icúmí-ndá, màsà xího-nda cuàhà iñàha, vàchi sà-íá mii-yá ini anima-ndá

³⁻⁴ Nú ndoo nèhivì chináhá stnahá xì tucu palabra có-càchi nacua cachí palabra víi xí Stoho-ndá Jesucristu, dandu (màdi ichì mii-yá nduá), cutu tuxí ini nècuàchì mà ndiáà cuàhà-né. Te nú có-càndísá-né palabra nacua nduú ichì ì mii-yá, dandu còò ni-iñàha ináhá ndisa-ne. Còò, cuisì-ní ñà-cùdíf ini-nè cuàà-nè sàhà chuun cuatiluha nduá. Doco después mà úhì quesaha-né cumbídià stnahá ini-nè sàhà-né, te nàà stnahá stná-nè; dandu vihi gá pesadu càhàn-nè dìquì ñanìtnaha-ne, te chicá indéhe dífn stnahá stná-né.

⁵ Dandu quesáhá-né daquéè cuàchi stnahá stná-né, vàchi sàni dàcà sàxìnífnùnì-nè, te có-nìhnú gà ini-nè ñà-nduú ñà-ndacuisì. Cutu ñà-nìhì-ndá dìhùn nduá dísáhà-xí cunchicùn-ndá ichì Dios cahan-né. Pues nsidaa nècuàchì nihnú inì-xi ducán, nacoo dahuun-nínè. ⁶ Pues ñà-ndáà nduá, cuàhà gá ñà-cuicà nduá nùu-ndá nú nchícùn vìi-ndá ichi-yá, te ndoo-nda contentu xì ñà-nduá sà-icúmí-ndá.

⁷ Vàchi còò ni-iñàha nihi-nda ni quesáá ñuhiví yohó, te còò ni-iñàha cunihi stná-ndá cùhùn na quee-nda yohó.

⁸ Ñàyùcàndùá, nú iá ñà-cutiacu-ndá xì ñà-cundixi-nda, xì ñà-jaàn-ní ni cúndóo-ndá contentu. ⁹ Dava nèhivì, yáha ga cuní-nè nducuica-né, doco cunaha-ní, cuàhà peligru ndacá mà, vàchi nú nihnú ini-nè ducán, mà úhì sàà-nè dacuidá cuàchi-ne mii-né, te mà úhì dandahví ñà-malu-nè, te dacà-sí dìni-né sàhà-ñá xího cuàhà-né iñàha. Doco mii-né quidáquíni-né xì mii-né, vàchi sàhà ñà-jaàn icúmí cuchicuehe anima-nè, te mà nátù ga-nè nùu Dios.

¹⁰ Vàchi nú cuú ini-ndá sàhà dìhùn, mà

úhì quida-nda nsidanuu clase cuàchi, vàchi nahi yohò cuàchi nduá. Doco divi ducán sàni quida dava nèhivì, nì cuu cuahà ini-nè sàhà dihùn, te sàhájàn nì tùcù-nè inga ichì ndé có-xiníndísâ víi gá-nè, te cunaha-nsiá, dècuèndè vichi cuahà gá dandohó-né anima-nè.

¹¹ Doco mii-ní, iin nèhivì xí Dios nduu-ní. Ñàyùcàndüá ni-iin xichi màsà nácánì inì-ní quida-ní nacua quidá nècuàchì yucán. Iin-ni cuàhandee inì-ní quida-ní ñà-ndüü ichì váha, te nanducu-ní nansa cahvi víi-ní mii-yá. Iin-ni ni cúníhnú inì-niyá, te iin-ni cuu stná inì-ní (sàhà-yá xì sàhà stná ñanìtnaha-ní). Quidandee inì-ní sàhà nsidaa iñaha, te siempre coo màni inì-ní. ¹² Cuàhandee gá inì-ní ñà-màsà dáca xi dìni-ní, te nacoo-ní fe vaha xi-ní; iin-ni cunsihi inì-ní ñà-seguru cucumi-ní vida ndiaha nicanicuahàn, vàchi sàhà-ñá nihì-niàmà, ñàyùcàndüá nì cana Dios mii-ní, te ndee ní cachi stná-ní iin palabra vaha ñà-cuàhàn-ní cunchicùn vii-ní ichì-yá; te cuahà stná nèhivì nì inini na ní cachì-ní ducán. ¹³⁻¹⁴ Ñàyùcàndüá, vichi chináhi mii-ní ñà-chivàha-ní palabra ndiaha nì cachi Dios. Ducán cachí xì-ní, te iníni stná mii-yá, divi mii-yá ana dipoder-xi itiacú nsidanicuú iñaha iá ñuhivì; te iníni stná Jesucristu, divi mii-yá, ana nì cachi vate stná ñà-ndüü palabra ndiaha na ní dàtnátuu-tèyá nùu Poncio Pilato. Ñàyùcàndüá, iin-ni chivàha-ní ñà-ndüá nì ndacu nuè-ní nùu-yá. Màsà cúmánchá anima-ní, te ni-iyuhu palabra mà màsà nándòdó-ní ndè cachi sàà quivì naxicocuñ Stoho-ndà Jesucristu. ¹⁵ Vàchi meru quivì xí-yá icúmí-yá tùi-ya nùu-ndà quida Yua-nda Dios, (ansivéhé-yà), vàchi ndiaha gá-yà. Mindalini mii-yá dandacú-yá ñuhivì, cuisì mii-yá cusáhnú-yá nùu nsidaa

rey, xì nùu nsidaa gá ana icúmí chuun ñuhivì yohó. ¹⁶ Cuisì mii-yá nduu ana de por sí icúmí xí vida ndiaha nicanicuahàn. Fuerte tnúu nihni ndiaha ndé iá-yà, te mà cùì nihì nèhivì cuyatni-ne. Còò ni-iin ana nì xinínùu xì-yá, ni mà nunca sàà-nè cuni-nèyà. Te vichi nicanicuahàn ni queé tnùuhu xí-yá, te nicanicuahàn ni cusáhnú fuerte-yà (inicutu), amén.

Nansa xiñuhu cunihnu inì nècuàchì cuicà

¹⁷ Càhàn-ní xì nèhivì icúmí xí ñà-cuicà ñuhivì yohó, te chinaha-nínè ñà-màsà cóo cuadú-nè, ni màsà cáhvi-né xì dihùn xí-némà, vàchi còò seguru xan. Còò. Dios ni cahvi xi-nda, vàchi mii-yá, nicanicuahàn itiacú-yà, te cuisì mii-yá vaha ndisa inì-xi, te sáha-yàndó nsidanicuú ñà-ndüá xiñuhu nùu-ndà sàhà ñà-cundoo-nda contentu ñuhivì yohó. ¹⁸ Cachì-ní xì nècuàchì cuicà mà ñà-ndiá icà-né quida-ne obra; dispuestu ni cundóo-né dasàn-né ñà-ndüá icúmí-nè, te cundehè ndahví-nè ñanìtnaha-ne, dandu obra ndiaha-ma cunduu ñà-cuicà-né. ¹⁹ Te na cáyà cuahà ñà-jaàn, dandu cunduumà iñaha chindee xi-né dècuèndè stná inga (vida) vaxi xi-nda, te ducán nihì stná-nè cutiacu ndisa-ne vida ndiaha.

²⁰⁻²¹ Yùhù cachí xì-ní Timoteo, cundiaa vaha-ní (palabra ì) nì ndacu nuè-ní cundiaa-ní. Màsà quíhitnaha-ní xì nèhivì cáhàn ndevàha palabra loco mate cachí-nè chicá ndiaa ñà-ndüá in-áhá mii-né. Ináhá-nè, cachí-nè, doco cachí va-ne, vàchi có-ndüá ducán. Dava nèhivì, ducán nì tuxi ini-nè, doco divi sàhàmà nì tùcù-nè nì quee-ne nùu ichì xiníndísâ víi-nda mii-yá.

Nì cúcúmí cuàhà-ní gracia xi-ya. Sà-íá.

Tutu Ùi Nì Tiaa San Pablo nùu Timoteo

1 Yùhù nduí Pablo, iin nècuàchè nì nihì chuun ndiaha nùu Jesucristu, vèchi ducán nì chitnùnì ini Dios sàhí nacua nì chitnùnì stná ini-yà ñà-nihì-ndà vida ndiaha nùu Jesucristu, vèchi ducán sàni cachi-yà xì-ndà. ²Te vichi cásàhúì xì mii-ní Timoteo, vèchi nahi dèhe-maní nduu-ní. Te xícàn tàhví nùu Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu ñà-nì cuàha-ya mii-ní vihi gracia, te ni cùndéhe ndahví stná-yà mii-ní. Contentu ni coo-ní quida-ya.

Nansa nì cachi Pablo xì Timoteo ñà-nsinúú ini-nè nècuàchèmà

³Nacua nìsa quida xí nìsa xinucuachi víi-né nùu Dios, ducán quidá stná yùhù vichi, còò ni-iin falta dandoho-xi sàxìnít-nùnì. Pues divi nùu mii-yà xícàn tàhví sàhà-ní: ndui te ñuu naquímánì mii-yà sàhà-ní. Nicanicuahàn nsinúú inì mii-ní. ⁴Mà cùì nándodí nansa nì sacu-ní daa. Yáha ga cuní cundehí mii-ní, dandu ndòò vaha ini anímè. ⁵Yùhù nsinúú stná inì nansa quida-ní ñà-siempre ni-hnú vaha inì-ní mii-yà, màdìà danani úun-ní nduá. Primeru nitá xi-ní Loida, nìsa xinindisá-né mii-yà, dandu después dihi-ní Eunice, te vichi stná mii-ní, ducán nihnú vaha stná inì-níyà ináhí.

⁶Ñàyùcàndúà, xiñuhu nsinuu inì-ní nansa nì nihitáhvi-ní na ní chitandòì ndahí òmì-ní daa, te vichi cuní nandudì inì-ní quida-ní nacua nduú tàhvi-ní. ⁷Vèchi ¿ìndù ìñàha quidá Espíritu xi Dios ini anima-ndà? ¿A chicá yúhí-ndà quidá-yà? Còò, ñà-chicá ndufuerté anima-ndà nduá quidá-yà; te sàhà mii-yà chicá cuú stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà, te chicá nacánì sahnú ini-ndà quidá-yà. ⁸Ñàyùcàndúà, màsà cùcáhan nùu-ní càhàn-ní xì nèhivì sàhà

Stoho-ndà Señor, ni màsà cùcáhan nùu stná-ní sàhà yùhù ñà-ìé` vehecàa sàhà-yà. Còò. Dispuestu ni coo-ní ndoho stná-ní sàhà razón ndiaha xí-yà, vèchi icúmí-yà chindee-yándò. ⁹Nì dàcàcu-ya anima-ndà, te nì cana-yándò ñà-cunchicùn-ndà ichì ì-yà. Doco màdì sàhà obra vaha ni quida-nda nduámà; còò; cuisì sàhà-ñà ducán nì chitnùnì ini mii-yà, te sàhà-ñà màni gá stná ini-yà. Dècuèndè na táyòò ñuhivì, dandu nì chitnùnì ini-yà ñà-cuàha-yándò gracia xi-ya nú sàni tenchicùn-ndà Jesucristu. ¹⁰Te vichi sàni tùu vate gracia mà nì quida-ya, vèchi nì quixì Jesucristu ñuhivì yohó ñà-dacàcu-yándò, te sàhà-ñà nì cundee-yà nì càcu-nda, mà sàà-ndà cui ndisa-nda. Còò. Te vichi xítìà razón ndiaha xí-yà, te ducán datnúu-yà anima nèhivì ñuhivì nansa nihì-né vida ndiaha nicanicuahàn ñà-mà nunca cui ndisa-ne.

¹¹Pues divi razón mà nì nihì chuun cachitnùhi xì nèhivì, vèchi mii-yà, nì techuún-yà yùhù cùhìn chinahì nèhivì nsidanicuú ñuu. ¹²Te divi sàhà ñà-jaàn ìé` ndohí (quidá nèhivì). Doco có-cùcáhan nùú, vèchi ináhí ana xiníndísé; ndahà mii-yà sàni dàyáhi mí, te ináhí iin-ni icúmí-yà cundiaa-yà vida xi dècuèndè quivì nasaì nùu-yà.

¹³Dàñhù nì dàcuáhì mii-ní, ñà-jaàn nsinuu vaha inì-ní, te màsà dàmá-ñà, vèchi vètùnì chindeá mii-ní, cuisì xiñuhu ñà-iin-ni cunihnu vaha stná inì-ní mii-yà, te cuu stná inì-ní sàhà nsidaa nèhivì, vèchi ducán ndiá ìcà-ndà quida-nda nú nchícùn-ndà Jesucristu. ¹⁴Sàhà poder xi Espíritu ìì cundiaa vaha-ní palabra ndàcuisì nì nacoì nùu-ní, vèchi iá-yà ini anima-ndà.

¹⁵Nacua ináhà-nì tucu sàncánì ini nsidaa compañeru-ndà ndoó ladu Asia, có-cùú gá ini-nè sàhí. Iin nècuàchèmà nduú Figelo, te inga-nèmà nduú Hermógenes. ¹⁶Doco Onesíforo, còò;

có-cùcáhán nùu-né ñà-ié` vehecàa yohó. Ni cúndéhe ndahví Dios-nè xì stná nèhivì vehe-ne, vàchi cuàhà xichi nì quixi-ne visita, te ndiaha gá nì ndòo vaha inì nì quida-ne. ¹⁷ Vàchi na ní quixi-ne ñuu Roma yohó, cuàhà nì xicanuu-ne nì nanducu-né yùhù, dandu nì ndacùhun-ne yùhù. ¹⁸ Ñàyùcàndùá, ni cúndéhe ndahví Stoho-ndà Señor-nè na sàà quivì (nacuàha-nda cuenta nùu-yá). Vàchi mii-ní, ináhá vaha-ní ñà-cuàhà guá ñà-vaha nì quida stná-nè (xì-ndà) na ní sandoo-nda ñuu Éfeso.

Xiñuhu cuàhandee ini-ndà cunchicùn vii-ndà Jesucristu

2 Nahi dèhe mií nduu-ní, te cachí xì-ní ñà-nì nsínúú vaha inì-ní nansa nì quida Jesucristu gracia sàhà-ndà, te nì ndèe anima-ndà ini anima mii-yá. Pues vichi divi sàhà gracia mà ni cúníhnú fuerte inì-ní. ² Cuàhà gá inàha sàni dàcuàhí mii-ní, te nì inini stná cuàhà gá más nèhivì. Pues vichi xiñuhu nacàxin-ní itnii nècuàchì seguru, te chinaha stná-nínè ñà-ndùú palabra nì dàcuàhí mii-ní, dandu vātùnì chinaha stná-nè más gà nèhivì.

³⁻⁴ Quidandee inì-ní sàhà nsidaa vida yáha-ní, nacua quidándéé ini iin soldadu vaha, vàchi soldadu xi Jesucristu nduú stná-ndà. Te cunaha-ní, nsidaa ana nduú soldadu, nacóo níhni-te nsidaa chuun xi mii-té sàhà-ñá cuní-te cunchicùn vii-té ana dandacú nùu-té. ⁵ (Inga ejemplo): nú nduu-nda tècuachi dadavást-náhá juegu, dandu fuerza icúmí-ndá cunchicùn-ndà ley xi juegu mà, vàchi nú coó, mà nunca quida-nda ganar. ⁶ Daaní, nú nduu-nda nècuàchì xitú, te quidáchúŭn vii-nda itu-ndà, dandu primeru mii-nda cunduu nècuàchì níhì xì ñà-ndùá caná viu mà. ⁷ Pues nacani vaha inì-ní sàhà ñà-ndùá cachí xì-ní yohó, te icúmí Dios chindee-yá mii-ní ñà-cundaà vaha inì-ní sàhà nsidaájàn.

⁸ Nsinuu inì-ní sàhà Jesucristu ñà-nì natiacu-yà, te nduú stná-yà descendencia xi rey David. Divi ñà-jaàn nduá cachí xì nèhivì na (xicánúí) cachítnùhì xì-né razón ndiaha xí-yá. ⁹ Te sàhà-ñá quidé ducán, ñàyùcàndùá ndohí vichi, sà-ináhá-ní; dècuèndè ndiadí stnáì vehecàa vichi, vàchi quidá nèhivì cuenta ñà-ndùú iin tè-tùha quini. Doco palabra xi Dios, còo, có-ndiàdfá, (xítia ìiá). ¹⁰ Ñàyùcàndùá, quidándéé inì sàhà nsidaa ñà-ndùá yáhi, vàchi nú ducán, dandu nihítáhvi nècuàchì nì nacàxin Dios sàà-nè càcu ndisa-ne quida Jesucristu, te nicanicuahàn cundoo ndiaha stná-nè nùu-yá (nahi ndohó).

¹¹ Ñà-ndàà nduú palabra yohó: nú icúmí-ndá cui-ndà sàhà-ñá nchícùn-ndà mii-yá, dandu icúmí stná-ndà natiacu-ndà, te cundoo-nda nùu-yá. ¹² Te nú dandohó nèhivì-ndó (sàhà-yá), dandu quivì sàà-yà cusahnú-yá, cutnahá stná-ndà xì-yá cusahnu-nda. Doco nú ni nácuáa-ndayá, dandu icúmí stná-yà nacuaà-yá ndohó. ¹³ Mate ndohó, có-xiníndísá-ndá, doco mii-yá, iin-ni icúmí-yá quida vii-yá cumplir. Mà cúí nacuaà-yá (ñà-ndùá sàni cachi-yà), vàchi mii-yá nduú-yá mii-yá.

Nansa xiñuhu quida nèhivì chináhá xi palabra xi Dios

¹⁴ Càhàn-ní xì nècuàchì (chináhá xì nèhivì xí Dios), te dansínúú inì-nínè sàhà palabra yohó. Cachi-ní xì-né ñà-Stoho-ndà Señor nduú ana ndácùcahan-nda, te sàháyùcàndùá màsà cúndóo-ndá nàà stnahá uun-nda sàhà chuun cuatiluha, vàchi nú ducán, mà níhìndèè-ndà ni-iyuhu ñà-vaha, cuisì danácání gá ini-ndà nèhivì iníni má. ¹⁵ Cuàhandee inì-ní (quida vii-ní) sàhà-ñá ndee vaha-ní nùu Dios, màdí cucahan nùu-ní (nùu-yá) na iin peón có-quidá víi. Quida vii-ní chuun xi-ní; chinaha vii-nínè palabra ndàcuisì divi

nacua iá ndisa palabra mà. ¹⁶Doco iin palabra chicuèhè, ni loho màsà quíhín casu-ní ñà-jaàn. Vàchi ¿índù ìñàha ñìhì-ndà nùù palabra mà? Cuisì ñà-chicá más tùcù-ndà inga ichì có-ndùù ichì mii-yá. ¹⁷Vàchi nahi cuèhè xítìà ñìhni iquicũñú-ndà, te saxá-ndó, ducán quidá stná ðàñùhù (có-ndiàá mà). Te divi ñà-jaàn nduá quidá stná ðàñùhù chináhá Himeneo xì Fileto. ¹⁸Vàchi sàni tùcù nècuàchìmà iin ichì tñùhù, te cachí-nè (màdiá quivì nùù-xí natiacu-ndà); còó, ñà-sàni natiacu-ndà nduá, cachí-nè, te sàhà palabra jaàn sàni dacá-né ðini dava nèhivì, te có-xiníndísá gá nècuàchìmà. ¹⁹Doco tucu iá iin obra xi Dios; mà nunca ndañuhá; na iin cimientu fuerte nduá; te na ian itúú stná iin seña xi-ya ìcà-ñá (ndé cachá): “Ináhá Stoho-ndà Señor índù nèhivì nduú nèhivì xí-yá”. Te cachí stná palabra mà: “Nsidaa ana ndácùcahan xi quivì Cristu, ni nácóó dahuun-ne ichì malu”.

Ejemplu sàhà traste vehe nècuàchì cuicà

²⁰Cuàhà traste yuhùnùhú ndoó vehe iin nècuàchì cuicà, te dava traste mà, oro ò plata nì cuyucàn, te cuisì ñà-vìi quée inià. Doco dava traste mà, yutnù ò ñuhù nì cuyucàn, ñàyùcàndùá xichúún-ndáñà ndéni chuun nì cuí. ²¹(Pues ducán iá stná xì mii-nda.) Ñàyùcàndùá, nú ni cúxíó nsidaa ñà-íá quini ini anima-ndà, dandu nahi traste vico-ma cunduu-nda, vachi sà-íá ndoo anima-ndà, te vátùnì quida-nda chuun nùù Stoho-ndà Dios; vátùnì quida-nda nsidanicuú obra vaha.

²²Ñàyùcàndùá, mii-ní, nandòó dahuun-ní nsidaa ñà-ndùá xího guá tècuachi dava ga, te cuisì ichì ndàà Dios cunchicùn-ní, divi ichì ndé ñìhnú vaha ini-ndà mii-yá, te cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, vachi ichì mà ñìhì-ndà cundoo màni nsidaa-nda. Divi ducán

xiñuhu quida nsidaa ndohó nècuàchì iá ndoo anima-xi, te ndácùcahan-nda Stoho-ndà Señor. ²³Doco nú ndoo nèhivì ndatnúhú cuàhà gá sàhà chuun cuatiluha có-ndiàá ndisa, dandu màsà quíhvitnaha-ní xì-né, vachi mà úhì quesaha-nsiá nàà stnahá-nsiá sàhà chuun nahi ñà-jaàn. ²⁴Doco có-íá vaha nàà-ndà xì nèhivì, vachi ana xinúcuáchì nùù Stoho-ndà Señor nduu-nda. Còó, viví xiñuhu càhàn-ndà xì-né, te dacuahá víi-ndané; ni coó calma-ndà xì-né. ²⁵Mate càhàn-nè ðiquì ley xi-nda, doco viví-ni dansítñùù ini-ndané, vachi vihini cundehè ndahví Dios-nè, te naxicocufin ini-nè nacuni-nè índù palabra nduú palabra ndàcuisì, ²⁶dandu ñìhì-né nacunihnu vii ini-nè, te càcu-ne nùù ndahà ñà-malu, vachi quisì mà, nì dacá-sí ðini-né sàhà-ñá dandacú-si nùù-né nacua cudí inì-si.

3 Yùhù cuní cundaà inì-ní nansa icúmí coo quivì xinu tiempu yohó, vachi tiempu ùhì cundua. ²Cuàhà gá nèhivì tiempu yucán chicá icúmí-nè cuu ini-nè sàhà mii-né, xì sàhà ðihùn stná; chicá ndiàá mii-né cucahan-né, te coo cuadú stná-nè, mà úhì càhàn-nè ðiquì Dios. Ni mà ndúlócó gà-nè sàhà ñà-ndùá cachí yuadíhí-nè; mà náquímáni stnahá gá stná-nè; te icúmí-nè cahíchì stná ini-nè nsidaa ñà-ndùù chuun ì. ³Te mà cúhí stnahá gá stná ini-nè. Mà cúcàhàn gà-nè nàcùndoo vaha-ne; nècuàchì xicánúú uun xì ñà-tñùhù cunduu-ne, ni mà cá-chítñùnì gà ini-nè. Cuàhà gá icúmí-nè ndu-tehii stná-nè, te cahíchì stná ini-nè nsidaa ñà-ndùù chuun vaha. ⁴Mà úhì cahin stnahá-né, te mà cóó ì gá stná ndahà-né; mii-né nduú-né mii-né cucahan-né. Chicá cuu ini-nè sàhà ñà-cùdì ini-nè quida-ne, te màdì sàhà Dios. ⁵Mate quídá-né na ian cahvi-néya, doco mà cándísá-né ndudu ì xí-yá. Doco mii-ní, màsà quíhvi tnaha-ní xì nècuàchì quidá ducán. ⁶Vàchi nacua

icúmí quida nèhivì tiempu mà, ducán sàquidá stná dava tiàa vichi, tùha-tè cacanu-u-tè vehe vehe, te na có-sáha nèhivì cuenta, dandu dacúníndísá-te nècuàchì ñahà palabra xi-tè, vàchi mà fuerte ini nècuàchì mà sàhà-ñá dandoho guá cuàhà falta xi-ne mii-né; mà úhì quida ndevàha-ne cuàhà ñàha. ⁷ Ñàyùcàndùá, cuàhà ley dacuahá-né, doco ni có-sàa-nè cundaà ini-nè ñà-ndùú palabra ndàcuisì. ⁸ Te tiàa (chináhá chicuéhè xi-né) ducán, xíquida-tè nacua nì caquida tètàtnà nani Janes xì Jambres sàhana na ní cuni-te cadì-te nùú Moisés; te divi ducán quidá stná (tètùhù) chináhá vichi, cuní stná-te cadì-te nùú (nèhivì chináhá vii) xì palabra ndàcuisì, vàchi yáha ga ndahví sàxínítnùnì-te, ñàyùcàndùá có-cuní Dios cunindisa-nda palabra chináhà-te. ⁹ Doco cunaha-ní, divi jaàn-ní nùú-xí sàa-te, vàchi claru icúmí nsidaa nèhivì cundaà ini-nè sàhà tèmà ñà-loco-te, divi nacua nì xini stná nèhivì sàhana sàhà tètàtnà yucán. ¹⁰ Doco mii-ní, sàni xini-ní nsidaa ñà-ndùá chináhì nèhivì; ináhá-ní xicánúú sahnúí, te nihnú vaha inì mii-yá. Ináhá stná-ní ñà-ndùá nihnú inì quide vida xi. Te in áhá stná-ní ndee cahnú ñni, te cuú ndisa inì sàhà ñanìtnahi; quidá ndéé inì sàhà-né. ¹¹ Te sàni xini stná-ní ñà-cuàhà guá vida nì yàhì nì quida nèhivì, te nì ndoho cuahí, vàchi nì xini-ní nansa nì cuu xí na ní ìe ñuu Antioquía, xì ñuu Iconio, xì ñuu Listra. Ináhá-ní nansa nì quida quini nèhivì xí yucán. Doco (ansivéhé) Stoho-nda Señor, nì xidahan-yá yùhù nùú nsidaa tñundoho ma. ¹² (Pues ducán nì ndohi), vàchi nsidaa ana cuní cunchicùn vii ichì Jesucristu, icúmí stná-nè cuni-nè cuàhà vida quida nèhivì.

¹³ Doco nècuàchì malu, xì nècuàchì tñùhù, chicá más icúmí dàcà sàxínítnùnì-nè ñà-dàndàhvì stnahá-né.

¹⁴ Doco mii-ní, iin-ni cunihnu vaha inì-ní ñà-ndùá sàni dàcuàhà-ní, te nì xinindisa-ní, vàchi ináhá-ní ana nduú nècuàchì nì chinaha xì-ní, ñà-ndùú-né nècuàchì seguru. ¹⁵ Te ináhá stná-ní ñà-dècuèndè tii-ní sàni cundaà inì-ní nansa cachí tutu ì; te cunaha-ní, nú sàni cundaà ndisa ini-nda nansa cachí tutu mà, te xiníndísá stná-nda Jesucristu, vètùni càcu anima-nda. ¹⁶ Vàchi nsidaa ñà-ndùá cachí nùú tutu ì, ñà-nì dàtnùú Dios sàxínítnùnì nèhivì nduá. Ñàyùcàndùá, sàhà tutu mà vètùni chinaha-nda nèhivì ichì-yá. Vètùni càhàn stná-nda xi-né nú sàni tucù-nè inga ichì, dandu chindee-ndané natenchicùn-nè ichì váha, te dacuahá gá-ndané nansa cunduu-ne nèhivì ndàcuisì inì-xi. Pues sàhà nsidaa ñà-jaàn vètùni quida tutu ì mà chuun ¹⁷ nùú ndohó nèhivì xí Dios, te ducán chindeá cuacatnahá nsidaa ñà-ndùá xiñuhu nùú anima-nda, mà quidá falta gá ni-ñàha nùú-nda, te ducán mà úhì quida-nda ndéni chuun vaha nì cui.

4 Vichi indéhe Yua-nda Dios xì Stoho-nda Jesucristu, divi ana icúmí naxicocuñn cusahnú-yá, te nsidandaà-yà sàhà nsidaa nèhivì, nècuàchì itiácú xì nècuàchì nì xihì; pues mii-yá nduú ana indéhe, (te iní-ní-yá) ñà-chináhì mii-ni palabra cuàhin cachì xì-ní yohó, (Timoteo): ² dacuítia-ní palabra ì xí-yá; coo tùha-ní (càhàn-ní xì nèhivì) nsidanicuú tiempu, ndéni hora nì cui. Nú iá falta xi-ne, càhàn vii-ní xi-né; dansítùú inì-nínè sàhà falta xi-nemà, te nacuahandee inì-nínè áma naquida vii-né. Iin-ni quidandee inì-ní sàhà-né, te iin-ni dacuahá-nínè. ³ Vàchi vaxi iin quivì mà càndísá gá nèhivì cunini-ne palabra ndàcuisì. Còò, cuàhàn-nè nanducu-né cuàhà ana chinaha xi-né cuisì ñà-ndùá cudí inì mii-né cunini-ne, vàchi ducán nchihò ini-nè quida-ne. ⁴ Cuàhàn-nè

quidamaxiní-nè. Mà cúníní gá-nè palabra ndàcuisì xí-yá, puru ñà-ndùú cuentu uun cuàhàn-nè cunini-ne. ⁵Doco mii-ní, nicanicuahàn nacani sahnú iní-ní. Quidandee iní-ní sàhà nsidaa tnùndoho icúmí-ní cuní-ní; (inicutu) cachitnùhu-ní razón ndiaha xí mii-yá, te daxínu vii-ní nsidaa chuun ì xí-yá sàni sàha-ya mii-ní. ⁶Vàchi yùhù, sà-ìé ñà-nùhì (nùù Dios). Nahi promesa sàha-nda mii-yá nduí, vachi sàni sàà hora caqui. ⁷(Doco cunaha-ní, inii vida xi) sàni sàhandee gá iní quide ñà-ndùú sàì quide; sàni xinu nùù-xí ñà-ndùú nì sàcùnahí quide, te iin-ni nihnú vaha iní Stoho-ndà Señor. ⁸Sàháyùcàndùá, icúmí-yá dacútáhvì-yá yùhù iin ñà-vàha na sàà quivì ndiaha vaxi xi-nda, vachi iin juez ndàcuisì iní-xi nduú-yá. Doco màdì cuisì yùhù nihítáhvì na sàà quivì mà. Còó, vachi cundiatú stná nsidanicuú ana cudí iní-xi cuninùù xí-yá na quivì naxicocuín-yá.

Ñà-ndùú nì cachi Pablo na ní xicàn-nè favor nùù Timoteo, te nì ndaquindèè stná-nè xì nècuàchimà

⁹Sacúndáhvì nùù-ní yàchì quixi-ní yohó. ¹⁰Vàchi sàni nacoo nihni Demas yùhù, vachi chicá nì cudí iní-nè ñà-ndùú íá ñuhivì yohó, te ñàyùcàndùú sàcuàhàn-nè ñuu Tesalónica. Daaní, Crescente, ladu Galacia cuàhàn-nè; te Tito, ndè ladu Dalmacia cuàhàn nècuàchimà. ¹¹Làcà mindaa Lucas íá xí vichi. Ñàyùcàndùú, cachí xí-ní ñà-nacuaca-ní Marcos cutnahá-nsiá quixi, vachi (ináhí), vātùnì chindee stná-nè yùhù ñà-quide chuun ì xí mii-yá. ¹²Daaní, Tíquico, sàni techuín-nè cuàhàn-nè ñuu Éfeso.

¹³Cunaha-ní, íá iin dōí nì ndòo vehe Carpo ñuu Troas. Diviajàn naquihin-ní,

te cunihí-ní quixi na quivì quixi-ní. Te cuní stnái quixi tutu xi, xì stná libru xi; doco tutu mà nduá chicá xiñuhu (nùí).

¹⁴⁻¹⁵Cuidadu coo-ní xì herrero nani Alejandro, vachi cuàhà gá dañu nì quida-ne nì càhàn quini-ne ñiquí, xì ñiquí stná ñà-ndùú nì cachi-nsì. Doco icúmí Stoho-ndà Señor cuàha-yanè según ñà-ndùú nì quida-ne.

¹⁶Cunaha-ní, primeru xichi nì càhàn sàhà míf nùù juez, còò ni-iin tíaa nì chíndéé xí. Cahnú gá Dios màsà cútñí-yá cuenta sàhà ñà-ndùú nì quida-nemà, vachi nsidaa-né nì nacoo nihni-ne yùhù. ¹⁷Doco mii-yá, còó; iin stná-yà cutnàhà-yá xí na ní sàhìn yucán, te nì nacuahandee ini-yà yùhù, vātùnì nì dàxínui chuun icúmí ñà-càhìn xì nèhivì palabra xi-ya, te cunini nsidanicuú raza nèhivì. Daaní, (na ní nsihì nì càhìn), dandu nì càcui, mate cuàhàn-te dandáñúhú dahuun-tè yùhù nì cùí. ¹⁸Te cunaha-ní, icúmí Stoho-ndà Señor nacuidahan-yá yùhù nùù nsidaa ñà-ndùú quida nèhivì malu, vachi iin-ni icúmí-yá cundiaa-yà yùhù ndè cachi sàì ñuhivì ì xí-yá íá ansivi. Ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn, amén.

¹⁹Casàhú-ní xì Prisca xì Aquila, xì stná Onesíforo xì nèhivì vehe-ne.

²⁰(Cachitnùhu stnái xí-ní) ñà-nì ndòo Erasto ñuu Corinto. Te Trófimo, ñuu Mileto nì ndòo-ne, vachi cuhí-nè.

²¹Yùhù sacúndáhvì nùù-ní ñà-nì quixi yáchì-ní antes tiempu vixin. Cásàhú Eubulu xí-ní, te cásàhú stná Pudente, xì Lino xì Claudia, xì nsidaa gá nèhivì nduú hermanu.

²²Ní cútñáhà anima-ní xì Stoho-ndà Jesucristu, te cuàhà gracia xi-ya nì cúcúmí-ní. Sà-íá.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Tito

1 Yùhù nduí Pablo, iin ana xinúcuáchí nùu Dios. Ñàyùcàndùá xicánúí cáhìn xì nēhivì sàhà-ñá vátùnì sàà nècuàchì sàni nacàxin-ya cunindisá-néyà. Vàchi ñà-jaàn nduú chuun nì ñihí nùu Jesucristu quide, dandu cundaà ini nēhivì ìndù-ñá nduú palabra ndàcuisì sàhà nansa cahvi vii-ndàyá, ²xì sàhà stná tnundé ini ndiatu-nda ñà-ñihì-ndà vida ndiaha nicanicuaàn, vàchi ndè na táyôo ñuhivì, sàni quida-ya comprometer ñihitáhvi-ndà ducán, te mii-yá, mà nunca dandahví-yàndó. ³Te vichi sàni dàtúí-ya palabra mà, vàchi sàni sàà meru tiempu tùia, te cunitnùhu-ndañá. Ñàyùcàndùá, xicánúí cachítnùhi palabra mà nacua nì dandàcú-yá nùí quide, vàchi mii-yá, cuní-yà dacácu-ya (nsidaa) nēhivì.

⁴Pues, vichi tiaí tutu yohó nùu mii-ní, Tito, vàchi nahi dēhe ndise nduu-ní, ñà-iin-ni sàni xinindisá stná-ní ichì váha. Ñàyùcàndùá, xicàn tàhvi nùu Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu, divi ana nì dácácu xi-nda, te xíquèn ñà-ni cuáha-ya mii-ní cuàhà gracia xi-ya, te nì cundéhe ndahví stná-yà mii-ní; contentu ni coo-ní quida-ya.

Ñà-ndùú chuun nì ndacu nùu Tito quida-ne ñuu Creta

⁵Na ní quei ndé iá-ní jaàn ñuu Creta, nì cachì xì-ní ñà-ni ndóo-ní daxínu-ní chuun cumáni vá. Te iin chuun ma nduú ñà-nacàxin-nda nècuàchì cunuú xì nēhivì xí Dios iin iin ñuu. Ñàyùcàndùá, nacua nì cachì xì-ní, divi ducán quida-ní. ⁶Doco cuisì tiàa còo falta-xi nì cécúndúú ana nacàxin ma. Vàchi xiñuhu cunduu-ne tiàa iá xì imindaa nècuàchì vehe-xi, te nì cundúú stná-nè iin ana iníni víi dēhe-xi, vàchi nú cachí nēhivì escandaloso dēhe-ne,

te ò có-íá sahnú inià, dandu màsà quée nècuàchimà nombradu. ⁷Vàchi iin tiàa inúú xì nēhivì cahvi xi Dios, icúmí-nē cunduu-ne iin nècuàchì còo falta-xi, vàchi divi mii-yá nduú ana xinúcuáchí-nē nùu-xí. Ñàyùcàndùá, màsà cundúú-né nècuàchì cuadú, ò iin nècuàchì xídà yàchì inì-xi; còo. Ni màsà cundúú stná-nè ana tùha coho, ò iin nècuàchì cáhàn tèhìi. Ni màsà cundúú stná-nè iin ana cuú inì-xi sàhà dīhùn. ⁸Te xiñuhu cunduu stná-nè iin tiàa cudfì inì-xi dayáha visita vehe-xi; iin nēhivì cudfì inì-xi sàhà nsidanicuú chuun vaha ni cundúú-né. Doco màsà cundúú-né nècuàchì quidá nansa ni nì cui xi mii-xí; còo. Nècuàchì sahnú inì-xi nì cundúú-né, nècuàchì ìi ndisa inì-xi, vàchi nsidaa nècuàchì inúú mà, xiñuhu cunduu-ne nècuàchì ndàcuisì inì-xi. ⁹Iin-ni xiñuhu cunchicùn vii-né palabra ndàcuisì xí-yá nacua nì dācuàhá nēhivì-né, dandu vátùnì nacuañandee stnahá ini-nè, te ñihì stná-nè naxiconihí víi-né nùu nècuàchì xítnùhu, vàchi divi dàñhùhù ndàcuisì nduá nì dācuàhá-né.

¹⁰Vàchi cunaha-ní, ndoó cuàhà nēhivì chináhá ndevàha iin palabra loco, te dandahví uun-ne nēhivì. Nècuàchì chicá quidá ducán xínduu nècuàchì raza Judea. ¹¹Ñàyùcàndùá, xiñuhu cadi xì nùu-né. Vàchi dava xaan sàni dacà-né ñini nsidanicuú nēhivì ndoó iin vehe. Te dēcuèndè quiyàhvi stná-nè na chináhá-né palabra chicuéhè mà; ñàyùcàndùá, dīhùn chicuéhè nduú stná ñà-nduá ñihì-né mà.

Ñà-nduá nì sanduu modo xi nēhivì ñuu Creta sàhana

¹²⁻¹³Ñà-ndàà nduá nì cachì iin tiàa ñuu jaàn na ní càhàn-te sàhù xì nècuàchì ñuù-te. Te dohó nì cachì-te: “Ndohó nècuàchì ñuu Creta yohó, de por sí tnuhu-nda; nahi quisi dāná nduú stná-ndà, vàchi ndadi sástnùhù-ndà,

te dusan gá stná-ndà”, nì cachì-te. Ñàyùcàndùá, icúmí-ní chinaha víi-ní nècuàchì ndoó jaàn sàhà-ñá cunihnu vii ndisa ini-nè nsidaa ñà-ndùá xiñuhu cunindisá-né. ¹⁴Màsà quíhín casu gà-nè ñà-ndùú cuentu uun nacání tè-raza Judea xi-né; ni màsà cúníní gá stná-nè ñà-ndùá dandacú ni-iin nèhivì sàni tùcù ichì ndàcuisì.

¹⁵Nú iá ndoo ndisa anima-ndà, dandu ndiaha gá iá nsidaa ñà-íá ñuhivì nù-ndà. Doco nèhivì nihnú siquini inì-xi, te có-xiníndisá-né, còò ni-iñàha nduú ñà-vì nù-né, vèchi dècuèndè stná sàxínitnùnì-nè có-íá vii gá. Ni có-cùcáhan gá nù-né ñà-quini guá nihnú ini-nè. ¹⁶Vèchi ndahví gà modo xi-ne, mà túha-ne cunini-ne, ñàyùcàndùá mà cúí quida-ne ni-iin chuun vii. Mate cachì-nè ináhá-nè Dios, doco còó, vèchi sàhà modo quidá-né, ñà-jaàn cundáà ini-ndà sàni nacuaà-néyà.

2 Doco mii-ní, cuisì ñà-íá vii ni cundúú ñà-ndùá chinahà-ní nèhivì.

²Nècuàchì tiàa sahnú, màsà cóhó-né, te xíni-ne. Xiñuhu nacani sahnú stná ini-nè, te quida vii-né sàhà ñá-nì-còó tnùñuhu xí nèhivì nù-né. Fuerte ni cúníndisá stná-nè mii-yá. Te ni cuú stná ini-nè sàhà ñanìtnaha-ne nacua ndiá ìcà-né. Te iin-ni ni coó calma stná-nè.

³⁻⁴Daaní, stná nècuàchì ñahà sahnú, divi ducán ni quidá stná-nè. Ni cacánúú víi-né nacua xiñuhu quida nsidaa ndohó nèhivì xí mii-yá. Màsà cuítnùhu-ne ñanìtnaha-ne, te màsà tníí stná viciu-nè. Cuisì ichì váha ni cuáha-ne nècuàchì ñahà chicá cuachi sàhà-ñá ducán cutùha stná nècùachimà nansa cuu ndisa stná ini-nè sàhà ì-né xí sàhà dèhe-ne. ⁵Te ni cútùha stná-nè nacani sahnú ini-nè, te cunihnu ì stná ini-nè. Ni cúnsihi stná ini-nè chuun vehe-ne, te ni cúnihnú mánì stná ini-nè. Daaní, icúmí stná-nè cunini vii-né ì-né sàhà-ñá màsà sáà-nè

dandáñuhú-nè tnùñuhu xí palabra xi Dios.

⁶Daaní, nècuàchì tiàa chicá cuachi, cachì-ní xí-né ñà-nì cundóó sahnú-né.

⁷Te mii-ní tu, cuisì ichì váha ni cúnchícùn-ní sàhà-ñá màsà tucù nècuàchì dava ga. Te na chináhà-nínè, càhàn ndàà-ní xí-né, càhàn tnùñuhu-ní.

⁸Cuisì ñà-íá vii ni càhàn-ní xí-né sàhà-ñá màsà ñhì ni-iin nèhivì cachì-nè iá falta xi-ní, vèchi nú ni càhàn vii-ndà, dandu cucahan nú nècuàchì xiní ùhì xí-ndà ñà-có-ñhì-né nansa daquee cuàchi-ne diquì-ndà.

⁹Cachì-ní xí peón ndoó saín nùú lamú-xi ñà-nì cúnínì-né ñà-ndùá cachì nècuàchimà. Icúmì-né quida-ne cumplir ñà-ndùá dandacú lamú xi-ne; màsà náná táchì-né xí nècuàchimà. ¹⁰Ni màsà cuídá cuíhna stná-nè ñà-ndùú biene xi nècuàchimà; còó; nècuàchì ndàcuisì inì-xi ni cundúú-né sàhà-ñá ducán ni cundáà ini nèhivì ñà-ndiaha guá iá ley xi mii-yá ana dacácu xi-nda.

¹¹Vèchi vichi sàni sàà tiempu ni xinimànì Dios nèhivì ñuhivì; sà-íá nansa càcu anima nsidaa-né. ¹²Te divi sàhà ñà-yùcán cundáà ini-ndà xiñuhu nacoò dahuun-nda ichì malu; màsà xího gá-ndà ñà-ndùá xího guá nèhivì dava ga ndoó ñuhivì yohó. Còó, vèchi sàhà gracia xi-ya sàni cundáà ini-ndà nansa xiñuhu quida-nda na ndoo-va-nda ñuhivì yohó, ñà-cundoo sahnù-nda, te cunihnu ndàcuisì ini-ndà nacua cuní Dios quida-nda. ¹³Te ndiatú stná-ndà sàà quivì ndiaha nduú tnùndé ini xi-nda, divi quivì nanchiì ndiaha (ansivi), te cuninù-ndà naxícócuñ Jesucristu, divi ana ni dàcácu xi-nda. Te mii-yá, nahnú gá obra xi-ya, vèchi Dios nduú-yá. ¹⁴Te ni sàha-ya vida xi-ya ni dànáà-yá sàhà-ndà sàhà-ñá càcu-nda nùú ichì malu, te ndoo stná anima-ndà, dandu sàà-ndà cunduu ndisa-nda nèhivì

xí-yá, te cudì ini-ndà quida stná-ndà cuàhà ñà-vàha.

¹⁵Cunaha-ní, ñà-jaàn nduá icúmí-ní cachì-ní xì nèhivì yucán. Cànhàn-ní xì-né sàhà-ñá quida-neà cumplir. Te nú iá falta xi-ne, dandu cànhàn stná-ní xì-né, vèchi icúmí-ní derechu. Màdí cahíchì ini ni-iin nèhivì mii-ní.

Nansa xiñuhu quida-nda na ndoo-nda ñuhivì yohó

3 Dansínú inì-ní (nèhivì xí-ní) ñà-icúmí coo tññuhu xi-nda nù nèhivì xí gobiernu xì nù nsidaa stná tè-nihí chuun. Ni cúníní-ndá ñà-nduá cachì-te, te ni coó stná voluntad xi-nda chindee-nda nsidanicuú chuun vaha. ²Te màsà cànhàn quini-nda dìquì ni-iin nèhivì. Ni cúndóó mánì nsidaa-nda. Màsà náá stnaha-nda. Còó. Ni cànhàn tññuhu-nda xi nsidaa nèhivì.

³Vèchi ndohó stná, nahi quisì nì sandoo-nda ñuhivì antes. Cónisá íníní-ndá Dios. Iin ichì tñhù nduá nì sanchicùn-ndà. Nsidanuu clase viciu nì tñii xi-nda, te cuàhà diversión chicuèhè nisa nanducu-nda. De por sí, mà vaha-nda dihna, vèchi nisa cumbidia stnahá ini-ndà, te nisa cahíchì stnahá stná ini-ndà. Cuàhà gá nisa xini ùhì stnaha-nda sàhà-ndà. ⁴Doco nì sàà iin quivì nì xinitñuhu-nda sàhà Dios, ñà-vàtùni dacácu-yàndó, ñàyùcànduá nì cundaà ini-ndà, vaha ga ini-yà, te màni gá stná ini-yà. ⁵Dandu nì dácacu-ya anima-ndà, doco màdi sàhà ñà-nì ía obra vaha ni quidá ndohó. Còó. Cuisì sàhà ñà-nì indehè ndahví-yàndó, ñàyùcànduá nì càcu-nda, vèchi nì nsidandoo-ya cuèchi íá nù anima-ndà ñà-nì nacacu saa-nda (ñuhivì ì xí-yá), te nì ndusaa stná anima-ndà nì quida Espíritu ì xí-yá. ⁶Vèchi ñà-nì dácacu Jesucristu ndohó, ñàyùcànduá cuàhà gá nì dàquixì stná Yua-nda Dios Espíritu xi-ya anima-ndà. ⁷Ñàyùcànduá, sàhà

gracia xi-ya sàni ndee vaha-nda nù-yá, te sà-íá ndisa tñundé ini xi-nda ñà-nihítáhvi-ndà vida ndiaha nicanicuahàn.

⁸Nsidaa ñà-sàni cachì xì-ní yohó, vátùni cahvi-ní xán. Doco xiñuhu stná cànhàn fuerte-ní palabra yohó xì dava ga nèhivì cahvi stná xí-yá, áma cún-sihì ini-nè quida-ne nsidanicuú chuun vii. Vèchi palabra ndiaha nduá, te nú ni quida-ndañá, dandísá, cuàhà gá ñà-ndiaha nihì-ndà.

⁹Doco nú xiní-ndà náá stnahá nèhivì sàhà iin chuun có-ndùù ñà-ndiàá ndisa, dandu màsà quíhvi-ní sàhàmà. Ni màsà ndúlócò stná-ní sàhà cuentu uun sàhà xii-ndà. Stná ley sànahà, màsà náá-ní xì nèhivì sàhàmà, vèchi còò ni-iñàha tavà-ndà quida-nda ducán.

¹⁰Nú íá iin nècuèchì grupu xi-nsia tñha cahnde dava xi-nsiá, dandu cànhàn-ní xì-né iin ò ùi xichi. Te nú có-quihín casu-nè, dandu nacoo dahuun-nsianè. ¹¹Vèchi ináhá-ndá sàni tucù-nè inga ichì. Íá ndisa cuèchi-ne, te mismo cuèchi-ne icúmí dayúhì xì-né.

Nansa nihnú ini Pablo quida-ne quivì nù-xí

¹²Yùhù nihnú inì techuín Artemas ò Tíquico sàà-nè ndé íá-ní. Te nú sàni sàà-nè jaàn, dandu quida-ní lucha quixi-ní ñuu Nicópolis, vèchi divi ñuu mà nihnú inì coi iniì tiempu vixin. ¹³Te na sàà stná Apolos xì abogadu nani Zenas ndé íá-ní, dandu cunsihi inì-ní chindee-ní nècuèchimà. Quida-ní arreglar nansa cùhùn-nè chicá nù-xí, te màsà cúmàni ni-iñàha nù-né cùhùn-nè.

¹⁴Cunaha-ní, nsidaa nèhivì xì-ndà, xiñuhu cutùha-ne quidachuún-né iin chuun vaha sàhà-ñá màsà cúndóó uun-ne ñuhivì, vèchi nú ducán ni quida-nda, dandu vátùni chindee stná-ndà quivì íá necesidad nù iin ñanitnaha-nda.

¹⁵Nsidaa nècuàchì ndoó yohó, sàhà-nsí ñà-iin-ni xiníndísâ stná-nsì
cásàhú-nè xì-ní. Te mii-ní, casàhú mii-yá. Ni cùcúmí cuáhà nsidaa-nsiá
stná-ní xì nsidaa nècuàchì cuú inì-xi gracia xi-ya. Sà-lá.

Tutu Nì Tiaa San Pablo nùu Filemón

1 Yùhù nduí Pablo. Te vichi ndiadí ve-hecàa sàhà-ñá nchícùn Jesucristu. Te ñani-ndà Timoteo, yohó íá stná-nè xí. Te cásàhú-nsì xì mii-ní Filemón, vàchi iin-ni quidá stná-ní chuun xì Jesús (nahi nsiùhù). Te màni cuàhà-ní nùu-nsí. ² Te cásàhú stná-nsì xì doña Apia, vàchi màni stná-nè nùu-nsí na iin cùha-nda. Daaní, cásàhú stná-nsì xì Arquipo, vàchi iin-ni nchícùn stná-te capitán ndiaha xí-nda. Stná nsidaa ana natácá cahvi xì Dios vehe-nsia, cásàhú stná-nsì xì-né. ³ (Pues vichi xícàn tàhvi-nsí nùu) Yua-nda Dios xì Stoho-ndà Jesucristu ñà-ni cùnì màni-yá nsidaa-nsiá, te contentu ni cùndóó-nsiá quida-ya.

Ñà-ndúá nì xicàn Pablo nùu Filemón

⁴ Yùhù naquímání mii-yá sàhà mii-ní na cada xícàn tàhvi nùu-yá sàhà-ní, ⁵ vàchi sàni xinitnùhi ñà-cuàhà guá cuú inì-ní sàhà nsidaa nèhivì xì Dios, te xiníndísá vaha stná-ní Stoho-ndà Jesús. ⁶ Ñàyùcàndúá, xícàn tàhvi nùu Dios ñà-ni sàà-ní mànihì inì-ní ñà-cuàhà guá ñà-vàha ndiaha sàni nihitáhvì-ndà nùu Jesucristu, vàchi nú ducán cundaà vaha inì-ndà, dandu vátùnì quida stná-ndà cuàhà obra, te ñà-jaàn nduá ndiá ìcà-ndà quida-nda nú sàni xinidisa-nda mii-yá. ⁷ Cunaha-ní, cuàhà gá cudfi inì ñà-cùu guá inì-ní sàhà nèhivì xí Dios. Ndiaha gá sàni ndòo inì vichi, vàchi tùha-ní nacuahandee inì-ní nèhivì xí-yá. ⁸ Ñàyùcàndúá, sàhà-ñá nchícùn stná-ní Cristu, mà úhì dandacuí nùu-ní quida-ní favor sàhà iin chuun cuú ofrecer. ⁹ Doco còó, mà quidé ducán; chicá vaha cuacundahvì nùu-ní, vàchi ináhì cuàhà gá cuú stnahá inì-ndà sàhà-ndà. Te cunf nsinuu stná inì-ní ñà-ndúí iin nècuàchì chicá sàni sahnu

cuahà, te ndiadí stnài ñà-ìé` ladu xi Jesucristu. ¹⁰ Ñàyùcàndúá sacúndáhvì nùu-ní ñà-nacuaca-ní Onésimo, vàchi na iin dèhi nduú-né. Ndiadí vahi yohó, doco sàhà yùhù sàni nihì stná-nè nì xinindísá-né mii-yá. ¹¹ Cunaha-ní, mate antes cónì quidá víi-né na ní sa-ia-ne nùu-ní, doco vichi vátùnì quida víi-né chuun vaha nùu-ní, xì stná nùu yùhù. ¹² Te vichi cuàhin techuín-nè nasaa-nè ndé íá-ní. Ñàyùcàndúá, quidamani-ní nacuaça-ní-né, vàchi màni cuàhà-né nùu. ¹³ Cachì-ní, vàchi nisa nihnu inì ndòo-ne xí yohó ñà-coo-ne cuenta xì mii-ní, te cunucuachi-né nùu na íé` vehecàa yohó sàhà-ñá chicá cuitià razón ndiaha xí-yá. ¹⁴ Doco còó, chicá vaha màsà ndòo-ne yohó nú tãháha ga cachi mii-ní, vàchi có-cùn cundua fuerza quida-ní favor mà. Còó, ñà-ndúá cudfi inì mii-ní ni cùndúá, cunf. ¹⁵ Mate iin ùi quivì nì quee-ne nùu-ní, doco quida-ní cuenta na ian ducán (nì quida Dios) sàhà ñà-vátùnì nàcòo tu-ne xì-ní nicanicuahàn. ¹⁶ Doco vichi, mà cùndúú gá-né peón nì xiin-ní, còó. Nahi ñani-ní cunduu-ne, te chicá ndiaá iin ñani-ndà nùu iin peón. Màni cuàhà-né nùu, doco chicá más icúmí-né coo manì-né nùu mii-ní, vàchi cuàhàn-nè coo-ne xì-ní vehe-ní, cutnahá stná-né xì-ní cahvi-nsiá Stoho-ndà Señor.

¹⁷ Ñàyùcàndúá, nú nihnú stná inì-ní ñà-iin-ni xínduu-nda compañeru (nùu Dios), dandu quida stná-ní xì nècuàchì jaàn na ian quidà-ní xì yùhù. ¹⁸ Te nú íá iin cuàchì nì quida-ne nùu-ní, ò nú íá ñà-ndúá iníhíca-né, dandu nùu yùhù quida-niá cobrar. ¹⁹ Yùhù nduí Pablo, te icúmí danái-ñà. Cunaha-ní, ndahà yùhù tiaí palabra yohó. Doco sà-ínáhá-ní, cuàhà gá iníhíca stnà mii-ní nùu yùhù, te có-xiñùhù dansínúú inì mii-ní ñà-sàhà yùhù nì nanihitáhvì-ní vida xi-ní. ²⁰ Ñáni, sacúndáhvì nùu-ní, quidamani-ní xì ñà-jaàn, vàchi iin-ni nchícùn-ndà Stoho-ndà Señor. Quida-ní

favor sàhà-ñá ni cói contentu, vèchi (ináhá-ní) iin-ni xiníndísá-ndá mii-yá.

²¹ Pues yùhù, cundéé inì mii-ní ñà-cunini-ní yùhù; te ináhî icúmî-nî quida-ní ñà-ndùá cachí; ndè más gà icúmî-nî quida-ní, ñàyùcàndùá, tiaí carta yohó nùù-ní.

²² Daaní, cuní stnâi ni cóó tùha iin vehe tii ñà-coi ndé iá-nî, vèchi icúmî esperanza ñà-chindee Dios yùhù, vèchi divi ñà-jaàn nduá xícàn tàhvî-nsiá nùù-yá sàhí. Ñàyùcàndùá, nihnú inì sàì ndé ndoó-nsiá.

²³ Yohó iá stná Epafras, ndiadí stná-nè sàhà-ñá nchícùn-nè Jesucristu. Te cásàhú stná-nè xì mii-ní, ²⁴ te cásàhú gà stná dava ga compañerúì xì-ní, divi Marcos, xì Aristarco, xì Demas, xì Lucas; vèchi xínduu stná-ne ana chindéé xì sàhà chuun (xì Dios). ²⁵ Pues vichi ni ñhítàhvì cuáhà-nsiá gracia xì Stoho-ndà Jesucristu ini anima-nsiá. Sà-íá.

Tutu Nì Tiaa Iin Nèhivì xí Dios nùù Nècuàchì Hebreu

Nì quixi Dèhemani Dios, nì cachitnùhu-ya xì nèhivì ñuhivì ñà-ndùù palabra xi Yua-yá

1 Sàhana na cuní Dios càhàn-yà xì xii-ndà, nisa techuún-yá iin nèhivì ñà-cachitnùhu-ne xì nècuàchimà palabra xi-ya. Cuàhà gá xichi nì quida-ya ducán, te cuàhà gá ejemplu nisa xichuún-yá na ní cachitnùhu-ya palabra mà. ²Doco quìvì vichi na cuàhàn xinu tiempu, Dèhemani-yá nduú ana nì techuún-yá càhàn xì-ndà. Vàchi sàhà ndahà fuerte Dèhemani-yá nì quidavàha-ya nsidanicuú ñuhivì iá, te nì chitnùnì stná ini-yà ñà-divi Yà-mà cunduu ana nihitáhvi dandacú sàhà nsidaámà.

³Cunaha-nsiá, nacua ndiaha gá mii-yá, ducán ndiaha stná Dèhemani-yá, na ian nduà-yá nduú Yà-mà, vachi iin-ni nacua iá-yà, divi ducán iá stná Yà-mà. Te Yà-mà, sàha-ñá fuerte dandacú ndiaha-yá, ñàyùcàndùá quidáchútm ví nsidanicuú ñà-lá ñuhivì. Te na ní nsihì nì nsidandoo-ya cuàchi-nda, dandu mànuhù-yá ansivi, te nì sàcòo-ya ladu cuàhá Yuandiáhá-yâ.

⁴Ñàyùcàndùá, chicá más ndiaá-yà nùù nsidaa ángel, vachi nì chitnùnì ini Yuamáni-yá ñà-cachi-ndà xì Jesús Dèhemani-yá, te ñà-yòhò nduú ñà-chicá ndiaá nùù nsidaa ñà-ndùá cachí-ndà xì iin ángel. ⁵Vàchi còò ni-iin ángel nì nihitáhvi cachi Dios xì-né dohó:

Dèhemani' nduu-ní: vichi sà-itiácù-ní nì quide.

(Còò, có-càchí-yà ducán xì ni-iin ángel.)

Daaní, inga xichi dohó nì cachi stná-yà (sàhà Jesús):

Na quidá iin yua, ducán icúmí quide xì mii-yá; te mii-yá, na iin dèhi cunduu stná-yà nùù.

(Ni cónì cachí Dios ducán xì ni-iin ángel.)

⁶Daaní, nì chitnùnì stná ini-yà que-saa Dèhemani-yá ñuhivì yohó, te quìvì nì cuu ducán, dandu nì cachi-yà (xì nsidaa ángel xi-ya):

Nsidaa nsiohó ana nduú ángel xi, icúmí-ndá cahvi-ndá Dèhemani' yohó.

⁷Doco na ní càhàn-yà sàhà ángel mà, dohó nì cachi-yà:

Nì quidavàha-ya ángel xi-ya (ñà-cacanu yàchì-nè) nahi tàchì; vachi nahi mozo xinúcuáchí nùù-yá nduú-né (sàha-ne castigu xi-ya) nahi ñuhu xixìn.

⁸Doco na ní càhàn-yà sàhà Dèhemani-yá, dohó nì cachi-yà:

Dios nduu-ní, te nicanicuahàn icúmí-ní cusahnu-ní; te micuúsi modo vii icúmí-ní dandacu-ní nùù nèhivì.

⁹Cuú ndisa inì-ní sàhà nsidaa ñà-lá vii, doco có-cùú dahuun inì-ní ni-iyuhu sàhà cuàchi. Ñàyùcàndùá, nùù mii-yá ana cahvi-ní sàni nihitáhvi-ní ñà-cudiì cuàhà inì-ní; cunaha-ní, chicá icúmí-ní cudiì inì-ní nùù nsidaa gá ana cutnàhá xí-ní.

¹⁰Daaní, (inga xaan nacání nansa nì cachi stná nèhivì na càhàn-nè xì-yá):

Stoho-nsì Señor, sàhana nì quidavàha-ní ñuhivì. Ndahà mii-ní nì cuàha stná nsidaa sìtnúù itándiaa ansivi. ¹¹Te mate nsidaájàn icúmíá nsiha, doco mii-ní, còò; nicanicuahàn icúmí-ní coo-ní. Nsidaa ñà-lá ñuhivì, icúmíá ndutuhá, na ian sìcoto. ¹²Te na ian nacáhnù vii nèhivì iin dùhnù-né, ducán icúmí-ní quida-ní xì ansivi, vachi icúmíá nadàma, na ian nadama-nda ñà-ndixì-ndà. Doco mii-ní, còò. Iin-ni icúmí-ní coo-ní;

mà nunca sàa quivì ndañuhu-ní, nì cachi-nè.

¹³ Doco Dios, cóni càchí-yà xì ni-iin ángel palabra yohó; (cuisì mii Dèhemanì-yá nì cachi xì-yá dohó):

Yohó coo-ní ladu cuahî ndè cachi sàa cundeí nùu nsidaa ana xiní ùhì xì-ní; dandu cusahnú fuerte-ní nùu-né, nì cachi-yà.

¹⁴ Vàchi ángel, ináhà-ndá ñà-cuisì espíritu vîi xinúcuáchí nùu Dios nduú-né; ndacú-ní nùu-né ñà-cacanu-ne cunucuachi-né nùu-yá, te chindee-né nsidaa ndohó nèhivì icúmí càcu anima-xi.

Màsà nunca nandòdó-nda gracia xi-ya ñà-cuní-yà dacácu-ya anima-ndà

2 Sàhà nsidaájàn, cuàhà gá xiñuhu cunihnu vaha ini-ndà razón ndiaha sàni xinitnùhu-nda, còtò cueé-ni cueé-ni tucù-ndà inga ichì. ² Vàchi ley sàna, mate cuisì ángel nduú ana nì cachitnùhu xi-nda sàhà-ñá, doco fuerte nì sandiaa stná, te nècuàchì cóni ndúlócò sàhà-ñá, iin castigu cahnú nì nihì-né nacua ndiá icà cuu xi nsidaa nèhivì có-iní. ³ Ñàyùcàndùá, ndohó nècuàchì (tiempu vichi), ¿nansa cui càcu stná-ndà nú màsà quíhín casu-ndà sàhà palabra ndiaha cachí nansa càcu-nda? Vàchi divi Stoho-ndà Señor nduú ana primeru nì cachitnùhu palabra mà, dandu después nì xinitnùhu stná ndohó nì quida nèhivì nì inini nì càhàn mii-yá. ⁴ Te nì chindee stná Yua-nda Dios sàhà-ñá cundaà ini-ndà divi ñà-ndaà nduámà, vachi nì quida-ya nsidanuu clase milagru ndiaha, te nì sàhatahvì stná-yàndó Espíritu ìì xí-yá; (te vichi) cuàhà gá ñà-ndiaha ìì quidá Espíritu ìì sàhà-ndà según nansa cuní Yua-nda Dios.

Nansa nì nanduu Jesús nahi nèhivì, te ducán nì nihì-yá nansa dacácu-yàndó

⁵ Cunaha-nsiá, sàni cachi xì-nsiá sàhà inga ñuhivì vaxi xi-nda. Doco màdì ángel cunduu ana cusahnú nùá, vachi cóni chítñuní ini Dios ducán. ⁶ Nùu tutu ìì iá ndé nì càhàn iin nèhivì (xì-yá), te dohó nì cachi-nè:

Nèhivì ñuhivì, có-ndiáá guà-nè, doco nihnú inì-nínè. Còò necesidad icúmí-ní ñà-nsinuu inì-ní nèhivì ñuhivì, doco divi nduá quida-ní. ⁷ Te sàni chitnùnì stná inì-ní ñà-sàhà sacu quivì mà-sàà nèhivì ñuhivì ndudava-ne xì ángel xi-ní. Te nì nihitáhvi stná-nè cuàhà gá tñùñuhu ndiaha nì quida-ní. Te nì chitnùnì stná inì-ní ñà-cusahnú-né nùu nsidaa ñà-ndùá nì quidavàha-ní. ⁸ Nsidanicuú inàha, vètuni dandacú-né nùá nì quida-ní. Ducán cachá.

Pues nú ducán sàni nihitáhvi nèhivì quida-ne, dandu nsidanicuú inàha, mà cúí ndòo uan iladu, fuerza icúmí-nè dandacú-né nùu nsidanicuú inàha. Doco quivì vichi nàhà xicà, tàñáha ga sàa quivì dandacú ndisa-ne nùu nsidaa ñà-jaàn. ⁹ Doco Jesús, ndisa, sàni cundaà vaha ini-ndà sàhà mii-yá, cuàhà gá tñùñuhu ndiaha sàni nanihì-yá. Vàchi sacù-ni quivì cóni ndúdává-yá xì ángel, doco sàhà gracia xi Dios nì ndoho-ya, te nì xihì-yá sàhà nsidaa-nda, te sàháyùcàndùá nì nanihì nsihí-yá tñùñuhu ndiaha xí-yá.

¹⁰ Dios nduú ana nì quidavàha xi nsidanicuú ñà-ìá. Te sàhà ñà-nì còò más tñùñuhu xí-yá, ñàyùcàndùá nì sàcòo nsidaámà. Doco cuní stná-yá cundoo cuahà dèhe-ya gloria xi-ya. Ñàyùcàndùá, nì chitnùnì ini-yá ñà-ndoho Jesús, vachi ducán nduá xiñuhu cuu xi-yá sàhà-ñá ni cuácátnáhà nsidaa ñà-ndùá icúmí cuu xi-yá.

Ñâyùcàndüá, sàhà-ñá nì ndoho-ya ducán, ñà-jaàn nì nihì-yá salvación xi-nda. ¹¹Te cunaha-nsiá, mate divi-ya nduú ana ndiaha dandúhî xî anima-ndà, doco iin-ni Yuamáni-yá icúmí-yá nahi ndohó. Sàháyùcàndüá có-cùcáhán núu-yá cachi-yà xî-ndà ñà-ndütü-ndà nahi tnaha-ya. ¹²Vàchi (nù tutu ì) dohó cachí-yà (xî Yuamáni-yá):

Na natácá tnahi, dandu icúmî nacani xî-né (ñà-ndiaha guá) íá-ní, te coto stnáí alabanza nùu-ní, cachí-yà.

¹³Daaní, inga xaan cachí stná:

Yùhù icúmî cahvi xî mii-yá.

Te inga xaan cachí stná:

Cundehè-nsiá, yohó íá stnáì xî nèhivì nì chitnùnì ini Dios cunduu (nahi) dèhi.

¹⁴Pues sàhà-ñá nduu-nda dèhe-ya, te íá iquicúnü-ndà, ñâyùcàndüá stná mii-yá, nì nihì stná-yà iin iquicúnü (nahi ndohó), te ducán nì nihì-yá nansa cui-yà. Ñâyùcàndüá, sàhà-ñá nì xihì-yà, vátùni nì cundee-yá nùu ñà-malu, vàchi quisi jaàn nisa dandacú sàhà-ñá cui nèhivì ñuhiví. ¹⁵Te nèhivì, yúhî sàstnùhù-né cui-nè, ñâyùcàndüá, mà úhi dandacú-si nùu-né inii vida xi-ne. Doco vichi (sàhà-ñá nì cundee-yá nùu-sí), vátùni cuidahan-yándô nùu ndahà-sí.

¹⁶Vàchi màdì ángel nì cùhì ini-yà na ní quixi-ya ñuhiví yohó; còò. Divi ndohó nècuàchì descendencia xi Abraham nì quixi-ya nì chindee-yá. ¹⁷Ñâyùcàndüá nì xiñuhu nanduu-ya iin tiàa; meru nacua ndáa nèhivì ñuhiví yohó, ducán nì nanduu-ya, na iin tnaha-ne. Te sàhà ñà-jaàn vátùni nì sàcùnduu stná-yà nahi dùtù xi-nda nùu Dios, vátùni cahvi-nda xi-yá ñà-cundehè ndàhvì-yàndó. Te sàhà stná nì nanduu-ya iin tiàa, vátùni nì dànáa-yá sàhà cuàchi-nda, te ducán mà níhi gá-ndà castigu sàhà cuàchi-nda.

¹⁸Te sàhà-ñá nì yàha stná-yà cuàhà vida na ní ndoho guá-yà, ñâyùcàndüá

vátùni chindee stná-yàndó na quívì yàha stná-ndà tnùndoho.

**Chicá ndiaá Jesús nùu Moisés
mate ndahà nècuàchimà
nì quixi ley sàhaha**

3 Cunaha-nsiá, iin-ni xínduu-nda nèhivì ì xí Dios, te iin-ni sàni cana stná-yàndó ñà-sàa-ndà gloria xi-ya, ñáni. Ñâyùcàndüá, sàhà nsidaajàn nicanicuahàn xiñuhu cunihnu vàha ini-ndà Jesús, vàchi mii-yá nduú ana cahvi-nda, te divi stná-yà nduú ana nì techuún Dios ñà-quixi nùu-ndà, te nì sàcùnduu-ya dùtù xi-nda. ²Te na ní techuún Dios-yà quixi-ya, dandu nì quida ndisa-ya cumplir nsidaa ñà-ndüá nì sàcùnaha-yá, nacua nì quida stná Moisés sàhaha na ní sandiaa-nè nèhivì xí-yá. ³Doco chicá más tnùñuhu icúmí Jesús nùu Moisés mà. Vàchi ducán nduá na ian cuáha iin vehe, cuisì tnùñuhu xí ana nì quidavàha xán nduá queé, màdì tnùñuhu xí miá. ⁴Te iin iin vehe, íá ana nì quidavàha xán, doco nsidanicuú ñà-íá ñuhiví, cuisì Dios nduú ana nì quidavàha xán. ⁵Ñâyùcàndüá, ducán nisa quida vii Moisés sàhaha, nì sandiaa-nè nèhivì xí Dios na iin nècuàchì xinúcuáchì (nùu-yá); te chuun xi-ne nì sanduu stná ñà-cáhàn-nè sàhà palabra icúmí Dios datú-ya después. ⁶Doco Cristu, (tucu íá xî mii-yá, vàchi) Dèhemanì Dios nduú-yá. Te quidá víi stná-yà (nahi Moisés), doco chuun xi-ya nduá ñà-dàndàcú-yá nùu nsidaa nèhivì xí Yuamáni-yá. Te divi nèhivì xí-yá sàndüú stná ndohó nú màsà yúhî-ndà, te iin-ni ni cùdî ini-ndà cahvi-nda xi-yá dècuèndè na sàà xìnu tiempu.

**Nansa sàà nèhivì xí Jesús ndé
íá descansu ndiaha xí-yá**

⁷Ñâyùcàndüá, xiñuhu quida-nda nacua cachí Espíritu ì xi-ndà nùu tutu ì ndé cachí-yá:

Vichi sacúndáhvî nùu-nsiá ñà-nì cúníní-nsiá ñà-ndúá dandacú Dios. ⁸Màsà quídámáxíní-nsiá na ian nisa quida xii-nsiá sàhana na ní xica-ne yucù dānā. Cuàhà gá nì dācuídā ini-nè yùhù, ndè nì nanduu-ne nahì contra xi. ⁹Te ùi dico cuià nì xini nècuàchimà milagru ndiaha nì quide xi-né; doco còò, iin-ni nì quida canúú-né (ñà-ndúá dācuídā ini xí). ¹⁰Ñàyùcāndùá, yáha ga nì cuduchi ini sàhà nsidaa-né, te nì cachi: “Cutu cuní nècuàchimà tucù-nè inga ichì; mà túha-ne cunchicùn vii-né ichí”. ¹¹Ñàyùcāndùá, nì xidà inì; ndee ní cachì xi-né palabra yohó, te mà dāmíā: “Mà nunca cuàhi yàha-ne (lugar ndiaha xí) ndé cundoo-ne descansu nì cùí”. Ducán nì cachi Dios.

¹²Ñàyùcāndùá, cuidadu ni cúndóó-nsiá ñānì, còtó coo iin-nsia nacánì chicuéhè inì-xi, te nandòdó-nsiáyà, có-xiníndísā gá-nsiáyà, mate Dios iá nicanicuahàn nduú-yá. ¹³Sàhájàn nsiquívì xiñuhu nacuahandee stnahá ini-ndà, mientras iá va tiempu vichi, còtó sàà-ndà cunduu-nda nècuàchì quídámáxínì, vāchi mà úhi dandahví cuàchi-nda ndohó, te cuu xi-nda ducán. ¹⁴Vāchi cunaha-nsiá, cuiisí nú iin-ni ni cúncicùn vii-ndàyá ndè xinu tiempu, te cunihnu vāha ini-ndàyá nacua nì quesaha-nda, dandísā sàà-ndà nihitáhvi-nda cundoo-nda nùu Cristu.

¹⁵Ñàyùcāndùá, dohó cachí-yà (nùu tutu ì): Vichi sacúndáhvî nùu-nsiá ñà-nì cúníní-nsiá ñà-ndúá dandacú Dios. Màsà quídámáxíní-nsiá na ian nisa quida nècuàchì sàhana, te cuàhà gá nì dācuídā ini-nè yùhù, cachí-yà.

¹⁶Te ĩndù nèhivì nduú nècuàchì nì inini xi (palabra xi-ya), te después

nì cahíchì ini-nèà? Pues divi nsidaa nècuàchì nì tavà Moisés ñuu Egipto yucán. ¹⁷Te ĩana divi nduú nèhivì nì cuduchi guá ini Dios sàhà-xí ini ùi dico cuià mà? Pues, divi nècuàchì cuàchi ma, te ñàyùcāndùá dīsàhà-xí nì xihì-nè yucù dānā mà. ¹⁸Te ĩamádi divi-ni stnā-nè xínduu ana nì cāhàn ndee guá-yà sàhà-xí ñà-mà yáha-ne lugar xi-ya ndé nihì-né descansu nì cùí? Pues jaan, vāchi nècuàchimà, cónì cúnì-nè cunini-neyà. ¹⁹Ñàyùcāndùá, vātùnì cundaà ini-ndà, divi sàhà-ñā cónì cúnì-nè cunindísā-né, ñàyùcāndùá mà nì cùí yàha-ne (lugar ndiaha ma).

4 Doco cunaha-nsiá, vichi iá va nansa cui sàà-ndà lugar ndiaha xí-yá nacua nì cachì-yà xi-ndà. Ñàyùcāndùá, cuidadu ni cúndóó-nsiá còtó ndañuhu-nsiá ichì sàni tñii-nsia cuàhàn-nsiá cundoo-nsia nùu-yá ducán. ²Vāchi nùu ndohó sàni cachitnùhu-ne ñà-ndúú razón ndiaha xí-yá davani nacua nì cachitnùhu stnā-nè xì nèhivì sàhana ma. Doco mii-né, cónì níhì-né ni-iin provechu nùu palabra mà, vāchi mate ní xinitnùhu-ne, doco cónì xiníndísā-né. ³Doco ndohó nècuàchì xiníndísā, vātùnì sàà-ndà ndé iá descansu ndiaha ma, vāchi (mà níhitàhvì gá nècuàchì sàhana ma, vāchi) dohó nì cachì-yà:

Yùhù, nì xidà inì; ndee ní cachì xi-né iin palabra, te mà dāmíā: mà nunca cuàhi yàha-ne (lugar ndiaha xí) ndé cundoo-ne descansu nì cùí.

Ducán nì cachi Dios, vāchi dècuèndè tiempu nì quidavāha-ya ñuhivì sàni xinu chuun xi-ya. ⁴Vāchi nùu tutu ì iá ndé cachí nansa (nì quida-ya) quívì ùsà; te dohó cachá`:

Quívì ùsà nì quetatu Dios, vāchi sàni xinu nsidaa chuun nì quida-ya.

⁵Daaní, iá stnā ndé cachí stnā-yà inga palabra yohó nùu tutu mà:

Mà nunca cuàhi sàà nècuàchìmà lugar ndiaha xí ndé cundoo-ne descansu nì cùí.

⁶Pues (nàhà xicà) fuerza icúmí cundoo dava nèhivì lugar ndiaha ma, doco nèhivì nì inini xi razón ndiaha primeru mà, cóni nìhì-né sàà-nè cundoo-ne yucán, vàchi cóni xiníndísâ-né. ⁷Sàhà ñà-jaàn nì cachi stná-yà inga palabra después: vātūni iá inga tiempu vaha, cachí-yà, divi nduú quivì vichi. Vàchi nì yàha inga caní tiempu, dandu nì tiaa stná Davíd inga palabra xi Dios. Divi nduú palabra làcà (nì tiai nù tutu yohó) ndé cachí-yà:

Vichi sacúndáhvî nù-nsiá ñà-nì cúniní-nsiá ñà-ndúá dandacú Dios.

Màsà quídámáxiní-nsiá, cachí-yà.

⁸Daaní, después nì sàà stná Josué (cusahnú-né nù nèhivì sàhana ma, doco) nì sàhà mii-né cóni nìhì nècuàchìma descansu ndiaha ma. Vàchi nú jaan, dandu mà cáhí Dios coo inga quivì (cui nìhì-ndà descansu mà) después. ⁹Doco divi sàhà ñà-jaàn vātūni cundaà ini ndohó ana nduú nèhivì xí Dios ñà-íá va iin lugar ndé cundoo-nda quetatu ndiaha-nda.

¹⁰Vàchi cunaha-nsiá, nú sàni nìhì-ndà descansu mà, dandu ñà-sàni nsihì chuun xi-nda (ñuhíví yohó) cundua, divi nacua nì là stná xì mii-yà na ní xinu chuun nì quida-ya, nì quetatu-yà.

¹¹Ñàyùcàndùá, xiñuhu ñà-cuàhandee ini-ndà sàà-ndà lugar ndiaha ma ndé nìhì ndisa-nda descansu, còtó quida-nda nacua nì quida nèhivì sàhana ma, cóni xiníndísâ-né. ¹²Vàchi cunaha-nsiá, cahnú poder xi palabra ì xí Dios. Na ian itiácúà, teayùcàndùá (vātūni sàà yàchà ndé chicá ini anima-ndà) na ian nduá iin espada diin ndùì ladu-xi, doco palabra mà, chicá fuerteà nù iin espada, vàchi dècuèndè meru espíritu xi-nda sàà stná, xì dècuèndè stná chicá ini sàxiníntùnì-ndà. Te divi sàhà

palabra mà vātūni cunahà claru nansa nacání ndisa ini-ndà, xì nansa nihnú stná ini-ndà quida-nda. ¹³Cunaha-nsiá, còò ni-ñàha cui coo dèhé nù Dios; vàchi nù mii-yà túi claru nsidanicuú ñàha, te indèhe stná-yà nsidaa ñà-ndúá quida-nda, dandu después divi nù mii-yà icúmí-ndá nacua-nda cuenta.

Jesús nduú dùtù ndiaha xi-nda

¹⁴Dèhemanì Dios nduú Jesús, te vichi sàni nasaa-yà nù Yuamáni-yà iá ansivi; dùtù ndiaha xi-nda nduú-yà vichi, ñàyùcàndùá iin-ni nì cúnchíctùn vii-ndà ichì-yà nacua sàquidà-ndà vichi.

¹⁵Vàchi mii-yà, vātūni cuhi ndisa ini-yàndó na yàha-nda tnùndoho, vàchi cuàhà gá ñàha sàni yàha stná mii-yà, doco cóni quidá-yà ni-iin cuàchi.

¹⁶Ñàyùcàndùá, màsà yúhì-ndà càcàn tàhvì-ndà nù-yà, vàchi yucán iá-yà nù silla ndiaha xí-yà ndé sáhatahvì-yà gracia xi-ya. Vàchi icúmí-yà cundehè ndàhvì-yàndó, te quida-ya gracia mà sàhà-ndà na meru xiñuhá.

5 Nsidaa dùtù ñuhíví yohó, chuun nì nìhì-né nduá ñà-cáhàn-nè sàhà nèhivì nù Dios, te dócò stná-nè promesa xi nèhivì nù-yà. Stná promesa icúmí coco nù-yà, icúmí-nè cahmi stná-nè nsidaámà sàhà cuàchi nèhivì.

²Te sàhà-ñá nduú stná-nè iin ana iin-ni ndohó nahi ñànìtnaha-xi, vātūni cuhi ini-nè nèhivì dava ga nú có-sàà nècuàchìma cundaà vaha ini-nè, te ò nú sàni quee-ne ichì váha. ³Doco sàhà-ñá nduú stná dùtù mà nèhivì úun, ñàyùcàndùá icúmí-nè cuàha stná-nè promesa sàhà cuàchi mii-né nacua quidá-né sàhà nèhivì dava ga.

⁴Te màdì mii dùtù nácàxin-ne mii-nè ñà-nìhì-né chuun ndiaha ma; còó. Cuisì Dios nácàxin xi-né, na ian nì quida-ya xì Aarón sàhana. ⁵Pues, ducání stná Cristu, màdì mii-yà nì càhí-yà cunduu-ya dùtù sàhà-ñá chiigá tavà-yà tnùñuhu xí

mii-yá; còó. Divi Yuamánì-yá nì sàha xi-yá chuun ma, vèchi dohó nì cachi yàmà xì-yá:

Mii-ní nduu-ní Dèhemani'; vichi sà-itiácù-ní nì quide.

⁶Te divi ducán nì cachi stná-yà inga xaan xí tutu ì mà:

Nicanicuahàn cucumi-ní chuun cunduu-ní nahi dùtù, nacua iá chuun xí (dùtù sàhana nani) Melquisedec, nì cachi Dios.

⁷Vachi (iin xichi) na iá va Jesús (ñuhiví yohó) nahi tiàa, dandu nì xicàn tàhvi fuerte-yà nùu Yuandiaha-yá Dios, vèchi sàhà-yàmà vètùni càcu-ya ñà-màsà cúí dahuun-ya. Cuàhà gá nì sacundahví-yà, dècuèndè nì sacu stná-yà; te sàhà-ñá nihnú ndiaha guá ini-yà, ñàyùcàndùá nì cuhi ini Yuandiaha-yá mii-yá.

⁸Cunaha-nsiá, mate meru Dèhemani Dios nduú-yá, doco nì quida stná-yà tocar ndoho stná-yà sàhà-ñá cundaà vaha ini-yà nansa iá ñà-nchícùn-ndà nsidaa ñà-ndùá nì ndacu nuù-yá.

⁹Daaní, na ní nsihi nì ndoho-ya, dandu sà-íá, nicanicuahàn vètùni dacácu-ya nsidaa nèhivì iníní xí-yá. ¹⁰Vèchi sàni cachi Yuamánì-yá ñà-mii-yá cunduu-ya dùtù chicá ndiaá, te quida-ya chuun xi dùtù na ian nisa quida Melquisedec mà (sàhana).

Ndahví nsidaa nèhivì nacóó xí ichì Jesús

¹¹Cunaha-nsiá, iá cuàhà gá ñà-cùnf cachi xì-nsiá sàhà chuun yohó, doco ùhì chinahì mii-nsiá sàhà-ñá vichi, vèchi ùhì sàà-nsià cundaà vaha inì-nsià, ¹²mate vichi sàni sàà tiempu ñà-chinaha mii-nsiá dava ga nèhivì nì cúí, doco còó, xiñuhu ì ñà-danácúahâ gá nèhivì mii-nsiá ndè palabra chicá mà úhì xi-ya. Vèchi nahi ñà-cuati nduú-nsiá, nahi ana tà cútùha cuxi comida fuerte, nahi mée chichi ì nduú-nsiá. ¹³Vèchi nèhivì tà cútùha vii nansa cuní cachi palabra xi

ichì váha-ya, nahi mée xínduu-ne, na ian tëndodo itiácù-va-ne. ¹⁴Doco nèhivì sàni cútùha nacuni ìndù ichì nduú ichì váha, pues nahi nècuàchì sahnú xixí xi comida fuerte xínduu-ne, vèchi sàni sàhandee ínì-nè cútùha váha-ne ìndù-ñá iá vaha, te ìndù-ñá có-íá vaha.

6 Ñàyùcàndùá, xiñuhu cunduu-nda nahi nècuàchì sahnú, te cútùha-nda palabra chicá nchichí xi Cristu, màdlá cuiì dāñùhù chicá sencillu cunihnu ini-ndà nicanicuahàn; còó. Màsà ndésáhá tú-ndá xí palabra primeru, vèchi sàni cundaà vaha ini-ndà sàhà palabra mà, ináhá-ndá nacáníá nansa naxicocufin ini-ndà sàhà cuàchi-nda ñà-còò chuan. Te sà-ínáhá stná-ndá nansa icúmí-ndá cunihnu vaha ini-ndá Dios, ²xi nansa cuhi-ndá, xi nansa chitandòò-ndá ndahà-ndá dìni nèhivì (na xicàn tàhvi-ndá sàhà-né). Te sà-ínáhá stná-ndá nansa icúmí nsii natiacu-nè, xi nansa icúmí coo stná juiciu final. ³(Doco cumánì gá ñà-ndùá xiñuhu cundaà ini-ndá sàhà-xí.) Ñàyùcàndùá, cahnú gá Dios icúmí-ndá quida-nda seguir (ndè cachi ndufuerte fe xi-nda).

⁴⁻⁶Vèchi nú sàni dàtnúu Dios sàxinít-nùnì iin nèhivì, te después sàà-nè naco-ne (ichì ndiaha ma), dandu mà cúí gá sàà-nè naxicocufin ini-nè inga xichi sàhámà. Vèchi sà-ínáhá-nè nansa iá ñà-nìhitàhvi ndiaha-nda nùu Dios, te sàni xini stná-nè nansa iá ñà-cucumi-nda Espiritu ì xí-yá. Ndè ináhá stná-nè ñà-ndiaha guá iá palabra ì xí-yá, te ini anima-nè sàni xini stná-nè milagru xi-ya nahi milagru xi inga ñuhiví vaxi xi-nda. Doco (ndahví-nè) nú sàni naco-ne ichì mà, vèchi cuní cachàmà na ian nì nachituu-ne Dèhemani-yá nchìca cruz inga xichi tu, te nduú stná na ian sácundiaa vate-néyà. ⁷Ñàyùcàndùá, (ducán icúmí cuu xi nècuàchì mà nahi ejemplu sàhà) ñuhù xi-nda, vèchi nú

sàni cuun ndiaha dàvi, te nì ndèe cunú ndèhì, dandu (tuxí ini-ndà) cuàhàn cundiatú-ndà, ádi cuàha viì itu-ndà. Te divi ducání stná xì nèhivì. (Nú iin-ni nchìcùn viì-né mii-yá), dandu vátùni cundiatú anima-nè. ⁸Doco nú (nacoo-ne ichì-yá), dandu cunduu-ne nahi ñuhù ndé cuiì sahnú yùcù iñu, ò yùcù chichuéhè, vàchi mà ndéé vaha-ne nùu-yá, te vichi sà-itúú nihì-né iin castigu cahnú, te fin xi-ne cunduu ñà-coco-ne.

⁹Doco tucu icúmí cuu xi mii-nsiá, ñani màní, ináhi, mate sàni cachi xì-nsiá ñà-ndúá nì cachi. Vàchi seguru icúmí mii-nsiá ñà-cundiatú anima-nsiá, te càcu-nsia. ¹⁰Vàchi vaha Dios, te mà nándodó-yá obra sàni quida-nsia; ni mà nándodó stná-yà nansa cuú guá inì-nsia sàhà-yá, te sàhámà nì chindee-nsiá dava ga nèhivì xí-yá; te dècuèndè vichi chindéé ñi-nsiánè. ¹¹Te nsiùhù, cuní-nsì iin-ni nì cúnsihi inì-nsia quida-nsia ducán ndè quìvì último sàhà-ñá cucumi-nsiá seguru cuàhàn-nsiá nihitáhvi ndisa-nsia ñà-ndiaha ñi ndiatu-nda. ¹²Màsà cúdúsán-ndá; còó. Iin-ni nì cúníndísá-ndá, te quida ndee ini-ndà nacua nisa quida nèhivì sàni nihitáhvi ñà-ndiaha ñi nì cachi-yà xì-ndà.

Iin tnùndé ini ndiaha icúmí nsidaa nèhivì xí Dios

¹³Na ní saquin Dios compromisu xi Abraham sàhana, nì cachi-yà xì-né: “Yùhù chináhi mí”. Ducán nì cachi-yà, vàchi còò cá inga ana chicá ndiaá nùu mii-yá. ¹⁴Te nì cachi stná-yà xì (Abraham) yucán: “Seguru icúmí cundiatú anima-ní quide; te cuàhà gá descendencia xi-ní icúmí cundoo”. ¹⁵Ñàyùcàndúá, ducán nì sandiatu cuéyàà nècuàchimà dècuèndè nì sàà quìvì nì nihì-né ñà-ndúá nì cachi Dios xì-né.

¹⁶Nèhivì ñuhivì yohó, nú cuní-nè caquin fuerte-nè iin compromisu, dandu ndácùcahan-né quìvì iin ana chicá ndiaá nùu mii-né, (nahi Dios), te nú sàni chinaha-né mii-yá, dandu sà-lá, icúmí-né nacahan-né Dios.

¹⁷Ñàyùcàndúá, na ní quida Yua-nda Dios comprometer ñà-icúmí-ndá nihitáhvi-ndà ñà-ndiaha ñi xí-yá, dandu nì ndacùcahan-yá mii-yá, vàchi cuní-yà cundaà vaha ini-ndà iin palabra mà-dàma nduá nì cachi-yà.

¹⁸Ducán dandu ùi palabra nduámà, (dihna cuiì-ní nì cachi-yà, dandu después nì chinaha-yá mii-yá), ñàyùcàndúá, nicanicuahàn icúmí cundiaa palabra nì cachi sahnú-yá mà; mà nunca dandahví-yándó, seguru icúmí coo tnùndé ini fuerte xi nsidaa ndohó nècuàchì cundéé inì-xi ñà-dacácu-yándó, te sàni cahvi stná-ndà xì consuelu ndiaha sáhatahvi-yá.

¹⁹⁻²⁰Te consuelu mà, vátùni chindeá anima-ndà, vàchi có-ndúá tnùhu; ñà-seguru nduá. Vàchi dècuèndè lugar ndé (chicá inì-xi vehe ñi Dios ansivi), yucán sàni nansihvi Jesús, nì yàha-ya nùu ñà-sàdí nihni nùu-ndà yucán, te dècuèndè lugar mà sáhatahvi-yándó tnùndé ini mà, vàchi dihna-ya nì sàà-yà yucán ñà-càhàn-yà sàhà-ndà. Vàchi vichi sàni nihì-yá chuun cunduu-ya dùtù xi-nda, te nicanicuahàn icúmí-yà quida-ya chuun ma, divi nacua nisa quida Melquisedec sàhana.

Nahi chuun xi dùtù nani Melquisedec, ducán nduú chuun quidá Jesús vichi

7 Nècuàchì dandacú nùu ñuu Salem nì sanduu Melquisedec mà. Te nì sanduu stná-nè dùtù xi Stoho-ndà Dios, divi ana dandacú ndè chicá ansivi. Te divi-ne nì quee nì nanchìcùn ìchì xì Abraham na mándixi nècuàchimà nì sàhàn-nè guerra nì cundee-né nùu cuàhà rey, dandu nì quee Melquisedec mà nì

dàhî-nânê. ²Te nì sàha nècuàchìmà-né diezmu sàhà nsidaa ñà-nduá nihí-né. Te quìvì Melquisedec mà, cuní cachà “rey ndàcuisì ini-xi”. Te ñà-nduú stná-nè rey xi ñuu Salem yucán, ñàyùcàndùá cuní cachi stná quìvì mà “rey xi ndé iá paz”, vàchi quìvì Salem mà, cuní cachà “iá paz”. ³Te cunaha-nsiá, còò (ndé nacánì sàhà) yuadhí-nê, nì (sàhà) yohòtéhè-né, nì nansa nì tùnuu-né, nì nansa nì xihì-nè; ñàyùcàndùá, ducán queámà na ian nicanicuahàn quidá-né chuun xi dùtù nacua quidá Dèhemani Dios.

⁴Pues na cahnu-guá iá chuun nì nihì Melquisedec sàhaha ma, vàchi dècuèndè stná yua raza-nda Abraham nì sàha xi nècuàchìmà diezmu, divi diezmu nì tavà-né nùù ñà-cuicà nì nihì-né na ní sàhàn-nè guerra. ⁵Daaní, después nì sàà iin tiàa nani Leví nì nihì-né chuun ñà-cunduu stná-nè dùtù, mii-né xì descendencia xi-ne. Te nì sàcùnaha nsidaa-né tavà-né diezmu nùù ñànìtnaha-ne raza-ndà nacua cachí ley ì. (Ñàyùcàndùá, ducán nì quida-ne) mate iin-nì descendencia xi Abraham nì sanduu stná nsidaa ñànìtnaha-nemà.

⁶Doco dùtù Melquisedec yucán, mate có-nduú-né descendencia xi Leví, doco dècuèndè nùù stná Abraham nì cutahví-né diezmu mà, dandu nì dàhî stná-nè nècuàchìmà, mate (iin ana ì gá nduú nècuàchìmà) ñà-nì saquin Dios iin compromisu xì-né.

⁷Ñàyùcàndùá, (chicá ì Melquisedec), vachí ináhà vâha-nda, cuisì iin ana chicá ì cui dahî xì inga nèhivì. ⁸Te dùtù xínduu descendencia xi Leví, nèhivì ùún nduú-né, mà cútíacú-nè nicanicuahàn, doco tavá-né diezmu vichì. Doco tucu iá ñà-nduá cachí (tutu ì) sàhà Melquisedec, vàchi ducán cáhàn mà sàhà-né (na ian) itíacú ì-né.

⁹⁻¹⁰Te mate vichì tavá descendencia xi Leví mà diezmu nùù nèhivì, doco

tucu nduá nìsa quida-ne antes, vàchi como yohòtéhè Leví nduú Abraham, te nì dòcò-né diezmu nùù Melquisedec mà, ñàyùcàndùá dècuèndè cui quida stná-ndà cuenta na ian stná Leví nì dòcò xì diezmu mà nùù nècuàchìmà na ní quee-ne nì sanchicùn ìchì-né Abraham.

¹¹(Ináhà-ndá), nì nihì nècuàchì raza-ndà ley ì xì Dios sàhà ndahà dùtù descendencia xi Leví. Te tnaha Aarón nì sanduu stná nsidaa dùtù mà. Doco siempre cumànì gá quee vî chuun nìsa quida-ne, ñàyùcàndùá nì ndecunu inga dùtù, (divi nduú mii-yá). Doco có-quidá-yá na ian nìsa quida Aarón sàhaha; còò. Na ian nìsa quida Melquisedec, ducán quidá-ya. ¹²Te ñà-sànì dama (Dios) modo quidá dùtù, ñàyùcàndùá icúmí stná-yà dama-ya ley (nchífcùn nèhivì). ¹³Vàchi Jesús nduú (dùtù saa) cáhàn-ndà sàhà-xí, te diín descendencia icúmí mii-yá; còò ni-iin yohòtéhè-yá nìsá quidáchúún nahi dùtù nùù mesa ì xì Dios. ¹⁴Vàchi ináhà-ndá, divi tiàa nani Judá nduú yohòtéhè Stoho-ndà Señor, doco còò ni-iin palabra nì càchí Moisés sàhà nècuàchì yucán ñà-cunduu-ne iin dùtù, nì stná descendencia xi-ne.

¹⁵Ñàyùcàndùá, nàhà chicá claru (ñà-ndàà nduá cachí xì-nsiá), vàchi vichì sàni ndecunu inga dùtù, te (nicanicuahàn) quidá-yá chuun ì mà nùù Dios nacua nìsa quida dùtù Melquisedec sàhaha. ¹⁶Vàchi divi sàhà-ñá itíacú-yà nicanicuahàn, te iá cuahà poder xi-ya, ñàyùcàndùá nì nihì-yá chuun xi dùtù mà, màdì sàhà-ñá nduú-yá descendencia (xi inga dùtù) nacua cachí iin ley. ¹⁷Vàchi ducán nì cachi Yua-nda Dios xì Jesús:

Nicanicuahàn cucumi-ní chuun xi dùtù nacua nduú chuun nìsa quida Melquisedec.

¹⁸Ñàyùcàndùá, nì ndañuhu ley sàhaha ma, vàchi cónì quèé víiá. Mànicuí

chindee cuáhà-ñá nêhivì, ¹⁹mànicúí nacuàhandee iniànè ñà-sàà-nè quida vù-né nacua ndiá ìcà-né. Ñàyùcàndùá nì sàha-yàndó inga tñundé ini chicá ndi-aha, te divi sàhájàn vátùnì thàtuu-nda nùù-yá vichi.

²⁰Cunaha-nsiá, na ní sàha Yua-nda Dios Jesús chuun xi dùtù, nì chinaha-yá mii-yá (ñà-nicanicuahàn cunduu-yamà dùtù). ²¹Doco dùtù (descendencia xi Leví mà), còó, cónì cáhàn-yà ducán na ní sàha-yanè chuun yucán. Cuisì Jesús nduú ana nì nìhitàhvì nì cáhàn xì Dios ducán, te dohó nì cachi-yà:

Yùhù nduí Stohò-ní Señor, te chináhi mí, (seguru cundua), mà dáma inì: nicanicuahàn cucumi-ní chuun xi dùtù nahi chuun nìsa quida Melquisedec.

²²Pues ducán nì cachi-yà xì Jesús, te sàhà-ñá fuerte guá palabra xi-ya, ñàyùcàndùá chicá ndiáá tratu saa (nì saquin-yà).

²³Daaní, dùtù ùùn-ní, màdì nicanicuahàn icúmí-né chuun xi-ne, vàchi xihì-nè; ñàyùcàndùá, cuáhà-né sàni quida xi chuun xi dùtù mà. ²⁴Doco Jesús, còó; mà nunca sàà inga nêhivì cunduu-ne dùtù lugar xi-ya, vàchi nicanicuahàn itiácú-yà. ²⁵Ñàyùcàndùá, nú xícàn tàhvì-ndà nùù Dios, te ndácùcahan-nda quivì Jesús, vátùnì dacácu dahuun-yàndó nicanicuahàn, vàchi nicanicuahàn itiácú-yà cáhàn-yà sàhà-ndà.

²⁶Cunaha-nsiá, meru dùtù xiñuhu-nda nduú Jesús, vàchi ì ndisa-ya, mà dáná-yá, còó cuàchi-ya, tucu dahuun iá-yà nùù nècuàchì cuàchi, te vichi dècuèndè (gloria) chicá nùù-xì ansivi sàni sàà-yà. ²⁷Còò necesidad icúmí-yà dòcò-yá promesa nsiquívi sàhà-ñá nà sàhà cuàchi nêhivì. Ducán quidá dava ga dùtù, dihna dócò-né promesa sàhà mii-né, dandu después sàhà nècuàchì dava ga. Doco Jesús, còó, iin xichi-ni

nì sàha-ya vida xi-ya nì sanduu-ya promesa nì dánáà dahuun-ya sàhà-ndà, te nicanicuahàn ndiáá ñà-jaàn.

²⁸Daaní, cachí stná ley sàhana ma ñà-vátùnì cunduu nêhivì iin dùtù mate iá cuàchi-ne. Doco vichi, còó, sàni yàha ley mà, te sàni cachi fuerte Dios ñà-divi Dêhemani-yá cunduu dùtù xi-nda; te nicanicuahàn cundiaa chuun ì quidá mii-yá.

**Nansa cáhàn Jesús sàhà-ndà
nacua cachí ley saa sàni sàha
Dios cunchicùn-ndà**

8 Nsidaa ñà-jaàn sàni cachi sàhà-ñá cundaà inì-nsia ñà-divi mii-yá nduú dùtù xi-nda, vàchi chuun jaàn quidá-yá vichi ndé iá-yà ansivi ladu cuahá silla ndiaha ndé iá Yua-nda Dios. ²Xinúcuáchi-yá ini vehe ì-yá, vàchi vehe ma nduú veheñùhu ndisa xi-ya, te Stoho-ndà Señor nduú ana nì quidavàha xán, màdì nêhivì.

³Daaní, nsidaa dùtù (ñuhivì yohó), chuun xi-ne nduá chíndóó-né promesa xi nêhivì nùù Dios, te sahmí stná-nè ñà-ndùá dócò-né nùù-yá. Ñàyùcàndùá nì xiñuhu cucumi stná Jesús ñà-cui chindóó stná-yà nahi promesa. ⁴Vàchi nú ni coó ì-yá ñuhivì yohó nì cúí, dandu mà cúí cunduu-ya dùtù, vàchi sàndóó cuáhà dùtù xi ley xi Moisés, te (nsiquívi) chíndóó-né promesa xi nêhivì nùù Dios. ⁵Doco cunaha-nsiá, seña uun nduú veheñùhu xi nêhivì, xì stná nsidaa ñà-ndùá xichúùn-né nùù chuun xi dùtù mà, có-ndùá ñà-ndiaha ndisa iá ansivi. Vàchi na cuáhàn Moisés quidavàha-ne veheñùhu sìcoto sàhana, nì cachi Dios xì-né: “Caquin-ní cuidadu ñà-quidavàha-ní nsidaájàn nacua iá veheñùhu nì dácùnî mii-ní (na ní nana-ní) yucù yucán”. ⁶Doco vichi icúmí Jesús iin chuun chicá ndiaha (nùù dùtù ndoó ñuhivì yohó), vàchi ley saa sàni sàha-ya vichi nduú iin ley chicá vàha, vàchi chicá

ndiaha nì cachi-yà quida-ya xì-ndà vichi. ⁷Vàchi ley primeru mà, nú còò ni-ìñàha cumàni gá nùá, dandu mà cáquín gá Dios inga ley saa ma ni cuí. ⁸Doco cóni ndóo ini-yà xì nèhivì (nchícùn ley primeru mà), ñàyùcàndùá, dohó nì cachi-yà (nùù tutu ìì):

(Yùhù nduf) Stoho-nsià Señor, te cachí, vaxi iin quivì, dandu icúmí cuàhi iin ley saa cunchicùn nècuàchì ñuu Israel, xì stná nècuàchì ñuu Judea. ⁹Te ley saa ma, tucu coa nùù ley nì sàhi xì-né quivì nì tavi-né nùù ñuu Egipto, te nì dàcúndéhi-né ichi ndé nì caquee-ne; vachi ley mà, cóni chívàha vii-néa. Ñàyùcàndùá nì nacoi-né. ¹⁰Còò, tucu coo ley saa icúmí cuàhi nsidanicuú nècuàchimà quivì nùù-xí, cachí. Vachi meru ini sàxìnìtnùnì-né icúmí chihi ley xi; dècuèndè meru ini anima-né icúmí stná ndòo dahuan. Dandu mindaa yùhù cunduu ana cahvi-né, te mii-né cunduu ndisa-ne nèhivì xí. ¹¹Te quivì yucán, mà còó gá necesidad chinaha tnahá-né sàhi sàhà-ñá cunaha tnahá-né xí; còò, vachi nsidanicuú-né, icúmí-né cunaha-né yùhù, nècuàchì ndahví te nècuàchì cuicà. ¹²Te yùhù icúmí cuicahnú stná inì sàhà nsidaa ñà-có-ndiáá nì quida-ne; te mà nunca nsinuu ga inì sàhà cuàchi-ne mà, nì cachi Dios.

¹³Pues sàhà palabra jaàn (vátùnì cundaà ini-ndà) ley tuhú sàni nanduu ley primeru mà, vachi ley saa nduá cachí-yà (xì inga ley nì sàha-ya). Ñàyùcàndùá, nú ñà-tùhú nduú ley sàhana ma, dandu sà-ìtúu ndañuhu dahuan.

Veheñuhu iá ñuhiví yohó xi veheñuhu iá ansivi

9 Ley primeru mà, nì cachà xì nèhivì nansa xiñuhu cunucuachi dùtù nùù Dios, xì nansa cuyucun stná iin vehe ìì ñuhiví yohó. ²⁻³Ñàyùcàndùá, nì cuyu-

cun iin veheñuhu sicoto ndiadí nihni xi iin sicoto caní, dandu nì nandua ùi quartu. Te ini quartu primeru mà iin iin candelero, xì stná iin mesa ndé itándóo pan ìì nùù Dios. Daaní, inga ladu mà nduú vehe ndé cachí-né nduú vehe chicá ìì. ⁴Te icúmí lugar mà mesa oro ndé sahmí-né inciensu, te yucán iá stná caja ìì xí ley mà, idáducán iin chididà oro. Te ini caja mà inácaá iin quidi oro ndé ñuhú comida nani maná, te inácaá stná vara xi Aarón nì cana ita. Daaní, ñuhú stná ndúu tabla yùù ndé itándiaa palabra xi ley mà. ⁵Te dìqui caja ìì mà xí-itasisi ángel ndiaha nani querubín, itanínì ndixìn-né dìqui-nú, te tixi ndixìn-nemà nì sanduu lugar ndé nisa xicahnú ini Dios sàhà cuàchi nèhivì. Doco vichi có-cúsáí cànhan cuàhà gué` xì-nsiá sàhà nsidaámà.

⁶Pues nì nsihì nì cuyucun nsidaa iñàha ini veheñuhu sicoto mà, dandu nsiquivì nisa sahàn dùtù ini quartu primeru mà ñà-quida-ne chuun icúmí-né quida-ne. ⁷Doco quartu ùi iá chicá inì-xima, còò; cuisì dùtù chicá cusáhnù nduú ana quíhvi inì-xima, doco cutu iin quivì cada cuà quíhvi-ne, nihí-né nìì (quisì) sàha-ne sàhà cuàchi mii-né xì sàhà stná cuàchi nèhivì dava ga, divi cuàchi nì quida-ne cóni sàha-ne cuenta. ⁸Pues sàhà-ñá ducán nì ndacu nuù nèhivì sàhana ma, seña nduá nì cachitnùhu Espíritu ìì ñà-tàyóo permisu yàha nèhivì ndé lugar chicá ìì xí-yá na quivì xichútùn vá-né vehe ìì primeru mà.

⁹Pues cunaha-nsiá, iin ejemplu nduú nsidaa ley xi veheñuhu yucán sàhà-ñá cundaà ini ndohó nècuàchì tiempu vichi. Vachi cachí ley mà ñà-xìñùhù dòcò-ndà cuàhà iñàha (veheñuhu), te cahmi stná-ndà quisì nduú promesa xi-nda. Doco mate ducan ni cahvi-ndayá, mà cúí dacúxióámà cuàchi-nda nùù sàxìnìtnùnì-ndà. ¹⁰Vachi cuisì cànhan ley mà sàhà índù comida xiñuhu cuxi-nda, te ò índù

ñà-coho-nda, ò nansa icúmí ndoo traste xi-nda, xì nansa icúmí-ndá cuchi-nda; cuisì sàhà ñà-íá ñuhívì yohó-ní cáhàn ley mà. Vàchi nì chitnùnì ini Dios ñà-cuisì cundiaàmà nù-ndà dècuèndè quivì quee inga ley saa xí-yá.

¹¹ Doco vichi sà-íá Cristu, te mii-yá nduú-yá dùtù xi-nda sàhà-ñá cui ñihitáhvi-nda ñà-ndiaha î xí-yá. Te xinúcuáchí-yá ini iin veheñùhu có-íá ñuhívì yohó, vâchi màdì ndahà ñehivì nì cýyúcàn, ñâyùcàndüá chicá ì-ñá, te chicá ndiaha stná. ¹² Te mii-yá, iin xichi-ni nì quihvi-ya ini lugar chicá ì yucán, doco màdì nì chelù, ò nì litú nduá nihí-yá nì quíhvi. Còó; divi nì mii-yá nduá nì sàha-ya, te sàhámà vâtùni nì nihí-yá nansa càcu dahuun-nda nicanicuahàn. ¹³ Vâchi ñehivì (antes), nú sàni quida-ne iin falta nù ley xi-ne, te có-íá ndoo ga-nè (nacia cachí ley mà), dandu xihì buey, o xihì litú, te xíxìn stná iin chelù dihí, te nandú-si nahi mii yàà. Dandu sódo nsiquin dùtù nì quisi mà, xì stná yàà mà dìquì ñehivì mà, dandu ñà-sàni ndañuhu falta xi-ne cundua. Sàni ndundoo-ne iyuhu, mate cuisì cuerpu xi-ne, (màdì anima-nè). ¹⁴ Te nú ducán nisa (quida ñehivì xì nì quisi), dandu na cuahà gá más ndiaá nì Jesús sàhà-ñá ndoo cuàchi anima-ndà, nsidanicuú cuàchi cuàhàn dandáñuhú dahuun xi-nda ni cuí. Vâchi sàhà-ñá itiacú anima-yà nicanicuahàn, ñâyùcàndüá nì sàha-ya meru vida xi-ya ña-cundua na iin promesa; te promesa ndiaha ndisa nduá, vâchi còò ni-iin cuàchi ni quidá-yá. Pues sàhà nsidaájàn, sàvâtùni cunucuachi víi-nda nù mii-yá íá nicanicuahàn. ¹⁵ Vâchi sàhà ñà-ndüá nì quida (Dèhemani-yá) Jesús, nì sàha-ya inga ley saa xí-yá sàhà ñà-vàha xi-nda. Mate ní quida ñehivì falta ñà-cóni chívàha víi-né ley primeru mà, doco nì xihì Jesús nì dandáa-yá sàhà nsidaa

falta mà, te vichi vâtùni cundiatú anima nsidaa ana caná-yá; vâtùni ñihitáhvi-né ñà-vàha xi-ya dècuèndè nicanicuahàn.

¹⁶ Cunaha-nsiá, nú cuní-ndà ndutahví dèhe-nda biene xi-nda, dandu tiaa-nda iin tutu cachí nansa ndutahví-né. Doco fuerza cundiatu-ne dècuèndè nú sàni xihì-ndà, ¹⁷ vâchi mate sàni tiaa-nda tutu mà, mà cúndiaá dècuèndè cachi sàa cui-ndà; có-ndiaá na itiacú ì-ndà. ¹⁸ Ñâyùcàndüá, na ní sàha Dios ley sà-naha ma, nì chitnùnì stná ini-yà ñà-cui quisi, te cuitià nì-sí. ¹⁹ Vâchi (ducán cachí nù tutu ì), nì nsihi nì cachit-nùhu Moisés xì ñehivì nsidaa palabra nduú ley mà, dandu nì tnii-ne idi cuahá, xì yùcù nani hisopo, te nì dandàxín-néà xì nì chelù xi nì simbee, te nì dàcà stnahá nsidaàmà xì tècuí, dandu nì sódo nsiquin-nè ndutè mà dìquì libru ì xí-yá, xì dìquì nsidaa stná ñehivì itá yucán. ²⁰ Te nì cachi-nè: “Sàhà nì yohó sàni saquin Dios iin ley ñà-chivàha-nsia vichi”. ²¹ Daaní, davani nì sódo nsiquin stná-nè nì mà inicutu ini veheñùhu sì-coto mà xì nù stná nsidaa còhò xichúùn dùtù nù chuun xi-ne. ²² Vâchi cachí ley mà ñà-casi nsidaa iñàha icúmí còdò nì mà icà-xí, te ducán ndundoa nù Dios. Vâchi cunaha-nsiá, mà sàà-yà cuicahnú ini-yà sàhà ni-iin cuàchi-nda nú còò nì nì xítia.

Nansa nì sàha Jesucristu vida xi-ya sàhà-ñá cuxio cuàchi-nda

²³ Ñâyùcàndüá, na sácuaàn Moisés dahí-né veheñùhu sàhana ma, vâtùni nì xichuún-né nì quisi, vâchi veheñùhu ñuhívì yohó-ní nì sandua, te cuisì ejemplu uun nì sanduu stná, cóni sándüá veheñùhu ndisa xi-ya íá ansivi. Doco meru vehe ì-yá íá yucán, promesa chicá ndiaha xiñuhá, màdì cuisì nì quisi. ²⁴ Ñâyùcàndüá, vichi sàni nasaa Jesús ndè meru ansivi ñà-màcuíin-yà nù Dios sàhà-ndà. Màdì veheñùhu ñuhívì

yohó nduú lugar ndé nì nasaa-yà, còó; vâchi cuisì ejemplu uun nduú veheñùhu ñuhíví yohó, có-ndúú ndisa-ña vehe ìì nì quidavàha mii-yá ansivi. ²⁵ Dùtù cusáhnù raza-ndà Judea, na quíhvi-ne ini cuarta chicá ìì xí veheñùhu, nìi (quisì) nihí-né sáhàn, màdì nìi mii-né. Te cuià cuià quidá-né ducán. Doco Jesús, còó; có-xìñùhù cuàha-ya vida xi-ya cuàhà xichi, còó. ²⁶ Vâchi nú ducan nì cúndúá, dandu cuàhà gá xichi ícúmí-yâ ndoho-ya dècuèndè na ní sàcòò ñuhíví xì ndè vichi ni cuí. Doco còó, vâchi na ní xìnu tiempu antes, dandu nì quixi-ya ñuhíví yohó, te nì sàha-ya vida xi-ya, doco cuisì iin xichi-ni nì xìhì-yà, vâchi nì dānāà nsìhí-yá sàhà-ndà, te nì nihì-yá nansa cuxio dahuun cuàchi-nda. ²⁷ Vâchi divi nacua ícúmí nsidaa nēhivì sàà-nè cui-nè iin xichi, te después nsidandaà Dios sàhà-né, ²⁸ divi ducání stná Cristu, iin xichi-ni nì sàha-ya vida xi-ya nì nacuida-ya cuàchi cuàhà gá nēhivì. Dandu después ícúmí-yâ naxicocuñn-yà ñuhíví yohó, doco màdì gá sàhà-ñá (ndoho-ya sàhà) cuàchi-nda; còó. Cunaha-nsiá, divi sàhà ñà-càcu nsidaa ndohó nēhivì ndiatú naxicocuñn-yà cunduaamà.

10 Ley sàhana ma, màdì meru ñà-chicá ndiaha ìì xí Dios nì sándúú ndisa; cuisì nì cachitnùhu uan ñà-después ícúmí quixi ñà-ndiaha ìì ndisa xi-ya. Ñàyùcàndúá, mate nicanicuahàn dócò ìì-né promesa cachí ley mà, te cuià cuià quidá dùtù ducán, doco mà cúí ndoo cuàchi nēhivì sàhàn nùù (veheñùhu) sàhámà. ² Vâchi nú jaan, dandu mà cuàha ga xì promesa mà, vâchi mà dándóhò gá cuàchi nēhivì sàxìnífnùnì-nè nì cúí. ³ Doco vichi, sàhà-ñá cuià cuià sàha ìì-né promesa (cachí ley) mà, ñàyùcàndúá nsinúú ini-nè iá ìì cuàchi-ne. ⁴ Vâchi sàhà nìi buey, ò nìi simbee, mà nunca cui cuxio cuàchi ni-iin nēhivì. ⁵ Ñàyùcàndúá, na

ní quesaa Jesucristu ñuhíví yohó, dohó nì cachi-yà xì Yuamáni-yá:

Mii-ní, màdì promesa nduá cuní gá-ní cuàha nēhivì mii-ní. Màdiá cui quisì coco gá-si nùù-ní nduá cuní-ní. Còó. Ñàyùcàndúá vichi sàni quidayucùn-ní iin iquicúnú cucumí. ⁶ Vâchi màdì quisì nì xìxin, ni màdì inga clase promesa sàhà cuàchi nduá cudfi inì-ní sàhà-xí; còó. ⁷ Dandu yùhù, nì cachi: “Yohó vâxi ñà-quida ndise cumplir ñà-ndúá cuní-ní, nacua cachí tutu ìì sàhí, Dios mío”.

⁸ Cunaha-nsiá, jaàn nì cachi Dios ñà-cò-cùdfi gá ini-yà sàhà promesa sàhatahvi nēhivì, ni có-cùdfi gá stná ini-yà sàhà quisì sahmi-né; còó, có-cùdfi ini-yà sàhà ni-iin ñà-jaàn nì sàha-ne sàhà cuàchi-ne, mate divi nduá cachí ley (primeru-mà) cuàha-ne. ⁹ Daaní, después nì cachi Jesucristu: “Yohó vâxi ñà-quida ndise cumplir ñà-ndúá cuní-ní, Dios mío”. Pues ñà-jaàn cuní cachi cuàhàn-yà dandánúhú-yà ley primeru mà, te caquin-yà inga ley saa xí-yá. ¹⁰ Te sàhà-ña nì quida ndisa-ya nsidaa ñà-ndúá nì ndacu nuù-yá, ñàyùcàndúá vâtùni nduhì dahuun anima-ndà, vâchi nì sàha-ya iquicúnú-yà nahi promesa ñà-danāà-yá sàhà-ndà. Iin xichi-ni nì quida-ya ducán, doco nicanicuahàn cundiaà.

¹¹ Quivì vichi itá dùtù raza-ndà, quidá-né chuun xi veheñùhu xi-ne; te nsiquívì sàha-ne cuàhà xichi promesa xi ley mà, mate mà nunca dacúxióá cuàchi-nda. ¹² Doco Jesús, còó, iin xichi-ni nì dānāà-yá sàhà cuàchi-nda, te nicanicuahàn cundiaamà, dandu nì sàcòò-ya ladu cuahá Yuamáni-yá, ¹³ te ndiatú-ní-yá dècuèndè cundee dahuun-yamà nùù nsidaa ana xiní ùhì xì-yá, te cusahnú-yá nùù-né. ¹⁴ Vâchi iin xichi-ni nì dānāà-yá (sàhà cuàchi-nda), dandu nicanicuahàn ícúmí ndee vaha

nsidaa ana sàni ndoo cuàchi anima-xi.

¹⁵ Te divi ducán cachí stná Espíritu ìi xí-yá. Vàchi primeru nì cachi Stoho-ndà Señor palabra yohó:

¹⁶ Tucu coo ley saa icúmî cuàhi nècuàchimà quivì nùu-xí, cachí, vachi meru ini anima-nè icúmî nacoo dahuin ley mà; meru ini sàxinítnùnî-nè icúmî chihà.

¹⁷ Dandu después cachí-yà:

Ndè nicanicuahàn mà nunca nsinuu ga inì sàhà cuàchi-ne.

¹⁸ Ñàyùcàndüá, cunaha-nsiá, nú sàni ndutu dahuun cuàchi-nda, còò gá necesidad cuàha-nda ni-iin ga promesa ñà-danáà xì sàhà-ñá.

¹⁹ Sàhà ñà-jaàn, có-yùhî gà-ndà datnátuu-nda anima-ndà nùu Dios, mate iá-yà lugar xi-ya ndé chicá ìi, vachi sàhà nì Jesús sà-nùná ichì, ñáni.

²⁰ Na iin ichì saa nduá, te divi mii-yá nì quidayucun xán, vachi sàhà-ñá itiácú ndiaha-yá, ñàyùcàndüá iá ichì mà. (Antes iin sicoto nisa sadi nihni ndé nduú lugar chicá ìi xí Dios, doco) sicoto mà, ejemplu sàhà cuerpu xi Jesús nì sandua, (vachi na ní xihì-yà), divi sàhà ñà-jaàn nì nihì-ndà nansa yàha-nda nùu Dios. ²¹ Te vichi sà-icúmî-ndá iin dùtù ndiaha chindéé xí nsidaa ndohó ana nduú dèhe ndisa-ya. ²² Ñàyùcàndüá, màsà yùhî-ndà datnátuu-nda anima-ndà nùu-yá. Iin-ni ni cúníhnú ndisa ini-ndà mii-yá; ni cúníndísá víi-ndayá, màsà cúcáhan-ndá a jaan á coó. Vachi sàhà-ñá nì xitià nùu-yá, ñàyùcàndüá sàni ndundoo sàxinítnùnî-ndà, te có-dàndòhó gá-ndó; te ducán queámà na ian sàni xichi-nda tècuìi limpiu.

Màsà nándodó-nda ichì-yá

²³ Pues sàhà nsidaa ñà-jaàn xiñuhu cunchicùn vii-ndà ñà-ndüá xiníndísá-ndá; iin-ni ni cúníhnú vaha ini-ndà ñà-jaàn. Màsà dáma sàxinítnùnî-ndà, vachi sàni sàha-ya

palabra xi-ya, te mà dándáhvi-yàndó.

²⁴ Te xiñuhu stná nanducu-nda nansa nacuaàhandee stnahá ini-ndà sàhà-ñá chicá más ni cúcúú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, te quida vii-ndà xì ñanitnaha-nda. ²⁵ Ni màsà nácóó-ndá ñà-nataca-ndà na ian quidá dava nèhivì. Còò; vichi chicá xiñuhu cunuù stnahà-ndà, te nacuaàhandee stnahá ini-ndà, vachi sà-indéhe-nda chicá sà-cùyátní quivì (naxicocufin-yà).

²⁶ Vachi cunaha-nsiá, nú sàni cundaà vaha ini-ndà nansa iá ichì ndàcuisì-yá, doco quidá canúú fi-ndà cuàchi-nda, dandu còò cá ni-iin promesa cui danáà xì sàhà-ndà. ²⁷ Ndé cuisì-ní ndóo ga ñà-yùhî cuaá-ndà, vachi vaxi castigu cahnú, vaxi ñuhu níhi coco nsidaa ana có-ndòó ladu xi-ya. ²⁸ Nèhivì sàhana, nú nì cahíchì ini-nè ley xi Moisés, dandu fuerza cui-nè nú ndóo ùi ò ùni testigu cachí nansa nì cuu, te nú ducán, dandu còò iin ni cuhí ini xì-né na ní xihì-nè. ²⁹ Doco nú meru Dèhemanì Dios nduú ana cahíchì ini iin nèhivì, dandu ¿nansa tuxí inì-nsia cuu? ¿Amádi cuàhà gá más castigu icúmî-nè nihì-né? Vachi nú có-quidáñúhù-nè ñà-nì xitià nì ndiaha-yá, dandu cahnú sàstnùhù coo castigu xi-ne, vachi sàhà nì mà nì ndoo anima-nè, te sàhà stná mà nì saquin Dios iin tratu xì-né. Daaní, stná Espíritu ìi xí Dios, gracia nì quida stná-yà xì nècuàchimà, doco nú vichi cutu ni cahíchì ini-nè nsidaámà, dandu ndahví-nè. ³⁰ Ináhà-ndá ñà-divi Dios nduú ana nì cachi xì-ndà dohó: “Míi quidá tocar nachitacùhá sàhà falta xi nèhivì; còò cá ana icúmî nacuaàha xi-né castigu”. Te cachí stná (tutu ìi) ñà-divi mii-yá icúmî-yà nsidandaà-yà sàhà cuàchi nèhivì xí-yá. ³¹ Cunaha-nsiá, tnùndoho cahnú cundua nú ni níhi nèhivì castigu nùu ndahà Dios iá nicanicuahàn.

³²⁻³³ Doco mii-nsiá, xiñuhu nsinuu ini-nsià nansa ni cuu xi-nsiá quivì primeru na lácà ni dàtnúù-yà sàxinítnùnì-nsià, cuàhà tnùndoho ni yàha-nsia. Dava xichi ni canàhá nèhivì xi-nsiá, te dava xichi ni dàndòhó stná-nè mii-nsiá nùù tàcá nèhivì. Te dava xichi cuisì-ní ni quida-nsia acompañaar nècuàchì ni ndoho ducán, doco calma ni quidandee ini-nsia sàhà nsidaámà. ³⁴ Te na ní sàcúndiadi stná compañeru-nsià, dandu ni indehè ndahví-nsiànè; te na ní candiaa nèhivì biene xi-nsia, (cóni cùhúún inì-nsia), còó, duha ni cudii inì-nsia, vàchi ináhá-nsiâ, ndè gloria xi Dios chicá cuàhà inàha icúmí-ndá, te chicá ndiaâ mà, vàchi nicanicuahàn cunaha-ñá. ³⁵ Ñàyùcàndüá, iin-ni ni cúníhnú vàha ini-ndà (ichì-yá), màsà nácóó-ndáñá, vàchi iin ñà-vàha cahnú icúmí-ndá nihì-ndà nùù-yá. ³⁶ Iin-ni ni cúnchícùn cuéyàà-ndà ichì mà, vàchi nú sàni nsihi ni quida-nda nsidaa ñà-ndüá cuní Dios quida-nda, dandu nihì-ndà ñà-ndiaha ñi sàni cachi sahnú-yá xì-ndà. ³⁷ Vàchi dohó cachí tutu ì:

Cunaha-nsiá, icúmí-yá naxicocufin-yà: lácà sacu tiempu cumánì gá; mà cuéé gà-yà. ³⁸ Te (cachí stná-yà): “Nèhivì vàha xi, nú xiníndísâ vàha-ne yùhù, dandu nihì-né vida ndiaha. Doco nú ni ndédúmá ini-nè, dandu ni-iyuhu mà ndóó ini sàhà-né”, cachí-yà.

³⁹ Doco ndohó, có-ndùù-ndà nèhivì ndedúmá ini-xi, vàchi nú jaan, ndañuhu anima-ndà. Còó, nèhivì xiníndísâ nduu-nda, ñàyùcàndüá icúmí-ndá càcu-nda nùù-yá.

Xiñuhu cunindísâ víi-nda

11 Nú ndisa xiníndísâ vàha-nda Dios, dandu cuní cachàmà ñà-níhnú cuisì ini-ndà icúmí cuu ndisa ñà-ndüá ndiatu-nda. Te nú xiníndísâ-ndá ducán, dandu quidá

stná-ndà cuenta na ian sà-íá ndisa ñà-tàñáha ga cuninùù-ndà. ² Te divi ñà-jaàn nduú stná ñà-ndüá nisa quida xì-ndà sàna, ni xinindísâ-né mii-yá, te ni ndee vàha-ne nùù-yá.

³ Ndhó, xiníndísâ-ndáyâ, te sàhájàn vätùni cundaà ini-ndà nansa ni quidavàha-ya ñuhivì, cuisì ni càhàn-yà, te ni sàcò; ñàyùcàndüá, indèhe-nda íá ñuhivì vichi, doco màdì ñà-tùf cundehè-ndà ndüá ni cuyucàn; còó.

⁴ Daaní, Abel, na ní sàha-ne Dios promesa xi-ne, chicá ni sandiaámà nùù promesa ni sàha Caín. Te ¿índü chuun chicá ndiaámà? Divi sàhà-ñá ni xinindísâ nècuàchì mà mii-yá. Ñàyùcàndüá, ni cachi-yà: “Sàni ndee vàha Abel nùù; cudfì inì sàhà promesa xi-ne”. Ñàyùcàndüá, mate còó cá Abel mà, doco dècuèndè vichi íá ì fama-nè ñà-nì xinindísâ-néyà.

⁵ Daaní, Enoc tu, ni xinindísâ stná-nè mii-yá, te vivu ni sàà-nè nùù-yá, cóni xíhì-nè, ni ndañuhu uun-ne (nùù nèhivì), vàchi sàhà poder ndiaha xí Dios ni ndiachi-né dècuèndè ndé íá-yà. Te cachí tutu ì, ducán ni cuu xi-né ñà-nì cudii guá ini-yà sàhà-né.

⁶ Doco nú có-xiníndísâ-ndá, dandu mà nunca cudii ini-yà sàhà-ndà. Vàchi nú cuní-ndà sàà-ndà nùù-yá, dandu fuerza cunindisa-nda íá ndisa-ya, te seguru datnúù-yà sàxinítnùnì nsidaa ana nandúcu ndisa-xi-yá.

⁷ Daaní, stná Noé, ni xinindísâ stná-nè mii-yá na ní cachitnùhu-ya xì-né ñà-ndüá icúmí cuu quivì nùù-xí; ñàyùcàndüá, ni quida-ne ñà-ndüá ni cachi-yà, ni quidavàha-ne iin barcu cahnú sàhà-ñá càcu-ne, mii-né xì stná nèhivì vehe-ne. Ducán ni quida-ne, te ñà-jaàn claru ni tùi ñà-cóni quidá víi dava ga nèhivì ñuhivì. Doco mii-né, ni ndee vàha-ne nùù-yá ñà-nì xinindísâ-néyà.

⁸ Daaní, stná Abraham; ni xinindísâ stná-nèyà, te ñàyùcàndüá ni quee-ne

cuàhàn-nè na ní cana-yanè ñà-cùhùn xicà-né inga ñuu ndé icúmí-né sàà-nè cunduu-ne stoho nsidaa ñà-íá yucán. Ñàyùcàndúá, nì inini-ne ñà-ndúá nì ndacu nuù-né, mate có-cùndáà ini-nè índù cùhùn-nè. ⁹ (Dandu nì sàà-nè) ñuu ndé nì cachi Dios xì-né mà. Yohó te yucán nì ìa chii-né ñuu mà, nihnú ini-nè nduú-né nècuàchì inga ñuu, doco siempre iin-ni xiníndísá ví-néyà. Cuisi vehe sicoto nì sanduu vehe-ne, te divi clase vehe yucán nìsa xichuún stná (dèhe-ne) Isaac, xì stná (dèheñani-né) Jacob. Cunaha-nsiá, stná nècuàchì yucán, iin-ni nì sandiatu stná-nè cuu xi-né ñà-ndúá nì cachi Dios xì Abraham antes. ¹⁰ Vàchi nècuàchìmà, (na ní quee-ne ñuu-nè), nandúcu-né iin ñuu sàni quidavàha-ya; vachi nihnú ini-nè íá iin ñuu nì chitnùní ini mii-yá coo, te fuerte ndisa cimientu xan.

¹¹ Daaní, stná (ñahàdihí-nè) Sara, nì xinindisá stná-nè mii-yá. Mate sáyàha ga sahnú-né, doco nì nihitáhvi-né valor ñà-coo iin meé xi-ne, vachi antes sàni cachi sahnú Dios xì-né, te ñàyùcàndúá nì tùinuù iin dèhe-ne, vachi xiníndísá-né mà nunca dandahví-yànè. ¹² Ñàyùcàndúá, mate sàsahnú cuàha Abraham, doco nì ìa iin dèhe-ne, te sàhà imindaa dèhe-nemà nì sàà-nè nì sàcunduu-ne yohòtéhè cuàhà gá mil nèhivi; cuàhà sàstnùhù nèhivi nì nanduu-ne nahi cuàhà sìtnùú ansivi, ò ñusi ndiquin yuhù mar, vachi mà cù nandiahvia.

¹³ Cunaha-nsiá, nsidaa nècuàchì sàni nacani xì-nsiá sàhà-ximà, iin-ni nì xinindisá ví-né mii-yá dècuèndè nì xihì-nè. Te mate cóni sàà-nè cuninùú-né cuu ndisa ñà-ndúá nì cachi Dios xì-né, doco iin-ni nì xinindisá-né, mate tàyoá, te nì cudii ini-nè sàhà-ñá, vachi (nì cundaà ini-nè) màdì ñuu ndisa-ne nduú ñuu-nè ñuhiví yohó, ñàyùcàndúá nì cachi-nè xì nèhivi ñà-cuisi-ní yáha

uun-ne ñuhiví yohó. ¹⁴ Te nú ducán cachi nèhivi, dandu náhà claru inga ñuu nduá nandúcu-né, iin ñuu ndé cunduu ñuu ndisa-ne. ¹⁵ Te nú cuàhàn-nè nsinuu ini-nè ñuu-nè primeru nì cùí, dandu vihini naxicocufin-nè yucán. ¹⁶ Doco cóò, cóni núhù-nè, vachi nì cuni-nè cundoo-ne iin ñuu chicá ndiaha, divi ñuu mii-yá íá ansivi. Te sàhà-ñá (nì xinindisá-né ducán), ñàyùcàndúá có-ndùcáhán-yá cachí-yá ñà-nduú-yá ana cahvi-né, vachi sàni quidayucun-yá iin ñuu (ndiaha) ndé cundoo-ne (xì-yá).

¹⁷ Daaní, después, nì cachi Dios xì Abraham ñà-nì cuàha-ne dèhe-ne Isaac cunduu-tè iin promesa. Ducán nì quida-ya sàhà-ñá cundaà ini-yá a cunini vii-néyà, á coó. Te (nì quida-ne cumplir), nì xinindisá-né mii-yá, dispuestu nì ìa-ne ñà-cunduu dèhe-ne promesa, mate mindaa-té nuù-né, te mate antes sàni cachi sahnú Dios xì-né ¹⁸ ñà-divi nuù tèchii Isaac mà icúmí quee cuàhà descendencia xi-ne. ¹⁹ Doco nì cundee ini-nè ñà-vàtùni danátíacú-yàte nú ni cuí-te. (Te ñà-nì càcu-tè) nì ndòo-tè vivu nuù-né, ñàyùcàndúá vátùni quida-nda cuenta na ian ndisa, sàni natiacù-te.

²⁰ Daaní, después (nì cundaà ndisa inì-xi) ñà-xiníndísá stná Isaac mà mii-yá, vachi cuàhà gá ñà-ndiaha ñi nì cachitnùhu-ne xì (ùì dèhe-ne) Jacob xì Esaú sàhà nansa icúmí cuu xi-né quivì nuù-xí. ²¹ Daaní, Jacob mà, nì xinindisá stná-nè mii-yá, (ináhá-ndá), vachi na sá-ítúú cuàhàn-nè cui-nè, dandu nì càhàn-nè xì iin iin dèhe José, nì cachitnùhu-ne xì dèheñani-né mà ñà-icúmí-tè nihì-té cuàhà ñà-vàha ndiaha nuù Dios. Ducán nì cachi-nè, naquímání-né Dios, te itúú-né nuù bastón xi-ne. ²² Daaní, José mà, nì xinindisá stná-nè mii-yá, (ináhá-ndá), vachi na sá-ítúú cuàhàn-nè cui stná-nè, nì cachi-nè ñà-seguru icúmí caquee

libre nsidaa nècuàchì raza-nè Israel nùu ñuu Egipto. Te nì nacoo stná-nè órden nansa quida nèhivì xì iquicúnú-nè nú sàni xihì-nè.

²³ Daaní, stná yuadhí Moisés, nì xinindisá stná-nè mii-yá na ní tùnuu dèhe-ne mà. Te nì caxini-nè cuahani iá-vè, ñàyùcàndùá mate sàni dándacú rey cui-vè, doco cóni yúhì-nè; ùni yòò nì ià dèhé-vè nì quida-ne.

²⁴ Daaní, stná Moisés mà, nì xinindisá stná-nè mii-yá, te sàhámà na sàni sahnú-ne, cóni cùnì-nè cachi gà nèhivì ñà-dihi-né nduú dèheyoco rey.

²⁵ Còó, chicá nì cudì ini-nè cùhùn-nè cutnahá-né xì nèhivì xì Dios, mate cuàhà gá nì ndòhó-né, te màdiá ndòo-ne (ndé iá-nè), te quida-ne ñà-vico sìquini iá ñuhivì yohó, vèchi cuisì sacù-ni tiempu coo ñà-vico ma. ²⁶ Chicá nsiha ichì Cristu nì cúnchìcùn-nè nihnú ini-nè, mate nì cáhìchì ini nèhivì-né; te cóni xího stná-nè ñà-cuicà ñuu Egipto yucán, vèchi iin-ni nihnú ini-nè ñà-cuisì nùu Dios icúmí-nè nihitáhvi-né cuàhà ñà-ndiaha ñi.

²⁷ Daaní, na ní quee-ne ñuu Egipto mà cuàhàn-nè, divi sàhà-ñá xiníndisá-né mii-yá nì sandua. Nì cóni yúhì-nè ñà-nì xidà guá ini rey dandacú yucán, vèchi iin-ni nchìcùn vñ-néyà na ian xiníndisá-néyà, mate có-tùí-yá indéhe-nda. ²⁸ Daaní, ñà-sàni xinindisá-né mii-yá nduú stná na ní quida-ne vicò pascua primeru, mii-né xì nèhivì raza-nè, te nì dàcáa-ne nì (lelù icà yehè-né) sàhá màsà cúí dèhe sahnú-né quida ángel yàha yucán.

²⁹ Daaní, na ní yàha-ne Mar Cuahá, te nì nduhichí cahà mar mà nahi ñuhù íchì, divi sàhà-ñá nì xinindisá-né Dios nì sanduu stná` mà. Doco tè-ñuu Egipto, na ní cuni stná-te yàha-tè yucán, dandu nì càhà nsihi-tè.

³⁰ Daaní, sàhà-ñá nì xinindisá stná nèhivì raza-ndà mii-yá, ñàyùcàndùá nì

nacununduu-nè ñuu Jericó ùsà quivì, te nì caà nama ndiadí nùu ñuu mà.

³¹ Daaní, stná nècuàchì ñahà nani Rahab, mate cuàhà tiàa nì xicanuu xi-né (antes), doco nì sàà-nè nì xinindisá stná-nè mii-yá, vèchi na ní techuún Moisés iin ùi tiàa ñà-nacunì-te nansa iá ñuu nècuàchimà, dandu nì chindee-néte. Ñàyùcàndùá, cóni xihì-nè nahi nèhivì dava ga có-xiníndisá.

³² Pues vichi có-xiníndisá cachi guè (sàhà nèhivì sàhana ma), nì mà sàà stná nì nacani nsihi xì-nsiá sàhà nsidaa-né, divi sàhà Gedeón, xì sàhà Barac, xì Sansón, xì Jefté, xì David, xì Samuel, xì sàhà stná dava ga nècuàchì nisa cahàn cuenta xi Dios. ³³ Cunaha-nsiá, divi sàhà-ñá nì xinindisá nsidaa nècuàchimà mii-yá, (ñàyùcàndùá nì quida-ne cuàhà obra ndiaha). Dava-ne nì cundee-né nùu nsidaa nèhivì ndoó inga ñuu. Dandu nì cusahnú vñ-né, te nì nihì-né ñà-vàha nì cachi sahnú Dios xi-né. Te dava-ne nì càcu-ne nùu nsicaha, cóni sàxí-siné.

³⁴ Te dava stná-nè, nì cundee-né nùu ñuhu xíxin, cóni quidá danúá xi-né. Te dava-ne nì càcu-ne nùu nèhivì cuàhàn cahni xi-né xì espada nì cúí. Stná nècuàchì còò fuerza xi, nì xinindisá stná-nè mii-yá, te nì ndufuerté-nè, vètùnì nì nacuañhandee ini-nè, te na ní caquixi soldadu inga ñuu, vètùnì nì chindee-né mii-né, te nì taxi-né nsidaa tèmà. ³⁵ Stná nècuàchì ñahà, nì xinindisá stná-néyà, te ñàyùcàndùá nì nihitáhvi dava-ne nì natiacu iin nèhivì vehe-ne. Doco dava stná nècuàchima, nì dándòhó nèhivì-né, te nì xihì-nè; vihini dacàcu-tèné nì cúí (nú nì nácóó-né ichì-yá); doco còó, cóni quidá-né ducán, vèchi cunì-nè nihitáhvi-né iin ñà-vàha chicá ndiaha, divi ñà-natiacu-nè. ³⁶ Daaní, dava stná nècuàchì sàhana ma, cuàhà gá nì sàcùndiaa nèhivì-né, te nì ñàhni cuií stná-nè. Te dava stná-nè, nì sàcùnuhni stná-nè cadena, te nì

sacundiadi-nè. ³⁷ Te dava stná-nè, nì sahnì nèhivì-né xì yùù, ò machete. Te dava-ne, serruchu nì quedava-ne. Cuàhà gá nì candoho-ne nì quida nèhivì. Nàyùcàndüá, yohó te yucán nì xicanuu ndahví-nè, nìsa idàhvi-ne xì cuisì iin riì ò simbee, vèchi ndahví dahuun-ne, cuàhà tnùndoho nì xini-nè; quini nì dándòhó nèhivì-né. ³⁸ Nì xicanuu ndahví-nè yucù dànà, ò inga xaan ndé còò nèhivì, te yucán nì caquidì-nè ini cueva, ò ini iin chíchòhò cahnú. Ducán nì cuu xi-né mate chicá ndiaá-nè nùù nsidaa gá nèhivì ñuhivì. ³⁹ Doco nsidaa nècuàchì sàhana ma, mate ní nihì-né nì ndee vaha-ne nùù Dios ñà-nì xinindisá-néyà, doco cónì níhítàhvi-né ñà-ndiaha ñì nì cachi-yà (xì xii-ndà) antes. ⁴⁰ Còò, vèchi sàhà-ñá nihnú stná ini-yà ndohó, ñàyùcàndüá nì chitnùnì ini-yà ñà-dècuèndè quivì vichi coo iin ñà-chicá ndiaha nihítàhvi-ndà, dandu iin-ni nacuatnaha-nda xi nècuàchì yucán cundiatú anima nsidaa-nda.

Cuisì Jesús ni cundéhe-nda nùù-xí

12 Vichi cuàhà sàstnùhù nèhivì (sàhana) sàni nacani xi-nda ñà-ndiaha guá iá (nú xiníndisá-ndá mii-yá). Nàyùcàndüá, xiñuhu nacoò dahuun-nda nsidaa iñàha sadí xì nùù-ndà. Ni nácóó-ndá nsidanicuú cuàchì quida-nda, vèchi ñà-yucán nduá dacá xi òndì-ndà. Iin-ni nì cúnchícùn viì-ndà mii-yá iniì vida xi-nda; nacua quidá nècuàchì dadavá stnahá xinú carrera, ducán xiñuhu nacuahandee ini-ndà. ² Iin-ni nì cundéhe-nda nùù Jesús, vèchi sàhà mii-yá nì quesaha-nda xiníndisá-ndá ichì-yá, te divi-ya icúmí chindee stná xì-ndà ndè cachi xinú vida xi-nda. Te mate nchica cruz nì ndoho-ya, doco cónì ndúlócò-yà na ní cahíchì ini nèhivì-yá ñà-nì xihì-yà ducán, vèchi ináhá-yá, después icúmí-yá sàà-yá coo-ya contentu.

Daaní, (mànuhù-yá gloria), te yucán nì sàcòò-ya ladu cuahá Yua-nda Dios.

³ Pues vichi xiñuhu nsinuu inì-nsia nansa nì cuu xi-yá, cuàhà gá nì quida quini nèhivì cuàchì xi-yá, doco nì quidandee ini-yà. Nàyùcàndüá, nsinuu inì-nsia ñà-jaàn, còtó cucahan-nsiá mà cundéé gá inì-nsia, te cuhuun inì-nsia. ⁴ Vèchi ñà-ndáà nduá, cuàhà lucha fuerte sàni quida-nsia ñà-màsà cundéé nèhivì cuàchì ma nùù-nsiá, doco ni-iin-nsia tàñàha ga cahnì-né. ⁵ Doco nacua indéhí sàni nandòdó-nsiá nansa cachí Dios nùù tutu ò ndé cáhàn-yà xì-ndà na iin yua-nda. Pues dohó cachí-yà:

Hijos míos, màsà cúnáñá-nsiá nú nàni-nsia nùù yùhù ana nduú Stoho-nsiá Señor; còò, ni màsà cùhúún stná inì-nsia nú sàni sàhì-nsiá iin conseju tii. ⁶ Vèchi Stoho-nsiá nduí, te cuú inì sàhà nsidaa-nsiá, ñàyùcàndüá fuerza nàni-nsia, vèchi nsidaa ana sàni nacàxin ñà-cunduu-ne dèhi, icúmí-nè ñàhni stná-nè, cachí Dios.

⁷ Nàyùcàndüá, xiñuhu quidandee ini-ndà na nàni-nda nùù-yá, vèchi sàhà-ñá nduú ndisa-nda dèhe-ya nduájàn. Sà-ináhá-ndá, na cuati-nda, nsidanicu-nda nì nihì-ndà conseju nùù yua-nda. ⁸ Doco quivì vichi, nú còò ni-iin conseju níhì-ndà nùù mii-yá, dandu cuní cachàmà ñà-có-ndúù ndisa-nda dèhe-ya, vèchi nsidaa ana nduú dèhe ndisa-ya, ducán quidá-yá xì-né. ⁹ Vèchi yua-nda ñuhivì yohó, nìsa danáni stná-nèndó, te nìsa cahvi-ndané. ¿Amádi chicá ndiá icà-ndà cundoo stná-ndà sujetu nùù Yua-nda iá ansivi, te ducán nihì-ndà cutiacu ndiaha-nda? ¹⁰ Vèchi sacu tiempu nì ndòò-nda nùù yua-nda ndoó ñuhivì yohó, te nacua cudí ini-nè, ducán nìsa danáni-nèndó. Doco mii-yá, cuisì sàhà ñà-cunduu ñà-vàha xi-nda nduá danáni-yàndó, te

ducán cunduu ndisa-nda nêhivî ì nahi mii-yá. ¹¹ Pues ñà-ndàa nduá, có-cùdí ini-ndà na hora níhî-ndà conseju; tnùndoho nduá cahan-nda; doco nú sàni yàha, te sàni sàa-ndà nì cundaà vâha ini-ndà, dandu chicá ndiaha coo vida xi-nda, vâchi chicá vii sàni sàa-ndà nacani ini-ndà.

Cuàhà gá peligrú ndácàn nú cahíchi ini-ndà palabra cachí Yua-nda Dios

¹² Ñàyùcàndùá, màsà cùndóó-nsiá cuhúún gá inì-nsia na ian nì còyo ndahàsáhà-nsiá; còó. Iin-ni ni nácuàhandee ini-nsiá cuníá, ¹³ micuúsi ichì váha-ya nanducu-nsiá sàhà-ñá màsà túcù iin nècuàchì tàcútùha vii cacanuú nacua ndiá ìcà-né. Te nú sà-ìá iin ana tàcùndàà vâha inì-xi ducán, dandu nanducu-nsiá nansa ndufuerté anima-nè.

¹⁴ Ni cùndóó mánì-nsiá xì nsidaa ñànìtnaha-nsia, te ni cuáhandee stná inì-nsia cunihnu ì inì-nsia nicanicuahàn, vâchi nú có-nìhnú î ini-ndà, mà nunca sàa-ndà cuni-ndà nù Stoho-ndà Señor. ¹⁵ Te cuidadu ni cùndóó stná-nsiá còtó nandòdó-nsiá gracia xi-ya, te sàa-nsiá nanduu-nsia nêhivî malu ndedúmá inì-xi, vâchi nacua quidá iin yohò yùcù dàná, ducán cui quida stná nècuàchì malu, mate imindaa-né, doco vihini cunduu-ne dañu xi cuàhà gá nêhivî. ¹⁶ Ñàyùcàndùá, cuidadu cundoo-nsia, còtó coo iin-nsia cùtòò xì ñàhà, te ò iin ana có-ndùlócò-xì ichì î-yá na ian nì quida Esaú sàhana. Dêhe sahnú nì sanduu-ne, ñàyùcàndùá, icúmí-nê ndutahví-né cuàhà ñà-ndiaha ni cúí, doco nì dama-ne derechu mà sàhà cuisì iyuhu ñà-nduá nì xixi-ne. ¹⁷ Te ináhá-nsiá nansa nì cuu xi-né después, cóni níhî-né ndutahví gá-nè ñà-ndiaha ma nù yua-né, mate yáha ga nì cuni-nè níhî-néà. Nì sacundahví-nè (nù nècuàchimà), te nì sacu fuerte-nè,

doco mànicúí gá, vâchi cóni níhî-né nansa nadama-ne ñà-nduá sàni quida-ne mà.

Tucu iá ñà-nduá nì xini nêhivî sàhana na ní sàha Dios-nè ley primeru

¹⁸ Vâchi ndohó, cóni tnátuu-nda nù iin yucù (ñuhiví yohó nacua nì quida nècuàchì Israel sàhana), vâchi yucù (Sinaí yucán), xixàn, te iin tnúú ndúchí, có-túfnúú, te caná fuerte tàchì. ¹⁹ Te nì sivi stná corneta; dandu nì tiacu cáhàn fuerte mii-yá. Doco nêhivî mà, nì sacundahví-nè nù-yá ñà-màsà cáhàn gá-yà xì-né ducán. ²⁰ Vâchi màni cùndéé gá ini-nè quida-ne cumplir palabra nì cachi-yà. Te dohó nì cachi stná-yà: “Màsà náná-nsiá ìcà yucù jaàn, te ni quisì xí-nsiá, vâchi nú ducán, dandu icúmí-nsiá cahni-nsiási xi yúú, ò xì lanza”. ²¹ Cunaha-nsiá, yáha ga nì cayùhí cuaá nêhivî mà na ní indehè-né nansa nì cuu. Dècuèndè stná Moisés nì cachi-nè: “Ndé quidí cuisì ñà-yúhí güè”.

²² Doco ndohó, còó, vâchi ichì yucù nani Sión sàni quihin-nda vichi, vâchi yucù yucán nduú ñuu mii-yá iá nicanicuahàn. Te Jerusalén Nsiaha Iá Ansivi, ducán nani stná ñuu mà. Te sàni sàa stná-ndà ndé ndoó tàcà cuàhà mil ángel xi-ya, ²³ ndeníhí vâha-neyà. Te sàni nacuatnahá stná-ndà xì nsidaa gá nêhivî xínduu dèhe-ya, divi nsidaa ana itándiaa quiví-xì ndè gloria xi-ya. Te sàni dàtnátuu stná-ndà anima-ndà nù mii-yá ana icúmí nsidandaà sàhà nsidaa nêhivî, divi nduú Dios; te vichi iin-ni sànduú stná-ndà xì nêhivî nì ndee vâha nù-yá sàhana, doco vichi sàni níhî stná-nè nì cundiatú ndiaha stná anima-nè. ²⁴ Vâchi nù Jesús sàni tnátuu anima nsidaa-nda, vâchi divi mii-yá nduú ana cáhàn níhni sàhà-ndà, te nì saquin stná-yà iin tratu saa xi-nda, divi nduú ñà-nì xitià nù-yá (sàhà-ndà);

te cunaha-nsiá, chicá ndiaha quidá nì-yá mà nùù nìi Abel sàhana.

²⁵ Ñàyùcàndùá, cuidadu ni cùndóó-nsiá ñà-màsà nácuaá-nsiá mii-yá ana cáhàn xì-ndà vichi. Vàchi nú cóni cácu nèhivì sàhana na ní cahíchi ini-nèyà na ní cáhàn-yà xì-né ñuhiví yohó, dandu chicá mà cácu ndohó nú cahíchi ini-ndà palabra cachí-yà xì-ndà dècuèndè ansivi. ²⁶ Na ní cáhàn-yà antes, fuerte nì tñaa ñuhiví; doco vichi sàni cachitnùhu-ya xì-ndà inga palabra yohó, cachí-ya: “Inga xichi icúmí datnáì ñuhiví. Doco màdì cuisì ñuhiví yohó icúmí tñaa; còó, dècuèndè stná ansivi icúmí tñaa”. ²⁷ Te na ní cachi-yà palabra mà ñà-inga xichi icúmí tñaa, pues cuní cachàmà ñà-icúmí cuxio nsihi nsidaa ñà-ndùá nì quidavàha-ya ñuhiví yohó. Doco nsidaa ñà-cuàhàn cunaha nicanicuahàn, icúmíâ ndò. ²⁸ Vàchi ñuhiví ìì ndé icúmí-ndá cundoo-nda, mà nunca ndutá. Ñàyùcàndùá, iin-ni xiñuhu naquimanì-ndàyá sàhàmà sàhà-ñá vètuni cunucuachi víi-nda nùù-yá nacua cuní-yà quida-nda, te cahví víi-ndayá; màsà nácuidiqui uun-nda ichì-yá, ²⁹ vàchi nahi ñuhu níhi nduú-yá, te mà úhì cahmi nsihi-ya (ana cahíchi ini).

Nansa quida-nda, te cudiì ini Dios sàhà-ndà

13 Iin-ni ni cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà na ian iin-ni ñani xínduu-nda. ² Màsà nándodó-nda coo manì ini-ndà xì nèhivì cóyo vehe-nda, vàchi dava nèhivì, ndè stná ángel xì Dios nì dáyáha-ne vehe-ne, te cóni cùndàà ini-nè. ³ Te xiñuhu nsinuu stná ini-ndà compañeru-ndà xíndiadi vehecà; te ducán quida-nda cuenta na ian cutnáhà stná-ndà xì-né ndiadi-ndà. Te nú quidá quini nèhivì xì dava ga compañeru-ndà, dandu cundehè ndahví stná-ndà nècuàchimà, vàchi na nèhivì

nduú stná-ndà, te vihini cuu stná xì-ndà ducán iin quivì.

⁴ Daaní, xiñuhu quida tñùñuhu stná-ndà xì nècuàchì vehe-nda. Màsà quidá-ndá ni-iin falta xì inga nèhivì. Vàchi iin castigu fuerte cuàha Dios ana nchícùn xì ñahà, te ò ana cáhàn xì nècuàchì có-ndùù nècuàchì vehe-xi.

⁵ Màsà xího-nda cucumi-nda ñà-cuicà ñuhiví yohó. Nacua sà-icúmí-ndá, xì ñà-jaàn-ní ni cùndóó-ndá contenu, vàchi sàni cachi-yà: “Yùhù, mà nunca nandòdí mii-nsiá. Mà nunca nacoo nihni mii-nsiá”. ⁶ Ñàyùcàndùá, vètuni cáhàn ndee-nda, cachí-ndà:

Divi Stoho-ndà Señor nduú ana chindéé xí. Mà yúhí, vàchi còò ni-ñàha cui quida nèhivì xí.

⁷ Daaní, xiñuhu nsinuu stná inì-nsia nècuàchì nisa idònùù nùù-nsiá antes, divi nècuàchì nisa dacuaha-xi-nsiá palabra ìì xí Dios. Xiñuhu nsinuu ini-nsiá nansa nisa quida víi-né vida xi-ne, te iin-ni ni cúnindísà stná-nsiá nahi mii-né.

⁸ Cunaha-nsiá, iin-ni iá Jesucristu, dècuèndè sàhana xì vichi, te nicanicuahàn.

⁹ Màsà cuàha-nsia chiyuhù nèhivì-nsiá ñà-cunchicùn-nsiá inga ichì có-ínáhá-nsiá, vàchi cuàhà ichì tùcù iá chináhá-nè; cuàhà gá ichì tàcùnì-ndà iá. Doco ndohó, chicá vaha cuisì gracia xi mii-yá ni cúníhnú ini-ndà, te ndufuerté anima-ndà, màdiá cunchicùn-ndà iin ley cachí sàhà cuisì índù comida cui cuxi-nda, vàchi nèhivì nacání guá inì-xi sàhàmà, còò ni-iin ñà-vàha xi anima-nè tavá-né.

¹⁰ Dùtù xinúcuáchí veheñuhu (xi raza-ndà, itiacú-nè ñà-ndùù promesa xi nèhivì). Doco ndohó, iá stná promesa xi-nda, (divi nduú Jesús); doco nècuàchì veheñuhu ma, còò derechu xi-ne nihitáhvi-né ni-ñàha nùù mii-yá.

¹¹ Vàchi cuisì nduú promesa sàha-ne veheñuhu ma, xítia nìi-sí, dandu nihí

dùtù-ñà sàhàn ndé nduú lugar chicá ì, te quidá-néamà presentar sàhà cuàchi nèhivì. Doco iquicúnú quisì mà, còó; ndè fuera ñuu icúmíá coca. ¹² Poes divi ducán nì cuu stná xì Jesús sàhà-ñá nìhì nèhivì ndoo ndisa cuàchi-ne sàhà nì-yá. Vàchi fuera ñuu nì ndoho stná-yà. ¹³ Ñàyùcàndùá ndohó, iin-ni ni cúnchicùn stná-ndàyá, mate icúmí-ndá nacoò-nda ñuu-ndà, te cahíchì ini nèhivì-ndó nacua nì quida-ne xì mii-yá. ¹⁴ Vàchi ni-iin ñuu iá ñuhiví yohó, mà cùndúá ñuu-ndà nicanicuahàn. Còó, iin ñuu quesaa quivì vaxì xi-nda nduá ndiatu-nda. ¹⁵ Ñàyùcàndùá, nicanicuahàn ndiá ìcà-ndà ndenihi vaha-nda Dios sàhà ñà-ndùá nì quida Jesús. Vàchi na iin ofrenda xi-nda nùu-yá nduájàn na ndácùcahan-nda quivì-yá, te naquímànì-ndàyá.

¹⁶ Daaní, màsà nándodó stná-ndá quida-nda obra xì ñaniñaha-nda, te chindee stnaha-nda, vachì ñà-jaàn ndisa nduú promesa cudí ini-yà sàhà-xí.

¹⁷ Nsidaa ñà-ndùá cachí nècuàchì idónuu nùu-nsiá, cunini-nsia, te cundoo-nsia sujetu nùu-né; vachì inùu-né nùu-nsiá sàhà ñà-cunduu ñà-vaha xi anima-nsiá; te icúmí stná-nè nacua-ha-ne cuenta nùu Dios sàhà nsidaájàn. Ñàyùcàndùá, cunini-nsianè sàhà-ñá cudí ini-nè quida-ne chuun ma, te màdiá dacuhúun ini-nsianè; vachì nú nì cùhúun ini-nè quida-nsia, mà cúf cundua mà iin ñà-vaha xi-nsia.

¹⁸ Cacán tàhvi-nsiá nùu Dios sàhà-nsí, vachì ináhá-nsí còó ni-iin cuàchi dandoho-xi-nsí, te iin-ni cuní-nsí

quida vù-nsí nsidanicuú tiempu. ¹⁹ Ñàyùcàndùá, sacúndáhvî nùu-nsiá ñà-nì cacán tàhvi cuáhà-nsiá sàhí sàhà-ñá chicá yachì cui nasai ndé ndoó-nsiá.

²⁰ Ndiaha gá ndoo-nda ñuhiví quidá Yua-nda Dios, vachì sàhà-ñá nì xitià nì Stoho-ndá Jesucristu, ñàyùcàndùá nì saquin Yuandiaha-yá iin tratu saa xi nèhivì, te nduámà iin palabra nì nunca nsíhi, vachì mate ní xihì Jesucristu, nì natiacu-yà nì quida Yuamànì-yá, te nì sàà-yà nì sàcùnduu-ya Pastor ndiaha xi-nda. ²¹ Te vichi cahnú gá Dios ni sàà-nsiá nìhitàhvi-nsiá nsidanicuú ñà-vaha xi-ya sàhà-ñá cui quida-nsia cumplir ñà-ndùá cuní-yà quida-nda; vachì nú ni nácuàhandee ini-yàndó (xì poder ndiaha) xì Jesucristu, dandu vātūni quida ndisa-nda ñà-ndùá cudí ini-yà sàhà-xí. ¡Ansivéhé cahnú-yá nicanicuahàn! Amén.

²² Yùhù sacúndáhvî nùu-nsiá, ñànì, màsà cùdúchì inì-nsia sàhà conseju tii sàni tiai nùu-nsiá yohó, vachì iin ù-ni palabra nduá.

²³ Cunaha-nsiá, sàni quee ñani-ndá Timoteo vehecàa. Te nú nì quésáá yachì-nè ndé ié yohó, dandu cutnahá-nsí sàà-nsí ndé ndoó-nsiá.

²⁴ Cásàhùì xì nsidaa ana idónuu nùu-nsiá, cachi-nsiá xì-né. Te cásàhù stnái xì nsidaa gá nèhivì xì Dios. Daaní, nècuàchì ladu Italia cutnàhá-xí yohó, cásàhù stná-nè xì-nsiá.

²⁵ Te nsidaa-nsiá, ni cúcúmí cuáhà-nsiá gracia xi-ya. Sà-íá.

Tutu Nì Tiaa Santiago nù Nèhivì xí Dios

1 Yùhù nduí Santiago, iin ana xinúcuáchí nù Yua-nda Dios xì nù Stoho-ndà Jesucristu, (te tiaí tutu yohó) nù nsidaa mii-nsiá nècuàchì nduú descendencia xi nsi-úxin ù dèhe yohòtéhè-ndà Israel, doco vichi inicutu ñuhivì sàni xitià-nsiá. Yùhù casàhùì xì nsidaa-nsiá.

²Ñàni, xiñuhu cudii ini-ndà na yáha-nda nsidanuu clase tnùndoho.

³Vàchi iin tnùndoho, prueba nduá a ndisa xiníndísá víi-ndayá, á coó. Te cunaha-nsiá, divi sàhà tnùndoho ma vātùni cutùha stná-ndà quidandee ini-ndà. ⁴Ñàyùcàndùá, iin-ni ni quidándéé ini-ndà ducán dècuèndè nihì-ndà vātùni cundee ini-ndà sàhà ndéni iñàha nì cui, dandu cunduu ndisa-nda nèhivì ì inì-xi nacua cuní-yà cunduu-nda, te mà quídámànì gá ni-iin ñà-vàha nù anima-nda.

Nansa nihì-ndà cunchichì ndisa-nda quida Dios

⁵Cunaha-nsiá, nú có-cùndáà ini-ndà nansa quida-nda, dandu ni cacán tàhvi-ndà nù Dios, te ducán cundaà vaha ini-ndà sàhámà, vachi mii-yá, sàhatahvi-yándò ñà-ndùá xiñuhu, mà dihndiá-yà, te mà cánàhá-yà xì-ndà. ⁶Doco ni cúníndísà vaha-nda, te màsà nácánì ini-ndà a jáán, ò á coó, vachi nú ducán, dandu cundumà na ian quidá tècuí mar, yohó te yucán ndiachi-té quidá tàchì. ⁷Te nú divi ducán quidá stná ndohó, dandu màsà cúníhnú ini-ndà nihitáhvi-ndà ni-iñàha nù Stoho-ndà Señor. ⁸Vàchi nèhivì mà-íin-ní nihnú inì-xi, mà nunca sàà-nè cutùha-ne quida viì-né nacua ndiá icà-né.

⁹Ñàni, nú nècuàchì ndahví nduu-nda, dandu xiñuhu cudii ini-ndà, vachi cunaha-nsiá, nù mii-yá sàni nana ducún-nda. ¹⁰Doco nú nèhivì cuicà nduu-nda, te sàà-ndà yáha ndahví-ndà, dandu vātùni cudii stná ini-ndà sàhájàn, vachi nècuàchì cuicà, mà úhì ndañuhu yàchì-nè na ian cuú xi ita caná yucù íá campu. ¹¹Vàchi nú sàni xinu fuerte orá, te nì cuhìhni, dandu íchì yucù mà, te ndáhva ita-ñà, mà vícò gá íá-yà. Pues ducán íá stná xì iin nècuàchì cuicà, icúmí-nè ndañuhu yàchì stná-nè mahì chuun xi-ne.

Nansa xiñuhu quida-nda na yáha-nda tnùndoho

¹²Nansicáhàn-ndá nú ni quidándéé ini-ndà na yáha-nda tnùndoho, vachi nú ducán, dandu icúmí-ndá ndee vaha-nda nù Dios, te nihì stná-ndà iin ñà-vàha ndiaha xi-nda nù-yá, divi ñà-cutiacu-ndà nicanicuahàn, vachi ñà-jaàn nduá sàni quida-ya comprometer xì nsidaa nèhivì cuú inì-xi sàhà-yá.

¹³Doco nú xího iin nèhivì quida-ne iin ñà-có-ndiáá, dandu màsà cáchì-nè Dios daxího xi-né. Còò, vachi Dios, mà cúf xihò-yá quida-ya ñà-có-ndiáá, ni có-daxího stná-yà ni-iin nèhivì quida-ne ducán. ¹⁴Cunaha-nsiá, cui-sì-ní ini anima mii-nda xího quini-nda ducán, te ñà-jaàn nduá dítà xì-ndà ñà-cùnì-ndà quida quini-nda. ¹⁵Daaní, nú ducán xího-nda quida-nda, dandu después sàà stná-ndà quida ndisa-nda iin cuàchì ma. Doco ¿índù fin cucumi cuàchì ma? Cuisì ñà-cahni dahuàn-ndó. ¹⁶Ñàyùcàndùá, (cachì xì-nsiá), ñani màní, màsà nunca cuàha-nda datúcù ni-iin nèhivì-ndó.

¹⁷(Cunaha-nsiá), nù Yua-nda Dios íá ansivi quixí nsidaa ñà-vàha nù-ndà, vachi nsidaa ñà-ndiaha nihitáhvi-ndà, divi nù mii-yá quixá. Te chicá datnúu-yà (sàxinítùnì-ndà) nù nsidaa

ñà-tnùù íá ansivi. Doco mii-yá ni-iyuhu có-dâma-ya (nahi orá), vâchi orá, xicá-yá, te íá còndàhvì-yá, doco Dios, còó, mà dáma-ya. ¹⁸Te nì chitnùnì stná ini-yà ñà-cunini-nda palabra ndàcuisì xí-yá sàhà-ñá ducán sàà-ndà cunduu-nda dèhe ndisa-ya; dandu nùù nsidanicuú ñà-ndùá nì quidavàha-ya, ndohò cunduu-nda ana chicá cudfì ini-yà sàhà-xí na iin primicia ndiaha.

¹⁹Ñàyùcàndùá, siempre xiñuhu cundoo tùha-nda cunini vâha-nda sàhà ìnhàha, te màdíà càhàn yàchi-ndà, te menos màsà cuídà yàchì ini-ndà, ñani màní. ²⁰Vàchi nú ni cuídà ini-ndà sàhà ìnhàha, mà chindéàmàndó quida vii-ndà nacua cuní Yua-nda Dios. ²¹Ñàyùcàndùá, ni nácóó dahuun-nda nsidaa ñà-lá quini, xì nsidaa stná ñà-cò-ndiáá íá guá ñuhiví yohó, te ni màsà ndúcuéhê stná-ndà; còó. Iin-ni ni cúníní-ndá palabra ndiaha xí-yá nì chiñuhu-ya ini anima-ndà, vâchi sàhà palabra ì mà vâtùnì càcu-nda.

²²Doco màdí cunini uun-nda palabra mà. Xiñuhu ñà-quida ndisa stná-ndàñá cumplir, vâchi nú coó, dandu cuisì-ní ñà-dàndàhvì-ndà mii-nda nduá. ²³(Uun-ni queá) nú iní-ní-ndá palabra ì mà, te có-quidà-ndà ñà-ndùá cachá, vâchi ducán queámà na ian indéhe-nda nùù-ndà nùù iin yùtátà, ²⁴te xiní-ndà nansa íá-ndà, doco nú sàni quee-nda cuàhàn-ndà, dandu nándòdó-nda nansa íá nùù-ndà. ²⁵Doco nú iní-ní víi-nda ñà-ndùá cachí ley ndiaha xí-yá, te có-nândodó-ndañá, iin-ni nchícùn-ndàñá, dandísá, icúmí-ndà ñihitáhvi-ndà gracia ñà-chindee xi-nda. Te divi ley mà nduá tavá xi-nda libre (nùù cuàchi-nda).

Nansa xiñuhu quida-nda nú cahvi ndisa-nda mii-yá nacua ndiá ìcà-ndà

²⁶Dava nèhivì, tuxí ínì-nè nchícùn vii-né religión xi-ne, doco tùha stná-nè

canàhá ndevàha-ne. Cunaha-nsiá, uun-ni queámà sàhà religión xi-ne, cuisì dandahví uun-ne mii-né. ²⁷Vàchi nú cuní-ndà cunucuachi ndisa-nda nùù Dios, dandu xiñuhu chindee-nda penchì ndahví, xì nècuàchì cuaán ndahví, te cundiaa-ndà mii-nda sàhà-ñá màsà dásfvi-ndà mii-nda xi chuun sìquini íá ñuhiví yohó, dandu ñà-jaàn ndisa cunduu iin religión vâha nùù Yua-nda Dios.

Màsà càhìchì ini-ndà ñanìtnaha-nda

2Ñani, màsà càhìchì ini-ndà ni-iin nèhivì, vâchi nèhivì xiníndísá-xí Stoho-ndà Jesucristu nduu-nda, te ndiaha gá mii-yá. ²Ni cachí-ndà nì sàà iin nèhivì ndixí vico lugar ndé natácá-ndà cahvi-nda mii-yá, te ñuhú stná iin anillu oro dìnìndàhá-nè. Daaní, ni cachí-ndà nì sàà stná iin nècuàchì ndahví yucán, te ndahví gà ndixí-né. ³⁻⁴Doco nú màdì iin-ni quidáñúhú-ndà ndùù nècuàchimà, mà váha. Màsà quidáñúhú-ndà (cuisì) nècuàchì ndixí víi, te cachi-ndà xì-né: “Yohó coo-ní iin lugar vii”, te nècuàchì ndahví mà, còó, cutu cachí-ndà xì-né: “Jaàn cuiin-ní”, te ò: “Yohó coo-ní ñuhù”, vâchi ñà-jaàn nduá sàni cahìchì ini-ndà nècuàchimà.

⁵Cunini vâha-nsia palabra yohó, ñani màní. Mate iyuhu icúmí nècuàchì ndahví ñuhiví yohó, doco ¿amádi mii-né nduú ana (chicá) sàni nacàxin Dios ñà-ñihitáhvi-né cunindisá-né mii-yá, te divi fe xi-ne nduú ñà-cuicà-né? Daaní, después sàà stná-nè cundoo-ne ñuhiví ì xí-yá, vâchi ducán sàni quida-ya comprometer xì nsidaa ana cuú inì-xi sàhà-yá. ⁶Doco mii-nsiá, (ndahví-nsiá), vâchi cahìchì inì-nsia nècuàchì ndahví. ¿Amádi nècuàchì cuicà nduú nècuàchì sahníndáhvi xì-nsiá, te sanícuàchì stná-nè sàhà-nsiá? ⁷¿Amádi divi stná-nè càhàn quini guá dìquì quivì ndiaha-yá,

divi quivì nì ndacùcahan-nda (na hora nì quìhvi-nda ichi-yá)?

⁸Pues nú cuní-nda quida vii-nda, dandu xiñuhu quida ndisa-nda cumplir nacua cachí ley ì nì sàha mii-yá ana cusáhnù nùu-nda. Dohó cachí tutu nduú ley mà: “Nacua cuú inì-ní sàhà mii-ní, ducán xiñuhu cuu stná inì-ní sàhà ñanìtnaha-ní”, cachá. ⁹Doco nú chicá quidáñúhú-nda iin nêhivi nùu inga-nè, dandu cuàchi nduá, iá ndisa falta xi-nda, cachí ley mà. ¹⁰Vàchi cunaha-nsiá, nú ni chivàha vii-nda nsidanicuú ñà-ndúá cachí ley ì mà, te iá iin xaan ndé cóni quidà-nda cumplir, dandu queámà na ian cóni chivàha-nda ni-iñàha, ¹¹vàchi imindaa mii-yá nì sàha xi nsidaa ley mà. Cunaha-nsiá, iin ley xi-ya nduú ñà-màsà càhàn-nda xí inga ana có-ndúú nècuàchì vehe-nda. Daaní cachí stná-yà ñà-màsà càhni stnaha-nda. Pues mate có-nchìcùn-nda inga nècuàchì ñahà, doco sahní stnaha-nda, dandu iá ndisa cuàchi-nda nùu ley mà (mate iá iyuhá sàni chivàha-nda). ¹²Ñàyùcàndúá, ndiá icà-nda càhàn vii-nda, te quida vii stná-nda. Váchì divi nacua cachí ley ndi-aha nì tavà xi-nda libre, divi sàhájàn icúmí ndundaà sàhà cuàchi-nda. ¹³Te nú có-ìndéhe ndahví-nda ñanìtnaha-nda vichi, dandu quivì ndundaà sàhà-nda, mà níhì-nda cundehè ndahví stná-yà ndohó. Doco nú sàni indehè ndahví stnaha-nda, dandu mà yúhì-nda quivì ndundaà sàhà-nda.

**Màsà cáchì uun-nda
xiníndísá-ndá mii-yá**

¹⁴Ñáni, ¿a cúndiáá ndisa ñà-cáchì-nda cahvi-nda mii-yá te nú có-quidà-nda obra? ¿A ndísá càcu anima-nda nú ducán nduú modo cahvi-nda Dios? ¹⁵Pues, ni cachí-nda iá iin ñanìtnaha-nda xíhì vixin, te cóò sicoto vaha xi-ne; te xíhì stná-nè doco, váchì cóò ni-iñàha. ¹⁶Daaní, ni

cachí-nda iá stná iin compañeru-nda nì cachi xì nècuàchì ndahví mà: “Vàtùni cùhùn-ní; ni sáà-ní nadaà inì-ní, te ni sáà stná-ní chitu tixi-ní”, cachí-nè. Doco nú có-sàha-ne nècuàchì mà ni-iin ñà-cutiacu-nè, amádi uun-ni queámà. ¹⁷Ducán stná xì ñà-cahvi-nda mii-yá nú cóò obra xi-nda. Vachi nú ducán, dandu nàhà xicà có-càhvi ndisa-ndayá, váchì cutu mindaa ñà-jaàn quidà-nda.

¹⁸Vihini cachí iin nêhivi: “Dava-nda cui sí fe xi-nda iá, te dava-nda, cui sí obra xi-nda iá”, doco cóò, váchì ¿nansa cui cundaà ini-nda cahvi ndisa iin nêhivi mii-yá nú cóò obra xi-ne? Doco nú iá stná obra quidá-né, dandu vátùni cundaà ini-nda ndisa iá stná fe xi-ne. ¹⁹Ndohó, xiníndísá-ndá ñà-imindaa Dios iá, te ndiaha gá iá ñà-xiníndísá-ndá ducán. Doco cunaha-nsiá, dècuèndè stná ñà-malu, ináhá stná-si imindaa-yá iá, te quidí stná-si ñà-yúhì-siyá. ²⁰Ndahví-nda, te neciu-nda nú tuxí ini-nda cui sí fe xi-nda nduá ndiaá, te cóò obra xi-nda. ²¹Amádi ináhá-nsiá sàhà xii-nda Abraham nansa nì ndee vaha-ne nùu Dios sàhà ñà-ndúá nì quida-ne, ñà-nì ìa-ne dispuestu cuàhatahvi-né mii-yá (dèhe manì-né) Isaac, (dècuèndè sàni chinduhù-néte) nùu mesa ì. ²²¿A xiní-nsiá nansa nì quida nècuàchì yucán? Nì cahvi-né Dios, te nì quida stná-nè cumplir (ñà-ndúá nì cachi-yà): ñàyùcàndúá, ndúájàn nì sacatnahá, te sàhà obra xi-ne mà nì sàà-nè nì cahvi vii ndisa-ne mii-yá. ²³Dandu nì cuu ndisa ñà-ndúá cachí tutu ì ndé cachí palabra yohó: “Nì xiníndísá Abraham Dios, te ducán nì ndee vaha-ne nùu-yá”. Dècuèndè nì cachi stná Dios amigo xi-ya nduú Abraham mà. ²⁴Ñàyùcàndúá, nàhà xicà, màdì cui sí-ní ñà-cahvi-ndayá nduá cuní-yà sàhà-ñá ndee vaha-nda nùu-yá. Cuní stná-yà quida ndisa-nda cumplir nansa cachí-yà.

²⁵Inga casu nduú stná nècuàchì sà-naha nani Rahab. Iin nècuàchì ñahà cónisá ìa sahnú inì-xi nì sanduu-ne, doco na ní casaà nècuàchì (ñuu Israel) ñuu-nè, nì quidañuhu-né nècuàchìmà, dandu después nì dānùhù-nè nècuàchìmà inga ichì. Pues sàhà-ñá nì quida-ne obra mà, ñàyùcāndùá nì ndee vāha stná-nè nùu Dios. ²⁶Vàchì nú cahvi-nda Dios, doco có-quidá ndisa-nda ñà-ndùá cachí-yà, dandu (mà chíndéé) fe mà-ndó. Na ian sàni xihà nduá, vāchì cóá quidá, na iin cuerpu nsii cóò cá anima-xi.

Cuidadu ni cúndóo-ndá sàhà ñà-ndùá cachí-ndá

3 Chicá vāha màsà cúndúú cuáhà-ndà nècuàchì chináhá (palabra ìi), ñāni, vāchì cunaha-nsiá, chicá icúmí-yā nandacān-yā cuenta nùu nsiùhù nècuàchì chináhá. ²Nsidaa-nda, cuáhà falta quida-nda. Te nú mà túha-nda cachi-ndà ni-iin ñà-có-ndiáá, dandu iin nèhivì quidá víi ndisa sàndùu-ndà, vāchì sàni cutùha-nda cadì-ndà nùu nsidaa ñà-chicuéhè vihini sàà-ndà quida-nda. ³Cundehè-ndà idu, chicáá-ndà frenu yuhù-sí sàhà-ñá cunini-síndó, dandu vātùni cuitāndòò-ndásí mate nahnú-si. ⁴Stná barcu, mate nahnú cuáhà-nú, te ndee caná tàchì dāndiàchì xì-nú, doco cuisì iin yutnù chipàlá tii nduá dacaca-xi-nú cùhùn-ndà ndéni nì cui cahan-nda. ⁵Te divi ducán iá stná yuhù-ndà. Tiá, doco cuáhà gá chuun nahnú chinùhà. (Ináhà-ndá), cuisì iin ñuhu tii cui dacuícùn xì inicutu iin yucù cahnú, te coco nsidaámà. ⁶Te nacua quidá ñuhu mà, ducán quidá stná yuhù-ndà: cuáhà sàstnùhù chuun quini cāhàn sàhà-xí. Iá` nùu cuerpu xi-nda, doco mà úhì dacúnsídá cuàcha-ndó. Inii vida xi-nda, ducán quidá yuhù-ndà, cuáhà gá chuun daquíñùhà, te ¿índù divi níhà` cachí quini guá? Pues divi nùu ñà-malu.

⁷Nsidanicuú clase quisi, vātùni ndumansú-si quida nèhivì, a ducán nduú-si quisi yùcù, ò laa, ò quisi cuàti, o quisi mar, nsidanicuú clase-si sàni nsidamansú nèhivì-sí. ⁸Doco yuhù-ndà, cóò; tàñāha ga cundee ni-iin nèhivì nùá. Iin mal nduá; mà cándísa dandacu-nda nùá. Na ian quidá iin tàtnà dānā, ducán quidá stná, vāchì chituá ñà-có-ndiáá. ⁹Xì yuhù-ndà naquímāni-ndà Yua-nda Dios, te después divi-nia (vihini) canáhà-ndà xì ñānitnaha-nda, mate nahi mii-yá iá stná-nè, vāchì nacua iá mii-yá, ducán nì quidayucun stná-yāndó. ¹⁰Mismo yuhù-ndà sàni naquimāni-ndà mii-yá, te nì canáhà stná-ndà (xì ñānitnaha-nda). Pues cunaha-nsiá, mà vāha quida-nda ducán, ñāni. ¹¹Vāchì iin tē-dòcò, iin-ni ndéá tècuí vāha, te ò iin-ni ndéá tècuí ùhà. ¹²Te ò iin yutnù, ¿a vātùni cucāa quisi vídì-nu nú díin yutnù nduú-nu? Cóò. Ni mà cúí cuāha stná síhigu nùu nducu yòhò sì-uva. Te lugar ndé caná tècuí ùhà, có-cānā stná tècuí vāha.

Cuisì nèhivì datnúu Dios sàxìnitnùnì-xì nduú nèhivì nchichí ndisa

¹³¿A nchichí dava-nsia (cahan-nsiá), te ò sàni dàcuahá stná dava-nsia? Nú jaan, dandu xiñuhu cunihnu ndahvi stná ini-nsià, te quida-nsia puru ñà-íá víi, dandísá, sàà cunahà xicà nchichí ndisa-nsia. ¹⁴Doco nú tūha-nsia cumbidia cuáhà ini-nsià, ò cuisi sàhà mii-nsiá nacāni ini-nsià, dandu màsà cáchí gā-nsià nchichí-nsià, vāchì có-ndùá ñà-ndā; tñuhu nduá. ¹⁵Vāchì modo xi-nsia mà, có-ndùá nahi palabra nchichí vāxi nùu mii-yá iá ansivi. Vāchì nú cutu cāhàn nchichí-ndà, te có-quidá víi-nda, dandu nāhà xicà, cuisì ñuhivì yohó vāxi palabra mà; dìni nèhivì ùùn nì quea, te divi ñà-malu nì chitnùnì ini xán. ¹⁶Vāchì nú cumbidiá

ini nêhivì, te cuadú-nè, dandu seguru cundoo stná-nè nââ stnahá-né, te quida stná-nè nsidanuu clase chuun có-ndiáá. ¹⁷Doco nú nchichí ndisa-nda quidá mii-yá iá ansivi, dandu ñà-sàni ndu-iì sàxìnítnùnì-ndà nduá, te tùha-nda cundoo manì-ndà; mà dáná-ndá. Cáhàn vii stná-ndà xì nêhivì, te cundehè ndahví stnahá stná-ndà, vâchi vâha ini-ndà, iin-ni cáhàn ndàa-ndà nacua iá iin chuun, mà dánání uun-nda. ¹⁸Cunaha-nsiá, nú cuní-ndà cunduu-nda nêhivì quidá víi ndisa, dandu viví-ni ni cáhàn-ndà xì ñanitnaha-nda sàhà-ñá cundoo manì nsidaa-nda, vâchi ducán queamà na ian chihì-ndà iin tata vâha, dandu después ndanchito iin cosecha ndiaha.

Màsà cándisâ-nda cunchicùn-ndà modo xi ñuhivì yohó

4 Dava-nsia indêhe úhì stnahá-nsiá, te nââ stnahá stná-nsiâ. Pues, ¿ndiá disáhà-xí iá ducán, tuxí ini-nsiâ? Amádi sáhà ñà-xího guá-nsiâ iñàha, te dacá mà sàxìnítnùnì-nsiâ. ²Xího-nsiá iñàha, te nú mà cùì níhi-nsiáñà, dandu (cuní-nsiâ) ndañuhu nêhivì (icúmí xân). Te nú cumbídiâ stnahá ini-nsiâ sàhà iñàha, te mà cùì níhi stná-nsiáñà, dandu nââ stnahá-nsiá, te cáhàn ndiaa stnahá stná-nsiâ. Doco ¿índù chuun có-icúmí-nsiâ ñà-nduá xího-nsiámà? Divi sàhà-ñá có-xícàn tàhvi-nsiáñà nùù mii-yá. ³Te mate ni cãcàn tàhvi-nsiá nùù-yá, doco mà níhi-nsiáñà, vâchi mal xícàn-nsiâ, cutu cuní-nsiâ iñàha sàhà-ñá quida ndevâha-nsia nacua cudî ini mii-nsiâ. ⁴¿Ndahví-nsiâ! ¿Índù chuun nchícùn-nsiâ ñà-có-ndiá ìcà-nsiâ? ¿A có-ínáhá-nsiâ ñà-mà váha candisâ-nda cunchicùn-ndà modo xi ñuhivì yohó, vâchi ducán queá na ian có-ndóó vâha ga-ndà xì Dios? ⁵Te ducán cachí stná tutu ì: “Sàni ñihitáhvi-ndà nùù Dios ñà-coo Espíritu ìì xí-yá

ini anima-ndà, te màni cuáhà-ndà nùù Yà-ìì mà; ñàyùcànduá, có-cuní dahuun-ya cunihnu ini-ndà inga iñàha cunchicùn-nda”. Te cunaha-nsiá, màdi úún-ní cachí tutu ìì mà ducán, (ñà-ndàa nduá). ⁶Doco Dios, chicá cuáhà gracia sáhatahvi-yándô. Ñàyùcànduá, dohó cachí stná tutu ìì: “Dios, sadí-yà nùù nsidaa nêhivì nducuehê, doco nêhivì nihnú ndáhví inì-xì, sáhatahvi-yànè gracia xi-ya”. ⁷Ñàyùcànduá, ni cúníní-ndá nsidaa ñà-nduá dandacú-yá, doco ñà-nduá cuní ña-malu, cóo; iin-ni màsà cuáha-nda cundee-sí nùù-ndà, vâchi nú màsà cuáha-nda quida-sì ducán, dandu icúmí-sí cunu-sì nùù-ndà. ⁸Xiñuhu tnàtuu-nda nùù Dios, dandu mii-yá, chicá cuyatni stná-yà nùù ndohó. Te nú iá cuàchi-nda, dandu xiñuhu nsidandoo-nda anima-ndà na ian ndàhà-ndà. Te nú ùì ichì nduá nchícùn-ndà, dandu xiñuhu ndoo stná anima-ndà. ⁹(Vâchi nú iá falta xi-nda, dandu chicá vâha) ni dándóhó-ndá mii-nda, te cundoo-nda tnùnsí ini, te cuacu cuahà-ndà (sàhà cuàchi-nda). Xiñuhu cuhuun ini-ndà sàhájàn; màsà cúdî gá ini-ndà, ni màsà cuácù gà-ndà; cóo. Xiñuhu cundoo-nda tnùnsí ini, ¹⁰te cucahan nùù-ndà nùù Stoho-ndà Señor. Cuisì nú ducán, dandu nihì-ndà nduvíí tú anima-ndà quida-ya.

Màsà cuítnùhu stnaha-nda

¹¹Ñáni, màsà cáhàn-ndà diqui ñanitnaha-nda, vâchi nú ni quida-nda ducán, te xítñuhu tnaha-nda, dandu ñà-sàni càhàn-ndà diqui stná ley xi mii-yá nduá, te ducán queámà na ian xítñuhu stná-ndà ley mà. Te nú xítñuhu-nda ley mà, dandu có-ndúú gá-ndà ana chívàha xán; cóo, ana xítñuhu xán nduu-nda. ¹²Cunaha-nsiá, mindaa mii-yá nduú ana nì sàha xi ley ìì, te imindaa-yá nduú stná ana icúmí nsidandaà xì sàhà falta xi iin iin-nda.

Còò ni-iin ana cachi a cácu-nda, á coó, cuiisí mii-yá. Ñàyùcàndùá, ¿ana tuxí ini-ndà nduu-nda te xítñùhu stnaha-nda ducán?

Có-ináhá-ndá nansa cuàhàn cuu xi-nda tnaa idá

¹³ Cunini vaha mii-nsiá nècuàchì cáhàn ndee guá. Vàchi cachí dava-nsiá vichi ò tnaa cùhùn-nsiá inga ñuu cundoo-nsiá yucán iin cuà, te cuiin-nsiá, te nadicò-nsiá, nsidacuahà-nsiá òhùn xí-nsiá cahan-nsiá. ¹⁴ Doco ni có-ináhá-nsiá nansa cuu xi-nsiá tnaa idá. Vàchi vida xi-nda, (yàchì nsiha) nahi vichònhù. Iin ratu tii iá, dandu còò cá. ¹⁵ Ñàyùcàndùá, ndiá icà-ndà cachi-ndà: “Pues, nú ducán cuní Stoho-ndà Señor, dandísá cutiacu-ndà, te ò nú cudí ini-yà, dandu dohó te dohó quida-nda”. ¹⁶ Doco mii-nsiá, ¿nansa quidá-nsiá vichi? Ndee gá cáhàn-nsiá. Mii-nsiá nduú-nsiá mii-nsiá cahan-nsiá. Doco mà váha cáhàn-ndà ducán. ¹⁷ Ñàyùcàndùá, (nsinuu inì-nsiá palabra yohó): nú ináhá-ndá nansa ndiá icà-ndà quida-nda, te có-quidà-ndàñá, dandu cuàchì nduá.

Ñà-ndùá nì cachi Santiago xì nècuàchì cuicà malu

5 Cunini vaha nsidaa mii-nsiá nècuàchì cuicà. Chicá vaha cuacu-nsiá, te cundoo-nsiá tnùnsí ini, vachi sà-itúú tnùndoho nahnú diquì-nsiá. ² Vachi nsidaa ñà-cuicà-nsiá, sàni cuchicueha; nsidaa sìcoto vico xí-nsiá, sàni cusiquidiá. ³ Nsidaa oro xì plata xi-nsiá, òhùn chicúehè sàni nandua; sàni nana ditnu-ña. Te divi ñà-jaàn cunduu testigu ñà-cundaà ini nèhivì (còni quidá víi-nsiá), te ducán icúmí quea na ian sàni saxì stná ditnu òhùn mà icà-nsiá, na ian nì xìxin cuñu-nsiá nì quidamà (ñà-cuàhà guá

tnùndoho cucumi-nsiá), vachi yáha ga sàni càyà ñà-ndùá icúmí-nsiá nihì-nsiá quivì xinu tiempu. ⁴ Te peón ndahví nì ndanihi xi cosecha xi-nsiá, nì dandàhvì uun-nsianè, vachi còni sáha-nsianè raya xi-ne nacua ndiá icà-nsiá, ñàyùcàndùá, raya xi-ne mà, na ian ndáhi stná-ña, te tiacú stná Stoho-ndà Señor, iními-yá quidá peón mà reclamu nùu-yá. Te cunaha-nsiá, cuàhà gá mil soldadu dandacú-yá nùu-xí. ⁵ Vico gá sàni sandoo-nsiá ñuhivì yohó; cuiisí gustu xi mii-nsiá sàni quida-nsiá. Doco nahi quisi sàni nei, te nì ndundatnù-sí, ducán nduú stná-nsiá; te vichi sàni sàà meru quivì cui-nsiá. ⁶ Vachi tùha stná-nsiá canicuàchi-nsiá sàhà nèhivì ndàcuisì inì-xi, te sàhà yuhù-nsiá xihì-nè; mientras mii-né, có-nàndúcu-nè nansa chindee-né mii-né.

Màsà cúhuún ini-ndà, vachi sà-itúú naxicocufin Jesús

⁷ Ñàni, iin-ni nì quidándéé ini-ndà dècuèndè sàà quivì naxicocufin Stoho-ndà Señor. Quida-nda na quidá iin nèhivì campu, ndiatú-né ndè cuun dàvì nùu, (dandu xitú-né); daaní ndiatú cuéyàà-nè dècuèndè cuun dàvì dásihì sàhà-ñá ducán cuida ndiaha viu xi-ne. ⁸ Te divi ducán stná ndohó, xiñuhu cundiatu cuéyàà-ndà dècuèndè naxicocufin Stoho-ndà Señor. Ñàyùcàndùá, vichi xiñuhu nacuahandee ini-ndà, vachi sà-itúú-yá ndixi-ya. ⁹ Te màsà cáhàn cuàchi-nda sàhà compañeru-ndà, ñàni, vachi nú ducán, dandu icúmí-yá danáni-yàndó, te cunaha-nsiá, sàni cuyatni ndisa quivì nsidandaà-yà sàhà-ndà. ¹⁰ Xiñuhu nsinuu stná inì-nsiá nansa nì cuu xi nècuàchì sàhana nì sacahàn cuenta xi Stoho-ndà Señor, cuàhà gá nì dandòhò nèhivì-né, doco iin-ni nì quidandee ini-nè. Ñàyùcàndùá, nacua nì quida nècuàchimà, ducan nì quida stná

ndohó vichi, ñání, ¹¹vàchi ndiaha gá nì quida-ne nì quidandee gá ini-nè. Te ináhá stná-ndà nansa nì cuu xi nècuàchì sàhana nani Job, iin-ni nì quidandee stná ini-nè, dandu después nì quee vii (ñà-ndúá nì cuu xi-né), vachi nì chindee Stoho-ndà Señor-nè. Ñàyùcàndùá, nàhà claru tùha ndisa Dios cuhi ini-yàndó te cundehè ndàhví stná-yàndó.

¹²Màsà nunca chinaha-nda Dios, ñání. Chuun cahnú nduá màsà quidá-ndá ducán. Ni màsà ndácùcahan stná-ndà an-sivi, ò ñuhiví. Còó. Ni-iin xichi màsà chínáhá-ndá ducán. Coò; vachi nú ni cachí-ndà “Jaan”, dandu divi ni cundúá, te ò nú ni cachí-ndà “Còó”, divi ñà-jaan nì cundúú stná. Ducan ni quida-nda sáhà' màsà ñihì-ndà castigu nùù-yá.

¹³Nú íá tñundoho yáha-nda, dandu xiñuhu càcàn tàhvì-ndà nùù-yá. Te nú cudî ini-ndà, dandu coto-nda alabanza xi-ya. ¹⁴Te nú cuhí-ndà, dandu cana-nda nècuàchì sahnú ndiaá xì nèhivì xí Dios quixi-ne caquin-nè seña aceite òni-ndà, te càcàn tàhvì-né nùù-yá sàhà-ndà, ndacùcahan-né quivì Stoho-ndà Señor. ¹⁵Te nú xiníndísá-ndá na xicàn tàhvì-né,

dandu càcu-nda nùù cuèhè mà, vachi icúmí-ndá nduvàha-nda quida-ya. Te nú íá stná cuàchi nì quida-nda, dandu cuicahnú stná ini-yà sàhà-ndà.

¹⁶Ñàyùcàndùá, ni nàhmà-ndà falta xi-nda nùù ñanìtnaha-nda, te càcàn tàhvì stnàhà-ndà sàhà-ndà sàhà-ñá nduvàha-nda quida-ya. Vachi iin nèhivì vaha, cuàhà gá ndiaá na xicàn tàhvì-né nùù Dios; cuàhà gá chindéa. ¹⁷Iin casu nduú Elías sàhana. Iin nèhivì ñuhiví nahi ndohó nì sanduu stná-nè, te nì xicàn tàhvì-né nùù Dios ñà-màsà cúun dàvì. Te ndisa, nì yàha ùnì cuià dava, te cóni cùun ni-iin dàvì. ¹⁸Daaní, tucu tu nì xicàn tàhvì-né nùù-yá, te nì ndesaha tú dàvì, vètuni nì cana tu itu.

¹⁹Nú íá iin compañeru-ndà nì tucù iin ichì có-ndùù ñà-ndáa, dandu ni càhàn-ndà xì-né áma naxicocufin-nè ichì váha, ñání. ²⁰Vàchi cunaha-nsiá, nú ni càhàn-ndà xì iin nècuàchì nì tucù ichì cuáchi, te ñihì-ndà natnahnù-nè ichì váha, dandu ndiaha gá queamà, vachi sàhà ndohó sàni càcu anima-nè, mà sàà gá anima-nè cuià; mate cuáhà gá cuàchi-ne nì ia, doco sàhà palabra xi-nda sàni ndutu nsidaámà.

Tutu Nuu Nì Tiaa San Pedro nùu Nèhivì xí Dios

1 Yùhù nduí Pedro, iin ana nì nihì chuun ndiaha nùu Jesucristu, (te tiaí tutu yohó) nùu mii-nsiá nècuàchì sàni xitià nihni inicutu ndé¹ ladu Ponto, ladu Galacia, ladu Capadocia, xì stná ladu Asia, xì ladu Bitinia. ²Mii-nsiá nduú stná-nsiá nèhivì nì nacàxin Yua-nda Dios, vèchi dècuèndè sàhana nì chitnùní ini-yà ducan. Te sàhà-ñá sàni nduhì stná anima-nsiá nì quida Espíritu ìi xí-yá, ñàyùcàndüá sà-iníni víi-nsiáyà vichi, te nì cuxio stná cuàchi-nsia nì quida nì Jesucristu. Pues vichi ni cúcúmí cuàhà-nsiá gracia xi-ya, te contentu ni cúndóó stná nsidaa-nsiá.

Iin tnùndé ini ndiaha icúmí-ndá nùu Dios

³Ansivéhé cahnú Yua-nda Dios, divi mii-yá ana cahvi stná Stoho-ndà Jesucristu, vèchi Yuamàni-yámà nduú-yá. Pues vichi sàni indehè ndàhví-yàndó ñà-nì xihì Jesucristu (sàhà-ndà), te nì natiacu-yà; ñàyùcàndüá, vètùni nì nacacu saa-nda ñuhiví ìi xí-yá, te vichi iá ndisa tnùndé ini xi-nda na ndoo-va-nda ñuhiví yohó. ⁴Te ndiaha gá icúmí stná-ndà nihitáhvì-ndà nùu-yá. Vèchi ndè gloria iá vaha nsidaa ñà-ndiaha ìi xi-ndàmà, te mà nunca sàà cusiquidiá, ni mà nunca sivi stná, dècuèndè nicanicuahàn icumíá cunahá. ⁵Te sàhà-ñá nihnú vaha ini-ndáyá, te ndiaá-yàndó xì poder xi-ya, ñàyùcàndüá vètùni nihì-ndà salvación xi-nda; te vichi sà-íá listu salvación mà, doco ndè sàà xinu tiempu, dandu cundaà vaha ini-ndà (ñà-ndiaha guá) iámà.

⁶Ñàyùcàndüá, cuàhà gá cudfi ini-ndà vichi, mate vihini sàyáha-nda cuàhà clase tnùndoho sacu tiempu. ⁷Vèchi ducán quidá-yá sàhà-ñá cunahà claru,

a xiníndísà ndisa-ndáyá, á coó, nacua quidá nèhivì xì oro, dadáà títi-néa nùu ñuhu sàhà-ñá cundaà ini-nè (a oro vaha nduá, á coó). Doco nú nihnú vaha ini-ndà Jesucristu, dandu chicá ndiaámà nùu oro, vèchi oro, mà úhì ndañuhá, doco nú iin-ni nihnú vaha ini-ndà mii-yá mate yáha-nda tnùndoho, dandu sàhà ñà-yùcán sàà-ndà ndee vaha-nda nùu-yá na quívi naxicocuñi-yà, te nihì stná-ndà cuàhà tnùñuhu ndiaha.

⁸Mii-nsiá, tàñáha ga cuninùu-nsiáyá, doco cúu ini-nsia sàhà-yá; te mate có-xini-ndáyá vichi, doco xiníndísá-ndáyá, te cudfi gá ini-ndà ñà-ndiaha guá (quidá-yá), te ni có-sàà-ndà cachi nsihi-nda ñà-cuàhà guá cudfi ini-ndà. ⁹Daaní, icúmí stná-ndà nihì-ndà càcu anima-ndà, vèchi divi sàhájàn nduá nì xinindisa-ndáyá.

¹⁰Sàhana nisa cahàn nècuàchì profeta ñà-ndùú razón xi-ya, nì cachitnùhu-ne nansa cuàhàn cuu xi ndohó tiempu vichi, te nihì-ndà cuàhà gracia. Doco cuàhà gá nì nacani ini nècuàchì sahnua-ma, vèchi cóni cúndáà ini-nè nansa iá salvación icúmí-ndá nihì-ndà tiempu vichi, ¹¹te nì cuni stná-nè cundaà ini-nè índu tiempu divi cuu nsidaájàn. Vèchi inácaá Espíritu ìi xí Cristu ini anima-nè, te nì cachitnùhu-ya xì-né ñà-icúmí Cristu ndoho-ya, dandu después naquihin-ya tnùñuhu ndiaha xí-yá. ¹²Doco después na ní dàtnùu gá Espíritu ìi sàxínitnùni-nè, dandu nì sàà-nè nì cundaà ndisa ini-nè ñà-màdi sàhà (tiempu xi) mii-né càhàn razón mà. Còó. Divi sàhà ndohó nì càhàn mà, te mii-né, cuisì-ní nì cachitnùhu uun-ne. Te vichi ndè ansivi sàni nuu Espíritu ìi xí-yá, te chindéé-yá nèhivì (xí-yá) ñà-cachitnùhu stná-nè razón ndiaha ma; teayùcàndüá, vichi mii stná-nsiá sàni xinitnùhu-nsia palabra mà. Te cunaha-nsiá, dècuèndè stná ángel xi

Dios, cuní stná-nè chicá cundaà ini-nè sàhà razón mà (nà-ndiaha guá`).

Ni cúníhnú ì ini-ndà na xicánúú-ndá ñuhiví yohó

¹³ Ñàyùcàndùá, ni nácuañandee ini-ndà sàxínítnùnì-ndà, te nacani sahnú ini-ndà; iin-ni ni cúníhnú vaha ini-ndà ñà-nihitàhvi-ndà cuàhà gá gracia na quívi naxicocufin Jesucristu, te cuninù-ndáyá. ¹⁴ Iin-ni ni quidá víi-nda na ian quidá iin dèhe-nda tùha cunini víi xì-nda. Te màsà nácóó-ndá mii-nda xího ndevàha-nda na ian nìsa quida-nda antes na táñàha ga cundaà vaha ini-ndà. Còó. ¹⁵ Nacua ì mii-yá ana ni cana xi-nda, ducánì quida stná-ndà, ni cúníhnú ì stná ini-ndà sàhà nsidaa chuun quida-nda. ¹⁶ Vàchi ducán cachí Dios nùu tutu xi-ya: “ì gá yùhù, ñàyùcàndùá, stná mii-nsiá ni cundúú stná-nsià nèhivì ì”.

¹⁷ (Cunaha-nsiá), iin-ni ndeníhí Yua-nda Dios nsidanicuú nèhivì; te nacua quidá iin iin-nda, ducán icúmí-yá nacuañà-yandó. Ñàyùcàndùá, nsidaa ndohó nècuàchì ndácùcahan xi quivì-yá, cuàhà gá xiñuhu yùhì-ndà, còtó mà cùdfì ini-yà sàhà ñà-ndùá quida-nda ñuhiví yohó. ¹⁸ Vàchi ináhá-ndá, sàni dānāà-yá sàhà cuàchi-nda, te ducán sàni càcu-nda nùu estilu ni nacoo xì-nda, vachi mànicùì chindeámàndó. Doco màdì oro ò plata ni dānāà sàhà cuàchi-nda, vachi cuisì iñàha ñuhiví yohó-ní nduámà. ¹⁹ Còó, cuisì nì ndiaha Cristu ni dānāà xì sàhà-ndà; na iin lelù còò ni-iñàha iá ni dòcò nùu Dios, ducán ni sanduu-ya. ²⁰ Vàchi dècuèndè na táyôo ñuhiví sàni chitnùnì ini Yua-nda Dios ñà-cuu xi Jesús ducán, doco cuisì dècuèndè tiempu vichi na xínu tiempu, dandu ni cuu ndisa xi-yá ducán sàhà-ñá (càcu-nda). ²¹ Te divi sàhà Jesús sàni nihì-ndà ni xinindisa-nda Yuamámì-yá.

Te sàhà stná poder xi Yuandiaha-yá ni natiacu-yà, dandu ni naquihin-ya tnùñuhu ndiaha xí-yá. Pues divi sàhà ñà-jaàn ni nihì-ndà cunihnu vaha ini-ndà Yua-nda Dios, te ni sàcòo stná iin tnùndé ini ndiatu-nda nùu-yá.

²² Vichi sàni chindee Espíritu ì xí-yá, te xiníndísá-ndá palabra ndacuisì xí-yá. Ñàyùcàndùá, sàni ndoo stná cuàchi anima-ndà, vātùnì cuu stnahá ndisa ini-ndà sàhà-ndà vichi, ñáni. Sàhàmà fuerte ndisa xiñuhu cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, te màsà dátíiáá úún-ndá quida-nda ducán. ²³ Vàchi sàni nacacu saa-nda ñuhivì ì xí-yá. Doco màdì nèhivì ñuhivì ni quidà-xì-nda ducán, còó, divi palabra ì xí Dios ni quida xi-nda ducán. Vàchi nsidaa nèhivì, xíhì-nè. Doco palabra mà, nicanicuahàn cunaha-ñá nùu-ndà na ian itiácúà nicanicuahàn. ²⁴ Vàchi nsidaa nèhivì ñuhiví, (yàchì nsihi-ne) nahi yucù pastu, te nsidaa ñà-vico xí-né, (yàchì nsihi stná) nahi ita yucù; vachi íchì yucù, te ndáhvà stná ita-ñà. ²⁵ Doco palabra sàni cachi Stoho-ndà Señor, còó, nicanicuahàn icúmíá coa. Te divi palabra mà nduú razón ndiaha sàni cachitnùhu nèhivì xì-nsiá.

2 Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacoo dahuun-nda nsidaa ñà-có-ndiáá. Màsà dándáhvì stnahá gá-ndà, ni màsà dānānì uun-nda nduu-nda nèhivì vaha. Te màsà cúbìdia stnahá stná ini-ndà, ni màsà cáhàn quini ga-ndà dìquì ñanìtnaha-nda. ² Na quidá mée tíquìn, yáha ga cudfì ini-vè tēndodo, ducán xiñuhu quida stná-ndà; xiñuhu cudìi cuàhà ini-ndà sàhà palabra ì xí-yá, vachi vaha ndisa; dandu nihì-ndà ndufuerté fe xi-nda. ³ Te nú ndisa sàni cundaà vaha ini-ndà màni gá ini Stoho-ndà Señor, dandu (vātùnì nihitàhvi-ndà ducán).

Nahi cimientu fuerte nduú Jesús

⁴⁻⁵ Vichi xiñuhu tnàtuu-nda nùu-yá, te quida-nda cuenta na ian nduu-nda yùu (cuàha vehe), te mii-yá nduú-yá nahi cavà xí cimientu, (doco màdi cimientu ndisa, vachi) itiácú-yà. Te mate ní cahíchi ini nèhivì-yá, doco nì cachi Dios ñà-ndùú-yá ana chicá ndiaá. Ñàyùcàndùá, nì cuàha-nda cuichuún-yàndó na ian quidáyúcún-yà iin vehe ndiaha-yá.

Daaní, nahi dùtù ìì xí-yá nduú stná-ndà; vátùni cuàha-ndayá promesa xi-ya, divi ñà-vàha ñuhú ini anima-ndà, vàchi sàhà (obra nì quida) Jesucristu icúmí Dios cudii ini-yà sàhà promesa mà.

⁶ Vàchi ducán cachí (Dios) nùu tutu ìì: Cunaha-nsiá, icúmí techuín iin ana sàà Ñuu Sión; cunduu-ya ana chicá ndiaá; te yáha ga cuàhà tnùñuhu cucumi-yá; cuàhà gá cundiaa-yà. Te chuun quida-ya cunduu nahi chuun xi cavà cahnú nduú cimientu xi vehe. Te mà nunca naxicocufin ini nèhivì ñà-nì xinindisá-né mii-yá.

⁷ Ñàyùcàndùá, nùu nsidaa ndohó nècuàchì xiníndisâ, ndiaá ndisa-ya, doco nùu nècuàchì có-xiníndisâ, cóó. Doco seguru icúmí cuu (nahi ejemplu nacánì sàhà) cavà nì cahíchi ini albañil, vàchi nì sàà cavà mà nì nandua yùu vico indúhu esquina vehe. (Pues ducán nì cuu stná xì mii-yá.) ⁸ Te vichi nduú stná-yà na iin yùu cahnú caquihì sàhà nèhivì (cahíchi ini xì-yá), te na ian nduá-nè, vàchi cudúchí ini-nè sàhà-yá. Ñàyùcàndùá icúmí-nè nihì-né (tnùndoho) nì chitnùnì ini Dios cuu xi-né, na ian caquihì sàhà-né, te nàcasàn-né, vàchi có-cùnì-nè cunini-ne.

⁹ Doco ndohó, cóó, vàchi sàni nacàxin-yàndó, te vichi nduu-nda dèhe (ndisa-ya). Te nahi dùtù xínduu stná-ndà, te xinúcuáchí-ndá nùu

rey xi-nda, divi mii-yá. Nèhivì ìì xí-yá nduu-nda vichi. Còò cá ana nduú Stoho-ndà, cuisì mii-yá. Pues sàhà nsidaájàn vátùni dacufià-ndà palabra sàhà ñà-ndiaha guá-yà, vàchi sàni tavà-yàndó nùu ichì ñáa, te nì cana-yàndó cunchicùn-ndà ichì ndé datnúu ndiaha-yá ini-ndà. ¹⁰ Te mii-nsiá, mate còò tnùñuhu ndiaha xí raza-nsià antes, doco vichi sàni sàà stná-nsià cunduu-nsia nèhivì xí-yá. Te mate còò stná ni-iin ana nì indéhe ndahví xì-nsiá antes, doco vichi (ndiaha gá) sàni indehè ndàhvì-yànsià.

Iin-ni ni cunchícùn-ndà Jesús mate xitnùhu nèhivì-ndó

¹¹ Cuàhà gá cuú ìni sàhà-nsiá, te sàhájàn cachí xì-nsiá ñà-màdi ñuhivì yohó nduú ñuu-ndà vichi. Ñàyùcàndùá sacúndáhvì nùu-nsiá ñà-màsà xího gá-nsià ñà-ndùú gustu quini iá ñuhivì yohó, vàchi sadíamà nùu ñà-vàha xi anima-ndà. ¹² Ndoó-nsiá mahì nèhivì có-ínáhá xí Dios, te ñàyùcàndùá xiñuhu quida vii-nsiá. Ñà-ndáa nduá, xitnùhu-ne mii-nsiá vichi; quini quidá-nsiá, cachí-nè, doco nú sàni xini-nè obra vàha quidá-nsiá, dandu quivì quixi (Dios ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchì nèhivì), dandu icúmí-nè sàà-nè ndanihi vàha-neyà.

¹³⁻¹⁴ Sàhà ñà-nì cùdì ini Stoho-ndà Señor sàhà-ndà, ñàyùcàndùá icúmí-ndá cunini-nda nsidaa nècuàchì nihì chuun vehechuún, a ducán nduú-né ana chicá cusáhnú, te ò nduú-né nècuàchì cucuáchí, vàchi nècuàchimà, quidáchuún-né cuenta xi nècuàchì chicá cusáhnúmá, te dandohó-né nsidaa ana có-quidá víi. Doco nú quidá víi-nda, dandu cudii ini-nè sàhà-ndà. ¹⁵ Te divi ducán cuní stná Dios, cuní-yà quida vii-ndà, dandu mate xitnùhu nècuàchì có-cùndáa inì-xi ndohó, doco icúmí-nè

ni-iin nêhivì, dandu vâtùni ndudava stná-nsiá xì-né.

⁷Daaní, mii-nsiá nècuàchì tiàa iá ñahàdihí-xi, xiñuhu cundoo manì-nsiá xì nècuàchimà nacua quidá iin nêhivì cundáa vâha inì-xi. Ináhá-nsiá, mà fuerte guá-nè, ñâyùcàndùá xiñuhu cuhi ini-nsiànè, vâchi iin-ni sàni nihitâhvi ndùu-nsiá vida ndiaha xí Dios. Te nú ducan ni quidá-nsiá, dandu mà cóo ni-iñàha cadì xì nùu palabra xi-nsia na hora xícàn tâhvi-nsiá nùu-yá.

**Nansa xiñuhu cunihnu ini-ndà nú
ni sâa-ndà ndoho-nda sâhà
iin chuun vii nì quida-nda**

⁸Cuisì inga palabra yohó cachi guè: iin-ni sàxínitnùní ni cúcúmi nsidaa-nsiá. Te cundehè ndâhvi stnahá stná-nsiá. Te cucuu stnahá stná ini-nsiá sâhà-nsiá, vâchi iin-ni ñaní xínduu-nda. Nsidaa-nda, iin-ni ni cuhí stnahá ini-ndà sâhà-ndà, te cunihnu ndahvi stná ini-ndà. ⁹Te nú sàni quida quini nêhivì xì-ndà, màsà nâchítácùhá-ndà nacua nì quida-ne xì-ndà. Te ò nú ni cânàhá-nè xì-ndà, màsà cânàhá stná-ndà diquì-né; cóo. Ni cãcàn tâhvi-ndà nùu Dios sâhà-né, vâchi cuàhà gá nì nihitâhvi-ndà na ní cana-yândó. ¹⁰Vâchi (dohó cachí tutu ì):

Nú cuní-ndà cucumi-nda vida ndiaha, te yâha vâha-nda, dandu xiñuhu cundoo-nda cuidadu ñà-màsà cãhàn quini-nda, ni màsà dándâhvi stnaha-nda. ¹¹Te màsà túcù-ndà inga ichi malu; cuisì-ní ñà-íá vii ni quida-nda. Te ni nándúcú stná-ndà nansa cundoo manì-ndà ñuhivì; cuàhà gá xiñuhu nacani ini-ndà nansa quida-nda ducán. ¹²Vâchi Stoho-ndà Dios, inúu-yá nsidaa nècuàchì nihnú vâha inì-xi, te iníní-yá na xícàn tâhvi-né. Doco

nècuàchì quidá sìquini, na ian xiní ùhì-yà nsidaa nècuàchimà.

¹³Nú puru chuun vâha quida-nda, dandu ¿a quidá quini nêhivì xì-ndà sâhàmà? ¹⁴(Ádi cóo); doco nú ni sâa-ndà ndoho-nda sâhà iin ñà-íá vii nì quida-nda, dandu ndiaha gá queé stná mà. Ñâyùcàndùá, màsà yúhí-ndà na cãhàn dana nêhivì xì-ndà, te ni màsà ndúlócô-ndà. ¹⁵Iin-ni ni cúníhnú víi ini-ndà Jesucristu ñà-ndùu-yá Stoho ndiaha-nda. Te nú ndácàn tnùhù-né nùu-ndà índù chuun nihnú vâha guá ini-ndà (mii-yá) ducán, dandu siempre cundoo tûha-nda naxiconihí víi-nda nùu-né. Doco viví-ni ni cãhàn tnùñuhu-nda xi-né. ¹⁶Màsà quidá-ndà ni-iin ñà-cui dandoho-xi sàxínitnùní-ndà después. Daaní, mate ndoó nêhivì xítñuhu xi ñà-vâha quida-nda ñà-ndùu-ndà nêhivì xí Cristu, có-quidámà, vâchi icúmí-né sâa-nè nducahan-ne.

¹⁷Doco nú sâha-ya lugar ndoho-nda, dandu chicá vâha ndoho-nda sâhà iin ñà-vii nì quida-nda, te màdiá sâhà iin falta xi-nda. ¹⁸Vâchi stná Cristu, nì ndoho stná-yà; iin xichi-ni nì ndoho-ya sâhà falta xi nsidaa ndohó nêhivì cuáchi ñuhivì, mate mii-yá, cóo ni-iin cuàchi ni quidá-yá. Te sâháyùcàndùá, vâtùni nì nihì-ndà nì nàcùndoo vâha-nda xi Dios. Ñà-ndàà nduá nì xihì iquicúñú-yà, doco espíritu xi-ya nì dãnátíacú xì-yá. ¹⁹Te divi espíritu xi-ya mà nì sâà ndé ndoó anima nì sandiadi, te nì cachitnùhu-ya xì-né iin razón. ²⁰Anima yucán nduú anima nêhivì cóni sâxíníndísâ sãnaha tiempu xi Noé na ní quidandee guá ini Dios sâhà nêhivì ñuhivì, te nì sandiatu-ya nì cuyucun barcu cahnú (xi Noé) mà. Te sacu nêhivì nì càcu nùu barcu mà, cuisì ùnà-nè nì càcu nì quida tècuí mà. ²¹Cunaha-nsiá, ejemplu nduú stná nsidaa ñà-jaàn, vâchi nduámà nahi ñà-cùhí-ndà tècuí

quìvì vichi, te cácu-nda sàhà-ñá nì natiacu Jesucristu. Doco ñà-cùhî-ndà mà, có-ndùá ñà-ndundoo uun ñuma icà-ndà, còò; ñà-xicàn tàhvi-ndà nùù Dios nduá, divi ñà-xicàn tàhvi-ndà ndundoo sàxinítnùnì-ndà. ²²Te mii-yá, ndè gloria sàmànuhù-yá, iá-yà ladu cuahá Yua-nda Dios vichi, te nsidanicuú àngel icúmí-nè cunini-neyà, mate àngel chicá cusáhnù nduú-né, te ò inga ana iín fuerte.

Nacoo dahuun-nda nsidaa ñà-có-íá vaha nisa quida-nda antes

4 Vichi xiñuhu (nsinuu ini-nda) nansa nì ndoho Jesucristu ñuhivì yohó, te dispuestu ni cúndóó-ndá ñà-ndoho stná-ndà, vàchi nú sàni ndoho stná-ndà ducán, dandu ñà-sàni nacoo-nda cuàchi-nda nduá. ²Vàchi nú nihnú ini-ndà ducán, dandu mà xího ndevàha ga-ndà ñà-chìcuéhè iá ñuhivì yohó na ian quidá nèhivì dava ga; vàchi puru ñà-vàha cudîi ini Dios cunduu ñà-quida-nda. ³Vàchi mii-nsiá, tiempu nì yàha xi-nda nisa quida ndevàha-nsia nacua quidá nèhivì có-ináhá xí Dios, vàchi cuàhà viciu nisa icumi-nsiá; cuàhà iñàha nisa xihò-nsiá, te nisa xini stná-nsiá; cuàhà escándolo nisa quida-nsia, vàchi nisa xihì cuahà-nsiá. Cuisì figura yùù nisa cahvi stná-nsiá antes, mate quini iá quida-nda ducán. Doco vichi, mà quidá gá xì nsidaa ñà-jaàn. ⁴Ñàyùcàndùá, ndulócò nècuàchì dava ga vichi, xítñuhu-ne mii-nsiá, có-cùndàà ini-nè índù chuun có-cùtnáhà gá-nsiá xì-né na quidá-né ñà-có-ndiàà mà. ⁵Doco (vaxì iin quivì) dandu icúmí nècuàchìmà nacua-nda-ne cuenta (sàhà nsidaámà) nùù mii-yá. Te sà-ítúú ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchi nsidaa-némà, na nècuàchì itiacú, te ducán stná nècuàchì sàni xihì. ⁶Ñàyùcàndùá, ndè stná nècuàchì nsii nì nihì-né nì xinitñuhu stná-nè razón

vàha xi-ya sàhà-ñá vátùnì cutiacu stná anima-nè vida xi Dios, mate na nisa itiacu-nè nì nihì-né castigu, vàchi nèhivì ñuhivì nì sanduu stná-nè.

⁷Cunaha-nsiá, sà-ítúú quivì nsiihì nsidaa iñàha. Ñàyùcàndùá, xiñuhu nacani vii ini-ndà, te cunihu cuahà ini-ndà càcàn tàhvi-ndà nùù Dios. ⁸Doco ñà-chicá xiñuhu nduú ñà-cuu cuahà ini-ndà sàhà ñanitnaha-nda, vàchi sàhà ñà-jaàn nduá mà úhì nandòdó-nda nsidaa falta nì quida nècuàchìmà mate cuàhà gá nduá.

⁹Xiñuhu nacuna-nda yehè nùù ñanitnaha-nda (nú xicánúú ndahví-nè), te màsà cùñáñá-ndá quida-nda ducán.

¹⁰Según nansa nì nihítàhvi iin iin-nda, ducán xiñuhu cunucuachi-nda nùù ñanitnaha-nda, vàchi ducán ndiá icà-ndà quida-nda xi gracia nì nihítàhvi-ndà nùù-yá, te cuàhà clase gracia nduá yohó. ¹¹Nú (sàni nihítàhvi) iin nèhivì càhàn-nè (palabra ì), dandu ni cùndúámà nahi meru palabra nì cachi mii-yá. Te nú xicánúú-ndá indéhe ndahví tnaha-nda, dandu ni quida-nda chuun jaàn xì nsidaa valor nihì-ndà nùù Dios. Nsidanicuú ñà-nduá quidà-ndà, xiñuhu quida vii-ndàñá sàhà-ñá sàà nèhivì naquimanì-né mii-yá sàhà Jesucristu. (Ansivéhé-yà), te nicanicuahàn ni cúsáhnù-yá, te ni queé stná cuàhà tñùñuhu xí-yá (inicutu), amén.

Dispuestu ni cúndóó-ndá ñà-ndoho-nda sàhà Jesucristu

¹²Mii-nsiá nècuàchì màni guá nùù, màsà ndulócò-nsiá nú ni yàha-nsia tñùndoho fuerte (quida nèhivì); cóndùá ñà-ndulócò-nsiá na ian nduájàn iin ñà-cóni nihnú ini-nsiá cuu xi-nsiá; còò. ¹³Xiñuhu cudii ini-ndà sàhámà vichi, vàchi ñà-davani ndohó stná-ndà nahi Cristu nduá. Daaní, quivì cuni-ndà (naxicocufin-yà) te nchií ndiaha-yá,

dandu yáha ga icúmí-ndá cudii ini-ndà. ¹⁴Te nansicáhán stná-ndà nú ni cáhàn quini nèhivì dìquì-ndà ñà-nchícùn-ndà mii-yá, vèchi Espíritu ndiaha xí Dios icúmí chindee xi-nda na yáha-nda ducán. Ñà-ndàa nduá, quini cáhàn-nè (xi-ndà) sàhà-yá, doco ndohó, còó. Tnúñuhu xí-yá nduá tavá-nda. ¹⁵Te nú icúmí-ndá ndoho-nda, màsà cúndúamà sàhà-ñà ni sàhní stnaha-nda, te ò ni quidácuífná-ndá iñàha, te ò ni quidá-ndà iin ñà-có-ndiàá, ò ni dáquíhvihyuhù-ndà nùu chuun xi inga nèhivì; còó. ¹⁶Doco nú sàhà-ñà nduu-nda nèhivì xí Jesucristu ndoho-nda, dandu màsà nunca cucahan núu-ndà sàhájàn. Còó, ñà-naquimanì-ndà Dios nduámà.

¹⁷Vèchi vichi sà-lá cuàhàn ndunda sàhà ndohó nècuàchì nduú dèhe ndisa-ya. Te nú mii-nda nduú nècuàchì primeru, dandu ¿indù iñàha icúmí yàha nècuàchì có-ndùlócò sàhà razón ndiaha xí-yá? ¹⁸Vèchi ndohó, nèhivì vaha xi-ya nduu-nda, te cuàhà gá ndoho-nda, dandu sàà-ndà nùu-yá. Te nú ducán nduá, dandu yáha ga ndahví cunduu castigu xi nèhivì malu quida guá xi cuàchi.

¹⁹Doco de todos modos, icúmí dava-nda ndoho-nda tiempu vichi, vèchi ducán ni chitnùnì ini mii-yá. Ñàyùcàndùá, iin-ni xiñuhu ñà-quida vii-ndà ñuhiví yohó, te nsinuu ini-ndà ñà-ini ndahà-yá iá anima-ndà, vèchi mii-yá nduú ana ni chitnùnì ini-xi cundoo-nda ñuhiví yohó, te vátùnì cahvi-nda xi-yá (ñà-cundiaa-yàndó).

Nansa xiñuhu quida nèhivì sahnú idónuu, xì stná nècuàchì cucuáchí

5 Vichi cuàhìn càhìn xi mii-nsiá nècuàchì cusáhnù jaàn. Yùhù nduú stnái iin nècuàchì sahnú dandacú. Cunaha-nsiá, yùhù ni xininùì nansa ni cuu na ní ndoho Cristu; te quivì natùì stná poder ndiaha xí-yá, dandu

icúmí cuni stnái ñà-jaàn, nahi mii-nsiá. ²(Ñàyùcàndùá, yùhù cachí xi-nsiá) ni cúnúu víi-nsiá nèhivì xí Dios ndoó jaàn, nacua quidá pastor xi riì xí-né. Doco ni cúndúá xi nsidaa voluntad xi-nsiá, màdiá fuerza ni quidá nèhivì xi-nsiá. Ni màsà quidá-nsiá chuun jaàn sàhà dihùn, còó; ñà-cùdñi inì-nsia ni cùndúá. ³Ni màsà cúníhnú ini-nsiá nduú-nsiá lamú xi nècuàchì ndiaá-nsiá. Còó; chuun xi-nsia nduá quida vii-nsiá, dandu cundehè stná nèhivì ndiaá-nsiá, te quida stná-nè nacua quidá mii-nsiá. ⁴Daaní, después na quívì naxicocufin mii-yá ana ndiaá xi nsidanicuu-nda, dandu nihì iin iin-nda iin ñà-vàha xi-nda cunduu iin corona ndiaha cuñuhu dìni-ndà, te nicanicuahàn coo vicoá.

⁵Daaní, mii-nsiá nècuàchì chicá cuachi, xiñuhu cunini-nsia ñà-ndúá xícachì nècuàchì sahnú dandacú. Cunaha-nsiá, nsidanicuu-nsiá, nicanicuahàn ni cúníhnú ndahvi inì-nsia, te cahvi tnahá stná-nsiá, vèchi Dios, sadí-yà nùu nsidaa nèhivì nducuéhè; doco nècuàchì nihnú ndáhví inì-xi, sáhatahvì-yànè gracia xi-ya. ⁶Ñàyùcàndùá, xiñuhu cunihnu ini-ndà ducán, vèchi ndahà Dios ñuhú nsidaa-nda, te fuerte-yà. Dandu después sàà stná iin quivì quee ndisa tññuhu xi-nda nùu nsidaa nèhivì quida-ya. ⁷(Doco vichi) nùu ndahà mii-yá ni ndóo nsidaa chuun nacánì ini-ndà sàhà-xí, vèchi nihnú vaha ini-yàndó.

⁸Nicanicuahàn xiñuhu cundoo-nda cuidadu, te cundoo tùha-nda, vèchi iá ana xicánúú xiní ùhì xi-ndà, divi nduú ñà-malu, te quidá-si na quidá sì-león, vèchi xicánúú-si ndáhì-si nandúcú-sí ñà-caxì-sí. ⁹Doco màsà cuáha-nda mii-nda ditá-sindó, iin-ni ni cúníndisá víi-nda mii-yá, te nsinuu ini-ndà ñà-divi ducán ndohó stná dava ga ñani-ndà ndoó inicutu ñuhiví. ¹⁰Cunaha-nsiá, cuisì Dios nduú

ana sáhatahvì xì-ndà gracia, te divi stná-yà sàni cana-yàndó ñà-cundoo ndiaha-nda nùù-yá nicanicuahàn quida Jesucristu. Ñàyùcàndùá, mate ndoho-nda vichi, doco ñà-yáha-ni nduá. Te mii-yá, icúmí-yâ nsida viì-yá anima-ndà, te nacuàha-yàndó valor. Icúmí-yâ nacuàhandee stná ini-yàndó, te chindee-yándô ñà-màsà queé-ndá nùù ichì váha. ¹¹Te vichi ni queé gá más trùñuhu xí-yá, te iin-ni ni cúsáhnû stná-yà dècuèndè nicanicuahàn. Amén.

**Ñà-ndùá ni cachi Pedro na
ní ndaquìndèè-né xì
nèhivì tiaá-né nùù-xí**

¹²Iin ñani-ndà quidá víi ndisa nduú Silvano. Te divi mii-né nduú

ana xichúin ñà-tiàí tutu tii yohó ndé cáhìn xì-nsiá sàhà ñà-cundaà inì-nsia nansa xiñuhu quida-nda, te cundaà stná inì-nsia ñà-divi gracia ndiaha xi Yua-nda Dios nduá (sàni nìhì-ndà). Ñàyùcàndùá, iin-ni ni cúníndísâ víi-nsiá gracia mà.

¹³Nuu Babilonia yohó ndoó stná nèhivì nì nacàxin stná Yua-nda Dios nahi mii-nsiá, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. Daaní, yohó iá stná Marcos, iin nècuàchì nduú nahi dèhi, te cásàhú stná-nè xì-nsiá. ¹⁴Te mii-nsiá, nacasàhú màni stnahá stná-nsiá entre mii-nsiá.

Ni cúndóó cueé nsidaa mii-nsiá nècuàchì nduú nèhivì xí Jesucristu. Sà-íá.

Tutu Ùì Nì Tiaa San Pedro nùu Nèhivì xí Dios

1 Yùhù nduí Simón Pedro, iin ana xinúcuáchí nùu Stoho-ndà Jesucristu. Te divi nùu mii-yá nì nihí chuun ndiaha quidé. Te vichi tiaí tutu yohó nùu nsidaa mii-nsiá nècuàchì iin-ni sàni nihitáhvi stná gracia ndiaha xí-yá ñà-cunindisá-nsiáyà. Vàchi ducán nì chitnùní ini-yà quida-nda, divi mii-yá ana chiigá ndàcuisi inì-xi. Dios nduú-yá, te cahvi-ndayá, vachi mii-yá nduú ana nì dàcácu xi-nda. ²Pues vichi ni cúcúmí-nsiá cuàhà gracia xi-ya, te contentu ni cúndóó-nsiá sàhà-ñá ináhá-nsiá mii-yá xì (Yuamáni-yá) Dios.

Nansa ndiá icà nèhivì xí Jesucristu quida-ne

³Cunaha-nsiá, fuerte gà mii-yá, te ndiaha gá quidá-yá, ñàyùcàndùá nì cana-yàndó ñà-cunaha-ndayá. Dandu nì chindee ndudu ìì xí-yá ndohó, te nì nihitáhvi-ndà nsidanicuú ñà-ndùá xiñuhu ñà-cundoo ndiaha-nda nùu-yá, te cahvi-ndayá nacua ndiá icà-ndà. ⁴Te sàhà-ñá fuerte guá-yà, te ndiaha guá-yà, ñàyùcàndùá nì cundiatú-ndà cuàhà gá ñà-vàha ndiatu-nda cuu xi-nda, te dècuèndè ndulócô-ndà ñà-ndiaha guá palabra sàni cachi-yà. Vachi sàhà palabra mà vètùnì cucumì stná-ndà meru vida xi anima mii-yá, te ducán nihì ndèè stná-ndà naco-nda modo sìquini icúmí nècuàchì dava ga ñuhivì yohó, divi modo cudû guá ini-nè quida-ne. ⁵Te divi sàhà-ñá nì cachi-yà xì-nda palabra mà, ñàyùcàndùá xiñuhu cuàhandee ini-ndà (cunchicùn-ndàyá) chicá viì. Pues vichi sà-xiníndisá-ndáyà, doco xiñuhu cutùha stná-ndà cunihnu viì ini-ndà. Daaní, xiñuhu sàà stná-ndà mànihì vaha ini-ndà (sàhà ichi-yá). ⁶Daaní,

xiñuhu cutùha stná-ndà cadì-ndà nùu mii-nda. Daaní, xiñuhu cutùha stná-ndà quidandee ini-ndà; daaní, xiñuhu cutùha stná-ndà cunihnu vaha ini-ndà mii-yá nicanicuahàn. ⁷Daaní, xiñuhu cutùha stná-ndà cunihnu manì ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda; daaní, xiñuhu sàà stná-ndà cuu stnahá ndisa ini-ndà sàhà-ndà. ⁸Vachi cunaha-nsiá, nú ni cútùha vaha-nda nsidaa ñà-jaàn, te quida ndisa-ndañá cumplir, dandu màdì uun-ni cundoo-nda nùu Stoho-ndà Jesucristu; ni màdì uun-ni quea ñà-ináhá-ndáyà. ⁹Doco nèhivì còò ñá-vàha ma ini anima-xi, có-cùndáà vaha ini-nè, na ian quidámáxiní-nè, te có-nsinúú gà ini-nè nansa nì quida Dios na ní nsidandoo-ya cuàchi-ne. ¹⁰Ñàyùcàndùá, chicá vaha cunsihi ini-ndà cundoo-nda seguru ñà-ndùu-ndà nèhivì nì nacàxin-ya, te nì cana-ya. Vachi nú ni quida ndisa-nda ñà-vàha jaàn, dandu mà sàà-ndà tucù-ndà ichì cuàchi. ¹¹Còò, ndiaha gá icúmí quixi cuàhà gracia xi mii-yá ana nì dàcácu xi-nda, divi Stoho-ndà Jesucristu, te dayáha stná-yàndó ñuhivì ìì xí-yá ndé dandacú-yá nicanicuahàn. ¹²Ñàyùcàndùá, cunf dansínuu ga inì mii-nsiá nansa (quida-nsia), mate sá-ináhá-nsiá iyuhu sàhámà vichi, te nihnú vaha inì-nsia palabra ndàcuisi nì xinindisá-nsiá. ¹³Doco yùhù tuxí inì, mientras itiàcù-ve ñuhivì yohó, chicá vaha dansínuu inì mii-nsiá nansa xiñuhu cunihnu ini-nsiá. ¹⁴Vachi ináhí sà-itúú quivì icúmí cui nacua nì cachi Stoho-ndà Jesucristu xí. ¹⁵Doco icúmí nanduquí nansa cui nsinuu inì-nsia palabra yohó nú sàni xihì.

Nansa nì xini Pedro nì natnuù ndiaha Jesús

¹⁶Cunaha-nsiá, palabra ìì nì cachitnùhu-nsi xì-nsiá, màdì cuentu nì nachuhun tnahá uun nèhivì màña

nduá. Còò, vèchi sàni xininùu-nsí ñà-ndiaha guá iá Stoho-ndà Jesucristu, ñàyucànduá, nì nacani-nsi xì-nsiá sàhà poder xi-ya, xì nansa icúmí stná-yà naxicocufin-yà. ¹⁷ Vèchi nsiùhù, nì xini-nsi na ní tavà Yua-nda Dios tnùñuhu ndiaha xí-yá, te nì natnuù fuerte-yà. Dandu ndiaha gá nì càhàn Yuamáni-yá sàhà-yá na ní cachi-yàmà: “Dèhemaní nduú ana yohó, te cudfi ini sàhà-yá”. ¹⁸ Nsiùhù, nì inini-nsi ñà-jaàn na ní sàhàn-nsi xì-yá dinì yucù ì yucán, te nì tiacu-nsi nì càhàn (Yuamáni-yá) ansivi.

¹⁹ Ñàyucànduá, sàhà ñà-jaàn chicá más nàhà claru ñà-ndacuisi nduá nì cacachi profeta nisa cahàn sàhà-yá sà-naha; te vichi ndiá ìcà-ndà cunihnu vaha ndisa ini-ndà palabra xi nècuàchimà, vèchi palabra mà, ndiaha gá datnúà sàxinítnùnì-ndà na iin ñuhu nchií fuerte ndé iin tnúú, te iin-ni icúmí chindee stná-màndó dècuèndè quivì danátnùu ndiaha-yá nùu (nèhivì ndoó inicutu ñuhivì). Daaní, quivì jaàn (icúmí-yá datnúu-yà ini anima-ndà na ian) quidá sitnúu cahnú cachítnùhu ñà-sàcuàhàn tùinuù inga quivì.

²⁰ Cenaha-nsiá, chuun cahnú nduú ñà-sàà-ndà cundaà vaha ini-ndà nansa iá palabra ì nì cachítnùhu nèhivì sàhana ma, te nì tiaa-neà nùu tutu. Màdi sàhà cuisì sàxinítnùnì ndohó cui sàà-ndà cundaà vaha ini-ndà nansa cuní cachàmà. ²¹ Vèchi nèhivì ì sàhana ma, màdi inì-ni mii-né nì chítnùnì ini-nè ñà-nduá nì cachi-nè sàhà mii-yá. Còò, divi Espíritu ì xì-yá nduú ana nì dàtnùu xì sàxinítnùnì-nè, te nì cachi-nè ñà-nduá nì cachi-nè.

Màsà nácufítnùhú-ndà ñà-tnùhù chináhá nèhivì

2 Tiempu sàhana ma nì sandoo stná tètñhù ñuu-nsi, datiaá uun-tè càhàn-te cuenta xi Dios. Doco vichi

ndé ndoó stná mii-nsiá icúmí casaà stná tètñhù nahi tè-sàhana ma. Te icúmí-tè daquíhvi dèhé-te iin dàñhù chináhà-te. Ndé icúmí stná-te nacuaà-té Stoho-ndà Señor, mate sáni dànaà-yá sàhà cuàchi-nda. Doco cuisì mii-té quidá quini-tè xì mii-té, ñàyucànduá yàchì icúmí-tè ndañuhu dahuun-tè. ² Doco cuàhà gá nèhivì icúmí tenchicùn xì ichì siquini mà, dècuèndè sàà stná-nè cahíchì ini-nè ichì ndacuisi-yá. ³ Te tètñhù mà, ñà-cuàhà guá cuú ini-te sàhà dihùn, ñàyucànduá, vico uun icúmí-tè càhàn-te xi-nsiá ñà-dandahví-te mii-nsiá, te ducán nsidandahví stná-te mii-nsiá. Doco dècuèndè sàhana sàni cachi Dios ñà-icúmí-tè cunsida-tè cuàchi-tè, te sà-ítuú sàà stná quivì ndañuhu dahuun-tè.

⁴ Stná ángel nì sanduu mozo xi-ya, na ní caquida-ne cuàchi, cóni xicáhnù ini-yà sàhà-né, vèchi nì sàcùnuhni-nè cadena, te nì ndiachi-né ndé cahà andea ndé iin tnúú, te yucán ndiatú-né dècuèndè sàà quivì ndundaà sàhà cuàchi-ne. ⁵ Stná nèhivì ñuhivì sàhana, cóni dácacu Dios-nè, vèchi cuàhà gá cuàchi-ne nì-ia, teayucànduá nì quixi diluviu diquì-né. Doco tiàa nani Noé, còò. Nì càcu-ne. Cunaha-nsiá, cuàhà gá nì càhàn stná nècuàchimà xì nèhivì sàhana ma áma quidá ví stná-nè, doco (cuisì) Noé mà xì inga ùsà gá tnaha-ne nì càcu. ⁶ Daaní, stná ñuu Sodoma xì ñuu Gomorra, nì xixìn nsiha, ndé cuisì yàà-ñá nì ndòò, vèchi iin castigu xi mii-yá nì sanduu tnùndoho ma, áma yúhì stná nsidaa gá nèhivì malu icúmí cundoo ga ñuhivì quivì nùu-xì. ⁷⁻⁸ Doco ñuu mà nisa ia stná iin nècuàchì vaha nani Lot. Te yáha ga nì cuduchi ini-nè sàhà modo siquini xi nèhivì ñuu mà. Vèchi yucán iá-nè mahì nècuàchimà, te nsiquivì iníni-né, te indéhe-né ñà-quini guá quidá nècuàchimà. Ñàyucànduá yáha ga nì ndòò cahan-ne sàhà

nècuàchìmà. Daaní, na (ní nihì ñuu mà tnùndoho), nì dácácu Dios-nè nùájàn. ⁹Pues sàhà ñà-yùcán nàhà claru, tùha ndisa Dios tavà-yá nèhivì vàha xi-ya nùu tnùndoho yàha-ne nì cùí. Te ináhá vàha stná-yà nansa cuàhàn-yà quida-ya xì nèhivì malu vichi, itnífí-yá cuenta sàhà-né ndè cachi sàà quivì juiciu, dandu ndoho-ne. ¹⁰Te nècuàchì chicá icúmí ndoho nduú nècuàchì quidá sìquini guá xì mii-xí nacua nduú gustu xi-ne, te cahíchì stná ini-nè ñà-nduá dandacú mii-yá nùu-né.

Vàchi tètñhù mà, atrevidu gà-te, mii-té xínduu-tè mii-té. Mà ía yuhù-té; quini ga cáhàn-te sàhà ana fuerte (xi-cánúú) ansivi. ¹¹Doco cunaha-nsiá, ndè ángel xi Dios, có-cànàhá quini-ne na cáhàn-nè sàhà falta xi ana fuerte mà nùu Stoho-ndà Señor, mate chicá cuàhà poder xi-ne (nùu témà), te chicá dandacú stná-nè.

¹²Doco tèmà, mate có-sàa-te cundaà inì-te sàhà iin chuun, doco quini ga cáhàn-te sàhà-ñá. Nahi quisi có-cùndáà inì-xi xínduu-tè, te quidá-te na ian còò anima-te. Ñàyùcànduá, divi icúmí cuu xi-té na ian cùu-xì quisi yùcù, cuisi ndoo-si ñuhivì sàhà-ñá tniì nèhivì-sí, te cahni-nési; pues divi ducán icúmí cuu stná xì tètñhù mà, icúmí-tè ndañuhu ñahuun-tè ñà-sànì cuchicuehe anima-te. ¹³Iin castigu ùhì nduá nihì-té, divi nacua nì quida-tè xì ñanìtnaha-tè. Doco vichi cudí inì-te quidá-te ndéni ñà-sìquini nì cui ndui (ò ñuú) nì cùnduá. Ñàyùcànduá, ndohó, ndoo cahan-nda sàhà escándalo xíquida guá-te. Mate sàhàn stná-te ndé ndoo-nda vicò xì-ndà, doco dandahví uun-tè, vachi cudí gá inì-te dandahví-te.

¹⁴Indéhe stná-te nsidaa nècuàchì ñàhà, te cuní-te dàvá diquì-tené. Có-nàcòó-te cuàchì quidá-te. Te nèhivì mà-fuerte anima-xi, mà úhì dandahví-tené. De por sí, cuàhà inàha xího stná-te cucumi-té. Doco icúmí-té

nihì chíhàn-te. ¹⁵Vàchi sàni nacoo-tè ichì váha mii-yá, te sàxínchicùn-te ichì malu nacua nì quida Balaam dèhe Beor sànaha; iin nècuàchì xinítúí nì sanduu nècuàchìmà, doco cuàhà gá nisa cuu ini-nè sàhà dihùn; mate iin chuun có-ndiàá nduá, doco quida-neà sàhà dihùn. ¹⁶Doco nì nihì-né iin conseju vàha nùu burru xi-ne, có-íá vàha ñà-nduá quidá-né, nì cachi-si xi-né. Mate quisi nduú-si, doco nì cáhàn-si na iin nèhivì, te nì sadì-si nùu nècuàchìmà ñà-màsà quidá-né chuun loco cuàhàn-nè quida-ne nì cùí.

¹⁷Cunaha-nsiá, na iin pozo ndé nì ndoco tècuí, ducán xínduu tètñhù mà. (Còò ni-iñàha níhì-ndà) nùu-té, nahi vicò tàchí, còò ni-iñàha nihá. Ñàyùcànduá icúmí-tè sàa-te iin xaan ndé iín tnúú ndúchí, te nicanicuàhàn cundoo-tè yucán, cachí Dios. ¹⁸Doco vichi, fuerte cáhàn-te na ian yáha ga ndiáa-te. Doco puru palabra chicuéhè nduá cachí-te, vachi chináhà-te ñà-vàtùni quida ndevàha-nda nansa ni nì cui; vátùni íá ñà-cuñuhu quini ini-ndà, cachí stná-te; te sàháyùcànduá, nádítá-te cuàhà nèhivì ladu xi-tè, dècuèndè stná nèhivì sà-itúú càcu nùu ichì malu mà nì cùí. ¹⁹Libre cundoo-nda, cachí-te xi nèhivì, doco mà cùí, vachi ndè stná mii-té, dandacú stná cuàchì-tè nùu-té. Te nú sàni cundee inàha nùu-ndà, dandu có-ndóò gá ndisa-nda libre. ²⁰Vàchi ni cachí-ndà íá iin nèhivì, te nisa cundaà vàha ini-nè sàhà Stoho-ndà Jesucristu, te nì càcu stná-nè nùu modo sìquini xi ñuhivì yohó; doco nú tucu tu ni dácà dìni-né, te cundee cuàchì ma nùu-né, dandu chicá quini queamà nùu ñà-primeru. ²¹Vàchi chicá vàha màsà cúnítnùhu-ne sàhà ichì váha-ya nì cùí, te màdiá nì xinitnùhu-ne, dandu después nì naxicocuín tu ini-nè, te nì nacoo-ne palabra ì nì cachi-yà xì-né. ²²Doco

cunaha-nsiá, ducán cuú stná xì-né nacua cachí dichu sàhà sìhina: “Nì nsihi nì ndusan-sì, dandu naxícocuñin tu-sì saxí-sì ñà-jaàn; te ò nacua quidá stná cochi, nú sàni xichi-sì, dandu tucutu ndécahnu-sì mahì ndèhì tuí nihní-sì”.

Icúmí naxicocuñin Stoho-ndà Jesús ñuhiví

3 Ñà-úi nduá tiaí nùu-nsiá vichi, ñani màní. Te nùu ndúu carta xi sàni quide lucha nacuaàhandee inì mii-nsiá sàhà-ñá ducán nsinuu ini-nsiá nacani vii ini-nsiá. ²Te cuní stnáì nsinuu inì-nsiá nansa iá palabra xi Dios nì cachitnùhu nèhivì ì sàhana, xì stná palabra nì sàcùnaha-nsiá nùu nsiùhù nècuàchì nì nihì chuun nùu Stoho-ndà Señor nì dàcácu xi-nda, vèchi palabra xi mii-ya nduá.

³Doco iá inàha chicá cuní cundaà inì-nsiá. Cunaha-nsiá, na sàà quivì xínu tiempu, dandu icúmí ndecoyo nèhivì cuàcùndiaa (sàhà ichi-yá). Icúmí-nè quida ndevàha-ne xì mii-né nansa ni nì cui. ⁴Te dohó icúmí-nè cachi stná-nè: “¿Índù ní xini-nsì naxicocuñin-yà nacua nì cachi-yà? Vèchi dècuèndè sàhana na ní xihì xì-ndà, còò ni-inàha, vèchi iin-ni iá ñuhiví vichi nacua nì sàcòà quivì primeru”, cachi-nè. ⁵Doco na cachí nèhivì ducán, cui sí quidámáxiní-nè sàhà nansa nì cuu sàhana na ní sàcòò ansivì, te nì xínu stná ñuhù íchì mahì tècuí, nsidanicuú ladu ñuhù-te. Pues nsidaa ñà-jaàn nduá nì dandàcú Dios, te ducán nì cuu. ⁶Doco sàhà divi tècuí mà ní ndañuhu stná ñuhiví sàhana ma, vèchi nì dàhvia dàvì inicutu. ⁷Doco ansivì xi ñuhiví iá vichi, sàhà divi palabra nì cachi-yà antes mà iá stná orden xi-ya ñà-ìcúmíá coco nsiha, cui sí ndiatú-yá ndè cachi sàà quivì ndundaà sàhà cuàchi nèhivì malu, dandu coco ñuhiví, te ndañuhu stná nsidaa nècuàchì malu mà.

⁸Doco iá iin palabra cuní nsinuu ini-nsiá, ñani màní. Cunaha-nsiá, mate imindaa quivì, te ò mil cuià nduá, doco iin-ni nduá nùu Stoho-ndà Señor. ⁹Ñàyucàndùá, mate cachí nèhivì ¿índù chuun cucuèè-guá cuu ñà-nduá nì cachi-yà? doco còò; màdi ñà-cò-ndùlòcò-yà nduá; ñà-quidandéé cahnú ini-yà sàhà-ndà nduá, vèchi có-cuní-yà ndañuhu ni-iin-nda; còò; ñà-nì sàà nsidaa-nda naxicocuñin ini-ndà sàhà cuàchi-nda nduá cuní-yà.

¹⁰Doco cunaha-nsiá, (nanáá) icúmí sàà quivì quida ndisa Stoho-ndà Señor (nacua nì cachi-yà); na ian có-nihnú ini nèhivì quixi tècuìhnà ñuú, ducán coo. Dandu yáha ga fuerte icúmí caha ndee, te ndañuhu dahuun ansivì; te nsidaa ñà-nduá nì cuyucun ñuhiví, icúmíá dàà títiá, te coca, te ndañuhá, vèchi ñuhiví yohó xì nsidaa ñà-íá nùá, icúmíá coco nsiha.

¹¹Pues vichi, sàhà-ñá sà-ináhá-ndá icúmí ndañuhu nsidaájàn, ñàyucàndùá xiñuhu ñà-cunsihi ini-ndà cacuanu vii-ndà ñuhiví nacua cuní mii-yá, te cunihnu ì stná ini-ndà. ¹²Siempre ni nsínúú ini-ndà ñà-ìcúmí sàà quivì xí Dios, te quida-nda nacua cui quida-nda ñà-nì sàá yàchà. Vèchi quivì yucán icúmí chiñuhu Dios ansivì, te coca, dandu ndañuhu dahuan; te nsidaa stná ñà-nì cuyucun ñuhiví, icúmíá ndutea, te coca. ¹³Doco ináhá vâha stná-ndà ñà-después icúmí nàcòò stná inga ansivì saa xi ñuhiví saa nacua nì cachi-yà xì-ndà, te ñuhiví saa ma, puru ñà-íá vii icúmí coo nùá.

¹⁴Pues, ináhá vâha-nda ducán icúmí cuu, ñani màní, ñàyucàndùá, cuàhà gá xiñuhu cunsihi ini-ndà cundoo maní-ndà ñuhiví, màsà cóó ni-iin falta xi-nda, ni màsà cóó ni-iin mancha anima-nda. Te iin-ni ni coó ducán dècuèndè quivì naxicocuñin-yà.

¹⁵Te nú dacueé-yà, te quidandee gá ini-yà sàhà-ndà, dandu xiñuhu cuni-hnu ini-ndà ñà-cuisi sáha-yàndó tiempu càcu-nda nduájàn. Te divi ñà-jaàn nduá sàni tiaa stná ñani mànì-ndà Pablo na ní tiaa-ne iin carta nùù-nsiá antes. Nchichí gà tiaá-né, vachi ducán nì ñihítáhvi-né. ¹⁶Te nùù nsidaa carta xi-nemà, cachítnùhu stná-nè sàhà chuun tiaí yohó. Ñà-ndaà nduá ùhì cundaà ini-ndà dava ñà-nduá cachí-nè nùù carta mà. Ñàyùcànduá, nèhivì có-sàà cundaà ini-xi, dasívì uun-ne palabra mà, vachi nèhivì có-xiníndisâ vaha nduú-né. Te divi ducani dasívì stná-nè dava ga tutu ì xí Dios, doco (ndahví-nè), vachi cuisì icúmí-nè sàà-nè ndañuhu-né sàhámà.

¹⁷Doco mii-nsiá, sà-ínáhá-nsiá nansa iá nsidaa ñà-jaàn, ñani mànì. Ñàyùcànduá, cuidadu ni cùndóó-nsiá sàhà tètñùhù có-ndùlócò sàhà ley xi Dios, còtó nadítá-te mii-nsiá ladu xi-tè, te sàà-nsiá quee-nsia nùù ichì váha nchícùn vii-nsiá vichi. ¹⁸Te sacúndáhvi stnáì nùù-nsiá ñà-nì cúnsihi inì-nsia nansa cucumi gá-nsiá más gracia xi Stoho-ndà Jesucristu, xì nansa ñhì stná-nsiá cunaha váha-nsiyà, vachi mii-yá nduú ana nì dàcácu xi-nda.

Ansivéhé cahnú-yá ndè quívì vichi, te nicanicuahàn. Amén.

Tutu Nuu Nì Tíaa San Juan nùu Nsidaa Nèhivì xí Dios

Nansa iá vida ndiaha xí mii-yá

1 ¹⁻² Cuní-nsì càhàn-nsì xì-nsiá sàhà mii-yá. Dècuèndè antes quesaha ñuhiví, sà-íá-yà. Te nsiùhù, sàni inini-nsì nì càhàn-yà; sàni xininùu-nsiyà, dècuèndè sàni tniì ndahà stná-nsì icà-yá. Te mii-yá nduú ana nì quixi xì palabra ì cachíntùhu nansa cutiacu ndiaha anima-nda. Te sàhà mii-yá itiacú-nda. Ñàyùcàndüá, (nì quixi-ya) ndè ñuhiví yohó, te nì xini nèhivì-yá. Dècuèndè stná nsiùhù, nì xininùu stná-nsiyà, ñàyùcàndüá, vichi cachíntùhu-nsi, te dansíntùu ini-nsì mii-nsiá sàhà-yá, vàchi mii-yá nduú ana sáhatahvì xì vida ndiaha nicanicuahàn. Nùu Yuamáni-yá nisa ìa-ya, dandu nì quesaa-yà ñuhiví yohó, te nì xini-nsiyà. ³Te ñà-ndüá nì xini-nsì, te nì inini-nsi, divi nduá cachíntùhu-nsi xì-nsiá sàhà-ñá iin-ni nì cúníhñú vaha stná ini-nsià nacua quidá nsiùhù. Te nacua nihnú ini-nda Yua-nda Dios xì Dèhemani-yá Jesucristu, ducán nihnú stná ini-yà ndohó. ⁴Te vichi, sàhà-ñá cuní-nsì ñà-chicá cudìì ini-nsiá, ñàyùcàndüá disáhà-xí tiaá-nsí ñà-yòhó nùu-nsiá.

Na ian nchií ndai luz, ducán iá anima Dios

⁵Cunaha-nsiá, palabra yohó nduá nì inini-nsi nì cachi Dèhemani-yá (xì-nda), te ñàyùcàndüá dohó cachíntùhu stná-nsì xì-nsiá ñà-nahi luz nchií ndai, ducán nduú stná (anima) Dios, (vàchi micuúsi ñà-vàha nduú-yá), te ni-iyuhu có-nihnú ini-yà ichì ñáa. ⁶Ñàyùcàndüá, nú nì cachí-nda iá vaha-nda xi-yá, doco xicá stná-nda ichì ñáa, dandísá, tnuhu-nda, te có-nchícùn-nda ichì ndàcuúsi-yá. ⁷Doco nú xicánúú víi-nda, datnúú-yà

sàxiníntùnì-nda, te nihnú vaha ini-nda nacua nihnú ini mii-yá, dandu mà úhì cundoo manì tàcá nsidaa-nda. Te nì Dèhemani-yá Jesucristu nsidándóó xì nsidanicuú cuàchi-nda.

⁸Nú nì cachí-nda có-ndùu-nda nèhivì cuàchi, dandu ñà-dàndàhvì-nda mii-nda nduá, te ducán nàhà xicà có-nihnú ini-nda palabra ndàcuúsi. ⁹Doco nú nì cuáha-nda cuàchi-nda, dandu icúmí-yá quida ndisa-ya cumplir, mà dándàhvì-yàndó, seguru cuicahnú ini-yà sàhà-nda, te nsidandoo-ya nsidaa ñà-có-ndiáá ñuhú anima-nda. ¹⁰Doco nú nì cachí-nda còò cuàchi nì quida-nda, dandu ducán queá na ian ndeníhí tnuhú-ndáyà. Te nú ducán, dandu nàhà xicà, tàñàha ga sàà-nda cunihnu ini-nda palabra xi-ya.

Jesucristu nduú ana càhàn nihni sàhà-nda nùu Dios

2 Nahi dèhe míí xínduu-nsia, ñàyùcàndüá tiaí palabra yohó nùu-nsiá ñà-màsà quidá-nsiá cuàchi. Doco nú iá ana nì quida iin cuàchi, dandu (nì cúnáhá-nê) iá stná ana càhàn nihni sàhà-nda nùu Yuandiaha-nda. Te ¿ana quidá ducán? Divi Jesucristu, vàchi mii-yá, ndàcuúsi ini-yà. ²Te divi sàhà ñà-ndüá nì quida-ya nì xihì-yà sàhà cuàchi-nda, ñàyùcàndüá, mà nsínúú gà ini Yua-nda Dios sàhà-ñá. Te màdì cuúsi sàhà cuàchi ndohó nì xihì-yà, còò, vàchi nì dānāà stná-yà sàhà cuàchi nsidanicuú nèhivì ñuhiví. ³Te vichi nú nì chívàha-nda ñà-ndüá cachí-yà, dandu vātùnì cundaà ini-nda ñà-sàni xini stnàhá ndisa-nda xi-yá nduá. ⁴Doco nú cachí iin nèhivì ináhá-nèyà, doco có-chívàha-ne ñà-ndüá cachí-yà, dandu (cundaà ini-nda), tnuhu-né, có-nihnú ndáà cuúsi ini-nè palabra xi-ya. ⁵Doco nú quidá-né cumplir ñà-ndüá cachí-yà, dandísá sàni sàà-nè cuu ndisa ini-nè sàhà-yá, te ducán vātùnì cundaà ini-nda

iin nêhivì xí-yá sàndùú-né. ⁶ Vâchi nú ni cachí-nè nêhivì xí-yá nduú-né, dandu ndiá ìcà-né quida vii stná-nè nacua ni quida mii-yá.

**Ñà-ndúú palabra saa
dandacú Dios chivàha-nda**

⁷ Màsà cúcáhan-nsiâ iin ley saa nduá tiaí nù-nsiá vichi, ñàni. Còó, ley yucán nduá, divi ley ni xinindisá-nsiá na ní quihvi-nsia ichì-yá, vâchi divi ley yucán nduú palabra ni xinitnùhu-nsia daa. ⁸ Doco cunaha-nsiá, nahi ley saa nduú stná ñà-ndúú tiaí nù-nsiá yohó. Te nú nsinúú ini-nsiá nansa ni quida mii-yá (na ní ìa-ya yohó), xì nansa (quidá stná-yà) xì ndohó vichi, dandísá vâtùni cundaà ini-nsiá, ley saa nduá, vâchi cueé-ni cueé-ni làcà iyuhu iín tnúú ini-ndà, te vichi ndiaha gá sàdàtnúú-yà sàxínítnùnì-ndà sàhà-ñá cundaà ini-ndà nansa iá ñà-ndácuisì.

⁹ Nú iá iin ana cachí sàdàtnúú Dios sàxínítnùnì-xi, doco có-xiñùhù-né ñànìtnaha-ne, dandu ichì ñáa nduá nchícùn ì-né dècuèndè vichi. ¹⁰ Doco nêcuàchì cuú inì-xi sàhà ñànìtnaha-xi, mii-né ndisa, iin-ni datnúú Dios sàxínítnùnì-nè, te có-nàcánì ini-nè sàhà inga iñàha cuida cuàchi-ne. ¹¹ Doco nêcuàchì có-xiñùhù xì ñànìtnaha-xi, tàñàha ga tnùú ndiaha sàxínítnùnì-nè. Xicá ñáa-né, ni có-sàha tnunì ini-nè índù cuàhàn-nè, vâchi iín tnúú ini anima-nè ñà-sàni quihin-ne ichì ñáa.

¹² Hijos míos, tiaí tutu yohó nù-nsiá sàhà-ñá sàni xicahnú ini-yà sàhà cuàchi-nsia (na ní xinindisá-nsiáyà), te ni ndacùcahan-nsiá quivì-yá. ¹³ Stná mii-nsiá nêcuàchì sahnú, tiaá stnâi palabra yohó nù-nsiá ñà-sà-ìnhá stnahá stná-nsiá xì mii-yá ana itiacú nicanicuahàn. Daaní, mii-nsiá nêcuàchì chicá cuachi, tiaá stnâi nù-nsiá ñà-sàni cundee-nsiá nù ñà-malu.

Hijos, ñà-yòhó tiaí nù-nsiá sàhà ñà-sàni sà stná-nsiá ni xini stnâhá-nsiá xì Yuandiaha-nda. ¹⁴ Te mii-nsiá nêcuàchì sahnú jaàn, tiaá stnâi ñà-yòhó nù-nsiá ñà-sà-ìnhá stnahá stná-nsiá xì mii-yá ana itiacú nicanicuahàn. Daaní, mii-nsiá nêcuàchì chicá cuachi, tiaá stnâi ñà-yòhó nù-nsiá sàhà-ñá fuerte gá anima-nsiá, vâchi nihnú ndisa ini-nsiá palabra ì xí Dios, te sàni cundee stná-nsiá nù ñà-malu.

¹⁵ Ni-iin-nsia, màsà cúú ini-nsiá sàhà ñà-ndúú modo xi ñuhiví yohó, ni màsà xího stná-nsiá ñà-ndúú iá nùá. Vâchi nú ni cuú ini-ndà sàhà modo xi ñuhiví yohó, dandu (nàhà xicà) ñà-có-cúú ini-ndà sàhà Yua-nda Dios nduá. ¹⁶ Vâchi nêhivì nihnú inì-xi ñuhiví yohó, xího cuàhà-né quida cahnú-né cuàchi-ne xì iquicúñú-nè, te xího stná-nè cundehè-né cuàhà iñàha có-ndiáá, te nducuehè stná-nè sàhà ñà-ndúú icúmí-nè. Doco nsidaa ñà-jaàn, có-ndúú ñà-cùdî ini Yua-nda Dios sàhà-xí. Còó, ñà-cùdî ini nêhivì ñuhiví yohó nduá. ¹⁷ Doco ñuhiví yohó, icúmíá nsiha, te mà níhì gá nêhivì ñà-ndúú nisa xihò guá-nemà. Doco ana quidà-xì ñà-ndúú cachí Dios, nicanicuahàn cundoo ndiaha-né.

**Nansa cundaà ini-ndà índù ñà-ndúú
ñà-ndáa, te índù ñà-ndúú ñà-tnùhù**

¹⁸ Hijos míos, na ian vâxi xínu tiempu yohó nduá. Te sàni xinitnùhu-nsia icúmí quixi iin ana nduú contra xi Jesucristu, divi nduú Anticristu. Doco dècuèndè stná tiempu vichi ndoó stná cuàhà contra xi-ya. Ñâyùcàndúá, vâtùni cundaà ini-ndà ñà-vâxi xínu tiempu yohó nduá. ¹⁹ Tiaa xínduu contra xi-ya, antes nisa cutnahá stná-nè xì-ndà, doco vichi sàni quecuaán-né, vâchi cóni ía ndisa-ne ladu xi-nda, vâchi nú nêhivì ladu xi-nda nduú-né ni cùí, dandu dècuèndè vichi cutnahá ì-né xì-ndà. Doco, còó,

sàni quecuaán-né sàhà-ñá cunahà xicà ñà-díin ladu iá-nè.

²⁰⁻²¹ Te mii-nsiá, nùu mii-yá ana chicá ìl sàni ñihítàhvi sàxínítnùn-nsiá, te sà-ínáhá nsidaa-nsiá ñà-ndúú ñà-ndáà. Te ñà-sà-ínáhá-nsiámà, ñàyùcàndúá tiaí tutu yohó nùu-nsiá, màdì sàhà-ñá có-ínáhá-nsiá, vàchi ndisa, ínáhá-nsiá ñà-ndúú ñà-ndáà. Te sàhà-ñá nduá palabra ndàcuisì, ñàyùcàndúá ni-iyuhu mà cúndúá ñà-tnùhù.

²² Te ¿ana chicá nduú tètñhù ndisa? Divi tiàa cachí sàhà Jesús ñà-có-ndúú-yá Cristu ndiaha nì quixi nùu Dios. Cunaha-nsiá, contra xí Jesucristu nduú ana cachí: “Còd ana nduú Yua-nda Dios, ni còd stná Dèhemanì-yá”. ²³ Nú ni cachí-ndà: “Còd Dèhemanì-yá”, dandu ducán queá ñà-sàni nacuaà stná-ndà Yua-nda Dios. Doco nú ndácùcahan-nda Dèhemanì-yá, dandu Yua-nda Dios iá vaha stná xì-ndà.

²⁴ Ñàyùcàndúá, mii-nsiá, nicanicuahàn xiñuhu cunihnu inì-nsia palabra xi-yá, divi palabra nì xinitnùhu-nsia sàhana. Nú iin-ni nì cúníhnú ini-ndà ñà-ndúá nì xinitnùhu-nda daa, dandu iin-ni cunduu stná-ndà ñèhivì xí Dèhemanì-yá, ñèhivì xí Yua-nda Dios. ²⁵ Te mii-yá, sàni quida-ya comprometer ñihì-ndà vida ndiaha nicanicuahàn.

²⁶ Cunaha-nsiá, tutu yohó tiaí nùu-nsiá sàhà-ñá cundaà vaha inì-nsia sàhà ñèhivì tnùhù cuní dandahví xì-nsiá. ²⁷ Doco mii-nsiá, sàni nduhii sàxínítnùn-nsiá nì quida-ya, te ducání iá dècuèndè vichi; còd necesidad dacuahá inga ñèhivì mii-nsiá, vàchi sàni nsida ìl-yá sàxínítnùn-nsiá, te dècuèndè vichi chindéámà mii-nsiá, vátùnì cundaà ini-nsiá sàhà nsidaa iñàha, vàchi palabra ndàcuisì nduá nì chinaha-yà, còd ni-iin ñà-tnùhù nduá. Te divi nacua nì chinaha-yà mii-nsiá antes, divi ducán xiñuhu quida stná-nsiá

vichi, nicanicuahàn ni cúníhnú ini-nsiá cunduu ìl-nsiá ñèhivì xí-yá.

²⁸ Hijos míos, vichi cachí xì-nsiá: iin-ni nì cúndúú-ndá ñèhivì xí-yá, dandu quivì naxicocufin-yà, mà yúhì-ndà, ni mà cúcáhan nùu-ndà cundehe-yándò. ²⁹ Ináhá-ndá, ndàcuisì ini-yà. Ñàyùcàndúá nú nihnú ndàcuisì stná ini ndohó, dandu vátùnì cundaà ini-ndà ñà-sàni sàà-ndà cunduu ndisa-nda dèhe-ya nduá.

Dèhe ndisa Dios nduu-nda, cachí San Juan

3 Hijos míos, na cuàhà guá cuú ini Yua-nda Dios sàhà-ndà, vàchi sàni ñihítàhvi-ndà cachi-yà xì-ndà ñà-ndúu-ndà dèhe ndisa-ya. Te divi xínduu-nda. Ñàyùcàndúá, ñèhivì ñuhivì yohó, có-nàcúnì-nè ndohó, vàchi ni mii-yá, cóni nàcúnì-nèyà daa. ² (Cachí xì) mii-nsiá nècuàchì màni guá nù ñà-vichi sàndúu-ndà dèhe ndisa-ya. Te mate tánàha ga datú-ya nùu-ndà índù forma nùu-xí sàà-ndà cunduu-nda, doco ínáhá-ndá quivì naxicocufin-yà, dandu nahi mii-yá nanduu-nda, vàchi mimí nacua iá-yà, ducán icúmí-ndá cuni-ndà nùu-yá. ³ Ñàyùcàndúá, nú ducán nihnú ini-ndà ñà-icúmí-ndá cuni-ndà nùu-yá, dandu cuàhàn-nda nsidavì-ndà anima-ndà, ndoa nacua iá ndoo stná anima mii-yá.

⁴ Nú tùha ñèhivì quida-ne cuàchi, dandu ñà-càhìchì stná ini-nè ley xi-ya queámà, vàchi nsidanicuú cuàchi, ñà-có-sàha ley xi-ya nduá. ⁵ Sà-ínáhá-nsiá ñà-dìsàhà-xí nì quixi-ya ñuhivì yohó; ínáhá-nsiá nì quixi-ya ñà-dandutu-yá cuàchi-nda. Doco mii-yá, còd ni-iin cuàchi ni quidá-yá. ⁶ Nsidaa ndohó nècuàchì nduú ndisa ñèhivì xí-yá, mà tùha-nda quida ga-ndà cuàchi. Doco ana tùha quida ducán, tàcùnì-nè mii-yá, ni tàcùnì stná-nè nansa iá modo xi-ya. ⁷ Hijos míos, màsà cuàha-nsia

dandahví ni-iin nêhivì mii-nsiá, vâchi (ináhá-ndá ñà-ndáa nduá yohó): nú quidáví-nda, dandu (vâtùni cachi-ndà) ndàcuisì ini-ndà nahi mii-yá. ⁸Nècuàchì tûha quida-xi cuàchi, iá-nè ladu xi ñà-malu, vâchi ñà-malu, dècuèndè yutè ñuhivì xì dècuèndè vichi, iin-ni quidá-si cuàchi. Te (ináhá-ndá) índù-ñá disáhà-xí nì quixi Dèhemani Dios ñuhivì yohó: divi sàhà-ñá dandutu-yá nsidaa ñà-ndúá quidá quisi mà.

⁹Nsidaa ana nduú dèhe ndisa Dios, mà túha-ne quida-ne cuàchi, vâchi mii vida saín xi Dios ñuhú ini-nè, te mà sàà-nè quida-ne ducán, vâchi dèhe ndisa-ya nduú-né. ¹⁰Mà úhì cundaà ini-ndà ana nduú dèhe-ya, te ana nduú dèhe ñà-malu. Iin nècuàchì có-quidá víi, ò iin nècuàchì có-cùú ini-xi sàhà ñanìtnaha-xi, có-ndúú-né nêhivì xí Dios. ¹¹Vâchi sàhana na ní xinitnùhu-nsia razón ndiaha sàhà-yá, te iin-ni dècuèndè vichi, ducán nì sàcùnaha-nsiá ñà-nì cùú stnahá ini-ndà sàhà-ndà. ¹²Màsà quidá-ndá na nì quida Caín (sàhana). Iá-te ladu xi ñà-malu, ñàyùcàndúá nì sahnì-té ñanì-te. Te ¿índù chuun nì sahnì stnàhá-te? Divi sàhà-ñá nì xini-te có-quidá víi mii-té, te ñanì-te, quidá víi-né.

¹³Ñáni, màsà ndúlócò-ndà nú indéhe-nda có-xiñùhù nêhivì ñuhivì ndohó.

¹⁴Divi sàhà-ñá cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, ñàyùcàndúá cundaà ini-ndà sàni yàha-nda ladu xi Dios ndé cutiacu anima-ndà nicanicuahàn; có-íá gà-ndà ladu ndé xíhi anima-ndà.

Nú có-cùú ini iin nêhivì sàhà ñanìtnaha-ne, dandu náhà xicà tàñáha ga yàha-ne ladu ndé itiacú anima-ndà. ¹⁵Vâchi nsidaa ana có-xiñùhù xì ñanìtnaha-xi, ndudává-né xì iin tè-sàhnì. Te ináhá-ndá, ni-iyuhu vida ndiaha có-ñùhú anima iin tè-quidá ducán. ¹⁶Te vichi sàni sàà-ndà nì

cundaà vâha ini-ndà nansa ndiá icà-ndà cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà, vâchi sàni xini-ndà ñà-ndúá nì quida mii-yá, nì xíhi-yà cuenta xi-nda. Ñàyùcàndúá, ndiá icà stná-ndà cundoo-nda dispuestu cui-ndà sàhà ñanìtnaha-nda. ¹⁷Vâchi nú indéhe iin nêhivì iá necesidad nùù iin ñanìtnaha-ne, te có-indéhe ndahví-nè nècuàchimà, mate algu icúmí-nè, dandu ñà-jaàn cundaà ini-ndà có-cùú ini-nè sàhà Dios. ¹⁸Hijos míos, màsà cáchí uun-nda ñà-cùú stnahá ini-ndà sàhà-ndà; màsà cáhàn uun-nda cáchí-ndà ducán. Xiñuhu ñà-quida ndisa-nda cumplir, te quida stná-ndà obra nùù ñanìtnaha-nda.

¹⁹Nú ni quida-nda ducán, dandu vâtùni cundaà ndisa ini-ndà palabra ndàcuisì nduá sàncícùn-ndà, te mà yúhí gà-ndà sàhà anima-ndà nùù Dios. ²⁰Vâchi nú dayúhí cuàchi-nda mii-nda, dandu (xiñuhu nsinuu ini-ndà), cahnú Dios xi-nda, te ináhá-yá nansa iá nsidaa iñàha. ²¹Doco te nú còò ni-iñàha dayúhí xì anima-ndà, dandísá mà yúhí-ndàyá, (ñani) màní, ²²vâtùni càcàn tàhvi-ndà nùù-yá, te nìhi-ndà ñà-ndúá xicàn-ndà, vâchi chívàha-nda ñà-ndúá cáchí-yà, te quida-nda ñà-ndúá cudí ini-yà sàhà-xí. ²³Te ¿ndíá nduá nì dandácú-yá nùù-ndà? Divi ñà-cahvi-nda xi Dèhemani-yá Jesucristu, te cuu stnahá stná ini-ndà sàhà-ndà nacua nì cachi-yà xi-ndà. ²⁴Te nú chívàha-nda ñà-ndúá cáchí-yà, dandu ñà-sàni ndée anima-ndà ini anima mii-yá nduá, te iá stná-yà ini anima ndohó. Te sàni sàhatahvi stná-yàndó Espíritu Ìi xí-yá, te ñàyùcàndúá, vâtùni cundaà ini-ndà iá ndisa Dios ini anima-ndà.

Nansa quidá Espíritu Ìi xí Dios, xì nansa quidá stná espíritu xì ana nduú contra xì Cristu

4 Mii-nsiá nècuàchì màni guá nùí, màsà cúníndísá ndevàha-nsia

ñà-nduá cachí nêhivì nú cachí-nè Espíritu ìì dacáhàn xì-né. Còó, vâchi xiñuhu-ñá quida-nsia prueba, a ndisa Dios dacáhàn xì-né, á coó. Vâchi cuàhà têtñùhù sàni quesaha xicánúú ñuhiví vichi, te cachí-te ñà-cuenta xi Dios cáhàn-te. ²⁻³Doco nú ndisa Espíritu ìì xí Dios dacáhàn xì iin nêhivì, dandu cuàhàn-nè candisá-né cachi-nè: “Ñà-ndáa nduá, nì sàcòo cuerpu Jesucristu, te nì tùinuù-yá ñuhiví yohó”. Ducán xiñuhu cachi-nè, dandu cundaà ini-ndà, divi Dios dacáhàn xì-né. Doco nú có-càchí-nè ducán, dandu cundaà ini-ndà màdì Dios dacáhàn xì-né; còó, iin espíritu iá ladu xi contra xi Cristu dacáhàn xì-né. Te sà-ìnáhá-nsiá icúmí quixi ana nduú contra xi Cristu. Doco cunaha-nsiá, vichi sà-lá espíritu xi tèmà ñuhiví yohó.

⁴Hijos míos, nêhivì xí Dios xínduu-nda, te sàni cundee-nda nùù nêhivì (xínchicùn xì contra xi Cristu), vâchi chicá fuerte mii-yá iá nùù anima-ndà, te chicá mà fuerte mii-sí xicánúú guá ñuhiví yohó. ⁵Nêhivì (nchícùn contra xi-ya) mà, cuisì modo xi ñuhiví yohó nihnú ini-nè, te ñâyùcànduá, modo xi ñuhiví yohó cáhàn-nè, te compañeru-nè, divi ducán nihnú stná ini-nè, te cudfí ini-nè cunini-ne ñà-nduá cachí guá nècuàchimà. ⁶Doco ndohó, nêhivì (nihnú ini xì) Dios nduu-nda. Te nsidaa ana ináhá xí-yá, cudfí ini-nè cunini-ne palabra cáhàn-ndà. Doco nècuàchì có-nduú nêhivì xí-yá, có-cùnì-nè cunini-ne. Ñâyùcànduá, ducán nduú modo cundaà ini-nda a ndisa Espíritu ìì chindéé xí iin nêhivì, te ò iin espíritu malu dandahví xì-né.

Cuú ndisa ini Dios sàhà nsidaa nêhivì

⁷Nicanicuahàn ni cúcúú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, (ñani) màní, vâchi divi ñà-jaàn nduá cuní Dios quida-nda.

Nsidaa ana cuú ini-xi sàhà ñanìtnaha-xi, dèhe ndisa Dios nduú-né, te ináhá stnahá-né xì-yá. ⁸Doco nsidaa ana có-cúú ini-xi sàhà ñanìtnaha-xi, có-ìnáhá-nê Dios, vâchi mii-yá, de por sí ducaní cuú ini-yà sàhà nêhivì. ⁹Divi ñà-jaàn nduá disáhà-xí nì techuún-yá mindaa Dêhemani-yá nì quixi ñuhiví yohó sàhà-ñá nihi-ndà vida ndiaha nicanicuahàn. Sàhámà sàcùndàà vâha ini-ndà ñà-cúú ndisa ini Dios sàhà-ndà. ¹⁰Vâchi màdì ñà-sàni cuu ini ndohó sàhà mii-yá nduá, còó; divi ñà-cúú ini mii-yá sàhà ndohó nduá, te sàháyùcànduá nì techuún-yá Dêhemani-yá nì quixi-ya nì xihì-yà sàhà-ndà, dandu mà nsínúú gà ini-yà sàhà cuàchi-ndà.

¹¹Pues cunaha-nsiá, nú ducán tantu guá cuú ini Dios sàhà-ndà, dandu ndiá icà stná-ndà cucuu stná ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda, ñani màní. ¹²Ni-iin nêhivì, tàñáha ga cuni-nè meru nùù Dios. Doco nú cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà, dandu vâtùni cundaà ini-ndà ñà-ini anima-ndà iá-yà, te chindéé-yândô sàà-ndà cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà nacua ndiá icà-ndà. ¹³Te sàni sàhatahvì stná-yândó Espíritu ìì xí-yá. Ñâyùcànduá cundáà ini-ndà ñà-sàni ndèe anima-ndà ini anima mii-yá nduá, te mii-yá, iá stná-yà ini anima ndohó. ¹⁴Te nsiùhù, sàni xinìnùù-nsí ñà-nduá nì quida Yua-nda Dios nì techuún-yá Dêhemani-yá nì quixi-ya ñà-dacácu-ya nêhivì ñuhiví. Ñà-jaàn nduá cachítnùhu-nsí xì nêhivì. ¹⁵Vâchi nú sàni cachi vate-nda ñà-divi Dêhemani Dios nduú Jesús, dandu iá Dios ini anima-ndà, te sàni ndèe stná anima-ndà ini anima mii-yá.

¹⁶Sàni xini-ndà ñà-cúú ndisa ini-yà sàhà-ndà, te sàni xinindisá stná-ndà ñà-jaàn. Vâchi mii-yá, de por sí ducani cuú ini-yà sàhà nêhivì. Ñâyùcànduá, nú iin-ni cuú stnahá stná ini-ndà

sàhà-ndà, dandu vətùni cundaà ini-ndà ñà-sà-lá anima-ndà ini anima mii-yá, te mii-yá, iá stná-yà ini anima ndohó. ¹⁷Ducán iá sàhà ñà-nì sàà-ndà cuu ndisa ini-ndà sàhà-yá, dandu na sàà quivì juiciu, vətùni cunihnu ini-ndà, mà yúhí-ndà, vèchi na ian nihnú ini mii-yá, ducán nihnú stná ini ndohó na ndoó gá-ndà ñuhiví yohó. ¹⁸Te nú cuú ndisa ini-ndà sàhà-yá, dandu sadfàmà nù ñà-yúhí-ndà. Doco nú yúhí-ndà, dandu dandóhàmàndó. Te cunaha-nsiá, nsidaa ana yúhí, cumàni vá sàà-nè cuu ini-nè sàhà-yá modo ndiá ìcà-nè.

¹⁹Ndohó, cuú ini-ndà sàhà-yá, vèchi dihna mii-yá nì quesaha cuú ini-yà sàhà-ndà. ²⁰Doco vihini cachi iin nèhivì ñà-cúú ini-nè sàhà-yá, mate iá iin ñanìtnaha-ne có-xìñhù-né. Pues nú ducán, dandu (nàhà claru) dandahví uun-ne. Vèchi nú có-cúú ini-ndà sàhà iin nèhivì sàni xininù-ndà, dandu ¿nansa cui cuu ini-ndà sàhà iin ana tãñáha ga cuninù-ndà nahi Dios? ²¹Cunaha-nsiá, nsidaa ndohó nècuàchì cuú inì-xi sàhà-yá, sàni dandàcú stná-yà nù-ndà ñà-nì cùú stná ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda.

Nansa cundee-nda nù nèhivì malu ñuhiví yohó

5 Nú sàni xinindisa-nda ñà-divi Cristu nì quixi ansivi nduú Jesús, dandísá, dèhe Yua-nda Dios xínduu-nda; te nú cuú ini-ndà sàhà mii-yá ana nduú Yua-nda, dandu cuàhàn-nda cuu stná ini-ndà sàhà nsidaa dèhe-ya. ²Vèchi nú cuú ini-ndà sàhà-yà, te chívàha-nda ñà-ndùá cachí-yà, dandu cundaà ini-ndà, cuú ndisa ini-ndà sàhà ñanìtnaha-nda xínduu stná dèhe-ya. ³Vèchi ñà-chívàha-nda ñà-ndùá nì cachi-yà, divi ñà-cúú ndisa ini-ndà sàhà-yá queé stná mà. Te ñà-ndùá dandàcú-yá, mà cúnáñá-ndá chivàha-ndañá. ⁴Vèchi cunaha-nsiá,

nsidaa ana nduú dèhe ndisa-ya, nicanicuahàn icúmí-nè cundee-né nù nèhivì malu ñuhiví yohó. Vèchi divi sàhà-ñá xiníndísá-ndá mii-yá, ñà-jaàn nduá disàhà-xí níhì-ndà cundee-nda nuù nècuàchìmà. ⁵Vèchi ¿ana gà cui cundee-xi nù nsidaa nèhivì malu ñuhiví yohó? Cuisì nèhivì xiníndísá-xí Jesús ñà-ndùú-yá Dèhemanì Dios cundee.

Ñà-ndùá cachítnùhu xi-nda sàhà Dèhemanì Dios

⁶Nì quixi Jesús ñuhiví yoho, te nì cuhì-yá xì tècuí, te nì xitìa stná nì-yá. Màdi cuisiá nì cùhì-yá xì tècuí nduá; còó, divi sàhà-ñá nì cuítìa stná nì-yá nduá nì quixi-ya. Te Espíritu ì xí-yá nduú ana datnúú xì anima-ndà sàhà nsidaájàn, vèchi micuísì ñà-ndàà nduá cachí Espíritu ì.

⁷Cunaha-nsiá, nù gloria na ian ndoó ùni ana cachítnùhu xi-nda sàhà stná mà, divi Yua-nda Dios, xì (Dèhemanì-yá nani) Palabra ì, xì stná Espíritu ì xí-yá. Doco imindaa mii-yá nduú-yá. ⁸Te ñuhiví yohó, ùni stná modo iá cundaà ini-ndà sàhà Jesús, vèchi Espíritu ì xí-yá nduú iin ana cachítnùhu sàhà-yá; te iá stná tècuí nì cuhì-yá, xì stná nì-yá nì xitìa. Sàhà nsi-ùni modo jaàn cundáà ini-ndà sàhà-yá, doco iin-ni razón ndiaha nduú nsidaámà.

⁹Cunaha-nsiá, nú nèhivì ùni cachítnùhu xi-nda iñàha, mà úhì xiníndísá-ndá palabra xi-ne. Te nú ducán, dandu chicá más ndiá ìcà-ndà cunindisa-nda razón ndiaha sàni cachitnùhu Dios sàhà Dèhemanì-yá, vèchi iá ñà-ndùá sàni cachi-yá. ¹⁰Te ndohó, ináhá-ndá palabra ndàcuisì nduá, vèchi ñuhá anima-ndà, te ducán ñuhú stná anima nsidaa ana xiníndísá-xí Dèhemanì-yá. Doco nècuàchì có-xiníndísá, (ndahví-nè), vèchi ducán queá na ian ndaníhí tnúhú-nè Dios,

vàchi có-xìníndísâ-né ñà-ndúá sàni cachi-yà sàhà Dèhemanì-yá. ¹¹⁻¹²Te divi ñà-yòhó nduá sàni cachi-yà: íá nansa nihìtâhvi-ndà vida ndiaha nicanicuahàn quida-ya, te Dèhemanì-yá nduú ana sáhatahvi xì vida mà. Ana inácaá Dèhemanì-yá anima-xi, sà-icúmí-nê vida ndiaha ma, te ana cóò-yá anima-xi, cóò stná-mà nùù-né.

Ni càcàn tàhvi-ndà nùù Dios sàhà-ñá nihì-ndà gracia

¹³Palabra yohó tiaí nùù mii-nsiá nècuàchì cahvi xi Dèhemanì-yá, te ndácùcahan xi quìvi-yá áma sàà-nsiá cundaà vâha inì-nsia ñà-sàni nihì ndisa-nda vida ndiaha nicanicuahàn. ¹⁴Te vichi có-yûhî-ndà càcàn tàhvi-ndà nùù-yá, vâchi nú iin chuun vâha nduá xìcàn tàhvi-ndà, dandu iníni-yá, ináhá-ndá. ¹⁵Te nú iníni-yá na xìcàn tàhvi-ndà ducán, dandu ináhá-ndá sà-icúmí-ndá ñà-ndúá nì xìcàn-ndà, ndéni iñàha nì cui ni cùndúá.

¹⁶Nú xiní-ndà iin nècuàchì iin-ni cahvi stná xì-yá ñà-nì quida-ne iin cuàchi có-ndúú cuàchi cui-ndà sàhà-xí, dandu xiñuhu càcàn tàhvi-ndà nùù-yá

sàhà-ñá nì nihì-né cutiacu va-ne, nú ndisa có-ndúá iin cuàchi cui-ndà sàhà-xí. Vâchi íá cuàchi cui-ndà sàhà-xí, te nú sàni quida iin nèhivì-ñá, dandu mà càcàn tàhvi-ndà nùù-yá sàhà-né. ¹⁷Nsi-daa ñà-có-ndiáá, cuàchi nduá. Doco íá cuàchi mà cúí-ndà sàhà-xí.

¹⁸Cunaha-nsiá, nú dèhe ndisa Dios nduu-nda, dandu có-quidá ndevâha ga-ndà cuàchi. Te ndiáá stná Dèhemanì-yándô sàhá màsà tníí ñà-malu-ndó.

¹⁹Divi Dios nduú Yuandiaha-nda, ináhá-ndá, doco nsidaa gá nèhivì ñuhivì, ndahà ñà-malu ndoó-né.

²⁰Te ináhá-ndá nì quixi Dèhemanì-yá, te nì sàà-ndà nì cundaà ini-ndà nì quida-ya, vâtùni nì xini stnaha-nda xi mii-yá ana nduú Dios ndisa; te nì ndèe stná anima-ndà ini anima mii-yá, ñàyùcàndúá, sà-íá anima-ndà ini anima Dèhemanì-yá Jesucristu. Te divi mii-yá nduú-yá Dios ndisa, te vida ndiaha nicanicuahàn sáhatahvi-yándô.

²¹Hijos míos, cuidadu cundoo-nsia ñà-màsà cáhvi-nsiá ni-iñàha có-ndúú ndisa Dios.

Tutu Òì Nì Tiaa San Juan

1 Yùhù nduí nècuàchì sahnú ináhá-ní, te tiaí tutu yohó nùù mii-ní nècuàchì ñahà nì nacàxin Dios, xì nùù stná dèhe-ní. Yùhù, cuú ndisa inì sàhà nsidaa-nsiá. Doco màdì cuisì yùhù, vàchi nsidaa gá ana cundáa inì-xi sàhà palabra ndàcuisì xí-yá, cuú stná ini-nè sàhà-nsiá. ²Vàchi iin-ni palabra ndàcuisì nchícùn-ndà, te nicanicuahàn icúmí coo palabra mà anima-ndà. ³Pues vichi xicàn tàhví nùù Yua-nda Dios xì Dèhemanì-yá Stoho-ndà Jesucristu ñà-ni cuáha-ya mii-nsiá cuàhà gracia xi-ya. Ni cùndéhe ndahví stná-yà mii-nsiá, te contentu ni cùndóó-nsiá quida-ya. Te iin-ni, ni cúnchícùn vù-nsiá palabra ndàcuisì mà, te ni cúcúú stnahá stná inì-nsia sàhà-nsiá.

⁴Cuàhà gá nì cudì inì na ní xinit-nùhi ñà-iin-ni quidá víi dèhe-ní nacua cachí palabra ndàcuisì nì cachi Yua-nda Dios quida-nda. ⁵Te vichi sacúndáhvî nùù mii-ní, señora, ñà-ni cùú inì-ní sàhà nsidaa ñanitnaha-ní. Vàchi màdì lácà vichi-ni nì sàcòo palabra cachí ducán, còó, dècuèndè tiempu nì quesaha xítia palabra xi-ya, ndè quivì yucán nì ndacu nuù-ndà cuu stnahá ini-ndà sàhà-ndà. Te vichi tiaí nùù mii-nsiá ñà-iin-ni ni quidá stná-nsià ducán. ⁶Te ¿nansa divi íá ñà-cùú stnahá ini-ndà sàhà-ndà? Pues divi ñà-chivàha-nda ñà-ndùá nì cachi-yà nduá. Te mii-yá, dècuèndè sàhana, ducán nì cachi-yà (xì-ndà) ñà-iin-ni

ni cúnchícùn-ndà ichì ndé cuú stnahá ini-ndà sàhà-ndà.

Cuidadu ni cùndóó-ndá sàhà tètñùhù cuní datúcù xì-ndà inga ichì

⁷Vàchi vichi sàni ndecoyo cuàhà tètñùhù; xicánúú-te ñuhiví, cachí-te ñà-cóni ía ndisa iquicúnú Jesucristu na ní quixi-ya ñuhiví, cachí-te. Cunaha-nsiá, divi-tè xínduu ndisa-tè tètñùhù, te xínduu stná-te contra xi Cristu queámà. ⁸Ñàyùcàndùá, cuidadu ni cùndóó-ndá sàhà-té, còtó ndañuhu chuun vaha sàni quida-nda; chicá vaha ni coó nsihi ñà-vaha icúmí-ndá nihì-ndà. ⁹Vàchi nú ni túcù iin nèhivì inga ichì, te nacoo nihni-ne ichì Cristu, dandu ñà-jaàn cundaà ini-ndà, còò ndisa Dios nùù anima-nè. Doco nèhivì iin-ni nchícùn ñà-ndùá cachí Cristu, ía ndisa Yua-nda Dios ini anima-nè, te inácaá stná Dèhemanì-yá. ¹⁰⁻¹¹Te nú ni sáa iin nèhivì vehe-nsia (ñà-chinaha-nè mii-nsiá) iin dàñùhù có-ndùú dàñùhù sàni cachimà, màsà dáyâha-nsianè vehe, ni màsà cásàhú gà-nsià xì-né. Vàchi nú ducán ni quida-nda, dandu icúmí stná-ndà nacuida cuàchi-nda nahi mii-né.

¹²Cuàhà gá stná ñà-cùnì guè cachì xì-nsiá, doco vichi tuxí inì chicá vaha màsà tiáá guè nùù tutu yohó, vàchi nacánì inì sàì nàcòti mii-nsiá, dandu ndatnuhu váha-nda, te cudì gá ini-ndà. ¹³Cunaha-ní, yohó ndoó stná dèhe cùhi-ní nì nacàxin stná Dios, te cásàhú stná-nè xì-ní. Sà-íá.

Tutu Ùnì Nì Tiaa San Juan

Nansa nì tiaa Juan nùu iin nècuàchì nani Gayo, te cachí-nè chuun vâha nduá quidá nècuàchìmà

1¹⁻² Yùhù nduí nècuàchì sahnù ináhà-ní, te cásàhùì xì mii-ní Gayo. Cunaha-ní, màni cuáhà-ní nù; cuú ndisa inì sàhà-ní. Te xícàn tàhvi stnâi nùu Dios ñà-nì yâha vâha-ní nsidanicuú chuun, te màsà quícuéhè-ní; ni coó vâha-ní nacua iá vii stná anima-ní. ³ Yùhù nì cudii cuáhà inì na ní caquesaa ñani-ndà, te nì nacani-ne xì sàhà-ní ñà-iin-ni xiníndísâ vii-ní palabra ndàcuisì xí Dios, cachí-nè, vâchi iin-ni chívâha vii-ní ndudu ì xí-yá. ⁴ Cunaha-ní, nahi dèhi xínduu-nsia, te yâha ga cudí inì na xinítnùhì quidá víi-nsiâ nacua cachí palabra ndàcuisì. Ndisa, divi ñà-jaàn nduú ñà-yâha ga cudí inì sàhà-xí.

⁵ Nani màní, sàni xinì ñà-tùha-ní quida vii-ní, vâchi siempre chindéé-ní dava ga nèhivì xiníndísâ, te nú xínduu-ne nècuàchì vâxi inga ñuu, dandu chicá más cúnsìhi inì-ní chindee-ní nècuàchìmà. ⁶ Vâchi sàni nacani-ne xì nsidaa nsiùhù na natácá-nsì cahvi-nsí Dios, cachí-nè xì-nsí nansa cuú cuáhà inì-ní sàhà-né. Ñâyùcàndùá, quida-ní seguir chindee-ní nècuàchì (sàà vehe-ní ducán), te màndaca ichi-nínè nacua cuní Dios quida-nda. ⁷ Vâchi mii-né, sàhà-ñâ cuú stná ini-nè sàhà-yá, ñâyùcàndùá nì caquihin-ne ichi ñà-cacanu-ne chuun ì xí-yá. Nì có-xícàn stná-nè ni-ñâha nùu nèhivì có-xiníndísâ ñuu ndé yâha-ne. ⁸ Ñâyùcàndùá, ndohó, ndiá ìcà-ndà dayâha-nda nècuàchìmà vehe-nda,

te ducán chindee stná-ndà (xì chuun quidá-né dacútià-nè) palabra ndàcuisì xí Dios.

Nansa quidá Diótfrefes, có-quidá víi-né, cachí Juan

⁹ Nì tiai iin carta nùu nèhivì xí Dios natácá (ndé iá-ní), doco Diótfrefes, có-cuní-nè nacuni-nè nsiùhù, vâchi mii-né cudí ini-nè cunduu-ne ana dandacú. ¹⁰ Ñâyùcàndùá, na sâi jaàn, icúmí câhìn xì-né, vâchi có-quidá víi-né, câhàn ùhì-nè dìquì-nsí. Te màdi cuisì ñà-jaàn; chicá mal quidá stná-nè. Vâchi na xísàà ñani-ndà ñuu-nsia, dandu nacuaá-né nècuàchìmà. Te nú iá iin-nsia cuní dayâha xi nècuàchìmà vehe-xi, dandu sadí Diótfrefes mà nùu-nsiâ; còò gá permisú nataca gà-nsiâ xì nèhivì xí Dios, cachí-nè.

¹¹ Doco mii-ní ñani màní, màsà cúnchícùn-ní ichi malu; còò. Cuisì ñà-vâha ndisa ni cúnchícùn-ní. Vâchi iin nèhivì quidá víi, nèhivì xí Dios nduú-né; doco iin nèhivì quidá quíni, nì có-sâha tnùnì ini-nè nansa ndisa iá-yá.

Nansa quidá nècuàchì nani Demetrio

¹² Daaní, jaàn iá stná Demetrio. Vâha ga quidá-né, cachí nsidaa nèhivì. Te náhà xicà palabra ndàcuisì nduá nchícùn-nè. Te stná nsiùhù, cachí stná-nsì vâha ndisa-ne, te ináhà-ní màdi tnúhu nduá cachí-nsì.

¹³ Cuáhà gá cuâhìn tiai nùu-ní ni cuí, doco vichi mà tiáá gué nùu tutu yohó, ¹⁴ vâchi nacání inì yâchì sàà mimí nâcòtì mii-ní, dandu ndatnuhu-nda.

¹⁵ Nì cúcuéé ni-ní. Cásàhú nsidaa amigo xi-ní. Te mii-ní, casàhú stná-ní xì iin iin amigo xi-nda ndoó jaàn.

(Ducán nì nsìhi carta ùnì nì tiaa San Juan.)

Tutu Nì Tiaa San Judas Tadeo nùù Nsidaa Nèhivì xí Dios

1 Yùhù nduí Judas, iin ana xinúcuáchí nùù Stoho-ndà Jesucristu. Te ndúú stnái ñani Jacobo. Te tiaí carta yohó nùù mii-nsiá nècuàchì sàni nacàxin stná Yua-nda Dios. Màmì gá stná-nsiá nùù-yá, te divi Jesucristu ndúú ana ndiáá xí stná-nsiá. ²Ni cundéhe ndahví cuàhà-yá mii-nsiá, te ni cúcuéé ni-nsia quida-ya. Te mii-nsiá, ni cuú stnahá stná inì-nsia sàhà-nsiá.

Cuidadu ni cundóó-ndá ñà-màsà dándáhvì tètñhù ndohó

³Ñani màmì, cuàhà gá ni nacani inì tiaí iin tutu càhìn xì-nsiá sàhà salvación xi-nda ni cuí. Doco después ni cundaà inì chicá vaha tiaí, te cuacundahví nùù-nsiá ñà-nì cuáhandee ini-nsiá (ñà-màsà dándáhvì nèhivì mii-nsiá) sàhà ñà-ndúá xiníndísá-ndá. Nèhivì ìi xí Dios xínduu-nda, te ndahà ndohó ni nacoo-ya palabra ìi xiníndísá-ndá. ⁴Doco cunaha-nsiá, xicánúú dava nèhivì quidá maña, te sàni quìhvi stnahá stná-nè xì-ndà. Malu sàstñhù-né, doco dècuèndè sàhana sàni tiaa nèhivì xí Dios sàhà nècuàchì mà ñà-icúmí-nè nìhì-né castigu xi-ne, vachì tucu nihnú ini-nè sàhà gracia xi Yua-nda Dios. Tuxí ini-ne vátùnì quida quini ndevàha-nda, vachì cuicahnú ini-yà sàhà-ndà, cachí-nè. Te ducán queámà na ian có-nàcúní-nè Stoho-ndà Jesucristu, divi mii-yá ana ndúú mindaa Stoho-ndà Dios.

⁵Ñàyùcàndúá, cuní dansínúú inì mii-nsiá nansa ni cuu xi nèhivì raza Israel sàhana. Mate sàni caquee-ne libre nùù ñuu Egipto ni quida Stoho-ndà Señor, doco después ni dándáñúhú-yá cuàhà-né sàhà-ñá cóni xiníndísá-néyà. Sà-ínáhá-nsiá ñà-jaàn, doco cuní dansínúú inì mii-nsiá. ⁶Daaní, stná

ángel (sàhana), cóni ndóo-ne lugar ndé dandacú-né; ni nacoo-ne lugar ndé ndiá ìcà-né cundoo-nemà. Ñàyùcàndúá, ni sàcùndiadi vaha-ne, ni sàcùnuhni-nè cadena, te yucán cundoo-ne nicanicuahàn ndé ìin tnúú dècuèndè cachi sàà quivì cahnú xí Dios, dandu ndundaà sàhà cuàchi-ne.

⁷Daaní, ducán ni quida stná nèhivì ni sandoo ñuu Sodoma xí ñuu Gomorra, xí ñuu yatni ga yucán, vachì nansa-ni ni cui nisa nacuidiqui uun tiaa ñuu mà nècuàchì ñahà, te ducán nisa quida stná-te xi tiaa. Ñàyùcàndúá, ni nìhì-né iin castigu ñà-ndoho-ne mahì ñuhu xíxìn nicanicuahàn, sàhà-ñá ducán cundaà ini nsidaa nèhivì ñà-mà vaha quida-nda ducán.

⁸Mate ñà-ndáà ndúú nsidaa ñà-jaàn, doco tè-xíndandahví mà, iin-ni có-quidáñúhú-tè cuerpu xi-tè, có-ndùlócò-te sàhà ñà-ndúá cachí Stoho-ndà Señor; te tùha stná-te càhàn quini-tè sàhà ana fuerte ndoó ansivi. Ducán xíquida-tè, vachì ducán ni sàni-te, (cachí-te). ⁹Doco cunaha-nsiá, dècuèndè ángel chicá dandacú nani Miguel, ni mii-né, cóni cánahá-nè xí ñà-malu quivì ni nàà tnahá-né xí-sí na ni cunì-sí nìhì-sí iquicúnú nsi-Moisés (sàhana). Vachì Miguel mà, cuisì ní cachi-nè xí-sí: “Dios ni cadí xí núù-ní”.

¹⁰Doco tè-xíndandahví mà, mate có-sàà-te cundaà inì-te sàhà iin chuun, doco mà úhì càhàn quini-tè sàhà-ñá, vachì cutu nihnú inì-te na iin quisi, mà cù cundaà vaha inì-te, doco ñà-ndúá de por sí nihnú inì-te, divi ñà-jaàn icúmì dándáñúhú xí-tè.

¹¹¡Ndahví nsidaa-té! Vachì ichì tè-ni sanani Caín ndúú ichì xínchicùn-te. Sàni tucù stná-te na ian ni tucù Balaam (sà-naha); vachì Balaam mà, puru sàhà dìhùn nisa quidachuún-te chuun ìi xí-te. Daaní, ndudává stná tètñhù ndoó vichì xí (tiaa sàhana ni sanani) Coré. Cuàhà gá

nì càhàn quini stná tèmà dìquì ana dandacú. Ñàyùcándùá, nì ndañuhu stná-te.

¹²Tètñùhù ndoó vichi, cudî inì-te cutnahá-te xi-nsiá na natácá-nsiá ndoó mánì-nsiá xixí-nsiá. Doco ndóo cahan-nda quidá-te, vèchi có-chívàha-tè tñùñuhu nùù ni-iñàha. Cuisì sàhà mii-té ndulócò-te. Nahi vicò tàchí, ducán xínduu-tè (ñà-còò chuun vaha quidá-te). Ñàyùcándùá, ducán xínduu stná-te nahi yutnù có-càná ñà-vídi-xi tiempu xan, te ò nahi yutnù nì tñuhu-nda, (te nì ìchì) yohò-nú, ducan xínduu stná-te, ñàyùcándùá, ùi modo còò chuun vaha quidá-te. ¹³Cunaha-nsiá, nahi mar ndé nacuahnú yucù tècuí, te vèxi chihñù nùù-té, ducán xínduu stná tè-tñùhùmà ñà-quini guá xíquida-tè. Nahi stná sìtnùù xicá nihni ansivi, ducán quidá stná-te, (vèchi sàni tùcù-te inga ìchì), ñàyùcándùá lugar xi-tè cunduu iin xaan ndé iin tñúu nduchi nicanicuahàn.

¹⁴Daaní, nì ìa stná Enoc sàhana. Descendencia ùsà xi Adán nì sanduu nècuàchì yucán. Te nìsa càhàn stná-nè cuenta xi Dios, nì cachitnùhu-ne sàhà tètñùhù xicánúu vichi. Te dohó nì cachi-nè: “Cunaha-nsiá, icúmí Stoho-ndà Señor quixi-ya ñuhiví, cutnahá stná-yà xì cuàhà sàstnùhù àngel ìi xí-yá, ¹⁵dandu ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchì nì quida nèhivì, vèchi icúmí-yà dacúndàà ini-yà nècuàchì malu mà ñà-có-ìá vaha ñà-nì quida quini-ne ducán, te nì có-ìá vaha stná ñà-nì nandòdó-né ìchì-yá, te nì càhàn ndevàha-ne dìquì-yá, vèchi cuàchì cahnú nduámà”. (Ducán nì cachi Enoc sàhà tètñùhù ndoó vichi.)

¹⁶Te cunaha-nsiá, có-ndòo stná inì-te sàhà ni-iñàha. Puru cudúchì inì-te sàhà nsidaá, te cuisì nandúcú-tè ñà-ndùá xího mii-té quida-tè. Có-yúhì yuhù-tè càhàn-te na ian mii-té nduú-te mii-té. Vihini coo nansa càhàn tñùñuhu-té xi

nèhivì, doco cuisì sàhà interés xi mii-té nduájàn.

¹⁷Doco mii-nsiá nècuàchì mánì guá nùù, xiñuhu nsinuu inì-nsiá nansa nì cachi apóstol nì nihì chuun nùù Stoho-ndà Jesucristu, ¹⁸vèchi nì cachitnùhu nècuàchì mà ñà-seguru icúmí cundoo cuàhà tè-sácúndiaa, xì cuàhà stná tètùha quini. ¹⁹(Te ñà-ndàà nduá), sàndòò-te vichi; divi xínduu tiàa siempre sahdé dava xi nèhivì. Cuisì quidá-te ñà-ndùá xího mii-té quida-tè, vèchi còò Espíritu ìi xí Dios ini anima-te.

Nansa ndiá icà-ndà quida-nda

²⁰Doco mii-nsiá nècuàchì cùù guá inì sàhà-xí, chicá xiñuhu cunindisá vii-nsiá palabra ìi, vèchi ducán nacuahandee ini-ndà. Te na xicàn tàhvi-ndà nùù Dios, ni cuàha-nda chindee stná Espíritu ìi xí-yá ndohó. ²¹Ni-iyuhu màsà tucù-ndà inga ìchì còtò nandòdó-nda ñà-cuàhà guá cuú ini-yà sàhà-ndà. Te cuéyàani cundiatu-nda ndè cachi sàà quivì cundehè ndàhví-yàndó, te nihì-ndà vida ndi-aha nicanicuahàn.

²²Dava nèhivì, iá-nè xì cuàhà duda; ñàyùcándùá, càhàn vii-nsiá xì-né dècuèndè nì sàà-nè cundàà vaha ini-nè. ²³Xiñuhu chindee-nda nècuàchì mà, vèchi ducán queámà na ian meru cuàhàn-nè quìñuhu-nè, te nì dítà-ndàné, te nì càcu-ne. Te nsidaa stná nèhivì (sàni tùcù dahuun), cundehè ndàhví stná-ndàné, doco cuidadu ni cundóó-ndá ñà-màsà cúmànchá stná anima-ndà, vèchi dava-ne, quini iá stná modo xi-ne.

Nansa nì dàxínu San Judas carta yohó, cuàhà gá naquímáni-né Dios

²⁴⁻²⁵Cunaha-nsiá, mindaa mii-yà nduú Dios; cuisì mii-yá nduú ana nchìchì ndisa, te cuisì mii-yá nduú ana dacácu xi-nda; vátùni cundiaa-yàndó

ñà-màsà túcù-ndà inga ichì có-ndiàá; vátùni cundiaa-yàndó te ducán nihì-ndà sàà-ndà nùù-yá, ni-iin cuàchi-nda mà túi, dandu cundehè-ndà ñà-ndiaha guá-yà, te cudìl cuáhà stná ini-ndà. Pues vichi ndácùcahín Stoho-ndà Jesucristu, te ducán naquímánì cuáhì mii-yá. Te

xícàn tàhví ni queé cuàhà tnùñuhu ndiaha xí-yá, te ni sáà-yà cusahnú fuerte-yà inicutu, te ni cúndáà stná ini nèhivì ñà-ndahà mii-yá íá nsidanicuú iñàha ndè sànahà xì dècuèndè vichi, xì nicanicuahàn. Amén.

Ndudu Ì Nì Dàcùnì Dios San Juan

Ñà-nduá cachítnùhu nùù tutu yohó

1 Tutu yohó nduú tutu ndé cachít-nùhu Jesucristu ñà-nduá sà-ítúú vaxi cuu. Nùù Yua-nda Dios nì nìhì Jesucristu palabra yohó ñà-dacúndéhe-yá nsidaa nēhivì xinúcuáchí nùù-yá. Iin ángel mozo xi-ya nduú ana nì cachitnùhu xi palabra yohó, te nì inini yùhù. Juan naní, te nduú stnái iin nēhivì xí mii-yá. ²Nùù tutu yohó cáhàn Yua-nda Dios; te itándiaa stná palabra xi Jesucristu, xì stná nsidaa ñà-nduá nì xini yùhù. Yùhù testigu nduí, te nsidaa palabra itándiaa yohó, ñà-ndáà nduá.

³Ndiaha gá coo xi ana cahvi xi tutu yohó, xì stná nēhivì iníní xân, nú nì chívàha-ne ñà-nduá cachá; vāchi palabra nì quixi nùù Dios nduá, te sà-ítúú cuu ndisa ñà-nduá (cachitnùha).

Nansa nì casàhú Juan xì nēhivì xí Dios, ndoó nùù ùsà ñuu

⁴⁻⁵Yùhù Juan, casàhúì xì nsidaa mii-nsiá nēhivì natácá càhvi xì-yá xíndoo ùsà ñuu ladu Asia. Ni cuní m̀nì-yá mii-nsiá, te nì ndóo vaha inì-nsiá quida-ya. Ducán cuní-yà cuu xi-nsiá, divi mii-yá ana itíacú nicanicuahàn. Dècuèndè nicanicuahàn iá-yà, te ndè nicanicuahàn quivì nùù-xí icúmí-yà coo-ya. Te ducán cuní stná ùsà espíritu ndiaha itá ladu nùù silla ndiaha xí-yá. Te ducán cuní stná Jesucristu, divi ana nì cachitnùhu xi-nda puru palabra ndàcuisì. Làcà mindaa mii-yá nduú ana nì natiacu primeru, làcà mindaa-yá cusáhnù nùù nsidanicuú ana dandacú ñuhivì yohó. Ansivéhé-yà, cuú ini-yà sàhà-ndà, te sàhà nì-yá (nì xitià), ñàyùcànduá nì ndoo cuàchi-nda nì quida-ya. ⁶Sàhà

mii-yá sàni nìhítàhvi stná-ndà chuun ñà-dandacu-nda, xì stná chuun nahi chuun xi dùtù ñà-cunucuachi-nda nùù mii-yá ana cahvi-yá, divi Yuandiáhá-yá. Pues vichi nùù mii-yá ni coó tnùñuhu xí nsidanicuú nēhivì, te nicanicuahàn ni cúsáhnù-yá nùù-ndà, amén.

⁷Cunaha-nsiá, icúmí-yà naxicocufin-yà. Mahì v̀cò icúmí-yà nuu-ya t̀i-ya nùù nsidanicuú nēhivì. Te icúmí cundehe stná nēhivì (nì xicàn) ni quíhvi lanza icà-yá. Dandu yáha ga tnaa fuerte nsidaa nēhivì nsidanicuú ñuu iá ñuhivì na cuni-nèyà. Ducán icúmí coo, cachí.

⁸Cachí mii-yá: “Nicanicuahàn ié”. Sàhà yùhù nì sàcòo nsidaa inàha, te còò ni-inàha chicá cunaha nùí. Ñàyùcànduá, ducán nduí nahi letra nuu nani A, te ducán nduú stnái nahi letra dansihí nani Z”.

Ducán cachí mii-yá ana nduú Dios vivu, vāchi dècuèndè sàhaha iá-yà, te nicanicuahàn coo stná-yà quivì vaxi xi-nda, te nsidanicuú inàha, vātùni quida-ya.

Nansa nì nìhítàhvi Juan nì dàcùnì Dios-nè Jesucristu, te ndiaha gá-yà

⁹Yùhù Juan, iin-ni nduú stnái dèhe Dios nahi mii-nsiá, iin-ni ndohó stnái sàhà-yá, te iin-ni ndiatú stnái sàà quivì cusahnú Jesucristu, te quidándéé inì dècuèndè sàà quivì mà. Cunaha-nsiá, yucán nisa ìe ñuu nani ñuu Patmos, iin ñuu indúhu mahì mar. Divi sàhà-ñá nchícuin Palabra xi mii-yá, ñàyùcànduá nì sài yucán (nì quida t̀e-xídandacú), vāchi vate nì cachì ié` ladu xi Jesucristu, ñàyùcànduá nì sài yucán. <sup>10</sup>Te nì cuu iin quivì (domingu), divi quivì xí mii-yá, te ié` ndahà Espíritu ìì xí Dios, na ian sání, dandu nì tiacu cáhàn-yà yátí, fuerte iá tàchì-yá, na ian sivi corneta. ¹¹Te dohó nì cachi-yà:

—Nicanicuahàn ié; sàhà yùhù nì sàcòo nsidaa iñàha, te còò ni-iñàha chicá cunaha nùí, vèchi nahi letra A nduí, xì nahi letra Z. Vichi icúmí-yò tiau nùù tutu nsidaa ñà-ndùà nì xinù, te dasàa-ñà nùù nèhivì-xì ndoó ùsà ñuu ladu Asia. Dohó nani ùsà ñuu yucán: ñuu Éfeso, xì ñuu Esmirna, xì ñuu Pérgamo, xì ñuu Tiatira, xì ñuu Sardis, xì ñuu Filadelfia, xì ñuu Laodicea, ducán nani ñuu yucán —nì cachi-yà.

¹²Daaní, nì nacuícoé yàtì ñà-cundehí ana cáhàn, te primeru nì xinì yucán itá ùsà candeleru. Oro nì cuyucàn, te itá iin iin isì xíxìn. ¹³Daaní, mahì ùsà isì mà nì xinì jaàn iín mii-yá, na indéhe nèhivì indéhe-yá, ndixí-yá iin dùhñù quihín sáà ndè dìquì sàhà-yá. Te nchìca-ya nuhní iin siuhma nì cuyucun oro. ¹⁴Cuxín yaa ididínì-yá nahi idi nì ndoo, ò nahi yùhà. Te nduchinúù-yá, tnúà nahi ñuhu. ¹⁵Daaní, sàhà-yá, yéhe nina-ña na iin càa yahá nì dàà titi ini xitnù. Te fuerte cáhàn stná-yà na ian cahá tēñuhu cuàhà. ¹⁶Te ndahà cuàhà-yá iníndáhá-yá ùsà sitnúù, te iníyúhú-yá na iin espada diin ndúú ladu-xi. Daaní, nùù-yá, nchiá na ian nchí fuerte orá.

¹⁷Ducán nì xinì mii-yá, dandu nì nduè sàhà-yá na ian sàni xihì. Doco ndahà cuàhà-yá nì tnii-ya iqué, te nì cachi-yà:

—Còó, màsà yúhù. Cunahu, sàhà yùhù nì sàcòo nsidaa iñàha, te còò ni-iñàha chicá cunaha nùí. ¹⁸Te vichi itiácuì. Ñà-ndáà nduá nì xihì, doco sàni natiacuì, te nicanicuahàn icúmí cutiacuì. Yùhù nduú ana dandacú sàhà nsii, nansa cuu xi-né, te dandacú stnáì sàhà andea (ana cùhùn yucán). ¹⁹Vichi tiaa-yó nsidaa ñà-ndùà nì xinù yohó, te tiaa stná nansa iá tiempu vichi, xì nansa icúmí cuu stná quivì nùù-xì. ²⁰Cunahu, cuàhìn cachi xùn ndià nduá cuní cachi ùsà sitnúù iníndáhá ndahà cuàhì nì xinù. Te cuàhìn cachi xùn ndià nduá cuní cachi ùsà candeleru oro yohó. Pues, ùsà sitnúù

yohó, xíndua ùsà nècuàchì cachítnùhu palabra-xi. Te ùsà candeleru oro yohó, xíndua ùsà grupu nèhivì natácá iníni xì palabra xi mà ndè ùsà ñuu yucán.

Razón nì dàsáà Jesús nùù nèhivì xí-yá ñuu Éfeso

2¹Vichi, tiaa-yó iin tutu cùhùn nùù nècuàchì cachítnùhu palabra xi ñuu Éfeso, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xì ndoó ñuu yucán. Dohó tiaa: Yùhù nduí mii-yá iníndáhá ùsà sitnúù ndahà cuàhì, te xicánuí mahì ùsà candeleru oro, te dohó cachí xì-ní: ²ináhì nansa quida-ní vida xì-ní. Ináhì nansa nì sàhandee inì-ní quida-ní (chuun xi), te nì quidandee inì-ní. Te nèhivì malu, có-cùdñì inì-ní modo xi-ne. Te dava nèhivì, nì cachi-nè xínduu stna-ne ana nì nihì chuun nùí, doco còó, mà ndisá. Dandu mii-ní, nì nanducu váha-ní sàhà ñà-ndùà nì cachi-nè, te nì cundaà inì-ní, tñuhu-né. ³Cuàhà gá sàni quidandee inì-ní, mate cuàhà vida nì yàha-ní sàhà yùhù, doco iin-ni sàni quida-ní chuun xi, cóni nácóó-nià. ⁴Doco cunaha-ní, có-cùdñì inì sàhà iyuhu ñà-ndùà quida-ní, vèchi có-cuù gá inì-ní sàhì nacua nisa cuu inì-ní sàhì dihna. ⁵Ñàyùcàndùá, nsinuu inì-ní nansa nisa ìa-ní nà tánàha ga quida-ní falta, te naxi-cocuñin inì-ní sàhà falta mà, te quida tu-ní nacua nì saquida-ní antes. Vèchi nú coó, sàì ndé iá-ní, te dacúxióé candeleru xi-ní, nú màsà nácócuñin inì-ní. ⁶Doco iá iin ñà-vàha quida-ní, vèchi có-xìñùhù-ní modo xíquida tè-nicolaíta. Yùhù, ni-iyuhu có-xìñùhì ñà-ndùà quidá témà.

⁷Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvi xì Dios, ni cúniní vaha-nsia ñà-ndùà cachí Espíritu ìì xí-yá, vèchi dohó cachí-yà: Nú ni cundéé-nsià nùù nsidaa ana cuní datúcù xì-nsiá, dandu nùù yùhù nihítàhvi-nsiá caxì-nsiá quisi vídì caná nùù yutnù ndiaha iín ndé

ia ñuu ndiaha Dios, vèchi fruta mà cutiacù-nsia nicanicuahàn.

**Razón nì dàsáa Jesús nùu
nèhivì xí-yá ñuu Esmirna**

⁸Daaní, nùu nècuàchì cachítnùhu palabra-xi ñuu Esmirna, dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xí ndoó ñuu yucán: Cunaha-ní, sàhà yùhù nì sàcòo nsidaa iñàha, te còò ni-iñàha chicá cunaha nùí. Ndisa, nì xihì, doco sàni natiacuì. ⁹Yùhù ináhí ñà-ndùá quida-ní, ináhí nansa yáha-ní cuàhà tnùndoho quidá nèhivì. Ináhí ndahví dahuun yáha-ní. Doco cunaha-ní, nùu yùhù cuica-ní. Te ináhá stnái nansa quidá dava nèhivì, quini ndatnúhú-né sàhà-ní, nècuàchì raza Judea xínduu-ne, cachí-né, doco còó, mà ndisá. Nèhivì natácá cuenta xi ñà-malu xínduu-ne. ¹⁰Vichi icúmí-ní ndoho gà-ní quida nèhivì, doco màsà yúhí-ní ñà-ndùá icúmí-ní yàha-ní. Dècuèndè cundiadi stná dava-nsia quida ñà-malu. Doco cunaha-nsiá, sàhámà vátùni cundaà inì-xi, a xiníndísá ndisa-nsia. Ûxin quivì coo tnùndoho ma. Doco mii-ní, iin-ni cunindísá vè-ní, mate ni cuí-ní quida-ne, dandu nihítàhvi-ní iin ñà-vàha nùí, divi ñà-cutiacù-ní vida (ndiaha nicanicuahàn).

¹¹'Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvi xì Dios, ni cúníní vaha-nsia ñà-ndùá cachí Espíritu Ìi xí-yá, vèchi dohó cachí-yà: Nú ni cúndéé-nsiá nùu ana cuní datúcù xì-nsiá, dandu mà sàa-nsia cuì-nsia ùi xichi (nani nècuàchì dava ga).

**Razón nì dàsáa Jesús nùu
nèhivì xí-yá ñuu Pérgamo**

¹²Daaní, nùu nècuàchì cachítnùhu palabra-xi ñuu Pérgamo dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xí ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí ana nihì-xi espada diin ndúì ladu xi. ¹³Yùhù

ináhí ñà-ndùá quida-ní; ináhí nansa iá ñuu ndé iá-ní, vachi mero ñuu ndé dandacu-guá ñà-malu nduá yucán. Doco ináhí mii-ní ñà-iin-ni nchícùn-ní yùhù, te ndácùcahan-ní quivì, cóni nácuáa-ní yùhù, iin-ni xiníndísá-ní, mate yucán nì sahnì-té iin ana nì cachi vate iá-né ladu xi, cóni chídèhé-nèa. Divi nduú Antipas, te yucán nì xihì-né ñuu ndé iá fuerte guá ñà-malu. ¹⁴Doco, cunaha-ní, có-cùdfi inì sàhà iyuhu ñà-ndùá quida-ní. Vèchi jaàn ndé iá-ní ndoó stná dava nècuàchì nchícùn ley xi Balaam. Divi Balaam mà nduú nècuàchì nì càhàn xì tè-Balac sànaaha, nì cachi-né xì tèmà nansa chiyuhù-té nècuàchì Israel ñà-quida-ne ñà-có-ndiá icà-né, nì chiyuhù-téné caxi-né promesa nì sàcòo nùu figura cahvi nèhivì, te nì chiyuhù stná-tené ñà-càhàn-né xì nèhivì cóni nandàhà xì-né. ¹⁵Daaní, jaàn ndé iá-ní ndoó stná dava nèhivì nchícùn ley xi tè-nicolaíta. Cunaha-ní, ni-iyuhu có-xiñùhí ley mà. ¹⁶Ñàyùcàndùá, naxicocuñ inì-ní. Te nú coó, yèchì sàì ndé iá-ní, te cuàhì mii-né castigu xi-ne. Sàhà espada iá yuhí, ñà-jaàn nihì-né castigu.

¹⁷'Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvi xì Dios, ni cúníní vaha-nsia ñà-ndùá cachí Espíritu Ìi xí-yá, vèchi dohó cachí-yà: Nú ni cúndéé-nsiá nùu nsidaa ana cuní datúcù xì-nsiá, dandu nihítàhvi-nsiá cuxi-nsia comida ndiaha iá dèhé (nùu Dios), divi nduú maná ndiaha. Te dacútàhvi stnái iin iin-nsia iin iin yùu siècò ndé itúú quivì saa iin iin-nsia. Còò inga ana cunaha xi quivì yucan, cuisì ana cutahvi xì yùu mà.

**Razón nì dàsáa Jesús nùu
nèhivì xí-yá ñuu Tiatira**

¹⁸Daaní, nùu nècuàchì cachítnùhu palabra-xi ñuu Tiatira dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xí ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí Dèhemani

Dios, te nduchinúí, nchiá na ian tnúú ñuhu, te sáhí, yéhè-ñà nahi càa yahá. Te dohó cachí xì-ní, ¹⁹ ináhí nansa quida-ní, te ináhí cuú inì-ní sàhà ñanitnaha-ní. Daaní ináha stnái nihnú inì-ní yùhù, te ináha stnái nansa chindéé stnahá-nsiá xì nansa quidá ndee inì-nsia (nú iá tnùndoho), te ináhá stnái iá cuàhà obra xi-ní, te vichi más iá obra xi-ní nùu antes. ²⁰ Doco cunaha-ní, iá iyuhu ñà-disáhà-xí có-cùdñi inì quida-ní, vachi sáha-ní permisú chináhá nècuàchi ñahà nani Jezabel. Dios dacáhàn xì-né, cachí-nè, (doco cóó). Dacuahá-né nèhivì-xí, te datúcù-nè nècuàchimà, vachi cachí-nè iá permisú càhàn nèhivì xì ana cóni nándàhà xì-né, te vètùnì caxì stnà-nè promesa ni sàcòo nùu figura cahvì nèhivì. (Ducán cachí ñahà mà.) ²¹ Pues, yùhù, ni sandiatui, áma naxicocuñ inì-nè sàhà cuàchi quidá-né xì nècuàchi tiàa, doco cóó, cóni naxícocuñ inì-nè. ²² Ñàyùcàndùá, icúmí-nè quicuehè-nè quide, te cunduhù-né. Stnà tiàa ni caquida xi cuàchi ma, icúmí stnà-nè ndoho cuahà-né nú màsà cúú-né arrepentir sàhámà. ²³ Stnà dèhe nècuàchi ñahà mà, icúmí stnà-nè quicuehè-nè, te cui-nè. Dandu nsidaa nèhivì-xí ndoó nsidaa ñuu, sàhámà cundaà inì-nè ñà-yùhù ináhí nansa nihnú inì nsidaa nèhivì inì saxínítnùnì-nè, te según nansa quidá iin iin-ne, ducán icúmí-nè nihi stnà-nè nùí. ²⁴ Doco vichi cuàhìn cachì inga iñàha xì nsidaa mii-nsiá jaàn có-nchicùn xì ley (chicuehè) mà, vachi có-dacuàhá-nsiá palabra siquini sàhà ñà-malu, palabra cachí-nè palabra dèhé. Cunaha-nsiá, mà cáhí guè xì-nsiá ni inga iñàha chivàha-nsia, ²⁵ cuisì ñà-ndùá sàni nihi-nsiá chivàha-nsia ndè vichi, divi ñà-jaàn quida ndisa-nsia seguir dècuèndè quivì nasàì ndé ndoó-nsiá.

²⁶ 'In nèhivì, nú ni cundéé-nè nùu nsidaa ana cuní datúcù xì-né, te iin-ni

quida ndisa-ne ñà-ndùá cachí dècuèndè quivì último, ndiaha gá coo xi-né. Vachi icúmí-nè nihiáhvi-né dandacú stnà-nè nùu cuàhà ñuu ñuhivì. ²⁷ Nahi yùhù, nùu Yuamáni' ni nihiáhvi' cusahnú nùu ñuhivì, ducán icúmí stnà mii-né cusahnú stnà-nè, cunindaha-né iin vara càa cunduu seña, te nèhivì (có-inínì, ndahví-ne), vachi yáha ga fuerte icúmí-nè nani fuerte-nè na ian cháhmà iin quidi cóò chuun-xi. ²⁸ (Doco nèhivì nchicùn vii xì'), icúmí-nè nihiáhvi stnà-nè cucumi-né sìtnúú cahnú xínu dàtnàa. ²⁹ Nsidaa mii-nsiá nècuàchi natácá càhvi xì Dios, ni cúninì vaha-nsia ñà-ndùá cachí Espiritu ò xì-yá.

Razón ni dásàa Jesús nùu nèhivì xì-yá ñuu Sardis

3 'Danaí, nùu nècuàchi cachítnùhu palabra-xi ñuu Sardis, dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa nèhivì-xì ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí ana icúmí xi ùsà espíritu ndiaha xí Dios, te iníndáhá stnái ùsà sìtnúú. Te dohó cachí xì-ní, ináhí nansa quida-ní. Mate iá fama-ní quidá vii-ní, doco nùu Dios ndahví iá anima-ní na ian sàni xihì-ní. ² Ñàyùcàndùá, cuidadu coo-ní, te cundiaà-ní anima-ní ñà-màsà ndáñúhú ni-iin ñà-vàha ñuhú anima-ní, vachi iyuhá iá, te vihi-ni ndañuhá. Cunaha-ní, mà víi sàni quida-ní nùí, sàni xini. ³ Sàhà ñà-jaàn, nsinuu inì-ní nansa iá palabra ndiaha ni cachì xì-ní antes, te ni inini-ní. Pues divi ñà-jaàn nduá cumí chivàha-ní vichí, te naxicocuñ inì-ní sàhà cuàchi-ní. Vachi nú màsà nácúníhnú vii inì-ní, te coo tùha-ní, dandu yàchì màsàì ndé iá-ní. Nanáa sàì yucán, te ni mà cundáa inì-ní índù hora sàì. ⁴ Doco ndoó itnii nèhivì (vaha) jaàn ndé iá-ní ñuu-ní Sardis, te mii-né, cóni chúhicuéhé anima-nè. Ñàyùcàndùá, icúmí-nè cutnahá-né xí na cacanuì, te iin-ni cundixi stnà-nè sìcoto cuxín na ian

míí, vâchi ducán nátui-ne ñihítâhvi-né nûí.

⁵Cunaha-ní, nú ni cúndéé iin ñehivi nùu nsidaa ana cuní datúcù xì-né, dandu ñihítâhvi stná-nè cundixi cuxín-nè. Te mà nunga dandutí quívi-né nùu tutu xi vida ndiaha. Te claru icúmí cachì xì Yuandiáhí ñà-divi ñehivi-xí nduú ñecuàchì xiníndísámá; te divi ducán cachì stnáì xì ángel xi-ya. ⁶Nsidaa mii-nsiá ñecuàchì natácá càhvi xì Dios, ni cúníní vâha-nsia ñà-ndúá cachí Espíritu ìì xí-yá.

Razón ñi dásáa Jesús nùu ñehivi xí-yá ñuu Filadelfia

⁷Daaní, nùu ñecuàchì cachítnùhu palabra-xi ñuu Filadelfia, dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa ñehivi-xí ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí ana ìì, te puru ñà-ndácuisì cáhìn. Yùhù ñihí ndahàcáa xì rey David, te nú sàni nacune iñàha, còò ni-iin ana cui nacadi xán, te nú sàni nacadi, mà cúí gá nuna. Ñâyùcàndúá, ducán cachí xì-ní, ⁸ináhí nansa quida-ní. Te cunaha-ní, nuná ñuhiví nùu-ní nahi yehè nuná, te còò ni-iin cui nacadi xán. Vâchi mate có-ndúú-nsiá ñehivi chicá icúmí fuerza, doco vâtùni, sàni chivâha-nsia palabra-xi, cóni nácuáa-nsiá yùhù. ⁹Doco jaàn ndoó dava ñehivi cachí-nè xínduu-ne (ñehivi ndiaha), ñehivi raza Judea nduú-né, cachí-nè, doco tnuhu-né, vâchi xínduu nsihí-ne ana nchícùn xì ñà-malu. Pues, yùhù icúmí datnátui mii-né nùu-ní ñà-cuitasisi-né nùu-ní, te quidañuhu-né mii-ní, dandu cundaà ini-nè, màni-ní nûí. ¹⁰Cunaha-ní, vâxi iin tiempu ùhì inicutu ñuhiví na icúmí ñehivi ndoho-ne, te cundaà inì-xi nansa ndisa iá anima-nè. Doco mii-ní, mà cuáhi cuní-ní tiempu mà, vâchi iin-ni sàni quidandee inì-ní (ni xinindisa-ní) nacua sàni cachì xì-ní. ¹¹Cunaha-ní, yâchì

icúmí nasai ñuhiví. Ñâyùcàndúá, nacua sàni sàà-ní quida vii-ní, iin-ni quida-ní seguir ducán, màdí ñihì inga ñehivi ñà-ndúá cuàhàn cunduu premiu xi-ní.

¹²Nsidaa ñehivi-xí, nú ni cúndéé-nè nùu nsidaa ana cuní datúcù xì-né, dandu iin-ni icúmí-nè cundoo-ne nùu Dios na ian nduú-né iin castillu vehe ndiaha-yá, vâchi mà quée gá-nè nùu-yá. Te icà-né icúmí chituu stnáì quívi Dios-xi, xì quívi saí, xì stnáì quívi ñuu Dios-xi, divi Jerusalén Saa, vâchi ndè ansivi ndé iá-yà icúmí nuu ñuu mà quixa. ¹³Ñâyùcàndúá, nsidaa mii-nsiá ñecuàchì natácá càhvi xì Dios, ni cúníní vâha-nsia ñà-ndúá cachí Espíritu ìì xí-yá.

Razón ñi dásáa Jesús nùu ñehivi xí-yá ñuu Laodicea

¹⁴Daaní, nùu ñecuàchì cachítnùhu palabra-xi ñuu Laodicea, dohó tiaa-yó, dandu cahvi-neà cunini nsidaa ñehivi-xí ndoó ñuu yucán: Yùhù nduí ana chicá seguru. Mícuísi ñà-ndácuisì cáhìn, mà dándáhvî, te divi ndahà yùhù ñi cuyucun nsidaa iñàha iá ñuhiví xi Dios. Te ducán cachí xì-ní, ¹⁵⁻¹⁶ináhí nansa quida-ní. ¡A sácú vâha coo dahuun-ní ladu xi, te ò claru cachí-ní mà cóó-ní ladu xi! Vâchi yùhù ndaníhí mii-ní nahi təculí có-xihí vii, ñà-mà íhni-tê ni mà víxin-tê, te ñâyùcàndúá, vihini dacúxíóí mii-ní nûí, na ian quidá ñehivi xì təcuií có-xihí víi, sasí-nète. ¹⁷Vâchi dohó cachí-ní: Sà-íá ñà-cuíqué. Cuàhà biene xi, còò ni-iin necesidad icúmí, cachí-ní. Te ni có-cúndáa inì-ní ñà-mii-ní nduú ana iá tñundoho xi, te mii-ní nduú ana chicá ndahví ini anima-xi, te quidámáx-iní stná-ní. Vâchi nùu yùhù, mii-ní nduú ana chicá ndixí ndahví, (vâchi ndahví iá anima-ní), te sàhámà chicá vâha cuhi inì-ní mii-ní. ¹⁸Ñâyùcàndúá, iin palabra vii cachí xì-ní, chicá vâha (nàcùnihnu vii inì-ní), dandu ñihí-ní ñà-cuicà ndisa nûí, divi ñà-ndúú nahi oro ñi dàà, te

nì cundaà inì-xi, vâha-ña. Te xiñuhu stná (ñâ-naquida vii-ní) na ian cuàhàn-ní cuiin-ní sicoto cuxín nùí ñâ-màsà cóo chaa gá-ní (nùí), te ducán màsà cùcáhán nùu-ní. Daaní, xiñuhu (ñâ-cundehè-ní cuisì ichì vâha. Vâchi nú ducán, dandu queamà na ian cuàhàn-ní) cuiin-ní iin tàtnà nùí, te cutatna nduchìnúu-ní, te natùinuù-ní. ¹⁹ Cunaha-ní, nsidaa ana cuú inì sàhà-xí, sáhi-nè conseju, te danáni stná-nè dava xichi. Ñâyùcàndùá, nacani vâha inì-ní, te naxicocufin inì-ní sàhà falta xi-ní.

²⁰ 'Pues, ducán iá na ian cáhìn yehè nêhivì, áma cunini-ne, te nacuna-ne quihvi cutnahí xì-né, vâchi nahi vicò ndé cundoo-nda cuxi vâha-nda, ducán queamà. Ñâyùcàndùá, cáhìn xì ndéni nêhivì nì cui áma cunini-ne, te quihvi.

²¹ 'Cunaha-ní, ndéni nêhivì-xí, nú ni cùndéé-nè nùu nsidaa ana cuní datúcù xì-né, dandu icúmí-nè cutnahá stná-nè xí ndè (gloria) ndé coo stná-nè nùu iin silla ndiaha dandacú-né nacua nì quida yùhù, nì cundeí, dandu nì sàcòì silla ndiaha xí, te vichi cutnâhî xì Yuamáni' dandacú stnáí. ²² Nsidaa mii-nsiá nècuàchì natácá càhvì xì Dios, ni cúníní vâha-nsia ñâ-ndùá cachí Espíritu Ìì xí-yá, —nì cachi Jesús.

Nansa cahvi-né Yua-nda Dios ansivi

4 Daaní, nì nsihì nì xini ñâ-jaàn, dandu nì nuna iin yehè ansivi nì xini. Te nì tiacu tàchì-yá cáhàn-yà xí na ian nì càhàn-yà xí daa. Divi na ian sivi corneta, ducán tiacú, te nì cachi-yà xí:

—¡Nahà-ní dìquixí yohó! Cuní da-cuní mii-ní nansa cuàhàn cuu quivì vâxi xi-nda.

² Dandu vichi vichi ducán nì sàcòì na ian sánî nì quida ndudu ìì xí Espíritu xì Dios. Te nì xini yucán ndè gloria iín iin silla ndiaha ndé iá mii-yá. ³ Na iin yùu yehè jaspè, ò iin yùu yehè cuahá, ducán nahà-yà. Te dìquì stná silla mà iín iin

sicòyâhncì, na iin yùu yehè cuií nani esmeralda, ducán nahàmà. ⁴ Te nsidan-icúú ladu silla xi-ya itá stná silla cuachi. Cuahani ndáa-nù, òcò cùmì-nú, te nùu iin iin-nù ndoó iin iin nècuàchì sahnú. Sicoto cuxín xíndixi iin iin-ne, te xíñuhu stná corona dìni iin iin-ne. ⁵ (Te nì xini), yucán silla cahnú xí-yá, yáha gà tása, te na ian cáhàn dàvì, ducán tiacú, te ndee níhi stná. Te frente silla mà itá ùsà ñâ-xíxìn nduú ùsà espíritu ndiaha xí Dios. ⁶ Te frente stná silla mà iá stná nahi mar nì cuyucun vidriu, ducán nahà lugar mà, te yehà na iin yùu nchí ndai.

Daaní, nsidaa ladu mii-yá itá iin iin ana itá. Cùmì nduú-né, te iá stná cuàhà nduchìnúu-né ladu nùu-né xì ladu yàtà-né. ⁷ Iin-ne, na iin nsicaha iá-nè; te inga-nè, na iin buey iá-nè, te inga-nè, nùu nêhivì nihí-né; te nècuàchì cùmì, na iin águila ndavá ansivi, ducán iá-nè. ⁸ Te iin iin-ne, iá ìñù ndixìn-né, te iá chitu stná nduchìnúu-né ìcà ndixìn-né. Te tìxi stná ndixìn-né iá stná cuàhà nduchìnúu-né. Te nicanicuahàn ndui te ñuú ducán cána-ne cachí-nè dohò:

ìì gá mii-yá, divi mii-yá dandacú nùu nsidanicúú iñàha. ìì gá-yà. Ndè sà-naha iá-yà, te vichi iá-yà, te ndè nicanicuahàn icúmí-yà coo-ya. ìì gá-yà.

⁹⁻¹⁰ Ducán cachí-nè, ndaníhì cahnú-né mii-yá, te tavá-né tnùñuhu xí-yá, naquímánì-néyà, divi mii-yá iá nùu silla ndiaha, te itíacú-yà nicanicuahàn. Daaní, cada cachí-nè ducán, dandu cáhàn stná òcò cùmì nècuàchì sahnú yucán, tutúyíhú-nè nùu sàhà-yá, te cahvi-néyà, chitánínì-né corona ndiaha-né nùu-yá, cachí-nè xí-yá:

¹¹ Ndaníhì cahnú-nsí mii-ní, Stoho-nsì Dios, te ni cóo tnùñuhu xí-ní nùu nsidaa ana itíacú, te ni cúsáhnú-ní nùu nsidaa ñuu. Ducán ndiá ìcà coo, vâchi mii-ní nì quidavâha-ní nsidanicúú iñàha, nì chitnùnì inì-ní,

te nì quidayucùn-ní nsidaa iñàha, te ñàyùcàndüá ndè vichi iá ìi nsidaájàn.

Nansa nì quida Jesucristu xì tutu itúì

5 Daaní, indéhí nùù silla ndiaha ndé iá mii-yá, te nì xinì ndahàcuàhá-yà iníndáhá-yà iin tutu itúì. Te tutu mà, itándiaa letra ndúì laduà. Te nì xinì, ùsà lugar xan nuhní, te iin iin ndé nuhní mà itúù iin sellu. ²Daaní, nì xinì yucán iín iin ángel ndacuì, ndáhì fuerte-nè, ndácàtnùhù-né, cachí-nè:

—¿Ana nátùì cunduu ana cui nacani xì ñà-nùhní tutu yohó, te nuna-ña?

³Doco, cunaha-nsiá, còò ni-iin ni túi nacani xì tutu mà, vàchi còò iin ni nátùì cui quida ducán, te cundehè-né ñà-ìtándiaa yucán. Ni-iin ana iá ansivi, ni-iin ana iá ñuhiví yohó, ni-iin ana nduú nsii, ni-iin-ne màni cùf quida-neà.

⁴Ñàyùcàndüá, nì quesahí sacú fuertí, vàchi còò iin nátùì nacuna xì tutu mà cahvi-neà, ni còò stná ana nátùì siquiera cundehè-neà. ⁵Dandu nì càhàn iin nècuàchì sahnù-mà nì cachi-nè xì:

—Màsà cuácú-ní, vàchi sàni tui ana cui nacuna xì tutu jaàn, te nandaxin-xi ùsà ñà-nùhní. Divi nduú descendencia ndiaha xí David, vàchi sàni cundee-yá (nùù contra xi-ya), ñàyùcàndüá vátùni nacuna-yaña. Te nani stná-yà Nsica ha nduú descendencia xì Judá, ducan nani stná-yà.

⁶Te nì ndacotì, te nì xinì yucán iín mii-yá, na iin lelù náhà-yà, te ducán iá na ian nì sahnì nèhivì-yá, doco vichi iín-yá dava mahì-xí silla ndiaha, xì òcò cùmì nècuàchì sahnú, xì nsì-cùmì ana itá saín nùù-yá. Ùsà nsiquì-yá na iin nsiquì riì, te ùsà nduchìnúù-yá. Cunaha-nsiá, nsì-ùsà nduchìnúù mà xínduu stná ùsà espíritu vàha xì Dios, te inicutu ñuhiví xicánúù espíritu mà quidá-yá. ⁷Te divi mii-yá iín dava mahì-xí yucán, nì tnàtuu-ya nùù ana iá nùù silla ndiaha,

te nì tnii-ya tutu iá ndahàcuàhá-yàmà. ⁸Te nì nsihi nì tnii-ya tutu mà, dandu nsicúmì ana itá nùù-yá mà xì nsidaa stná òcò cùmì nècuàchì sahnù-ma, nì tutuyuhu-né nùù sàhà mii-yá nduú Lelù Íi xí Dios. Nihí stná-nè iin iin yutnù cuerda quidandaa-né, te nihí stná-nè còhò oro chitu inciensu. Te inciensu mà, palabra nì cachi nèhivì na xícàn tàhvi-né nùù Dios nduá. ⁹Daaní, nsidaa ana tutúyúhù ñuhù yucán, nì xito-ne iin alabanza saa, te nì inini mii-yá; te dohó cachí alabanza mà:

Icúmí-ní tnii-ní tutu itúì, te cahndè-ní ñà-nùhní. Te vátùni quida-ní ducán, vàchi nì xihì-ní, nì xitià nì-ní, te ducán nì dànáà-ní sàhà nèhivì. Te divi sàhàmà vátùni nì yàha-ne nì sàcunduu-ne nèhivì xí Dios, xínduu-ne nèhivì nsidanicuú raza càhàn nsidanicuú dàhàn xí nsidanicuú ñuu inicutu ñuhiví. ¹⁰Te nì chitnùnì inì-ní cunduu stná-nè nahi dùtù xinúcuáchí nùù Dios xi-nda. Te icúmí-nè dandacú-né nùù nèhivì dava ga ñuhiví. (Ducán cachí-nè xitò-né.)

¹¹Daaní nì ndacotì inga xichi, te nì xinì sàni nataca yáha ga cuàhà sàst-nùhù mil ángel mozo xì Dios, itá-né nsidanicuú ladu ndé iá Dios, xì ndé itá nsicúmì ana itá nùù-yá, xì stná ndé ndoó nècuàchì sahnú. Te nì tiacuì ¹²càhàn ndee nsidanicuú-né, cachí-nè:

Ndiaha gá nì quida mii-yá ana nani Lelù Íi xí Dios, vàchi nì xihì-yà (sàhà nèhivì). Ñàyùcàndüá, icúmí-yá sàà-yà cusahnú-yá, icúmí-yá naquihin-ya ñà-cuicà ndiaha-yá, te icúmí-yá cuiin fuerte-yà, te (dandacú) nchichí-yà nùù nèhivì; te mii-né, icúmí-nè ndenihi cahnú-néyà, te tavà-né tnùñuhu xí-yá, vàchi naquímáni-néyà.

¹³Daaní nì inini càhàn ndee nsidan-icuú ana xíndoo ansivi xì ñuhiví, xì nsi-

daa stná nsii, xì nsidaa iñàha nì quidavàha Dios, ñà-íá ñuhiví xì ñà-íá tècuí cuáhà, nsidanicuú ñà-jaàn, nì tiacuú xícachi-nè:

Naquímànì-nsí mii-yá íá nùù silla ndiaha; te naquímànì stná-nsí mii-yá nani Lelù Íi. Quidáñúhú-nsí mii-yá, te ducanicoó nicanicuahàn. Te nì sàà-yà cusahnú ndiaha-yá nicanicuahàn, nì cachi-nè.

¹⁴ Dandu nì càhàn stná nscúmì ana itá nùù-yá:

—Divi ducanicoó —nì cachi-nè.

Dandu nsì-ócò cùmì nècuàchì sahnú yucán, nì tutuyuhu-né nùù sàhà-yá, te nì cahvi-néyà.

Nansa icúmí cuu na cahnde Jesús iñù lugar ndé nuhní tutu itùù íá ansivi

6 Daaní, nì xinì mii-yá nani Lelù Íi, nì sahnde-yà iin ñà-nùhní tutu itùùmà. Te nì tiacuú càhàn iin ana íin saín nùù-yá; na càhàn dàvì, ducán fuerte nì càhàn-nè, cachí-nè:

—¡Naha!

² Te nì xinì nì quecunu iin idu cuxín. Te indánuú iin ana indánuú yàtà-sí, te nihí-né arcu. Te nì nihì stná-nè iin corona ñà-cuñuhu-ne. Ñàyùcàndùá, nì quee-ne cuàhàn-nè, vàchi icúmí-nè cundee-né nùù cuáhà ñuu.

³ Daaní, (nì xinì), nì sahnde-yà ñà-úì nuhní tutu itùùmà, te nì tiacuú nì càhàn inga ana íin nùù Dios, te nì cachi-nè:

—¡Naha!

⁴ Te nì quecunu inga idu, idu cuahá nduú-sí, te yàtà-sí indánuú inga ana indánuú, te icúmí-tè permisú dacà-té nèhivì ñà-nàá stnahá-né, te cahnì stnahá-né. Te nì sàha xi-té iin espada cahnú.

⁵ Daaní, nì sahnde-yà ñà-úni nuhní tutu itùùmà, te nì tiacuú nì càhàn inga ana íin nùù-yá, cachí-nè:

—¡Naha!

Te nì xinì nì quecunu iin idu tnuu, te íá stná ana indánuú yàtà-sí, te iníndáhá-té iin balanza. ⁶ Te tiacuú càhàn ana càhàn mahì nscúmì ana itá nùù Dios, te dohó cachí-nè:

—Vichi ndiaá gà nùnì, quidáchúun-ndá iin quivì, te cutu iin litro-ñà níhì-ndá; te nú cebada, cuiisì iin quartillu dava; doco aceite xì vinu, cóni nàná yàhvi guá —cachí-nè.

⁷ Daaní, nì sahnde-yà ñà-cúmì nuhní tutu itùùmà, te nì tiacuú càhàn inga ana íin nùù-yá, cachí-nè:

—¡Naha!

⁸ Dandu nì xinì nì quecunu inga idu, te idu cuaán nduú-sí. Te íá ana indánuú yàtà-sí. Te muerte nduú quivíá, te jaàn nchícùn gà vaxi ingà, te divi-amà nduú ana ndaca-xi nèhivì cùhùn ndé ñuhú vàha anima nsii. Sàhà ndúù ñà-jaàn icúmí cui cuáhà nèhivì; nùù cada cùmì nèhivì icúmí cui iin-ne quida, vàchi icúmíá dandacúá nùù guerra, xì nùù tnama, xì nùù cuèhè, xì nùù quisì daná, te sàhà nsidaájàn icúmí cui cuáhà nèhivì.

⁹ Daaní, nì sahnde-yà ñà-úhùn nuhní tutu itùùmà, te nì xinì tixi mesa ndé sàha-ne promesa xì Dios, yucán ndoó anima nèhivì. Xínduu-ne nèhivì xiníndfsá palabra ìì xí Dios, te sàhà ñà-jaàn nì sahnì nèhivì-né, vàchi nì cachi vate-né ndoó-né ladu xi-ya. ¹⁰ Te vichi, cána fuerte-nè, cachí-nè xì Yua-nda Dios:

—Stoho-nsì Dios, ¿nadaa ga quivì, dandu nacuitacùhá sàhà-nsí? Vàchi nèhivì ñuhiví, nì sahnì-né nsìuhù, ñàyùcàndùá xiñuhu ndoho-ne, vàchi mii-ní, ìì ndisa inì-ní, siempre tùha-ní quida vii-ní —nì cachi-nè.

¹¹ Dandu nècuàchì nsii ma, nì cutahvì-né iin iin dùhnù quihín cuxín yaa, te nì sàcùnaha-né cundiatu cuéyàà-nè quetatu chii gá-nè dècuèndè cui stná cuáhà compañeru-nè nchícùn ichì Dios, te cuacastnahá nsidaa ana icúmí cui stná nacua nì xihì mii-né.

¹²Daaní, nì sahnde-yà ñà-fñù nuhní tutu itúimà, te nì xini nì tnàa fuerte, te nì nàcùitnùù orá nahi sícoto tnuu. Te yoo, nì nducuahá stná-si nahi nì. ¹³Te nì còyo chitu stná sìtnúù ñuhiví yohó, na ian còyo ñà-vídi quidá tàchì, ducán nì còyo-si. ¹⁴Te nì ndañuhu ansivi nì natuíà na ian natúi iin tutu caní, te nsidaa yucú iá ñuhù íchí, xì nsidaa stná ñuu iá mahi mar, nì ndutá. ¹⁵Dandu nsidan-icúù nèhivì ñuhiví, nì xinu dèhé-nè yucú, nì chidèhé-nè mii-né ini cueva, te mahi cavà nahnú, xínduu-ne rey, xì gobiernu, xì nècuàchì cuicà, xì soldadu dandacú, xì nècuàchì idónuu, xì cuàhà stná-nè peón, xì nèhivì ùún. ¹⁶Te nì cacachi nsidaa-né xì yucú, xì stná cavà ducún:

—A sácú vaha ni cóya diqui-nsí te dähvi-nsi, ñà-màsà túi-nsi nùù mii-yá iá nùù silla ndiaha, te màsà níhì-nsí castigu quida mii-yá nani Lelù Í. ¹⁷Vàchi vichi sàni sàà quivì ndoho-nsi quida-ya, te còò iin cui cundee ini-xi na xídà ini-yà.

Nansa icúmí màcùtuu seña xi Dios tnaa cuàhà mil nèhivì raza Israel

7 Daaní, nì nsihamà, dandu nì xini cùmì ángel, itá-né nsicúmì ladu ñuhiví, te sadí-nè nùù tàchì caná nsidaa ladu sàhà-ñá màsà caná gá tàchìmà nùù ni-iin ñuu, ni nùù mar, te ni nùù ni-iin yutnù. ²Te nì xini inga ángel nì nana-ne vaxi-ne dècuèndè ndé caná orá, nihí-né sellu ducún nèhivì xí Dios. Te nì ndàhì ndee ángel mà nì càhàn-nè xì nsicúmì tnaa-nemà, divi ángel nì sàha Dios poder ñà-quida-ne dañu xì ñuhiví xì mar. ³Dandu dohó nì cachi ángel mà xì tnaa-ne:

—Màsà quidá-nsiá ni-ñàhà xì ñuhiví, ni xì mar dècuèndè nú sàni ducún seña xi Dios tnaa nèhivì xinúcuáchí nùù-yá.

⁴Dandu nì inini nì nacani-ne nadaa nèhivì icúmì nihì xì seña mà, te nsidaa nsidaa-né, 144,000 nèhivì xínduu-ne. Te nsidaa-né, nècuàchì descendencia xi Is-

rael nduú stná-nè. ⁵Te iin dèhe Israel mà nani Judá, te (nì xini) nì sàcùtuu seña mà nùù ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi nècuàchìmà. Daaní, nì sàcùtuu stná seña mà nùù ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi (ñani Judá mà) nani Rubén. Te nì sàcùtuu stná seña mà nùù ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi inga (ñani-nè) nani Gad. ⁶Stná ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi inga (ñani-nè) nani Aser, xì stná ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi inga (ñani-nè) nani Nef-talí, xì stná ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi Manasés, nì ducún stná nsidaa-né seña mà. ⁷Stná ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi Simeón, xì inga ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi Leví, xì stná ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi Isacar, nì ducún nsidaa-né seña mà. ⁸Stná ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi Zabulón, xì stná inga ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi José, xì stná inga ùxin ùi mil nèhivì descendencia xi Benjamín, nì ducún nsidaa-né seña mà.

Nansa nì xini Juan cuàhà mil nèhivì ndixí cuxín

⁹Daaní, nì ndacoti, te nì xini yucán itá yáha ga cuàhà nèhivì, mà cùù nandiahvi nadaa xínduu-ne. Nèhivì nsidan-icúù ñuu xínduu-ne, nèhivì nsidan-icúù ladu xì nsidan-icúù raza, te nsidanuu dàhàn xícahàn-nè. Te itá-né nùù mii-yá iá nùù silla ndiaha, xì nùù mii-yá nani Lelù Í, ndixí-né dùhnù quihín cuxín yaa. Te iníndáhà-nè ndahà nù-ñúù. ¹⁰Te cána fuerte-nè, cachí-nè:

Còò inga ana nahi Dios, divi mii-yá iá nùù silla ndiaha, vachi sàni dácacu-yàndó. Còò inga ana nahi mii-yá nani Lelù Í, vachi sàhà mii-yá sàni càcu-nda, nì cachí-nè.

¹¹Daaní, nsidaa ángel mozo xi Dios, itá-né nsidaa ladu nècuàchì sahnú ndoó yucán xì stná nsicúmì ana itá nùù-yá, te nì tutuyuhu-né ñuhù nùù sàhà-yá ndé

ia-yà nùu silla ndiaha xí-yá, te nì cahvi nsidaa-né mii-yá,¹² xí cachi-nè:

¡Amén! Mii-ní nduu-ní Dios, ñàyùcàndùá, ndaníhí ndiaha-nsí mii-ní, (te cachí-nsí xì-ní) yáha ga nchichí-ní. Sàhà nsidaájàn naquímáni-nsí mii-ní, te nì cóo tñùñuhu xí nsidaa nèhivì nùu-ní, te nì sàà-ní cusahnú ndiaha-ní, te nì sàà stná-ní dandacú fuerte-ní inicutu. ¡Ducanicoó nicanicuahàn!

¹³ Dandu nì càhàn iin nècuàchì sahnú yucán xì yúhù, cachí-nè:

—¿A ináhá-ní índù nècuàchì xínduu nècuàchì ndixí cuxín yaa yohó? ¿A ináhá-ní índù nì quixi-ne?

¹⁴ Te nì cachi xì nècuàchì mìa:

—Còó, có-ináhí, señor; doco mii-ní, ináhá-ní.

Dandu nì cachi-nè xí:

—Nècuàchì yohó, xínduu-ne nèhivì nì xini cuàhà vida tiempu nani tiempu xì tñùndoho cahnú. Doco sàni ndoo cuàchi-ne ñà-nì xitià nì mii-yá nani Lelù Í, ñàyùcàndùá sàndixí cuxín yaa-ne vichi,¹⁵ te xíndoo saín-né nùu silla ndiaha ndé iá Dios; ndui te ñuú xíxinucuaachi-né nùu-yá, te ndoo-né ini vehe cahnú ndiaha-yá. Te mii-yá, nicanicuahàn cutnàhà-yá xì-né ndiaá-yànè.¹⁶ Ñàyùcàndùá mà nunca sàà-nè cui gà-nè doco, ni mà cúí gà-nè tècuí, ni mà nsí gà-nè quida orá, ni mà cúí ihni gà-nè.¹⁷ Vàchi mii-yá nani Lelù Í, icúmí-yá cunuù-yànè. Ín-yá ladu nùu silla ndiaha yucán, te icúmí-yá cundaca-yànè sàà-yà xì-né ndé coho-ne tècuí ndiaha cutiacu-nè nicanicuahàn. Ni mà cuácú gà-nè, vàchi contentu cundoo-ne quida-ya.

Nansa cuàhàn cuu na tàhndè ñà-úsà ndé nuhní tutu itùì, te nachitu stná còhò oro inciensu

8 Daani, nì sahnde-yà ñà-úsà nuhní tutu itùimà, te nì nsihì nì quida-ya

ducán, dandu nì nàcuiìn dàdí inicutu an-sivi nahi dava hora.² Te nì xini yucán nùu Dios sà-itá tùha ùsà gà àngel, nihí-né iin iin corneta ñà-sivi-nè.³⁻⁴ Dandu nì tñàtuu inga àngel nì sàà-nè nùu iin mesa oro iá nùu silla ndiaha, divi mesa ndé sahmí-né inciensu nùu-yá. Te vichi nihí àngel mà iin còhò oro nì sàà, te nì sàha stná xì-né cuàhà inciensu ñà-cahmi-neà dìquì mesa mà sàhà-ñà cana ñùhmà-ñà mànana nùu Dios. Te na hora mà nana ñùhmà mà, dandu cutnahá stná palabra nì cachi nsidaa nèhivì xí Dios na ní xicàn tàhvi-né nùu-yá. Ñàyùcàndùá, divi ducán nì quida àngel mà, ndahà-né nì chitanini-ne nsidaàmà nùu Dios.⁵ Daaní, nì tavà-né chii ñuhu xíxin nùu mesa oro mà, te nì dàquée-neà ini còhò mà ndé nì chituá, dandu nì dandiàchì ndee-neà nùu ñuhiví. Dandu nì tiacu cuàhà gá ana càhàn fuerte, te nì càhàn ndee dàvì, te nì tàsa, te nì tñàa.

Nansa icúmí cuu na sivi àngel corneta xi-ne

⁶ Dandu ùsà àngel nihí corneta xi-ne, nì nsidayucun-nè cuàhàn-nè sivi-nè.

⁷ Te nì sivi àngel primeru corneta xi-ne. Te na ní tiacu nì sivi, dandu nì còyo iin nùu ñuhiví, doco dácà stnahá iin ma xì ñuhu xíxin, xì stná nì. Ñàyùcàndùá, nùu cada ùni yutnù (itá ñuhiví) nì xíxin iin-nù, te nì xíxin nsihì stná yucù iá campu.

⁸ Daaní, àngel ù, nì sivi-nè corneta xi-ne, dandu nì xini inàha cuú mànuu na ian iin yucù xíxin, ducán nàhà, te nì nacava ini mar. Te cuàhà tècuí mar nì nanduu-tè nì (nì quidamà). Iyuhu cumáni gá, te cunduu davatahvi tècuí mar nì cuchicuehe ducán.⁹ Stná nsidaa quisi ndùtè ñuhú ini mar, iyuhu cumáni gá, te cunduu stná davatahvi-sí nì xihì. Stná barcu, iyuhu cumáni gá, te cunduu stná davatahvi-nú nì sachi.

¹⁰Daaní, ángel ùnì, nì sivi-nè corneta xi-ne, te dècuèndè ñuhiví nì nacava iin sìtnúu cahnú nisa ituu ansivi, xíxin fuerte-si, te tnúu nihni-sì na iin ñuhu cahnú. Te nì nacava-sì nùu ñuhiví nì còya nùu cuàhà yùte xì cuàhà pozo, iyuhu cumàni gá cunduu davatahvi yùte xì pozo nì còya nùu-xí. ¹¹Te sìtnúu mà, Ajenjo nani-sí, te yáha ga nì ndu-uà yùcù tècuif ndé nì còyo-sì. Te cuàhà gá stná ñehivi nì xihì ñà-nì xihì-ne tècuif ùà mà.

¹²Daaní, ángel cùmì, nì sivi stná-nè corneta xi-ne, te cuàhàn nsihi stná fuerza xi orá nì cùf, te cuàhàn nsihi fuerza xi yoo nì cùf xì stná sìtnúu; iyuhuni cumàni gá, te nsihi dava fuerza xi-sì. Ñàyucàndùá, nì nanchiì ndahvi orá ndui, te nì nanchiì ndahvi yoo ñuú.

¹³Te nì xinì meru dìquì-xí ansivi, yucán yáha ga ducún ndavá iin ángel, ndáhì ndee-né cachí-nè:

—Cunini nsidaa mii-nsiá ñehivi ñuhiví. Ndahví-nsiá, vàchi ndahví cuàhà cuàhàn cuu xi-nsiá, vàchi cumàni gá ùnì gá xichi sivi ángel corneta xi-ne, te ndahví-nsiá na hora sivi-nè.

9Daaní, ángel ùhùn, nì sivi-nè corneta xi-ne, te nì xinì dècuèndè ansivi xì dècuèndè ñuhiví nì nacava iin ana nchif nahi sìtnúu. Te nì nihì-né ndahàcáa ñà-nacuna-ne yavi cahnú cunú sàstnùhù.

²Te na ní nacuna-neà, dandu nì quecoyo cuàhà ñùhmà, na ian xíxin ini xitnù cahnú, te nì nanchiì ndahvi orá nì quida ñùhmà mà, te nì nàcutnùu inicutu. ³Daaní, mahi ñùhmà mà nì caquee cuàhà sica nì ndava-sì ñuhiví. Sàni nihitáhvi-sí cucumi-sí iñù ñà-cunduu-sì quisi daná nahi sìduhma. ⁴Te nì sàcùnaha stná-si ñà-màsà cáxi-sí yùcù itá ñuhiví, ni-iin stná ndahà yutnù, cuisì-ñá dandohó-si ñehivi có-ítúú seña xi Dios tnaà-xi. ⁵Doco ñehivi tui-sì mà, mà cùf cùf-nè, còó, cuisì ndoho cuahà-né, na ian ndoho-nda na tuí sìduhma-ndó. Te ùhùn yòò icúmí cuu xi-né ducán. ⁶Te

mate nanducu-né modo cui dahuun-ne, doco mà nihì-né ñà-jaàn, mate yáha ga cucuni-nè ndañuhu-né ñuhiví, doco mà cùf.

⁷Te nì xinì sica ma, te ducán ndáa-sì nahi idu fuerte sáhàn guerra. Dìni-sí, sicàtè oro ñuhá. Te nùu-sí, nahi nùu ñehivì nduá. ⁸Te ididíni-sí, na iá ididíni nècuàchì ñahà, ducán iá; te nùhu-sì, na iá nùhu nsicaha, ducán iá. ⁹Te icà-sí, nahi càa nduá. Te na ndavá-si ansivi, yáha ga ndee cahá ndixin-sí, na ian cahá cuàhà gá carreta íditá idu, te cuàhàn-nu guerra. ¹⁰Te ndohò-sí, nihá iñù nahi sìduhma, vátùni tui-sindó. Te ùhùn yòò icúmí-sí dandohó-si ñehivì.

¹¹Daaní, iá stná ana dandacú nùu-sí, divi nduú ñà-malu dandacú nùu yavi cunú mà; Abadón nani-sí nùu dàhàn hebreu, te nùu dàhàn griegu Apolión nani-sí.

¹²Pues, vichi sàni yàha iin tnùndoho chicá cahnú. Doco cumàni gá ùi gá tnùndoho nahnú fuerte.

¹³Daaní, ángel iñù, nì sivi-nè corneta xi-ne, dandu nì tiacù iá ana cáhàn yucán ndé íin mesa oro nùu Dios. Nsicúmì esquina mesa mà itúú iin iin ñà-lá nahi nsiquì quisi, te mahi ñà-jaàn tiacú cáhàn iin ana cáhàn ¹⁴xì ángel làcà ní sivi xì corneta-xi, te dohò nì cachi-nè:

—Cuahán-ní ndaxi-ní cùmì ángel nuhní yuhù yùte cahnú nani Eufates.

¹⁵Ñàyucàndùá, ducán nì quida ángel mà, nì ndaxi-né cùmì ángel yucán, vàchi yucán ndoó tùha-ne sàà meru cuà, meru yòò, meru quivì, meru hora ñà-cacahnì-né cuàhà ñehivì. Nùu cada ùnì ñehivi ñuhiví, icúmí cui iin-ne.

¹⁶⁻¹⁷Dandu nì xinì na ian nì sànf, te nì xinì cuàhà sàstnùhù idu, te itándoo ñehivì yàtà-sí. Ùi cientu millón ñehivì xínduu-ne, nì tiacù, vàchi iá ana nì cachitnùhu nadaa-ne. Te xíndixi-ne dùhnù càa, color cuahá nduú dùhnù dava-ne, te dava ga-ñà color ndiaa, te dava ga-ñà, cuaán-ñà. Te dìni idu mà, na iá dìni

—Ndacuiin-ní, cuahán-ní, chitacùhá-ní veheñùhu cahnú ndé cahvi nêhiví Dios, te chitacùhá stná-ní mesa ndé sáha-ne promesa ìi xí-né, te nacahvi stná-ní nadaa-ne sáhàn cahvi xí-yá yucán. ²Doco patiu yàtà veheñùhu màsà chítacùhá-ní, vâchi icúmí ndòamà ndahà tiàa inga raza. Tiàa ma, icúmí-tê cundoo-tê nsidanicuú gá lugar ñuu ìi, te quida quini-tê xí nêhiví yucán. Ùi dico ùi (42) yòð cunduu tiempu caquida-tê ducán. ³Doco yucán cuàhàn cundoo stná ùi nêhiví-xí icúmí nihitáhvi cáhàn cuenta xi. Iin mil ùi cientu ùni dico quiví icúmí-nê cáhàn-nê xí nêhiví ñà-ndúú razón xi. Te sìcoto cundixi-ne, sìcoto tnuu cundua —nì cachi-yà.

⁴Cunaha-ní, mii-yá nduú-yá Stoho nsidaa ñuu iá ñuhiví. Te frente silla ndé iá-yà (ansivi) itá ùi nù-olivú, xí ùi candelero. Pues na quidá nsidaa ñà-jaàn nù-yá gloria, ducán quidá stná ùi nêhiví cáhàn cuenta xi-ya (ñuu mà). ⁵Te nú xiní ùhì iin tiàa xi-né, te cuní-te quida quini-tê xí-né, dandu cuàhàn cana ñuhu yuhù-né coco-tê. Te ducán icúmí cuu xí nsidaa ana cuní quida quini xi-né. ⁶Te ndahà stná ùi nêcuàchìmà icúmí ndòo poder ñà-cadí xí dàvì ñà-màsà cuun ni-iin dàvì inii tiempu cáhàn-nê cuenta xi Dios. Te icúmí-nê dandacú stná-nê nùu tècuí ñà-nduu-tê nù, te nú cuní-nê, vâtùnì dandohó stná-nê nêhiví nsidanuu clase tnùndoho, según nadaa xichi cuní-nê. ⁷Daaní, nú sàni nsihì tiempu cáhàn-nê xí nêhiví cuenta xi Dios, dandu icúmí-nê cui-nê, vâchi iá iin quisì dàná inácaá ini yavi cùnú sàstnùhù yúcán, te icúmí quisì ma nana-sì quee-sì, nàá-sì xi ndúì nêhiví cáhàn cuenta xi Dios mà, te icúmí-sí cundee-sí nùu-né, dandu cui-nê. ⁸Te yucán mahì calle ñuu ndé nì xihì Stoho-ndà Señor nchìca cruz, yucán icúmí nsii ma cuitànduhù-né. Te divi ñuu mà, Sodoma cachí stná-nê xán, te

Egipto cachí stná-nê xán, (vâchi malu gá modo xi nêhiví ndoó yucán). ⁹Pues, ñuu yucán cuitànduhù nsii ma, te cundehè cuàhà nêhiví-né, nêhiví cuàhà raza ndoó cuàhà ñuu, te cuàhà dàhàn cáhàn-nê. Ùni quiví dava cuitànduhù nêcuàchìmà yucán, ni mà cuàhà nêhiví cundùxin-ne. ¹⁰Al contrario, cuàhàn-nê cudii ini-nê ñà-sàni xihì nsii ma. Cuàhàn-nê quida-ne vicò, te dacútahvi stnahá-né inàha, te cudii ini-nê, vâchi còð gá ndúì nêcuàchì sàhnú nì sacahàn cuenta xi Dios, vâchi antes cuàhà gá nì ndoho-ne nì quida nêcuàchìmà. ¹¹Daaní, nú sàni yàha ùni quiví dava, dandu icúmí nsii ma natiacu-nê quida Dios, te ndacuita-ne. Ñàyùcàndùá, yàha ga icúmí yùhì nsidaa nêhiví cundehè xí-né. ¹²Dandu icúmí tiacu tàchì ana cáhàn ansivi, te dohò cachi-yà:

—Nahà-nsia dìqui-xí yohò.

Dandu canana nêcuàchì sàhnùmà dìqui-xí ansivi. Mahì vicò nana-ne cùhùn-nê, cundéhe nsidaa nêhiví xiní ùhì xí-né. ¹³Dandu divi hora mà, ndee gá icúmí tnàa ñuhiví. Nùu cada ùxin vehe itànduhù ñuu mà, icúmí caà ian. Te icúmí cui ùsà mil nêhiví sàhà-ñá icúmí tnàa guá ducán. Dandu nêhiví dava ga, cuàhà gá yùhí-nê, te nacuni-nê cahnú gá poder xi mii-yá iá ansivi.

¹⁴Pues, ñà-jaàn nduú tnùndoho cahnú ñà-ùì. Doco cumánì gá ñà-ùni, te sà-itùú vàxa.

Nansa icúmí cuu na sivi ángel ùsà corneta xi-ne

¹⁵Daaní, ángel ùsà, nì sivi-nê corneta xi-ne. Te nì inini ndee cána cuàhà-né ansivi, cachí-nê:

Sàni sàà quiví cusahnú Stoho-ndà Señor nùu nsidaa ñuu ñuhiví, te nicanicuahàn icúmí-yá cusahnú-yá, mii-yá xí Dêhemanì-yá Cristu.

¹⁶Dandu òcò cùmì nêcuàchì sàhnú ndoó nùu Dios dìqui silla vico,

nì tutuyuhu-né nùù sàhà-yá, te nì cahvi-néyà, ¹⁷ cachí-nè:

Naquímànì-nsí mii-ní Stoho-nsí Dios, vàchi icúmí-ní nsidanicuú poder. Dècuèndè sànahà iá-ní, te nicanicuahàn icúmí-ní coo-ní. Ansivéhé-ní, vàchi sàni quesaha-ní cuahàn-ní cusahnú dahuun-ní nùù ñuhiví, cuahàn-ní dandacu-ní nùù nsidaa nèhiví ñuhiví. ¹⁸ Mii-né, nì xidà ini-nè, doco sàni sàà quìvì nachitacùhá-nì nè castigu xi-ne. Te sàni sàà stná tiempu nsidandaà-ní sàhà nècuàchì nduú nsii. Te vichi icúmí cundiatú stná anima nsidaa ana xinúcuáchí nùù-ní, nacua nècuàchì cáhàn cuenta xi-ní, te ducán stná nsidaa gá ana xínduu nèhiví xí-ní, divi ana cahvi xi-ní, a ducán nduú-né nèhiví ùún, ò nèhiví chicá nì ñhì chuun nùù-ní. Doco nèhiví nì quida quini xi ñuhiví, còó, vàchi icúmí-ní dandáñúhú-nì nè, nì cachi nècuàchì sàhnùmà.

¹⁹ Daaní, nì nuna veheñùhu ì xí Dios ansivi, te nì xinì ini veheñùhu ma iá caja ì ndé inácaá palabra nì cachi-yà na ní ndòo sahnú-yá xì nèhiví xí-yá sànahà. Dandu yáha ga nì tàsa, te nì tiacu cahá fuerte; te ndee gá nì cáhàn stná dàvì, te nì tnàa. Te nì còyo stná iin.

**Nansa nì xinì Juan seña sàhà
nècuàchì ñahà nì xinudèhé
na ní xidà ini quisi cuahá**

12 Daaní, nì xinì iin seña cahnú ansivi. Nì natùu iin nècuàchì ñahà. Tìxi sàhà-né iá luna, te tnúu nihni ñà-nduá ndixí-né, vàchi orá nduá, te òndì-né, ñuhá iin corona ndé itándiaa ùxin ùì sìnsví. ² Meru sà-ítúu tùinuù mée xi-ne, ñàyùcànduá, ndàhì-nè, vàchi nì quicuehè-nè, cuahàn cacu dèhe-ne. ³ Te nì tùi inga seña nùù ansivi. Nì quecunu iin quisi cahnú cuahá, caní-si nahi còò nahnu-guá, te cuahá laà-si.

Ùsà òndì-sí, te ùxin nsiqui-sí itá. Cada iin iin òndì-sí ñuhú sicuté vico. ⁴ Te iá stná ndohò caní-si, te xi ndohò-símá nì caní-si cuahà sítnúu itándiaa ansivi, nì dandiàchì-ñásí nùù ñuhiví. Iin tantu sítnúu mà nì ndiàchì nùù ñuhiví, te ùì tantu-si nì ndòo ansivi. Dandu nì sàcuìn quisi mà nùù nècuàchì ñahà mà, ndiatú-si tùinuù mée xi-ne, vàchi cuní-si caxí-sívè na sàni cacu-ve. ⁵ Dandu nì tùinuù-vé, tiàa nduú-vé, te nduú stná-vé mii-yá cuahàn cusahnú nùù nsidanicuú ñuu, te mà cuáha-ya quida ndevàha-ne. Dandu (nì xinì) nì ndanchito-ya dècuèndè ndé iá Dios nùù silla ndiaha xí-yá.

⁶ Daaní, nècuàchì ñahà mà, nì xinudèhé-nè yucù dàná, vàchi yucán sàni nsidayucun Dios iin xaan ndé coo-ne, te yucán icúmí-né ñhì-né ñà-cutiacu-nè iin mil ùì cientu ùnì dico quìvì.

⁷ Doco nì quesaha iá guerra ansivi. Ángel nani Miguel xì compañeru-nè nduú iin ladu, te quisi cuahá mà xì compañeru-si nduú inga ladu, te nì canáa stnahá-si. ⁸⁻⁹ Doco cónì cundéé-sí. Ñàyùcànduá, nì taxi-nési ansivi, vàchi còò gá permisú cundoo gà-si yucán (ndé iá Dios). Nì dandiàchì-yási nùù ñuhiví yohó, mii-sí, xì nsidaa ana nchícùn xi-sí. Vàchi quisi (cusahnuma), divi còò iá ndé sànahà nduú-si; ñà-malu nduú-si, te Satanás nani stná-sí, te divi-si nduú ana dandahví xì nèhiví inicutu ñuhiví.

¹⁰ Dandu nì tiacuú iá ana cáhàn fuerte ansivi, te dohó cachí-nè:

—Vichi sàni càcu nsidaa nèhiví xí Dios. Te sàni sàà quìvì cusahnú fuerte-yà, te cusahnú stná Dèhemani-yá Cristu. Vàchi sàni ndiachi ñà-malu fuera, vàchi divi-si nduú ana daquée cuàchi xi dìquì ñani-ndà (iin-ni cahvi stná xi Yua-nda Dios), vàchi ndui te ñuú dacuidá cuàchi-siné. ¹¹ Doco mii-né, nì cundee-né nùù-sí ñà-nì ndacùcahan-né

mii-yá nani Lelù Ìì, divi mii-yá nì xitià nì-xí sàhà-ndà. Nì cóni cáyùhí-nè, nì cachi vate-né nchícùn-nèyà, vachi dispuestu nì sandoo-ne cui-nè, cóni cùhí ini-nè vida xi-ne.

¹² Pues vichi xiñuhu cudiì ini nsidaa ana ndoó ansivi, (vàchi sàni cùxio ñà-malu). Doco nèhivì ndoó ñuhiví xì mar, ndahví-nè, vachi yucán sàni nasaà-si, xidà cuàhà ini-si, vachi ináhá-sí làcà iyuhu quivì ndoó nù-sí (ñà-quida-si ñà-ndùá cuní-si).

¹³ Daaní, na sàni cundaà ini-si ñà-sàni ndiachi-sí ñuhiví yohó nduá, dandu nì quesaha-sí nàa-si xi nècuàchì ñahà mà, divi nècuàchì nì tùnuu mèe xi.

¹⁴ Dandu mii-né, nì nihítàhvi-né coo ndixìn-né nahi ndixìn yanuni nahnú, te nì ndava-ne cuàhàn-nè yucù ndé coo dèhé-nè. Yucán icúmí-nê lugar (dèhé) xi-ne ndé nihí-né ñà-cutiacu-nè ùni cuà dàva, te ducán càcu-ne nù cò mà.

¹⁵ Doco yuhù cò mà nì cana cuàhà tècuí nahi yùte, vachi cuní-si tñani nècuàchì ñahà mà; ¹⁶ doco nì chindee ñuhiví nècuàchì mà, vachi nì nsicà ñuhù nì ndèe nsihì tècuí nì cana yuhù-síma.

¹⁷ Ñàyùcàndùá, nì xidà gà ini-si sàhà nècuàchì mà, te nì quesaha-sí xicánú-si nandúcú-sí dava ga dèhe-ne, vachi, cuní-si quida quini stná-sí xi nsidaa dèhe-ne chívàha xi ley xi Dios, te nchícùn vù xì ñà-ndùá cachí Jesucristu.

Nansa nì ndecoyo ùi gà quisi daná

13 Daaní, nì sàcuiìn yuhù mar, te nì xini mahì tècuí nì quecunu iin quisi daná, ùsà dìni-sí, xì ùxìn nsiquí-sí. Te iin iin nsiquí-sí ñuhú iin sìcàté vico. Te ìcà iin iin dìni-sí itándiaa quivì-sí, iin quivì iá quini, te càhàn contra xi Dios. ² Nahi tigre, ducán nàhà quisi nì xini mà. Doco sàhà-sí, nahi sàhà sì-oso, ducán ndáa-ña. Te yuhù-sí, nahi yuhù nsicaha, ducán iá. Te quisi nì quecunu antes, te iá nahi cò, divi nù quisi yucán nì

nihì quisi yohó poder dandacú-si nù ñuhiví. Ñàyùcàndùá, ndee ní cusahnú-si; vachi nù inga quisi mà nì nihí-sí coo-si nù silla cahnú dandacú-si. ³ Daaní, nì xini nì nacuehè-si, iin dìni-sí nì nacuehè, cuàhàn cuà càhàn. Doco nì nduvàha ndé nì nacuehè xi-si. Ñàyùcàndùá, nì ndulocó nsidaa nèhivì ñuhiví ñà-nì nduvàha-si. ⁴ Sàháyùcàndùá, nì cahvi-né quisi nahi cò chindéé xì quisi ù mà ñà-dàndacú-sí. Stná quisi ù mà, nì cahvi stná-nèsi, cachí-nè:

—Cò ana ndudává xì quisi jaàn. Cò iin cui cundee xi nù-sí nú ni nàa-nè xi-sí —xí cachi-nè.

⁵ Te nì nihì stná-si ñà-màsà yúhí yuhù-sí càhàn ndevàha-si dìquì Dios; ndee nì càhàn quini-sì dìquì-yá. Te nì nihítàhvi stná-si ñà-cusahnú-si ùi dico ùi (42) yò. ⁶ Te ndee ní canàhá-si dìquì Dios, quini gà nì càhàn-si dìquì-yá, xì dìquì lugar ndé iá-yà, xì dìquì nsidaa ana ndoó cutnàhà xí-yà ansivi. ⁷ Te nì nihì stná-si ñà-quida quini-sì xì nèhivì xí-yá, te cuàhà-né nì sahní-sí. Te nì nihítàhvi stná-si ñà-dandacú-si nù nsidaa raza nèhivì ndoó nsidaa ñuu, ndéni dàhàn nì cui càhàn-nè. ⁸ Te nsidanicuú nèhivì ñuhiví, cuàhàn-nè cahvi-nési. Doco ni-iin nèhivì mà, có-ítúú quivì-né nù libru xi Lelù Ìì. Vachi cunaha-nsiá, dècuèndè na táyò ñuhiví, dandu sà-itándiaa quivì nsidaa ana icúmí cutiacu nù-yá.

⁹ Ni cúnini vaha nsidaa nèhivì nansa cachí palabra yohó. ¹⁰ Nú ni chícádí nèhivì-ndó, dandu mii stná-nè icúmí-nè cundiadi stná-nè; te nú ni cahní nèhivì-ndó machete, divi machete icúmí-nè cui stná-nè. Sàhà ñà-jaàn, xiñuhu cundoo-nda calma, te cunihnu vaha ini-ndà mii-yá, vachi nèhivì xí-yá nduu-nda.

¹¹ Daaní, nì xini yucán nì quecunu inga quisi daná. Nù ini ñuhù ñuhiví nì nana-si. Itá ùi nsiquí-sí, nahi nsiquí

lelù, doco nacua cáhàn quisi cahnú nahi còd mà, ducán cáhàn stná quisi yohó. ¹²Ladu nùu quisi nì quecunu nùu mar, jaàn iín quisi yohó, te sàhà chindéé quisimà-sí, ñàyùcàndùá quidá-sí cùhà ñàhà ndulocó nēhivì. Te quidá stná-si xi nēhivì ñuhivì ñà-fuerza cahvi-né quisi iá-si nùu-xí, divi quisi nì nacuehè daná ònì-xí, te nì nduvàha-si. ¹³Te quisi iín yucán, cuàhà gá ñàhà quidá-si ñà-quida tontó-te nēhivì, òcùendè còyo stná ñuhu ansivi cundehè-né, ducán quidá-si, ¹⁴dandáhvì-siné ñà-cuàhà guá quidá-si, vèchi nì nihì-sí ñà-quida-si ducán nú iín-si nùu inga quisi mà. Ñàyùcàndùá, cachì-si xi nēhivì ñà-quidayucun-nè figura cahnú cunduu quisi nì nacuehè, te nì nduvàha ma. ¹⁵Te figura mà, ndé nì ditá tàchá, vèchi ducán nì nihì inga quisi mà quida-si xán. Dècùendè cáhàn stná nì quida quisi mà. Te nú có-càndísà iin nēhivì cahvi xán, dandu dandacú-si cui nēcuàchimà. ¹⁶Te icúmí stná-si dandacú-si màcùtuu iin tnuni xi-si ìcà nsidanicuú nēhivì, ò sea màcùtua ini ndahàcuàhà-nè, te ò nùu tnaa-nè. Doco nsidanicuú-né, icúmí màcùtuu tnuni mà ìcà-né, a sea ni cùndúú-né nēhivì nihí chuun, te ò nēhivì ùun, ò nēcuàchì ndahví, ò nēcuàchì cuicà, ò iin peón-nì, ò iin lamú. ¹⁷Vèchi nú còd tnuni xi-si, ò quivì-sí, te ò número xi quivì-sí ìcà-né, dandu còd permisui cuiin-ne ò dicò-né. ¹⁸Cunaha-nsiá, palabra nchichí nduá cuàhìn cachì xi-nsiá yohó. Iin nēcuàchì nchichí, vètùnì cahvi-ne nadaa nduá sàà número xi quivì quisi mà, vèchi número xi quivì iin tiàa nduá. Te divi 666 nduú número mà.

**Alanbanza icúmí coto
144,000 nēhivì xí Jesús**

14 Daaní, nì xinì dècùendè yucú Sión, te yucán iín mii-yá nani Lelù Íi, te cutnàhà-yá xì iin cientu ùi dico cùmì mil (144,000) nēhivì, te ìcà

tnaa iin iin-ne itúú quivì Yuandiáhà-yá. ²Dandu nì inini ndé ansivi tiacú na ian cundáá nùu yutnù cuerda nani arpa. Te fuerte tiacú nahi tēñuhu cuàhà, na ian cáhàn ndee dàvì. ³Te nì caxito nēhivì cuàhà mà iin alabanza saa, itá-né frente silla ndiaha xí-yá ndé itá stná cùmì ana itá saín nùu-yá, te ndé ndoó stná òcò cùmì nēcuàchì sàhnú. Doco ni-iin nēcuàchì dava ga, mànicúì cutùha stná-nè coto-ne alabanza mà, cuiis nēhivì cuàhà itá yucán, divi nēhivì xínduu iin cientu ùi dico cùmì mil tiàa ma. Te nsidaa-né nduú nēhivì nì càcu nùu ñuhivì yohó nì quida (Jesuscristu). ⁴Te ni còd ni-iin cuàchì ni quidá-né xì nēcuàchì ñahà, vèchi cónì cáhàn-nè xì nēcuàchì ñahà ni-iin xichi. Te vichi, nchícùn-nè mii-yá nani Lelù Íi ndéni nì cui ni cùhùn-yá. Antes mahì nēhivì ñuhivì nì sandoo-ne, doco vichi sàni càcu-ne ñà-nì dànáa-yá sàhà-né, te sàhàjàn nì càcu-ne ñà-cunduu-ne na iin promesa chica ndiaha nùu Yua-nda Dios xì nùu Lelù Íi, ⁵vèchi de por sí, mà túha-ne dandahví-nè; te nicanicuàhàn ndoó-né nùu silla ndiaha ndé iá-ya, vèchi còd ni-iin falta xi-ne nùu-yá.

**Ùnì razón nì cachitnùhu ùnì
ángel ndavá ansivi**

⁶Daaní, nì xinì ndavá inga ángel diquì-xí ansivi, nihí-né razón vaha xi Dios, iin razón icúmí cunaha nicanicuàhàn. Te cuàhàn ángel mà cachitnùhu-neà xì nsidaa nēhivì nsidanicuú ñuu iá ñuhivì, nsidanicuú raza-nè ndéni dàhàn nì cui cáhàn-nè. ⁷Te dohó nì cachi ángel xì nēhivì mà:

—Cahvi-nsiá Dios, te tavà-nsiá tnùñuhu xí-yá, vèchi sàni sàà quivì nsidandaà-yá sàhà cuàchì nēhivì ñuhivì. Ñàyùcàndùá, cahvi-nsiáyá, vèchi divi mii-yá nduú ana nì quidayucun xì ansivi, ñuhivì, mar, xì nsidaa stná ndé caná tècuíì.

⁸Daaní, (nì xini) nchícùn gà vàxi inga ángel, te dohó nì cachi-nè:

—Sàni ndañuhu ñuu Babilonia, sàni chàhmà dahuan nì quida Dios, vàchi nì sàha nèhivì ñuu mà ñà-coho stná nèhivì inga ñuu, tè ñàyùcàndùá, nì xini stná nècuàchìmà, te quini nihnú stná ini-nè vichi. Ñàyùcàndùá, icúmí nècuàchì Babilonia mà nihi-nè iin castigu fuerte —nì cachi ángel mà.

⁹Daaní, nchícùn gà vàxi inga ángel, te vichi nduú ùni ángel sàni quecoyo. Te nì ndàhì ndee-né, cachí-nè:

—jNdahví nsidaa ana cahvi xi quisì daná mà ò figura-si! jTe ndahví stná ana sà-ítúu tnuini xi-sì nùu tnaà-xi, ò ini ndahà-xí! ¹⁰Vàchi yáha ga icúmí-nè ndoho-ne mahì ñuhu cahnú ndé xíxin azufre sahán quini, te indéhe stná ángel ì xí Dios, xì stná Lelù Í. Te castigu mà, ducán quea na ian cuàhàn dacojó Dios-nè iin ndutè quini, te micúsi ndutè fuerte cunduu-tè, doco fuerza coho-nète, vàchi xídà ini-yà sàhà-né. ¹¹Ñàyùcàndùá icúmí-nè cundoo-ne ndoho-ne nicanicuahàn ndé (xíxin ñuhu, te) caná ducún ñùhmà, ni mà nunca nihi gá-nè cundoo dadí-né, ndui te ñuú icúmí-nè ndoho-ne, vàchi nì cahvi-né quisì mà xì figura-si, te nì sàcútuu stná quivì-sí ìcà-né. ¹²Ñàyùcàndùá, cuàhà paciencia xiñuhu cucumì nsidaa nèhivì xí Dios, divi nsidaa ana chívàha xi ley xi-ya, te nihnú vaha ini xì (Dèhemani-yá) Jesús.

¹³Daaní, nì tiacu tu iá ana cáhàn an-sivi, cachí-nè xì:

—Vichi tiaa-yó palabra yohó cachí xùn: “Dècuèndè vichi xì quivì nùu-xí, ndiaha gá coo xi nèhivì cui, te nú nduú-né ana nchícùn xì Stoho-ndá Señor”. Ñà-ndáa ndùá, cachí Espiritu ì xí Dios, icúmí nècuàchìmà quetatu vaha-ne, mà ndóhó gá-nè nùu chuun quidá-né, te dècuèndè gloria nacuni stná mii-yá nsidaa obra nì quida-ne.

Nansa cuàhàn cuu quivì último

¹⁴Daaní, nì xini iin vicò cuxín yaa, te nùu vicò mà iá ana indéhe nahi mii-yá ana nduú Tnaha Nèhivì Ñuhivì. Te dinì-yá, ñuhá iin corona oro, te iníndáhá-yá iin hoz diìn. ¹⁵Dandu nì quee inga ángel nùu veheñuhu ì xí-yá, te nì ndàhì-nè nì cáhàn-nè xì mii-yá iá nùu vicò, cachí-nè:

—Cahndè-ní viu ndanihi-ní cosecha, vàchi sàni xida viu ñuhivì, te vichi sà-íá ndanchitoo.

¹⁶Daaní, nì sahn-de-yá viu iá ñuhivì, te ducán nì ndanchito cosecha mà.

¹⁷Dandu nì quee inga ángel nùu veheñuhu ì iá gloria mà, te iníndáhá stná-nè iin hoz diìn. ¹⁸Dandu nì quee inga ángel nùu ndé iín mesa ì ndé cahvi-né Dios, te nduú-né ángel dandacú nùu ñuhu xíxin. Te nì ndàhì ndee-né, cachí-nè xì ángel iníndáhá hoz mà:

—Xì hoz diìn jaàn cahndè-ní nsidaa si-uva caá nducuyòhò ñuhivì, vàchi sàni xìchi-sì —nì cachi-nè.

¹⁹Ñàyùcàndùá, nì sahn-de ángel mà si-uva ñuhivì xì hoz xi-ne, te nì dàtácá-nè nsidaa-sí nì dàquée-nèsi ini lugar ndé chàhmà-sí quee tècuí-si. Te seña ñà-icúmí-sí chàhmà-símà nduú ñà-icúmí Dios cuàha-ya nèhivì malu iin castigu fuerte. ²⁰Vàchi cunaha-nsiá, fuera ñuu nì chàhmà-né, te nì xítia nì-né, ducán cuàhà nì mà nahi yùte ndé quee cuàhà tèñuhu, te cunú nì xica (nahi ùi metro), na ian ducún iá frenu xi idu. Te ùni cientu kilómetro nduú ñà-cànì yùte nì mà.

Ùsà ángel dandacú nùu ùsà trùndoho chicá nahnú

15 Daaní, nì xini cuú inga seña an-sivi, iin seña ndiaha. Te nì ndulo-quí, vàchi nì xini ndoó ùsà ángel dandacú nùu ùsà trùndoho chicá nahnú, te ñà-último nduájàn, vàchi sà-íá, xì

ñà-jaàn-ní mà cuídà gà ini Dios nú sàni yàha.

²Dandu nì xinì mar íá (ansivi) yucán, nahi vidriu nduá, te dácà stnahá stná vidriu mà xì ñuhu xíxìn, ducán nàhà. Te nùu mar mà itá cuàhà nèhivì, xínduu-ne ana nì cundee nùu quisi daná mà, xì nùu figura-sì, xì nùu número xì quivì-sí, nùu nsidaa ñà-jaàn nì cundee-né, te vichi itá-né yucán, nihí-né yutnù cuerda cundaa. ³Te nacuatú stná-né, xitó-né alabanza xì Moisés nì xinucuachi nùu Dios (sàhana), te xitó stná-né alabanza xì Lelù Ì, cachí-né palabra yohó:

¡Ndiaha gà nsidaa obra quida-ní, Stoho-nsì Dios; ndulócò-nsì ñà-cuàhà guá quida-ní! Nsidanicuú poder icúmí-ní. Doco micuísì ñà-íá viì nduá quida-ní, cuisì ñà-íá vaha nacua ndiá ìcà. Ansivéhé-ní, vàchi rey nduu-ní, te cusáhnú-ní nùu nsidaa ñuu. ⁴Te vichi xiñuhu cahvi nsidaa nèhivì mii-ní, Stoho-nsì Señor; xiñuhu nsidaa-nsì ndanihi cahnú-nsì mii-ní, vàchi cuisì mii-ní ì ndisa-ní. Te icúmí nèhivì nsidaa ñuu tnàtuu-ne cuítasisì-né nùu-ní, vàchi nùu nsidaa-né nàhà claru íá viì nsidaa ñà-nduá nì quida-ní xì nèhivì ñuhivì.

Ducán nì cachi-nè.

⁵Daaní, nì nsihamà, dandu nì xinì nì nuna cuarto chicá ì íá ini veheñuhu xi-ya ndé íá vaha ley ì xí-yá. ⁶Te nì caquee ùsà ángel mà vaxi-ne, diví ángel dandacú nùu ùsà tnùndoho nahnú icúmí ndoho nèhivì. Te ndixí-né sicoto yéhe cuxín yaa, te nuhní nchìca-ne iin siuhma oro. ⁷Dandu nì tnàtuu iin ana íín saín nùu-yá, te nì sàha-ne iin iin ángel mà iin yaxìn oro, chitu iin iin-sì castigu xì Dios, divi mii-yá itíacú nicanicuahàn, vàchi sàhà cuàchi nèhivì, ñàyùcànduá, xídà ini-yà. ⁸Daaní ñà-ndiaha fuerte guá-yà, te ñà-ndee guá dandacú-yá, ñàyùcànduá nì cana ñùhmà, te nì xìtià inicutu ve-

heñuhu ì mà. Te sàhà ñùhmà mà mànicuí nansihvi ga ni-iin nèhivì ini lugar mà dècuèndè sàni nsihì ùsà tnùndoho nahnú dandacú ángel mà nùu-xí.

**Nansa icúmí dacóyo ángel
ñà-ñùhú ini ùsà yaxìn oro, divi
ñà-nduú tnùndoho nahnú**

16 Daaní, nì tiacuì íá ana cáhàn fuerte ini veheñuhu ì mà, cachí-yà xì ùsà ángel mà:

—Cuahán-ndá dacóyo-ndá ñà-ñùhú ini iin iin yaxìn mà diquì ñuhivì ñà-cundua castigu fuerte sàhà-ñá xídà ini Dios sàhà cuàchi nèhivì —nì cachi-nè.

²Dandu nì quee ángel primeru nì dacóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né diquì ñuhivì. Ñàyùcànduá, nsidaa nèhivì itúu tnuni xì quisi daná mà, nì cana iin nsihì ùhì ìcà-né, quini íá, te yáha ga cuhíà; nùu nsidanicuú ana cahvi xì figura quisi mà, nì cana nsihì ùhì mà ìcà-né.

³Daaní, ángel ùì, nì dacóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né mahì mar. Te nì nanduu nsihì tècuíf mà nùu, nahi nùu nèhivì nì xihì. Ñàyùcànduá, nì xihì nsidanicuú quisi itíacú ñuhú mar.

⁴Daaní, ángel ùni, nì dacóyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né, nì còya nùu nsidaa yùte xì nùu nsidaa lugar ndé caná tècuíf, te nì nanduu stná tècuíf mà nùu. ⁵Dandu nì tiacuì cáhàn iin ángel dandacú nùu nsidaa tècuíf, te nì cachi-nè xì Yua-nda Dios:

—Stoho-nsì Señor, mii-ní nduú ana íá ndè nicanicuahàn sàhana. Te ì gà stná-ní, ñàyùcànduá, íá viì ñà-nduá sàni quida-ní xì nèhivì sàhà cuàchi-ne.

⁶Vàchi mii-né, nì casahnì-né nèhivì vaha xi-ní; cuàhà tiàa nì cáhàn cuenta xi-ní nì casahnì-né, te nì xìtià nùu-né, ñàyùcànduá, divi nùu nduá icúmí nècuàchì mà coho-ne quida-ní. Ducán icúmí coo xì-né, vàchi malu-nè.

⁷Dandu nì inini iá inga ángel yatni nùu mesa ìi ndé cahvi-né Dios, te nì cachi-nè:

—Ñà-ndàà nduá, Stoho-nsì Dios. Nsi-danicuú poder icúmí-nì, te micuísì ñà-íá viì nduá sàni quida-ní xì nèhivì sàhà cuàchi-ne, cuisì ñà-ndiá ìcà nduá sàni quida-ní xì-né.

⁸Daaní, ángel cùmì, nì dàcòyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né nùu orá, te ñàyùcàndùá nì ñihitáhvi orá dansfi fuerteà nèhivì. Nahi ñuhu xixin nì nandua, ⁹te yáha ga cuàhà nì nsì-né sàhà ñà-ihni gá. Ñàyùcàndùá, quini guá nì canàhá-nè dìquì Dios, vàchi divi-ya nduú ana nì dandacú coo tnùndohoma; doco cóni nácúcuuìn ini-nè sàhà cuàchi-ne, nì cóni nácúcuuìn ini-nè sàhà cuàchi-ne,

¹⁰Daaní, ángel ùhùn, nì dàcòyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né nùu silla ndé iá quisì daná mà, te nì nàcuuìn tnùu inicutu ñuu ndé dandacú-si. Te nèhivì ndoó yucán, mà cùndéé gá ini-nè dolor ndohó-né, ñàyùcàndùá nì tnii ñuhu-ne yáá-nè. ¹¹Te nì canàhá quini-ne dìquì mii-yá iá ansivi ñà-cuàhà guá tnùndoho yáha-ne, te ndohó stná-nè sàhà nsihì ùhì nì cana ìcà-né. Doco nì sàhà ñà-jaàn cóni cùú-né arrepentir sàhà ñà-có-ndiáá quidá-né.

¹²Daaní, ángel ìñù, nì dàcòyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né dìquì yùte cahnú nani Eufrates. Dandu nì ndoco tècuíà, te ducán mà cádí yùte ma nùu soldadu cuàhàn cundaca rey inga ñuu caquixi ladu ndé caná orá. ¹³Daaní, nì xinì nì quee iin sì-dicui yuhù iin iin quisì yucán. Ñà-malu nduú sì-dicui ma. Iin-sì nì quee yuhù quisì cuahá nahi còò, te ingà-sì nì quee yuhù quisì nì quecunu mahì mar, te ingà-sì nì quee yuhù quisì cáhàn cuenta xi quisì ùi mà. ¹⁴Te espíritu xi ñà-malu nduú sì-dicui ma, te nì quee-sì cuàhàn-sì ñà-chiyuhù-sì nsidaa rey dandacú ñuhivì yohó. Cuàhà gá icúmí quisì mà quida-sì

ñà-ndulocó rey mà, te candisá-te quixi-tè nataca nsihì-tè, cundoo tùha-tè sàà quivì coo guerra, te cundua quivì cahnú xí Dios, divi mii-yá icúmí xí nsidanicuú poder.

¹⁵Te vichi cachí-yà xì-ndà: “Cunaha-ndá, naànàá icúmí sàì ndé ndoo-ndá. Ñàyùcàndùá, cundoo tùha-ndá, te cunihnu vaha inì-ndá sàhá màsà cúcáhàn-nùu-ndà na ian cucahan-nùu iin nèhivì nú còò sicoto xi-ne”.

¹⁶Daaní, nì nataca nsihì soldadu, xì stná tè-dandacú nùu-té, nì casaà-te iin xaan nani Armagedón, vàchi ducán nani lugar mà dàhàn hebreu.

¹⁷Dandu ángel ùsà, nì dàcòyo-ne ñà-ñùhú ini yaxìn xí-né mahì ansivi. Te nì tiacu fuerte cáhàn ndee ana cáhàn ini veheñùhu ìi xí Dios ansivi. Divi mii-yá iá nùu silla ndiaha nduú ana nì cáhàn, te nì cachi-yà:

—;Sà-íá!

¹⁸Dandu nì tàsa cuahà, te nì ñihì fuerte, te yáha ga nì cáhàn dàvi, te nì tnàa fuerte sàstnùhù. Chicá fuerte nì tnàa nùu nsidaa xichi inii tiempu ndoó nèhivì ñuhivì. ¹⁹Te ñà-ndee guá nì tnàa, ñàyùcàndùá nì tàhndè ñuu cahnú yucán, ùmì ñuu nì nandua. Te nsidaa gá stná ñuu ñuhivì, nì caà nsihì vehe yucán. Dandu nì nsinuu ini Dios sàhà ñuu Babilonia, ñà-cuàha-ya ñuu mà iin castigu cahnú, vàchi xidá ini-yà sàhà nsidaa cuàchi nècuàchi ñuu mà, ñàyùcàndùá cuàhàn-yà quida-ya xì-né na ian dacohó-yánè iin ndutè có-cuní-nè. ²⁰Dandu nsidaa yucù iá ñuhivì, nì ndèa ini ñuhù, te nì ndèe stná ñuu iá mahì mar. ²¹Daaní, ndè ansivi nì còyo iin núu ñuhivì, nahnú sàstnùhù iin ní cacòyo ma, ùi dico kilo vèe iin ian, cunaha-nsiá. Te nèhivì ñuhivì, quini ga nì dàquée cuàchi-ne dìquì Dios, vàchi yáha ga nì ndoho-ne ñà-nì còyo guá iin nahnuma.

Nansa icúmí ndoho ñahà malu

17 Daaní, iin ángel nùu nsi-úsà nècuàchì xí-inindaha yaxìn, nì tnàtuu-ne nùu nì càhàn-nè xí nì cachi-nè:

—Cùhùn-ndà dacuní mii-ní nansa icúmí ndoho ñahà malu iá guá fama xi, te iá-ña ndé ñuhú cuàhà tècuí. ²Divi ñahà mà nduú ana iá guá xì cuàhà tè-cùsáhnú ñuhiví yohó. Te divi nùu mii-ñá sàni cutùha stná dava ga ñehiví ñuhiví quida quini stná-nè nahi miá. Te queámà na ian iin-ni vinu xihí nsidaa-né xì-ñá, te ducán xíni stná-nè —nì cachi ángel.

³Ñàyùcàndúá, ndacá ángel mà yùhù cuàhàn xicà-nsí dècuèndè ndé nduú yucù. Na ian sání quidá Espiritu Ìi xí Dios, ducán nduá cuàhàn-nsí. Te na ní sàà-nsí yucù mà nì xiní iá iin ñahà indánuú-ña iin quisi daná cuahá, ùsà dìni-sí xì ùxin nsiquí-sí, te itándiaa cuàhà quivì sìquini cáhàn contra xi Dios. ⁴Te ndixí-ña sìcoto moradu vico, xì sìcoto cuahá laa, te nì nducutá oro xì yùu yéhe, xì stná sidiqui cuxín vico. Te iníndáhá-ña iin copa oro chitu nsidaa ñà-có-ndiáá xì nsidaa ñà-siquini, vachi cuàchi ñahà mà nduú ñà-ñuhùmà.

⁵Daaní, icà tnaà-ña itúú iin quivì ùhi mànihì ini-ndà. Dohó cachá: Ñuu cahnú Babilonia, divi ñahà nì dàcuàhà-xì dèhe yoco-xí ñà-quida quini stná-ña, te nsidaa ana quidá quini ñuhiví, xínduu stná-nè dèhe ñahà yohó, ducán cachá. ⁶Te nì xiní ñahà mà, na ian xíni-ñà, vachi ñà-nì cudii guá inia sàhà ñà-nì xítia nì ñehiví xí Dios, ñàyùcàndúá, ducán queá na ian xíni-ñà nì quida nì mà, vachi nì cudii guá inia nì xihì ñehiví váha cáhàn vate sàhà Jesús. Te yùhù, cuàhà gá nì nduloquí indéhí ñahà mà. ⁷Dandu nì cachi tu ángel mà xí:

—Màsà ndúlócô-ní, vachi cuàhìn dacuní mii-ní inàha ñà-cundaà váha iní-ní sàhà ñahà mà xì sàhà stná quisi

indánuú-ña, divi quisi iá ùsà dìni-xí, xì stná ùxin nsiquí-sí. ⁸Cunaha-ní, antes nisa ìa quisi mà ñuhiví, te vichi còò cá-si, doco icúmí-sí naquecunu-sì quee-sì yavi cunú cuàhà, dandu después sàà-sì ndañuhu dahuun-sì. Te cuàhà gá ñehiví ñuhiví, icúmí-nè ndulocó-nè na cuni-nè quisi mà ñà-nì ìa-sì ñuhiví, te còò cá-si, doco icúmí-sí nandecunu tu-sì. Doco ñehiví mà, ni-iin-ne có-itándiaa quivì-né nùu tutu xi Dios. Vachi tutu mà, dècuèndè na táyô ñuhiví, dandu sà-itándiaa quivì nsidaa ñehiví cutiacu nicanicuahàn.

⁹Pues vichi, yohó iá iin palabra nchichí cundaà ini nècuàchì nchichí. Cunaha-ní, nsi-úsà dìni quisi mà, ùsà yucù nduá, te dìquì yucù mà iá ñahà mà. ¹⁰ùsà stná rey ndoó. Ùhùn-te sàni yàha, te iin-tè, dandacú-te vichi, te iá stná ingà-te, doco cumáni gá quesaa-te. Daaní, nú sàni quesaa-te, dandu iin ratu tii icúmí-tè dandacú-te. ¹¹Te quisi daná nisa ìa, te vichi còò cá-si, pues divi quisi mà nduú stná-si iin rey dandacuma, divi rey ùnà cunduu-sì, doco nùu ùsà rey primeru, iin-tè nduú stná-si. Dandu después icúmí-sí sàà stná-si ndañuhu dahuun-sì.

¹²Daaní, ùxin nsiquí quisi mà, ùxin rey xíndua, doco tãñáha ga nihí-té ñuu ndé cusahnú-te. Cuisi imindaa hora nihítáhvì-té cutnahá-te xì quisi daná ñà-cusahnú-te. ¹³Vachi nsi-ùxin rey mà, iin-ni sàni candatnuhu váha-tè ñà-dayáha-tè ñuu-te ndahà quisi mà ñà-dandacú-si lugar xi-tè. ¹⁴Te icúmí stná-te quida-tè guerra nàá-te xi Lelù Íi, doco mii-yá, icúmí-yâ cundee-yâ nùu-té, vachi Stoho-ndà Señor nduú-yá, te rey ndiaha nduú stná-yà, vachi chicá fuerte-yà nùu nsidaa gá ana dandacú, xì nsidaa gá stná ana itá fuerte; te nsidaa ana nchícùn xi-yá, ñehiví nì cana-ya xínduu-ne, divi ñehiví nì

nacàxin-ya, te iin-ni nchícùn-nè palabra xi-ya nicanicuahàn.

¹⁵ Dandu ni càhàn tu ángel cutnáhâ xí, cachí-nè:

—Cunaha-ní, nsidaa tècuif cuàhà ndé iá ñahà malu mà, nèhivì nduú-te, divi nèhivì ndoó cuàhà ñuu inicutu ñuhiví, vâchi cuàhà raza nduú-né, te cuàhà dàhàn càhàn-nè. ¹⁶ Doco ùxin rey nduú ùxin nsiquì itá òinì quisi daná mà, icúmí-tè cuidà inì-te sàhà ñahà mà. Ñàyùcàndùá, cuàhàn-te dacúxió-te nsidaa ñà-icúmí-ñâ. Còò ni-ñàha cucumiá. Dandu cahni-tèñâ, te cahmi-tèñâ. ¹⁷ Iin-ni icúmí nsidaa-tè nacani inì-te quida-tè ducán, vâchi icúmí Dios danácánì ini-yàte quida-tè ñà-ndùá ni chitnùnì ini-yà cuu, te sàhàmà icúmí-tè cuàha stná-te quisi mà dandacú-si lugar xi-tè dècuèndè cuu ndisa ñà-ndùá sàni cachitnùhu-ya antes. ¹⁸ Te cunaha-ní, ñahà ni xinì-ní mà, divi ñuu cahnú dandacú nùu nsidaa rey ñuhiví nduú-ñâ.

Nansa icúmí ndañuhu ñuu Babilonia

18 Daaní, ni nsihì ñà-jaàn, dandu ni xinì mànuu iin ángel ansivi vâxi-ne. Iin ángel dandacú nduú-né, te nanchíi fuerte ñuhiví ñà-yéhè guá-nè. ² Te ni ndàhì ndee-né, cachí-nè:

—Sàni ndañuhu dahuun ñuu cahnú Babilonia. Te vichi cuisì ñà-malu xín-doo yucán, cuisì espíritu ía quini, vâchi sàni nanduu lugar yucán nahi nchihò nsidanuu laa sìquini. ³ Vâchi ndè nùu ñuu mà (ni quesaha cuàhà estilu sìquini ni cutùha nèhivì nsidaa gá ñuu, te ni quida-ne nahi ñahà malu mà), na ian iin-ni sàni xihì-ne xi-ñâ, te xíni stná-nè. Daaní, cuàhà stná rey ndoó ñuhiví, nisa xi-ìa stná-nè xi ñahà mà. Te nèhivì nacuífn, te nadíco, sàni cucuica cuàhà stná-nè sàhà ñà-sìquini vico ni xiin nècuàchì ñuu mà.

⁴ Dandu ni tiacuì iá ana càhàn ansivi inga xichi, te dohó cachí-yà:

—Nsidaa nsiohó nèhivì-xí, caquee-ndá nùu ñuu sìquini jaàn sàhà-ñâ màsà quídá stná-ndá cuàchi na ian quídá vecinu xi-ndá jaàn, dandu mà níhì stná-ndá castigu nahi mii-né. ⁵ Vâchi ndè ansivi íin dini cuàchi-ne, te vichi sàni sàa stná quivì mà-cúndéé gá ini sàhà nsidaa ñà-có-ndiáá xíquida-ne. ⁶ Ñàyùcàndùá, vichi, nacua sàni quida quini-ne, divi ducán icúmí stná-nè nihì-né tnùndoho, dècuèndè ùi tantu icúmí-né nihì-né sàhà cuàchi ni quida-ne, vâchi yáha ga tùha-ne quida quini-ne xi nècuàchì dava ga, ñàyùcàndùá, iin doble icúmí nacuitacùhá-nè. ⁷ Yáha ga cuadú-nè ndoó-né ñuhiví, cutu ndoó vico-né quídá ndevàha-ne nicanicuahàn. Ñàyùcàndùá, dava ni tantu icúmí-né ndoho-ne, te cundoo-ne tnùnsí ini, mate vichi nihnú ini-nè, cachí-nè: “Ndiaha mánì iá vida xi. Yùhù nduí ana dandacú, còò ni-ñàha cuu xí, ni mà nunca sàì coi tnùnsí ini”. ⁸ Doco sàhà-ñâ nihnú ini-nè ducán, ñàyùcàndùá icúmí-né yàha-ne cuàhà tnùndoho, cuàhà gá icúmí-né ndoho-ne, te tnana-ne, te coo stná tnama ñuu-nè, te cui cuàhà-né, dandu coco stná ñuu-nè. Te nsidaa tnùndoho ma, iin quivì-ni ìcúmí quixa dìquì-né, vâchi fuerte gá mii-yá ana cuàha xi castigu mà, vâchi divi Stoho-ndà Dios nduú-yá.

⁹ Daaní, nsidaa stná rey ñuhiví, icúmí-tè cuacu-tè, te cuhuun cuahà inì-te na cundehè-té xíxin ñuu mà, te caná ñùhmà-ñâ, vâchi mii-té, iin-ni nisa cutnahá stná-te ni caquida-tè cuàchi nahi nèhivì ñuu mà, iin-ni ni sacutnahá stná-te xi-né cundoo vico-né ñuhiví. ¹⁰ Ñàyùcàndùá, xica itá-te ñà-yúhî-te nihì stná-te castigu, te cachí-te:

—¡Ndahví nècuàchì ñuu cahnú Babilonia yucán! ¡Ndahví-nè! Vâchi mate ñuu

fuerte nì sandua, doco tìxi imindaa hora nì ndañuhu dahuan nì quida Dios.

¹¹ Daaní, stná tè-nàcuín te nadíco ndoó inicutu ñuhiví, icúmí-tê cuacu stná-te sàhà ñuu mà, te cuhuun cuàhà inì-te, vèchi còd cá nècuàchì ñuu ma cuiin xi ñà-nduá nihí-te dicò-té. ¹² Vèchi nihí-te oro, xì plata, xì yùu yéhè, xì sìdiqui cuxín vico, xì sìcoto cuxín finu, xì sìcoto moradu, xì sìcoto seda, xì sìcoto cuahá, xì yutnù sahán viì, xì stná cuàhà iñàha nì cuyucun ñuhu elefante, xì cuàhà iñàha nì cuyucun yutnù finu, ò càa yahá, ò càa uun, ò yùu finu mármol. ¹³ Te nihí stná-te canela, xì cuàhà ñà-nì nchico sahán tnamì, xì inciensu, xì vinu, xì tàtnà mirra, xì cutù, xì aceite, xì harina, xì trigu, xì idunsiqui, xì riì, xì idu, xì carreta, ndè stná nèhivì dicó stná-te. (Nsidaájàn nduá nisa xiin nècuàchì ñuu mà.) ¹⁴ Ñàyùcàndùá, dohó icúmí cachi nèhivì xì nècuàchì ñuu mà:

—¡Ndahví-nsià! vèchi nsidaa ñà-vico xího guá-nsià, sàni ndañuhá. Nì saxixi vaha-nsià puru ñà-chicá viì, te vico gá nì sandixi stná-nsià, doco vichi còd cá ni ian mà, ni mà nunca tui ga nùu-nsiá.

¹⁵ Cunaha-nsiá, cuàhà gá nì cucuica nsidaa tè-dicó ma sàhà ñà-nduá nì sadicò-té nùu nècuàchì ñuu mà. Ñàyùcàndùá, itá xica-té, (indéhe-té), yúhí-te ñà-càhnù-guá tnùndoho iá ñuu mà, te sacú-te, tnaná-te, ¹⁶ cachí-te:

—¡Ndahví nècuàchì ñuu cahnú yucán! Vèchi sìcoto cuxín finu nì sandixi-ne, xì sìcoto moradu, xì sìcoto cuahá, na iin nècuàchì ñahà ndixí vico ní nducutu xi oro, xì yùu yéhè, xì stná sìdiqui cuxín vico. ¹⁷ Doco cunaha-nsiá, tìxi iin hora-ni sàni ndañuhu nsidaa ñà-cuicà mà —nì cachì-te.

Daaní, nsidaa gá stná tiàa dacaca-xi barcu nahnú, itá xica stná-te, cutnàhà-te xì peón quidáchúùn nùu-té, xì stná cuàhà tiàa sàhàn viaji inì-nu, ¹⁸ itá

nsidaa-té indéhe-té ndé caná ñùhmà xixìn ñuu mà, te cachí-te:

—¡(Na cuaha guá) nisa ia ñuu yucán! Còd cá ni-iin ñuu ndudává xàn —cachí-te, ¹⁹ sacú-te, tnaná-te, sóddò-te ñuhù dìni-té, cachí-te— ¡Ndahví ñuu cahnú yucán! Vèchi sàhà nèhivì ndoó yucán nì cucuica nsidaa tè-icúmí xì barcu xicá mar, ñà-cuica guá ñuu-nè. Doco, ndahví-nè, vèchi tìxi iin hora-ni sàni ndutu nsihá —nì cachì-te.

²⁰ Pues vichi xiñuhu cudì gá ini nsidaa ana ndoó ansivi, xì nsidaa stná nèhivì (ñuhivì) nì nihì chuun nùu Dios, xì nsidaa stná profeta cáhàn cuenta xi-ya, xì nsidanicuú gá stná nèhivì xí-yá, vèchi vichi sàni nachitacùhá-yà sàhà ñà-quini guá nì quida nèhivì ñuu mà xì-né.

²¹ Daaní, nì (ndecunu) iin ángel fuerte, nì ndanihi-ne iin yùu cahnú nahi yùu yódò xí molinu, te nì dandiàchì-néa mahì mar, te nì cachì-nè:

—Cunaha-nsiá, ducán icúmí cuu stná xì ñuu cahnú Babilonia mà, icúmí ndañuhu dahuan, te mà nunca gá sàa ndecunua. ²² Mà nunca tiacu gá cundáa yutnù cuerda ñuu mà, ni stná pitu, ni mà sívì gá stná ni-iñàha cundáa, vèchi mà cóó gá ni-iin músico yucán, ni mà cóó gá ni-iin tiàa quida-xi oficiu xi-tè, ni mà tiácú gá stná nchicó ni-iin nècuàchì (ñahà). ²³ Ni mà cútnùú gá ñuhu ni-iin vehe, ni mà cóó gá vicò nandàhà novia xì noviu. Vèchi nsidanicuú ñà-jaàn, mà cóó gá, mate yáha ga cuica nì sandoo nsidaa tè-dicó ñuu mà antes, chicá cuica nì sandaa-tè nùu nsidaa tè-dava ga ñuhivì. Te ndè ñuu mà nì sandoo cuàhà stná tètàtnà xì tètadí, te nisa dandahví-te nsidaa gá ñuu.

²⁴ Te ini ñuu mà nì casahnì nèhivì cuàhà tiàa cáhàn cuenta xi Dios, xì cuàhà gá stná nèhivì vaha xi-ya. Ñàyùcàndùá, icúmí ñuu mà cunsida cuàcha sàhà nsidaa nsi ma, xì sàhà nsidaa gá stná ana nì xihì ñuhivì nì quida nèhivì.

19 Daaní, nì nsihi ñà-jaàn, dandu nì tiacu cáhàn ndee cuàhà gá nèhivi ansivi, te dohó xícachi-nè:

¡Ansivéhé cahnú mii-yá! ¡Ansivéhé-yá! vèchi sàni càcu dahuun nèhivi xí-yá. Yáha ga ndiaha nì quida-ya, ñàyùcàndùá, tavá-nda tñùñuhu xí-yá. Fuerte cusáhnû-yá vichi, vèchi Stoho-ndà Dios nduú-yá. ²Te cuisì ñà-íá vîl sàni quida-ya, cuisì ñà-ndíá ìcà cuu nduá nì quida-ya na ní sàha-ya castigu ñahà malu íá guá fama xi, vèchi sàhà mii-ñá nì cuchicuehe anima nèhivi ñuhiví ñà-nì sanchicùn-nè modo sìquini xi-ñà. Ñàyùcàndùá, vichi sàni nachitacùhà-yà cuàchi-ñà nì sahnì-ñà nèhivi xinúcuáchí nùu-yá.

³Daaní, ñà-ùì nì cacachi nsidaa nèhivi mà:

—¡Ansivéhé cahnú mii-yá! —nì cachi-nè—. (Te yucán tuí xica) caná ñùhmà ndé xíxìn ñuu mà nicanicuahàn.

⁴Dandu òcò cùmì nècuàchì sàhnú, xì nsicúmì ana itá saín nùu-yá, nì tutuyuhu-né nùu sàhà-yá ndé íá-yà nùu silla ndiaha, te nì cahví-néyà, cachí-nè:

—¡Ansivéhé cahnu-ní, amén!

⁵Daaní, nùu yatni silla ndiaha xí-yá nì inini cáhàn iin ana cáhàn, cachí-nè:

Xiñuhu ndanihi cahnu-nda Yua-nda Dios, nsidaa ndohó ana xinúcuáchí nùu-yá, te xícahvi xi-yá, a ducán nduu-nda ana nihí chuun cahnú nùu-yá, te ò nduu-nda nèhivi ùtún.

Nansa cuàhàn coo vicò nandàhà gloria

⁶Dandu nì inini cáhàn yáha ga cuàhà nèhivi, te ducán tiacú na ian cahá fuerte tēñuhu cuáhà, na ian yáha ga ndee cáhàn dàvì, te dohó cachí nèhivi cuáhà mà:

¡Ansivéhé cahnú mii-yá! Vèchi vichi sàcùsáhnû-yá, te nduú-yá Stoho-ndà Señor, divi mii-yá

ana cui quida nsidanicuú iñàha.

⁷Ñàyùcàndùá, cuàhàn-ndà cudii cuáhà ini-ndà sàhà-yá, cuàhàn-ndà naquimanì-ndàyá, vèchi sàni sàà quivì nandàhà mii-yá nani Lelù Íi.

⁸Te vichi sàni nducutu ndiaha ana cuàhàn nandàhà xí-yá, vèchi sàni nihítàhvi-né cundixi-ne sìcoto cuxín yaa finu còò ni-iin mancha-xi, te na ian nchiá.

Ducán nì cachi-nè, vèchi nsidaa nèhivi xí-yá, icúmí-nè (cutnahá xi-yá cundoo ndiaha-né na ian) nì nandàhà-né xí-yá. Te sìcoto cuxín ndixí-né, obra vaha nì caquida-ne nduá.

⁹Dandu nì cachi tu ángel mà xí:

—Dohó ttaa-ní: “Nansicáhàn nsidaa ana canà cundoo vicò nandàhà xí mii-yá nani Lelù Íi”.

Te nì cachi stná-nè xí:

—Palabra ndàcuisì xí Yua-nda Dios nduá yohó.

¹⁰Dandu nì tutuyuhí ñuhù nùu sàhà ana nì cáhàn xí, cuàhìn cahví-nè nì cùí. Doco nì cachi-nè xí:

—Màsà quidá-nì ducán, vèchi cutu nduú stnáì iin ana xinúcuáchí nùu Dios, nacua quidá mii-ní, xì dava ga compañeru-ní cáhàn stná sàhà Jesús. Iin-ni nduú stnáì ñani-ní nahi mii-né. Còò; cuisì Dios nduú ana ndíá ìcà-ndà cahvi-nda. Te nú cáhàn vate-nda sàhà ichì Jesús, dandu queámà ñà-iin-ni quidá stná-ndà nacua nì saquida nècuàchì sàhana nì sacahàn cuenta xi-ya —nì cachi ángel mà.

Nansa icúmí cuu na nuu Jesús ansivi, cuindànùu-yá idu cuxín

¹¹Daaní, nì xinì nì nuna ansivi, te nì quecunu iin idu cuxín yaa, te indànuú mii-yá, divi mii-yá nani Quidá ndise cumplir, te nani stná-yà Ma túhe dan-dahví. Mii-yá, de por sí, quidá víi-yá na nsidándàa-yà sàhà cuàchi, te quidá víi stná-yà na sàhàn-yà guerra nàá-yà xì ana

xiní ùhì xì-yá. ¹²Te nduchínúù-yá, nahi ñuhu xíxìn, ducán iá, te ònì-yá, cuàhà corona vico ñuhá, te icà corona mà itúú iin quìvì-yá, doco ni-iin nèhivì có-ínáhá xí quìvì mà, cuisì mii-yá ináhá-yá. ¹³Te ndixí-yá sìcoto nì nducuhá nì quida nì. Te nani stná-yà Palabra ì xí Dios. ¹⁴Daaní, dècuèndè ansivi nchícùn gà vaxì ana xínduu soldadu xi-ya. Cuàhà sàstnùhù-né, te itándoó stná-nè idu cuxín yaa, te xíndixi stná-nè sìcoto finu cuxín yaa. ¹⁵Te yuhù mii-yá queé iin espada diin, vachì divi ñà-jaàn náâ-yà xì nèhivì nsidaa ñuu ñuhivì yohó, te ducán cundéé-yà nùù-né, dandu dandacú ndee-yá nùù-né. Pues divi-ya nduú ana icúmí dachámà xì nèhivì xídà gà ini Dios sàhà-xí, vachì mii-yá nduú-yá mii-yá. ¹⁶Te itúú stná inga quìvì-yá nùù capa-yà xì icà dihin stná-yà, te ducán cachá: Rey dandacú nùù nsidaa rey nduú, te nduu stnáì Stoho nsidanicuú ñà-ìá, ducán cachá.

¹⁷Daaní, nì xinì nùù orá, yucán iín iin ángel, ndáhì ndee-né, cachí-nè xì nsidaa laa ndavá ansivi:

—Nahà-ndá —nì cachi-nè—.

Natacà-ndá ndé iá cuàhà inàha caxì-ndá quida Stoho-ndà Dios. ¹⁸Vachì cuàhàn cuì cuàhà rey, xì cuàhà gà stná tè-dàndacú nùù soldadu, xì stná cuàhà soldadu fuerte, xì stná idu, xì stná tè-itàndò yàtà-sí, xì stná peón, xì stná lamú xi-tè, xì stná nècuàchì chicá idónuu, xì stná nècuàchì nchícùn cahà-xí.

¹⁹Dandu nì xinì sàni nataca nsidaa rey ndoo ñuhivì, xì nsidaa soldadu xi-tè, itá-te xì quisi daná mà, vachì cuní-si quida-sì guerra xì mii-yá indánuú dìquì idu (cuxín) xì nsidaa stná ana nchícùn xì-yá. ²⁰Doco (cóni cundéé-sí), vachì nì tñì-sí, mii-sí xì stná inga quisi nì sacahàn cuenta xi-sì, te nduú stná quisi mà ana nì saquida guá cuàhà inàha na iín-si nùù quisi primeru mà, vachì

ducán nì nihì-sí nì dándàhvì-si nèhivì ñuhivì, te nì sàcùtuu tñuni xi quisi mà nùù-né, te nì cahvi-né figura-si. Pues ndú quisi mà, vivu nì dándiàchì xì-sí ndé xíxìn ñuhu cahnú sahán quini nahi azufre. ²¹Te soldadu dava ga xi-sì, nì xihì-te nì quida mii-yá indánuú nùù idu. Divi xì espada queé yuhù-yá, ñà-jaàn nì sahnì-yáte. Dandu nì nataca nsidaa laa (nì càhà mà), te nì saxi-sítè nì chitu tixi-sì.

Nansa icúmí Jesús dandacú-yá mil cuà

20 Daaní, nì xinì nì nuu inga ángel ansivi, nihì-né ndahàcáa xi yavi cunú cuàhà, te iníndáhá stná-nè iin cadena caní. ²⁻³Te nì tñii-ne quisi cuahá nahi còò cahnú, nì chicuhni-nèsi nì chinacaa-nèsi ini yavi cunú mà, te nì sàcùndiadi vaha-sì ñà-màsà queé gà-si dècuèndè nsihì iin mil cuà ñà-màsà dándàhvì gà-si nèhivì ñuhivì. Vachì còò mà nduú quisi xicánúú ñuhivì ndé sà-naha, divi ñà-malu nduú-si, te Satanás nani stná-si. Pues yucán nì sàcùndiadi-si, doco nú sàni nsihì mil cuà mà, dandu icúmí-sí dàñà-sí iin ratu tii.

⁴Daaní, nì xinì, yucán itá cuàhà silla ndiaha, te dìquì-nú ndoo stná ana sàni nihitáhvi nsidandaà sàhà nèhivì. Te nì xinì anima nèhivì nì quendodò ònì-xí ñà-nì càhàn vate-né ndoo-né ladu xi Jesús, te ñàyùcàndùá nì xihì-nè, vachì iin-nì nì xinindisá-né palabra xi Dios, te sàhàmà cóni cándisá-né cahvi-né quisi daná mà, ni cóni càhvì-né figura-si, ni cóni dúcùn-nè tñuni xi-sì ni icà tnaa-nè, ni ini ndahà-né. Ñàyùcàndùá, nì natiacu-nè, te dava ni nì cusahnú stná-nè xì Cristu iin mil cuà, (nì xinì).

⁵Cunaha-nsiá, ñà-jaàn cunduu primeru nátiacú nèhivì xínduu nsii. Doco dava ga nsii, còò, mà nátiacú-nè dècuèndè nsihì mil cuà mà. ⁶Te nèhivì natiacu primeru mà, nansicáhàn-nè,

vàchi cunduu-ne nèhivì ndiaha xí Dios. Mà sàa-nè cui-nè ñà-úi. Còó, vèchi icúmí-nè cundoo-ne cucumi-né chuun nùu Dios nahi dùtù, te cunucuachi-né nùu mii-yá xì nùu Cristu, te iin-ni cutnahá stná-nè xì Cristu cusahnú-né iin mil cuàa.

⁷Daaní, nì nsihì mil cuàa mà, dandu icúmí Satanás dàña-sí quee-sì ndé ndiadí-si, ⁸⁻⁹cacanu-u-sì chiyuhù-sí nsidanicuú nèhivì ndoó inicutu ñuhiví. Stná (tè-dàndàcú nani) Gog, icúmí-sí dandahví stná-sité, mii-té xì nsidaa stná tè-ndóó ñuù-te Magog, dandu nataca nsihì-tè, nàa-te guerra xì ñuu ndé ndoó nèhivì xí Dios. Cunaha-nsiá, yáha ga cuàhà-té, nahi ñusi cuàhà ndoó yuhù mar, ducán cuàhà-té. Te nì quecoyo-tè nì nana-tè nì sàcuíta-tè nsidaa ladu ñuu ndé ndoó nèhivì xí mii-yá, mero ñuu cùu-guá ini-yà sàhà-xí. Doco nì còyo ñuhu ansivi nì quida-ya, te nì sahmi nsiha tè-malu mà. ¹⁰Te ñà-malu nì dandàhví xì-té, nì dandiàchì xì-sí ini ñuhu cahnú ndé xixìn azufre sahan quini ma. Te cunaha-nsiá, mahì ñuhu jaàn, ndoó ì stná quisì daná xì stná quisì nisa cahàn cuenta xi-sì. Te nsi-úni quisì mà, icúmí-sí ndoho-sì ndui te ñuú nicanicuahàn.

Juiciu final na mácòo Dios nùu silla cahnú cuxín, dandu ndàcàn-yà cuenta sàhà cuàchi nèhivì

¹¹Daaní, nì xini iin silla cahnú. Ndi-aha gá-nu, te cuxín yaa-nù, te yucán iá-yà nùu-nú. Te (nì xini) nì ndañuhu ansivi xì ñuhiví, còó gá ñà-jaàn nùu-yá, nì còó cá stná ni-iin lugar ndé coa. ¹²Dandu nì xini stná yucán nùu Dios nì sàcuíta nsidanicuú nsii, nècuàchì cuicà xì nècuàchì ndahví. Te nì ìa stná ana nì nacuna xì tutu ndoó yucán nùu-yá. Te nì nacuna stná-nè inga tutu más gà, divi tutu xì vida ndiaha nicanicuahàn. Dandu nì ndundaà sàhà cuàchi nì quida

nsidaa nsii ma, según nansa cachá` nùu nsidaa tutu primeru mà, según nansa nì quida iin iin-ne (ñuhiví yohó). ¹³Te nì natiacu nèhivì nì càhà ini mar, xì nsidaa stná nsii ndoó tixi ñuhù, nsidaa anima ndoó vaha, nsidaa-né nì casaà-nè nùu-yá, te nì nsidandaà-yà sàhà cuàchi-ne según nansa nì quida iin iin-ne (na nì sandoo-ne ñuhiví). ¹⁴Daaní cunduu quivì nsihì tiempu xíhì nèhivì nahi vichi, nì mà cóó vaha ga anima-nè, cutu ñà-cundoo dahuun-ne mahì ñuhu cahnú ma. Divi ñà-jaàn nduá icúmí cuu xì nèhivì nú sàni xihì-nè ñà-úi cundua, icúmí-nè cundoo-ne mahì ñuhu cahnuma. ¹⁵(Vàchi nì xini), nú cóni-nàttù quivì iin nèhivì nùu tutu xì vida nicanicuahàn, dandu nì dandiàchì xì-né mahì ñuhu cahnuma.

Ansivi saa xì ñuhiví saa

21 ¹⁻²Daaní, yuhù Juan, nì xini nì sàcòo ansivi saa xì ñuhiví saa, vèchi ansivi nuu xì ñuhiví nuu, sàni yàha, te vichi còó gá ni-iin mar. Te nì xini stná ñuu ì nani Jerusalén Saa, ndé nùu Dios ansivi nì quea mànuu. Ndiaha gá iá`, vèchi sàni nducutá na iin novia cuàhàn nandàhà xì noviu. ³Daaní, nì tiacui càhàn ndee iin ana càhàn ansivi, cachí-nè:

—Cunaha-nsiá, sàni sàa tiempu coo saín Dios xì nèhivì ñuhiví, vèchi icúmí-yà cutnahá-yá xì-né ndé cundoo-ne. Te mii-né, nèhivì xí-yá cunduu-ne, te mii-yá, (cutnahá-yá xì-né) cunduu-ya Dios xi-ne. ⁴Ñàyùcànduá, nsidaa ndutènùu-né, icúmíá ndèa quida-ya, mà cuácú gá-nè. Ni mà sàa gà-nè cui-nè, ni mà cóó gá-nè tñúnsi ini, ni mà tñáná gá-nè, ni mà cúhì gà-nè, vèchi mà cóó gá nahi antes.

⁵Dandu mii-yá iá dìquì silla ndiaha cahnú, nì cachí-yà:

—Cunaha-nsiá, cuàhàn quidayucun saf nsidanicuú ìñàha.

Te nì cachi stná-yà xí:

—Tiaa-ní palabra yohó, vèchi palabra ndisa nduá, mà dándáhvîà ndohó.

⁶Dandu nì cachi-yà:

—Sà-lá. Nahi letra nuu nani A, ducán nduí, vèchi sàhà yùhù nì sàcòo nsidaa ñà-lá. Te nahi letra dansihi nani Z, ducán nduú stnáì, vèchi nsidaa ñàha, sàhà yùhù cucumiá fin xan. Cunaha-nsiá, nú íá ana xíhì tècuif ndiaha, yùhù icúmí cuàhi-nè cuàhà tècuif mà, vèchi íá ndé ndéa-tè caná ducún-te, coho nèhivì cutiacu-nè nicanicuahàn. ⁷Te nsidaa ana cundee xi nùù ana cuní datúcù xì-né, icúmí-nè ndutahvì-né nsidaa ñàha. Te yùhù cundui Dios xi-ne, te mii-né cunduu-ne dèhi. ⁸Doco nsidaa nècuàchì ìa, xì nècuàchì có-xiníndísà, xì nècuàchì quidá quini, xì nècuàchì sahní, xì nècuàchì tùha cundoo ñahà-xí, xì nècuàchì sáhàn xì promesa nùù yucù, xì nècuàchì cahvi xi yùù yócò ò figura, xì nsidaa stná nècuàchì tnhùhù, (ndahví-nè), vèchi ñuhu cahnú nduú lugar ndiatù xì-né, divi ñuhu xíxìn xì azufre sahán quini. Ducán icúmí cuu xì-né na cui-nè ñà-ùì.

Ñuu Jerusalén Saa icúmí nuu ndè gloria

⁹(Inaha-nsiá), ndoó ùsà ángel nì sa-icumi xi yaxìn ñuhú ùsà castigu mà. Pues iin-ne nì quixì nì càhàn-nè xí', cachí-nè:

—Nahà-ní dacuní mii-ní ana nduú nahi novia, vèchi íá ana cunduu nahi ñàhàdihí mii-yá nani Leù Ì.

¹⁰Dandu Espíritu Ì xí Dios, nihí-yá yùhù nì tuxi cuàhàn xìqué ndè iin yucù cahnú ducún, te nì dàcùnì-yà yùhù ñuu Ì nani Jerusalén, dècuèndè nùù Dios mànuva ansivi vàxan. ¹¹Nchíí yéhe ndiahá quidá-yá, na ian yéhe guá iin yùù ndiaha yáha ga ndiaá, vèchi nahi yùù yéhe nina nani jaspe, ducán nchíí ndai-ña. ¹²Te ndiadí ñuu mà iin nama

cahnú sàstnùhù, te ducún-ñà, te ùxìn ùì yehè icúmíá. Iin iin yehè mà itá iin iin ángel. Te icà yehè mà itándiaa quivì descendencia ùxìn ùì dèhe Israel. ¹³Te iin iin ladu ñuu mà íá ùnì yehè. Ladu ndé caná orá íá ùnì. Te ladu norte íá ùnì stná, xì stná ladu sur xì ladu quécahnú orá, iin iin ladu mà íá stná inga ùnì yehè. ¹⁴Te sàhà nama ñuu mà itánduhù ùxìn ùì yùù nahnú xínduu cimientu xan. Te nùù cimientu mà itándiaa quivì ùxìn ùì nècuàchì nì nihì chuun nùù mii-yá nani Leù Ì.

¹⁵Daaní, (nì xini) iníndáhá ángel nì càhàn xí iin nù-iin oro ñà-chitacùhá-nè ñuu mà xì yehá xì stná nama xan.

¹⁶Cunaha-nsiá, cùmì laduá, vèchi iin-ni itácùhá nsicúmì laduá. Te na ní chitacùhá ángel ñuu mà xì nù-iin xi-ne mà, dandu iin mil ùì cientu (1,200) kilómetro itácùhá-ñà. Te ñà-nduá caníá, divi ducún-ñà, te divi xica stná-ñà. ¹⁷Dandu nì chitacùhá stná-nè nama yucán, te ùnì dico cùmì (64) metro nì quee ñà-ducún-ñà. Na chitácùhá nèhivì ñuhivì, ducán nì chitacùhá ángel mà ñuu mà.

¹⁸Cunaha-nsiá, yùù jaspe nì cuyucun nama mà, te ñuu mà, micuísì oro finu nduá. Te na nchíí ndai vidriu, ducán nchíí oro mà. ¹⁹Te cimientu nama mà, ndiaha gá íá, vèchi puru yùù yéhe xínduu cavà mà, nsidanuu clase yùù yéhe. Cavà primeru xi cimientu xan nduú iin cavà cahnú puru yùù yéhe nani jaspe. Daaní, nchícùn gá indúhu cavà nduú puru yùù zafiro; te parte ùnì nduú puru yùù ágata; daaní, ñà-cúmì, puru yùù esmeralda nduá; ²⁰te ñà-ùhùn, puru yùù ónice nduá; te ñà-íñù, puru yùù cornalina nduá; te ñà-úsà, puru yùù crisólito nduá; te ñà-únà, puru yùù berilo nduá; te ñà-íñ, puru yùù topacio nduá; te ñà-ùxìn, puru yùù crisoprasa nduá; te ñà-ùxìn iin, puru yùù jacinto nduá; te ñà-ùxìn ùì, puru yùù am-

artista nduá. ²¹ Te ùxìn ùì yehè nama mà, ùxìn ùì ñà-vico sibóla cuxín nani perla ni cuyucàn, iin mindaa perla cahnú ni cuyucun iin iin yehè. Te calle chicá ndé xicá nêhivì ñuu mà, mii oro finu ni cuyucàn, nahi vidriu nchií nihnú.

²² Cunaha-nsiá, còdò veheñuhu ni xínf ñuu yucán, vâchi inicutu ñuu mà cahvi-né mii-yá icúmí-xí nsidanicuú poder, divi Stoho-ndà Dios xì mii-yá nani Lelù Í. ²³ Te có-xìñhù nêcuàchi ñuu mà ni-iin orá, ni-iin yoo cunchiì yucán, vâchi mii Dios nchií ndiaha inicutu; mii-yá nani Lelù Í itnúù-yà yucán. ²⁴ Ñâyùcàndùá tnùù ñuu mà, vâtùnì tuí núù nêhivì xicánúú yucán. Te icúmí casaà nêhivì nsidaa ñuu, xínduu-ne nêhivì ni càcu anima-xi. Te rey ndoó ñuhiví yohó, nihí-te ñà-cuicà-té quécoyo-tè ñuu mà, te dócò-téâ. ²⁵ Te mà nunca cundiadi yehá, vâchi nicanicuahàn cundua ndui, te mà nunca sàà cuñaà. ²⁶ Te yucán xínu stná ñà-vico iá cuahà ñuu ñuhiví yohó, te cóyo stná nsidaa nêcuàchì idónuu, nihí-né ñà-cuicà-né sáà. ²⁷ Doco mà nunca quìhvi ni-iin ñà-sìquini yucán, ni-iin tè-nìhnú quini inì-xì, mà quìhvi-tè yucan, ni-iin stná tètñhù. Cuisì quìhvi nêhivì itándiaa quivì-xì nùù libru icúmí mii-yá nani Lelù Í, divi nduú libru xì vida ndiaha nicanicuahàn.

22 Daaní, nì dàcùnì ángel mà yùhù iin yùte caná dècuèndè ndé iin silla ndiaha xì Yua-nda Dios, xì Lelù Í. Ndai gá tècuí ñuhú, na ian nchií-te. Te tècuí coho-nda, te cutiacu ndiaha-nda nduú-te. ² Te (nì xini stnáì) mahì ichì cahnú ñuu mà itá fila cuahà yutnù, yutnù xì vida ndiaha nicanicuahàn nduú-nu. Te itá stná-nu ndúì ladu yùte ma. Te ùxìn ùì clase quisi vídì sáha-nù. Iin iin yòdò sáha-nù díín díín quisi vídì. Daaní, ndahà cuíí-nu, ñà-jaàn cutátná nêhivì ñuhiví ñà-nduvàha-ne. ³ Te inicutu ñuhiví

mà cóo gá ni-ñàha nì tãhvi chíhán, cuisì icúmí coo Yua-nda Dios xì Lelù Í dandacú-yá, te cundoo stná nêhivì xí-yá cunucuachi-né nùù-yá. ⁴ Icúmí-né cundehè-né nùù-yá, te màcùtuu stná quivì-yá tnaa-nè. ⁵ Te mà nunca cuñaà yucán. Ñâyùcàndùá, còdò gá necesidad cucumi-né ñuhu cutnuù nùù-né, ni còdò stná necesidad cucumi-né iin orá cunchiì nùù-né, vâchi mii Stoho-ndà Dios icúmí cunchiì nùù-né ñà-cutùì nuù-né. Te nicanicuahàn icúmí-né cundoo-ne cusahnú stná-nè.

Sà-ítúú naxicocuñm Jesucristu ñuhiví, cachí-yà

⁶ Daaní, nì cachi tu ángel mà xì:

—Palabra ndàcuisì xì Stoho-ndà Dios nduá sàni cachì xì-ní, vâtùnì cahvi nêhivì xán. Vâchi iin ángel xì mii-yá nduú ana nì quixi nì cachitnùhu xì nsidaa ana xinúcuáchì nùù-yá sàhà-ñá cundaà ini-nè nansa icúmí cuu yàchì. Vâchi ducán nì saquida stná-yà sàna, nì techuún-yá nêhivì ìì xí-yá quixi-ne cachitnùhu-ne palabra xi-ya.

⁷ (Dohó cachí Jesucristu:)

—Cunaha-nsiá, yàchì màsàì ndé ndoó-nsiá. Te ndiaha gá icúmí cundiatú nsidaa ana chivàha xì ñà-ndúá cachitnùhu nùù tutu yohó (—nì cachi-yà).

⁸ Yùhù Juan, nì xini nsidaa ñà-jaàn, te nì inini nsidaa ñà-ndúá nì cuu. Daaní, nì nsihì nì xini, te nì inini, dandu nì tutuyuhí ñuhù nùù sàhà ángel nì dàcùnì xì nsidaámà, cuahàn cahví-nè nì cùí. ⁹ Doco nì cachi-nè xì:

—Màsà quídá-ní ducán. Vâchi yùhù, iin-ni nduú stnáì iin ana xinúcuáchì nùù Dios, iin-ni (nchícùn stnáì mii-yá) nahi mii-ní xì ñanìtnaha-ní cáhàn cuenta xi-ya, te iin-ni chívàha stnáì nacua cachí nùù tutu yohó. Còdò, micúsi Dios cahví-ní.

¹⁰ Te nì cachi stná-nè xì:

—Màsà chídèhé-ní ni-ìnhà cachít-nùhu nùù tutu yohó, vèchi sà-ìtúú cua.

¹¹ Ñàyùcàndüá, vichi ni cúnàhá tè-malu ni quidá-te seguir quida quini-tè; stná tètùha quini, ni quidá-te seguir quida-tè ducán, (mà cútúnúí). Doco nècuàchì nihnú ndàà cuisì inì-xi, iin-ni ni quidá-né seguir quida vè-né ducán, te iin-ni ni cóó ndoo anima-nè.

¹² (Te dohó cachí stná Jesús:)

—Cunaha-ní, yàchì naxicocufin ndé ndoo-nsiá, te cunihi iin ñà-vàha xi-nsia sàì dacútáhví iin iin-nsia, según nansa ni quida vè iin iin-nsia. ¹³ Ndè sà-naha íá yùhù, te ndè nicanicuahàn coi. Ñàyùcàndüá, ducán íé nahi letra nuu nani A, xì stná letra dansihí nani Z, vèchi sàhà yùhù ni sàcòò nsidanicuú ìnhàha, te còò ni-ìnhàha, chicá cunaha nùí.

¹⁴ Ndiaha gá coo xi nsidaa ana nsida ndoo xi anima-xi; vèchi ducán queamà na ian sàni ndoo vaha sìcoto xi-ne (te sàndixí víi-né). Nsidaa ana quida ducán, nihítáhvì-né caxì-né quisì vídà yutnú tàtá cutiacu-nè nicanicuahàn, te nihítáhvì stná-nè quìhvi-ne yehè nahnú ñuu-yà (cundoo-ne yucán). ¹⁵ Doco nsidaa nèhivì tùha quini, mà sáà-nè quìhvi-ne, ni mà quìhvi stná tètàtnà, ni-iin stná tètadí, ni-iin stná tètòò cundoo ñahà-xí, ni-iin stná tè-sàhní canúú, ni-iin stná tè-càhvì xì yùù yócò ò figura, te ni-iin stná tètùha dandahví.

¹⁶ Yùhù nduí Jesús, te ni techuín ángel-xi sàà-nè càhàn-nè xì nsidaa mii-nsiá nèhivì natácá ndácùcahan xí, te ni cachitnùhu-ne xì-nsiá nsidaa palabra yohó. Pues yùhù nduí descendencia xì rey David. Te na ian quidá stná sìtnúù cahnú xínu dàtnàà (cachitnùhu-sì

túinuù quìvì sàà), divi ducán quidá stná yùhù —nì cachi Jesús.

¹⁷ Te dohó cachí stná Espíritu ìì (xì iin iin ana tàyóo vida ndiaha xí):

—¡Nahà-ní! (cunindisa-ní Jesús), —cachí-yà xì-né, te ducán cachí stná nèhivì xínduu nahi novia cuahàn nandàhà (xì-yá).

Te nsidaa stná mii-nsiá ana sà-ìníní xí palabra yohó, divi ducán xiñuhu cachi stná-nsiá, ñà-nì tnátuu nèhivì nùù-yá. Daaní, stná yùhù, càhàn stnáì xì nsidaa ana cuní (cucumi xi vida ndiaha), cachí xì-né:

—Nahà-nsiá (cunindisá-nsiá mii-yá), te nihítáhvì-nsiá coho-nsiá tècuí cutiacu-nsiá nicanicuahàn, ni mà chíyàhvì-nsiá.

¹⁸ Cunaha-nsiá, dohó cachí xì nsidaa ana iníní xí ñà-ndüá cachí Dios nùù tutu yohó: màsà chiyódo gá-nsiá más nùù ñà-ndüá cachá, vèchi nú jaan, dandu cuahà castigu nihì stná-nsiá nùù-yá, divi castigu cachitnùhu libru yohó sàhà-xí.

¹⁹ Te nú ni cándiáá iin nèhivì iyuhu ñà-ndüá cachí-yà nùù tutu yohó, dandu dandutu stná-yà quìvì-né nùù libru xi vida ndiaha nicanicuahàn, te mà nunca nihítáhvì-né cundoo-ne ñuu ìì xí-yá nacua cachí tutu yohó.

²⁰ (Dohó cachí Jesús vichi:)

—Yùhù nduí ana nì cachi xì-nsiá nsidaa ñà-jaàn, te cachitnùhu stnáì xì-nsiá ñà-yàchì icúmí naxicocufin ndé ndoo-nsiá —cachí-yà.

Pues ducanicoó, Señor Jesús. Yàchì cuní-nsì naxicocufin-ní.

²¹ Nì cúcúmí nsidaa-nsiá gracia xi Stoho-ndà Jesucristu. Amén.